

'Wusloluē loluu 'sɛbɛ

Kouya New Testament

Contents

Matie	1
Maliki	48
Luki	77
Zaan	129
Lenugbunya	165
Wlomu -nyuma	211
1 Kolenti -nyuma	231
2 Kolenti -nyuma	250
-Galasii -nyuma	263
Efezi -nyuma	270
Filipu -nyuma	277
Kolosu -nyuma	282
1 Tesaloniki -nyuma	287
2 Tesaloniki -nyuma	291
1 Timotee	294
2 Timotee	300
Titu	304
Filemō	307
Eblenya	309
'Zake	324
1 Pieli	329
2 Pieli	335
1 Zaan	339
2 Zaan	344
3 Zaan	345
Zudi	346
Zaan 'yliwugbunya	348

'Wusloluē loluu 'sēbhē

New Testament in Kouya

Language: Kouya

Provided by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

This print-on-demand edition of Scripture is produced and provided at cost by the Digital Bible Society in partnership with the Bible League of Canada, Open Doors International, and other missions and translation agencies. To order additional copies of this or other Bibles, please visit www.dbs.org (USA), www.bibleleague.ca (Canada), and www.opendoors.org (Europe).

Copyright and Permission to Copy

Copyright © 2002 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright © 2002 Wycliffe Bible Translators, Inc. Scripture text used by permission.

© 2002, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

PDF, ePub, and MOBI Bible covers and design are copyrighted 2017 by the Digital Bible Society (www.dbs.org).

PDF generated on 2017-08-24 from source files dated 2017-08-24.

6b111f8e-be6f-55f2-a7a8-c43583754a65

ISBN: 978-1-5313-0368-6

Matiee 'sebhē

Sa Matie gbaa -Zezuu gbuzɔnu gbv

-Zezuu -gugbu Matie celta, mu -wa. Nu, Matie mi -Zezuu *'bunɔnya kugbua le 'sɔɔ glaa -nyume yabhlo nya. Zuifu -yla Matie celta wee 'sebhē ni. -Lagɔ ka 'cɔn ɔ -Bhasanyɔɔ tietiegbvɔ weli wla, 'in -Lagɔgbvɔ -falɔpanya ka -mɔɔ daa celi *'wɔsuslolue svaɔ 'sebhē 'wɔ. 'Sebhē ni 'wɔ, Matie slolua we Zuifu nu, -Zezu -wa -Lagɔɔ -Bhasanyɔ (Mɔ -wa Mesi).

-Zezuu dukpasɔ

(Lk 3.23-28)

1 -Zezu Klisu dukpasu ηni ni: ɔɔ -Zezu *Klisti mia, ɔ dukpasa -wa *-Davidi, 'in *Ablaamu mia -Davidi dukpasa nya.

² Ablaamu gwalta Izaki.

Izaki gwalta Zakɔbu.

Zakɔbu gwalta Zuda -yɔ ɔ bhelia.

³ Zuda gwalta Pelesti -yɔ Zela, nu, wa 'nyaa -wa Tamaa.

Pelesti gwalta Eslɔmu.

Eslɔmu gwalta Alamɔ.

⁴ Alamɔ gwalta Aminadabu.

Aminadabu gwalta Naason.

Naason gwalta Salma.

⁵ Salma gwalta -Boazi, nu, ɔ 'nyaa -wa *Wlaabu.

-Boazi gwalta Obedi, nu, ɔ 'nyaa -wa Wluti.

Obedi gwalta -Zesee.

⁶ -Zesee gwalta nyumaa 'wlulapɔlɔnyɔ -Davidi.

-Davidi gwalta *Salomɔɔ, Ulii 'ηwnɔ nya.

⁷ Salomɔɔ gwalta Wloboamu.

Wloboamu gwalta Abia.

Abia gwalta Aza.

⁸ Aza gwalta Zozafati.

Zozafati gwalta Zolamu.

Zolamu gwalta Oziasi.

⁹ Oziasi gwalta Yotamu.

Yotamu gwalta Akazi.

Akazi gwalta Ezekiasi.

¹⁰ Ezekiasi gwalta Manasee.

Manasee gwalta Amɔn.

Amɔn gwalta -Zoziasi.

¹¹ -Zoziasi gwalta Yekonia -yɔ ɔ bhelia.

We bhla wa kpaɔ *Izlaelnyuma, 'in wa yia wa Babilɔnu kwa.

¹² -Muv 'bɔgv, Yekonia gwalta Salatieli.

Salatieli gwalta Zolobabeli.

¹³ Zolobabeli gwalta Abiudu.

Abiudu gwalta Eliakimu.

Eliakimu gwalta Azɔɔ.

¹⁴ Azɔɔ gwalta Sadɔku.

Sadɔku gwalta Akimu.

Akimu gwalta Eliudu.

¹⁵ Eliudu gwalta Eleazaa.

Eleazaa gwalta Matan.

Matan gwalta Zakɔbu.

¹⁶ Zakɔbu gwalta Maliii 'lowli

*-Zezefv. Nu, Malii gwalta -Zezu

wa laa Klisti, -muv ji -wa -Lagɔɔ -Bhasanyɔ.

¹⁷ Nu, we 'ka Ablaamu -gv 'bhv, we 'ka -Davidi yli, dukpasɔ -zakpa kugbua le -mnva -wa. We 'ka -Davidi -gv 'bhv, we 'ka wa kpakpte yli, 'in wa 'ka wa Babilɔnu kwa, we nyini dukpasɔ -zakpa kugbua le -mnva. -Muv 'bɔgv, we 'ka wa Babilɔnu -kwakwie -gv 'bhv, we 'ka -Zezu Klisu gwalti bhla nyini, we nyini dukpasɔ -zakpa kugbua le -mnva.

Malii gwalta -Zezu

(Lk 2.1-21; -Gal 4.4)

¹⁸ Nu, sanɛɛ wa gwalta -Zezu Klisi. Nu, ɔ 'nyaa -wa Malii, mɔ -yɔ -Zezefv 'kaa kukwalti, wa 'ni -slɔ ladi dabhlo, 'in ɔ yia nukpla pla -Lagɔɔ Zuzu 'Pɔpaa 'tite nya.

¹⁹ Nu, -Zezefv mia, nyume tiklu -wa. ɔ 'ni 'yɔbha ɔ 'ka Malii gbv dli -zejila 'wɔ. We 'dɛɛ 'gbv, bhoyi ɔ -yɔ ɔ yi yaa -dia zizewiemɔ. ²⁰ Da ɔ dli mia we -gv, 'in Je-jitapeɛ 'anzɔ yabhlo yia ɔ -gbe yi 'ylaa 'wɔ, 'in we nɛɛ:

«-Zezefu, -Davidu 'yuoyu, -in 'na lulu dli -ni, -in 'ka Malii kwa, nu, 'yu c yia gwalia, -Lagoo Zuzu 'Pupaa 'tite nya c plaa nukpla. ²¹ Nu, nukpasuyu c yia gwalia, 'in -in 'ka c 'hni zu -Zezu, 'in c 'ka c nyuma gbuonyuu 'wusa.»*

²² -We Jejitape gbaa c gbuu -falipanyoo hwe nya, we 'ka lenuu 'gbu, we yi 'saa 'pli: ²³ «Nu, 'yieslonhwnoyu -c 'nia nukpasu -yi, mo yia nukpasuyu gwalia, 'in wa 'ka c 'hni zu Emanuel.» -Muu ji -wa nu, -Lago -yo -a 'so ni.

²⁴ O ganoa, sa Jejitapee 'anzi gbaa, 'mu c nua le, 'in c yia Malii c 'dee -gbe belu. ²⁵ O -yo c 'ni -budu 'wudu, 'in oo Malii yia c nukpasuyu gwali, 'in -Zezefu yia -moo 'hni zu -Zezu.

**Gbuyilonya mnia
-Zezuu 'hni 'ylimania**

(Lk 2.22-38)

2 -Zezu wa gwalia Betlemu, Zudee - dudu -gu, -zugba *Ewloodu mi nyi-maa 'wlulapulunyoo nya.

Toon, gbuyilonya 'bhua 'yluu 'wusoluda, 'in wa yia *-Zeluzalemu nyini. ² Wa nee: «Yu, -c wa gwalia, 'in c 'ka *Zuifuu 'wlulapulu, da c mia? Nu, c -zelya ka 'wlu 'yluu 'wusoluda, 'in -a yia we -yoyi, we 'dee 'gbu, -a yia yi -a 'ka c 'hni 'ylimani.»

³ Nu, nyumaa 'wlulapulunyoo Ewloodu 'nua we, 'in c ple yia sumani, c -yo -Zeluzalemu -nyuma weee. ⁴ -Bha c laa *-Lagobubonyaa -cuan we -yo -Lagoo titee gwesanya, 'in da wa 'kaa -Lagoo -Bhasanyoo gwali, c 'ka we yibheli. ⁵ Wa nee c -ylae: «Nu, Betlemu, Zudee - dudu -gu, -bha wa gwalia c. Nu, -we *-Lagobuu -falipanyoo celaa, mu ni:

⁶ «Amia, Betlemu, Zudee -dudu -gu -nyuma, amtaa 'gbe 'nt 'kienyi -mi, Zudeegbe 'kadu glaa.

Nyumaa 'Wlulapulunyoo yabhlo yia amtaa -gbe 'bhua, mo 'kaa Izlaelunyuma -wa -wa na nyuma, mo 'kaa wa 'yugali.»

⁷ Toon, 'in Ewloodu yia waa gbuyilonya la zizewiemu, 'in c yia wa layibha nu, labhla wa 'yi wee -zelya -yaa. ⁸ 'In c nee wa -ylae: «A mni, a -tali oo 'yuu da 'nanuu, a -ka c 'yi, a yi 'mi 'di -salia, 'in, -ami, 'in 'ka -mo mni, 'in 'ka c bubu.» -Bha c tiea wa Betlemu.

⁹⁻¹⁰ Waa gbuyilonya 'nua Ewloodu weli, 'in wa yia 'yoo bhli. 'In -zelya wa 'yi yaa 'yluu 'wusoluda, wa yia we -yoyi, 'in we yia wa 'muna 'wula. Wee -zelya -gali wa 'yu, 'in da oo 'yu mia, we nyinia -bha, 'in we yia 'yiligbe. ¹¹ Da wa plaa -budu oo, 'in wa yia 'yu -yo c 'nyaa Malii -yoyi. Wa yia oo 'yu bubu, c 'yu 'kukulu sibhlie nya. -Muu 'bigu, wa yia wa 'gba 'wukali, 'in 'hnumnili wa celaa c, mu ni: -can klaa, *mili klaa, we -yo 'wli, 'mu wa 'nyea c. ¹² Ylaa 'wu, -Lago nee wa -yla nu, wa 'na 'plili Ewloodu -gbe -ni. 'In wa yia 'yoo -putu 'wobhu, 'in wa yia wa -zoo lumni.

-Zezefu mnia Eziputu

¹³ Waa gbuyilonya ka mni 'bhie, Jejitapee 'anzi yabhlo yia -Zezefuu -gbe yi 'yilaa 'wu, 'in we nee c -ylae: «Nu, Ewloodu yia oo 'yuu da -talia, c 'ka c 'bha. We 'dee 'gbu, -so 'wu, -in 'bhu oo 'yu -yo c 'nyaa 'wu, -in -yo wa 'so mni Eziputu -gwagwie nya. -In -tu -mo, bhla -we nya a 'kaa yi, -ami yia we au -yla gbaa.»

¹⁴ -Zezefu -soa 'wu, 'in c yia 'yu -yo c 'nyaa 'wobhu. Wa 'bhua -bha sabu, ¹⁵ 'in wa yia Eziputu mni. Wa -di -mo la, 'in Ewloodu yia tli. 'Sa -muu 'plia sa, 'in -we -Lago gbaa c gbuu -falipanyoo hwe nya, we 'ka gbuzoonu -ze, c nee:

«In ka na 'yu la, c 'ka Eziputu 'bhu.»

*1:21 -Zezuu ji -wa nu, -Lago saa nyuma gbu 'wu.

**Ewlođu 'bhaa nukpasuyua
Betilemu -duđu -gũ**

¹⁶ Da Ewlođu 'yia nu, gbũyilonya ka ɔ -dawli 'wũũ, 'in ɔ yia 'ce 'pa bhahba. - Bha ɔ tiea nyuma wa 'ka Betilemu duđu -gũ nukpasuyua 'bha. -Wa 'nia -zũ 'sɔ yli, we -yɔ -wa kaa -zũ 'sɔ, -maa wa mnia 'bhaa. Nu, bhla -we nya -zeltya 'wlba gbũyilonya ka ɔ 'dĩ -salu 'gbũ ɔ yi 'saa nu.

¹⁷ Nu, -we *-Lagɔgbũũ -falĩpanyɔ Zelemi gbaa mu nua le:

¹⁸ «-A ka 'wɔkpĩweli 'nu mɔ Wlamaa, wa mu 'wɔkpidi, wida wa mta.

*Wlaseli -wa, ɔ 'yua ɔ mta wida, ɔ 'nĩ ŋwũu wa 'ka ɔ bhũbhoe, nu, ɔ 'yua ka tli.»

-Zezefũ 'bhua Ezĩputũ

(Lk 2.39)

¹⁹ Da Ewlođu tlia, -zugba -Zezefũ mu Ezĩputũ, 'in Jelitapɛɛ 'anzi yabhlo yia ɔ -gbe yi 'yila 'wũ, 'in we nɛɛ ɔ -ylae: ²⁰ «-Sɔ 'wũ, -in 'bhũ ɔ 'yũ -yɔ ɔ 'nyaa 'wũ, -in -yɔ wa 'sɔ mni *Izlaeli -duđu -gũ. Nu, -wa 'yibhaa wa 'ka ɔ yũ 'bha, -maa ka tli.»

²¹ Tɔũũ, -Zezefũ -sɔa 'wũ, 'in ɔ yia ɔ 'yũ -yɔ ɔ 'nyaa 'wũbhũ, 'in wa yia Izlaeli -duđu -gũ mni. ²² ɔ 'nua nu, Alĩkelausti mu Zuĩfũũ 'wlulapĩlĩda ɔ dide Ewlođuũ 'bĩgũ, -bha ɔ nua nyano ɔ 'ka Zudee mni. Mɔ ɔ 'kaa mni, ɔ 'yia -bha 'yila 'wũ, 'in ɔ yia Galilee -duđu -gũ mni. ²³ 'In 'gbe -we wa laa Nazaleti, 'in wa yia -bha ladi. Nu, 'sa we 'plia sa, 'in -we -Lagɔgbũũ -falĩpanya gbaa we 'ka gbũzɔnu -zɛ. Wa nɛɛ:

«Mɔ wa yia laa Nazalettyu.»

*Zaan batizea nyuma 'nyu nya

(Mk 1.1-8; Lk 3.1-18; Zn 1.19-28)

3 We bhla wa 'yia 'Zan *-Batisti -yɔ -mɔ da beblɛɛ Zudee -duđu -gũ. ɔ 'kpi'a 'wũ, ² ɔ nɛɛ: «A 'bhiti amĩaa dli, nu, -Lagɔɔ nyumaa 'wlulapĩlie ka tpi.»

³ -Lagɔgbũũ -falĩpanyɔ *Ezaii nɛɛ zĩlume ɔ daa nu:

«Nyime yabhlo 'kpi'a 'wũ -mɔ da beblɛɛ, ɔ nɛɛ:

«Nu, a mnazi Nyumaa -Kanyɔɔ 'yloogbũ -yɔ.

A nu 'yoo tĩklu ɔ 'yũ.» »

⁴ Nu, ɔ *Zaan mia, ɔ 'wũ -bana mu *-nyɔmɛɛ nyani nya, 'in ɔ -cesli mia nimeɛ ku nya. Lũũ 'kpi -yɔ -gangan ɔ lia. ⁵ Zudee -duđu -gũ -nyuma klaa, -Zeluzalemu -nyuma klaa, we -yɔ -wa 'bhua Zudeen nyu kwesi, ma yia Zaaan -gbe. ⁶ Gbũnyuu -we wa nua le, 'mu wa gbaa -zejila 'wũ, 'in ɔ batizea wa Zudeen nyu lũ.

⁷ Zaan 'yia nu, *Falĩzinyuma -yɔ *Sadusenyuma mu ɔ -gbe yida, nu, -maa -zũ 'wũ, 'in ɔ nɛɛ wa -ylae: «Amia mia de, 'mũnumɛɛ -gnũ a -mia! Nyɔɔ -sali aũ 'dĩ, 'in a pupali 'wlukũũ la nu, a mneni a 'ka -Lagɔɔ 'ce -we mta yida kwɛɛ 'tlaa?

⁸ A -slolu amĩaa lenũgbũnya 'wũ sazɔnu sa nu, a ka amĩaa dli 'bhiti. ⁹ A 'na gbali amĩaa 'de dli zɔ -nũ: «Nu, Ablaamu mu -amĩaa dukpasa nyaa 'gbũ -a ka gbũwũbhũ.» Nu, in nɛɛ aũ -yla, -Lagɔ mneni ɔ 'ka tũkpanya ni, Ablaamu 'yua -zeli. ¹⁰ -Lagɔɔ 'nenɔ gbee 'yli -dĩ sunyaa bhũ -yɔ la pepe. Su weee -we'e 'paa 'bhue -zɔnũnya ni, -dĩ ɔ yia we, ɔ 'ka we -kosu 'wũ viteli. ¹¹ 'Nyũ nya -amũ na batizea aũ, 'in wa 'ka we 'jĩyibheli nu, a ka amĩaa dli 'bhiti. Nu, nyime -ɔ yia 'mũ 'bĩ yia, mɔ yia aũ batizea Zuzũ 'Pũpa -yɔ -kosu nya. ɔ 'tũtũ -zi na -nũ, in 'nũ we 'klũ -ka in 'ka ɔ -sakwla 'wũbhũ. ¹² ɔ ka ɔ butɛ kwɛɛ, ɔ 'ka ɔ 'mũũ 'wũpũ, ɔ 'ka we 'yũ -yɔ we vavi -yɔɔsali. 'In ɔ 'ka we 'yũ -zɔnũnya -gbagbũ 'wũ slũ, 'bhie, ɔ 'ka we vavinya -kosu we'e nyumoa 'wũ viteli.»

Zaan batizea -Zezũ 'nyu nya

(Mk 1.9-11; Lk 3.21-22; Zn 1.29-34)

¹³ -Zezũ 'bhua Galilee -duđu -gũ, 'in ɔ yia Zudeen nyu -yɔ mni. ɔ nyinia -mɔ, 'in ɔ yia Zaan kwesi be, -mɔ ɔ 'ka ɔ batizee 'nyu nyaa 'gbũ. ¹⁴ Zaan 'nũ we ŋwũu, ɔ

nɛɛ: «-lɛnya, we 'nɪ 'sa -mɪ. -Mɪ 'ka 'yaa 'mɪ batizee 'nyu nya, 'in -in yia yi, in 'ka -mɪ 'nyu nya batizee yi?»

¹⁵ -Zezu nɛɛ: «Nu, we mɪ -Lagɔ 'yu tɪk-luu 'gbu, -a nu we lɛ.»

-Bha Zaan ɣɛnwua we -yɔ, 'in ɔ yia we lɛnu.

¹⁶ Zaan batizea -Zezu 'nyu nya, -Zezu mɪ 'nyu lɔ 'tlada, 'in ɔ yia -Lagɔɔ 'gbe -yɔyɪ ɣwɛ -kalida. 'in ɔ yia -Lagɔɔ Zuzu, -ɔ 'wɛɔ -kpakɔn, -yɔyɪ kwɛlida, 'in -mɔɔ yia ɔ -gɔ lasibhli. ¹⁷ 'In wa yia wɛɪ yabhlo, -we 'bhua -Lagɔɔ -gbe 'nu, we nɛɛ: «Na 'Yu ɔ -mia, in -kalt ɔ zɛ, 'mɔ in 'nyea na dli weee yoo.»

*'Kuzu yɛlaa -Zezu la

(Mk 1.12-13; Lk 4.1-13)

4 Tɔɔn, 'in -Lagɔɔ Zuzu yia -Zezu da beblɛɛ kwa, *'Kuzu 'ka ɔ layɛlaa 'gbu. ² ɔ mia -mɔ da beblɛɛ, ɔ li -mɔ zɪ glɔ 'sɔ, sabɔ glɔ 'sɔ, -zugba ɔ tɪ lililu, 'in ɣwɔ yia ɔ -yɔkpa. ³ *Layɛɛɔ bea ɔ kwesi, 'in we nɛɛ ɔ -yɛɛ: «-ln -ka -Lagɔɔ 'Yu nya -mɪ 'piɛn, -in gba tɔkpanya nɪ -yɛɛ nu, we -zɛ 'floo.»

⁴ 'In ɔ nɛɛ: «We mɪ cɛɪda * -Lagɔɛbhɛ 'wɛɛ: «We 'nɪ lililu -bhlogbɔɔ -gɔ nyumɛɛ 'yɛɛɔ-gagɛ tɪli, nu, wɛɪ -we -Lagɔ gbaa, 'in we nyɛ 'yaa ɔ 'yɛɛɔgagɛ.» »

⁵ Tɔɔn, 'in 'Kuzu yia ɔ -mɔwɛɛ -gbe -Zeluzalemɔ 'wɔkwa. We dia ɔ * -Lagɔɔbudu 'kadɔ 'wɛɛ la, ⁶ 'in we nɛɛ: «-ln -ka -Lagɔɔ 'Yu nya -mɪ 'piɛn, -blu 'wɛɛ -in 'ka lasibhli, nu, we mɪ cɛɪda -Lagɔɛbhɛ 'wɛɛ:

«-Lagɔ yia ɔ 'anzɛɛɛɛ tɛa -na 'gbu, 'in we 'ka we sɔɛɛɛɛ -mɪ zɔ lasɛɛɛɛ, -na bhɔ yi tɔkpa gozoo 'gbu.» »

⁷ 'In ɔ nɛɛ: «We mɪ 'ya cɛɪda -Lagɔɛbhɛ 'wɛɛ: «Nu, Jejitape, -ɔ -wa -na -Lagɔ, a 'na yɛɛɛɛ ɔ la -nɪ.» »

⁸ -Bha 'Kuzu kwa 'yaa ɔ 'wɔpa -gɔgɔ 'kadɔ 'wɛɛ. 'In we yia dɔdɔɔ 'ɣɛnɛnɛn -da weee -yɔ we 'ɣɛnɛnɛnɛn -yɔ we 'tɛɛ ɔ 'klɛɛ-lolu. ⁹ 'In we nɛɛ: «-ln -ka 'mɪ 'yu 'kukolu 'sibhli, 'in -in -ka 'mɪ bubɔ, nu, -we weee mia da, 'in na nyɛa -mɪ we.»

¹⁰ 'In ɔ nɛɛ we -yɛɛ: «Be lɔ, 'Kuzu! We mɪ cɛɪda -Lagɔɛbhɛ 'wɛɛ: «-ln bubɔ Jejitape, -ɔ -wa -na -Lagɔ, 'in -in nu ɔ 'dɛbhlogbɔɔ -yɛɛ lubho.» »

¹¹ 'Kuzu 'bhua ɔ kwesi tɔɔn, 'in 'anzɛɛɛɛ yia ɔ 'wɛɛɛɛ.

-Zezu dia ɔ lubho gwe Galilee

(Mk 1.14-15; Lk 4.14-15)

¹² -Mɔɔ 'bɪgɔ, -Zezu 'nɛɛ nu, wa ka Zaan -kasɛɛ 'wɔpa, 'in ɔ yia Galilee mɛnɛ. ¹³ ɔ 'nɪ Nazaletɪ -tɔ, Kapenaumɔ ɔ -dia la. Nu, Kapenaumɔgbe mia Galilenyɔ kwesi, -we mia -mɔ Zabalɔn -yɔ Nɛfɔ-talii -dɔdɔ -gɔ. ¹⁴ 'Mɔ ɔ nɛɛ lɛ, 'in -we -Lagɔgɔɔ -falɔpanyɔ Ezaii gbaa, we 'ka gɔɔɔɔɔ -zɛ, ɔ nɛɛ:

¹⁵ «Zabalɔn -yɔ Nɛfɔtali -nyuma, nyuma -wa mɪ 'nyuu -yɔ 'yɛɛɛɛɛ, -mɔ Zudeɛn nyuu kakpe yabhlo lɔ, Galilee da 'lakpanya mɪ!

¹⁶ Nyuma -wa mia nɪkpɛɛ 'wɛɛ, zɪ wa yia 'yɛɛ! -Wa mia tɪtɛɛ zuzu 'wɛɛ, zɪ yia wa -gbe 'tɛɛ.»

¹⁷ -Bha -bhlokpade, 'in ɔ yia -Lagɔgɔɔ gbagɛɛ bhli, ɔ nɛɛ: «A 'bhiti amɛɛɛ dli, nu, -Lagɔɔ nyumaa 'wɛɛɛɛɛɛɛ ka cɪpa.»

-Zezu laa ɔ 'bunɔnya -mɛnɛɛ

(Mk 1.16-20; Lk 5.1-11)

¹⁸ 'Yɛɛ yabhlo nya, -Zezu mɪ Galilenyɔ kwesi nɔda, 'in ɔ yia bhɛɛɛɛ 'sɔ -yɔyɪ, 'Simɔɔ (-mɔɔ -baɣɛnɛnɛn -wa Piɛɛɛ), we -yɔ ɔ bhɛɛ Andlee. Wa mɪ wa 'sowli 'nyu lɔ vitelida, nu, zibhibhanya wa -mɛɛ. ¹⁹ ɔ nɛɛ wa -yɛɛ: «A yi 'mɪ 'bɪ, sa a kpaa zibhi, in 'ka 'sa aɛn nyumaa 'yɛɛɛɛɛɛɛɛɛ -zɛɛɛ, 'in a 'ka 'mɪ wa 'bɪ -la.»

20 Ƨɔɔn, wa tua -bha wa 'sowli, 'in wa yia ɔ 'bi mni. 21 Ƨ bea 'yu -se, 'in ɔ yia *'Zake -yɔ ɔ bheli *Zaan 'yi, nu, Zebedee 'yua -wa. Wa -yɔ wa dide mi wa 'sowli mnazida -mɔ 'glu 'wu, 'in -Zezu yia wa la, 22 'in wa yia wa dide -yɔ ɔ 'glu -bha ti, 'in wa yia -Zezu 'bi mni.

23 We bhla -Zezu 'pluha Galilee -dudu weee -gu, -zugba ɔ slolua nyuma gbu *-Lagɔbudunya zɔ, 'in ɔ gbaa *-Lagɔɔ nyuma *'wlulapilte -zɔnɔv gbu, gu weee -yɔ staste weee, -we mia nyuma -yɔ jipejipe nya. 24 -Bha wa 'nva -Zezuu 'di Silii -dudu weee -gu. Nu, -wa mia stada weee, -wa kaa gu -yɔ klaa, -wa ka ku gɔlopa klaa, -wa zuzu 'nyuu mia 'wu klaa, -wa kaa neɔn gu -yɔ klaa, we -yɔ zɔlaslonya, 'ma wa -laa -Zezu, 'in ɔ yia wa jipe. 25 'In nyumaa -zlo yia -Zezu 'bi yi. Tɔlva 'bhua Galilee, tɔlva 'bhua 'Gbe Kugbua -dudu -gu, tɔlva 'bhua -Zeluzalemɔ, tɔlva 'bhua Zudee -dudu -yɔ Zudeɛɛn kakpe yabhlo -gu.

-Zezu -slolua nyuma gbu

(Lk 6.20-23)

5 Da -Zezu 'yia nyumaa -zlo -yɔ, ɔ -gblaa -gɔgɔ yabhlo 'wlu, 'in ɔ yia -mɔ ladi. Ƨ 'bunɔnya gbelia ɔ, 2 'in ɔ yia wa slolue bhli, ɔ nɛɛ:

3 «Nyuma -wa'a laa wa 'de nyuma -Lagɔ 'yu,

'wɔtɔtɔve -dlɔɔ mi wa -nu nya,
-we ka gbu -wa, -Lagɔ pilu wa 'wlu la.

4 -Wa mia wida,
'wɔtɔtɔve -dlɔɔ mi wa -nu nya,
-we ka gbu -wa, -Lagɔ yia wa 'kwayli 'paa.

5 Nyuma -wa mia sa bhe,
'wɔtɔtɔve -dlɔɔ mi wa -nu nya,
-we ka gbu -wa, ma yia dudu 'wubhua 'bi -liliee saa.

6 Nyuma -wa nyuma tiklu -zeze tu mia 'bhada ŋwɔ 'bhisa,
'wɔtɔtɔve -dlɔɔ mi wa -nu nya,
-we ka gbu -wa, lva wa yia.

7 Nyuma -wa yila wa -lima nyazi,

'wɔtɔtɔve -dlɔɔ mi wa -nu nya,
-we ka gbu -wa, -Lagɔ yia wa nyazi 'yila.

8 Nyuma -wa ka dli mia tiklu,
'wɔtɔtɔve -dlɔɔ mi wa -nu nya,
-we ka gbu -wa, -Lagɔ wa yia 'yia.

9 Nyuma -wa bibelia nyuma -yɔ,
'wɔtɔtɔve -dlɔɔ mi wa -nu nya,
-we ka gbu -wa, -Lagɔ yia wa laa ɔ 'yua.

10 Nyuma -wa wa palta 'khiyte 'wu,
wa mi nyuma tiklu nyaa 'gbu,
'wɔtɔtɔve -dlɔɔ mi wa -nu nya,
-we ka gbu -wa, -Lagɔ pilu wa 'wlu la.

11 «Nu, wa -ka amiaa 'ŋni -nyumɔ, wa -ka aun 'khiyte 'wɔpali, wa -ka aun yoyo gbu -gu la zulu na 'gbu, 'wɔtɔtɔve -dlɔɔ mi amiaa -nu nya. 12 A li 'muna sa duun, -we ka gbu -wa, -tnɔv 'kadɔ a yia 'yia -Lagɔɔ -gbe. Nu, 'sa -bhlokpade wa 'palta -Lagɔgbɔv -falupanya, -wa -galta aun 'yu, 'khiyte 'wu.

-Zezu nɛɛ ɔ 'bunɔnya mi zli -yɔ gumu 'bhisa

(Mk 4.21, 9.50; Lk 8.16, 14.34-35)

13 «Nu, amia, duduɔv -nyumaa gumu 'bhisa a mia. Nu, gumu -ka 'nɔŋwe 'bhɔ, sa wa 'ka we namania? We 'ni 'masleen -lu yabhlogbɔɔ 'wuku. Nu, 'pipee wa vitelia we, 'in nyuma nɔa we -gu.

14 «Nu, amia, duduɔv -nyumaa zli 'bhisa a mia. 'Gbe wa zua -gɔgɔ 'wlu, wa 'ni mneni wa 'ka we zize. 15 'In wa -yɔ 'nape -ka yi, wa'a di we -solu zɔ la. Yali wa dia we la, 'in we yia nyuma weee -gu la, we 'ni muv? 16 'Sa -bhlokpade, amiaa zli 'kaa nyuma 'yu li, 'in wa 'ka amiaa lenɔgbu -zɔnɔv -yɔyi, 'in wa 'ka amiaa Dide -ɔ mia yalu 'ŋni -mnɔni.

-Zezu -yɔ -Lagɔɔ tite

17 «A 'na pupali dli zɔ la -ni, nu, *Moizu tite -yɔ -Lagɔgbɔv -falupanyaa welt in yia lasaa -ni. In 'ni we lasastee 'gbu yi. Yi in yia, 'in we 'ka gbuzɔnɔv -ze.

18 «In nɛɛ aun -yla gbuzɔnɔv sa nu, dudu -yɔ yali 'ni -slɔ labhu, -Lagɔɔ titee celɔlu

'ya 'kienyi -le 'na 'ka labhu, 'in dudv 'kaa bhia. ¹⁹ We 'deε 'gbv, nyume -c mta 'kienyi -le, -wa -Lago pila 'wlu la glaa, m-c -wa nyume -c'c zva -Lagoc tite 'kienyi -le 'nuhwe, 'in c slolua c -lima sa wa'a zva we 'nuhwe. Nu, -c slolua c -lima -Lagoc tite 'nuhwezvzve, m-c -wa kpaša, nyuma -wa -Lago pila 'wlu la glaa. ²⁰ In neε aun -yla: a zv -Lagoc tite 'nuhwe. A -zi -Lagoc titeε gwesanya -y-c Falizinyuma, we 'ni -muvv, nyuma -wa -Lago pila 'wlu la, a 'na 'ka wa glaa -mi.

A -y-c amiaa bhelia suslolu 'wu

²¹ «A ka 'nv nu, wa neε amiaa duk-past -ylae: «A 'na 'bhali nyume -ni. Nu, -c ka c bheli 'bha, gbuvvubhunya 'yu wa yia c kwaa.» ²² Nu, in neε aun -ylae: -c -ka c bheli -y-c 'cepali, gbuvvubhunya 'yu wa kwaa c. -C -ka gba c bheli -yla, -m-c mi nyume -kpuva nya, nyuma kpast 'yu wa kwaa c, 'in wa bhua c -y-cgbv 'wu. -C -ka c bheli -yla gba: «Nyocgvv», c ka we 'klu wa 'ka c -kosu -we'e nyumoa 'wu kwa. ²³ We -ka nu, -na wlawlalu -in mi -Lago kwada 'slakagusalilu 'yu, 'in -in yi ligbe nu, -in -y-c -na bheli 's-c ka gbv, ²⁴ -in ti -bha wee wlawlalu 'slakagusalilu 'yu, -in mni, -in -y-c -na bheli 'ka gbv -bhia, 'bhie, -in 'ka wee wlawlalu -Lago -la.

²⁵ «Nu, nyume -ka -mi gbv 'wluladili, 'in -in -y-c c 's-c 'ka gbuvvubhunya 'yu mnida -mi, -in -y-c c 's-c -bhia gbv slvi, da a mia -slc 'yloogblv. Nu, we 'ni -muvv, 'in c kwaa -mi gbuvvubhunya 'yu, 'in gbuvvubhunya nyea -mi 'slvja yoo, 'in wa paa -mi -kaslv 'wu. ²⁶ In neε aun -yla gbuzcnu sa: -in 'ni -slc c tama 'wvvhllolu -nv wla, -in 'na 'ka -m-c 'tla.

-ln -y-c nyume -putuu 'hwno 'na -dilt -budu 'wu -ni

²⁷ «A ka 'nv nu, wa neε: «-ln -y-c 'hwno -putu 'na -dilt -budu 'wu -ni.» ²⁸ Nu, -ami, in neε ain -yla: nyume -ka c -libheyii 'hwno yla, 'in c -budu 'wvdt tv -ka c 'bha, c -y-c c ka -budu 'wvdt c dli zc.

²⁹ «We -ka nu, -na lilikwe -yliya kwa -mi gbunyuu lv, -sa -bha we, viteli we 'pupi. We nanu 'yli -in 'ka -na kuu kibhe mncnu, we -zi wa 'ka -na ku weee viteli -kosu -we'e nyumoa 'wu. ³⁰ We -ka nu, -na lilikwe -s-c kwa -mi gbunyuu lv, di -bha we, viteli we 'pupi. We nanu 'yli -in 'ka -na 'lali yabhlo mncnu, we -zi -in 'ka -kosu -we'e nyumoa 'wvpla -na -kpbahie nya.

A 'na -salu 'hwno 'kwne -ni

(Mt 9.9; Mk 10.11-12; Lk 6.18)

³¹ «Wa neε 'ya aun -ylae: «Nyume -c -ka c 'hwno 'kwne -sa, c 'nye c 'kwne -sa -sebhe yoo.» ³² In -ami, in neε aun -ylae: nyume 'ni mneni c 'ka c 'hwno 'kwne -sa, 'mu we 'ni c mutni kwe -kakte 'wvvhv. Nu, nyume -ka c 'hwno 'kwne -sa, c gbunyuu lv -sulue -wa, -we ka gbv -wa, nukpasu -putu c yia kwaa. 'In nyume -m-cm-c -ka 'kwne -sa 'hwno kwa, gbunyuu c nva le.

A 'na bili -ni

³³ «A ka 'nv nu, wa neε amiaa dukpasti -ylae: «-ln 'na bili yoyo sa -ni. -We -in bia -Lago 'yu, -in nv we le.» ³⁴ Nu, -ami, in neε aun -ylae: a 'na bili 'mnumnu -ni. A 'na bili yali -ni, nu, mv -wa -Lagoc 'hnumnikpe. ³⁵ A 'na bili dudv -ni, mv -gv c dia bhv la. A 'na bili -Zeluzalemv -ni, nu, mv -wa -Lagonyuma weee 'wlulapulunyoc gbe. ³⁶ -ln 'na bili -na 'wlu -ni, nu, -in 'ni mneni -in 'ka -na 'wluo nyi -bhlogbc 'bhiti, we 'ka 'pupa -ze, we 'ka 'ylukpa -ze.

[†]5:27 Glektwelt 'wu, we ji -wa nu, -wa kukwalia, wa -y-c nyuma -putu 'na -dilt -budu 'wu -ni.

³⁷ We -ka <un>, a gba <un>, we -ka <-unnya>, a gba <-unnya>. -We -na yia we 'b'igv zva, gbonyuuu didee -gbe we bhva.

A 'na nɔnv gbɔv 'leeji le -ni

(Lk 6.29-30)

³⁸ «A ka 'nu nu, wa nɛɛ: <'Ylii 'leeji -wa yli, 'in glaa 'leeji -wa gla.> ³⁹ Nu, -ami nɛɛ aun -yla: -ɔ nva -mi -yla gbv le, -in 'na nɔnv we 'leeji le -ni. Nu, nyume -ka -na lilikwe -yukwli 'kpa 'wɔsubha, -in 'bhiti we -gudv, ɔ 'ka -bha yabhlo 'pa. ⁴⁰ Nyume -ka -mi gbuwobhunya 'yu kwa, ɔ 'ka -na -bana 'wɔbhhu, 'nye ɔ 'yoo, ɔ 'ka -na -gɔslunaa 'wɔbhhu. ⁴¹ -Laide -ka -mi 'gba 'wludt -in 'ka kilo -bhlo lɛnv, -in nv kilo 'sɔ le. ⁴² Nyume -ka -mi -lu -zlalt, 'nye we ɔ. Nyume -ka -na -lu -bhoo yi, -in 'na palɔ ɔ -bligv -ni.

A -kalt amiaa tonyumaa ze

(Lk 6.27-28,32-36)

⁴³ «A ka 'nu nu: <-ln -kalt -na -libheyii ze, 'in -na tonyume mia, -in 'ka -mɔɔ 'wɔnyɛ.> ⁴⁴ Nu, -ami, in nɛɛ aun -yla: a -kalt amiaa tonyumaa ze, 'in -wa palta aun 'kɔiyie 'wv, a bhuhhoe -Lagɔ wa 'ɣni nya. ⁴⁵ 'Bhie, a 'ka amiaa Dide, -ɔ mia yalu 'yua -ze. Nu, -Lagɔ solva ɔ 'yɔlv 'wv nyuma -zɔnv -yɔ nyuma 'nyii -gv, 'in -wa nva gbuzɔnv le, we -yɔ -wa nva gbonyuu le, 'in ɔ lɔalia wa -gv 'nyu.

⁴⁶ «-Wa -kalt amiaa ze, we -ka -maa -bhloo 'deɛ ze a -kalt, a 'ni -lu yabhlogbɔɔ 'klv -ka -Lagɔ 'yu. Nu, *nisun -gwezisanyaa 'debbhie -gbolu, 'sa -bhlokpade wa nva. ⁴⁷ A -ka amiaa bhe-liaa 'dekpa fusa ni, gbv 'kadv a nva -bha le yi? Nu, -wa 'nia -Lagɔ -yi, 'sa -bhlokpade wa nva, we 'ni mvv? ⁴⁸ We 'deɛ 'gbv, amia, a -mi tklu sa amiaa Dide -ɔ mia yali mia tkluu 'bhisa.

Sa -a 'kaa bobabhanya 'nye

6 «A zv amiaa 'de 'yliyɔ, a 'na nɔnv amiaa -Lagɔgbv le -zejila 'wv, nyuma

'ka aun 'yɔlaa 'gbv -ni. A -ka 'sa we nv, a 'na 'ka -tnv 'yi amiaa Dide -ɔ mia yali kwɛɛ.

² «-ln -ka 'gwezi bobabhanya 'nye, -in 'na bhili we legle nya -ni. Nu, 'sa weli 'sɔ -nyuma nva -mɔ -Lagɔbudunya zɔ, we -yɔ 'yloogblv, wa 'ka wa 'ɣni -zɔnv gbaa 'gbv. ln nɛɛ aun -yla gbuzɔnv saɛ: wa ka wa -tnv 'yi 'gamv. ³ Nu, -mi, -in -ka -na 'gwezi bobabhanya 'nye -na lilisɔ nya, -na kɔpɛsɔ 'na yibheli we 'ji -ni. ⁴ Sa -in wɔlaa -lu zizada, -na Dide -Lagɔ, -ɔ yia we -yɔ, mɔ kwɛɛ -na yia -na -tnv 'yia.

Sa -a 'kaa -Lagɔ bhuhhoe

(Lk 11.2-4)

⁵ «A -ka -Lagɔ bhuhhoeda -mi, a 'na nɔnv weli 'sɔ -nyuma 'bhisa -ni. Nu, wamia, wa 'yibha wa 'ka 'yiligbe, 'in wa 'ka -Lagɔ bhuhhoe -Lagɔbudunya zɔ -yɔ 'yoo 'wɔgbelida. 'Mv wa nva le, 'in nyuma weɛ 'ka wa -yɔyɔ. ln nɛɛ aun -yla gbuzɔnv saɛ: wa ka wa -tnv 'yi 'gamv. ⁶ Nu, -mi, -in -ka -Lagɔ bhuhhoea yi, -in pla -na -budu zɔ, -in kla we, 'in -in bhuhhoe -na Dide da wa'a 'yia -mi -yɔ. -ln -ka 'sa nv, -na Dide -ɔ yia -mi -yɔ zizada, mɔ yia -na -tnv wɔlaa.

⁷ «A -ka -Lagɔ bhuhhoeda -mi, a 'na mnant ɣwe la -ni, nɛɛ -wa 'nia -Lagɔ -yi. We mi wamiaa dɔ zɔ nu, wa gbagbaweli duuun 'gbv -Lagɔ pulva wa yukwli. ⁸ A 'na nɔnv wa 'bhisa -ni. Nu, a 'ni -slɔ ɔ -lu -zlalt, ɔ -yi amiaa -yɔkpagbɔ.

⁹ «Sa a 'kaa -Lagɔ bhuhhoe mv ni:

<-Amiaa Dide -ɔ mi yali,

wa zv -bha -na -mɔwlv ɣni.

¹⁰ -Na nyumaa 'wlulapɔte yi.

Nyuma nv -na dɔmagbɔ le dudv -gv,

sa we mia yali 'bhisa.

¹¹ 'Nye -zɛɛn nv lililu -aun.

¹² -Wa nva -aun gbonyuu 'wluo,

sa -a tia wa -yɔgbv 'wv,

-in ti 'sa -amiaa -yɔgbv 'wv.

¹³ -ln 'na kwalt -aun laylagbɔ lv -ni.

-ln -sa -aun gbonyuuu dide kwɛɛ.>

[Nu, nyumaa 'wlulapite klaa,
'tute klaa, we -yo 'hnumnie,
we -mi -na -nu nya, bhla weee nya.
*-Amen.]

¹⁴Nu, amiaa -lima -wa nua aun -yla
gbunyuu le, a -ka we 'wuti, amiaa Dide -o
mia yali, 'in o tia amiaa -yogbu 'wu. ¹⁵'In
a 'ni wa -yogbu 'wuti ni, amiaa Dide -o
mia yali, o 'na 'ka amiaa -yogbu 'wuti.

Sa a 'kaa 'sun pla

¹⁶«A -ka 'sun 'wu -mi, a 'na 'sulu 'klv
welt 'so -cian 'bhisa -ni. 'In wa nua wa
'klv 'fuakaa, 'in nyuma weee 'ka we 'jii-
ibheli nu, wa mi 'sun 'wu. In nee aun -yla
gbuzonu sae: wa ka wa -tnuv 'yi 'gamu.
¹⁷Nu, -mi, -in -ka 'sun 'wu -mi, budo 'klv
-yo, 'fla -na 'nyi, ¹⁸nyuma yi we 'jiiyibheli
nu, -in mi 'sun 'wu. -Na Dide, -o wa'a 'yta
-yo, -mo -bhlogbwo yia we 'jiiyibhelia. -We
-in nua zizeda le, -na Dide, -o yia we -yo,
mo yia -na -tnuv wlaa.

'Hnumnilu -zonu

(Lk 12.33-34)

¹⁹«'Hnumnilu -we mia dudv -gv, da 'gli
-yo hwonu nyumaa we, 'in 'wienya wlaa
-budu, 'in wa ylia we, a 'na dili we -zlo
dudv -gv -ni. ²⁰Nu, a dili 'hnumnilu -
Lagoo -gbe la, da 'gli -yo hwonu 'na 'kaa
we -nyumo, 'in 'wienya 'na 'kaa we yli.
²¹Nu, mo -na 'hnumnilu mia, -mo -na dli
mia.

'Yli -wa kuu 'nape

(Lk 11.34-36)

²²«'Yli mi kuu 'nape nya. -Na 'yli -ka
-yalt, -na ku weee mi zli 'wu. ²³Nu, -na
'yli -ka gu -yo -ka, -na ku weee mi nikpise
'wu. -We mia -na zli nya, we -ka nikpise
'bhisa -mi, -zugba nikpise -dlugba -wa.

'Gwezi -yo -Lago, a -sa -bha

(Lk 16.13)

²⁴«Nyume 'ni mneni o 'ka -cian 'so -yla
lubho nu. We -ka 'sa -mi, 'yabhlo o yia

'wonyea, 'in o 'ka 'yabhloo zekali. 'Yabhlo
-yo o yia lanee, 'in 'yabhlo 'ka o dudvnyu-
mani. A 'ni mneni a 'ka -Lago -yo 'gwezi
-yla lubho nu dabudu.

A 'na lulu dli -ni

(Lk 12.22-31)

²⁵«We 'dee 'gbu, in nee aun -yla: a 'na
lulu dli amiaa 'yliyogagie -yo amiaa kuu
'gbu -ni. A 'na gbalt amiaa dli zo -nie: «Lee
-lu -a 'ka lia? Lee -lu -a 'ka 'maa? -A yi 'naa
'yi -a 'ka 'wuplaa?» Nu, amiaa 'yliyogagie
-zi lililu, 'in amiaa ku -zi 'naa, we 'ni
muu? ²⁶Nu, zia mia, we'e 'pa 'mno, we'e
-di we, 'in we'e bublu we -zlo -gbagbu
'wu. Nu, amiaa Dide -o mia yalt, mo nyee
we lililu. Nu, amia, a 'yli a -zi 'zia, we 'ni
muu? ²⁷Nyume yabhlogbwo 'ni mneni o
'ka o 'yliyogagiee 'yli -gv palt o dlulube
nya. ²⁸Lee -lu ka 'gbu a lu dli 'naa 'gbua?
-Fliisuu -buu mia, a di we dli 'wu nu,
we'e nu lubho, 'in we'e lua 'naa. ²⁹Nu,
in nee aun -yla: *Salomoo 'dee 'hnumnie
'kadu 'wu, o 'ni 'ylinano -bana -bhlogbwo
'yi suu -buunya nu 'yabhlo 'bhisa. ³⁰Su -
we mia -zeen kpaa, 'in wa 'kaa -kosu 'wu
viteli cizi, we -ka nu, -Lago ka we -bana
-zonu 'nye, -zugba -bana o yia aun 'nyee,
dli 'kienyi -zonya! ³¹A 'na 'yibhali amiaa
'de la dli -lulube nya -nie: «Lee -lu -a 'ka
lia? Lee -lu -a 'ka 'maa? -A yi -bana 'yi -a
'ka 'wupla -bhaa?» ³²-Lu weee mia da, -
wa talta we da, 'yli weee nya, nyuma -wa
'na -Lago -yi, ma -wa. Amiaa Dide -o mia
yalt, o -yi we 'ji nu, -we mia de, mu -wa
amiaa -yokpabgu. ³³Tada, a 'tide -Lago
'yi, o 'ka aun 'wlulapite, 'in a 'ka gbu tuk-
lu lenu. We 'bigu, -Lago 'ka aun -lu weee
-muni 'nye. ³⁴Nu, a 'na lulu dli cizi gbuu
'gbu -ni. Nu, cizi 'bhie, a 'ka cizi nuu gbu
'wupla. Nu, -zeen nuu siaste mia, we -tu
'sa, a 'na palt we 'yli -putuu -nu -gv -ni.»

A 'na 'bhulu nyumaa -yɔgbu 'wu -ni
(Lk 6.37-38,41-42)

7 «A 'na 'bhulu nyumaa -yɔgbu 'wu -ni, -Lagɔ yi amiaa -yɔgbu 'wubhu. ²Nu, sa a bhua nyumaa -yɔgbu 'wu, 'sa -Lagɔ yia amiaa -yɔgbu 'wubhua. -We a bhua 'wu, 'in a yibhɔlva nyuma, 'mu -Lagɔ yia 'wubhua ɔ 'ka aun yibhɔlv.

³«Buee gɔ -le mia -na bhelii 'yiliya 'wu, 'mu -na yia -yɔ, 'in su -kibhe 'kadu -we mia -na 'yiliya 'wu, -i'in 'yi we -yɔ. Lee -lu ka 'gbua? ⁴Su -kibhe 'kadu mi -na 'yiliya 'wu, 'in -in nee -na bheli -yla: ɔjwnu, in 'ka -mi buee gɔ 'yiliya 'wusaa?» We 'ni 'yilinant. We 'ni muv? ⁵Welt 'sɔ -nyume, -in -sa -slɔ -na 'de su -kibhe 'kadu 'yiliya 'wu, -in 'ka layɪ 'bhie, -in 'ka buee gɔ -na bhelii 'yiliya 'wusa.

⁶«A 'na 'nyenti -Lagɔɔ -lu gwi yoo -ni, we 'ni -muv, 'in we bhitia la, 'in we mua aun. A 'na viteli amiaa -can gbua -bobo ɔ -ni, we 'ni -muv, 'in we nɔa we -gv.

A bhuhoe amiaa Dide ɔ mia yalt
(Lk 11.9-13)

⁷«A -zla -lu, 'in wa 'ka we aun 'nye. A -talt -luu da, 'in a 'ka we 'yi. A bhli -budu, 'in wa 'ka -bha -kalt aun -yla. ⁸Nu, ɔ zlaa -lu, 'mɔ wa nyea we. -ɔ talta -luu da, mɔ yia we. -ɔ bhlia -budu, mɔ -yla wa kalta -bha. ⁹Amiaa 'yu -ka aun 'floo -zlalt, a mneni a 'ka ɔ tukpa 'nyee? ¹⁰'In ɔ -ka aun zibhi -zlalt, a mneni a 'ka ɔ tubhe 'nyee? -lnnya, we 'ni sa -mi. ¹¹Nu, amia -mama -wa nyuma 'nyii, a -yi amiaa 'yua -li -zɔnv 'nye sa. We -ka 'sa -mi, a -mi we -gv nu, amiaa Dide ɔ mia yalt, -wa -ka ɔ -lu -zlalt, -lu -zɔnv ɔ yia wa 'nyea.

¹²«We a 'yibhaa nyuma nu aun -yla le, amia nu 'ya we wa -yla le. Mu -wa Moizu tite -yɔ -Lagɔgbu -falɔpanyaa 'sebhee ji.

'Yoo 'sɔ
(Lk 13.24)

¹³«A plalt klolo ɔwee poo 'wu. 'Yoo -we kwaa nyume tlutlie 'wu, we gbv 'ni -yɔ -kalt, 'in we klolo ɔwee 'yilia 'wu la. 'In -wa bhlia wee 'yoo, wa -zu 'wu. ¹⁴Nu, 'yoo -we kwaa nyume 'yiliyɔgagie 'wu, we gbv -kalt -yɔ. 'In we ɔwee mia poo. -Wa yia we -yɔ, wa 'ni 'wuzu.

Suu 'bhue -yɔ wa yibhelia we
(Lk 6.43-44)

¹⁵«Nyuma -wa laa wa 'de -Lagɔgbu -falɔpanya, a zu amiaa 'de 'yiliyɔ wa gbegben. Wa -ka yi, wa mi sa -dlɔɔ bhlabhle 'bhisa, 'in wa nɔkple mia, -mɔ 'wlv -fliigwi -we mia vla 'wu. ¹⁶Wa lenvgbu -yɔ a yia wa yibhelia. Wa'a -sa *-dlɔya 'mnewia 'wlu, 'in wa'a -sa magloo -kɔji 'wlu. ¹⁷Nu, su -zɔnv weee mia, 'bhue -zɔnv we paa, 'in su 'nyuu mia, 'bhue 'nyuu we paa. ¹⁸Su -zɔnv mia, we 'ni mneni we 'ka 'bhue 'nyuu 'pa. 'In su 'nyuu mia, we 'ni mneni we 'ka 'bhue -zɔnv 'pa. ¹⁹Su weee nyidi, -we 'ni 'bhue -zɔnv 'pa, -di wa -dia we, 'in wa vitelia we -kosu 'wu. ²⁰'Sa a yia waa yocian yibhelia wa lenvgbu 'wu.

-Zezuu nyuma -zɔnv
(Lk 13.25-27)

²¹«-Wa gbaa da: «Na -Kanyɔ, na -Kanyɔ», we 'ni wa 'de weee -Lagɔ yi 'sa 'wlulapɩta. Nu, -wa nva ɔ dumagbu le, ma 'wlu ɔ yia lapɩta. ²²Zli -Lagɔ yia nyumaa -yɔgbu 'wubhua, -bha nyuma duun yia 'mi -yla gbaae: «Amiaa -Kanyɔ! -Amiaa -Kanyɔ! Nu, -a ka -Lagɔgbu gba -na 'ɔni nya, -a ka zuzu 'nyii vu -na 'ɔni nya, 'in -a ka gwedigbu lenv -na 'ɔni nya, we 'ni muv?» ²³Tɔvn, -bha na yia wa -yla gbaa -zejila 'wue: «In 'ni aun -yi 'mnumnu. Nyuma 'nyii, a be lv!»

weee. ¹⁷Mu ɔ nva le, 'in -we -Lagɔgbuu -falɔpanyɔ Ezaii gbaa we 'ka gbuzɔnu -ze: «Ɔ ka -amɔaa siastie 'wubhu, 'in ɔ yia -aun gu -yɔsa.»

Nyuma 'yibhaa wa 'ka -Zezu 'bi mni

(Lk 9.57-62)

¹⁸-Muu 'bigu, -Zezu 'yia nu, nyuma duun mi ɔ kwesi, 'in ɔ nɛɛ ɔ 'binɔnya -yia nu, wa mni 'nyuu kakpe -putu -gu.

¹⁹-Lagɔɔ titee gwesanyɔ yabhlo bea ɔ -yɔ, 'in ɔ nɛɛ: «-Slolunyɔ, da weee -na yia mnia, un mi -mi 'bi.»

²⁰'In -Zezu nɛɛ ɔ -yia: «-Totonya ka 'bhuka, 'in zia kaa lulu. Nu, da *Nyumɛɛ 'Yu 'kaa ladili, -bha 'ni -mi.»

²¹'In ɔ 'binɔnyɔ yabhlo nɛɛ ɔ -yia: «Nyumaa -Kanyɔ, -in 'nye 'mi 'yoo, in 'ka na dide 'bhlua mni 'bhie.»

²²-Zezu nɛɛ ɔ -yia: «-In yi 'mi 'bi, -in 'tide tɔtlunya 'yi, wa 'ka wa tɔtlunya 'bhlu.»

-Zezu belta -pipe 'kadu zɔ

(Mk 4.35-41; Lk 8.22-25)

²³-Zezu -bhoa 'glu 'wu, 'in ɔ 'binɔnya yia ɔ yoo kwa. ²⁴Tɔun, 'in -pipe 'kadu yia 'plɔplie bhli, 'in 'nyu -gbugbu yia 'glu 'wuslo, -zugba -Zezu mi 'yɔlaa 'wu. ²⁵Ɔ 'binɔnya bea ɔ kwesi, wa ganɔa ɔ, 'in wa nɛɛ ɔ -yia: «Nyumaa -Kanyɔ, -sa -aun gbu 'wu! -Amɔa tɔla!»

²⁶Tɔun, -Zezu nɛɛ wa -yia: «Dli 'kienyi -zunya, leɛ -lu ka 'gbu a nu 'sa nyanɔa?»

Tɔun ɔ sɔa 'wu, 'in ɔ yia -pipe -yɔ 'nyu 'wluo 'kpɔli, 'in -bha yia 'wutu blenyii.

²⁷Ɔwegaga -subhala wa 'de weee, 'in wa yia layibhali -yubhale: «Ɔɔ nyume mia da, 'nyu -yɔ -pipe zva ɔ 'nɔɔwe, mɔɔ -nyume ni da?»

-Zezu jipea nyuma 'sɔ -wa kaa zuzu 'nyii 'wu

(Mk 5.1-20; Lk 8.26-29)

²⁸We bhla -Zezu nyina 'nyuu kakpe yabhlo -gu, -mɔ -wa Gadale -nyumaa

dudu -gu, 'in nukpasia 'sɔ yia gbawla nyɔti 'tla, 'in wa yia ɔ yoo yi. Waa nukpasia mia, zuzu 'nyii mi wa 'wu. 'Cɛ wa paa -bhabha, 'in wa bhɔtia nyuma, we 'dɛɛ 'gbu nyuma weee nva nyano, 'in wa'a 'plɔtia -slɛɛn wee 'yloogblu. ²⁹Tɔun wa 'kpia 'wu, wa nɛɛ: «-Mi, -Lagɔɔ 'Yu, -naa leɛ -gbu pilɔ -amɔaa gbu 'wula? We bhla 'ni -slɔ nyini, yi -in yia, -in 'ka -aun 'klyie 'wupa yi?»

³⁰Nu, wa kwesi, -boboo -zlo mi -bha lililuu dataɔda. ³¹'In zuzu 'nyii yia ɔ zukupala 'pali, we nɛɛ: «-In -ka gba -in 'ka -aun vu ni, -in kwa -aun -bobonya ni 'wu.»

³²-Zezu nɛɛ: «A mni.»

'In we yia waa nyuma 'sɔ 'wɔtla, 'in we yia -bobonya 'wɔpla. Tɔun, wee -bobonya yia -gɔgɔ kwili -gwagwɛ nya, we yia 'nyu lu slo, 'in we yia 'nyu lu tɔli -nya. ³³-Bha -boboo 'yliyɔzunya mnia 'gbe 'kadu nukplɛ -gwagwɛ nya, 'in -we weee yɔla -bobonya -yɔ -wa kaa zuzu 'nyii 'wu, 'in wa yia -mɔ we 'dɔ -sa. ³⁴Wee 'gbe nukpla -nyuma weee 'tɔla, da -Zezu mia, 'in wa yia -mɔ mni. Wa 'yia ɔ, 'in wa yia ɔ bhuhhoe, 'in wa nɛɛ nu, ɔ 'bhu wa dudu -gu.

-Zezu puea zɔlaslonɔ

(Mk 2.1-12; Lk 5.17-26)

9-Zezu -bhoa 'glu 'wu, ɔ -dɔa 'nyu 'wu, 'in ɔ yia Kapenaumu lu mni. ²'In nyuma -yɔ zɔlaslonɔ yia yi, -zugba ɔ mi 'sowli 'wu. -Zezu 'yia nu, wa ka ɔ dli -gu zu, 'in ɔ nɛɛ ɔ zɔlaslonɔ -yia: «Na 'yu, -in 'temant dli, in ka -na gbonyii 'wutu.»

³-Bha, -Lagɔɔ titee gwesanya pupalia 'wlukuvun laɛ: «Nu, nukpasu mia de, -Lagɔ ɔ vɛta.»

⁴'In -we wa pupalia 'wlukuvun la, -Zezu yia we yibheli, 'in ɔ nɛɛ: «Leɛ -lu ka 'gbu a pupali 'wlukuvun la sa 'nyumɛɛa? ⁵'In 'ka gba: «In ka -na gbonyii 'wutu,» -muv -kalia -yɔ yaayu, in 'ka gba: «-In -sɔ 'wu, -in nɔ,» -muv -kalia -yɔ yi? ⁶A yibheli we 'ji nu,

Nyumeε 'Yu ka se dudv -gv ɔ 'ka nyumaa gbnuyii 'wvɔt.»

-Bha -Zezu gbaa ɔɔ zɔlaslonyɔ -ylae: «-Sɔ 'wv, 'bhv -na 'sɔwli 'wv, mni -na -buduɲweε.»

⁷ɔɔ nyume -sɔa 'wv, 'in ɔ yia -buduɲweε mni. ⁸Waa nyuma 'yia we -yɔ, 'in nyanɔ yia wa dli 'wv slo, 'in wa yia -Lagɔɔ 'ɲni -mnini, nu, -Lagɔ ka nyuma 'tite 'nye wa 'ka 'sasvka -gbv lenu.

-Zezu laa Matie

(Mk 2.13-17; Lk 5.27-32)

⁹'Yli yabhlo nya -Zezu 'bhva -bhade, ɔ mɪ 'plida, 'in ɔ yia nyume wa laa Matie -yɔyɪ, nu, ɔ -dɪ 'gwezisabudu zɔ la. ɔ neε ɔ -yla: «'Yi 'mɪ 'bɪ.»

Matie -sɔa 'wv, 'in ɔ yia ɔ 'bɪ mni.

¹⁰-Zezu -yɔ ɔ 'bunɔnya mɪ lida Matieε -budu zɔ, -zugba *nisvɔn -gwezisanya -yɔ gbnuyuuu kwe -cian duun mɪ 'ya wa glaa. ¹¹Falizinyuma 'yia we -yɔ, 'in wa neε -Zezuu 'bunɔnya -ylae: «Amiaa -Kanyɔ mia, lee -lu ka 'gbv ɔ -yɔ nisvɔn -gwezisanya -yɔ gbnuyuuu kwe -cian lia?»

¹²-Zezu 'nva we, ɔ neε wa -yla: «Nyuma -wa -yalia, wa'a mni -dɔtɔɔ -gv. Nu, guzonya mnia -dɔtɔɔ -gv. ¹³-We -Lagɔweli nɪ gbaa, a mni a 'ka we 'jii datali, we neε:

«-We in 'yibhaa mv -wa nu, nyuma 'ka nyazɪdli -ka, we 'nɪ 'slaka -saste.»

Nu, in 'nɪ nyuma tiklu laa yi, gbnuyuu -lenunya in yia laa.»

-Zezu -yɔ 'sun

(Mk 2.18-22; Lk 5.33-39)

¹⁴'Zan -Batisu 'bunɔnya bea -Zezu kwesi, 'in wa yia ɔ laytbae: «Lee -lu ka 'gbv, -amaa -yɔ Falizinyuma pla 'sun 'yli tɔlvɔ nya, 'in -nanvɔ 'bunɔnya'a nu we lea?»

¹⁵'In -Zezu neε wa -ylae: «Nu, 'ɲwɔnɔ kwa zli, ɔ 'lowlii 'talea mia, wa dli 'nɪ

meni, gbuzɔnv -wa yɪ? -lnnya, yo -wa yo. Nu, 'yli yabhlo yia nynia, 'in wa saa wa 'ɲwɔnɔɔ 'lowli glaa. Nu, -mvɔ zli wa plaa 'sun.

¹⁶«Nu, -bana sva -ka yla nɪ, nyume -ka we pipeda -mɪ, ɔ'ɔ zv we ylada 'naa lolu. ɔ -ka 'sa we nv, 'in 'naa lolu gbizea -bana sva 'wv, 'in we ylada yilimania 'wula.

¹⁷'Sa -bhlokpade, wa'a palt nv lolu *bala sva 'wv. Wa -ka 'sa nv, 'in bala wɔa, 'in nv jitea. Nu, nv -lolu kaa bala lolu, 'in we 'de 'sɔ gwlea.»

-Zezu puea 'ɲwɔnɔ yabhlo, 'in ɔ yia 'ɲwɔnyu yabhlo 'yliyɔgagie 'nye

(Mk 5.21-43; Lk 8.40-56)

¹⁸Da -Zezu mia -slɔ gbv gbada, 'in Zuifvɔ yugalinyɔ yabhlo yia yi. ɔ 'sibhlia ɔ 'yu 'kukolu, 'in ɔ neε: «-Na zukpa -wa, na 'ɲwɔnyu ka tli, we 'bɪ 'nɪ -slɔ 'wvɔgwle, nu, -in yi, -in 'ka ɔ sɔ -gv lapalt, 'in ɔ 'ka 'yliyɔgagie 'yɪ.»

¹⁹-Zezu -sɔa 'wv, 'in ɔ -yɔ ɔ 'bunɔnya yia -mɔɔ 'bɪ mni.

²⁰⁻²¹-Bha 'ɲwɔnɔ yabhlo mɪ -bha, mɔ palt kwe, we li -zv kugbua le 'sɔ ɔ -yɔ. ɔ neε ɔ 'deε dli zɔ: «In -ka ɔ -bana kwe -zizie mneni, 'in na pva.»

We 'deε 'gbv ɔ yia -Zezu luv 'plili, 'in ɔ yia ɔ -banaa ɲwe kwezi. ²²-Zezu 'bhitia la, ɔ 'yia ɔɔ 'ɲwɔnɔ -yɔ, 'in ɔ neε: «Na 'yu, a 'temani dli, amaa dli ka aun pue.» -Bha -bhlokpade ɔ 'pva.

²³Tɔvɔn, -Zezu nynia Zuifvɔ yugalinyɔɔ -buduɲweε, 'in ɔ yia -mɔ guzɔ -gɔfti -bhlnya -yɔyɪ, -zugba nyuma duun zizli -bha -gv sɔ weεe lv. ²⁴ɔ neε: «A 'bhv -bha! Nu, ɔɔ 'ɲwɔnyu 'nɪ tli, 'yila 'wv ɔ mia.»

'In wa yia ɔ gla palt. ²⁵Wa ka wa wleli weεe 'bhie, -Zezu yia komi luv pla. ɔ kpaltɔ ɔɔ 'ɲwɔnyu sɔ -yɔ, 'in -mɔɔ yia 'wvɔɔ.

²⁶We dɪ mnenia weεe dudv weεe -gv la.

-Zezu puea 'lɔlɔnya 'sɔ

²⁷ -Zezu 'bhua -mɔ, ɔ mi 'yloogblɔ, 'in 'lɔlɔnya 'sɔ yia ɔ 'bɪ mni. Wa 'kpiɑ 'wɔ, wa nɛɛ: «-Davidu 'yuuɔɑ, -in 'yɪlɪ -aun nyaziɔɔ!»

²⁸ Da ɔ plaa -budu zɔ, 'in 'lɔlɔnya 'sɔ yia ɔ kwesi bɛ, 'in ɔ nɛɛ wa -ylɑɛ: «Lee a zu dli nu, in mneni in 'ka we lɛnɔ?»

'In wa nɛɛ: «Nyumaa -Kanyɔ, gbuzɔnɔ -wa, -in mneni we.»

²⁹ Tɔn, -Zezu zia wa 'yli kwe, 'in ɔ nɛɛ: «Sa a zu dli, a 'yɪ 'sa we!»

³⁰ 'In wa 'yli yia -blo. -Zezu nɛɛ wa -yia 'klɔ 'ciɪɪ nya: «Nyumɛ yabhlogbɔɔ 'na yibheli we 'ji -nɛ.»

³¹ Tɔn, wa mniɑ, 'in wa yia -Zezuu 'dɪ -sa wee dudu weee -gv.

-Zezu jipea bhobho yabhlo

³² Da wa miɑ mniɑ, 'in wa yia -Zezu nyumɛ yabhlo -la. Nu, ɔ nyumɛ miɑ nɪ, ɔ 'nɪ gbagbiɛ mneni, zuzu 'nyuu mi ɔ 'wɔwɔ 'gbɔ. ³³ -Zezu vua wee zuzu, -bha -bhlokpade ɔ nyumɛ gbaa. 'In -wa miɑ -bha, ŋwɛgaga -subhali wa, 'in wa nɛɛ: «Aya, -a 'nɪ -slɔ 'sasukpa -gbɔ -mɔnɪ da 'yɪ Izlaɛlɪ -dudu -gv.»

³⁴ Nu, Falizunyuma miɑ, -maa nɛɛ: «Zuzu 'nyiii -kanyɔ 'nyea ɔ 'tute, 'in ɔ 'ka zuzu 'nyii vu!»

Nyumaa -zlo -laa -Zezu nyazi 'wɔ

³⁵ -Zezu 'plɪliɑ -bha 'gbe 'kadɪ weee -yɔ 'gbe yua weee 'wɔ, ɔ plaa -Lagɔbudunya zɔ, 'in ɔ yia -mɔ nyuma gbɔ -slolu. -Lagɔgbɔ -we gbaa -Lagɔɔ nyumaa 'wɪlɔlɔpɪlɪgbɔ, 'mɔ ɔ gbaa wa -yia, 'in ɔ yia gu weee -yɔ stasie weee jipe. ³⁶ Nyumaa -zlo -wa miɑ stada, 'in wa dli 'niɑ mɛnɪ, -wa 'wɪlɔ bhlabhɛ -we 'nɪ 'yɪliɔzɔnyɔ -ka, ɔ 'yia wa -yɔ, 'in wa yia ɔ nyazi 'wɪlɑ. ³⁷ 'In ɔ nɛɛ ɔ 'bɪnɔnya -yia: «'Mnɔ ka zali duun, we kpaɑ 'yli, 'in we -didunya 'nɪ 'wuzɔ. ³⁸ We 'gbɔ, a bhuhoe kpaɑ -Kanyɔ ɔ 'ka lubhonɔnya yoo 'pa, wa 'ka wee -lu -dɪ.»

-Zezuu tietienya kugbua ɛ 'sɔ

(Mk 3.13-19; Lk 6.12-26)

10 -Zezu laa ɔ 'bɪnɔnya kugbua ɛ 'sɔ, 'in ɔ yia wa 'tute 'nye wa 'ka zuzu 'nyii vu, 'in wa 'ka gu weee -yɔ ku zɔ -stasie weee jipe. ² ɔ tietienya kugbua ɛ 'sɔɔ ŋnɪ nɪ: tiada, 'Simɔɔ (-mɔɔ -baŋnɪ -wa Piɛlɪ), we -yɔ ɔ bheli Andlee klaa, Zebedee 'yua *Zake -yɔ ɔ bheli *Zaan klaa, ³ Filipu -yɔ Batlemii klaa, Toma -yɔ nisun -gwezisanɔ Matie klaa, Alifeee 'yɪ 'Zake -yɔ Tadee klaa, ⁴ 'gbee *lɔpanyɔ 'Simɔɔ we -yɔ Zudastɪ Iskaliɔtɔ, nyumɛ -ɔ wɪlɑ -Zezu ɔ tɔnyuma -yia.

-Zezu tiea ɔ 'bɪnɔnya kugbua ɛ 'sɔ

(Mk 6.7-13; Lk 3.1-6)

⁵⁻⁶ -Mɔw 'bɪgv, -Zezu 'kaa ɔ 'bɪnɔnya kugbua ɛ 'sɔ tie ɔ nɛɛ wa -ylɑɛ: «Nu, nyuma -wa 'niɑ Zuifu, a 'na mnɪnɪ wa dudu -gv -nɪ. A 'na mnɪnɪ 'ya Samalii -dudu 'gbe yabhlogbɔɔ 'wɔ -nɪ. Da a 'kaa mnɪ nɪ, mɔ -wa Izlaɛlɪnyumaa -gbe, ma 'wɪlɔ mɔmɔnɔ -bhlabhɛ. ⁷ A -ka 'yloogblɔ -mɪ, a gbɑɛ: -Lagɔɔ nyumaa 'wɪlɔlɔpɪlɪ bhla ka ciɪɑ. ⁸ Guzɔnya miɑ, a jipe -maa. -Mama -ka tɪ, a 'nye -maa 'yɪliɔgagie. Solɪbhanya miɑ, a pue -maa, 'in a vu zuzu 'nyuu. Bhe a 'yia wee 'tute, we 'dɛɛ 'gbɔ, a -sa nyuma 'wɔ bhe. ⁹ A 'na 'bhulu -can klaa, 'gwezi klaa, we -yɔ tama yabhlogbɔɔ 'wɔ -nɪ. A 'na pali we amiaɑ pɔsi 'wɔ -nɪ. ¹⁰ A -ka mniɑ -mɪ, *-bada klaa, -bana 'sɔnɔ klaa, -sakwɪɑ klaa, we -yɔ kɔɔsu, a 'na 'bhulu we 'yabhlogbɔɔ 'wɔ -nɪ. Lubhonɔnyɔ miɑ, ɔ ka ɔ lililuu 'klɔ.

¹¹ «Nu, a -ka 'gbe 'kadɪ -mɔmɔ 'wɔ nyini, a -ka 'gbe yua -mɔmɔ 'wɔ nyini, nyumɛ -ɔ 'kaa aun kpa 'nanɔw, a -tali ɔ da. A 'nɪ -slɔ wee 'gbe 'wɔbhɔ, a -dɪ -bha la. ¹² -Budu -mɔmɔ ŋwɛɛ a -ka nyini, a ŋwɪna wa 'nyu la, 'in wa 'ka 'wɔtɔtɔe -dlɔɔ 'yɪ. ¹³ Wee -buduŋwɛɛ -nyuma -ka amiaɑ 'lakpasu kpa, amiaɑ 'wɔtɔtɔe -dlɔɔ -tɔ wa -

gv. 'ln wa 'ni amiaa 'lakpasu kpa, a -yo amiaa 'wututve -dlɔɔ 'pli.

¹⁴«Nu, -budu -mumu ηwεε we -yo 'gbe -mumu 'wu, wa 'ni amiaa 'lakpasu kpa, wa 'ni an yukwli pulu, a gbɔɔ amiaa bhv -yo *-bhubhui, 'in a 'bhv -bha. ¹⁵ln nεε an -yla gbuzɔnu sa nu, zli -Lagɔ yia nyumaa -yɔgbv 'wubhua, wee 'gbe -mumu nukpla -nyuma yia sta bhabha, we 'ka *Sodɔmu -nyuma -yo *-Gomɔlu -nyuma -nu 'wuzi.

-We 'kaa -Zezuu 'binɔnya yli
(Mk 13.9-13; Lk 21.12-17)

¹⁶«A pu yukwli: nu, bhlabhle 'bhisa na tiea an -mɔ gbi glaa. We 'deε 'gbv a mna 'yli tubhe 'bhisa, 'in a 'ka mɔ -dlɔɔ -kpakun 'bhisa. ¹⁷Nu, gbvwubhunya 'yu wa yia an kwaa, 'in wa 'ka an seli -mɔ -Lagɔbudunya zɔ. We 'deε 'gbv, a zu amiaa 'de 'yliyɔ. ¹⁸Na 'gbv, wa yia an duduv 'wulupilunya -yo nyumaa 'wulupilunya 'yu kwaa. Nu, -maa -yo -wa 'nta Zuifu, wa 'yu a yia na gbudayinya -zεa. ¹⁹Wa -ka an gbvwubhunya 'yu kwa, a 'na lɔlv dli -ni, -we a 'kaa gba, 'in sa a 'kaa we gba mu nu: welɔ -we a 'kaa gba, we bhla a yia we. ²⁰Nu, wee welɔ mia, we'e 'bhv amiaa 'de dli zɔ, amiaa Dide -Lagɔ yia we wlaa ɔ Zuzuu gbεgbεin.

²¹«Nu, bhelia yia wa bhelia wlaa wa 'ka wa 'bha, 'in 'sa -bhlokpade didea yia wa 'yua wlaa. Yua yia wa didea -yɔwɔɔlba, 'in wa 'ka wa 'bha. ²²Amia, na 'gbv nyuma weee yia an 'wunyaεa. -ɔ ka dli -ka 'mɔ -gv -tv, 'in we 'ka we bhloluda nyini, 'in -mɔ bhva gbv 'wu. ²³Wa -ka an 'klyte 'wupalida -mɔ 'gbe yabhlo 'wu, a mnu 'gbe -putu 'wu -gwagwie nya. ln nεε an -yla gbuzɔnu saε: a 'ni -slɔ *Izlaelu 'gbe weee 'wuplile bhia, 'in Nyumεε 'Yu 'kaa luyi.

²⁴«Kptakptanyɔ yabhlogbɔɔ 'nɔ ɔ -slolunyɔ 'wuzi, 'in gaylo yabhlogbɔɔ 'nɔ ɔ -kanyɔ 'wuzi. ²⁵Nu, 'kptakptanyɔ -ka ɔ -slolunyɔ 'bhisa -mɔ, 'in gaylo 'ka ɔ -kanyɔ

'bhisa -mɔ, we -tv sa. Wa -ka -budunwεε -kanyɔ velɔ, wa -ka ɔ 'ηni zu *Belizebulɔ, ɔ -budunwεε -nyuma mia, -maa -nu yia -bha -zia!

-ɔ a 'kaa sɔ, mɔ ni
(Lk 12.2-7)

²⁶«A 'na sɔlv nyuma -ni. Nu, -lu weee mia zizada, zli 'klv we yia 'tlaa, 'in -we ka 'ji nyuma 'nia -yi, 'ji wa yia we yibhelia. ²⁷-We in gbaa an -yla nikpise 'wu, a gba we zli. -We in gbaa an -yla ηwunweda, a wɔzi we nyuma weee -yla. ²⁸-Wa mnenia wa 'ka nyumεε ku 'bha, 'in wa 'nia mneni wa 'ka nyumεε zuzu 'bha, a 'na sɔlv wa -ni. Nu, -Lagɔ mia, ɔ mneni ɔ 'ka nyumεε ku -yo ɔ zuzu 'bha -kosu 'wu, we 'gbv a sɔ ɔ.

²⁹«Nyumaa 'yliya 'wu, bhuyua 'ni -vale -ka. Tama -bhloo 'gbv wa paa we 'sɔ pelv. 'ln -muv bhla, amiaa Dide 'ni -slɔ we ηwnu, we yabhlogbɔɔ ɔ bhli dudv. ³⁰⁻³¹Nu amia, a 'yli -Lagɔɔ 'yliya 'wu, a 'ka bhuyuaa -zlo 'wuzi, nu, -Lagɔ -yi amiaa 'wluo nyii ηwe. We 'deε 'gbv a 'na nɔnv nyano -ni.

Nyumεε -ɔ mia -Zezuu -nu nya mɔ ni
(Lk 12.8-9)

³²«Nu, nyumεε, -ɔ -ka gba ɔ mɔ na -nu nya -zejila 'wu, 'in na gbaa na Dide -ɔ mia yalɔ 'yu nu, ɔ mɔ na 'binɔnyɔ nya. ³³Nu, -ɔ yia na gbv kpelta -zejila 'wu, 'in -ami na kpelta ɔ gbv na Dide -ɔ mia yalɔ 'yu.

-We -Zezu -laa dudv -gv mu ni
(Lk 12.51-53, 14.26-27)

³⁴«Nu, in 'nɔ 'wututve -dlɔɔ -la dudv -gv. We 'nɔ -muv, in 'nɔ 'wututve -dlɔɔ -la, nu, tv in -laa dudv -gv.

³⁵«Nu, 'yu -yo ɔ dide klaa, 'ηwnɔyu -yo ɔ 'nyaa klaa, we -yo 'ηwnɔ -yo ɔ 'lowlii 'nyaa, 'yli in yia wa pupalia.

³⁶Nyumεε -budunwεε -nyuma yia ɔ tonyuma -zεa.)

³⁷«Nyume -ɔ -ka ɔ dide -yɔ ɔ 'nyaa 'yibha we 'ka 'mɪ -zi, ɔ 'nɪ mneni ɔ 'ka na 'bɪnɔnyɔ -zɛ. 'lɪn -ɔ -ka ɔ nukpasuyu -yɔ ɔ 'ɲwɔnyu 'yibha we 'ka 'mɪ -zi, ɔ 'nɪ mneni ɔ 'ka na 'bɪnɔnyɔ -zɛ. ³⁸'lɪn nyume -ɔ 'nɪ ɔ stastee *su 'wɔbhɪ, ɔ 'ka 'mɪ 'bɪ yɪ, ɔ 'nɪ mneni ɔ 'ka na 'bɪnɔnyɔ -zɛ. ³⁹Nɪ, -ɔ -ka gba, ɔ 'ka ɔ 'dɛɛ 'yɪliyɔgagɛ 'yɪ nɪ, tɪta ɔ yɪa. 'lɪn -ɔ -ka ɔ 'dɛɛ 'yɪliyɔgagɛ wɪa na 'gbɪ, 'ɪn -mɔɔ yɪa 'yɪliyɔgagɛ -we 'nɪa bhɪlɔluda -ka.

-We -Lago 'kaa nyuma 'nye
(Mk 9.41)

⁴⁰«Nyume -ɔ -ka aɪn kpa 'nanɪsɪ, -amɪ ɔ kpaɪa 'nanɪsɪ. 'lɪn nyume -ɔ -ka 'mɪ kpa 'nanɪsɪ, -ɔ tɪɛa 'mɪ, 'mɔ ɔ kpaɪa 'nanɪsɪ. ⁴¹Nyume -ɔ -ka -Lagɔgbɪsɪ -fɪlɪpanyɔ kpa 'nanɪsɪ, ɔ mɪ -Lagɔgbɪsɪ -fɪlɪpanyɔ nyaa 'gbɪ, -we -Lagɔ 'kaa ɔ gbɪsɪ -fɪlɪpanya 'nye, 'yɪa ɔ yɪa we. 'lɪn -ɔ -ka nyume mɪa tɪklɪ -Lagɔ 'yɪ kpa 'nanɪsɪ, ɔ mɪ tɪklɪ -Lagɔ 'yɪu 'gbɪ, -we -Lagɔ 'kaa nyuma tɪklɪ -lɪ 'nye, 'yɪa ɔ yɪa we. ⁴²'lɪn nɛɛ aɪn -yɪa gbɪzɔnɪ sa nɪ, nyume -ɔ -ka 'nyu -wɔtɪsɪ 'kɔpɪ yabhɪlɔgbɔɔ 'nyenyeyua nɪ 'yabhɪlɔ 'nye, ɔ mɪ na 'bɪnɔnyɔ nyaa 'gbɪ, -Lagɔ yɪa we -tɪnɪsɪ -mɔɔ 'nyɛa.»

11 Da -Zɛzɪ bhɪa weɛ gbɪ gbagɪɛ, ɔ 'bɪnɔnyɪa kugɪua lɛ 'sɔ -yɪa, 'ɪn ɔ yɪa -bha 'bhɪ. ɔ mɪnɪa weɛ dɔdɔ -gɪsɪ 'gbɛnyɪa 'wɪ, ɔ gbɪa -mɔ -Lagɔgbɪ, 'ɪn ɔ yɪa -mɔ nyuma gbɪ -sɪlɔlɪ.

-Zɛzɪ gbɪa 'Zan -Batisɪ gbɪ
(Lk 7.18-35)

²'Zan -Batisɪ mɪa, ɔ mɪ -kasɪlɪ 'wɪ, 'ɪn ɔ yɪa -Zɛzɪ Klɪsɪ lɛnɔgbɪsɪ 'dɪ 'nɪ. -Bha ɔ tɪɛa ɔ 'bɪnɔnyɪa tɔlɪva, wa 'ka ɔ layɪbhaɛ: ³«Nɪ, nyume -ɔ 'kaa yɪ, -a mɪa wɪda, 'mɔ -ɪn -mɪa yɪ, yaayɪ, -a wɪ nyume -putuu?» ⁴-Zɛzɪ nɛɛ: «Nɪ, -we a 'nɪa, -we a 'yɪa -yɔ, a mɪnɪ, a -sɪlɪ we Zaan lɔdɪ nyɪa. ⁵'lɔlɔnyɪa mɪ layɪda, 'tɪgɪtɪgɪnyɪa mɪ nɔda 'nanɪsɪ, sɔlɪbhɪnyɪa ka 'pɪ. 'Sulɔnyɪa mɪ 'nɔda, tɪlɪtɪnyɪa ka tɪlɪtɪ lɪ 'wɪsɔ.

Wa mɪ -Lagɔgbɪ gbɪda bobabhɪnyɪa -yɪa. ⁶Nyume -ɔ 'nɪ 'mɪ dɪlɪ -gɪ -sa, 'wɔtɔtɔvɛ -dɪɔ mɪ ɔ -nɪ nyɪa.»

⁷Da Zaaan 'bɪnɔnyɪa 'bhɪtɪa lɪ, 'ɪn -Zɛzɪ yɪa Zaaan gbɪ gbagɪɛ bhɪlɪ nyuma dɪuɪn -yɪa. ɔ nɛɛ: «Lɛɛ -lɪ a mɪnɪ yɪaa da beblɛɛa? Gblɛɛ -we -pɪpɛ mɪa zɪklɪda, mɪ -wa yɪ? -lɪnnyɪa! ⁸'lɪn lɛɛ -lɪ a mɪnɪ -sɪlɛɛ -mɔ yɪaa? Nyume -ɔ kaa -bana 'nanɪsɪ 'wɪ, mɔ -wa yɪ? Nɪ, nyuma -wa kaa -bana -zɔnɪ 'wɪ, nyumaa 'wlɪlɪpɪlɪnyɔɔ -budɪnɪwɛɛ wa mɪa. ⁹We -ka 'sa -mɪ, lɛɛ -lɪ a mɪnɪ -mɔ yɪaa tɛnyɪa? -Lagɔgbɪsɪ -fɪlɪpanyɔ -wa yɪ? 'lɪn, ɪn nɛɛ aɪn -yɪaɛ: ɔ 'yɪlɪ, ɔ -zɪ -Lagɔgbɪsɪ -fɪlɪpanyɔɔ 'dɛgbɔlɪ. ¹⁰Nɪ, -Lagɔ nɛɛ ɔ 'sɛbhɛ 'wɪ Zaaan daɛ: <Mɪ 'yɪ na paa na tɪɪtɪɪnyɔ yoo, ɔ 'ka -na 'yoo -yɔmɪnɪzɪ.»

¹¹'lɪn nɛɛ aɪn -yɪa gbɪzɔnɪ saɛ: nyuma -wa 'ɲwɪnɪ gwɪlɪa, wa glɛa, nyume -ɔ 'kaa 'yɪlɪ, ɔ 'ka 'Zan -Batisɪ -zɪ, -mɔɔ -kanyɔ 'nɪ -mɪ. We mɪ 'sa 'bhɪɛ, nyume -ɔ mɪa 'kɪɪnyɪ -lɛ -Lagɔɔ nyumaa 'wlɪlɪpɪlɪgɛ 'wɪ, -mɔɔ 'yɪlɪ ɔ 'ka Zaan -zɪ. ¹²We 'ka 'Zan -Batisɪ -Lagɔgbɪ -gbɪ bhɪlɪ 'bhɪ we 'ka -zɛɛn yɪlɪ, *-Lagɔɔ nyumaa 'wlɪlɪpɪlɛ mɪ 'yugɛɪn mɪnɪda 'tɪtɛ nyɪa, 'ɪn nyuma 'tɪtɛ bhɪa we 'wɪ. ¹³We 'ka Zaaan bhɪlɪ nyɪnɪ, -Lagɔgbɪsɪ -fɪlɪpanyɪa weɛɛ -yɔ Moɪzɪ tɪtɛ weɛɛ, -Lagɔɔ nyumaa 'wlɪlɪpɪlɛ gbɪ wa gbɪa. ¹⁴A -ka na wɛlɪ 'wɔɲwɪnɪ, ɔɔ *Eliɪ -ɔ -Lagɔsɛbhɛ gbɪa nɪ, yɪa ɔ yɪa, Zaan -wa. ¹⁵-ɔ -ka 'nɪnɪsɪ -yɪkwɪlɪ 'wɪlɪ -ka, ɔ 'nɪ we.

¹⁶«Nyuma -mama ɪn 'ka dɛsɪlɛɛn -nyuma nɪ 'wɪpɪlɪa? Wa 'wɪlɪ sa 'yɪlaɪsɪ -wa -dɪ -gbɪlɔgbɪlɪ 'wɪ lɪ, -zɪgbɪa tɔlɪva kɪlɪ 'wɪ wa -lɪma -yɪlɪ, ¹⁷'ɪn wa gbɪaɛ:

<A ka aɪn -yɪlɪ -lɪlɪ bhɪlɪ, a 'nɪ lɪtɛ.

'lɪn -a ka aɪn -yɪlɪ guzɔlɪsɪ bhɪlɪ, 'ɪn a 'nɪ -bhɪlɪ!»

¹⁸'Sa Zaan yɪa, ɔ ka 'sun pɪlɪ, ɔ 'nɪ nɪ 'ma, 'ɪn wa nɛɛ nɪ, ɔ ka zɪzɪ 'nyuu 'bɪ! ¹⁹Nyumeɛ 'Yɪ yɪa, ɔ mɪ lɪda, ɔ mɪ 'mada, 'ɪn wa nɛɛ: <A -tɪlɪ, nyume mɪa dɛ,

liligbu -yo numagbu o kaa. Nu, *nisun - gwezisanya -yo gbuonyuuu kwe -cian, wa 'tale o -mia.» Nu, -Lagoo gbuylilo lenug- bunya -yo wa yibheliala we 'ji nu, we tklu.»

'Gbe -we 'nia -Zezuu gbu nyunu

(Lk 10.13-15)

²⁰'Gbe -we 'wu o nua gwedigbu le, 'in wa 'nia wa dli 'bhiti, 'in o yia wa - yia gbu lapalie bhli: ²¹«Kolazen -nyuma, gbuonyuu mi amiaa -nu nya! Betisaida - nyuma, gbuonyuu mi amiaa -nu nya! Nu, gwedigbu -Lagoo nua da le aun nyidu, we 'ka 'yaa 'mu o nu le Tilt -yo Sidoon, -zugba wa ka wa dli 'bhiti pepe, 'in wa plaa - gbenaa 'wu, 'in wa slua 'tuto 'wluo, mu yia we slolua mnia. ²²We 'dee 'gbu in nee, zli -Lagoo yia nyumaa -yogbu 'wob- hua, amiaa -nu o yia 'wobhua we 'ka Tilt -yo Sidoon -nu 'wuzi.» ²³Amia, Kape- naumu -nyuma, amiaa dli 'wu nu, 'wu a yia -saa yali yi? -lnnya, we 'ni -mu, zo -Lagoo yia aun belia, tilitnyaa dudu - gv. We -ka nu, gwedigbu in nua da aun nyidu le, mu nu Sodomu le, wa 'na 'ka 'yaa labhu, -zugba wa mi -zeen -bha. ²⁴We 'dee 'gbu in nee zli -Lagoo yia nyumaa - yogbu 'wobhua, amiaa -nu o yia 'wobhua we 'ka *Sodomu -nyumaa -nu 'wuzi.»

A mni -Zezuu -gbe o 'ka aun 'gba 'wlu -sa

(Lk 10.21-22)

²⁵-Mu 'bigu, 'in -Zezu nee: «Dide, -na 'hni na mnua, yali -yo duduv -Kanyo, in 'pa -mi fuo. -We ka gbu -wa, -lu - we -in zizea gbuylionya -yo 'ylimnanya kwee, 'mu -in -slolua 'nyenyeyua 'klu. ²⁶Gbuozoo -wa, Dide, -na 'de 'yibhaa we -mi 'sa.

²⁷«Nu, na Dide ka 'mi -lu weee 'nye. Oo Yu mia, we 'ni o Dide 'debhlogoo

'wobhu, nyume yabhlogoo 'ni o -yi. 'In oo Dide mia, we 'ni o 'Yu 'wobhu, nyume yabhlogoo 'ni o -yi. Nu, nyuma -wa oo 'Yu -slolua o Dide, ma -yia o.

²⁸«A 'de weee kaa da 'gba 'kadu 'wlu, a yi na -gbe in 'ka aun nyapeda 'nye. ²⁹- We in 'bhua 'wu, amia 'bhu 'ya we 'wu, 'in in 'ka aun gbu -slolu. Nu, na dli -doo, 'in t'in 'ylimani na 'de. -Bha a yia amiaa 'dee 'wotutue -doo 'yia. ³⁰Sa na yia aun 'yugalia, we 'ni 'te, 'in 'gba na yia aun 'wlu dia we 'ni 'wuwulu.»

-Zezu -yo *Nyapeyli

(Mk 2.23-28; Lk 6.1-5)

12-Mu 'bigu, Zuifvu *Nyapeyli yabhlo nya, -Zezu 'plua blekpa, 'in nyoo yia o 'bunonya 'bha, 'in wa yia bleya 'kwa wa 'ka we li. ²-We wa mia lenuda, Falizunyuma 'yia we -yo, 'in wa nee -Zezu -yia: «Tali, -we -amiaa tite gbaa wa 'na nuu Nyapeyli nya le -ni, 'mu -na 'bunonya nua le!»

³-Zezu nee wa -yia: «Yli yabhlo nya, da nyoo mia *-Davidi -yo o bunonya 'bhada, -we o nua le, a 'ni -slo we zelu? ⁴'In o yia -Lagoo bububudu oo pla, 'in 'floo -we wa 'nyea -Lagoo, 'in o -yo o bunonya 'so yia we li. Nu, wee 'floo mia, -Lagoo tite nee wa 'ni mneni wa 'ka we li: *-Lagobubunya 'dekpa 'ka yaa we li. ⁵We mi celida Moizu tite 'wu nu, Nyapeyli nya, -Lagobubunya -ka lubho nu *-Lagobudu 'kadu oo, -we wa 'na 'ka yaa lenu, a 'ni -slo we zeli nu, -Lagoo 'na 'ka wa -yogbu 'wobhuu? ⁶Nu, -we mia -seli we -zi -Lagobudu 'kadu! ⁷Nu, we mi celida -Lagosebhe 'wue:

<-We in 'yibhaa, mu -wa nu, nyuma 'ka nyazidli -ka, we 'ni 'slaka -saste.»

«A -ka yaa we 'wulanu, a 'na 'ka yaa nyuma -wa 'nia gbuonyuu lenu gbu -dli.

^{†11:22} Kapenaumu kwesi -gbe -wa Kolazen -yo Betisaida, 'in Sidoon -yo Tilt mia, 'lakpa -gbe 'kadu -wa.

⁸ Nu, Nyumeε Yu mia, mo -wa Nyapeylyu -Kanyo.»

-Zezu jipea nyume Nyapeylyu nya

(Mk 3.1-6; Lk 6.6-11)

⁹ -Zezu 'bhua -bha, 'in o yia *-Lagobudu zo mni. ¹⁰ Nu, nyume yabhlo mia -bha, o so ka 'ku. -Wa mia -bha, wa 'yibha wa 'ka -Zezu gbu 'wlu di. We 'deε 'gbu wa yia o layibhaε: «-Amiaa tite nukple, 'lee, nyume mneni o 'ka guzunya jipe Nyapeylyu nyaa?»

¹¹ -Zezu neε: «Ain glaa, nyume yabhlo -ka bhlabhle -bhlo -ka ni, 'in we -ka 'wutolo -bhuka 'wubho Nyapeylyu nya ni, -mo o yia we -saa, we 'ni muv? ¹² Nu, nyume mia, o 'yililo -zi bhlabhle. We -ka 'sa -mi, nyume mneni o 'ka gbuzonu lenu Nyapeylyu nya amiaa tite 'wu.»

¹³ 'In -Zezu neε -o ka so 'kua -yla: «-Glo -na so 'wu.» O -gloa we 'wu, 'in we yia 'pu, 'in we yia 'wutu we -libheyi 'bhisa. ¹⁴ Falizinyuma mia wa glaa, wa 'tlaa, 'in wa yia gbu zua mni, sa wa 'kaa -Zezu lasa, we -gbu.

¹⁵ -Zezu 'nua we, 'in o yia -bha 'bhu.

-Lagoo lubhonnyo o -saa -bha

-Sleen -Zezu mnua, 'in nyuma duun yia o 'bi mni. O jipea guzunya weε, ¹⁶ 'in o neε wa -yla 'klu 'cici nya nu, -o o -mia, wa 'na gbali we -ni. ¹⁷ 'Sa we 'plia sa, 'in -we -Lagobvu -falipanyo Ezaii gbaa, we 'ka gbuzonu -ze. O neε:

¹⁸ «Nu, -Lago neε:

«Na lubhonnyo in -saa -bha, mo ni.

O ze in -kala, 'mo in 'nyeε na dli weε yoo.

'Mo na yia na Zuzu 'nyeε.

Sa in 'kaa nyumaa -yogbu 'wubhu,

we gbu o yia dudugu -nyuma weε -yla lapala.

¹⁹ O -yo nyume 'na 'ka kpeli.

'In o 'na 'ka 'wukpi,

'in nyume yabhlogbo 'na 'ka o weli 'nu 'yloogbu.

²⁰ Gblee -we mia 'wukwnada,

o 'na 'ka we 'kate,

'nape -we ka mo 'nia layida -mi 'nanvu,

o 'na 'ka we nyumonu.

'Sa o yia nua 'in nyuma 'ka na gbuzonu gbu 'wuhwnu.

²¹ Dudugu -nyuma weε yia o dli 'wudia.»

»

Nyuma velia -Zezu

(Mk 3.22-30; Lk 11.14-23)

²² Nu, 'lolo -bhobho yabhlo -o zuzu 'nyuu mia 'wu, 'mo wa -laa -Zezu. -Zezu jipea o, 'in o bhobho yia gba, 'in o yia layi. ²³ We -subhalia nyuma weε nwe-gaga, 'in wa neε: «Oo mia da ni, 'lee -Davidu 'yu o -mia yi?»

²⁴ Nu, Falizinyuma 'nua we, wa neε: «Oo nyume mia da ni, we 'ni zuzu 'nyiii -kanyo Belzebult 'nye o 'tute ni, o 'ni mneni o 'ka zuzu 'nyii vu.»

²⁵ -We wa pupala 'wlukuvn la, -Zezu -yi we, we 'gbu o neε: «Dudu -we ka -gu -nyuma -ka tuguda -mi wa 'dekpu nyidi, la weε dudu bhua. -Budu -bhlo nweε -nyuma -yo 'gbe -bhlo 'wu -nyuma -ka -yowuswobuda -mi, we 'na 'ka -gwle. ²⁶ *-Saatan -ka -Saatan vu, we 'de -yo we -solva 'wu, we -ka 'sa -mi, we 'na 'ka -gwle. ²⁷ Amia neε Belzebult nyeε 'mi see 'gbu, na vua zuzu 'nyii. We -ka 'sa -mi, nyoo 'nye amiaa -lima se, 'in wa vu zuzu 'nyii? We 'gbu, amiaa -limaa 'debbieε lenugbu lolua nu, -we a gbaa, yo -wa. ²⁸ -We -wa gbuzonu, mu ni: nu, -Lagoo Zuzu 'tute nya na vua zuzu 'nyii, -muv 'ji -wa nu, -Lagoo nyumaa 'wlulapule mi ain nyidi.

²⁹ «Nu, wa 'ni -slo lalobnyo gbuan, wa 'ni mneni wa 'ka o -budu zo pla, wa 'ka o 'gba labhu. Wa -ka o gbuan, 'bhie wa plaa o -budu zo, 'in wa bhua o zuzonu la.

³⁰ «Nyume -o -yo 'mi 'ni -mi, na tonyo -wa. Nyume -o -saa 'mi 'wu -a 'ka nyuma -yobibeli, nyumaa lamumninyo o -mia.

³¹ We 'deε 'gbu in neε ain -ylae: -Lago yia

gbonyuu weee -yɔ veliti weee 'wutia. Nu, nyume ɔ -ka -Lagɔɔ Zuzu veli, -Lagɔ 'na 'ka ɔ -yɔgbu 'wuti. ³²Nyɔɔ -ka *Nyumee 'Yu daa gbonyuu gbaa, -mɔɔ -yɔgbu -Lagɔ tia 'wu. Nu, nyume -ka Zuzu 'Pupa daa gbonyuu gbaa, we 'de yi desleen -zeoo, we 'de yi bhla -we mia yida nya -zeoo, -Lagɔ 'na 'ka ɔ -yɔgbu 'wuti.

Su -yɔ we 'bhue

(Mt 2.16-17; Lk 6.44-45)

³³«Su -zɔnu paa 'bhue -zɔnu, 'in su 'nyuu paa 'bhue 'nyuu. Suu 'bhue -yɔ wa yibhelia wee su. ³⁴Amia mia de, 'munume a -mia, a mneni a 'ka gbuzɔnu gbaa? -lnnya. -Lu -we yea nyumee dli -zɔ, mu tlaa ɔ nyee. ³⁵Nyume -zɔnu mia, ɔ gbuzɔnu mia ɔ dibhe 'wu, 'mu ɔ wlelia. 'ln nyume 'nyuu mia, ɔ gbu 'nyuu mia ɔ dibhe 'wu, 'mu ɔ wlelia. ³⁶ln nee aun -ylae: welt weee -we nyuma yia gbaa, zli -Lagɔ yia nyumaa -yɔgbu 'wubhua, we 'ji wa yia gbaa. ³⁷Nu, -na gbagbawelt -gu, -Lagɔ yia -mɔ gbu dilia. 'ln we -gu -na yia gbu 'wutlaa.»

Nyuma yibhelia -Zezu gwedigbu

(Mk 16.1-4; Mk 8.11-12; Lk 11.16,29-32)

³⁸Tɔɔn -Lagɔɔ titee gwesanya -yɔ Falizinyuma nee -Zezu -yla: «-Slolonyɔ, -in nu gwedigbu yabhlo le, 'in -a 'ka we 'jiiyibheli zɔzɔnu sa nu, -Lagɔ tiea -mu.»

³⁹-Zezu nee: «Desleen -nyuma mia, nyuma 'nyii wa -mia, 'in wa'a zɔ -Lagɔ dli -gu, 'in wa yibhelia 'mɔ gwedigbu. Gwedigbu yabhlogɔɔ 'na 'ka wa -yla lenu, 'mu we 'nɔ *Zonasu gbu -ze. ⁴⁰Nu, Zonasi ka zli ta sabɔ ta li, zibhi nukple. 'Sa -bhlokpade Nyumee 'Yu yia gwlu zli ta sabɔ ta lia. ⁴¹*Ninivu -nyuma 'nua *Zonasu welt, 'in wa yia wa dli 'bhiti. Nu, nyume ɔ 'yilia ɔ -zia Zonasi, ɔ mɔ da. We 'deɛ 'gbu, zli -Lagɔ yia nyumaa -yɔgbu 'wubhua, 'in Ninivu -nyuma sɔa

'wu desleen -nyuma 'yu, 'in wa dilia -maa gbu. ⁴²Sebaa 'wlulapɔnyɔɔ 'bhua duduɔ bhloluda, 'in ɔ yia *Salomɔɔ gbuyilo welt yukwli pulva yi. Nu, nyume ɔ -zia Salomɔɔ, ɔ mɔ da. We 'deɛ 'gbu, zli -Lagɔ yia nyumaa -yɔgbu 'wubhua, 'in ɔɔ nyɔɔ sɔa 'wu desleen -nyuma 'yu, 'in ɔ dilia -maa gbu.

Zuzu 'nyuu yia lu

(Lk 11.24-26)

⁴³«Nu, zuzu 'nyuu 'tlaa nyume yabhlo 'wu, we mni, we yi, -mɔ yeye da, ladidaa datale nya, we 'ka ladi. ⁴⁴We 'nɔ da 'yu 'gbu, we nee we 'de -ylae: «Na -budu we zɔ 'in 'bhua, -mɔ na bhitia lu.» We 'bhitia -mɔ lu, 'in we yia -bha wee -budu yli klo nya, -zugba we nukple mɔ laylipeda, 'in -mɔ mɔ lamnazida. ⁴⁵Tɔɔn, zuzu 'nyii gbesɔ ka nukple -nyua 'yli bhahba, -we -zia wemu, 'in we yia -muv 'bumni. 'ln we -yɔ we 'sɔ yia wee -budu zɔ luyi, dabudu. 'ln we yia -mɔ ladi duaa. -Sleen, 'in ɔɔ nyumee -kwikwi yia 'yilinyumanɔ, 'in we yia we tianu 'wuzi. Desleen -nyuma -wa ka nukple 'nyua 'yli, we 'sasukpa -gbu yia wa ylia.»

-Zezuu zuyali -nyuma -zɔnu

(Mk 3.31-35; Lk 8.19-21)

⁴⁶Da -Zezu mia nyuma -yla gbu gbada ni, 'in ɔ 'nyaa -yɔ ɔ bhelia yia yi, 'in wa yia -budunwee 'yigbe. Wa 'yibha wa 'ka ɔ -yla gbu gba. ⁴⁷'ln nyume yabhlo nee ɔ -yla: «-Na 'nyaa -yɔ -na -bhelia mɔ 'pipee, wa 'yibha wa 'ka -mɔ -yla gbu gba.»

⁴⁸-Zezu nee ɔ -ylae: «Nyɔɔ -wa na 'nyaa, nyɔɔ -wa na bhelia?»

⁴⁹ɔ 'bhua sɔ 'wu, 'in ɔ yia ɔ 'bunɔnya wa 'kluslolu.

'ln ɔ nee: «-Wa mia da ni, ma -wa na 'nyaa -yɔ na bhelia. ⁵⁰Nu, -ɔ nua na Dide -ɔ mia yalu dumagbu le, mɔ -wa na bheli, mɔ -wa na bhɔɔ, mɔ -wa na 'nyaa.»

Mnɔpanyɔɔ gbuɔ nine

(Mk 4.1-9; Lk 8.4-8)

13 Wee 'yli -bhlokpade nya, -Zezu 'tlaa -budu zɔ, 'in ɔ yia 'nyuu -gɔɔ -gu ladta mni. ²Nyumaa -zlo ka ɔ gbelii 'gbu, ɔ yia 'glu 'wubho, 'in ɔ yia -mɔ ladi, -zugba nyumaa -zlo mɔ 'nyuu -gɔɔ -gu. ³Gbuɔ nine nya ɔ -slolua wa gbu duun, ɔ nɛɛ: «Nu, kpaapanyɔ yabhlo mnia 'mnɔ 'paa. ⁴ɔ mia wee 'mnɔ 'mnida, 'yaa -zakpa -bhlo yia 'yoo nwe -yɔ bhli, 'in 'zianya yia we li. ⁵Tɔlva bhlilia tukpa -dudu -gu, da bla 'nia -zu. Bla 'ni -bha -zuu 'gbu, we yia mi sa slui. ⁶Nu, 'yib -sɔa 'wu, we yia we -sie, 'in we yia ye, we somi 'ni -tlulɔ 'gbu. ⁷We 'ya tɔlva sloa -kpɔga glaa, 'in -kpɔga yia we -gu palui, 'in we yia we 'tuntnu. We 'ni 'ya yabhlogbɔɔ 'pa. ⁸Tɔlva yia dudu -zɔɔ -gu bhlili, 'in we yia zɔ. We lakpa tɔlva wla 'ya glu -bhlo 'ya kugbua, tɔlva wla 'ya glu ta, 'in tɔlva wla 'ya glu gbu. ⁹-ɔ -ka 'nunɔ -yukwli 'wlu -ka, ɔ 'nu we.»

-We ka 'gbu -Zezu paa gbuɔ nine

(Mk 4.10-12; Lk 8.9-10)

¹⁰ɔ 'binɔnya bea ɔ kwesi, 'in wa yia ɔ layibha: «Lee -lu ka 'gbu -na slolu wa gbuɔ nine -papie nya?»

¹¹ɔ nɛɛ wa -yla: «-Lagɔ ka ɔ nyumaa 'wlulapilɔgbu mia zizeda aun 'kluslolu, nu, ɔ 'ni we wamɔ 'kluslolu. ¹²Nu, -lukanyɔ mia, ɔ -nu wa yia -gupalia, 'in we 'ka 'wuzumani. 'In nyume -ɔ 'nia -lu duun -ka, we -sele mia ɔ kwɛɛ, kwɛɛ wa yia we ɔ -saa.

¹³«We 'dɛɛ 'gbu na gbaa wa -yla gbuɔ nine -papie nya. Wa -ka ylada -mɔ, wa'a 'yi la. Wa -ka yukwli puda -mɔ, wa'a 'nu. Nu, wa'a 'nu gbu yabhlogbɔɔ 'wula. ¹⁴'Sa -we -Lagɔgbuɔ -falɔpanyɔ Ezaii gbaa, we -zea gbuzɔɔɔ wa gbegebein, ɔ nɛɛ:

«Yukwli a yia pua 'nanuɔ,

'in a 'na 'ka we 'wulanu.

Ylaa a yia 'nanuɔ,

'in a 'na 'ka -lu -yɔyi.

¹⁵Nu, waa nyuma -manu 'wlukubn ka 'wutu -dudluu.

Wa ka wa yukwli 'sumani, wa ka wa 'yli 'mu,

wa yi layi, wa yi 'nu, wa yi gbu yibhelii 'gbu,

wa yi wa dli 'bhitii 'gbu, in yi wa gbu 'wusa.

'Sa -Lagɔ gbaa.»

¹⁶Amia, amiaa 'yli yi la, 'in amiaa yukwli nua, 'wututue -dlɔɔ mɔ amiaa -nu nya. ¹⁷In nɛɛ aun -yla gbuzɔɔɔ saɛ: -Lagɔgbuɔ -falɔpanya -yɔ -Lagɔnyuma tukluu -zlo 'yibha -we a yia -yɔ, wa 'ka we -yɔyi, 'in wa 'ni we -yɔyi, -we a nua, wa 'ka we 'nu, 'in wa 'ni we 'nu.

'Mnɔpanyɔɔ gbuɔ ninee 'ji

(Mk 4.13-20; Lk 8.11-15)

¹⁸«We 'dɛɛ 'gbu, amia, a 'nu mnɔpanyɔɔ gbuɔ ninee ji ni 'wula. ¹⁹-Wa 'nua *-Lagɔɔ nyumaa 'wlulapilɔtee weli, 'in wa'a 'nua we 'wula, wa 'wlu 'yoo nwe -yɔ da 'mnɔ bhli. *Gbunyuuu dide -ka yi, -we wa faa wa dli zɔ, 'in we saa -mɔ we. ²⁰'Sa -bhlokpade tɔlva mɔ -bha tukpa -dudu 'bhisa, da -Lagɔweli bhli. 'In wa -ka we 'nu ni, 'in wa nɔwua we gbu 'muna nya, 'in wee 'muna'a -gwle. ²¹Nu, wa 'ni nɔwuu we 'ka somi fa wa dli zɔ. Waa nyuma mia, bhla -sele nya wa nɔwua we -yɔ, 'in wa -ka wa stalɔda -mɔ, wa -ka wa 'klyie 'wupalɔda -mɔ -Lagɔweli 'gbu, 'in wa saa -Lagɔweli dli -gu. ²²Tɔlva 'wlu 'ya 'mnɔya -we -wa -Lagɔweli -mɔ -kpɔga glaa. Wa 'nua wee weli, 'in dudu -guɔ dliɔɔ klau, wa 'gwezi -we nanta wa dudu, 'in we nua wa -dawli 'wu klau, mu palɔta we -guɔ 'gbu, we'e tɔva. ²³'In nyuma tɔlva mia, -maa 'wlu wee 'mnɔya -we -wa -Lagɔweli -mɔ dudu -zɔɔ -gu. Wa 'nua we, 'in wa yia we -yɔɔnɔwuu. Tɔɔn, wee weli -we mia wa 'wu, 'in we yia tɔv. We lakpa yabhlo wla 'ya glu -bhlo 'ya kugbua, we tɔlva 'ya glu ta, 'in we tɔlva wla 'ya glu gbu.»

-Petu 'nyuuu gbvu nine

²⁴-Zezu 'pa 'yaa wa -yla gbvu nine yabhlo, ɔ nɛɛ: «-We -yɔ -Lagɔɔ nyumaa 'wlulapilie 'wuwlvaa, 'mu na yia da aun -yla gbaa. Nu, nyume yabhlo 'paa ɔ kpaɔ 'mnɔ -zɔnv. ²⁵-Muv 'bigv, sabɔ, da nyuma weee mia 'ytaa 'wv, ɔ tunyime yia, 'in ɔ yia -petuu 'ya gv wee 'mnɔ -kpaɔ, 'in ɔ yia mni. ²⁶Da wee 'mnɔ mia, 'in we mia zoda, -zugba wee -petu mi 'ya -mɔ we nyidi.

²⁷«Wee kpaɔ -kanyɔɔ lubhonvnya yia yi, 'in wa nɛɛ ɔ -ylaa: (-Amiia -kanyɔ, 'lee, -in 'ni zlume da 'mnɔya -zɔnv 'paa? 'In da -petunya ni 'bhulva?)

²⁸«ɔ nɛɛ wa -ylaa: «Na tunyime nva we le.»

«'In ɔ lubhonvnya nɛɛ ɔ -yla: «Lee, -a mneni -a 'ka wee -petu 'tluu?»

²⁹«ɔ nɛɛ: (-lnnya, nu, a -ka wee -petu 'tluu yi, a mneni a 'ka 'mnɔ 'tlu -bha -bhlokpade. ³⁰A 'tide we 'yi, we 'de 'sɔ 'ka 'ylimani. We -didɔ bhla -ka be, 'in in 'ka we -didvnya 'tulv nu, wa -di -slɔ -petu, wa gbuan we, 'in wa 'ka we sie. -Muv 'bigv, wa 'ka 'mnɔ -di, 'in wa 'ka we na -gbagbu 'wukwa.» »

-Lagɔɔ nyumaa 'wlulapiliee gbvu nine

(Mk 4.30-32; Lk 13.18-19)

³¹-Zezu 'pa 'yaa wa -yla gbvu nine yabhlo, ɔ nɛɛ: «-Lagɔɔ nyumaa 'wlulapilie 'wlv su -we wa laa *mutadi, we 'ya. 'Mu nyume yabhlo 'bhua 'wv, 'in ɔ yia we gv ɔ kpaɔ. ³²We 'kienyi we -zi dɔdv -gvv su weee 'ya. Nu, we -ka mi, 'in we ylimanta 'kaduv, 'in we zɛa su -we -zia su weee 'wv. Nu, 'zianya yia we lɔlv 'svbhaa we 'klyaa -nyidi.»

(Lk 13.20-21)

³³-Zezu 'pa 'yaa wa -yla gbvu nine yabhlo, ɔ nɛɛ: «-Lagɔɔ nyumaa 'wlulapilie 'wlv *gɔɔ 'ɣwnɔ yabhlo slua 'floo

-bhvbhvv kilo gv -bhlo 'ya gv lv, ɔ bhitia we, 'in we yia 'yli, mv.»

-We ka 'gbv -Zezu paa gbvu nine

(Mk 4.33-34)

³⁴Nu, gv weee mia de, gbvu nine -papie nya ɔ -slolua we nyumaa -zlo. We 'ni gbvu nine -papie 'wvbhv, ɔɔ -slolu nyuma gv. ³⁵'Sa we 'plia sa, 'in -we -Lagɔgbvv -falpanyɔ gbaa, we 'ka gbvzɔnv -zɛ, ɔ nɛɛ:

«Nu, gbvu nine -papie nya na yia wa -yla gv gbaa.

We 'ka dɔdvv gwedida 'bhv, gv -we -Lagɔ zizea, gbaa na yia we.»

³⁶Tɔv, -Zezu 'bhva nyuma glaa, 'in ɔ yia -buduvwee mni. ɔ plaa -budu zɔ, 'in ɔ 'bunɔnya yia ɔ kwesi be, 'in wa nɛɛ ɔ -ylaa: «Gba -aun -yla kpaɔ -petu 'nyuu nu gbvu ninee 'ji.»

³⁷ɔ nɛɛ wa -ylaa: «Nu, -ɔ 'paa 'mnɔya -zɔnv, Nyumɛɛ Yu -wa. ³⁸'In kpaɔ mia, mu -wa dɔdv -gv, 'in 'mnɔya -zɔnv mia, mu -wa nyuma -wa -Lagɔ pɔlv 'wlv la. -Petu mia, mu -wa nyuma -wa gbvnyuuu dide pɔlv 'wlv la. ³⁹ɔɔ tunyime -ɔ gvba wee -petu, -Saatan -wa. We -didɔ bhla mia, -muv -wa dɔdvv bhialɔ da. We -didvnya mia, -muv -wa 'anzinya. ⁴⁰Sa wa tluu -petu, 'in wa vitelia we -kosu 'wv, 'sa -bhlokpade we yia dɔdv -bhia bhla -mia. ⁴¹ɔɔ Nyumɛɛ Yu yia ɔnv 'anzinya yoo 'paa. Nu, -wa kwaa wa -lima gbvnyuu lv we -yɔ -wa ka de nva gbvnyuu le, we 'ka wa 'wvgbuzi, -wa -Lagɔ pɔlv 'wlv la glaa. ⁴²'In we 'ka wa -kosu 'kadu 'wv viteli. -Mɔ wa wia, -mɔ wa lia gla 'wv. ⁴³-Wa nva -Lagɔɔ dvmagbv le, ma yia lia 'ylv 'bhisa da wa Dide pɔlv nyuma 'wlv la. -ɔ -ka 'nvuv -yukwli 'wlv -ka, ɔ 'nu we.

'ɣnumnlu -we mia zizada

⁴⁴«-We -yɔ -Lagɔɔ nyumaa 'wlulapilie 'wuwlvaa mv -wa 'ɣnumnlu yabhlo -we mia zizada kpaɔ. 'Mu nyume yabhlo 'yia, 'in ɔ yia we zize lv. ɔ ple meni, 'in ɔ mnia,

ɔ yia ɔ -lu weee pelv 'pa ɔ 'ka wee kpaaz.

Tukpa -zɔnv -we ka -vale 'tea, we gbv nine

⁴⁵ «We -yɔ -Lagɔɔ nyumaa 'wɔlupɩte 'wɔwɩva, mv -wa 'ya, -valepanyɔ ɔ mia tukpa -zɔnv -we ka -vale 'teaa datalɩda. ⁴⁶ ɔ 'yia wee 'yɩlanv -tukpa, -we ka -vale 'tea -we -zia we -lima ni, ɔ mnta, 'in ɔ yia ɔ -lu weee pelv 'pa ɔ 'ka we zɔ.

Zibhi -bha -sowlɩ gbv nine

⁴⁷ «We -yɔ -Lagɔɔ nyumaa 'wɔlupɩte 'wɔwɩva, mv -wa 'ya, 'sowlɩ -we wa viteli 'nyu lv, 'in we yi zibhii 'yɩ -bhlo -bhlo kpa. ⁴⁸ We yea, 'in zibhibhanya yia we 'nyu lv gbize, 'in wa yia we 'nyu -gɔgɔ -gv ladɩ, wa 'ka zibhi 'wɔgbɩzi. We zɔzɔnv wa gbɩzia 'wɔ, -mvv wa slua wa -cɩcɩ 'wɔ, 'in -we 'nta 'yɩlanv, 'in wa yia we kwneɛ viteli. ⁴⁹ Sa -bhlokpade we yia -mta dudv bhɩa zɩ. Nyuma -wa nva gbvnyuu lɛ -yɔ -wa nva gbv -zɔnv lɛ, 'anzunya yia yia we 'ka wa -yɔsɩsalɩ, ⁵⁰ 'in -wa nva gbvnyuu lɛ, we 'ka -maa -kosu 'kadu 'wɔ viteli. -Mɔ wa yia wɩlia, -mɔ wa yia gla 'wɔ lia.»

Gbvzɔnv sva -yɔ gbvzɔnv lolu

⁵¹ -Zevu neɛ ɔ 'bunɔnya -yɩa: «A ka we 'dɛ weee 'wɔlanv?»

Wa neɛ: «In, -a ka we 'wɔlanv.»

⁵² Tɔv, -Zevu neɛ wa -yɩa: «Nu, -Lagɔɔ titee gwesanyɔ ɔ yibhelia -Lagɔɔ nyumaa 'wɔlupɩtɩgbv, ɔ 'wɩv nu, -budvɔvwɛ -kanyɔ yabhlo ɔ wɩli 'ɣnumɩlu sva -yɔ 'ɣnumɩlu lolu, ɔ -luu lazvda.»

-Zevu -zɔv -nyuma 'ni ɔ gbv -yɔɣwɩv

(Mk 6.1-6; Lk 4.16-30)

⁵³ -Zevu ka gbv nine -papɩe bhɩa 'bhie, ɔ yia -bhade 'bhv. ⁵⁴ Gbe -we 'wɔ ɔ 'yɩlimantɩ, ɔ mnta -mɔ, 'in ɔ yia nyuma -sɩlu -mɔ -Lagɔɔbudu zɔ. -Wa weee mia -bha, 'in we yia wa ɣwɛgaga -subhali.

'In wa neɛ: ⁵⁵ «ɔ nyumɛ mia da ni, -budukvnyɔ yu -wa, we 'ni mvv? ɔ 'nyaa mia ni, Malii -wa. *'Zake klaa, *-Zezɛfv klaa, 'Simɔv klaa, we -yɔ Zudɩ, wa 'ni ɔ bheliaa? ⁵⁶ ɔ bhɔɔa mi -avn gla. Aya! Mɔ ɔ -salt gwedɩgbv lɛnv sea?»

⁵⁷ We 'dɛ 'gbv, wa 'ni mneni wa 'ka ɔ dɩ -gv zv. Tɔv, -Zevu neɛ wa -yɩa: «-Lagɔɔgbv -falpanyɔ -ka -mi, da weee wa zva -bha ɔ. Wa'a zv -bha ɔ, ɔ -zɔv we -yɔ ɔ -budvɔvwɛ.»

⁵⁸ Nyuma 'ni ɔ dɩ -gv zvv 'gbv, ɔ 'ni -bha gwedɩgbv duun lɛnv.

Sa 'Zan -Batisɩ tɩtɩa 'wɩ la

(Mk 6.14-29; Lk 9.7-9)

14 We bhla, Galilee -dudv 'wɩ-lapɩnyɔ Ewɩodv 'nva -Zevu 'dɩ. ² ɔ neɛ ɔ zɔlvbunvnyɩa -yɩa: «'Zan -Batis -wa! Nu, mɔ -sɔa tɩtɩnya gla 'wɩ, we 'dɛ 'gbv ɔ mnenia ɔ 'ka gwedɩgbv lɛnv.»

³⁻⁴ Nu, sa Zaan tɩtɩgbv 'plɩa, mv mia da: Ewɩodv kwaa ɔ bheli Filipv 'ɣwɩv Ewɩodiadɩ, 'in Zaan neɛ ɔ -yɩa: «Nu, we 'ni 'yɩlanv -Lagɔɔ tite 'wɩ, nyumɛ 'ka ɔ 'dɛ bheli 'ɣwɩv glosa, 'in ɔ 'ka ɔ kwa.»

We 'dɛ 'gbv Ewɩodv yia nyuma tie, wa 'ka ɔ kpa, wa 'ka ɔ gbvan, 'in wa 'ka ɔ -kasɩ 'wɩpa.

⁵ Ewɩodv 'yɩbha ɔ 'ka Zaan 'bha. Nu, ɔ mi Zuɩfv sɔda, -maa neɛ nu, Zaan mia, -Lagɔɔgbv -falpanyɔ -wa.

⁶ Nu, Ewɩodv gwaltɩlu 'feti nyɩa, 'in Ewɩodiadɩ 'ɣwɩvnyɩa yia -wa mia 'feti -gvv 'yɩbadɩ lɩte. 'In ɔ yia Ewɩodv dudv namantɩ bhabha. ⁷ 'In ɔ yia bi, ɔ neɛ: «-We a yia 'mi -zlalɩa, yoo na yia we avn 'nyea.»

⁸ ɔ 'nyaaa wɩt -gv ɔ neɛ: «-In 'nye 'mi 'Zan -Batisɩ 'wɩ yoo -plaa -gv.»

⁹ We wɩla Ewɩodv 'kvayɩ la, nu, ɔ ka bi ɔ -limaa 'yɩbadu 'gbv, ɔ neɛ: «-We ɔ -zlalɩa 'mi, a 'nye we ɔ yoo.»

¹⁰ 'In ɔ yia 'slujayv yabhlo tie -mɔ -kasɩ 'wɩ, ɔ 'ka Zaan 'wɩ -gv -dɩ. ¹¹ 'In wa -yɔ ɔ 'wɩ yia yi -plaa -gv. Wa 'nyea

we ɔ ɣɣwɔɣu yoo, 'in -mɔɔ yia we ɔ 'nyaa yoo 'nyɛ. ¹²Tɔɔn, Zaaan 'bunɔnya yia, 'in wa yia ɔ 'kwie 'bɔmni, 'in wa yia we 'bhuka 'wɔfa, 'in wa yia we 'di -Zezu -sala mni.

-Zezu 'nyɛa nyumaa 'wlu glu -bhlo 'wlu gbu lililu

(Mk 6.30-44; Lk 9.10-17; Zn 6.1-14)

¹³-Zezu 'nua we 'di, 'in ɔ yia 'glu 'wubho, ɔ -ɔɔa 'nyu 'wu, 'in ɔ yia da bebleɛ mni, da nyuma 'nia -mi, ɔ 'ka 'wɔnya.

Nyumaa -zlo 'nua we, wa 'tlaa wa 'gbe nukple, 'in wa yia ɔ 'bi mni bhɔ -gu, 'nyu -gɔgɔ -gu yilie nya. ¹⁴-Zezu 'tlaa 'glu 'wu, ɔ 'yia nyumaa -zlo -yɔ, 'in wa yia ɔ nyazi 'wɔla, 'in ɔ yia wa guzunya jipe.

¹⁵Jibhe zɔa, ɔ 'bunɔnya bea ɔ kwesi, 'in wa nɛɛ: «'Ylu ka -fla, 'in da tɔlɔ la. We 'dɛɛ 'gbu, 'nyɛ wa 'yoo wa 'ka 'gbenya 'wu lililu zɔa mni.»

¹⁶ɔ nɛɛ wa -yla: «Wa 'na 'ka mni. Amɔaa 'dɛ 'nyɛ wa lililu.»

¹⁷'In wa nɛɛ: «We 'ni 'floo gbu -yɔ zibhii 'ya 'sɔ 'wubhu, -a 'ni lililu kwɛɛ -ka.»

¹⁸'In ɔ nɛɛ: «A -yɔ we yi.»

¹⁹-Muu 'biɣu, ɔ nɛɛ nyumaa -zlo -yla ni, wa -ɔɔ -petu -gu la. Tɔɔn, ɔ bhua wee 'floo gbu -yɔ zibhii 'ya 'sɔ 'wu, ɔ ylaa yali, 'in ɔ yia -Lagɔ fuo 'pa. 'Bhie, ɔ dlilia wee 'floo, ɔ 'nyɛa we ɔ 'bunɔnya yoo, 'in -maa yia we nyuma 'wɔladlili. ²⁰Wa 'dɛ weee lia, 'in wa yia lu. We pnu -tva 'wu, -we nyinia -cɛɛ kugbua lɛ 'sɔ, 'in ɔ 'bunɔnya -yɔ we yia mni. ²¹Nyuma -wa lia, wa nyini nukpasiaa 'wlu glu -bhlo 'wlu gbu (5.000). Wa 'ni 'ɣwɔnɔ -yɔ 'nyenyɛyua zeli.

-Zezu nɔa 'nyu -gu

(Mk 6.45-52; Zn 6.15-21)

²²Tɔɔn, 'in -Zezu yia wa tie, wa -gali ɔ 'yu, wa 'ka 'nyuu kakpe -putu -gu mni, -zugba ɔ pa nyuma weli. ²³ɔ 'paa wa weli, 'in ɔ yia -gɔgɔ 'wlu mni ɔ 'ka -Lagɔ bhuhoe. ɔ mi -bha ɔ 'dɛ -bhlo, 'in sabɔ yia be. ²⁴Nu, 'glu ka -slɛɛn -gɔgɔ -yɔ la tɔlɔ

mani. -Pipe mi wa 'klɔ -yɔ -gbein bhulu-daa 'gbu, 'nyuu -gbugbu sloa 'glu 'wu.

²⁵Tiatia -kukɔ gboa, 'in -Zezu yia ɔ 'bunɔnya 'bi mni 'nyu -gu -nɔnɔɛ nya. ²⁶Wa 'yia da ɔ -yɔ -nɔɔa -mɔ 'nyu -gu, 'in wa yia nyano nu, wa nɛɛ: «'Kuzu -wa!»

Wa mi nyano nɔɔaa 'gbu, wa yia 'wɔkpi. ²⁷Tɔɔn, 'in ɔ nɛɛ wa -yla: «A 'na nuu nyano -ni, -ami -wa, a pali dli la.»

²⁸'In Pielɔ nɛɛ: «Na -Kanyɔ, we -ka -mi 'piɛn, 'nyɛ 'mi 'yoo, 'in 'ka 'nyu -gu nɔ, 'in 'ka -mi -yɔbe.»

²⁹ɔ nɛɛ ɔ -yla: «Yi!»

Pielɔ 'tlaa 'glu 'wu, 'in ɔ yia -Zezuu -gbe mni 'nyu -gu -nɔnɔɛ nya. ³⁰Nu, ɔ 'yia -pipe mi 'plida, 'in ɔ yia nyano nu, 'in ɔ yia 'nyu glu -plaplie bhli. ɔ 'kpi 'wu, ɔ nɛɛ: «Na -Kanyɔ, kpa 'mi!»

³¹-Bha -bhlokpade, -Zezu -gloa sɔ 'wu, 'in ɔ yia ɔ kpa, 'in ɔ nɛɛ: «Dli 'kienyi -zɔnyɔ, lɛɛ -lu ka 'gbu -na lu dli?»

³²Wa 'dɛ 'sɔ -bhoo 'glu 'wu, 'in -pipe yia zɔbe. ³³Tɔɔn, ɔ 'bunɔnya -wa mia 'glu 'wu, 'in wa yia ɔ 'yu 'kukolu 'sibhli, wa 'ka ɔ 'ylimani, wa nɛɛ: «-Mi, -in mi -Lagɔɔ 'Yuu 'debbie -gbolu nya!»

-Zezu jipea Zenezalɛti guzunya

(Mk 6.53-56)

³⁴Wa -ɔɔa 'nyu 'wu, 'in wa yia Zenezalɛti -ɔɔɔɔ -gu nyini. ³⁵-Bha nyuma weee yia -Zezu yibheli, 'in ɔ 'di yia wee ɔɔɔɔ weee -gu lamneni. Wa yia ɔ guzunya weee -la. ³⁶'In wa palta -Zezu zukpa ni, ɔ 'ka wa guzunya 'yoo 'nyɛ wa 'ka ɔ -banaa 'ɣwɛ kwɛzi. 'In -wa weee zia we kwe, -maa yia 'pu.

-Zezu -yɔ Zuifɔv tite

(Mk 7.1-13)

15 Falizunyuma -yɔ -Lagɔɔ titee gwe-sanya 'bhva -Zeluzalem, 'in wa yia -Zezuu -gbe yi, 'in wa nɛɛ ɔ -ylɛɛ: ²«-Na 'bunɔnya mia, wa'a budo kwɛ -amɔaa titee sɔɔɔ, 'in wa lia. Nu, -we -amɔaa duk-

pasu gbaa -a 'na nuvu le -ni, 'mu wa nua le. Lee -lu ka 'gbua?»

³-Zezu nee wa -yla: «Amia mia da, amiaa bhlasabhla gbuv 'gbu, a'a zva -Lagoo tite 'nujwe. Lee -lu ka 'gbua? ⁴Nu, -Lago nee:

«Zu -na dide -yo -na 'nyaa 'nujwe.»

o nee 'yae:

«o -ka o dide -yo o 'nyaa veli, 'bha wa 'bhaa o.»

⁵'In amia, a nee: nyume o -ka o dide -yo o 'nyaa -yla gba nu, -we o 'ka yaa wa 'nye, wa 'wusaste saa, o ka we -Lago 'nye,

⁶oo nyume'e -sa o dide 'wu. 'Sa a nua, 'in a saa -Lagoweli la, amiaa bhlasabhla gbuv 'gbu. ⁷Weli 'so -nyuma a -mia! -We Ezaii gbaa -benyi amiaa daa, gbuzoonu -wa. o nee:

⁸«-Lago nee: waa nyuma mia, njwee la wa nnanta 'mi, nu, wa dli 'ni 'mi -gu -mi.

⁹Bhebhe wa yilimanta 'mi. Nu, tite wa slolua, -we wa laa -Lagoo tite, nyumaa -gbe we bhua.»

-We plalia nyuma puin, mu ni

(Mk 7.14-23)

¹⁰-Muv 'bigu, -Zezu nee nyumaa -zlo -yla: «A be -seli, -we na yia gbaa, a 'ka we 'nu. ¹¹Nu, -we plaa nyume njwee, we'e -plali o puin. Nu, -we plalia nyume puin ni, mu -wa we bhua njwee.»

¹²Toon, o 'bunonya bea o -yo, 'in wa nee o -yla: «-In -yi we 'ji nu, weli -in gbaa de -bha, we ka Falizinyuma 'wu 'fnu?»

¹³o nee: «Su, -we na Dide, o mia -yali, 'nia fa ni, tlua wa yia we. ¹⁴A tide wa 'yi nu, 'l'lonya wa -mia, 'in wa mia 'l'lonya 'yoo da -sloluda. Nu, 'l'lonyo -ka 'l'lonyo su lakpa o 'ka o 'yoo da -slolu, 'in wa 'de 'so bhililia 'bhuka 'wu.»

¹⁵Piel 'bhua weli 'wu, o nee: «Wee gbuv nine mia da ni, sa we 'ji mia?»

¹⁶-Zezu nee: «Amia, a 'ni 'ya -slu -muv 'wulanu? ¹⁷Nu, -lu weee -we plalia nyume njwee, o nukple we plitia. -Muv 'bigu, 'in o plaa 'kwla -yo. A'a 'nu 'ya -muv 'wulaa? ¹⁸Nu, -we tlaa nyume njwee, mu bhua o dli zo, 'in -we plalia nyume puin, mu -wa. ¹⁹Nu, 'wlukoon lapupalie 'nyuu bhua nyume dli zo. Toon, 'in nyuma bhua wa -lima, 'jwni -yo nyuma -putu dia -budu 'wu,⁸ wa kaa mutni kwe, wa ylia 'wie, wa tubhua yo, 'in wa saa wa -lima 'jni. ²⁰Nu, -we plalia nyume puin mu mia de. Nu, nyume 'ni kwe budo tiklu o 'ka li, -muv'u -plali nyume puin.»

'Lakpanjwo njwnua -Zezuu gbu

(Mk 7.24-30)

²¹-Muv 'bigu, -Zezu 'bhua -bha, 'in o yia Tili -yo Sidoon -dudu -gu mni.

²²Kanaa -njwno yabhlo -dila -mo la, 'in o yia o -gbe mni, -zugba o wili o -yo: «-Davidi 'yuoo, -in 'yili 'mi nyazioo! Na -Kanyo, zuzu 'nyuu ka na 'njwnoyu kpa, o 'ni 'kuayli -ka.»

²³-Zezu 'ni o -gu -sa. o 'bunonya bea o -yo, 'in wa nee o -yla: «Vu o, we 'ni -muv, o mi -ain 'bi wiwie nya.»

²⁴'In -Zezu nee: «Izlaelnyuma -wa 'wlu bhlahle -we mno, wa 'dekpuu 'gbu in yia yi.»

²⁵Nu, oo 'njwno 'sibhlia o 'yu 'kukolu, o nee: «Na -Kanyo, be 'mi -yo.»

²⁶'In o nee: «'Ylaasli -ka lida -mi, we 'ni tiklu -mi wa 'ka 'yilaasli lililu zo -sa, wa 'ka we gwu zo viteli, we 'ni muu?»

²⁷o njwno nee: «Na -Kanyo, gbuzoonu -wa. Nu, 'yilaasli -ka lida -mi, 'in gwu -ka 'tabhle zo -mi, wee lililu -we bhlia, gwu lia we, we 'ni muu?»

²⁸o nee: «Amaa dluzube 'yli 'le! -We a 'yibhaa, mu yia ain -yla lenva.»

---

§15:19 Glektweli 'wu, we ji -wa nu, -wa kukwala, wa -yo nyuma -putu dia -budu 'wu.

-Bha -bhlokpade ɔ 'yu 'pua.

-Zezu jipea guzunya -zlo

²⁹-Muɔ 'bigu, -Zezu 'bhua -bha, ɔ 'pluta Galilenyu kwesi, ɔ -gbla -gɔɔ 'wlu, 'in ɔ yia -mɔ ladɩ. ³⁰Tɔɔn, nyumaa -zlo -yɔ wa guzunya yia ɔ -gbe yi. Tɔɔba tɔɔba, tɔɔba'a 'yu la, tɔɔba 'kua, tɔɔba'a 'nu, 'in wa'a gba, we -yɔ guzunya duun -putu. 'In wa yia wa -Zezu -yɔ laslu, 'in ɔ yia wa jipe. ³¹Nyumaa -zlo 'yia nu, -wa mta bhobhonya, wa ka gba, -wa 'kua, wa ka 'pu, -wa tɔɔba, wa ka nɔ 'nanuu, -wa 'lɔa, wa ka layl, we 'nt wa ŋwegaga -subhalɩ -se. 'In wa yia *Izlaelɩ -Lagɔɔ 'ŋnt -mnnɩ.

-Zezu 'nyea nyuma 'wlu glu -bhlo lililu

(Mk 8.1-10)

³²-Zezu laa ɔ 'bunɔnya, 'in ɔ nee: «Nu, nyazi nyuma ni laa 'mi 'wu. Wa 'yɩ ta ni, -zugba wa mi 'mi 'bɩ, 'in lililu ka bhɩ. Nu, wa 'nt -slɔ li, in -ka gba wa mnt lu ni, wa mneni wa 'ka 'yloogblu bhli staste kwɛɛ.»

³³-Bha ɔ 'bunɔnya 'yɩbhaa ɔ lae: «-A mia -flii 'pɩpɩ, da -a ka 'floo 'yɩlɩ, 'in -a 'ka nyumaa -zlo ni 'nye, 'in wa 'ka li, 'in wa 'ka lva?»

³⁴-Zezu nee wa -yla: «Floo zuma mi aun kwɛɛ?»

Wa nee: «Floo gbesɔ, we -yɔ zibhi yua -sele.»

³⁵Tɔɔn, ɔ nee nyumaa -zlo -yla nu, wa -dɩ dɩdu la. ³⁶'Bhie, ɔ 'bhua 'floo gbesɔ -yɔ zibhi 'wu, ɔ 'paa -Lagɔ fuo, 'in ɔ yia we ladidli, 'in ɔ yia we ɔ 'bunɔnya yoo 'nye, 'in -maa yia we nyumaa -zlo 'wɔladlili. ³⁷Wa 'de weee lia, 'in wa yia lu. -We wa stala, we nyini -cɩcɩ gbesɔ, 'mu ɔ 'bunɔnya -yɔ we mnta. ³⁸Nu, -wa lia wa nyini nukpasiaa 'wlu glu -bhlo (4.000). Wa 'nt 'ŋwnt -yɔ 'nyenyeyua zeli. ³⁹Da -Zezu 'nyea wa 'yoo, 'in ɔ yia 'glu 'wubho ɔ 'ka Magadan -dɩdu -gu mnt.

*Sadusenyuma -yɔ Falizunyuma 'yɩbhala -Zezu gwedigbu

(Mk 8.11-13; Lk 12.53-56)

16 *Sadusenyuma -yɔ Falizunyuma bea -Zezu -yɔ, wa 'ka ɔ layla. Wa nee ɔ -yla: «-In nu gwedigbu yabhlo le, 'in -a 'ka we 'jɩyibheli nu, -Lagɔ 'nyea -mi 'tɩɛ.»

²-Zezu nee wa -yla: «'Ylu -ka bhli, yalɩ -ka lazamani a nee da nant 'yɩ. ³'In zɩkpe 'yɩ -ka 'wɔsɔ, yalɩ -ka lazamani, a nee 'nyu yia -zɛn lva. A -ka yalɩ yla, we -ka nu, 'nyu yi lva, 'in a yibhelia we 'ji. 'In -we mia -zɛn 'plɩda, a 'nt mneni a 'ka we yla, 'in -we mia yida a 'ka we yibheli. ⁴Desleen -nyuma ka 'nyii, 'in wa'a zu -Lagɔ dɩ -gu. Wa 'yɩbha in nu wa -yla gwedigbu le, we 'nt *Zonasu gwedigbu 'wubhu, wa 'na 'ka gwedigbu yabhlogbɔɔ 'yɩ.»

Tɔɔn, ɔ tta -bha wa, 'in ɔ yia mnt.

Falizunyuma -yɔ Sadusenyumaa gɔɔ gbu

(Mk 8.13-21)

⁵ɔ 'bunɔnya mia 'nyu 'wɔdɩda, wa ka 'floo 'wɔdlɩ. ⁶Tɔɔn, -Zezu nee wa -yla: «A zu amɩaa 'de 'yɩlyɔ, a 'na 'tideli amɩaa 'de 'yi Falizunyuma -yɔ Sadusenyumaa 'floo *gɔɔ -yla -ni.»

⁷-Bha ɔ 'bunɔnya gbɩgbalia -yla: «Nu, 'floo 'nt -aun kwɛɛ -mi, we 'gbu ɔ yi 'saa gba.»

⁸-We mia wa dɩ zɔ, -Zezu yibhelia we 'ji, ɔ nee wa -yla: «Dɩ 'kienyi -zunya, 'lee, lee -lu ka 'gbu a gbɩgbalɩ -yla nu, a 'nt 'floo kwɛɛ -kaa? ⁹A 'nt -slɔ we 'wɔlanu nu, 'floo gbu in dlilia nyumaa 'wlu glu -bhlo 'wlu gbu (5.000) 'wu laa? 'In -cɩcɩ a 'bhua 'wu, a ka we 'wɔdlɩ? ¹⁰'In 'floo gbesɔ in dlilia nyumaa 'wlu glu -bhlo (4.000) 'wu la, 'in -cɩcɩ a 'bhua 'wu, a ka we 'wɔdlɩ? ¹¹In -ka aun -yla gba nu, a zu amɩaa 'de 'yɩlyɔ Sadusenyuma -yɔ Fal-

«Nyuma -wa -Lago pilia 'wlu la, nyoo 'yli wa glaaa?»

²-Zezu laa 'yu yabhlo, 'in o yia wa 'yu o 'yligbeli, ³'in o nee wa -yla: «In nee aun -yla gbuzoonu sae: a 'bhiti amtaa 'de, 'in a 'ka 'yilaastl 'bhisa -mi. We 'ni -muv, nyuma -wa -Lago pilia 'wlu la, a 'na 'ka wa glaa -mi.

⁴«Nyume -o tia o 'de 'wu 'nyenyeyu 'bhisa, nu, nyuma -wa -Lago pilia 'wlu la, mo -wa wa kpassa. ⁵'Yu -o mia yu ni 'bhisa, nyume -o -ka o kpa 'nanuv na 'hni nya, na 'de o kpa 'nanuv.

Gbonyuu -lenunyaa -tnuv

(Mk 9.42-44; Lk 17.1-2)

⁶«Nu, 'yilaastl -wa mia sa yu ni 'bhisa, 'in wa zva 'mi dlt -gu, -o -ka wa 'yabhlog-boo gbonyuu lukwa, we nani 'yli -moo -nu nya wa 'ka -moo tukpa 'kadu -bli -yo gbuan, 'in wa 'ka o 'nyu lu viteli. ⁷Gbonyuu mi dudugu -nyumaa -nu nya, gbu -we kwaa nyuma gbonyuu lu 'gbu. Nu, gbu -we kwaa nyuma gbonyuu lu, we mi la 'koomuv. Nu, nyume -o ka -gbe wee gbonyuu -ka 'bhu, gbonyuu mi o -nu nya. ⁸We -ka -na bhu -yo -na so 'ka -mi gbonyuu lu kwa ni, -dt -bha we, 'pa we kwnae. We nani 'yli -in 'ka 'yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka 'yi so -bhlo -yo bhu -bhlo nya, we -zi -in 'ka -kosu -we'e nyumoa 'wu mni so 'so -yo bhu 'so nya. ⁹We -ka -na yli 'ka -mi gbonyuu lu kwa, -sa -mo we, 'pa we kwnae. We nani 'yli -in 'ka 'yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka 'yi 'yliya -bhlo nya, we -zi wa 'ka -mi -kosu -we'e nyumoa 'wu viteli 'yli 'so nya.

Bhlabhle -we mncaa gbuv nine

(Lk 15.3-7)

¹⁰«A zv amtaa 'de 'yliyo 'yilaastl nu gbegeen, a 'na gbal -ni nu, 'yilaastl glaa, 'yu -bhlo 'ni -lu yabhlogboon nya -mi. Nu, 'yli weee nya, wa 'anzunya mi -bha yali. 'In na Dide -o mia yali, mu 'yligbea o 'yu

wa 'gbu. [¹¹Nu, oo Nyumee Yu mia, -wa mnca, 'ma o yia gbu 'wusaa.]

¹²«Nu, a nee lea? Nyume yabhlo -ka bhlabhle glu gbu -ka, 'in we 'yabhlo 'ka mnca, we glu -mnva 'ya kugbua le gbomnva o tia -gogo 'wlu, 'in o mnia we 'yabhloo datatia. We 'ni muv? ¹³In nee aun -yla gbuzoonu sae: o -ka we 'yi, 'in we laa o 'muna 'wu, we -zi bhlabhle glu -mnva 'ya kugbua le gbomnva -we -tua -bha. ¹⁴'Sa -bhlokpade amtaa Dide -o mia yali, oo 'hwnu waa 'yilaastl nu 'yabhlog-booo 'ka mnca.

-Na bheli -ka -mi gbu -yokpali

¹⁵«-Na bheli -ka -mi gbu -yokpali, mni o 'yia, 'in gbu o nva le, -in -yo o 'so 'ka 'wu -nya, -in 'ka we o -yla lapali. O -ka we hwnu ni, -zugba o ka 'ya na bheli -ze. ¹⁶O 'ni we hwnu ni, -in 'bhu nyume -bhlo, nyuma 'so 'wu, 'in sa -Lagosebhe gbaa nu, wa 'bhu gbu 'wu nyuma 'so, nyuma ta 'yu, -in nu 'sa. ¹⁷O 'ni wa weli 'wuhwnu ni, gba we -Lagonyuma weee 'yu. 'In o 'ni -maa 'wuhwnu ni, -in 'bhu o 'wu *nisun -gwezisanya -yo nyuma -putu -wa 'nia -Lago -yi 'bhisa.

A bhubhoe -Lago dabudu

¹⁸«In nee aun -yla gbuzoonu sa nu, -we a yia gbuan duduv -gu, gbuan wa yia we -mo yali -Lagoo -gbe. 'In -we a yia -bhloa yia duduv -gu, -bhloa wa yia we -mo yali -Lagoo -gbe.

¹⁹«In nee 'ya nu, amia mia duduv -gu, aun glaa, nyuma 'so -ka weli bhli, wa -ka -lu -mumu -zla, na Dide -o mia yali, 'nyea o yia we aun. ²⁰Nu, da nyuma 'so, nyuma ta -ka 'wlugbeli na 'hni nya, in mi wa glaa.»

Lubhononyo -o 'nia o -libheyii -yogbu 'wuti, o gbuv nine

²¹Toon Piel bea -Zezu -yo, 'in o yia o layibhae: «Na -Kanyo, na bheli -ka 'mi

gbu -yɔkpali, -zakpa zuma in 'ka ɔ -yɔgbu 'wutu? We nyini -zakpa gbesɔ -wa yɪ?»

²²-Zezu nɛɛ ɔ -yɪa: «-lnnya, in 'nɪ gba -zakpa gbesɔ. In nɛɛ: gɪv ta 'ya kug-bua -zakpa gbesɔ (70 x 7).^{**} ²³We 'dɛɛ 'gbu, -we -yɔ -Lagɔɔ nyumaa 'wlulapɪlie 'wuwɪva mu nɪ. ²⁴Dudubu 'wlulapɪlinyɔ yabhlo 'yɪbha ɔ -yɔ ɔ lubhonvnyɔ 'ka wa kpagbu zeli. ɔ bhɪia we zɛɪte, ɔ lubhonvnyɔ yabhlo yia, -mɔɔ 'ka minɪɔn kpagbu 'wɪlu. ²⁵ɔ nyumɛ 'nɪ -lu yabhlog-bɔɔ kwɛɛ -ka, ɔ 'ka we kpagbu -sa. We 'dɛɛ 'gbu ɔ -kanyɔ nɛɛ ɔ 'ka ɔ pɛɪv 'pa, ɔ 'ka gaylo -zɛ, ɔ 'ɣwnɔ -yɔ ɔ 'yua klaa, we -yɔ ɔ -kakalu weɛɛ, 'in ɔ 'ka ɔ kpagbu -sa. ²⁶'In ɔɔ lubhonvnyɔ yia ɔ -kanyɔ 'yu 'kukolu -kɪvɪ, 'in ɔ nɛɛ ɔ -yɪa: «-Na zukpa -wa, -in nu dɪtie lɛ na gbɛgbɛɪn, 'in in 'ka we 'dɛ weɛɛ 'pɛɪnɪ.» ²⁷'In ɔ -kanyɔ yia ɔ nyazɪ 'yɪɪ, 'in ɔ yia we 'bɪ 'bhv.

²⁸«ɔɔ lubhonvnyɔ 'tɪaa, 'in ɔ -yɔ ɔ -libhɛyɪ yabhlo yia gbeli. -Mɔɔ ka ɔnvɪv kpagbu 'kɪɛnyɪ -lɛ 'wɪlu. ɔ yia -mɔɔ -bhɪ 'wɪbhɪɪ, 'in ɔ yia ɔ 'tuntnu, ɔ nɛɛ: «-Sa na kpagbu.»

²⁹«ɔ -libhɛyɪ bhɪia ɔ gbu -yɔ, ɔ nɛɛ: «-Na zukpa -wa, -in nu dɪtie lɛ na gbɛgbɛɪn, 'in in 'ka we 'dɛ weɛɛ 'pɛɪnɪ.»

³⁰«ɔ 'nɪ we 'ɣwnu, 'in ɔ yia ɔ -kasɪv 'wɪpa. Nu, -mɔɔ 'nɪ -slɔ ɔ 'gwezi wɪa, -mɔɔ 'na 'ka -mɔ 'tɪa. ³¹Da ɔ -lima -manɪ 'nva we, we 'nɪ wa -yɔkpa -sɛ. 'In -maa yia wa -kanyɔ we 'dɪ -sɪlt. ³²Tɔvɪn, 'in wa -kanyɔ yia ɔɔ lubhonvnyɔ lɛ, 'in ɔ nɛɛ ɔ -yɪa: «Nyiikanyɔ, -in ka 'mɪ zukpa 'pɪlt we 'dɛɛ 'gbu in yia na kpagbu 'bɪ 'bhv. ³³Sa in 'yɪɪta -mɪ nyazɪ, we mɪ nu, -in 'yɪɪ yaa 'sa -na -libhɛyɪ nyazɪ.» ³⁴ɔ -kanyɔ 'paa 'cɛ bhɪabha, 'in ɔ yia ɔɔ lubhonvnyɔ -kasɪv 'wɪkwa, wa 'ka ɔ sɪalt. ɔ 'nɪ -slɔ ɔ kpagbu -sa, ɔ 'na 'ka -mɔ 'tɪa.

³⁵«Nu, 'sa we 'pɪta -sa. 'Sa -bhɪɔkpadɛ, na Dɪdɛ ɔ mɪa yɪlt yia aun -yɪa nva, we

-ka nu, aun glaa nyumɛ yabhlo 'nɪ ɔ -libhɛyɪ -yɔgbu 'wutu dɪ weɛɛ nya.»

-Zezu gbaa 'ɣwnɔ kwɛɛ -sa gbu

(Mk 10.1-12)

19-Zezu bhɪa gbu nɪ gbɪgbɪɛ, ɔ 'bhva Galilee, Zudeɛ -dudv -we mɪa Zudeɛn nyu lɪv, 'in ɔ yia -mɔ mɪnɪ. ²Nyumaa -zɪɔ mɪnɪa ɔ 'bɪ, 'in ɔ yia wa guzvnyɔ jɪpɛ.

³Falizinyuma tɔɪva bea ɔ -yɔ wa 'ka ɔ layɪa, 'in wa yia ɔ layɪbhaɛ: «-Amɪaa tɪte nukplɛ, nukpasu mɛnɛni ɔ 'ka ɔ 'ɣwnɔ kwɛɛ -sa gbu -kpɪvaa 'gbu?»

⁴ɔ nɛɛ: «-We wa cɛɪta -Lagɔwɛɪt 'wɪ, a 'nɪ -slɔ we zɛɪɪ? Nu, -lu weɛɛ gwɛɪdɪda, 'in -Lagɔ yia nukpasu -yɔ 'ɣwnɔ lala. ⁵'In ɔ nɛɛ:

«We 'dɛɛ 'gbu -nukpasu yia ɔ dɪdɛ -yɔ ɔ 'nyaa kwɛsɪ 'bhva, 'in ɔ -yɔ ɔ 'ɣwnɔ 'ka 'wɪsusɪlɔɪ, 'in wa 'ka ku -bhɪɔ -zɛ.»

⁶-Slɛɛn, wa 'nɪ 'maslɛɛn nyuma sɔ, nu, nyumɛ -bhɪɔ wa -mɪa. We 'dɛɛ 'gbu, -we -Lagɔ -ka 'yɪɪjɪɪɪ, nyumɛ 'na sɪsɪlt we 'yɪɪ -nɪ.»

⁷Falizinyuma nɛɛ: «Nu, we -ka 'sa -mɪ, lɛɛ -lu ka 'gbu Moizɪ gba nu, ɔ -ka ɔ 'ɣwnɔ kwɛɛ -sa, ɔ 'nyɛ -mɔɔ kwɛɛ -sa 'sɛbhɛ yooa? 'In ɔ 'tɪdɛ ɔ 'yia?»

⁸ɔ nɛɛ: «Amɪaa yukwɪɪ -yɔ suloo 'gbu, Moizɪ yia aun 'yoo 'nyɛ a 'ka amɪaa 'ɣwnɪ kwɛɛ -sa. Nu, we gwɛɪdɪda we 'nɪ 'sa -mɪ. ⁹'In nɛɛ aun -yɪa: nu, nyumɛ -ka ɔ 'ɣwnɔ kwɛɛ -sa, -zugba -mɔɔ 'nɪ nukpasu -putu nya -budu 'wɪdɪ, 'in ɔ -ka 'ɣwnɔ -putu kwa, gbunyuɪ ɔ nva -mɔɔ -yɪa lɛ.»

¹⁰ɔ 'bunɔnya nɛɛ ɔ -yɪa: «Nukpasu -yɔ 'ɣwnɔɔ gbu -ka 'sa -mɪ, we nanɪ 'yɪɪ, nyumɛ 'na kwɪlt 'ɣwnɔ -nɪ.»

¹¹ɔ nɛɛ wa -yɪa: «Nyuma weɛɛ 'nɪ we kwɛyɔmɛnɛni. Nu, -wa -Lagɔ 'nyɛa we 'tɪtɛ, wa mɛnɛni we kwɛyɔ. ¹²Nu, nyuma -tɔɪva mɪa, wa'a kwa 'ɣwnɪ. -We ka gbu

**18:22 We 'jɪ yabhlo -wa nu, -zakpa gɪv ta 'ya kugbua lɛ gbesɔ (77).

-wa, we 'ka wa gwalı bhla 'bhu, wa 'ni we kweyomneni. 'ln tılvı mıa, wa'a kwa 'hwnı, wa ka wa lelu 'gbu. Nu, tılvı'a kwa 'hwnı, -Lagoo nyumaa 'wlulapılıee 'gbu. Nu, nyume oo -ka we 'wılanu, oo 'nu we 'wu la.»

-Zezu hwnaa 'yilaaslı 'nyu la
(Mk 10.13-16; Lk 18.15-17)

13 -Bha nyıma kwaa -Zezu 'yilaaslı oo 'ka wa kwe 'wluo lapalı, 'ın oo 'ka -Lago bhuhhoe wa 'hni nya. 'ln oo 'bınonyı yia wa vuvue bhli wa 'wluo kpıte nya. 14 -Zezu nee: «A 'tide wa 'yi wa 'ka na -gbe yi, a 'na -kulu wa 'yoo -ni. Nu, nyuma -wa 'wlu -Lago yia lapalı, waa 'yilaaslı -sukpa -nyuma -wa.» 15 oo palta wa oo 'wluo la, -mıvı 'bıgv, 'ın oo yia -bha 'bhu.

Nyume oo 'kaa -Zezu 'bı mni, oo 'bhu oo -lu weee 'bı
(Mk 10.17-31; Lk 18.18-30)

16 -Bha nyıme yabhlo bea -Zezu kwesi, 'ın oo yia oo layıbha: «-Slolunyoo, lee -lu -zoo un 'ka lenu, 'ın un 'ka 'yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka 'yia?»

17 -Zezu nee oo -yila: «-Lu -zooınyı mıa, lee -lu ka 'gbu -na yıbha 'mı we gbu laa? -Lago -bhlogboo mıa nyume -zooınyı nya. Nu, -ın 'ka 'yliyogagie 'yı, -ın zu oo *tite 'nuhwe.»

18 oo nee: «Tite -mıvı we -maa?»

-Zezu nee: «-ln 'na 'bhalı nyıme -ni. -ln -yo 'hwnoo -putu 'na -dılı -budu 'wu -ni.†† -ln 'na yılı 'wie -ni. -ln 'na zulu nyıme yo -yo -ni. 19 -ln zu -bha -na dıde -yo -na 'nyaa, 'ın -ın -kaltı -na -libheyii ze -na 'de 'bhısa.»

20 oo nyımesıbyu nee oo -yila: «ln ka wee tıtenya weee 'nuhwe zu, 'ın -mıvı -tu 'waa?»

21 -Zezu nee oo -yila: «-ln -ka gba -ın 'ka tıklı -mı ni, -ın 'pa -na zuzooınyı weee pelı,

-ın 'nye we -yo -gwezi bobabhanya, 'ın -ın 'ka 'hnumnie 'yı -Lagoo -gbe. -ln -ka we lenu bhıa, -ın 'yı 'mı 'bı.»

22 oo nyımesıbyu 'nua we, 'ın oo yia lıbhıti, 'klu -susue nya, nu, 'hnumnınyoo -wa.

23 tooınyı, -Zezu nee oo 'bınonyı -yila: «ln nee ın -yila gbuzooınyı sae: 'hnumnınyoo 'ka -Lagoo nyımaa 'wlulapılıgbe 'wu mni, 'te we 'tea. 24 ln nee 'ya ın -yila: 'hnumnınyoo 'ka -Lagoo nyımaa 'wlulapılıgbe 'wıpla, we -kaltı -yo we -zi *-nyooınee seenı 'bhuka 'wıplıte.»

25 oo 'bınonyı 'nua we, 'ın we yia wa -luelı. 'ln wa nee: «Aya! We -ka 'sa -mı, nyoo -mooınyoo 'ka gbu 'wıbhıva?»

26 -Zezu ylaa wa tenyii, oo nee: «Nyıme 'ni we mneni. Nu, -Lago mıa, oo mneni oo 'ka -lu weee lenu.»

27 Pıelı yia we 'bıgvıpalte: «-Taltı, -a ka -amıaa -lu weee -bha tı, 'ın -a yia -mı 'bı 'yı. Lee -lu -a 'ka we 'wu 'yia?»

28 oo nee wa -yila: «ln nee ın -yila gbuzooınyı sae: dıdıvı lolu yia yia, 'ın *Nyımeı 'Yu 'ka oo 'hnumnıkpıe -zooınyı -gvı ladı, oo 'ka nyıma 'wlulapılı. We bhla, amıa nyıma kugbuıa le oo nıa 'mı 'bı, 'hnumnıkpıe -gvı a yia ladıa, a 'ka *ızlaelı *zıa kugbuıa le 'soo -yooınyı 'wıbhı. 29 -Wa weee tıa -bha wa -budu klaa, wa bheııa klaa, wa bhııba klaa, wa dıde klaa, wa 'nyaa klaa, wa 'yua klaa, we -yo wa kpaa, na 'gbu, 'yia wa yia we -zakpa gıvı gbu, we -yo 'yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka. 30 Nyımaa dumadı -wa -gaa 'yu, lu -maa yia -gaa. 'ln -wa -gaa lu, 'yu -maa yia -gaa.»

'Yıtwı -lubhonnyıaa gbıvı nıne

20 «-We -yo -Lagoo nyımaa 'wluo lapılıte 'wıwılvıa, mıvı ni: nu, kpaaınyoo yabhlo -wa, zıgvı oo mııa 'yıtwı -lubhonnyıaa datalıa, wa 'ka oo *-dııkpaaınyı lubho nu. 2 oo -yo wa 'so, 'ın wa

††19:18 Glekıtwehı 'wu, we jı -wa ni, -wa kukwala, wa -yo nyıma -putu 'na -dılı -budu 'wu -ni.

yia weli bhli, ɔ 'ka wa tama -bhlo 'nye 'yɪ -bhlo, 'in ɔ yia wee kpaɔ wa kwa. ³Zɪvkpa -yɪv 'tɪtɛ nya, ɔ 'tɪaa lɪv, 'in ɔ yia nyuma tɔlva 'yɪ, -zugba wa slu lɔkɔ 'wɪ la sa bhe. ⁴ɔ nɛɛ wa -yɪa: «Amɪa mɪa da nɪ, a mɪnɪ na kpaɔ lubho nva, 'in -we mɪa tɪkɪlɪ, 'in 'in 'ka we aɪn 'nye.» ⁵'ɪn wa yia mɪnɪ.

«ɔ kpaapanyɔ 'tɪaa 'yɪv -gbagbɪv, we -yɔ jɪbheza yɪv nya, 'in ɔ yɪ 'yaa we -bhlokpade lɛnv. ⁶Jɪbheza ɔ 'tɪaa, ɔ 'yɪa nyuma, -zugba -maa mɪ 'yɪa lɔkɔ 'wɪv, ɔ nɛɛ wa -yɪa: «Lɛɛ -lɪv ka 'gbɪv a -dɪ -selɪ la bhe, 'in a 'nɪ -lɪv yabhlogbɔɔ lɛnvda -mɪa?»

⁷«Wa nɛɛ ɔ -yɪa: (Nyɪme yabhlogbɔɔ 'nɪ -aɪn 'wɔbhɪv.)

«ɔ nɛɛ wa -yɪa: «A mɪnɪ na kpaɔ.»

⁸«Sabɔ bea, 'in ɔ nɛɛ ɔ lubhonɔnyaa 'yugalnyɔ -yɪaɛ: «La -na 'yɪtwɔ -lubhonɔnyaa. -Wa 'in laa lɪgada, -'in 'pɛnɪ -maa tɪa, 'in -wa 'in laa tɪa, -'in 'ka -maa 'pɛnɪ lɪgada.» ⁹-Wa ɔ 'bhua 'wɪv jɪbheza, -maa yɪa, 'in wa yia tama -bhlo 'yɪ. ¹⁰-Wa ɔ 'bhua 'wɪv tɪa, -maa nɛɛ -maa 'dɛ dɪtɪ zɔ nɪ, -maa -nɪv yia tama -bhlo 'wɔzɪa. Nɪ, tama -bhlo -maa 'yɪ 'yaa. ¹¹Wa 'yɪa we, 'in wa yia ɔ -yɔ 'ɲwɔɲwenɪ. ¹²Wa nɛɛ: «Nɪ, 'wɔbhɪlɔlɔ -nyuma -wa nva lubho 'lɛɪ -bhlo nya klaa, -amɪa -mama nva lubho 'yɪ -bhlo 'yɪv 'klɪv klaa, -a 'dɛ weɛɛ 'pɛnɪgwezi mɪa -bhlo yɪ? We 'nɪ 'yɪlɪnɪ.»

¹³«ɔ kpaapanyɔ nɛɛ wa yabhlo -yɪa: «Tale, 'in 'nɪ -mɪ -dawɪlɪ 'wɔnv. -A 'dɛ 'sɔ ka yaa weli bhli, -'in 'ka lubho nɪv tama -bhloo -nɪv nya, we 'nɪ mɪv? ¹⁴Nɪ, -'in 'bhɪ -na 'gwezi 'wɪv, -'in -yɔ we mɪnɪ. We nanɪ 'mɪ dɪdɪv, 'in 'ka -we 'in 'nyeɔ -mɪ, 'in 'ka we ɔ yia 'wɔbhɪlɔlɔda 'nye. ¹⁵Na 'gwezi -wa. -We 'in 'yɪbhaa, 'in 'nɪ mnenɪ 'in 'ka we nya we lɛnv? Yaayɪ na 'nanɪ 'gbɪv -na nva zenɪ yɪ?»

¹⁶«Sa we mɪa sa, -wa -gaa lɪv, ma yia 'yɪ -gaa. 'ɪn -wa -gaa 'yɪv, lɪv wa yia -gaa yɪ.»

-Zezu gbaɔ ɔ 'dɛɛ tɪɪɪɪgbɪv -zakpa ta
(Mk 10.32-34; Lk 18.31-34)

¹⁷-Zezu mɪ -Zeluzalɛmv mɪnɪda, ɔ nɛɛ ɔ 'bɪnɔnyaa kɪgbua lɛ 'sɔ -yɪaɛ: «A bɛ -selɪ!» 'ɪn da wa mɪa nɔda ɔ nɛɛ wa -yɪa: ¹⁸«A -tɪlɪ, -Zeluzalɛmv -a mɪa da mɪnɪda, -mɔ wa yia ɔ Nyɪmɛɛ 'Yɪv wɪaa -Lagɔbɔbɔnyaa -cɪan -yɔ -Lagɔɔ tɪtɛɛ gwe-sanyaa kwɛɛ. Ma yia ɔ -yɔgbɪv 'wɔbhua, 'in wa 'ka gba wa 'bha ɔ. ¹⁹'ɪn wa 'ka ɔ 'lakpanya, -wa 'nɪa -Lagɔ -yɪ, yoo 'nye, -maa 'ka ɔ gla pɪlɪ, -maa 'ka ɔ selɪ, 'in wa 'ka ɔ *su -gɪv lakɪlv. 'ɪn 'yɪlɪ 'sɔ we tanɪ nya, ɔ 'ka tɪɪɪɪnyaa glaa 'wɔv.»

-ɔ -ka gba ɔ 'ka nyɪmɛ 'kadɪv -zɛ, ɔ -zɛ ɔ -lɪmaa zɔlubhonɔnyɔ

(Mk 10.35-45)

²⁰Tɔvɪn, Zebedeeɛ 'ɲwɔv -yɔ ɔ nukpa-suyua 'sɔ yia -Zezu -yɔbɛ. 'ɪn ɔ yia ɔ 'yɪv 'wɔkwɪlɪ, ɔ 'ka ɔ bhɪbhɔɛ. -Zezu nɛɛ ɔ -yɪa: «A 'nɪv -mɔ yɪ?»

²¹ɔ nɛɛ: «Nɪ, na 'yua sɔ nɪ, zɪɪ -'in -ka nyuma 'wɪlɪpɪɪɪɪda -mɪ, -na zukpa -wa, -'in 'nye wa 'yoo, yabhlo 'ka -na lɪlɪsɔlv ladɪ, 'in yabhlo 'ka -na kɔpɛsɔlv ladɪ.»

²²-Zezu nɛɛ wa -yɪa: «-We a zɪɪɪɪ da 'mɪ, a 'nɪ we -yɪ. 'Lee, sɪastɛ -we zɔ na yia 'yɪlɪgbɛa, a mnenɪ a 'ka we zɔ 'yɪlɪgbɛ?»

Wa nɛɛ: «ɪn, -a mnenɪ we!»

²³ɔ nɛɛ: «Cɪn, gbɪzɔnv -wa. Sɪa a yia 'mɪ 'bhɪsa. Nɪ, na lɪlɪsɔlv ladɪɪɛ mɪa, we 'nɪ -amɪ 'ka -bha we -sa. Weɛ 'bɪnya mɪa, -wa -yɪa na dɪɪɛ mɪnɪzɪa we la, wa -nɪ -wa.»

²⁴Wa -lɪma kɪgbua 'nva we, 'in wa yia wa bhɪlɪa 'sɔ -yɔ 'cɛ 'pɪlɪ. ²⁵Tɔvɪn, -Zezu yia wa 'dɛ weɛɛ la, ɔ nɛɛ: «A -yɪ we 'jɪ nɪ, dɪvɔgbɪv -nyumaa 'yugalnyaa mɪa, -cɪan 'bhɪsa wa pɪɪɪɪ nyuma 'wɪlɪ la. 'ɪn wa nyuma 'kadɪ sɪalɪ wa zɔlubhonɔnyaa wa 'tɪtɛ nya. ²⁶Nɪ, aɪn glaa, we 'na 'ka 'sa -mɪ. Nɪ, -ɔ -ka gba ɔ 'ka nyɪmɛ 'kadɪv -zɛ, ɔ -zɛ ɔ -lɪmaa zɔlubhonɔnyɔ. ²⁷'ɪn aɪn glaa, -ɔ -ka gba ɔ 'ka ɔ -lɪma 'yugalɪ, ɔ -

ze ɔ -limaa gaylo. ²⁸Sa -bhlokpade, ɔɔ Nyumɛɛ 'Yu 'nɪ yi wa 'ka ɔ 'wusa. Nu, yi ɔ yia ɔ 'ka nyuma 'wusa, 'in ɔ 'ka tli, nyuma duun 'wuzittee 'gbu.»

-Zezu -bloa nyuma 'sɔɔ 'yli

(Mk 10.46-52; Lk 18.35-43)

²⁹Da wa 'bhua Zelikoo, 'in nyumaa -zlo yia -Zezu 'bɪ mni. ³⁰Lɔlɔnya sɔ -ɗia 'yoo ŋwe -yɔ la, wa 'nva nu, -Zezu mi 'plɪda, 'in wa yia 'wukpɪ: «-Amɪaa -Kanyɔ, -Davidu 'yuuɔ, -in 'yɪli -aun nyazɔɔ!»

³¹'In nyuma duun yia wa 'wluo 'kpɪli, wa nɛɛ wa -yla: «A 'mu ŋwe -nya!» Tɔun, -bha -maa 'kpiɑ 'wu 'tɪtɛɛ: «-Amɪaa -Kanyɔ, -Davidu 'yu, -in 'yɪli -aun nyazɔɔ!»

³²-Zezu yia 'yɪligbe, ɔ laa wa, 'in ɔ nɛɛ: «-A 'nɪ -mɔ, lɛɛ -lu a 'yɪbha in nɪ lɛ aun -yɪlaa?»

³³Wa nɛɛ: «-Amɪaa -Kanyɔ, -blo -amɪaa 'yɪli!» ³⁴Wa -laa ɔ nyazi 'wu, 'in ɔ yia wa 'yɪli kwe zi. -Bha -bhlokpade wa 'desɔbbhie 'yɪa la, 'in wa yia ɔ 'bɪ mni.

-Zezu mniɑ -Zeluzalemɪ

(Mk 11.1-12; Lk 10.28-40; Zn 12.12-19)

21 -Zezu -yɔ ɔ 'bɪnɔnya 'sɔ, wa bea -Zeluzalemɪ, wa nɪnɪɑ 'gbe -we wa laa Betufaze, -we mɪɑ *Olivusunyaa -gɔgɔ kwesi, -bha -Zezu tiea ɔ 'bɪnɔnya 'sɔ. ²ɔ nɛɛ wa -yla: «Gbe -we mɪɑ -mɛmɛ aun 'yu, a mni -mɔ. A -ka -mɔ nɪnɪ, tɔun, -sokofalɪŋwɔ a yia -mɔ 'yɪɑ, we mɪ lubhu -juda, we 'yu mɪ we kwesi. A -sa we lubhu, a -yɔ we 'desɔbbhie yɪ. ³Wa -ka aun -yɪa gbu gba, a 'palɪ we 'bɪgɪvɛ: «-Amɪaa -Kanyɔ 'yɪbha we.» -Bha -bhlokpade wa yia we aun yoo 'nyea, a -yɔ we 'ka yɪ.»

⁴'Sa we 'plɪɑ sa, 'in -we -Lagɔgbɪɪ -falɪpanyɔ gbaa we 'ka gbuzɔnu -zɛ.

⁵«Nu, a gba *Siɔngbe 'wu -nyuma -ylɑɛ: «A -talɪ, amɪaa 'wlulapɪlɪnyɔ mɪ amɪaa -gbe yɪda.

ɔ'ɔ 'yɪlɪmɔnɪ ɔ 'de.

ɔ -ɗɪ -sokofalɪŋwɔ -gu la, nu,

-sokofalɪŋwɔ -ɗɔgbɪ -wa.»

⁶Tɔun, ɔ 'bɪnɔnya 'sɔ mniɑ, -we -Zezu gbaa, 'mɪ wa nva lɛ. ⁷Wa -laa wee -sokofalɪ -yɔ we 'yu -Zezuu -gbe, 'in wa yia wa 'naa we -gu slɪ, 'in ɔ yia we -gu ladɪ. ⁸Nyumaa -zlo slɪa wa 'naa 'yloog-blɪ, tɔlɪa -ɗɪɑ saun, 'in wa yia we 'yloog-blɪ lapalɪ. ⁹Nyuma -wa nɔɑ ɔ 'yu we -yɔ wa nɔɑ ɔ lɪɪ, wa 'de weee 'kpiɑ 'wu, wa nɛɛ:

«-A -mniunɪ -Davidu 'yuu 'ŋnɪ.

-ɔ mɪɑ Jejitapɛɛ 'ŋnɪ nya yɪda,

-Lagɔ ŋwɔnɔ ɔ 'nyu la.

-Wa mɪɑ yalɪ, wa -mniunɪ -Lagɔɔ 'ŋnɪ!»

¹⁰-Zezu plaa -Zeluzalemɪ, 'in 'gbe 'wu -nyuma weee yia gbugblɔlu. Wa nɛɛ: «Mɔɔ -nyumɛ ɔ -mɪɑ?»

¹¹Tɔlɪa nɛɛ: «Galilee -ɗɪɗɪ -gu, Nazaletɪyɪ -Zezu -wa. Nu, -Lagɔgbɪɪ -falɪpanyɔ ɔ -mɪɑ.»

-Zezu vua -valepanya

-Lagɔbudu 'kadɪ ŋweɛ

(Mk 11.15-18; Lk 19.45-48; Zn 2.13-22)

¹²Nu, -Zezu mniɑ -Lagɔbudu 'kadɪ ŋweɛ, 'in ɔ yia -valepanya -yɔ -valezɔnya -bha vu. ɔ yia 'gwezi -bhɪtɪnyaa 'tabhle labhɪ, we -yɔ -kpakun pelɔpanya kpenya. ¹³'In ɔ nɛɛ wa -yla:

«We mɪ celɪda -Lagɔsebhe 'wɔvɛ:

«Na -budu mɪɑ, 'mɪ wa yia laa -Lagɔbbhubhoe -budu.»

'In 'mɪ amɪɑ nva 'wɪenyaa zɪzɛda 'wu.»

¹⁴Lɔlɔnya -yɔ 'tɪgɪtɪgɪnyɑ bea -Zezu -yɔ -mɔ -Lagɔbudu 'kadɪ ŋweɛ, 'in ɔ yia wa jɪpe. ¹⁵-Lagɔbubɔnyaa -ɗɪɑn -yɔ -Lagɔɔ titee gwesanya 'yɪɑ -Zezuu ŋwe-gaga -sɔbbhalɪ gbu -yɔ, 'in wa 'nva 'yɪlaasɪu 'wukpɪwɛɪ -Lagɔbudu 'kadɪ ŋweɛ: «-A -mniunɪ -Davidu 'yuu 'ŋnɪ,» 'in wa yia 'ce 'pa.

¹⁶Wa nɛɛ -Zezu -yla: «-We wa mɪɑ gbada, -tɪ 'nɪ 'nɪ wee?»

'In -Zezu nɛɛ: «In, 'nɪ na nɪ we wa. Nu, -we mɪɑ celɪda -Lagɔsebhe 'wu, a 'nɪ -slɔ we zelɪ? We nɛɛ:

«-Mi nva we le,
'in 'yilaasli -yo 'nyenyeyua mia -na 'hni -
mnunida.»

¹⁷ Toun -Zezu 'bhva wa -yo, o 'tlaa wee
'gbe 'wu, o mnia Betani, 'in o yia -mo -gv.

-Zezu tia *figisu me -yo la

(Mk 11.12-14,20-24)

¹⁸ Zli zlia, -Zezu mi -Zeluzalemu lum-
nida, 'in hwo yia o 'bha. ¹⁹ O mi nda, 'in
o yia *figisu -yoyi 'yoo hwe -yo. O bea we
kwesi, we kpu 'dekpua mia we 'wlu, 'in
o nee figisu -yla: «-Mi 'na 'pali 'masleen
'bhue -ni!»

-Bha -bhlokpade wee figisu yea. ²⁰ O
'bunonya 'yia we -yo, 'in we yia wa hwe-
gaga -subhali, 'in wa yia o layibhae: «Sa
-mumu wee su ye 'sa sa slua?»

²¹ -Zezu nee: «In nee aun -yla gbuzonu
sae: a -ka dli zu, 'in a 'ni dli lu, -we in
nva da figisu ni -yla le, a mneni a 'ka we
lenu. A mneni a 'ka -gogo 'kadu -yla gba:
-in 'bhu da, viteli -na 'de 'nyu lu, 'in we
nva we le. ²² -We a zlalia -Lago dli weee
nya, 'yia a yia we.»

Nyoo 'nye -Zezu sea?

(Mk 11.27-33; Lk 20.1-8)

²³ -Zezu mnia -Lagobudu 'kadu hwee
lu, 'in o yia nyuma gbu -slolu. -
Lagobubonyaa -cian -yo Zuifvu nyuma
kpasu bea -Zezu -yo, 'in wa yia o layibhae:
«Se -mumu nya -na nu gbunya ni lea? 'In
nyoo 'nye -mi we lenu sea?»

²⁴ -Zezu nee wa -yla: «Gbusu go -bhlo na
yi 'yaa aun layibhaa, a -ka we 'bigupali
'bhie, 'in o 'nyea 'mi se, 'in na gbaa o 'hni.

²⁵ Nyoo tie Zaan o batizee nyuma, -Lago -
wa yaayi, nyuma -wa yi?»

'In wa yia we -gv kpelte bhli, 'in wa
nee: ²⁶ «-A -ka gba, «-Lago tiea o», 'in o
yibhaa -aun lae: «Lee ka 'gbu a 'ni o weli
'wuhwunua?» -A -ka gba nu, nyume tiea o,
'in nyuma slua -aun -yo 'wu. Nu, wamia
nee -Lagobvu -falipanyo -wa.»

²⁷ Toun wa nee -Zezu -yla: «O tiea
*Zaan, -a 'ni o -yi.»

'In -moo nee: «We -ka 'sa -mi, o 'nyea
'mi wee gbunya -mnuu lenu se, -ami 'na
'ka 'ya -moo -kanyoo 'hni aun -yla gba.»

Nvukpasuyua 'soo gbvu nine

²⁸ -Zezu nee: «Gbusu nine -mnu, sa a
gba we daa? Nu, nyume yabhlo mia, o ka
nvukpasuyua 'so. O nee 'yabhlo -yla: «Na
'yu, -in mni -zeen -dlokpaa lubho nva.»

²⁹ «-Moo nee: «In 'ni mnida -mi.» -Bha
bea, oo 'yu yia dli 'bhiti, 'in o yia wee
kpa mni.

³⁰ «Toun, 'in o dide yia wee weli -
bhlokpade gba o 'yu -putu -yla. 'In -moo
nee: «-Ao, mnia na yia.» 'In -moo 'ni mni.

³¹ «Nu, waa 'yua 'so nyidi, nyoo nu o
didee dumagbu lea?»

Wa nee: «O tianu -wa.»

Toun, -Zezu nee wa -yla: «In nee
aun -yla gbuzonu sae: da -Lago yia
nyuma 'wlulapilia, nisun -gwezisanya -yo
'naabizuwu yia aun 'yugalia. ³² Nu, 'Zan
-Batist yia amiaa -gbe, 'in o yia aun 'yoo
tuklu da -slolu, 'in a 'ni we -yohwunu. Nu,
nisun -gwezisanya -yo 'naabizuwu mia,
-maa yia o 'wuhwunu. 'In a 'yia we -yo, -
muv 'bigu a 'ni -slu dli 'bhiti, 'in a 'ka o
'wuhwunu.»

(Mk 12.1-12; Lk 20.9-19)

³³ -Zezu nee: «A pulu gbvu nine yabhlo
ni yukwli. Nu, nyume yabhlo 'paa -
dlokpaa. Wee kpa o bibelia 'suo, 'in o
yia -dloyaa 'wonyazulu lenu. 'In da wa
'kaa 'yiligbe, 'in wa 'kaa kpa -gutali,
o yia -muv 'subha. 'In o yia we -gv -
busalubhonunya lapali, 'in o yia 'lakpa
'wu mni. ³⁴ -Dloya -sasa bhla bea, 'in o yia
o zolubhonunya tie o -busalubhonunya
'bi, o 'ka onuv kpa -lu 'yi. ³⁵ Waa -
busalubhonunya kpa o tietienya, 'in wa
yia 'yabhlo bhutu, 'yabhlo wa 'bhaa, 'in
wa yia wa tanu gboku 'wubhali. ³⁶ -Muv
'bigu, o yi 'yaa o zolubhonunya talva tie.

-Maa -zu 'wu, -maa -zi wa tianu. Mu -bhlokpade waa -busalubhonunya nu 'yaa wa -yla le. ³⁷-Muv 'bigu, o yia o 'dee 'yu tie, o nee o 'de dli zo: <Na yu mia, 'mo wa yia 'nujwe zua.>

³⁸«Nu, waa -busalubhonunya 'yia oo 'yu -yo, wa nee wa 'de nyidu: <O 'kaa ci oo kpaaa -kanyo 'bi li, mo ni. -A mni o 'bhaa, 'in -a 'ka o 'bi li.> ³⁹Wa kpa a, 'in wa yia o kpa a luv viteli, 'in wa yia o 'bha.

⁴⁰«Nu, oo kpa a -kanyo -ka yi, lee -lu o 'ka waa -busalubhonunya nunva?»

⁴¹Wa nee o -yla: «Waa 'nyii -cian mia, 'nyii -sa o yia wa 'bhaa. -Muv 'bigu, 'in o palia -busalubhonunya -putu o -dlokpaa -gu la, 'in we -didu bhla -ka be, 'in o yia o kpa a -luu 'ya.»

⁴²Toun -Zezu nee wa -yla: «-We mia -Lagosebhe 'wu celida, a 'ni -slu we zelu? We nee:

<Tukpa -we -budusubhanya -saa kwnee, mu -zea -buduu gwigwiyli -tukpa -zou. -O nva gbu ni le, Jejitape -wa. 'In wee gbu mia, -a -ka we 'yi, 'in we namania -amta dli.>

⁴³«We 'dee 'gbu in nee an -yla, -Lago 'na 'ka 'masleen an 'wlulapili, o nyazidli nya. -Wa nva o dumagbu le, 'ma o yia 'wlulapilia. ⁴⁴Wee tukpa mia, nyoo -ka we -gu bhilili, la o wowlala. 'In -momo -gu we -ka bhilili, o tpu we saa.»

⁴⁵-Lagobubonyaa -cian -yo Falizunyuma 'nva wee gbu ninenya ni, 'in wa yia we 'jiyibheli nu, 'ma o saa 'jnu. ⁴⁶Wa ka 'klu 'yi wa 'ka o kpa, 'in wa yia nyumaa -zlo so. -We ka gbu -wa, -maa nee nu, -Lagobubu -falupanyo o -mia.

'Ŋwnokwafetu
(Lk 14.15-24)

22 -Zezu gbaa nyumaa -zlo -yla gbuu nine -papie nya, o nee: ²«-We -yo *-Lagoo nyumaa 'wlulapite 'wowlua mu ni: duduu 'wlulapilinyo yabhlo mia, o yu kwaa 'jwno. 'In o 'yibha o 'ka we 'feti -

sa. ³O laa nyuma, o tiea o zolubhonunya wa 'wu wa 'ka yi, wa nee nu, wa 'ni yida -mi. ⁴O yi 'yaa tolva tie, o nee: <-Wa in laa a gba wa -yla nu, in ka wa -yla pi. In ka na 'bhlinya -yo na 'kpi -ka -numa 'bha wa -yla. We 'de weee mi -bha. Wa yi 'jwnokwafetu 'wu.>

⁵«Nu, -wa o laa, wa 'ni we -yowunu. 'In wa yia wa dumagbu lenva mni. Tolva mnia kpa a, tolva mnia -vale 'paa. ⁶'In tolva yia o zolubhonunya kpa, wa sialia wa, 'in wa yia wa 'bha.

⁷«Nu, oo duduu 'wlulapilinyo yia 'ce 'pa, 'in o yia o 'sluja tie, -wa 'bhaa da nyume, wa 'ka wa 'bha, 'in wa 'ka wa 'gbe 'yli fa. ⁸Toun, o nee o zolubhonunya -yla: <'Ŋwnokwafetu -gu -lililu mi -bha. -Wa in laa, wa 'ni we 'klu -ka wa 'ka we li. ⁹We 'dee 'gbu, a 'plu 'gbee 'yoo weee -gu, -wa a -ka 'yi, a la wa, wa 'ka yi.>

¹⁰«Toun, o zolubhonunya yia 'yoo weee 'wupluli, 'in wa yia wa 'de weee 'wluggwala. 'Sa wa laa nyuma duun, 'in feti -budu yia ye. ¹¹Toun, oo duduu 'wlulapilinyo plaa -mo o 'ka -wa o laa -gotali, 'in o yia nyume yabhlo 'yi -mo 'ni 'feti -gu -bana 'wupla. ¹²'In o nee o -yla: <'Tale, -in 'ni 'feti -gu -bana 'wupla. Sa -in puplali -seli 'wulaa?> O 'ni gbu -gu -sa.

¹³«Toun, oo 'wlulapilinyo nee o zolubhonunya -yla: <A gbuan o bhv -yo o so. A viteli o 'pipse -mo nikpise 'wu. Da wa wia, 'in wa lia gla 'wu.>

¹⁴«Nu, -Lago laa nyuma duun, 'in -wa o -saa -bha, -maa -sele.»

'Gwezi pluvu *Sezaa kwee
(Mk 12.13-17; Lk 20.20-26)

¹⁵Falizunyuma gbelia 'wlu, wa 'ka 'klu 'yi, 'in wa 'ka -Zezu -dawli 'wunu, 'in o 'dee gbagbaweli 'ka o gbuan. ¹⁶Falizunyuma tiea wa 'bunonya tolva -yo Ewloduu nyuma tolva -Zezuu -gbe. -Maa nee o -yla: «-Slolunyo, -a -yi we 'ji nu, gbuzou -na gbaa. 'In sa -Lago 'yibhaa nyume nu, 'mu -na slolua tiklu. Nyume -

ka 'yli, -nanuv -gbe, we bhe, we 'dee 'gbu, -t'in so nyume. ¹⁷We -ka 'sa -mi, -in nēē lea? Lee, we mi tklu -amtaa tite nukple, -a plulv *Sezaa kwēē *nisun -gwezii?»

¹⁸Nu, -Zezu yibhelia wa 'wlukuvn lapupalv -gbu 'nyuu, 'in o nēē wa -yla: «Weli 'so -nyuma, lēē -lu ka 'gbu a yla 'mi laa? ¹⁹'Gwezi -we a plulva Sezaa kwēē, a -slolu 'mi we 'klu.» 'In wa yia o tama yabhlo yoo 'nye. ²⁰'In o nēē: «Lee, nyoo ka 'wlu -yo o ḡni mi da we -gua?»

²¹Wa nēē: «Sezaa -wa.»

-Bha o gbae: «-We -ka Sezaa -nu, a 'nye we Sezaa yoo. 'In -we -ka -Lagoo -nu, a 'nye we -Lagoo yoo.»

²²Wa 'nva wee welt, 'in we yia wa ḡwegaga -subhalv, 'in wa yia o -yobhv, 'in wa yia mni.

***Sadusenyuma kpelia -Zezuu
tltitlē -yo o 'wusosvee gbu -gu**

(Mk 12.18-27; Lk 20.27-40)

²³*Sadusenyuma mia, wa nēē nu, tltitlunya 'ni mneni wa 'ka tltitlē lv 'wusō.

Wee 'yli -bhlokpade nya, waa Sadusenyuma tolva bea -Zezu kwesi.

²⁴Wa nēē o -ylae: «-Slolunyo, Moizi nēē: «Nu, nyume -ka tli, o -yo o ḡwnō 'ni 'yu gwali, o bheli kwa o -dugbanwō, 'in o -yo o ḡwnō 'so 'ka o bhelii zva lala 'in -mōo ḡni 'ka dudu -gu -tv.»

²⁵«Nu, zlume -amtaa -gbe nyume yabhlo ka nukpasuyua gbesō. Wa kpasa kwaa ḡwnō, o -yo o 'ni gwali, 'in o yia tli. 'Sa o ḡwnō -tua o bheli -yo. ²⁶'Sa -bhlokpade we nva o bhelii 'sonv nya, o bhelii tanv nya, 'sa -bhlokpade we nva waa bhelia gbesō -nu nya. ²⁷Wa 'de weee 'bigu, 'in o ḡwnō yi 'yaa tli.

²⁸«Yli -we nya waa tltitlunya yia 'wusōa, waa bhelia gbesō glaa, nyoo ka ḡwnō o -mia? Nu, wa 'de gbesō kwaa o -bhlo -bhlo.»

²⁹O nēē wa -yla: «Amtaa 'de a nva -dawli 'wv. -We ka gbu -wa, a 'ni -Lagosebhe -yo -Lagoo 'tite -yi. ³⁰Nu,

tltitlunya -ka 'wusō, nukpasia -yo ḡwnv 'na 'ka kukwali. Nu, 'anzinya -we mia yali, we 'bhisa wa yia -tua. ³¹Lee, -we -Lagoo gbaa an -yla tltitlunya 'wusōgbv daa, a 'ni -slō we zeli? O nēē:

³²«-Ami -wa *Ablaamuv -Lagoo,

*Izaku -Lagoo, *Zakobuv -Lagoo.»

'In -Zezu yia we -gudie: «-Lagoo mia, 'yliyoganyaa -Lagoo -wa. O 'ni tltitlunya -Lagoo.»

³³Nyuma -zlo 'nva we ni, 'in -we o -slolua wa, 'in we yia wa ḡwegaga -subhalv.

Tite weee 'kadu

(Mk 12.28-34; Lk 10.25-28)

³⁴Da Falizunyuma 'nva nu, -Zezu ka Sadusenyuma lu, -bha wa gbelia 'wlu.

³⁵Wa 'yabhlo mia, -Lagoo titee gwesanyo mō. O 'yibha o 'ka -Zezu layla, 'in o yia o layibhae: ³⁶«-Slolunyo, -amtaa tite weee glaa, -mumv -wa we 'kadva?»

³⁷-Zezu nēē o -yla: « Jejitape, o -wa -na -Lagoo, -in -kali o zē -na dli weee nya, -na zuzu weee nya, -na 'wlukuvn lapupalv weee nya. ³⁸Mv -wa we titee tianv. 'In we 'kadu we -mia. ³⁹'In we titee 'sonv -we mia we 'kadu -muni 'bhisa, mv ni: «-In -kali -na -libheyii zē -na 'de 'bhisa.» ⁴⁰Nu, Moizi *tite weee -yo -we weee -Lagōgbv -falipanya -slolua, mv -gu wa -saa we.»

-Lagoo -Bhasanyo, nyoo o -maa?

(Mk 12.35-37; Lk 20.41-44)

⁴¹Falizunyuma mi 'wlugbelida -bhlokpade, 'in -Zezu yia wa layibhae: ⁴²«A nēē lea? -Lagoo -Bhasanyo mia, nyoo ka 'yu o -mia?»

Wa nēē: «-Davidu yu -wa.»

⁴³O nēē wa -yla: «-Lagoo Zuzu 'sua -Davidi, 'in o yia o la «Na -Kanyo, lēē -lu ka 'gbua? ⁴⁴Nu, -Davidi nēē: «Jejitape nēē na -Kanyo -yla: «-In -di da la na lilisōlv.

'ln in 'ka -na tunyuma -na bhv zɔ lapali.»

45 We -ka nu, -Davidi la ɔɔ -Lagɔɔ -Bhasanyɔ, ɔna -Kanyɔ, ɔ 'ni mneni ɔ 'ka -Davidu 'yu -ze, we 'ni muv?»

46 -ɔ mnenia ɔ 'ka ɔ weltu 'bigupali, ɔ 'ni -mu. We 'bhv wee 'yli 'wv, nyume yabhlogbɔɔ ɔ 'yibha -sleen ɔ la.

A 'na nuvu -Lagɔɔ titee gwesanya -yɔ Falizunyuma 'bhisa -ni

(Mk 12.38-39; Lk 11.43-46, 20.45-46)

23 -Muv 'bigv, -Zezu gbaa nyumaa -zlo -yɔ ɔ 'bunɔnya -yla, ɔ nɛɛ:

2 «Lagɔɔ titee gwesanya -yɔ Falizunyuma mia Moizu 'bigv, wa 'ka ɔ titee 'ji gba.

3 We 'dɛɛ 'gbv a zv wa 'nuɲwe. 'ln -we weee wa yia gbaa, a 'ka we lɛnu. Nu, -we wa nva lɛ, a 'na nuvu we lɛ -ni. Nu, -we wa slolua, wa 'dɛ'ɛ nu we -gugbu lɛ.

4 'Gba 'kadu wa nva lɛ, 'in wa dia we nyuma 'wlu, 'in -zugba wa -kwitaya -bhlogbɔɔ ɔ 'tlili we.

5 -We weee wa nva lɛ, -zejila 'wv wa nva we lɛ, nyuma 'ka wa -yɔyɔ 'gbv. -Lagɔwɛlti -kibhe wa gbuan wa 'kɔɔ, wa sɔ -yɔ, -tukpv 'kadu 'wv wa zva we.

6 -Lagɔbudu zɔ -yɔ 'fetnya -gu, 'yugbein ladiɛ wa 'yibhaa kpe -zɔnɔnya -gu.

7 Nyuma -ka wa fɔsa -zejila 'wv, wa 'nuɲwezuzve nya, wa -ka wa la ɔ 'Wlabi, 'in we namania wa dudv.

8 «Nu, amia, a 'na ɲwnunu wa 'ka aun ɔ 'Wlabi la -ni. -We ka gbv -wa, bhe-lia a 'dekpva -mia, amiaa -Slolunyo -bhlogbɔɔ.

9 A 'na lali dudvgv -nyume yabhlogbɔɔ ɔ 'Dide -ni. Nu, amiaa Dide -bhlogbɔɔ, ɔ mi yali.

10 Amiaa 'dekpva nyidi, a 'na lali nyume ɔ -Kanyɔ -ni. Amiaa -Kanyɔ -bhlogbɔɔ, mɔ -wa -Lagɔɔ -Bhasanyɔ.

11 -ɔ 'kaa aun 'yugali, ɔ -mi amiaa zɔlubhonunyo nya.

12 «Nu, nyume ɔ ylimanta ɔ 'dɛ, zɔ -Lagɔ yia ɔ belta, 'in nyume ɔ belta ɔ 'dɛ zɔ, 'ylimanta -Lagɔ yia ɔ.»

(Mk 12.40; Lk 11.39-42,44,52, 20.47)

13 ɔ nɛɛ 'ya: «Lagɔɔ titee gwesanya -yɔ Falizunyuma, gbunyuu mi amiaa -nu nya! Wɛlti 'sɔ -nyuma a -mia. -We ka gbv -wa, -Lagɔɔ nyumaa 'wluapiligbee 'yoo a kɔkɔlɛ. Amiaa 'dɛ'ɛ pla -mɔ, 'in -wa 'yibhaa wa 'ka -mɔ pla, 'in a kulva wa 'yoo.

[14 «Lagɔɔ titee gwesanya -yɔ Falizunyuma, gbunyuu mi amiaa -nu nya! Wɛlti 'sɔ -nyuma a -mia. -We ka gbv -wa, -dɔvgbanwɛni a saa -maa -lu weee kwɛɛ. 'ln a bhuhoea -Lagɔ nyumaa 'yiliya 'wv kɔkɔpɔ, nyuma tuklu 'bhisa. We 'gbv, -Lagɔ yia amiaa -yɔgbv 'wobhua, 'in amiaa -kaslv 'ka nyuma tɔlvaa -nu 'wuzi.]

15 «Lagɔɔ titee gwesanya -yɔ Falizunyuma, gbunyuu mi amiaa -nu nya! Wɛlti 'sɔ -nyuma a -mia! -We ka gbv -wa, dudv weee -yɔ 'nyu weee -gu a plɛta, a 'ka nyume yabhlogbɔɔ 'yu, ɔ 'ka amiaa gbv -yɔɲwɛnu. A -ka -mɔɔ 'yu, 'in amiaa lɛnugbv zɛla -mɔɔ nyume 'nyuu. 'ln -Lagɔ paa ɔ -kaslv 'wv, we 'ka amiaa -nu -zi -zakpa 'sɔ.

16 «Amia, nyumaa 'yoo daslolunya, a ka 'lɔ, gbunyuu mi amiaa -nu nya! A nɛɛ: ɔ 'Nyume -ka -Lagɔbudu 'kadu bi, we mi bhe. 'ln -ɔ -ka -Lagɔbudu 'kadu -can bi, we mi nu, ɔ nu we lɛ tein.»

17 -Sabhe 'wlukuvɛn, 'lɔlɔnya! Nu, -Lagɔbudu 'yli we -zi -can, mu nva lɛ, 'in -can yia -lu tuklu -zɛ. A 'ni we 'ji -yii?

18 A nɛɛ 'yaa: ɔ 'Nyume -ka 'slakagusalɛlu bi, we bhe. Nu, nyume -ka wlawlalu -we mia 'slakagusalɛlu -gu bi, we mi nu, ɔ nu we lɛ tein.»

19 'Lɔlɔnya, nu, 'slakagusalɛlu 'yli we -zi wlawlalu. Mu nva lɛ, 'in wlawlalu yia -lu tuklu -zɛ, a 'ni we 'ji -yii?

20 Nu, nyume -ka 'slakagusalɛlu bi, 'slakagusalɛlu -yɔ -lu weee wa palta we -gu la, 'mu ɔ bia.

21 Nyume -ka -Lagɔbudu 'kadu bi, -Lagɔbudu -yɔ -Lagɔ, -ɔ -dia -mɔ la, 'ma ɔ bia.

22 Nyume -ka yali bi, -Lagɔɔ

'ɲnumnkpe -yɔ ɔ -dia we -gu la, 'ma ɔ bia.

²³«Lagɔɔ titee gwesanya -yɔ Falizinyuma, gbonyuu mi amiaa -nu nya! Welɪ 'sɔ -nyuma a -mia! -We ka gbu -wa, -titikpi -we menia: 'matɪ klaa, fenuwi klaa, we -yɔ kumɛ 'bhisa, we kugbuua -gu -bhlo -nu a bhua 'wɔ, 'mɔ a nyea -Lagɔ. -Zugba a tide -Lagɔɔ titee gbu 'kadɪ 'yi, -we -wa: <A -mi tiklu, a -ka nyazidli, 'in a zɔ -Lagɔ dli -gu.> -We mia dɛ, 'mɔ a 'ka yaa lɛnu tia, 'in a 'na dɪlɔlɔ -luu kugbua -gu -bhlo -nuwɛlɛ 'wɔ -ni. ²⁴Amia, nyumaa 'yoo daslolunya, a ka 'lɔ! Amiaa 'mama nyu a lloa 'wɔ, a 'ka -mɔ -knɪknɪ -saa 'gbu. Tɔɔn, 'in a mnaa *-nyɔmɛɛ, -glu!

²⁵«Lagɔɔ titee gwesanya -yɔ Falizinyuma, gbonyuu mi amiaa -nu nya! Welɪ 'sɔ -nyuma a -mia! -We ka gbu -wa, 'kɔpɔ -yɔ 'setu ku -yɔ a wɔlɔa, 'in -zugba 'wie -yiliyie -yɔ 'nyii ye we. ²⁶Falizinyumɛ, -in ka 'lɔ. Tiada, -wɔlɔ -slɔ wee 'kɔpɔɔ nukplɛ we 'ka tiklu -mi.

²⁷«Lagɔɔ titee gwesanya -yɔ Falizinyuma, gbonyuu mi amiaa -nu nya! Welɪ 'sɔ -nyuma a -mia! -We ka gbu -wa ni, -we -yɔ aun 'wɔwɔlɔa, mɔ -wa gbawla -we -yɔ wa 'paa pentlu 'pupa. We ku -yɔ mia, 'yli we nania. We nukplɛ mia, we mi yeda 'koa klaa, 'kwie klaa, we -yɔ zɛnzen -lu weee nya. ²⁸Sa 'bhisa, nyuma -ka aun 'yi ni, a mi tiklu wa 'yliya 'wɔ, 'in amiaa nukplɛ mia, yo mi -mɔ, 'in a 'ni tiklu -mi.

(Lk 11.47-51)

²⁹«Lagɔɔ titee gwesanya -yɔ Falizinyuma, gbonyuu mi amiaa -nu nya! Welɪ 'sɔ -nyuma a -mia! -We ka gbu -wa, -Lagɔgbɔɔ -falɪpanya -yɔ nyuma tiklu gbawla a subhaa, 'in a namania we 'yli. ³⁰'In a nɛɛ: <A -ka yaa -amiaa dukpasu bhla 'wɔlɔ, -a 'na 'ka yaa wa glaa -mi, -a 'ka -Lagɔgbɔɔ -falɪpanya lasa.> ³¹'Sa a bhua amiaa 'dɛɛ -yɔgbɔ 'wɔ. -Wa 'bhaa -Lagɔgbɔɔ -falɪpanya ni, wa 'yuaa 'deb-

hie -gbolu a -mia. ³²We -ka 'sa -mi, -we amiaa dukpastɪ dia gwe, a bhia we. ³³Tɪbhɛnya, 'mɔnumɛɛ -gnɔ! Amiaa dli 'wɔ nu, a mneni a 'ka -Lagɔ amiaa -Kosu 'wɔpapie kwɛɛ 'tlaa? -Lɛnya, a 'ni we mneni. ³⁴We 'dɛɛ 'gbu, a pɔ yukwli. Nu, -Lagɔgbɔɔ -falɪpanya klaa, gbuyilonya klaa, we -yɔ nyuma -wa 'kaa aun gbu -sɔlɔlɔ, 'ma na yia amiaa -gbe tiea. Tɔlɔa a yia 'bhaa, tɔlɔa a yia *su -gu lakulɔa, tɔlɔa a yia sɛtia -Lagɔbudunya zɔ, 'in a 'ka wa 'bɪ vu 'gbe -bhlo -bhlo 'wɔ. ³⁵Gbu -we ka 'gbu in yia wa tie, mɔ -wa nu, -Lagɔ yia aun -kasɔ 'wɔpaa nyuma tiklu weee wa 'bhaa, wa 'gbu. Tiada, wa 'bhaa *Abɛlɪ, nyumɛ tiklu. We bhɪalɪda -wa, Balasii 'yu Zakalii 'bhahɛ. 'Mɔ wa 'bhaa -Lagɔɔ -mɔwɔlɔda -yɔ 'slakagɔsalɪlu nyɪdɪ. ³⁶'In nɛɛ aun -yla gbɔzɔnɔ saɛ: -we weee mia daa 'gbu, -Lagɔ yia dɛslɛn -nyuma -kasɔ 'wɔpaa.

-Zezu palta -Zeluzalemɔ -nyuma -yla gbu la

(Lk 23.34-35)

³⁷«Zeluzalemɔ -nyuma, -Zeluzalemɔ -nyuma, amia -wa bhaa -Lagɔgbɔɔ -falɪpanya, 'in nyuma -Lagɔ paa aun yoo, -wa bhaa wa gbɔku 'wɔ. Sa nynu gɔg-wɔlɔa we 'yua 'wɔlɔ we -kapue zɔ, 'in we gbɪa we -gu la, in 'yɪbha in 'ka 'sa aun 'wɔlɔgbɔwɔlɔ bhla weee nya, 'in a 'ni we -yɔɲwɔnu. ³⁸We 'gbu, -Lagɔ yia amiaa -budu 'kadɔ sɔlɔ lapalɪa. ³⁹'In nɛɛ aun -ylaɛ: a 'na 'ka 'maslɛn 'mɪ 'yi, 'in bhla -we nya a 'kaa gba nu, <Nyumɛ ɔ yia Nyumaa -Kanyɔɔ 'ɲni nya, -Lagɔ ɲwɔna ɔ 'nyu la,> 'in we bhla 'kaa nyɪni.»

-Zeluzalemɔgbee -wɔwɔlɔɛ -yɔ Nyumɛɛ 'Yuu yiyigbu

(Mk 13.1-2; Lk 21.5-6)

24-Zezu 'tlaa -Lagɔbudu 'kadɔ zɔ, ɔ mia mɔnda, 'in ɔ 'bunɔnya nɛɛ ɔ -yla: <Yla 'saa wee -budu ni wa!> ²-Zezu nɛɛ wa -yla: <A yi we -yɔ, we 'ni mɔɔ?

ln nɛɛ aun -yla gbuzɔnu sae: tukpanya -
muni 'yabhlogbɔɔ 'na 'ka we -libheyi -gu
-tu. Jitea we 'de weee yia.»

(Mk 13.3-13; Lk 21.7-19)

³ɔ -ɔtia Olivusunyaa -gɔgɔ 'wlu la, da
wa -nyaa 'wu, 'in ɔ 'binɔnya yia ɔ kwesi
be, 'in wa yia ɔ layibha: «Lebhla -muv 'ka
lenua? Lee -lu 'ka we -slolu nu, -na yiyi-
ibhla -yɔ dudu labhu bhla ka cipaa? Gba
we -aun -yla.»

⁴ɔ nɛɛ wa -yla: «A zu amiaa 'de 'yiliɔ,
-muv yi 'wlv nu, wa nu aun -dawli 'wu.

⁵Nu, nyuma -duun yia na 'ɲni -gu yia,
'in wa 'ka gbae: «Ami -wa -Lagɔɔ -
Bhasanyɔ!» 'ln wa 'ka nyuma duun -dawli
'wuvu.

⁶«A -ka 'nu nu, wa mi tuguda da -
kwein, 'in a -ka 'nu nu, wa mi tuguda da
'pɔpi, a 'na nuun nyanɔ -ni. We mi nu,
we nu le, -muv 'ni -slɔ dudu bhalaɔda.

⁷Tu yia laga dudu 'sɔ nyidi 'wusɔa. 'Gbe
yabhlo yia we -libheyi -yɔwusɔlva. 'ɲwɔ
yia yia da tɔlva, 'in dudu 'ka zuklu. ⁸Sa
'ɲwnɔ -ka gwalia yi ɔ sia, 'sa wee dudu
bhiabhtee gwedida yia -mia.

⁹«We bhla kpaɔ wa yia aun, 'in wa 'ka
aun 'klyte 'wupalɔ, 'in wa 'ka aun 'bha.
Na 'gbu, duduɔ -nyuma weee yia aun
'wunya. ¹⁰-Muv bhla tɔlva yia 'mi dli
-gu -saa, 'in wa 'ka wa -lima wla, wa
'ka wa kpa, 'in wa 'ka wa -lima 'wunya.

¹¹Nu, nyuma duun yia yia, 'in wa 'ka
gba nu, ma -wa -Lagɔgbu -falipanya.
Yo -wa yo. 'ln nyuma duun wa yia -
dawli 'wuvu. ¹²'Ylinyungbu yia zu-
mania. We 'deɛ 'gbu, nyumaa zekaldli
yia -gɔdoɔ bhabha nyuma duun dli zɔ.

¹³Nu, nyume ɔ 'ni 'mi dli -gu -sa, 'in ɔ
'ka we bhloluda nyini, -Lagɔ yia ɔ gbu
'wusaa. ¹⁴Nu, weli -zɔnu -we gbaɔ -
Lagɔ nyumaa 'wlulapilte gbu, 'mu wa yia
gbaɔ dudu weee -gu, 'in nyuma weee 'ka
we 'nu. Tɔun, 'in dudu bhla bhla nyinia.

(Mk 13.14-23; Lk 21.20-24)

¹⁵«Nu, -lu -we -Lagɔ 'nia 'yibha, 'in we
saa -lu weee la, 'mu a yia 'yia -mɔ -Lagɔɔ
-mɔwɔlɔda. (Nyume ɔ -ka 'sebhe ni zeli, ɔ
'nu we 'wula.) Nu, -Lagɔgbu -falipanyɔ
Danieli gbaɔ weee gbu. ¹⁶Nu, nyuma -wa -
ka Zudee -dudu -gu -mi, wa -yɔ -gwagwie
mni zizea -gɔgɔnya 'wlu. ¹⁷Nyume ɔ -
ka nyapeda -mi 'pipee, ɔ 'na muni ɔ -lu
'wubhua -budu zɔ -ni. ¹⁸'ln -mɔmɔ -ka
kpaɔ -mi, -mɔɔ 'na yili -mɔɔ -bana 'bu -
zɔɔ -ni.

¹⁹«Lee gbunyuu yi 'sa nukplabhue
ɲwnɔ -yɔ 'ɲwnɔ -wa mia 'yua 'nyenida
yita, wee 'ylɔnya -muni nya! ²⁰Nu, -a
bhuhhoe -Lagɔ, we yi lenu ɲwɔtɔyibhla,
we -yɔ *Nyapeyli nya. ²¹Nu, we bhla
mia, siaste 'kadu wa yia 'yia. 'Lee, -a -
ka bhaɔ 'wlv, we 'sasokpa -gbu ka -slɔ
lenu, 'in le we yia nua yi? -lnnya, we 'na
'ka lenu. ²²-Lagɔ 'ni yaa wee 'yli -gusa, -
zugba nyume yabhlogbɔɔ 'ni mneni ɔ 'ka
'pu. Nu, ɔ nyuma ɔ -saa -bha, wa 'gbu
ɔ yia wee 'yli -gusa. ²³Nu, nyume -ka
gba -Lagɔɔ -Bhasanyɔ mi -seli, 'in wa -
ka gba nu, ɔ mi mɔ, a 'na zɔlv we dli -gu
-ni. ²⁴Yocian yia yia, 'in wa 'ka gba nu,
ma -wa -Lagɔɔ -Bhasanya, 'in tɔlva 'ka
gba nu, -Lagɔgbu -falipanya wa -mia.
Gwedigbu -yɔ gbu 'kadu wa yia lenu. 'ln
-wa -Lagɔ -saa -bha, 'in wa 'ka wa -dawli
'wuvu, 'in wa 'ni we mneni.

²⁵«A pu yukwli 'in 'ka aun 'dizu. ²⁶Nu,
nyume -ka gba: ɔ mi da bebleɛ, a
'na muni -mɔ -ni, 'in wa -ka gba:
ɔ mi zizeda da -putu, a 'na lali we
gbuzɔnu -ni. ²⁷Sa 'nyu -ka 'yika 'pa, 'in
we -nyumalu yali 'wudide bhua 'yluv
'wusɔlɔda, 'in we nyinia 'yluv bhililida, 'sa
*Nyumɛɛ 'Yu yia yia. ²⁸Da 'kwie -ka -mi,
-bha -ɲwaaa -zlo mia.

(Mk 13.24-27; Lk 21.25-28)

²⁹«Tɔun, wee siasteɛ 'ylɔnya nu 'biɔv,
(Nikpise yia kpaɔ,

'yly 'na 'ka 'pv.
 Nikpise yia kpaá,
 'cu 'na 'ka li.
 Nikpise yia kpaá,
 -zeli yia yali 'bhva we 'ka bhli.
 -Lu weee mia yali,
 zuklua we yia.»

³⁰ «Tɔn, -we slolua nu, ɔ Nyumɛɛ 'Yu mi yida, 'in nyuma yia we -yɔ yali. Tɔn, 'in duduɔ nyuma weee wazɛa, 'in wa kɔɔ 'wu. -Sleen, Nyumɛɛ 'Yu wa yia -yɔyia yida yalɔpɔpɔ 'wu, 'tite -yɔ zli weee nya. ³¹ Nu, lɛglɛ 'kadu -ka gba, 'in ɔ paa ɔ 'anzinya yoo dudu weee -gu, -wa -Lagɔ -saa -bha 'gbe weee 'wu, we 'ka wa la.

(Mk 13.28-31; Lk 21.29-33)

³² «-We figisu slolua, a 'nu we 'wula. We 'kɔɔ -ka tɔmanɔda -mi, 'in we -ka tɔpɔda -mi, a yibheli we 'ji nu, 'nyu -lva bhla ka ɔɔɔ. ³³ Sa -bhlokpade, a -ka 'sasukpa -gbu -mɔɔ lenuda 'yi, a yibheli we 'ji nu, ɔ Nyumɛɛ 'Yuu yiyibhla ka ɔɔɔ. ɔ 'nɔ -sleen latlɔlɔ. ³⁴ In nɛɛ aɔn -yla gbuzɔnɔ saɛ: deslɛɛn -nyumaa 'de weee 'na 'ka tli, 'in wee gbɔnya -mɔɔ 'kaa lenɔ. ³⁵ Nu, la yali -yɔ dudu yia 'bhva, na weli 'na 'ka labhu 'mnumnu.

(Mk 13.32-37; Lk 17.26-30,34-36)

³⁶ «Nu, nyumɛ yabhlogbɔɔ 'nɔ wee staslee bhla -yɔ we 'yli -yi. Yali 'anzinya -yɔ -Lagɔɔ 'Yuu 'debbie, wa 'nɔ wee 'yli -yi. Nu, na Dide -bhlogbɔɔ -yia wee 'yli. ³⁷ -We 'pɔɔ *Nowee bhla, zli ɔ Nyumɛɛ 'Yu yia yia, mɔ yia lenua. ³⁸ Da 'nyu 'kadu 'nɔ -slɔ nyuma lasa, -zugba wa mi lida, wa mi 'mada, wa mi kɔkwalɔda, wa mi wa 'ɔɔnyua yli zuda. Tɔn, 'in Nowee yia batoo 'kadu 'wugbla. ³⁹ Zezeguda 'kaa wa lasaa yi, waa nyuma 'nɔ gbu yabhlogbɔɔ 'wulanɔ. 'Sa -bhlokpade we yia -mɔɔ ɔ Nyumɛɛ 'Yuu yiyizli.

⁴⁰ «Nyuma 'sɔ -ka kpaá -mi, 'yabhlo wa yia 'wubhua, 'in wa 'ka -bha ɔ -libheyi ti. ⁴¹ 'ɔɔwɔ 'sɔ -ka bhuda -mi, 'yabhlo wa

yia 'wubhua, 'in wa 'ka -bha ɔ -libheyi ti. ⁴² We 'deɛ 'gbu, a -tu 'yliyɔgada. 'Yli -we nya amɔaa -Kanyɔ 'kaa yi, a 'nɔ we -yi.

⁴³ «A yibheli we 'ji nu, bhla -we nya 'wienyɔ 'kaa -buduu -kanyɔɔ -gbe yi sabɔ, ɔ -ka we -yi, ɔ 'na 'ka 'yɔlaa ɔɔɔ, 'in ɔ kulva ɔ 'yoo, -mɔɔ yi -budu ɔɔ pla. ⁴⁴ We 'deɛ 'gbu, a mnazi amɔaa 'de la. Nu, bhla -we a 'nɔ -tɔlɔ, we nya Nyumɛɛ 'Yu yia yia.

**Zɔlubhonnyɔ -zɔnɔ -yɔ
 zɔlubhonnyɔ 'nyuu gbuɔ nine**

(Lk 12.41-48)

⁴⁵ «Zɔlubhonnyɔ, ɔ zva ɔ -kanyɔ 'nɔɔwɛ, 'in ɔ -yia gbu, sa ɔ mɔɔ? Mɔ -wa, -ɔ, ɔ -kanyɔ tua ɔ -lima -yɔ, 'in lilibhla -ka be, ɔ 'ka wa lililu 'nye. ⁴⁶ ɔ -kanyɔ -ka luyi, ɔ -ka 'yi nu, -mɔɔ mi ɔ lubho nuda, 'wɔtutɔve -dlɔɔ mi ɔ -nɔ nya. ⁴⁷ In nɛɛ aɔn -yla gbuzɔnɔ saɛ: ɔ -kanyɔ yia -mɔɔ zuzɔnɔ weee ɔ yoo 'nyeɛ ɔ 'ka we 'yliyɔzɔ. ⁴⁸ We -ka nu, ɔ zɔlubhonnyɔɔ nɔkple -nyu 'yli, 'in ɔ gbaa ɔ 'deɛ dli zɔɛ: «Na -kanyɔ yia -mɔ -gwɔla.» ⁴⁹ In ɔ bhliɔ ɔ -lima bhutɛ, ɔ -yɔ nɔmanya 'sɔ lia, 'in wa maa. ⁵⁰ 'Yli -we nya ɔ 'nɔɔ ɔ -kanyɔ wuda -mi, 'in bhla ɔ 'kaa yi, ɔ 'nɔ we -yi, we nya ɔ yia. ⁵¹ ɔ -kanyɔ yia ɔ vua, 'in sa -Lagɔ paa weli 'sɔ -nyuma -kasɔ 'wu, 'sa ɔ yia -mɔɔ -kasɔ 'wɔpaa, mɔ wa wilia, 'in wa lia gla 'wu.»

'Yiesia kugbuɔ gbuɔ nine

25 «Nu, -we -yɔ -Lagɔɔ nyumaa 'wlu -lapɔɔ 'kaa 'wuwɔlɔ, mɔ nu: mɔ -wa 'yiesia kugbuɔ. 'ɔɔwɔkɔwafetu zli, ma 'tɔaa, wa 'ka 'ɔɔwɔɔ 'lowli yoo mɔ. ²⁻⁴ Wa gbu 'nɔ 'yilimna, wa -yɔ wa 'nape mɔɔ, wa 'nɔ wa 'napeɛ 'nyu 'wubhu. Wa gbu -mama -yia gbu, -maa 'bhua -maa 'nape -yɔ -maa 'napeɛ 'nyuu -tukpɔ 'sɔ 'wu. ⁵ ɔ 'ɔɔwɔɔ 'lowli 'nɔ yida -mi -pa. 'In 'kua yia wa 'yli lawla. 'In wa yia 'yɔlaa ɔɔɔ.

⁶ «Sabɔ -nyidi, 'in nyumɛ yabhlo yia 'wukpɔ: «Lowli ka yioɔ! A mɔɔ ɔ yooɔɔ!»

7 Toun, waa 'yiesia ganɔa, 'in wa yia wa 'nape lamnazi.

8 «-Wa 'nia 'ylimna, wa nee -wa -yia gbu -yla: <-Amiaa 'nape mi nyumoda, a 'nye -aun 'napee 'nyu.>

9 «-Wa -yia gbu, -maa nee wa -yla: <-lnnya, 'napee 'nyu 'ni 'wuzu amiaa -nu -yo -amiaa -nu -yla. A mni we pelupanyaa -gbe, a 'ka amiaa -nu zo -bhlo.>

10 «Wa mnia 'napee 'nyu zaa, wa -manu -mo, 'in 'hwnoo 'lowli yia yi. -Wa mnazta wa -nu la, 'in wa -yo oo 'lowli yia 'fetu -budu zo pla. 'In wa yia -bha kla.

11 «-Muu 'bigu, wa tɔba -manu yia yi, 'in wa nee: <-Amiaa -kanyo, -amiaa -kanyo, -kali -bha, -a 'ka pla.>

12 «Oo 'lowli nee: <In nee aun -yla gbu zonu sa: in 'ni aun -yi.>»

13 -Bha -Zezu bhla we -gve: «A -tu 'yliyogada, -we ka gbu -wa, a 'ni we 'yli -yi -bhloo, 'in a 'ni we bhla -yi.»

Zolubhonunya taa gbuu nine

(Lk 19.11-27)

14 «-We -yo *-Lagoo nyumaa 'wulupitile 'wuwuba, mu -wa nyume yabhlo. Mo mia 'lakpa 'wu mnida, 'in o yia o zolubhonunya la, o 'ka wa o 'hnumnilu yoo 'nye, wa 'ka we 'yliyozu. 15 -We nyume yabhlo mnenia o 'ka 'yliyozu, 'mu o 'nyea o. O 'nyea yabhlo -can bi gbu, wa 'sonu -can bi 'so, 'in o yia tanu -can bi -bhlo 'nye. Toun, 'in o yia mni.

16 «-O 'yia -can bi gbu, o titalia we -gula -valepapie nya, 'in o yi 'yaa -can bi gbu we -gupali. 17 'Sa -bhlokpade, o 'yia -can bi 'so, 'in -moo yi 'yaa -can bi 'so we -gupali. 18 -O 'yia -can bi -bhlo, o mnia, o yia 'bhuka 'bhlu, 'in o yia -mo o -kanyoo -can zize.

19 «We 'bi -gwlea 'wu, 'in wa -kanyo yia yi o 'ka o -lu zeli wa nya. 20 -O 'yia -can bi gbu, o bea o kwesi, 'in o yi 'yaa -mo -can bi gbu wleli. O nee: <Na -kanyo, -in ka 'mi -yo -can bi gbu ti, in 'ka we 'yliyozu. In ka -can bi gbu 'yi 'ya, mu mia da.>

21 «O -kanyo nee o -yla: <We nani 'yli, -in mi zolubhonunyoo -zonu nya, 'in -na zua 'mi 'nuywe. -In ka -lu -sele 'yi, 'in -in yia we 'yliyozu tuklu, we 'dee 'gbu na nyea -mi -lu duun, -in 'ka we 'yliyozu. -In yi, in -yo -mi 'so 'ka 'muna li.>

22 «-O 'yia -can bi 'so, o bea o -kanyo -yo, 'in o nee: <Na -kanyo, -in ka 'mi -yo -can bi 'so ti, in 'ka we 'yliyozu. Nu, in ka -can bi 'so 'yi 'ya, nu, mu mia da.>

23 «O -kanyo nee o -yla: <We nani 'yli, -in mi zolubhonunyoo -zonu nya, 'in -na zua 'mi 'nuywe. -In ka -lu -sele 'yi, 'in -in yia we 'yliyozu tuklu, we 'dee 'gbu, na nyea -mi -lu duun, -in 'ka we 'yliyozu. -In yi, in -yo 'mi 'so 'ka 'muna li.>

24 «-O 'yia -can bi -bhlo, o bea o -kanyo -yo, o nee: <Na -kanyo, in -yi we 'ji nu, -in 'te, da -in 'nia -lu gwlu, -mo -na kwaa we. 'In da -in 'nia 'mno 'pa, -mo -na dia we. 25 In mi -mi sodaa 'gbu, in mnia, 'in in yia -na -can zize 'bhuka 'wu. Nu, wee -na -can ni.>

26 «O -kanyo nee: <Na zolubhonunyoo, -na nukple -nyu 'yli, 'ya -in 'yaa, -in -yi we 'ji nu, da in 'nia -lu gwlu, -mo na kwaa we, da in 'nia 'mno 'pa, -mo na dia we.

27 We -ka yaa 'sa -mi, -mumu ka 'gbu -in 'ni na 'gwezi banki 'wukwaa? 'In da in -ka yi, 'in in 'ka -mo we -sa, -zugba we ka -gu -bhoa?>

28 «Toun, o nee o lubhonunya -yla: <A -sa wee -can bi -bhlo o kwee, 'in -o kaa -can bi kugbua, a 'ka we o yoo 'nye. 29 -Wa weee kaa -lu duun, wa -nu wa yia -gupalia, 'in wa -nu 'ka 'wuzumani. Nu, nyume -o 'nia -lu duun -ka, we -sele mia o kwee, kwee wa yia we o -saa. 30 Oo zolubhonunyoo -o ka nukple -nyua 'yli, -o mia da ni, a viteli o 'pipee, nikpise 'wu, mo wa wilia, 'in wa lia gla 'wu.>

31 «Oo Nyumee Yu yia yia, duduu 'wulupilunyoo 'tute nya, o -yo o 'anzu weee 'so. -Bha o yia o 'hnumnikpe -gu ladia, 'in o 'ka nyuma 'wulupili. 32 Laga weee yia o 'yu 'wlugbelia, 'in mo yia nyuma -yosisalia.

Sa numee 'yliyozonyo susalta bhlabhlenya -yo wlinya -yo, ³³sa co Nyumee 'Yu yia bhlabhlenya lilikwesolu zua, 'in co 'ka wlinya kopesolu zu. ³⁴-Sleen, co nyumaa 'wlulapilinyo yia gbaa -wa mia co lilisolu -yla: «Amia, -mama na Dide palta so -zonu -gu la, a yi. A yi, dudv -lolu na Dide mnazia la aun -yla, we 'ka dudvu gwedida 'bhv, a yi a 'ka we -guladi. ³⁵Nu, njwo ka 'mi 'bha, 'in a yia 'mi lililu 'nye. 'In 'nyumatu yia 'mi 'bha, 'in a yia 'mi 'nyu 'nye. In mi zlume 'lakpayu nya, 'in a yia 'mi kpa so 'so nya. ³⁶In mi zlume kpanu nya, 'in a yia 'mi 'naa ku 'wugbali. In ka zlume gu -yo, 'in a yia 'mi 'yuo 'paa yi. In mi zlume -kaslu 'wu, 'in a yia 'mi -yobe.»

³⁷«In -wa mia tiklu yia we 'bigupali co -ylae: (-Amiaa -Kanyo, nu, -in nee, njwo mi -mi 'bhada, 'in -a yia -mi lililu 'nye, 'nyumatu mi -mi 'bhada, 'in -a yia -mi 'nyu 'nye. ³⁸Da -a 'yili -mi 'lakpayu nya, 'in -a yi -mi kpa so 'so nya? -In mi kpanu nya, 'in -a yi -mi 'naa ku 'wugbala? ³⁹- In ka gu -yo, -in mi -kaslu 'wu, 'in -a yi -mi -yobe? Labhla -a 'yi -mi, 'in -a yi we lenva?»

⁴⁰«Nyumaa 'wlulapilinyo yia gbaae: «In nee aun -yla gbuzonu sa, -we a nua le na 'bisva bhelia -yla, na 'de -yla a nua we le.»

⁴¹«Toun, co nyumaa 'wlulapilinyo yia -wa mia co kopesolu -yla gbae: «Amia -Lago tia me -yo la, a be lu! Nu, -kosu -we'e nyumoa, -we -Lago mnazia la *'Kuzu -yo we 'anzunya -yla, a mni -mo. ⁴²Njwo ka 'mi 'bha, 'in a 'ni 'mi lililu 'nye. 'Nyumatu mi 'mi 'bhada, a 'ni 'mi 'nyu 'nye. ⁴³In mia 'lakpayu nya, a 'ni 'mi kpa so 'so nya. In mia kpanu nya, a 'ni 'mi 'naa ku 'wugbali.»

⁴⁴«In we 'bigu wa yia 'paltu yiae: (-Amiaa -Kanyo, nu, -in nee, njwo mi -mi 'bhada, 'nyumatu mi -mi 'bhada, -in mi 'lakpayu nya, -in mi kpanu nya, -in ka gu -yo, -in mi -kaslu 'wu, 'in -a 'ni -mi -

yobe. Labhla -a 'yi -mia? Labhla -a 'ni we lenva?»

⁴⁵«Co nyumaa 'wlulapilinyo yia we 'bigupaltae: «In nee aun -yla gbuzonu sae: -we a 'nia lenu -wa mia -sese -yla, -ami -yla a 'nia we lenu.»

⁴⁶«Nu, wamia, da wa paa wa -kaslu 'wu, 'in we'e bhia, -mo wa mnia. 'In -wa mia tiklu, 'yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka, 'mu wa yia 'yia.»

Zuifvu 'yugalunya zua -Zezuu -yogbu
(Mk 14.1-2; Lk 22.1-2; Zn 11.45-53)

26 -Zezu bhia gbu weee ni gbagbie, 'in co nee co 'bunonya -ylae:

²«A -yi we 'ji nu, *'Wuzitylu 'fetu ka cipa, we -tu 'wu 'yli 'so. Nu, co Nyumee 'Yu, 'mo wa yia wlaa, wa 'ka co *su -gu lakulu.»

³Nu, -Lagobubonyaa -cian -yo Zuifvu nyuma kpasu gbelia 'wlu *-Lagobubonyaa -kanyo 'kadu Kaifvu -budunwee, ⁴'in wa yia welt -bhlo bhlu, wa 'ka -Zezu kpa 'wiemi, 'in wa 'ka co 'bha. ⁵Wa nee: «-A 'na kpali co 'fetu 'yli nya -ni, we 'ni -muv, 'in nyuma gbugblolua.»

'Njwono yabhlo slua -Zezuu 'wluo *-lasiklo

(Mk 14.3-9; Lk 7.36-50; Zn 12.1-8)

⁶Da -Zezu mia Betani *solbhanyo 'Simoco -budunwee, ⁷'in 'njwono yabhlo yia co -yobe. Co ka -bhonyida kwee, *-lasiklo -zonu, -we 'ka -vale 'tea, we mi we 'wu. -Zezu mia lida, 'in co yia wee -lasiklo co 'wluo slua. ⁸Co 'bunonya 'yia we -yo, 'in wa yia 'ce 'pa, wa nee: «Lee -lu ka 'gbu co nyumo 'sa sa wea? ⁹A mnene yaa a 'ka wee -lasiklo -zonu pelu 'pa, 'in a 'ka we 'gwezi bobabhanya yoo 'nye.»

¹⁰-Zezu yibhelua we 'ji nu, wa ka 'ce 'pa, 'in co nee: «Lee -lu ka 'gbu a stali co njwono nua? -We co nua 'mi -yla le, gbuzonu -wa. ¹¹Nu, bobabhanya -yo aun 'so mi 'yli weee nya. Nu, -ami mia, we 'ni 'yli weee nya in mi aun glaa. ¹²Na gbawlaa 'gbu co

yia wee -lasiklɔ na 'wluo slu. ¹³ln nɛɛ aun -yla gbuzɔnu saɛ: da wa yia -Lagɔgbu gba dudu weee -gu, -we ŋwɔɔ ni nua da le, gbaa wa yia we, 'in ɔ lɛnɔgbu 'ka nyumaa dli 'wu -tu.»

Zudasi 'yibha ɔ 'ka -Zezu wla
(Mk 14.10-11; Lk 22.3-6)

¹⁴Tɔɔn, -Zezuu 'bunɔnya kugbua le 'sɔ glaa nyume yabhlo wa laa Zudasi Isikalikɔtu, mɔ mɔna -Lagɔbubunɔnyaa -cian -gbe, ¹⁵'in ɔ nɛɛ: «Lee, in -ka -Zezu wla ni, lee -lu a 'ka 'mi 'nyea?» 'ln -maa yia ɔ tama glu -bhlo 'ya kugbua 'nye. ¹⁶We 'bhu wee 'yli 'wu, sa ɔ 'kaa nu ɔ 'ka -Zezu wla, -bha ɔ bhlia we 'yooo datale.

-Zezu -yɔ ɔ wlawlanyɔ lia
(Mk 14.12-21; Lk 22.7-14, 21-23; Zn 13.21-30)

¹⁷Nu, Zuifɔv *'floo 'nɔa gɔɔ -yɔ -kaa 'fetu 'yilu tianu nya, 'in ɔ 'bunɔnya yia ɔ layibha: «Mɔ -in 'yibha -a mɔni -mi -yla 'Wuzɔtyilu 'fetu -gu -lililu pia?»

¹⁸-Zezu nɛɛ: «A mɔni -zɔɔ nyume nu -gbe,‡ a gba ɔ -yla: (-Amɔaa -Kanyɔ nɛɛ: «Na bhla ka nyini. -Na -gbe na yia 'Wuzɔtyilu 'fetu -saa, in -yɔ na 'bunɔnya 'sɔ.») » ¹⁹-We ɔ gbaa wa -yla, 'mu wa nua le, 'in wa yia wee 'fetu -gu -lililu pi.

²⁰Jibhe zɔa, 'in -Zezu -yɔ ɔ 'bunɔnya yia ladu wa 'ka li. ²¹Da wa mia lida, 'in ɔ nɛɛ: «ln nɛɛ aun -yla gbuzɔnu sa nu, aun glaa, nyume yabhlo yia 'mi wlaa.»

²²'ln we yia wa -yɔkpa, 'in wa yia ɔ layibhayibhɛ bhli -bhlo -bhlo: «Na -Kanyɔ, we 'ni -amɔ, we 'ni muv?»

²³ɔ nɛɛ: «-ɔ -yɔ 'mi 'sɔ -ka 'floo 'ŋwa zapu lu, mɔ -wa. ²⁴Gbuzɔnu -wa: sa we mia celɔda -Lagɔsebhe 'wu ɔ daa, 'sa ɔɔ *Nyumɛɛ 'Yu yia mɔna. Nu, nyume -ɔ 'kaa ɔ wla, 'in wa 'ka ɔ 'bha, gbunyu mi -mɔɔ -nu nya. Wa 'ni yaa -mɔɔ gwalt, we nam 'yli.»

²⁵Zudasi -ɔ 'kaa -Zezu wla yia ɔ layibha: «Wlabi, we 'ni -amɔ, we 'ni muv?»

-Zezu nɛɛ: «-Mi gbaa de -muv!»

-Zezu -yɔ ɔ 'bunɔnya lia
(Mk 14.22-26; Lk 22.15-20; 1 Kol 11.23-26)

²⁶Wa mia lida, 'in -Zezu yia 'floo 'wobhu. ɔ 'paa -Lagɔ fuo, 'in ɔ yia we ladɔdli. ɔ dlilia we ɔ 'bunɔnya 'wula, 'in ɔ nɛɛ: «A 'bhu we 'wu a 'ka we li, na ku -wa.»

²⁷-Muv 'bigu, 'in ɔ yia nu -kɔpu 'wobhu, ɔ 'paa -Lagɔ fuo, 'in ɔ yia we wa yoo 'nye, ɔ nɛɛ: «A 'de weee 'ma we. ²⁸Nu, mu -wa na 'pɔn -we yia jitea nyuma duuun 'gbu, 'in we 'ka -Lagɔ -yɔ nyuma 'wɔsuslolu. ²⁹Nu, gbuzɔnu -wa, zli na Dide -ka dudu 'wɔlupɔli, we zli na maa nu lolu. We 'ni -muv, we 'ka -zɛɛn 'wobhu, in 'na 'ka nu 'ma.»

³⁰Wa bhlia -Lagɔ -luv 'bhie, wa yia 'tla, 'in wa yia *Olivusunyaa -gɔɔ 'wlu mɔni.

-Zezu nɛɛ nu, Piɛli yia ɔ gbu kpɛlia
(Mk 14.27-31; Lk 22.31-34; Zn 13.36-38)

³¹Tɔɔn, -Zezu nɛɛ wa -yla: «Nu, -zɛɛn sabɔɔ 'debhie -gbolu, a 'de weee yia 'mi 'bi 'bhua. Nu, we mi celɔda -Lagɔsebhe 'wɔɔ:

«Bhlabhleɛ 'yliyɔzɔnyɔ na yia 'bhaa, 'in bhlabhle 'ka lamɔ.»

³²Nu, in -ka tli, in -ka 'wɔsɔ lu, Galilee na yia aun wɔlva mɔna.»

³³'ln Piɛli nɛɛ ɔ -yla: «Nyuma weee -ka -mi 'bi 'bhv, -amɔ 'na 'ka we lɛnu.»

³⁴'ln -Zezu yia we 'bigupaliɛ: «ln nɛɛ -mi -yla gbuzɔnu saɛ: -zɛɛn sabɔ mia, -na kpɛli na gbu 'wula -zakpa ta, -zugba -kukɔ 'ni -slɔ gbo.»

³⁵Piɛli nɛɛ: «-lnnya, we 'ni -muv, we -ka 'bha wa 'ka in -yɔ -mi 'sɔ 'bha, in 'na 'ka -na gbu kpɛli.»

‡26:18 A zelt Mk 14.13-15

'Sa -bhlokpade, wa 'de weee gbaa wee welt -bhlo.

-Zezu bhuhoea -Lago Getusemanee

(Mk 14.32-42; Lk 22.39-46)

³⁶ -Zezu -yo c 'bunonya 'so, 'in wa yia da wa laa Getusemanee mni. -Bha c gbaa wa -ylae: «A -di da la, in 'ka mɔ mni, in 'ka -Lago bhuhoe.»

³⁷ C -yo Piel -yo Zebedee 'yua 'so klaa, 'in wa yia mni. -Bha c -gu yia, 'in 'pɔn yia c dli 'wu slo. ³⁸ 'In c nɛɛ wa -ylae: «Na dli sulo mɔ 'mɔ 'bhada, a -tu 'yliyogada, a -yo 'mɔ 'so.»

³⁹ C bea 'yu -se, 'in c yia 'klv lagbli, 'in c yia -Lago bhuhoe, c nɛɛ: «Na Dide, -in -ka we 'yibha, -in vlali 'mɔ siasie 'kadu -mɔn gwe. Nu, we 'na -zeli na dumagbu -ni, we -ze -na dumagbu.»

⁴⁰ 'In c yia c 'bunonyaa -gbe luyi, -zugba wa mɔ 'yilaa 'wu. C nɛɛ Piel -yla: «A 'nɔ mneni a 'ka 'yliyogada -tu 'leli -bhloo -kpua, a -yo 'mɔ 'so?» ⁴¹ A -tu 'yliyogada, a bhuhoe -Lago, a yi laylagbu lv bhli. Nu, nyumɛɛ dli 'yibha we 'ka -lu -zɔnu lenv, 'in ku 'nɔ we mneni.»

⁴² Tɔvɔn, c 'bhv 'yaa wa -yo lv, 'in c yia -Lago bhuhoe. C nɛɛ: «We -ka nu, 'yoo -putu 'nɔ -mɔ, siasia -yoo 'nɔ in 'ka bhli, -na dumagbu nu lɛ.»

⁴³ C yia lv, -zugba wa mɔ 'ya 'yilaa 'wu, wa 'yli ka 'wuwɔmanu 'gbu. ⁴⁴ C 'bhva wa -yo lv, 'in c yia 'yu be, 'in c tanv yia -Lago bhuhoe -zugba c gbaa wee welt -bhlokpade.

⁴⁵ 'In c yia c 'bunonyaa -gbe yi lv, 'in c nɛɛ wa -ylae: «A mɔ 'yilaa 'wu -bhlokpade, nyapɛda a mɔ yɔ? Da wa 'kaa Nyumɛɛ 'Yu wla gbunyu -lenvnya -yla, we bhla ka nyini. ⁴⁶ A -so 'wu, -a 'ka mni! A -tali, nyumɛɛ c 'kaa 'mɔ wla, mɔ yia mɔ.»

-Zezu wa yia kpa

(Mk 14.43-50; Lk 22.47-53; Zn 18.3-21)

⁴⁷ Da -Zezu mɔ gbada, welt mɔ c ŋweɛ, tɔvɔn Zudast yia yi. C Zudast mɔ, c mɔ

-Zezuu 'bunonya kugbua lɛ 'so glaa. 'In c -yo nyumaa -zlo yia yi, tugugble -yo su kibhe nya kwɛɛ. Nu, -Lagobubunya -cian -yo nyuma kpasti tiea wa. ⁴⁸ -C 'kaa c wla, sa c 'kaa c wla, c ka wa -yla we gba. C nɛɛ: «Nyumɛɛ in -ka gbleli ni, mɔ -wa, a kpa c.»

⁴⁹ Tɔvɔn, c bea -Zezu -yo, c nɛɛ: «*Wlabi» c fusaste nya, 'in c yia c gbleli.

⁵⁰ -Zezu nɛɛ c -ylae: «'Tale, -we -in yia lenva, -in nu we lɛ slvi.»

-Bha tɔva bea -Zezu -yo, 'in wa yia c kpa. ⁵¹ Nu, c 'bunonyaa 'yabhlo -saa tugugble tukpa 'wu, 'in c yia we -Lagobubunya -kanyɔ 'kadu zɔlub-honvɔn 'pa, 'in we yia c yukwli 'wlu -di. ⁵² Tɔvɔn, -Zezu nɛɛ: «Fa -na -gble we 'bɔv. Nu, -c -ka tugugble 'wubhu, tugugble 'yli c mni. ⁵³ -In yibheli we 'ji nu, in mneni in 'ka na Dide bhuhoe, -bha -bhlokpade, c 'ka 'mɔ 'anzunaa -zakpa kugbua lɛ 'so yoo 'pa, we 'ka gv. ⁵⁴ We -ka 'sa -mɔ ni, sa -we mɔ celida -Lagosebhe 'wu 'ka gbuzɔnu -zea? Nu, we nɛɛ 'sa we yia 'plɔ.»

⁵⁵ -Zezu nɛɛ wa -yla: «'Wienyɔ in -mɔ, 'in a yia 'mɔ kpa yi tugugble -yo su kibhe nya kwɛɛ -nya yɔ? -Innya! 'Yɔ weee nya, in mɔ ladida -Lagobudu 'kadu zɔ gbv -sloluda, 'in a 'nɔ 'mɔ kpa. ⁵⁶ Nu, 'sa we 'de weee 'plɔ sa, 'in -Lagobu -faltpanyaa welt -we mɔ celida -Lagosebhe 'wu, we 'ka gbuzɔnu -ze.» Tɔvɔn, 'in c 'bunonya yia -bha c ti -gwagwie nya.

-Zezu wa kwaa gbuwubhunya 'yu

(Mk 14.53-65; Lk 22.54-55,63-71; Zn 18.13-14,19-24)

⁵⁷ Wa kpa c, 'in wa yia c -Lagobubunya -kanyɔ 'kadu, -c wa laa Kaifv -gbe kwa. Da -Lagobubunya -cian klaa, -Lagɔ titee gwesanya klaa, wa -yo nyuma kpasti gbelia 'wlu. ⁵⁸ Piel mɔ -Zezu 'bɔ, c 'nɔ c -yo cɔpa, 'in c yia -Lagobubunya -kanyɔ 'kadu -buduŋweɛ plali, c 'ka -bha 'yi.

⁵⁹ -Lagobubonyaa -ctan -yo gbuwub-hunya weee titatia yoyogbu la -Zezu -yo, wa 'ka o gbu 'wluladuli, 'in wa 'ka o 'bha, wa 'ni gbu yabhlogbwo 'yi. ⁶⁰ Nyuma -wa yia -Zezu yo -gu la zulva, -maa -zu 'wu. Nu, nyume o 'kaa weli gba -we -yo wa 'kaa -Zezu 'bha, -moo 'ni -mi. -Sleen, nyuma 'so -saa 'wu wa nyidi, ⁶¹ 'in -maa nne: «O mia da ni, o nne nu, o mneni o 'ka -Lagobudu 'kadu labhli, 'in o 'ka we 'subha 'yli ta zo.»

⁶² -Lagobubonyaa -kanyo 'kadu -saa 'wu, 'in o nne -Zezu -ylae: «Nyuma ni ka -mi gbu 'wluladuli, -in 'ni mneni -in 'ka gbu -gu -saa?»

⁶³ -Zezu yia nywe -muda -tu. 'In -Lagobubonyaa -kanyo 'kadu nne o -ylae: «In bi 'mi -yla, 'yliyoga -Lagoo 'hni nya: 'lee, -Lagoo -Bhasanyo, -Lagoo 'Yu -in -mia yi?»

⁶⁴ -Zezu nne: «'Mu -in gbaa de! In nne 'ya aun -yla nu, Nyumee Yu yia 'tite -ka -Lagoo lilisolu ladia. 'Yia a yia o, yalipupa -gu -zugba o -yo we kwli.»

⁶⁵ Toon, -Lagobubonyaa -kanyo 'kadu yia o 'naa yla 'ce nya, 'in o nne: «O ka -Lago veli, a 'de weee ka we 'nu. -A 'ni -sleen gbudayinyoo gbu -ka. ⁶⁶ 'In amia, a nne lea?»

Wa nne: «O -yogbu -wa, wa 'bha o.»

⁶⁷ Toon, wa yia o -dle kloo slu, 'in wa yia o -kwli 'pa, -zugba tolva subhaa o 'kpa yukwli, ⁶⁸ 'in wa nne: «-Lagoo -Bhasanyo, nyoo 'pa -mi -lua? -In gba o 'hni!»

Pielt kpelta -Zezuu gbu

(Mk 14.66-72; Lk 22.56-62; Zn 18.15-18,25-27)

⁶⁹ Nu, Pielt -di -bha la, 'pipee -budunwee, 'in -Lagobubonyaa -kanyo 'kadu zolubhononwono yabhlo yia o -yobe, 'in o nne o -yla: «-Mi, -in -yo Galileyu -Zezu 'so mi ya.»

⁷⁰ 'In o yia nyuma weee 'yibadi kpelt, o nne: «-We a mia gbada, in 'ni we -yi!»

⁷¹ O mnia 'suoo klolo -yo, 'in zolub-hononwono yabhlo yia o 'yi, 'in -moo nne nyuma mia -bha -yla: «-O mia de ni, o -yo Nazaletiyu -Zezu 'so mi.»

⁷² 'In Pielt yia we kpelt -tapa, o nne bi-bie nyae: «In 'ni nyume ni -yi!»

⁷³ -Bha bea -se, -wa mia -bha, wa nne o -yla: «Nu, gbuzono -wa, -in mi wa glaa. -Na gbagbaweli -gu -a yibhelia we 'ji.»

⁷⁴ Toon, Pielt yia bi, o nne: «In 'ni oo -nyume ni -yi! In -ka yo 'tubhu, -Lago 'pa 'mi -kaslu 'wu!»

-Bha -bhlokpade -kuko gboa. ⁷⁵ 'In Pielt dli yia -we -Zezu gbaa o -yla -gu -bho: «Nu, -na kpelt na gbu 'wula -zakpa ta, -zugba -kuko 'ni -slo gbo.»

Pielt 'tlaa, 'in o yia nyaziwie wida -tu kpokpo.

-Zezu wa kwaa Pilati 'yu

(Mk 15.1; Lk 23.1-2; Zn 12.28-32)

27 Zlupke -papa, -Lagobubonyaa -ctan -yo Zuifuv nyuma kpasu weee yia weli bhli, wa 'ka -Zezu 'bha. ² Wa gbuan o, *Wlomu -nyume o pilia Zudee -dudu 'wlu la, wa laa Pilati, 'in wa yia o -moo -gbe kwa. 'In wa yia o -moo yoo 'nye.

Zudasi tlia

(Lngb 1.18-19)

³ Zudasi, o wlaa -Zezu, o 'yia nu, wa ka o -yogbu 'wubhu wa 'ka o 'bha, 'in o dli yia o zukpa -sa. 'In wee tama glu -bhlo 'ya kugbua mia, o yia we -Lagobubonyaa -ctan -yo Zuifuv nyuma kpasu yoo 'nye lu. ⁴ O nne: «Nyume o 'nia gbunyuu yabhlog-boo 'ji -yi, in ka o wla wa 'ka o 'bha, gbunyuu in nua le.»

Wa nne o -yla: «-Musu 'ni -amuaa gbu. -Na 'dee gbu mu.»

⁵ Zudasi vitelia wee 'gwezi -mo -Lagobudu 'kadu zo, o mnia, 'in o yia o 'de bizi. ⁶ -Lagobubonyaa -ctan 'bhua wee 'gwezi la, 'in wa nne: «Wee 'gwezi mia da ni, nyumee 'pooon 'gwezi -wa, nu, -a 'ni

mneni -a 'ka we -Lagobuduu 'kaduv 'kesu 'wuzv.»

⁷Wa bhla weli, 'in wa yia wee 'gwezi labhu, 'in wa yia we nya nyidabhlanycv kpa a zc, we 'ka 'lakpanyaa 'bhhluluda -ze. ⁸We 'de e 'gbu wa laa -zeen yli nya we «nyume e 'pvcv kpa a». ⁹Nu, -we -Lagvgbv -falpanyc Zelemi gbaa, mu nva le.

«Nu, tama glv -bhlo 'ya kugbua, mu -wa -vale -we -gu *Izlaeli -ylaasli bh-lia weli, wa 'ka c 'wuzvl.»

¹⁰Mv wa 'bhua 'wu, 'in wa yia we nyidabhlanycv kpa a 'wuzvl.»

Sa na -Kanyc tiea 'm, 'sa wa nva we le.»

Pilatu 'bhua -Zezuu -yvgbv 'wu

(Mk 15.2-5; Lk 23.3-5; Zn 18.33-38)

¹¹Wa 'ylibelia -Zezu Pilatu 'yu, 'in -mcc n e e c -yla: «Lee, Zuifv 'wlu-lapiluncv -in -mia yi?»

'In -Zezu n e e c -yla: «'Mu -in gbaa de.»

¹²-Muv 'bigv, -Lagvbvnyaa -cian -yc Zuifv nyuma kpa sti dilta c gbu 'wlu la, c 'ni gbu -gv -sa. ¹³Tvcv, Pilatu n e e c -yla: «-We weee wa gbaa de -na da ni, -'in 'nu wee?»

¹⁴-Zezu 'ni we 'yabhlogbcv 'bigupali, 'in we yia Pilatu nwegaga -svbhal.

Pilatu n e e nu, wa 'bha -Zezu

(Mk 15.6-15; Lk 23.13-25; Zn 18.39-19.16)

¹⁵Nu, Zuifv *Wuzitylu 'feti -ka nyini ni, -c nyumaa -zlo 'yibhaa, 'm Wlvuv -duduv 'wlu-lapiluncv saa -kasv 'wu. ¹⁶We bhla, nyume -c nyuma weee -yia, wa laa -Zezu -Balabast, m m ia -kasv 'wu. ¹⁷Da nyuma duun gbelia 'wlu Pilatu -gbe, 'in c yia wa layibhae: «Nycv a 'yibha in 'tide 'yia? -Zezu -Balabast yaayu, -Zezu wa laa -Lagvc -Bhasanycv?»

¹⁸Nu, Pilatu 'de -yi we 'ji nu, zenyidli nya wa wlaa cv -Zezu. ¹⁹Pilatu -dia la, c m gbuvbhuda, 'in c 'hwnv yia c weli yoo 'pa: «-In 'na plali nyume mia nu gbu 'wu -ni. C 'ni gbunyuuv lenu. Nu, -zeen sabv mia, -m 'y laa 'wu, in ka c 'gbu -zila 'yi.»

²⁰*-Lagvbvnyaa -cian -yc nyuma kpa sti sumania nyumaa -zlo -yola, wa 'ka gba nu, c 'tide -Balabast 'yi, 'in c 'ka -Zezu 'bha. ²¹Cv duduv 'wlu-lapiluncv n e e wa -yla: «Nu, nyume yabhlo na yia 'yitidea. Lee, wa 'desvbhie glaa, nycv in 'ka 'yitidea?»

Wa n e e: «-Balabast!»

²²Pilatu n e e: «We -ka 'sa -m, -Zezu wa laa -Lagvc -Bhasanycv, 'lee, lee -lu in 'ka c nsva?»

'In wa n e e: «Kuv c *su -gv la!»

²³Pilatu n e e: «Gbnuyuuv -mvmv c nu lea?»

'In wa yia 'wukpi 'tite: «Kuv c su -gv la!»

²⁴Da Pilatu 'ya nu, -we c mia lenuda we bhe, 'in 'gbe mia gbugbloluda bhabha, c 'bhua 'nyu 'wu, c budoa kwe nyuma weee 'yibadi, 'in c n e e: «Nyume nu tlithee 'gba 'ni 'm 'wlu -m. Amiaa 'de e gbu -wa!»

²⁵Wa 'de weee n e e: «C tlitie mia, -amiaa -yc -amiaa 'ylaaslu 'wlu -gbu -wa!»

²⁶Tvcv, 'in Pilatu yia -Balabast -kasv 'wusa. 'In c n e e 'slva -yla nu, wa sel -Zezu, 'in wa 'ka c su -gv lakuv.

'Slva nyanta -Zezu

(Mk 15.16-20; Zn 19.2-3)

²⁷Pilatu 'slva kwaa -Zezu duduv 'wlu-lapiluncv -buduvwee. 'Slva weee bibea c, ²⁸'in wa yia c -bana 'wusa, 'in wa yia c 'naa zalv 'wupla. ²⁹Tvcv, wa maa 'wia -kloo, 'in wa yia we c 'wluo -pla, 'in wa yia gblee c lilisv 'wv zv. Wa 'sibhlia 'kukulu c 'yu, 'in wa yia c nyant. 'In wa n e e: «Zuifv 'wlu-lapiluncv, -na fv!»

³⁰ln wa yia ɔ -dle -gv slu. Wa 'bhua gblee 'wu, 'in wa yia we ɔ 'wluo 'pa. ³¹Da wa bhia ɔ nyanye, 'in wa yia ɔ 'naa zalv 'wusa, 'in wa yia ɔ 'dee -bana ɔ 'wopla, 'in wa -yɔ ɔ yia mni wa 'ka ɔ su -gv lakulv.

-Zezu wa kulva su -gv la

(Mk 15.21-35; Lk 23.26-43; Zn 19.17-27)

³²Da wa 'tlaa 'gbe, 'in wa -yɔ Silentyu 'Simɔɔ yia gbeli. 'Sluja nɛɛ ɔ -yla -gla nya nu, ɔ 'bhu -Zezuu su 'wu. ³³ln wa yia da yabhlo wa laa zuifwewl 'wu Golvgota nyini, we ji -wa nu, 'wluu 'kva da. ³⁴-Bha 'sluja 'nyea -Zezu nu -we lv wa palta kalɔ -nyakpɔ. -Zezu 'yia we 'ɲwe, ɔ 'ni we 'ma. ³⁵Wa yia ɔ su -gv lakulv, 'in wa yia -niɣbɪ 'pa, -we wa 'kaa 'yɪ -bhlo -bhlo ɔ -bananya glaa 'gbu. ³⁶Tɔun, wa yia -bha ladɪ, wa 'ka ɔ 'yliyɔzv.

³⁷-We ka 'gbu wa yia ɔ 'bha, wa ka we cɛɪ, 'in wa yia we ɔ 'wlubita lakulv:

-ɔ MIA DA

ZUIFUU 'WLULAPILINYɔ -ZEU -WA

³⁸Wa ka 'ya 'wienya 'sɔ su -gv lakulv ɔ kwesi. 'Yabhlo mɪ ɔ lilisɔlv, 'in -gudv mia ɔ kɔpesɔlv. ³⁹-Wa plia -bha, 'wlu wa bitea, 'in wa vɛɪta -ɔ, ⁴⁰wa nɛɛ: «-Mɪ, -mɪ gbaa -in 'ka -Lagɔbudu 'kadu -wlv, 'in -in 'ka we 'subha 'ylɪ ta 'wu ni, -sa -na 'de gbu 'wu. Nu, -in -ka -Lagɔɔ 'Yu nya -mɪ, -in 'bhu su -gv -in 'ka lasibhli.»

⁴¹'Sa -bhlokpade, -Lagɔbubɔnyaa -cian klaa, -Lagɔɔ titee gwesanya klaa, we -yɔ Zuifv nyuma kpasɪ nyania ɔ, wa nɛɛ: «ɔ ka nyuma tɔlv pue, ⁴²ɔ 'ni -sleɛn mnɛni ɔ 'ka ɔ 'de pue. *Izlaɛɪ 'Wlulapilinyɔ ɔ -mia yɪ? We -ka 'sa -mɪ, ɔ 'bhu su -gv ɔ 'ka lasibhli, 'in -a 'ka ɔ dlɪ -gv zv. ⁴³'ln ɔ nɛɛ: <ln mɪ -Lagɔɔ 'Yu nya.> Nu, -de -Lagɔ yɪ ɲwnu, ɔ 'ka ɔ gbu 'wusa, -bha -a yia 'yɪa.»

⁴⁴'Sa -bhlokpade, 'wienya, -wa wa kulva su -gv la ɔ kwesi, -maa vɛɪta ɔ.

-Zezuu tɪda

(Mk 15.33-41; Lk 23.44-49; Zn 19.28-30)

⁴⁵'Ylv 'ka -glɔnyɪdɪ nyinia yɪ, nɪkpise kpaa dudv weee -gv, we li 'lɛɪ ta. ⁴⁶We bhialɪda -Zezu 'kpɪa 'wu 'tɪtɛɛ, ɔ nɛɛ: «Eli, Eli, lama sabakatani?» -Mvɔ ji -wa nu: na -Lagɔ, na -Lagɔ, lɛɛ -lu ka 'gbu -in yɪ 'mɪ 'bɪ 'bhua?

⁴⁷Nyuma tɔlv -wa mia -bha, -wa 'nva we, wa nɛɛ: «ɔ mɪ Elii lada!»

⁴⁸Wa 'yabhlo 'bhua -fuu 'wu -gwagwie nya, ɔ faa we kalɔ nu lv, 'in ɔ yia we gblee 'yɪliya 'wu zv, 'in ɔ yia we ɔ ɲwe -yɔdɪ ɔ 'ka 'ma.

⁴⁹Nu, wa tɔlv nɛɛ: «-ln wv -slɔ. -De Elii yɪ yɪ -mɔɔ 'ka ɔ gbu 'wusa, -a 'ka -bha 'yɪ!»

⁵⁰-Zezu yia 'wukpt lv 'tɪtɛɛ, 'in ɔ yia tlɪ.

⁵¹-Bha -bhlokpade, 'naa bɪzɪa -Lagɔbudu 'kadu zɔ bhli'a 'wuylaylte we nyɪdɪ -mɔ yalɪ tiklu, 'in we yia zɔ nyini. Dudv yia zuklu, 'in tɔkpanya yia 'wuyɪa. ⁵²Gbawla yia ɲwe -kali, 'in -Lagɔnyuma tɔlv -wa tɪa, 'in wa yia tɪtlɪnya glaa 'wusɔ. ⁵³'ln wa yia wa gbawla 'wutla. Da -Zezu -sɔa tɪtlɪnya glaa 'wu, wa mni'a -Zeluzalemv, 'in nyuma duun yia wa 'yɪ.

⁵⁴*Wlvɔmɔ -sluja glv gbuu 'yugalnyɔ -yɔ ɔ 'sluja, -wa mia -Zezu 'yliyɔzɔda, wa 'yɪa dudv zukluda we -yɔ -lu weee -we 'plɪa, 'in wa yia nyano nu, wa nɛɛ: «-Lagɔɔ 'Yu ɔ -mia 'piɛn!»

⁵⁵'ɲwnɪ -duun mia -bha, -wa kwaa -Zezu yoo Galilee, 'in -wa pia ɔ -yla, wa 'yɪligbe -mɔ 'pɪ, -zugba wa yɪa. ⁵⁶Wa glaa, Magɪdala -ɲwnɔ Malii klaa, *'Zake -yɔ *-Zezefv 'nyaa Malii klaa, we -yɔ Zebedee 'yuaa 'nyaa mɪ -bha.

Alimateyu *-Zezefv faa -Zezu gbawla 'wu

(Mk 15.42-47; Lk 23.50-56; Zn 19.38-42)

⁵⁷Jibhe mia zɔda, 'in Alimategbe 'wvɔ 'ɲnumnyɔ yabhlo wa laa *-Zezefv, 'in -mɔɔ yia yɪ. Nu, -mɔɔ mɪ -Zezuu 'bɪnɔnyɔ

nya. ⁵⁸Ɔ mnta Pilatu -gbe, 'in ɔ yia -mɔɔ -Zezu 'kwie -zlali. Tɔn, Pilatu yia ɔ 'yoo 'nye ɔ -yɔ we 'ka mnta. ⁵⁹Ɔ 'bhua -Zezuu 'kwie 'wu, 'in ɔ yia we 'naa lolu -yɔ zu. ⁶⁰'Bhuka -we wa 'bhlua tukpa 'wu ɔ 'dɛɛ -yla, we nukplɛ ɔ faa wee 'kwie. We 'bigu, ɔ glipea tukpa -boklo 'kadu, ɔ klaa gbawla ŋwe, 'in ɔ yia mnta. ⁶¹Magidala -ŋwɔnɔ Malii -yɔ Malii -putu -di -bha gbawla 'yu la.

'Sluja -kua -Zezuu gbawla ŋwe

⁶²Zli -ka zli, mu -wa *Nyapeylu. -Lagɔbɔbɔnyaa -cian -yɔ Falizunyuma yia Pilatu -gbe mnta. ⁶³Wa nɛɛ: «-Amuaa -kanyɔ, -we ɔɔ yokanyɔ ni gbaa, -zugba ɔ -ga 'yliyɔ, -amuaa dli ka we -gu lasibhli. Ɔ nɛɛ: 'Yli 'sɔ, we tanu nya, na yia tɔltɔnya glaa 'wɔsɔ.» ⁶⁴We 'dɛɛ 'gbu, -na zukpa -wa, tie -na 'sluja, wa 'ka ɔ gbawla ŋweku tuklu 'yli ta. Wa -ka 'sa nu, ɔ 'bunɔnya 'ni mneni wa 'ka ɔ 'kwie yli, 'in wa 'ka gba ni, ɔ ka tɔltɔnya glaa 'wɔsɔ. We 'ni -muv, yo -mumu wa yia tubhua, we -nyu 'yli we -zi tianu.»

⁶⁵Pilatu nɛɛ: «'Sluja ni, sa a -ka we ŋwekukue mneni, a mnta a 'ka 'sa we ŋweku.»

⁶⁶Tɔn, wa yia mnta wa 'ka gbawla ŋweku. Tukpa -we mnta we ŋweɛ, 'in wa yia we -yɔ 'pa, 'in wa yia -bha 'sluja 'yilig-beli, wa ka we 'yliyɔzu.

-Zezu -sɔa tɔltɔnya glaa 'wu

(Mk 16.1-11; Lk 24.1-12; Zn 20.1-10)

28 Nyapeylu 'plia, dimasu zlukpe -papa, Magidala -ŋwɔnɔ Malii -yɔ Malii -putu yia gbawla -gu mnta. ²Tɔn, 'in dudu yia zuklu sa -gligli. -We ka gbu -wa, Jejitapeɛ 'anzi 'bhua yalt, mu 'sibhli la, we glipea tukpa -boklo 'kadu, 'in we yia we gbawla ŋweɛ -sa, 'in we yia we -gu ladi. ³Sa 'nyu 'kaa 'yika 'pa, 'sa we 'klu mnta, 'in we 'wu -bana lia 'pau 'pau. ⁴Waa 'sluja nua nyano, -zugba wa telta, 'in wa yia bhli tɔltɔnya 'bhisa.

⁵Nu, 'anzi nɛɛ 'ŋwɔnɔ -yla: «A 'na nɔnu nyano -ni. In -yi we 'ji nu, -Zezu -ɔ wa kulba *su -gu la, ɔ da a mia -talida. ⁶Ɔ 'ni -seli -mi. Sa ɔ gbaa, ɔ ka tɔltɔnya glaa 'wɔsɔ, ɔ -ga 'yliyɔ. A yi, da ɔ pia zlume la, a 'ka -bha 'yi. ⁷A mnta -gwagwie nya, a 'tulɔ ɔ 'bunɔnya nu, ɔ ka tɔltɔnya glaa 'wɔsɔ, ɔ ka an 'yugali Galilee. -Mɔ a yia ɔ 'yia. Nu, mu in gbaa de an -yla.»

⁸Wa 'bhua gbawla -yɔ slui, wa mi nyano nuda, -zugba 'muna 'kadu mi wa dli 'wu. 'In wa yia mnta -gwagwie nya, wa 'ka -Zezuu 'bunɔnya 'di -sali. ⁹Tɔn, 'in -Zezu yia wa yoo yi, ɔ nɛɛ wa -yla: «Ka 'yuo 'pa!» Wa bea ɔ -yɔ, 'in wa yia ɔ bhu lakpa, 'in wa yia ɔ 'ylimanti. ¹⁰'In ɔ nɛɛ wa -ylae: «A 'na nɔnu nyano -ni, a mnta, a gba na bhelia -yla wa mnta Galilee, -mɔ wa yia 'mi 'yia.»

'Di 'sluja -saa

(Mt 27.62-66)

¹¹Da waa 'ŋwɔnɔ mia -slɔ 'yloogblu, 'sluja -wa -kua gbawla ŋwe, 'in wa tɔlva yia 'gbe nukplɛ lumnu. -We weee 'plia, 'mu wa gbaa -Lagɔbɔbɔnyaa -cian -yla. ¹²-Maa -yɔ nyuma kpasti gbelia 'wlu, 'in wa yia weli -bhlo bhli. Wa 'nyea 'sluja 'gwezii -zlo, ¹³'in wa nɛɛ: «-We a 'kaa gba ni, mu ni da: «Nu, sabɔ, da -a mia 'ytaa 'wu, 'in ɔ 'bunɔnya yia yi, 'in wa yia ɔ 'kwie yli.» ¹⁴Nu, ɔɔ dudu 'wlulapilunyɔ -ka we 'nu, -we -a 'kaa gba, -a -yi we. Gbu 'na 'ka an yli.»

¹⁵'Sluja -yɔ wa 'gwezi mnta, -we wa gbaa wa -yla, mu wa nua le. Wee 'di wa zua 'sluja, 'in we yia lamneni Zuifuv -gbe. -Zɛɛn yli nya, wa mi -slɔ we gbada.

-Zezu -slolua ɔ 'de ɔ 'bunɔnya 'klu

(Mk 16.14-18; Lk 24.36-49; Zn 20.19-23; Lngb 1.6-8)

¹⁶Ɔ 'bunɔnya kugbua le -bhlo mnta Galilee, -gɔgɔ -we -Zezu -slolua wa 'klu, 'mu wa -gblaa. ¹⁷Wa 'yia -Zezu -yɔ, 'in wa yia ɔ 'ŋni -mninu. Nu, wa tɔlva lva

dli. ¹⁸-Zezu bea wa -yɔ, 'in ɔ nɛɛ: «Lagɔ ka 'mɪ 'tɪtɛ weee 'nye yalɪ -yɔ dɔdɔ -gɔ. ¹⁹A mɪnɪ laga -dɔdɔ weee -gɔ, a -zɛɪɪ -mɔ -nyuma na 'bɪnɔnya. A batizee wa 'nyu nya, Dide klaa, 'Yu klaa, we -yɔ Zuzu

'Pɔpa, wa 'ɲɪnɪ nya. ²⁰Tite weee in 'nyea aɪn, a -slolu wa we 'nɔŋwɛzɔzɔvɛ. A yib-heli we 'jɪ nɪ, in -yɔ aɪn 'sɔ mɪ 'yɪɪ weee nya, 'in dɔdɔ 'kaa labhɔ.»

Maliku 'sebhē

Sa Maliku gbaa -Zezuu gbuzɔnu gbv

Nu, nyuma -wa celta -Zezuu -gugbu, Maliku -wa wa tianu. Omo klaa, *Pɔlu klaa, we -yɔ Banabasi, ma nua lubho dabudu. Wa ka Maliku -gugbu celi -Zezuu tietienyaa lenvgbunyaa 'sebhē 'wu. ɔ 'sebhē 'wu, ɔ 'yibha ɔ 'ka tia -Lagɔnyuma -Zezu -slolu, 'in -we ka 'gbv we mi yaa nu, -Zezu tli tɛn, ɔ 'ka we 'ji wa -yla gba.

-We 'kaa lenu, 'mu 'Zan *-Batisi gbaa

1 -Lagɔgbv -we gbaa -Lagɔɔ 'Yu -Zezu *Klistu gbv, we gwedida ni. ²*-Lagɔgbv -faltpanyɔ *Ezaii celta ɔ 'sebhē 'wɛ:

«Nu, -Lagɔ nɛɛ:

«-Mi 'yu na paa na *tietienyɔ yoo ɔ 'ka -na 'yoo -yɔmnazi.»

³Nyume yabhlo 'kpi 'wu -mɔ da bebleɛ, ɔ nɛɛ:

«Nu, a mnazi Nyumaa -Kanyɔɔ 'yloogblv -yɔ.

A nu 'yoo tiklu ɔ 'yu.» »

⁴Sa wa 'yia *Zaan -yɔ -mɔ da bebleɛ, -zugba ɔ batizee nyuma 'nyu nya, ɔ kpi 'wu nu, «A 'bhiti dli, a yi in 'ka aun batizee, 'in -Lagɔ 'ka amtaa gbunyii 'wɔti.»

⁵Zudee -dudu -gv -nyuma weee -yɔ *-Zeluzalemv -nyuma weee yia Zaaan -gbe. Gbonyuu, -we wa nua lɛ, 'mu wa gbaa -zejila 'wu, 'in ɔ batizea wa, Zudeen nyu lu.

⁶Nu, ɔ Zaan mia, ɔ 'wu -bana mi *-nyɔmɛɛ nyant nya, 'in ɔ -cesli mia numɛɛ ku nya. Luɔ 'kpi -yɔ -gangan ɔ lia. ⁷ɔ 'kpi 'wu, ɔ nɛɛ: «Nyume -ɔ yia 'mi 'bi yia, ɔ 'tite -zi na -nu. In 'ni we 'klv -ka in 'ka 'wukwli, 'in in 'ka ɔ -sakwlaa 'llukpe -blo. ⁸Nyu nya -amɔ na batizea aun. Mɔ yia aun batizea -Lagɔɔ Zuzu 'Pupa nya.»

Zaan batizea -Zezu

(Mt 3.13-4.11; Lk 3.21-22, 4.1-13)

⁹-Bha -bhlokpade -Zezu 'bhva Nazaletu Galilee -dudu -gv, 'in Zaan yia ɔ batizee Zudeen nyu lu. ¹⁰-Zezu 'tlaa 'nyu lu, tɔn, ɔ yia -Lagɔɔ 'gbe -yɔyɔ nwe -kalida. 'In -Lagɔɔ Zuzu -ɔ 'wlv -kpakun, -mɔɔ yia -Zezu -gv lasibhli. 'In wa yia weli yabhlo 'bhva -Lagɔɔ -gbe 'nu, we nɛɛ: ¹¹«Na 'Yu -in -mia, in -kalt -na zɛ. -Mi in 'nyea na dli weee yoo.»

¹²Tɔn, -Lagɔɔ Zuzu yia -Zezu da bebleɛ 'sulu. ¹³ɔ li -mɔ 'ylt glv 'sɔ, 'in *-Saatan yia ɔ layla, -zugba -Zezu mi -mɔ -fliinuma glaa, 'in 'anzunya yia ɔ 'wɔsa.

-Zezu laa zibhibhanya -mnua

(Mt 4.12; Lk 4.14-15, 5.1-11)

¹⁴Wa ka Zaan -kaslv 'wupa 'bhie, -Zezu yia Galilee -dudu -gv mni. ɔ nynia -mɔ, 'in ɔ yia -Lagɔgbv gbagbte bhli. ¹⁵ɔ nɛɛ: «'Yli -we -Lagɔ -saa -bha, we ka nyni. *-Lagɔɔ nyumaa 'wlulapli bhla ka cipa. A 'bhiti amtaa dli. A zv -Lagɔgbv dli -gv.»

¹⁶-Zezu mi Galilenyu kwesi 'plida, 'in ɔ yia 'Simɔɔ -yɔ ɔ bheli Andlee 'yi. Wa mi -bha wa 'sowli 'nyu lu vitelida. Nu, zibhibhanya wa -mia. ¹⁷-Zezu nɛɛ wa -yiaɛ: «A yi 'mi 'bi, sa a kpa zibhi, in 'ka 'sa aun nyumaa 'yilibanɔnɔnya -zeli, 'in a 'ka wa 'mi 'bula.» ¹⁸Tɔn, wa tia -bha wa 'sowli, 'in wa yia ɔ 'bi mni.

¹⁹ɔ bea 'yu -se, 'in ɔ yia Zebedee -yɔ ɔ 'yua *Zake -yɔ *Zaan -yɔyɔ, -zugba wa mi wa 'sowli mnazida, -mɔ 'glv 'wu. ²⁰ɔ laa wa, 'in wa yia -bha wa dide -yɔ ɔ lubhonɔnya ti, -mɔ 'glv 'wu, 'in wa yia ɔ 'bi mni.

-Zezu vua zuzu 'nyuu

(Lk 4.31-37)

²¹-Zezu -yɔ ɔ *'binɔnya mnua Kape-naumv *Nyapeyli nya, 'in ɔ yia wa gbv -slolu *-Lagɔbudu zɔ. ²²ɔ gbagba weli ka wa nwegaga -subhal. Nu, ɔ ni wa gbv -

slolu -Lagoo titee gwesanya 'bhisa, se -we -Lago 'nyea oo, we nya oo -slolua wa gbu. ²³Toun, nyume yabhlo, zuzu 'nyuu kpa, 'mo wa 'yia -yo -mo -budu oo, 'in oo yia 'wukpi. ²⁴Oo nee: «-Mi, Nazaletiyu -Zezu, -naa lee -gbu pili na gbu 'wula? -Amiaa lasaslee 'gbu -in yia yi yi? In -yi -mi nyee nyee: -Lagoo -Mowlonyoo oo tiea, 'mo -in -mia.»

²⁵-Zezu yia we, we nyee labhalt -gla nya: «Mu nyee! 'Bhu oo 'wu.»

²⁶Toun, 'in we yia oo lazuklu 'titee, 'in we yia oo 'wutla 'wukpikpie nya. ²⁷Nyewe-gaga yia wa 'de weee subha, 'in wa yia la 'yibhalt yibhalt: «Aya! Lee gbu ni daa? Welu -lolu oo slolua nyuma 'tite nya. Nu, oo pili zuzu 'nyii 'wlu la, 'in we zua oo 'nyee.»

²⁸-Bha -bhlokpade oo 'nyii mnenia Galilee -dudu -gu la.

-Zezu jipea guzunya -zlo

(Mt 8.14-17; Lk 4.38-41)

²⁹Wa 'tlaa toun, omo klaa, 'Zake klaa, we -yo Zaan, wa yia Andlee -yo 'Simoo -budunyee mni. ³⁰Wa 'kaa -mo nyii, -zugba 'Simoo 'nyaa mi lapida. Oo ku -su. Wa yia we -Zezu -yia gba slui. ³¹Oo bea oo kwesi, 'in oo yia oo so -yo oo 'wobhulu, 'in oo kusulo yia oo -gu 'bhu. 'Bhie, oo yia wa -yia pipie bhli.

³²Jibheza, da 'yilu bhli, 'in wa yia guzunya -yo nyuma -wa zuzu 'nyuu mia 'wu -Zezu -gbe -la. ³³In, -zoo -nyuma weee yia -bha wee -budunyee 'wugbeli. ³⁴Oo yia nyuma, -wa kaa guu 'yili -bhlo -bhlo -yo jipe, 'in oo yia zuzu 'nyii duun vu. Nu, oo oo -mia, zuzu 'nyii -yi we, we 'dee 'gbu oo 'ni nyee we 'ka gba.

-Zezu 'pluta Galiledudu weee -gu

(Lk 4.42-44)

³⁵Zlugu -papa, 'in -Zezu yia 'wuso, 'in oo yia -fili mni. -Mo oo bhuhoea -Lago. ³⁶'Bhie, 'Simoo -yo oo -lima yia oo 'yilibilanva mni. ³⁷Wa 'yia oo, wa nee

oo -yia: «Nu, nyuma weee mi -mi -yo layibhada.»

³⁸Oo nee wa -yia: «-A mni 'ya da -putu, kwesi -gbenya 'wu, in 'ka -meme -Lagoo gba. Nu, we 'gbu in yia yi.»

³⁹Oo yia Galilee -dudu weee -gu 'plu, -zugba oo gba -Lagoo -Lagoodunya oo, 'in oo vu zuzu 'nyii.

-Zezu jipea *solubhanyo

(Mt 8.1-4; Lk 5.12-16)

⁴⁰-Bha *solubhanyo -bhlo bea oo 'yu, 'in -mo yia 'kukulu 'sibhli. -Mo nee: «-Na zukpa -wa. We -ka -mi dudu nani, -in mneni -in 'ka 'mi jipe.»

⁴¹-Zezu 'yilu oo nyazi, 'in oo yia oo kwezi, 'in oo nee: «We nani 'mi dudu we 'ka -mi -yo 'bhu.» ⁴²Toun, 'in we yia oo -yo 'bhu, 'in oo yia 'pu. ⁴³-Bha oo gbaa oo -yia 'klu 'cici nyae: ⁴⁴«-In -ka mni ni, -in 'na -sali we 'di nyume yabhlogoo -ni. Mni -na 'de * -Lagoodunya 'kluslolu. 'In, -we *Mozi gbaa nyume oo -ka 'pu oo 'nyee -Lago, -in wla we, wa 'ka we 'jiyibheli nu, *soli ka -mi ku 'wu 'bhu.»

⁴⁵Oo nyume mni, 'in oo yia we gba nyuma weee -yia. We 'dee 'gbu -Zezu 'ni 'masleen mneni oo 'ka 'gbe nukple pla. -Mo oo -dila -fili la, -zugba wa bhu da weee, wa yi oo -gbe.

-Zezu jipea zolaslonyo

(Mt 9.1-8; Lk 5.17-26)

2 'Yli 'sole 'pla, 'in -Zezu yia Kape-naumu lu yi. Wa ka 'nu nu, oo mi -budu oo. ²Nyuma duun yia -mo gbeli. Wa -zu 'wu -bhaa 'gbu, tova 'ni mneni wa 'ka 'yilbeda 'yi -bha -budunyee. 'In, -zugba oo gbaa wa -yia -Lagoweli. ³In nyuma -yo zolaslonyo yia yi. Oo mi nyuma -mnu kwee 'sowli 'wu. ⁴Nyuma -zu 'wuu 'gbu, wa 'ni mneni wa 'ka oo -Zezu 'kluslolu. We 'dee 'gbu wa -gbla -budu 'wlu, wa 'fitea -bha, 'in wa yia -bha oo zolaslonyo -lali, -zugba oo mi 'sowli 'wu. ⁵-Zezu 'yia nu, wa

ka c dli -gu zu, c nee c zolaslonyo -yla: «Na 'yu, in ka -na gbunyii 'wutu.»

⁶ -Lagoo titee gwesanya tɔlva -dɪa -bha la, -maa nee -maa 'dee dli zɔe: ⁷ «Lee -lu ka 'gbu nyume -mɔnti gba 'sa sa? -Lago c velta. -Lago -bhlogbooo mnenia c 'ka nyumee gbunyii 'wutu. We 'ni muu?»

⁸ In gbu -we mia wa 'wlukovn, -Zezu yibhelia we, 'in c nee wa -ylae: «Lee -lu ka 'gbu a pupali sa dli laa? ⁹ In 'ka gba: «In ka -na gbunyii 'wutu, -muu -kalta -yo yaayu, in 'ka gba: «So 'wu, 'bhu -na 'sowli 'wu, mni -buduɲwɛɛ -muu -kalta -yo yi? ¹⁰ A yibheli we 'ji nu, c *Nyumee 'Yu ka se dudu -gu, c 'ka nyumaa gbunyii 'wutu.» ¹¹ -Bha c gbaa c zolaslonyo -yla: «-So 'wu, -in 'bhu -na 'sowli 'wu, mni -buduɲwɛɛ.»

¹² Tɔvɔn, nyuma weee mi c ylada, 'in c yia 'wusɔ. C 'bhua c 'sowli 'wu, 'in c yia mni. We subhalia nyuma ɲwegaga, 'in wa yia -Lagoo 'ɲni -mni, wa nee: «-A -ka bhaa 'wlv, -a 'ni -slɔ 'sasukpa -gbu -mni da 'yi.»

-Zezu laa Levii

(Mt 9.9-13; Lk 5.27-32)

¹³ -Zezu mnia lv, -mɔ 'nyu kwesi, 'in nyumaa -zlo yia c 'bi yi, -zugba c slolua wa gbu. ¹⁴ C mi 'plɪda, 'in c yia Alifeee 'yu Levii -yoyi, -mɔɔ -di 'gwezisabudu zɔ la. 'In c nee c -ylae: «Yi 'mi 'bi.» *Levii -sɔa 'wu, 'in c yia c 'bi mni.

¹⁵ -Zezu -yo c 'bunɔnya mi lida *Leviii -budu zɔ, -zugba *nisun -gwezisanya -yo gbunyuuu kwe -cian tɔlva mi 'ya wa glaa. Nu, -maa -zu 'wu, 'in wa mia c 'bi. ¹⁶ -Lagoo titee gwesanya 'yia -Zezu -yo nisun -gwezisanya -yo gbunyuuu kwe -cian nya lida, 'in wa nee c 'bunɔnya -yla: «Lee -lu ka 'gbu c -yo nisun -gwezisanya -yo gbunyuuu kwe -cian lia?»

¹⁷ C 'nua we, c nee wa -yla: «Nyuma -wa -yalia, wa'a mni -dɔtɔɔ -gu. Nu, guzunya mnia -dɔtɔɔ -gu. Nu, in 'ni nyuma tiklu laa yi, gbukpva -nyuma in yia laa.»

-Zezu -yo 'sun

(Mt 9.4-17; Lk 5.33-39)

¹⁸ Zaaan 'bunɔnya -yo *Falizunyuma mi 'sun 'wu, 'in wa yia -Zezu layibhaa mni. Wa nee c -yla: «Lee -lu ka 'gbu Zaaan 'bunɔnya -yo Falizunyuma mi 'sun 'wu, 'in -nanuv 'bunɔnya 'ni 'sun 'wu -mia?»

¹⁹ -Zezu yia we 'bigupalɛ: «ɲwɔnɔɔ kwa zlv, c 'lowlii -lima mneni wa 'ka lililu ti c 'lowlii 'yibadu? -lnnya, we 'ni 'sa -mi. C 'lowli -ka -bha -mi, wa 'ni mneni wa 'ka 'sun pla. ²⁰ Nu, 'yli yabhlo yia nynia, 'in wa saa wa 'ɲwɔnɔɔ 'lowli glaa. -Muu zlv wa plaa 'sun.

²¹ «Nu, -bana sua -ka yla ni, nyume -ka we pipeda -mi, c'ɔ zu we ylada 'naa lolu. C -ka 'sa we nu, 'in 'naa lolu gbizea -bana sua 'wu, 'in we ylada yilimantia 'wula.

²² «Nu, wa'a palɪ nu lolu *bala sua 'wu. Wa -ka 'sa nu, 'in nu lolu wlaa wee bala, 'in we 'de 'sɔ nyumoa. Nu, nu -lolu kaa bala lolu.»

-Zezu -yo Nyapeylɪ

(Mt 12.1-8; Lk 6.1-5)

²³ *Zuifuv Nyapeylɪ yabhlo nya, -Zezu mi blekpa 'plɪda, 'in c 'bunɔnya yia bleya -kwakwie bhli 'yooɲwe -yo. ²⁴ -Bha Falizunyuma gbaa c -yla: «-We -amɪaa tite gbaa wa 'na nusu Nyapeylɪ nya le -ni, lee -lu ka 'gbu -na 'bunɔnya nu we lea?»

²⁵ C nee: «Da *-Davidi 'nia -lu -ka, 'in ɲwɔ mia c -yo c nɔnɔnya 'bhada, -we c nua le, a 'ni -slɔ we zɛlu?»

²⁶ *-Lagoo bɔbɔnyaa -kanyo 'kadu Abiataa bhla, 'sa -Davidi plaa -Lagoo bɔbɔbudu zɔ, 'in 'floo wa 'nyea -Lago, wee 'floo mia ni, -Lagoo bɔbɔnya 'dekpva 'ka yaa we li, 'in -Davidi yia we li, 'in c yia c nɔnɔnyaa -nu wla.

²⁷ «-Lago zva nyuma Nyapeylɪ, wa zuzovuv 'gbu c yia we lala, we 'ni Nyapeylɪ 'dekpva 'nɲɲwezuzvee gbu.

²⁸ We 'dee 'gbu, Nyumee Yu mia, mɔ -wa Nyapeylɪ -Kanyo.»

Nyume -o ka so 'kua

(Mt 12.9-14; Lk 6.6-11)

3 -Zezu yia -Lagobudu zo pla lu, -zugba nukpasu -o ka so 'kua o mi -mo. ² -Wa mia -bha, -zugba wa wu 'saa -Zezu tenyii, -de o yi nyume jipe Nyapeyit nya, 'in wa 'ka sa so zo zua titee 'nonye, wa 'ka we gbu o 'wlu di. ³ O nee -o ka so 'kua -ylae: «-So 'wu nyuma weee -zejila 'wu.»

⁴ Toun, o yia wa layibha: «Sa tite gbaa? We nee wa nu gbu -zoun le Nyapeyit nya yaayu, wa nu gbu 'nyuu lee? Wa pue nyume yaayu, wa 'bha nyumee?»

'In -bha yia 'wutu bhlenyii. ⁵ Waa nyimaa nukplee 'ylinyunoo 'gbu -Zezuu dli yia 'wuso, -zugba o ylaa wa 'ce dli nya. 'In o nee -o ka so 'kua -yla: «-Glo -na so 'wu.» O -gloa o so 'wu, 'in we yia 'pu. ⁶ Falizunyuma 'tlaa, wa -yo *Ewloobu nyuma yia yit pla, wa yia gbu zu. Nu, wa 'ka 'klu 'yi, wa 'ka o 'bha.

Nyumaa -zlo yia -Zezu 'bi

⁷ -Zezu yia 'nyuu nywe -yo mni, o -yo o 'binonya 'so. Nyumaa -zlo yia o 'bi, Galilee klaa, Zudee klaa, we -yo Idumee dudu -gu wa 'bhua. ⁸ Tolba 'bhua -Zeluzalem, tolba 'bhua Idumee -dudu -gu, dudu -we mia Zudeen nyu luv, tolba 'bhua we -gu, tolba 'bhu 'yaa Tilt -yo Sidoon kwesi gbe 'wu. Nu, wa 'nua o lenugbu, 'in wa yia o -gbe yi. ⁹ O nee o 'binonya -yla: «A mnazi 'glu yabhlo la 'mi -yla. Nu, nyumaa -zlo yi 'mi nunen.»

¹⁰ Nu, o ka nyuma duun jipe, we 'dee 'gbu -wa kaa gu -yo, 'in wa suslua wa 'ka o kwezi. ¹¹ 'In zuzu 'nyii -ka o 'yi, 'in we kwlia 'wu o 'yu, 'in we kpia 'wu: «Nu, -Lagoo 'Yu -in -mia.» ¹² 'In o gbaa we -yla 'klu 'cici nya nu, -o o -mia, we 'na gbali we -ni.

-Zezu -saa -bha o 'binonya kugbua le 'so

(Mt 10.1-4; Lk 6.12-16)

¹³ -Muu 'bigu, 'in -Zezu yia -gogo 'wlu mni, 'in nyuma o 'yibhaa, o yia wa la. 'In -maa yia o -gbe mni. ¹⁴ 'In o yia -bha nyuma kugbua le 'so -sa, 'in o yia -maatie, -maa 'ka -Lagobu gba. ¹⁵ 'In o yia wa 'tite 'nye wa 'ka zuzu 'nyii vu. ¹⁶ Waa nyuma kugbua le 'so, o -saa -bha, wa nyu ni: 'Simoo, -moo -banji o zua Pielt, klaa, ¹⁷ Zebedee 'yu 'Zake -yo -moo 'bisua -bheli wa laa Zaan klaa, -maa -banji o zua Boanezesi, -muu ji -wa nyuma -wa 'wlu -de, we -yo ¹⁸ Andlee klaa, Filipu klaa, Batlemii klaa, Matie klaa, Toma klaa, Alufee 'yu 'Zake klaa, Tadee klaa, 'gbee *Iupanyo 'Simoo klaa, ¹⁹ we -yo Zudasi Iskalioti, nyume -o wlaa -Zezu, 'in wa yia o 'bha.

-Zezuu nyuma yia o 'bi

²⁰ 'In wa yia -budunwee mni lu. Nyuma duun yi 'yaa wa -gbe yi, we 'dee 'gbu wa 'ni mnene wa 'ka li. ²¹ O nyuma 'nua da we, wa nee nu, -Zezu 'wlukun ka -nyumo. 'In wa yia o 'bi yi.

-Lagoo titee gwesanya dila -Zezu gbu

(Mt 12.22-32; Lk 11.14-23, 12.10)

²² -Lagoo titee gwesanya, -wa 'bhua -Zeluzalem, wa nee: «*Belzebuli ka -Zezu kpa, wee zuzu 'nyii -kanyoo 'tite nya o vua zuzu 'nyii.»

²³ -Zezu yia wa la, o nee wa -yla gbuu nine -pape nya: «Sa -Saatan 'ka we 'de vua? ²⁴ Dudu -we ka -gu -nyuma -ka tuguda -mi wa 'dekpua nyidi, la wee dudu bhua. ²⁵ 'In -budu -bhlo nywee -nyuma -ka -yowusobuda -mi, we 'na 'ka -gwle. ²⁶ 'In -Saatan -ka we 'de -yowusobu, -zugba we ka we 'de 'wudi, we 'na 'ka -gwle, we -nu ka -mo bhua.

²⁷ «Nu, wa 'ni -slo nyume 'tite gbuan, wa 'ni mnene wa 'ka o -budu zo pla, wa

'ka ɔ 'gba labhu. Wa -ka ɔ gbuan 'bhie wa plaa ɔ -budu zɔ, 'in wa bhua ɔ 'gba la.

²⁸«In nɛɛ aɪn -yla gbuzɔnu sae: gbunyuu weee klaa, velilinya klaa, -Lagɔ yia we 'wutia. ²⁹Nu, nyume -ka Zuzu 'Pupa veli, -Lagɔ 'na 'ka ɔ -yɔgbu 'wuti. Gbunyuu -we 'nia bhloluda -ka, 'mu ɔ nua le.»

³⁰-We ka 'gbu ɔ yi 'saa gbu ni gba, mu -wa nu: wa nɛɛ 'ya, zuzu 'nyuu ka -Zezu kpa.

-Zezuu nyuma -zɔnu

(Mt 12.46-50; Lk 8.19-21)

³¹-Zezuu 'nyaa -yɔ ɔ 'bisuayua yia ɔ 'bi. Wa yia -buduɲwee 'yiligbe, 'in wa yia nyume tie, -mɔɔ 'ka ɔ la. ³²Nu, nyuma duun ka ɔ gbeli, wa -di -bha la. 'In -maa nɛɛ ɔ -ylae: «Tali, nu, -na 'nyaa -yɔ -na bhelia 'yiligbe 'pipee, wa mi -mi lada.»

³³ɔ nɛɛ wa -yla: «Nyɔɔ -wa na 'nyaa -yɔ na bheliaa?»

³⁴ɔ ylaa -wa -ɗta ɔ -yɔ la, ɔ nɛɛ: «-Wa mia da ni, ma -wa na 'nyaa -yɔ na bhelia.

³⁵Nu, nyume ɔ nua -Lagɔɔ dumagbu le, mɔ -wa na 'nyaa, mɔ -wa na bheli, mɔ -wa na bhɔɔ.»

'Mnɔpanyɔ -yɔ dɔdɔ

(Mt 13.1-9; Lk 8.4-8)

4 -Zezu bhelia nyuma slolue 'ya lu -mɔ 'nyu kwesi, 'in nyumaa -zlo yia ɔ -gbe mni. We 'ɗɛɛ 'gbu ɔ yia 'glu 'wɔgbla, 'in ɔ yia -mɔ ladi 'nyu -gu, -zugba nyumaa -zlo mi 'nyuu -gɔgɔ -gu. ²Gbuɔ nine -papie nya ɔ -slolua wa gbu duun. ɔ mta wa -sloluda, ɔ nɛɛ: ³«A pu yukwli. Nu, kpaapanyɔ yabhlo mnia 'mno 'paa. ⁴ɔ mia 'mno 'mnida, 'in we 'yaa -zakpa -bhlo yia 'yoo ɲwe -yɔ bhli, 'in 'zianya yia we li. ⁵Tɔlva bhililia tukpa -dɔdɔ -gu, da bla 'nia -zu. Bla 'ni -bha -zuu 'gbu, we yia mi sa slɔ. ⁶Ylu 'pua, we yia we -sie, 'in we yia ye, we somi 'ni -tlɔlɔ 'gbu. ⁷-Zakpa -bhlo sloa -kpɔga glaa, 'in -kpɔga yia we -g palili, 'in we yia we 'tuntnu. We 'ni 'ya

yabhlogbɔɔ 'pa. ⁸Tɔlva yia dudu -zɔnu -gu bhilili, 'in -mɔɔ yia mi, 'in we yia 'yilimani, 'in we yia zu. We lakpa tɔlva wla 'ya glu -bhlo 'ya kugbua, tɔlva wla 'ya glu ta, 'in tɔlva wla 'ya glu gbu.

⁹«-ɔ -ka 'nunɔ -yukwli 'wlu -ka, ɔ 'nu we.»

-We ka 'gbu -Zezu paa gbuɔ nine

(Mt 13.10-17; Lk 8.9-10)

¹⁰Da nyuma duun mɔɔa -Zezu -yɔla, -wa -tua -bha, 'in wa yia ɔ gbeli we -yɔ ɔ 'bunɔnya kugbua le 'sɔ, -maa yia wee gbuɔ ninee 'ji layibha.

¹¹ɔ nɛɛ wa -yla: «-Lagɔ ka aɪn ɔ nyi-maa 'wlulapɩgbu -we mia zizada 'klus-lolu. Nu, wa tɔlva -wa'a nua -Lagɔɔ dumagbu le, gbu weee -maa nua gbuɔ nine sɔɔ. ¹²We 'ɗɛɛ 'gbu: <'In wa -ka ylada -mi, wa'a 'yi la.

Wa -ka yukwli puda -mi,

wa'a 'nu we 'wula.

We 'ni yaa 'sa -mi ni,

'in wa 'bhitia wa dli,

'in -Lagɔ tia wa -yɔgbu 'wu.»

¹³'In ɔ yia wa layibhae: «A 'ni gbuɔ nine -mni 'wulanu 'lee, sa a 'ka we tɔlva 'wulanua?»

'Mnɔpanyɔɔ gbuɔ ninee 'ji

(Mt 13.18-23; Lk 8.11-15)

-Zezu nɛɛ 'yae: ¹⁴«Mnɔya -we kpaapanyɔ 'paa, we 'wlu -Lagɔweli. ¹⁵Nyuma tɔlva 'wlu 'yoo ɲwe -yɔ, da -Lagɔweli bhelia. Wa -ka we 'nu tɔɔn, 'in -Saatan yia, 'in we saa -mɔ -Lagɔweli wa faa wa dli zɔ. ¹⁶'Sa -bhlokpade tɔlva mia tukpa -dɔdɔ 'bhisa, da -Lagɔweli bhelia. -Maa -ka we 'nu, 'in -maa ɲwnua we gbu 'muna nya. 'In wee 'muna, we'e -gwle. ¹⁷Nu, wee weli't fa somi -mɔ wa dli zɔ. Waa nyuma mia, bhla -sele nya wa ɲwnua we -yɔ. 'In wa -ka wa sialida -mi, wa -ka wa 'kɩye 'wupalida -mi -Lagɔweli 'gbu, 'in wa saa -Lagɔweli dli -gu. ¹⁸'In tɔlva

mi -kpoḡa 'bhisa, -we glaa -Lagoweli 'mnia. Wa -ka we 'nu, ¹⁹ dudu -gub dlube klaa, wa 'gwezi wa -dawli 'wunonve klaa, we -yo wa dluwunnilu, munya palitia -Lagoweli -gu, 'in we'e tnu. ²⁰ 'In tōba 'wlu dudu -zōnu, da -Lagoweli bhlia. Ma 'nua -Lagoweli, 'in wa yia we -yōḡwnu, 'in wee weli -we mia wa 'wu, 'in we yia tnu. We lakpa yabhlo wla glv -bhlo 'ya kugbua, 'yabhlo glv ta, 'in lakpa yabhlo wla glv gbua.»

'Napeḡ gbuu nine

(Lk 8.16-18)

²¹ -Zezu nēe wa -yla: «Nu, wa -yo 'nape -ka yi ni, 'līi zō wa faa we yī? -Solu zō wa faa we yī? -lnnya: yali wa dia we la, we 'ni muv? ²² Nu, -lu -we mia zizada, zli 'klu we yia 'tlaa. 'In -lu -we mia nikpise 'wu, -yo wa yia we 'ya. ²³ -Ḷ -ka 'nunu -yukwli 'wlu -ka, Ḷ 'nu we.»

²⁴⁻²⁵ 'In Ḷ yi 'yaa we 'bigupalte: «-We a 'nua da ni, a zulu we dli zō la. -We a bhua 'wu, 'in a yibhōlva nyuma, 'mu -Lagō yia 'wubhua Ḷ 'ka ain yibhōlv. Nu, -lukanyō mia, Ḷ -nu wa yia -gupalia, 'in we 'ka 'wuzumani. 'In nyume -Ḷ 'nia -lu duun -ka, we -sele mia Ḷ kwēe, kwēe wa yia we Ḷ -saa.»

'Mnōḡ gbuu nine

²⁶ -Zezu nēe wa -yla: «-We -yo -Lagō nyumaa 'wlulapilite 'wuwlva, mu ni: nyume yabhlo 'paa 'mnō Ḷ kpa. ²⁷ Ḷ yi ylaa 'wu -mi sabōo, Ḷ yi 'yiyōḡa zltōo, mi we mi, 'in we ylimania. 'In sa we mimnia 'wula, -zugba we ylimani, we naci 'ni Ḷ dli zō -mi.

²⁸ «Nu, dudu zuluva 'mnō. Tiatta, we kpi tlaa. We kpi -ka 'tla 'bhie, we lakpa tlaa. We lakpa -ka 'tla 'bhie, we zalia. ²⁹ We -ka zali, 'in wa dia we -bhleka nya. -We ka gbu -wa, we -didi bhla ka nyini.»

*-Lagō nyumaa 'wlulapilitee gbuu nine

(Mt 13.31-32; Lk 13.18-19)

³⁰ -Zezu nēe 'yae: «'In 'ka ain -yla gbuu nine yabhlo 'pa 'ya. Lēe -lu -a 'ka -Lagō nyumaa 'wlulapilite 'wupalta? Gbuu nine -mumu nya -a 'ka wee gbu gbaa? ³¹ We 'wlu su wa laa *mutadi, we 'ya. Wa -ka we 'pada -mi, we 'kienyi, we -zi dudu -gub su weee 'ya. ³² Wa -ka we glv ni, 'in we mia. We -ka 'ylimani 'kaduv, 'in we zia su weee 'wu, we paa 'klyia 'kadi, 'in 'zianya dia we zuzu 'wu la.»

Sa -Zezu gbaa nyuma -yla

³³ Wee gbuu nine nu 'wowluvu nya -Zezu gbaa wa -yla -Lagōgbu. Sa wa 'kaa we 'wulanu. ³⁴ We 'ni gbuu nine -papie 'wubhu, Ḷ Ḷ gba gbu bhe. Nu, Ḷ 'de -bhlo -yo Ḷ 'bunōnya -ka ladida -mi, 'in Ḷ gbaa we 'ji weee wa -yla.

-Zezu belta -pipe 'kadu zō

(Mt 8.23-27; Lk 8.22-25)

³⁵ Wee 'yli -bhlokpadeḡ jibheza, -Zezu nēe Ḷ 'bunōnya -yla: «-A 'plili 'nyuu kakpe -putu -gu.»

³⁶ Wa 'bhua nyuma duun glaa, 'in -Zezu -yo Ḷ 'bunōnya yia 'glv 'wubho. Da Ḷ -dia la, 'glv tōlva mi Ḷ kwesi. ³⁷ Tōḡn, -pipe 'kadu yia 'plilite bhli, 'in 'nyuu -gbuḡgbu yia 'glv 'wuslo, -zugba we yeli we. ³⁸ -Zezu -mnō pi 'glv lugbein la. Ḷ 'wlu mi -sumu -gu. Ḷ mi 'yala 'wu. 'In Ḷ 'bunōnya yia Ḷ ganō, wa nēe Ḷ -yla: «-Amiaa -Kanyō, -amia tlia! We'e -la -mi -stan 'wuv?»

³⁹ Ḷ -sōa 'wu tōḡn, 'in Ḷ yia -pipe 'wluo 'kpli, 'in Ḷ nēe 'nyu -yla: «'Yligbe! Be zō!» Tōḡn, -pipe yia zōbe, 'in 'nyu -gu yia 'wutu blenyii. ⁴⁰ Ḷ nēe wa -yla: «-Mumu ka 'gbu a nu 'sa nyanōa? A 'ni -slo 'mi dli -gu zō -wa yī?»

⁴¹ Tōḡn, nyano 'kadu yia wa dli 'wu slo. 'In wa yia layibhali -yibhalte: «Mōḡ

Ɔ 'plilita nyuma nyidi -Zezu luv, 'in Ɔ yia Ɔ -bana kwezi. ²⁹-Bha -bhlokpade Ɔ 'pɔn yia 'wokani, 'in Ɔ yia we 'jiyibheli nu, Ɔ ka 'pu.

³⁰-Zezu yibhelia we 'ji nu, Ɔ 'tute ka lubho nu, 'in Ɔ yia labhiti -mɔ nyuma nyidi, 'in Ɔ yia layibhae: «Nyɔɔ zi na -bana kwea?»

³¹'In Ɔ 'binɔnya yia we 'bigupalte: «Aya! Nyumaa -zlo mia da -mi ninenida ni, 'lee sa -na yibha la nu, nyɔɔ zi -mi kwea?»

³²Ɔ yia Ɔ 'de -yɔ latital. Nyume Ɔ nua we le, Ɔ 'ka Ɔ 'yi. ³³Ɔ 'ɣwɔnɔ ka nyano nu, -zugba Ɔ telta. -We yla Ɔ, -mɔɔ ka we 'jiyibhelii 'gbu, 'in Ɔ yia -mɔɔ bhu -yɔ bhilili, 'in Ɔ yia we 'bigu 'plilit -mɔɔ -yla.

³⁴-Zezu nee Ɔ -ylae: «Na 'yu, amaa dli ka aun pue. A mni, 'wututue -dɔɔ -yɔ aun 'sɔ -mi! Amaa gu bhatao!»

³⁵Da -Zezu mia gbu -mni gbada, nyuma 'bhva -Zalusu -buduɣwee, wa yia, wa nee Ɔ -ylae: «-In 'na stal Nyumaa -Kanyɔ -ni, -na 'ɣwɔnyu ka tli.»

³⁶'In weli, wa mia gbada, -Zezu yia we yukwli -gulasali, 'in Ɔ nee -Zalusu -ylae: «-In 'na nunu nyano -ni, -in zu dli!»

³⁷We 'ni Pielu -yɔ *Zake -yɔ Ɔ bheli *Zaan 'wubhu, Ɔ 'ni ɣwnu nyume -putu 'ka wa yoo kwa. ³⁸Wa nynia -Lagobuduu -kanyɔɔ -buduɣwee, 'in Ɔ yia nyumaa -zlo -yɔyi -guzizlida sɔ weee lu, wie -yɔ 'wukpikpie nya. ³⁹Ɔ plaa -budu zɔ, 'in Ɔ nee wa -yla: «Lee -lu ka 'gbu a gbugblolu -nya? Lee -lu ka 'gbu a wi -nya? Ɔ 'ni tli, 'ytaa 'wu Ɔ mia.» ⁴⁰'In wa yia Ɔ gla pali.

-Bha Ɔ wlelia wa 'de weee. -Sleen, ɔmɔ klaa, 'ɣwɔnyuu dide klaa, Ɔ 'nyaa klaa, we -yɔ Ɔ 'binɔnya ta, 'in wa yia komi luv mni, mɔ 'ɣwɔnyu pia la. ⁴¹'In Ɔ yia Ɔ sɔ lakpa, 'in Ɔ nee Ɔ -yla: «Talita kumi.» (We ji -wa nu: «'Yiesɔɣwɔnyu, un nee aun -ylae, a -sɔ 'wu.») ⁴²Tɔɔn, ɔɔ 'ɣwɔnyu yia 'wusɔ, 'in Ɔ yia nɔ. We yia wa ɣwegaga -subhali. Nu, Ɔ ka -zu kugbua le 'sɔ. ⁴³-Zezu nee wa -yla 'klv 'cici nya: «A 'na

gbali we nyume yabhlogbɔɔ -yla -ni. A 'nye Ɔ lililu, Ɔ 'ka li.»

-Zezuu -zɔɔ -nyuma 'ni Ɔ gbu ɣwnu

(Mt 13.53-58; Lk 4.16-30)

6 -Zezu 'bhva -bhede, 'in Ɔ -yɔ Ɔ 'binɔnya 'sɔ yia Ɔ -zɔɔ mni. ²⁻³Wa *Nyapeyli nya, 'in -Zezu yia wa -Lagobudu zɔ mni, 'in Ɔ yia -mɔ gbu -slolu. Nyuma, -wa Ɔ mia -sloluda, we -subhalia wa ɣwegaga, 'in wa nee: «Ɔɔ mia de ni, Ɔ 'ni Maliii yuu? 'Lee, Ɔ 'ni 'Zake klaa, Zozee klaa, Zudi klaa, we -yɔ 'Simɔɔ bhelii? Ɔ bhɔɔa 'ni da -aun glaa -mu? Ɔɔ mia de ni, -budukunyɔ -wa. Wee gbu mia de ni, da Ɔ salu wea? Gbu yilo -mumu -Lagɔ 'nye ɔmɔ, Ɔ 'ka -aun -slolua? Nyɔɔ 'nye Ɔ 'tute, 'in Ɔ nu gwedigbu ni lea?»

We 'dee 'gbu, wa 'ni Ɔ weli 'wɣwnu. ⁴'In Ɔ nee wa -ylae: «-Lagɔgbuu -falɔpanyɔ -ka -mi, da weee -bha wa zua ɔ. Nu, wa'a zu -bha Ɔ Ɔ -zɔɔ, Ɔ zuayli we -yɔ Ɔ -buduɣwee.»

⁵We 'ni, Ɔ ka nyuma -bhlo -bhlo jipe, wa sɔ -gu lapalte nya 'wubhu, Ɔ 'ni mneni Ɔ 'ka gwedigbu lenu, ⁶'in Ɔ nee: «Aya! In 'ni -slɔ 'sasukpa -nyuma, -wa'a zua -Lagɔ dli -gu, 'yi.»

-Zezu tiea Ɔ 'binɔnya kugbua le 'sɔ

(Mt 10.5-15; Lk 9.1-6)

-Muv 'bigu, 'in -Zezu yia kwesi -gbenya 'wuplilit nyuma gbuslolue nya. ⁷Ɔ laa Ɔ 'binɔnya kugbua le 'sɔ, Ɔ 'ka wa tie 'sɔ 'sɔ, 'in Ɔ yia wa 'tute 'nye, wa 'ka zuzu 'nyii vu. ⁸⁻⁹Ɔ nee wa -yla: «We 'ni kɔɔsu -bhlogbɔɔ 'wubhu, a 'na 'bhulu -lu yabhlogbɔɔ 'wu -ni. A 'na 'bhulu 'floo 'wu -ni. A 'na 'bhulu *bada 'wu -ni. A 'na 'bhulu 'gwezi 'wu -ni. Nu, a -pla -sakwla bhu 'wu, a -yɔ -banaa 'sɔnu 'na mnuni -ni.

¹⁰«A -ka 'gbe -mumu 'wu nyini, -budu -we ka ɣwee a -ka ladi, a -gu -bha. 'Yli -we nya a 'ni -slɔ 'wusɔ, a 'na 'bhulu -bha -ni. ¹¹'In da -mumu wa 'ni amiaa 'lakpasu kpa, wa 'ni aun yukwli pulu,

a gboto amiaa bhv -yo *-bhuhui, 'in nyuma 'ka we 'jiyibheli nu, wa 'nu -Lagogbu -yogwunu.»

¹²Wa mnia, 'in wa nee nyuma -yla nu, wa 'bhiti wa dlu. ¹³-Zugba wa vua zuzu 'nyiii -zlo, 'in wa slua guzunya duun 'kpi 'wluo, 'in -maa pua.

Ewlođu wlaa Zaan wa 'ka o 'bha

(Mt 14.1-12; Lk 9.7-9)

¹⁴-Zezuu 'hni mnenia da weee la, 'in dudv 'wluapiluny *Ewlođu yia we 'nu. O nee: «'Zan -Batisu -wa. Nu, mo -saa 'wu tltlunya glaa. We 'dee 'gbu o mneni o 'ka gwedigbu lenv.»

¹⁵Nyuma tolva nee: «*Elii -wa.»

'In tolva nee: «-Lagogbu -faltpanyo -wa, bhlasabhla -Lagogbu -faltpanyaa 'yabhlo 'bhisa.»

¹⁶Nu, Ewlođu 'nva we, 'in o nee: «Zaan -wa. -Ami wlaa o, 'in wa yi bhaa o 'wlu -gv -dt. Mo -saa tltlunya glaa 'wu.»

¹⁷⁻²⁰Nu, Ewlođu mia, o ka bha o bheli Filipu 'hwno Ewlođiadi -moo -glosa, 'in o yia -moo kwa. 'In Zaan nee o -yla: «Nu, we 'ni 'ylinani -Lagoo tite 'wu, nyume 'ka o 'dee bheli 'hwno kwa.» -Bha Ewlođiadi 'paa 'ce. O 'yibha o 'ka Zaan 'bha. Nu, Ewlođu saa Zaan, 'in o -yi we 'ji nu, -Lagonyume tuklu -wa. 'In Zaan -ka gbada -mi, we nani Ewlođu dudv, 'in we bhitia o 'wluksun. We 'dee 'gbu Ewlođu 'yibha o 'ka Zaan 'wogu. 'In o yia o gbuan, o yia o -kasu 'wupa Ewlođiadi yi o 'bhaa 'gbu.

²¹Nu, 'yli yabhlo nya, 'in Ewlođiadi yia -jlv 'yu. We zlu mia, Ewlođu gwalyi -wa. 'In o yia 'gbee -cian klaa, 'slujaa nyuma 'kadu klaa, we -yo Galilee -nyuma kpasu la, wa 'ka 'fetu -sa. ²²Ewlođiadi 'hwnoyu plaa, 'in o yia lte, 'in o yia wa dudv namani. -Bha oo dudv 'wluapiluny Ewlođu gbaa o -yla: «Nu, -we a -ka 'yibha, a -zlali 'mi we, 'in in 'ka we au 'nye.» ²³'In o yia o -yla bie: «Nu, -lu weee a yia 'mi -zlalia, yoo na nyea we

au. We yi na dudv kibhe -zeoo, 'nyea na yia we au.»

²⁴O 'hwnoyu 'tlaa, 'in o yia o 'nyaa layibha: «Lee -lu in 'ka o -zlalia?»

'In -moo nee: «A -zlali o 'Zan -Batisu 'wlu.»

²⁵O 'hwnoyu mnia lv -gwagwie nya, 'in o nee Ewlođu -yla: «-We in 'yibhaa ni, mu -wa 'Zan -Batisu 'wlu. -In -la desleen 'mi we -plaa -gv.»

²⁶We wlaa o 'kuayli la, o ka bi o -limaa 'yibadu 'gbu, o 'ni mneni o 'ka gba nu, o 'nia we hwnu. ²⁷O yia 'slujayu yabhlo la, o nee o -yla: «Mni, -in -dt -bha 'Zan -Batisu 'wlu, -in -yo we yi.»

²⁸O mnia -kasu 'wu, o yia Zaan 'wlu -bha -dt, 'in o yia we -plaa -gv ladi, 'in o -yo we yia yi. O 'nyea we oo 'hwnoyu yoo, 'in -moo yia -moo 'nyaa we kwa.

²⁹Zaan 'bunonya 'nva we 'di, 'in wa yia o 'kwie 'bumni, wa 'ka we gbawla 'wufa.

-Zezu 'nyea nukpasia 'wlu glu -bhlo 'wlu gbu lililu

(Mt 14.13-21; Lk 9.10-17; Zn 6.1-14)

³⁰-Zezuu tietienya yia lv, 'in wa -yo o 'so yia 'wlugbeli. Gbu weee wa nva le, -we wa -slolua nyuma, 'in wa yia we 'di o -salu. ³¹Nyuma -zlo, -wa yia, -wa mnia, wa 'gbu, -Zezu -yo o 'bunonya 'ni mneni wa 'ka li. ³²We 'gbu o nee o 'bunonya -yla: «-A mni da mia blenyii, -a 'ka -mo ladi.»

'In wa 'dekpua yia 'glu 'wu -bho, 'in da nyuma 'nia -mi, wa yia -mo mni. ³³Nyuma duun 'yia da wa -yo mni, 'in wa yia wa yibheli. 'In 'gbe weee 'wu -nyuma yia o 'yu zili bhv -gv -gwagwie nya.

³⁴-Zezu 'tlaa 'glu 'wu, 'in o yia nyuma -zlo -yoyi. Wa 'wlu bhlabhle -we 'ni 'yliyozuny -ka. We 'gbu wa laa o nyazi 'wu, 'in o yia wa gbu duun -slolu.

³⁵Jibhe zaa, o 'bunonya bea o kwesi, 'in wa nee o -yla: «Da -mini -tlulu la, 'in 'ylv

ka -fla. ³⁶Gba wa -yia, wa mni kudanya -yo 'gbenya mia da -aun kwesi 'wu, wa 'ka wa 'deε lililu zo.»

³⁷Ɔ nεε wa -ylae: «Amiaa 'de 'nye wa lililu!»

Wa nεε: «Cv gbetaa lubho -gwezi 'ni mneni we 'ka wa 'floo zo.»

³⁸'In Ɔ nεε wa -yia: «Floo zuma mi aun kweεa? A mni a 'ka we zεli.»

Wa zεlia we, 'in wa nεε Ɔ -yia: «Nu, 'floo gbu -yo zibhii 'ya sƆ mia -bha.»

³⁹-Bha Ɔ gbaa wa -yia, -maa 'tulu nyuma nu, wa -di la -zlo ηwεε -petu kɔli -gu. ⁴⁰'In wa yia -zlo ηwεε ladu. -Zlo yabhlo ka nyuma 'wu glv gbu, 'in tɔlva ka 'wu glv 'sƆ 'ya kugbua. ⁴¹-Zezu 'bhua wee 'floo gbu -yo zibhii 'ya 'sƆ 'wu, Ɔ ylaa yali, Ɔ 'paa -Lago fuo, Ɔ didlia wee 'floo la, 'in Ɔ yia we Ɔ 'bunɔnya yoo 'nye, wa 'ka we nyuma 'wɔladlili. 'Sa -bhlokpade Ɔ dlilia nyuma weε zibhi 'wu la. ⁴²Wa 'de weε lia, 'in wa yia lu. ⁴³Floo pnu -yo zibhi -we wa stalta, we nyini -ciεε kugbua lε 'sƆ. ⁴⁴Nyuma -wa lia, wa nukpasia mia wa glaa, wa nyini nyumaa 'wlu glv bhlo 'wlu gbu (5.000).

-Zezu nɔa 'nyu -gu

(Mt 14.22,32; Zn 6.15,21)

⁴⁵Tɔun, -Zezu nεε Ɔ 'bunɔnya -yia: «A -bho 'glv 'wu, a -gali 'mi 'yu -mɔ Betisaida mnida. 'In in 'ka waa nyuma wεli 'pa.»

⁴⁶Wa 'bhuhluva -yo, 'in Ɔ yia -gɔgɔ 'wlu mni, Ɔ 'ka -Lago bhuhoe.

⁴⁷-Kwitatukpa ylumana la, -zugba -Zezu 'bunɔnya mi -mɔ 'nyu -nyidi 'glv 'wu, 'in ɔmɔ mia dudv, Ɔ 'de -bhlo. ⁴⁸-Zezu 'yia nu, -maa mi stada, -pipe mi wa 'klu -yo -gbein bhuluda, 'in 'glv -papie kalt -yo, tatta -kɔkɔ gboa, 'in Ɔ yia wa 'bi mni 'nyu -gu -nɔnve nya, Ɔ 'ka wa -gu yli. ⁴⁹⁻⁵⁰Wa 'yia Ɔ -yo nɔda -mɔ 'nyu -gu, wamta nεε 'sa 'kuzu -wa. Wa 'de weε 'yia Ɔ -yo, 'in wa yia nyanɔ nu. Wa 'kpa 'wu, -Zezu nεε: «A 'na nɔnu nyanɔ -ni, -ami -wa, a pali dli la.»

⁵¹'In Ɔ yia wa lu -bho -mɔ 'glv 'wu, 'in -pipe yia zɔbe. Weε gbu 'ni wa ηwεgaga -subhali -se. ⁵²Nu, wa yukwli -yo 'telaa 'gbv, -Zezu 'nyeε nyumaa -zlo lililu gwedi sa, wa 'ni Ɔ 'tite yibheli.

⁵³-Zezu -yo Ɔ 'bunɔnya -dia 'nyu 'wu, wa nyinia Zenezaleti -dudv -gu, -mɔ wa jia 'glv lubhu. ⁵⁴Wa mi 'glv 'wu lasibhlida, 'in nyuma yia -Zezu yibheli. ⁵⁵Wa -yo 'pulo -pulue mi 'gbe weε 'wu 'plulida, 'in da wa -ka 'nu nu, -Zezu mi -bha, 'in wa mnia -mɔ, wa -yo wa guzunya 'sƆ, -zugba -maa mi 'sowli 'wu. ⁵⁶Da Ɔ -ka mni, 'in wa laa Ɔ guzunya. We yi kuda -zeoo, we yi -zɔɔ -zeoo, we yi 'gbe 'kadu 'wu -zeoo, 'in wa palta wa guzunya -zejila 'wu la. 'In wa palta -Zezu zukpa nu, Ɔ 'ka wa guzunya 'yoo 'nye wa 'ka Ɔ -banaa ηwe kwezi. 'In -wa weε zia we kwe, -maa yia 'pu.

-Zezu -yo Zuifv tite

(Mt 15.1-9)

7¹⁻⁴Bha Zuifv -yo Falizinyumaa -gbe, wa 'ni -slɔ kwe budo 'nanv, wa'a li. Nu, wa dukpasu tite -wa, 'mu wa zva 'nɔηwe. Nu, wa -ka lɔkɔ 'wubhu, wa 'ni -slɔ budo, wa'a li. Tite tɔlva wa dukpasu tita wa -yo, 'in wa zv 'yaa -muv 'nɔηwe. Sa 'bhisa, nyidanya klaa, -tukpunya klaa, we -yo 'womani -kɔpunyaa 'wu lawɔlve.

'Yli yabhlo nya, Falizinyuma -yo -Lago tite gwesanya 'bhva -Zeluzalemv, 'in wa yia -Zezu -gbe 'wugbeli. -Bha wa 'yia nu, Ɔ 'bunɔnya tɔlva mi kwe pun lilida. Nu, -maa 'ni kwe budo. ⁵Wa nεε -Zezu -ylae: «-Na 'bunɔnya lilia kwe pɔun. Wa 'ni -amiaa dukpasu tite 'nɔηwe zv. Lee -lu ka 'gbv wa yi 'sa nua?»

⁶Ɔ yia we 'biɔupale: «Weli 'sƆ -nyuma! -We -Lagɔgbv -falipanyɔ Ezaii cεlia Ɔ 'sebhe 'wu, gbuzɔnu -wa:

«Waa nyuma mia, ηwεε la wa nnanta 'mi, nu, wa dli 'ni 'mi -gu -mi.

⁷Bhebhe wa ylimania 'mi.

Nu, tite wa slolua,

'in wa laa -Lagoo tite,
 nyumaa 'dekpuua -gbe we 'bhva.»
⁸Nu, a ka -sleen -Lagoo dumagbu 'yitide,
 'in a nva nyumaa dumagbu le.»
⁹oo nee 'ya wa -ylae: «A mna 'yili! A
 'yibha a 'ka amiaa dukpasu tite 'nuhwe. Wa ka
 zvu 'gbu, a yia -Lagoo tite 'yitide. ¹⁰Moizi
 nee:
 Zv -na dide -yo -na 'nyaa 'nuhwe.»

'ln:
 <oo -ka oo dide -yo oo 'nyaa veli,
 'bha wa bhaa oo.»
¹¹'ln amia, a nee: nyume oo -ka oo dide -
 yo oo 'nyaa -yla gba nu, <We in 'ka yaa
 an 'nye, mu -wa «Koluban» > (we ji -wa
 oo ka we -Lago 'nye), ¹²amia 'nyea oo 'yoo,
 oo'oo nu -sleen -lu yabhlogoo le oo dide -yo
 oo 'nyaa 'so -yla. ¹³A -ka 'sa nuda -mi ni,
 'in a saa -Lagoweli la, amiaa bhlasabhla
 gbuv 'gbu. 'ln a nva we 'gbu 'sasukpa -
 gbu duun tolva le.»

-We plata nyume puun mu ni
(Mt 15.10-20)

¹⁴-Muv 'bigu, 'in -Zezu yia nyumaa -zlo
 la, 'in oo nee wa -ylae: «A pu yukwli, -we
 na yia gbaa a 'ka we 'nu. ¹⁵Lililu nyume
 lia ni, we'e -plati oo puun. Nu, gbu -we oo
 gbaa, -we 'bhva oo dli oo, mu plata oo puun.
 [¹⁶oo -ka 'nunv -yukwli 'wlu -ka, oo 'nu
 we.]»

¹⁷Da -Zezu 'bhva nyuma glaa, oo plaa -
 budu oo, 'in oo 'bunonya yia oo wee gbuv
 ninee 'ji layibha. ¹⁸'ln oo nee wa -ylae:
 «Amia'a 'nu 'ya -muv 'wulaa? A yibheli
 we 'ji nu, -lu -we nyume lia, we'e -plati
 oo puun. ¹⁹Nu, wee lililu mia, we'e mni oo
 dibhe 'wu, oo nukple we mnia. -Muv 'bigu,
 'in oo plaa 'kwla -yo.» -Bha oo gbaa nu, wa
 mneni wa 'ka lililu weee li.

²⁰'ln oo nee 'yae: «Wee -lu -we bhva
 nyumee dli oo, mu plata oo puun. ²¹Wee -
 lu -we bhva nyuma 'wu, -mo wa dli oo, mu
 -wa nu: wa pupati 'wlukuv la 'nyumee,

wa ka mutni kwe, wa yli 'wie, wa bha
 nyume, ²²'in 'hwni -yo nyuma -putu dia
 -budu 'wu.»^{¶¶} Wa 'yibha wa 'ka -gugali.
 Gbonyuu wa nva le, wa -lima wa nva -
 dawli 'wu. Wa'a zv tite 'nuhwe. Wa ka
 zenyi, 'in wa saa nyume 'hni. Wa yli-
 mania wa 'de, wa 'wlukuv ka -nyumo.
²³Wee gbonyii mia de, mu tlaa nyumee
 dli oo, 'in mu plata oo puun.»

'Lakpanwoo hwnua -Zezuu gbu
(Mt 15.21-28)

²⁴Da -Zezu 'bhva -bha, 'in oo yia Tilt -
 dudv -gu mni, -mo oo plaa -budu oo. oo 'ni
 'yibha nu, nyume 'yu oo, 'in oo 'ni mneni oo
 'ka zize. ²⁵⁻²⁶Nu, oo plaa -budu oo, too,
 'hwnoo yabhlo yia oo -gbe yi. oo 'hwnoo
 mia, 'lakpanwoo -wa: Silii -dudv yabhlo
 wa laa Fenisi, -mo wa gwalta oo. Nu, oo
 ka 'hwnoyu, 'mo zuzu 'nyuu kpa. 'ln oo
 'hwnoo yia -Zezu -yobe, 'in oo yia oo bhv -yo
 bhili, oo nee: «-Na zukpa -wa, zuzu 'nyuu
 -we kpa na 'yu ni, -in vu we.»

²⁷oo nee oo -yla: «'Ylaasli -ka lida -mi,
 we 'ni tiklu -mi wa 'ka 'yilaasli lililu zosa
 wa 'ka we gwi oo viteli, we 'ni mu?»

²⁸oo 'hwnoo nee oo -yla: «Na -Kanyo,
 gbuzuv -wa. Nu, gwi -ka 'tabhle oo -mi,
 'in 'yilaasli -ka lida -mi, wee lililu -we bh-
 lia, gwi lia we. We 'ni mu?»

²⁹oo nee: «-We a gbaa, gbuzuv -wa. We
 'gbu a 'bhiti lv. Nu, zuzu 'nyuu -we kpa
 amaa 'yu, in ka we vu.»

³⁰oo mnia lv, oo nymia oo -buduhwee, -
 zugba oo 'yu pi lii -gu la, zuzu 'nyuu ka oo
 'yitide.

-Zezu jipea bhobho

³¹-Zezu 'bhva Tilt -dudv -gu, oo -dia
 Sidoo -yo 'Gbe Kugbua -dudv 'wu, 'in
 oo yia Galilenyu kwesi luyi. ³²Nyume -oo
 'nva, 'in -oo'oo gbaa, -bha wa -yo oo yia, 'in
 wa nee oo -ylae: «-Na zukpa -wa, pati oo -na
 oo -gu la oo 'ka 'pu.»

---

^{¶¶}7:22 Glekiweli 'wu, we ji -wa nu, -wa kukwalia, wa -yo nyuma -putu dia -budu 'wu.

³³-Zezu -yo ɔ 'sɔ 'bhua nyuma glaa, 'in ɔ yia ɔɔ guzɔnyɔɔ yukwlii 'yoo 'wɔ -kwetiya fa. -Bha -Zezu tlia -dle ɔ -kwetiya -yo, 'in ɔ yia ɔ mɔ kwezi. ³⁴Tɔɔn, 'in ɔ yia yalt yla, 'in ɔ yia -nyii slu, 'in ɔ nɛɛ ɔɔ guzɔnyɔ -yla: «Efata», -mɔv ji -wa nu: «-ln -kalt.»

³⁵-Bha -bhlokpade ɔ 'pua, 'in ɔ yia gba, 'in ɔ yia 'nu. ³⁶-Zezu nɛɛ waa nyuma -yla: «A 'na gbalt we nyime yabhlogbɔɔ -yla -ni.»

'In sa ɔɔ -Zezu zba wa 'di, ni, wa'a gbalt we -ni, wa 'ni 'sa nu. ³⁷'In wa -yo we gbagbue yia da weee mni. Ijwegaga ka wa -subhalt, 'in wa nɛɛ: «Aya! ɔ lenulu weee mia 'yli we nania. -Wa'a 'nvaoo, 'in -maa nua, -wa'a gbaao, 'in -maa gbaa!»

-Zezu 'nyea nyuma 'wlu glu -bhlo lililu
(Mt 15.32-39)

8 We bhla, 'in nyuma duun yi 'yaa -Zezu 'bi yi. Lililu 'ni -mi. -Bha -Zezu laa ɔ 'bunɔnya, 'in ɔ nɛɛ wa -ylae: ²«Nu, nyazi nyuma ni laa 'mi 'wɔ. Wa 'yli ta ni -zugba wa mi 'mi 'bi, 'in lililu ka bhia. ³Wa 'ni -slɔ li. In -ka gba, wa mni lu ni, wa mneni wa 'ka 'yloogblu bhilili. Nu, tɔlva 'bhuda -tlɔlɔ la.»

⁴ɔ 'bunɔnya yia we 'bigupalie: «Aya! -Amia -flii 'pɔpɔ, da -a 'ka 'floo 'yi -a 'ka wa 'nye, 'in wa 'ka lba?»

⁵ɔ nɛɛ: «Floo zuma mi ain kwɛɛa?»

-Maa nɛɛ: «Floo gbesɔ.»

⁶'In ɔ nɛɛ nyuma -yla: «A -di dudu la.»

ɔ 'bhua wee 'floo 'wɔ, ɔ 'paa -Lago fuo, 'in ɔ yia we ladidli. ɔ 'nyea we ɔ 'bunɔnya yoo, 'in -maa yia we nyuma 'woladlili. ⁷Zibhi yua tɔlva mia -bha, ɔ 'bhua we 'wɔ, 'in ɔ yia we -Lago kwɛɛ zu. ɔ 'nyea we ɔ 'bunɔnya yoo, -maa yia we nyuma 'woladlili. ⁸Wa lia, 'in wa yia lu. -We wa stalta, we yia -cite gbesɔ ye. ⁹Nu, -wa lia, wa mneni wa 'ka nyuma 'wlu glu -bhlo (4.000) nyini.

Falizunyuma ylaa -Zezu la
(Mt 16.1-4)

¹⁰-Zezu 'nyea wa 'yoo tɔɔn, ɔ yia 'glu 'wubho ɔ -yo ɔ 'bunɔnya 'sɔ, 'in wa yia Dalmanuta -dudu -gu mni. ¹¹Falizunyuma yia, 'in wa yia -Zezu kpeli, wa nɛɛ ɔ -ylae: «-ln nu gwedigbu yabhlo le, 'in -a 'ka we 'jiyibheli nu, -na 'tute mia, -Lago 'nyea -mi we.»

¹²-Zezu yia nyo laslu, 'in ɔ nɛɛ: «Lɛɛ -lu ka 'gbu amia desleen -nyuma 'yubha 'sa gwedigbua? In nɛɛ ain -yla gbuzɔnu sae: waa -mant 'na 'ka gwedigbu yabhlogbɔɔ 'yi.»

-Zezuu 'bunɔnya 'ni ɔ 'tute 'wolanu
(Mt 16.5-12)

¹³-Zezu yia -bha wa ti. ɔ -yo ɔ 'bunɔnya 'sɔ, wa yia 'glu 'wɔ -gbla, 'in wa yia 'nyuu kakpe yabhlo -gu mni. ¹⁴ɔ 'bunɔnya ka dlu, wa 'ni lililu 'wubhu. 'Floo yabhlo -tua -mɔ 'glu 'wɔ, mu -bhlogbɔɔ -tua wa kwɛɛ. ¹⁵-Zezu yia wa gbu -yla lapali: «A zu amiaa 'de 'yliyɔ. A 'na 'tideli amiaa 'de 'yi Falizunyumaa 'floo *gɔɔ -yo Ewlodɔv nyumaa -nu -yla -ni.»

¹⁶-Bha ɔ 'bunɔnya gbubgaltia -yla: «Nu, 'floo 'ni -ain kwɛɛ -mi. We 'gbu ɔ yi 'saa gba.»

¹⁷-Zezu yibhelia we 'ji, 'in ɔ nɛɛ wa -ylae: «Lɛɛ -lu ka 'gbu a gba 'sa? A 'ni 'floo 'wubhu -wa yi? A 'ni -slɔ we 'wolanu? Amiaa yukwli -yo 'tea la yi? ¹⁸A ka 'yli 'klɔ -yo, 'in a'a 'yi la. A ka yukwli, 'in a'a 'nu. Amiaa dlu -bho we -gu. ¹⁹Nu, in ka zlume 'floo gbu nyumaa 'wlu glu -bhlo 'wlu gbu (5.000) 'woladlili. -Citeɛ yeye -nu zuma -tu zlume 'wua?»

Wa nɛɛ: «-Cite kugbua le 'sɔ.»

²⁰'In ɔ nɛɛ: «In dlili 'yaa 'floo gbesɔ nyumaa 'wlu glu -bhlo (4.000) 'wula naa?»

Wa nɛɛ: «-Cite gbesɔ.»

²¹ɔ nɛɛ wa -yla: «Aya! A 'ni -slɔ we 'wolanu?»

-Zezu jipea 'lɔlɔnyɔ

²² -Zezu -yɔ ɔ 'bunɔnya nynia Betsaida, 'in wa yia ɔ 'lɔlɔnyɔ -la. Zukpa wa palt ɔ zukpa nu, ɔ zi -mɔɔ kwɛ. ²³ -Zezu kpaɔ ɔ sɔ la, 'in ɔ -yɔ ɔ 'sɔ yia 'gbe lɔv mni. -Muv 'bigu, 'in ɔ yia ɔ -dle 'yli -gu tli, 'in ɔ yia ɔ sɔ -gu lapalt. ɔ nɛɛ ɔ -ylɛ: «-Na yi -lu yabhlo -yɔɔ?»

²⁴ ɔ -bloa 'yli, ɔ nɛɛ: «Nyuma na yia -yɔ, wa 'wlv sunya. Nu, wa mi nɔda.»

²⁵ -Zezu paltɔ ɔ 'yli -gu sɔ la 'ya, 'in ɔ 'yli yia -blo, 'in ɔ yia layt 'vayu. ²⁶ ɔ nɛɛ ɔ -yla: «Mni -na -budurwɛɛ. -ln 'na plalt -zɔɔ -ni.»

**Pielt nɛɛ nu, -Zezu -wa
-Lagɔɔ -Bhasanyɔ**

(Mt 16.13-20; Lk 9.18-20)

²⁷ -Zezu -yɔ ɔ 'bunɔnya mnta 'gbenya -we mia Sezalee Filipu kwesi nukple. Wa mi 'yloogblu nɔda, 'in -Zezu yia wa laytbha: «Lee, nyɔɔ nyuma palt 'mi 'wva?»

²⁸ Wa 'paltɔ we 'bigu, wa nɛɛ: «Nyuma nɛɛ nu, 'Zan -Batistɔ -in -mia. Tɔlva nɛɛ, Elii -in -mia, 'in tɔlva nɛɛ 'yɛɛ, bh-lasabhla -Lagɔɔgbuv -falipanyaa 'yabhlo -in -mia.»

²⁹ ɔ nɛɛ wa -ylɛ: «'ln amia, a nɛɛ, nyɔɔ in -mia?»

'ln Pielt nɛɛ: «-Lagɔɔ -Bhasanyɔ -in -mia.»

³⁰ -Zezu nɛɛ: «A 'na gbalɔ we nyumɛ yabhlogbɔɔ -yla -ni.»

-Zezu gbaa ɔ 'dɛɛ tɔltɔgbu

(Mt 16.21-28; Lk 9.22-27)

³¹ Nu, -Zezu bhliɔ ɔ 'bunɔnya gbuv-lolue, ɔ nɛɛ wa -yla: «We mi nu, ɔɔ *Nyumɛɛ 'Yu sta bhabha. Nu, Zuifuv nyuma kpast klaa, *-Lagɔɔbuvnyaa -ctan klaa, we -yɔ -Lagɔɔ titee gwesanya yia ɔ kwɛɛ -saa. 'Bhaa wa yia ɔ, 'in 'yli 'sɔ, we tanv nya, tɔltɔnya glaa ɔ yia 'wusɔɔ.»

³² 'Sa ɔ gbaa we sa bebleɛ, 'in Pielt yia ɔ -glima lalt, 'in ɔ nɛɛ ɔ -yla: «-ln 'na gbalɔ 'sa -ni.» ³³ -Zezu 'bhitiɔ la, ɔ ylaa ɔ 'bunɔnya, 'in ɔ nɛɛ ɔ -yla 'klv 'cici nya: «*-Saatan, be lv! 'Bhu 'mi kwesi. Nu, -i 'in pupalt 'wlukuv la -Lagɔ 'bhisa, nyuma 'bhisa -na pupaltɔ 'wlukuv la.»

³⁴ ɔ laa nyuma -yɔ ɔ 'bunɔnya, 'in ɔ nɛɛ wa -ylɛ: «(Nyɔɔɔ nyɔɔ -ka gba ɔ 'ka 'mi 'bi nɔ, ɔ -sa ɔ 'dɛ dli, ɔ 'bhu ɔ siasteɛ *su 'wu, 'in ɔ 'ka 'mi 'bi yi. ³⁵ Nu, nyɔɔɔ nyɔɔ -ka ɔ 'dɛɛ 'yliyɔgagie 'wugu ni, 'wu ɔ yia we bɔɔ. 'ln -ɔ -ka ɔ 'dɛɛ 'yliyɔgagie 'wubɔ -Lagɔgbu -yɔ na 'gbu, 'yliyɔgagie -we 'nta bhloluda -ka, 'mu -mɔɔ yia 'yia.

³⁶ Nu, nyumɛ -ka dudv -guv zvzɔnu weɛ 'yi, 'in ɔ -ka ɔ 'yliyɔgagie 'wubɔ ni, lɛɛ -lu ɔ 'yi we 'wva? ³⁷ Nu, -lu yabhlogbɔɔ 'ni mneni we 'ka nyumɛɛ 'yliyɔgagie zɔ.

³⁸ Nu, Nyumɛɛ Yu yia yia ɔ Dideɛ 'hnum-nɛɛ san 'wu, ɔ -yɔ ɔ -mɔwlv -anzunya 'sɔ, -wa nva -Lagɔɔ dumagbu lɛɛ -gbe. Nu, desleɛn -nyuma, -wa 'nta tklu -mi, 'in wa nva gbuvnyuu lɛ, wa glaa, -ɔ -ka in -yɔ na wlv zv nu, -amɔ, zlɔ in -ka yi ni, 'in na nu 'yaa ɔnvu zv.»

9 ɔ nɛɛ wa -yla: «Nu, in nɛɛ ain -yla gbuvzɔnu saɛ: amia -wa mia da -seli, ain glaa, tɔlva ka *-Lagɔɔ nyumaa 'wlu-lapiltɛ 'yi yida 'tite nya, 'bhie, wa 'kaa tli.»

-Zezuu 'bunɔnya ta 'yia ɔ 'tite

(Mt 17.1-13; Lk 9.28-36)

² 'Yli gbu 'pita, we gbelibhlonv nya, -Zezu laa Pielt klaa, *'Zake klaa, we -yɔ *Zaan, 'in wa 'dɛ -mnuv 'bhie yia -gɔgɔ 'kadv 'wlu mni. -Mɔ ɔ 'klv 'bhitiɔ wa 'yliya 'wu. ³ 'ln ɔ 'wu -bana yia pɔmanti tenyii. Li we lia. Nyumɛ -ɔ 'kaa 'sa -bana pɔmanti dudv -gu, -mɔɔ -kanyɔ 'ni -mi. ⁴ -Bha wa 'yia Moizɔ -yɔ Elii 'sɔ -yɔ, -zugba -maa -yɔ -Zezu mi 'di -sada. ⁵⁻⁶ 'ln nyano yia wa dli 'wu slo. Welv -we Pielt 'kaa gba, ɔ 'ni we -yi. -Bha ɔ gbɛɛ: «*Wlabi, -amiaa -seli -mumtɛ nani 'yli! Palv yua ta -a yia

'subha, -na -nu -bhlo, Moizu -nu -bhlo, Eliii -nu -bhlo.»

⁷-Bha yalipupa welta wa 'wu, 'in weli yabhlo yia wee yalipupa nyidi 'tla, we nee: «-O mia de, na Yu -wa, in -kali o ze. A pulu o yukwli.»

⁸Toun, 'in -Zezuu 'bunonya yia latitalti, we 'ni -Zezu 'wobhu, wa'a 'yi nyume yabhlogbo -yo.

⁹Wa mia -gogo kwilida, 'in -Zezu nee wa -yla: «-We a 'yia da ni, nu, o Nyumee 'Yu 'ni -slo tilitunya glaa 'wuso, a 'na gbalu we nyume yabhlogbo -yla -ni.»

¹⁰Weli -we -Zezu gbaa wa -yla, wa ka we 'nurwe zu. 'In wa yibhala -yibhala la: nu, o nee: «Nyume 'ka tilitunya glaa 'wuso. Sa -muv 'ji mia?»

¹¹'In wa yia o layibha: «'Lee, lee -lu ka 'gbu -Lagoo titee gwesanya gba nu, *Elii 'kaa yi ttaa?»

¹²O nee: «Gbuozou -wa: Elii 'kaa yi tia o 'ka -lu weee we 'bi 'wu la. We mi celida *-Lagosebhe 'wu, nu, o Nyumee Yu yia sia bhabha, 'in wa 'ka o weli. -We ka 'gbu we mia celida, a -yi we 'jii? ¹³'In in nee aun -yla: Elii ka yi pepe. 'In sa wa 'yibhaa, 'sa wa stalia o. Sa we mia -benyi celida -Lagosebhe 'wu, 'sa we 'plia.»

-Zezu vua zuzu 'nyuu

(Mt 17.14-21; Lk 9.37-43)

¹⁴-Zezu klaa, Pieli klaa, 'Zakee klaa, Zaan klaa, da wa nynia wa -lima -gbe, wa -talia -mo, -zugba nyumaa -zlo ka -maa gbeli. -Lagoo titee gwesanya mi wa glaa. Wa -yo wa 'so mi gbu gbada. ¹⁵Wa 'yia -Zezu, toun wa yia nwe -ga, 'in wa yia o -gbe mni -gwagwie nya, wa 'ka o fusa.

¹⁶-Zezu yia o 'bunonya layibha: «-A 'nu -seli? Lee gbu a gbaa?»

¹⁷⁻¹⁸Nyume yabhlo 'palia we 'bigue: «-Slolunyo, -mi in -laa na 'yu. Nu, zuzu 'nyuu ka o kpa. We ka o weli 'wobhu, o'o gba. Da we -ka o kpali, la we bhla o. 'Fufli tlaa o nwee, o lia gla 'wu, 'in o slela.

In ka -na 'bunonya bhuhoe, wa 'ka wee zuzu 'nyuu vu. Wa 'ni we mneni.»

¹⁹-Zezu nee wa -yla: «Desleen -nyuma, -wa'a zu dli, 'yli zuma in -yo aun 'so 'ka lia? 'Yli zuma in 'ka amiaa 'gba o 'yiligbeda -tva? A -yo o 'yu 'so yi.»

²⁰'In wa -yo o yia yi. Da o 'yia -Zezu, 'in wee zuzu 'nyuu yia o lazuklu 'titee, 'in o yia bhli, -zugba o glipe, 'fufli tla o nwee.

²¹-Zezu yia o dide layibha: «We dia gwe, we -zu zuma nia?»

O dide nee: «O mi -sele, 'in we yia gwedi. ²²We 'ka o 'bhaa 'gbu, 'yli tolva zli, 'in we paa o -kosu 'wu, 'in we paa o 'nyu lu. Nu, -in -ka mneni -in 'ka -aun 'wusa, 'yli -aun nyazi. Be -aun -yo.»

-Zezu nee: ²³«Lee -lu 'ka 'gbu -na gba nu, -in -ka we mnenia? -O zua -Lagoo dli -gu, o mneni o 'ka -lu weee lenu.»

²⁴-Bha o 'yuu dide 'kpa 'wu, o nee: «In ka dli -sele -Lagoo gbegbein, -sa 'mi 'wu, 'in in 'ka dli zu weee.»

²⁵-Zezu 'yia nu, nyumaa -zlo mi o -gbe yida, 'in o yia wee zuzu 'nyuu 'wluo 'kpili: «-Mi zuzu 'nyuu, -mi nva we le, 'in nyume'e gbaa, in o'o 'nva. In nee: 'tide o 'yi. -In 'na kpali 'masleen o -ni.»

²⁶We zuklua o 'yu la 'titee, 'in we yia o 'yitide 'wukpikpie nya, 'in o yia lapi 'kwie 'bhisa. We 'gbu tolva nee: «O ka tli.»

²⁷-Zezu yia o so -yo o 'wobhulu. O -soa 'wu, 'in o yia 'yiligbe.

²⁸-Zezu -yo o 'bunonya plaa -budu o, 'in wa yia o layibha: «Wee zuzu 'nyuu mia de ni, lee -lu ka 'gbu -a yi we vuvue stalia?»

²⁹O nee wa -ylae: «Sasvka -zuzu 'nyii mia de ni, we 'ni -Lagoo bhuhoe -bhlogbo 'wobhu, wa 'ni mneni wa 'ka -muv vu.»

³⁰Wa 'bhva -bha, 'in wa yia Galilee -dudu -gu 'plu. -Zezu 'yibha wa 'na yibheli o da -ni. ³¹O -slolua o 'bunonya gbu, o nee: «O Nyumee 'Yu wa yia nyuma yoo 'nyea, 'in wa 'ka o 'bha. 'Yli 'so, we tanu nya o yia tilitunya glaa 'wusaa.»

³² Nu, -we -Zezu gbaa, ɔ 'bunɔnya'a 'nu we 'wɔla. Wa mi nyanɔ nɔdaa 'gbu wa 'nɔ ɔ layɪbha.

Sa nyume 'ka nu, 'in ɔ 'ka -mi tuklu -Lago 'yua?

³³ Wa nynia Kapenaumu, wa plaa -budu zɔ, 'in -Zezu yia wa layɪbha: «Mɔɔ -di a -sa yaa 'yloogblua?» ³⁴ 'In wa -gu yia lasubha. -We ka gbu -wa, wa mia nɔda, 'in wa yia layɪbhali -yɪbhali: «Lee, nyɔɔ 'yli -ain glaaa?»

³⁵ ɔ yia ladi, 'in ɔ nɛɛ ɔ 'bunɔnya -yla: «A be -seli. Nu, ɔ -ka gba ɔ 'ka amɪaa kpaɔa -zɛ, ɔ -zɛ nyuma weee 'busayuy, 'in ɔ 'ka wa zɔlubho nu.»

³⁶ ɔ 'bhua 'yu yabhlo 'wu, 'in ɔ -yɔ ɔ 'sɔ yia ɔ 'bunɔnya nyɪdi ladi, ɔ gblelia -mɔɔ, 'in ɔ yia -mɔɔ ɔ bhv -gu ladi. ɔ nɛɛ: ³⁷ «'Yu ɔ -mia yu ni 'bhisa, nyume ɔ -ka ɔ kpa 'nanuu na 'ɲni nya, na 'de ɔ kpa 'nanuu. ɔ -ka 'mi kpa 'nanuu, we 'ni na 'de ɔ kpa 'nanuu, ni, ɔ tiea 'mi, 'mɔ ɔ kpa 'nanuu.»

³⁸ Zaan nɛɛ -Zezu -yla: «Na -Slolunyɔ, -a ka nyume yabhlo 'yu, ɔ 'ni -ain glaa -nyume, -zugba ɔ vua zuzu 'nyuu -na 'ɲni nya. ɔ 'ni -ain glaa -mu 'gbu, -a yia ɔ 'yɪgbeli.»

³⁹ -Zezu nɛɛ: «-lnnya, a 'na 'yɪgbeli ɔ -ni. Lee, ɔ -ka gwedigbu lenu na 'ɲni nya, ɔ mnɛni ɔ 'ka 'mi velu? -lnnya. ⁴⁰ Nu, nyume ɔ 'ni -amɪaa tonyɔ, ɔ -yɔ -ain 'sɔ mi.

⁴¹ «Nu, in nɛɛ ain -yla gbuzɔnu saɛ: nyume ɔ -ka ain 'nyu 'nye -Lagoɔ -Bhasanyɔɔ 'ɲni nya, -Lago yia ɔ -tnuu 'nyea. ⁴² 'Ylaasɪ -wa mia sa yu ni 'bhisa, 'in wa zva 'mi dɪ -gu, ɔ -ka wa 'yabhlog-bɔɔ gbunyuulu lɔkwa, we nani 'yli -mɔɔ -nu nya, wa 'ka ɔ tukpa 'kadu -bli -yɔ gbuanɪ, 'in wa 'ka ɔ 'nyu lu viteli. ⁴³ We -ka -na sɔ 'ka -mi gbunyuulu lu kwa ni, -di -bha we. We nani 'yli -in 'ka 'yɪyɔgagie -we 'ni bhloluda -ka 'yu, sɔ -bhlo nya, we -zi -in 'ka -kosu -we'e nyumoa 'wu mni

sɔ 'sɔ nya. [⁴⁴ -Meme mia, ɔnya -we lia nyumɛɛ yɪɛ we'e tɪ, 'in -kosu'u nyumo -mɔ -gba].

⁴⁵ «'In we -ka -na bhv 'ka -mi gbunyuulu lu kwa ni, -di -bha we. We nani 'yli -in 'ka 'yɪyɔgagie 'yu 'tigie nya, we -zi wa 'ka -mi -kosu -we'e nyumoa 'wu viteli -na bhv 'sɔ nya. [⁴⁶ -Meme mia, ɔnya -we lia nyumɛɛ yɪɛ we'e tɪ, 'in -kosu'u nyumo -mɔ -gba.]

⁴⁷⁻⁴⁸ «We -ka -na yli 'ka -mi gbunyuulu lu kwa, -in -sa -mɔ we. We nani 'yli -in 'ka -Lagoɔ nyumaa 'wlulapɪgbe 'wu mni 'yɪliya -bhlo nya, we -zi wa 'ka -mi -kosu -we'e nyumoa 'wu viteli, da nɔ lia yɪɛ 'yl weee nya, 'yli 'sɔ nya.

⁴⁹ «Sa wa palɪa gumu lililu -yɔ, 'sa -bhlokpade -Lago yia nyuma -gu -kosu slua. ⁵⁰ Gumu nani 'yli. Mɛni we mɛni. We 'ni -slɛɛn mɛni ni, wa 'ni mnɛni wa 'ka we mɛni we -yɔ zɔ. Nu, amɪa, a mi gumu 'bhisa, a -tu 'wu -dlɔɔ.»

-Zezu gbaa 'ɲwnɔ kwnɛɛ -sa gbu

(Mt 19.1-12; Lk 16.18)

10 -Zezu -yɔ ɔ 'bunɔnya 'sɔ mni Zudee -dɔdɔ -gu, 'in wa yia Zudeen nyu 'wɔdi. Nyumaa -zlo yia ɔ kwesi yi lu. Sa ɔ nva 'yl weee nya, 'sa ɔ bhli 'yaa wa slolue lu.

² Falizinyuma yia ɔ kwesi be, wa 'ka ɔ layla. 'In wa yia ɔ layɪbhaɛ: «Lee, -amɪaa tite nukple, nukpasu mnɛni ɔ 'ka ɔ 'ɲwnɔ kwnɛɛ -saa?»

³ ɔ nɛɛ: «Lee, tite -mumu Moizɪ 'nye an a?»

⁴ Wa nɛɛ: «Moizɪ cɛɪa nu, nyume -ka gba ɔ 'ka ɔ 'ɲwnɔ kwnɛɛ -sa, ɔ cɛɪ wee gbu 'sebhe -gu, 'bhie ɔ 'ka ɔ kwnɛɛ -sa.»

⁵ 'In -Zezu nɛɛ wa -yla: «Amɪaa yukwli -yɔ suloo 'gbu, 'in Moizɪ yia 'mu tite ni palɪ. ⁶ -Lu weee gwedɪda,

ɔ 'in -Lago yia nukpasu -yɔ 'ɲwnɔ lala.»

⁷ «We 'dɛɛ 'gbu, nukpasu yia ɔ dide -yɔ ɔ 'nyaa -yɔbhva, 'in ɔ -yɔ ɔ 'ɲwnɔ 'ka 'wɔsuslolu,

⁸ln wa 'ka ku -bhlo -ze.)
-Sleen, wa 'ni 'masleen nyuma so, nu,
nyume -bhlo wa -mia. ⁹We 'dee 'gbu, -we
-Lago -ka 'ylijijli, nyume 'na sisali we 'yli
-ni.»

¹⁰Wa plaa -budu zo, 'in o 'binonya yia
o wee gbu ni 'ji layibha. ¹¹O nee wa -
yla: «Nu, nyume -o -ka o 'hwno kwnee -
sa, o -ka 'hwno -putu kwa, gbonyuu o nua
o 'hwno tianu -yla le. ¹²'Sa -bhlokpade,
'hwno -ka o 'lowli -glubhu, 'in o -ka nuk-
pasu -putu kwa, gbonyuu o nua le.»

-Zezu hwnaa 'yilaasi 'nyu la

(Mt 19.13-15; Lk 18.15-17)

¹³Nyuma mi -Zezuu -gbe 'yilaasi
kwada, o 'ka wa 'nyulanwana wa kwe -gu
lapalte nya, 'in o 'binonya yia wa wuvue
bhli wa 'wluo kpulte nya. ¹⁴-Zezu 'ya
wa -yo, 'in we yia o -yokpa. 'ln o nee o
'binonya -yla: «A 'tide 'yilaasi 'yi wa 'ka
na -gbe yi, a 'na -kulu wa 'yoo -ni. Nu,
nyuma mia sa 'yilaasi ni 'bhisa, -Lago
nyumaa 'wlulapilte mi -maa -nu nya.
¹⁵ln nee au -yla gbuzonu sae: nyume,
-o 'ni -Lago nyumaa 'wlulapiligbu
-yogwnu 'yislokpilte 'bhisa, o 'na 'ka
-Lago -gbe pla.» ¹⁶O 'bhua wa 'wu,
o yia wa so 'wluo lapali, 'in o yia wa
'nyulanwana.

**Nyume -o 'kaa -Zezu 'bi mni
o 'bhu o -lu weee 'bi**

(Mt 19.16-30; Lk 18.18-30)

¹⁷Nu, -Zezu mi mnida, 'in nyume
yabhlo yia o 'bigwali, 'in o yia 'kukolu
'sibhli o 'yu, 'in o nee o -yla: «Na -slolonyo
-zono, sa in 'ka nu, zli in -ka tli, 'in in 'ka
-Lago kwee 'yliyogagie -we 'nia bhloluda
-ka 'yia?»

¹⁸-Zezu nee o -yla: «-Mumu ka 'gbu -
na la 'mi nyume -zono? We 'ni -Lago

'debhlogbo 'wubhu, nyume -zono 'ni -mi.

¹⁹Nu, -na 'de -yi -Lago *titenya:

<-ln 'na 'bhali nyume -ni.

-ln -yo 'hwno -putu 'na -dili -budu 'wu -
ni.»^{§§}

-ln 'na yili 'wie -ni.

-ln 'na zulu nyume yo -yo -ni.

-ln 'na lili nyuma 'wlu -dawli nya -ni.

-ln zu -bha -na dide -yo -na 'nyaa.»

²⁰O nee: «-Slolonyo, in mi nyimeslo
nya, 'in in yia tite -muni 'nonyezuzobe
bhli.»

²¹-Zezu ylaa o zekalidli nya, 'in o nee
o -yla: «-Lu yabhlo -tua 'wu, -in 'ni -slo
-muv lenu. Mni, -in 'pa -na -kakali weee
pelu, -in 'nye we 'gwezi bobabhanya yoo,
'in -in 'ka 'hnumnie 'yi -Lago -gbe. -ln -ka
we lenve bhia, -in yi 'mi 'bi.»

²²O 'nua wee weli ni, 'in 'kua yia o 'yli
lawla, 'in o yia lubbhiti 'klu -susue nya.
Nu, 'hnumninyo -wa.

²³-Zezu ylaa o 'binonya -wa gbelia o,
'in o nee wa -yla: «'hnumninya 'ka -Lago
nyumaa 'wlulapiligbe 'wu pla -yo we -
kala.»

²⁴Wee weli yia -Zezu 'binonya hwe-
gaga -subhali. 'ln o nee 'ya wa -yla: «Na
'yua, nyume 'ka * -Lago nyumaa 'wlu-
lapiligbe 'wu pla, we 'ni 'te -se. ²⁵'hnum-
ninyo 'ka -Lago nyumaa 'wlulapiligbe
'wu pla, we -kali -yo we -zi *-nyomee
seenu 'bhuka 'wupilte.»

²⁶We yia o 'binonya -lueli. Wa nee:
«Aya! We -ka 'sa -mi, nyoo -momo 'ka gbu
'wubhua?»

²⁷-Zezu ylaa wa, 'in o nee: «Nyume 'ni
we mneni, nu, -Lago mneni we. -Lago
mia, o mneni o 'ka -lu weee lenu.»

²⁸-Bha Pielte gbaa: «-Tali, -a ka -amtaa
-lu weee -bha ti, 'in -a yia -mi 'bi yi.»

²⁹⁻³⁰-Zezu 'palti we 'bitu, o nee: «Nu,
in nee au -yla gbuzonu sae: nyume -o -
ka o -lu weee -bha ti na 'gbu, 'in o 'ka

§§10:19 Glekiweli 'wu, we ji -wa nu, -wa kukwala, wa -yo nyuma -putu 'na -dili
-budu 'wu -ni.

-Lagɔgbu gba, we 'lɛɛji -mɔɔ yia 'yia -zakpa glu gbu. -Ɔ -ka ɔ -budu klaa, ɔ bhe-
lia klaa, ɔ bhɔɔɔa klaa, ɔ 'nyaa klaa, ɔ dide
klaa, ɔ 'yua klaa, we -yɔ ɔ kpa-a -bha ti,
bhla -we 'wu -a mia da -budunya klaa,
bhelia klaa, bhɔɔɔa klaa, 'nyaanya klaa,
didea klaa, 'yua klaa, we -yɔ kpaanya ɔ
yia 'yia, -zugba nyuma stali ɔ. 'In bhla -
we yia yia, we nya ɔ yia 'yliyɔgagie -we
'na bhloluda -ka.

³¹ «Nyumaa dumadu -wa -gaa 'yu, lu -
maa yia -gaa. 'In -wa -gaa lu, 'yu -maa
yia -gaa.»

-Zezu gbaa ɔ tɪtɪlgbu

(Mt 20.17-19; Lk 18.31-34)

³² -Zezu -yɔ ɔ 'bɪnɔɔnya 'sɔ, wa mia -
Zeluzalemɔ mnɪda, -Zezu -gali wa 'yu
'yloogblu, -zugba ɔ 'bɪnɔɔnya lu dli. -Wa
mia wa 'bi, -maa mi 'ya nyano nuda. Ɔ
nɛɛ ɔ 'bɪnɔɔnya kugbua le 'sɔ -yia: «A be
-seli.»

'In -we 'kaa lenu, ɔ yia we wa -yia gba.
³³ Ɔ nɛɛ: «A -tali, -Zeluzalemɔ -a mɪda da.
Nu, -mɔ wa yia ɔ Nyumɛɛ 'Yu wlaa. -
Lagɔbɔɔɔnyaa -cian -yɔ -Lagɔɔ titee gwe-
sanya kwɛɛ wa yia ɔ pelu 'paa. 'In wa 'ka
ɔ gbu 'wluladili, 'in wa 'ka wɛɪ -bhlo bhli
wa 'ka ɔ 'bha. 'In 'lakpanya -wa 'mia -Lagɔ
-yi, wa 'ka ɔ -maa yoo 'nye. ³⁴ -Maa yia ɔ
gla palta, -maa yia ɔ -dle -gu slua, -maa
yia ɔ selta, 'in -maa 'ka ɔ 'bha. 'Yli 'sɔ, we
tanu nya, 'in ɔ 'ka gbawla 'wɔtla.»

-Ɔ -ka gba, ɔ 'ka nyume 'kadu

-zɛ, ɔ -zɛ ɔ -limaa zɔyɔ

(Mt 20.20-28)

³⁵ We 'bigu, Zebedee 'yua *'Zake -yɔ
Zaan yia -Zezu -yɔbɛ, 'in wa nɛɛ ɔ -yia: «-
Amɪaa -Slolunyɔ, -we -a yia -mi -zɪlaha,
-a 'yibha -in nu we le.»

³⁶ Ɔ nɛɛ wa -yia: «Lɛɛ -lu a 'yibhaa in
nu an -yia lea?»

³⁷ Wa nɛɛ: «Da nyuma weee -ka we 'jiy-
ibheli nu, -in puli nyuma 'wlu la, 'nye -an
'yoo -a 'ka -mi kwesi ladi. 'Yabhlo 'ka -na

lilisɔlu ladi, 'in 'yabhlo 'ka -na kɔpɛsɔlu
ladi.»

³⁸ Ɔ nɛɛ wa -yia: «Nu, -we a -zɪlaha
'mi, a 'ni we -yi. 'Lee, stasie -we zɔ na
yia 'yiligbea, a mneni a 'ka we zɔ 'yilig-
bee? Yaayu batizea wa yia 'mi stasie lu, a
mneni a 'ka ŋwnu wa 'ka 'sa an batizee?»

³⁹ 'In wa nɛɛ ɔ -yia: «In, -a mneni we.»

-Zezu yia we 'bigupaliɛ: «Gbuzɔnu -wa.
Sia a yia 'mi 'bhisa. Stasie -we lu wa yia
'mi batizea, we lu wa yia an batizea.
⁴⁰ Nu, we -ka na lilisɔlu -yɔ na kɔpɛsɔlu
ladidie, -amɪ 'ni mneni in 'ka we wla.
Nu, wee ladida mia, -Lagɔ ka we lam-
nazi nyuma tɔlvaa -nu nya. Nu, ma yia
-bha ladia.»

⁴¹ Wa -lima kugbua 'nva we, 'in wa
yia wa -yɔ 'cɛ 'pali. ⁴² -Zezu yia wa 'de
weee la, 'in ɔ nɛɛ wa -yia: «Nu, dɔɔɔɔɔ
-nyumaa 'wlulapulunya mia, wa 'tite nya
wa stalia wa zɔlubhonɔnya. ⁴³ An glaa,
we 'na -mɪni 'sa -ni. -Ɔ -ka gba ɔ 'ka
nyume 'kadu -zɛ, ɔ -zɛ ɔ -limaa zɔlub-
honɔnyɔ. ⁴⁴ 'In an glaa, -ɔ -ka gba ɔ 'ka
nyuma 'yugali, ɔ -zɛ ɔ -limaa gaylo. ⁴⁵ Nu,
ɔɔ *Nyumɛɛ 'Yu 'ni yi wa 'ka ɔ 'wusa. Yi ɔ
yia ɔ 'ka nyuma 'wusa, 'in ɔ 'ka tli nyuma
duuun 'wɔzɪtee 'gbu.»

-Zezu -bloa 'lɔɔnyɔɔ 'yli

(Mt 20.29-34; Lk 18.35-43)

⁴⁶ -Zezu -yɔ ɔ 'bɪnɔɔnya nynia Zelikoo,
wa mi wee 'gbe 'tlada, 'in nyuma duun
yia wa 'bi yi. 'Lɔɔnyɔ yabhlo wa laa Ba-
timee, Timeee 'yu nya, ɔ -di 'yoo ŋwe -
yɔ la. Nu, -zɪzɪlanɔ -wa. ⁴⁷ Ɔ 'nva nu,
Nazalettyu -Zezu mi 'plida, 'in ɔ yia
'wukpi, ɔ nɛɛ: «*-Davidu 'yu -Zezuɔɔ, -in
'yuli 'mi nyazɔɔ!»

⁴⁸ 'In nyuma duun yia ɔ 'wluo 'kpɪli. Wa
nɛɛ ɔ -yia: «'Mu ŋwe!»

-Muv bhla ɔmɔ 'kpi'a 'wu 'titeɛ: «-
Davidu 'yuɔɔ, -in 'yuli 'mi nyazɔɔ.»

⁴⁹ Tɔɔn, -Zezu yia 'yiligbe, 'in ɔ nɛɛ: «A
la ɔ.»

'In wa yia c la, -zugba wa gba c -yla: «-Na 'yuo. -In -sɔ wu, c mi -mi lada.»

⁵⁰ Lɔlɔnɔ vitelia c 'naa, 'in c yia 'wuso -gwagwie nya, c yia -Zezu -yɔbe. ⁵¹ 'In -Zezu yia c layibha: «Lɛɛ -lu -in 'yibha in nu -mi -yla lea?»

'In c nɛɛ: «*Wlabi, -in -blo na 'yli, in 'ka layi lu.»

⁵² C nɛɛ: «'Bhiti lu, -na dluzuzve ka -mi pue.» Tɔɔn, c 'yli yia -blo, 'in c yia -Zezu 'bi mni.

-Zezu mnia -Zeluzalemɔ
(Mt 21.1-11; Lk 19.28-40)

11 -Zezu -yɔ c 'bunɔnya cɪpaa -Zeluzalemɔ -yɔ, -mɔ Betifaze -yɔ Betani kwesi, 'in wa yia *Olivusunyaa -gɔgɔ yli, -bha -Zezu tiea c 'bunɔnya 'sɔ, ² 'in c nɛɛ wa -ylae: «'Gbe -we mia -memɛɛ aun 'yu, a mni -mɔ. Nu, lebhla a 'ka -mɔ nyini, -sokofali -dɔgbu yabhlo a yia -bha ylia lubhu -jida. Wee -sokofali mia, nyumɛ yabhlogbɔɔ 'ni -slɔ we -gu ladi. A -sa we lubhu, a -yɔ we yi. ³ Nu, wa -ka aun layibha: lɛɛ -lu ka 'gbu a nu 'sa? A gba wa -ylae: -amɪaa -kanyɔ 'yibha c 'ka we -gu ladi, nu, deslɛɛn c laa we lu.»

⁴ Wa mnia, 'in wa yia -sokofali -dɔgbu yabhlo 'yi lubhu -jida -bha 'yooo nwe -yɔ -bha 'pipee -budu yabhloo nwe -yɔ. 'In wa yia we lubhu -sa. ⁵ Nyuma mia -bha, wa nɛɛ: «Lɛɛ -lu ka 'gbu a sa wee -sokofali lubhua?»

⁶ 'In sa -Zezu zba wa 'di, 'in wa yi 'saa gba. 'In wa yia wa kwe -yɔ -sa, 'in wa yia mni. ⁷ Wa -laa wee -sokofali -dɔgbu -Zezu, wa slua wa 'naa we -gu, 'in c yia we -gu ladi. ⁸ Tɔlva slua wa 'naa 'yloogblu, 'in tɔlva -dia suu kpi -mɔ kpa, 'in -maa yia we 'yloogblu laslu. ⁹ Nyuma nɔa c 'yu we -yɔ -wa nɔa c luv, wa 'de weee 'kpta 'wu, wa nɛɛ:

«-A -mnunɪ -Lagɔɔ 'ɲni.
-C mia Jejitapeɛ 'ɲni nya yida,

-Lagɔ ɲwna c 'nyu la.

¹⁰ Nyumɛ -c mia yida, c 'ka -ain 'wluɔpili -Davidu 'biɔ, -Lagɔ 'pali 'sa c sɔ -zɔnu -gu la.

-Wa mia yali, wa -mnunɪ -Lagɔɔ 'ɲni.»

¹¹ -Zezu plaa -Zeluzalemɔ, 'in c yia *-Lagɔbudu 'kadu zɔ mni, 'in c yia da weee yla. Jibhe zɔa, we 'gbu c -yɔ c 'bunɔnya kugbua lɛ 'sɔ yia Betani mni.

-Zezu bhla *figisu gweze
(Mt 21.18-19)

¹² Zli zlia, -Zezu mi Betani 'bhuda, 'in nwa yia c 'bha. ¹³ Tɔɔn, c yia *figisu -we kaa kpi 'wlu -yɔyɪ -mɔ 'yu, 'in c yia we -yɔ be, -de c yi we 'bhue 'wlu 'yu. C 'ka -bha nyini, we kpi 'dekpuɔa mia we 'wlu. Nu, we 'bhue -pa bhla 'ni -slɔ nyini. ¹⁴ -Bha c gbaa wee su -yla: «-Mt'i 'pali -slɛɛn 'bhue -ni.»

'In c 'bunɔnya yia we 'nu.

-Zezu vua -valepanya
(Mt 21.12-17; Lk 19.45-48)

¹⁵ Wa nyinia -Zeluzalemɔ, tɔɔn -Zezu yia -Lagɔbudu 'kadu nweɛ mni. -Wa mia -bha, -valepanya -yɔ -lizɔnya, 'in -Zezu yia wa vuvue bhli. C yia 'gwezi -bhityaa 'tabhle -yɔ -kpakuvon pelupanyaa kpenya labhli. ¹⁶ C 'ni nwnu nyumɛ yabhlogbɔɔ -yɔ -lu 'ka -Lagɔbudu 'kadu nweɛ 'plili. ¹⁷ C -slolua wa gbu, c nɛɛ:

«We mi celida -Lagɔsebbe 'wue:
(Na -budu mia, 'mu wa yia laa dɔdɔgu -nyuma weee -Lagɔ bhuhoe -budu.)
'In 'mu amia nva 'wienyaa zizada 'wu.»

¹⁸ -Lagɔsubɔnyaa -cian -yɔ -Lagɔɔ titee gwesanya 'nva c 'di, 'in wa yia nyano nu, -we ka gbu -wa, c gbagbaweli ka nyuma duun nwegaga -subhali. We 'dɛɛ 'gbu wa mia 'kli 'yida wa 'ka c 'bha.

¹⁹ Jibhe zɔa, 'in -Zezu -yɔ c 'bunɔnya yia 'gbe nukple 'bhv, 'in wa yia mni.

-Zezu -yo tltltl -figisu

(Mt 21.20-22)

²⁰Zli zlia, wa mi 'yloogblu 'plida, 'in -Zezuu 'binonya yia wee figisu -yoyi, -zugba we ka ye weee. ²¹-We -Zezu gbaa, Piel dli 'sibhlia we -gu la, o nne: «Wlabi, -in yla figisu -in bhla de gweze, we ka ye.»

²²-Zezu nne wa -yla: «A zu -Lago dli -gu. ²³In nne aun -yla gbuzonu sae: nyume -ka -gogoo -yla gba: 'Bhu da, viteli -na 'de 'nyu lu,» 'in o dli 'ka -we o gbaa da lenbee -gu -mi, 'in o 'ni dli lu, 'in we nua le. ²⁴We 'de 'gbu in nne aun -yla, -we weee a yia -Lago -zlalta yia bhuhhoe nya, a zu we dli -gu nu, 'yia a yia we, 'in -Lago 'ka we aun 'nye.

²⁵«Nu, a -ka -Lago bhuhhoeda -mi, 'in nyume yabhloo gbu -ka aun dlu -mi, a ti o -yogbu 'wu, 'in amiaa Dide o mia yali, o 'ka amiaa gbunyuu 'wuti. [²⁶A 'ni nyumee -yogbu 'wuti, amiaa Dide o mia yali, o 'na 'ka amiaa -yogbu 'wuti.]»

Mo -Zezuu 'tite bhua?

(Mt 21.23-27; Lk 20.1-8)

²⁷-Zezu -yo o 'binonya mni 'yaa -mo -Zeluzalemu lu. Wa mi -zieda -mo -Lagobudu 'kadu njwee, 'in -Lagobubonyaa -cian klaa, -Lagoo titee gwesanya klaa, we -yo Zuifbu nyuma kpaasi, wa yia -Zezu -yo be. ²⁸Wa yia o layibha: «Se -mumu nya -na nu gbunya ni lea? 'In nyoo 'nye -mi we lenu sea?»

²⁹O nne wa -ylae: «Gbuu go -bhlo na yia aun layibhaa, a -ka we 'bigupali 'bhie, o 'nye 'mi se, 'in na gbaa o 'ni. ³⁰Nyoo tie *Zaan o batizee nyuma, -Lago -wa yaayu, nyuma -wa yi? A gba 'mi -yla we.»

³¹'In wa yia we -gu kpele bhli, 'in wa nne: «A -ka gba, (-Lago tiee o), 'in o yibhaa -aun lae: «Lee ka 'gbu a 'ni o weli 'wuwunua?»»

³²Wa mi nyuma soda, nu, -maa nne Zaan mia -Lagobuu -falipanyo -wa. We

'de 'gbu wa 'ni mneni wa 'ka gba nu, nyuma tiee o.

³³We 'de 'gbu, wa nne -Zezu -yla: «O tiea Zaan, -a 'ni o -yi.»

'In -Zezu nne: «We -ka 'sa -mi, o 'nye 'mi wee gbunya -minu lenu se, -ami 'na 'ka 'ya -mo -kanyoo 'ni aun -yla gba.»

-Zezu 'paa gbuu nine

o -yowobolunya -yla

(Mt 21.33-46; Lk 20.9-19)

12-Muu 'bigu, 'in -Zezu yia wa -papie nya: «Nu, nyume yabhlo 'paa *-dlakpaa. Wee kpaasi, 'mu o bibelia 'suo. O nua *-dloyaa 'wunyazolu le, 'in o yia kpaagutali -gbagbu 'subhaa. O 'bhua -busalubhonunya 'wu, -zugba -maa lo wee kpaasi. 'In o yia 'lakpa 'wu mni.

²«Toun, -dloya -sa bhla 'ka be, 'in o yia o zolubhononyo yabhlo tie waa -busalubhononyo 'bi, wa 'ka o -nu wla. ³Wa sloa -mo 'wluo, wa bhutia -mo, 'in wa yia -mo vu kwe klo nya. ⁴O -dlakpaa -kanyo yi 'yaa o zolubhononyo -putu tie. -Mo mnia, -mo wa bhutia 'wluo, 'in wa yia -mo veli. ⁵O kpaasi -kanyo yi 'yaa nyumaa tanu tie, 'in wa yia -mo 'bha. 'Sa o tiea nyumaa -zlo, talua wa bhutia, 'in wa yia talua 'bha.

⁶«Nyume -bhlogoo -tua o kwesi, mo -wa o 'yu o -ka ze o -kalia. -Mo o tiea wa -gbe lugada, -zugba o pupala dli la nu, -mo wa yia 'nujwe zua. ⁷-Bha waa -busalubhononyo gbugbala -ylae: «O 'kaa o kpaasi -kanyo 'bi li, mo ni. -A mni o 'bhaa, 'in wee kpaasi 'ka -amiaa -nu -ze.»

⁸Wa sloa o 'wluo. Wa 'bha o, 'in wa yia o 'kwie viteli kpaasi lu.

⁹«Lee, sa o kpaasi -kanyo 'ka nua? O 'de yia yia, o 'ka nyuma tie, wa 'ka waa -busalubhononyo 'bha, 'in o 'ka kpaasi nyuma -putu yoo 'nye.

¹⁰«-We mia -Lagosebhe 'wu celuda, a 'ni -slo we zelu? We nne:

«Tukpa, -we -budusbhanya -saa kwnne,

mu -zea gwigwiyli -tukpa -zɔnu.

¹¹ ɔ nua gbu ni le, Jejitape -wa.

'ln wee gbu mia, -a -ka we 'yi,

'ln we namania -amtaa dli.»

¹²Wee gbuu nine mia, Zuifvu 'yugalinya -yi we 'ji nu, ma -yo -Zezu -saa we. Wa ka 'klu 'yi, wa 'ka ɔ kpa. Nu, nyimaa -zlo wa mia sɔdaa 'gbu, wa yia ɔ -yo 'bhv, 'in ɔ yia mni.

'Gwezi plulve *Sezaa kwɛɛ

(Mt 22.15-22; Lk 20.20-26)

¹³Falizunyuma tɔlva -yo Ewloduv nyuma, 'ma wa tiea -Zezu -gbe, wa 'ka ɔ zɔ bhli, 'in ɔ 'dɛɛ gbagbaweli 'ka ɔ gbuan. ¹⁴Wa yia, 'in wa neɛ ɔ -yla: «-Amtaa -Slolunyo, -a -yi we 'ji nu, -we -na gbaa, gbuzɔnu -wa. -l'in sɔ gbuu 'yili, 'in -l'in sɔ nyume 'ylilo -ɲwɛɛ. Nu, sa -Lago 'yibhaa nyume -mi, 'mv -na slolua gbuzɔnu sa. We mi tuklu nu, -amtaa tite nukple, -a plulv *Sezaa kwɛɛ *nisun -gwezii? -A plulv we yaayu, -a 'na plulv we -nu?»

¹⁵-Zezu -yi we 'ji nu, wa gbagbaweli -yo wa 'wlukuvn la pupalte 'ni -mi -bhlo. ɔ neɛ wa -yla: «Lee -lu ka 'gbu a bhli 'mi zaa? A -la 'mi *Wlɔmv -tama yabhlo, in 'ka we 'yi.» ¹⁶Wa 'nyea ɔ tama yabhlo yoo, 'in ɔ yia wa layibha: «Lee, nyɔɔ ka 'wlu -yo ɔ ɲni mi da we -gua?»

'ln wa neɛ ɔ -yla: «Sezaa -wa.»

¹⁷-Bha ɔ gbaa wa -yla: «-We -ka Sezaa -nu, a 'nye we Sezaa yoo, 'in -we -ka -Lagoɔ -nu, a 'nye we -Lago yoo.»

'ln ɔ gbuu 'bigupali welt yia wa ɲwe-gaga -subhal.

***Sadusenyuma kpɛlta
tɔtlunyaa tɔtlie lu 'wusɔgbu**

(Mt 22.23-33; Lk 20.27-40)

¹⁸*Sadusenyuma mia, wa neɛ nu, tɔtlunya 'ni mneni wa 'ka tɔtlie lu 'wusɔ.

Wa tɔlva yia -Zezuu -gbe, 'in wa neɛ ɔ -yla: ¹⁹«-Slolunyo, -we mia celida Moizu tite 'wv, mv mia da. Nu, nyume -ka ɲwnɔ

kwa, ɔ -yo ɔ 'ni gwalt, ɔ -ka tli, ɔ ɲwnɔ -tua ɔ 'bigv, ɔ bheli kwaa ɔ, 'in ɔ -yo ɔ ɔ ɲwnɔ 'sɔ 'ka ɔ bhelii zva lala, 'in -mɔɔ ɲni 'ka dɔdv -gv -tv. ²⁰Sa 'bhisa, nyime yabhlo ka nukpasuyua gbesɔ, 'in wa kpa yia ɲwnɔ kwa. ɔ -yo ɔ 'ni gwalt, 'in ɔ yia tli. ²¹Wa 'sɔnu kwaa ɔ bhelii -dugbanɲwnɔ, -mɔɔ -yo ɔ 'ni gwalt, 'in -mɔɔ yi 'yaa tli. ɔ ɲwnɔ -bhlokpade yia waa bheliaa tanu kwa. ²²'Sa wa 'de gbesɔ kwaa ɔ ɲwnɔ -bhlo -bhlo, wa -yo ɔ 'ni gwalt, 'in wa yia tli. Wa 'bigv, ɔ ɲwnɔ yi 'yaa tli.

²³«Lee, 'yili -we nya tɔtlunya yia 'wusɔa, nyɔɔ ka ɲwnɔ ɔ -maa? Nu, wa 'de gbesɔ kwaa ɔ -bhlo -bhlo.»

²⁴-Zezu neɛ wa -yla: «A ka 'yoo mɔɔ, -we ka gbu -wa, a 'ni -Lagosebhe -yi, 'in a 'ni -Lagoɔ tite -yi. ²⁵Tɔtlunya -ka 'wusɔ, nukpasia -yo ɲwnɔ 'na 'ka kukwalt, nu, 'anzunya -we mia yali, we 'bhisa wa yia -tua. ²⁶'Lee, we -ka tɔtlunyaa 'wusɔgbu, -we mia celida Moizu 'sebhe 'wv, a 'ni -slɔ we zɛlu? Da misagusu pileɛ -bhoo 'yili, 'in -Lago neɛ Moizu -yla: «-Ami -wa *Ablaamuv -Lago, *Izaku -Lago, *Zakɔbuv -Lago.» ²⁷'ln -Zezu yia we -gvdte: «-Lago mia, 'yliyoganyaa -Lago ɔ -mia. ɔ 'ni tɔtlunyaa -Lago. A ka mɔɔ bhabha.»

**-Lagoɔ titee gwesanyɔ
yabhlo gbaa gbuzɔnu**

(Mt 22.34-40; Lk 10.25-28)

²⁸Wa mi -Zezu laylada, 'in -Lagoɔ titee gwesanyɔ yabhlo yia we 'nu. ɔ 'yia nu, -Zezu mi wa welt 'bigupalida 'nanuv, ɔ bea ɔ -yo, 'in ɔ yia ɔ layibhae: «-Lagoɔ tite weee glaa, -mumv -wa we 'kadva?»

²⁹-Zezu yia we 'bigupalte: «Tite weee glaa, -we -wa we 'kadv mu mia da: «*Izraelunyuma, a pv yukwli. Nu, Jejitape mia, -amtaa -Lago -wa, ɔ -bhlogbɔɔ. ³⁰Jejitape, ɔ -wa -na -Lago, -in -kali ɔ ze -na dli weee nya, -na zuzu weee nya, -na 'wlukuvn lapupalte weee nya, -na tite weee nya.» ³¹Wee titee 'sɔnu ni: «-ln -kali

-na -libheyii ze -na 'de 'bhisa.) Tite, -we 'kaa tite so ni 'wuzi, we 'ni -mi.»

³² Ɔ titee gwesanyo nee: «Gbuszono -wa. -Lago -bhlogbo, o 'ni 'so -mi.

³³ Nyume -ka -Lago zekali o dli weee nya, o 'wlukusun lapupalte weee nya, o 'tute weee nya, o 'de weee nya, 'in o -ka o -limaa zekali o 'de 'bhisa, -muvu nani 'yli we -zi 'slaka weee, we -zi nyume 'ka wlawlalu sie -Lago -yla.»

³⁴ Ɔ 'palia we 'bigu gbuyilo nya, -Zezu 'yia we -yo, 'in o nee o -yla: «-Lago -na 'wlulapitie 'ni -sleen latlulu.»

-Muvu 'bigu, nyume, o 'kaa 'tute 'yi o -yo -Zezu 'ka kpelu, -moo 'ni 'yie.

-Lago -Bhasanyo: nyoo o -mia?

(Mt 22.41-46; Lk 20.41-44)

³⁵ -Zezu mi nyuma gbusloluda -Lagobudu 'kadu hwee, 'in o nee: «Waa -Lago titee gwesanya nee nu, -Lago -Bhasanyo mia, -Davidu yu -wa. Lee -lu ka 'gbu wa yi 'sa gbaa? ³⁶ Nu, -Davidu 'debbie -gbolu, o Zuzu 'Pupa 'nyea 'tute, o nee:

«Jelitape nee na -Kanyo -yla: «-In -di da la na lilisolu.

'In in 'ka -na tunyuma -na bhu zo lapali.»

³⁷ Nu, -Davidu 'de -ka oo -Lago -Bhasanyo la (na -Kanyo), sa o mneni o 'ka o 'yu -zea?»

(Mt 23.1-12; Lk 20.45-47)

Nyuma -zlo mia -bha, 'in o gbag-bawelt yia wa 'muna 'wula. ³⁸ Ɔ mia wa -sloluda, o nee: «A zu amiaa 'de 'yliy -Lago titee gwesanyaa gbegein. Wa 'yibha tlolo -bana 'kadu 'wuplalte, -zugba wa zie we nya. Wa 'yibha wa -sa wa fu wa 'nuhwezuzue nya -zejila 'wu. ³⁹ -Lagobudu zo -yo 'fetnya -gu, 'yugbein laditie wa 'yibhaa kpe -zonusnya -gu. ⁴⁰ -Dugbarjwni wa saa -maa -lu weee kwee. 'In wa bhubhoea -Lago nyuma 'yilia 'wu kpokpo, nyuma tiklu 'bhisa. We 'gbu, -

Lago yia wa -yogbu 'wubhu, 'in wanuu -kaslu 'ka nyuma tolbaa -nu 'wuzi.»

-Lago 'nyenyie -zono

(Lk 21.1-4)

⁴¹ -Zezu -di 'gwezii -gbo kwesi la, -zugba o yla nyuma -maa pali -mo 'gwezi -dolu -gu. Nu, 'hnumnunya -zlo palia -mo 'gwezi duun. ⁴² Bobabha -dugbarjwni yabhlo yia, o pali -mo tamayua 'so -we 'nia -vale -ka.

⁴³ -Bha -Zezu gbaa o 'bunonya -yla: «In nee aun -yla gbuszono sae: bobabha -dugbarjwni mia de ni, 'gwezi o wlaa de, we -zi nyuma weee -nu 'wu. ⁴⁴ 'hnumnunya mia, 'gwezi -we wa gbu 'nia 'wu -mi, 'mu wa wlaa. Nu, oo hwno mia, o boba 'wu, 'gwezi -we o 'kaa lili, 'mu o wlaa.»

-We slolua duduu bha bhla, mu ni

13 -Zezu 'tlaa -Lagobudu 'kadu zo, 'in o 'bunonyo yabhlo nee o -ylae: «Na -Slolunyo: yi 'saa wa, tukpa -zono, we -budu nani 'yli 'le!»

² 'In o yia we 'bigupalte: «Gbuszono -wa, tukpanya -na yia de -yo -guladitluda, we 'yabhlogbo 'na 'ka we -libheyi -gu -tu. Jitea we 'de weee yia.»

³ Wa mnia Olivusunyaa -gogo 'wlu, -mo wa -dia la, -zugba wa yla -Lagobudu 'kadu. Da wa -nyaa 'wu, Pielu klaa, 'Zake klaa, Zaan klaa, we -yo Andlee, 'in wa yia o layibha: ⁴ «Lebhla -muvu 'ka lenva? 'In lee -lu 'ka we -aun -slolu, nu, we bhla ka cipaa?»

(Mt 24.4-14; Lk 21.8-19)

⁵ Ɔ nee wa -yla: «A zu amiaa 'de 'yliy, -muvu yi 'wlu nu, wa nu aun -dawli 'wu.

⁶ Nyuma -duun yia na 'hni -gu yia, 'in wa 'ka gbae: «-Ami -wa -Lago -Bhasanyo!» 'in wa 'ka nyuma duun -dawli 'wunu.

⁷ «A -ka 'nu nu, wa mi tuguda da -kwein, 'in a -ka 'nu nu, wa mi tuguda da 'piti, a 'na nunu nyano -ni. We mi nu,

we nu le, -muv 'ni -slɔ dɔdɔv bhɔlɔda.
 8 Tu yia laga 'sɔ nyɔtɔ 'wɔsɔɔ. 'ln nyɔmaa
 'wlulapɔlɔnyɔ yabhlo 'ka nyɔmaa 'wlu-
 lapɔlɔnyɔ -gɔdɔv -yɔwɔsɔlɔ. Dɔdɔv yia zuk-
 lua da tɔlɔba, 'in ŋwɔ 'ka yi. Sa 'ŋwɔnɔ -ka
 gwalta yi ɔ sia, 'sa wee dɔdɔv bhɔabhiɛɛ
 gwɛdɔda yia -mɔa.

9 «Amɔa mɔa dɛ, a zɔ amɔaa 'dɛ 'yɔliɔ.
 Gbɔwɔbhunya 'yu wa yia aun kwaa.
 Bhitɔa wa yia aun -Lagɔɔbudunya zɔ.
 Dɔdɔv 'wlulapɔlɔnyɔ -yɔ nyɔmaa 'wlu-
 lapɔlɔnyɔ 'yu wa yia aun laa na 'gbɔ, 'in na
 gbɔdayɔnyɔ a yia -zɛa wa 'yu. 10 Tɔada,
 -Lagɔgbɔ wa yia gbaa 'lakpanya weɛɛ -
 yɔla. 11 Wa -ka aun gbɔwɔbhunya 'yu kwa,
 a 'na lɔlɔ dɔt -nɔ, -we a 'kaa gbaa 'gbɔ. -
 Muv bhla, wɛlɔ -we a 'kaa gba, -Lagɔ yia
 we aun ŋwɛɛ zɔa. We'e 'bhɔ amɔaa 'dɛɛ
 'wlukɔvɔn, Zuzu 'Pɔpa wlaa we.

12 «Nyɔmɛ yia ɔ bhɛli wlaa wa 'ka ɔ
 'bha. 'Sa -bhlokpade, dɛdɛ yia ɔ 'yu wlaa.
 'Yua yia wa dɛdɛ -yɔwɔsɔlɔwa wa 'ka
 wa 'bha. 13 Na 'gbɔ, nyɔmaa weɛɛ yia aun
 'wɔnyɛa. Nyɔmɛ -ɔ 'nɔ 'mɔ dɔt -gɔ -sa, 'in
 ɔ 'ka we bhloɔlɔda nyɔni, -Lagɔ yia ɔ gbɔ
 'wɔsaa.

(Mt 24.15-31; Lk 17.23-24, 21.20-28)

14 «Nyɔmɛ -ɔ -ka 'sebhe nɔ zɛlɔ, ɔ 'nɔ we
 'wɔla. Nu, -lu -Lagɔ 'nɔa 'yɔbha, 'in -we
 saa -lu weɛɛ la, -ɔ -ka we -yɔyɔ ladɔda, da
 we 'na 'ka yaa -mɔ, -ɔ -ka 'sebhe nɔ zɛlɔ,
 ɔ 'nɔ we 'wɔla. Nyɔmaa -wa -ka Zudɛɛ -
 dɔdɔv -gɔ -mɔ, wa -yɔ -gwagwɛ mɔnɔ zɛɛa
 -gɔgɔnyɔ 'wɔ. 15 Nyɔmɛ, -ɔ -ka nyapɛda
 -mɔ 'pɛpɛɛ, ɔ 'na mɔnɔ ɔ -lu 'wɔbhua -
 budɔ zɔ -nɔ. 16 'ln -mɔmɔ -ka kpaɔ -mɔ,
 -mɔɔ 'na yɔli -mɔɔ -bana 'bhɔ -zɔɔ -nɔ.
 17 Lee gbɔnyuu yi 'sa nukplabhue ŋwɔnɔ -
 yɔ ŋwɔnɔ -wa mɔa 'yua 'nyɛnɔda yɔla, wee
 'yɔlɔnyɔ -mɔnɔ nya! 18 A bhɔbhɔɛ -Lagɔ,
 we yi lɛnɔ ŋwɔtɔlɔyɔbhla. 19 We bhla mɔa,
 stasɛɛ 'kadɔv wa yia 'yɔa. 'Lee, -a -ka 'bhaa
 'wɔlɔ, we 'sasɔkpa -nɔ ka -slɔ lɛnɔv? 'ln lɛ
 we yia nɔa yɔ? -lɔnyɔ, we 'na 'ka lɛnɔ.

20 «-Lagɔ 'nɔ yaa wee 'yɔlɔ -gɔsa, -zugba
 nyɔmɛ yabhlogbɔɔ 'nɔ mɔnɔnɔ ɔ 'ka we
 kwɛɛ -dɔ. Nu, nyɔmaa ɔ -saa -bha, wa 'gbɔ
 ɔ yia wee 'yɔlɔ -gɔsaa. 21 Wa -ka gba nu,
 -Lagɔɔ -Bhasanyɔ mɔ -selɔ, 'in wa -ka gba
 nu, ɔ mɔ mɔ, a 'na lalɔ we gbɔzɔnɔ -nɔ.
 22 Yɔcɔan yia yia, wa 'ka gba, nu, ma -wa
 -Lagɔgbɔv -falɔpanya -yɔ ɔ -Bhasanya.
 Gwɛdɛgbɔv -yɔ gbɔ 'kadɔ wa yia lɛnɔa, 'in
 -wa -Lagɔ -saa -bha, wa 'ka wa -dawɔlɔ nu.
 Nu, wa 'na 'ka we mɔnɔnɔ. 23 Mɔ 'in gbaa
 da aun -yɔla 'gamɔ. Nu, amɔa mɔa dɛ, a zɔ
 amɔaa 'dɛ 'yɔliɔ.»

24-25 'ln -Zɛzɛ nɛɛ:

«We bhla, wee stasɛɛ 'bɔgɔ,
 «Nɔkpɛɛ yia kpaɔ,
 'yɔlɔ 'na 'ka 'pɔ.
 Nɔkpɛɛ yia kpaɔ,
 'cɔ 'na 'ka lɔ.
 Nɔkpɛɛ yia kpaɔ,
 -zɛlɔ yia yalɔ 'bhɔa we 'ka bhli.
 -Lu weɛɛ mɔa yalɔ, zuklua we yia.»

(Mt 24.32-35; Lk 21.29-33)

26 «-Muv 'bɔgɔ wa yia ɔɔ Nyɔmɛɛ 'Yu -
 yɔyɔ yia dɛdɛ -mɔ yalɔpɔpa 'wɔ, 'tɛtɛ -yɔ zɔ
 weɛɛ nya. 27 -Bha ɔ yia 'anzɔnyɔ yoo 'paa,
 dɔdɔv weɛɛ -gɔ. 'ln, -wa -Lagɔ -saa -bha
 'gbe weɛɛ 'wɔ, wa 'ka wa la.

28 «-We figɔsɔ slɔlɔa aun, a 'nɔ we
 'wɔla. We 'kɔlɔyɔ -ka tɔlɔmanɔda -mɔ, 'in
 we -ka tɔpɔda -mɔ, a -yɔ we 'jɔ nu, 'nyu
 -lɔa bhla ka cɔpa. 29 'Sa -bhlokpade a -ka
 'sasɔkpa -gbɔ -mɔnɔ 'yɔ lɛnɔda, a yɔbhɛli
 we 'jɔ nu, ɔɔ *Nyɔmɛɛ 'Yu ka cɔpa, ɔ 'nɔ
 -slɛɛn latlɔlɔ.

30 «ln nɛɛ aun -yɔla gbɔzɔnɔ saɛ: dɛs-
 lɛɛn -nyɔmaa 'dɛ weɛɛ 'na 'ka tɔlɔ, 'in wee
 gbɔnyɔ -mɔnɔ 'kaa lɛnɔ. 31 Yalɔ -yɔ dɔdɔv
 mɔa, la we yia 'bhɔa, nu, na wɛlɔ 'na 'ka
 labhɔ 'mɔnɔmɔ. 32 Nyɔmɛ yabhlogbɔɔ 'nɔ
 wee stasɛɛ bhla -yɔ we 'yɔlɔ -yɔ. Yalɔ -
 anzɔnyɔ -yɔ -Lagɔɔ 'Yuu 'dɛbhɛ 'nɔ wee
 'yɔlɔ -yɔ. Nu, na Dɛdɛ -bhlogbɔɔ -yɔa we
 'yɔlɔ.

³³«We 'deε 'gbu, a zu amiaa 'de 'yliyɔ. A -tu 'yliyɔgada. 'Yli -we nya gbu ni 'kaa lenu, a 'ni we -yi. ³⁴We 'wlu saε, nyume yabhlo -ɔ mi 'lakpa 'wu mnɔda. ɔ 'kaa mni, ɔ yia ɔ zɔ -nyuma lubho 'wuladlili. 'In ɔ nεε kloloo ηwekunyo -yla: <In 'na ηwɔnu 'ytaa -ni.> ³⁵We 'deε 'gbu, a -tu 'yliyɔgada, a 'na ηwɔnu 'ytaa -ni. Bhla -we nya -buduu -kanyɔ 'kaa yi, -de jibhezao, -de saboo, -de zligoo, -de zlukpeoo, a 'ni we -yi. ³⁶ɔ -ka an 'tlali, ɔ 'na ylili an ytaa ηwɔda -ni. ³⁷-We in mia da an -yla gbaa, mu na gbaa nyuma weεe -yla. A -tu 'yliyɔgada.»

Zuifuv -ctan zva -Zezuu -yɔgbu

(Mt 26.1-5; Lk 22.1-2; Zn 11.45-53)

14 Ni, we -tu 'wu 'yli 'sɔ *Wuzitlylu 'feti -yɔ Zuifuv 'floo 'nia *gɔɔ -yɔ -kaa 'feti 'ka nyini. -Lagɔbubɔnyaa -ctan -yɔ -Lagɔɔ titee gwesanya yia -Zezuu -yɔyli pla wa 'ka ɔ kpa -dawli nya, 'in wa 'ka ɔ 'bha. ²Wa nεε: «A 'na kpali ɔ 'feti 'yli nya -ni. We 'ni -muv, 'in 'gbe gbugblolua.»

ηwɔnɔ yabhlo slua -Zezu 'wluo *-lasiklo

(Mt 26.6-13; Zn 12.1-8)

³-Zezu mia Betani, solɔbhanyɔ 'Simɔɔɔ -budu zɔ, da ɔ mia lida, 'in 'ηwɔnɔ yabhlo yia -mɔ pla. ɔɔ 'ηwɔnɔ, ɔ ka -bhonyida kwεε. *-Lasiklo -zɔnu, -we ka -vale 'tea, we mi we 'wu. ɔ -dia wee -bhonyida -bli ηwεε, 'in ɔ yia wee -lasiklo -Zezuu 'wluo slu.* ⁴Nyuma talva mia -bha, 'in -maa yia 'ce 'pa, -zugba wa 'yɔbhalɔ yɔbhalɔ la: «Lεε -lu ka 'gbu ɔ nyumɔ -lasiklo nia? ⁵Wa mneni yaa wa 'ka we pelu 'pa 'gwezi duun lu, -we nyume 'kaa 'yi -zu ηwεε, 'in wa 'ka we bobabhanya 'nyε.»

'In wa yia ɔɔ 'ηwɔnɔ -yɔ 'cepalɔ. ⁶-Zezu nεε wa -yla: «Lεε -lu ka 'gbu a stalɔ ɔa?

A 'tide ɔ 'yi. -We ɔ nua 'mi -yla le, gbu -zɔnu -wa. ⁷Ni, bobabhanya mi aun glaa 'yli weεe nya. Da a -ka 'yɔbhalɔ, a mneni a 'ka wa 'nani 'wunu. Ni, -ami mia, in 'ni aun glaa -mi 'yli weεe nya. ⁸-We ɔ mnεnia, 'mu ɔ nua 'mi -yla le. Ni, -lasiklo ɔ tlia 'mi -yɔ gbawlaa 'gbu 'gamu. ⁹In nεε aun -yla gbuzɔnu saε: da wa yia -Lagɔgbu gbaa dudu weεe -gu, -we ηwɔnɔ ni nua da le, gbaa wa yia we, 'in ɔ lenugbu 'ka nyi-maa dli 'wu -tu.»

Zudasi 'yibha ɔ 'ka -Zezu wla

(Mt 26.14-16; Lk 22.3-6)

¹⁰-Zezuu 'bunɔnya kugbua le 'sɔ glaa, nyume yabhlo, wa laa Zudasi Isikaliɔtu, mɔ mnia -Lagɔbubɔnyaa -ctan -gbe, ɔ 'ka -Zezu wla. ¹¹Wa 'nua we, 'in we yia wa 'muna 'wula. 'In wa nεε ɔ -yla: «'Gwezi -a yia -mi 'nyεa.» Sa ɔ 'kaa nu ɔ 'ka -Zezu wla, -bha ɔ bhlia we 'yooo datale.

-Zezuu 'bunɔnya pia 'Wuzitlylu 'feti -gu -lililu

(Mt 26.17-25; Lk 22.7-14; Zn 13.21-30)

¹²'Floo 'nia gɔɔ -yɔ -kaa 'feti ka nyini. We 'yilu tianu -we nya wa bhaa *bhlabhleyua 'Wuzitlylu 'feti -gu -lililu nya, wee 'yli nya -Zezuu 'bunɔnya 'yɔbhaa ɔ laε: «Mɔ -in 'yibha -a mni -mi -yla 'Wuzitlylu 'feti -gu -lililu pia?»

¹³-Zezu tiea ɔ 'bunɔnya 'sɔ, 'in ɔ nεε wa -yla: «A mni -zɔɔ. A -ka -mɔ nyini, nyume -ɔ 'nyunyida mia 'wlu, a -yɔ ɔ yia 'wugbelia, a mni ɔ 'bi. ¹⁴ɔ -ka -budu -mumu zɔ pla, a gba wee -buduu -kanyɔ -yla: <Amiaa -Kanyɔ nεε, «Lee, -buduu 'yu -we zɔ -a 'kaa -amiaa 'Wuzitlylu 'feti -gu -lililu li ni, mɔ we mia?» > ¹⁵'In ɔ slolua aun -buduu 'yu 'kadu yabhlo 'klu, -mɔ -budu 'wlu, -we zɔ -guladi -li -zɔnu mia. -Mɔ a 'kaa -amiaa 'Wuzitlylu 'feti -gu -lililu pili.»

*14:3 Weεe -lasiklo -bhonyida mia, tukpa wa laa alibatli, mu nya wa nua we le. Weεe -lasiklo, wa laa nalidi.

16 Wa mnia, wa nynia -zɔɔ, 'in sa -Zezu gbaa wa -yla, 'in wa yi 'saa we yli. 'ln wa yia wa 'feti -gu -lililu pi.

-Zezu -yɔ ɔ wlawlanyɔ lia

(Mt 26.20-25; Lk 22.14; Zn 13.21-30)

17 Jibhe zɔa, 'in -Zezu -yɔ ɔ 'bunɔnya kugbua le 'sɔ yia yi. 18 Da wa mia lida 'tabhle -gu, -Zezu nee: «ln nee aun -yla gbuzɔnu sae: aun glaa, nyume yabhlo in -yɔ ɔ mia da lida ni, mɔ yia 'mi wlaa.»

19 Tɔɔn, wa ple sumania, 'in wa yia ɔ layibha -bhlo -bhlo. «We 'ni -ami, we 'ni muu?»

20 ɔ nee wa -yla: «Amia kugbua le 'sɔ glaa nyume yabhlo -wa. ln -yɔ ɔ 'sɔ mi 'floo 'ɲwada zapu -bhlo lu. 21 Gbuzɔnu -wa: sa we mia celida -Lagɔsebhe 'wu ɔ daa, 'sa ɔ Nyumee 'Yu yia mnia. Nu, nyume ɔ 'kaa ɔ wla, 'in wa 'ka ɔ 'bha, gbonyuu mi -mɔɔ -nu nya. Wa 'ni yaa -mɔɔ gwalt, we nant 'yli.»

-Zezu -yɔ ɔ 'bunɔnya lia

(Mt 26.26-30; Lk 22.15-20; 1 Kol 11.23-25)

22 Wa mia lida, 'in -Zezu yia 'floo 'wubhu. ɔ 'paa -Lagɔ fuo, 'in ɔ yia we ladiɔli. ɔ dlilia we ɔ 'bunɔnya 'wula, 'in ɔ nee: «A 'bhu we 'wu, na ku -wa.»

23 -Muu 'bigu, 'in ɔ yia nu -kɔpu 'wubhu, ɔ 'paa -Lagɔ fuo, 'in ɔ yia we wa yoo 'nye -bhlo -bhlo, 'in wa 'de weee yia we 'ma. ɔ nee:

24 «-We mia da ni, mu -wa na 'pɔɔn -we yia jitea nyuma duun 'gbu, 'in we 'ka -Lagɔ -yɔ nyuma 'sɔ 'wusulolu. 25 Nu, in nee aun -yla gbuzɔnu sae: zli -Lagɔ -ka dudu 'wlulapɔli, we zli na maa nu lolu. We 'yli 'ni -slɔ nyini, in 'na 'ka nu 'ma.»

26 Wa bhlia -Lagɔ -luɔ 'bhie, wa yia 'tla, 'in wa yia *Olivusunyaa -gɔgɔ 'wlu mni.

-Zezu nee nu, Pielɔ yia ɔ gbu kpelia
(Mt 26.31-35; Lk 22.31-34; Zn 13.36-38)

27 -Zezu nee wa -yla: «'Bi a yia 'mi 'bhva. Nu, we mi celida -Lagɔsebhe 'wu: «Bhlabhle 'yliyɔzɔnyɔ na yia 'bhaa, 'in bhlabhlenya 'ka lamnɔ.»

28 Nu, in -ka tli, in -ka 'wusɔ lu, Galilee na yia aun wulva mnia.»

29 Pielɔ nee ɔ -yla: «Nyuma weee -ka -mi 'bi 'bhu, -ami 'na 'ka we lenu.»

30 'ln -Zezu yia we 'bigupalie: «ln nee aun -yla gbuzɔnu sae: -zeen sabɔ mia, -na kpeli na gbu 'wula -zakpa ta, -zugba -kukɔ 'ni -slɔ -zakpa 'sɔnu gbo.»

31 Pielɔ nee -bhlokpadee: «-lnnya, we 'ni -muu! We -ka 'bha wa 'ka -in -yɔ 'mi 'sɔ 'bha, in 'na 'ka -na gbu kpeli.»

Tɔɔn, wa 'de weee yia wee welt -bhlo gba.

-Zezu bhuhhoea -Lagɔ Getsemanee

(Mt 26.36-46; Lk 22.39-46)

32 -Muu 'bigu, -Zezu -yɔ ɔ 'bunɔnya 'sɔ nynia Getsemanee, 'in ɔ nee wa -yla: «A -di de la. ln 'ka -Lagɔ bhuhhoe.»

33 ɔ -yɔ Pielɔ klaa, *Zake klaa, we -yɔ *Zaan, wa yia mni. -Bha ɔ -gu yia, 'in 'pɔɔn yia ɔ dli 'wu slo. 34 ɔ nee wa -ylae: «Na dli ka sumani bhabha. A -tu -seli, a -tu 'yliyɔgada.»

35-36 ɔ bea 'yu -se, ɔ -gblia dudu la, 'in ɔ yia -Lagɔ bhuhhoe, ɔ nee: «*Aba! Dide! -ln mneni -in 'ka -lu weee lenu. -ln -ka we 'yibha ni, -in vlati 'mi saste 'kadu -mni gwe. Nu, we 'na -zeli na dumagbu -ni: we -ze -na dumagbu.»

37 ɔ yia ɔ 'bunɔnyaa -gbe lu, -zugba wa mi 'ylaa 'wu. ɔ nee Simɔ Pielɔ -yla: «'Ylaa -na 'ɲwɔa yi? -ln 'ni mneni -in 'ka 'yliyɔgada -tu 'leli -bhloo -kpuaa? 38 A -tu 'yliyɔgada, a bhuhhoe -Lagɔ, a yi laylagbu lu bhlii. Nu, nyumee dli 'yibha we 'ka -lu -zɔnu lenu, 'in ɔ ku 'ni we mneni.»

39 Tɔɔn, ɔ 'bhu 'yaa wa -yɔ lu, 'in ɔ yia -Lagɔ bhuhhoe welt -bhlokpadee nya. 40 ɔ

yia lu, -zugba wa mi 'ya 'ytaa 'wu, wa 'yli ka 'wuwomanu 'gbu. Welu -we wa 'kaa o -yia gba, we 'ni -mi.

⁴¹ O yia lu -zakpa tanu nya, o nee wa -ytaa: «A mi 'ytaa 'wu -bhlokpade, nyapada a mia yi? We -tu 'sa. Da wa 'kaa Nyumee 'Yu wla gbunyu -lenunya -yia, we bhla ka nyini. ⁴² A -so 'wu, -a 'ka mni. A -tali, nyume -o 'kaa 'mi wla, mo yia mo.»

-Zezu wa yia kpa

(Mt 26.47-56; Lk 22.47-53; Zn 18.3-12)

⁴³ Da -Zezu mia gbada, weli mi o njwee, toun Zudas yia yi. O Zudas mia, o mi -Zezuu 'bunya kugba le 'so glaa. 'In o -yo nyumaa -zlo yia yi, tugugble -yo su kibhe nya kwee. Nu, -Lagobunya -cian klaa, -Lagoo titee gwesanya klaa, we -yo nyuma kpa, ma tiea wa. ⁴⁴ Zudas, -o 'kaa -Zezu wla, sa o 'kaa o wla, o ka we wa -yia gba. O nee: «Nyume in -ka gbleli ni, mo -wa. A kpa o, a -yo o 'so mni, a zu o 'yiyi 'nanuu.»

⁴⁵ Zudas nyina -Zezu kwesi, 'in o nee: «*Wlabi.» 'In o yia o gbleli. ⁴⁶ -Bha wa yibhelia -Zezu, 'in wa yia o kpa. ⁴⁷ O 'bunyo yabhlo -saa tugugble tukpa 'wu toun, o yia *-Lagobunya -kanyo 'kadu zolubhonnyo yabhlo yukwli 'wlu -di.

⁴⁸ -Zezu nee wa -yia: «Wienyo in -mia, 'in a yia 'mi kpa yi tugugble -yo su kibhe nya kwee -nya yi? ⁴⁹ -Innya, 'yilu wee nya, in mi ain glaa gbu -slo luda -mo -Lagobudu 'kadu zo, 'in a 'ni 'mi kpa. Sanee a kpa 'mi, 'in -we mia celuda -Lagosebhe 'wu, we 'ka gbuzunu -zee 'gbu.»

⁵⁰ Toun, 'in o 'bunya yia -bha o ti -gwagwie nya. ⁵¹⁻⁵² Nyimesloyu yabhlo yia o 'bi, o ka 'naa -bhlogbo -gu. Wa kpa wee 'naa, 'in o yia we wa kwee ti, 'in o yia -gwa kpanu nya.

-Zezu wa kwaa gbuwobhunya 'kadu 'yu

(Mt 26.57-68; Lk 22.54-55,63-71;
Zn 18.13-14,19-24)

⁵³ Wa yia -Zezu -Lagobunya -kanyo 'kadu -gbe kwa. Da -Lagobunya -cian klaa, nyuma kpa klaa, we -yo -Lagoo titee gwesanya weee, wa gbelia 'wu. ⁵⁴ Piel mi -Zezu 'bi, o 'ni o -yo cipa. O plata -Lagobunya -kanyo 'kadu -budunwee, 'in o yia -kosu -yo ladi, o -yo 'sluja 'so.

⁵⁵ -Lagobunya -cian -yo gbuwobhunya weee titalta -Zezu -yo la wa 'ka o gbu -dili, 'in wa 'ka o 'bha, wa 'ni gbu yabhlogbo 'yi. ⁵⁶ Nyuma -duun zolua o yo -yo, 'in -maa weli 'ni bhli -bhlo.

⁵⁷ Tolua -saa 'wu, -maa dili o yo gbu 'wlu la, 'in -maa nee: ⁵⁸ «Gbu o gbaa, -a ka we 'nu. O nee nu, -Lagobudu 'kadu, -we nyuma 'subhaa da ni, -wloa o yia we. 'In 'yilu ta zo we -putu -we nyumee so 'nia 'tili, o 'ka -muu 'subha.» ⁵⁹ Wee gbu ni -gu, wa'a gba weli -bhlo.

⁶⁰ -Lagobunya -kanyo 'kadu -saa 'wu wa nyidi, 'in o yia -Zezu layibha: «Nyuma ni mi -mi gbu 'wlu ladi. -In 'ni mneni -in 'ka we -gu -saa?» ⁶¹ -Zezu 'ni nwe gba. O -so yaa 'wu, 'in o yia o layibha: «Lee, -Lagoo -Bhasanyo -in -mia yi? -Lago ka 'nji -a mnunia, o 'Yu -in -mia yi?»

⁶² -Zezu yia we 'bigupali: «Cun, 'mo in -mia. Nyumee Yu yia 'tute -ka -Lagoo lilisolu ladia. 'Yia a yia o yalipupa -gu we nya kwilida.»

⁶³⁻⁶⁴ -Lagobunya -kanyo 'kadu yia o 'naa yla 'ce nya. O nee: «O ka -Lago veli, a 'de weee ka we 'nu. -A 'ni -sleen gbudayinyo gbu -ka.»

O nee wa -yia: «Amia nee lea?»

Wa nee: «O ka gbunyu lenu.»

-Zugba wa kpa 'wu: «A 'bha o! A 'bha o! A 'bha o!»

⁶⁵Nyuma tɔlva slua ɔ -dle -gu. Wa -gblia ɔ 'naa 'yli -gu, 'in wa yia ɔ bhuti -kwli nya, wa nɛɛ ɔ -yla: «Nyɔɔ 'pa -mɪ -lua? -ln gba ɔ 'ɲni!» 'ln 'slɔja yia ɔ 'kpa yuƙwli 'wɔ subha.

Pielɩ kpɛlɩ -Zezuu -gugbu

(Mt 26.69-75; Lk 22.56-62; Zn 18.15-18,25-27)

⁶⁶⁻⁶⁷Nu, da Pielɩ mia 'wɔlɔda -mɔ wee -buduɲwɛɛ, 'in -Lagɔbɔbɔnyaa -kanyɔ 'kaduɔ zɔlubhonuɲwɔ yia yi. ɔ 'yia Pielɩ, 'in ɔ yia ɔ yla tenyii, 'in ɔ nɛɛ ɔ -yla: «-Mɪ mɩa da, -in -yɔ Nazalettyu -Zezu 'sɔ mɪ -benyi.»

⁶⁸Pielɩ nɛɛ: «Yo -wa yo, in 'nɪ ɔ -yi. -We a gbaa de ni, t'in 'nɪ we 'wɔla.»

Tɔɔn, 'in ɔ yia 'wɔsɔ, ɔ yia klolo ɲwɛɛ 'yiligbe. 'ln -kɔkɔ yia gbo. ⁶⁹ɔɔ 'ɲwɔnɔ 'yɪ 'yaa ɔ, -wa mɩa -bha, ɔ nɛɛ wa -yla: «ɔɔ nɔkpasu mɩa da ni, ɔ mɩ waa nyuma ni glaa.»

⁷⁰Pielɩ nɛɛ: «Yo -wa yo.»

Tɔɔn, -wa mɩa -bha, wa nɛɛ Pielɩ -yla: «Gbɔzɔnɔ -wa, -in mɩ wa glaa. Nu, Galilee -nyume -in -mɩa.»

⁷¹'ln Pielɩ yia bi, ɔ nɛɛ: «Nyume a saa de 'ɲni, in 'nɪ ɔ -yi, in -ka yo 'tɔbhɩ, -Lagɔ 'pa 'mɩ -kaslu 'wɔ!»

⁷²-Bha -bhlokpade, -kɔkɔ yia -zakpaa 'sɔnɔ gbo, 'in Pielɩ dli yia -Zezuu welɩ -gu -bho, nu, ɔ kpɛlɩ -Zezu gbɩ 'wɔla -zakpa ta, -zugba -kɔkɔ 'nɪ -slɔ -zakpaa 'sɔnɔ gbo. 'ln Pielɩ yia wie bhli.

Pilatɩ 'bhua -Zezuu -yɔgbɩ 'wɔ

(Mt 27.1-2, 11-14; Lk 23.1-5; Zn 18.28-38)

15

Zɩkpe -papa, *-Lagɔbɔbɔnyaa -ctan klaa, nyuma kpaɩ klaa, we -yɔ -Lagɔɔ titee gwesanya, waa gbɩwɩb-hunya weee, ma bhliɩ welɩ -bhlo. Wa gbuan -Zezu, *Wlɔmɩ -nyume ɔ pɩɩa Zudee -dɩdɩ 'wlu la, wa laa Pilatɩ, 'in wa yia ɔ -mɔɔ -gbɛ kwa, 'in wa yia ɔ -mɔɔ yoo 'nye.

²-Bha Pilatɩ 'yɩbhaa ɔ la: «'Lee, Zuifɩv 'wlulapɩɲyɔ -in -mɩa yɩ?»

-Zezu nɛɛ ɔ -yla: «'Mɩ -in gbaa de.»

³-Lagɔbɔbɔnyaa -ctan dɩɩa -Zezu gbɩ duun 'wlu la. ⁴'ln Pilatɩ yia ɔ -zakpa 'sɔnɔ layɩbha: «'Lee, gbɩv -zlo wa dɩɩa de -mɩ 'wlu la ni, -na nu we, 'in -t'in -sa we -gɩv?»

⁵-Zezu 'nɪ we 'yabhlogɔɔ 'bigupalɩ, 'in we yia Pilatɩ ɲwegaga -subhali.

⁶Nu, Zuifɩv 'fetu -ka nyini ni, -kasɩnyume ɔ nyumaa -zlo 'yɩbhaa, 'mɔ Pilatɩ tidea 'yi. ⁷-Mɔ wee -kaslu 'wɩ, nyume yabhlo wa laa -Balabastɩ -yɔ ɔ -lima mɩ -mɔ. Ma -yɔ dɩdɩv 'wlulapɩɲyɩa gu bhaa tɩ, 'in wa yia nyume 'bha. ⁸-Bha wa gbaa Pilatɩ -yla: «-We -na nu bhaa 'fetu 'yɩ nya le, -in nu we le.»

⁹Pilatɩ nɛɛ wa -ylaɛ: «Zuifɩv 'wlu-lapɩɲyɔ mɩa, 'mɔ in 'kaa 'yitide yɩ?»

¹⁰Pilatɩ 'de -yi we 'ji nu, zenyidli nya -Lagɔbɔbɔnyaa -ctan wlaa -Zezu. ¹¹Ma zɩlva nyuma ɲwɛ nu, wa sumanɩ we 'wɩ Pilatɩ 'ka -Balabastɩ -kaslu 'wɩsa.

¹²-Bha Pilatɩ gbac: «'Lee, Zuifɩv 'wlu-lapɩɲyɔ mɩa de ni, lɛɛ -lu in 'ka ɔ nɩnɩ?»

¹³Wa 'kpa 'wɩ, wa nɛɛ: «Kɩlv ɔ *su -gu la!»

¹⁴Pilatɩ nɛɛ: «Gbɩnyuu -mɩmɩ ɔ nu lea?»

'ln wa yia 'wɔkpa 'tɩtɛɛ: «Kɩlv ɔ su -gu la!»

¹⁵Nu, Pilatɩ 'yɩbha ɔ 'ka nyumaa -zloo dumagbɩ lɛnɩ, we 'dɛɛ 'gbɩ ɔ yia -Balabastɩ 'yitide. Tɔɔn, ɔ nɛɛ 'slɔja -yla: «A sɛɩ -Zezu.» 'ln ɔ yia wa 'yoo 'nye, wa 'ka -Zezu su -gu lakɩlv.

'Slɔja nyanta -Zezu

(Mt 27.27-31; Zn 19.2-3)

¹⁶'Slɔja kwaa -Zezu yoo -mɔ dɩdɩv 'wlulapɩɲyɔ gbɩwɩbhu -buduɲwɛɛ, 'in wa yia wa -lima weee la ¹⁷wa 'ka ɔ nyani. Wa yia ɔ nyumaa 'wlulapɩɲyɔ -bana zalɩ 'wɩpla, 'in wa yia 'wia -kloo

ma, 'in wa yia we ɔ 'wluo -pla, ¹⁸ 'in wa yia ɔ fusa ɔ glapale nya: «Zuifvu 'wlu-lapilinyɔ, -na fvu.»

¹⁹ Wa bhutia ɔ 'wlu gblee nya, -zugba wa slua ɔ -dle -gu, 'in wa sibhlia 'kukolu ɔ 'yu, wa tia wa 'de 'wu 'kienyi. ²⁰ Da wa bhua ɔ nyante, wa -saa ɔ -bana zalv 'wu, 'in wa yia ɔ 'dee -bana ɔ 'wupla. 'In wa -yɔ ɔ yia mni, wa 'ka ɔ su -gu lakulv.

-Zezu wa kulva su -gu la

(Mt 27.32-44; Lk 23.26-43; Zn 19.17-27)

²¹ Wa mia mnida, 'in wa -yɔ Silentyu 'Simɔ yia gbeli, -zugba ɔ bhv kpa. Nu, Alezandli -yɔ Wlufusu dide -wa. -Bha 'sluja gbaa ɔ -yla -gla nya nu, ɔ 'bhu -Zezuu su 'wu. ²² Wa yia -Zezu da wa laa Gɔlvgota kwa. (-Mvu ji -wa 'wluu kvaa da.) ²³ Wa 'nyea ɔ nv -we lv wa slua *milt, ɔ 'ni we 'ma. ²⁴ Tɔvn, wa yia ɔ su -gu lakulv, 'in wa yia -nigtv 'pa, -we wa 'kaa 'yi -bhlo -bhlo ɔ -bananya glaaa 'gbv.

²⁵ Zlvkpa ylv nya wa kulva ɔ su -gu la.

²⁶ -We ka 'gbv wa yia ɔ 'bha, wa celta we, 'in wa yia we ɔ 'wlu -bita lakulv. 'Mu wa celta:

-ɔ MIA DA

ZUIFVU 'WLULAPILINYO -WA

²⁷ Wa ka 'ya 'wienea 'so su -gu lakulv. 'Yabhlo mɔ ɔ lilisɔlv, 'in -gudv mia ɔ kɔpesɔlv. [²⁸ Nu, sanee 'sa -Lagɔsɛbheɛ beta yabhlo gbaa, beta -we gbaae: «Wa ka ɔ gbonyuuu kwe -cian glaa zelv.»]

²⁹ Nyuma mia 'pluda, -zugba wa bite 'wlu, wa velta ɔ, wa nɛe: «Aya, -mi gbaa -in 'ka -Lagɔbudu 'kadv -wlv, 'in -in 'ka we 'svbha 'yli ta zɔ ni, ³⁰ -sa -na 'de gbv 'wu, 'bhv su -gu -in 'sibhli la.»

³¹ -Lagɔbubɔnyaa -cian klaa, -Lagɔ titee gwesanya klaa, ma gbugbalv 'yaa -yla ɔ nyante nya, -maa nɛe: «Nu, ɔ ka nyuma tɔlva pue, ɔ 'ni -sleen mneni ɔ 'ka ɔ 'de pue! ³² Omɔ, -Lagɔ -Bhasanyɔ, *Izlaelv 'Wlulapilinyɔ, ɔ -ka su -gu 'bhv ɔ -ka lasibhli ni, -a -ka ɔ -yɔyi, 'in -a zva ɔ dli -gv.»

-Wa mia su -gu ɔ kwesi, -maa ka 'ya ɔ velv.

-Zezuu tlida

(Mt 27.45-56; Lk 23.44-49; Zn 19.28-30)

³³ Ylv 'ka -glɔnyidi nynia yi, nikpise yia kpa dudv weee -gu, we li 'lelv ta. ³⁴ We bhla -bhlokpade, -Zezu 'kpa 'wu 'titee, ɔ nɛe: «Eloi, Eloi, lama sabakatani?» -Mvu ji -wa: «(Na -Lagɔ, na -Lagɔ, lee -lu ka 'gbv -in yi 'mi 'bi 'bhva?)»

³⁵ Nyuma tɔlva -wa mia -bha, -wa 'nua we, wa nɛe: «Aya, ɔ mi Elii lada!»

³⁶ Wa lv nyume yabhlo -yɔ -gwagwie mnua, ɔ 'bhua -fuu 'wu, ɔ yia we kalv nv lv fa. ɔ zva we gblee 'yliya 'wu, 'in ɔ yia we ɔ nwe -yodi, -de -mɔ yv we nwanwanv, 'in ɔ nɛe: «A wv -slv. -De Elii yi yi, -mɔ 'ka ɔ lasibhlii, -a 'ka -bha 'yi.»

³⁷ -Zezu 'kpa 'wu 'titee, 'in ɔ yia tl.

³⁸ 'Naa bɔzia -Lagɔbudu 'kadv zɔ, mu bhlia 'wuylayte we nyidi -mɔ yalv tuklv, 'in we yia zɔ nyini.

³⁹ Wlvmv -sluja glv gbuu 'yugalinyɔ ɔ -y'ligbea -Zezu 'yu, 'in ɔ yia ɔ 'wukpiwelv 'nv, 'in sa ɔ tutlia 'wula, 'in ɔ yia -bha 'yi, ɔ nɛe: «ɔ nyume mia da ni, -Lagɔ Yu -wa 'pien.»

⁴⁰⁻⁴¹ Magidala -nwanv Malii klaa, 'Zake -yule -yɔ Zozee 'nyaa Malii klaa, we -yɔ Salomee, ma mia ɔ 'bu. Nu, ma pia -benyi ɔ -yla da wa mia Galilee. Wa -yɔ 'nwn duun tɔlva -yɔ -Zezu ka bha -Zeluzalemv mni. Wa 'y'ligbe -mɔ 'pupi, -zugba wa yla ɔ.

*-Zezefv zva -Zezuu 'kwie gbawla nvkple

(Mt 27.57-61; Lk 23.50-56; Zn 19.38-42)

⁴²⁻⁴³ Jibheza ylv nya, Alimateyu *-Zezefv yia yi. ɔ mi *Zuifvu gbvwli-wudnyaa glaa -nyume yabhlo, -ɔ wa zva -bha nya. Bhla -we nya -Lagɔ 'kaa dudv 'wlulapilv, ɔ mi we wuda.

We zlv mia, Zuifv mi wa -lu lamnazida, 'in zlv -ka zlv, mv -wa wa *Nyapeyiv. We

'dee 'gbu -Zezefu yia dli 'temani, o yia Pilatu -gbe mni o 'ka -Zezuu 'kwie -moo -zlali. ⁴⁴Pilatu nee o dli zo: «Aya! O ka tli -papa -bhlo.»

'In o yia Wlomv -sluja glv gbuu 'yugalinyo la, 'in o yia o layibha: «Lee, o tltli bi ka 'wugwlee?»

⁴⁵-Moo hwnua we -yo, 'in o yia -Zezefu o 'kwie yoo 'nye. ⁴⁶-Zezefu zaa 'naa -zovu, o -saa -Zezuu 'kwie su -gu, o zua we 'naa -yo, 'in o yia we 'bhuka 'wu fa. Wee 'bhuka mia, wa ka bha we 'bhlu tukpa 'wu. Toun, o glipea tukpa -boklo, 'in o yia wee gbawla hwekla.

⁴⁷Da wa zua -Zezuu 'kwie gbawla nukple, Magidala -hwno Malii -yo Zozee 'nyaa Malii ka -bha 'yi.

-Zezu -saa 'wu tltlunya glaa

(Mt 28.1-8; Lk 24.1-12; Zn 20.1-10)

16 Nyapeyli 'plia, Magidala -hwno Malii klaa, *'Zakee 'nyaa Malii we -yo Salomee, ma zaa -lasiklo, -we ka hne menta, wa 'ka we -Zezuu 'kwie -yotli.

²Dimasu zlukpe -papa, da 'yiv -saa 'wu, 'in wa yia gbawla -gu mni, ³-zugba wa 'yibhalia yibhalia lae: «Lee, tukpa 'kadu mia da gbawla hwee, nyoo 'ka we glipe -aun -yla?»

⁴Wa -talia -mo, 'in wa yia wee tukpa -boklo 'kadu -yoyi. Nu, wa ka 'cin we glipe. ⁵Wa plaa gbawla nukple, in wa yia -mo nyimesloyu yabhlo 'yi. O nyimesloyu -dili lilisolv la. O -bana polv. Nyano yia wa dli 'wuslo.

⁶O nee wa -yla: «A 'na nonv nyano -ni. Nazalettyu -Zezu, -o wa kulva *su -gu la, o da a talia yi? Nu, o ka 'wuso tltlunya glaa. O 'ni -seli -mi. A -tali, da wa palia o la, -bha ni da. ⁷Nu, o ka aun 'yugali Galilee. -Mo a yia o 'ya, saa 'de o gbaa zlume aun -yla, 'sa. Nu, a mni, a 'tulu o 'bunonya -yo Piel.»

⁸-Bha wa 'tlaa gbawla nukple -gwagwie nya, -zugba wa tela nyano nya.

Wa mi nyano nudaa 'gbu, wa 'ni nyume yabhlogbo -yla gbu gba.

Magidala -hwno Malii 'ya -Zezu

(Mt 28.9-10; Zn 20.11-18)

[⁹-Zezu -saa tltlunya glaa 'wu dimasu zlukpe. Magidala -hwno Malii, -o 'wu o vua zuzu 'nyii gbeso, o yia o 'de -moo 'kluslolu tia.

¹⁰⁻¹¹-Wa -yo -Zezu 'so mia 'cin, -bha Malii mnia wa -gbe. Wa mi wida. O 'tulva wa nu, o ka -Zezu 'yi, o -ga 'yliy. Wa 'ni we la gbuzovu.

-Zezu -slolua o 'de o 'bunonya 'so 'klu

(Lk 24.13-35)

¹²-Muv 'bigv, -Zezuu 'bunonyaa glaa -nyuma 'so mia kpa -yloogblv noda, 'in o yia o 'de -maa 'kluslolu sa -putu sa. ¹³Wa 'bhitia lv, 'in wa yia wa -lima 'tulu, -maa 'ni 'ya we la gbuzovu.

-Zezu -slolua o 'de o 'bunonya kugbua le -bhlo 'klu

(Mt 28.16-20; Lk 24.36-49; Zn 20.19-23; Lngb 1.1-8)

¹⁴-Sleen, o 'bunonya kugbua le -bhlo mi lida, 'in -Zezu yia o 'de wa 'kluslolu. O nee wa -ylae: «Nyuma nee aun -yla nu, in ka 'wuso tltlunya glaa, 'in wa yia 'mi 'yi. A 'ni we la gbuzovu. Lee ka 'gbu a 'ni 'mi dli -gu zua? Lee ka 'gbu a su sa yukwli -yaa?»

¹⁵Toun, 'in o nee wa -yla: «A 'plili dudu weee -gu, a 'ka -mo -Lagogbu gba nyuma weee -yla. ¹⁶Nyume, -o -ka 'mi dli -gu zv, 'in wa -ka o batizee, -Lago yia o gbu 'wusaa. Nu nyume, -o 'ni 'mi dli -gu zv, -Lago yia o gbu dula. ¹⁷-Wa zua 'mi dli -gu, gwedigbu wa yia lenva, mu nu: na 'hni nya wa yia zuzu 'nyuu vua. Wel -we wa 'nia -yi, 'mu wa yia gbaa. ¹⁸Wa yi tibe 'wubhuoo, wa yi gu 'maoo, gbu yabhlogbo 'na 'ka wa yli. Wa yi nyuma so -gulapaloo, 'in -maa pva.»

¹⁹Nyuraa -Kanyo -Zezu bhia gbu gbagbie, -Lago 'bhua o 'wu, o mnta yali, 'in o yia -Lago lilisobu ladi. ²⁰'In o 'bunonya yia -Lagobu gbaa mni, da weee. 'In Nyuraa -Kanyo saa wa 'wu wa

lubho 'wu. O yia wa 'tite 'nye wa 'ka gwedigbu lenu. Mu yia we -soluta, 'in nyura weee 'ka we 'jiyibheli nu, wa weli ni gbuzonu nya.]

Luku 'sebhe

Sa Luku gbaa -Zezuu gbuzonu gbv

-Dotloyu -ɔ -yɔ *Pɔlv mnia 'lakpa 'wu, mɔ -wa. Luku 'sebhe ɔ celta, we gwedida ɔ nɛɛ nu, -we ka 'gbv ɔ yia 'sebhe ni celt, mv -wa nu, nyuma 'ka -Zezu -gugbuu 'debbie yibheli.

-We ka 'gbv Luku yia 'sebhe ni celt mv ni

1 Teofilu 'kadu, -na fuv! -We plia -seli -aun glaa, nyuma duun ka we celcelte layla. ²Nyuma, -wa 'yia wee gbuv gwedilida, 'in wa yia -Lagoweltu gbagbanya -ze ni, -we wa gbaa -aun -yia ni, 'mv wamia celta. ³Na 'debbie -gbolu, da wee gbv dula gwe, sa we 'pɪ-plia 'wula, 'in in yia we layibha. Sa we mumnta 'wula, 'in in yia we yibheli ηwee ηwee. We 'gbv, Teofilu, we nani 'mi dudu, 'mv in celta da 'sebhe 'wu, 'in in yia -mi we yoo 'pa. ⁴In 'ni -mi 'wucel bhebhe. -Zezuu weli wa -soluta -mu, sa we -zea weli -zonu, -in 'ka we 'jiyibheli 'gbv, in yia -mi 'wucel.

Zakalii -yɔ Elizabetu 'yugwalɔgbv

⁵Bhla -we nya dudu 'wulapɪlɪnyɔ *Ewlotu pɪlɪ bhaa Zudee -dudu 'wlu la ni, *-Lagobubonyɔ yabhlo, -ɔ mi bhaa -bha, 'mɔ wa laa Zakalii. *-Lagobubonyaa zua wa laa Abia, -mɔ wa nyidi ɔ mia. ɔ ηwɔnɔ ηni wa laa Elizabetu. 'In ɔ yia -Lagobubonyaa -kanyɔ 'kadu *-Awlɔɔn zwayli 'bhv. ⁶Zakalii -yɔ Elizabetu 'sɔɔ nɔnɔbhv tuklu -Lagɔ 'yliya 'wu. 'In wa zua -bha -Lagɔɔ tite sazɔnu sa, we -yɔ ɔ weli 'de weee 'sɔ. ⁷-Gblo Elizabetu -tuua 'gbv, wa 'ni 'yu -ka, 'in wa 'de 'sɔ yia gɔ.

⁸Yli yabhlo nya, 'in Zakalii nu -Lagobubɔ zuaa 'yli yia nyini. 'In Zakalii yia ɔ -Lagobubɔ -lubho nua mni, -mɔ *-Lagobudu 'kadu zɔ. ⁹-Lagobubonyaa

lenugbu 'cun 'wu, wa -ka gba wa 'ka wa libho dlili ni, -nɪgbɪ wa paa. -Muv zli mia, wa 'paa wee -nɪgbɪ ni, Zakalii -gu we bhilila, ɔ 'ka -mɔ -Lagobudu 'kadu zɔ pla, ɔ 'ka -mɔ 'wli -sɛɛ 'gbv. ¹⁰Wee 'wlu -sie bhla nyina ni, -zugba -Lagɔɔ nyi-maa -zlo -di -bha 'pipee la, wa mi -Lagɔ bhuhhoeda.

¹¹Zakalii mi -Lagɔ bubɔda, Jejitatee 'anzi yabhlo yia ɔ 'klɔtlɔlɔ. We 'yiligbe -bha 'slakagusalilu, -we -gu wa siea 'wlnya, we lilisɔlv. ¹²Da Zakalii 'yia wee 'anzi -yɔ, 'pɪn sloa ɔ dlu, 'in -nyanɪgbv yia ɔ -kpali. ¹³'Anzi nɛɛ ɔ -ylae: «Zakalii, -in 'na nunu nyano -ni. -Lagɔ ka -na -Lagɔ -bhuhhoeweli 'wɔηwɔnu. Nɔkpasuyu -na ηwɔnɔ Elizabetu yia gwalia -mi -yia. ɔ -ka ɔ gwali, 'in -in 'ka ɔ ηni zu *Zaan. ¹⁴ɔ ɔ 'yuu 'gbv, 'muna 'kadu yia -mi 'wu yia. Nyuma -duun ɔ gwali gwali yia 'muna 'wulaa. ¹⁵-We ka gbv -wa ni, -bha Jejitatee 'yu, nyume 'kadu ɔ yia -zea. ɔ 'na 'ka -dlɔ zalv 'ma, ɔ 'na 'ka nu kalo 'ma. ɔ mi -mɔ ɔ 'nyaaa nukple ni, 'in -Lagɔɔ Zuzu 'Pupa 'kaa ɔ ye. ¹⁶*Izlaelnyuma -duun ɔ yia Jejitatee, -ɔ -wa wa -Lagɔɔ -gbe lɔlaa. ¹⁷Nyuma -Kanyɔɔ 'yugalnyɔ ɔ -mia, 'in zuzu -yɔ 'tite, -we mi bhaa *Elii -gu ni, mv yia ɔ -gu yia. ɔ 'ka we lenu, 'in didea -yɔ 'yua 'sɔ 'ka 'yɪbhali -yɪbhali. 'Bhie, -wa'a zua -Lagɔ 'nɔηwe, ɔ 'ka wa nyuma tuklu gbuyilo 'nye. ɔ 'ka 'sa wa -yɔmnaɔ Nyuma -Kanyɔɔ -nu nya.»

¹⁸-Lagɔɔ 'anzi gba 'saa, Zakalii nɛɛ: «-Ami ka gɔ, 'in na ηwɔnɔ mi ηwɔnɔkaa nya, -na weli -in gbaa da 'lee, sa we 'ka 'wulapɪlɪ?»

¹⁹'Anzi yia we 'bigupali, we nɛɛ: «-Ami -wa Gablie. -Lagɔ -ɔ 'yu na yiligbea, mɔ tiea 'mi, nu, in yi, in 'ka -mi -yia weli ni -yɔ gbuzɔnu -gbv ni gba. ²⁰Weli -we in gbaa de -mi -yia, -in 'ni we dli 'wudu 'gbv ni, we 'bhv -zeen 'wu, bhobho -na yia -zea, weli 'na 'ka -mi ηwee 'tla. 'Yli -we -Lagɔ 'paa ηwee, we -ka nyini 'bhie, 'in -in 'kaa gba.»

²¹ Zakalii mi -Lagobudu 'kadu zo - gwleda kplokploo 'gbu, -Lagoo nyuma - wa mia -bha 'pipee o wuluda, hwegaga ka wa subha. ²² Nu, o 'tlaa, o 'ni mneni o 'ka wa -yla gba. 'In nyuma yia we - yoyi nu, -lu yabhlo ka o 'klu 'tlali -mo - Lagobudu 'kadu zo. 'In -zugba o paa wa -yla so. O 'ni mneni o 'ka gbu -gusa. ²³ Onnu -Lagoo bubo yli bhia ni, 'in o yia o -zoo lomu.

²⁴ 'Yli 'so -le 'plia, 'in Zakalii 'hwno Elizabeti yia nukpla pla. 'Cu gbu 'wu, - zugba o zize o 'de. 'In o nee o 'dee dlu zo: ²⁵ «-Aa! -Lago ka 'mi nyazi 'yili, o ka 'mi zu 'klu -sa nyuma 'yliya 'wu. 'In un yia gwal hwno -ze.»

Sa 'anzi kwaa Malii -Zezuu gwalgbuu 'di

²⁶ Elizabeti plaa nukpla, o ka 'cu gbe- libhlo, 'in -Lago yia o 'anzi Gablie tie -mo Nazaleti, Galilee -dudu -gu. ²⁷ -Mo 'yies- lohwnoyuu -gbe o tiea we. O 'hni wa laa Malii. O 'ni -slo nukpasu -yi. Nu, nyume yabhlo wa laa *-Zezefu, o bhoyi -wa. Nyumaa 'wlulapilinyo *-Davidu zwayli - nyume yabhlo -wa. ²⁸ -Lagoo 'anzi plaa o -gbe, 'in we nee o -ylae: «Malii, a fuv! A li 'muna. Ama -Lago 'nyea o zuzonu, ama na saa fu, -Lago -yo aun 'so mi.»

²⁹ Malii 'nua welt -muni, we ka o dlu sumani. 'In o yia o 'de layibha 'lee: «Fu -mumu we -saa de 'mi, sa -muv 'ji mia?» ³⁰ 'Anzi nee o -ylae: «Malii, nyano 'na solum aun dlu -ni. -Lago ka o zuzonu aun 'nye. ³¹ A -tali, nukpla a yia plaa, a 'ka nukpasuyu gwali, 'in a 'ka o 'hni zu - Zezu. ³² Nyume 'kadu o yia -zea, 'in wa 'ka o la Yali -Lagoo 'Yu. 'Mo Jeditape yia o dukpasa -Davidu 'hnumnikpe 'wuladia, 'in o 'ka nyuma 'wlulapili. ³³ Mo yia Izraelnyuma wee 'wlulapili 'komuv, 'in o nyumaa 'wlulapili 'ni bhloluda -ka.»

³⁴ Malii nee 'anzi -ylae: «In 'ni nukpasu -yi, sa we 'ka 'wulanunna?»

³⁵ 'Anzi yia we 'bigupali o -ylae: «Zuzu 'Pupa yia aun -gu yia, 'in Yali -Lagoo 'tute yia aun -gugblia zuzu 'bhisa. We 'gbu, o 'yu a yia gwalia, o mi -mowluda, 'mo wa yia laa -Lagoo 'Yu. ³⁶ Ama zwayli 'hwno Elizabeti mi nukpla, nu, o ka go. Nuk- pasuyu o yia gwalia, -o wa laa zlume - gblotu 'hwno, o 'cu gbelibhlo mia da. ³⁷ - We ka gbu -wa ni, -lu yabhlogbo 'kaa -Lago stali, we 'ni -mi.»

³⁸ Toun, 'in Malii nee: «Jeditapee lub- honohwno un -mia. Sa -in gbaa de, we nu 'sa na -nu nya.» 'In 'anzi yia o kwesi 'bhv, 'in we yia mni.

Malii mnia Elizabeti 'yia

³⁹ Wee bhla -bhloo 'de nya, Malii -soa 'wu -gwagwie nya, 'in o yia Zudee -duduv da -gogo -zuaa 'gbe yabhlo 'wu mni. ⁴⁰ O plaa Zakalii -budu zo, 'in o yia Elizabeti fusa. ⁴¹ Da Elizabeti 'nua Malii fusbaweli ni, yu mia o nukple, 'in o yia lazuklu. 'In Zuzu 'Pupa yia Elizabeti ye. ⁴² 'In o yia 'wukupi 'tute:

«Malii! -Lago ka aun 'nyulanwna, we 'ka 'hwni weee -zi. 'In o ka 'ya 'yu -o mia aun nukple 'nyulanwna. ⁴³ Aya! Nyoo un -mia, 'in na -Kanyoo 'nyaa yi na -gbe yia? ⁴⁴ Nu, a yi -yoo! In 'nua amaa na fu- saweli, toun, 'yu -o mia 'mi nukple, 'in o yia lazuklu 'muna 'kadu nya. ⁴⁵ Gbu Jeditape gbaa aun -yla, a ka we dlu 'wudi nu, le we yia nuaa 'gbu, 'wututue -dlu mi amaa -nu nya.»

Malii -mnuma -Lagoo 'hni

⁴⁶ Elizabeti gba 'saa, -bha -bhlokpade Malii nee:

«Cun, Jeditape 'yli, o 'hni na yia -mnuma. ⁴⁷ 'Muna ka na dlu ye, na Gbuvusanyo -Lagoo 'gbu.

⁴⁸ -We ka gbu -wa, -Lago ka 'mi 'yli -gu 'pa, o nyazidli nya. -Ami, o lubhonohwno,

-Lago -ka wa -yogbu 'wuti, mu slolua wa 'pupue.

⁷⁸ -Amiaa -Lagoo nyazidl 'kadu 'gbu, o yia yalu san -we -yo zlokpa yluu san 'wuwluva,

-ain -gu 'mnia,

⁷⁹ we 'ka -wa mia nikpise 'wu ladida -yo -wa mia titliee zuzu 'wu ladida, glaa layi.

'In we 'ka -ain 'wututue -dlawo 'yloogbu daslolu 'gbu.»

⁸⁰ 'Yule mi 'ylimanada, 'in o 'wlukuvn mi ladoluda. 'In o yia da beblee ladila mni o 'de -bhlo tiklu 'bhie, 'yli -we nya o -slolua o 'de Izlaelnyuma 'klu, 'in we yia nyini.

-Zezuu gwaligbu
(Mt 1.18-25)

2 -Muu bhla, nyumaa 'wlulapilnyo 'kadu *Sezaa Ogusi palta tite yabhlo, nu, wa zeli o nyuma weee, dudu weee -gu. ² Bhla -we nya Kilinius mia Siliiii -dudu -gu nyumaa 'wlulapilnyo nya, we bhla wa zelia nyuma tianu. ³ Nyuma weee yia wa 'deee -zaw wa 'hni celta mni -bhlo -bhlo.

⁴ *-Zezefu -maw yi 'yaa Nazaletigbe 'wu 'bhu, Galilee -dudu -gu, 'in o yia -Davidu 'gbe wa laa Betlemu nukple mni, Zudee -dudu -gu. -Davidu zwayli -yo o -budu zo -nyume o -mia, -Davidu -budu zo. ⁵ O -yo o bhoyi Malii, -o mia 'wuwlu -nukpla 'so, 'in wa yia mni, wa 'ka wa 'hni celu 'gbu. ⁶ Wa mi Betlemu, 'bhie, Maliii 'wlusabhla yia nyini. ⁷ 'In o yia o 'wukpialt yu gwal, nukpasuyu nya. O bibelia o 'naa -yola ni, 'in o yia o numaa 'wulili -gbo 'wu lapiti. Nu, wa 'ni 'bi 'yi 'lakpanyaa -budu zo 'gbu.

-Lagoo 'anzi yabhlo -laa bhlabhlee 'yliyozunya 'dizawo

⁸ -Mo wee dudu -bhlokpade -gu ni, kpaah bhlabhlee 'yliyozunya gva. Sabo, -zugba wa ku wa bhlabhlee -zlo hwe. ⁹ -

Jejitapee 'anzi yabhlo yia wa 'klutlali, 'in -Lagoo 'hnumtee san 'kadu yia wa gbeli. 'In -nyanigbo yia wa -kpalu. ¹⁰ 'Anzi nee wa -ylae: «A 'na nyamanu -ni, nu, 'dizawo in -laa ain. Mu yia nyuma weee 'muna 'kadu dli zo slua. ¹¹ -Zeen sabo, wa ka amiaa Gbuwsanyo gwali, -mo -Davidu -zaw. Mo -wa -Lagoo -Bhasanyo, 'in mo -wa Nyumaa -Kanyo. ¹² -Lu -we 'kaa o -slolu, 'bhie, a 'ka o yibheli mu ni: 'yuyolu yabhlo a yia 'yia, 'naa mi o -yolabelidida, -zugba o pi numaa 'wulili -gbo 'wu la.»

¹³ Tawo, yali 'anzu -zlo yia 'anzi -gubho, -Lagoo 'hnumtee nya, -zugba we gbaa:

¹⁴ «-Lagoo 'hni 'yli -mo yali 'piti, 'in nyuma -wa -Lago 'yibhaa, 'wututue -dlaw mi wa -nu nya dudu -gu.»

Bhlabhlee 'yliyozunya mnia Betlemu

¹⁵ Da -Lagoo 'anzunya 'bhua wa kwesi, 'in we 'de weee yia yali mni ni, -bha bhlabhlee 'yliyozunya zuzlwa 'di, wa nee: «-A mni Betlemu, gbu -we nua -mo le, Jejitapee -slolua -ain 'klu, -a 'ka we 'yi.»

¹⁶ Wa -saa 'wu -gwagwie nya, 'in wa yia -mo mni. 'In wa yia -mo Malii -yo -Zezefu yli. 'Yuyolu pi numaa 'wulili -gbo 'wu la, 'in wa yia o 'yi. ¹⁷ Da wa 'yia o 'yuyolu ni, -we 'anzi gbaa wa -yia o 'yuu daa, 'in wa yia we 'disaste bhli nyuma talwa -yia. ¹⁸ Gbu -we bhlabhlee 'yliyozunya gbaa, -wa weee 'nua we, hwegaga subhaa wa. ¹⁹ Gbu weee 'plia, Malii yia we dli zo ladili. O -ka ladi, -zugba o pupali we -gu 'wlukuvn la. ²⁰ -Muu 'bugu, 'in bhlabhlee 'yliyozunya yia lumni, -Lagoo 'hni ylimanie -yo o 'hni mntie nya. -We wa 'nua klaa, 'in wa 'yia -yo klaa, nu, sa 'anzi gbaa we wa -yia, 'sa we nua.

Malii -yo -Zezefu 'so yia -Zezu -slolua mni, -Lagobudu 'kadu zo

²¹ 'Yuu lokowlu -bhlo nyinia, 'in wa yia o kni 'wupa. 'In wa yia o 'hni zo -Zezu.

Wa 'ni -slɔ ɔ nukpla pla, 'ɲni -we 'anzi gbaa ɔ 'nyaa -yla ni, 'mu wa zua ɔ.

²² 'In da Maliii -yɔwɔɔɔ yli nyinia, sa we mia celida *Moizu tite 'wu, 'sa -Zezefu -yɔ Malii kwaa 'yu *-Zeluzalemɔ, wa 'ka ɔ Jejitape 'kluslolu. ²³ Nu, we mi celida Jejitape tite 'wɛ:

«'Wukpialɔ nukpasuyu wa yia -bha -saa Jejitape -nu nya.»

²⁴ Wee tite -bhlokpade gbaa wa bubɔ -Lagɔ, -de gbele sɔɔ, -de -kpakun yua sɔɔ, we nya, 'in Malii -yɔ -Zezefu -yɔ we yia mni.

'Simeɔɔ 'paa -Lagɔ fuo -Zezuu 'gbu

²⁵ Nu, nyime yabhlo mi bhaa -Zeluzalemɔ, 'mɔ wa laa 'Simeɔɔ. Nyime tuklu -wa, 'in ɔ zua -Lagɔ 'nɲwe, 'in ɔ mia *Izlaelu Gbuwusanyɔ wɔda. Zuzu 'Pupa mi ɔ -gu. ²⁶ -Mɔɔ neɛ ɔ -yla 'ciɛn, nu, -Lagɔɔ -Bhasanyɔ ɔ yia yoo 'paa, ɔ 'ni -slɔ -mɔɔ 'yi, ɔ 'na 'ka tli.

²⁷ -Lagɔɔ Zuzu 'bhua 'Simeɔɔ 'wu, 'in ɔ yia -Lagɔbudu 'kadu zɔ mni. We bhla, -Zezuu didea ka wa 'yu -Lagɔbudu 'kadu zɔ kwa. 'In -we Jejitape tite gbaa, wa 'ka we lenu ɔ -yla. ²⁸ 'Simeɔɔ 'bhua 'yu 'wu, ɔ 'paa -Lagɔ fuo, 'in ɔ neɛ:

²⁹ «Jejitape, -we -in gbaa, we ka lenu. -Sleɛn -in mneni -in 'ka -na lubhononyɔ 'yitide,

ɔ 'ka tli -dlɔɔ.

³⁰ Nu, *nyumaa Gbuwusanyɔ -in 'paa yoo,

in ka ɔ 'yi na 'yli 'sɔ nya.

³¹ Nu, nyime -ɔ -in nua le,

nyumaa Gbuwusanyɔ nya,

nyuma weee 'yu, in ka ɔ 'yi.

³² Mɔ -wa, zli -we 'kaa dɔdɔgu -nyuma weee nikpise 'wusa.

Izlaelunyuma -in -saa -bha,

wa 'ɲni 'ka mni ɔ 'gbu.»

'Simeɔɔ -faltpagbu

³³ Gbu 'Simeɔɔ mia gbada -Zezuu daa, we ka ɔ 'nyaa -yɔ ɔ dide 'sɔ ɲwegaga -subhalt. ³⁴ 'Simeɔɔ ɲwnaa wa 'nyu la, 'in ɔ neɛ -Zezuu 'nyaa Malii -ylae: «A -tali,

'yu -mɔnu 'gbu, nyuma -duun yia bhlia, 'in nyuma -duun yia 'wɔsɔɔ *Izlaelɔ -dɔdɔ -gu. Mɔ yia -Lagɔ -slolua, 'in nyuma tɔɔba 'na 'ka ɔ gbu -yɔɲwuu. ³⁵ 'In nyuma duun dli zɔ lapɔpalɔgbunya mia, wa dli zɔ zizeda, sanɛɛ ɔ yia we zli 'klɔ wlelia bebleɛ. 'In ama, Malii, gbu -we yia an yla, -yɔ we yia an 'cɔɔɔɔ, neɛ 'yli 'sɔ tugugbe wa fa amaa dibhe 'wu.»

Ani 'paa -Lagɔ fuo -Zezuu 'gbu

³⁶ We bhla, Fanuelu 'yu Ani, -ɔ -wa -Lagɔgbu -faltɔɲwɔɔ, Aselu zwayli, -mɔɔ mi 'ya wee -Lagɔbudu 'kadu zɔ, -zugba ɔ ka gɔ. ɔ -dɔgbu bhla, ɔ -kua yli,

we li -zu gbesɔ, 'in ɔ 'lowli yia tli. ³⁷ ɔ ka -zɔɔ glɔ -mnua -zu -mnua, 'in -zugba ɔ mi -dɔgbɔɲwɔɔ nya. ɔ mi -Lagɔbudu 'kadu zɔ 'kɔmɔɔ, 'in ɔ nua -mɔ -Lagɔɔ

lubho zɔɔkpe, jibheza, -zugba ɔ pla 'sun, 'in ɔ bhubhoe -Lagɔ. ³⁸ Da 'Simeɔɔ mia Malii -yɔ -Zezefu 'sɔ -yla gbu gbada, we bhla Ani plaa -Lagɔbudu 'kadu zɔ, ɔ 'yia

-Zezu ni, 'in ɔ yia -Lagɔɔ 'ɲni mnɔɔɔ bhli. 'In -zugba nyuma weee -wa mia -Zeluzalemɔ 'wɔzɔtɔyɔɔ wɔda, ɔ gba -maa -yla -Zezuu gbu.

**-Zezu -yɔ ɔ nyuma 'sɔ
'bhitia lu Nazaletɔ**

³⁹ Gbu -we Jejitape tite gbaa, -Zezuu nyuma bhia we lenve, 'in wa yia wa 'gbe

nɔkple lubhiti, Nazaletɔ, Galilee -dɔdɔ -gu. ⁴⁰ Wa mi -mɔ, -zugba 'yu ylimantɔ, ɔ

temantɔ la. 'In gbuyilo yia ɔ ye, 'in -Lagɔɔ 'nant yia ɔ nya -tu.

-Zezu ka -zu kugbua le 'sɔ, 'in ɔ yia -Lagɔbudu 'kadu zɔ mni

⁴¹ -Zu weee nya, -Zezuu 'nyaa -yɔ ɔ dide mnia *Zuifvɔ *'Wɔzɩtylu 'feti† -gv -Zeluzalemv. ⁴² -Zu yabhlo nya, da -Zezu 'yia -zu kugbua le 'sɔ, sa wa mnia 'cin 'Wɔzɩtylu 'feti -gv ni, 'in ɔ -yɔ ɔ nyuma 'sɔ yi 'saa -mɔ mni. ⁴³ 'Feti bhia, wa mi Nazaletɩ lɔyida, 'in wa 'yu -Zezu yia -Zeluzalemv -tv. ɔ didea 'ni we 'jiy-ibheli. ⁴⁴ Wamɩa dlu nu, -Zezu mi wa nɔnɔnya glaa. Wa nɔa 'yɩ -bhlo, 'in wa yia ɔ datale bhli wa nyuma -yɔ wa 'talea nyɩdɩ. ⁴⁵ Nu, wa 'ni ɔ 'yɩda -mu 'gbv, 'in wa yia -Zeluzalemv lɔbhiti, wa 'ka -mɔ ɔ dataɩ. ⁴⁶ We 'yɩ tanv zɩ, 'in wa yia ɔ 'yɩ -Lagɔbudu 'kadu zɔ. -Zugba ɔ -dɩ titee gwesanya nyɩdɩ la, ɔ pulv wa yukwli, 'in ɔ yɩbha wa gbunya la. ⁴⁷ Nyuma -wa pulva ɔ welt yukwli ŋwegaga ka wa subha, ɔ 'ylimnee -yɔ ɔ gbvɔ 'bigupaltee 'gbv. ⁴⁸ Da ɔ nyuma 'yia ɔ ni, 'in ŋwegaga yia wa subha. 'In ɔ 'nyaa nɛɛ ɔ -ylae: «Na 'yu, le ka 'gbv -in yi 'sa -aun -yla nva? -ln -talɩ, in -yɔ -na dide mia -na dataɩda, -amɩaa dɩ ka sumantɩ bhabha.»

⁴⁹ 'In ɔ yia we 'bigupaltɩ wa -ylae: «Lee ka 'gbv a nɔnv 'mi 'yilibɩla? A 'ni we 'ji -yi nu, na Didee -budu zɔ in 'kaa -mu?» ⁵⁰ Nu, ɔ nyuma 'ni gbv -we ɔ gbaa wa -yla 'wulanv.

⁵¹ -Zezu -yɔ ɔ nyuma 'sɔ yia Nazaletɩ lɔbhiti, 'in ɔ yia wa 'nɔŋwe zɔ. 'In ɔ 'nyaa yia gbunya -mni dɩ zɔ lazɩ. ⁵² -Zezu mi 'ylimanɩda, -zugba ɔ gbuyilo ylimantɩ -gɔwola, 'in ɔ namantɩ -Lagɔ -yɔ nyuma dɩdɩ.

'Zan -Batisɩ mnazɩa Nyumaa -Kanyɔɔ 'yloogblv -yɔ

(Mt 3.1-12; Mk 1.1-8; Zn 1.19-28)

3¹⁻² Nu, Tibɛɛ Sezaa nyumaa 'wlu-lapiltee -zu kugbua le gbunv nya ni,

we bhla, Pɔnstɩ Pilatɩ mi dɩdɩv 'wlu-lapilnyɔ nya Zudee. Ewloɩv mi nyumaa 'wlu-lapilnyɔ nya Galilee, 'in ɔ bheli Fil-ipu mia Itulee -yɔ Tlakonitɩ -dɩdɩ -gv, -zugba Lizaniastɩ -mɔɔ mi Abilentɩ -nyumaa 'wlu-lapilnyɔ nya. 'In Anastɩ -yɔ Kaifu 'sɔ mi *-Lagɔbɔbɔnyaa -cian 'kadɩ nya. We bhla, Zakaliii 'yu *Zaan -ɔ dɩta da bebleɛ la, 'in -Lagɔ yia ɔ -yla gbv gba. ³ 'In Zaan yia Zudeɛn gbua dɩdɩv weee -gv 'plilie bhli, -zugba ɔ gba nyuma -ylae: «A 'bhiti dɩ, a yi in 'ka aun batizee, 'in -Lagɔ 'ka amɩaa -yɔgbv 'wɩtɩ.» ⁴ Sa *-Lagɔgbv -falɩpanyɔ *Ezaai cɛɩa ɔ 'sebhe nɔkple, 'sa we nua. ɔ nɛɛ:

«Nyume yabhlo kpta 'wu da bebleɛ, ɔ nɛɛ: «Nu, a mnazɩ Nyumaa -Kanyɔɔ 'yloogblv -yɔ, a nv ɔ 'yu 'yoo tukɩ.»

⁵ 'Gbiwlu weee yia klaa, -gɔɔ weee -yɔ 'kpida weee yia sloa. 'Yloogblv 'wukanɔdanya yia 'wuslamantɩ, 'ylinyuno -yloogblvnyaa -gv yia 'wɔmmenia yɔɔyɔɔ.

⁶ 'In *Nyumaa Gbɔwɔsanyɔ -Lagɔ 'paa yoo, dɩdɩgbv -nyuma weee yia ɔ 'yɩa.»

⁷ Nyumaa -zlo mi Zaaan -gbe yida, ɔ 'ka wa batizee, 'in ɔ nɛɛ wa -ylae: «Tɩbhe -gnv! -Dawlician! -Lagɔɔ gbɔwɔbhuyɩ ka cɩpa. Nyɔɔ -saltɩ aun 'dɩ, 'in a pupaltɩ 'wlukvɔn la ni, a mneni a 'ka -Lagɔɔ 'ce -we mia yida kwɛɛ 'tlaa? ⁸ A 'bhiti amɩaa dɩ, 'in a -slolu we amɩaa lenugbunya 'wu sazɔnv sa. A 'na gbaltɩ amɩaa 'dɛɛ dɩ zɔ -nɩɛ: «Nu, Ablaamv mi -amɩaa dukpasa nyaa 'gbv, -a ka gbɔwɔbhv -nv. Nu, in nɛɛ aun -ylae, -Lagɔ mneni, ɔ 'ka tukpanya ni Ablaamv 'yua -zɛɩ. ⁹ -Lagɔɔ 'neno gbee 'yɩ -dɩ sunyaa bhv -yɔ la pepe. Su weee -we'e 'paa 'bhue -zɔnvnya ni, -dɩa ɔ yia we, ɔ 'ka we -kosu 'wu viteli.»

†2:41 'Mv wa laa -tuauwelt 'wu: «Pâques».

¹⁰ጥህጋላ, 'in waa nyumaa -zlo yia Zaan layibhae: «Sa -a 'ka -ylæ nu ya?»

¹¹Zaan yia we 'bigupali wa -ylæ: «ጋ -ka -bana 'sɔ -ka, ጋ 'nye 'yabhlo nyume ጋ 'nia -bana -ka. 'ln ጋ -ka lililu duun -ka, ጋ dlili we.»

¹²*Nisun -gwezisanya tolva yia Zaan -gbe, ጋ 'ka wa batizee. 'ln wa yia Zaan layibhae: «-Amiaa -kanyɔ, sa -a 'ka nua?»

¹³'ln Zaan yia we 'bigupali wa -ylæ: «'Gwezi -we a 'kaa -sa, amiaa 'de -yi we, a 'na pali we -gu -ni.»

¹⁴'ln 'sluja yia ጋ layibha 'yae: «Sa -amia 'ka nua?»

ጋ næ wa -ylæ: «A 'na -sali nyuma 'gwezi kwee -gla nya -ni, a 'na lili wa -bi 'wu -ni. Amiaa 'penigwezi namani aun dudv.»

¹⁵Nyuma, -wa mia wuda, maa yibhaa -maa 'de la dli zɔ, «Zaan mia de, -Lagɔɔ -Bhasanyɔ 'kaa yi, -de mɔɔ?» ¹⁶Nu, Zaan næ wa 'de weee -ylæ: «-Ami, 'nyu nya na batizea aun. Nu, ጋ mia yida, ጋ 'tite -zi na -nu. 'ln 'ni we 'klu -ka, in 'ka ጋ -sakwlaa 'llukpe -blo. Mɔ yia aun batizea Zuzu 'Pupa -yɔ -kosu nya. ¹⁷ጋ ka ጋ bute kwee, ጋ 'ka ጋ 'mno 'wupu, 'in, ጋ 'ka we 'ya -yɔ we vavi -yɔsisali. 'ln ጋ 'ka we 'ya -zɔnunya -gbagbu 'wu slu, 'bhie, ጋ 'ka we vavinya -kosu we'e nyumoa 'wu viteli.»

¹⁸Zaan mi nyuma 'di duun zoda, -zugba ጋ gba wa -yla -Lagɔweli -zɔnu.

¹⁹Nu, we bhla Zaan palta dudvu 'wlu-lapilinyɔ Ewlov -yla gbu la, ጋ bheli 'hwnɔ Ewloidiadi ጋ -saa -mɔɔ -glo, 'in ጋ yia ጋ kwa, we -yɔ gbonyuu -duun ጋ nua læ 'gbu. ²⁰Nu, 'in Ewlov yi 'yaa gbonyuu yabhlo lenu -tapa: ጋ ka Zaan -kaslu 'wupa.

Zaan batizea -Zezu

(Mt 3.13-17; Mk 1.9-11)

²¹Da wa 'nia -slɔ Zaan -kaslu 'wupa, we bhla ጋ batizea nyuma duun -yɔ -Zezuu 'debbie -gbolu. ጋ batizee bhla, -Zezu mi -Lagɔ bhubhoeda, 'in yali yia hwe -kali.

²²'ln Zuzu 'Pupa yia ጋ -gu lasibhli, ጋ 'wlu sa -kpakun. 'ln wa yia weli yabhlo 'bhua -Lagɔɔ -gbe 'nu, we næ: «Na 'Yu -in -mia, in -kali -na ze. -Mi in 'nye na dli weee yoo.»

-Zezuu dukpasu 'hnyina ni

(Mt 1.1-17)

²³⁻³⁸-Zezu ka sa -zu glu -bhlo -zu kug-bua, 'bhie, ጋ yia ጋ lubhoo nunve gwedi. ጋ dukpasu hni ni:

*-Adaan dide -wa -Lagɔ.

-Adan gwalia Seti, Seti gwalia Enɔsu.

Enɔsu gwalia Kainamu, Kainamu gwalia Maleleli.

Maleleli gwalia -Zaledi, -Zaledi gwalia Enɔku.

Enɔku gwalia Matuzala, Matuzala gwalia Lameki.

Lameki gwalia *Nowee, Nowee gwalia Semu.

Semu gwalia Alifakisadi, Alifakisadi gwalia Kainamu.

Kainamu gwalia Sala, Sala gwalia Ebeli.

Ebeli gwalia Faleki, Faleki gwalia Wlago.

Wlago gwalia Seluku, Seluku gwalia Nakɔɔ.

Nakɔɔ gwalia Tala, Tala gwalia Ablaamu.

Ablaamu gwalia Izaki, Izaki gwalia Zakɔbu.

Zakɔbu gwalia Zuda, Zuda gwalia Falesi.

Falesi gwalia Eslomu, Eslomu gwalia Aluni.

Aluni gwalia Adume, Adume gwalia Aminadabu.

Aminadabu gwalia Naason, Naason gwalia Sala.

Sala gwalia -Boazi, -Boazi gwalia Obedi.

Obedi gwalia -Zesee, -Zesee gwalia -Davidi.

-Davidi gwalta Natan, Natan gwalta Matata.
 Matata gwalta Mena, Mena gwalta Melea.
 Melea gwalta Eliakimu, Eliakimu gwalta -Zonamu.
 -Zonamu gwalta -Zezefu, -Zezefu gwalta Zuda.
 Zuda gwalta 'Simeo, 'Simeo gwalta *Levii.
 Levii gwalta Matati, Matati gwalta Zolimu.
 Zolimu gwalta Eliezee, Eliezee gwalta -Zezu.
 -Zezu gwalta Eli. Eli gwalta Elumadamu.
 Elumadamu gwalta Kozamu, Kozamu gwalta Adii.
 Adii gwalta Melukii, Melukii gwalta Neli.
 Neli gwalta Salatieli, Salatieli gwalta Zolobabel.
 Zolobabel gwalta Wlesa, Wlesa gwalta Yoana.
 Yoana gwalta Zoda, Zoda gwalta Zozeki.
 Zozeki gwalta Semeini, Semeini gwalta Matatiasi.
 Matatiasi gwalta Mati, Mati gwalta Nagai.
 Nagai gwalta Esuli, Esuli gwalta Naumu.
 Naumu gwalta Amosu, Amosu gwalta Matatiasi.
 Matatiasi gwalta -Zezefu, -Zezefu gwalta Zanai.
 Zanai gwalta Melukii, Melukii gwalta Levii.
 Levii gwalta Matati, Matati gwalta Eli.
 Eli gwalta -Zezefu. 'In we mi nyuma dlu ni,
 -Zezefu nukpasuyu -wa -Zezu.

*Kuzu ylaa -Zezu la

(Mt 4.1-11; Mk 1.12-13)

4 Zuzu 'Pupa yea -Zezu toun, 'in o yia Zudeeen -gogo -gu 'bhu, 'in o Zuzu 'Pupa yia o da beblee kwa. ²'In *Kuzu yia -mo o layla, 'yli glu 'so nukple. Wee 'ylunya -muni nya, o 'ni -lu yabhlogoo li. Wee 'ylunya 'pta, 'in njo yia o -yokpa.

³'Kuzu nee o -ylae: «-In -ka -Lagoo 'Yu nya -mi 'pien, -in gba tukpa mia ni -yla, we -ze 'floo.»

⁴'In -Zezu yia we 'bigupali we -ylae: «We mi celida *-Lagosebhe 'wue: «We 'ni lililu -bhlogoo -gu nyumee 'yliyogagie tlii.» »

⁵'Kuzu yia -Zezu 'wupa -gogo 'kadu 'wlu kwa, -bha -bhlokpade we -slova o duduu 'hnumni -da weee 'klu. ⁶'In we nee o -ylae: «'Tute weee ni klaa, 'in duduu -gou 'hnumnie weee klaa, in 'ka -mi we 'nye. Wa ka 'mi we 'de weee yoo 'nye. Nyume o in -ka 'yibha, 'mo in mnenia in 'ka we 'nye. ⁷-In -ka 'mi 'yu 'kukolu 'sibhli, -in -ka 'mi bubo ni, 'in we 'de weee zea -na -nu.»

⁸'In -Zezu yia we 'bigupali we -ylae: «We mi celida -Lagosebhe 'wue: «-In bubo Jejitape, o -wa -na -Lago, 'in -in nu o 'debhlogoo -yla lubho.» »

⁹'Kuzu yia -Zezu -Zeluzalemu kwa. We dia o -Lagobudu 'kadu 'wlu la, 'in we nee o -ylae: «-In -ka -Lagoo 'Yu nya -mi 'pien, -in -blu 'wu, -in 'ka lasibhli. ¹⁰Nu, we mi celida -Lagosebhe 'wue:

«-Na 'gbu, gbaa o yia o 'anzunya -yla we zu -mi 'yliyo.»

¹¹'In we 'ka we sonya -mi zo lasulu, -na bhu yi tukpa gozoo 'gbu.» »

¹²'In -Zezu yia we 'bigupali 'Kuzu -ylae: «-Lagosebhe nee, «Jejitape o -wa -na -Lago, -in 'na ylati o la -ni.» »

¹³'Kuzu bhia -Zezuu laylaylie so weee lu ni, 'in we yia o gwevla -se.

**-Zezu dia ɔ lubhoo
gwe Galilee -dudu -gu**

(Mt 4.12-17; Mk 1.14-15)

14-Lagoo Zuzuu 'tite mi -Zezu yeda, 'in ɔ yia Galilee luyi. 'In ɔ 'ɲni yia lam-neni Galilee -dudu weee -gu. 15 Nyuma ɔ slolua *-Lagobudunya zo, 'in nyuma weee kwalia ɔ 'ɲni.

**Nazaleti -nyuma 'ni
-Zezuu gbu -yɔɲwnu**

(Mt 13.53-58; Mk 6.1-6)

16-Zezu ka Nazaleti mni, -mo wa zua ɔ. *Nyapeyli nya ni, sa ɔ plaa 'cun -Lagobudu zo ni, 'in ɔ yi 'saa -mo pla. ɔ yia 'wusa -Lagosebhee zelizeltee 'gbu. 17 'In wa yia ɔ -Lagobuu -faltpanyo Ezaiii 'sebhe yoo 'nye glida, ɔ yia we 'wukali, da weli ni mia celida ni, 'in ɔ yia we 'yi, 'in ɔ yia we zele:

18 «Jejitapee Zuzu mi 'mi -gu. ɔ ka -bha 'mi -sa, in 'ka nyazunya -yla -Lagobu gba. ɔ ka 'mi tie, in 'ka -kaslonyuma -yla gba ni:

«Amiaa -kaslu ka -zeen bhia.»
«Lolonya, amiaa 'yli ka -zeen -blo.»
«Amia wa nyea 'wu, a ka -zeen gbu 'wubhu.»

19 'In, -zu -we nya Jejitape 'kaa ɔ zuzunu lenu, in 'ka we 'di wa -salt.»

20 -Zezu glia wee 'sebhe, 'in ɔ yia we -Lagobudu zo lubhonunyo yoo 'nye, 'in ɔ yia ladi. Nyuma weee -wa mia -bha, -maa yia ɔ ylada -tu sa tenyii. 21 Toun, 'in ɔ nee wa -ylae: «-We 'sebhe 'ya gbaa, we ka -zeen lenu, amia pulba da 'mi yukwli, amiaa 'yibadi.»

22 -We wa 'de weee yia -yo -Zezuu gbegeben, 'in wa yia we gbagbe bhli. 'In gbuzunu -gbunya ɔ mia gbada, we ka wa ɲwegaga -subhali. 'In wa nee: «Nyume mia de, ɔ 'ni -Zezefu yuu?» 23 -Zezu nee wa -ylae: «Nine 'ni a yia 'mi -yla 'paa,

gbuzunu sa. Gbaa a yia: «-Dɔtlɔɔ, -in jipe -na 'de.» 'In gbaa a yi 'yaa 'mi -ylae: «-We weee -in nua le Kapenaumu ni, -a ka we 'di 'nu. -In nu wee gbunya -bhloo 'de le -na 'de dudu -gu -seli.»

24 -Zezu nee wa -yla 'yae: «Cun, gbuzunu -wa, wa'a -tɔlu -Lagobuu -faltpanyo nyume, ɔ 'de dudu -gu. 25 Gbuzunu na gbaa da aun -yla.

-Dugbanwni duun mi Izlaeli -dudu -gu zlume, -Lagobuu -faltpanyo Eliii bhla. -Zugba 'nyu'u lva -zu ta 'cu gbelibhlo, 'in ɲwo 'kadu yabhlo yia wee dudu weee -gu yi. 26 'In -mu bhla, -Lago 'ni Elii tie -dugbanwni mia Izlaeli -dudu -gu -gbe, 'in ɔ 'ka wa 'yabhlo 'wusa. Nu, -dugbanwno ɔ mia Saleptagbe nukple, Sidɔɔn -dudu -gu, ɔ -gbe -Lago tiea Elii. 27 -Lagobuu -faltpanyo Elizee bhla, -zugba *solibhanya duun mi Izlaeli -dudu -gu. Elizee 'ni wa 'yabhlogbo jipe, nu, Silii -yu Naamaa ɔ jipea.»

28 Nyuma weee -wa mia -Lagobudu zo, wa 'nua wee welnnya -muni, 'in we yia wa 'cedlo la. 29 Wa 'de weee -saa 'wu, 'in wa -yo -Zezuu 'susue yia 'gbe -glima mni. 'In -gɔɔ -we kwesi wa 'gbe mia 'subhada, 'in wa yia we 'wlu ɔ kwa, wa 'ka ɔ zo vitelii 'gbu. 30 Nu, 'in -Zezu yia wa nyidu 'plli, 'in ɔ yia mni.

**-Zezu puea nyume -ɔ kaa zuzu 'nyuu 'bi
(Mk 1.21-28)**

31 Toun, -Zezu mnia Kapenaumu, Galilee -dudu 'gbe yabhlo nukple, 'in ɔ yia nyuma -Lagobu -slolu Nyapeyli weee nya, -Lagobudu zo. 32 ɔ nyuma -slolu so ka wa ɲwegaga -subhali. Nu, se -we -Lago 'nye -Zezu, we nya ɔ gbaa.

33 -Mo -Lagobudu zo, nyume yabhlo kaa puun -ka -zuzu 'nyuu 'bi, mo 'kpta 'wu 'titee, ɔ nee: 34 «'Aaa! Nazaletiyu -Zezu, -naa lee -gbu pili -amiaa gbu 'wu la? -Amiaa lasassee 'gbu -in yia yi yi? In -yi -mi ɲwee ɲwee: -Lagoo -Mowlunyo ɔ tiea, 'mo -in -mia.»

³⁵-Zezu yia we, we njwee labhali -gla nya. O nee we -ylae: «'Mu njwe, 'bhv o 'wu!» Zuzu 'nyuu yia o nukpasu labhli dudu, nyuma weee -zejila 'wu, 'in we yia o 'wutla, we 'ni o gbonyuu yabhlogbo - yia lenu.

³⁶Njwegaga yia wa 'de weee subha, 'in wa nee wa 'dekpua nyidie: «Moo -weli mu dea? Se -yo 'tute nya o nyime gbaa zuzu 'nyii -yla gbu, 'in we tlaa nyuma 'wu!» ³⁷'In -Zezuu 'jnti yia lamneni wee dudu weee -gu.

-Zezu jipea guzunya

(Mt 8.14-17; Mk 1.29-34)

³⁸-Zezu 'bhva -Lagobudu o ni, 'in o yia 'Simoo -budu o mni. -Zugba 'Simoo 'jwnoo 'nyaaa ku -su sa -glagla, 'in wa nee o -yla, o zukpa -wa, o jipe o. ³⁹-Zezu kwlia o -gu 'wu, 'in o nee o kusulo -yla weli 'tute nyae: «-In 'bhv o -gu la.» O gba 'saa toun, 'in we yia o -gu labhu. -Bha -bhlokpade o 'jwno -saa 'wu, 'in o yia wa -yla pipie bhli.

⁴⁰Jibheyu nya, -wa kaa guzunyaa 'yli -bhlo -bhlo ni, 'in -maa -yo -maa guzunyaa yia -Zezuu -gbe yi. O yia wa kwezi -bhlo -bhlo, 'in o yia wa jipe. ⁴¹Zuzu 'nyii yi 'yaa guzunyaa duun 'wutla 'wukpikpie nya: «-Lagoo 'Yu -in -mia!» -We ka gbu -wa, wa -yi we 'ji -nya ni, -Zezu mia, -Lagoo -Bhasanyo -wa. 'In -Zezu yia we wa njwee labhali -nya, o 'ni njwu wa 'ka gba.

-Zezu mnia -Lagobu gbaa dudu weee -gu

(Mk 1.35-39)

⁴²Zi 'ka 'wuladolua mni toun, 'in -Zezu yia 'gbe nukple 'tla, 'in o yia da yabhlo mni -flii. 'In nyumaa -zlo yia o 'yli 'bi lanoune bhli, da o mia ni, 'in wa yia -bha nyini. Wa 'yibha o 'na 'bhulu wa -yo -ni, 'in wa yia o lakpokpali. ⁴³'In -Zezu nee wa -ylae: «We mi 'ya ni, in gba

*-Lagoo nyumaa 'wulapiligu 'gbe tlua 'wu. We 'gbu, -Lagoo yia 'mi tie.» ⁴⁴'In o gbaa -Lagobu, -Lagobudunya o, dudu weee -gu.

-Zezu laa o '*bunonyaa tianu

(Mt 4.18-22; Mk 1.16-20)

5 'Yi yabhlo nya, -Zezu mi Zeneza-let[‡] -nyu 'kadu yabhloo -gogo -gu, 'in nyuma duun yia o gbeli, wa 'ka -Lagoweli 'nu 'gbu. ²'In 'glu o mia 'nyuu -gogo njwe -yo, -Zezu yia we -yoyi, -zugba zibhi -bhanya ka we 'wutla, wa mi wa 'sowlinya -wuloda. ³Wee 'glu sobhie glaa, 'yabhlo -wa 'Simoo -nu. -Zezu -gblaa we 'wu, 'in o nee o -ylae: «'Simoo, -in vla gwe 'nyuu -gogo -yo -se.» -Zezu mi wee 'glu nukple, -zugba o slolu nyuma -Lagoweli.

⁴Da o bhia gbagbe, o nee 'Simoo -ylae: «-In be 'nyuu 'wutloda 'glu nya, 'bhie, a 'ka amaa 'sowlinya viteli.»

⁵'In 'Simoo nee o -ylae: «Na -Sloluny, -a ka siada -tu sabo weee, -a 'ni -lu yabhlogoo 'yi. Nu, -mi gbaa -a nu we lee 'gbu, vitelia na yia wee 'sowlinya.»

⁶Wa vitelia wee 'sowlinya, 'in wa yia zibhii -zlo 'pli, wa 'ni we 'wugbizee mneni, 'in wa 'sowli yia ylayte gwedi.

⁷We 'dee 'gbu, wa -lima mia 'glu yabhlo 'wu, 'in wa yia wa la o -papie nya, -maa 'ka wa 'wusa. 'In wa -yo wa 'glu yia yi. 'In wa yia wee zibhi wee 'glu sobhie 'wusu. We ka we ye kekee 'gbu, we felt 'nyu glu mnia. ⁸Nu, Simo Piel 'ya gbu -mni -yo ni, 'in o yia 'kukolu 'sibhli -Zezu 'yu, 'in o nee o -ylae: «-In vla gwe 'mi -yo, na -Kanyo! -We ka gbu -wa, gbonyuu -lenuyo in -mia.»

⁹Zibhi -duun wa 'bhaa, da wa 'ya we -yo ni, 'in -nyangbo yia Simo Piel -kpali, we -yo o nkonya 'so. ¹⁰Nu, Zebedee 'yua '*Zake -yo Zaan -wa mia 'Simoo

[‡]5:1 'Mu wa la 'yaa Galilee.

nɔnɔnya nya, 'sa -bhloo 'de -nyanigbo -kपाला -maa.

'ln -Zezu nee 'Simɔɔ -ylae: «-ln 'na nuɔ nuɔ -ni, nu, sa na kpaɔ da zibhi ni, -sleeɔ, nyumaa -zlo -na yia -Lagɔɔ -gbe laa.»¹¹ Nu, wa -laa wa 'glɔ 'nyuu -gɔgɔ -yɔ lu, 'in wa yia -bha -lu weee ti, 'in wa yia -Zezu 'bi mni.

-Zezu jipea solɔbhanyɔ yabhlo

(Mt 8.1-4; Mk 1.40-45)

¹²Yli yabhlo nya, -Zezu mi 'gbe yabhlo nukple, nyume -ɔ ka ku solɔ 'bhua la sa -kan, 'in ɔ yia -Zezu 'yi. ɔ bea ɔ -yɔ, 'in ɔ yia dudu lagbli ɔ 'yu. ɔ nee ɔ -ylae: «-Na zukpa -wa, na -Kanyɔ. -ln -wɔlu 'mi -yɔ. Nu, we -ka -mi dudu nani, -in mneni -in 'ka 'mi jipe.»

¹³-Zezu -gloa ɔ 'wu, 'in ɔ yia ɔ solɔbhanyɔ ku kwezi, 'in ɔ nee: «We nani 'mi dudu, we 'ka -mi -yɔ 'bhv!» -Zezu gba 'saa tɔɔn, -bha -bhlokpade wee solɔ 'bhua ɔ nyumee ku -yɔ. ¹⁴-Zezu nee ɔ nyume -ylae: «-ln -ka mni ni, -in 'na -sali we 'di nyume yabhlogbo -ni. Nu, -in mni -na 'de -Lagɔɔbɔnyɔ 'klɔsolɔua. ɔ -ka -mi 'yi, 'in 'slaka Moizi gbaa -na -sukpa -nyume wla ni, -in 'ka we wla. 'ln nyuma 'ka we 'jijibheli nu, solɔ ka -mi ku 'wu 'bhv.»

¹⁵Nu, -Zezu gba 'saa da ɔ -ylaoo, -muv bhla ɔ 'ɣni -yɔ lamnenie mnia bhabha. 'ln nyumaa -zlo yia ɔ gbeli, wa 'ka ɔ weli yukwli pulɔ, 'in ɔ 'ka 'ya wama jipe. ¹⁶'ln -Zezu bhua wa glaa 'kɔmuv, 'in ɔ mnia -Lagɔ bhuhoea da beblee.

-Zezu jipea zɔlaslonyɔ yabhlo

(Mt 9.1-8; Mk 2.1-12)

¹⁷Yli yabhlo nya, -Zezu mi -Lagɔgbu nyuma -sloluda, -zugba *Falizunyuma -yɔ titee -cian -di ɔ kwesi la, wa pulɔ ɔ yukwli. Waa nyuma -mani, Galilee -yɔ Zudee -duduv 'gbe weee nukple wa 'bhua. Tɔlva 'bhua -Zeluzalemv. Jeditapee 'tite -yɔ -Zezu 'sɔ mi, -zugba ɔ jipe 'sa we nya guzunya. ¹⁸Nyumaa -zakpa -bhlo -

yɔ zɔlaslonyɔ yabhlo yia yi, -zugba ɔ mi 'sowli 'wu. -Budu -we ɔ -Zezu mia, wa 'yibha wa -yɔ zɔlaslonyɔ 'ka -mɔ pla, 'in wa 'ka ɔ -Zezu 'yu ladi. ¹⁹Nyumaa -zloo 'gbu, da wa 'kaa 'plɔ -bha 'ni -mi. Tɔɔn, 'in wa yia wee -budu 'wlu -gbla. Wa yia -bha ɣwe -di, wa -lalia -bha ɔ, 'in wa yia wee -budu ɔ lasibhli nyumaa -zlo nyidi -Zezu 'yu tein. ²⁰-Zezu 'yia nu, wa ka ɔ dli -gɔ zv, ɔ nee ɔ guzunya -ylae: «'Tale, in ka -na gbunyii 'wutu.»

²¹-Zezu gba 'saa da tɔɔn, -Lagɔɔ titee gwesanya -yɔ Falizunyuma yia 'ɣwuwue ɣwuwue bhli: «Nyɔɔ ɔ nyume -mɔn -mia, 'in ɔ velt -Lagɔɔ? Nyɔɔ mneni ɔ 'ka nyumaa gbunyii 'wutu? -Lagɔɔ 'debhlogbo mnenia we, we 'ni muv?»

²²Gbu -we wa mia dli ɔ lapupalɔda, -Zezu yibhelia we 'ji ni, 'in ɔ nee wa -ylae: «Lee ka 'gbu a pupali sa gbu -mni dli ɔ la? ²³ln 'ka gba: (ln ka -na gbunyii 'wutu, -muv -kalia -yɔ yaayu in 'ka gba: (-ln -sɔ 'wu, -in 'ka nɔ), -muv -kalia -yɔ yi?

²⁴ln 'yibha a yibheli we 'ji nu, *Nyumee 'Yu ka we se dudu -gɔ, ɔ 'ka nyumaa gbunyii 'wutu.» Tɔɔn, 'in ɔ nee zɔlaslonyɔ -ylae: «-Sɔ 'wu, 'bhv -na 'sowli 'wu, mni -buduɣwee.»

²⁵-Bha -bhlokpade, zɔlaslonyɔ -sɔa 'wu nyuma weee 'yibadi. ɔ 'sowli -we -gɔ ɔ pi yaa la, ɔ 'bhua we 'wu, 'in ɔ yia ɔ -buduɣwee mni, -Lagɔɔ 'ɣni mninie nya.

²⁶Nyuma weee -wa mia -bha, ɣwegaga yia wa subha, 'in -nyanigbo yia wa -kpati. Wa yia -Lagɔɔ 'ɣni -mnini, 'in wa nee: «-Yia! -A ka -zeen gwedigbunyaa da 'yi!»

-Zezu laa Levii, ɔ 'ka ɔ 'bi nɔ

(Mt 9.9-13; Mk 2.13-17)

²⁷-Muv 'bigu, -Zezu 'tlaa, ɔ mi sa -zieda, 'in ɔ yia *nisɔn -gwezisanyɔ yabhlo 'yi, -zugba -mɔɔ -di -mɔɔ lubhonu -budu ɔ la. 'Mɔ wa laa Levii. 'ln -Zezu nee ɔ -ylae: «'Yi 'mi 'bi.» ²⁸Tɔɔn, *Levii

-sɔa 'wu, ɔ tia -bha ɔ -lu weee, 'in ɔ yia -Zezu 'bɪ mni.

²⁹ -Muv 'bigv, 'in Levii yia -Zezu -yla lililu 'kadu pi ɔ -budu zɔ. -Zugba nisun -gwezisanya duun -yɔ nyuma tɔlva mɪ -bha, 'in wa yia li dabudu. ³⁰ Falizinyuma -yɔ wa -Lagɔɔ titee gwesanya 'yia we -yɔ, 'in wa yia wa zɔ ŋwunwenie bhli. 'In wa nee -Zezuu 'binɔnya -ylae: «Lee ka 'gbu a -yɔ nisun -gwezisanya -yɔ gbonyuuu kwe -cian tɔlva 'sɔ li, 'in a -yɔ wa 'sɔ maa?»

³¹ -Zezu 'bhua welt 'wu, 'in ɔ nee wa -ylae: «Nyuma -wa -yala, wa'a mni -dɔtlɔɔ -gu, nu, guzunya mnia -dɔtlɔɔ -gu. ³² In 'ni nyuma -wa laa wa 'de nyuma tiklu lahee 'gbu yi. Nu, gbonyuu -lenonyaa 'gbu in yia yi, wa 'ka wa dlu 'bhiti.»

-Lagɔɔ gbuzɔnu -yɔ nyumaa lenvgbu 'ci'in nɔ dabudu

(Mt 9.14-17; Mk 2.18-22)

³³ In nyuma tɔlva nee -Zezu -ylae: «Zaan 'binɔnya plaa 'sun, 'in wa bhubhoea -Lagɔ, 'sa Falizinyumaa 'binɔnya nu 'yaa. 'In -nanuv 'binɔnya mɪ lida, -zugba wa ma!»

³⁴ -Zezu yia we 'bigupali wa -ylae: «Nyume -ka ɔ 'ŋwɔn -kwa -feti -sada -mɪ, ɔ -ka ɔ 'talea la, a mneni a 'ka gba wa -yla wa pla 'sun, -zugba ɔɔ 'ŋwɔnɔɔ 'lowli mɪ wa glaa? ³⁵ Bhla yabhlo yia nynia, 'in wa 'ka 'ŋwɔnkwanɔɔ wa glaa -sa. Wee 'ylunya -mɪni nya, wamɪa 'kaa 'sun pla.»

³⁶ In -Zezu yi 'yaa wa gbuv nine -mɪni 'pali. ɔ nee wa -ylae: «Nyume yabhlogbɔɔ 'ni mneni ɔ 'ka 'naa lolu yla, 'in ɔ 'ka we 'pɪ 'naa sva -yɔlaneni, 'in ɔ 'ka we pɪpe. We -ka -muv, -zugba yla wa ylaa wee 'naa lolu bhe. We 'yli 'na 'ka 'wuwlu.

³⁷ In nyume yabhlogbɔɔ 'ni mneni ɔ 'ka nu lolu *bala sva 'wu slu. ɔ -ka 'sa nu, 'in we wɔa. 'In wee nu jitea dudu, -zugba wee balanya ka -nyumɔ. ³⁸ We 'gbu, a slu nu lolu bala lolu 'wu. ³⁹ In nyume -ɔ -ka

nu sva 'ma, nu loluu 'ma tu'v 'bha ɔ. -We ka gbv -wa, gbaa ɔ yia nu: «Nu sva nani 'yli.»

-Zezu mɪ Nyapeyli -Kanyɔ nya

(Mt 12.1-8; Mk 2.23-28)

6 Zuifuv Nyapeyli yabhlo nya, -Zezu -yɔ ɔ 'binɔnya mɪ blekpaanya¹ 'plida, ɔ 'binɔnya -ka bleya 'kwa, wa -ka we 'tɪtli, -zugba wa li we. ² Wa mɪ 'sa nuda, Falizinyuma tɔlva 'yia wa -yɔ ni, 'in wa yia wa layibhae: «-We -amɪaa tite gbaa, wa 'na nuuv Nyapeyli nya le -ni, lee ka 'gbu a nu we lea?»

³ -Zezu yia we 'bigupali wa -ylae: «-We nyumaa 'wlulapulunyɔ -Davidu nua le, -we mɪa ɔɔluda -Lagɔsɛbhe 'wu, a 'ni -slɔ we zelu? 'Yli yabhlo nya, 'in ŋwɔ yia ɔ -yɔ ɔ 'binɔnya 'bha, ⁴ -Davidu plaa -Lagɔɔ bubɔbudu zɔ, 'floo wa 'nyea -Lagɔ, ɔ 'bhua we 'wu, ɔ lia we, 'in ɔ yia ɔ nɔnɔnyaa -nu wla, 'in -maa yia we li. Wee 'floo -mɪni, -amɪaa tite nee, -Lagɔbubɔnyaa 'dekpua 'ka yaa we li.» ⁵ -Zezu nee 'ya wa -ylae: «Nyume Yu mɪa, mɔ -wa Nyapeyli -Kanyɔ.»

Nyapeyli nya -Zezu jipea nyume ka sɔ 'kua

(Mt 12.9-14; Mk 3.1-6)

⁶ Nyapeyli yabhlo nya 'ya, -Zezu plaa -Lagɔbudu zɔ, 'in ɔ yia -Lagɔwelu -sluluslolu bhli. -Zugba nyume -ɔ ka lilikwesɔ 'kua, ɔ mɪ wee -budu zɔ. ⁷ -Zugba -Lagɔɔ titee gwesanya -yɔ Falizinyuma wua -Zezu tenyii, -de ɔ yi nyume jipe Nyapeyli nya, 'in sa ɔ'ɔ zva tite 'nuŋwe, wa 'ka we gbv ɔ 'wlu di. ⁸ Nu, -Zezu -yi wa 'wlukuv lapupaligbu, we 'gbv, ɔ nee ɔɔ nyume ka sɔ 'kua -ylae: «-In -sɔ 'wu, -in 'yiligbe nyuma weee -zejila 'wu.» ɔɔ nyume yia 'wusɔ, 'in ɔ yia 'yiligbe. ⁹ -Zezu nee wa -ylae: «Welt 'ni na yibhaa sa aɪn la. Sa tite gbaa? We nee wa nu

¹6:1 'Flooya wa laa -tuauwelt 'wu: «bl'e».

gbu -zɔnu le *Nyapeyli nya yaayu, wa nu gbu 'nyuu leɛ? Wa pue nyume yaayu, wa 'bha ɔɔ?» ¹⁰-Zezu ylaa wa 'de weee -gu -ylilii, 'in ɔ neɛ ɔ nyume -ylae: «-Glo -na sɔ 'wu.» -Mɔɔ nu 'saa -Zezuu weli -gu, 'in -mɔɔ sɔ yia 'pu. ¹¹-We -Zezu nua le, 'in we yia -Lago titee gwesanya -yɔ Falizinyuma 'ce 'nyuu dlo la. 'In -we wa 'kaa -Zezu 'wluo nu, 'in wa yia we pupali wa 'dekpua nyidi.

**-Zezu -saa -bha ɔ
tietienya kugbua le 'sɔ
(Mt 10.1-4; Mk 3.13-19)**

¹²We bhla, -Zezu yia -Lago bhubhoe 'gbu -gɔgɔ 'wlu mni, 'in ɔ yia -Lago bhubhoeda -tu zli yia ɔ -zlii. ¹³Zli zlia, ɔ yia ɔ 'binɔnya la. Wa glaa, 'in ɔ yia nyuma kugbua le 'sɔ -bha -sa. 'In ɔ yia wa la ɔ tietienya. ¹⁴Wa ηni nu: 'Simɔɔ (-ɔ ka -baηni ɔ zua Pielɔ) -yɔ -mɔɔ bheli Andlee, 'Zake -yɔ *Zaan, Filipu -yɔ Batlemii, ¹⁵Matie -yɔ Toma, Alifee 'yu 'Zake -yɔ 'Simɔɔ wa laa *Zelɔtu, ¹⁶'Zakee 'yu Zudasi -yɔ Zudasi Isukaliɔtu, -ɔ 'kaa -Zezu wla ɔ tonyuma kwɛɛ.

**-Zezu mi nyumaa -zlo -sloluda,
-zugba ɔ jipe 'sa guzɔnya
(Mt 4.23-25)**

¹⁷-Zezu -yɔ ɔ tietienya kugbua le 'sɔ 'bhua -gɔgɔ 'wlu, 'in ɔ yia da ylalaa yabhlo 'yiligbe, -zugba ɔ 'binɔnya tɔlbaa -zlo mi -bha de. Nyuma -duun 'bhua Zudee -yɔ -Zeluzalemɔ -dɔdɔ -gu, we -yɔ Tili -yɔ Sidɔɔn -gbenya mia gumunyuu -gɔgɔ -gu. ¹⁸Wa 'de weee yia, -Zezuu weli yukwli pulve -yɔ ɔ 'ka wa jipee 'gbu. Nu, -wa zuzu 'nyii mia sialda, -Zezu ka wa jipe. ¹⁹Nyuma duun 'yubha wa 'ka ɔ kwezi, -we ka gbu -wa, 'tite bhua ɔ 'wu, we mi wa 'de weee jipeda.

**'Wɔtɔtɔve -dlɔɔ -yɔ gbonyuuu gbu
(Mt 5.1-12)**

²⁰-Zezu ylaa ɔ 'binɔnya, 'in ɔ neɛ wa -ylae:

«Amia bobabhanya,
'wɔtɔtɔve -dlɔɔ mi amiaa -nu nya,
nu, -Lago pili au 'wlu la.

²¹Amia ηwɔ mia da 'bhada,
'wɔtɔtɔve -dlɔɔ mi amiaa -nu nya,
-we ka gbu -wa, lva a yia.

Amia mia da wida,
'wɔtɔtɔve -dlɔɔ mi amiaa -nu nya,
-we ka gbu -wa, nyaa a yia.

²²Nyuma -ka au 'wonyɛ,
wa -ka au kwneɛ -sa, wa -ka au veli,
'in wa -ka amiaa daa gbonyuu gba
Nyumɛɛ 'Yuu 'gbu,
'wɔtɔtɔve -dlɔɔ mi amiaa -nu nya.

²³«-Muu 'sasukpa -gbunya -ka au yli,
a lite 'muna nya. Nu, amiaa -tnuu 'kadi
mi -mɔ au wuda -Lagɔɔ -gbe. Nu, 'sa wa
dukpasɔ palɔ bhaa -Lagɔgbuu -falɔpanya
'klyie 'wu.

²⁴Amia, 'ηnumnɔnya,
gbonyuu mi amiaa -nu nya,
a ka amiaa zuzɔnɔnya kwɛɛ -seli dɔdɔ -
guu 'gbu.

²⁵Amia -wa lva da,
gbonyuu mi amiaa -nu nya, -we ka gbu
-wa,

ηwɔ yia au 'bhaa yia.
Amia -wa mia da nyada,
gbonyuu mi amiaa -nu nya, -we ka gbu
-wa,
gu yia au 'wuwɔba, 'in a 'ka wi.

²⁶Nyuma weee -ka amiaa gbuzɔnu gbada
-mi,
-zugba gbonyuu mi amiaa -nu nya.
Nu, 'sa wa dukpasɔ nu bhaa
yoyogbuu -falɔpanya.

**A -kali amiaa nyuma 'nyiii ze
(Mt 5.38-48, 7.12)**

²⁷«Amia -wa pulva da 'mi yukwli, in neɛ au -ylae: a -kali amiaa tonyumaa

ze, -wa nyea ain 'wu, a nu wa zuzonu 'wluo. ²⁸ -Wa bhla ain gweze, a njwa wa 'nyu la, -wa palta ain 'klyte 'wu, a bhuhoe -Lago wa 'jni nya. ²⁹ Nyume -ka -na yukwli yabhlo 'kpa 'wusubha, -in 'bhiti c -yla we -budu. 'In c -ka -na -guslunaa 'wubhu, -in 'na 'tutulu -na -bana c kwee -ni. ³⁰ Nyoco nyoc -ka -mi -lu -zlali, -in 'nye we c. 'In nyoc -ka -na -lu 'wubhu, -in 'na 'yibhali we -yo la -ni. ³¹ -We a 'yibhaa nyuma nu ain -yla le, amia nu 'ya we le wa -yla.

³² «-Wa -kalia amiaa ze, we -ka -maa -bhloo 'dee ze a -kali, a 'na pupali 'wlukun la -ni nu, -Lago yia ain 'penta we 'gbu -ni. Gbonyuu -lenunya -kali 'ya -wa -kalia wamta ze, we 'ni saa? ³³ -Wa nua ain 'nant 'wu, a -ka maa -bhloo 'de 'nant 'wunu, -Lago 'nia ain 'penta yi. 'Sa gbonyuu -lenunya -maa nu 'ya, we 'ni muv? ³⁴ Nyuma -wa saa amiaa kpagbu, a -ka -maa -bhloo 'de kpagbu -yofa, lee -lu a 'ka 'yi we 'pente nya -Lago kweta? Gbonyuu -lenunya mia ni, gbonyuu -lenunya wa fa kpagbu -yo. 'In wa 'ka we 'bigupali -nu 'yu 'gbu! ³⁵ We 'gbu, in nee ain -ylae, a -kali amiaa tunyuma ze. A nu zuzonu le. A fa kpagbu, amiaa dli 'na -tulu we 'bigupali -nu -yla -ni. Nu, Yali -Lago yia ain 'penta, 'in a 'ka c 'yua -ze. -Lago mi zuzonu lenunya nya, -wa 'nia 'nant -yi -yo nyuma 'nyii gbeget. ³⁶ Sa amiaa Dide -Lago kaa nyazidli ni, amia -ka 'ya 'sa nyazidli.

A 'na 'bhulu nyuma -putuu -yogbu 'wu -ni

(Mt 7.1-5)

³⁷ «A 'na 'bhulu nyuma -putuu -yogbu 'wu -ni, -Lago yi amiaa -yogbu 'wubhu. A 'na dli nyuma wa gbonyuuu 'gba 'wlu -ni, -Lago yi amiaa -nu ain 'wlu di. A ti nyumaa -yogbu 'wu, 'in -Lago 'ka amiaa -yogbu 'wuti. ³⁸ A 'nye nyuma, 'in -Lago 'ka ain 'nye. A -ka 'sa nu, 'in -Lago slua amiaa bi 'wu -lu, 'in wa bhua we, 'in we

kua, 'bhie, we sloa gwe -yo la. Sa a nyea nyuma, 'sa -Lago yia ain 'nyea.»

³⁹ 'In -Zezu yi 'yaa wa gbuv nine yabhlo 'pali: «'Lolonyo mneni c 'ka 'lolonyoc su lakpa, 'in c 'ka c 'yoo da -sloluu? Wa -ka 'sa nu, 'in wa 'de 'so bhilia 'bhuka 'wu, we 'ni muv?

⁴⁰ «Nu, 'kpiakpianyoc yabhlogoc 'ni c -slolunya 'wuzi. 'Kpiakpianyoc -c -ka 'wusibhli, c -kanyoc c -yo c mnenia 'wu.

⁴¹ «Buee go -le mia -na bheli 'yilia 'wu, 'mu -na yia -yo, 'in su -kibhe 'kadu -we mia -na 'yilia 'wu, -i 'in 'yi we -yo. Lee -lu ka 'gbua? ⁴² -Mi, -momo kaa su -kibhe 'kadu 'yilia 'wu, 'in -i 'in 'yia we -yo, sa -na gba -na bheli -ylae: «Na bheli, -in 'tide 'mi 'yi, 'in 'ka -mi wee buee go 'yilia 'wu -saa?» Wel 'so -nyume, -in -sa -slo -na 'de su -kibhe 'kadu 'yilia 'wu, -in 'ka layi, 'bhie, -in 'ka buee go -na bheli 'yilia 'wu -sa.

Suu 'bhue -yo wa yibhelia we

(Mt 7.16-20, 12.33-35)

⁴³ «Su -zonus tnu 'bhue 'nyuu, 'in su 'nyuu'u tnu 'bhue -zonu. ⁴⁴ Suu 'bhue -yo wa yibhelia we. Wa'a -sa magloo mnewia 'wlu, 'in wa'a -sa *-dlaya 'yilu su 'wlu. ⁴⁵ Nyume -zonu mia, gbuzonu mia c dibhe 'wu, 'mu c nua le. 'In nyume 'nyuu mia, gbonyuu mia c dibhe 'wu, 'mu c nua le. Nu, gbunya bhua nyumee dibhe 'wu, mu tlaa c njwee.

-Budu 'sac gbuv nine

(Mt 7.24-27)

⁴⁶ «Lee ka 'gbu, a la 'mi (-amiaa -Kanyoc, -amiaa -Kanyoc), 'in -we na gbaa ain -yla, 'in a'a nu we lea? ⁴⁷ Nyume -c yia na -gbe, -c pulva na wel yukwli, 'in c nca we -gu, c 'wuwlu na yia ain 'kluslolu. ⁴⁸ C 'wlu sa nyume -c yia c -budu 'subhaa, 'in c yia 'wutulu -bhuka 'bhlu, 'in c yia we gwe glu pali tukpa -gu, mo. 'Nyu 'kadu lva, we -gbligbli yilia wee -budu -yo, we 'ni we -wlo, wee -budu mi 'subhada' nanuu 'gbu. ⁴⁹ 'In nyume -c pulva na wel yuk-

wli, 'in ɔ'kɔ nɔa we -gu ni, ɔ 'wlv sa nyume -ɔ 'subhaa ɔ -budu dudu klo -gu, 'in ɔ 'nta we gwe glu 'pa, mɔ. 'Nyu 'kadu lva, we -gbliɓli yia, 'in we yia we -wlv -bha -bhlokpade. 'In wee -budu yia lamumni weee.»

**-Zezu jipea 'slujaa
'yugalnyɔɔ zɔlubhononyɔ
(Mt 8.5-13)**

7 Da -Zezu bhua welinya -muni gbag-bie, nyumaa -zlo -wa mia ɔ yukwli puluda -yla, 'in ɔ yia Kapenaumu gbe nukple mni. ²-Mɔ Kapenaumu, *Wlvumu -sluja glu gbuu 'yugalnyɔ ka zɔlubhononyɔ yabhlo ɔ 'yibhaa bhabha. ɔ zɔlubhononyɔ ka gu -yɔ, we -tu 'wu -se, ɔ 'ka tli. ³Da ɔ 'slujaa 'yugalnyɔ 'nua -Zezuu 'di, 'in ɔ yia Zuifvu nyuma kpasu tɔlva ɔ 'wutie, nu, ɔ yi ɔ 'ka ɔ zɔlubhononyɔ jipe. ⁴Wa mnta, 'in wa yia -Zezuu -gbe nyini, wa bhuhhoea ɔ bhabha, 'in wa nee ɔ -ylae: «Nyume mia da, nyume -zɔnv -wa, ɔ ka we 'klv, -in 'ka ɔ -yɔbe. ⁵ɔ kalt -amīaa nyuma weee ze, 'in mɔ 'subhaa -amīaa -Lagɔbudu.» ⁶'In -Zezu -yɔ wa 'sɔ yia mni.

Wa 'ka ɔ -budu -yɔ cipaa yi, 'in ɔ 'slujaa 'yugalnyɔ yia ɔ 'talea tie, nu, wa mni -Zezu yoo wa gbae: «Na -Kanyɔ, -in 'na stali -na 'de -ni, in 'ni we 'klv -ka, -in 'ka na -budu zɔ pla. ⁷In 'ni we 'klv -kaa 'gbu, na 'de 'nta -na -gbe mni. -Mvu 'gbu, -in gba welt yabhlogbɔɔ, 'in na zɔyu 'ka 'pu. ⁸Nu, in ka 'wlulapulunya, 'in na zva wa 'nɔgwe. In ka 'sluja, -wa 'wlv in pɔlta la. In -ka 'yabhlo -yla gbae: «-In mni!, 'in ɔ mnta. In -ka 'ya -budu -yla gbae: «-In yi!», 'in -mɔɔ yia. 'In in -ka na zɔlubhononyɔ -yla gbae: «-In nv -mni le!», 'in ɔ nua we le.»

⁹Da -Zezu 'nua welinya -muni, 'in ɔ yia ɔ 'sluja glu gbuu 'yugalnyɔ 'ɣni kwali. 'In nyumaa -zlo mia ɔ 'bi, ɔ 'bhitia wa -gbe la, ɔ nee wa -ylae: «In nee aun -ylae: nyume, -ɔ zva sa dli ni, in 'ni -slv we -

kanyɔ 'yi Izraeli -dudu 'debbie -gbolu -gu.» ¹⁰-Zezu gba 'saa tɔvn, 'sluja glu gbuu 'yugalnyɔɔ tietienya yia ɔ -gbe lvbhiti, wa 'kaa yi, -zugba ɔ zɔlubhononyɔ kaa gu -yɔ, ɔ ka 'pu.

**-Zezu 'bhua -dvgba ɣnwɔɔ
nukpasuyu yabhlogbɔɔ 'wu tɔltie lv**

¹¹-Mvu 'bigu, 'ylt yabhlo nya, 'gbe yabhlo wa laa Naini, 'in -Zezu yia -mɔ mni, -zugba ɔ 'bunɔnya -yɔ nyumaa -zlo -yɔ ɔ 'sɔ mi nɔda. ¹²ɔ 'ka wee 'gbee 'suo ɣwe -yɔ cipaa mni, -dvgba -ɣnwɔɔ yabhloo nukpasuyu yabhlogbɔɔ tlia, wa mi ɔ 'bhɔluda mnta. -Zugba wee 'gbee nukpla -nyuma duun -yɔ ɔ -dvgba ɣnwɔɔ nɔ, wa mni 'bhvka -gu. ¹³Da Nyumaa -Kanyɔ 'yia ɔ -dvgba -ɣnwɔɔ -mɔni -yɔ, 'in -mɔɔ yia ɔ nyazi 'wula bhabha. ɔ nee ɔ -ylae: «A -gɔlv 'wu, a 'na wili -ni.» ¹⁴'Bhie, ɔ bea -bha, 'in ɔ yia 'kwiee -gbo kwezi. 'In we 'wubhunya yia 'yigbe. -Zezu nee: «Nyimeslɔyu, in nee, -in -sɔ 'wu!» ¹⁵-Zezu gbaa 'sa tɔvn, 'in ɔ tɔltinyɔ yia 'wusɔ, 'in ɔ yia gbagbie bhli. 'In -Zezu yia ɔ 'nyaa ɔ yoo 'nye.

¹⁶-Nyanɔgbɔ yia nyuma weee -kpali. 'In wa yia -Lagɔɔ 'ɣni yilimantie bhli, wa nee: «-Lagɔgbv -falɔpanyɔ 'kadu yabhlo ka -aun glaa yi. -Lagɔ ka ɔ nyuma 'wusaa yi.» ¹⁷-Zezuu 'ɣni -zɔnv yia lamneni Zudee -dudu weee -yɔ we kwesi -gbe weee -gu.

**'Zan -Batist tiea nyuma -Zezuu -gbe
(Mt 11.2-19)**

¹⁸-We weee 'pɔlta, 'Zan -Batisu 'bunɔnya yia we ɔ -salt ludi nya. 'In 'Zan -Batist yia wa glaa nyuma 'sɔ la. ¹⁹'In ɔ yia wa Nyumaa -Kanyɔ -Zezuu -gbe tie, wa 'ka ɔ layibha 'lee: «Nyume -ɔ 'kaa yi, -a mia wuda, 'mɔ -in -mia yi, yaayti, -a wu nyume -putuu?»

²⁰ɔ 'Zan -Batisu 'bunɔnya nyinia -Zezuu -gbe, wa nee ɔ -ylae: «'Zan -Batist tiea -aun -na -gbe, -a 'ka -mi layibha 'lee:

«Lagoo -Bhasanyo -o 'kaa yi, -a mia wuda, 'mo -in -mia yi, yaayu, -a wu nyume - putuu?»)

²¹Wee bhla -bhloo 'de nya, -Zezu jipea guzunya duun -yo 'kukunya, 'in nyuma -wa kaa zuzu 'nyii 'bi, o yia we wa 'bi vu, 'in o yia 'lɔlɔnya duuun 'yli -blo. ²²'Bhie, o nee 'Zan -Batisu tietienya 'so -ylae: «A mni, -we a 'yia -yo, 'in a 'nua, a -sali we 'Zan -Batist ludi nya: «Nu, 'lɔlɔnya mi layida, 'tigitigunya mi noda 'nanvu, *solbhanya ka 'pu, 'sulonya mi 'nuda, tɔltunya ka tɔltu lu 'wuso, 'in wa mi -Lagogbu gbada bobabhanya -yla.» ²³Nyume -o 'ni 'mi dli -gu -sa, 'wotutue -dlɔo mi o -nu nya.»

-Zezu gbaa 'Zan -Batisu gbu o 'bunyumaa -zlo -yla

²⁴Da 'Zan -Batisu tietienya 'bhitia lu, -bha -Zezu bhlia 'Zan -Batisu gbu gbagbte nyumaa -zlo -yla. O nee: «Lee -lu a mni ylaa da bebleea? Gblee -we -pipe mia zukluda, mu -wa yi? -lnnya! ²⁵'In lee -lu a mni -sleen -mo ylaa? Nyume -o -plaa 'hnumni naa 'wu, mo -wa yi? A -yi we 'ji nu, nyuma -wa plaa 'hnumni -naa -zɔnɔnya 'wu, 'in wa mia 'hnumni -li nyidi ni, nyumaa 'wlulapulunyaa -budu zo wa -dula la. ²⁶Lee -lu a mni -mo ylaa tenyua? -Lagogbu -falpanyo -wa yi? In, in nee aun -ylae: o 'yli, o -zi -Lagogbu -falpanyoo 'degbolu. ²⁷Nu, -Lago nee o 'sebhe 'wu 'Zan -Batisu daae: «Mi 'yu na paa na *tietienyo yoo, 'in o 'ka -na 'yoo -yomnazi.» ²⁸In nee aun -ylae: nyuma -wa 'hwnu gwalia, wa glaa, nyume -o 'kaa 'yli, o 'ka 'Zan -Batist -zi, -moo 'ni -mi. -Zugba, nyuma -wa -Lago pula 'wlu la glaa, nyume 'kienyile 'yli, -moo -zi o 'wu.» ²⁹Nyuma weee -yo nisun -gwezisanya -wa pulva 'Zan -Batisu welt yukwli, wa ka we 'jiyibheli nu, -Lago tuklu, 'in wa yia wa 'de 'Zan -Batist yoo 'nye, 'in -moo yia wa batizee. ³⁰Nu, Faliznyuma -yo

-Lagoo titee gwesanya ka zuzɔnu -Lago 'kaa wa -yla lenu kwnee -sa, 'in wa 'ni hwnu 'Zan -Batist 'ka wa batizee.

³¹-Zezu nee 'yae: «Waa desleen -nyuma, nyoo in 'ka wa 'wupalia? Nyoo wa -yo o 'wuwlva? ³²Wa 'wlu sa 'yilaasi -dia la -gblogbu 'wu, ma. -Zugba wa lɔlɔ, 'in wa gba wa -lima -ylae:

«A ka aun -yla -lili bhlu, a 'ni lite!

'In -a yia aun -yla guzo -lɔv bhlu, a 'ni wil!»

³³Nu, 'Zan -Batist yia, o'w lia lililu -zɔnu, o'w 'maa nu, 'in a nee: O ka zuzu 'nyuu 'bi.» ³⁴*Nyumee 'Yu yia ni, o li, 'in o maa. 'In a nee: «A -tali, nyume mia de, liligbu -yo numagbu o kaa. *Nisun -gwezisanya -yo gbunyuuu kwe -cian, wa 'tale o -mia.» ³⁵Nu, -wa hwnua -Lagogbu -yo, ma yibhelia we 'ji, -Lagoo gbu yilo mia, we tuklu.»

-Zezu tua gbunyuuu lenu -hwno yabhloo -yogbu 'wu

³⁶Faliznyume yabhlo laa -Zezu, wa 'ka li dabudu. 'In -Zezu yia o Faliznyumee -budu zo pla, 'in o yia lililu gwe ladi. ³⁷-Mu bhla, gbunyuuu lenu -hwno yabhlo mi wee 'gbe -mu nokple. O 'nua nu, -Zezu mi Faliznyumee -gbe lida, o -yo *-lasiklo -zɔnɔ -bhonyidaa yeyenu yia -mo mni. ³⁸'In o yia -Zezu lɔv ladi, -moo bhunya -yo, -zugba o wi. 'In o 'mu yia -Zezuu bhu wɔtɔlv. 'Bhie, o yia we -yɔse o 'nyi nya, o yia we gbleli, 'in o yia -lasiklo o bhu -yo slu. ³⁹Faliznyume, -o laa -Zezu wa 'ka li dabudu, o 'yia we -yo, o nee o 'dee dli zo: «O nyume -mɔni -ka yaa -Lagogbu -falpanyo 'pieun, 'hwno -o mia de o kwezida, sa o mia, -zugba, o ka yaa o yibheli gbunyuu lenu hwno nya.»

⁴⁰-Zezu 'bhua welt 'wu, o nee o Faliznyume -ylae: «Simoo, in 'yibha in 'ka -mi -yla gbu yabhlo gba.»

'Simoo nee: «Na -Kanyo, -in gba.»

41 'ln -Zezu n̄e: «Nyume yabhloo kpagbu mia nyuma 'sɔ -yɔ. 'Yabhlo ka tamaa 'wlu glv gbu -zakpa gbu 'wlu (500.000), 'in -gudv kaa 'wlu glv 'sɔ 'wlu kugbua 'wlu (50.000). 42 Nu, waa nyuma 'sɔ 'na 'ka wee kpagbu -saa 'gbu, 'in ɔ nyume yi 'saa we ti. 'Lee wa 'de 'sɔ glaa nu, nyɔɔ 'ka ɔ nyume 'yibha bhabha?»

43 'ln 'Simɔɔ yia we 'bigupalɛ: «-Amu dlu ni, ɔ kaa 'gwezi 'kadu 'wlu, mɔ 'kaa ɔ 'yibha bhabha.»

'ln -Zezu n̄e ɔ -ylae: «Gbu -zɔnv -in gbaa.» 44 Tɔvn, -Zezu 'bhitia la 'ɣwnɔɔ -gbe, 'in ɔ n̄e 'Simɔɔ -ylae: «-Na yɪ 'mɔ ɣwnɔ ni -yɔɔ? 'ln plaa -na -budu zɔ, -in 'nt 'mɪ 'nyu 'nye, in 'ka bhv -yɔ budo. Nu, mɔ budoa na bhv -yɔ ɔ 'mɔ nya, 'in ɔ yia we -yɔ se ɔ 'nyi nya. 45 -ln 'nt 'mɪ gbleli, nu, ɔ plaa, mɔ -tva na bhv gblelida. 46 -ln 'nt 'mɪ 'kpi 'wluo slu, nu, mɔ slua na bhv -yɔ -lasiklv. 47 We 'gbu, in n̄e -mɪ -ylae: -Lagɔ zɛ ɔ kalta bhabhaa 'gbu, -Lagɔ ka ɔ gbunyu duun 'wvɪ. Nu, nyume ɔ nva gbunyu 'kienyi le, 'in -Lagɔ yia ɔ -yɔgbu 'wvɪ, ɔ -Lagɔ zekalidli -sɛ.»

48 'ln -Zezu n̄e ɔ 'ɣwnɔ -ylae: «ln ka amaa gbunyii 'wvɪ.»

49 -Wa -yɔ ɔ 'sɔ mia lida, -maa n̄e -mɔ dli zɔe: «Mɔɔ -nyume mɔa, 'in -mɔɔ ti nyum̄e gbunyu 'wva?»

50 'ln -Zezu n̄e ɔ 'ɣwnɔ -ylae: «Amaa dli ka aun pue, a mni, 'wvɪtɔvɛ -dlɔɔ -yɔ aun 'sɔ -mɪ!»

'ɣwnɪ -wa n̄a -Zezu 'bɪ

8 -Mv 'bigv, -Zezu yia 'gbe 'kadɪ -yɔ 'gbe yua 'wv mni, *-Lagɔɔ nyumaa 'wlulapil̄ee gbuzɔnvnyaa gbagbie nya, -zugba ɔ 'bunɔnya kugbua le 'sɔ -yɔ ɔ mɪ. 2 'ln, 'ɣwnɪ tɔlvɔ ɔ vua zuzu 'nyii 'bɪ, -yɔ ɔ jipea, -maa mɪ 'ya -bha. Wa ɣni ni: Magidalaa -ɣwnɔ Malii zuzu 'nyii gbesɔ 'tlaa 'wv, 3 Ewlvɔv lubhonvnyɔ 'kadu Kuzaa 'ɣwnɔ Zani, -yɔ 'Suzani -yɔ 'ɣwnɪ dumadu, -wa -saa -Zezu -yɔ ɔ 'bunɔnya 'wv, wa zuzɔnv nya.

'Mnɔpanyɔɔ gbvɪ nine

(Mt 13.1-9; Mk 4.1-9)

4 Nyumaa -zlv 'bhva 'gbe -bhlo -bhlo 'wv, 'in wa yia -Zezu -yɔ 'wlvubeli. 'ln ɔ yia gbvɪ nine -mni wa 'palɪ. 5 «Nu, kpaapanv mni ɔ 'mni 'paa. ɔ mɪ ɔ 'mni 'pada, ɔ 'mni wa, 'in we -zakpa -bhlo yia 'yoo ɣwe -yɔ bhli. 'Plɪlvnyɔ n̄a we -gv, 'in 'zianya yia we li. 6 Tɔlvɔ yia tukpa -dvdv -gv bhli, we mia, -bhaa bla 'nɪ 'nyu 'wulakaa 'gbu, 'in we yia ye. 7 Tɔlvɔ yia -kpvga glaa bhli, 'in -mvv -yɔ we 'sɔ yia 'wvɔɔ, 'in -mvv yia we -gv palɪ, 'in we yia we 'tuntnu. 8 Tɔlvɔ yia dvdv -zɔnv -gv bhli, 'in we yia mi, we 'paa lakpa, we lakpa -bhlo -sa -mɔ 'yaa glv gbu.»

'ln -Zezu yia we -gv dɪ wɛlv 'tɪtɛ nyae: «-ɔ -ka 'nunv -yukwli 'wlu -ka, ɔ 'nv we.»

-Mvmv ka 'gbv -Zezu pa gbvɪ ninea?

(Mt 13.10-17; Mk 4.10-12)

9 ɔ 'bunɔnya ka ɔ wee gbvɪ nine -mni 'ji layibha. 10 'ln ɔ yia we 'bigupalɪ wa -ylae: «-Lagɔ ka ɔ nyumaa 'wlulapil̄vgbu mia zizeda aun 'kvlslolu. 'ln nyuma tɔlvɔ -nv mia, gbvɪ nine nya wa 'paa we wa -yla.

«Wa -ka -lu yla, wa'a 'yɪ we -yɔ, 'in wa -ka gbvɪ 'nv, wa'a 'nv we 'wla.»

-Zezu gbaa wee gbvɪ ninee 'ji

(Mt 13.18-23; Mk 4.13-20)

11 «Wee gbvɪ ninee ji ni: 'mɔnya mia, we 'wlv -Lagɔwɛlv. 12 Nyuma tɔlvɔ 'wlv 'yoo ɣwe -yɔ da 'mɔnya bhli: wa -ka -Lagɔwɛlv 'nv ni, 'in *'Kuzu yia, 'in we saa we wa dibhe 'wv, wa yi we dli -gv zv, 'in wa yi gbv 'wvbhv 'gbv. 13 -Mvmvnyɔ mia tukpa -bita -gv: -mvv 'wlv nyuma -tɔlvɔ, -wa nva -Lagɔwɛlv, 'in wa ɣvnua -bha we -yɔ 'muna nya ni, wa'a 'tide we 'yi, we'e fa wa 'wv somi. Bhla -sele nya, wa ɣvnua we -yɔ, 'in laylagbunya -ka yi, 'in wa dli bhva we -gv. 14 Nyuma tɔlvɔ

'wlu 'mnɔya -we bhli -kpɔga glaa: wa -ka -Lagɔwɛlt 'nu, bhla -gɔdu -ka nyini, 'in wa tidea wa 'de 'yi -se -se, 'in dlube -yɔ 'ɲnumni -li, dɔdu -gɔv 'mɔna -li tunt-nua wa, 'in wa'a wla 'ya, -mɔv'v zali. ¹⁵ 'Mnɔya -we bhlia dɔdu -zɔnu -gu, -mɔvnya 'wlu nyuma -wa nva -Lagɔwɛlt dli -zɔnu nya, 'in wa zva we la, wa dli weee nya, 'in wa paa 'ya bhla weee nya.

**'Napɛɛ gbɔv nine -yɔ
-Lagɔwɛlti yukwli pulv sɔ**

(Mk 4.21-25)

¹⁶ «Nyume -ka 'nape -nyuma, ɔ'ɔ -gbli we -solu 'wluo, 'in ɔ'ɔ fa we 'lii zɔ. Nu, yalt ɔ dia we la -budu zɔ, 'in -wa -ka pla, wa 'ka we san -yɔyɔ. ¹⁷ Nu, -we weee mia zizeda, zlt 'klv we yia 'tlaa, 'in -we weee mia 'wiemi -lu nya, 'ji wa yia we yibhelia, 'in we 'ka 'bhlewlu weee. ¹⁸ We 'gbv, a zɔ amiaa gbɔv yukwli pulv sɔ 'yliyɔ. Nu, -lukanyɔ mia, ɔ -nu wa yia -gɔpala, 'in nyume ɔ -'nia -lu duun -ka, we -sɛɛ -we -gɔ ɔ dli mia, kwɛɛ wa yia we ɔ -saa.»

-Mama -wa -Zezuu bhelia -yɔ ɔ 'nyaa?

(Mt 12.46-50; Mk 3.31-35)

¹⁹ -Zezuu bhelia -yɔ ɔ 'nyaa 'sɔ yia ɔ 'yia ni, nyuma duun 'gbv, wa 'ni mnɛni wa 'ka ɔ ylt. ²⁰ 'In wa yia -Zezu 'di kwɛɛ: «-Na 'nyaa -yɔ -na bhelia mi 'pipee. Wa 'yibha wa 'ka -mi 'y!»

²¹ 'In -Zezu nɛɛ wa 'dɛ weee -ylɛɛ: «-Wa pulva -Lagɔwɛlt yukwli, 'in wa nɔa we -gɔ ni, ma -wa, na 'nyaa -yɔ na bhelia.»

-Zezu 'yilgbelia -pɛɛ 'kadu

(Mt 8.23-27; Mk 4.35-41)

²² 'Yli yabhlo nya, -Zezu -yɔ ɔ 'bunɔnya -gblaa 'glv yabhlo 'wv ni, 'in ɔ nɛɛ wa -ylɛɛ: «-A 'plli 'nyuu kakpe -putu -gɔ.» 'In wa yia mni. ²³ Da wa mia 'nyu 'wodida, 'in -Zezu yia 'ylaa ɲwɔ. Tɔvni, -pɛɛ 'kadu

yia 'nyu -gɔ 'plɛplɛ bhli. 'Nyu mi 'glv yeda, we -tv 'wv -sɛ, wa 'ka 'nyu glu mni.

²⁴ -Zezuu 'bunɔnya bea ɔ kwesi, 'in wa yia ɔ ganɔ. 'In wa nɛɛ 'wukpɛɛ nya: «-Slolunyo, -Slolunyo, -amia tlia!»

-Zezu ganɔa, 'in ɔ yia -pɛɛ 'wluo 'kpɛlt. 'In 'nyuu -gbɔgbv yia zɔbɛ, we yia 'yilgbe bɛnyii. 'In -bha yia 'wuku.

²⁵ -Zezu nɛɛ ɔ 'bunɔnya -ylɛɛ: «Mɔ amiaa dli zɔvɛ mia?»

-Nyanigbɔ -kpalia wa ni, 'in ɲwɛgaga yia wa subha. 'In wa nɛɛ wa 'dɛkpua nyidi: «Mɔ -nyume ɔɔ -mɔni -mia, 'in ɔ gba 'nyu -yɔ -pɛɛ -yla, 'in we zɔ ɔ 'nuɲwɛa?»

-Zezu -saa nyume yabhlo zuzu 'nyii 'bɛ

(Mt 8.28-34; Mk 5.1-20)

²⁶ -Zezu -yɔ ɔ 'bunɔnya -dia 'nyu 'wv, Zelazi -nyumaa dɔdu^s mia nyuu kakpe yabhlo -gɔ, Galilee 'klv, -mɔ wa nɲnia.

²⁷ Da -Zezu 'bhva 'glv 'wv ɔ 'sibhlia la, 'in wee 'gbee nukpla -nyume yabhlo yia ɔ yoo yi. ɔɔ nyume mia, zuzu 'nyii mia ɔ 'wv. 'Bɛ ka 'wɔgwɛ, ɔ'ɔ -pla -bana 'wv, 'in ɔ'ɔ -gɔ -budu zɔ, nu, gbawla -nyidi ɔ gva.

²⁸ Da ɔ 'yia -Zezu -yɔ, 'in ɔ yia 'wukpɛ, 'in ɔ yia ɔ bhv -yɔ bhlii. 'In ɔ nɛɛ wɛlt 'tɛɛ nyɛɛ: «-Naa lɛɛ -gbv pɛlt na gbv 'wola, -Zezu, Yalt -Lagɔɔ 'Yu? -Mi na bhubhoa, -in 'na palt 'mi 'kɛyɛ 'wv -ni!» ²⁹ -We ka 'gbv ɔɔ nyume yi 'saa gba, zuzu 'nyuu mia ɔ 'wv, 'mv -Zezu gbaa we 'tla ɔ 'wv. Wee zuzu 'nyuu mia, 'wv we bhua ɔ -zakpa duun nya. Wa -ka ɔ sɔnya gbvan netelikpe nya, 'in wa -ka ɔ gbloko bhv 'wv fa, 'in ɔ dia we 'dɛ weee. 'In wee zuzu 'nyuu kwaa ɔ -flii.

³⁰ -Zezu yia ɔ layibhae: «Sa wa la -na 'ɲnia?»

'In ɔ nɛɛ: «Na 'ɲni wa laa ('Slɔjaa -zlo) ». -We ka gbv -wa, zuzu 'nyii duun mi ɔ 'wv. ³¹ 'In wee zuzu 'nyii nɛɛ -Zezu -

^s8:26 'Mv wa la 'yaa Gadale -nyumaa dɔdu.

yilae: «-Na zukpa -wa, -in 'na kwali -an *glukaslu 'wu -ni!»

³²-Zugba -boboo -zlo mi we lililuu dataida -gɔgɔ nukpla -gu. 'In wee zuzu 'nyii nɛɛ -Zezu -ylae: «-Na zukpa -wa, -in kwa -an -bobonya mia ni 'wu!» 'In -Zezu yia we 'yoo 'nye ni, we pla we 'wu. ³³Tɔɔn, zuzu 'nyii yia ɔ nyume 'wu 'tla, 'in we yia -bobonya 'wu pla. 'In wee -bobo weee yia -gɔgɔ kwli -gwagwie nya, 'in we yia 'nyu lu slo, 'in we yia tli -nya.

³⁴Da wee -boboo 'yliyɔzunya 'yia gbu 'plia ni -yɔ, 'in wa -yɔ -gwagwie yia 'gbe 'kadɔ -yɔ kudanya 'wu we 'di lamneni.

³⁵Da wee gbu -muni 'plia, 'in nyuma yia -mɔ 'yia mni. Wa nɔɔɔ -Zezu kwesi, nyume ɔ 'wu zuzu 'nyii 'tlaa, 'in wa yia ɔ 'yi, -zugba ɔ -di -Zezuu bhu -yɔ la, -bana mi ɔ 'wu, 'in ɔ 'wluksɔn ka ladolu. 'In -nyanɔgbɔ yia wa -kpali weee. ³⁶Sa ɔ zuzu 'nyii 'wu -nyume 'pua ni, -wa 'yia wee gbu weee da, 'in -maa yia we 'di -sa wa -yla. ³⁷Tɔɔn, Zelazi -nyuma weee nɛɛ -Zezu -yla, ɔ 'bhu wa dudu -gu. Ni, -nyanɔgbɔ ka wa -kpali. 'In -Zezu yia 'glu 'wugbla, ɔ 'ka lumni.

³⁸Nyume ɔ zuzu 'nyii 'tlaa 'wu, bhuhoea -Zezu, ɔ nɛɛ ɔ -ylae: «In -yɔ -mi 'sɔ 'ka mni.» 'In -Zezu yia ɔ lulabhitili, ɔ nɛɛ ɔ -ylae: ³⁹«Mni -na -budunɔwɛɛ. -We weee -Lagɔ nua -mi -yla le, -in gba we nyuma -yla.» ɔ nyume mnia, -we weee -Zezu nua ɔ -yla le, 'in ɔ yia we 'di lamneni, wee 'gbe 'kadɔ nukple weee.

-Zezu puea 'ɔwɔnɔ yabhlo, 'in ɔ yia -Zalusu 'ɔwɔnɔyɔ 'yliyɔgagie 'nye

(Mt 9.18-26; Mk 5.21-43)

⁴⁰Da -Zezu yia lu 'nyuu kakpe -putu -gu, 'in nyumaa -zlo yia ɔ yoo -sa, wa mi ɔ wɔdaa 'gbu. ⁴¹We bhla, nyume ɔ wa laa -Zalusu nɔɔɔ -Zezuu -gbe. -Lagɔbuduu -kanyɔ yabhlo ɔ -mia. 'In ɔ yia -Zezuu bhu -yɔ bhilili, ɔ yia ɔ bhuhoe ni, ɔ yi ɔ -budunɔwɛɛ. ⁴²-We ka gbu -wa, ɔ 'ɔwɔnɔyɔ

yabhlogbɔ kaa -zu kugbua le 'sɔ, mɔ mia tɔɔɔ.

Da -Zezu mia -mɔ mniɔ, -zugba nyumaa -zlo tuntnu 'saa ɔ sɔ weee lu. ⁴³Wa nyidi, 'ɔwɔnɔ yabhlo mia -bha, ɔ kwe-palte li ɔ -yɔ -zu kugbua le 'sɔ. 'In ɔ yia 'gwezi weee -nyumɔ. -Dɔtɔɔ yabhlogbɔ 'ni ɔ jipe. ⁴⁴ɔ 'plia -Zezu lu, 'in ɔ yia ɔ -banaa 'ɔwe kwezi. -Bha -bhlokpade ɔ 'pɔn yia 'wukani.

⁴⁵'In -Zezu yia layibhae: «Nyɔɔ zi 'mi kwea?»

Wa 'de weee mi we kpeldaa 'gbu, 'in Pielɔ nɛɛ: «Na -Slolunɔ, nyuma -wa gbelia -mi, ma tuntnu -mi sɔ weee lu!»

⁴⁶'In -Zezu nɛɛ: «Nyume yabhlo ka 'mi kwezi, in ka we 'jiyibheli ni, na 'tite ka lubho nu.»

⁴⁷ɔ 'ɔwɔnɔ 'yia we -yɔ ni, wa ka we 'jiyibheli, 'in ɔ -yɔ teltele yia -Zezuu bhu -yɔ bhli mni. 'In -we ka 'gbu, ɔ yia ɔ kwezi, 'in sa ɔ 'pua -bha -bhlokpade, ɔ yia we gba ɔ -yla, nyuma weee 'yibadi. ⁴⁸-Zezu nɛɛ ɔ -ylae: «Na 'yu, amaa dli ka ain pue, a mni, 'wɔtɔtɔe -dlɔɔ -yɔ ain 'sɔ -mi!»

⁴⁹Da -Zezu mia gbu -muni gbada, nyume yabhlo 'bhua -Zalusu -budunɔwɛɛ, ɔ yia 'in ɔ nɛɛ ɔ -ylae: «-In 'na sialɔ Nyumaa -Kanyɔ -ni, -na 'ɔwɔnɔyɔ ka tli.»

⁵⁰-Zezu 'nua we ni, ɔ nɛɛ -Zalusu -ylae: «-In 'na nɔnɔ nyano -ni, -in zu dli! 'Pua ɔ yia.»

⁵¹-Zezu nɔɔɔ wee -budunɔwɛɛ, ɔ 'ni 'ɔwɔnɔ nyuma -putu 'ka wee -budu zɔ pla, 'mu we 'ni Pielɔ klaa, *Zaan klaa, *Zake klaa, we -yɔ 'yuu dide -yɔ ɔ 'nyaa 'wɔbhu. ⁵²Nyuma weee mi wida, -zugba wa bhali ɔ 'ɔwɔnɔyɔ 'gbu. 'In -Zezu nɛɛ wa -ylae: «A 'na wili -ni, ɔ 'ni tli, 'yilaa 'wu ɔ mta.»

⁵³'In wa -yi we 'ji ni, 'yu ka tli 'gbu, wa yia ɔ gla pali. ⁵⁴-Zezu kpali ɔ sɔ -yɔ, 'in ɔ yia 'wukpi, ɔ nɛɛ: «Na 'yu, a -sɔ 'wu!» ⁵⁵ɔ zuzu 'sibhli ɔ -gu la, 'in ɔ yia 'wɔsɔ -bha -bhlokpade. -Zezu nɛɛ wa -ylae: «A 'nye ɔ lilili.» ⁵⁶-We 'plia, 'in we

yia ɔ ɣwɔnyuu 'nyaa -yɔ ɔ dide ɣwegaga -subhali. 'In -Zezu nɛɛ wa -ylae: «A 'na gbalɩ we nyume yabhlogbɔɔ -yla -nɩ!»

-Zezu tiea ɔ 'bunɔnya kugbua le 'sɔ

(Mt 10.5-15; Mk 6.7-13)

9 'Yɩ yabhlo nya, -Zezu gbelia ɔ 'bunɔnya kugbua le 'sɔ 'wlu, 'in ɔ yia wa se -yɔ 'tite 'nye, wa 'ka zuzu 'nyii vu, 'in wa 'ka gu nyuma -yɔ -sa. ²'Bhie, ɔ yia wa tie, wa 'ka -Lagɔɔ nyumaa 'wlu-lapɩlɩgbu gba. 'In wa 'ka guzunya jipe. ³'In ɔ nɛɛ wa -ylae: «A -ka nɔa mnta yi nɩ, a 'na 'bhulu -lu yabhlogbɔɔ 'wu -nɩ: kɔɔsu, *-bada, 'floo -yɔ 'gwezi 'na -mɩnɩ aɩn kwɛɛ -nɩ. 'In nyume yabhlogbɔɔ 'na 'bhulu -bana 'sɔ 'wu -nɩ. ⁴-Budu -we ɣwɛɛ a -ka mɩnɩ, wa -ka amɩaa 'lakpasu kpa, a -tu -bha tuklu, 'in amɩaa lɔb-hiti yɩ 'ka nyɩnɩ. ⁵-Budu -we ɣwɛɛ a -ka mɩnɩ, wa 'nɩ amɩaa 'lakpasu kpa, a 'tɩa wee 'gbe nukplɛ. A gbɔɔ amɩaa bhv -yɔ *-bhuhui, 'in nyuma 'ka we 'jiyib-heli nu, wa 'nɩ -Lagɔgbu -yɔɣwɩnɩ.» ⁶-Zezuu 'bunɔnya yia mɩnɩ. 'In wa yia 'gbe weee 'wu 'plɩlɩ, -Lagɔgbu gbabɩe -yɔ guzunyaa jipee nya da weee.

Ewloɔv lɔa dɩt -Zezuu 'gbu

(Mt 14.1-12; Mk 6.14-29)

⁷We bhla, -we weee mɩa 'plɩda, 'in Galileee 'wluɩapɩnyɔ Ewloɔv yia we 'nɩ. -We ɔ 'kaa 'wluɩvɩn lapupaltɩ, we 'nɩ -mɩ. Nu, nyuma -tɔlvɩ nɛɛ: «'Zan -Batisi -sɔa 'wu tɩtɩnya glaa.»

⁸'In nyumaa -zakpa -bhlo nɛɛ: «Elii yia lɔ dɩdɩ -gɩ.» 'In tɔlvɩ nɛɛ 'yae: «Bhabenyii -Lagɔgbu -falɩpanyaa 'yabhlo -sɔa 'wu tɩtɩnya glaa.»

⁹Ewloɔv nɛɛ: «Na wɛɩ -gɩ, wa ka Zaan 'wlu -gɩ -dɩ. 'In nyume -ɔ ka -gugbu na nɩa dɛ, nyɔɔ mɔa?» 'In ɔ yia -Zezu 'yilibilanɔv, ɔ 'ka ɔ 'yɩ.

-Zezu 'nyea nyumaa 'wlu glu -bhlo 'wlu gbu lililu

(Mt 14.13-21; Mk 6.30-44; Zn 6.1-14)

¹⁰-Zezuu tietienya yia ɔ -gbe lɩ, -we wa nɩa lɛ, 'in wa yia we 'dɩ ɔ -saltɩ. ɔ -yɔ wa 'sɔ vɩaa gwe, 'in wa yia 'gbe -we wa laa Betusaida kwesi mɩnɩ. ¹¹Nyumaa -zlo 'nɩa we, 'in wa yia ɔ 'bɩ mɩnɩ. -Zezu yia wa kpa sɔ 'sɔ nya, 'in ɔ yia wa -yla -Lagɔɔ nyumaa 'wluɩapɩlɩgbu gba. Nyuma -wa 'yɩbhaa ɔ jipe wa, 'in ɔ yia -maa jipe.

¹²Da jibhe mɩa zɔda, 'in -Zezuu 'bunɔnya kugbua le 'sɔ yia ɔ kwesi bɛ. 'In wa nɛɛ ɔ -ylae: «Da -a mɩa -seli, -bha tɩlvɩ la. -In gba nyuma -manɩ -yla, wa mɩnɩ 'gbenya -yɔ kudanya mɩa kwesi 'wu, wa 'ka lililunya -yɔ lapɩda 'yɩ.»

¹³'In -Zezu nɛɛ wa -ylae: «Amɩaa 'dɛ 'nye wa lililulɩ!»

'In wa yia we 'bɩgɩpaltɩ: «'Floo gbu -yɔ zibhii 'ya 'sɔ -a kaa kwɛɛ. -In 'yɩbha, nu, -amɩa mɩnɩ nyumaa -zlo -manɩ lililulɩ zɔaa?» ¹⁴(Nu, sa, nyumaa 'wlu glu -bhlo 'wlu gbu mɩa -bha (5.000)).

'In -Zezu nɛɛ ɔ 'bunɔnya -yla, wa dɩ wa la sa glu 'sɔ 'ya kugbua, kugbua ɣwɛɛ.

¹⁵Wa nu 'saa, 'in wa yia wa 'dɛ weee ladtɩ. ¹⁶-Zezu 'bhua wee 'floo gbu -yɔ zibhii 'ya 'sɔ 'wu, ɔ yɩaa yaltɩ, 'in ɔ yia -Lagɔ fuo 'pa. ɔ dɩdɩa we la, 'in ɔ yia we ɔ 'bunɔnya yoo 'nye, wa 'ka we nyumaa -zlo 'wuladlɩli. ¹⁷Wa 'dɛ weee lɩa, 'in wa yia lɩ. 'In -we -tua 'wu, wa -yɔ we -cɩcɛɛ yeye -nɩ kugbua le 'sɔ yia mɩnɩ.

Pielɩ nɛɛ -Zezu -wa -Lagɔɔ -Bhasanyɔ

(Mt 16.13-19; Mk 8.27-29)

¹⁸'Yɩ yabhlo nya, -Zezu mɩ -Lagɔ bhuhhoeda, ɔ 'dɛ -bhlo, -zugba ɔ 'bunɔnya mɩ ɔ kwesi. 'In ɔ yia wa layɩbhae: «Nyɔɔ nyumaa -zlo paltɩ 'mɩ 'wɩa?»

¹⁹'In wa yia we 'bɩgɩpaltɩ: «-Zakpa -bhlo nɛɛ, 'Zan -Batisi -in -mɩa. Tɔlvɩ nɛɛ, Elii -in -mɩa, 'in tɔlvɩ nɛɛ 'yae, -Lagɔgbu

-falipanya mi bhaa bhlasabhla, wa 'yabhlo -saa 'wu tilitinya glaa.»

²⁰ 'In -Zezu yia wa layibhae: «'In amia, a n̄e, nyoo in -mia?»

'In Pielt yia we 'bigupalie: «-Lagoo -Bhasanyo -o ka gbu o gbaa, mo -in -mia.»

-Zezu 'paa o tilitie -fali

(Mt 16.20-28; Mk 8.30-9.1)

²¹ 'In -Zezu n̄e wa -yla 'klu 'ci ci nyae: «A 'na gbalu we nyume yabhlogoo -yla -ni.» ²² 'In o yia we -gudie: «We mi nu, oo Nyumee 'Yu sia bhahha. 'In Zuifuv nyuma kpasti klaa, *-Lagobubonyaa -ctan klaa, we -yo -Lagoo titee gwesanya yia o kwnee -saa. 'Bhaa wa yia o, 'in 'yli 'so we tanu nya, tilitinya glaa o yia 'wusa.»

Sa wa 'ka -Zezu 'bi noa

²³ 'Bhie, o n̄e wa 'de weee -ylae: «Nyoo nyoo -ka gba o 'ka 'mi 'bi no, o -sa o 'de dli, o 'bhu o statee *su 'wu, 'yli weee nya, 'in o 'ka 'mi 'bi yi. ²⁴ Nu, nyoo nyoo -ka o 'dee 'yliyogagie 'wugv ni, 'wu o yia we baa. 'In -o -ka o 'dee 'yliyogagie 'wubo na 'gbu, 'yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka, 'mu -moo yia 'yia. ²⁵ Nyume -ka dudu -gub zuzonu weee 'yi, 'in o -ka o 'yliyogagie 'wubo, o -ka o 'de lasa dudu -gu, lee -lu o 'ka we 'wu 'yia? ²⁶ Nyume -o -ka in -yo na weli 'so zu nu, zli Nyumee 'Yu yia yia o -yo o Dide -yo -moo -mowlv -anzinyaa 'hnumte 'wu, we zli -moo nu 'yaa onu zu. ²⁷ In n̄e ain -yla gbuzonu sae: -wa mia da -seli, wa tava ka -Lagoo nyumaa 'wlulapite da 'yi, 'bhie, wa 'kaa tli.»

-Zezu bhitalia 'wola

(Mt 17.1-8; Mk 9.2-8)

²⁸ -Zezu gbaa weli -muni, we 'bigv, loko wlu -bhlo 'plia sa, -Zezu -yo Pielt, Zaan -yo 'Zake 'so mnia, 'in o yia -gogo 'wlu -Lago bhuhoea mni. ²⁹ Da -Zezu mia -Lago bhuhoea, 'in o 'klu yia 'bhiti, 'in o 'wu -bana yia pmani, -zugba we li

'bibi. ³⁰ -Bha -bhloo 'de, 'in nyuma 'so yia o 'klu 'tali, -zugba o -yo wa 'so gba. Moizu -yo Elii so -wa. ³¹ Ma 'tlaa -Lagoo 'hnumtee san -nyidi. Sa -Zezu 'kaa o lubho 'wlubha -Zeluzalemv, o tilitie nya, 'in wa -yo o 'so yia we -gugbu gba. ³² Pielt -yo o -lima 'so ka -gblo 'yia nya. Da wa ganca, 'in wa yia -Zezuu 'hnumtee san -yoyi, we -yo nyuma so mia o kwesi. ³³ Da waa nyuma mia -Zezu kwesi 'bhuda, 'in Pielt n̄e o -ylae: «Na -Slolunyo, -a -ka -seli -tu we nani 'yli. Palu yua ta -a yia 'subhaa, -na -nu -bhlo, Moizu -nu -bhlo, Elii -nu -bhlo.» (Nu, -we Pielt mia gbada, o 'ni we -yi.)

³⁴ Da o mi 'saa gbada ni, 'in yalpuva yia wa -gugbli. We -gbli wa -gu, 'in -nyanigo yia wa -kpali. ³⁵ 'In weli yabhlo yia wee yalpuva nyidi 'tla, we n̄e: «-O mia de, na Yu -wa, 'mo in -saa -bha, a pulu o yukwli!»

³⁶ Da wa 'nua weli -muni, -muv 'bigv, -Zezuu 'debhlogoo wa 'yia -yo. 'In o 'binonya yia hwe 'mu 'ce, -we wa 'yia -yo, wa 'ni we 'di -sa nyume yabhlogoo -yla, we bhla.

-Zezu vua zuzu 'nyuu, 'yu yabhlo 'bi

(Mt 17.14-18; Mk 9.14-27)

³⁷ Zli zlia, 'in wa yia -gogo 'wlu 'bhu. Nyumaa -zlo yia -Zezu yoo yi. ³⁸ -Mo nyi-maa -zlo nyidi, nyume yabhlo yia 'wukupi: «Na -Kanyo, -mi na bhuhoe, -in yia na 'yu, mo -wa na 'yu yabhlogoo! ³⁹ -In -tali, zuzu 'nyuu -ka o kpa, 'in o kpia 'wu, -bha -bhlokpade, we zuklua o 'titee, 'in we wlelia o 'fufli gba hwee. We -ka o siali kpokplo, 'bhie, we bhva o -gu. ⁴⁰ In ka -na 'binonya bhuhoe ni, wa vu wee zuzu 'nyuu o 'bi, wa 'ni we kwe -yo mneni.»

⁴¹ -Zezu yia 'wukupi: «Desleen -nyuma -wa'a zu dli, nyuma 'nyii, 'yli zuma in -yo ain 'so 'ka lia? 'Yli zuma in 'ka amiaa 'gba o 'yiligbeda -tua? -In -yo -na 'yu yi -seli.»

⁴² Bhla -we nya 'yu mia -Zezu kwesi beda, 'in zuzu 'nyuu yia o labhli, we yia

ɔ lazuklu 'titeɛ. 'ln -Zezu yia wee zuzu 'nyuu 'wluokpili. 'ln ɔ yia ɔɔ 'yu jipe, ɔ yia ɔ dide ɔ yoo 'nye. ⁴³'ln -wa weee mia -bha, -Lagɔɔ 'tite 'kadu yia wa nwegaga -subhali.

-Zezu gbaa ɔ titltee gbu 'ya 'sɔ

(Mt 17.22-23; Mk 9.30-32)

-We weee -Zezu nva le, we ka wa nwegaga -subhali -bhlo -bhloo 'gbu, ɔ nɛɛ ɔ 'bunɔnya -ylae: ⁴⁴«Amia, -we na gbaa da a 'nu we, *Nyumɛɛ 'Yu wa yia nyuma yoo 'nyeɛ.» ⁴⁵-Zezu gbaa welt -mɪnɪ, ɔ 'bunɔnya 'nɪ we 'wulanu. We 'ji mɪ zizeda wa -yla, wa yi we 'wulanu 'gbu. 'ln wa 'ka we -Zezu layibha, nyano mɪ wa dlu.

Nyɔɔ 'yilia?

(Mt 18.1-5; Mk 9.33-37)

⁴⁶'Yi yabhlo nya, -Zezu 'bunɔnya yia kpele bhli wa 'dekpva nyidi. 'ln wa nɛɛ 'lee: «Nyɔɔ 'yili -aun glaa?» ⁴⁷-Zezu yibhelia -we -gu wa mia kpelidaa 'ji, 'un ɔ yia 'yule 'wubhu, 'un ɔ yia -mɔɔ ɔ 'de kwesi 'yiligbeli. ⁴⁸ɔ nɛɛ wa -ylae: «-ɔ -ka 'yu -mɔnɪ kpa 'nanu na 'ɲni nya, na 'de ɔ kpa 'nanu. 'ln -ɔ -ka 'mɪ kpa 'nanu, -ɔ tiea 'mɪ, 'mɔ ɔ kpa 'ya 'nanu. Nu, -ɔ -ka ɔ 'de 'wubhu 'kienyi, mɔ -wa nyumɛ 'kadu aun glaa.»

Nyume -ɔ 'nia amiaa tonyume, amiaa nyume -wa

(Mk 9.38-40)

⁴⁹Zaan 'bhua welt 'wu, ɔ nɛɛ: «-Amiaa -Slolunyɔ, -a ka nyume yabhlo 'yi, zuzu 'nyuu ɔ vua -na 'ɲni nya. -A 'yibha yaa -a 'ka ɔ 'yiligbeli, ɔ -yɔ -aun 'sɔ 'nɪ -mu 'gbu.»

⁵⁰Nu, -Zezu yia we 'bigupali ɔ -ylae: «A 'na 'yiligbeli ɔ -nɪ. -We ka gbu -wa, -ɔ 'nɪ amiaa tonyumɛ, amiaa nyume -wa.»

Samalii -gbe yabhlo 'nɪ -Zezuu gbu -yɔɲwɪnu

⁵¹Da -Zezuu dudu -gu -bhv -ylunya ci-paa, 'un ɔ nɛɛ, -Zeluzalemɔ ɔ mɪna -kpɔ.

⁵²ɔ yia nyuma tie ɔ 'de 'yu. -Maa mɪna, 'un -maa yia Samalii -gbe yabhlo nukple pla, wa 'ka da ɔ 'kaa -gu lamnazu 'gbu. ⁵³ɔ mɪ -Zeluzalemɔ mɪnɪdaa 'gbu, *Samalii -nyuma 'nɪ ɔ gbu -yɔɲwɪnu. ⁵⁴-Zezuu 'bunɔnya 'Zake -yɔ Zaan 'nva we, 'un wa nɛɛ -Zezu -ylae: «-Amiaa -Kanyɔ, -in 'yibha -a gba -kosu 'bhv yali, we 'ka wa lasaa?»

⁵⁵-Zezu 'bhitia la wa -gbe, 'un ɔ yia wa -yla gba 'klv 'ciɔ nyae: «[Dli -we zua welt -mɪnɪ aun nwegɛ, a 'nɪ we -yi. ⁵⁶Nu, Nyumɛɛ 'Yu 'nɪ dudu -gu yi nyumaa lasastee 'gbu. Nyumaa puepuee 'gbu ɔ yia yi.]] 'ln -Zezu -yɔ ɔ 'bunɔnya yia 'gbe -putu 'wu mɪ.

-Wa 'yibhaa wa 'ka -Zezu 'bɪ nɔ

(Mt 8.19-22)

⁵⁷Da wa mia mɪnɪda 'yloogblv, 'un nyume yabhlo nɛɛ -Zezu -ylae: «Dao da -in -ka mɪnɪda -mɪ, un mɪ -mɪ 'bɪ.»

⁵⁸-Zezu nɛɛ ɔ -ylae: «-Totonya ka 'bhvka, 'un 'zianya kaa lɔlv. Nu, da Nyumɛɛ 'Yu 'kaa ladili, -bha 'nɪ -mɪ.»

⁵⁹'ln -Zezu nɛɛ nyume yabhlo -ylae: «-ln yi 'mɪ 'bɪ.»

'ln -mɔɔ nɛɛ: «Nyumaa -Kanyɔ, -in 'nye 'mɪ 'yoo, un 'ka na dide 'bhlu mɪ 'bhie.»

⁶⁰-Zezu yia we 'bigupali ɔ -ylae: «-ln 'tide titlunya 'yi, wa 'ka wa titlunya 'bhlu. Nu -mɪ, -in mɪ -Lagɔɔ nyumaa 'wlulapilɔgbu gbaa.»

⁶¹'Yabhlo nɛɛ 'ya ɔ -ylae: «Nyumaa -Kanyɔ, 'bɪ na yia -mɪ nɔa, nu, -in 'tide -slɔ 'mɪ 'yi, un 'ka na nyuma welt 'paa mɪ.»

⁶²-Zezu nɛɛ ɔ -ylae: «Nyume -ɔ kpa gɔgwɛɛ kuku la, 'un ɔ dia lubhoo gwe, 'bhie ɔ -talia lv, ɔ 'nɪ mɪnɪ ɔ 'ka -Lagɔɔ nyumaa 'wlulapilie zɔ pla.»

-Zezu tiea ɔ 'bunɔnya glv ta 'ya kugbua le 'sɔ

10 -Mɔv 'bigv, Nyumaa -Kanyɔ -Zezu laa ɔ 'bunɔnya, 'un ɔ yia wa glaa glv ta 'ya kugbua le 'sɔ -bhasa. 'ln 'gbenya

-yo da ɔ 'de 'ka yaa mni, 'in ɔ yia -mɔ wa tie 'sɔ 'sɔ ɔ 'de 'yu. ²-Zezu nɛɛ wa -ylae: «'Mnɔ ka zalɔ duun, we kpaɔ 'yli, 'in we -didɔnya 'ni 'wuzu. We 'gbu, a bhuhhoe kpaɔ -kanyɔ, 'in ɔ 'ka lubhonɔnya yoo 'pa, wa 'ka ɔ 'mnɔ -di. ³A mni, bhlahb-leyua 'bhisa na tiea ain gbi glaa. ⁴A 'na 'bhulu 'gwezi klaa, -bada klaa, we -yo -sakwla 'wɔ -ni. 'In a 'na -gwleli 'yloogblu fusasɛe 'gbu -ni. ⁵A -ka -budu -mumu ŋwɛɛ nyini, a gba tiaɛ: «'Wutɔtɔe -dlɔɔ -mi -budu -muni ŋwɛɛ.» ⁶We -ka 'wutɔtɔe -dlɔɔ -nyime yabhlo mi wee -buduŋwɛɛ, amiaa 'wutɔtɔe -dlɔɔ a gbaa ɔ -yla, we -tu ɔ -gu. We 'ni -mumu, amiaa 'wutɔtɔe -dlɔɔ yi amiaa -gbe lu. ⁷A -tu wee -budu -muni ŋwɛɛ, -we wa -ka ain 'nye a li, 'in a 'ma. Ni, lubhonɔnyɔ mia, ɔ 'penilu ɔ yia. A 'na 'plili -budu -bhlo -bhlo ŋwɛɛ -ni. ⁸Da a -ka 'gbe -mumu 'wɔ pla, wa -ka ain kpa 'nanuu wa 'lakpanya nya, -we wa -ka ain 'nye, a li we. ⁹A jipe wee 'gbee guzunya. 'In a gba -mɔ -nyuma -ylae: «*-Lagɔɔ nyi-maa 'wlulapilɛ ka ain -yo cɔpa.» ¹⁰Ni, 'gbe -we 'wɔ a -ka mni, -mɔ -nyuma 'ni amiaa 'lakpasu kpa, a 'tia -gblɔgblu 'kadu 'wɔ. A gba wa -ylae: ¹¹«Amiaa 'gbee nukpla -bhuhui -we sloa -ain bhɔ -yo, 'mu -a yia ain -gu gbɔɔlɔ. 'In a yibheli we 'ji ni, -Lagɔɔ nyimaa 'wlulapilɛ ka cɔpa.» ¹²In nɛɛ ain -ylae, zli -Lagɔ yia nyi-maa -yɔgbu 'wubhua, 'gbe -muni nukpla -nyuma yia sia bhabha, we 'ka *Sodɔmu -nyumaa -nu 'wuzi.

'Gbenya 'nia -Lagɔgbu -yɔŋwɔnu

(Mt 11.20-24)

¹³«Kolazen -nyuma, gbɔnyuu mi amiaa -nu nya! Betisaida -nyuma, gbɔnyuu mi amiaa -nu nya! Ninee 'ŋnipalɔgbu -Lagɔɔ nua lɛ amiaa -gbe, we -ka yaa ni, Tilt -yo Sidɔɔn 'sɔ ɔ nu we lɛ, -zugba -mɔ -nyuma ka yaa wa dli 'bhiti pepe. 'In wa ka yaa we -slolu, -gbenaa 'wuplapilɛ -yo 'tɔtɔɔ 'wluo -sluslue nya. ¹⁴We 'gbu, zli -Lagɔ yia nyumaa -yɔgbu

'wubhua, amiaa -nu ɔ yia 'wubhua, we 'ka Tilt -yo Sidɔɔn -nu 'wuzi. ¹⁵In amia, Kapenaumu -nyuma, amia dlu ni, 'wɔ a yia -sɔɔ yali yi? -lnnya, we 'ni -mumu, ɔ -Lagɔ yia ain belɔ tɔtɔlɔnyaa dudu -gu.»

¹⁶-Zezu nɛɛ 'ya ɔ 'bunɔnya -ylae: «Nyime -ɔ -ka ain yukwli pulu, -ami ɔ pulu yukwli. -ɔ 'ni ain kpa 'nanuu, -ami ɔ 'nia kpa 'nanuu. 'In -ɔ 'ni 'mi kpa 'nanuu, -zugba, -ɔ tiea 'mi, 'mɔ ɔ 'nia kpa 'nanuu.»

-Zezuu 'bunɔnyaa glu ta 'ya kugbua lɛ sɔ yia lu

¹⁷-Muu 'bigu, waa tietienyaa glu ta 'ya kugbua lɛ 'sɔ yia luyi 'muna nya. 'In wa nɛɛ -Zezu -ylae: «-Amiaa -Kanyɔ, -a -ka gbu gba zuzu 'nyii -yla, -na 'ŋni -gu, 'in we zua -ain 'nuŋwe.»

¹⁸-Zezu yia we 'bigupali wa -ylae: «In ka *-Saatan -yɔyi yali -bhuda nɛɛ nyu 'pa 'yika, 'in we yia bhli. ¹⁹A yla, in ka ain se 'nye, a 'ka tibhe -yo -klagbeta -gu nɔ. 'In a 'ka 'ya amiaa tunyimeɛ 'tite lawlali, 'in -lu yabhlogbɔɔ 'ni mnɛni we 'ka ain gbɔnyuu 'wluo nu. ²⁰A 'na lili 'muna zuzu 'nyii ka ain 'nuŋwe zuu 'gbu -ni. Ni, amiaa 'ŋni -Lagɔ cɛta yali, a li -mumu 'gbu 'muna.»

-Zezu lia 'muna

(Mt 11.25-27, 13.16-17)

²¹Wee bhla -bhloo 'de nya, Zuzu 'Pɔpa yia -Zezu 'muna yeli. 'In ɔ yia 'wukpɔ: «Dide, -na 'ŋni na mnɔɔɔ, yali -yo dudu -Kanyɔ, in 'pa -mi fuo. -We ka gbu -wa, -lu -we -in zizea gbɔyilonya -yo 'ylimnanya kwɛɛ, 'mu -in -slolua 'nyenyeyua 'klu. Gbuɔɔnu -wa, Dide, -na 'de 'yibhaa we -mi 'sa.

²²«Na Dide ka 'mi -lu weee 'nye. ɔɔ Yu mia, nyime yabhlogbɔɔ 'ni ɔ -yi, we 'ni ɔ Didee 'debhlogbɔɔ 'wubhu. 'In ɔ Dide mia, nyime yabhlogbɔɔ 'ni ɔ -yi, we 'ni ɔ 'Yu 'wubhu, we -yo -wa ɔ 'Yu -slolua ɔ 'klu, ma -yia ɔ.»

²³ 'Bhie, -Zezu 'bhitia ɔ 'bunɔnyaa -gbe la, 'in ɔ nɛɛ -maa 'dɛkpva -ylae: «Wɔtɔtue -dlɔɔ mi amɔaa -nu nya, -we a mi da -yɔyɔda, a ka we -yɔyɔ 'gbu! ²⁴ Nu, in nɛɛ aɩn -ylae: -Lagɔgbɩv -faltpanya duun -yɔ dɩdɩv 'wlulapɩlɩnya 'yibha bhaa, -we a yia -yɔ, wa 'ka we -yɔyɔ, 'in wa 'nɩ we -yɔyɔ. -We a nva, wa 'ka we 'nɩ, 'in wa 'nɩ we 'nɩ.»

-ln -kalt -Lagɔ -yɔ -na -libheyii ze

²⁵ -Bha -Lagɔɔ titee gwesanyɔ yabhlo -sɔa 'wɩ, ɔ 'ka -Zezu laylaa 'gbu. 'In ɔ yia ɔ layibhaɛ: «-Slolunyɔ, sa in 'ka nu, 'yliyɔ-gagie -we 'nɩa bhloluda -ka, 'in in 'ka we 'yia?»

²⁶ -Zezu nɛɛ ɔ -ylae: «Sa we mi celɩda titee 'sɛbhe 'wva, 'in -in -ka we zɛɩ sa -na nu we 'wɩla?»

²⁷ 'In ɔɔ nyume yia we 'bigupalɩe: «Jejitape, ɔ -wa -na -Lagɔ, -in -kalt ɔ ze -na dɩt weee nya, -na zuzu weee nya, -na 'tɩt weee nya, -na 'wlukuvɩn lapupalɩe weee nya. 'In -in -kalt -na -libheyii ze -na 'de 'bhisa.»

²⁸ -Zezu nɛɛ ɔ -ylae: «-ln ka we 'bigupalɩ tuklu. -ln nu 'sa, 'in -in 'ka 'yliyɔgagie 'yɩ.»

²⁹ Nu, ɔɔ -Lagɔɔ titee gwesanyɔ 'yibha ɔ 'ka zukpa 'yɩ 'gbu, 'in ɔ yia -Zezu layibhaɛ: «Nyɔɔ -wa na -libheyia?»

³⁰ -Zezu yia we 'bigupalɩe: «Nyume yabhlo 'bhva -Zeluzalemv, ɔ mi Zelikogbe 'wɩ mnɩda, 'in 'wienya yia ɔ 'yiligbeli. Wa 'bhva ɔ -lu weee 'wɩ, wa bhɩta ɔ, ɔ -gbloa, 'in wa yia -bha ɔ tɩ, 'in wa yia mnɩ. ³¹ Sa 'bhisa, -Lagɔɔbɩvonyɔ yabhlo bhɩa wee 'yloogblv, ɔ 'yɩa ɔɔ nyume -yɔ lapɩda, 'in ɔ yia ɔ -yɔlabhlɩl, 'in ɔ yia mnɩ. ³² Sa -bhlokpadɛ *Leviii zɩaylɩnyume yabhlo nɩnya 'ya -bha. ɔ 'yɩa ɔɔ nyume -yɔ, 'in ɔ yia ɔ -yɔlabhlɩl, 'in ɔ yia mnɩ.

³³ «Nu, Samalii -nyume yabhlo mi 'lakpa 'wɩ mnɩda. ɔ nɩnya ɔɔ nyume -yɔ, ɔ 'yɩa -mɔɔ -yɔ, 'in -mɔɔ yia ɔ nyazi 'wɩla.

³⁴ ɔ nɩnya -mɔɔ -yɔla -tapa, 'in ɔ yia -mɔɔ danya le nva, 'kɩ -yɔ nyakpɔ palɩ, 'in ɔ yia we gbuan. 'Bhie, ɔ yia ɔ 'wubhu ɔ -sokofalt -gbv, 'in ɔ yia ɔ 'lakpanyaa -budu zɔ kwa. -Mɔ ɔ gwɩlɩva ɔ -yɔ. ³⁵ We zɩ zɩa, ɔ -saa -mɔ 'gwezi** , 'in ɔ yia we wee -buduɩ -kanyɔ yoo 'nyɛ. 'In ɔ nɛɛ -mɔɔ -ylae: (-ln gwɩlɩ nyume nɩ -yɔ, da in -ka -seli lɩyi, -na 'gwezi -we -in -ka we -gupalɩ, in 'ka we kpagbv -sa na 'de nya.) »

³⁶ -Zezu yia we -gɩdɩe: «Waa nyuma ta -manɩ glaa, -mi dɩt, nyɔɔ -wa nyume 'wienya bhɩta -libheyia?»

³⁷ -Lagɔɔ titee gwesanyɔ yia we 'bigupalɩe: «Nyume ɔ 'yɩta ɔ nyazi, mɔ -wa.»

'In -Zezu nɛɛ ɔ -ylae: «-ln mnɩ, -in nu 'sa.»

-Zezu mnɩa Maatɩ -yɔ Malii fusaa

³⁸ -Zezu -yɔ ɔ 'bunɔnya mi 'yloogblv, 'in ɔ yia 'gbe yabhlo nukplɛ pla. 'Ŋwɩv yabhlo mi -bha, wa laa Maatɩ, mɔ kpaa ɔ 'lakpasu ɔ 'dɛɛ -budu zɔ. ³⁹ Maatɩ bhɔɔ wa laa Malii, mɔ -ɩa Nyumaa -Kanyɔɔ bhv -yɔ la, -zugba ɔ pulv ɔ nyumaa gbɩs-lolu welt yukwli. ⁴⁰ Maatɩ 'yiligwe -su la pipie nya. ɔ yia -Zezu kwesi, 'in ɔ nɛɛ ɔ -ylae: «Nyumaa -Kanyɔ, na bhɔɔ tɩta na 'de -bhlo lubho weee, we'e -la -mi -sɩan 'wɩ? -ln gba ɔ -yɩa nu, ɔ -sa 'mi 'wɩ!»

⁴¹ Nyumaa -Kanyɔ yia we 'bigupalɩ ɔ -ylae: «Maatɩ, Maatɩ, amaa 'dɛɛ dɩt a sumanta bhe, 'in a palɩ amaa 'de -bɩabɩ 'yiligwe gbv duuun 'gbv. ⁴² Nu, -lu yabhlogɔɔ mi -lu -zɔnv nya. -We nana 'yɩ, 'mv Malii -saa -bha. 'In nyume 'nɩ mnɩni ɔ 'ka we ɔ kwɛɛ -sa.»

**10:35 'Yɩ 'sɔɔ lubhoo 'gwezi -wa.

-ɔ -yɔ 'mɪ 'nɪ -mɪ, na tɔnyɔ -wa. Nyume ɔ'ɔ -saa 'mɪ 'wɔ, -a 'ka nyuma -yɔbɪbɛlɪ, la ɔ munnia wa.

Zuzu 'nyuu luyiyie

(Mt 12.43-45)

²⁴ «Nu, zuzu 'nyuu 'tlaa nyume yabhlo 'wɔ, we mni, we yi, -mɔ yeye da, ladi-daa datale nya, we 'ka ladi. We 'nɪ da 'yu 'gbɔ, we nɛɛ we 'de -ylaɛ: «Na -budu -we zɔ in 'bhua, -mɔ na bhitia lɔ.» ²⁵ 'In da we 'bhitia -mɔ lɔ, we yia -bha wee -budu yɪ, -zugba we nukple mɪ laylipeda, 'in -mɔ mɪ lamnazɪda. ²⁶ Tɔɔn, zuzu 'nyii gbesɔ ka nukple -nyua 'yli bhabha, -we -zia wemu, 'in we yia -mɔɔ 'bumni. 'In we -yɔ we 'sɔ yia wee -budu zɔ luyi, dabɔɔ. 'In we yia -mɔ ladi duaa. -Sleen, 'in ɔɔ nyumɛɛ -kwɪkwɪ yia 'ylinyumanɪ, 'in we yia we tianɔ 'wuzi.»

'Munaa 'degbolu

²⁷ Da -Zezu gba 'saa, 'in 'ɲwɔɔ yabhlo nɛɛ ɔ -yla, -mɔ nyuma -nyidi wɛlɪ 'tɪtɛ nyaɛ: «'ɲwɔɔ -ɔ plaa -na nukpla, 'in ɔ yia -mɪ 'nyeni, 'wɔtɔtɔɛ -dlɔɔ mɪ ɔ -nɔ nya.»

²⁸ 'In -Zezu yia we 'bigɔpalɛ: «A gba saɛ: nyuma -wa pɔlɔ -Lagɔwɛlɪ yukwli, 'in wa zua we 'nɔɲwɛ, 'wɔtɔtɔɛ -dlɔɔ mɪ wa -nɔ nya.»

Nyuma 'yibhala -Zezu gwedigbu

(Mt 12.38-42)

²⁹ Da nyumaa -zlo gbelia -Zezu, 'in ɔ yia gbagbɛ bhli wa -ylaɛ: «Desleen -nyuma mɪ nyuma 'nyii nya. Ma yibhala 'mɪ gwedigbu. Gwedigbu yabhlogbɔɔ 'na 'ka wa -yla lenɔ, 'mɔ we 'nɪ *Zonasu gbu -zɛ. ³⁰ Sa *Zonasu -zɛa we 'yli -sɔlɔnyɔ *Ninivu -nyuma -yla, 'sa Nyumɛɛ 'Yu yia we 'yli -sɔlɔnyɔ -zɛa desleen -nyumaa -nɔ nya. ³¹ Sebaa 'wlulapɪlɔɲwɔɔ 'bhua dɔɔɔɔ bhɔlɔluda, 'in ɔ yia *Salomɔɔɔ gbuɪɔwɛlɪ yukwli pɔlɔɔ yi. Nu, nyume -ɔ zia Salomɔɔ, ɔ mɪ da. We 'dɛɛ 'gbɔ,

zɪ -Lagɔ yia nyumaa -yɔgbɔ 'wɔbhua, 'in ɔɔ 'ɲwɔɔ sɔa 'wɔ desleen -nyuma 'yu, 'in ɔ dɪlɔ -maa gbu. ³² Ninivu -nyuma 'nɔa Zonasu wɛlɪ, 'in wa yia wa dɪlɔ 'bhiti. Nu, nyume -ɔ 'yɪlia -ɔ -zia Zonasu, ɔ mɪ da. We 'dɛɛ 'gbɔ, zɪ -Lagɔ yia nyumaa -yɔgbɔ 'wɔbhua, 'in Ninivu -nyuma sɔa 'wɔ desleen -nyuma 'yu, 'in wa dɪlɔ -maa gbu.»

'Napɛ gbuɔ nine

(Mt 5.5-15, 6.22-23)

³³ -Zezu 'paa wa -yla gbuɔ nine yabhlo 'ya, ɔ nɛɛ: «Nyumɛ -ka 'napɛ -nyuma, ɔ'ɔ zize we, 'in ɔ'ɔ zɔ we -solu zɔ. Nu, yalɪ ɔ dɪa we la, 'in -wa -ka -budu zɔ pla, 'in wa yia we san -yɔ. ³⁴ -Na 'yli mɪ -na kuu 'napɛ nya. We -ka nu, -na 'yli -yalɪ, -na ku -kpabhie mɪ zɪ 'wɔ. We -ka -na 'yli ka gu -yɔ, -na ku mɪ nikpise 'wɔ. ³⁵ Nu, -in zɔ -na 'de 'yɪlyɔ, zɪ -we mɪa -mɪ 'wɔ, we 'na -zɛlɪ nikpise -nɪ. ³⁶ -Na ku weɛ -ka zɪ 'kɪlɔ -mɪ, we kibhe 'nɪ nikpise 'wɔ -mɪ, we -kpabhie mɪa zɪ 'kɪlɔ. Sa 'napɛ san dolua -mɪ -yɔ la beblɛɛ, 'sa.»

-Zezu dɪa Falizunyuma -yɔ -Lagɔɔ titee gwesanya gbu 'wlu

(Mt 23.1-36; Mk 12.38-40)

³⁷ -Zezu bhia gbagbɛ, Falizunyume yabhlo yia ɔ la, ɔ -yɔ ɔ 'ka li. -Zezu plaa ɔ -budu zɔ, 'in wa yia lilie bhli. ³⁸ Falizunyume 'yia nu, -Zezu 'nɪ kwɛ budo, 'in ɔ yia lilie bhli, we yia ɔ 'ɲwegaga -subhali.

³⁹ Nu, Nyumaa -Kanyɔ nɛɛ ɔ -ylaɛ: «Sa amɪa Falizunyuma mɪa, mɔ nu: 'kɔɔɔ -yɔ 'wɔlɪliknaa ku -yɔ a wɔlɔa, -zugba 'wie -yɪlyɪlie -yɔ 'nyii mɪ amɪa dibhe yeda. ⁴⁰ -Gɔwɔtɔnyɔ! -Lagɔ -ɔ nɔa -luu ku -yɔ lɛ, mɔ nɔa we nukple lɛ 'ya, we 'nɪ mɔɔ? ⁴¹ -Lu -we mɪa amɪa 'kɔɔɔ -yɔ amɪa knanya 'wɔ, a 'nye we bobabhanya. 'In we 'de weɛ 'ka -mɔwɔlɔ amɪa -nɔ nya.

⁴² «Amɪa Falizunyuma, gbuɔnyuu mɪ amɪa -nɔ nya! Amɪa -titikpɪ weɛ -we

mentia, 'matu -yo wluu^{††} 'bhisa, we kug-bua -gu -bhlo a nyaa -Lago. 'In gbu tik-lunya -we nania -Lago dudv -yo amiaa -Lago zekalte, a ka we 'yli latlili, 'mu a 'ka yaa lenu tia. 'In a 'na dlvlv -luu kug-bua -gu -bhloo wlawhie 'wu -ni.

⁴³ «Amia Falizinyuma, gbonyuu mi amiaa -nu nya! -We ka gbu -wa, 'yug-bein ladidie a 'yibhaa -Lagobudu zo. 'In a 'yibha, wa -sa ain fu -zejila 'wu amiaa 'nujwezuzve nya.

⁴⁴ «Gbonyuu mi amiaa -nu nya! A 'wlv sa gbawla wa'a 'yu -yo, wa -ka we -gu noda -mi, wa 'ni we 'ji -yi.»

⁴⁵ -Lago titee gwesanyaa 'yabhlo nee -Zezu -ylae: «Na -Sloluny, -in -ka 'sa gbada -mi, -amia -in mi 'yaa velida!»

⁴⁶ -Zezu yia we 'bigupalie: «Titee gwesanya, gbonyuu mi 'ya amiaa -nu nya! -We ka gbu -wa, 'gba 'kadu -we ka didie -kalia -yo, 'mu a dia nyuma 'wlu, 'in amiaa 'dee -kwitaya -bhlogbwo 'tili we.

⁴⁷ «Gbonyuu mi amiaa -nu nya! -We ka gbu -wa, -Lagobvu -falpanyaa gbawla a paa, 'in amiaa didea 'bhaa wa. ⁴⁸ -We a mia lenuda, mu slolua we nu, -we amiaa didea nua le, we nani ain dudv. Amiaa dukpasi 'bhaa -Lagobvu -falpanya, 'in amiaa mia wa gbawla 'pada. ⁴⁹ We 'gbu, -Lago Gbuyilo nee: «Wa -gbe na yia gbvu -falpanya -yo tietienya tiea. 'In -maa glaa tlvba wa yia 'bhaa, 'in wa 'ka tlvba 'klyte 'wupal.» ⁵⁰ Nu, we 'ka dudvu gwedilida -yo 'bhu, -Lagobvu -falpanya wa 'bhaa, -wa ka 'pwn wa jitea, wa 'pwn -Lago yia desleen -nyuma layibhaa. ⁵¹ Tia, wa ka *Abeli 'bha, 'in 'wvhloluda wa yia Zakalii 'bha, 'slakagvsalilu -yo -Lago -mowloda nyidi. Cun, in nee ain -ylae: desleen -nyuma -Lago yia we 'gba 'wlu dia.

⁵² «Amia titee gwesanya, gbonyuu mi amiaa -nu nya! -We ka gbu -wa, -lakli -

we kalta gbuyilo njwee, 'mu a 'bhua 'wu, 'in amiaa 'de 'ni -mo pla. 'In -mama 'yibhaa -maa 'ka -mo pla, 'in a yia -maa 'yoo -kulu.»

⁵³ Da -Zezu 'tlaa wee -budu zo, -Lago titee gwesanya -yo Falizinyuma yia o -yo 'ce 'nyuu 'pali. 'In wa yia gbu duun o layibha. ⁵⁴ O zabhlibhlie nya, 'in gbu -kpua weli -ka o njwee 'tla, wa 'ka we nya o gbu -lueli.

A 'na -zelt weli 'so -nyuma -ni

(Mt 10.26-27)

12 We bhla, nyumaa 'wlu -nyacuun yia 'wlugbeli -Zezu kwesi. Wa 'wuzuloo 'gbu, bhv ladida'a 'yu. -Zezu nee o 'bunonya -yla tae: «A zu amiaa 'de 'yliyo Falizinyumaa 'floo *gwo gbeg-bein. Nu, wa weli 'so 'so. ² Nu, -we weee mia zizeda, zli 'klv we yia 'tlaa, 'in -we ka 'ji nyuma 'nia -yi, 'ji wa yia we yibhe-lia. ³ We 'gbu, -we weee a gbaa nikpise 'wu, 'nua wa yia we zli 'klv. 'In -we weee a njwunwea nyume -yla komi lvu, -budu 'wlu wa yia we wiza.»

A so -Lago 'debhlogbo

(Mt 10.28-31)

⁴ 'In -Zezu nee 'yae: «Na 'talea, in nee amia -ylae: -wa mnenia wa 'ka nyumee ku 'bha, 'in wa 'nia we 'bigv gbu yabhlogbo lenve mneni, a 'na solv wa -ni. ⁵ O a 'kaa so, 'mo na yia ain 'kvlslolua: a so -Lago, amiaa tlitlie 'bigv, mo kaa we se, o 'ka ain -kosu 'wu viteli. Cun, in nee ain -ylae: 'mo a 'kaa so!

⁶ «Nyuma 'yliya 'wu, bhuyua 'ni -vale -ka. Tama 'so lv wa paa we gbu pelu. 'In -muv bhla, -Lago o dlu we 'yabhlogbo 'wu. ⁷ -Lago -yi amiaa 'wluo nyii njwee. We 'gbu, a 'na nuvu nyano -ni. A 'yli -Lago 'yliya 'wu, a 'ka bhuyuaa -zlo 'wuzi.

^{††}11:42 'Matu -yo wluu mia: -titikpi -we Zuifunya pali bhaa zapu lv, mu -wa.

**-Wa ḡwnua -Zezuu ḡbu -yɔ 'in
-wa'a ḡwnua -Zezuu ḡbu -yɔ
(Mt 10.32-33, 12.32, 10.19-20)**

⁸«In nēē ain -ylae: ɔ -ka ḡba na daa -zejila 'wu, nu, ɔ mi na -nu nya, ḡbaa *Nyumēē 'Yu yia ɔ daa, -Lagɔɔ 'anzinya 'yu, ɔ mi ɔ -nu nya. ⁹ɔ yia na ḡbu kpelia -zejila 'wu, nu, Nyumēē Yu yia ɔ ḡbu kpelia -Lagɔɔ 'anzinya 'yu. ¹⁰Nyɔɔ -ka Nyumēē 'Yuu daa welt 'nyuu ḡba, -mɔɔ -yɔḡbu -Lagɔ tia 'wu. Nu, ɔ -ka Zuzu 'Pupa velt, -Lagɔ 'na 'ka -mɔɔ -yɔḡbu 'wuti.

¹¹«Wa -ka amiaa -yɔḡbu 'wubhuya yi, wa -ka ain -Lagɔbudunya zɔ kwa, 'in wa -ka ain nyumaa 'yugalinya -yɔ 'ḡbee 'wlu-lapilinya 'yu kwa, sa a 'kaa we amiaa 'de -ḡv -sa, 'in -we a 'kaa ḡba, a 'na lulu we 'ḡbu dli -nu. ¹²Nu, -we a 'kaa ḡba, we bhla, Zuzu 'Pupa yia we ain ḡwēē zua.»

'Ḥnumninyɔɔ -ḡwutunuu ḡbuu nine

¹³-Mɔ waa nyumaa -zlo nyidi, nyumēē yabhlo nēē -Zezu -ylae: «Na -Slolunyo, -in ḡba na bheli -yla, 'bi -amiaa dide tia, ɔ dilili we, ɔ 'ka na -nu wla.»

¹⁴-Zezu yia we 'bigupali ɔ -ylae: «'Tale, nyɔɔ pali 'mi la amiaa ḡbuwub-hunyo -yɔ amiaa zuzɔnuu dlinyo nya?» ¹⁵-Muu 'bigu, ɔ nēē wa 'de weee -ylae: «A zu amiaa 'de 'yliyɔ, 'ḡnumniluu dli 'wunyninyniee ḡbeḡbein. Nu, 'yliyɔ-gagtee 'deḡbolu mia, we'e 'bhu nyumēē 'ḡnumniluu -ḡbe, saa 'de ɔ yi 'ḡnumninyɔ 'kadu -zē.»

¹⁶'In -Zezu yia wa ḡbuu nine yabhlo 'pali: «'Ḥnumninyɔ yabhlo mi -bha, ɔ ka kpaanya -we tɔva ɔ -yla duun. ¹⁷ɔ pupalia 'wlukuvn la, ɔ yia ɔ 'de laytɔhae: «Sa in 'ka da we nua? Da in 'kaa na kpaai -li slu, -bha 'ni -mi.» ¹⁸'In ɔ yia we -ḡudie: «-We in 'kaa lenu, mu nu! Na wɔnya na yia -yɔmnaɔta, 'in in 'ka we 'wɔlaylimani. 'In in 'ka -mɔ na 'mno -yɔ na -lu -zɔnuu tɔva

slu. ¹⁹'In na yia na 'de -yla ḡbaae: «Na nyumēē, -in ka zuzɔnuu -zlo, -zu duuun -nu nya. -In -di la, -in nyape, -in li, -in 'ma, -in li 'muna!» ²⁰'In -Lagɔ nēē ɔ -ylae: «-Ḥwutunyo, -zēē sabɔ -na tɔta. 'In -we weee -in ḡḡwɔlalia 'wlu -na 'de -yla, nyɔɔ -yla we 'ka -tua?»

²¹-Zezu yia we -ḡudie: «Nyumēē ɔ ḡḡwɔlalia zuzɔnunya 'wlu ɔ 'de -yla, 'sa we mia ɔ -nu nya. 'In -mɔɔ 'ni 'ḡnumninyɔ nya -mi -Lagɔ 'yiliya 'wu.»

A zu -Lagɔ dli -ḡv

(Mt 6.25-34)

²²'In -Zezu nēē ɔ 'bunɔnya -ylae: «We 'ḡbu, in nēē ain -ylae: -we a 'kaa li, 'in a 'ka 'yliyɔgagie 'yi, a 'na lulu we 'ḡbu dli -nu. 'Naanya a 'kaa 'wɔpla, a 'na lulu we 'ḡbu dli -nu. ²³-We ka ḡbu -wa, nyumēē 'yliyɔgagie -zi lilili, 'in nyumēē ku -zi 'naa. ²⁴A yla 'ḡwaa: we'e 'pa 'mno, 'in we'e -di we, 'in we'e bubu we wlu 'wu. Nu, -Lagɔ nyēē we lilili. Amia 'yli a -zi 'zianya! ²⁵Ain ḡlaa, nyɔɔ mneni ɔ 'ka ɔ dilube nya, ɔ 'yliyɔgagiee 'yli -ḡv palia? ²⁶'In amia 'nia mneni, a 'ka weee -lu 'kienyile -muni lenu, lēē ka 'ḡbu a lu we pnu 'ḡbu dlia?»

²⁷«A yla -fliisuu -bu: we'e nu lubho, 'in we'e lva 'naa. In nēē ain -yla nu: *Salomɔɔɔ 'deē 'ḡnumniee 'kadu 'wu, ɔ 'ni 'ylinano -bana -bhlogbɔɔ 'yi suu -buunya nu 'yabhlo 'bhisa. ²⁸Dli 'kienyi -zunya! Su -we mia -flii -zēē, 'in wa 'kaa -kosu 'wu viteli cɔzi, -Lagɔ -ka sa -muu -kpeli, -zakpa zuma ɔ 'na 'ka 'sa amia -kpelia! ²⁹-We a 'kaa li, 'in -we a 'kaa 'ma, a 'na sumani amiaa 'deē dli -muu 'ḡbu -ni. ³⁰Nu, duɔduɔ -nyuma weee, -wa 'nia -Lagɔ -yi, ma talta -luu da 'kɔmuu. 'In amia mia, amiaa Dide -Lagɔ -yi -we -wa amiaa -yɔḡpagbu. ³¹A -tali -Lagɔɔ amiaa 'wlulapile da tta, 'bhie, -Lagɔ 'ka ain -lu weee -muni 'nye.

A di amiaa 'hnumnuli -Lago kwesi la
(Mt 6.19-21)

³²«Na kwiiyua, a 'na nɔnu nyano -ni. Nu, we nani amiaa Dide -Lago dudu, ɔ 'ka ain ɔ nyumaa 'wlulapilie zo kwa. ³³A 'pa amiaa zuzɔnunya pelu, 'in a 'nye we -yo -gwezi bobabhanya. 'Gwezi -bhoto -we'e -nyumaa, a nu we le. A gugwlah amiaa 'hnumnuli 'wlu -Lago kwesi, da we 'na 'kaa mɔ. 'Wienya 'ni mneni wa 'ka we 'wobhu, 'in 'hɔwɔ 'ni mneni we 'ka we li. ³⁴-We ka gbu -wa, mɔ -na 'hnumnuli mia, -mɔ -na dli mia.

A mnazi amiaa 'de la,
'in a 'ka -Zezu wu

³⁵«A mnazi amiaa 'de la, a ji -jlaa, amiaa 'nape -tu -nyumada. ³⁶Zɔlubhonunya mia wa -kanyo mnia 'hɔwɔk-wafeti -gu wuda, a mi wa 'bhisa. Da ɔ -ka luyi, ɔ -ka kɔkɔ bhli, 'in wa 'ka -bha -kalti ɔ -yla -bha -bhlokpade. ³⁷Zɔlubhonunya -manu -kanyo -ka wa 'yliyogada yli, 'wututue -dlɔɔ mi wa -nu nya! In nee ain -yla, gbuzɔnu -wa: ɔ -jlaa ɔ yia jia, ɔ 'ka wa ladi, lililuu 'gbu. 'In ɔ 'ka we wa 'woladlili. ³⁸ɔ -ka luyi, -de zli -nyidu, -de zli -guv, ɔ -ka wa 'yliyogada yli, 'wututue -dlɔɔ mi wa -nu nya! ³⁹-We mia da, a 'nu we 'wɔla: bhla -we nya 'wienyo 'kaa yi, -buduu -kanyo -ka yaa we -yi, ɔ 'na 'ka ɔ 'yitide, ɔ 'ka ɔ -budu zo pla. ⁴⁰Amia, a mnazi amiaa 'de la 'yae. Nu, bhla -we a 'nia -tɔlv, we nya Nyumee 'Yu yia yia.»

Zɔlubhonunyɔ -zɔnu -yo
zɔlubhonunyɔ 'nyuu
(Mt 24.45-51)

⁴¹Pielɔ yia ɔ layibhae: «Nyumaa -Kanyo, -amta -bhlo -na pata wee gbuv nine yaayu, nyuma weee -in mia we 'palda yi?»

⁴²Nyumaa -Kanyo yia we 'bigupali ɔ -ylae: «-ɔ -wa zɔlubhonunyɔ tuklu, 'in

ɔ -yia gbu, sa ɔ mia? Mɔ -wa, -ɔ, ɔ -kanyo tia -budu -yo, ɔ 'ka we 'yliyozu. 'In lilibhla -ka be, ɔ 'ka zɔlubhonunya tɔlv lililu 'nye. ⁴³'Wututue -dlɔɔ mi ɔ zɔlubhonunyɔ -nu nya. ɔ -kanyo -ka luyi, 'in ɔ 'ka ɔ 'yi, -zugba ɔ mi wee lubho nuda. ⁴⁴In nee ain -yla gbuzɔnu sae: ɔ -kanyo yia -mɔ zuzɔnu weee ɔ yoo 'nyea, ɔ 'ka we 'yliyozu. ⁴⁵We -ka nu, ɔ zɔlubhonunyɔ nee dli zɔe: «Na -kanyo mi -mɔ -gwleda. 'In ɔ yia zɔlubhonunya -yo lubhonoywɔni tɔlv bhutie bhli, ɔ yia li, ɔ yia 'ma, 'in ɔ yia ɔ 'de nu 'bhali. ⁴⁶'Yli -we nya ɔ zɔlubhonunyɔ -mɔni 'nia ɔ -kanyo wuda -mi, 'in bhla -we ɔ 'nia -tɔlv, we nya -mɔ yia yia. Vua ɔ -kanyo yia ɔ, 'in ɔ 'ka ɔ -kaslu 'wupa. Sa -Lago paa wa'a 'hɔwnua ɔ gbu -yo -kaslu 'wu, 'sa. ⁴⁷Zɔlubhonunyɔ -ɔ -yia ɔ -kanyo dɔmagbu, 'in ɔ kɔ mnazia ɔ 'de la, ɔ 'ka we lenu, gan -duun wa yia ɔ 'paa. ⁴⁸Zɔlubhonunyɔ -ɔ 'nia ɔ -kanyo dɔmagbu -yi, 'in ɔ nua gbonyuu le, gan -se wa paa ɔ. 'In nyume -ɔ wa 'nyea -lu duun yoo, 'mɔ wa yia -lu duun layibhaa. 'In nyume -ɔ kwee wa zva -lu duun la, 'mɔ wa yia -lu duun layibhaa bhabha.

-Zezuu 'gbu -yɔbhɔbhɔve yia
nyuma nyidu -bhoa
(Mt 10.34-36)

⁴⁹«-Kosu in -laa dudu -gu, 'in na dli 'yibha 'yaa nu, we -nyuma -bha -bhlokpade. ⁵⁰Stase -we -wa na batizee -gbu, we lenve in mia wuda dlilve nya. ⁵¹Amia dlu nu, dudu gu -nyuma nyidu in -laa 'wututue -dlɔɔ yi? -lnnya, in nee ain -ylae, -yɔbhɔbhɔve in -laa wa nyidu. ⁵²We 'bhu -zeen 'wu, nyuma gbu -ka -budu yabhlo zo -mi, -yo wa yia 'bhɔbhɔlva. Ta yia 'sɔ -yo gwe 'paa, 'in 'sɔ 'ka ta -yo gwe 'pa. ⁵³Dide yia ɔ 'yu -yɔwɔsɔlv, 'in 'yu 'ka ɔ dide -yɔwɔsɔlv. 'Nyaa yia ɔ 'hɔwɔyɔ -yɔwɔsɔlv, 'in 'hɔwɔyɔ 'ka ɔ 'nyaa -yɔwɔsɔlv. 'Lowlii 'nyaa yia ɔ 'yuu 'hɔwɔ -yɔwɔsɔlv, 'in 'yuu 'hɔwɔ 'ka ɔ 'lowlii 'nyaa -yɔwɔsɔlv.»

A 'nu bhlaa 'ji 'wu la

(Mt 16.2-3)

⁵⁴ -Zezu nēe 'ya nyumaa -zlo -ylae: «Da yali -ka laylumani, 'in a gbaa -bha -bhlokpade nyu yia lva, 'in we lva 'saa 'piein[‡]. ⁵⁵ 'In da 'yly -ka 'wɔsɔ zlokpē -papa, a nēe: «Sloo yia yia, 'in we yi 'saa 'piein, we 'ni muv?»[¶] ⁵⁶ Welɛ 'sɔ -nyuma! -We weee plta dudu -gu -yɔ yali, a -yi we 'ji. 'In -we mia desleēn 'plida, a'a 'nu -muv 'wu la!

-In -yɔ -na tonyɔ 'nunnu 'wula?

(Mt 5.25-26)

⁵⁷ «Lēe ka 'gbu, gbu mia tiklu a 'nt we 'wɔsɔsalɔda dayia? ⁵⁸ Nyume -ka -mɛ gbu 'wlu ladɛlɛ, ɔ -yɔ -mɛ 'sɔ -ka gbɔwɔbhunya 'yu mnɔda -mɛ, da a mia -slɔ 'yloogblɔ, -in 'yɛ 'kɛlɛ, -in -yɔ ɔ 'sɔ 'ka gbu -bhɛa. ɔ yi -mɛ gbɔwɔbhunyɔ 'yu kwa, 'in -mɔɔ yi -mɛ 'slɔja yoo 'nye, 'slɔja yi -mɛ -kasɛ 'wupa. ⁵⁹ 'In nēe -mɛ -ylae: -in 'nɛ -slɔ ɔ 'wɔbhlɔlu -su wla, -in 'na 'ka -mɔ 'tla.»

A 'bhiti amiaa dli, we 'nt -muvv, 'in a tla

13 We bhla, Galilee -nyuma -wa mia 'slaka -sada, sa duduɔ 'wlu-lapilinyɔ Pilati 'bhaa wa, 'in nyuma tɔlva yia we gbaa yi -Zezu -yla. ² -Zezu yia we 'bigupali wa -ylae: «Amia dlu nu, waa Galilee -nyuma wa 'bhaa, ma -wa gbonyuu -lenunya, we 'ka Galilee -nyuma tɔlva 'wuzi yɛ? ³ -lnnya, in nēe aun -ylae, a 'nt amiaa dli 'bhiti, a 'de weee yia tla wa 'bhisa. ⁴ 'In nyuma kugbua lē gbeta, -wa -gu Siloe we -wa tɔlobudu 'kadu bhililia, 'in we yia wa 'bha, amia dlu nu, ma nua gbonyuu lē, ma -zia -Zeluzalemu -nyuma tɔlva yɛ? ⁵ -lnnya, in nēe aun -ylae, a 'nt amiaa dli 'bhiti, a 'de weee yia tla wa 'bhisa.»

Gblotusu wa laa *figisuu gbuv nine

⁶ -Zezu 'pa 'yaa wa -yla gbuv nine, ɔ nēe: «Nɔkpasu yabhlo faa ɔ *-dlɔkpaa *figisu. 'Yli yabhlo nya, ɔ yia we 'bhuee da mni, 'in ɔ 'nt we 'bhue yabhlog-bɔɔ 'wlu yli. ⁷ Tɔvɔn, ɔ nēe ɔ kpaaa lubhonunya -kanyɔ -ylae: «-In yla, we -zu ta ni, -zugba na yi figisu -minu 'bhuee da, 'in 'yɛ we 'bhue yabhlogbɔɔ. -In -dɛ we -gu! Lēe ka 'gbu we klali dudu 'wu bhea?»

⁸ «ɔ kpaaa lubhonunya -kanyɔ nēe ɔ -ylae: «Na -kanyɔ, -in ti -bha we, -zu -muni nya -slɔ, in 'ka we -yɔ 'bhlu, 'in in 'ka -ylikpee zenzennu we gwe -yɔ slu. ⁹ -De we yi 'sa -mɔ tɔvɔ lugadaa. We 'nt tɔvɔ, 'in -in 'ka 'mɛ -yla gba, in -dɛ we -gu.»

-Zezu jipea 'kweguɔwɔnɔ yabhlo

¹⁰ Zuifvɔ Nyapeyɛlɛ yabhlo nya, -zugba -Zezu mɛ nyuma gbu -sloluda -Lagɔbudu yabhlo zɔ. ¹¹ We bhla, 'ɔwɔnɔ yabhlo kaa gu -yɔ, ɔ mɛ -bha. -Zu kugbua lē gbeta 'wu 'kwezuzu 'kwnaa ɔ 'wu, 'in ɔ 'nt mneni ɔ 'ka 'wuglo tiklu. ¹² Da -Zezu 'yia ɔɔ 'ɔwɔnɔ -yɔ, ɔ yia ɔ la, 'in ɔ nēe ɔ -ylae: «A ka amaa gu kwēe 'tla!» ¹³ -Zezu palta ɔ sɔ -gu la, -bha -bhlokpade ɔ -gloa 'wu tiklu, 'in ɔ yia -Lagɔɔ 'ɔwɔnɔ mɛnɛ bhli.

¹⁴ -Zezu ka 'ɔwɔnɔ -mɔnɔ jipe Zuifvɔ *Nyapeyɛlɛ nyaa 'gbu, -Lagɔbuduu 'yugalinyɔ yia 'ce 'pa. ɔ nēe nyumaa -zlo -ylae: «-A ka 'yɛ gbelibhlo -a 'ka we nya lubho nu. A yi -muv nya amiaa 'de jipea. We 'na -zeli Nyapeyɛlɛ nya -nt!»

¹⁵ Nyumaa -Kanyɔ yia we 'bigupali ɔ -ylae: «Welɛ 'sɔ -nyuma, Nyapeyɛlɛ nya a'a -sa amiaa 'bhli -yɔ amiaa -sokofali lubhu we 'wɔlɛli -gbo -yɔ -bhlo -bhloo, 'in a'a kwa we 'madaa, we 'nt muv? ¹⁶ 'In Ablaamuv zɔyɛlinɔwɔnɔ -mɔnɔ, 'mɔ -Saatan gbuan, we -zu kugbua lē gbeta ni, in nēe aun -yla 'lee, we mɛ nu, wa 'ka ɔ -

‡12:54 Wee dudu -muv -gu, 'ylyv bhililida 'nyu bhulva 'kɔmuv.

¶12:55 Wee dudu -muv -gu, 'ylyv 'wɔsɔlɔdaa lilisɔlv -pɛpɛ laa slo.

blo Nyapeyli nyaa?»¹⁷ -Zezu gbaa weli -mni, toun, zu yia ɔ tonyuma weee 'bha. 'ln -zugba gbu 'kadɪ weee ɔ mia lenvda, nyumaa -zlo li we 'muna.

Su wa laa *mutadi, we 'yaa gbuv nine

(Mt 13.31-32; Mk 4.30-32)

¹⁸ -Muv 'bigu, -Zezu nɛɛ: «Lɛɛ -lu -Lagɔɔ nyumaa 'wlulapilte -yɔ we 'wuwlvɔ, 'in lɛɛ in 'ka we 'wupalɔ? ¹⁹ Su wa laa *mutadi, -we ka 'ya nyumɛ yabhlo glɔ ɔ kpaɔ, 'mu we -yɔ we 'wuwlvɔ: we mia, we yia su -zɛ, 'in 'zianya yia we 'kliya -nyidi lɔlv 'subha.»

'Flooɔ gɔɔv gbuv nine

(Mt 13.33)

²⁰ -Zezu nɛɛ 'yaa: «Lɛɛ -lu in 'ka -Lagɔɔ nyumaa 'wlulapilte 'wupalɔ? ²¹ Gɔɔ 'ɲwɔv yabhlo slua 'floo -bhɔbhɔv kilo glɔ -bhlo 'ya gbu lv, ɔ bhɪtɪa we, 'in we yia 'yɪ, 'mu *-Lagɔɔ nyumaa 'wlulapilte -yɔ we 'wuwlvɔ.»

Plalɪda poo

(Mt 7.13-14, 21-23)

²² -Zezu mɪ -Zeluzalemv -gbeɪn mnɪda, -zugba ɔ -yɔ nyumaa -sloluslolue mni 'gbe 'kadɪ -yɔ 'gbe yua nukplɛ. ²³ 'ln nyumɛ yabhlo yia ɔ layɪbhaɛ: «Nyumaa -Kanyɔ, nyuma -wa 'kaa gbu 'wɔbhv, wa 'na 'ka 'wuzuu?»

-Zezu yia we 'bigupali wa -ylɛ: ²⁴ «A 'temani amiaa 'de la, a 'ka plalɪda poo 'wu 'plɪ. 'ln nɛɛ ain -yla, nu, nyuma -duun yia -bhaa 'plɪte laylaa, 'in wa 'na 'ka we mnɛni. ²⁵ Da -buduu -kanyɔ -ka 'wusɔ, ɔ -ka ɔ -budu -gbali, 'in a tva 'pipee. A bhliɔ -buduu bhliɪbhliɛ, 'in a gbaaɛ: «Nyumaa -Kanyɔ, -in -kali -bha -ain -yla.» We 'bigu ɔ yia 'paliɔ ain -ylɛ: «'ln 'ni amiaa 'bhɪlvda da -yi!» ²⁶ Toun, 'in a gbaa ɔ -ylɛ: «-A -yɔ -mɪ 'sɔ ka li, 'in -a yia 'ma dabɔv, 'in -in yia -amiaa 'gbee -gbɔgbɔlv 'wu nyuma

-slolu!» ²⁷ Gbaa ɔ yi 'yaa ain -ylɛ: «'ln 'ni amiaa 'bhɪlvda da -yi. Amia weee nva gbunyuu lɛ, a vla 'mɪ gwel!» ²⁸ Da a yia *Ablaamu, *Izakɪ, *Zakɔv -yɔ -Lagɔgbuv -falɪpanya weee 'yɪa, -Lagɔɔ nyumaa 'wlulapilte 'wu, 'in wa 'ka amia 'pipee viteli, -bha a yia wia, 'in a 'ka gla 'wɔli! ²⁹ 'Yɪv 'wusɔlvda, 'yɪv bhliɪlida, 'yɪv 'wusɔlvda lɪlɪsɔlv -yɔ kɔpɛsɔlv, -mɔ nyuma yia 'bhva, 'in wa 'ka dabɔv li -Lagɔɔ nyumaa 'wlulapilte 'wu. ³⁰ 'ln -sleɛn da, -wa -gaa lv, tɔlvɔ yia 'yuganya -zɛa, 'in -wa -gaa 'yu, -maa tɔlvɔ yia lv ganya -zɛa.»

-Zezu wia -Zeluzalemv 'gbu

(Mt 23.37-39)

³¹ We bhla, Falizinyuma tɔlvɔ bea -Zezu kwesi, 'in wa nɛɛ ɔ -ylɛ: «-ln 'bhv da, -in mni da -putu. Nu, Ewloɔv 'yɪbha ɔ 'ka -mɪ 'bha.»

³² -Zezu yia we 'bigupali wa -ylɛ: «A mni, a gba -totoo -bho -nyumɛ mia ni -ylɛ: zuzu 'nyii na vua, 'in na jipea guzunya -zɛɛn -yɔ cɪzɪ. 'ln we 'yɪ taa zɪ na bhɪa na lubho. ³³ Nu, -zɛɛn, cɪzɪ -yɔ cɪzielv, we mɪ nu, in zu na nɔvɛ 'yɪliɔ. Nu, wa 'ka -Lagɔgbuv -falɪpanyɔ 'bha 'gbe -putu -gv, we 'ni 'yɪ nani, 'mu we 'ni -Zeluzalemv 'wɔbhv.

³⁴ «-Zeluzalemv -nyuma, -Zeluzalemv -nyuma, amia -wa bhaa -Lagɔgbuv -falɪpanya, 'in nyuma -Lagɔɔ paa ain yoo, -wa bhaa wa gbɔkv 'wu. Bhla weee nya, sa nynu gɔgwɪlɔla we 'yua 'wlu we -kapue zɔ, 'in we gbliɔ we -gv la, in 'yɪbha in 'ka 'sa ain 'wɪgɔgwɪlɔlɪ, 'in a 'ni we -yɔɲwɪnu. ³⁵ We 'gbu, -Lagɔɔ yia amiaa -budu 'kadɪ sɔlv lapalɪta. 'ln in nɛɛ ain -ylɛ: a 'na 'ka 'masleɛn 'mɪ 'yɪ tkɪlu, 'in bhla -we nya a 'kaa gba nu, «Nyumɛ -ɔ yia Nyumaa -Kanyɔɔ 'ɲni nya, -Lagɔɔ ɲwɔna ɔ 'nyu la, 'in we bhla 'kaa nyini.»

**-Zezu jipea guzonyo yabhlo,
Zuifvu Nyapeyli nya**

14 Zuifvu Nyapeyli yabhlo nya, Falizunyumaa 'yugalunyaa 'yabhlo laa -Zezu o 'dee -gbe, o -yo o 'ka li dabudu. -Zezu plaa o -budu zo, -zugba Falizunyuma -wa mia -bha, -maa yla o tenyii. ²-Zugba nyume yabhlo kaa 'ylylygu -yo, -moo 'ylylbe o 'yu. ³'In -Zezu yia -Lago o titee gwesanya -yo Falizunyuma layibhae: «Lee, -amtaa tite nye nyume 'yoo yaayu, we'e nye o 'yoo, o 'ka nyume jipe Nyapeyli nyaa?»

⁴'In wa 'nti 'yibha wa 'ka we 'bigupali. -Zezu 'bhitia oo guzonyoo -gbe la, 'in o yia o jipe. 'In o nee o -yla: -in mni. ⁵'Bhie, o nee wa -ylae: «Ain glaa -nyume yabhlo, -de o yuu, o -ka -klo 'wubho, o 'na 'ka -mo o -saa, yaayu -de o bhlii, we -ka -klo 'wubho, o 'na 'ka -mo we -sa Nyapeyli nyaa?»

⁶Da -Zezu gba 'saa, wa 'nti mneni wa 'ka we 'bigupali o -yla.

**-In 'na 'bhulu -na 'de
'wu nyume 'kadu 'bhisa -nti**

⁷-Wa wa laa wee 'feti -gu, -wa mia 'bi -zono 'wubhuda, -Zezu 'yia wa -yo, 'in o yia wa gbuu nine -mni 'pali: ⁸«Da nyume yabhlo -ka -mi la 'hwnokwafeti -gu, -in -ka -mo nyini, -in 'na -dili 'bi -zono mia 'yugbein -gu la -ni. -We ka gbu -wa, nyume -o ka -vaci -zia -mi, -de wa ka -moo laa! ⁹'In nyume -o laa a 'de 'so wee 'feti -gu, o -ka yi, 'in o 'ka -mi -yla gbae: «In 'nye o 'bi -mni, zu nya -na yia 'wusaa, 'in -in 'ka lugbein ladia mni. ¹⁰Nu, da nyume -ka -mi la 'feti -gu, -in -ka -mo nyini, -in mni -in -di lugbein la. 'In -o laa -mi da o -ka yi, 'in o 'ka -mi -yla gba: «Tale, yi, -in 'ka 'bi -zono -gu ladi.» Toon, 'in -muv yilimantia -na 'hni, nyuma -wa -in -yo wa 'so mia lililu gwe 'yiliya 'wu. ¹¹Nu, nyume -o yilimantia o 'de, zo -

Lago yia o belta, 'in nyume -o belta o 'de zo, 'yilimantia -Lago yia o.»

-Wa a 'kaa la lililu -yo

¹²'Bhie -Zezu nee -o laa o -ylae: «Da -in -ka lililu lenu, -in 'na lali -na 'talea, -na bhelia, -na zuaylinyuma -yo -na -lima 'hnumnyaa 'dekpaa -ni. Nu, zli wanu 'yli -ka nyini wa -ka -mi la, -zugba -we -in nua le we 'bigu wa 'palia. ¹³Nu, -in -ka 'feti lililu lenu, -in la bobabhanya, 'kukunya, 'tigituginya -yo 'loloonya. ¹⁴Nu, -in -ka 'sa nu, -zugba, 'wututue -doo mi -na -nu nya. Wa 'nti mneni wa 'ka -mi -lu yabhlogoo 'nye we 'bigu. Nu, -Lago yia we 'bigupalia -mi -yla. Da nyuma tuklu yia tilitunya glaa 'wusaa, we zli.»

'Feti 'kadu gbuu nine

(Mt 22.1-10)

¹⁵-Muv 'bigu, nyuma -wa mia lililu gwe, wa glaa -nyume yabhlo 'nua welunya -mni, o nee -Zezu -ylae: «Nyume -o yia lia -Lago nyumaa 'wlulapiligbe 'wu, 'wututue -doo mi -moo -nu nya.»

¹⁶-Zezu nee o -ylae: «Nyume yabhlo -saa 'feti 'kadu, 'in o yia nyuma duun la. ¹⁷Lilibhla bea, 'in o yia o zolubhononyo yabhlo tie, o gba -wa o laa -ylae: «A yi, nu, lililu pipie ka bhia.»

¹⁸«In wa 'de weee yia gbagbie bhli -bhlo -bhlo nu, «In ti -amtaa -yogbu 'wu. Tianu nee oo zolubhononyo -ylae: «In ka kpaa yabhlo zo, 'mu na mnta 'yia -kpo. We 'gbu, -mi na bhuhhoe, -in ti na -yogbu 'wu.» ¹⁹'In 'yabhlo nee o -ylae: «In ka 'bhli kugbu zo, 'mu na mnta layalata. -Mi na bhuhhoe, -in ti na -yogbu 'wu.» ²⁰-Budu nee 'ya o -ylae: «Desleen na bhua da 'hwno kwada. We 'gbu, 'in 'nti mneni 'in 'ka mni.»

²¹«Zolubhononyo 'bhitia lu o -kanyoo -gbe, 'in o yia we 'bigu -dunya o -sali. 'In -buduu -kanyo yia 'ce -papie bhli. 'In o nee o zolubhononyo -yla: «In mni 'gbe nukple sivi, -mo we -gblugblunya -yo we -gwelanya -gu, -in -yo bobabhanya,

'kukunya, 'lɔlɔnya -yɔ 'tɪgtɪgɪnya yi.»²² -
 Mvɔ 'bɪgɔ, zɔlɔbhɔnɔnyɔ yia, 'in ɔ nɛɛ:
 «Na -kanyɔ, -we -in gbaa in nu lɛ, in ka
 we lɛnu. 'In 'bu tɔlva yi 'yaa 'wɔtɔ.»²³ 'In
 -buduu -kanyɔ nɛɛ ɔ zɔlɔbhɔnɔnyɔ -ylɛ:
 «In mni, -in 'plɪlɪ -gwɛlɛnya -gɔ, we -yɔ
 kpaɔ -yoonya 'wɔ, 'in -wa -in -ka 'yi, -in
 gba wa -yla -gla nya, wa yi na -gbe. 'In
 na -budu 'ka ye.²⁴ 'In nɛɛ ain -ylɛ: waa
 tianyuma -wa in laa, wa 'yabhlogbɔɔ 'na
 'ka na 'fɛtɪ -gɔ -lu li.»

Sa wa 'kaa -Zezu 'bɪ nu, mv ni

(Mt 10.37-38)

²⁵ Nyumaa -zlo -yɔ -Zezu mɪ 'yloogblɔ
 nuda, ɔ 'bhɪtia wa -gbe, 'in ɔ nɛɛ wa 'dɛ
 weɛ -ylɛ:²⁶ «Nyumɛ ɔ -ka 'mɪ 'bɪ yi, in
 namani ɔ dɔdɔ, we 'ka ɔ dide, ɔ 'nyaa,
 ɔ 'ɲwɔɔ, ɔ 'yua, ɔ bhɛlia, ɔ bhɔlɔɔ -yɔ ɔ
 'debbie -gbolu 'wɔzi. We 'nɪ -mɔvɔ, ɔ 'nɪ
 mneni ɔ 'ka na 'bɔnɔnyɔ -zɛ.²⁷ 'In nyumɛ
 ɔ 'nɪ ɔ stasɛɛ *su 'wɔbhu, ɔ 'ka 'mɪ 'bɪ
 yi, ɔ 'nɪ mneni ɔ 'ka na 'bɔnɔnyɔ -zɛ.

²⁸ «Nu, amiaa lɔ -nyumɛ -mɔmɔ, ɔ gba
 ɔ 'ka -budu 'kadɔ 'sɔbha, 'in ɔ ɔ -dɪ la, ɔ ɔ
 zɛlɪ 'gwezi -we mia ɔ kweɛɛ? 'In -de weɛ
 'gwezi mneni we 'ka weɛ -budu bhɪaa?
 'In ɔ ɔ yɪbhɛli we 'jia? ²⁹ We 'nɪ -mɔvɔ,
 ɔ -ka weɛ -buduu gwe glu palt, ɔ sɔ -ka
 we 'sɔbhasɔbheɛ -yɔbhɪalt, -wa weɛ yia
 -bha 'yia, 'in wa bhɪia ɔ nyantɛ? ³⁰ Gbaa
 wa yiaɛ: «Nyumɛ -mɔnɪ bhɪia -buduu sɔb-
 hasɔbheɛ, 'in ɔ sɔ yia we -yɔbhɪalt.»

³¹ «Sa -bhlokpade, nyumaa
 'wlulapɪlɔnyɔ yabhlo kaa 'slɔja 'wlu glu
 'sɔ 'wlu kugbua, ɔ -ka gba, ɔ 'ka nyumaa
 'wlulapɪlɔnyɔ -putu ɔ kaa ɔnɔvɔ 'slɔja
 -zakpa 'sɔɔ -gbe tɔ kwa, la ɔ dia, 'in ɔ
 yɪbhaa ɔ 'de la: «Lee, in mneni in -yɔ ɔ
 'ka tɔ gɔvɔ?» ³² We -ka ɔ 'nɪ we mneni,
 'in ɔ tiea nyuma, nyumaa 'wlulapɪlɔnyɔ
 -mɔnɪ -gbe. Da -mɔɔ -tlɔlva -slɔ ɔ -yɔ la,
 'in ɔ 'ka -mɔɔ -yla gba 'wɔtɔtɔɛ -dlɔɔ -tɔ
 wa nyɪdɪ.

³³ «Sa -bhlokpade, nyɔɔɔ nyɔɔ -ka
 amiaa lɔ -nyumɛ nya -mɪ, ɔ 'nɪ ɔ -kakalu

weɛ -blɪ -gɔ 'palt, ɔ 'nɪ mneni ɔ 'ka na
 'bɔnɔnyɔ -zɛ.»

Gumu -we 'bhva 'nɔŋwe

(Mt 5.13; Mk 9.50)

³⁴ 'In -Zezu yia we -gɔdɪɛ: «Gumu mia,
 -lu -zɔnɔ -wa. 'In gumu -ka 'nɔŋwe 'bhv,
 sa wa 'ka we namania? ³⁵ We 'nɪ 'yɪlɪ-
 nani, dɔdɔvɔ -nɔ nya, we 'nɪ 'yɪlinani -
 yɪlkpeduduu -nɔ nya. 'Pipee wa vitelia
 we.

«ɔ -ka we 'nɔnɔ -yukwli 'wlu -ka, ɔ 'nɔ
 we.»

Bhlabhle mnɔɔa gbɔv nine

(Mt 18.12-14)

15 'Yɪlɪ yabhlo nya, *nisun
 -gwezisanya -yɔ gbɔnyuuu kwe
 -cian tɔlva bea -Zezu kwesi, wa 'ka ɔ
 welt yukwli pulɔ. ² Falizinyuma -yɔ
 -Lagɔɔ titee gwesanya saa -Zezuu 'ɲnɪ,
 wa nɛɛ: «Nyumɛ -mɔnɪ kpaɔ gbɔnyuuu
 kwe -cian sɔ 'sɔ nya, 'in ɔ -yɔ wa lia
 dabɔdɔ!»

³ 'In -Zezu yia wa gbɔv nine -mɪnɪ
 'palt: ⁴ «Amiaa lɔ -nyumɛ yabhlo -ka bh-
 labhleɛ glu gbu -ka, we lɔ -bhlabhle
 yabhlo -ka mɔɔ, ɔ 'nɪ mneni ɔ 'ka we glu
 -mɔvɔ 'ya kugbua lɛ gbomɔvɔ lida tɔ?
 ɔ 'ka weɛ -bhlo mnɔɔ 'yɪlibanɔnɔvɔ mni,
 'in ɔ ka we 'yɪ? ⁵ 'In da ɔ 'yia weɛ bh-
 labhle, ɔ dɪlɪ namania, ɔ yia we -blɪ gba
 lapalt. ⁶ ɔ nyɪa ɔ -budɔŋweɛ, tɔnɔ, ɔ laa
 ɔ 'talea -yɔ ɔ ladunya, 'in ɔ nɛɛ wa -ylɛ:
 «A -yɔ 'mɪ 'sɔ li 'mɔna. Nu, na bhlabhle
 mnɔɔ, in ka we 'yɪ!»

⁷ «In nɛɛ ain -yla, 'sa -bhlokpade,
 gbɔnyuu -lɛnɔnyɔ yabhlogbɔɔ 'bhva ɔ
 gbɔnyuu 'bɪ 'gbɔ, 'mɔna 'kadɔ mɪ yalt.
 Nyuma tikluu glu -mɔvɔ 'ya kugbua lɛ
 gbomɔvɔ, -wa pupalt 'wlukɔvɔ la nu,
 wa gbɔ 'nɪ dɪlɪ 'bhɪti gbɔ 'wɔlapɪlɪ, weɛ
 'mɔna -zi wa -nɔ 'wɔ.

'Gwezii tama mnɔaa gbɔv nine

⁸«Yaayu, ɲwɔnɔ yabhlo kaa 'gwezi tama kugbuwa, 'in we 'yabhlo -ka mnɔ, ɔ 'nɪ mneni ɔ 'ka 'nape -nyuma, 'in ɔ 'ka -budu zɔ laylipe, ɔ 'ka we dataɪtɪ yleɛɛ, 'in ɔ 'ka we 'yu? ⁹'In da ɔ 'yia wee 'gwezii tama -bhlo, ɔ laa ɔ 'talea -yɔ ɔ ladunya, 'in ɔ nɛɛ wa -ylae: «A -yɔ 'mɪ 'sɔ li 'muna. Nu, na 'gwezi tama -bhlo mnɔa, in ka we 'yɪ!»

¹⁰«In nɛɛ aun -yla 'sa -bhlokpade, gbunyuu -lenunyo yabhlogbɔɔ 'bhua ɔ gbunyuu 'bu 'gbu, 'muna 'kadu mɪ -Lagɔɔ 'anzɪ nyɪdɪ.»

Mnɔmnɔyuu gbɔv nine

¹¹-Zezu nɛɛ 'yae: «Nyɪmɛ yabhlo ka nukpasiyua 'sɔ. ¹²'Bɪsɔbhayuu nɛɛ ɔ dide -ylae: «Dide, -na 'bɪ -in 'ka yaa -aun -yɔ tɪ nɪ, -in dlili we, 'in -in 'ka na -nu wla.» 'In wa dide yia wee 'bɪ ɔ 'yua sɔbhie 'wɔladlili.

¹³«'Yɪ 'sɔ -lɛ 'plɪa, 'in ɔɔ nyimesɔyuu yia ɔnɔv wee 'bɪ pelv 'pa. ɔ 'bhua we 'gwezi 'wɔ, 'in ɔ yia dɔdɔ -putu -gɔ mɪ 'pɪpɪ. -Mɔ ɔ -nyumɔnɔv wee 'gwezi, pɔv-plagbɔv lenvɛ nya. ¹⁴Da ɔ bhua ɔ 'gwezi weee nyumoe, 'in ɲwɔ 'kadu yia wee dɔdɔ -gɔ yɪ. Tɔvɔn, ɔ 'nɪ lililu -kaa 'gbu, 'in ɲwɔ yia ɔ 'bhabhie bhli. ¹⁵-Bha ɔ mɪna -slɛɛn wee dɔdɔ -gɔv nyɪmɛ yabhloo -gbe lubho nva. 'In -mɔɔ yia ɔ -mɔɔ kpaa kwa, ɔ 'ka -bobo ɲwekv. ¹⁶ɔ 'yɪbha yaa gwesi -we -bobo lia, ɔ 'ka we li. 'In nyɪmɛ yabhlogbɔɔ ɔ 'nyɛ we ɔ.

¹⁷«Tɔvɔn, ɔ dɪtɪ -saa ɔ zukpa, 'in ɔ nɛɛ: «Na didee lubhonɔnya ka lililu duun, wa 'nɪ mneni, wa 'ka we li. 'In, -zugba, -amɪ, na tɪtɪ ɲwɔ nya -seli. ¹⁸Didee -gbe na yia lɔbhɪtia, 'in un 'ka ɔ -yla gbae: «Dide, in ka gbunyuu lenvɛ -Lagɔ -yla, 'in un yia -mɪ -yla we lenvɛ. ¹⁹In 'nɪ -slɛɛn we 'klv -ka, -in 'ka 'mɪ la -na 'yu. Nu, 'bhu 'mɪ 'wɔ -na lubhonɔnyaa 'yabhlo 'bhisa.» ɔ ²⁰ɔ -sɔa 'wɔ, 'in ɔ yia ɔ didee -gbe lɔbhɪti.

«Da ɔ -tlɔlvɔ -slɔ -buduɲwɛɛ -yɔ la, ɔ dide yia ɔ -yɔyɪ. 'In nyazɪ yia ɔ 'wɔ yɪ bhabha, ɔ -yɔ -gwagwɛ mɪna ɔ yoo, 'in ɔ yia ɔ gbɛli. ²¹Tɔvɔn, ɔ 'yu nɛɛ ɔ -ylae: «Dide, in ka -Lagɔ -yla gbunyuu lenvɛ, 'in, in yia -mɪ -yla we lenvɛ. In 'nɪ -slɛɛn we 'klv -ka, -in 'ka 'mɪ la -na 'yu.»

²²«In ɔ dide nɛɛ ɔ zɔlubhonɔnya -yla: «A 'pulo! A -la ɔ 'yɪlinɔnɔ -bana yabhlo. A -pla we ɔ 'wɔ, a fa ɔ sɔwɔlu sɔ 'wɔ, a -pla ɔ -sakwla bhv 'wɔ. ²³'Bhli -dɔgbv palia dɛ 'kɪtɪ, a -yɔ we yɪ. A 'bha we, 'fɛtɪ -wal -A 'ka li! ²⁴Nu, na yu mɪa da, ɔ ka tɪtɪ, 'in ɔ yia ganɔ, ɔ ka mnɔ, 'in un yia ɔ 'yɪ.» 'In wa yia 'fɛtɪ -sastɛɛ gwɛdɪ.

²⁵«We bhla, -zugba ɔ 'yu kpasa mɪ lubho nɔda kpaa. ɔ mɪ -zɔɔ yida, da ɔ ɔɪpaa -buduɲwɛɛ, 'in ɔ yia lɔv -yɔ -lɪlii wɛlt 'nɔ. ²⁶ɔ laa zɔlubhonɔnyɔ yabhlo, 'in ɔ yia ɔ layɪbha: «Lee, lɛɛ -lu nɔ lɛa?» ²⁷Zɔlubhonɔnyɔ yia we 'bɪgɔpaltɪ ɔ -ylae: «Na bheli yia lɔ, we 'gbv, 'kɪtɪkabhlii -dɔgbv -a 'sialta, 'in -na dide yia we 'bha. -We ka gbv -wa, ɔ ka 'kvayli, 'in ɔ yia ɔ 'yɪ.»

²⁸«In ɔɔ 'yu kpasa yia 'ɛɛ 'pa, ɔ nɛɛ ɔ 'nɪa -buduɲwɛɛ nyɪni. ɔ dide 'tɪlaa, 'in ɔ yia ɔ bhuhhoe nɪ, ɔ mɪnɪ -buduɲwɛɛ. ²⁹'In 'yu yia we 'bɪgɔpaltɪ ɔ dide -ylae: «Taltɪ, in ka -mɪ -yla lubho nɔ -zɔ duun nya. In 'nɪ -slɔ -na wɛlt yabhlogbɔɔ 'nɔɲwɛ -sa. 'In -zugba, -in 'nɪ -slɔ -amɪ wɪiyu yabhlogbɔɔ 'nyɛ, in -yɔ na -lima 'ka 'fɛtɪ -sa. ³⁰-Na 'yu -ɔ -nyumɔa -na -li 'naabɪzɪɲwɔnɪ nya nɪ, mɔ yia lɔv 'gbv, 'in -in yia 'kɪtɪkabhlii -dɔgbv 'kadu -a 'sialta nɪ 'bha!»

³¹«ɔ dide nɛɛ ɔ -ylae: «Na 'yu, -mɪ -yɔ 'mɪ mɪ 'yɪtɪ weee nya. -Lu weee in kaa, we mɪ 'ya -na -nu nya. ³²Nu, -na bheli -na yia da -yɔ, ɔ ka tɪtɪ, 'in ɔ yia ganɔ. ɔ ka mnɔ, 'in un yia ɔ 'yɪ. We 'gbv, -a mneni, -a 'ka 'fɛtɪ 'kadu -sa 'muna nya.»

-Luu 'yɪyɔzɔnyɔ 'nyuuu gbɔv nine

16 -Zezu nɛɛ ɔ 'bunɔnya -ylae: «'Yɪ yabhlo nya, 'ɲɪmɪnɔnyɔ yabhlo

ka ᵊ zuzᵊnᵊvᵊ ᵊ'liyᵊzᵊvᵊyᵊ yabhlo, 'in nyuma yia ᵊ -yla fen 'tubhva mni nu: «Na zuzᵊnᵊvᵊ ᵊ'liyᵊzᵊvᵊyᵊ mi -na zuzᵊnᵊvᵊ -nyumᵊda.» ²Tᵊvᵊn, ᵊ yia ᵊ zuzᵊnᵊvᵊ ᵊ'liyᵊzᵊvᵊyᵊ la, 'in ᵊ nᵊᵊ ᵊ -ylae: «In ka 'di 'nyuu 'nu -na gbeᵊbein. Lubho -we -in nva, -in -slolu 'mi we 'klu. -We ka gbv -wa, -in 'na 'ka -sleen na zuzᵊnᵊvᵊ ᵊ'liyᵊzᵊvᵊyᵊ -ze.»

³«In ᵊᵊ lubhonᵊnyᵊ nᵊᵊ ᵊ 'de dli zᵊᵊ: «Na -kanyᵊ -ka 'mi kwnᵊᵊ -sa, sa in 'ka we nva? In 'ni late, in 'ka kpaalubho nu. 'In, in 'ka -kun, zv -mvᵊ bhala 'mi. ⁴Aa! Da na -kanyᵊ -ka 'mi kwnᵊᵊ -sa, -we in 'kaa lenᵊ, 'in nyuma tᵊva 'ka 'mi 'bu 'nye, in -yi we!»

⁵«In -wa ᵊ -kanyᵊᵊ kpagbv mia 'wlu, ᵊ yia wa la -bhlo -bhlo. ᵊ yia tuanᵊ la, 'in ᵊ nᵊᵊ -mᵊᵊ -ylae: «Na -kanyᵊᵊ kpagbv zuma mi -mi 'wlua?»

⁶«Mᵊᵊ yia we 'bigᵊpali ᵊ -ylae: «Kpi -balii glᵊ gbu mia 'mi 'wlu.»

«In ᵊ nᵊᵊ -mᵊᵊ -ylae: «Na 'sebhe ni, -in -di la slvi, -in celᵊ glᵊ 'sᵊ 'ya kugbua.»

⁷«Mvᵊ 'bigᵊ, 'in ᵊᵊ lubhonᵊnyᵊ yia 'yabhlo layibhae: «In -mi, kpagbv zuma -in ka 'wlua?»

«In -mᵊᵊ yia we 'bigᵊpali ᵊ -ylae: «Mnᵊ bii glᵊ gbu.»

«ᵊ nᵊᵊ ᵊ -ylae: «Na 'sebhe ni, -in celᵊ glᵊ -mnva.»

⁸«Nu, -luu 'liyᵊzᵊvᵊyᵊ 'nyuuu -kanyᵊ yia ᵊ 'ᵊni kwali ᵊ naciakae 'gbv.» 'In -Zezu yia we 'wlubha, gbagbie nyae: «Nu, dudu ni -gvᵊ -nyuma ka naci 'nyuu wa 'dekpua nyidi, we 'ka zli 'klu -nyuma -zi.»

⁹-Zezu yia we -gᵊdi: «In nᵊᵊ aun -ylae: a dili nyuma 'tale, dudvᵊgvᵊ ᵊnumnilu nya. Zli we yia aun 'wubᵊa, 'in wa 'ka amiaa 'lakpasu kpa, -Lagᵊᵊ -zᵊᵊ.»

¹⁰«Nyime -ᵊ mia tiklu -li yua -sesᵊᵊ lenᵊda, ᵊ tiklu 'ya -li 'kadu lenᵊda. Nyime -ᵊ 'mia -mi tiklu -li yua -sesᵊᵊ lenᵊda, ᵊ 'ni 'ya tiklu -mi -li 'kadu lenᵊda.

¹¹A 'ni -mi tiklu, 'in a 'ka dudu -gvᵊ ᵊnumnili -we bhva la kpa, nyᵊᵊ 'ka aun

'ᵊnumnilu -zᵊvᵊ yoo 'nyea? ¹²'In a 'ni -mi tiklu, a 'ka nyuma -putuu -lu kpa sa -yibheli, -we -wa amiaa -nu, nyᵊᵊ 'ka we aun 'nyea?»

A 'na 'bhulu 'gwezi 'wu amiaa -kanyᵊ nya -ni

¹³«Lubhonᵊnyᵊ yabhlogᵊᵊ 'ni mnᵊni ᵊ 'ka -cian 'sᵊ -yla lubho nu. Nu, 'yabhlo ᵊ yia 'wᵊnyea, 'in ᵊ 'ka -bhloo zekali. 'Yabhlo -yᵊ ᵊ yia lanea, 'in -bhlo 'ka ᵊ dudᵊnyumani. A 'ni mnᵊni a 'ka -Lagᵊ -yᵊ 'gwezi -yla lubho nu dabudu.»

-Zezu gbalta Falizinyuma -gv

(Mt 11.12-13, 5.31-32; Mk 10.11-12)

¹⁴'Gwezi nani Falizinyuma dudᵊvᵊ 'gbv, wa 'nva wᵊlunya -muni, -zugba wa pali -Zezu gla. ¹⁵-Zezu nᵊᵊ wa -ylae: «Amia nva amiaa 'de nyuma tiklu 'wᵊ nyuma 'yliya 'wᵊ, 'in -Lagᵊ -yi amiaa dli. Nu, -we mia 'kadᵊvᵊ nyuma 'yliya 'wᵊ, 'wᵊ -Lagᵊ nyea we.

¹⁶«We 'ka 'Zan -Batisu bhla yli, -zugba Moizu titee 'sebhe -yᵊ -Lagᵊgbᵊvᵊ -falᵊpanyaa 'sebhe mi la. We 'ka wee bhla 'wubhu, -Lagᵊᵊ nyumaa 'wlulapiliᵊgbv wa gba. 'In nyuma duun gua la, wa 'ka we zᵊ pla. ¹⁷Nu, yali -yᵊ dudᵊ mnᵊni we 'ka labhu. 'In titee celilu 'ya yabhlogᵊᵊ 'ni mnᵊni we 'ka 'sa labhu.

¹⁸«Nyime -ᵊ -ka ᵊ ᵊᵊwᵊᵊ kwnᵊᵊ -sa, ᵊ -ka ᵊᵊwᵊᵊ -putu kwa, gbᵊnyuu ᵊ nva le. 'In -ᵊ -ka kwnᵊᵊsanᵊwᵊᵊ kwa, gbᵊnyuu -mᵊᵊ nva le.»

'ᵊnumninyᵊ -yᵊ bobabhanyᵊ -Lazali

¹⁹-Mvᵊ 'bigᵊ, -Zezu yia wa gbᵊvᵊ nine -muni 'pali: «'ᵊnumninyᵊ yabhlo mi bhaa, 'ylinano -naanya ka -vale 'tea, 'mu ᵊ plaa 'wᵊ. 'In 'yli weee zli, ᵊ saa 'feti 'muna nya. ²⁰-Mvᵊ bhla, bobabhanyᵊ yabhlo wa laa -Lazali, -ᵊ ka ku 'gbia 'bhua la, -mᵊᵊ pi ᵊᵊ ᵊᵊnumninyᵊᵊ -budᵊᵊwᵊᵊ la.

²¹'In lililunya -we bhlia ᵊᵊ ᵊᵊnumninyᵊᵊ

'tabhle ɔɔ, -Lazali 'yibha yaa ɔ 'ka we li. 'ln -zugba gwynya menɔ ɔ 'gbia 'yli la.

²² «'Yli yabhlo nya, bobabhanyɔ yia tli. 'ln -Lagɔɔ 'anzinya yia ɔ Ablaamu kwesi kwa. 'Ŋnumninyɔ -mɔɔ yi 'yaa tli, 'in wa yia ɔ 'bhlu. ²³ 'Ŋnumninyɔ mi stada -mɔ tltlunyaa dudu -gu, ɔ 'bhua 'wlu 'wu, 'in ɔ yia Ablaamu -yɔyi 'pɔpi, -zugba -Lazali mi -mɔɔ kwesi. ²⁴ Tɔɔn, 'in ɔ yia 'wokpi: «Dide Ablaamu, -in 'yuli 'mi nyazi, -in tie -Lazali, ɔ 'ka ɔ -kwitayaa 'mne 'nyu lu fa, 'in ɔ 'ka na mɔ -gu lawɔɔlu. Nu, in mi stada bhabha -seli -kosu 'wu.»

²⁵ «'ln Ablaamu yia we 'bigupali ɔ -ylae: «Na 'yu, -in 'pa -bha dli nu, -in ka -nanu zɔzɔnu wee 'yi zlume dudu -gu, -zugba -Lazali sta. -Sleen, wa mi -Lazali dli -belu -yɔpalɔda -seli, -zugba -mi -na sta. ²⁶ 'ln 'ya, 'gbiwlu 'kadu mi a -yɔ -ain 'sɔ nyidi. We 'gbu, nyuma -wa 'yibhaa wa 'ka -amɔaa -gbe 'bhv, wa 'ka amɔaa -gbe mni, wa 'ni we mneni. 'Sa -bhloo 'de, da -in mɔaa, nyume yabhlogɔɔ 'ni mneni -mɔɔ 'ka 'ya -mɔ 'bhv, 'in -mɔɔ 'ka -amɔaa -gbe yi.»

²⁷ «'ln ɔɔ 'ŋnumninyɔ nɛɛ: «Dide, -mi na bhubhoe, we -ka 'sa -mi, -in tie -Lazali na didee -budunweɛ. ²⁸ Nu, in ka bhelia gbu, -Lazali kwa wa weli, wamɔa yi 'ya stastada -mini yi.»

²⁹ «Ablaamu yia we 'bigupali ɔ -ylae: «Na bhelia ka Moizu titee 'sebhe -yɔ -Lagɔgbu -falpanyaa 'sebhe kweɛ, -we we gbaa wa -yla, wa zu we 'nuŋwe!»

³⁰ «'ln ɔɔ 'ŋnumninyɔ nɛɛ: «Dide Ablaamu, gbuzɔnu -wa, mu -nanu -wa 'bhie, nu, nyume yabhlo -ka -seli 'bhv tltlunyaa -gbe, ɔ -ka wa weli kwa, 'in wa 'bhitia wa dli.»

³¹ «'ln Ablaamu nɛɛ ɔ -ylae: «We Moizu titee 'sebhe -yɔ -Lagɔgbu -falpanyaa 'sebhe gbaa, wa 'ni we 'nuŋwe zu, nyumeɛ 'de yi 'wusɔ tltlunya glaa, ɔ yi wa weli kwaoo, wa 'na 'ka ɔ weli 'wuŋwnu.» »

Gbonyuu -yɔ nyumeɛ -yɔgbu 'wɔtɔtie
(Mt 18.6-7, 21-22; Mk 9.42)

17 -Zezu nɛɛ ɔ 'binɔnya -ylae: «Gbu -we 'kaa nyuma gbonyuu lukwa, we mi la 'kɔmɔv. Nyume -ɔ ka -gbe wee gbonyuu -ka 'bhv, gbonyuu mi ɔ -nu nya. ² 'ln wa -ka ɔ tukpa 'kadu -bli -yɔ gbuani, wa -ka ɔ gumunyu lu viteli, we nani 'yli ɔ -nu nya. ɔ yi 'ylaasi -manu 'yabhlo gbonyuu lukwa. ³ A zu amɔaa 'de 'yliyɔ!

«Na bheli -ka gbonyuu lɛnu, -in pali we ɔ -yla la. ɔ -ka we yibheli, -in ti ɔ -yɔgbu 'wu. ⁴ -Na bheli -ka -mi -yla gbonyuu lɛnu -zakpa gbesɔ 'yli -bhlo nukple, 'in ɔ -ka -na -gbe yi, ɔ -ka we yibheli, wee 'yli -bhloo 'de nya -zakpa gbesɔ, -in ti ɔ -yɔgbu 'wu.»

-ln 'ylimani -amɔaa dɔluzɔve -gɔwɔla

⁵ 'Yli yabhloo zli, -Zezuu tietienya nɛɛ ɔ -ylae: «Nyumaa -Kanyɔ, -in 'ylimani -amɔaa dɔluzɔve -gɔwɔla.»

⁶ 'ln Nyumaa -Kanyɔ yia we 'bigupali: «Amɔaa dɔluzɔve -ka -mi 'kienyi mutadu 'ya 'bhisa, a mneni a 'ka su -mini -yla gba: «-ln 'tlu, -in 'ka -na 'de faa mni gumunyu lu», 'in we zu a 'nuŋwe.»

Lubhononyɔ nɔnu -lubho

⁷ «Sa 'bhisa: an glaa, nyume yabhlo ka lubhononyɔ yabhlo, kpapanyɔ nya, 'nɔɔluu 'yliyɔzɔnyɔ nya. Da -mɔɔ -ka kpa 'bhv, ɔ -ka -mɔɔ -yɔyi, ɔ yi -mɔɔ -yla gba: «-ln yi sɔv, -in 'ka lii?» ⁸ -lnnya, nu, gbaa ɔ yia ɔ -ylae: «-ln pi na lililu, -in 'bhiti -na -bana. -ln wla na lililu, in -ka lilie bhia 'bhie, -in 'ka -na -nu li.» ⁹ ɔ 'ni mneni ɔ 'ka ɔ lubhononyɔ fuo 'pa, -we ɔ gbaa -mɔɔ -yla, -we -mɔɔ nua lɛɛ 'gbu, we 'ni muv?» ¹⁰ 'Sa we mi 'yaa amɔaa -nu nya: -we wee -Lagɔ gbaa a nu lɛ, a -ka we lɛnu, a gbae: «Lubhononyɔ -kpuv -amɔa -mɔaa, -we -Lagɔ gbaa -a nu lɛ, 'mu -a nua lɛ.» »

-Zezu jipea *sɔlɔbhanya kugbua

¹¹ Da -Zezu mia -Zeluzalemɔ mnɔda, 'in ɔ yia Samalii -yɔ Galilee 'wɔgbelida 'plɔlɔ. ¹² Da ɔ plaa 'gbe yabhlo nukple, 'in *sɔlɔbhanya kugbua yia ɔ yoo yi. ¹³ Wa -tlɔlɔ ɔ -yɔla, 'in wa yia 'wɔkpɔkpɛ bhli: «-Zezu, -Slolunyɔ, -in 'yɔlɔ -aun nyazi!»

¹⁴ -Zezu 'yia wa -yɔ, 'in ɔ nɛɛ wa - ylae: «A mɔ amɔaa 'de -Lagɔbɔbɔnya 'klɔslɔlua.»

Da wa mia mnɔda, 'in wa yia 'pɔ. ¹⁵ Wa glaa, 'yabhlo yibhelia we 'ji nu, ɔ ka 'pɔ, 'in ɔ yia lɔbhiti, -zugba ɔ mnɔnɔ - Lagɔɔ 'ɲnɔ, 'wɔkpɔkpɛ nya. ¹⁶ ɔ bhli - Zezuu bhɔ -yɔ, ɔ yia ɔ 'wlu zɔfa, 'in ɔ yia ɔ fuo 'pa. ɔ nyɔmɛ mia, *Samalii -nyɔmɛ -wa. ¹⁷ Tɔn, -Zezu nɛɛ: «Lee, nyuma kugbua 'nɔ 'pɔv, wa gbomɔv pɔnɔ 'na? ¹⁸ Mɔ we 'nɔ 'lakpayɔ -mɔnɔ 'wɔbhɔ, nyɔmɛ yabhlogbɔɔ 'nɔ 'wluksɔn lapɔpɔlɔ, ɔ 'ka -Lagɔ fuo 'paa yii?» ¹⁹ Bhie, -Zezu nɛɛ ɔ -ylaɛ: «-In -sɔ 'wɔ, -in mɔ. -Na dlɔzɔvɛ ka -mɔ pue.»

-Lagɔɔ nyɔmaa 'wlɔlapɔlɛ mɔ aun nyɔlɔ

(Mt 24.23-28,37-41)

²⁰ Falizɔnyuma yia -Zezu layɔbha 'lee: «Lɛbhla -Lagɔɔ nyɔmaa 'wlɔlapɔlɔbhla 'ka nyɔnia?» 'In -Zezu yia we 'bɔgɔpɔlɔ wa -ylaɛ: «-Lagɔɔ nyɔmaa 'wlɔlapɔlɛ mia, wa'a 'yɔlɔ we -yɔ 'yɔlɔ nya. ²¹ Wa 'na 'ka gba nu, «A -talɔ, -Lagɔɔ nyɔmaa 'wlɔlapɔlɛ mɔ -seli!» 'in «We mɔ mɔ!» A yibheli we 'ji nu, *-Lagɔɔ nyɔmaa 'wlɔlapɔlɛ mɔ aun nyɔlɔ.»

'Yɔlɔ -we nya Nyɔmɛɛ 'Yu 'kaa yi

²² Bhie, -Zezu nɛɛ ɔ 'bunɔnya -ylaɛ: «Bhla yabhlo yia nyɔnia, 'in a 'ka gba, a 'ka *Nyɔmɛɛ 'Yu 'yɔlɔ, 'yɔlɔ -bhlogbɔɔ nya, 'in a 'na 'ka ɔ 'yɔlɔ. ²³ Nyuma -ka gba: «ɔ mɔ -seli», 'in wa -ka gba, «ɔ mɔ mɔ», a 'na dlɔlɔ we dlɔlɔ 'wɔ -nɔ, 'in a 'na mnɔnɔ - mɔ -gwagwɛ nya -nɔ. ²⁴ Sa 'nyu -ka 'yika

'pa, we -nyumɔlɔ bhɔvɔ yalɔ gwɛdlɔlɔda, 'in we mɔnia we bhɔlɔlɔda, zɔ Nyɔmɛɛ 'Yu yia yia, 'sa ɔ yia -mɔ. ²⁵ We mɔ nu, ɔ sia -sɔ bhabhɔ, 'in deslɛn -nyuma 'ka ɔ sɔlɔ lapɔlɔ.

²⁶ «-We 'plɔ *Noweeɛ bhla, Nyɔmɛɛ Yuu yiyizɔlɔ, mɔ -bhloɔ dɛ yia lɛnɔ. ²⁷ Noweeɛ bhla, nyuma mɔ lida, wa mɔ 'mada, wa mɔ kukwalɔda, wa mɔ wa 'ɲwɔnyua yɔlɔ zɔda, 'in Noweeɛ batoo 'wɔ -gbɔlɔ yɔlɔ yia nyɔni. Noweeɛ -gbɔlɔ ba -too 'wɔ, tɔn, zezeguda lɔvɔ, 'in 'nyu yia nyuma lasa.

²⁸ «*Lɔtɔv bhla 'sa -bhlokpɔdɛ we nɔvɔ: nyuma mɔ lida, wa mɔ 'mada, -zugba, wa zɔ lu, 'in wa pa -vɔlɛ, wa pa kpaɔ, 'in wa subha -budu. ²⁹ 'In 'yɔlɔ -we nya Lɔtɔ 'bhɔvɔ *Sɔdɔmɔ, weɛ 'yɔlɔ nya -Lagɔ kwɔlɔlɔ - kosu -yɔ -bhuhɔlɔ slo, 'in we yia wa lasa.

³⁰ «'Yɔlɔ -we nya Nyɔmɛɛ 'Yu yia 'bh -lewlɔvɔ, 'sa -bhlokpɔdɛ we yia nɔvɔ.

³¹ «Weɛ 'yɔlɔ nya, -ɔ -ka nyapɛda -mɔ 'pipeɛ, ɔ 'na mnɔnɔ ɔ 'gba 'wɔbhɔvɔ -budu zɔ -nɔ. 'Sa -bhlokpɔdɛ, -ɔ -ka kpaɔ -mɔ, - mɔɔ 'na bhɔlɔlɔ lɔ -zɔɔ -nɔ. ³² A 'pa Lɔtɔv 'ɲwɔnɔ dlɔ -gɔ. ³³ Nyɔmɛɛ -ɔ -ka ɔ 'yɔlɔyɔ -gagɛ 'wɔgɔ, 'wɔ ɔ yia we bɔa. 'In -ɔ - ka ɔ 'yɔlɔyɔgagɛ 'wɔbɔ, kwɛɛ we yia ɔ - tɔvɔ. ³⁴ 'In nɛɛ aun -yɔlɔ gbɔzɔnɔvɔ saɛ: weɛ 'yɔlɔ -mɔnɔ sabɔ, nyuma 'sɔ -ka lapɔda -mɔ, 'yabhlo wa yia 'wɔbhɔvɔ, 'in wa 'ka -bha -gudɔ tɔ. ³⁵ 'ɲwɔnɔ 'sɔ -ka -lu bhɔda -mɔ, 'yabhlo wa yia 'wɔbhɔvɔ, 'in wa 'ka -bha ɔ -libhɛyɔ tɔ. [³⁶ Nyuma 'sɔ -ka kpaɔ -bhlo 'wɔ -mɔ, 'yabhlo wa yia 'wɔbhɔvɔ, wa 'ka -bha ɔ -libhɛyɔ tɔ.]»

³⁷ 'In -Zezuu 'bunɔnya yia ɔ layɔbha 'lee: «Nyɔmaa -Kanyɔ, da gbɔ -mɔnɔ 'ka lɛnɔ?»

'In -Zezu yia we 'bɔgɔpɔlɔ: «Da 'kwɛ -ka -mɔ, -bha -ɲwaaaa -zɔlɔ mɔ.»

Gbɔwɔbhunɔyɔ 'nyuu -yɔ -dɔgbɔɲwɔnɔ

18 -Mɔv 'bɔgɔ, -Zezu yia wa gbɔvɔ nine 'pɔlɔ, ɔ 'ka we wa 'klɔslɔlɔ nu, -Lagɔ wa 'kaa bhuhɔdɔda -tɔ 'kɔmɔv,

'kua 'na wlati wa 'ylila -ni. ²«Gbububhunyɔ yabhlo mia 'gbe yabhlo 'wu, ɔ'ɔ sɔ -Lagɔ, 'in ɔ'ɔ zu nyume yabhlogbɔɔ 'nɔŋwe. ³Wee 'gbe -bhloo 'de 'wu, -dɔgbangwɔ yabhlo mi -bha 'ya. 'Kɔmɔɔ ɔ mɔia ɔ gbububhunyɔɔ -gbe, 'in ɔ gbaa ɔ -ylae: <In 'bhu in -yɔ na tɔnyɔ 'sɔɔ nyidi gbu 'wu.»

⁴«Yli weee nya, ɔ gbububhunyɔ'ɔ ŋwnu we -yɔ. 'Bhie, 'yli yabhlo nya, 'in ɔ yia 'wlukusun lapɔpali, ɔ nɛɛ ɔ 'deɛ dli zɔɛ: <In sɔ -Lagɔ, 'in 'in zu nyume yabhlogbɔɔ 'nɔŋwe, gbuzɔnu -wa. ⁵Nu, -dɔgbangwɔ -mɔnti mi 'mi sialida duuun 'gbu, ɔ gbu na yia 'wubhua. We 'ni -mɔɔɔ, 'in ɔ yia 'mi sialia 'yli weee nya.» »

⁶'Bhie, Nyumaa -Kanyɔ yia we -gɔdiɛ: «We ɔ gbububhunyɔ 'nyuu gbaa, a pɔlv we yukwli! ⁷'In -Lagɔ naa, -mɔɔ -bhasanya -ka ɔ gbegbein 'wɔkptida -mi zɔkpe -yɔ jibheza, -mɔɔ 'na 'ka wa -yɔgbu 'wubhu tuklu? 'Lee, we 'bi ɔ yia 'wugwlelia yi? ⁸In nɛɛ ain -ylae: -innya, wa gbu ɔ yia 'wubhua sɔlv. 'In da Nyumɛɛ 'Yu -ka yi, ɔ yi dliɔnya dɔdɔ -gu ylu?»

Falizinyume -yɔ nison -gwezisanyɔɔ gbɔɔ nine

⁹Nyuma -wa yia wa 'de tuklu -Lagɔ 'yliya 'wu, 'in wa tɔlɔlia nyuma tɔlba 'ylila, ma -yla -Zezu 'paa gbɔɔ nine -mɔni: ¹⁰«Nyuma sɔ mɔia -Lagɔbudu 'kadɔ zɔ -Lagɔ bhuhhoa. 'Yabhlo -wa Falizinyume, 'in -budu -wa nison -gwezisanyɔ.

¹¹«In Falizinyume -mɔnti yia -Lagɔ bhuhhoe ɔ 'deɛ dli zɔɛ: <Oo -Lagɔ, nyuma -tɔlba -wa 'wienya, tɔlba 'ni -mi tuklu, 'in tɔlba -yɔ 'ŋwni -putu dia -budu 'wu. -Ami 'ni -maa 'bhisa -mi, 'in 'debbie, 'in 'ni nison -gwezisanyɔ -mɔnti 'bhisa mi 'gbu, na paa -mi fuo. ¹²Lɔkɔwlu -bhlo 'wu na

pla 'sun 'yli 'sɔ, 'in -lu weee na yia, 'in na nyea -mi we kugbua -gu -bhlonv.»

¹³«Nison -gwezisanyɔ -mɔɔ vlaa gwe, ɔ 'ni 'yibha ɔ 'ka yali yla, ɔ kpaɔ 'wlu la, 'in ɔ nɛɛ: <Oo -Lagɔ, -in 'yli -ami gbɔnyuu -lenɔnyɔ nyazi.» »

¹⁴'In -Zezu yia we -gɔdiɛ: «In nɛɛ ain -ylae: ɔ nyume -mɔnti, da ɔ mia ɔ -budunweɛ mɔia, ɔ -yɔ -Lagɔ ka weli -bhlo, we 'ka Falizinyume -zi, -Lagɔ ka ɔ -yɔgbu 'wutu 'gbu. Nu, nyume -ɔ yilimania ɔ 'de, zɔ -Lagɔ yia ɔ belia, 'in nyume -ɔ belia ɔ 'de zɔ, 'yilimania -Lagɔ yia ɔ.»

-Zezu ŋwnaa 'yilaasi 'nyu la (Mt 19.13-15; Mk 10.13-16)

¹⁵'Yli yabhlo nya, nyuma yia -Zezu 'yuyolua -la, ɔ 'ka wa 'nyulanwana, wa kwɛ -gu lapalte nya. -Zezuu 'bunɔnya 'yia we -yɔ, 'in wa yia waa nyuma wuvue bhli wa 'wluo kpilte nya. ¹⁶'In -Zezu yia waa 'yuyolua ɔ 'de -yɔbeli, 'in ɔ nɛɛ: «A 'tide 'yua 'yi, wa 'ka na -gbe yi, a 'na -kulu wa 'yoo -ni. Nu, nyuma mia sa 'yilaasi ni 'bhisa, -Lagɔɔ nyumaa 'wlulapilte mi -maa -nu nya. ¹⁷In nɛɛ ain -yla gbuzɔnu saɛ: -ɔ 'ni -Lagɔɔ nyumaa 'wlulapilte gbu -yɔŋwnu 'yisɔkpile 'bhisa, ɔ 'na 'ka -Lagɔɔ -gbe pla.»

Ŋɔmɔnti nyimesɔyɔ (Mt 19.16-30; Mk 10.17-31)

¹⁸'Yli yabhlo nya, Zuifɔv 'yugalunyɔ yabhlo 'yibhaa -Zezu laɛ: «Na -slolunyɔ -zɔnu, lɛɛ -lu in 'ka lenv, 'bhie, 'yliyɔgagie -we 'niɔ bhloluda -ka, 'in in 'ka we 'yia?»

¹⁹-Zezu yia we 'bugɔpali ɔ -ylae: «Lɛɛ -lu ka 'gbu -na la 'mi nyume -zɔnva? We 'ni -Lagɔɔ 'debhlogbɔɔ 'wubhu, nyume -zɔnu 'ni -mi. ²⁰-In -yi -Lagɔɔ *titenya: <In -yɔ 'ŋwnɔ -putu 'na -dili -budu 'wu -ni^{§§}, -in 'na 'bhali nyume -ni, -in 'na yilili 'wie -ni,

§§18:20 Glekiweli 'wu, we ji -wa nu: -wa kukwala, wa -yɔ nyuma -putu 'na -dili -budu 'wu -ni.

-in 'na zulu nyume yo -yo -ni, -in zu -bha -na dide -yo -na 'nyaa.»

²¹Ɔ nyume nɛɛ: «Na -kanyɔ, in mi nyimesɔ nya, 'in in yia tite -muni 'nuhwɛzuzve bhli.»

²²-Zezu 'nva gbu -muni, 'in ɔ nɛɛ ɔ -yɛ: «Lu -we -in 'kaa lɛnu, we -tu 'wu -bhlo: -in 'pa -na zuzɔnu weee pɛlu, 'in -in 'ka we 'gwezi bobabhanya 'wɔladlili. 'ln -in 'ka 'ɛnumntɛ 'yi -Lagɔɔ -gbɛ. -ln -ka we lɛnve bhia, -in yi 'mi 'bi.»

²³Nu, ɔ nyume 'nva wɛlt -muni, ɔ mi 'ɛnumnunyɔ 'kadu nyaa 'gbu, 'in we yia ɔ dli sumani. ²⁴-Zezu 'yia we -yo nu, ɔ nyumɛɛ dli ka sumani, 'in ɔ nɛɛ: «'ɛnumnunya 'ka -Lagɔɔ nyumaa 'wɔlupiligbe 'wu pla, -yo we -kalia! ²⁵'ɛnumnunyɔ 'ka -Lagɔɔ nyumaa 'wɔlupiligbe 'wu pla, we -kalt -yo we -zi *-nyumɛɛ seenu 'bhuka 'wɔplite.»

²⁶Nyuma -wa mia -Zezu yukwli puluda, wa nɛɛ ɔ -yɛ: «Aya! We -ka 'sa -mi, nyɔɔ -mɔmɔ 'ka gbu 'wɔbhua?»

²⁷-Zezu yia we 'bigupaltɛ: «We ka lɛnve nyuma 'nia mnɛni, -Lagɔ mnɛni we lɛnve.»

²⁸Tɔɔn, Pielɛ nɛɛ -Zezu -yɛ: «-ln -talt, -a ka -amiaa -lu weee -bha ti, 'in -a yia -mi 'bi yi.»

²⁹-Zezu nɛɛ wa -yɛ: «ln nɛɛ aun -yɛ gbuɔɔnɔ sae: *-Lagɔɔ nyumaa 'wɔlupilitee 'gbu, nyɔɔ nyɔɔ -ka ɔ -budu klaa, ɔ 'ɛwɔnɔ klaa, ɔ bhelia klaa, ɔ didea -yo ɔ 'yua -bha ti, ³⁰-lu -duun ɔ yia 'yia bhla -muni nya, we 'ka -bha 'wɔzi. 'ln -muɔ 'bigu, bhla -we yia yia, 'in ɔ yia 'yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka.»

-Zezuu -zakpa tanu gbaa ɔ tɛltɛ -yo ɔ 'wɔsɔ gbu

(Mt 20.17-19; Mk 10.32-34)

³¹-Zezu -yo ɔ 'bunɔnya kugbua lɛ 'sɔ mi mnɛda, 'in ɔ nɛɛ wa -yɛ: «A -talt, -Zeluzalemɔ -a mnɛda. Gbu -we -Lagɔgbuɔ -falipanya cɛta Nyumɛɛ 'Yuu daa, -mɔ we yia lɛnva. ³²⁻³³Nu, nyuma

-wa 'nia -Lagɔ -yi, -maa -yɛ wa yia ɔ wlaa. 'ln -maa 'ka ɔ gla palt, -maa 'ka ɔ vɛlt, 'in -maa 'ka ɔ -dlɛ -gu slu. Sɛta wa yia ɔ, 'in wa 'ka ɔ 'bha, we 'yɛ taa zɛlt, 'in ɔ 'ka 'wɔsɔ tɛltɛnya glaa.»

³⁴Nu, wɛlt -we -Zezu gbaa, we 'ji mi zizedaa 'gbu, ɔ 'bunɔnya 'ni we 'wulanu.

-Zezu jipea 'lɔlɔnyɔ yabhlo Zelikoo gbe nukple

(Mt 20.29-34; Mk 10.46-52)

³⁵-Zezu 'ka Zelikoo kwesi bea yi, 'lɔlɔnyɔ -di yoo ɛwɛ -yo la, -zugba ɔ zla. ³⁶Ɔ 'lɔlɔnyɔ 'nva 'plɛplɛnyaa wɛlt, 'in ɔ yia layɛbha, lɛɛ nu lea?

³⁷'ln -maa nɛɛ ɔ -yɛ: «Nazalettyu -Zezu mia 'plɛda.»

³⁸Tɔɔn, ɔ yia 'wɔkpɛ: «*-Davidu 'Yu -Zezuuɔ, -in 'yɛlt 'mi nyazɔɔ!»

³⁹Nyuma -wa mia -Zezu 'yu nɔda, 'in -maa yia ɔ 'wɔluo 'kpɛlt, wa nɛɛ ɔ -yɛ: «'Mu ɛwɛ!» 'ln ɔ yi 'yaa 'wɔkpɛ 'tɛtɛ: «-Davidu 'Yuuɔ, -in 'yɛlt 'mi nyazɔɔ!»

⁴⁰-Zezu 'yɛligbea, 'in ɔ nɛɛ nyuma -yɛ, wa -yo ɔ 'sɔ yi. Da 'lɔlɔnyɔ bea ɔ kwesi, 'in -Zezu yia ɔ layɛbha: ⁴¹«Lɛɛ -lu -in 'yɛbha in nu lɛ -mi -yɛla?»

-Mɔɔ yia we 'bigupaltɛ: «Na -Kanyɔ, -in -blo na 'yɛlt, in 'ka layɛ lu.»

⁴²-Zezu nɛɛ ɔ -yɛ: «-Na 'yɛlt -bloɛ, -na dɛlɛzuzve ka -mi pue.» ⁴³-Bha -bhlokpade, ɔ bhli layɛyɛ, 'in ɔ yia -Zezu 'bi mni, -Lagɔɔ 'ɛni mnɛntɛ nya. Nyumaa -zlo 'yɛ we -yo, 'in -maa yi 'yaa -Lagɔɔ 'ɛni mnɛntɛ bhli.

-Zezu -yo -Zasee

19 'Yɛlt yabhlo nya, -Zezu plaa Zelikoo, ɔ mi weee 'gbe 'wɔɔɔda, ²'ɛnumnunyɔ yabhlo mia -bha, *nisun -gwezisanyaa -kanyɔ nya, 'mɔ wa laa -Zasee. ³Ɔ mi 'kɛlt 'yɛda, -de nyɔɔ -wa -Zezuu, ɔ 'ka ɔ -yɔyɛ 'gbu. Ɔ mi nyume kibhe nya, nyumaa -zloo 'gbu, ɔ 'ni mnɛni ɔ 'ka ɔ -yɔyɛ. ⁴Yoo -we -Zezu mia kwada, -Zasee tɛlia -gwagwɛ la, su wa laa

sikomolu -we 'yiligbea wee 'yoo nwe -yo, 'un o yia we -gbla. -Zezu yia -bha 'pluta, o 'ka o 'yu 'gbu.

⁵ -Zezu nyinia wee su zo, o ylaa yali, 'un o nee -Zasee -ylae: «-ln 'sibhli la slvu, -na -gbe in 'kaa -zeen -gv.» ⁶ -Zasee 'sibhlia la -gwagwie nya, 'un o -yo -Zezu 'so yia o -buduñwee mni 'muna nya.

⁷ -Wa weee 'yia -bha, 'un -maa yia -Zezu zo nñwunwenie bhli, wa nee: «O nyume ka gbonyuuu kwe -kanyoo -gbe -gva mni.»

⁸ 'ln -Zasee yia Nyumaa -Kanyo 'yu be, 'un o nee o -ylae: «Na -Kanyo, un 'yubha un 'ka bobabhanya na zozonvu kibhe 'nye. 'ln nyoo un -ka 'gwezi duun kwee -sa, un 'ka -moo we -zakpa -mnuv 'nye.»

⁹ 'ln -Zezu nee o -ylae: «'Pupve ka -zeen -budu -muni zo pla. -We ka gbu -wa, -mi mi 'ya Ablaamvu zwaylinyume nya. ¹⁰ Nu, nyuma -wa mna, 'ma Nyumee 'Yu yia 'yilibanovu, 'un o 'ka wa gbu 'wusa.»

Zolubhonunya taa gbuv nine

(Mt 25.14-30)

¹¹ Da nyuma mia -Zezuu welt yukwli pulvda, 'un o yi 'yaa wa -yla gbuv nine yabhlo 'pa. -We ka gbu -wa, da o cipaa -Zeluzalemv -yo, 'un wa yia we 'wlukuvn lapvpati nu, desleen -Lago slolua o nyumaa 'wlulapilte.

¹² O nee wa -ylae: «'Ijnumnyaa zwaylinyume yabhlo mnia dudv -putu -gv, wa 'ka o nyumaa 'wlulapilnyo -zeli, 'un o 'ka luyi. ¹³ Da o 'kaa mni, 'un o yia o zolubhonunya glaa nyuma kugbua la. 'ln o yia wa -can gbua -bhlo -bhlo 'wladlili. O nee wa -ylae: «A 'pali we -vale, 'un na luyibhla 'ka 'sa nyini.»

¹⁴ «'ln o dudv -gv nyuma mi o 'wonye-daa 'gbu, wa yia nyuma o 'bi tie, 'un wa nee: «-A 'ni 'yubha nyume -mni pili -an 'wlu la.»

¹⁵ «Wa -zelta o nyumaa 'wlulapilnyo, 'un o yia o dudv -gv luyi. Tovu, o zolub-

honunya o 'nyea zlume 'gwezi yoo, 'un o yia wa la. 'ln -we wa 'yia, o 'ka we nwee yibheli.

¹⁶ «O zolubhonunyaa tianv yia, 'un o nee: «Na -Kanyo, 'gwezi -we -un 'nyea 'mi yoo, we -zakpa kugbua ka we -gubho.»

¹⁷ «Nyumaa 'wlulapilnyo nee o -ylae: «We nani 'yli, zolubhononyo -zonv -in -mia. -ln ka -lu -selee lenve 'yliyozvu 'gbu, 'gbe kugbua na yia -mi yoo 'nyea, -in 'ka we 'wlulapil.»

¹⁸ «O zolubhonunyaa 'sonv yia, 'un -moo nee: «Na -kanyo, 'gwezi -we -un 'nyea 'mi yoo, we -zakpa gbu ka we -gubho.»

¹⁹ «Nyumaa 'wlulapilnyo nee o -ylae: «-Mi -mni, 'gbe gbu na yia -mi yoo 'nyea, -in 'ka we 'wlulapil.»

²⁰ «O zolubhonunyaa tanv yia, 'un -moo nee: «Na -kanyo, -na 'gwezi un zizea 'naa pi 'wu mv ni. ²¹ ln mi -mi sodaa 'gbu, un yi 'saa nu. Nu, -in mi dltelonyo nya. -Lu -we -in 'ni ladi, 'mv -na bhua 'wu. 'ln da -in 'ni 'mno 'pa, -bha -na dia 'mno.»

²² «Nyumaa 'wlulapilnyo nee o -ylae: «Zolubhononyo 'nyuu -in -mia. -Na 'dee nwee welt -gv, na yia -na -yogbv 'wubhua. -ln yi we 'ji nu, dltelonyo in -mia, 'un -lu -we in 'ni ladi, 'mv na bhua 'wu, 'mno -we in 'ni 'pa, 'mv na dia. ²³ Lee ka 'gbu -in 'ni na 'gwezi banki 'wu kwa, we 'ka -gubhoa? 'ln in -ka luyi, un 'ka -mo we -saa?»

²⁴ «-Muv 'bigv, nyuma -wa mia -bha, o nee wa -ylae: «A -sa 'gwezi o kwee, -o 'yia we -zakpa kugbua a 'nye we -moo yoo.»

²⁵ «Wa nee o -ylae: «-Amiaa -kanyo, -moo ka 'cun we kugbua kwee!»

²⁶ «'ln o yia we 'bigvpati wa -ylae: «ln nee, -wa weee kaa -lu duun, wa -nu wa yia -gvpalia. 'ln nyume -o 'nia -lu duun -ka, we -selee de mia o kwee, kwee wa yia we o -saa. ²⁷ -Sleen, na tonyuma 'nia 'yubha un pili wa 'wlu la, a -yo wa yi -seli, 'un a -di wa -blu na 'yibadi.»

-Zezu nynia -Zeluzalemv

(Mt 21.1-11; Mk 11.1-11; Zn 12.12-19)

28 -Zezu bhia sa gbagbie, -muv 'bigv, c yia nyumaa -zlo 'yugal, 'in c yia -Zeluzalemv mni. 29 Da c mia Betifazee -yc Betani kwesi beda, -gogc wa laa *Olivusunyaa -gogc kwesi, 'in c yia c 'bunonya 'so tie c 'de 'yu. 30 C nee wa -ylae: «'Gbe -we mia -meme -aun 'yu, da a -ka -mz nyni ni, -sokofal -dögbv a yia lubhu -juda ylia, nyime yabhlogboc 'ni -slö we -gv ladu, a -sa we lubhu, a -yc we yi -seli. 31 We -ka nyime yabhlo ka aun layibhae: «Lee -lu ka 'gbv a sa we lubhua?» A gba c -ylae: «-Amiaa -Kanyo 'yibha we.»»

32 Waa tietienya mnta, saa 'de -Zezu gbaa we wa -yla, 'in wa yi 'saa we yli. 33 Wa mi wee -sokofal -dögbv lubhu -sada, 'in we -cian yia wa layibhae: «Lee -lu ka 'gbv a sa we lubhua?»

34 'In wa yia we 'bigupalie: «-Amiaa -Kanyo 'yibha we.» 35 'Bhie, wa -yc wee -sokofal yia -Zezuu -gbe yi. 'In wa yia we wa 'naanya -gv lapali. 'In wa yia -Zezu we -gv -gblali. 36 Da -Zezu mia mnida, -zugba nyuma -yc 'naa -sluslue mni 'yloog-blv c 'yu.

37 C 'plilia Olivusunyaa -gogoc yoo 'wu, c 'ka -Zeluzalemv cipaa yi, 'muna yea c 'bunonyaa -zlo, 'in wa yia -Lagoc 'hnum-nunte bhli, weli 'tute nya, ninee 'hni-paligbv weee ka da wa 'yaa 'gbv. 38 'In wa nee:

«Nyumaa 'wlulapilnyo mia yida Jeji-tapee 'hni nya, -Lagc hwna c 'nyu la. 'Wututue -dlöc -mi yali, 'in -Lagoc 'hni 'ylimanti!»

39 Falizunyuma -tolva mia nyumaa -zlo glaa, wa nee -Zezu -ylae: «-Slolunyo, -in gba -na 'bunonya -yla wa 'mu hwe.»

40 -Zezu yia we 'bigupalie: «'In nee aun -ylae, wa -ka hwe 'mu, 'in tukpanya kpta 'wu!»

-Zezu wia -Zeluzalemv 'gbv

41 -Zezu nynia -Zeluzalemv kwesi, c -talia wee 'gbe -gv, 'in c yia we 'gbv wi. 42 C nee: «Cun, -Zeluzalemv, -we 'kaa -mi 'wututue -dlöc 'nye, -in -ka yaa -zeen yli nya we yibheli, we nani 'yli. Nu, -sleen we mi zizada -mi kweee 'gbv, -in 'ni mneni -in 'ka we 'yi. 43 -We ka gbu -wa, bhlanya yia nynia -na -nu nya, 'in -na tonyuma 'ka -mi 'suo bibeli. 'In wa 'ka -mi 'wukla so weee lv. 44 Nu, la wa yia -in -yc -na nyuma 'so -saa. -Na -budunya wa yia wlaa, we tukpa 'na 'ka -gv ladidhida -tv. -We ka gbu -wa, bhla -we nya -Lagc 'yulia -mi nyazi, 'in c yia -mi 'wusaa yi, -in 'ni we yibheli.»

-Zezu vua -valepanya -Lagobudu 'kadu hwee

(Mt 21.12-17; Mk 11.15-19; Zn 2.13-22)

45 -Zezu mnta -Lagobudu 'kadu hwee, 'in c yia -valepanyaa vuvue bhli. 46 C nee wa -ylae: «We mi celida -Lagosebhe 'wue: «Na -budu mia, -Lagc -bhuhhoe -budu -wa.»

'In 'mu amia nua 'wienyaa zizada 'wu.»

47 'Kömvv, -Zezu slolua nyuma -Lagobudu 'kadu zc, -zugba, *-Lagobubonyaa -cian klaa, -Lagoc titee gwesanya -yc Zuifbv 'yugalunya yia 'kli, wa 'ka c 'bha. 48 'In sa wa 'kaa nu, wa 'ka c 'bha, 'sa 'ni -mi. -We ka gbu -wa, nyuma duun ka c hwee weli -zömvv yukwli pulve -mani.

Da -Zezuu gbölv se 'bhulva?

(Mt 21.23-27; Mk 11.27-33)

20 'Yli yabhlo nya, -Zezu mi nyuma gbu -sloluda -Lagobudu 'kadu zc, -zugba c gba wa -yla -Lagcgv. 'In -Lagobubonyaa -cian klaa, -Lagoc titee gwesanya -yc Zuifbv nyuma kpati yia c -gbe yi. 2 'In wa yia c layibhae: «Se -mumu nya -na nu gbunya -muni lea, -in gba we -aun -yla. 'In nyoc 'nye -mi we lenv sea?»

³-Zezu yia we 'bigupali wa -ylae: «Gbuu gu -bhlo na yi 'yaa amia layibhaa.

⁴Nyoo tie *Zaan o batizee nyuma, -Lago -wa yaayu, nyuma -wa yi? A gba 'mi -yla we.»

⁵'In wa yia we -gu kpelte bhli wa 'dekpua nyidi, 'in wa nee: «-A -ka gba, <-Lago tiea o>, 'in o yibhaa -aun lae: <Lee ka 'gbu a 'ni Zaan weli 'wujwnua?»⁶ 'In -a -ka gba: <Nyume tiea o>, 'in nyumaa -zlo bhaa -aun gboku 'wu. -We ka gbu -wa, nyuma -yi we 'ji nu, Zaan mi -Lagogbuu -falpanyo nya.»⁷ We 'gbu, wa yia we 'bigupali -Zezu -ylae: «O tiea Zaan, -a 'ni o -yi.»

⁸'In -Zezu nee wa -ylae: «Aa. We -ka 'sa -mi, -o 'nyea 'mi wee gbunya -muni lenu se, -ami 'na 'ka 'ya -moo -kanyoo 'jnu aun -yla gba.»

Nokple 'ylinyonyona -wa nva -dlokpaa lubho

(Mt 21.33-46; Mk 12.1-12)

⁹-Muu 'bigu, -Zezu yia nyumaa -zlo gbuu nine -muni 'pali: «Nyume yabhlo 'paa -dlokpaa, 'in o yia we -gu -busalubhonunya lapali. 'In o yia -mo -gwle -lakpa 'wu mni.¹⁰ Da -dloya -sa bhla nynia, 'in o yia o zolubhonunyo yabhlo tie -busalubhonunya 'bi, wa 'ka o -nu wla. 'In waa -busalubhonunya -manu yia o zolubhonunyo -muni bhutu, 'bhie, wa yia o vu kwe klo nya.¹¹ 'In o kpaana -kanyo yi 'yaa o zolubhonunyo -putu tie. 'In waa -busalubhonunya yi 'yaa -moo bhutu, wa yia o veli, 'in wa yia o vu kwe klo nya.¹² O yi 'yaa o zolubhonunya tanu tie. Wa nu 'yaa -moo le, 'in wa yia -moo kpaana -gnima viteli.

¹³«O -dlokpaa -kanyo nee: <Sa un 'ka nva? Na yu, -o ka ze un -kalta, 'mo na yia tiea. Na dli zo nu, -bha wa yia o zua.»

¹⁴«Nu, da -busalubhonunya 'yia o 'yu, wa nee wa 'dekpua nyidie: <-O 'kaa ci o kpaana -kanyoo 'bi li, mo ni. -A 'bha o, 'in wee kpaana 'ka -amiaa -nu -ze.»¹⁵ 'In

wa yia o kpaana -gnima viteli, 'in wa yia o 'bha.»

'In -Zezu yia layibhae: «'Lee, sa o -dlokpaa -kanyo 'ka wa nva?¹⁶ Yia o yia, o 'ka o -busalubhonunya -manu 'bha, 'in o 'ka wee kpaana nyuma -putu yoo 'nye.»

Da nyuma 'nva wee weli -muni, 'in wa nee: «-Gbaa! -Muu 'na 'ka lenu!»

¹⁷'In -Zezu ylaa wa, o nee: «Weli mia da celida, sa we 'ji mia?

<Tokpa -we -budusubhanya -saa kwnee, mu -zea -buduu gwigwiyili -tokpa -zoonu.»

¹⁸Nyoo nyoo -ka wee tokpa -muni -gu bhili, la o wuwla. 'In wee tokpa -ka nyoo -gu bhili, o topu we saa.»

Nisun -gwezii pluloe Sezaa kwee

(Mt 22.15-22; Mk 12.13-17)

¹⁹-Lagoo titee gwesanya klaa, -Lagobubonyaa -cian klaa, wa ka we 'jiyibheli nu, ma -yo -Zezu -saa wee gbuu nine. Wa mi 'klu 'yida, wa 'ka -Zezu kpaana -bha -bhlokpade, 'in wa yia nyumaa -zlo so.²⁰ Wa mi sa -Zezu -kuda, -muu 'bigu, 'in wa yia o 'wiemu gbuu lenunya yoo 'pa, -wa nva wa 'de nyuma tuklu 'bhisa. Waa nyuma -manu 'ka o zobhli, o layibhie nya. 'In weli -kpua -ka o nyee 'tla, wa 'ka o gbu 'wlu di, 'in duduu 'wlulapilunyo kaa 'tite -yo se, wa 'ka o -moo yoo 'nye.²¹ 'In wa yia o gbu -muni layibhae: «Amiaa -Slolunyo, -we -na gbaa, 'in -na slolua, -a -yi we 'ji nu, we tuklu. -'In yla nyumee -kwikwi. Sa -Lago 'yibhaa nyume -mi, 'mu -na slolua gbuzoonu sa.²² Yoo -amiaa tite nye -aun, -a plulu *Sezaa kwee nisun -gwezi yaayu, -a 'na plulu we -nu?»

²³-Zezu yibhelia wa -dawlii 'ji, 'in o nee wa -ylae: ²⁴«A -slolu 'mi *Wlomu -tama yabhlo 'klu. Nyoo ka 'wlu -yo o jnu mi we -gua?»

'In wa nee: «Sezaa -wa.»

²⁵'In o nee wa -ylae: «-We -ka *Sezaa -nu, a 'nye we Sezaa yoo. 'In -we -ka -Lagoo -nu, a 'nye we -Lago yoo.»

²⁶ Welu -we c mia gbada nyumaa -zlo 'yu, we -mumu -gu wa 'kaa c kpali, -muv 'ni 'yi. Nu, c gbuv 'bigupali weli ka wa hwegaga -subhalu 'gbu, wa yia hwe 'muda -tu.

'Lee, tltlunya yi 'wusa?
(Mt 22.23-33; Mk 12.18-27)

²⁷ *Sadusenyuma, -wa gbaa tltlunya 'ni mneni wa 'ka tltlie lu 'wusa, ma bea -Zezu kwesi, 'in wa nee c -ylae: ²⁸ «-Amiaa -kanyo, Moizi ka we cel -aun -yla titee 'sebhe 'wue: (Nyume -ka 'hwno -ka, c -ka tlt, c 'ni 'yu -ka, c bheli kwa c -dugbadaa. 'In c -yo c 'hwno 'so 'ka c bhe-
lii zva lala, 'in -moo 'hni 'ka dudv -gu -tu.) ²⁹ Nu, zlume nyume yabhlo ka nuk-pasuyua gbeso. Wa kpsa kwaa 'hwno, c 'ni gwalt, 'in c yia tlt. ³⁰ Wa 'sonu yia c 'hwno kwa. ³¹ 'Bhie, wa tanu yia c kwa. 'Sa we nua waa bhelia gbeso -nu nya, wa 'de weee -yo c 'ni gwalt, 'in wa yia tlt. ³² Wanuv 'bigu, 'in c 'hwno -moo yi 'yaa tlt. ³³ Nu, waa bhelia gbeso ka c 'hwno -moo kwa -bhlo -bhlo. 'In 'yli -we nya tltlunya yia 'wusa, nyoo ka 'hwno c -mia?»

³⁴ 'In -Zezu yia we 'bigupali wa -ylae: «Bhla -minu nyuma mi kokwalida. ³⁵ Nu, nyuma -wa -Lago -saa -bha, 'in -wa kaa we 'klv, wa 'ka 'wusa tltlunya glaa, 'in wa 'ka dudv lolu -gu mni, wa 'na 'ka kukwali. ³⁶ Nu, wa 'ni -sleen mneni wa 'ka tlt, -we ka gbu -wa, wa 'wlv -Lago 'anzunya. Wa mi -Lago 'yua nya. -Lago ka wa 'wobhu tltlunya lv, 'in wa yia 'yliyogagie 'yi. ³⁷ Moizi ka we -slolu vaa, nu, tltlunya yia 'wusa, 'in wa 'ka 'yliyogagie 'yi. Da misagusu pilee -bhoa 'yli, 'in c yia Jejitape la: «Ablaamuv -Lago, Izaku -Lago, Zakobuv -Lago.»

³⁸ 'In -Zezu yia we -gudie: «Weli -muni slolua nu, -Lago mia, 'yliyoganyaa -Lago -wa, c 'ni tltlunyaa -Lago. Nu, wa 'de weee mi 'yliyoganya nya -Lago 'yliya 'wu.»

³⁹ -Lago titee gwesanya tlvaa nee -Zezu -ylae: «-Amiaa -slo lunyo, -we -in gbaa, gbuzov -wa.» ⁴⁰ 'In waa nyuma 'ni 'masleen 'yibha, wa 'ka gbu -putu c layibha.

-Lago -Bhasanyo mi -Davidu -Kanyo nya

(Mt 22.41-46; Mk 12.35-37)

⁴¹ -Zezu nee wa -ylae: «Lee ka 'gbu wa gba -Lago -Bhasanyo mia, -Davidu yu -wa? ⁴² Nu, -Davidu 'debhe -gbolu nee Luosebhe 'wue:

Jejitape nee na -Kanyo -ylae: «-In -di da la na lilisov.

⁴³ 'In 'in 'ka -na tonyuma -na bhv oo lapali, -in 'ka wa -gu no.»

⁴⁴ Nu, sa oo -Lago -Bhasanyo 'ka 'ya -Davidu 'yu -zea?»

A 'na nuuv -Lago titee gwesanyaa lenvgbu le -ni
(Mt 23.1-36; Mk 12.38-40)

⁴⁵ Da nyuma weee -wa mia -bha, wa mia -Zezu yukwli puluda, 'in c nee c 'bunnya -ylae: ⁴⁶ «A zv amiaa 'de 'yliyog -Lago titee gwesanyaa gbegein. Wa 'yibha tlvoo -bana 'kadu 'wuplaplie, -zugba wa zie we nya. 'In wa 'yibha wa -sa wa fu, wa 'nuhwezuvu nya -zejila 'wu. -Lagobudu oo -yo 'fetinya -gu, 'yugbein ladidie wa 'yibhaa kpe -zonunya -gu. ⁴⁷ -Dugbanwv wa saa -maa -lu weee kwee. 'In wa bhubhoa -Lago nyuma 'yliya 'wu kpokpo, nyuma tuklu 'bhisa. We 'gbu, -Lago yia wa -yogbu 'wobhua, 'in wanuv -kaslv 'ka nyuma tlvaa -nu 'wuzi.»

Bobabha -dugbanwv
(Mk 12.41-44)

21 -Zezu ylaa c 'de kwesi, 'hnum-nunya mia 'gwezi -gbo 'wu palida -bhlo -bhlo, -Lagobudu 'kadu oo, 'in c yia wa -yoyi. ² Wee bhla -bhlokpade nya, bobabha -dugbanwv mia wee -gbo 'wu tamayua 'so palida, 'in c yi 'yaa -moo -

yoyi. ³-Bha -Zezu gbaa: «In nɛɛ aun -yia gbuzɔnɔ saɛ, bobabha -dugbanɔnɔ -mɔnɔ wlaa duun, mɔ -zia wa 'dɛ weɛ 'wu. ⁴Ɔnɔmmunya mia, 'gwezi -we wa gbu 'nia 'wu -mi, 'mu wa wlaa. 'In ɔmɔ, ɔ boba 'wu, 'gwezi -we ɔ 'kaa lili, 'mu ɔ wlaa.»

**-Zezu gbaa -Lagɔbudu
'kaduɔ -wɔwɔlɛɛ gbu**

(Mt 24.1-2; Mk 13.1-2)

⁵-Muɔ 'biɔ, nyuma tɔlɔa mi -Lagɔbudu 'kaduɔ 'yilinɔnɔ gbu gbada. Tukpa 'nant wa 'subhalia we klaa, 'in -lu 'nant wa 'nyeɛ -Lagɔ, -we nya wa namanta we ɔ 'yili, we 'gbu. 'In -Zezu yia we 'bigupali wa -yiaɛ: ⁶«Yɔlunya yia yia, -buduu tukpanya a yia dɛ -yɔ -guladɔɔlɔɔ, we 'yabhlogbɔɔ 'na 'ka we -libheyi -gu -tu. Jitea we 'dɛ weɛ yia.»

Gbuɔnyii 'kaa lɛnɔ duduɔ bhiabhie 'yu

(Mt 24.3-14; Mk 13.3-13)

⁷'In wa yia ɔ layɔbhaɛ: «-Amiaa -slolunɔ, lɛbhla -muɔ 'ka lɛnɔ? Lɛɛ -lu 'ka weɛ -li -mɔnɔ lɛnɔbhla -slolua?»

⁸'In -Zezu yia we 'bigupaliɛ: «A zu amiaa 'dɛ 'yiliyɔ, nyume 'na nɔnɔ aun -dawli -ni. Nu, nyuma -duun yia na 'ɔni -gu yia, 'in wa 'ka gbaɛ: «-Ami -wa -Lagɔɔ -Bhasanyɔ!» 'In: «We bhla ka nyini!» Nu, a 'na nɔnɔ wa 'bi -ni. ⁹Da a -ka tugugue -yɔ -yɔwɔsɔɔlɛɛ 'dɛ 'nu, a 'na nɔnɔ nyano -ni. We mi nu, we nu lɛ tia. Nu, -muɔ 'ni dɛlɛɛn duduɔ bhialɔɔ.»

¹⁰'Bhie, ɔ yia we -gudɛ: «Tu yia laga 'sɔ nyɔɔɔ 'wɔsɔɔ. 'In nyumaa 'wlulapɔlunɔ yabhlo 'ka nyumaa 'wlulapɔlunɔ -guduɔ -yɔwɔsɔɔlɛɛ. ¹¹Duduɔ yia zuklua, ɔwɔ yia yia, 'in gu 'kadɔ yia nyuma -yɔbhoɔ duduɔ da weɛ. -Nanagbuɔnyia -yɔ gwedigbuɔnyia wa yia -yɔyɔ yali, 'in we 'ka nyuma -nyanɔgbɔ -gu -la.

-We 'kaa -Zezuu 'bɔnɔnyia yili mu ni

¹²«In -muɔ weɛ 'yu, kpaa wa yia aun, wa 'ka aun 'klyie 'wɔpali, wa 'ka aun -Lagɔbudunɔ ɔ kwa, wa 'ka amiaa -yɔgbu 'wɔbhhu, 'in wa 'ka aun -kasɔ 'wɔpa. Nyumaa 'wlulapɔlunɔ -yɔ duduɔ 'wlulapɔlunɔ 'yu wa yia aun kwaa na 'gbu. ¹³-We weɛ mia dɛ yia lɛnɔ, 'in na gbunya ka da a 'yia, a 'ka we gba. ¹⁴-We a 'kaa gba, a 'ka amiaa 'dɛ gbu -gu -sa, a 'na pupali we 'wlukun la -ni. 'In a 'na lɔlɔ we 'gbu dli -ni. ¹⁵Nu, na 'dɛbhie -gbolu yia aun gbuɔlɔ wɛli ɔwɛ zɔa. Sa amiaa tonyuma 'na 'kaa we kpɛli, 'in wa 'na 'kaa we 'bigupali wɛli 'yɔ, 'sa. ¹⁶Nu, amiaa didea -yɔ amiaa 'nyaanya, amiaa bhelia, amiaa nyuma -yɔ amiaa 'talea yia aun wlaa. 'In wa 'ka aun glaa nyuma duun 'bha. ¹⁷Na 'gbu, nyuma weɛ yia aun 'wɔnyɛa. ¹⁸Nu, amiaa 'wluonyii ɔ yabhlogbɔɔ 'nia mɔnɔ yi. ¹⁹We 'dɛɛ 'gbu, a kpa amiaa 'dɛ la -kli, 'in a 'ka 'yiliyɔgagie -zɔnɔ 'yɔ.

**-Zezu gbaa -Zeluzalemɔ
'wɔwɔlɛɛ gbu**

(Mt 24.15-21; Mk 13.14-19)

²⁰«Da a -ka we -yoyi, -Zeluzalemɔ tonyumaa 'slɔja ka we gbeli, -zugba a yibheli we 'ji nu, -Zeluzalemɔ gbee lab-hubhla ka ɔpa. ²¹-Muɔ bhla, -wa -ka Zudeɛ -duduɔ -gu -mi, -maa -yɔ -gwagwɛ mɔnɔ zizea -gɔgɔnyia 'wlu. -Wa -ka -Zeluzalemɔgbe nɔkplɛ -mi, -maa 'tla weɛ 'gbe nɔkplɛ. 'In -wa -ka kpaa -mi, -maa 'na yili -zɔɔ -ni. ²²Sa -Lagɔ 'kaa ɔ nyumaa -yɔgbu 'wɔbhhu, weɛ 'yɔlunya nɔkplɛ mu ni. We mi ɔɔlɔɔ, 'in lɛ we yia nɔa. ²³Lɛɛ gbɔnyuu yi 'sa, nɔkplabhuɛ ɔwɔnɔ -yɔ -wa mia 'yua 'nyenɔɔ yɔlɔ, weɛ 'yɔlunya -mɔnɔ nya! Nu, stasɛ 'kaduɔ yia weɛ duduɔ -gu yia. 'In -Lagɔɔ 'ɛɛ 'ka -mɔ -nyuma -yɔwɔsɔɔlɛɛ. ²⁴'Bhaa wa yia tɔlɔa tugugbɛ nya, 'in wa 'ka tɔlɔa duduɔ -putunya -gu kwa galɔ nya. Nyuma -wa

'nia Zuifu, -gu wa yia -Zeluzalemv nɔa, wa 'ka we su, 'bhie, wanuv bhla 'ka 'saa bhia.

Nyumeɛ 'Yuu yiyie

(Mt 24.29-31; Mk 13.24-27)

²⁵ «Gwedili wa yia -yɔyɔ, 'yɩv klaa, 'cu -yɔ -zeli klaa, we -gu. Gumunyu saju -pa -jiji 'kadu yia lenva, 'in dudugv -nyuma weee dli 'ka sumanti, nyanɔ 'ka wa 'wuslo. ²⁶ 'In -we weee yia lenva dudv -gu, 'mu nyuma mia 'wlukuvn lapupalida, we dli -sulo yia wa 'bhaa. Nu, yalu 'tite weee yia zuklua. ²⁷ Nu, Nyumeɛ 'Yu wa yia -yɔyɔ yida yalupɔpa -gu, ɔ 'tite -yɔ ɔ 'ɲnumne nya. ²⁸ Da wee gbunya -munt lenve -ka gwedi, a 'yɩgbe gege, 'in a 'bhu 'wlu 'wv. Nu, -Lagɔɔ amiaa gbuvwsayli ka cɩpa -kweɩn.»

-We figisu slolua mv ni

(Mt 24.32-35; Mk 13.28-31)

²⁹ 'In ɔ yia wa gbuv nine -munt 'palt. ɔ nɛɛ wa -ylae: «A yla figisu -yɔ su -tɔlva weee -munt! ³⁰ Da a -ka we -yɔyɔ nu, we mɩ tɔpɔda, a yibheli we 'ji nu, 'nyu -lva bhla ka cɩpa. ³¹ 'Sa -bhlokpadɛ, da a -ka gbunya -munt lenve -yɔyɔ, a yibheli we 'ji nu, -Lagɔɔ nyumaa 'wlulapɩte ka cɩpa. ³² 'In nɛɛ ain -yla gbuzɔnv sae: des-lɛɛn -nyumaa 'dɛ weee 'na 'ka tɩ, 'in wee gbunya -munt 'kaa lenv. ³³ Nu, la yalt -yɔ dudv yia 'bhva, na weli 'na 'ka labhu 'mnumnu.

A -tv 'yliyɔgada

³⁴ «A zv amiaa 'dɛ 'yɩyɔ! A 'na yeli amiaa dibhe 'fetunya -yɔ nv bhabhaa mamte -nt, 'in a 'na lɩlvudɩ dudv -gɩv -lii 'gbv -nt. We 'nt -muvv, 'in Nyumeɛ 'Yuu yiyiyɩ tɩlata aun. ³⁵ Nu, sa 'sowli tɩlata zibhi, 'sa -bhlokpadɛ wee yɩ -munt yia dudugv -nyuma weee 'tɩlata. ³⁶ We 'dɛɛ 'gbv, a -tv 'yliyɔgada, a 'na ɲwɔnv 'ylaa -nt. A -tv -Lagɔ bhuhhoeda 'kɔmv, a 'ka

'tite 'yɩ, 'in gbv weee yia yia, a 'ka we lu. 'In a 'ka Nyumeɛ 'Yu 'kɩv 'yɩgbee mnɛni.» ³⁷ Zɩ, -Zezu slolua nyuma -Lagɔbudu 'kadu zɔ. 'In jibheza, ɔ mɩa lapɩa -gɔgɔ wa laa *Olivusunyaa -gɔgɔ 'wlu. ³⁸ Zɩvkpe 'tutu, 'in nyumaa -zlo yia -Lagɔbudu 'kadu zɔ, ɔ weli yukwli pulva.

Zuifv 'yugalnya zva -Zezu -yɔgbv

(Mt 26.1-5; Mk 14.1-2; Zn 11.45-53)

22 *'Floo -we 'nia gɔɔ -yɔ -ka, -we ka 'feti dia gwe *'Wuzɩtyɩ 'feti zɩ, we ka cɩpa. ² -Lagɔbubɔnyaa -cian -yɔ -Lagɔɔ titee gwesanya 'yɩ 'kɩ, wa 'ka -Zezu 'bha. Nyumaa -zlo gbelia -Zezu, wa sɔsvɛ 'gbv, wa 'nt we mnɛni.

Zudast nva -Zezu -dawlɩ 'wv

(Mt 26.14-16; Mk 14.10-11)

³ Nu, -Zezu 'bunɔnya kugbua lɛ 'sɔɔ lɔ -nyumɛ yabhlo wa laa Zudast Isukaliɔtv, -Saatan ka ɔ 'wv pla. ⁴ Sa Zudast 'kaa -Zezu wla, 'in ɔ yia we gbaa mnt -Lagɔbubɔnyaa -cian -yɔ 'slɔja kva -Lagɔbudu 'kadu ɲwɛɛ -cian -yla. ⁵ We yia wa 'muna 'wula. 'In wa nɛɛ ɔ -yla, wa 'ka ɔ 'gwezi 'nyɛ. ⁶ Zudast ɲwnua we -yɔ, 'in sa ɔ 'kaa wa -Zezu yoo 'nyɛ, 'in nyumaa -zlo 'na 'kaa we 'jyibheli, -zugba ɔ talia we 'yoo da.

-Zezu nɛɛ ɔ 'bunɔnya pi 'Wuzɩtyɩ 'feti -gu -lɩlɩlu

(Mt 26.17-25; Mk

14.12-21; Zn 13.21-30)

⁷ Yɩ -we nya wa 'kaa 'Wuzɩtyɩ 'feti -gu *'bhlabhleyua 'bha, we -yɔ 'Floo -we 'nia gɔɔ -yɔ -kaa 'feti, we 'yɩ ka nyɩni. ⁸ 'In -Zezu yia Pielɩ -yɔ Zaan tie, ɔ nɛɛ wa -ylae: «A mnt -aɩn -yla 'Wuzɩtyɩ 'feti -gu -lɩlɩlu pia, -a 'ka we li.»

⁹ 'In wa yia ɔ layɩbhae: «Mɔ -in 'yɩbha -a mnt we pilia?»

¹⁰ -Zezu nɛɛ wa -ylae: «Bhla -we nya a -ka -zɔɔ plaa yi ni, nyumɛ yabhlo a -yɔ ɔ yia gbelia, ɔ ka 'nyunyida 'wlu. -Budv

-we zɔ ɔ yia plaa, a pla ɔ 'bɪ. ¹¹ A gba -buduu -kanyɔ -ylae: «Amiaa -slolunyɔ nɛɛ, -buduu 'yu -we zɔ ɔ -yɔ ɔ 'bɪnɔnya 'kaa 'Wɔzɪtylu 'feti -gɔ -lililu li, da we mia?» ¹² -Buduu 'yu 'kadu mia we 'wlu, -we kaa -guladi -li -zɔnu zɔ, 'in ɔ slolua we aun da. -Bha a yia wee -amiaa lililu pia.»

¹³ 'In wa yia mni, 'in sa -Zezu gbaa wa -yla, 'in wa yi 'saa we yli. 'In wa yia 'feti -gɔ lililu pi.

Nyuraa -Kanyɔ -mɔwɔ -lililu

(Mt 26.26-30; Mk 14.22-26; 1 Kol 11.23-25)

¹⁴ Da lilibhla nynia, 'in -Zezu -yɔ ɔ ti-tienya yia lililu gwe ladi. ¹⁵ ɔ nɛɛ wa -ylae: «In 'yɪbha in -yɔ aun 'ka 'Wɔzɪtylu 'feti -gɔ -lililu li dli weee nya, 'bhie, na stasta yli 'ka nyini! ¹⁶ Nu, in nɛɛ aun -ylae: we 'bhu -zɛɛn 'wɔ, in 'nta lililu nu -putu lia yi. Zli a -ka wee lililuu 'ji 'wɔlanu kpɛɛn kpɛɛn, -mɔ -Lagɔ 'wlulapɪlgbe 'wɔ, we zli na lia we.»

¹⁷ -Zezu 'bhua nu -kɔpu 'wɔ, 'in ɔ yia -Lagɔ fuo 'pa. 'In ɔ nɛɛ: «A 'bhu 'kɔpu ni 'wɔ, a dilili we nukpla -lu a 'dekpɔa nyidi.

¹⁸ Nu, in nɛɛ aun -ylae: we 'bhu -zɛɛn 'wɔ, in 'na 'ka 'masleɛn nu 'ma, 'in -Lagɔ nyi-maa 'wlulapɪlte 'kaa yi.»

¹⁹ -Mvu 'bɪgɔ, ɔ 'bhua 'floo 'wɔ, 'in ɔ yia -Lagɔ fuo 'pa. ɔ didli we la, 'in ɔ yia we wa 'wɔladlili. 'In ɔ nɛɛ: «-We mia da na ku -wa, 'mv in wlaa amiaa 'gbu. A li wee 'floo -muni, 'in a 'ka 'mi ligbeda -tu bhla weee nya.» ²⁰ Wa bhia lilie, 'in -Zezu yi 'yaa 'sa wa nu -kɔpu yoo 'nye. 'In ɔ nɛɛ: «Wee 'kɔpu -muni -wa -Lagɔ -yɔ nyuma 'sɔɔ *'wɔsuslɔue -lolu, -we ka 'gbu na 'pɔn yia jite amiaa 'gbu.

²¹ «In a yla: ɔ 'kaa 'mi pelu 'pa nyuma kwɛɛ, ɔ mi da. Na sɔ -yɔ ɔ sɔ mi lililu lu kna -bhlogɔɔ 'wɔ. ²² Gbuzɔnu -wa, sa -Lagɔ 'yɪbhaa we, 'sa Nyimeɛ 'Yu yia mnia. Nu, nyime ɔ 'kaa ɔ wla, 'in wa 'ka ɔ 'bha, gbonyuu mi -mɔɔ -nu nya.» ²³ 'In

wa yia layɪbhale bhli: «-Aun glaa nyɔɔ 'ka -mvu lenua?»

-Aun glaa nyɔɔ -wa 'kadua?

²⁴ -Zezuu 'bɪnɔnya nyidi kpɛlte 'kadu yia -bha -bho. Wa 'yɪbha, ɔ -wa wa glaa 'kadu, wa 'ka ɔ yɪbheli. ²⁵ -Zezu nɛɛ wa -ylae: «Dudugɔ -nyuraa 'wlulapɪlunya pɪli wa 'wlu la, 'tite weee nya. 'In -wa kaa wa, -maa 'yɪbha wa la -maa gbuzɔnu lenunya.» ²⁶ 'In amia 'na nuvu 'sa -maa 'bhisa -ni. Nu, ɔ -wa 'kadu aun glaa, ɔ -mi 'yɪslɔkpile 'bhisa. 'In ɔ -wa amiaa -kanyɔ, ɔ -mi amiaa zɔlubhonunyɔ 'bhisa. ²⁷ Nu, nyime ɔ -diɪ lililu gwe la, mɔ 'yɪlia yaayɪ, ɔ mia lililu dilida -mɔɔ 'yɪlia yi? ɔ -diɪ lililu gwe la mɔ 'yɪlia. We 'ni mvu? We nani 'yli! -Mvu bhla, -ami mi aun nyidi nyimeɛ zɔlubhonunyɔ 'bhisa!

²⁸ Da wa mia 'mi stalida, amia mia da, amia -tva 'mi kwesi 'yli weee nya. ²⁹ Sa na Dide 'nyeɛ 'mi nyuraa 'wlulapɪlte se, 'sa -bhlokpade -ami na nyeɛ 'ya we amia. ³⁰ -Mɔ na 'wlulapɪlgbe 'wɔ, lia a -yɔ 'mi 'sɔ yia, 'in a -yɔ 'mi 'sɔ 'ka 'ma. 'In 'ɲnum-nɪkpe -gɔ a yia ladia, 'in a 'ka *'Izlaɛlu *zva kugbua le 'sɔɔ -yɔgbu 'wɔbhu.

-Zezu nɛɛ Pielɪ yia ɔ gbu kpɛlta

(Mt 26.31-35; Mk 14.27-31; Zn 13.36-38)

³¹ «Simɔɔ, 'Simɔɔ, -in pu yukwli! *-Saatan 'yɪbha ɔ 'ka aun 'wɔbhli, sa wa bhliɪ 'mɔɔ 'wɔ, 'in sa wa sisalta we 'ya -yɔ we flɪ 'wɔ, 'sa. ³² In ka -Lagɔ bhuhhoe -na 'gbu, diluzɔve yi -mi 'wɔbɔɔ 'gbu. 'In 'yli -we nya -in -ka lɔbhiti na -gbe, -in 'temani -na bheliɪɪ dli la.»

³³ Pielɪ nɛɛ ɔ -ylae: «Nyuraa -Kanyɔ, in ka dli -sa, -in 'ka -kaslu 'wɔ mntoo, in -yɔ -mi 'sɔ. -In -ka tlɔoo, in -yɔ -mi 'sɔ.»

³⁴ 'In -Zezu yia we 'bɪgɔpali: «In nɛɛ -mi -ylae: -zɛɛn -yli -muni nya, -kɔkɔ 'na 'ka gbo, 'in -na kpɛlta na gbu -zakpa ta. 'In -na gbaa, -in 'ni 'mi -yi.»

A mnazi la, a 'ka tu gu

³⁵ -Zezu nee wa -ylae: «Da in tiea ain, 'in a 'nia 'gwezi -bhoto, -bada -yo -sakwla 'wubhu, -lu ka ain 'wuboo?»

'In -maa yia we 'bigupali: «-lnnya, -lu yabhlogbo 'ni -ain 'wuboo.»

³⁶ 'In o nee wa -ylae: «Nu, -sleen -o -ka 'gwezi -ka, o 'bhu we 'wu. -O -ka -bada -ka, o 'bhu we 'wu. 'In -o 'ni tugugble -ka, -moo 'pa -moo -bana 'kadu pelu, 'in o 'ka we 'yabhlo zo. ³⁷ In nee ain -ylae: weli -we wa celta -Lagosebhe 'wu, -we gbaa: «Wa ka o gbonyuuu kwe -ctian glaa zeli,» na 'gbu wa yia we celi. Nu, -we wa celta na 'gbu, we mi nu, we nu le, -bha -tu 'wu -se.»

³⁸ O 'bunonya nee o -ylae: «Nyumaa -Kanyo, tugugble so ni.»

'In o nee wa -ylae: «We -tu sa!»

-Zezu bhuhoea -Lago Olivusunyaa -gogo 'wlu

(Mt 26.36-46; Mk 14.32-42)

³⁹ -Zezu 'tlaa, 'in o yia *Olivusunyaa -gogo 'wlu mni, o -yo o 'bunonya 'so. Sa o nua -benyi 'sa. ⁴⁰ Da o nynia wee da, 'in o nee wa -ylae: «A bhuhoe -Lago, a yi laylagbu lu bhilili.»

⁴¹ 'Bhie, sa nyume -ka gboko viteli da we bhlia, 'in o yi 'saa wa gwevla. O 'sibhlia 'kukolu, 'in o yia -Lago bhuhoe. ⁴² O nee: «Dide, -in -ka we 'yibha, -in vlali 'mi staste 'kadu -muni gwe. We 'na -zeli nanuu dumagbu -ni, we -ze -na dumagbu.» [⁴³ Toun, -Lago 'anzi yabhlo 'bhua yali, 'in we yia o 'klutlali, we 'ka o dli latemanu 'gbu. ⁴⁴ -Zezuu dli sumanta tenyi tenyii, 'in o yi 'yaa -Lago bhuhoe 'tutee. 'In o -yoo sloo 'wlu 'pion, we yia bhliida -tu duvu.]

⁴⁵ Da o bhia -Lago bhuhoe, o -saa 'wu, 'in o yia o 'bunonya -gbe luyi. 'In o yia wa 'ytaa -nywada yli, -we ka gbu -wa, wa dli -su. ⁴⁶ O nee wa -ylae: «Lee ka 'gbu a nyoo

'ytaa? A -so 'wu, 'in a bhuhoe -Lago, a yi laylagbu lu bhilili.»

-Zezu wa kpa

(Mt 26.47-56; Mk 14.43-50; Zn 18.3-11)

⁴⁷ -Zezu mi o 'bunonya -yla gbu gbada, 'in nyumaa -zlo yia o 'tlali. O 'bunonya kugbua le 'soo 'yabhlo wa laa Zudasi, mo -galta wa 'yu. 'In o yia -Zezu kwesi be, o 'ka o gbleli. ⁴⁸ 'In -Zezu nee o -ylae: «Zudasi, -in 'ka *Nyumee 'Yu pelu 'paa 'gbu -na gblelia o yi?»

⁴⁹ Gbu -we 'kaa -Zezu yli, da o 'bunonya 'yia we -yo, 'in wa yia o layibhae: «Nyumaa -Kanyo, -a 'pa waa nyuma ni tugugblee?» ⁵⁰ Toun, 'in wa lu -nyume yabhlo yia -Lagobunonyaa -kanyo 'kadu zolubhononyoo lilikwe -yukwli o 'wlu -di.

⁵¹ 'In -Zezu nee: «A 'tide we 'yi, we -tu 'sa!» O zia oo nyumee yukwli kwe, 'in o yia o jipe.

⁵² 'Bhie, -Lagobunonyaa -ctian, -Lagobudu 'kadu nyekunyaa -ctian, -yo -Lagobudu zoo nyuma kpa, -wa yia -Zezu kpa, -Zezu nee wa -ylae: «Wienyo in -mia, 'in a yia 'mi kpa yi tugugble -yo su kibhe nya kwee -nya yi? ⁵³ In -yo ain 'so mi 'komuu -Lagobudu 'kadu zo, a 'ni 'mi kpa. Nu, wee bhla -muni mi amtaa -nu nya, 'in we mia -Saataan 'tite mia nikpise 'wuu -nu nya.»

Piel nee o 'ni -Zezu -yi

(Mt 26.57-58,69-75; Mk

14.53-54,66-72; Zn 18.12-18,25-27)

⁵⁴ Wa kpa -Zezu, wa -yo o mnia, 'in wa yia o *-Lagobunonyaa -kanyo 'kadu -budu zo 'pa, -zugba Piel mi -Zezu 'bi, o 'ni o -yo cipa. ⁵⁵ Wa -dia -kosu 'yi wee -budunyee, nyuma -wa mia 'woboda, 'in Piel yia wa nyidi ladi. ⁵⁶ Zolubhononyoo 'yia o -kosu nyee -yo ladi, o ytaa o tenyii, 'in o nee: «Oo nyume -muni mi 'ya -Zezuu 'bunonyo nya zlume.»

⁵⁷ 'In Piel yia we 'bigupali oo 'nyoo -ylae: «We 'ni gbuzuu, in 'ni o -yi.»

58 -Bha bea -se, nyume yabhlo mia -bha, c ylaa Piel tenyii, c nee: «-Mt mia de, -in mi 'ya c 'binonyaa glaa -nyume yabhlo nya.»

'In Piel yia we 'bigupali c nyume -ylae: «-lnnya, -ami 'ni c 'binonyo.»

59 -Muu 'bigu, 'leli -bhlo 'pia sa, 'in nyume yabhlo yi 'yaa we hwe -yokpate: «Cun, gbuzonu -wa, c nyume mia de, c -yo c 'so mi zlume, nu, Galilee -nyume -wa.»

60 'In Piel yia we 'bigupali c nyume -ylae: «'Tale, lee -in 'yibha -in 'ka gba -bha? 'un 'nu -na weli 'wola.» Piel mi -slc gbada, toun, 'in -kuku yia gbo. 61 Nyumaa -Kanyo 'bhitia, 'in c yia Piel yla tenyii. Toun, weli -we Nyumaa -Kanyo gbaa, 'in Pielu dli yia we -gu -bho, c nee c -ylae: «Piel, nyuma -yla -na yia gbaa nu, -in 'ni 'mi -yi, -zakpa ta, 'bhie, -kuku 'kaa -zeen gbo.»

62 Piel 'tlaa, 'in c yia nyazuwie wida -tu kpokpo.

-Zezu wa velia, 'in wa yia c bhuti

(Mt 26.67-68; Mk 14.65)

63 Nyuma -wa mia -Zezu hwekuda, -zugba wa pali c gla, 'in wa bhuti c. 64 Wa -gblia c 'naa 'yli -gu, 'in wa yia c layibha: «Nyoo 'pa -mi -lua? -ln gba c 'hni!» 65 'In wa yi 'yaa c veli, weli 'yli -bhlo -bhlo nya.

-Zezu wa kwaa gbuwliwodunya 'yu

(Mt 26.59-66; Mk 14.55-64; Zn 18.19-24)

66 Da zli zlia, Zuifvu nyuma kpati, -Lagobubonyaa -cian -yo -Lagoo titee gwe-sanya yia 'wlu gbeli. 'In wa yia -Zezu gbuwliwodunya 'yu kwa. 67 'In wa yia c layibha: «-Lagoo -Bhasanyo -in -mia yi? -ln gba we -ain -yla.»

-Zezu yia we 'bigupali wa -ylae: «ln -ka we gba ain -yla, a 'nia we gbuzonu laa yi. 68 ln -ka ain layibha, a 'na 'ka we 'bigupali 'mi -yla. 69 Nu, desleen 'debhie

-gbolu, Nyumee 'Yu dia 'tite -ka -Lagoo lil-iscu la.»

70 Toun, 'in wa 'de weee yia 'wukpu: «-Zugba, -Lagoo 'Yu -in -mia yi?»

'In c yia we 'bigupali wa -ylae: «'Mu a gbaa de: 'mo in -mia.»

71 'In wa nee: «-A 'ni we dayunyaa gbu -ka! -A ka -amiaa 'de nya c hwee weli 'nu feifei.»

-Zezu wa kwaa Pilati 'yu

(Mt 27.1-2, 11-14; Mk 15.1-5; Zn 18.28-38)

23 Nyuma weee -saa 'wu, 'in wa yia -Zezu Pilati 'yu kwa. 2 'In wa yia c gbu 'wuladule bhli -mo. Wa nee: «-A 'kaa nyume -mont 'yi, -zugba c mi -amiaa nyuma mnovda. C nee -ain -yla, -a 'na 'pent Sezaa *nisun -gwezi -ni. 'In c nee, c de -wa -Lagoo -Bhasanyo, mo -wa nyumaa 'wulapilunya.»

3 Pilati yia c layibhae: «Lee, Zuifvu 'wulapilunya -in -mia yi?»

-Zezu yia we 'bigupali c -ylae: «'Mu -in gbaa de.»

4 'In Pilati nee -Lagobubonyaa -cian -yo nyumaa -zlo -ylae: «Gbu -we ka 'gbu in 'kaa nyume -mo ni -kasu 'wupa, 'in 'yi we -yo.»

5 'In wa nee 'ya weli 'tite nyae: «C gbuss-lolu weli -gu nyumaa -zlo solva nyumaa 'wulapilunya -yo 'wu. Galilee dudu -gu c dila we gwe, 'in c -yo we yia Zudee -dudu -gu 'plili, 'bhie, c -yo we 'so yia -zeen da -seli nyini -Zeluzalemu -dudu -gu.»

-Zezu wa kwaa Ewlodu 'yu

6 Pilati 'nva wa hwee Galilee 'hni, 'in c yia layibha: «C nyume -mo ni, Galilee -nyume -wa yi?» 7 C 'nva nu, dudu -we Ewlodu pila 'wlu la, -mo -Zezu 'bhva, 'in c nee, wa kwa c Ewlodu. -Muu bhla, -zugba Ewlodu mi -slc -Zeluzalemu -dudu -gu.

8 Ewlodu 'yia -Zezu, 'in c yia 'muna li. Nu, wa ka -Zezuu gbu -gbada -gwle, -

zugba ɔ nu we. ɔ 'yibha ɔ 'ka ɔ 'yi, -
 muv 'bi ka 'wugwɛ. 'ln ɔ 'yibha ɔ 'ka
 ɔ gwedigbu yabhloo lenvda 'yi. ⁹ɔ yia
 ɔ gbu duun layibha, 'ln -Zezu 'ni we
 'yabhlogɔɔ 'bigupali. ¹⁰-Muv bhla, -
 Lagɔbubɔnyaa -cian -yo -Lagɔɔ titee gwe-
 sanya mi -bha, -zugba wa dili -Zezu gbu
 'wlu la -gla nya. ¹¹Ewloɔɔ -yo 'sluja palta
 -Zezu gla, 'ln wa yia ɔ gbu -kpu -nyume
 'wunu. 'ln ɔ nɛɛ, wa -pla ɔ 'ylinanɔ -bana
 'wu, wa kwa ɔ Pilatu -gbe lu. ¹²-Benyi,
 Ewloɔɔ -yo Pilatu 'sɔ mi tunyuma nya.
 Wee 'yli -bhlokpade nya, wa -zea 'tale -yo
 'tale.

Zuifu 'yibha -Zezuu tititɛ

(Mt 27.15-26; Mk

15.6-15; Zn 18.39-19.16)

¹³-Lagɔbubɔnyaa -cian klaa, nyumaa
 'yugalunya kpasti -yo 'gbee nukpla -nyuma
 weee, Pilatu gbelia 'wlu. ¹⁴'ln ɔ nɛɛ wa -
 ylae: «A -laa 'mi nyume -mɔ ni, 'ln a nɛɛ, ɔ
 mi nyuma mnɔnvda. Mu mia! 'Mɔ in yib-
 haa de la ain 'yu. 'ln gbunyii a dila ɔ 'wlu
 la, in 'ni ɔ 'yi we 'yabhlogɔɔ lenvnyɔ
 nya. ¹⁵'ln Ewloɔɔ -mɔɔ 'ni 'ya ɔ 'yi we
 lenvnyɔ nya. We 'gbu, ɔ yia ɔ lula -amɔaa
 -gbe. -Muv 'bigu, nyume -mɔ ni, gbunyuu
 -we ɔ nva le, -we ka 'gbu ɔ 'kaa tli, -
 muv 'ni -mi. ¹⁶We 'gbu, gbaa na yia wa
 selt ɔ -pni nya bhabha, 'bhie, in 'ka ɔ 'yi-
 tide.» [¹⁷Sa *Wuzutiyu 'feti nynia -bhlo,
 'sa Zuifu tite gbaa Pilatu 'tide wa -yla -
 kaslunyume yabhlo 'yi.]

¹⁸'ln Pilatu 'yibha ɔ 'ka -Zezu 'yitidee
 'gbu, wa 'de weee yia 'wukpi: «-ln 'bha ɔɔ
 nyume -mɔ ni, 'ln 'tide -ain -yla -Balabasi
 'yi!» ¹⁹Zlume -Balabasi -sɔlva dɔɔɔv 'wlu-
 lapilunya -yo 'wu -Zeluzalemugbe nukple,
 'in ɔ yia nyume 'bha. We 'gbu, wa yia ɔ -
 kaslu 'wupa.

²⁰Pilatu 'yibha ɔ 'ka -Zezu 'yitidee 'gbu,
 ɔ yi 'yaa welt 'wubhu 'sɔ, 'ln ɔ yia waa
 nyumaa -zlo -yla gbu gba. ²¹'ln wa yia
 'wukpi 'titɛ ɔ -yla: «Kulu ɔ *su -gu la!
 Kulu ɔ su -gu la!»

²²Pilatu 'bhua welt -zakpa tanv 'wu, 'ln
 ɔ nɛɛ wa -ylae: «Gbu nyuu -mumu ɔ nu
 lea? Gbu nyuu -we ɔ nva le, -we ka 'gbu ɔ
 'kaa tli, 'ln 'yi we -yo. We 'gbu, gbaa na
 yia wa selt ɔ -pni nya bhabha, 'bhie, in
 'ka ɔ 'yitide.»

²³'ln wa yia 'wukpi, -zugba wa kpali
 wee gbu -bhloo 'de nwe, wa kulu -Zezu
 su -gu la. 'ln wa nwe -yɔtelɔ yia Pilatu
 'wozi. ²⁴We 'gbu, -we wa 'yibhaa, 'ln Pi-
 latu yia we lenvnyɔ -yɔɔwunu. ²⁵Nyume -ɔ
 -sɔlva nyumaa 'wulapilunya -yo 'wu, 'ln ɔ
 yia nyume 'bha, 'mɔ wa 'yibhaa wa tide
 'yi. 'ln Pilatu yia -mɔɔ 'yitide. 'ln ɔ yia wa
 -Zezu yoo 'nye, 'ln -we wa -ka 'yibha, wa
 'ka we ɔ nnuv.

-Zezu wa kulva su -gu la

(Mt 27.32-44; Mk

15.21-32; Zn 19.17-27)

²⁶Da wa -yo -Zezu mia mnɔɔ, 'ln
 Silentyu 'Simɔɔ, wa -yo -mɔɔ yia gbeli,
 -zugba ɔ bhv kpa. 'Sluja yia ɔ kpa, 'ln
 wa yia ɔ -Zezuu su -bligba 'wulapali, ɔ
 'ka we ɔ 'bi kwa. ²⁷Nyumaa -zlo mi ɔ 'bi.
 'ln nwni mia wa glaa, -zugba -maa bhuti
 kikli, 'ln wa bhali ɔ 'gbu.

²⁸-Zezu 'bhitia la wa gbegbein, ɔ nɛɛ
 wa -ylae: «-Zeluzalem -nwni, a 'na wili
 na 'gbu -ni, a wi amɔaa 'de -yo amɔaa
 'yuaa 'gbu!» ²⁹Nu, we bhla yia nynia, 'ln
 wa 'ka gbae: «'Ijwni -wa 'nia mneni wa 'ka
 'yu gwali, -wa 'nia -slo gwali, 'ln -wa 'nia
 -slo 'yu nyeni, 'wututue -dlɔɔ mi -maa -
 nu nya!» ³⁰Nu, nyuma yia gbaa -gɔɔɔnyaa
 -yla:

«A bhilili -ain -gu!» 'ln wa 'ka gba 'kpi-
 danya -yla:

«A zize -ain!»

³¹Nu, we -ka 'sa wa nu sa su yalu, 'ln leɛ
 -lu 'ka suu yeyenu yla?»

³²Wee bhla -bhlokpade nya, nyuma sɔ
 mia gbunyuu -lenunya nya, 'ln 'sluja -yo
 -maa yi 'yaa yi, wa 'ka wa -yo -Zezu 'bha
 dabuɔ. ³³Da wa nynia da ka 'nɔni wa
 laa «'Wluu 'kva», -bha 'sluja kulva -Zezu

su -gu la. 'In wa yi 'yaa -bha gbonyuu - lenunya 'so su -gu lakulu. 'Yabhlo mi ɔ lilisɔlu, 'in -gudu mia ɔ kɔpɛsɔlu. ³⁴Tɔɔn, -Zezu nɛɛ, «Dide, -in ti wa -yɔgbu 'wu, - we wa mia lenuda, wa 'ni we -yi.»

'In wa yia -nɔgbu 'pa, -zugba wa dlili ɔ -bana, wa 'dekpua nyidi.

³⁵Nyuraa -zlo mia -bha, -zugba wa yla -we mia 'plida. Zuifvu 'yugalinya yia ɔ gla palti, -zugba wa gbae: «ɔ ka nyuma tɔlva pue, ɔ pue -sleen ɔ 'de, -zugba *Klisi -ɔ -wa -Lagɔɔ -Bhasanyɔ, ɔ -ka ɔ nya -mi!»

³⁶'Stuja yi 'yaa -Zezu gla palti. Wa bea ɔ kwesi, 'in wa yia ɔ kals nu 'nye. ³⁷'In wa nɛɛ: «We -ka Zuifvu 'wlulapulnyɔ -in -mi, -in -sa -na 'de gbv 'wu.»

³⁸ɔ 'wlu -bita, wa yia -bha cɛlu:

-ɔ MIA DA

ZUIFVU 'WLULAPULNYO -WA

³⁹'In waa gbonyuu -lenunya 'yabhlo mia su -gu lakuluda, -mɔɔ yia -Zezu veli. ɔ nɛɛ: «-In 'ni -Lagɔɔ -Bhasanyɔ? -In pue -na 'de, 'in -in 'ka -amia pue!»

⁴⁰'In, ɔ gbonyuu -lenunya -gudu yia ɔ -libheyi -yla gbv lapalti. ɔ nɛɛ ɔ -ylae: «- 'In ɔ -Lagɔɔ? Nyume -ɔ -a -yɔ ɔ 'so mia da tɔtɔ -kaslu -bhlo 'wu, ɔmɔ 'ni gbonyuu yabhlogɔɔ lenu. ⁴¹We klu -wa -amia 'ka -kaslu -muni pla, gbunyii -a nua le, we 'penie -wa. 'In ɔmɔ 'ni gbonyuu yabhlog- ɔɔ lenu.» ⁴²'Bhie, ɔ yia we -gudɛ: «- Zezu, zli -in -ka -na nyuma 'wlulapulta yi, -in ligbe 'mi.»

⁴³-Zezu yia we 'bɔgupaɔ ɔ -ylae: «In nɛɛ -mi -yla gbuzɔnu sae: -zeen -yli -muni nya, -in -yɔ 'mi 'so mi -Lagɔɔ dudu -gu.»

-Zezuu tɔtɛ

(Mt 27.45-56; Mk

15.33-41; Zn 19.28-30)

⁴⁴'Ylu 'ka -glɔnyidi nynia yi, we nyu- moa 'wu, 'in nikpise yia kpa dudu weee -gu. We li 'leli ta. ⁴⁵'In 'naa bɔzta - Lagɔbudu 'kadu zɔ, we yia 'wuyla 'so we nyidi. ⁴⁶-Zezu 'kpi'a 'wu weli 'tite nya, 'in

ɔ nɛɛ: «Dide, -mi kwɛɛ na zua na zuzu.» ɔ bhia 'saa gbagbie, tɔɔn, 'in ɔ yia tli.

⁴⁷-We weee 'plia, *Wlɔmu -sluja gbv gbuu 'yugalinyɔ 'yia we -yɔ, 'in ɔ yia - Lagɔɔ 'ɲni -muni, 'in ɔ nɛɛ: «Gbuzɔnu -wa, ɔ nyume -mɔni, nyume tiklu -wa 'pien!»

⁴⁸Nyuma -duun -wa yia gbv -muni ylaa, -we weee 'plia, 'in wa yia we -yɔyi. 'In ɲwɔtɔ yia wa -gu slu, 'in wa -yɔ kikli bhite yia nyazi nya wa -zɔɔ lubhiti. ⁴⁹- Zezuu 'talea weee -yɔ 'ɲwni -wa -yɔ ɔ 'bhva Galilee, 'in wa yia ɔ yoo kwaa, wa 'yiligbe 'pɔpɔ, -zugba wa yla -we weee mia 'plida.

*-Zezefv 'bhlua -Zezu

(Mt 27.57-61; Mk

15.42-47; Zn 19.38-42)

⁵⁰⁻⁵¹Zuifvu 'gbe yabhlo wa laa Alima- tee, we nyume yabhlo wa laa *-Zezefv, - mɔɔ mi 'ya -bha. Nyume -zɔnu -yɔ nyume tiklu -wa. ɔ mi -Lagɔɔ nyuraa 'wlu- lapulte wuda, 'in ɔ mia Zuifvu gbuwli- wudinyaa glaa -nyume yabhlo nya. -We gbuwliwudinya tɔlva pupalia, 'in wa nua le, ɔ -yɔ wa 'so 'ni we -gu weli -bhlo -ka. ⁵²ɔ -Zezefv mnia Pilatu -gbe, 'in ɔ yia -mɔɔ -Zezuu 'kwie -zlali. ⁵³-Muu 'bigv, 'in ɔ yia wee 'kwie su -gu -sa, 'in ɔ yia we 'naa -yɔ zu. 'Bhuka -we wa 'bhlua tukpa 'wu, 'in wa 'nia -slɔ 'kwie nukple fa, we nukple ɔ faa wee 'kwie. ⁵⁴'Yli -we nya wa mnazia wa 'de la, wee 'yli nya - Zezefv faa wee 'kwie 'bhuka 'wu. 'In we nya *Nyapeyli dia gwe.

⁵⁵'ɲwni -wa -yɔ -Zezu 'bhva Galilee - dudu -gu, -maa -yɔ -Zezefv yia 'bhuka - gu mni. Wa yia wee 'bhuka 'wu -tali, 'in sa wa paltia -Zezuu 'kwie la, 'in wa yia we -yɔyi. ⁵⁶-Muu 'bigv, 'in wa yia wa - zɔɔ lubhiti. 'In ɲne -ka kpi -yɔ -lasiklu - we ka ɲne menia, wa yia we pi, -we wa 'kaa 'kwiee ku -yɔ 'pa. Wa tite nɛɛ, Zuifvu Nyapeyli nya, wa 'na nunu lubho -ni. We 'gbv, wa yia nyapeda -tu.

-Zezu -sɔa 'wɔ tɪtɪlɪnya glaa

(Mt 28.1-10; Mk 16.1-8; Zn 20.1-10)

24 Dimasu zɔlkpe -papa, 'in 'ɲwnɪ yia kɪ -we ka ɲne menia wa pia, we nya gbawla -gu mni. ²Bhla waa 'ɲwnɪ 'ka -bha nyini, -zugba tukpa -boklo 'kadu 'ni gbawla ɲwee -mi, wa ka we glipe. ³Wa -talia gbawla nukple, wa 'ni Nyumaa -Kanyɔ -Zezuu 'kwie 'yi. ⁴-We waa 'ɲwnɪ 'kaa 'wɪlukɔvɔvɔ lapɔpali, wa 'ni we -yi. Tɔvɔvɔ, nyuma sɔ kaa lɪlibana 'pɔpa 'yɪlyɪ 'wɔ, -maa yia wa 'klɪtlali. ⁵Nyano sloa 'ɲwnɪ 'wɔ, 'in wa yia 'wɪlu lagbli. Waa nyuma 'sɔ nɛɛ wa -ylae: «Lee -lu ka 'gbu a tali 'yɪlyɔganyɔɔ da tɪtɪlɪnya glaa? ⁶ɔ 'ni -seli -mi. ɔ ka 'wɔsɔ tɪtɪlɪnya glaa. Da ɔ mia zɪmɛ Galilee, -we ɔ gbaa ain -yla, a ligbe we: ⁷«We mi nu, wa 'nye *Nyumɛɛ 'Yu gbunyuu -lɛnɔnya yoo. Wa 'ka ɔ su -gu lakɔlv, 'in 'yɪ 'sɔ we taa zɪ, ɔ 'ka tɪtɪlɪnya glaa 'wɔsɔ.»

⁸'In waa 'ɲwnɪ yia -Zezuu welɪnya ligbe. ⁹Wa 'bhva gbawla -gu, 'in wa yia we gbaa mni -Zezuu 'bɪnɔnya kugɔua lɛ -bhlo -yla, we -yɔ nyuma -tɔlvɔ -yɔ wa 'sɔ mia. ¹⁰'ɲwnɪ -wa -laa wee 'di -mɪni -Zezuu tɪtɪɪnya, wa ɲni ni: Magɪdala -ɲwɔ Mali, Zanɪ, *Zakee 'nyaa Mali -yɔ 'ɲwnɪ -tɔlvɔ -yɔ wa 'sɔ mia. ¹¹'In waa -Zezuu tɪtɪɪnya nɛɛ wa 'dɛɛ dɪ zɔɛ, -we waa 'ɲwnɪ mia gbada, gbu -kpva -waa 'gbu, wa 'ni wa dɪ 'wɔdi. ¹²-Bha Piɛɪ -sɔa 'wɔ, 'in ɔ -yɔ -gwagwɛ yia gbawla -gu mni. ɔ kwɪlia 'wɔ, ɔ -talia 'bhuka 'wɔ, 'naapɪnya wa bibelia 'kwie -yɔ la, we 'dɛkpva ɔ 'yia -yɔ. 'In ɲwegaga yia ɔ subha, -we weee 'plɪaa 'gbu. 'In ɔ yia ɔ -buduɲwee lumni.

-Zezu -sɪlɔlua ɔ 'dɛ ɔ 'bɪnɔnya 'sɔ 'klɔ

(Mk 16.12-13)

¹³⁻¹⁴'Gbe -we wa laa Emausi, we -yɔ -Zeluzalɛmɔ 'sɔ, kilo kugɔua lɛ -bhlo mia we nyɪdi. Wee 'yɪ -bhlokpade nya, -Zezuu 'bɪnɔnya glaa -nyuma 'sɔ mia -

mɔ mnɪda. -We weee 'plɪa, -zugba wa -yɔ we 'dɪsaste mni 'yloogblɔ. ¹⁵Bhla -we nya wa mia gbada, 'in wa mia kpɛɪda, -Zezuu 'debbie -gbolu yia wa kwesi bɛ, 'in ɔ -yɔ wa yia bhɔ 'wɔ mni dabɔvɔ. ¹⁶-Zezuu 'bɪnɔnya 'yia ɔ -yɔ, 'in -lu yabhlo ɔ ɲwnu, wa 'ka ɔ yibheli.

¹⁷'In -Zezu yia wa layɪbha: «Lee, lɛɛ gbu -gu a kpɛɪ nɔda 'yloogblɔ?»

Tɔvɔvɔ, wa dɪ yia sumani, 'in wa yia 'yɪligbe. ¹⁸Wa 'dɛ 'sɔ glaa 'yabhlo wa laa Kleopasi, -mɔ nɛɛ ɔ -ylae: «Na 'dɛ -bhlo -wa -Zeluzalɛmɔ -nyumɛ, ɔ 'nia gbu 'plɪa 'wɔbhlo -yɪnya ni nyaa 'ji -yi yɪ?»

¹⁹'In ɔ yia wa layɪbhaɛ: «Mɔ -gbu we -ma?»

'In wa yia we 'bɪgɔpali ɔ -ylae: «Gbu -we 'yɪla Nazalettyu -Zezu, mɔ -wa! -Lagɔgbɔvɔ -falɪpanyɔ 'tɪtɛ ɔ -mia. ɔ ka we -sɪlɔlu ɔ lɛnɔgbɔnya -yɔ ɔ welɪnya 'wɔ, -Lagɔ -yɔ nyuma 'yu. ²⁰-Amɪaa *-Lagɔbɔbɔnyaa -ɔtan -yɔ -amɪaa 'yugalɪnya ka -Zezu wɪa, wa 'bha ɔ, 'in wa yia ɔ *su -gu lakɔlv. ²¹-Amɪa dɪ we dɪ 'wɔ nu, mɔ 'ka yaa Izɪalɛnyuma gbu 'wɔsa. 'In -mɔv weee -gu, gbɔnya 'plɪa, we 'yɪ taa zɪ mia -zɛɛn. ²²Gbɔzɔvɔ -wa, -amɪa glaa ɲwnɪ tɔlvɔ ka -ain ɲwegaga -subhali. Zɔlkpe -papa, 'in wa yia gbawla -gu mni. ²³Wa 'ni ɔ 'kwie 'yi. 'In wa yia lɔyi, -bha wa gbaa -ain -ylae, -Lagɔɔ 'anzɪnya ka wa 'klɪtlali, 'in we nɛɛ wa -ylae: «-Zezu -ga 'yɪlyɔ!» ²⁴-Amɪa lɔ -nyuma tɔlvɔ ka gbawla -gu mni, 'in gbu -we 'ɲwnɪ gbaa, wa yi 'saa we yɪ. Wa 'ni -Zezuu 'dɛ 'yɪ.»

²⁵'In -Zezu nɛɛ wa -ylae: «Nyuma -wa 'ni 'yɪlimna, 'in gbu -we -Lagɔgbɔvɔ -falɪpanya gbaa, -wa'a 'nu we 'wɔla -pa! ²⁶We mi nu, -Lagɔɔ -Bhasanyɔ sɪa sa, 'bhie, -Lagɔ 'ka ɔ 'ɲnumtɛ ɔ yoo 'nye.» ²⁷-Mɔv 'bɪgɔv, -we wa cɛɪa ɔ daa, -Lagɔsɛbhe 'wɔ, ɔ yia we gwe -sa wa -yla. ɔ dɪa we gwe Moizu 'sɛbhe -gu, 'in ɔ -yɔ we yia -Lagɔgbɔvɔ -falɪpanyaa 'sɛbhe weee 'wɔ plɔ.

28 'Gbe -we 'wu ꝛ 'binɔnya 'sɔ mia mnɪda, da wa nɪnia we kwesi, 'in -Zezu yia nu nɛɛ, da 'pɪpɪ ꝛ mi mnɪda. 29 'In wa yia ꝛ -klolu, 'in wa nɛɛ ꝛ -ylae: «-In -yɔ -aun 'sɔ -tu! Jibhe ka zɔ, 'in sabɔ ka bebee bhia.» 'In ꝛ yia -budu zɔ pla, ꝛ -yɔ wa 'sɔ 'ka -tu.

30 ꝛ -yɔ wa -dɪa lililu gwe la, ꝛ 'bhua 'floo 'wu, 'in ꝛ yia -Lagɔ fuo 'pa. -Mɪv 'bigu, ꝛ didlia we la, 'in ꝛ yia we wa 'wɪladlɪli. 31 Tɔɔn, wa 'yli -bloa, 'in wa yia ꝛ yibheli. -Bha -bhlokpade, ꝛ yia wa 'yɪligwe mnɔnu. 32 'In wa nɛɛ, wa 'dekpua nyɪdɪ: «Da -a mia 'yloogbu, ꝛ mia -aun -yla gbɪ gbada, -zugba ꝛ sa -aun -yla -Lagɔsebhɛ gwe, 'muna ka -aun dɪ zɔ ye, we 'nɪ mɪv?»

33 Wa -sɔa 'wu -bha -bhlokpade, 'in wa yia -Zeluzalemɪ lɪmni, -mɔ wa yɪa -Zezuu tietienya kugbua lɛ -bhlo -yɔ wa -lima 'wlu gbelida. 34 'In -maa nɛɛ wa -ylae: «Gbuzɔnu -wa, Nyumaa -Kanyɔ ka tɪtɪlɪnya glaa 'wɪsɔ. Nu, ꝛ ka 'Simɔɔ 'klɪt-lalɪ.» 35 'In -maa 'sɔ yia -we 'plɪa 'yloog-blɪv 'dɪ -sa wa -yla. Sa wa yibhelia -Zezu, -zugba ꝛ mi 'floo ladɪdlɪda, 'in wa yi 'yaa -mɪv gba wa -yla.

-Zezu -slolua ꝛ 'dɛ ꝛ 'binɔnya 'klɪ

(Mt 28.16-20; Mk 16.14-18; Zn 20.19-23; Lngb 1.6-8)

36 Da wa mia -slɔ gbada, 'in -Zezu yia ꝛ 'dɛ -slolu wa nyɪdɪ. 'In ꝛ nɛɛ wa -ylae: «'Wɪtɪtɪvɛ -dɪɔɔ -yɔ aun 'sɔ -mɪ!»

37 -Nyantɪgbɔ -kpala wa, 'in wa yia nyanɔ nu. Wamɪa nɛɛ yaa 'sa nu, nyumɛzuzu -wa. 38 -Zezu nɛɛ wa -ylae: «Lɛɛ -lu sumanɪ amɪaa dɪa? 'In lɛɛ ka 'gbɪ a lu sa dɪa? 39 A yla na -kwɪtɛ -yɔ na bhɪpatɪnya, -amɪ -wa, gbuzɔnu sa! A zɪ 'mɪ kwɛ, 'in a yla, nu, nyumɛzuzu 'nɪ yɪɛ -yɔ 'kua -ka. Sa a yia dɛ 'mɪ -yɔ 'bhisa.»

40 ꝛ gba 'saa, 'bhie, ꝛ yia ꝛ -kwɪtɛ -yɔ ꝛ bhɪpatɪnya wa 'klɪslolu. 41 'Muna ka wa ye, 'in 'ɲwegaga yia wa subhaa 'gbɪ, -we -Zezu mia wa -yla gbada, wa 'nɪ mneni wa 'ka we dɪ 'wɪdɪ. 'In ꝛ yia wa layɪb-hae: «-Lu -we a 'kaa li, we mɪ -seli ain kwɛɛ?» 42 'In wa yia ꝛ llalla -zibhii kibhe 'nyɛ. 43 ꝛ 'bhua we 'wu, 'in ꝛ yia we li wa 'yibadɪ.

44 -Mɪv 'bigu, ꝛ nɛɛ wa -ylae: «Da in -yɔ ain 'sɔ mia -benyi, un nɛɛ aun -ylae: we mɪ nu, -we weee wa cɛɪa na daa, Moizu titee 'sebhɛ 'wu, -Lagɔgbɪv -falɪpanyaa 'sebhɛ -yɔ Luusebhɛ 'wu, we nu lɛ.» 45 'In ꝛ yia wa 'wɪkɪvun ladolu, wa 'ka -Lagɔsebhɛ 'wɪlanɪv. 46 'In ꝛ nɛɛ wa -ylae: «-We mia cɛɪda -Lagɔsebhɛ 'wu mɪ nɪ: we mɪ nu, -Lagɔɔ -Bhasanyɔ sɪa, 'in ꝛ 'ka tɪ. Wa -ka ꝛ gbawla 'wɪfa, 'ylɪ 'sɔ we taa zɪ, 'in ꝛ 'ka 'wɪsɔ tɪtɪlɪnya glaa. 47 ꝛ 'ɲnɪ nya, -Lagɔgbɪ -we 'kaa nyumaa dɪ 'bhɪti, 'in -Lagɔ 'ka wa -yɔgbɪ 'wɪtɪ, a bhɪi we gbagbɪɛ -Zeluzalemɪ, 'in a -yɔ we 'ka dɪdɪ weee -gɪ mɪ. 48 Nu, amɪa -wa we dayɪnya. 49 'In Zuzu -ɔ Dide gbaa ꝛ 'ka aun 'nyɛ, -amɪ yia we aun yoo 'paa. We 'dɛɛ 'gbɪ, amɪa, a -tu wee gbe nɪ nukplɛ tɪklɪ, 'in -Lagɔɔ 'tɪtɛ 'ka aun -gɪ lasibhɪi.»

-Zezu mɪa yalɪ

(Mk 16.19-20; Lngb 1.9-11)

50 -Mɪv 'bigu, -Zezu -yɔ ꝛ 'binɔnya yia Betani kwesi mɪ, ꝛ yia sɔ 'wɪbhɪ, 'in ꝛ yia wa 'nyularɲwɪna. 51 Da ꝛ mia wa 'nyularɲwnada, ꝛ yia wa gwevɪa, 'in -Lagɔ yia ꝛ 'wɪbhɪ, ꝛ yia yalɪ mɪ. 52 Wa 'yɪlɪmanɪa ꝛ, 'bhie, wa yia -Zeluzalemɪ lɪb-hɪti 'muna 'kadɪ nya. 53 'Kɔmɪv, wa mɪ -Lagɔbudu 'kadɪ zɔ, -zugba wa mnɪnɪ -Lagɔɔ 'ɲnɪ.

Zaaan 'sebhē

Sa Zaan gbaa -Zezuu gbuzɔnu gbv

-Zezuu -gugbu *Zaan celta, mu -wa. Nu, Zaan mi -Zezuu *'binɔnya kugbu le 'sɔ glaa -nyume yabhlo nya. 'Mɔ wa laa «'binɔnyɔ -ɔ ka zε -Zezu -kalɔ» wee 'sebhē da tɔlva. -We ka 'gbv Zaan yia 'sebhē ni celt, mu -wa nu, nyuma 'ka we 'jiyibheli nu, -Zezu -wa -Lagɔɔ -Bhasanyɔ, mɔ -wa -Lagɔɔ Yu, 'in -ɔ -ka ɔ dlt -gu zɔ, 'in -mɔɔ yia 'yliyɔgagie ɔ 'ɲni nya.

Welt -zεa nyume

1 -Lagɔ 'nia -slɔ -lu weee lala, -ɔ wa laa Welt ɔ mi la. Wee Welt -yɔ -Lagɔ 'sɔ mi. Wee Welt -yɔ -Lagɔ mi -bhlo. ² -Lu weee gwedida, ɔ -yɔ -Lagɔ 'sɔ mi. ³ ɔ gbɛgbɛin -Lagɔ -laa -lu weee la. -Lu -we mia lalada ɔ 'bigv we 'ni -mi. ⁴ Nu, ɔ -gu 'yliyɔgagie 'bhva, 'in wee 'yliyɔgagie mia, we ka nyuma zli -la. ⁵ Wee zli mi lida nikpise 'wv, 'in nikpise 'ni we nyu-monu.*

⁶ -Lagɔ ka nyume yabhlo tie, 'mɔ wa laa *Zaan,† ⁷ mɔ -wa gbudayinyɔ, mɔ yia ɔ 'ka zlu -gugbu gba. Yi ɔ yia nyuma -ka ɔ welt 'nv, 'in wa 'ka dlt zɔ. ⁸ ɔ 'de 'ni wee zli nya -mi, nu, yi ɔ yia ɔ 'ka wee zlu -gugbu gba. ⁹ -We mia da ni, mu -wa zlu 'zayli, wee zli yia dɔdɔ -gu, we san mi 'mnida nyuma weee -gu.

¹⁰ ɔ Welt ka dɔdɔ -gu yi. ɔ gbɛgbɛin -Lagɔ -laa dɔdɔ la, we mi 'sa 'bhie, dɔdɔgu -nyuma 'ni ɔ yibheli. ¹¹ ɔ yia ɔ 'dεe nyu-maa -gbe ni, wa 'ni ɔ kpa 'nanv. ¹² Nu, tɔlva 'paa ɔ yi, 'in wa yia ɔ dlt -gu zɔ. -Maa mia, -maa ɔ 'nyea 'yoo wa 'ka -Lagɔɔ 'yua -zε. ¹³ Sa nyuma gwalta wa 'yua dɔdɔ -gu, we 'ni 'sa -mani -zε -Lagɔɔ

'yua. We 'ni nyume mi wa dide nya. Nu, -Lagɔ 'nyea wa 'yliyɔgagie.

¹⁴ ɔ Welt ka nyume -zε, 'in ɔ yia -ain glaa ladi. ɔ 'gbv -a yia 'nanidlti -yɔ -Lagɔɔ gbuzɔnu yibheli. -A ka ɔ yla, 'in sa ɔ 'ɲni mnta -Lagɔɔ 'ɲni 'bhisa, -a ka we -yɔyɔ. Nu, 'ɲnumntie -we -Lagɔɔ 'Yu -bhlo 'yia ɔ Dide kwεε, mu -wa. ¹⁵ Zaan mi ɔ gbv-dayinyɔ nya, ɔ 'kpi'a 'wv, ɔ nεε: «Da in gbaa: (-ɔ yia na 'bigv, ɔ 'ɲnumntie -zi na -nv, -we ka gbv -wa, bhla in 'ka 'wlv ɔ mi -bha» 'mɔ in saa 'ɲni.»

¹⁶ 'Nanidlti duun ɔ kaa, we nya ɔ 'ɲwnaa -a 'de weee 'nyu la. ɔ palta -ain sɔ -zɔnu -gu la, 'in ɔ yia we -gɔpalt. ¹⁷ Nu, -Lagɔ palta ɔ tite *Moizu gbɛgbɛin, nu, -Zezu *Klisu gbɛgbɛin -a yibhelia ɔ 'nanidlti -yɔ ɔ gbuzɔnu. ¹⁸ Nyume yabhlogbɔɔ 'ni -slɔ -Lagɔ 'yi, nu, ɔ 'Yu -bhlogbɔɔ -ɔ -yɔ ɔ mia -bhlo, 'in -ɔ mia ɔ Dide kwesi, mɔ slolua -ain -Lagɔ.

'Zan *-Batisu dayigbu

(Mt 3.11-12; Mk 1.7-8; Lk 3.15-17)

¹⁹⁻²⁰ *Zuifv 'yugalunya -wa mia *-Zeluzalemv, ma tiea -Lagɔbɔbɔnya -yɔ wa -yɔbenya *Leviii zwaylinyuma tɔlva, wa 'ka Zaan layibha nyɔɔ ɔ -mia. Zaan 'ni kalt 'pa, 'sa ɔ 'palta we 'bigv sa tiklu. -We ka da ɔ 'yia, 'mu ɔ gbaa, mu -wa nu: «-Ami, in 'ni -Lagɔɔ -Bhasanyɔ nya -mi.»

²¹ 'In wa yi 'yaa ɔ layibha: «We -ka 'sa -mi, nyɔɔ -in -mia? *-Lagɔgbv -falɔpanyɔ *Elii -in -mia yi?»

ɔ nεε: «-Innya, in 'ni -mɔɔ.»

Wa nεε 'yae: «ɔɔ -Lagɔgbv -falɔpanyɔ -putu -a mia wuda ni, 'mɔ -in -mia yi?»

ɔ nεε: «-Innya.»

²² We 'dεe 'gbv wa nεε ɔ -yla: «Nyɔɔ -in -mia? -A -ka mnt, -wa tiea -ain, -a 'ka wa 'di -salt, -in nεε -na 'dεe daa lea?»

²³ Welt -we -Lagɔgbv -falɔpanyɔ *Ezaii gbaa, 'mu Zaan palta:

*1:5 We 'ji yabhlo -wae: 'in nikpise 'ni we 'wulanv.

†1:6 Nu, 'Zan -Batisu -wa.

⁴⁹-Bha Natanaeli gbae: «Wlabi, -in mi -Lagoo 'Yu nya, Izlaelinyumaa 'wlu-lapilinyo -in -mia.»

⁵⁰-Zezu 'palia we 'bigu, o nee: «In gbaa nu, in ka -mi 'yi figisu zo, we 'gbu -in yia 'mi dli -gu zu, mu -wa yi? -Li 'kadu -we -zia -muni 'yia -na yia we. ⁵¹In nee aun -yla gbuzoon sae, yalt a yia 'yia nwe -kalida. 'Anzinya a yia 'yia kwilda -yo -gblada *Nyumee 'Yu -gu.»

-Zezu 'bhitilia 'nyu nu 'wula

2 -Muu 'bigu, 'yli 'so 'plia, 'in wa yia 'hwnokwafeti -sa Galilee 'gbe wa laa Kana, we 'wu. -Zezuu 'nyaa mi -bha. ²'In wa yi 'yaa -Zezu -yo o 'bunonya la wee 'feti 'wu. ³-Bha bea, 'in nu yia bhia, 'in -Zezuu 'nyaa nee o -yla: «Nu ka bhia.»

⁴-Zezu 'palia we 'bigu, o nee: «'Maa, amaa nu gbu -wa yaayu, na nu gbu -wa yi? Bhla -we nya wa 'kaa na 'tutee 'debbie -gbolu 'yi, we 'ni -slo nyini.»

⁵-Zezuu 'nyaa nee lililuu dlilinya -yla: «-We weee o yia aun -yla gbaa, a nu we le.»

⁶'In tukpa nyida 'kadu gbelibhlo mi -bha wa kwesi. -Muu 'wu wa plia 'nyu, 'in wa budoa: 'sa Zuifvu tite gbaa. Nu, we 'yabhlo bhu 'wu litl glv gbu. ⁷-Zezu nee waa lililuu dlilinya -yla: «Nyidanya mia da ni, a yeli we 'nyu.» 'Sa wa yelia we sa ke! ke! ke!

⁸-Zezu nee: «A 'pli -sleen we, a 'ka we 'fetu 'yugalinyo kwa.» 'In wa yia we o kwa. ⁹Oo 'fetu 'yugalinyo 'yia wee 'nyu nwe, -zugba we ka nu 'wulabhitili. Da wee nu 'bhulva, o 'ni -bha da -yi, nu, -wa 'plia 'nyu, wa -yi -bha da. 'In oo 'fetu 'yugalinyo yia 'hwno -kwanyo la. ¹⁰'In o nee: «Da weee, nu -zoonu wa wlaa -slo tia, wa -ka 'ma duun 'bhie, wa wlaa kalo nu. 'In -mi, -in yia nu -zoonu ladi, 'in senee bhla yia we yli.»

¹¹Nu, gwedigbvu tianu -we -slolua o 'hnumtee 'tite, Galilee 'gbe wa laa Kana, we 'wu o nua we le. 'Sa o -slolua o 'hnum-

nee 'tite, 'in o 'bunonya yia o dli -gu zu. ¹²We 'bigu, 'in o yia Kapenaumu mni, o -yo o 'nyaa klaa, o bhelia klaa, we -yo o 'bunonya. 'In wa yia -mo 'yli ya 'sole li.

**-Zezu vua -valepanya
*-Lagobudu 'kadu nwee
(Mt 21.12-13; Mk
11.15-18; Lk 19.45-46)**

¹³Nu, Zuifvu *'Wozitylu 'feti ka cipa, 'in -Zezu yia -Zeluzalemu mni. ¹⁴Oo plaa *-Lagobudu 'kadu nwee, nyuma -wa paa 'bhli klaa, bhlabhle klaa, we -yo -kpakun pelu, 'ma o ylia -bha, 'in o yi 'yaa 'gwezi -bhitinya -bha yli, wa -di wa 'tabhle -yo la. ¹⁵Oo 'pnaa 'llukpe -yelupe 'bhisa, 'in o yia nyuma weee vu -mo -Lagobudu 'kadu nwee, we -yo wa 'bhli -yo wa bhlabhlenya 'so. Oo 'mnia 'gwezi -bhitinyaa 'gwezi, 'in o yia wa 'tabhle labhli. ¹⁶Oo nee -kpakoon pelupanya -yla: «A -sa da we, a 'na nonu na Didee -budu -vale -budu 'wu -ni.»

¹⁷-We *-Lagosebhe gbaa, 'in o 'bunonyaa dli yia we -gu -bho: «'A! Na -Lago, -na -budu in 'yibhaa, we 'tu mi 'mi 'bhada.»

¹⁸Toon, 'in Zuifvu 'yugalinya yia o layibha: «'Sane -na nua yi? -In nu gwedigbu yabhlo le, 'in -a 'ka we 'jiyibheli nu, -Lago ka -mi 'yoo 'nye.»

¹⁹-Zezu 'palia we 'bigu, o nee: «Wee -Lagobudu 'kadu mia, a -sa we la, 'in in 'ka we 'yligbeli 'yli ta nya.»

²⁰Wa nee o -yla: «'Aya! Wa 'kaa -budu ni 'subha, wa li -zu glv 'so -zu gbelibhlo, 'in -mi, -in nee -in 'ka we 'subha 'yli ta nyaa?» ²¹Nu, -budu -zoonu -Zezu saa 'hni, o 'dee kuu gbu o gbaa. ²²We 'dee 'gbu, da -Zezu -ka tlitinya glaa 'wuso, o 'bunonyaa dli yia we -gu -bhoa, -we o gbaa we -yo -we mia celuda -Lagosebhe 'wu, 'mu wa zva dli -gu.

-We mia nyumaa dli zo, -Zezu -yi we

²³Zuifvu 'Wozitylu 'feti nya -Zezu mi -Zeluzalemu. O gwedigbunya -we slolua

ɔ 'tite, 'mv ɔ nva le, nyuma duun 'yia we -yɔ, 'in wa yia ɔ dli -gu zu. ²⁴ -Zezu 'ni wa dli -gu zu, -we ka gbu -wa, ɔ -yi wa 'de weee dli. ²⁵ Nu, nyime ɔ -ka ɔ -limaa gbu lapali ɔ -yla, -Zezu 'ni -muv gbu -ka, nu, -we mia nyimee dli zɔ, ɔ 'de -yi we.

-Zezu -yɔ 'Nikodemu

3 Nu, nyime yabhlo wa laa 'Nikodemu, ɔ mia Falizinyumaa sɔ lv, 'in ɔ mia Zuifvɔ 'yugalinyɔ yabhlo nya, ² mɔ yia -Zezuu -gbe sabɔ, 'in ɔ nɛɛ: «Wlabi, -a -yi we 'ji nu, -Lagɔ ka -mɔ tie, -in 'ka -aun gbu -slole. -Lagɔ -yɔ -mɔ 'sɔ 'ni -mɔ ni, -in 'ni mneni -in 'ka 'sasukpa -gwedigbunya ni lenu.»

³ ɔ nɛɛ 'Nikodemu -ylae: «In nɛɛ -mɔ -yla gbuzɔnu sae: nyime ɔ ka 'lululu[‡] wa 'ni gwalt, ɔ 'ni mneni ɔ 'ka nyuma -wa -Lagɔ pɔta 'wlu la glaa -mɔ.»

⁴ 'Nikodemu nɛɛ: «Sa wa 'ka nyime kpasaa 'lululu gwalt? Nu, ɔ mneni ɔ 'ka ɔ 'nyaa nukple pla, wa 'ka ɔ 'sɔnu gwalt?»

⁵ -Zezu 'palia we 'bigv, ɔ nɛɛ: «Nu, in nɛɛ -mɔ -yla gbuzɔnu sae: we -ka nu, wa 'ni nyimee 'lululu gwalt, 'nyu -yɔ -Lagɔ Zuzu nya, -mɔ 'ni mneni -mɔ 'ka -wa -Lagɔ pɔta 'wlu la glaa -mɔ. ⁶ -We ka gbu -wa, -wa 'nyaa -yɔ dide gwalt, wa mi nyumaa nyuma nya, 'in -wa -Lagɔ Zuzu gwalt, wa mi -Lagɔ Zuzu nyuma nya. ⁷ We -ka 'sa -mɔ, in -ka gba nu, wa gwalt amiaa 'lululu, we 'na subhalt -mɔ nwe-gaga -ni. ⁸ Nu, da -pɔpe 'yibhaa we 'ka 'pli, -bha we plita, 'in -na nva we -jiji, nu, da we bhulba, mɔ we mna, -in 'ni -bha da -yi. Sa -pɔpe mta, -wa -Lagɔ Zuzu gwalt, 'sa wa mta.»

⁹ 'Nikodemu nɛɛ: «Sa -muv 'ka 'wu la 'pɔpɔ?»

¹⁰ 'in -Zezu nɛɛ: «Gbuslolunyo, ɔ ka 'ɛni wa -yia *Izlaeli -dudu -gu, 'mɔ -in -mta, 'in -in 'ni wee gbu ni -yii? ¹¹ Nu, in nɛɛ -mɔ -yla gbuzɔnu sae: -we ka 'ji -

a -yia, we -gugbu -a gbaa. -We ka da -a 'yia, we 'di -a saa. 'In a 'ni 'yibha a 'ka -amtaa -bhayigbu -yɔɔwɔnu. ¹² In ka ain -yla duduɔ gbu gba, a 'ni we -yɔɔwɔnu. We -ka 'sa -mɔ ni, da na yia ain -yla yali gbu gbaa, a 'na 'ka we -yɔɔwɔnu, we 'ni muv? ¹³ Nu, nyime yabhlogɔɔ 'ni -slɔ -Lagɔ -gbe -gbla, we 'ni ɔ Nyimee 'Yu 'wobhu, mɔ 'bhua yali.

¹⁴ «Nu, Moizi ka nete -tibhe 'wobhu yali da beblee nyuma weee 'yu, 'sa -bhlokpade wa yia Nyimee 'Yu 'wobhua yali, ¹⁵ 'in -wa weee -ka ɔ dli -gu zu, wa 'ka 'yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka 'yi. ¹⁶ We 'dee 'gbu, 'sa -Lagɔ -kalia duduɔ -nyumaa ze, 'in ɔ yia ɔ 'Yu yabhlogɔɔ wla, 'in -wa -ka ɔ dli -gu zu, wa 'na 'ka labhu. 'Yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka, 'mv wa yia 'yia. ¹⁷ Nu, -Lagɔ 'ni ɔ 'Yu tie dudu -gu ɔ 'ka nyuma gbu dli, nu, ɔ 'ka wa gbu 'wusa, we 'gbu ɔ yia ɔ tie. ¹⁸ -ɔ -ka ɔ 'Yu dli -gu zu, -Lagɔ 'na 'ka ɔ gbu dli, 'in -ɔ 'ni ɔ dli -gu zu, -Lagɔ ka ɔ gbu dli pepe. -We ka gbu -wa, ɔ 'ni -Lagɔ 'Yu -bhlogɔɔ dli -gu zu. ¹⁹ Sanɛɛ -Lagɔ bhua nyumaa -yɔgbu 'wu, nu, zli ka dudu -gu yi, 'in nyuma 'ni we -yɔɔwɔnu, nu, wa 'yibha nikpise, -we ka gbu -wa, gbunyuu wa nva le. ²⁰ -Wa weee nva gbunyuu le, zli wa nyea 'wu, 'in wa'a 'tla zli 'klv. -We ka gbu -wa, wa mi nyanɔ nuda, nyime yi wa lenvgbu yib-heli. ²¹ Nu, -wa nva -Lagɔ dumagbu le, zli 'klv wa tlaa. 'Sa nyuma yia wa lenvgbu -yɔ sa tenyii, 'in wa yibhelia we 'ji nu, wa mi -Lagɔ 'nɔɔɔ zuda.»

Zaan nɛɛ -Zezu -galt ɔ 'yu

²² -Muv 'bigv, -Zezu -yɔ ɔ 'bunɔnya yia Zudee -dudu -gu mni, 'in ɔ yia wa -gbe 'yli 'sɔle li, -zugba ɔ batizea nyuma. ²³ 'in Zaan mta, -mɔ mi 'ya nyuma batizede: ɔ mi Enɔɔ, Salimu kwesi, da 'nyu -zua, -zugba nyuma yi ɔ -gbe ɔ batizee wa.

[‡]3:3 'Lululu: welt 'bhitie tɔlva nɛɛ yali.

²⁴ Nu, wa 'ni -slɔ Zaan -kaslɔ 'wupa. ²⁵ -Bha kpikpelte -bhoa Zaaan 'bunɔnya -yɔ Zuifu yabhlo nyɔɔ, sa Zuifvɔ tite gbaa wa budo wa 'ka -mɔwlv, we -gv. ²⁶ We 'gbu wa bea Zaan -yɔ, 'in wa nɛɛ: «Wlabi, nyume -ɔ -yɔ -mɔ 'sɔ mia Zudeɛn nyu lv, 'in -in yia ɔ -gvgbu gba -aun -yla, ɔmɔ, ɔ mi nyuma batizeda, 'in nyuma weee mi ɔ -gbe mnɔda.»

²⁷ 'In Zaan nɛɛ: «-Lago 'ni nyume -lu 'nye, ɔ 'ni mnɛni ɔ 'ka we 'yi. ²⁸ Amiaa 'dɛ mi na gbɔdayinya nya, a ka 'mi nyɛɛ 'nu nu, -amɔ, in 'ni -Lagɔɔ -Bhasanyɔ, nu, -Lago tiea 'mɔ ɔ 'yu. ²⁹ -We ka gbu -wa, we -ka nanvɔ gbu, nu, nyume -ɔ mia 'ɣwnɔ kwada, ɔ 'tale -ɔ mnazia -lu weee, 'in 'fɛtɔ 'ka nna, 'mɔ in -mia. 'In da ɔɔ 'ɣwnɔk-wanyɔ -ka wee fɛtɔ 'wu yi ni, ɔ 'tale -ka ɔ yi yi dɔ 'nu ni, 'in 'muna bhaa ɔ. -Amɔ mia, in mi 'muna lida sa duun, 'sa nanvɔ gbu mia. ³⁰ ɔmɔ, ɔ 'bhu 'bɔ 'wu, 'in -amɔ 'ka zɔbɛ.

³¹ «Nu, -ɔ bhva -Lagɔɔ -gbe, ɔ -galt nyuma weee 'yu. -ɔ bhva dɔdɔ -gv, dɔdɔgv -nyume ɔ -mia, 'in ɔ gbaa dɔdɔgv gbu. ɔmɔ, -ɔ bhva -Lagɔɔ -gbe, ɔ -galt nyuma weee 'yu. ³² -We ɔ 'yia, -we ɔ 'nva, we -gvgbu ɔ gbaa. 'In nyume yabhlog-bɔɔ'k ɣwnu ɔ gbuɔ dayigbu -yɔ. ³³ -ɔ -ka ɔ gbuɔ dayigbu -yɔɣwnu, mɔ slɔlua nu, -we -Lago gbaa, gbuzɔnu -wa. ³⁴ Nu, -ɔ -Lago -ka tie, -Lagɔwɛlɔ ɔ gbaa, -we ka gbu -wa, -Lago nyɛa ɔ ɔ Zuzu kplo! kplo! ³⁵ Dide -Lago -kali ɔ 'Yuu ze, 'in ɔ ka ɔ 'tute ɔ kwɛ zɔ -lu weee -gv. ³⁶ -ɔ -ka ɔ 'Yu dlɔ -gv zɔ, ɔ ka 'yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka. Nu, -ɔ'k zɔa ɔ 'Yu 'nuɣwɛ, ɔ 'na 'ka 'yliyɔgagie 'yi. -Lagɔɔ 'cɛ zɔ ɔ tva.»

-Zezu -yɔ Samaliɣwnɔ

4 -Mvɔ 'bɣv, Falizinyuma ka 'nu nu, nyuma duun mi -Zezu 'bɣyida ɔ 'ka wa batizee we -zi Zaan. ² (Nu, we 'ni ɔ dɛ, ɔ 'bunɔnya batizea nyuma). Da -Zezu

yibhelia we 'ji, ³ -bha ɔ 'bhva Zudee, 'in ɔ yia Galilee lv mnɔ.

⁴ ɔ 'ka Galilee mnɔ, we mi nu, ɔ -dɔ Samalii -dɔdɔ 'wu. ⁵⁻⁶ Da ɔ mia Samalii -dɔdɔ -gv 'plɔlɔda, 'gbe yabhlo wa laa Sikaa, -bha ɔ nyinia we nukplɛ. Wee gbe mia, da *Zakɔbv ka bhaa dɔdɔ kibhe, 'in ɔ yia -bha -klɔ 'bhlu, wee dɔdɔ -we ɔ 'nyɛa ɔ 'yu *-Zezɛfv, we kwesi we mia. -Zezu sia nɔnve kwɛɛ, 'in ɔ yia wee -klɔ -yɔ ladi. Nu, 'yɔvgbagbu -wa.

⁷ -Bha Samaliɣwnɔ yabhlo yia 'nyu 'plia, 'in -Zezu nɛɛ ɔ -yla: «A 'nye 'mi 'nyu in 'ka 'ma.» ⁸ (Nu, ɔ 'bunɔnya ka lililu zɔa mnɔ 'gbe nukplɛ.)

⁹ ɔ 'ɣwnɔ nɛɛ ɔ -yla: «Aya! -Mɔ Zuifu zɔlalia -amɔ Samaliɣwnɔ 'nyu yɔ?» Nu, Zuifu -yɔ *Samalii -nyuma'a^f 'nunnu 'wula.

¹⁰ -Zezu nɛɛ ɔ -yla: «A 'ni -Lagɔɔ wɔwɔlalu -yi, 'in a 'ni -ɔ mia aun 'nyu -zɔlɔda -yi. A -ka yaa we 'ji -yi, ama yi yaa ɔ 'wɔwɔlvnyu -zɔlɔta, 'in ɔ 'ka we aun 'nye.»

¹¹ ɔ nɛɛ: «Na -Kanyɔ, -in 'ni floko kwɛɛ -ka, 'in -klɔ -tɔ 'wu, sa -in 'ka 'mi wee 'wɔwɔlvnyu 'nyɛa? ¹² -Amiaa dɔk-pasa Zakɔbv 'bhlua wee -klɔ, ɔ 'dɛ ka we 'nyu 'ma, we -yɔ ɔ 'yua -yɔ ɔ 'nɔɔlii -gnvɔ -zlo. -Mɔ dlɔ 'wu nu, -mi 'yɔlia -mi -zia ɔ yɔ?»

¹³ -Zezu nɛɛ ɔ -yla: «Nyume -ɔ -ka nyu ni 'ma, 'nyumatv yia ɔ 'bhaa lv. ¹⁴ Nu, 'nyu -we na yia wɔlaa, nyume -ɔ -ka we 'ma, 'nyumatv 'na 'ka 'masleen ɔ 'bha. 'In wee 'nyu zɛa ɔ 'wu 'wɔwɔlvnyu, da 'yliyɔ-gagie -we 'nia bhloluda -ka, we bhva.»

¹⁵ ɔ 'ɣwnɔ nɛɛ ɔ -yla: «Na -Kanyɔ, 'nye 'mi wee 'nyu, 'nyumatv yi -sleen 'mi 'bha, in yi 'masleen -seli 'nyu 'plia yi.»

¹⁶ -Zezu nɛɛ ɔ -ylae: «A mnɔ amaa 'lowli laa, a -yɔ ɔ 'sɔ 'ka yi.»

¹⁷ ɔ nɛɛ: «In 'ni 'lowli -ka.»

^f4:9 Zuifu 'ni mnɛni wa 'ka Samalii -nyumaa kna kwɛzi.

naumu, ɔ 'yu ka gu -yɔ. ⁴⁷ ɔ 'nva nu, -Zezu ka Zudee 'bhu, ɔ ka Galilee mni, 'in ɔ nyume yia Kana mni, ɔ 'ka ɔ 'yi. ɔ ny-nia ɔ -gbe, ɔ nɛɛ ɔ -yla: «-Na zukpa -wa! -A mni Kapenaumu, -in 'ka na 'yu jipe, ɔ yi tli.»

⁴⁸ -Zezu nɛɛ ɔ -yla: «We 'ni gwedig-bunya 'wobhu, a 'ni mneni a 'ka 'mi dli -gu zu.»

⁴⁹ ɔ nyume 'kadu nɛɛ ɔ -yla: «Na -Kanyɔ, -a mni -mɔ, na 'yu yi tli.»

⁵⁰ ɔ nɛɛ: «Mni -buduɲwɛɛ, nu, -na 'yu ka 'pu.»

'In ɔ nyume yia -Zezuu weli dli -gu zu, 'in ɔ yia ɔ -buduɲwɛɛ mni. ⁵¹ ɔ mi mnɪda, 'in ɔ -yɔ ɔ zɔyua yia gbeli 'yloogblu. -Maa nɛɛ ɔ -yla: «-Na 'yu ka 'pu.»

⁵² 'In ɔ yia wa layɪbhaɛ: «Lee, bhla -mumu nya ɔ yili 'wua?»

Wa nɛɛ: «Zubha 'yɔgbagbuu 'lelu tianu nya ɔ 'pua.»

⁵³ ɔ 'yuu dide yia we 'jiyibheli nu, wee bhla -bhlokpade nya, -Zezu gbaa ɔ -ylae: «-Na 'yu ka 'pu.» -Bha ɔ -yɔ ɔ -buduɲwɛɛ -nyuma weee zua -Zezu dli -gbu.

⁵⁴ Wee gwedigbuu 'sɔnu ɔ nva de le ɔ Zudee -bhuda, ɔ 'ka Galilee mni.

-Zezu jipea guzɔnyɔ yabhlo *Nyapeylɪ nya

5 -Mvu 'bigu, Zuifvu 'feti yabhlo nynia, 'in -Zezu yia 'wusɔ, ɔ 'ka -Zeluzalem mni. ² Nu, -mɔ -Zeluzalem, klolo 'kadu yabhlo mi -bha, 'mu wa laa Bhlabh-lɛɛ Klolo. -Bha wee klolo kwesi, 'nyu yabhlo mi -bha, 'mu wa laa zuifweli 'wu Betesda. Nu, paluu bhu gbu gbe-lia we. ³ Nu, guzɔnyaa -zlo slu we -yɔ la: 'lɔlɔnya klaa, 'tɪgtɪgunya klaa, we -yɔ zɔlaslɔnya mi -bha. [Nu, 'nyuu zuk-lue wa mia wuda. ⁴ -We ka gbu -wa, bhla tɔlva nya, 'anzi sibhlia wee 'nyu lu la, 'in we zuklua we 'klv. 'In ɔ -ka -mɔ -bho tia, guo gu -we -ka ɔ -yɔ -mi, 'in ɔ pua.]

⁵ Nu, wa glaa, nyume yabhlo ka gu -yɔ, we -zu glu -bhlo 'ya kugbua le gbeta ni.

⁶ Da -Zezu 'plɪlia -mɔ, ɔ 'yia ɔ, 'in ɔ yia 'nu nu, wee gu ka ɔ -yɔ -gwɛ. ɔ bea ɔ -yɔ, 'in ɔ yia ɔ layɪbha: «-In 'yɪbha -in 'ka 'puu?»

⁷ 'In ɔ guzɔnyɔ yia we 'bigupalɛ: «Na -kanyɔ, 'nyu -ka zuklu, nyume -ɔ 'kaa -mɔ 'mi 'pa, ɔ 'ni -mi. Bhla in 'ka 'wusɔ, nyume yabhlo ka 'mi 'yugalɪ.»

⁸ -Zezu nɛɛ ɔ -yla: «-Sɔ 'wu! -In 'bhu -na -bita 'wu, -in mni.» ⁹ -Bha -bhlokpade, ɔ nyume 'pua, ɔ -sɔa 'wu, ɔ 'bhua -bita 'wu, 'in ɔ yia mni.

Nu, *Nyapeylɪ nya we nua le. ¹⁰ -Bha Zuifvu 'yugalɪnya gbaa ɔ wa jipea -yla: «Nu, -zɛɛn mia, Nyapeylɪ -wa. 'In -amɪaa tite nɛɛ, -in 'ni mneni -in 'ka -na -bita 'wobhu, -in 'ka nɔ.»

¹¹ ɔ nɛɛ wa -yla: «Nyume ɔ jipea 'mi, ɔ nɛɛ 'mi -yla: (-In 'bhu -na -bita 'wu, -in 'ka mni.)»

¹² -Bha wa 'yɪbhaa ɔ lae: «Nyɔɔ gba -mi -yla, 'bhu -na -bita 'wu -in mni?» ¹³ Nu, ɔ nyume ɔ jipea ɔ, ɔ 'ni ɔ -yi. Nu, -Zezu ka ɔ 'yiligwe lamnɔnu, nyuma -zu -bhaa 'gbu.

¹⁴ -Mvu 'bigu, -Zezu plaa -Lagɔbudu 'kadu zɔ, ɔ 'yia ɔ -yɔ, 'in ɔ nɛɛ ɔ -ylae: «-In ka -slɛɛn 'pu, -in 'na nuɔnu 'maslɛɛn gbɔnyuu le -niɛ. We 'ni -muvu, -we yia -mi yla, we -nyu 'yli.»

¹⁵ -Bha ɔ nyume mni, 'in ɔ nɛɛ Zuifvu -ylae: «-ɔ puea 'mi ni, -Zezu -wa.» ¹⁶ Nu, Nyapeylɪ nya ɔ jipea nyume, we 'dɛɛ 'gbu wa yia ɔ -yɔwusɔlu, wa 'ka ɔ sialɪ.

¹⁷ Nu, -Zezu nɛɛ wa -yla: «Bhla weee nya, na Dide mi lubho nuɔda, ɔ 'bhisa -amɪ mi 'yaa lubho nuɔda.» ¹⁸ We 'dɛɛ 'gbu Zuifvu 'yugalɪnya yia ɔ -yɔwusɔlu, wa 'ka ɔ 'bha. We 'ni wa Nyapeylɪ -bhlogbɔɔ ɔ 'ni 'nuɲwe zvu gbu, ɔ nɛɛ 'ya nu, -Lagɔ -wa ɔ Dide, 'in ɔ yɪbholva ɔ 'de -Lagɔ.

-Zezu wlaa 'yliyɔgagɛ

¹⁹ -Zezu 'palia we 'bigu ɔ nɛɛ: «Nu, in nɛɛ ain -yla gbuzɔnu saɛ: 'Yuu 'debhlo

'nɪ mneni ɔ 'ka -lu yabhlogbɔɔ lɛnu, nu, -we ɔ 'yia ɔ Dide lɛnvda, we 'dekpva ɔ nva lɛ. -We Dide nva lɛ, 'mu 'Yu nu 'yaa lɛ. ²⁰Nu, Dide -kalt ɔ 'Yuu zɛ, 'in ɔ slolua ɔ ɔ lɛnvgbu weee. Cun, gbu 'kadɪ -we 'yɪlia -we -zia -we a 'yia, 'mu ɔ yia ɔ -slolua, 'in we 'ka an ŋwegaga -subhali. ²¹Sa Dide ganɔa tɪtɪlnya, 'in ɔ nyɛa wa 'yɪliyɔgagie, 'sa -bhlokpade 'Yu nyɛa 'yɪliyɔgagie nyuma -wa ɔ 'yɪbhaa ɔ 'ka we 'nye. ²²Dide'e 'bhu nyumɛ -yɔgbu 'wu, ɔ ka we 'de weee ɔ 'Yu yoo 'nye, ²³'in nyuma weee 'ka 'Yu 'nɔŋwe zu ɔ Dide 'bhisa. ɔ 'nɪ 'Yu 'nɔŋwe zu nɪ, ɔ Dide, ɔ tiea ɔ, ɔ 'nɪ -mɔɔ 'nɔŋwe zu.

²⁴«In nɛɛ aun -yla gbuzɔnu saɛ: ɔ -ka na welt yukwɪ pulɔ, 'in ɔ tiea 'mɪ, ɔ 'ka ɔ dɪ -gv zu, ɔ ka 'yɪliyɔgagie -we 'nɪa -bhlokluda -ka. Gbudɪte 'na 'ka ɔ -nu nya -mɪ. Nu, ɔ ka tɪtɪte 'wobhu, 'in ɔ yia 'yɪliyɔgagie 'wɔplɪɪ. ²⁵In nɛɛ aun -yla gbuzɔnu saɛ: da tɪtɪlnya 'kaa -Lagɔɔ 'Yuu welt 'nu, 'in -wa yia we 'nva, 'yɪliyɔgagie wa yia 'yia, we bhla ka cɪpa, 'in we ka nyɪni. ²⁶Sa Dide kaa 'yɪliyɔgagie 'wu, 'sa 'Yu kaa 'yɪliyɔgagie 'wu. Nu, Dide 'nyɛa we ɔ 'Yu. ²⁷In ɔ yia ɔ 'Yu se 'nye, ɔ 'ka nyumaa -yɔgbu 'wobhu. -We ka gbu -wa nɪ, ɔ mɪ *Nyumɛ 'Yu nya. ²⁸Gbuɪnya nɪ 'na subhali aun ŋwegaga -nɪ. ²⁹We bhla mɪ yida, da tɪtɪlnya weee -wa wa 'bh-lua, wa yia ɔ welt 'nva, 'in wa 'ka wa gbawla 'wɔtɪla. -Wa nva gbu -zɔnu lɛ, wa -ka tɪtɪlnya glaa 'wɔsɔ, 'yɪliyɔgagie wa yia 'yia. 'In -wa 'nɪa gbu -zɔnu lɛnu, wa -ka 'wɔsɔ, gbudɪte yia wa -nu nya -mɪa.

-Zezuu gbudayinya

³⁰«Nu, in 'nɪ mneni in 'ka -lu yabhlog-bɔɔ lɛnu na 'de nya. Sa Dide gbaa, 'sa na bhua nyumaa -yɔgbu 'wu, we 'gbu, na gbuwobhubhue mɪa tiklu. -We ka gbu -wa, 'in -tali na 'deɛ dumagbuɔ da, ɔ tiea 'mɪ, ɔ dumagbuɔ da na talia.

³¹«We -ka na de mɪ na gbudayinyɔ nya, -we na yia gbaa, a 'na 'ka we la

gbuzɔnu. ³²Nu, na gbudayinyɔ yabhlo mɪ -bha. 'In, in -yi we 'ji nu, -we ɔ gbaa na daa gbuzɔnu -wa. ³³Na 'gbu a yia nyuma tie Zaaan -gbe, wa 'ka ɔ layibha. -We ɔ gbaa ain -yla na daa, gbuzɔnu -wa. ³⁴-Amɪ, in 'nɪ we gbu -ka, nyime 'ka na gbudayinyɔ -zɛ. Nu, Zaaan gbu na gbaa ain -yla, a 'ka gbu 'wobhuɔ gbu -wa. ³⁵Zaan 'wɪba lɪlnape, 'in a yia ŋwnu a 'ka 'muna li ɔ san 'wu, bhla -bhlo nya. ³⁶Nu, in ka gbudayinyɔ yabhlo ɔ 'yɪlia ɔ -zia Zaan. Sa wa 'kaa we 'jɪyɪbheli nu, Dide tiea 'mɪ, mu -wa nu, lubho -we ka 'gbu ɔ yia 'mɪ tie, in mɪ we nuda. ³⁷In ɔ Dide ɔ tiea 'mɪ, ɔ 'de mɪ na gbudayinyɔ nya. Nu, a 'nɪ -slɔ ɔ welt 'nu, 'in a 'nɪ -slɔ ɔ 'klɔ 'yɪ. ³⁸ɔ welt 'nɪ ain 'wu -mɪ, ɔ ɔ tiea, a'a zu ɔ dɪ -gvɔ 'gbu. ³⁹-Lagɔsɛbhe 'wu a talia, 'yɪliyɔgagie -we 'nɪa bhlokluda -ka, a 'ka we 'yɪ we nukplɛ. Nu, gbuzɔnu -wa, wee welt de gbaa na -gugbu. ⁴⁰In a'a yi na -gbe, a 'ka 'yɪliyɔgagie -zɔnu 'yɪ.

⁴¹«In 'nɪ nyumaa 'ŋnɪ kwalte datalɪda -mɪ. ⁴²Nu, in -yi aun, in -yi we 'ji nu, -Lagɔɔ zekalte 'nɪ ain 'wu -mɪ. ⁴³-Amɪ -mɔmɔ yia na Didee 'ŋnɪ nya, a'a ŋwnu na gbu -yɔ, 'in nyime -putu -ka yi, ɔ 'deɛ 'ŋnɪ nya, ɔ gbu a ŋwnua -yɔ. ⁴⁴'ŋnɪ kɔkwalie da a talia, nu, -Lagɔ -bhlogbɔɔ 'ka amɪa 'ŋnɪ 'ylimant, a'a -tali -muv da. -We mɪa daa 'gbu, a'a zua 'mɪ dɪ -gv. ⁴⁵'Lee, -amɪ yia aun gbu dɪla -Lagɔ 'yu yɪ? -Innya, we 'nɪ -amɪ yi aun gbu dɪla -Lagɔ 'yu, nu, a ka Moizi dɪ 'wu dɪ, mɔ yia aun gbu dɪla. ⁴⁶⁻⁴⁷A -ka yaa Moizi dɪ -gv zu nɪ, -zugba a ka 'mɪ dɪ -gv zu. Lee -lu ka 'gbaa? -We ka gbu -wa nɪ, Moizi ka na daa cɛɪ -Lagɔsɛbhe 'wu nu, -we ɔ cɛɪa a 'nɪ we dɪ -gv zu, we 'deɛ 'gbu a'a zua na 'deɛ welt dɪ -gv.»

(Mt 14.13-21; Mk 6.30-44; Lk 9.10-17)

6 -Muv 'bɪgv, -Zezu mɪa Galilenyu kwesi, 'in ɔ yia wee 'nyu 'wɔdɪ. (Nu, wee nyu mɪa, 'mu wa la 'yaa Tibeliadɪ). ²In nyumaa -zlo yia -Zezu 'bɪ yi, nu,

gwedigbu ɔ nua le nyumaa jipee nya, wa ka we -yɔyu 'gbu. ³-Bha ɔ -gblaa -gɔgɔ yabhlo 'wlu, 'in ɔ yia -mɔ ladi, ɔ -yɔ ɔ 'bunɔnya 'sɔ. ⁴Nu, Zuifvɔ *Wuzitiylu 'feti ka cipa. ⁵-Zezu -talia -bha tɔvɔn, 'in ɔ yia nyumaa -zlo -yɔyi ɔ -gbe yida, 'in ɔ nɛɛ Filipv -ylae: «Da -a 'ka 'floo zɔ, 'in nyuma ni 'ka lia?» ⁶-We -Zezu 'kaa lenv, ɔ 'de -yi we. Nu, la ɔ ylaa Filipv, we 'gbu ɔ yia we ɔ layibha.

⁷Filipv nɛɛ: «Aya! 'Cv gbetaa lubhoo 'penugwezii 'debbi nya, -a 'ni mnɛni -a 'ka 'floo zɔ, 'in wa 'de weee 'ka li -sɛsɛ.»

⁸-Zezuu 'bunɔnyɔ yabhlo mɔ -bha, 'mɔ wa laa Andlee, Simɔ Pielu bheli -wa. ɔ nɛɛ: ⁹«Nɔkpasuyu yabhlo mia da, ɔ ka *lɔzɔfloo gbu -yɔ zibhi 'sɔ kwɛɛ. Zibhinya -yɔ 'floonya ni 'ni 'wɔzu, wa 'de weee 'ka li. We 'ni mvɔ?»

¹⁰-Zezu nɛɛ ɔ 'bunɔnya -yla: «A 'tɔlv wa, wa -di la.» Nu, wee da mia, -petu -zu -bha. Waa nyuma -di la, wa nyini nɔk-pasiaa 'wlu glv -bhlo 'wlu gbu (5.000). ¹¹ɔ 'bhua 'floo 'wv, ɔ 'paa -Lagɔ fuo, -wa mia ladida, 'in ɔ yia we wa 'wula dlili. 'Sa ɔ dlili 'yaa wa zibhi 'wula, 'in wa yia li wa dlu da. ¹²Da wa 'de weee lva ni, 'in -Zezu nɛɛ ɔ 'bunɔnya -yla: «A 'bhu we pnu la, a -yɔ we yi, we 'ya yabhlogbɔɔ yi mnɔ.» ¹³Wee 'floo gbu nyuma lia, 'in wa yia lv. We pnu -we -tva 'wv, 'mv ɔ 'bunɔnya 'bhua la, mv yea -cice kugbua le 'sɔ.

¹⁴Gwedigbu ɔ nua le, wa 'ya we -yɔ, 'in wa nɛɛ: «Gbuzɔnv -wa, -Lagɔgbv -falpanyɔ ɔ 'kaa yi ni, 'mɔ ɔ -mia.» ¹⁵-Zezu -yi we 'ji nu, wa 'yibha wa 'ka ɔ 'wɔbhv -gla nya, wa 'ka ɔ wa 'wlu-lapilinyɔ -zeli. We 'dɛɛ 'gbu ɔ yia wa gw- evla, 'in ɔ 'debbho yia -gɔgɔ 'wlu mni.

-Zezu nɔa 'nyu -gv

(Mt 14.22-27; Mk 6.45-52)

¹⁶Jibhe zɔa, -bha ɔ 'bunɔnya kwlia -gɔgɔ 'nyu kwesi. ¹⁷-Bha wa -bhoo 'glv 'wv, wa 'ka 'nyu 'wudi, 'in wa 'ka Kape-

naumv mni, -zugba -Zezu 'ni -slɔ wa glaa -mi, 'in sabɔ yia be. ¹⁸Nu, 'nyuu -gbvgbv yia zuklue bhli, -pɔpɛ 'kadv mɔ 'plɔdaa 'gbv. ¹⁹We bhla, kilometli gbu, kilometli gbelibhlo wa nua le -mɔ 'nyu -gv. Nu, wa mɔ 'nyu 'wɔdida, 'in wa yia -Zezu -yɔyi yida wa gbegbeɔn 'nyu -gv -nɔnv nya. -Bha wa nua nyano. ²⁰'In -Zezu nɛɛ wa -ylae: «-Ami -wa. A 'na nɔnv nyano -ni.» ²¹ɔ 'bunɔnya 'yibha wa 'ka ɔ 'wɔbhv 'glv 'wv. Tɔvɔn, mɔ wa mia mnɔda, 'in wa 'glv yia -bhaa dɔdv yli.

²²Zli zlia, nyumaa -zlo -wa -tva 'nyuu kakpe yabhlo -gv, 'in wa yia we 'jiiyibheli nu, 'glv -bhlogbɔɔ mia -bha. 'In nyuma -yi we 'ji nu, -Zezuu 'bunɔnya ka 'glv 'wɔbhv, 'in wa yia mni, -zugba ɔ 'ni wa glaa -mi. ²³-Slɛɛn, nyuma -wa 'bhva Tibeliadɔgbe nɔkple, 'in wa yia 'glv tɔlva 'wɔbhv, 'in wa yia mni. Wa mni, da Nyumaa -Kanyɔ bhuhhoea -Lagɔ, 'in nyumaa -zlo yia 'floo li, 'in wa yia -bha nyini. ²⁴Nyumaa -zlo mia -bha, wa yibhelia we 'ji nu, -Zezu -yɔ ɔ 'bunɔnya 'ni -bha -mi, wa -bhoo 'glvnya 'wv, 'in wa yia -Zezu 'yli 'bɔ lanɔnva mni Kapenaumv.

-Zezu -wa 'floo -we nyɛa nyuma 'yliyɔgagie

²⁵Wa yla -Zezu kakpe -putu -gv, 'in wa nɛɛ ɔ -yla: «*Wlabi, 'lee, lebhla -in nyini -selia?»

²⁶-Zezu 'palia we 'bigv, ɔ nɛɛ: «In nɛɛ an -yla gbuzɔnv saɛ: a ka 'floo li, 'in a 'ni lv -se, we 'gbv a talia na da. We 'ni nu, na gwedigbunya in nua le, we 'ji a 'nu 'wulaa gbu. ²⁷Lililu -we nyumɔa, a 'na nɔnv we 'gbv lubho -ni. Nu, lililu -we gwleɛ, 'in we nyɛa nyume 'yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka, a nu we 'gbv lubho. Wee lililu ni, Nyumɛ Yu yia we aun 'nyɛa. Nu, 'mɔ Dide -Lagɔ zva ɔ yibhelida -yɔ.»

²⁸-Bha wa 'yibhaa ɔ lae: «Lee, sa -a 'ka nu, lubho -we nanɔa -Lagɔ dɔdv, 'in -a 'ka we nua?»

29 -Zezu nɛɛ wa -ylaɛ: «Lubho -we -Lago 'yibhaa a nu, mu -wa -ɔ ɔ tiea, a zu ɔ dli -gu.»

30 Wa nɛɛ ɔ -yla: «Gwedigbu -mumu -in 'ka lenu, -a 'ka -yoyi, 'in -a 'ka -mi dli -gu zua? Sa -in 'ka nua? 31 Nu, da -amiaa dukpasti -dli bhaa da bebleɛ la -bhlo -bhlo, wa ka *man li. 'Sa we mia celida -Lagoɛbhe 'wɛɛ:

«'Floo -we 'bhva yali, ɔ ka we wa 'nyɛ, wa 'ka we li.» »

32 ɔ nɛɛ: «In nɛɛ aun -yla gbuzɔnu saɛ: -ɔ 'nyea aun yalu 'floo ni, we 'ni Moizu: nu, na Dide nyea aun yalu 'floo 'zayli. 33 Nu, -we ka gbu -wa, -Lagoɔ nu 'floo mia, mu -wa -ɔ 'bhva yali, 'in ɔ nyea dudugu -nyuma 'yliyɔgagie.»

34 -Sleen, wa nɛɛ ɔ -yla: «-Amiaa -Kanyɔ, wee 'floo mia ni, 'nyɛ we -aun 'yli weee nya.»

35 -Bha -Zezu gbaa wa -ylaɛ: «Nu, 'floo -we nyea nyume 'yliyɔgagie, -ami -wa. -ɔ -ka na -gbe yi, ɛwo 'na 'ka 'masleen ɔ 'bha. 'In -ɔ -ka 'mi dli -gu zu, 'nyumatu 'na 'ka 'masleen ɔ 'bha. 36 Nu, in ka we aun -yla gba: amia, a ka 'mi 'yi, 'in a'a zu 'mi dli -gu. 37 -Wa weee na Dide nyea 'mi, na -gbe wa yia yia. 'In nyɔɔɔ nyɔɔ yia na -gbe, in 'na 'ka ɔ 'pipee viteli. 38 Nu, in 'ni yali 'bhu in 'ka na 'dɛɛ dumagbu lenua yi, -ɔ tiea 'mi, -mɔɔ dumagbu in yia lenua. 39 -ɔ tiea 'mi, ɔ dumagbu -wa nu, nyuma ɔ 'nyea 'mi yoo, in 'na mnɔnu wa 'yabhlog-ɔɔ -ni. Nu, duduv bhia zli, in -sɔlv wa 'wu tlitlunya glaa. 40 Cun, na Didee dumagbu ni: -wa -ka 'Yu 'yi, 'in wa -ka ɔ dli -gu zu, 'yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka, 'mu wa yia, 'in duduv bhia zli, in -sɔlv wa 'wu tlitlunya glaa.»

41 Tɔɔn, Zuifu yia -Zezu -yɔ ɛwuwɛnie bhli, -we ka gbu -wa, ɔ nɛɛ nu, ɔ mi 'floo -we 'bhva yali nya. 42 Wamta nɛɛ: «-ɔ mia dɛ ni, -Zezu -wa. We 'ni muv? -A -yi ɔ dide -yɔ ɔ 'nyaa. Nu, *-Zezefuv 'yu ɔ -mia. Sa ɔ gba -sleen nu, yali ɔ 'bhva?»

43 -Bha -Zezu 'palia wa welu 'biɛve: «A 'na 'ɛwuwɛni a 'dekpva nyidi -ni. 44 Nu, nyume yabhlogɔɔ 'ni mnɛni ɔ 'ka na -gbe yi, 'mu we 'ni nu, na Dide -ɔ tiea 'mi, mɔ gbize ɔ 'wu. 'In -ɔ -ka na -gbe yi ni, duduv bhia zli, 'in na sɔlva ɔ 'wu tlitlunya glaa. 45 -We mia celida -Lagoɔbu -falipanyaa 'sebhe 'wu, mu ni: (-Lago yia wa 'dɛ weee gbu -slolua.) Nyuma weee -wa nua na Didee weli, 'in -we ɔ slolua, 'in wa ɛwunua we -yɔ, ma yia na -gbe. 46 Nu, -ɔ 'bhva -Lagoɔ -gbe ɔ 'debhlogɔɔ 'yia Dide. We 'ni ɔmɔ 'wubhu, nyume yabhlogɔɔ 'ni -slɔ Dide 'yi. 47 In nɛɛ aun -yla gbuzɔnu saɛ: nyume -ɔ zua 'mi dli -gu, 'yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka, we mi ɔ -nu nya. 48 Nu, 'floo -we nyea nyume 'yliyɔgagie, -ami -wa. 49 Da bebleɛ mia, amiaa dukpasti ka -mɔ *man li, we mi 'sa 'bhie, 'in wa yia tli. 50 Nu, -muv -ka wee 'floo -we bhva yali ni, nyume -ɔ -ka we li, ɔ 'nia tlia yi. 51 In nɛɛ, 'floo -we 'bhva yali, -we wlaa 'yliyɔgagie, -ami -wa. Wee 'floo mia, nyume -ɔ -ka we li ni, 'in ɔ yia 'yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka. Nu, 'floo na yia wlaa, mu -wa na yice, 'mu na yia wlaa dudugu -nyumaa 'yliyɔgagiee 'gbu.»

52 -Bha Zuifuv kpikele sumania 'wu, 'in wa nɛɛ: «Lee, sa nyume ni 'ka ɔ yice -aun 'nye lililu 'bhisaa?»

53 Tɔɔn, -Zezu nɛɛ: «In nɛɛ aun -yla gbuzɔnu sa ni, a 'ni Nyumɛ 'Yuu yice li, 'in a 'ka ɔ 'pɔn 'ma, 'yliyɔgagie 'na 'ka aun 'wu -mi. 54 Nyume -ɔ lia na yice, 'in -ɔ maa na 'pɔn, ɔ ka 'yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka. 'In duduv bhia zli ni, -ami na sɔlva ɔ 'wu tlitlunya glaa. 55 Nu, na yice mia lililu -zɔnu -wa, 'in na 'pɔn mia, 'mamalu -zɔnu -wa. 56 Nyume -ɔ -ka na yice li, 'in ɔ -ka na 'pɔn 'ma, ɔ mi 'mi 'wu, 'in -ami mi ɔ 'wu. 57 Sa Dide -ɔ tiea 'mi, ɔ -gaa 'yliyɔ, 'in in yia 'yliyɔgagie 'yi ɔ 'gbu, 'sa -bhlokpade -ɔ -ka 'mi lida -tu, 'in -mɔɔ yia 'yliyɔgagie na 'gbu. 58 Nu, -we -wa 'floo -we 'bhva yali ni, mu ni: wee 'floo mia, we -yɔ amiaa dukpasu lilifloo

'ni 'wuwlv. Nu, wamta ka tli. 'In nyume -o -ka wee 'floo ni li, o mi 'yliyogada 'yli weee nya.»

⁵⁹Nu, gbu weee -we mia de, -mo Kape-naumuv *-Lagobudu zo o -slolua we.

Nyuma -zlo jlaa -Zezu 'bi

⁶⁰Da -Zezuu 'bunonya 'nva o welt, 'in wa glaa nyuma duun nœ: «Nyoo mneni o 'ka o welt ni -yogwnua? Wee welt ni 'ni 'te -se.»

⁶¹Da -Zezu yibhelia we 'ji nu, -we o gbaa, o 'bunonya mi we 'gbu 'hwuweda, o nœ wa -yla: «-We mia da ni, mu dia amiaa 'kva 'wu yi? ⁶²'In da a -ka -sleen *Nyumœ 'Yu -yoyt yalt lumnda, sa a 'ka gbaa? ⁶³Nu, -Lagoo Zuzu wlaa 'yliyogagte, we 'ni -muv ni, nyumœ 'de -bhlo 'ni we mneni. Welt -we in gbaa da au -yla, -Lagoo Zuzu nya in gbaa we, 'in we nyea nyume 'yliyogagte. ⁶⁴We mi 'sa 'bhie, nyuma tolva mi au glaa, wa'a zu 'mi dli -gu.» Nu, we bhili we gwedida, nyuma -wa 'nia o dli -gu zu, we -yo nyume -o 'kaa o wla, wa 'ka o 'bha, -Zezuu 'de -yi wa. ⁶⁵-Bha o gba 'yae: «We 'gbu in yia da au -yla gba nu, nyume -o Dide 'ni 'yoo 'nye o 'ka na -gbe yi, o 'ni we mneni.»

⁶⁶We 'bhu we bhla ni 'wu, o 'bunonya glaa, nyuma duun yia o 'bi 'bhu. Wa -yo o' bhli -sleen 'yoo -bhlo. ⁶⁷-Sleen, -Zezu nœ o 'bunonya kugbua le 'so -yla: «'In amia naa, amia 'ni 'ya 'yibha a 'ka mnu?»

⁶⁸Simo Pielt 'palta we 'bigu, o nœ: «Na -Kanyo, 'lee, nyoo ka -gbe -a 'ka mnia? Nu, welt -we nyea nyume 'yliyogagte -we 'nia bhloluda -ka, -mi kwœ we mia. ⁶⁹Nu, -amia mia, -a ka dli zu, 'in -a yia we 'jiyibheli nu, -Lagoo -Mowluny o tiea, 'mo -in -mia.»

⁷⁰-Zezu nœ wa -ylae: «Amia nyuma kugbua le so mia de ni, -ami -saa -bha au, we 'ni muv? Nu, au glaa, nyume yabhlo mia *'Kuzuu -nu mo!» ⁷¹O mia we gbada, Simo Isikaliovtv 'yu Zudast o

saa 'hni. Nu, oo Zudast mia, o mi -Zezuu 'bunonya kugbua le 'so glaa, 'bhie, mo yia o wlaa.

-Zezuu bhelia 'ni o dli -gu zu

7 -Muv 'bigu, -Zezu yia Galilee -dudu -gu mni, -zugba o plit 'gbenya 'wu. Nu, o 'ni 'yibha o 'ka Zudee -dudu -gu nyini, Zuifuv 'yugalnya mi o 'bhabhiee 'kli 'yidaa 'gbu. ²Zuifu -fetu -we wa laa -fa -fetu, we ka cipa, ³'in o bhelia nœ o -yla: «-In 'bhu -seli, -in 'ka Zudee mni, 'in -na 'bunonya 'ka -na lenugbu -yoyi. ⁴Nyume -o 'yibhaa nu, wa yibheli o, o' zize o lenugbu. -Sleen, -in mi gbunya ni lenudaa 'gbu, -in -slolu -na 'de dudugv -nyuma 'klu wa 'ka -mi -yoyi.» ⁵Nu, -Zezuu bheliala 'debbie 'ni o dli -gu zu.

⁶'In -Zezu nœ: «-Ami mia, nanv 'yli -zonv 'ni -slo nyini. Amia, 'yli weee nani 'yli amiaa -nu nya. ⁷Dudugv -nyuma 'ni mneni wa 'ka au 'wonye, nu, -ami wa nyea 'wu, -we ka gbu -wa, in ka wa lenugbu 'yliyolabhi, 'in in nœ nu, wa lenugbu -nyu 'yli. ⁸Nu, amia, a mni 'fetu ni -gu. Nanuv 'yli 'ni -slo nyini 'gbu, -ami 'na 'ka mni.» ⁹O bhia -we mia de gbagbie, 'in o yia Galilee -tu.

¹⁰Nu, o bhelia mnia wee 'fetu -gu, 'in -Zezuu 'debbie yia -mo mni zizewiem. O 'ni -zejila 'wu 'tla. ¹¹Wa mi 'fetu -sada, -zugba Zuifuv 'yugalnya nonv o 'yilibila, 'in wa gbaa: «Da oo nyume ni mia?»

¹²-Bha nyuma duun kpelta o -gu, tolva nœ: «Gbu -zonv o nva le», tolva nœ: «-lnnya, we 'ni 'sa -mi, nyuma o nva -dawli 'wu.» ¹³Nu, wa mi Zuifuv 'yugalnya so -daa 'gbu, -o 'kaa -Zezuu gbu gba -zejila 'wu, we -kanyo 'ni -mi.

-Fa -fetu 'yli nya -Zezu -slolua nyuma gbu

¹⁴Da 'fetu 'yli ya 'sole 'plia, -Zezu plaa -Lagobudu 'kadv zo, 'in o yia -mo nyuma gbuslovue bhli. ¹⁵-Bha 'hwegaga -sobhalta Zuifu, 'in wa nœ: «Omo nyume

'nia 'sebh'e 'kpi'a, 'lee, sa ɔ nu, 'in ɔ -yi 'sebh'ea?»

¹⁶ɔ nɛɛ: «Na gbuslolue mia, we'e 'bhv na 'dɛɛ -gbe. Nu, -ɔ tiea 'mi, ɔ -gbe we bhva. ¹⁷Nu, nyume -ɔ -saa dli ɔ 'ka -Lagɔɔ dumagbu lenv, 'ji ɔ yia we yibhelia nu, wee gbuslolue mia, -de -Lagɔɔ -gbe we bhvu, 'in -de na 'dɛɛ 'ɲni nya na gbaa. ¹⁸Nyume -ɔ gbaa ɔ 'dɛɛ 'ɲni nya, ɔ 'dɛɛ 'ylimantee da ɔ talta. Nu, nyume -ɔ taltia -ɔ tiea ɔ, -mɔɔɔ 'ɲni 'ylimantee da, gbuzɔnv ɔ gbaa, ɔ'ɔ 'tubhv yo. ¹⁹Moizi palia tite aun -yla, we 'ni muv? 'In wee tite mia, aun glaa nyume yabhlogbɔɔ 'ni we 'nɔɲwɛ zuda -mi. Nu, lɛɛ -lu ka 'gbu a 'ka 'mi 'bh'aa?»

²⁰-Bha waa nyumaa -zlo gbaa: «Zuzu 'nyuu kpa'a -mi yi? 'Lee, nyɔɔ gba ɔ 'ka -mi 'bh'aa?»

²¹-Zezu 'palia we 'bigv, ɔ nɛɛ: «Gwedigbu -bhlogbɔɔ in nva lɛ, mu subhalta dɛ a 'dɛ weee ɲwegaga. ²²Nu, Moizi ka aun kni -plaplie -slolu. ('In wee kni -plaplie mia, we 'ni Moizi -la we la, ɔ dukpasɪ[§] -wa.) We 'gbu, amia, *Nyapeyli nyaoo, 'in a paa nukpasu kni 'wu. ²³Amia -ka nyume *kni 'wupa Nyapeyli nya, Moizu tite 'nɔɲwezuzvee saa ni, -sleen, -ami -ka nyume -kpabhie jipe Nyapeyli nya ni, 'lee, lɛɛ -lu ka 'gbu a palɪ 'mi -yɔ 'cea? ²⁴Sa a yia -lu -yɔ, a 'na 'bhulu 'sa we -yɔgbu 'wu -ni, a 'bhu gbu 'wu sa tiklu.»

-Zezu -wa -Lagɔɔ -Bhasanyɔ yi?

²⁵-Bha -Zeluzalemv -nyuma tɔlva gbae: «Nyume -ɔ ka da wa mia -talɪda wa 'ka ɔ 'bha, mɔ 'ni da -mu? ²⁶Mɔɔ gbaa -sleen de gbu -zejila 'wu, 'in wa'a -sa ɔ -gu! 'Ji -amta'a 'yugalunya yibhelia we nu, mɔ -wa -Lagɔɔ -Bhasanyɔ -zɔnv yi? ²⁷Nu, ɔmɔ, -ɔ mia da, -a -yi ɔ 'bhvluda da. 'In -Lagɔɔ -Bhasanyɔ mia, ɔ -ka yi, da ɔ yia 'bhva, nyume 'ni -bha da -yi.»

²⁸Da ɔ mia nyuma gbu -sloluda -Lagɔbudu 'kadv zɔ, -bha ɔ 'kpi'a 'wu 'tɪtɛ: «A nɛɛ nu, a -yi 'mi, 'in da in 'bhva a -yi -bha da. We mi 'sa 'bhie, we 'ni na 'de nya in yi. Nu, -ɔ tiea 'mi, ɔ mi tiklu. Amia 'ni ɔ -yi, ²⁹-ami in -yi ɔ, -we ka gbu -wa, ɔ -gbe na bhva, 'in mɔ tiea 'mi.» ³⁰We 'dɛɛ 'gbu wa 'yibha wa 'ka ɔ kpa. Nu, ɔ 'yli 'ni -slɔ nynii 'gbu, nyume yabhlogbɔɔ 'ni ɔ kwezi.

³¹Waa nyuma glaa, nyuma duun ka ɔ dli -gv zv. -Maa nɛɛ: «-Lagɔɔ -Bhasanyɔ mia, ɔ -ka yi ni, gwedigbu nyume ni nva de lɛ, ɔmɔ -nv 'na 'ka -mɔɔ -zi.»

³²-We nyuma duun mia 'ɲwuwɛda ɔ daa, Falizinyuma 'nva we, -bha *-Lagɔbubɔnyaa -cian -yɔ Falizinyuma tiea -mɔ -Lagɔbudu 'kadv ɲwekunya wa 'ka ɔ kpa.

³³-Zezu nɛɛ 'yae: «In -yɔ aun 'sɔ mi -slɔ da bhla -sele nya, -muv 'bigv, -ɔ tiea 'mi, ɔ -gbe na yia lv 'bhitia. ³⁴Nu, na da a yia -taltia yia, 'in a 'nia 'mi 'yia yi, -we ka gbu -wa, da na mnia, amia, a 'ni mneni a 'ka -mɔ mni.»

³⁵-Bha Zuifu gbugbaltia -ylae: «Mɔ ɔ 'ka mnia, 'in -a 'na 'ka ɔ 'yia? 'Lee, Zuifu mia -glɔgv -mɔ *Gleki glaa, wa glaa ɔ yia mnia yi? 'Lee, waa Gleki ɔ yia -slolua mnia yi? ³⁶Welɪ -we mia da ni, sa we 'ji mia? ɔ nɛɛ: «Na da a yia -taltia, 'in a 'nia 'mi 'yia yi,» 'in: «Da in mia mnia, amia, a 'ni mneni a 'ka -mɔ mni.» »

³⁷Nu, 'fetu 'wobhlolu -yli mia, -we -wa wee 'yli 'kadv, we nya -Zezu bea nyuma 'yu, 'in ɔ nɛɛ welɪ 'tɪtɛ nyae: «Nyume -ɔ 'nyumatv -ka 'bha, ɔ yi na -gbe, 'in ɔ 'ka 'ma. ³⁸Nyume -ɔ -ka 'mi dli -gv zv, 'wlwlvnyu -we wlaa 'yliyɔgagie, mu yia ɔ dli zɔ 'wlv, 'sa we mia celɪda -Lagɔsebh'e 'wu.» ³⁹Nyu -we ka gbu ɔ gbaa, -Lagɔɔ Zuzu -wa. Nyuma -wa zva ɔ dli -gv ni, 'mu -Lagɔ yia wa 'nyea. Nu,

§7:22 Dukpasɪ: nu, Ablaamv -Lagɔ 'nyea kni -plaplie ta.

-Lago 'ni -slɔ Zuzu yoo 'pa, ɔ 'ni -slɔ -Zezu 'ɲniylilo 'nyee 'gbu.

⁴⁰Nu, nyuma duun 'nva -Zezuu welt, wa tɔlva nɛɛ: «Ɔ mia de, -Lagɔgbuu -falipanyɔ -a mia wuda, mɔ -wa.»

⁴¹Nyuma tɔlva nɛɛ 'ya: «-Lagɔɔ -Bhasanyɔ mia, mɔ -wa,» nu, tɔlva nɛɛ: «-Lagɔɔ -Bhasanyɔ 'na 'ka Galilee 'bhu, we 'ni muɔ? ⁴²-Lagɔsebhe nɛɛ nu, -Lagɔɔ -Bhasanyɔ mia, *-Davidu zwayli ɔ yia 'bhva. Betilemu -Davidu -zɔɔ mia, -mɔ ɔ yia 'bhva.»

⁴³Ɔ -Zezuu 'gbu waa nyuma ni yia -yɔ 'bhɔbhlu. Wa 'ni 'masleen welt -bhlo -ka. ⁴⁴Nyuma tɔlva 'yibha wa 'ka ɔ kpa. Nu, nyume yabhlogbɔɔ 'ni ɔ kwezi. ⁴⁵Da waa -Lagɔbudu 'kaduu ɲwekunya 'bhva we ɲwɛɛ, 'in wa yia -Lagɔbubɔnyaa -cian -yɔ Falizinyumaa -gbe lu mni. -Bha -maa 'yibhaa wa lae: «Lee -lu ka 'gbu a 'ni -Zezu kpa, 'in a -yɔ ɔ 'ka yia?»

⁴⁶Wa nɛɛ: «-A -ka bhaa 'wlu, nyume 'nia -slɔ nyume ni 'bhisa gba.»

⁴⁷'In Falizinyuma nɛɛ wa -yla: «Amia, ɔ ka 'ya ain -dawli 'wɔnu, we 'ni muɔ?

⁴⁸Zuifuu 'yugalunya -yɔ Falizinyuma glaa, nyume yabhlogbɔɔ 'ni ɔ dli -gu zu.

⁴⁹'In waa nyuma mia de, wa 'ni -amiaa tite -yi, 'in -Lago ka wa me -yɔ la ti.»

⁵⁰Nu, Falizinyume yabhlo mi wa glaa, 'mɔ wa laa 'Nikodemu. (Ɔ 'Nikodemu, -ɔ mnia -Zezu 'yia zlime, mɔ -wa.) Ɔ nɛɛ wa -yla: ⁵¹«-Amiaa tite 'ni gba nu, -a 'bhu sa nyumɛɛ -yɔgbu 'wu. -A 'nu -slɔ ɔ welt, 'in -we ɔ nva le, -a 'ka we yibheli 'bhie, -a 'ka ɔ gbu dlu.»

⁵²Nu, tɔlva palia ɔ ɲwɛɛ, wa nɛɛ: «-Mi mia de, Galilee -nyume -mi mi 'yaa yi? -ln -tali -slɔ -Lagɔwelt zɔ, 'in -na yia nu, -Lagɔgbuu -falipanyɔ yabhlogbɔɔ 'na 'ka Galilee 'bhu.»

[⁵³-Sleen, -mɔmɔ -ka 'wɔsɔ, 'in -mɔɔ mnia -mɔɔ -buduɲwɛɛ.

ɲwnɔ -ɔ wa kpaɔ nukpasu -putu nya

8 Nu, -Zezu mnia *Olivusunyaa -gɔgɔ 'wlu, ²zli zlia, we zluɔkpe -papa, -bha ɔ mnia -Lagɔbudu 'kaduu zɔ lu, 'in nyuma weee yia ɔ -gbe yi. 'In -Zezu yia ladu ɔ 'ka nyuma gbu -slolu. ³-Sleen, -Lagɔɔ titee gwesanya -yɔ Falizinyuma -laa yluk-wuɲwnɔ yabhlo -Zezu 'yu. Ɔɔ ɲwnɔ mia, 'mɔ wa kpaɔ, -zugba ɔ -yɔ nukpasu -putu mi -budu 'wududa. -Bha wa 'yilgbelia ɔ wa 'de weee nyidi. ⁴-Maa nɛɛ -Zezu -yla: «-Slolunya, nu, 'ɲwnɔ -ɔ mia da ni, ɔ -yɔ nukpasu -putu mi -budu 'wududa, 'in wa yia ɔ kpa. ⁵Moiɔ nɛɛ tite 'wu nu, 'sasukpa -ɲwnɔ mia, wa 'bha ɔ gbɔku 'wu. 'In -mi, -in nɛɛ saa?»

⁶Ɔ zɔbhililie nya wa gbaa de welt ni, ɔ 'dee welt 'ka ɔ kpa, 'in wa 'ka ɔ gbu dlu. Nu, -Zezu kwlia 'wu, 'in ɔ yia -di la tli dudu ɔ -kwiteya nya. ⁷Wa mi ɔ layib-hadaa 'gbu, ɔ -sɔa 'wu, ɔ nɛɛ: «Ain glaa, nyume -ɔ 'nia -slɔ gbunyuu yabhlogbɔɔ lenu, -mɔɔ 'pa ɲwnɔ ni gbɔku tia.» ⁸'Bhie, ɔ yi 'yaa 'wukwli, -zugba ɔ celi dudu.

⁹Da wa 'nva ɔ welt, 'in wa yia mnumnie bhli -bhlo -bhlo, we bhilili nyuma kpasu -gu, 'in -Zezuu 'debhlo yia -bha -tu we -yɔ ɔɔ ɲwnɔ. ¹⁰-Sleen, -Zezu -sɔa 'wu, ɔ nɛɛ: «Bhɔɔ, da wa mia? Da amaa gbudulunyaa 'debhie mia? 'Lee, nyume yabhlogbɔɔ 'ni -tu ɔ 'ka an gbu -dulu?»

¹¹Ɔ nɛɛ: «Na -Kanyɔ, nyume yabhlogbɔɔ 'ni da -tu ɔ 'ka 'mi gbu -dulu.»

'In -Zezu nɛɛ: «'In -ami, 'in -dli 'ya an gbu. Nu, a mni -buduɲwɛɛ. We 'bhu -zeen 'wu, ama -putu 'na nuɔu gbunyuu le -niɛ.»]

-Zezu mi dudugu -nyumaa zli nya

¹²-Sleen, -Zezu nɛɛ 'ya nyuma -yla: «-Ami -wa dudugu -nyumaa zli. Nyume -ɔ yia 'mi 'bu nɔa, ɔ 'nia nikpise 'wu nɔa yi. Nu, zli -we wlaa 'yliyɔgagie, 'mu ɔ yia 'yia.»

¹³ -Bha Falizinyuma gbae: «-Na 'de -wa -na gbudayinyo, welɔ -we -na yia gbaa, -a 'na 'ka we gbuzɔnu la.»

¹⁴ ɔ 'palia we 'bɔgu, ɔ nɛɛ: «Nu, na 'de yi na gbudayinyo nya -mɔo, gbuzɔnu -wa. -We ka gbu -wa, mɔ na bhua, we -yo mɔ na mɔna, in -yi -bha da. We mi 'sa 'bhie, amia, da na bhua, a 'ni -bha da -yi, 'in mɔ na mɔna, a 'ni -bha da -yi. ¹⁵ Sa dudugu -nyuma bhua gbu 'wu, 'sa a bhua nyumaa -yɔgbu 'wu. Nu, -ami mia, t'in 'bhu nyume yabhlogbɔɔ -yɔgbu 'wu. ¹⁶ Nu, we -ka nyumɛ -yɔgbu in 'ka 'wɔbhu, na gbuwɔbhuhue mi tuklu. -We ka gbu -wa, we 'ni na 'debhlogbɔɔ bhu wee gbu 'wu, Dide ɔ tiea 'mi, in -yo ɔ 'sɔ mi. ¹⁷ We mi amiaa tite 'wu cɛlida nu, -we gbudayinya 'sɔ -ka gba welɔ -bhlo nya, a mneni a 'ka we dli -gu zu.» ¹⁸ -Ami mi na gbudayinyo nya, 'in Dide, ɔ tiea 'mi, -mɔɔ mi 'yaa na gbudayinyo nya.

¹⁹ Wa nɛɛ ɔ -yla: «Da -na Dide mia?»

-Zezu nɛɛ: «Amia, a 'ni 'mi -yi, 'in a 'ni na Dide -yi, a -ka yaa 'mi -yi, -zugba a -yi yaa na Dide.» ²⁰ Nu, wee gbu ni -Zezu gbaa, -zugba ɔ mi nyuma gbu -sloluda -Lagɔbudu 'kadu zɔ, da wa palta -Lagɔgwezi, we kwesi. ɔnuv 'yɔ 'ni -slɔ nyini 'gbu, nyume yabhlogbɔɔ 'ni ɔ kpa.

-Zezu nɛɛ nu, mnta ɔ yia

²¹ -Zezu nɛɛ 'ya wa -yla: «Mnta na yia, 'in na da a yia -talia. Nu, amiaa gbonyuu lu a yia tɔlta. Da in mia mnta a 'ni mneni a 'ka -mɔ mnt.»

²² -Sleen, Zuifv 'yugalinya nɛɛ: «ɔ 'de ɔ yia 'bhaa yi? -We ka gbu -wa, ɔ nɛɛ: «Da in mia mnta, a 'ni mneni a 'ka -mɔ mnt.»

²³ ɔ 'palia we 'bɔgu, ɔ nɛɛ: «Amia, duduv -nu a -mia, 'in -ami, yalu -nu in -mia. Dudugu -nyuma a -mia, 'in -ami 'ni dudugu -nyume. ²⁴ We 'deɛ 'gbu in yia gba nu, amiaa gbonyii lu a yia tɔlta. 'In tɔlta a yia amiaa gbonyii lu, we -ka nu, a 'ni we dli -gu zu nu, ɔ in -mia, 'mɔ in -mia.»

²⁵ -Bha wa 'yibhaa ɔ lae: «Nyɔɔ -in -mia?»

ɔ nɛɛ: «We 'bhu we gwedida, in mi we ain -yla gbada. ²⁶ In mneni in 'ka gbu duun gba amiaa daa, 'in in 'ka ain gbu dli. Nu, ɔ tiea 'mi, ɔ mi tuklu, 'in -we in 'nua ɔ -gbe, 'mu na gbaa dudugu -nyuma -yla.»

²⁷ Wa 'ni we 'wu la 'nu nu, ɔ Didee gbu ɔ mia gbada. ²⁸ We 'gbu, ɔ nɛɛ wa -yla: «A -ka Nyumɛ 'Yu 'wɔbhu yali 'bhie, a yibhelia we 'ji nu, ɔ in -mia, 'mɔ in -mia. 'Ji a yia we yibhelia nu, t'in nu -lu yabhlogbɔɔ le na 'de -bhlo, nu, -we Dide -slolua 'mi, 'mu na gbaa. ²⁹ Nu, ɔ tiea 'mi ɔ -yo 'mi 'sɔ mi. 'Yɔl weee nya, -we nania ɔ dudv 'mu na nua le, we 'deɛ 'gbu, ɔ 'ni na 'de -bhlo ti.»

³⁰ Da ɔ gbaa gbu ni, -bha nyuma duun zua ɔ dli -gu.

Galɔ 'zayli

³¹ -Zezu nɛɛ Zuifv -wa zua ɔ dli -gu -ylae: «A -ka na welɔ -gu nɔ, a mi na 'bunɔnya -zɔnu nya. ³² In a yibhelia gbuzɔnu, 'in wee gbuzɔnu saa ain gaylo 'wu.»

³³ Wa nɛɛ: «Nu, *Ablaamuv 'yuoyua -a -mia, -amiaa klu -ka bhaa 'wlv, nyume yabhlogbɔɔ 'ni -slɔ -ain galt -zelt. Lee -lu ka 'gbu -na gba -sleen nu, -in 'ka -ain gayloflii -saa?»

³⁴ -Zezu -saa wa -gu, ɔ nɛɛ: «In nɛɛ ain -yla gbuzɔnu sa nu, ɔ nua gbonyuu le, gbonyuu gaylo ɔ -mia. ³⁵ Gaylo mia, yiyinyo -wa, ɔ 'ni -buduɔwɛɛ -nyume 'yɔl weee -nu nya. 'In, -buduɔwɛɛ -kanyɔɔ 'yu mia, -buduɔwɛɛ -nyume ɔ -mia 'yɔl weee nya. ³⁶ Nu, -Lagɔɔ 'Yu -ka ain gayloflii -sa nu, gayloflii a 'bhuaa 'debhie -gbolu. ³⁷ Ablaamuv 'yuoyua a -mia, in -yi we 'ji. Nu, a 'yibha a 'ka 'mi 'bha, -we ka gbu -wa, a 'ɔnwɔ na welɔ -yo. ³⁸ -Ami mia, -we in 'yia Didee -gbe, 'mu na gbaa. 'In amia, -we a 'nua amiaa didee -gbe, 'mu a nua le.»

³⁹Wa n̄e: «-Am̄aa dide m̄ia, Ablaamu -wa.»

Ɔ n̄e wa -ylae: «A -ka Ablaamu 'yua nya -m̄i gbuz̄onu saa, -we Ɔ n̄va l̄e, a ka yaa we l̄enu. ⁴⁰Nu, -sl̄een m̄ia, na 'bhab- h̄ee da a m̄ia -tal̄ida, 'in un ka -nanu ain -yla gbuz̄onu gba, gbuz̄onu -we un 'n̄va -Laḡo -gb̄e. Wee gbu m̄ia, Ablaamu 'n̄i we 'sas̄ukpa -nu l̄enu. ⁴¹Nu, am̄ia m̄i am̄iaa didee l̄enugbu l̄enuda.»

-Bha wa gbae: «-A 'n̄i bhoyi -gu yua nya -m̄i. -A 'de weee ka Dide -bhlo, -Laḡo -wa.»

⁴²Ɔ n̄e wa -yla: «-Laḡo -ka yaa am̄iaa Dide, -zugba a -kalt̄ yaa na z̄e. -We ka gbu -wa, Ɔ -gbe na bh̄va, 'in Ɔ 'gbu in m̄ia -seli. We 'n̄i na 'de nya un yi, m̄o tiea 'm̄i. ⁴³A 'n̄i na weli 'wolan̄uda -m̄i, l̄eē -lu ka 'gb̄va? -We ka gbu -wa, a 'n̄i mn̄eni a 'ka na weli 'n̄u. ⁴⁴Nu, am̄iaa dide -wa 'Kuzu, 'in a 'ȳibha a 'ka 'Kuzuu du- magbu l̄enu. We 'bh̄u we gw̄ed̄ida, we m̄i nyum̄ebh̄anȳo nya. Gbuz̄onu 'n̄i -sl̄o we ŋw̄eē 'w̄l̄u. Gbuz̄onu 'n̄i we 'w̄u -m̄i 'gbu. We 'd̄eē weli m̄ia, m̄v -wa yoyoweli. We m̄i *yokanȳo nya, 'in we m̄ia *yoo dide nya. ⁴⁵'In -am̄i, gbuz̄onu na gbaa 'gbu, a'a ŋwnu na gbu -ȳo. ⁴⁶Ain gl̄aa, nȳo 'ka we -sl̄olu nu, un ka gbunyuu l̄enua? Nu, un -ka gbuz̄onu gba nu, l̄eē -lu ka 'gbu a'a ŋwnu we -ȳo? ⁴⁷Nu, nyum̄e -ka -Laḡo -nu nu, -Laḡo weli Ɔ n̄va. A 'n̄i -Laḡo -nu, we 'd̄eē 'gbu a 'n̄ia wee weli nya 'n̄uda -m̄i.»

-Zeu -ȳo Ablaamu 's̄o nȳidi, nȳo 'ȳlia?

⁴⁸-Sl̄een, Zuifu n̄e: «-A -ka gba nu, Samaliyu -in -m̄ia, 'in zuzu 'nyuu m̄i -m̄i 'w̄u, -a 'n̄i yo 't̄vb̄h̄u, we 'n̄i m̄v?»

⁴⁹-Zeu n̄e: «-ln̄nya, we 'n̄i nu, zuzu 'nyuu m̄i 'm̄i 'w̄u. Nu, na Dide na z̄va -bha. Am̄ia'a z̄v -bha 'm̄i. ⁵⁰'In 'ȳliman̄i

na 'd̄e, -Ɔ 'ȳibhaa na 'ŋn̄i 'ȳliman̄i, Ɔ m̄i -bha, m̄o bh̄va gbu 'w̄u. ⁵¹'In n̄eē ān -yla gbuz̄onu sae: nyum̄e -Ɔ z̄va na weli 'n̄v̄ŋwe, Ɔ 'na 'ka t̄lt̄le 'ȳi.»

⁵²Zuifu n̄e: «Nu, -a -ȳi -sl̄een we 'ji nu, zuzu 'nyuu m̄i -m̄i 'w̄u. Ablaamu -ȳo -Laḡoḡb̄v̄v̄ -fal̄ipanya ka t̄li. 'In -m̄i, -in n̄eē, nyum̄e -Ɔ -ka -na weli 'n̄v̄ŋwe z̄v, Ɔ 'na 'ka t̄lt̄le 'ȳi. ⁵³Nu, -am̄iaa dide Ablaamu ka t̄li. 'Lee, -m̄i 'ȳlia -m̄i -z̄ia -am̄iaa dide Ablaamu ȳi? -Laḡoḡb̄v̄v̄ -fal̄ipanya ka 'ya t̄li. Sa -na bh̄u -na 'd̄e 'w̄va?»

⁵⁴-Zeu n̄e: «In -ka na 'de 'ȳliman̄i, -m̄v 'n̄i 'ji -ka. Nu, na Dide 'ȳliman̄ia na 'ŋn̄i, na Dide -Ɔ ka daa a gbaa: «M̄o -wa -am̄iaa -Laḡo.» ⁵⁵'In, a 'n̄i Ɔ -ȳi, -am̄i -ȳi Ɔ. In -ka gba nu, un 'n̄i Ɔ -ȳi, -zugba am̄ia 'bh̄isa un m̄ia yokanȳo nya. Nu, un -ȳi Ɔ, 'in na n̄o Ɔ weli -gu. ⁵⁶'M̄vna ka am̄iaa dide Ablaamu ye, nu, 'ȳli -we nya un 'kaa yi, Ɔ 'ka -bha 'ȳu 'gbu. Ɔ 'ȳia wee 'ȳli -ȳo, 'in Ɔ ȳia 'm̄vna li.»

⁵⁷Zuifu n̄e Ɔ -yla: «Aya! -In 'n̄i -sl̄o -z̄v gl̄v 's̄o 'ya kuḡbua li, 'in -in ȳia Ablaamu 'ȳi ȳi?»

⁵⁸-Zeu n̄e: «In n̄eē ān -yla gbuz̄onu sae: Ablaamu 'n̄ia -sl̄o 'w̄l̄u, -am̄i m̄i.»**

⁵⁹-We m̄ia daa 'gbu, wa ȳia gb̄o'ku lab̄hu, wa 'ka we Ɔ 'w̄obha. Nu, -Zeu z̄izea, 'in Ɔ ȳia -Laḡo'budu 'kad̄v z̄v 't̄la.

-Zeu -bloa 'l̄o'lo'nȳo 'ȳli

9 Da -Zeu m̄ia mn̄ida, nyum̄e yab̄hlo wa 'kaa gw̄alt̄, -Ɔ 'l̄o'a, 'in Ɔ ȳia Ɔ 'ȳi. ²-Bha Ɔ 'bun̄onya 'ȳibhaa Ɔ lae: «W̄labi, nyum̄e m̄ia d̄e ni, wa 'kaa Ɔ gw̄alt̄, Ɔ m̄i 'l̄oda. 'Lee, m̄o n̄va gbunyuu l̄e yaayu, Ɔ 'nyaa -ȳo Ɔ dide -wa ȳi?»

³Ɔ 'p̄alt̄a we 'b̄iḡv, Ɔ n̄eē: «Ɔm̄o kl̄aa, Ɔ 'nyaa kl̄aa, we -ȳo Ɔ dide, we 'n̄i wa gbunyuuu gbu. Nu, 'l̄o Ɔ 'l̄o'a da ni, -Laḡo lub̄ho 'ka we 'd̄e -sl̄olu Ɔ gb̄eḡbeun gbu -wa. ⁴Da z̄lt̄ m̄ia -sl̄o da, we m̄i nu, -Ɔ

** 8:58 Wee weli ni -Zeu gbaa da ni, we -ȳo 8.24 's̄o 'ji -bhlo. Nu, -Laḡo -m̄ow̄l̄v ŋn̄u 'd̄eb̄hie Ɔ z̄va Ɔ 'd̄e. Zuifu 'w̄l̄uk̄v̄v̄n nu, -Laḡo Ɔ v̄el̄ia.

tiea 'mi -a 'ka ɔ lubho nu. Nu, sabɔ mi yida, da nyume yabhlogbɔɔ 'nua mneni ɔ 'ka lubho nu. ⁵Da in mia -slɔ dɔdɔ -gu, dɔdɔgɔ -nyumaa zli in -mia.»

⁶-Zezu bhia gbu ni gbagbie, ɔ 'paa -dle dɔdɔ, ɔ nua plapti le we nya, 'mu ɔ tlia 'lɔlɔnyɔɔ 'yli -gu. ⁷'In ɔ nɛɛ: «Mni budoa 'nyu -we wa laa Siloe lu. (Siloe ji -wa: pa yoo.) ɔ mnia -mɔ, ɔ budoa wee 'nyu lu, ɔ 'kaa luyi, -zugba ɔ mi la 'yida sa 'vayii.»

⁸ɔ -zɔɔ -bhelia -yɔ -wa yia 'cin ɔ zlada, -maa nɛɛ: «ɔ mia da ni, nyume -ɔ zladaa mɔ, we 'ni mɔɔ?» ⁹Nyuma tɔlva nɛɛ: «Mɔ -wa mɔ!» Tɔlva nɛɛ 'ya: «-lnnya, we 'ni ɔmɔ, ɔ 'wɔwɔlu -wa.»

-Bha ɔ 'de gbae: «-Ami -wa gbuzɔnu sa.»

¹⁰Wa nɛɛ ɔ -yla: «Sa -na 'yli -bhlolu 'wɔlaa?»

¹¹ɔ nɛɛ: «Nyume wa laa -Zezu, ɔ nua plapti le, 'mu ɔ tlia na 'yli -gu. 'In ɔ nɛɛ nu, in mni budoa Siloe lu. In mnia -mɔ, in budoa, 'in na 'yli yia -blo.»

¹²Wa nɛɛ: «Da ɔ nyume mia?»

ɔ nɛɛ: «In 'ni ɔ da -yi!»

¹³-Sleen, 'lɔlɔnyɔ -ɔ ka 'yli -Zezu -bloa, 'mɔ wa kwaa Falizunyumaa 'yu. ¹⁴Nu, 'yli -we nya -Zezu nua plapti le ɔ -dle nya, 'in ɔ yia 'lɔlɔnyɔɔ 'yli -blo ni, Nyapeyli -wa.

¹⁵We 'dɛɛ 'gbu, da wa kwaa ɔɔ 'lɔlɔnyɔ Falizunyumaa 'yu, sa ɔ 'yli -blolua 'wɔla, 'in -maa yi 'yaa we ɔ la 'yibha. ɔ nɛɛ: «ɔ tlia na 'yli -gu plapti, in budoa, 'in in yia layi.»

¹⁶Waa Falizunyuma glaa, tɔlva nɛɛ: «Nyume mia da ni, ɔ 'ni -Lagɔɔ -gbe 'bhu, we 'dɛɛ 'gbu ɔɔ zva Nyapeyilu tite 'nɔɔwe.»

Nu, tɔlva nɛɛ 'ya: «Nyume -ɔ nua gbonyuu le, ɔ 'ni mneni ɔ 'ka 'sasɔkpa -gwedigbu lenu.» Gbu ni -gu wa 'ni weli -bhlo -ka.

¹⁷-Sleen, wa yi 'yaa ɔɔ 'lɔlɔnyɔ layibhae: «In -mi naa, -ɔ -bloa -na 'yli, sa -na gba ɔ daa?»

ɔ nɛɛ: «-Lagɔgbuu -faltpanyɔ -wa.»

¹⁸Nu, waa Zuifvu 'yugalnya 'ni we -yɔɔɔwɔnu nu, ɔ nyume ka zlume 'lɔ, 'in -sleen, ɔ mi layida. -We mia da, we 'dɛɛ 'gbu wa yia ɔ dide -yɔ ɔ 'nyaa la. ¹⁹'In wa yia wa layibhae: «Lee, nyume ni mi amiaa 'yu nya gbuzɔnu saa? A nɛɛ nu, a 'kaa ɔ gwali, ɔ mi 'lɔdaa? Lee -lu nu le 'in ɔ yi -sleen laa?»

²⁰-Maa nɛɛ: «-A -yi we 'ji nu, -amiaa yu -wa, nu, -a 'kaa ɔ gwali, ɔ mi 'lɔda.

²¹-We nua le 'in ɔ yia -sleen la, 'in -ɔ -bloa ɔ 'yli, -a 'ni we -yi. A 'yibha ɔ 'de la. Sa we 'plia ɔ gbegbeun ɔ 'de 'ka we gba, nu, ɔ 'ni 'nyenyeyu.» ²²ɔ dide -yɔ ɔ 'nyaa mi Zuifvu 'yugalnya sɔdaa 'gbu, wa yi 'saa gba. -Maa ka we zu nu, nyume -ɔ -ka gba ni, -Zezu -wa -Lagɔɔ -Bhasanyɔ, wa 'ka ɔ -Lagɔbudu ɔ vu. ²³We 'dɛɛ 'gbu ɔ dide -yɔ ɔ 'nyaa nɛɛ: «ɔ 'ni 'nyenyeyu, a 'yibha ɔ 'de la.»

²⁴Falizunyuma laa ɔ -zakpa 'sɔnu, wa nɛɛ ɔ -yla: «-In gba gbuzɔnu -Lagɔ 'yu, -amia -yi we 'ji nu, ɔ nyume mia, gbonyuu -lenuyɔ -wa.»

²⁵ɔ nɛɛ: «ɔ -ka gbonyuu -lenuyɔ, in 'ni we 'ji -yi. Gbu -we in -yia 'ji, we -bhlogbɔɔ: in ka 'lɔ, 'in -sleen, in mi layida.»

²⁶-Maa nɛɛ: «Mɔɔ -lu ɔ nu -mi -yla lea? Sa ɔ nu, 'in ɔ yi -na 'yli -bloa?»

²⁷ɔ 'palia wa weli 'bɔgu, ɔ nɛɛ: «In ka yaa we aɔn -yla gba, 'in a 'ni na weli yukwli pulu, lee -lu ka 'gbu a 'yibha 'ya a ka we 'nua? Lee a 'yibha a 'ka ɔ 'bunonya -ze -wa yi?»

²⁸Wa velia ɔ, wa nɛɛ: «-Mi -wa ɔ 'bunonyɔ. -Amia mia, Moizu 'bunonya -a -mia. ²⁹-We ka 'ji -a -yia, mu -wa nu, -Lagɔ ka Moizu -yla gbu gba. 'In ɔmɔ mia, da ɔ bhulua, -a 'ni -bha da -yi.»

³⁰ɔ nyume nɛɛ wa -yla: «-We subhalta nyume ɔwegaga mu nu: amia 'ni ɔ 'bhuluda da -yi, 'in ɔ yia na 'yli -blo! ³¹Nu, -a -yi we 'ji nu, -Lagɔɔ 'nu gbonyuu -lenuyɔɔ weli. Nyume -ɔ mia -Lagɔnyumee 'zayli nya, 'in ɔ nua ɔ du-

magbu le, ɔ welt -Lagɔ nua. ³²-A 'ni -slɔ 'nu -gba nu, nyume wa 'kaa gwalt, -ɔ 'lɔa, nyume yabhlo ka ɔ 'yli -blo. ³³Nyume -ɔ nua gbu ni le, -Lagɔɔ -gbe ɔ bhua, we 'ni yaa we gbu, ɔ 'ni -lu yabhlogbɔɔ mneni.»

³⁴Waa Falizinyuma nɛɛ: «We 'bhu -na gwalt bhla, -na -kpbahie mi gbunyuu lu. -Mi 'ni mneni -in 'ka -amia gbu -slolu!» -Bha Falizinyuma vua ɔ.

Lɔlɔnyaa 'zayli

³⁵Nu, -Zezu ka 'nu nu, wa ka ɔ nyume vu. ɔ 'yia -mɔɔ, 'in ɔ nɛɛ ɔ -yla: «Lee -mi, Nyumɛɛ 'Yu -na zu dli -gbu?»

³⁶ɔ nyume nɛɛ: «Na -kanyɔ, nyɔɔ ɔ -mia? Gba we, 'in un 'ka ɔ dli -gu zu.»

³⁷-Zezu nɛɛ ɔ -yla: «'Mɔ -na yia da -yɔ, 'in mɔ mia da -mi -yla gbada.»

³⁸-Bha ɔ gbaɛ: «Na -Kanyɔ, dli na zua -mi -gu.» 'In ɔ yia ɔ bubɔ ɔ 'yu 'kukolu sibhie nya.

³⁹We 'bigu, -Zezu nɛɛ: «-We -wa nyi-maa -yɔgbu 'wubhubhue, -we ka 'gbu in yia dudu -gu yi ni, mu -wa nu, nyuma -wa'a 'yia la, wa 'ka layi, 'in -wa yia la, wa 'ka 'lɔ.»

⁴⁰Falizinyuma tɔlva -wa mia -bha, wa 'nua we, 'in wa nɛɛ: «-Amia naa, 'lɔlɔnya -a -mia yi?»

⁴¹-Zezu nɛɛ: «A -ka yaa 'lɔlɔnya ni, a 'na 'ka ya gbunyuu 'wlu -ka. -Sleen, a nɛɛ: (-A yi la) we 'dɛɛ 'gbu amiaa gbunyuu mi aun 'wlu.»

Bhlabhleɛ 'yliyɔzɔnyɔ -zɔnu

10 «Nu, un nɛɛ aun -yla gbuzɔnu sae: nyume -ɔ 'nia 'suoo ŋweɛ plati, -ɔ -gblata 'suoo da -putu, 'wienyɔ -yɔ nyume 'nyuu ɔ -mia. ²Nu, nyume -ɔ palata 'suoo ŋweɛ, mɔ -wa bhlabhleɛ 'yliyɔzɔnyɔ. ³'In bhlabhleɛ 'suoo ŋwekɔnyɔ kalta klolo ɔ -yla, 'in bhlabhle nua we 'yliyɔzɔnyɔ welt. Bhlabhle -mɔv -ka -mi, we 'ŋni -yɔ ɔ lalia we, 'in ɔ kwaa we bhlabhlenya 'pipee. ⁴ɔ -ka we 'dɛ weee wleli, 'in ɔ nɔa we 'yu. ɔ mi -sleen we 'yu, 'in we nɔa ɔ

'bi, -we ka gbu -wa, we -yi ɔ welt. ⁵We'e nɔ nyume -putu 'bi. Nu, kwɛɛ we gwaa ɔ, we 'ni ɔ welt -yii 'gbu.» ⁶Gbuu nine ɔ 'paa da -zugba ɔ mi gbada, nyuma 'ni we 'wulanu.

⁷-Bha -Zezu gba 'yae: «In nɛɛ aun -yla gbuzɔnu sa nu, -ami -wa bhlabhleɛ 'suoo ŋweɛ. ⁸In 'nia -slɔ yi, -wa weee yia, 'wienya wa -mia, 'in wa mia nyuma 'yii nya. Nu, bhlabhle 'ni wa welt 'nu. ⁹'In bhlabhleɛ 'suoo ŋweɛ mia, -ami -wa. Nu, nyume -ɔ -ka na -gbe plati, 'in ɔ bhua gbu 'wu. Wee 'suoo ŋweɛ ɔ yia palata, 'in -bha ɔ yia 'lata 'bhie, ɔ 'ka lililu 'yi. ¹⁰'Wienyɔ mia, ɔ -ka yi ni, 'wie klaa, 'bhahhie klaa, we -yɔ lasaste, we 'gbu ɔ yia. -Ami mia, nyuma 'ka 'yliyɔgagie 'yu 'gbu in yia yi. 'In wee 'yliyɔgagie mia, wa 'ka we 'yi duun.

¹¹«Nu, -ami -wa bhlabhleɛ 'yliyɔzɔnyɔ -zɔnu. Bhlabhleɛ 'yliyɔzɔnyɔ -zɔnu mia, ɔ 'dɛɛ 'yliyɔgagie ɔ saa dli -gu ɔ bhlabhleɛ 'gbu. ¹²Nu, lubhonnyɔ -ɔ 'nia bhlabhleɛ 'yliyɔzɔnyɔ, 'in bhlabhle 'nia ɔ -nu, -fliigwi -ka yida -mi, ɔ -ka we -yɔyi, 'in ɔ tia -bha we bhlabhle -gwagwie nya. We -ka bhlabhle tɔlva kpa, 'in we pnu mumnia la. ¹³-We ka gbu -wa, lubhonnyɔ -ɔ mia 'gwezii datalɔda, ɔ ɔ stali ɔ 'de bhlabhleɛ 'gbu. ¹⁴Nu, -ami -wa bhlabhleɛ 'yliyɔzɔnyɔ -zɔnu. Sa in -yia na bhlabhle, 'in na bhlabhle -yia 'mi ni, ¹⁵'sa Dide -yia 'mi, 'in, in -yia na Dide. 'In na palta na 'yliyɔgagie la na bhlabhleɛ 'gbu. ¹⁶Bhlabhle tɔlva un kaa, -mumunya mia da suo ni 'wu, we 'ni -slɔ -mɔv glaa -mi. We mi nu, in gɔgwlati we 'wlu. Na welt we yia 'nua, 'in we 'dɛ weee 'ka -zlo -bhlo -we kaa 'yliyɔzɔnyɔ -bhlo -ze.

¹⁷«Nu, na Dide -kali na ze. -We ka gbu -wa, in ka na 'yliyɔgagie lapali. 'In 'wu na yia we 'bhua. ¹⁸Wee na 'yliyɔgagie mia, nyume yabhlogbɔɔ 'ni mneni ɔ 'ka 'mi we kwɛɛ -sa, na dlu da in palta we la. In ka we se in 'ka we lapali, 'in, in ka we se in

'ka 'ya we 'wubhu. Tite na Dide tia 'mi -yɔ, mu mia de.»

¹⁹ -Zezuu weli ni sisalta Zuifu -yɔ. ²⁰ Wa glaa, nyuma duun nɛɛ: «Zuzu 'nyuu mi ɔ 'wu, -sabhe mi ɔ 'bhada, lee -lu ka 'gbu a pulu ɔ yukwlia?»

²¹ Tolva nɛɛ: «Weli -we ɔ gbaa de ni, Zuzu 'nyuuu 'wominyɔ weli 'ni 'sa -mi. 'Lee, zuzu 'nyuu mneni we 'ka 'lɔlɔnyɔ 'yli -bloo?»

-Zezu nɛɛ ɔ mi -Lagoɔ 'Yu nya

²² Nu, -Lagɔbudu 'kaduɔ -kaliyilu 'fetu ka nyini -Zeluzalemɔ. -Zuo -zu, -sa wa saa we. 'ln, ɲwɔtlɔyibhla -wa. ²³ -Lagɔbudu 'kadu ɲwɛɛ, da wa laa Salomɔɔ palu 'kadu, we bhunya -yɔ -Zezu mia -zieda. ²⁴ -Sleen, Zuifu gbelia ɔ, 'in wa nɛɛ: «Lebhla -in 'ka -amɔaa dli yali -saa? Nu, -mi, in -ka -Lagoɔ -Bhasanyɔ, gba we -an -yla sa 'vayɔ.»

²⁵ -Zezu nɛɛ wa -ylae: «ln ka we ain -yla gba, 'in a 'ni we dli -gu zu. Nu, gbu na nva le na Didee 'ɲni nya, mu -wa na gbudayinya. ²⁶ Nu, a 'ni na bhlabhle glaa -mi, we 'dee 'gbu a'a zua 'mi dli -gu. ²⁷ Na bhlabhle mia, na weli we nva. -Amɔ -yi we, 'in we nɔa 'mi 'bi. ²⁸ 'Yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka, 'mu na nyɛa we. We 'na 'ka labhu -bhlɔkɔɔ -gba, 'in nyume yabhlogbɔɔ 'na 'ka 'mi we kwɛɛ -sa. ²⁹ Na Dide ɔ 'nyɛa 'mi we yoo, ɔ 'yli ɔ -zi -lu weee. 'Bhie, nyume yabhlogbɔɔ 'ni mneni ɔ 'ka we na Dide kwɛɛ -sa.†† ³⁰ -Amɔ -yɔ na Dide 'sɔ, -a -bhlo.»‡‡

³¹ -Bha, Zuifu 'bhu 'yaa gbɔku la wa 'ka we ɔ 'wubha. ³² We 'dee 'gbu -Zezu nɛɛ wa -ylae: «Libho -zɔnɔɔ -zlo, -we 'bhua na Didee -gbe, in nva le amɔaa 'yibadi, a 'ya -yɔ, we glaa, -mumu ka 'gbu a 'ka 'mi 'bha gbɔku nyaa?»

³³ Zuifu nɛɛ ɔ -yla: «We 'ni lubho -zɔnɔɔ 'gbu -a 'yibha -a 'ka -mi 'bha gbɔku nya, nu, -Lagoɔ -in velta, we gbu -wa. Nu, nyume -in -mia, 'in -na bhua -na 'de 'wu -Lagoɔ 'bhisa!»

³⁴ -Zezu nɛɛ: «We mi celida amɔaa tite 'wu nu, -Lagoɔ nɛɛ: <-lagɔnya a -mia.>

³⁵⁻³⁶ -A -yi we 'ji nu, -we mia celida -Lagɔsebhe 'wu, nyume 'ni mneni ɔ 'ka we lasa. -Wa ka -nu nya -Lagɔweli mia celida, ɔ -ka -maa la <-lagɔnya> ni, 'in -ami, -Lagoɔ -ka -bha 'mi -sa, 'in ɔ -ka 'mi tie dudu -gu ni, 'lee, sa a mneni a 'ka gba nu, in ka -Lagoɔ velta, nu, in nɛɛ in mi -Lagoɔ 'Yu nyaa 'gbuɔ? ³⁷ Nu, in 'ni na Didee lubho nu ni, a 'na zulu 'mi dli -gu -ni. ³⁸ Nu, in -ka we lenu ni, 'in a 'ni yaa 'mi dli -gu zua yioo, wee libho -zɔnɔɔ mia, a zu we dli -gu. 'ln a 'ka we 'jiyibheli 'nanɔɔ nu, Dide mi 'mi 'wu, 'in in mi ɔ 'wu.» ³⁹ Wee gbu nu 'gbu, wa 'yibha 'ya wa 'ka ɔ kpa, 'in ɔ yia wa kwɛɛ 'tla.

⁴⁰ -Sleen, -Zezu yia Zudeen nyuu -kakpe yabhlo -gu mni. Da Zaan batizee bhaa nyuma, -bha ɔ -dia la. ⁴¹ Nyuma duun yia ɔ -gbe, wa nɛɛ: «Zaan 'ni gwedigbu yabhlogbɔɔ lenu, nu, -we weee ɔ gbaa nyume nu daa, we mi gbuzɔnu nya.» ⁴² -We mia ni -gu, nyuma duun zua ɔ dli -gu.

-Lazalu tɔtlɔgbu

11 ¹⁻² Nu, nyume yabhlo wa laa -yɔ Maati 'sɔ mi 'ya Betani, ɔ bhɔɔa wa -mia. (Malii ɔ 'kaa Nyumaa -Kanyɔ *-lasiklɔ bhv -yɔ tli, 'in ɔ 'kaa we -yɔsɛ ɔ 'dee 'nyi nya ni, ɔ Malii -wa.) Nu, 'yli yabhlo nya, 'in -Lazali yia gu bhli. ³ We 'dee 'gbu, ɔ bhɔɔa yia nyume tie, wa 'ka

††10:29 'Sebhe tolva nɛɛ: «-We na Dide 'nyɛa 'mi yoo, we 'yli we -zi -lu weee.»

‡‡10:30 Nu, -Zezu -ka gba nu, ɔ -yɔ -Lagoɔ 'sɔ -bhlo, -Lagoɔ ɔ velta Zuifuɔ 'wlukuvn, wa titee solv. We 'dee 'gbu wa 'yibha wa 'ka ɔ 'bha.

-Zezu la. Ɔ mnia -Zezuu -gbe, 'in Ɔ nɛɛ: «Na -Kanyɔ, -na jijli -tale ka gu -yɔ.»

⁴Da -Zezu 'nva we, Ɔ nɛɛ: «Nu, gu -we yia -Lazali -yɔ, we 'ni Ɔ 'bhabhɛɛ 'gbu we yi Ɔ -yɔyi, we 'ka -Lagɔɔ 'ɣnumnieɛ 'tɛɛ -sloluu gbu -wa. -Bha wa yia -Lagɔɔ 'Yuu 'ɣni -mnɔna.»

⁵Nu, -Zezu 'ni Maati klaa, Ɔ bhɔbɔ klaa, we -yɔ -Lazalu zekali -sɛ. ⁶'In Ɔ 'nva nu, -Lazali ka gu -yɔ, wa laa Ɔ, Ɔ 'ni -mɔ mni. Da Ɔ mia, Ɔ li -bha 'yɛ 'sɔ. ⁷'In Ɔ nɛɛ Ɔ 'bunɔnya -yla: «-A mni Zudee lu.»

⁸Ɔ 'bunɔnya nɛɛ: «*Wlabi, dayɛda, Zuifu 'yibha wa 'ka -mi 'bha gbɔku nya, 'in -na gbaa -in 'ka -mɔ lumni yi?»

⁹Ɔ nɛɛ: «We bhlili zɛgu, jibhe 'ka zɔ, mu -wa 'yɛ zɛ. Nyɛmɛ Ɔ nɔa zɛ, Ɔ zɔ gozo, -we ka gbu -wa, zɛ san mi -bha.

¹⁰Nu, we -ka sabɔ Ɔ nɔ, 'in Ɔ gozoa, -we ka gbu -wa, san 'ni -bha -mi.» ¹¹Weɛnya nu 'biɔ, Ɔ nɛɛ: «-Amɛa 'tale -Lazali ka 'yɛaa ɣwɔ, nu, mniɛda in mia in 'ka Ɔ ganɔ.»

¹²Ɔ 'bunɔnya nɛɛ Ɔ -yla: «-Amɛa -Kanyɔ, we -ka 'yɛaa Ɔ ɣwɔ, 'pva Ɔ yia.»

¹³-We -Zezu 'yibhaa Ɔ 'ka gba, mu -wa nu, -Lazali ka tɛ. Nu, Ɔ 'bunɔnya nɛɛ 'sa nu, 'yɛaa 'debbie Ɔ saa 'ɣni.

¹⁴-Bha -Zezu gbaa wa -yla sa tukɛ: «-Lazali ka tɛ. ¹⁵Nu, Ɔ ka tɛ, 'in in 'ni -mɔ -mi, we 'dɛɛ 'gbu na lia 'muna amɛa daa. 'In, a 'ka 'mi dɛ -gu zɔb gbu -wa. Nu, -a mni Ɔ -gbe.»

¹⁶-We mia ni -gu, Toma wa laa -Zɛyaa nɛɛ -Zezuu 'bunɔnya tɔɔva -yla: «-A -yɔ Ɔ 'sɔ mni, 'in -a 'ka dabhlo tɛ.»

¹⁷Nu, da -Zezu mniɛ -mɔ, 'in Ɔ yia 'nu nu, wa ka -Lazali 'kwie gbawla 'wufa, we li 'yɛ -mnva.^f ¹⁸Nu, Betani mi -Zeluzalem kwesi, we nyɛɛdɛ mneni we 'ka kilomɛtɛ ta nyini. ¹⁹We 'dɛɛ 'gbu Zuifu duun yia Maati -yɔ Malii -gbe yi, wa 'ka wa 'yuo 'pa wa bheli tɛtɛɛ 'gbu.

²⁰Da Maati 'nva nu, -Zezu mi yida, 'in Ɔ yia Ɔ yoo -saa mni, -zugba Malii -mɔ -dɛ -budu zɔ la. ²¹Maati -yɔ Ɔ gbelia 'wu, 'in Ɔ nɛɛ Ɔ -yla: «Na -Kanyɔ, nu, -in -ka yaa -seli -mi, na bheli 'na 'ka yaa tɛ. ²²Nu, in -yi -sɛɛn we 'ji nu, -we -na yia -Lagɔ -zɛɛɛ, 'nyɛa Ɔ yia -mi we.»

²³Ɔ nɛɛ Ɔ -yla: «'Wu amaa bheli yia -sɛa.»

²⁴-Mɔ nɛɛ: «'In -yi we 'ji nu, dɔɔɔ bhia zɛ mia, Ɔ -yɔ tɛtɛɛɛ yia 'wɔsɔa.»

²⁵-Zezu nɛɛ Ɔ -yla: «'Tɛtɛɛɛ yia 'wɔsɔɔnyɔ mia, -ami -wa, 'in -Ɔ nyɛa nyuma 'yɛiyɔgagɛ, -ami -wa. Nyɛmɛ Ɔ -ka 'mi dɛ -gu zɔ, Ɔ 'de yi tɛoo, 'yɛiyɔ Ɔ yia -gaa. ²⁶'In nyɛmɛ Ɔ -gaa 'yɛiyɔ, 'in -Ɔ zɛa 'mi dɛ -gu, Ɔ 'na 'ka tɛ. -We in gbaa dɛ, 'lee, a zɔ we dɛ -gu?»

²⁷Ɔ nɛɛ: «'In, na -Kanyɔ, in ka we dɛ -gu zɔ nu, -in mi -Lagɔɔ -Bhasanyɔ nya, 'in -in mi -Lagɔɔ 'Yu -Ɔ 'kaa dɔɔɔ -gu yi nya.»

²⁸Weɛ ni -gu Ɔ mni Ɔ bhɔbɔ Malii laa, 'in Ɔ yia Ɔ ɣwɔɣwɛni: «-Amɛa -Slolunyɔ mi da, Ɔ nɛɛ a mni.» ²⁹Malii 'nva we, -bha Ɔ -sɔa 'wu sa slɔ, 'in Ɔ yia Ɔ -gbe mni,

³⁰-zugba -Zezu 'ni -slɔ wee -zɔɔ pla, da Maati tɛa Ɔ, -bha Ɔ mia. ³¹Zuifu tɔɔva -yɔ Malii -dɛ -mɔ -budu zɔ la, -zugba wa pa Ɔ 'yuo. Malii -sɔa 'wu sa slɔ, Ɔ 'tɛaa, wa 'yia Ɔ -yɔ, 'in wa yia yɛɛɛɛɛ, 'in wa nɛɛ wa 'dekpva nyɛɛɛdɛ nu, gbawla -gu Ɔ mni Ɔ 'ka -mɔ wili, -bha wa mni Ɔ 'bi.

³²Da -Zezu mia, Malii nyɛɛɛ -bha, Ɔ 'yia Ɔ -yɔ, 'in Ɔ yia Ɔ bhu -yɔ bhlili, -bha Ɔ gbac: «Na -Kanyɔ, -in 'ka yaa -seli -mi ni, na bheli 'na 'ka yaa tɛ.»

³³Da -Zezu 'yia Ɔ wida, 'in Zuifonyɛ -wa -laa Ɔ yoo, -maa mi 'yaa wida, -bha -gbagbi sloa Ɔ 'wu, 'in Ɔ dɛ yia sumani. ³⁴Ɔ nɛɛ: «Da a zɔ Ɔ 'kwiea?»

Wa nɛɛ: «-Amɛa -Kanyɔ, -in yi -in 'ka -bha 'yɛ.»

^f11:17 Nu, Zuifu -gbe, nyɛmɛ -ka tɛ, 'in wa faa Ɔ 'kwie gbawla 'wu wee 'yɛ -bhlokpaɛɛ zɛ.

³⁵ -Bha -Zezu wia.

³⁶ 'In Zuifu n̄e: «A -tali, ɔ 'ni ɔ zekali -se!»

³⁷ Nu, wa glaa nyuma tɔlva n̄e: «Nyume ɔ -bloa 'lɔlɔnyaa 'yli, lee -lu ka 'gbu ɔ 'ni mneni ɔ 'ka yaa -Lazalu tɔltɔle 'yoo -kulva?»

-Zezu -sɔlva -Lazali 'wu tɔltɔlnya glaa

³⁸ 'Ya -bhlokpade, -gbagbi sloa -Zezuu kuzɔ, 'in ɔ yia gbawla -gbu mni. Nu, wee gbawla mia, tukpaa gbacizɔ we mia, 'in tukpa -boklo 'kadu mia we ŋw̄e. ³⁹ ɔ n̄e: «A -sa -bha wee tukpa.»

'In ɔ tɔla, ɔ bhɔɔ Maati n̄e: «Na -Kanyɔ, ɔ 'ni -bha ŋne 'pa -sleen? ɔ tɔla, we 'yli -m̄nvanu ni -zeen.»

⁴⁰ Nu, -Zezu n̄e ɔ -yla: «'Lee, in 'ni an -yla gba ni, a -ka 'mi dli -gbu zu, 'in a yia -Lagɔɔ 'ŋnumte -yɔɔ?»

⁴¹ -Bha wa -saa -bha tukpa. -Zezu 'bhua 'klu 'wu yali, ɔ n̄e: «Dide, -Mi na paa fuo, -we ka gbu -wa, -in ka na weli -yɔŋwnu.

⁴² Nu, in -yi we 'ji ni, 'wu -na ŋwnua na weli 'yli weee nya. Gbuzɔnu mu, nyuma duun -wa gbelia da 'mu 'gbu na gbaa we, wa 'ka dli zu nu, -mi tiea 'mi.» ⁴³ ɔ gbaa weli ni, 'in ɔ n̄e weli 'tute nyae: «-Lazali, 'tla -mɔ!» ⁴⁴ -Lazali, ɔ tɔl yaa, ɔ 'tlaa -mɔ, -zugba ɔ bhv -yɔ ɔ sɔnya mi gbuanda 'naa kibhe nya. 'Naa mi ɔ 'klu -yɔ bibeda.

-Bha -Zezu gbaa nyuma -yla: «-We weee mia de ɔ -yɔ, a -blo we, a 'tide ɔ 'yi, ɔ 'ka mni.»

(Mt 26.1-5; Mk 14.1-2; Lk 22.1-2)

⁴⁵ Zuifonya -wa yia Malii -gbe, 'in -we -Zezu nva le, -wa 'yia we -yɔ, wa glaa, nyuma duun yia ɔ dli -gbu zu. ⁴⁶ Nu, tɔlva m̄nta Falizunyama -gbe, -we -Zezu nva le, 'in wa yia -maa 'di -salt. ⁴⁷ -Bha -Lagɔbubɔnyaa -ctan -yɔ Falizunyama laa wa -lima gbuwubhunya wa 'de weee 'ka 'wlugbeli, 'in wa n̄e: «Nyume ni mi gwedigbu duun lenuda, 'lee, sa -a 'ka ɔ nva? ⁴⁸ Nu, -a -ka ɔ 'yitide, ɔ -yɔ we lenue

'ka m̄nta -mi, 'in nyuma weee zva ɔ dli -gbu. Wa -ka ɔ dli -gbu zu, 'in *Wlɔmu -nyumaa 'wlulapɔlnya yia, 'in wa saa -am̄taa bubɔluda -yɔ -am̄taa klu la.»

⁴⁹ Waa Zuifu glaa, yabhlo mi -bha, 'mɔ wa laa Kaifu. *-Lagɔbubɔnyaa -kanyɔ 'kadu ɔ -mia wee -zu ni nya. ɔ n̄e: «A'a 'nu -lu yabhlogbɔɔ 'wula! ⁵⁰ We 'deɛ 'gbu a pupali 'wlukɔun la 'nanuu! We nani 'yli am̄taa -nu nya nu, nyume -bhlo tɔ -am̄taa kluu 'gbu. -A -ka 'sa nu, -Zuifu weee 'na 'ka labhu.» ⁵¹ Nu, weli -we Kaifu gbaa, we 'ni ɔ 'deɛ -gbe 'bhv. Nu, wee -zu ni nya, mɔ -wa -Lagɔbubɔnyaa -kanyɔ 'kadu. -Bha -Lagɔ zva ɔ weli ŋw̄e, 'in ɔ n̄e nu, -Zezu yia tɔla Zuifu weee 'gbu. ⁵² We 'ni Zuifu -bhlogbɔɔ 'gbu ɔ 'ka tɔ, nu, -Lagɔɔ 'yua weee mia dudu weee -gbu, ɔ 'ka wa 'wlugugwɔlali, 'in ɔ 'ka wa nyuma -bhlo -zeli gbu -wa 'ya.

⁵³ Nu, we 'bhv wee 'yli 'wu, -bha Zuifu 'yugalnya pupala -sleen gbu ni, wa 'ka -Zezu 'bha. ⁵⁴ -We mia 'deɛ 'gbu, ɔ ɔ -zie -sleen Zuifu glaa zɔ 'klu. Nu, 'gbe -we wa laa Eflaimu, -we mia -mɔ da bebleɛ, -mɔ ɔ m̄nta, 'in ɔ -yɔ ɔ 'bunɔnya 'sɔ yia -mɔ ladi.

⁵⁵ Zuifuɔ *Wuzitɔylu 'feti ka cɔpa. Wee 'feti 'ni -sɔ nyini, 'in nyuma duun yia da weee 'bhv, 'in wa yia -Zeluzalem yɔ. Nu, wa 'ka wa 'de lamnazili, 'in wa 'ka -mɔwɔlɔ, wa 'ka wee 'feti -sa. ⁵⁶ Wa mi -mɔ -Lagɔbudu 'kadu zɔ, -zugba wa tɔla -Zezuu da, 'in wa gbugbali -ylae: «'Lee, nyume ni 'nia feti 'wu yia yi -wa yi? Sa am̄ta yi wea?» ⁵⁷ -Sleen, -Lagɔbubɔnyaa -ctan -yɔ Falizunyama zva gbu, 'mu wa gbaa nyuma -yla: «Nu, nyume ɔ -ka -Zezu da -yi, ɔ yi ɔ 'ka we gba, 'in wa 'ka ɔ kpa.»

Malii tɔla -lasikɔ -Zezuu bhv -yɔ

(Mt 26.6-13; Mk 14.3-9)

12 Nu, we -tu 'wu 'yli gbelibhlo, 'in *Wuzitɔylu 'feti 'ka nyini. -Bha -Zezu -sɔa 'wu, 'in ɔ yia Betani mni. Wee Betani -Lazali mia, nyume ɔ -Zezu -sɔlva

złume tlıtlunya glaa 'wu, mɔ -wa. ²-Bha wa pia ɔ -yla, 'in Maatu mia we dlilida. -Wa -yɔ -Zezu 'sɔ mia lida, ɔɔ -Lazalt mı wa glaa. ³Wa mı lida nı, Malii bea -Zezu -yɔ, -lasiklɔ -zɔnɔv litlı -kibhe -we ka -vale 'te'a, ɔ 'bhua we 'wu, ɔ tlia we -mɔɔ bhv -yɔ, 'in ɔ yia we -yɔsɛ ɔ 'nyi nya. 'In wee -lasiklɔɔ ɣne yia -budu zɔ ye.

⁴Nu, -Zezuu 'binɔnyɔ yabhlo wa laa Zudastı Isikalıɔtv, -ɔ 'kaa ct ɔ wla, ɔ 'bhua gbv 'wu, ɔ nɛɛ: ⁵«-Lasiklɔ nu -vale 'te, we -vale mneni we 'ka lubhonvnyɔɔ -zv -bhloo 'penıgwezi nyini. Lɛɛ -lu ka 'gbv -a 'nı we pelv 'pa -a 'ka we 'gwezi bobabhanya 'nyea?» ⁶-We ɔ gbaa da nı, we 'nı nu, bobabhanyaa daa ɔ ka nyazıdltı, nı, 'wienyɔ ɔ -mıaa gbv -wa. Nu, 'gwezii lazvnyɔ ɔ -mıa, 'ylı weee nya -zugba ɔ sa -bha zizewiemı.

⁷'In -Zezu nɛɛ ɔ -ylae: «'Bhv ɔ -yɔ! Nu, -we ɔ tlia da 'mı -yɔ nı, na ku ɔ mnazta la zlı wa 'kaa 'mı gbawla 'wu fa, we 'gbv. ⁸Bobabhanya mıa nı, -maa -yɔ aın 'sɔ mı 'ylı weee nya. Nu, -amı mıa nı, in 'na 'ka aın glaa -tv 'ylı weee nya.»

⁹Zuıfvv -zlo 'nva nu, -Zezu mı Betani, 'in wa yia -mɔ mni. -We ka 'gbv wa yia -mɔ mni nı, we 'nı ɔ 'debhloo gbv, nı, wa 'yıbha 'ya wa 'ka -Lazalt 'yi, -ɔ ɔ -sɔlvı tlıtlunya glaa 'wu. ¹⁰We 'deɛ 'gbv -Lagɔbvɔnyaa -cian yi 'yaa -Lazalu 'bhabhie pupalı. ¹¹Nu, nyumaa -zlo mı wa -gbe 'bhuda ɔ 'gbv, -zugba wa zv -Zezu dlı -gv.

Nyumaa -zlo -saa -Zezu yoo

(Mt 21.1-11; Mk 11.1-11; Lk 19.28-40)

¹²Zlı zlıa, nyumaa -zlo, -wa yia 'fetu nı -gv, wa 'nva nu, -Zezu mı -Zeluzalemv yida, ¹³wa 'tlaa wee 'gbe 'wu, yoo wa mnia ɔ -saa saun nya kwɛɛ. Wa 'kpıa 'wu, wa nɛɛ:

«-A -mnunı -Lagɔɔ 'ɣnı!
 -ɔ mıa Jejitapeɛ 'ɣnı nya yida,
 -Lagɔ ɣwna ɔ 'nyu la.

-Lagɔ ɣwna Izlaelnyumaa 'Wlulapılunyɔ 'nyu la.»

¹⁴-Zezu 'ya -sokofalı -dɔgbv, 'in ɔ yia we -gv -gbla, 'sa we mia celıda -Lagɔsɛbhe 'wvɛ:

¹⁵«A 'na nıvı nyano -nı, *Sıɔn -gbe!
 A -talı, amaa 'wlulapılunyɔ mı yida!
 ɔ -dı -sokofalı -dɔgbv -gv la.»

¹⁶We gwedıda, -we mıa 'plıda, ɔ 'binɔnyı 'nı -slɔ we 'wula 'nv. Nu, -Zezu -ka -sleɛn ɔ 'ɣnyılilo 'yi 'bhie, wa dlı bhlılia -bha nu, -we weee mıa de nı, we mı celıda -Lagɔsɛbhe 'wu, 'in ɔ -gvgbv we gbaa.

¹⁷Nyumaa -zlo, -wa -yɔ -Zezu 'sɔ mıa gbawla ɣweɛ, da ɔ gbae: «-Lazalt, 'tla -mɔ», 'in ɔ yia ɔ 'wvsvlv tlıtlunya glaa, -we wa 'ya -yɔ, wa mı we 'dı -sada.

¹⁸We 'deɛ 'gbv nyumaa -zlo ka -Zezu yoo -saa yi. Nu, wa ka 'nv nu, ɔ ka wee gwedıgbv lenv. ¹⁹Tɔvı, Faliznyuma nɛɛ wa 'dekpva nyıdıe: «Lee, a 'nı mneni a 'ka -lu yabhlogbvɔ lenv? Mv mıa de, nyuma weee mı ɔ 'bibholuda!»

²⁰Nu, Glektı tɔlvı yia -Zeluzalemv wa 'ka -Lagɔ bvbɔ 'fetu bhla. ²¹Ma yia Filıpvv -gbe, -Zezuu 'binɔnyɔ -ɔ 'bhva Betı-saida, Galilee -dvdv -gv, mɔ -wa. 'In wa nɛɛ ɔ -ylae: «-Na zukpa -wa, -a 'yıbha -a 'ka -Zezu 'yi.»

²²Filıpv gbaa we Andlee -yla, 'in -mvv 'bvıgv, wa 'desɔbhie yia we -Zezu -yla gbaa mni. ²³ɔ nɛɛ: «-Sleɛn, we bhla ka nyini, bhla -we nya -Lagɔ 'kaa *Nyumɛɛ 'Yuu 'ɣnı 'ylimanı, we ka nyini. ²⁴Nu, bleya -we bhlia dvdv, tlı we tla, we 'nı -mvv, 'in we tva 'wu -bhlo. We -ka tlı nı, 'in we wlaa 'yaa -zlo. ²⁵In nɛɛ aın -yla gbvzɔnv sae: nyume -ɔ -ka ɔ 'yliyɔgagie 'yıbha, kwɛɛ we yia ɔ 'tlaa. Nu, nyume -ɔ nyea ɔ 'yliyɔgagie 'wu dvdv nı -gv, 'yliyɔgagie -we 'nıa bhloluda -ka, mv yia ɔ -nv nya -mıa. ²⁶-ɔ -ka gba ɔ 'ka na lubho nv, ɔ nɔ 'mı 'bı, 'in da un -ka -mı, na lubhonvnyɔ mı 'ya -bha. Nyume -ɔ -ka na lubho nv nı, na Dide yia ɔ -bha zva.»

²⁷ «-Sleen, na dli ka sumani bhabha. 'Lee, sa in 'ka gbaa? 'Sa in 'kaa gba: «Dide, -in -sa 'mi stasia bhla ni 'wu yi?» -lnnya! Nu, we 'deε 'gbu in yia yi. ²⁸ Dide, 'yilimanti -na 'deε 'hni!»

Weli yabhlo 'bhua yali, we nεε: «ln ka we 'yilimanti pepe, 'in 'yilimanti na yia we lu.»

²⁹ Nyumaa -zlo -wa mia -bha, 'in -wa 'nua wee weli, wa nεε: «Deε -gangan -jiji -wa!»

Tɔlva nεε: «'Anzi ka ɔ -yla gba!»

³⁰ -Zezu nεε wa -ylae: «We 'ni na 'deε 'gbu weli ni yi gba, nu, amiaa gbu -wa. ³¹ Bhla -we nya -Lagɔ 'kaa dudugu -nyumaa -yɔgbu 'wɔbhɔ, we bhla ka nyini. 'ln bhla -we nya ɔ 'kaa dudugu -nyumaa 'yugalnyɔ 'nyuu^{ss} vu, we bhla ka nyini.

³² «ln -ami mia, wa -ka 'mi 'wɔsɔlv dudu -gu, 'in na gbizea nyuma weε 'wu na gbegbεin.» ³³ Weε weliɔna ɔ gbaa da ni, nu, sa ɔ 'kaa tli 'mu ɔ mia -sloluda.

³⁴ Nyumaa -zlo nεε ɔ -ylae: «Titeε 'sebhe nεε nu, -Lagɔɔ -Bhasanyɔ mia, 'yli weε nya ɔ yia -bha -tva, we ni muv? Nu, sa -in mneni -in ka gba nu, Nyumεε 'Yu wa yia 'wɔsɔlva? ɔ Nyumεε 'Yu, nyɔɔ ɔ -maa?»

³⁵ ɔ nεε wa -ylae: «Bhla -sele ni nya, zli mi -slɔ ain glaa. A nɔ -nya, da zli mia -slɔ -bha, nikpise yi ain -kpalt. -We ka gbu -wa, nyumε -ɔ nɔa nikpise 'wu, mɔ ɔ mnia, ɔ 'ni -bha da -yi. ³⁶ Da a kaa da zli, a zu we dli -gu, 'in a 'ka zli 'yua -zε.» Da ɔ bhia gbagbɛ, 'in ɔ yia wa kwεε zizea mni.

Zuifu'v zu -Zezu dli -gu

³⁷ -Zezu ka gwedigbu duun lenv Zuifu'v 'yibadi, 'in wa'a zu ɔ dli -gu. ³⁸ Sa -Lagɔgbu -falpanyɔ Ezaii gbaa, 'sa we 'pha, ɔ nεε:

«Nu, Jejitape, nyɔɔ zu -amiaa weli dli -gua?»

'ln nyɔɔ Jejitape -slolu ɔ 'tite 'kɔva?»

³⁹ We 'gbu Zuifu'v 'ni mneni wa 'ka ɔ dli -gu zu. Sa Ezaii gbaa we da -putu sa -wa:

⁴⁰ «-Lagɔ ka wa 'lɔlv.

ɔ ka wa dli 'wɔkɔla,

-muv yi 'wlv nu, wa 'yli 'yi la,

'in wa dli 'nu gbu 'wɔla.

We 'deε 'gbu wa'a 'bhiti -Lagɔɔ -gbe la ɔ 'ka wa pue.»

⁴¹ -We ka 'gbu Ezaii yia wee weli ni gba, mu -wa nu, ɔ ka -Zezuu 'hnumme -yɔyi, 'in ɔ mia ɔ gbu gbada.

⁴² Nu, -mɔ Zuifu'v 'yugalnya glaa, nyuma duun ka -Zezu dli -gu zu. Nu, wa'a 'wlv 'klɔla we gbagbɛ nya Falizunyumaa 'gbu. Wa mi sɔda wa yi wa vu -Lagɔbudu zu. ⁴³ Wa 'yibha nyuma kwali wa 'hni we -zi -Lagɔ 'ka wa 'hni kwali.

-Zezuu weli bhua ɔ Dideε -gbe

⁴⁴ -Zezu 'kpta 'wu, ɔ nεε: «Nyumε -ɔ -ka 'mi dli -gu zu, we 'ni na 'debhlo ɔ zu dli -gu, nu, -ɔ tiea 'mi, 'mɔ ɔ zu 'yaa dli -gu. ⁴⁵ 'ln nyumε -ɔ yia 'mi -yɔ, -yɔ ɔ yia -ɔ tiea 'mi. ⁴⁶ Nu, zli in -mia, in ka dudu -gu yi, 'in nyumε -ɔ -ka 'mi dli -gu zu, ɔ 'na 'ka nikpise 'wɔtv. ⁴⁷ Nu, nyumε -ɔ nua na weli, 'in ɔ ɔ zua we 'nuhwe, -ami, 'in dili ɔ gbu. Nu, we 'ni nyumaa gbuditeε 'gbu in yi yi, in 'ka wa gbu 'wɔsaa 'gbu in yia yi. ⁴⁸ Nu, nyumε -ɔ 'ni 'mi -yɔhwnu, 'in ɔ -ka na weli kpela 'wɔtv, ɔ gbuwɔbhunyo mi -bha. Dudu'v bhia zli, weli -we in gbaa, mu yia ɔ -yɔgbu 'wɔbhua. ⁴⁹ Weli in gbaa, we 'ni na 'deε -gbe 'bhv. Nu, Dide -ɔ tiea 'mi, ɔ -gbe we 'bhua. Gbu in 'kaa gba, 'in sa in 'kaa we gba, ɔ 'de ka 'mi we -slolu. ⁵⁰ 'ln, in -yi we 'ji nu, Dideε tite mia, 'yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka, 'mu we wlaa. Weli weε na gbaa, sa Dide gbaa 'mi -yla we, 'sa na gbaa we.»

-Zezu -wɔlva ɔ 'bunɔnyaa bhv -yɔ

13 Nu, we -tv 'wu 'yli -bhlo, Zuifu'v 'Wuzitylu 'feti 'ka nyini. -Zezu -yi

^{ss}12:31 Nu, -Saatan wa saa 'hni.

we 'ji nu, 'yli -we nya ɔ 'kaa dudu -gu 'bhu, 'in ɔ 'kaa ɔ Didee -gbe mni, we 'yli ka nyini. ɔ -kalti ɔ dudu -gu -bheliaa ze, 'in -sleen, ɔ -kalti wa ze ɔ dli weee nya. ²Nu, jibhe ka zo, 'in -Zezu -yo ɔ 'bunonya 'so mi lida. *Kuzu ka 'cin Zudasi, Simo Isikaliotvu 'yuu dli zo -Zezuu wlawite zu. ³-Zezu -yi we 'ji nu, ɔ Didee ka ɔ -ludu weee kwee zu. 'In ɔ -yi we 'ji nu, Didee -gbe ɔ 'bhua, 'in ɔ -gbe ɔ yia lumnia. ⁴Da wa mia lida, ɔ -saa 'wu, ɔ -saa ɔ -bana 'wu, ɔ 'bhua 'naa 'wu, 'in ɔ yia we zleti -gba. ⁵-Muu 'bigu, ɔ slua 'nyu kna 'wu, ɔ -wɔlva ɔ 'bunonyaa bhu -yo, 'naa -we ɔ -gbaa zleti, 'in ɔ yia we -yo se we nya.

⁶Tɔvu, ɔ nyinia Simo Pielu -gu, 'in -moo nee ɔ -ylae: «Aya! Na -Kanyo, nanvu bhu -yo -mi na yia -wɔlva yi?»

⁷ɔ nee: «-We in mia lenvda, -'in 'nu -slɔ we 'wɔla. Nu, ciɔi -in 'kaa we 'wulanu.»

⁸Pielu nee ɔ -ylae: «-Innya, -in 'na 'ka na bhu -yɔwɔlv -gba!»

ɔ nee ɔ -ylae: «In 'ni -na bhu -yɔwɔlv, -in 'na 'ka -lu 'yabhlogbo 'yi 'mi kwee.»

⁹Simo Pielu nee: «Na -Kanyo, we -ka 'sa -mi ni, -in 'na -wɔlv na bhu -bhlo -yo -ni. Nu, -in -wɔlv 'ya na so -yo na 'wlu -yo!»

¹⁰ɔ nee ɔ -ylae: «Nyume ɔ -ka budo ni, ɔ 'ni -yɔwɔlve gbu -ka, we 'bhu ɔ bhu 'wu, ɔ ka -mɔwlv 'lil. We 'dee 'gbu, amia, a mi -mɔwlvda, 'in, we 'ni a 'de weee.» ¹¹Nu, ɔ 'kaa ɔ wla, ɔ -yi ɔ, we 'dee 'gbu ɔ yia gba nu: «A 'de weee 'ni -mɔwlvda -mi.»

¹²Da -Zezu bhia ɔ 'bunonyaa bhu -yɔwɔlve, ɔ -plaa ɔ -bana 'wu, 'in ɔ yia ladi. ɔ nee wa -ylae: «Lee, -we in nva da aun -yla le, a nu we 'wɔlva? ¹³-Ami a laa (-Slolunyɔ) we -yo (-Kanyo), 'in amiaa gbu meni, nu, 'mɔ in -mia. ¹⁴Nu, -ami -wa amiaa -Kanyo, we -yo amiaa -Slolunyɔ, 'in in ka amiaa bhu -yo -wɔlv, we 'dee 'gbu a 'dekpva 'kaa bhu -yo wɔwɔlv. ¹⁵In ka we 'yli aun -slolu: sa in nva aun -yla, a nu 'sasokpa -gbu le. ¹⁶In nee aun -yla gbuzɔvu sa nu, lubhonvnyo 'ni 'nuŋwe -

ka ɔ 'ka ɔ -kanyo -zi, tietienyo 'ni 'le -ka ɔ tiea ɔ, ɔ 'ka -moo -zi. ¹⁷-Sleen, a -yi we 'de weee 'ji. Nu, a -ka we lenv ni, 'wɔwtvte -dlɔ mi amiaa -nu nya.

¹⁸«Nu, in 'ni a 'de weee 'ŋni sa -nya. -Wa in -saa -bha, in -yi wa. Welu -we mia celida -Lagosebhe 'wu, le we yia nva. We nee:

(Nyume ɔ -yo 'mi 'so lia, ɔ ka na tunyume -ze.)

¹⁹Da we 'nia -slɔ da 'pli ni, gba na gbaa -sleen we aun -yla. Nu, we bhla -ka nyini ni, 'in a 'ka dli zu nu, -ami mia, (-ɔ in -mia, 'mɔ in -mia.) ²⁰In nee aun -yla gbuzɔvu sae: nyume ɔ -ka na tietienyo kpa 'nanvu, -ami ɔ kpa 'nanvu. 'In nyume ɔ -ka 'mi kpa 'nanvu, ɔ tiea 'mi, 'mɔ ɔ kpa 'nanvu.»

-Zezu nee ɔ 'bunonyo yabhlo yia ɔ wlaa

(Mt 26.20-25; Mk 14.17-21; Lk 22.21-23)

²¹-Zezu bhia gbunya ni gbagbie, 'in ɔ dli yia sumani, 'in ɔ nee wa -yla sa tiklu: «In nee aun -yla gbuzɔvu sae: aun glaa, nyume yabhlo yia 'mi wlaa.»

²²Nu, -Zezuu 'bunonya yia yiylali, ɔ ɔ saa 'ŋni, wa 'ni ɔ -yi. ²³Da wa mia lida, ɔ 'bunonyo yabhlo, ɔ ka ze ɔ -kalia, -moo mi ɔ kwesi. ²⁴Simo Pielu yia ɔ -yla 'yika 'pa, ɔ 'ka -Zezu layibha nu, nyoo ɔ sa 'ŋnia.

²⁵-Moo pia -Zezuu gbegebein 'wu, 'in ɔ yia ɔ layibha 'ŋwunwe weli 'wɔe: «Na -Kanyo, nyoo 'ka -mi wlaa?»

²⁶ɔ palia we 'bigu, ɔ nee: «Floo -kibhe na yia zapu lu 'ŋwaa, ɔ in -ka we yoo 'nye, mɔ 'kaa 'mi wla.»

Tɔvu, ɔ 'ŋwaa floo -kibhe zapu lu, 'in ɔ yia we Simo Isikaliotvu 'yu Zudasi yoo 'nye. ²⁷Da -moo 'bhua wee 'floo -kibhe 'wu, -bha -bhlokpade *. -Saatan plaa -moo 'wu. -Muu 'bigu, -Zezu nee ɔ -yla: «-We -in 'kaa lenv, -in nu we le slvi.» ²⁸-Wa mia -bha lida, wa 'ni we 'wulanu. -We ka 'gbu -Zezu yia we ɔ -yla gba, wa glaa, nyume

yabhlogbɔɔ 'nɪ we -yi. ²⁹-Zezu gbaa weli mia de ni, -zugba nyuma tɔlva pupalta 'wlukovun lae: «'Sa ɔ 'yibhaa ɔ 'ka gba nu, ɔ mni 'fetuguli zɔa yaayu, ɔ mni bobabhanya 'gwezi nyɛa yi?» Zudastɪ mɪ 'gwezii lazonyɔ nyaa 'gbu. ³⁰Zudastɪ 'bhua wee 'floo -kibhe 'wu, -bha -bhlokpade ɔ 'tlaa -budu zɔ, -zugba sabɔ ka be.

Tite lolu

³¹Zudastɪ mnia 'bhie, -Zezu nɛɛ: «-Sleɛn, Nyumɛɛ 'Yu ka 'ɲɪnylilo 'yi. ɔ 'wu wa yia -Lagɔɔ 'ɲɪnylilo yibhelia. [³²'ln wa -ka -Lagɔɔ 'ɲɪnylilo yibheli ɔ 'wu ni,] Nu, ɔɔ 'Yu -ka -Lagɔɔ 'ɲɪ 'ylimantɪ ni, 'in -Lagɔɔ 'deɓhie slolua ɔɔ 'Yuu 'ɲɪnylilo ɔ 'de 'wu, 'in daylɪ ɔ slolua we. ³³Na 'yilaɓlu, 'in -yɔ aun 'sɔ mɪ -slɔ bhla -seleɛ -nu nya. 'ln -muv 'bɪgu, na da a yia -talta. -We ka gbu -wa, da na yia mnia, a 'nɪ mnɛni a 'ka -mɔ mni. Nu, 'in ka zlume we Zuifu -yia gba. 'ln, 'mu na gbaa -sleɛn aun -yia. ³⁴Nu, tite lolu na paltɪ aun -yia, mu ni: a kɪkalɪ zɛ. Cɪn, sa 'in -kaltɪ amiaa zɛ, a kɪkalɪ 'sa zɛ. ³⁵We -ka 'sa -mɪ, a -ka zekɪkalɪ, 'in nyuma weɛ yibhelia we 'ji ni, a mɪ na 'bunɔnya nya.»

-Zezu nɛɛ Pielɪ yia ɔ gbu kpelta

(Mt 26.31-35; Mk 14.27-31; Lk 22.31-34)

³⁶Simɔ Pielɪ nɛɛ -Zezu -yia: «Na -Kanyɔ, mɔ -na mnia?»

ɔ 'paltɪ we 'bɪgu, ɔ nɛɛ: «'Mɔ na mnia, -in 'nɪ -slɔ mnɛni -in 'ka 'mɪ 'bɪ yi, nu, cɪcɪ -in 'kaa 'mɪ 'bɪ yi.»

³⁷Pielɪ nɛɛ ɔ -yia: «Na -Kanyɔ, 'in 'nɪ -sleɛn mnɛni 'in 'ka -mɪ 'bɪ yii? 'Lee, lee -lu ka 'gbua? Nu, 'in mnɛni 'in 'ka na 'dee 'yliyɔgagie wla -na 'gbu!»

³⁸ɔ nɛɛ ɔ -yia: «-ln mnɛni -in 'ka -na 'dee 'yliyɔgagie wla na 'gbu 'piɛn? 'ln nɛɛ -mɪ -yia gbuzɔnu sa nu, -kukɔ 'na 'ka gbo, 'in -na kpelta na gbu -zakpa ta.»

-Zezu -wa 'Yoo -we mnta Didee -gbe

14 -Zezu nɛɛ ɔ 'bunɔnya -yiaɛ: «A 'na lɔlv dli -ni. A zu -Lagɔ dli -gu, 'in a zu 'ya 'mɪ dli -gu. ²-Buduu -zlo mɪ na Didee -budunweɛ. We 'nɪ ya 'sa -mɪ ni, 'in 'na 'ka aun -yia gba nu, amiaa ladida na mnia la mnazia, we 'nɪ muv? ³'ln, 'in -ka aun -yia ladida la mnazi ni, lv na yia yia 'in -yɔ aun 'sɔ 'ka mni, 'in da 'in mia, a 'ka -bha -mɪ. ⁴'ln da na mnia, 'yoo -we mnia -mɔ, a -yi we.»

⁵Toma nɛɛ ɔ -yia: «Na -Kanyɔ, da -na mnia -a 'nɪ -bha da -yi! 'Lee, sa -a mnɛni -a 'ka -bhaa 'yoo da -yia?»

⁶ɔ nɛɛ: «Nu, -amɪ -wa yoo, gbuzɔnu we -yɔ 'yliyɔgagie. Nyume -ɔ 'nɪ 'mɪ 'wuplutɪ ni, ɔ 'na 'ka Didee -gbe mni. ⁷A -ka 'mɪ -yi, -zugba a -yi na Dide. 'ln we 'bhv -sleɛn 'wu, a -yi ɔ, 'in a ka ɔ 'yi.»

⁸Filipu nɛɛ ɔ -yiaɛ: «Na -Kanyɔ, -na zukpa -wa, -slolu -aun -na Dide 'klv. -ln -ka we lenv, 'in -amiaa dli pta la.»

⁹-Zezu nɛɛ ɔ -yia: «Filipu, 'ylyu -zlo 'in -yɔ aun 'sɔ lia da ni, 'lee, -in 'nɪ 'mɪ -yii? Nyume -ɔ -ka 'mɪ 'yi, ɔ ka na Dide 'yi. 'ln, -mɪ nɛɛ: «Slolu -aun -na Dide 'klv!» ¹⁰Nu, 'in mɪ Dide 'wu, 'in Dide mɪ 'mɪ 'wu. 'Lee, -i'tn zu we dli -gub? Welnya na gbaa da aun -yia, we'e 'bhv na 'dee -gbe, nu, na Dide -ɔ -dilia 'mɪ 'wula, mɔ nua ɔ lubho.

¹¹«ln -ka aun -yia gba nu, 'in mɪ Dide 'wu, 'in Dide mɪ 'mɪ 'wu, a zu 'mɪ dli -gu. We 'nɪ -muv ni, a zu -yleɛ dli na gwedigbunya 'gbu. ¹²ln nɛɛ aun -yia gbuzɔnu sa nu, -ɔ -ka 'mɪ dli -gu zu ni, 'in ɔ nua na lenvgbunya le. Cɪn, ɔ lenvgbunya yia na -nu -zia, -we ka gbu -wa, Didee -gbe na mnia. ¹³-Lu weɛ a -ka na 'ɲɪ nya -zla, le na yia we nua. We -ka 'sa -mɪ ni, 'in 'Yu mnunta ɔ Didee 'ɲɪ. ¹⁴Nu, -lu -muv a -ka 'mɪ -zlaltɪ na 'ɲɪ nya, le na yia we nua.

-Yɔbenyɔ yia yia

¹⁵«Nu, a -ka na zekali -nya ni, 'in a zva na titenya 'nuŋwe. ¹⁶'In in 'ka Dide -yɔbhubhoe ɔ 'ka ain -Yɔbenyɔ -putu 'nye. Mɔ 'kaa ain -yɔbe, 'in mɔ -yɔ ain 'sɔ 'kaa -tu 'yli weee nya. ¹⁷Nu, mɔ -wa Zuzu ɔ 'kaa ain -Lagɔɔ gbuzɔnu 'wɔkwa. ɔ Zuzu mia ni, dudɔɔ -nyima 'ni mneni wa 'ka ɔ -yɔŋwuu, -we ka gbu -wa, wa'a 'yi ɔ -yɔ, 'in wa 'ni ɔ -yi. Nu, amia mia, a -yi ɔ, ɔ -yɔ ain 'sɔ -di dabhlo la, 'in ain 'wu ɔ yia ladila.

¹⁸«In 'na 'ka ain 'wɔti kwiiyua 'bhisa, nu, amiaa -gbe na yia yia. ¹⁹'In bhla -sele -ka 'pli ni, dudɔɔ -nyima 'na 'ka 'mi 'yi. Nu, amia mia ni, 'yia a yia 'mi. 'In a yia 'yliyɔgagie, -ami ka 'yliyɔgagiee 'gbu. ²⁰Zi we 'yli -ka nyini ni, 'in a yibhelia we 'ji nu, in mi Dide 'wu, a mi 'mi 'wu, 'in in mi ain 'wu.

²¹«Nyime ɔ -ka na titenya -yɔŋwuu, 'in ɔ -ka we 'nuŋwe zu ni, -zugba -mɔɔ -kalt na ze. ɔ nyime ɔ -kalt na ze, ɔ ze na Dide yia -kalt. -Ami, ɔ ze na yia -kalt, 'in in 'ka ɔ na 'de -slolu.»

²²Zudast (ɔ 'nia Zudast Isikalistɔ) nee ɔ -ylae: «Na -Kanyɔ, 'lee, lee -lu ka 'gbu -in 'ka -ain -na 'de -slolu, 'in, -'in -slolu -na 'de dudɔɔ -nyima weee?»

²³ɔ nee: «Nyime ɔ -ka na zekali ni, na weli ɔ zva 'nuŋwe. 'In na Dide kalt ɔ ze, 'in -ami -yɔ na Dide sɔ yia ɔ 'wu la -dila. ²⁴Nyime ɔ 'nia na zekali, ɔ zɔ na weli 'nuŋwe. -We na gbaa da ain -yla, we 'ni na 'dɛe weli, nu, na Dide ɔ tiea 'mi, ɔ -gbe we bhua.

²⁵«Wee weli na gbaa ain -yla, da in mia -slɔ ain glaa. ²⁶Nu, in -ka mnt ni, 'in na Dide paa ain Zuzu 'Pɔpa yoo na 'ŋni nya, mɔ 'kaa ain 'wɔsa. ɔ Zuzu 'kaa ain gbu weee -slolu, 'in ɔ ligbea ain gbu weee -we in gbaa ain -yla.

'Wɔtɔtue -dlɔɔ -zɔnu

²⁷«'Wɔtɔtue -dlɔɔ na tia ain -yɔ. Na 'wɔtɔtue -dlɔɔ na nyɛa ain. Sa in kaa 'wɔtɔtue -dlɔɔ ni, 'sa na nyɛa we ain. 'In wla we dudɔɔ -nyumaa -luwla sɔlu. A palt dli la, a 'na nuɔnu nyano -ni. ²⁸A ka 'mi ŋwee 'nu nu: «Mnia na yia, 'in amiaa -gbe na yia lu yia.» A -ka yaa na zekali ni, -zugba a ka yaa 'muna li, nu, na Didee -gbe na mnia. -We ka gbu -wa, Dide 'yli ɔ -zi 'mi. ²⁹Da -we -nya mia de 'nia -slɔ 'pli ni, gba na gbaa we ain -yla 'gamu. Nu, we bhla -ka nyini, a 'ka we dli -gu zu. ³⁰In -yɔ ain 'sɔ 'na 'ka gba duun, -we ka gbu -wa, dudɔɔ -nyumaa 'yugalinyɔ 'nyuu* mi yida. ɔ 'ni 'mi kweyɔmneni. ³¹We -ka 'sa -mi ni, dudɔɔ -nyuma 'ka we 'jiyibheli nu, in -kalt na Didee ze. In -kalt ɔ ze, we 'dɛe 'gbu -lu weee ɔ gbaa in nu le, 'in na nua we le. A -sɔ 'wu, -a 'ka mnt.»

*-Dlɔsuu 'zayli

15 «Nu, *-dlɔsuu 'zayli, -ami -wa. 'In na Dide mia, we kpaapanɔ ɔ -mia. ²Na 'kliya -we'e tɔva, 'mu ɔ dia, 'in 'kliya -we tɔva, ɔ mnazia we -yɔ, 'in we 'ka tɔv duun. ³Weli -we in gbaa ain -yla, we ka ain -yɔmnazi, 'in we yia ain -mɔwɔlɔ.

⁴«A -dli 'mi 'wɔla, sa in -dila ain 'wɔla 'bhisa. Sa suu 'kliya -we 'nia suu 'gblɔ -yɔ -mi, we 'nia mneni we 'ka tɔv we 'de -bhlo ni, 'sa -bhlokpade, a 'ni 'mi 'wɔladli, a 'na 'ka tɔv.

⁵«Nu, -ami -wa -dlɔsu, 'in amia -wa we 'kliya. Nyime ɔ -ka 'mi 'wɔladli, sa -ami -dila ɔ 'wɔla 'bhisa ni, ɔ nyime, tɔva ɔ yia duun. -We ka gbu -wa, in 'ni ain -yɔbe, a 'ni mneni a 'ka -lu yabhlogbɔɔ lɛnu. ⁶Nyime ɔ -ni 'mi 'wɔladli ni, suu 'kliya 'bhisa wa vitelia ɔ. Wee suu 'kliya -ka ye ni, 'mu wa bhua la, 'in wa paa we -kosu 'wu, 'in we sia. ⁷A -ka 'mi 'wɔladli,

*14:30 Nu, -Saatan wa saa 'ŋni.

'in na welunya -ka amiaa dli 'wutu ni, -lu weee a -ka 'yibha, a -zlali we Dide, 'in ɔ nyea we au. ⁸A -ka tnu duun, mu slolua na Didee 'hnumnie -yo a mi na 'bunɔnya -zɔnu nya.

⁹«Nu, sa Dide -kalia na ze, 'sa -bhlokpade in -kalia amiaa ze. A -tu na zekalie 'wu. ¹⁰In ka na Didee titenya 'nuɲwe zu, 'in un yia ɔ zekalie 'wutu. 'Sa -bhlokpade, a -ka na titenya 'nuɲwe zu ni, 'in a tua na zekalie 'wu.

¹¹«-We mia de, 'mu in gbaa aun -yla, 'in sa 'muna mia 'mi dli 'wu, we 'ka 'sa aun dli 'wu -mi. Cun, 'in amiaa 'muna 'ka -bha -gu zi. ¹²Na tite ni: sa un -kalia amiaa ze, a kikalɔ 'sa ze. ¹³Nu, nyume ɔ -ka ɔ 'dee 'yliyɔgagie wla ɔ -limaa 'gbu, zekalie -we -zia -muu, we 'ni -mi. ¹⁴-We in gbaa a nu le, a -ka we 'nuɲwe zu, a mi na 'talea nya. ¹⁵'In la 'masleen aun na lubhonɔnya, -we ka gbu -wa, lubhonɔnyɔ 'ni ɔ -kanyɔɔ gbunya -yi. 'In amia mia, na 'talea na laa aun, -we ka gbu -wa, gbu weee in 'nua Didee -gbe, in ka we aun -slolu. ¹⁶'Lee, amia -saa -bha 'mi yi? -lnnya, we 'ni -muu, -ami -saa -bha aun. Nu, in ka aun 'yoo 'nye a 'ka tnu mni, 'in we 'ya 'ka -gwle. 'In -lu weee a -ka Dide -zla na 'hni nya, ɔ 'ka we aun 'nye. ¹⁷Nu, tite in palta aun -yla, mu ni: a kikalɔ ze.

Dudɔgu -nyuma nyea -Zezu -yo ɔ 'bunɔnya 'wu

¹⁸«Nu, dudɔgu -nyuma -ka aun 'wonye ni, a 'na dlulu -ni nu, wa ka 'mi 'wonye tta. ¹⁹A -yo dudɔgu -nyuma 'sɔ 'ni -mi -bhlo. A -ka yaa -mi -bhlo, 'in wa yibhaa aun, wa 'dee nyuma wa 'yibhaa 'gbu. Nu, in ka -bha aun -sa dudɔgu -nyuma glaa, 'in a -yo wa 'sɔ 'ni -mi -bhlo, we 'dee 'gbu wa nyea aun 'wu. ²⁰A ligbe na welt, ni, lubhonɔnyɔ 'ni 'yli ɔ 'ka ɔ -kanyɔ -zi. Dudɔgu -nyuma ka 'mi 'klyte 'wupalɔ. 'In wa -ka 'mi 'klyte 'wupalɔ ni, 'klyte 'wu wa yia aun palta. 'In wa -ka na welt 'nuɲwe zu, 'in wa zua amiaa -nu 'nuɲwe.

²¹Nu, 'sa wa yia aun kpaa na 'gbu. -We ka gbu -wa, ɔ tiea 'mi, wa 'ni ɔ -yi. ²²In 'ni yaa yi, 'in in 'ka wa -yla gba ni, -zugba wa 'ni yaa gbonyuuu 'gba 'wlu -ka. Nu, -sleen wa 'ni zizada -ka wa gbonyuu 'yu. ²³Nyume ɔ -ka 'mi 'wonye, na Dide ɔ nyea 'wu. ²⁴Gwedigbunya -we nyume yabhlogbɔɔ 'nia -slɔ lenu, in ka -muu lenu wa 'yibadi. We 'ni yaa 'sa -mi, -zugba wa 'na 'ka yaa gbonyuuu 'gba 'wlu -ka. Nu, -sleen, gwedigbunya in nua le, wa ka we -yoyi, 'in wa nyea in -yo na Dide 'sɔ 'wu. ²⁵-We mia celida wa tite 'wu, nee:

«Wa ka 'mi 'wonye bhe.»

'Wu wa nyea -aun, -we mia celida we 'ka lenuu 'gbu.

²⁶«Nu, -Yɔbenyo yia yia. Mo -wa Zuzu ɔ 'kaa aun gbuzɔnu 'wɔkwa. Didee -gbe ɔ bhva, yoo na yia ɔ aun 'paa. Nu, ɔ -ka yi ni, mo yia na gbudayinyɔ -zea. ²⁷'In amia yi 'yaa na gbudayinya -zea, -we ka gbu -wa, we bhili we gwedida, a -yo 'mi 'sɔ mi.»

16 «Nu, a yi 'yoo -zɔnu -gu labhulu, we 'gbu in yia aun -yla gbu -muni gba. ²-Lagɔbudunya zɔ wa yia aun vua. 'In we bhla ka cipa, da nyuma -wa mnesia wa 'ka aun 'bha, wa yia gbaa wa 'dee dli 'wu nu, 'sa wa nua -Lagɔɔ lubho. ³'Sa wa yia nua, -we ka gbu -wa, wa 'ni Dide -yi, 'in wa 'ni 'mi -yi. ⁴Da we bhla 'nia -slɔ nyini, gbunya ni na gbaa aun -yla 'gamu. 'In we bhla -ka nyini ni, a 'ka ligbe ni, in ka we aun -yla gba.

-Yɔbenyo yia yia

«Nu, in 'ni we aun -yla gba we gwedida, -we ka gbu -wa, in -yo aun 'sɔ mi -slɔ.

⁵«-Sleen, ɔ tiea 'mi, ɔ -gbe na mnia. 'In aun glaa, nyume yabhlogbɔɔ 'yibha 'mi lae: «Mo -na mnia?» ⁶Nu, -sleen in 'tulva da aun ni, we 'dee 'gbu amiaa -gu yia 'wutu yuo. ⁷'In gbuzɔnu -nanu in mia aun -yla gbada: in -ka mni ni, -muu nani 'yli amiaa 'gbu. -We ka gbu -wa,

in 'ni mni, -Yɔbenyɔ 'na 'ka ain -yla yi. Nu, in -ka mni ni, 'in na paa ɔ ain yoo. ⁸ 'ln, ɔ -ka yi ni, 'in ɔ slolua dudɔgu -nyuma sa wa nua wa 'de -dawli 'wu wa gbunyuu klaa, -we mia tiklu klaa, we -yɔ -Lagɔɔ gbuwɔbhubhuee daa. ⁹ Nu, dudɔgu -nyuma mi wa 'de -dawli 'wɔnuda tiada gbunyuu daa, wa'a zu 'mi dli -gɔv 'gbu. ¹⁰ 'ln, we 'sɔnu nya, wa mi wa 'de -dawli 'wɔnuda, -we mia tikliu daa. -We ka gbu -wa, Didee -gbɛ na mnta, 'in a 'na 'ka 'mi 'yi. ¹¹ Dudɔgu -nyuma mi wa 'de -dawli 'wɔnuda we tanv nya, -Lagɔɔ gbuwɔbhubhuee daa. -We ka gbu -wa, -Lagɔ ka dudɔgu -nyumaa 'yugalinyɔ 'nyuuu -yɔgbu 'wɔbhu pepe.

¹² «Nu, in ka -slɔ wɛlt duun in 'ka we ain -yla gba. 'ln a 'ni -slɛn mneni a 'ka we zɔ 'yiligbe. ¹³ Gbuɔɔnu -Zuzu -ka yi ni, mɔ 'kaa ain gbuɔɔnuv 'debbie 'wɔkwa. -We ka gbu -wa, ɔ 'na 'ka ɔ 'dɛɛ 'ɛni nya gba, nu, -we weee ɔ 'nua, 'mɔ ɔ gbaa, 'in -we 'nia -slɔ 'pli ni, 'mɔ ɔ palta ain zli. ¹⁴ -We mia na -nu nya, 'mɔ Zuzu yia 'yia, 'in ɔ palta ain zli. 'Sa ɔ mnta na 'ɛni. ¹⁵ -We weee na Dide kaa, we mi 'ya na -nu nya. We 'dɛɛ 'gbu, in yia ain -yla gba nu, -we mia na -nu nya, 'mɔ Zuzu yia 'yia, 'in we zli ɔ yia ain 'palta.

-Zezu nɛɛ nu, mnta ɔ yia

¹⁶ «Bhla -sele nya, a 'na 'ka 'mi 'yi, 'bhie, bhla -sele nya, 'in a yia 'mi.»

¹⁷ -Zezuu 'bunɔnya glaa, tɔlua gbɔg-balia -ylae: «ɔ nɛɛ -ain -yla: «Bhla -sele nya, a 'na 'ka 'mi 'yi, 'bhie, bhla -sele nya, 'in a yia 'mi.» ɔ nɛɛ 'ya -ain -ylae: «Na Didee -gbɛ na mntaa 'gbu,» 'lee, sa we 'ji mia?»

¹⁸ 'ln wa nɛɛ 'yae: «ɔ -ka gba «Bhla -sele» ni, 'lee, sa -mɔv 'ji mia? -We ɔ gbaa, -a'a 'nu we 'wula.»

¹⁹ -Zezu -yi we 'ji nu, ɔ 'bunɔnya 'yibha wa 'ka ɔ layibha, tɔvɔn, ɔ nɛɛ wa -yla: «ln nɛɛ ain -yla: «Bhla -sele nya, a 'na 'ka 'mi 'yi, 'bhie, bhla -sele nya, 'in a yia 'mi.» We

'jii da a mia -talɔda a 'dekpua nyɔti, we 'ni mɔv? ²⁰ ln nɛɛ ain -yla gbuɔɔnu sa nu, wia a yia, 'in -gle a yia 'paa. Nu, dudɔgu -nyuma yia 'muna lia, -zugba amiaa dli sumani, 'in amiaa dli sumanie yia 'muna -zea. ²¹ 'ɛwɔnɔ -ka luzi -bho, ɔ dli -su, -we ka gbu -wa, ɔ siasta bhla ka nyini. Nu, ɔ -ka gwalt ni, 'in ɔ dluɔ ɔ siaste 'wu. 'ln ɔ lia 'muna, ɔ ka 'yu gwalu 'gbu. ²² 'Sasɔkpa sa, -sleɛn amiaa dli -su, nu, in -ka ain 'yi lɔ ni, 'in a lia 'muna. 'ln, nyume yabhlog-bɔɔ 'ni mneni ɔ 'ka wee 'muna ain kwɛɛ -sa. ²³ Nu, wee 'yli -ka nyini ni, a 'na 'ka 'masleɛn 'mi gbu yabhlogbɔɔ layibha. ln nɛɛ ain -yla gbuɔɔnuv saɛ: -lu weee a -ka Dide -zlali na 'ɛni nya, 'nyea ɔ yia we ain. ²⁴ A 'ni -slɔ -lu na Dide -zlali na 'ɛni nya. Nu, a -zla, a -ka -zla ni, 'in a yia we, 'in amiaa 'muna 'ka -bha -gv zi.

-Zezu ka dudv lu

²⁵ «Nu, -we weee mia de, in ka we ain -yla gba gbuv nine nya. We bhla ka cɔpa, bhla -we nya in 'na 'kaa gbu gba gbuv nine nya, 'in in 'kaa ain -yla Didee gbu gba sa 'vayi. ²⁶ Wee 'yli -ka nyini ni, 'in a bhuhoea na Dide na 'ɛni nya. 'ln, in 'ni gba ain -yla nu, bhuhoea na yia ɔ amiaa 'gbu. -lnnya, we 'ni -mɔv. ²⁷ -We ka gbu -wa, Didee 'debbie -kali amiaa ze. A -kali na ze, 'in a zua dli nu, Dide -Lagɔɔ -gbɛ na bhua, we 'gbu ɔ -kalia amiaa ze. ²⁸ Nu, Didee -gbɛ in 'bhua, 'in in yia dudv -gu yi. -Slɛn, dudv -gu na yia 'bhua in 'ka Didee -gbɛ lumni.»

²⁹ 'ln ɔ 'bunɔnya nɛɛ ɔ -ylae: «Mɔ mia de, -sleɛn -i 'in gba gbuv nine nya, nu, sa tiklu -na gbaa. ³⁰ -Slɛn, -a -yi we 'ji nu, -in -yi gbu weee 'ji. Nu, -a 'ni -slɔ -mi gbu yabhlogbɔɔ layibha, 'in -in -yia -we -a 'kaa -mi layibha. We 'gbu -a zua dli nu, -Lagɔɔ -gbɛ -na bhua.»

³¹ -Zezu 'palta we 'bɔv, ɔ nɛɛ wa -ylae: «Dli a zu -sleɛn 'mi -gɔv? ³² ln nɛɛ, we bhla mi beda, 'in we ka nyini, da a 'kaa lamumni, 'in -ɔ -ka -mi, ɔ 'kaa ɔ da lumni,

'in a 'kaa -bha na 'de -bhlo ti. Nu, we 'ni na 'debhlo mi, Dide -yo 'mi 'so mu 'gbu.

³³ «We mia de in gbaa aun -yla a 'ka 'wututve -dlɔɔ 'yi 'mi 'wu. Sia a yia dudv -gu. Nu, a 'temani dli: in ka dudv lu.»

-Zezu bhuhoea -Lago

17 Nu, -Zezu bhia -we weee mia deɛ gbagbie, ɔ ylaa yali, 'in ɔ yia -Lago bhuhoe. ɔ neɛ:

«Dide, we bhla ka nyini. -Slolu -na 'Yuu 'hnyililo, 'in -na 'Yu 'ka -na 'hnyililo -slolu. ² Nu, -in ka ɔ 'yoo 'nye nyuma weee -gu. 'In waa nyuma weee -wa -in 'nyea ɔ, 'yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka, ɔ 'ka we -maa 'nye. ³ Nu, nyuma -ka -mi -yi, -mi, -ɔ ka 'de -bhlo mia -Lagoɔ 'zayli nya, 'in wa -ka -Zezu Klisti, -ɔ -in tiea -yi ni, mu -wa 'yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka. ⁴ In ka -na 'hnumnie -slolu dudv -gu, 'in lubho, -we -in 'nyea 'mi, in ka we bhia. ⁵ Dide, dudv 'nia -slɔ la -mi, na 'hni mnia 'cin -na -gbe. Nu, 'nye -sleen 'mi wee 'hnumnie -bhlokpade -mi kwesi.

⁶ «Nu, nyuma -wa -in -saa -bha dudvɔ -nyuma glaa, 'in -in yia 'mi wa 'nye, in ka -maa -na 'hni -slolu. Wa mi -na -nu nya, 'in -in yia wa 'mi 'nye, 'in wa yia -na weli 'nuɲwe zu. ⁷ -Sleen, wa -yi we 'ji nu, -we weee -in 'nyea 'mi, -na -gbe we bhua. ⁸ -We ka gbu -wa, weli -in zua 'mi ɲweɛ, in gbaa we wa -yla, 'in wa yia we -yɔɲwuu. 'In wa ka we yibheli sazɔnu sa nu, -na -gbee na bhua, 'in wa yia dli zu nu, -mi tiea 'mi.

⁹ «Nu, wa 'gbu na bhuhoea -mi. In 'ni dudvɔ -nyumaa 'gbu -mi bhuhoea -mi, nu, -wa -in 'nyea 'mi, wa 'gbu na bhuhoea -mi. -We ka gbu -wa, wa mi -na -nu nya. ¹⁰ Nu, -wa weee mia na -nu nya, wa mi -na -nu nya. 'In nyuma weee mia -na -nu nya, wa mi na -nu nya, 'in wa

mnunia na 'hni. ¹¹ Wamia mia, dudv -gu wa yia -slɔ -gwlea, nu, -ami mia, in 'na 'ka dudv -gu -gwle: -na -gbe na yia mnia. -Mɔwlv -Dide, zu wa 'yliyɔ -na 'hnu 'tite nya, 'hni -we -in 'nyea 'mi, wa 'ka 'wutu -bhlo, sa -ami -yo -mi 'so mia -bhlo 'bhisa. ¹² Bhla -we nya in mia wa glaa, in ka wa 'yliyɔzu -na 'hnu 'tite nya, 'hni -we -in 'nyea 'mi. In ka wa 'yliyɔzu, 'in nyume yabhlogbɔɔ 'ni mɔɔ wa glaa, we 'ni -ɔ 'kaa mɔɔ 'wubhu. Mɔ 'kaa mɔɔ, 'in -we mia celɔda -Lagoɛbhe 'wu, we 'ka lenu.

¹³ «In -sleen, in mi -na -gbe mnida. Da in mia -slɔ dudv -gu, weli nya ni na gbaa, wa 'ka na 'muna dli 'wu -ka, 'in we 'ka -bha -guzi. ¹⁴ In ka wa -na weli 'nye, 'in dudvɔ -nyuma yia wa 'wɔnyɛ. -Maa -yo wa 'so 'ni -mi -bhlo, 'sa -bhlokpade in -yo dudvɔ -nyuma 'nia -mi -bhlo, we 'deɛ 'gbu wa yia -maa 'wɔnyɛ. ¹⁵ In 'ni -mi bhuhoea -mi nu, -in 'ka wa dudv -gu -sa. -lnnya, nu, bhuhoe na bhuhoea -mi -in 'ka wa 'yliyɔzu gbunyuuu dide kweɛ. ¹⁶ Wa -yo dudvɔ -nyuma 'so 'ni -mi -bhlo, -ami 'bhisa. ¹⁷ -Sa wa dudvɔ -nyuma kwesi -na 'de -yla gbuzɔnu nya. Nu, -na weli mi gbuzɔnu nya. ¹⁸ Sa -in tiea 'mi dudvɔ -nyumaa -gbe, 'sa -bhlokpade na tiea na 'bunɔnya dudvɔ -nyumaa -gbe. ¹⁹ Na 'de na wlaa -mi -yla wa 'gbu, 'in wa 'ka 'ya -mi -yla -mi 'pien.

²⁰ «Nu, in 'ni -maa 'debhloo 'gbu bhuhoea -mi. Bhuhoe na bhuhoe 'yaa nyuma -wa yia -maa weli 'gbu 'mi dli -gu zua, wa 'gbu. ²¹ Bhuhoea in mia wa 'de weee 'ka -mi -bhlo, neɛ -mi -ami 'wu, 'in -ami -mi 'wu, nu, Dide, wa -yo -aun 'so -mi -bhlo. We -ka 'sa -mi ni, 'in dudvɔ -nyuma zua dli nu, -mi tiea 'mi. ²² 'Innumnie -we -in 'nyea 'mi, in

ka we wa 'nye, wa 'ka -mī -bhlo, -amī -yō -mī 'sō 'bhisa. ²³ -Amī mī wa 'wū, 'in -mī mī -amī 'wū, we -ka 'sa -mī nī, -bhlo wa yia -mīa sazōnū sa. 'In wa -ka -sleēn -bhlo -mī, 'in dudūgv -nyuma yibhelia we 'jī nū, -in ka 'mī tie, 'in sa -in -kalia na zē, 'sa -in -kalia wa zē.

²⁴ «Dide, dudū 'nīa -slō la -mī, -in -kali na zē, we 'dēē 'gbū -in yia 'mī ḡnumnie 'nyē. -Sleēn, in 'yibha nū, -maa -in 'nyea 'mī, wa -yō 'mī 'sō -mī 'ya da na mīa, wa 'ka wee ḡnumnie -yōyī.

²⁵ «Dide tuklu, dudūgv -nyuma 'nī -mī -yī, nū, -amī -yī -mī, 'in na 'būnōnya -yia we 'jī nū, -mī tiea 'mī. ²⁶ In ka wa -na 'ḡnī -slolu, 'in -sloluda na yia we -tva, 'in sa -in -kalia na zē, wee zēkaltē 'ka wa 'wū -mī, 'in -amī 'ka wa 'wū -mī.»

'Sluja kpaā -Zezu

(Mt 26.47-56; Mk 14.43-50; Lk 22.47-53)

18 -Zezu bhīa -Lagō bhuhhoe, ɔ -yō ɔ 'būnōnya -sōa 'wū, 'in wa yia mī. Wa mīa mīda, -gbūa -we wa laa Sedlōn, 'in wa yia we 'wudu. Nū, su -kpaā yabhlo mī -mō, -bha -Zezu -yō ɔ 'būnōnya plaa.

² Zudastī, ɔ mīa -Zezu wlada, ɔ -yī -mō da, -we ka gbū -wa, -mō -Zezu -yō ɔ 'būnōnya gbēlia 'wlu zli tōlvaa zli. ³ Nū, -Lagōbudu 'kaduv ḡwēkunya -wa * -Lagōbūbōnyaa -ctān -yō Falizinyuma tiea, we -yō Wlōmū -sluja, Zudastī -galt wa 'yu, 'in wa yia wee su -kpaā mī. Wa 'kaa -mō nīnī nī, wa -yō 'nape -yō ylv yia yī, -zugba 'sluja ka tugvgble kwēē.

⁴ -We weēē 'kaa -Zezu ylt, ɔ 'dē -yī we, we 'dēē 'gbū ɔ yia wa gbēgbēn mī, 'in ɔ yia wa layibhaē: «Lee, nyōō ka da a talta?»

⁵ Wa nēē: «Nazaletiyu -Zezu, ɔ da -a mīa -talūda.»

ɔ nēē wa -ylae: «-Amī -wa.» (-Zugba Zudastī, ɔ mīa ɔ wlada, mī -maa glaa.)

⁶ Da -Zezu gbaa wa -yla: «-Amī -wa» nī, waa 'sluja yilia gwe tōn, 'in wa yia bhli.

⁷ ɔ yia wa layibha -zakpa 'sōē: «Nyōō ka da a talta?»

'In wa nēē: «Nazaletiyu -Zezu, ɔ da -a mīa -talūda.»

⁸ In -Zezu yia we 'būgpaltī wa -ylae: «In ka we aūn -yla gba pepe, -amī -wa. Nū, we -ka na da a mī -talūda, a 'tide -maa mīa dē 'yī, wa 'ka mī.»

⁹ -We mīa da, 'mū ɔ gbaa, ɔ wēlī -we ɔ gbaa 'cūn we 'ka lenūv 'gbū: «Dide, nyuma -wa -in 'nyea 'mī, nyūmē yabhlogbōō 'nī mōō wa glaa.»

¹⁰ Nū, Simō Pielī ka tugvgble kwēē. ɔ -saa we we tukpa 'wū, 'in ɔ yia -Lagōbūbōnyaa -kanyō 'kaduv zōlvb -hōnūnyō we pa, 'in ɔ yia -mōō lilikwē -yukwli -bha -dī. (ɔō zōlvb -hōnūnyō wa laa Malūkustī.)

¹¹ Nū, -Zezu nēē ɔ -yla: «Fa -na tugvgble we tukpa 'wū. -Mī dli 'wū, siastē 'kadu -we Dide dīa 'mī -yla la, in 'nīa we zō 'yiligbea yī -wa yī?»

(Mt 26.57-58; Mk 14.53-54; Lk 22.54)

¹² Waa 'sluja -yō wa 'yugalnyō, we -yō Zuifvū -Lagōbudu 'kaduv ḡwēkunya kpaā -Zezu, 'in wa yia ɔ gbuan. ¹³ Nū, Anasū -gbē wa kwaa ɔ tīa. -We ka gbū -wa, Anasū -wa Kaifvū ḡwōōō dide. Weē -zū nya, Kaifvū -wa * -Lagōbūbōnyaa -kanyō 'kadu. ¹⁴ Nū, Kaifvū zva Zuifvū 'yugalnyā 'dī, ɔ nēē: «We nanī 'yī nū, nyūmē -bhlo tli -amīa nyūmaa 'gbū.»

Pielū tīa kpēlētē nū, ɔ 'nī -Zezu -yī

(Mt 26.69-70; Mk 14.66-68; Lk 22.55-57)

¹⁵ Simō Pielī -yō -Zezuu 'būnōnyō yabhlo yia -Zezu 'bī mī. Nū, -Lagōbūbōnyaa -kanyō 'kadu -yī ɔō -Zezuu 'būnōnyō yabhlo -mōnī,

we 'dɛɛ 'gbu -mɔɔ -yɔ -Zezu 'sɔ yia
 ɔɔ -Lagɔbubɔnyaa -kanyɔ 'kaduɔ
 -buduŋwɛɛ pla. ¹⁶Nu, Pielɩ yia 'pipee
 -tu, 'yoo ŋwɛɛ. Tɔɔn, ɔɔ -Zezuu 'bunɔnyɔ
 yabhlo, ɔɔ -Lagɔbubɔnyaa -kanyɔ 'kadu
 -yia, 'in -mɔɔ yia 'tla. ɔ gbaa 'yoo
 ŋwekɔŋwɔnɔ -yla gbu, 'in ɔ yia Pielɩ
 -plali. ¹⁷ɔɔ 'yoo ŋwekɔŋwɔnɔ nɛɛ Pielɩ
 -ylɛ: «ɔɔ nyumɛɛ 'bunɔnyɔ yabhlo -in
 -mia, we 'ni muɔ?»

Pielɩ yia we 'biɔɔpali ɔ -ylɛ: «-lnnya,
 -gba! -gba!»

¹⁸Nu, ŋwɔtɩ mɩ yida. We 'dɛɛ 'gbu
 lubhonnya -yɔ -Lagɔbudu 'kaduɔ
 ŋwekunya yia -kosu 'yidi, -zugba wa
 wɔɩ. Pielɩ mɩ 'ya wa glaa 'wɔɩɔda -kosu
 -yɔ.

**-Lagɔbubɔnyaa -kanyɔ
 'kadu yibhaa -Zezu la**

*(Mt 26.59-66; Mk
 14.55-64; Lk 22.66-71)*

¹⁹Nu, -Lagɔbubɔnyaa -kanyɔ 'kadu mɩ
 -Zezu layibhada, ɔ 'bunɔnyɔ -yɔ -we ɔ
 slolua -gu. ²⁰ɔɔ 'palia we 'biɔɔ, ɔ nɛɛ: «In
 ka nyuma weee -yla gba -zejila 'wu. Nu,
 'yli weee nya na slolua -Lagɔbudunya
 zɔ we -yɔ -Lagɔbudu 'kadu zɔ da Zuifu
 weee gbelia 'wlu. 'in gba gbu yabhlog-
 bɔɔ 'wiemu. ²¹'Lee, -ami -na yibhaa la yi?
 Nyuma -wa in -slolua, wa -yi -we in gbaa,
 'yibha we wa la.»

²²-Zezu gbaa -we mia de ni, -Lagɔbudu
 'kaduɔ ŋwekunya yabhlo mia -bha, ɔ bea
 ɔ -yɔ, 'in ɔ yia ɔ 'kpa yukwli 'wu subha.
 'In ɔ nɛɛ -Zezu -ylɛ: «'Lee, sanɛɛ -na gbaa
 -Lagɔbubɔnyaa -kanyɔ 'kadu -yla yi?»

²³ɔ nɛɛ -buduu ŋwekunya -ylɛ: «'Lee,
 gbu 'nyuu -mumu in gbaa, -slolu 'mi we
 'klu, 'in we -ka ni, in 'ni gbu 'nyuu
 gba ni, lɛɛ -lu ka 'gbu -na pa 'mi -lua?»

²⁴Tɔɔn, 'in Anast yia 'sluja 'yoo 'nye, wa
 'ka -Zezu -Lagɔbubɔnyaa -kanyɔ 'kadu
 Kaifuɔ -gbe kwa, -zugba ɔ mɩ gbuanda.

*(Mt 26.71-75; Mk
 14.69-72; Lk 22.58-62)*

²⁵Nu, Simɔ Pielɩ mɩ weee -buduŋwɛɛ
 'wɔɩɔda. Wa nɛɛ ɔ -ylɛ: «-Mɩ mia 'de ɔɔ
 nyumɛɛ 'bunɔnyɔ yabhlo -in -mia, we 'ni
 muɔ?»

ɔ kpelia we, ɔ nɛɛ: «-lnnya, yo -wa yo!»

²⁶-Lagɔbubɔnyaa -kanyɔ 'kaduɔ gaylo
 yabhlo mɩ -bha, nyumɛɛ -ɔ ka yukwli Pielɩ
 -dia -bha, ɔ kuda -nyume yabhlo -wa. ɔɔ
 lubhonnya nɛɛ Pielɩ -yla: «Nu, -mɩ in
 'yia da su -kpa, -in -yɔ -Zezu 'sɔ, we 'ni
 muɔ?» ²⁷Nu, 'in Pielɩ yia we -zakpa tanu
 kpeli. Wee kpeli mɩ ɔ ŋwɛɛ, 'in -kuku yia
 -bha -bhlokpade gbogboe bhli.

(Mt 27.1-2, 11-14; Mk 15.1-5; Lk 23.1-5)

²⁸Nu, we 'biɔɔ, wa -yɔ -Zezu yia
 Kaifuɔ -gbe 'bhu. *Wlɔmu -nyume Pi-
 lati, ɔɔ pɩta Zuifuɔ dudu 'wlu la, -mɔɔ
 -buduŋwɛɛ wa kwaa ɔ. Zlɔkpe tutu -wa,
 Zuifuɔ 'yugalunya 'ni weee -budu zɔ pla.
 Wa -ka -mɔɔ pla, -zugba wa ka puɩ pla
 wa tite 'yu. 'In wa -ka puɩ -ka ni, wa 'ni
 mneni wa 'ka *'Wuzɩtylu 'feti -gu -lu li.
²⁹We 'dɛɛ 'gbu wa yia 'pipee -tu, 'in Pi-
 lati, ɔɔ pɩta Zuifuɔ 'wlu la yia 'tla. ɔ nynia
 wa -yɔ la, 'in ɔ yia wa layibha: «'Lee, gbu
 -mumu a dilɩ nyume nia?»

³⁰Wa 'palia we 'biɔɔ, wa nɛɛ ɔ -ylɛ:
 «-A -ka -mɩ nyumɛɛ mia de -la ni, -zugba
 gbonyumonyɔ -wa.»

³¹Pilati nɛɛ wa -ylɛ: «'Amiaa 'de 'bhu ɔ
 'wu, 'in a 'ka ɔ -yɔgbu 'wubhu amiaa titee
 sɔɩ.»

Tɔɔn, 'in wa nɛɛ: «We -ka nyumɛɛ -
 yɔgbu -a 'bhu 'wu, -a 'ni we 'klu -ka, -a
 'ka ɔ titɩte -dɩ.»

³²'Sa -muɔ 'plia, -Zezuu weli 'ka
 gbuzɔnu -zɛɛ 'gbu. Sa ɔ 'kaa tɩ, wee weli
 ka we -slolu. ³³Pilati plaa -budu zɔ, 'in
 ɔ yia -Zezu la. -Mɔɔ bea ɔ 'yu, 'in ɔ nɛɛ ɔ
 -yla: «'Lee, Zuifuɔ 'wlulapɩnyɔ -in -mia
 yi?»

³⁴ -Zezu 'palta we 'bigu, ɔ nɛɛ: «Lɛɛ -lu ka 'gbu -na yɪbha 'mi we laa? 'Lee, -na 'de yɪbhaa 'mi we la yaayu, nyuma -putu la 'saa 'mi yi?»

³⁵ Pilati nɛɛ: «Lee, Zuifu un -mia yi? Nu, -na 'dɛɛ Zuifobhelia -yɔ -Lagɔbɔbɔnyaa -cian ka -mi 'mi -la. Lee, lɛɛ -lu -in nu lea?»

³⁶ ɔ nɛɛ: «Na 'wlulapilɛɛ se mia, we'e 'bhu dudugu -nyumaa -gbɛ. We -ka yaa wa -gbɛ we 'bhu ni, -zugba na lub-honunya ka yaa jeltgba gu, -muv yi 'wlu nu, Zuifu 'yugalnya kpa 'mi. Nu, -unnya, we'e 'bhu dudugu -nyumaa -gbɛ.»

³⁷ Pilati nɛɛ ɔ -ylae: «Nu, nyumaa 'wlu-lapilinyɔ -in -mia, we 'ni muv?»

ɔ nɛɛ: «Mu -in gbaa de. We 'dɛɛ 'gbu wa yia 'mi gwalt. In 'ka gbuzɔnɔv dayinyɔ nya -mu 'gbu in yia dudu -gu yi. -Wa weee mia gbuzɔnɔv -nu nya, na wɛl wa pulva yukwli.»

(Mt 27.15-31; Mk 15.6-20; Lk 23.13-25)

³⁸ Pilati nɛɛ: «Gbuzɔnɔv, lɛɛ -lu we -mia?» Pilati bhia -we mia de gbagbɛ, 'in ɔ yia -budu zɔ 'tla. ɔ mnta 'pipeɛ Zuifu -gbɛ, ɔ nɛɛ wa -ylae: «Nu, -we ka 'gbu in 'kaa nyume ni gbu dɪl, 'in 'yi we -yɔ.»

³⁹ Amiaa lenugbu 'cin 'yɪbha nu, in 'tide -kasɔnyume yabhlo 'yi 'Wozɪtylu 'fetu bhla. Lee, a 'yɪbha nu, in 'tide ain -yla Zuifu 'Wlulapilinyɔ 'yii?»

⁴⁰ Wa 'kpa 'wu, wa nɛɛ: «-lnnya! -ln 'na 'tide -mɔɔ mia de 'yi -ni. 'Tide -Balabasi 'yi -ain -yla!» -Zugba ɔɔ -Balabasi mia, nyume 'nyuuu 'debbie -wa.

19 Tɔn, 'in Pilati nɛɛ wa -yla nu, wa 'bhu -Zezu 'wu wa 'ka ɔ selia mni.

² 'Sluja maa 'wia -kloo, 'in wa yia we -Zezu 'wluo -pla. 'In wa yi 'yaa ɔ -bana zalv 'wupla, nyumaa 'wlulapilinyɔ 'bhisa.

³ Wa -ka ɔ -yɔ lanyni -bhlo, -zugba wa nyanta ɔ. Wa nɛɛ ɔ -ylae: «Zuifu 'wlu-lapilinyɔ, -na fuv.» 'In wa subhaa ɔ 'kpa yukwli 'wu.

⁴ Pilati 'tlaa lu, 'in ɔ nɛɛ wa -ylae: «A pu yukwli -nya, nu, lu na laa ɔ ain 'pipeɛ, 'in a 'ka we 'wolanu nu, -we ka 'gbu in 'kaa nyume ni gbu dɪl, 'in 'yi we -yɔ.» ⁵ Tɔn, 'in -Zezu yia 'tla, ɔ ka wee -bana zalv 'wu, 'in 'wia -kloo mia ɔ 'wluo. 'In Pilati nɛɛ wa -ylae: «ɔɔ nyume ni!»

⁶ -Lagɔbɔbɔnyaa -cian -yɔ -Lagɔbudu 'kaduv nwekunya 'yia -Zezu -yɔ, 'in wa yia 'wukpikpie bhli. Wa nɛɛ: «Kulv ɔ *su -gu la! Kulv ɔ su -gu la!»

Pilati nɛɛ wa -ylae: «Amiaa 'de 'bhu ɔ 'wu, 'in a 'ka ɔ su -gu lakulv. Nu, -we ka 'gbu in 'kaa ɔ gbu dɪl, 'in 'yi we -yɔ.»

⁷ Zuifu nɛɛ ɔ -yla: «-A ka tite yabhlo, 'in wee tite nɛɛ nu, wa 'bha ɔ, -we ka gbu -wa, ɔ nɛɛ nu, -Lagɔɔ 'Yu ɔ -mia.»

⁸ Da Pilati 'nva wa wɛl ni, 'in ɔ nyano yia -gubho. ⁹ ɔ plaa -budu zɔ, 'in ɔ yia -Zezu layɪbha: «Mɔ -na bhva?» Nu, -Zezu 'ni we 'yabhlogbɔɔ 'bigupali. ¹⁰ Tɔn, 'in Pilati nɛɛ ɔ -ylae: «-l'in sisalt nwe -gu -amɪ -ytaa? -Amɪ, in ka we se in 'ka -mi 'yitide, 'in in ka 'ya we se in 'ka -mi su -gu la kulv, 'lee, -in 'ni we 'ji -yi -wa yi?»

¹¹ -Zezu nɛɛ ɔ -yla: «-ln 'ni -lu yabhlog-bɔɔ se -ka 'mi -gu, we 'ni -we ka se -Lagɔ 'nyea -mi 'wubhu. We 'dɛɛ 'gbu -mɔmɔ -laa 'mi -mi 'yu, ɔ gbunyuu 'yli we 'ka -na -nu -zi.»

¹² Wee wɛl nu 'bigu, Pilati 'yɪbha yaa ɔ 'ka -Zezu 'yitide, 'in Zuifu yia 'wukpikpie bhli. Wa nɛɛ: «-ln -ka nyume mia de 'yitide ni, -zugba -in 'ni Wlɔmuv 'wlulapilinyɔ 'kaduv 'tale! Nu, nyume ɔ -ka gba: «Nyumaa 'wlulapilinyɔ in -mia» -zugba -mɔɔ mi nyumaa 'wlulapilinyɔ 'kaduv tonyume nya.»

¹³ Pilati 'nva wɛlnya ni, 'in ɔ yia -Zezu la ɔ 'ka 'tla. We 'bigu, 'in Pilati yia gbɔwubhukpe -gu ladi. -Budunwɛɛɛ da -le wa mnazia la tukpa nya, -bha -wa. 'Mu wa laa «Gabata» zuifowɛl 'wu.

¹⁴ Nu, 'yli -we nya wa mnazia wa 'de la 'Wozɪtylu 'fetu 'gbu, wee yli -wa. 'Ylu

nynia -glɔnyidi, 'in Pilatu nɛɛ Zuifu -yia: «Amiaa 'wlulapilinyɔ ni.»

¹⁵'In wa yia 'wɔkptkie bhli. Wa nɛɛ: «'Bha ɔ! 'Bha ɔ! Kulɔ ɔ su -gu la!»

Pilatu nɛɛ wa -yiaɛ: «'Lee, in kulɔ amiaa 'wlulapilinyɔ su -gu laa?»

'In -Lagɔbɔbɔnyaa -cian yia we 'biɔu-palie: «-Amiaa 'wlulapilinyɔ -bhlogbɔɔ, Wlɔmɔɔ 'wlulapilinyɔ 'kadu -wa.»

¹⁶Tɔɔn, 'in ɔ yia wa -Zezu yoo 'nye, wa 'ka ɔ su -gu lakulɔ.

'Sluja kulɔa -Zezu su -gu la

(Mt 27.32-44; Mk 15.21-32; Lk 23.26-43)

'In wa -yɔ -Zezu 'sɔ yia mni. ¹⁷Wa 'kaa 'gbe 'tla ni, su -we -gu wa 'kaa ɔ la kulɔ, ɔ 'de ka we -bliɔba. Wa mɔ mɔnɔda, 'in wa yia da -we wa laa 'Wluu 'Kɔaa da nyini. (-Bha wa laa «Gɔɔɔgota» zuifuwɛlt 'wu.) ¹⁸-Bha 'sluja kulɔa -Zezu su -gu la. 'In wa yi 'yaa nyuma -putu 'sɔ su -gu lakulɔ. 'Yabhlo mɔ -Zezuu lilisɔɔɔ, 'in 'yabhlo mia ɔ kɔpɛsɔɔɔ.

¹⁹Pilatu nɔa su falɔ lɛ, 'in wa yia we -Zezuu su -gu lakulɔ. Wee su falɔ -gu ɔ cɛla:

NAZALɛTɔYU -ZEU
ZUIFUɔ 'WLULAPILINYɔ

²⁰Nu, Zuifu duun zɛlia -we mia wee su falɔ -gu cɛlɔda. -We ka gbɔ -wa, da wa zɔa -Zezu su -gu, -bha cɔpa 'gbe 'kadu -yɔ, 'in wa cɛlt we -zakpa ta: tia zuifuwɛlt 'wu, we 'biɔu wlɔmɔwɛlt 'wu, 'bhie glekuwɛlt 'wu. ²¹*-Lagɔbɔbɔnyaa -cian zɛlia we, -bha wa mɔnɔa Pilatu -gbe, 'in wa nɛɛ ɔ -yiaɛ: «-Mɔ cɛla: (Zuifuɔ 'Wlulapilinyɔ» ni, we 'ni mneni we 'ka 'sa -tu! -In cɛlt ni: «Nyɛmɛ ni nɛɛ: -Amɔ -wa Zuifuɔ 'wlulapilinyɔ.»»

²²Pilatu 'palia we 'biɔu, ɔ nɛɛ: «-We in cɛla, cɛlɔda we tua.»

²³Da 'sluja kulɔa -Zezu su -gu la, 'in wa yia ɔ 'wɔplali dlili. Wa dlili we 'wu la

-mnɔa, 'slujayu -mɔmɔ -ka -mɔ, -mɔɔ ka -mɔɔ -nu. 'In wa yi 'yaa ɔ -banaa zɔbana -zɔɔɔ 'wɔbhɔ. Nu, wee -bana mɔ lɔada 'naa kibhe -bhlo nya, we 'bhɔ -bli -yɔ we 'ka bhɔ -yɔ nyini. We 'ni pipɛda -mɔ. ²⁴Wa nɛɛ wa 'dɛkpɔa nyidiɛ: «-A 'na ylalt wee -bana -zɔɔɔ -ni, nu, -a 'pa -nɔgbɔ, 'in -ɔ ka -nu -yɔ we -ka -tu ni, -mɔɔ 'ka we 'wɔbhɔ.»

Nu, 'sa -we mia -Lagɔsɛbhe 'wu cɛlɔda 'kaa sa 'pli. We nɛɛ:

«Wa ka na 'wɔplali dlili wa 'dɛkpɔa nyidi.

'In wa yia -nɔgbɔ 'pa, ɔ yia na -bana 'bhaa, wa 'ka ɔ yibheli.»

Nu, -we 'sluja nɔa lɛ, mɔ mia de.

²⁵-Zugba -Zezuu 'nyaa klaa, ɔ 'nyaa bhɔɔ klaa, Klopasu 'ɔɔwɔ Malii klaa, we -yɔ Magɔdala -ɔɔwɔ Malii mɔ -bha wee *su kwesi. ²⁶Nu, 'in -Zezu yia ɔ 'nyaa -yɔyɔ. ɔ 'bunɔnyɔ yabhlo -ɔ ka zɛ ɔ -kala, -mɔɔ mɔ ɔ 'nyaa kwesi. 'In ɔ nɛɛ: «'Maa, amaa yu ni.» ²⁷We 'biɔu, ɔ nɛɛ 'bunɔnyɔ -yiaɛ: «-Na 'nyaa ni.» Tɔɔn, we 'bhɔ -bha 'wu, 'in ɔɔ 'bunɔnyɔ yia ɔ, ɔ 'dɛɛ -gbe belɔ.

-Zezuu tlitlie

(Mt 27.45-56; Mk 15.33-41; Lk 23.44-49)

²⁸We 'biɔu, -Zezu -yi -sleɛn we 'ji nu, -lu weɛ ka gba. 'In -we mia cɛlɔda -Lagɔsɛbhe 'wu, we 'ka lenɔɔ 'gbɔ, ɔ nɛɛ: «'In 'ka 'ma.»

²⁹Wee da mia, kalɔ nɔɔ nyida mɔ -bha. Wa faa -fuu wee kalɔ nɔɔ lɔ, wa bɔzɔa we suu† 'yliya 'wu, 'in wa yia we -Zezuu ɔɔwe -yɔ belɔ. ³⁰Nu, ɔ 'maa wee kalɔ nɔɔ ni, we 'biɔu, ɔ nɛɛ: «'We ka bhia!» ɔ -laa 'wlu ɔɔ tɔɔn, 'in ɔ yia tli.

³¹Nu, 'yli -we nya wa mnazɔa wa 'dɛ la wa Nyapeylɔ 'gbɔ, wee yli -wa. Wee *Nyapeylɔ mia, 'yli -zɔɔɔɔ 'dɛbhie -wa. We 'dɛɛ 'gbɔ Zuifu 'ni 'yibha ni, 'kwie -tu su -gu wee Nyapeylɔ nya. We 'gbɔ

†19:29 Wee su mia de, *isɔpɔsu -wa.

wa 'yugalunya yia Pilati 'yoo -zlalta mni, wa 'ka waa nyumaa bhv 'kate, 'in wa 'ka wa 'kwie su -gu -sa. ³²Tɔɔn, wee da wa kulva waa nyuma su -gu la, 'in 'sluja yia -mɔ mni. Wa nynia -mɔ ni, 'in wa yia waa nyuma sɔ 'sɔ lv mia -Zezu kwesi be. Wa 'katea yabhloo bhunya, 'bhie, wa yia 'sonɔv -nu 'kate. ³³Wa nynia -Zezu -yɔ la, 'in wa yia we -yɔyi nu, ɔ ka tli, we 'dee 'gbu wa 'ni ɔ bhunya 'kate. ³⁴Nu, 'in 'slujayu yabhlo yia -Zezuu gbaci zɔ tnu ɔ 'li nya. -Bha -bhlokpade 'pɔɔn -yɔ 'nyu 'tlaa ɔ 'wu. ³⁵Nyume ɔ mia -bha we zli, 'in -we 'plia, ɔ 'yia we -yɔ, -mɔɔ -wa we dayunyɔ. Nu, wee gbunya ni ɔ gbaa, 'in a 'ka 'ya we dli -gu zu. ɔ gbudayiwelt mi gbuzɔnu nya, 'in ɔ -yi we 'ji nu, -we ɔ gbaa gbuzɔnu -wa.

³⁶-We weee mia de 'plia, 'in -we mia celɔda -Lagɔsebhe 'wu, we 'ka lenv. We nee: «Wa 'na 'ka ɔ 'kva yabhlogbɔɔ 'kate.»

³⁷'In wee 'sebhe kibhe yabhlo nee: «'In, ylaa wa yia -ɔ ka gbaci -zɔ wa tnu.»

³⁸Nu, nyume yabhlo wa laa *-Zezefv, Alimateyu -wa, ɔ mi -Zezuu 'bunɔnyɔ yabhlo nya zizewiem. -We ka gbu -wa, ɔ mi Zuifv 'yugalunya sɔda. ɔɔ nyume ni mnia Pilati 'yoo -zlalta ɔ 'ka -Zezuu 'kwie 'wɔbhv. 'In Pilati yia we -yɔɔwnu. Tɔɔn, -Zezefv yia lv ni, 'in ɔ yia -Zezuu 'kwie 'wɔbhv. ³⁹Nyume yabhlo wa laa 'Nikodemv, -mɔɔ yi 'yaa ɔ 'bɪ mni. Nu, nyume ɔ mnia zlume -Zezu 'yia sabɔ, mɔ -wa. ɔ mia mniɔda, ɔ -yɔ -lasiklɔɔ bɔtɔlv -nu 'sɔ, 'in wa yia mni. 'Mv wa laa *mili -yɔ aluest. We 'wuwɔlv mneni we 'ka kilo glv -bhlo 'ya kugbua nyni. ⁴⁰-Zezefv -yɔ 'Nikodemv yia -Zezuu 'kwie 'wɔbhv. 'In wa yia ɔ 'naapunya -we wa slua wee bɔtɔlv -lasiklv -gu, -yɔ labibeli. Nu, 'sa Zuifv mnazia 'kwie -yɔ, 'bhie wa faa we gbawla 'wu.

⁴¹Da wa kulva -Zezu *su -gu la, su -kpaamɪ -bha. Wee su -kpaamɪ, 'bhvka -lolu, -we 'wu wa 'nia -slɔ 'kwie yabhlogbɔɔ fa, we mi -bha. ⁴²Nu, 'yli -we nya Zuifv

mnazia wa 'de la wa Nyapeylu 'gbv, wee yli -waa 'gbv, 'in wee 'bhvka ɔpa -bhaa 'gbv, wa yia -Zezuu 'kwie -mɔ fa.

-Zezu 'ni gbawla 'wu -mi

(Mt 28.1-10; Mk 16.1-8; Lk 24.1-12)

20 Nu, 'yli 'pli -bhlo, we 'sonɔv zltgv, dimasu nya, da zli 'nia -slɔ ladolu, 'in Magidala -ɔwnɔ Malii yia gbawla -gu mni. Nu, wa ka zlume we kla tukpa -boklo 'kadu nya, 'in Malii -talia -bha ni, ɔ 'ni wee tukpa -yɔyi we ɔwɛɛ. ²Tɔɔn, 'in ɔ -yɔ -gwagwie yia Simɔ Pielɪ -yɔ 'bunɔnyɔ yabhlo, -ɔ ka ze -Zezu -kalia, 'di kwa. ɔ nee wa -ylae: «Wa ka -amɪaa -Kanyɔ gbawla 'wusa, 'in da wa zva ɔ, -a 'ni -bha da -yi.»

³Pielɪ -yɔ ɔɔ -Zezuu 'bunɔnyɔ yabhlo ni -sɔa 'wu, 'in wa yia wee gbawla -gu mni.

⁴-Gwagwie nya wa 'desɔbhie mia -mɔ mniɔda. 'In ɔɔ 'bunɔnyɔ -mɔnu -gwagwie -zi Pielɪ. Mɔɔ nynia -mɔ tia. ⁵ɔ kwlia 'wu, 'in ɔ yia 'naapunya -yɔyi -bha lasluda, ni, ɔ 'ni -mɔ pla. ⁶Simɔ Pielɪ yia ɔ 'bɪ, ɔ nynia, ɔ plaa gbawla nukple, 'in ɔ yia -mɔ 'naapunya -yɔyi, -bha lasluda. ⁷ɔ ka 'ya 'naa -we wa gbuania -Zezuu 'wlu -yɔla -yɔyi. Nu, wee 'naaptɪ 'ni we -lima glaa -mi, we mi glɔda we 'dee saa da -putu.

⁸-Mv 'bɪgv, 'bunɔnyɔ -ɔ nynia tia, ɔ yi 'yaa gbawla nukple pla. ɔ 'yia we -yɔ, 'in ɔ yia dli zu. ⁹(Nu, -we mia -Lagɔsebhe 'wu celɔda, wa 'ni -slɔ we 'wulanv: nu, 'wu -Zezu yia -sɔa tɪltunya glaa.)

-Zezu 'tɪalta Malii 'klo

(Mk 16.9-11)

¹⁰Tɔɔn, 'bunɔnya sɔbhie yia -buduɔwɛ lubhiti. ¹¹Nu, Malii mi -bha gbawla kwesi -zugba ɔ wi. ɔ mi wida, 'in ɔ yia 'wukwli ɔ 'ka gbawla nukple 'ylilabhli. ¹²'In ɔ yia -mɔ 'anzɪ 'sɔ -yɔyi ladɪda da wa palɪa -Zezuu 'kwie la. Yabhlo mi ɔ 'wluu 'bɪgv, 'in yabhlo mia ɔ bhunya 'bɪgv. 'Wuplalu 'pupa mia we 'wu. ¹³Nu, 'in wee 'anzɪ yia Malii

layibha. We n̄e: «Bhɔɔ, l̄e -lu wili an a?»

Ɔ n̄e we -yla: «Wa ka na -Kanyɔ -bha lasali, 'in da wa zva ɔ, in 'nɪ -bha da -yi.»
14 Ɔ mɪ -we mia d̄e gbada, ɔ 'bhitia la, 'in ɔ yia -Zezu -yɔyɪ, ɔ 'nɪ we 'jiyibheli nu, -Zezu -wa.

15 'In -Zezu yia ɔ layibha: «Bhɔɔ, l̄e -lu ka 'gbu a wia? Nyɔɔ a n̄nu 'yilibila?»

Maliii dli 'wɔ nu, su -kpaaa lub-honunyo -wa. Tɔɔn, ɔ n̄e ɔ -ylae: «-Na zuka -wa, we -ka nu, -mɪ 'bhu ɔ 'kwie 'wɔ, gba 'mɪ -yla da -in zva ɔ, 'in un 'ka ɔ 'bumni.»

16 -Zezu n̄e ɔ -ylae: «Malii!»

Malii 'bhitia ɔ gbegbeɪn la, 'in ɔ n̄e ɔ -yla zuifwɛlt 'wɔɔ: «Wlaboni!» We ji -wa: «-Slolunyo.»

17 Ɔ n̄e ɔ -yla: «A 'na kpalt 'mɪ la -nɪ, in 'nɪ -slɔ Didee -gbe mnu 'gbu. Nu, a mni a 'ka na bhelia -yla gbae: na Didee, -ɔ mia amiaa Didee nya, na -Lagɔ, -ɔ mɪ 'yaa amiaa -Lagɔ nya, ɔ -gbe na mnia.»

18 Tɔɔn, 'in Magidala -ɲwɔnɔ Malii yia -Zezuu 'bunɔnya -gbe mni, 'in ɔ n̄e wa -ylae: «In ka -amiaa -Kanyɔ 'yɪ!» 'In ɔ yia -we -Zezu gbaa ɔ -yla, we 'dɪ wa -salt.

-Zezu 'tlata ɔ 'bunɔnya 'klu

(Mt 28.16-20; Mk

16.14-18; Lk 24.36-49)

19 Wee 'yɪ -bhlokpadee jibheza, 'bunɔnya yia 'wlugbeli -budu zɔ. Nu, wa ka -buduu klolo -gbalt, wa mɪ Zuifvɔ 'yugalunya sɔdaa 'gbu. 'In -Zezu yia wa glaa yi. Ɔ 'yiligbe wa nyɪdɪ, 'in ɔ n̄e wa -ylae: «-Lagɔ 'nye aun 'wɔtɔtɔe -dlɔɔ!»
20 Ɔ bhia we gbagbe, 'in ɔ yia ɔ -kwite wa 'kluslolu, we -yo ɔ gbact zɔ. Wa 'yɪ Nyumaa -Kanyɔ -yo, 'in wa yia 'mɔna li.

21 Ɔ n̄e wa -yla -zakpa 'sɔnu nyae: «-Lagɔ 'nye aun 'wɔtɔtɔe -dlɔɔ! Nu, sa Didee tiea 'mɪ, 'sa -bhlokpadee na tiea aun.»
22 Wee wɛlunya nu 'bɪɔ, ɔ 'paa wa -pɪpe -gv, 'in ɔ n̄e wa -yla: «Zuzu 'Pupa -mɪ amiaa -nu nya. 23 A -ka nyumaa gbonyuu

'wɔtɪ nɪ, 'in we 'gba bhva wa 'wlu. Nu, a 'nɪ nyumaa gbonyuu 'wɔtɪ nɪ, 'in we tua wa 'wlu.»

-Zezu -yɔ Toma

24 Da -Zezu yia wee -budu zɔ, -zugba ɔ 'bunɔnya kugbua l̄e 'sɔ glaa yabhlo wa laa Toma (-ɔ ka 'ɲnu -yɔgbalɲnu -wa -Zluya), ɔ 'nɪ -bha -mɪ. 25 Tɔɔn, 'bunɔnyaa pnu n̄e ɔ -yla: «-A ka -amiaa -Kanyɔ 'yɪ.»

Nu, Toma n̄e wa -ylae: «We -ka nu, in 'nɪ poendee 'bɪ 'yɪ ɔ -kwite, 'in in 'nɪ we 'bɪ 'wɔ na -kwɪtaya fa, 'in in 'nɪ ɔ gbact zɔ na sɔ fa nɪ, in 'na 'ka we dli -gv zɔ.»

26 Lɔkɔwlu 'plɪ -bhlo, 'in -Zezuu 'bunɔnya yi 'yaa 'wlugbeli -budu zɔ. Nu, Toma mɪ -bha. Wa ka -buduu klolonya -gbalt, 'in -Zezu yia wa glaa yi. Ɔ n̄e wa -yla: «-Lagɔ 'nye aun 'wɔtɔtɔe -dlɔɔ!»

27 'In ɔ n̄e Toma -ylae: «Dɪ da -na -kwɪtaya, 'in yla da na -kwite: belɪda -na sɔ, 'in fa we na gbact zɔ. 'Bhu dlulɔve 'bɪ, 'in -in 'ka dli zɔ!»

28 Toma n̄e ɔ -ylae: «Na -Kanyɔ, na -Lagɔ!»

29 -Zezu n̄e ɔ -yla: «-In ka 'mɪ 'yɪ, we 'gbu -na zva dli, we 'nɪ mɔv? -Wa 'nia 'mɪ 'yɪ, 'in wa zva dli, 'wɔtɔtɔe -dlɔɔ mɪ -maa -nu nya.»

Wee 'sebh̄e wlu nɪ

30 -Zezu ka gwɛdigbunya tɔlvaa -zlo l̄enu ɔ 'bunɔnyaa 'yibadi, nu, -mɔv 'nɪ celɪda -mɪ 'sebh̄e nɪ 'wɔ. 31 Nu, -we -nya mia da celɪda nɪ, -bha we mia a 'ka dli zɔ nu, -Zezu -wa -Lagɔɔ -Bhasanyɔ -yo -Lagɔɔ Yu. 'In, a -ka ɔ dli -gv zɔ, a 'ka 'yliyɔgagte 'yɪ ɔ 'ɲnɪ nya.

**-Zezu 'tlata ɔ 'bunɔnya 'klu
Tibeliadnyu kwesi**

21 -Mɔv 'bɪɔ, 'in -Zezu yi 'yaa ɔ 'd̄e ɔ 'bunɔnya 'kluslolu Tibeliadnyu kwesi. Sa we 'plɪa mɔ nu: 2 Simɔ Pielɪ klaa, Toma (-ɔ wa laa -Zluya) klaa, Natanaelɪ (Galilee Kanagbe 'wɔ yu)

klaa, Zebedeee 'yua klaa, we -yɔ -Zezuu 'bunɔnya -putu 'sɔ mɪ -bha. ³ Simɔ Piel nɛɛ wa -yla: «'Nyu na mnta -dɔa.» Wa nɛɛ ɔ -ylae: «-Amɪa mɪ 'ya yida -a -yɔ -mɪ 'sɔ 'ka mntɪ.» Wa mnta, 'un wa yia 'glu 'wubho. Nu, sabɔ weee 'plia nɪ, wa 'nɪ zibhi yabhlogbɔɔ 'bha.

⁴ Zlɪ bhliia zlzlte, -zugba -Zezu mɪ -bha wee 'nyuu ŋwe -yɔ. Nu, ɔ 'bunɔnya 'nɪ we 'jiiyibheli nu, mɔ -wa. ⁵ ɔ nɛɛ wa -ylae: «'ln! Nyimesia, a 'nɪ zibhi 'bha -nyaa?»

Wa 'palia we 'bigu, wa nɛɛ: «'ln, -a 'nɪ zibhi yabhlogbɔɔ 'yɪ!»

⁶ ɔ nɛɛ wa -yla: «A viteli 'sowli amɪaa 'gluɔ lilisɔɔɔ, 'yia a yia.» Wa vitelia 'sowli, tɔvɔn, zibhii -zlo -we wa 'bhaa, we 'wuzuloo 'gbu, wa 'nɪ 'masleɛn 'sowli 'nyu lu -saste mneni.

⁷ 'Bunɔnyɔ ɔ ka zɛ -Zezu -kaltɪ nɛɛ Piel -yla: «-Amɪaa -Kanyɔ -wa!» Simɔ Piel 'nva «-Amɪaa -Kanyɔ -wa!» tɔvɔn, 'un ɔ yia ɔ -banaa -gubana 'wupla, nɪ, ɔ ka we 'wusaa 'gbu, 'un ɔ yia 'nyu lu -bho.

⁸ 'ln 'bunɔnyaa pnu -yɔ 'glu yia yi, -zugba 'sowli mɪa yeda zibhi nya, wa gbize we 'wu. Nu, wa 'nɪ yaa 'nyuu ŋwe -yɔ latlɔɔɔ, sa 'bhisa 'metli glu gbu sisalta wa -yɔ.

⁹ Wa 'tlaa -gɔgɔ -gu, 'un wa yia -bha -kapu 'yɪ. Zibhi mɪ 'yɪ, 'un 'floo mɪa -bha.

¹⁰ -Zezu nɛɛ wa -yla: «Zibhi -we a 'bhaa da nɪ, a -yɔ we tɔɔva yi.»

¹¹ Simɔ Piel -gblaa 'glu 'wu tɔvɔn, 'un ɔ yia 'sowli 'wugbize dɔdɔv. We mɪ yeda zibhi 'kadɪ nya, we ŋwe nyini zibhi glu gbesɔ 'ya kugbua lɛ ta (153). Nu, wee zibhi -zu 'wu, 'un wee sowli 'yɪ. ¹² -Zezu nɛɛ wa -yla: «A yi a 'ka li!» Waa 'bunɔnya glaa nyime yabhlogbɔɔ 'nɪ ŋwe -ka ɔ 'ka ɔ laytbhae: «'Nyɔɔ -un -mɪa?» Wa -yi we 'ji nu, Nyumaa -Kanyɔ -wa. ¹³ -Zezu bea wa kwesi, ɔ 'bhua 'floo 'wu, ɔ dlilɪa we wa 'wula, 'un ɔ yia wa zibhi 'nye. ¹⁴ Nu, -Zezu -sɔa tɪtɪɪnya glaa 'wu, ɔ 'dɛɛ slolue ɔ 'bunɔnya -ylaa -zakpa tanu mɪa de.

¹⁵ Wa bhia lilie, -Zezu nɛɛ Simɔ Piel -yla: «Zaaan 'yu 'Simɔɔ, 'lee, -un -kaltɪ na zɛ we -zi waa?»

ɔ nɛɛ ɔ -yla: «'ln, na -Kanyɔ, -un -yi we 'ji nu, un -kaltɪ na zɛ.»

-Mɔɔ nɛɛ ɔ -ylae: «'Nye na bhlabhleyua.»

¹⁶ ɔ nɛɛ ɔ -yla -zakpa 'sɔvɔ nyae: «Zaaan 'yu 'Simɔɔ, 'lee, -un -kaltɪ na zɛɛ?»

-Mɔɔ nɛɛ ɔ -yla: «'ln, na -Kanyɔ, -un -yi we 'ji nu, un -kaltɪ -na zɛ.»

-Zezu nɛɛ ɔ -ylae: «-Zɛ na bhlabhlee 'yɪlyɔzɔnyɔ.»

¹⁷ 'ln ɔ yia ɔ laytbha -zakpa tanu nyae: «Zaaan 'yu 'Simɔɔ, 'lee, -un -kaltɪ na zɛɛ?»

Pielu -gu yia 'wu -tv -kɔvɔn, nɪ, ɔ ka ɔ laytbha -zakpa ta: «Lee, -mɪ, -un -kaltɪ na zɛɛ?» We 'gbu, ɔ nɛɛ ɔ -ylae: «Na -Kanyɔ, -un -yi -lu weee 'ji: -un -yi we 'ji nu, un -kaltɪ -na zɛ.»

-Zezu nɛɛ ɔ -yla: «'Nye na bhlabhle.

¹⁸ 'ln nɛɛ -mɪ -yla gbuzɔvɔ sa nu, da -un mɪa nyimeslɔyɪ nya nɪ, -na de gbaa -na -cesli, 'un -na mnta mɔ -tn 'yibhaa. Nu, -un -ka gɔ nɪ, -na sɔ -na yia 'wubhua, 'un nyuma -putu yia -na -cesli -gbaa, 'un wa kwaa -mɪ da -un 'nɪa 'yibha.» ¹⁹ (-We -Zezu gbaa de nɪ, sa Piel 'kaa tɪ, 'un ɔ 'kaa -Lagɔɔ 'ŋnɪ -mnunɪ ɔ -tɪtɪlie 'wu, 'mɔ ɔ mɪa -sloluda.) 'Bhie, -Zezu nɛɛ Piel -yla: «Yi 'mɪ 'bɪ.»

²⁰ Piel 'bhitiia la, 'un ɔ yia wa 'lɔv -gbɛn 'bunɔnyɔ ɔ ka zɛ -Zezu -kaltɪ -yɔyɪ wa 'buyida. (Nyume -ɔ, wa mɪa zlume lida, -ɔ pɪta -Zezuu gbɛgbɛn 'wu, 'un ɔ yia ɔ laytbha nu, nyɔɔ 'ka ɔ wɪa nɪ, mɔ -wa.)

²¹ Piel 'yɪa ɔɔ 'bunɔnyɔ -yɔ, 'un ɔ yia -Zezu laytbhae: «'ln -mɔɔ mɪa da na?»

²² -Zezu nɛɛ ɔ -ylae: «'ln -ka 'yibha nu, ɔ -tv -bha, 'un 'un 'ka lu yi nɪ, 'lee, lɛɛ -lu -mɔv 'ka -mɪ nunva? -Mɪ, nɔ 'mɪ 'bɪ!»

²³ Tɔvɔn, 'un we 'dɪ yia 'mni 'bunɔnya glaa nu, ɔɔ 'bunɔnyɔ -mɔvɔ 'na 'ka tɪ. Nu, -Zezu 'nɪ gbae: «ɔ 'na 'ka tɪ.» Nu, ɔ nɛɛ: «'ln -ka 'yibha nu, ɔ -tv -bha, 'un 'un 'ka lu yi nɪ, 'lee, lɛɛ -lu -mɔv 'ka -mɪ nunva?»

²⁴ Nu, ɔɔ 'bunɔnyɔ -bhlokpade -wa we dayinyɔ, 'in mɔ cɛlta we. -A -yi we 'ji nu, -we ɔ gbaa, gbuzɔnu -wa.

²⁵ -Zezu ka gbuv -zloo tɔlva lenv. Nu, sa we 'plia, we -ka 'sa wa celɩ we -bhlo -

bhlo nu, we 'wɔzuloo 'gbv, wee 'sebhanya 'na 'ka yaa dudu weee -gv mneni.

-Zezuu tietienyaa lenugbunya

'Sebhe'e s'õnu -we Luki celta, mu -wa. Sa tia *-leglizinyaa gbu dia gwe, 'mu we gbaa -aun -yla. Nyuma 'sõõ -gugbu we gbaa -aun -yla tenyi tenyii: Pielì -yõ *Põlv. Gbu ta wee 'sebhe ni slolua -aun: -we tia -Lagõnyuma zua dli -gu, sa *Zuifu 'na wee gbu -yõgnwu, we -yõ -we Wlõmu -nyuma nua -Lagõnyuma 'wluo.

-Zezu nẽe, ɔ 'ka -Lagõ Zuzu 'Pupa yoo 'pa

1 Na bheli Teofili, -na fuv! Na 'sebhe tianu 'wu, -we weee -Zezu nua le, 'in ɔ -slolua, we 'ka we gwedida 'bhu, we 'ka ɔ yalimtibhla yli, in ka we celt. ²Nyuma -wa ɔ -saa -bha ɔ tietienya nya ɔ 'kaa yali mni, -we ɔ gbaa wa -yla Zuzu 'Pupaa 'tite nya, mu ni. ³-Zezu tia, we 'bigu, ɔ yia ɔ 'de ɔ tietienya 'kluslolu -zakpa duun, wa we slolue nya ni, ɔ 'ni tli, ɔ -ga 'yliyõ. ɔ li 'yli glu 'sõ, -zugba ɔ tlali wa 'klu, ɔ gba *-Lagõ nyumaa 'wlulapilgbu wa -yla.

⁴'Yli yabhlo nya, -Zezu -yõ ɔ tietienya 'sõ mi lida, 'in ɔ nẽe wa -ylae: «A 'na 'bhulu *-Zeluzalemugbe nukple -ni. -We Dide gbaa ɔ 'ka aun yoo 'pa, -we ka gbu in gbaa zlume aun -yla, a wu we. ⁵Nu, *Zaan -mõõ ka nyuma batizee 'nyu nya, -bha -tu 'wu -se, 'in -Lagõ 'ka aun batizee Zuzu 'Pupa nya.»

Da -Zezu mnia yali

⁶-Muu 'bigu, -wa gbelia 'wlu -Zezu kwesi, wa yia ɔ layibha, wa nẽe ɔ -ylae: «-Amiaa -Kanyõ, wee bhla -mni nya, -na yia *Izraelnyuma wa duduv 'wlulapile yoo 'nyea lu yi?»

⁷-Zezu yia we 'bigupali wa -ylae: «We bhla -yõ we yli mia ni, we 'ni amianuv gbu. Na Dide ka we zv. 'In ɔ 'debhlog-bõõ mnenia ɔ 'ka we lenu ɔ 'dẽe se nya. ⁸Nu, amia yia 'tite 'yia, Zuzu 'Pupa yia aun -gu lasibhlia, 'in a zea na gbu-

dayinya -Zeluzalemugbe nukple, Zudee -yõ Samalii -dudu -gu, 'in we 'ka duduv bhloluda nyini.»

⁹Da ɔ bhua wee gbunya -mni gbagbie, 'in -Lagõ yia ɔ 'wubhu yali, -zugba ɔ tietienya mi ɔ 'bi ylada sa tenyii. -Muu 'bigu, yalipupa yia ɔ 'wuzize. Wa'a 'yu 'masleen ɔ -yõ. ¹⁰Da -Zezu mia -mõ 'yu beda, 'in ɔ tietienya mia ɔ 'bitalda yali, -bha -bhlokpade, nukpasia sõ kaa -bana 'pupa 'wu, 'tlala wa 'klu. ¹¹-Maa nẽe wa -ylae: «Galilee -nyuma, -bhade a 'yligbea, -zugba a yia yali yi, lãe ka 'gbua? ɔõ -Zezu, -Lagõ ka ɔ 'wubhu aun glaa, ɔ ka yali mni. Sa a 'yia da ɔ mnida yali, 'sa -bhlokpade ɔ yia luyia.»

¹²Tõõn, -Zezuu tietienya 'bhua -gõgõ wa laa *Olivusunyaa -gõgõ 'wlu, 'in wa yia -Zeluzalem lumni. Wee -gõgõ mi -Zeluzalem kwesi, we 'de 'sõ nyidi ka sa kilo -bhloo -kpua nyini. ¹³Wa plaa -Zeluzalem ni, 'in wa yia komi yabhlo, -we mia -budu 'wlu zõ mni. -Mõ wa dilia la -benyi. Pielì klaa, *Zaan klaa, *Zake -yõ Andlee klaa, Filipu -yõ Toma klaa, Batlemii -yõ Matie klaa, Alufee 'yu 'Zake klaa, 'Simõ *Zelõtu -yõ 'Zakee 'yu Zudasi klaa, -maa mi 'ya wee -budu zõ. ¹⁴Wamia klaa, 'jwni klaa, -Zezuu 'nyaa Malii -yõ -Zezuu bhelia klaa, 'zlabhue zõ wa 'de weee gbelia 'wlu, 'in wa bhubhoea -Lagõ dli -bhlogbõõ nya dabudu.

Matiasi wa -saa -bha Zudasu 'bigu

¹⁵'Yli yabhlo nya, -Lagõbhelia gbelia 'wlu, wa mneni wa 'ka nyumaa glu gbelibhlo nyini. Pielì -sõa 'wu, ɔ 'yligbea wa nyidi, 'in ɔ nẽe wa -ylae: ¹⁶«Na bhelia, weli -we Zuzu 'Pupa gbaa 'cun, 'in wa celta *-Lagõsebhe 'wu, we mi ni, we nu le. Zuzu 'Pupa ka Zudasu gbu gba nyumaa 'wlulapilnyõ *-Davidu jwe nya 'cun. Nyuma -wa kpa -Zezu, ɔõ Zudasi -gala wa 'yu. ¹⁷Zudasi mi zlume -amiaa lbnyume yabhlo nya. Tietie -lubho -a nua, ɔ yia ɔ -nu 'yi.» (¹⁸'Gwezi wa

'penia ɔ, ɔ gbunyuuu 'gbu, 'in ɔ yia we kpaā yabhlo 'wuzɔlv, 'in ɔ yia ɔ 'de 'bha. ɔ 'sibhlia 'wlu, ɔ nukpla yia ŋwani, 'in ɔ 'muɪ weee yia 'pipee 'mni. ¹⁹-Zeluzalemv -nyuma weee yia we 'nu. We 'gbu, wa yia wee kpaā 'ŋni zɔ wa weli 'wu, «Akeli-dama.» We ji -wa «'Pɪɔn -Kpaā.»

²⁰«Nu, we mi Luusebhe 'wu celɪdāe:

○ -budu -tu klo nya, nyume yabhlogbɔ 'na -dɪli we zɔ la -ni.) 'ln we mi 'ya celɪdāe:

«Nyume -putu nu ɔ 'bigv lubho.»

²¹We 'gbu, nyume yabhlo -bho -aun glaa, 'in sa Nyumaa -Kanyɔ -Zezu -sɔa 'wu tlɪtlɪ lv, -a -yɔ ɔ 'sɔ 'ka we dayinya -ze. Nyuma -wa -yɔ -aun 'sɔ nɔa, -zugba -amɪaa -Kanyɔ -Zezu -yɔ -aun 'sɔ mi dudu weee -gv 'plɪɪdā, ɔɔ nyume -ze wa lɔnyume yabhlo, ²²'ylɪ -we nya Zaan batizea -Zezu, we 'bhu we -yɔ, 'in we 'ka -Zezuu yalɪ -mni bhla ylɪ.»

²³'ln wa yia nyuma 'sɔ wla: Matiasɪ -yɔ *-Zezefv wa laa Balisabasi, 'in wa la 'yaa Zutusi. ²⁴'Bhie, 'in wa 'de weee yia -Lagɔ bhuhhoe dabudu, wa nɛɛ: «Jejitape, -mi -yia nyuma weee dli, waa nyuma sɔ ni glaa, ɔ -in -saa -bha, -in -sɔlu ɔ -aun 'klv, ²⁵ɔ 'ka *tietienyɔ -ze Zudasu 'bigv. 'ln lubho -we -mɔɔ 'tidea 'yi, ɔ 'ka we nu. Nu, 'bɪ -we ka 'klv Zudasi kaa, 'in ɔ yia -mɔv -gv mni.»

²⁶-Mɔv 'bigv, wa yia -nɪgbɪ 'pa, we yia Matiasɪ -gv bhli. 'ln ɔ yia -Zezuu tietienya kugbua lɛ -bhlo glaa -bho.

-Lagɔ 'paa ɔ Zuzu 'Pupa yoo

2^{*}Pantukɔtv 'ylɪ nɪnia ni, 'in -Lagɔnyuma weee yia 'wluɔbeli da yabhlo. ²Tɔvɔn, -jiji yabhlo yia yalɪ gba. We 'wlv sa -pɪpe 'kadu -we mi 'plɪdā, 'in we yia -budu -we ka zɔ wa -dɪa la ye weee. ³-Bha -bhlokpadɛ, -we wa 'yia -yɔ, we 'wlv sa -kosuu mɔnyā. We 'bhvbhluva -yɔ, 'in we yia wa -gv ladɪ -bhlo -bhlo. ⁴'ln Zuzu 'Pupa yia wa ye. Wa yia weli

-putunya gbagbie bhli. Sa Zuzu zua we wa ŋweɛ, 'sa wa gbaa we.

⁵Nu, Zuifv -wa zua -bha -Lagɔ, -wa 'bhva dudu weee -gv, -Zeluzalemv wa -dɪa la. ⁶-Jiji -we gbaa yalɪ da wa 'nua we, wa -zlo -yɔ -gwagwie yia -mɔ 'wluɔbelia mni, -we nua lɛ, wa 'ka we 'ylɪ. Wa nɪnia -mɔ, we ka wa ŋwegaga -subhali. -We ka gbu -wa, -Lagɔnyuma mi wa weli gbada -bhlo -bhlo, -zugba wa nu we. ⁷We ka wa -lvɛli, 'in wa yia -folu. 'ln wa nɛɛ: «Aya, -mɔv 'nɪ -slɔ gbuzɔvɔ! Nyuma -wa mia dɛ -amɪaa weli gbada -nya, wa 'nɪ Galilee -nyumaa? ⁸Sa we nu, 'in wa gba -amɪaa weli -bhlo -bhlo, -zugba -a nu wea? ⁹-Aun glaa, nyuma -tɔlvā mi Paati -nyuma nya, tɔlvā miā Medi -yɔ Elamv -nyuma nya. 'ln tɔlvā bhva Mezopotami, Zudee -yɔ Kapadɔsv -dudu -gv, Pɔɔn -yɔ -Azii -dudu -gv, ¹⁰Flizii -yɔ Panfilii, Ezipɔtv -dudu -gv, we -yɔ Silenigbe 'wu Libii -dudu -gv. Nyuma -tɔlvā 'bhva *Wlɔmv, ¹¹Zuifv -yɔ nyuma -wa zua Zuifv -Lagɔ dli -gv. Kletɪ -nyuma -yɔ Alabunya mi -bha, 'in -zugba -a nu -Lagɔ lenugbv 'kadɪ wa ŋweɛ -amɪaa 'dɛɛ weli 'wlv!» ¹²We ka wa -lvɛli. Sa wa 'kaa 'wlukvɔn lapupalɪ, 'sa 'nɪ -mi. 'ln wa nɛɛ wa 'dekpua nyɪdɪɛ: «Sa -mɔv 'ji mia?»

¹³'ln nyuma tɔlvā yia wa glapalɛ bhli, 'in wa nɛɛ: «Nu wa lva 'wlv, mɔ miā wa 'bhada!»

Pielɪ gbaa nyumaa -zlo -yla gbu

¹⁴Pielɪ -yɔ tietienya kugbua lɛ -bhlo -sɔa 'wlv, 'in ɔ yia nyumaa -zlo -yla gbu -gbagbie bhli weli 'tɪtɛ nyāɛ: «Amɪa Zuifv, 'in amɪa weee dɪlɪ -Zeluzalemv la, -we miā 'plɪdā, a 'nu we 'wlvā. 'ln -we na yia gbaa, a pɔlv we yukwli 'nanv. ¹⁵Sa a pupalɪ dɛ we 'wlukvɔn la, we 'nɪ 'sa -mi. Nu 'nɪ nyuma ni 'bhada -mi, ni, zlvkpa -lɛli gbomnuanv 'wlv -a miā da. ¹⁶Nu, -we *-Lagɔgbv -falɪpanyɔ -Zoweli gbaa, mɔ miā -slɛn da lenvda. ɔ nɛɛ ni, -Lagɔ nɛɛ:

17 «We 'kaa lenu 'wobhlolu -ylunyaa zli mu ni.

Na Zuzu na yia nyuma weee -gu lamnenia.

Amiaa nukpasiyua -yo amiaa 'hwniyua yia gbuv -falt 'paa.

Amiaa nyimesia yia -li -yoyia wa 'yli 'wu, 'in amiaa nyisvi 'ka 'ylaanya yla.

18 Cɔn, wee 'ylunya -muni nya, na Zuzu na yia na lubhononyia

-yo na lubhononyi -gu slua, 'in wa 'ka gbuv -falt 'pa.

19 Gbu 'kadu na yia lenua yali.

'In un 'ka gwedigbu lenu dudu -gu.

'Pɔn klaa, -kosu klaa,

gbeylo -ylukpa klaa, mu -wa.

20 Nikpise yia 'ylu 'yliya 'wu kpa,

'in 'cu 'ka zamani nee 'pɔn.

-Muv 'bigu, 'bhie, Nyumaa -Kanyoo yiyiyi 'kadu

ka 'hnumnia 'kaa yi.

21 'In nyoo nyoo -ka Nyumaa -Kanyoo 'hni la,

-Lago 'ka o gbu 'wusa.»

22 Piel nee 'yae: «Izlaelu nyuma, -we na yia ain -yla gbaa, a pulu we yukwli: -Lago ka Nazaletiyu -Zezuu 'tite ain 'kluslolu. -Zezuu gbegein -Lago nua ninee 'hnpaligbu klaa, gbu 'kadu klaa, we -yo gwedigbu le ain nyidi. Amiaa 'de -yi we 'ji. 23 Wa 'kaa ain -Zezu yoo 'nye -Lago -yi we 'ji, 'in o dumagbu -wa, o ka we 'wlukuv lapapali 'cun. A ka -Zezu 'bha, a ka o gbunyuu -lenunya yoo 'nye, 'in wa yia o *su -gu lakulu. 24 -Lago ka -Zezu 'wobhu titlie lu, 'in o yia o titliee siastee 'llukpe -yodi, we se 'ni -mi, o 'ka titliee 'tite zo -tu. 25 Nyumaa 'wulapilinyo -Davidi nee -Zezu daae:

«Kɔmuv na yia Nyumaa -Kanyo -yo na 'de 'yu.

O mi na lilisolu, un yi bhlii 'gbu.

26 We 'gbu, na dli 'wlu gumu,

'in na hwee weli mi yeda 'muna nya.

'In na ku -ka tli, -zugba nyapada we mia: na dli 'te 'wu -Lago -gu.

27 Nu, na -kanyo, -in 'na 'ka 'mi titlie luti titlunyaa dudu -gu.

-In 'na 'ka -na -mowlonyo 'yitide o 'ka 'bhoka 'wu zeni.

28 -In ka 'mi 'yliyogagie -we 'nia bhloluda -kaa

'yoo daslolu.

In -ka -mi 'yu -mi,

'muna -na yia 'mi yelia.»

29 Piel nee 'yae: «Na bhelia, amiaa zukpa -wa, a 'nye 'mi 'yoo, un 'ka -amiaa dukpasa -Davidu -gugbu gba kpeen kpeen. O ka tli, wa ka o 'bhlu. 'In o gbawla mi -zeen yli nya -ain nyidi.

30 Bhla -we nya, nyumaa 'wlulapilinyo -Davidi -gaa 'yliyoo ni, o mi -Lagobuv -falipanyo nya. 'In o -yi we 'ji, -Lago ka o -yla bi: nu, o 'yuoyu -kpo yia o 'hnum-nibi 'wobhua. 31 Nyumaa 'wlulapilinyo -Davidi ka we -yoyi -mo 'yugbeen nu,

*Klisti, -Lago -Bhasanyo yia 'wusa titlie lu.

We 'gbu, o nee ni, -Lago 'nia o titlunyaa dudu -gu 'wobania yi. 'In o ku 'na 'ka zen gbawla nukple. 32 O -Zezu,

-o ka gbu un mia da gbada, -Lago ka o 'wobhu titlie lu, -amia -mama mia da, -a 'de weee mi we -bhayinya nya. 33 -Lago ka o 'wobhu o lilisolu, 'in o yia Zuzu

'Pupa 'yi, -o Dide -Lago gbaa zlime o 'ka yoo 'pa. 'In o yia o Zuzu -ain -gu slu, 'mu a mia -yoyida, 'in 'mu a mia 'nuda -sleen. 34-35 Nu, nyumaa 'wlulapilinyo -Davidi 'ni ci yali mni, 'in o nee o 'de nyae:

«Jelitape nee na -Kanyo -ylae: «-In -di na lilisolu la,

'in un 'ka -na tonyuma -na bhu zo lapali, -in 'ka wa -gu no.»

36 «Izlaelunyuma weee yibheli we 'ji sazov sa: nu, o -Zezu a kulva su -gu la, mo -Lago nua Nyumaa -Kanyo -yo -Bhasanyo 'wu.»

37 Da wa 'nua welunya -muni, 'in we yia wa dli kwezi bhabha. 'In wa nee Piel -yo tietienya tola -ylae: «Bhelia, sa -a 'ka we nua?»

³⁸ Pielu n̄eē wa -ylae: «A 'bhiti amiaa dli, 'in wa batizee a 'de weee -bhlo -bhlo -Zezu Klisu 'h̄ni nya. 'ln -Lago 'ka amiaa gbunyii 'wv̄ti, 'in ɔ 'ka ɔ Zuzu 'Pupa an 'nye, ɔ kwelu nya. ³⁹ Nu, -we -Lago gbaa ɔ 'ka wla, we mi amia -yɔ amiaa 'yuua -nu nya. We mi 'ya nyuma -wa mia 'p̄ipu -nu nya, we mi nyuma weee -nu nya, -wa Jejitape, -amiaa -Lago 'kaa la.»

⁴⁰ Pielu ka wa -yla weli t̄lva gba duun, ɔ 'ka wa lu, 'in ɔ 'ka wa dli latemanu 'gbu. ɔ n̄eē wa -ylae: «A ḡwnu 'p̄up̄uee gbu -yɔ, a vla mn̄nm̄n̄ɔya gwe.»

⁴¹ Wa glaa nyuma duun yia Pielu weli -yɔḡwnu, 'in wa yia wa batizee. Wee 'yl̄i nya, nyuma -wa 'nyea wa 'de -Lago yoo, wa yi sa nyumaa 'wlu kugbua l̄e gbu nyini (3.000), 'in wa yia -Lagonyuma 'c̄n -gubhli.

-Lagonyumaa gbulenu ɔ

⁴² K̄om̄su, wa pulva tietienyaa gbu -sloluweli yukwli, 'in wa tva dabudu, bhe-lia -yɔ bh̄lɔa 'bhisa. Dabudu wa lia, 'in wa dia wa 'floo 'w̄u, 'in wa bhubhoea -Lago dabudu. ⁴³ -Nyanigbo ka wa -kpali -bhlo -bhlo, gbu 'kad̄i -yɔ gwedigbu -duunnya tietienya mia lenudaa 'gbu. ⁴⁴ -Wa weee plaa -Lago, we bhla dabhlo wa mia, 'in dabudu wa -lu weee mia. ⁴⁵ Wa -kakali -yɔ wa zuz̄on̄nya wa paa p̄el̄v, 'in wa dlilia we 'gwezi wa 'dek̄p̄va nyidi. Sa -m̄m̄m̄ ka -yɔgbu -ka -mi, 'sa wa nyea -m̄m̄.

⁴⁶ 'Yl̄i weee nya, *-Lagobudu 'kadu zɔ wa gbelia 'wlu. 'ln wa lia lad̄id̄ifloo wa -buduḡwee dabudu,[‡] 'in wa lia wa 'sukwe 'muna -yɔ dli -dl̄ɔɔ nya. ⁴⁷ -Lagoɔ 'h̄ni wa mn̄n̄ta, 'in -zugba nyuma weee -wa mia wee 'gbe nukp̄le, kwali wa 'h̄ni. 'ln 'yl̄i weee nya, Jejitape saa nyuma gbu 'w̄u, 'in ɔ pal̄ta wa -Lagonyuma -ḡv.

'Kukunyɔ yabhlo 'yia 'p̄up̄ue

3 'Yl̄i yabhlo nya, -Lago -bhubhoe bhla bea, Pielu -yɔ Zaan 'sɔ yia dabudu -Lagobudu 'kadu zɔ m̄ni, wa 'ka -Lago bhubhoe jibheyl̄v 'lelu tan̄v nya. ² -Lagobudu 'kadu plalida wa laa Plalida -Z̄on̄v, we kwesi nukpasu yabhlo ɔ 'nyaa gwalia, -zugba ɔ mi 'kuda, -bha ɔ dia la. 'Yl̄i weee nya, ɔ nyuma -yɔ ɔ yia -bha, 'in wa dia -bha ɔ la, ɔ 'ka nyuma -wa plaa -Lagobudu 'kadu zɔ 'gwezi -zlalu 'gbu. ³ ɔ 'yia Pielu -yɔ Zaan 'sɔ plada -Lagobudu 'kadu zɔ, 'in ɔ yia wa -lu -zlalu. ⁴ Pielu -yɔ Zaan 'sɔ 'bhitia la, wa ylaa ɔ tenyii, 'in Pielu n̄eē: «Yla -an.» ⁵ 'ln ɔɔ nukpasu yia wa ylada -tv. ɔm̄ɔ dlu nu, -lu yabhlo wa yia ɔ 'nyea.

⁶ 'ln Pielu n̄eē ɔ -ylae: «ln 'n̄i 'gwezi -ka, in 'n̄i -can -ka. Nu, -we in kaa, 'm̄v na yia -m̄i 'nyea: Nazalet̄tyu -Zezu Klisu 'h̄ni nya, -sɔ 'w̄u, n̄ɔ!» ⁷ 'ln ɔ yia ɔ lilisɔ -yɔ kpali, ɔ yia ɔ 'wubhu. -Bha -bhlokpade, ɔɔ 'kukunyɔɔ bhunya -yɔ we -kwik̄wiana 'temania la. ⁸ ɔ -blu 'w̄u -bhlogbɔɔ, 'in ɔ yia ɔ bh̄v 'sɔ -ḡv 'ȳligbe, ɔ yia n̄n̄ve bhli. 'ln ɔ -yɔ wa 'sɔ yia -Lagobudu 'kadu zɔ pla, n̄n̄ve nya, 'wublubluwe nya, we -yɔ -Lagoɔ 'h̄ni -z̄on̄v mn̄n̄te nya. ⁹ 'ln nyuma weee mia -bha, 'in wa yia ɔ -yɔȳi n̄ɔda, -zugba ɔ mn̄n̄i -Lagoɔ 'h̄ni -z̄on̄v. ¹⁰ Wa ka ɔɔ nukpasu yibheli. M̄ɔ -dia -benyi -Lagobudu 'kadu plalida -Z̄on̄v la, -zugba ɔ zla -li. 'ln nyano yia wa 'wuslo, 'in we yia wa -lv̄eli, -we ylia ɔɔ nukpasuu 'gbu.

Pielu gbaa nyuma -yla gbu -Lagobudu 'kadu zɔ

¹¹ ɔɔ nyume 'n̄i Pielu -yɔ Zaan 'b̄i 'bhuda -m̄i, 'in nyuma weee ḡwegaga subhaa, -maa -yɔ gwagw̄te yia wa gbegbein m̄ni, -Lagobudu 'kadu -kapue kaa bh̄v, wa lalia *Salom̄ɔɔ 'h̄ni, we zɔ. ¹² Da Pielu

[‡]2:46 'Sa -Lagonyuma ligbea -Zezuu tl̄it̄le, sa ɔ -slolua we wa 'wubhlolu -lililuu lida.

'yia gbu -mini -yo, 'in ɔ nee nyumaa -zlo -yiae: «Izlaelu nyuma, lee ka 'gbu nyume -mɔnu 'pupue subhalti aun ηwegaga? Lee ka 'gbu a yia -aun nee -amīaa 'dee 'tute -yo -amīaa -Lagɔɔ -yɔlanente nya -a jipe ɔɔ nyume -mɔnia? ¹³*Ablaamu, *Izaki -yo *Zakɔbɔɔ -Lagɔ, -amīaa dukpasu -Lagɔ ka ɔ lubhonvnyɔ -Zezuu 'ηni 'ylimani. Amīaa 'de ka ɔ wla nyumaa 'wlulapilinya -yia, 'in a yia ɔ kwnee -sa Pilati 'yu, -zugba -mɔɔ 'yibha yaa -mɔɔ 'ka ɔ 'yitide. ¹⁴A ka -Mɔwlvnyɔ mia Nyume Tiklu nya kwnee -sa, 'in a nee Pilati -yia, ɔ 'tide nyumebhanyɔ 'yi aun -yia. ¹⁵Sanee 'sa, a 'bhāa 'yliyɔgagtee -Kanyo. 'ln -Lagɔ ka ɔ 'wɔbhu tlitlunya glaa, -a mi we dayinya nya. ¹⁶Nyume a yia de -yo, 'in a -yia, -Zezuu 'ηni 'tute -yo ɔ dli -gɔzɔzue 'nyea ɔ lateɔ. -Zezuu dli 'wuzɔzue jipea ɔ nyume -mɔni kpɛen kpɛen, sa a 'de weee yia de we -yo.

¹⁷«'ln -sleen, na bhelia, un -yi we 'ji zɔzɔnu sa nu, a -yo amīaa 'yugalunya 'sɔ, gbu -we a nua le -Zezuu gbegbeun, a 'ni we 'wuyii 'gbu, a yia we lenu. ¹⁸'ln gbu -we -Lagɔ gbaa zlume ɔ gbuɔ -falipanya weee ηwe nya, ɔ ka 'sa we lenu. ɔ nee zlume nu, sia -Lagɔɔ -Bhasanyɔ yia. ¹⁹'ln nee, a 'bhiti amīaa dli, a yi -Lagɔɔ -gbe lu, 'in ɔ 'ka amīaa gbonyii lamumni. ²⁰'ln Jejitape 'ka aun nyapɛbhla 'nye, -pɛpe 'ka aun -yɔplili. 'ln Klisi, -Lagɔ -saa -benyi -bha amīaa -nu nya, ɔ 'ka ɔ aun yoo 'pa, mɔ -wa -Zezu. ²¹We mi nu, yali -Zezu Klisi yia -slɔ -tua, 'in -lu weee lamnazi bhla 'kaa nyini. Sa -Lagɔ gbaa we zlume, ɔ gbuɔ -falipanyaa -mɔwlu nuv ηwe nya, 'sa.

²²«'ln, *Moizi nee:
 «Jejitape ɔ -wa amīaa -Lagɔ, mɔ yia aun glaa
 ɔ gbuɔ -falipanyɔ yabhlo -bha -saa, -ami 'bhisa.
 Amīaa 'dee bheli yabhlo ɔ yia -zɛa.
 -We weee ɔ yia aun -yia gbaa,
 yukwli a yia we pulva.

²³Nyɔɔ nyɔɔ 'ni ɔɔ -Lagɔgbuɔ -falipanyɔ -mɔnu
 weli yukwli pulv,
 -Lagɔɔ nyuma glaa wa yia ɔ -saa,
 'in ɔ 'ka labhu.»

²⁴'ln we 'ka Samuɛli -gɔ gwedi, -Lagɔgbuɔ -falipanya -wa gbaa -bhlo -bhlo, wa 'de weee ka 'ylinya -minu gbu gba. ²⁵-Lu -we -Lagɔ 'kaa wla, ɔ gbaa ɔ gbuɔ -falipanyaa ηwe nya, we mi amīaa -nu nya. 'ln *'wɔsulolue -we ka weli -Lagɔ -yo amīaa dukpasu bhla, -muv mi 'ya amīaa -nu nya. Da ɔ gbaa Ablaamu -yiae:

«Na 'yuoyuaa 'gbu na yia dɔdɔgɔ -nyuma weee 'nyularηwnaa.»
²⁶'ln tta -Lagɔ ka ɔ lubhonvnyɔ yoo 'pa amīaa 'gbu. ɔ ka ɔ tie, ɔ 'ka aun 'nyularηwna, 'in ɔ 'ka aun amīaa lenugbu 'nyii 'bisa -bhlo -bhlo.»

Pielɔ -yo Zaan wa kwaa *Zuifvɔ gbɔwliwudinya 'yu

4 Da Pielɔ -yo Zaan mia nyumaa -zlo -yia gbu gbada, 'in -Lagɔbubɔnyaa klaa, -Lagɔbudu 'kaduv ηwekunya -kanyo -yo *Sadusenyuma yia -bha wa yli. ²'ln wa yia 'ce 'pa, da Pielɔ -yo Zaan 'sɔ mia nyumaa -zlo -sloluda nu, -Zezu ka tlitlunya glaa 'wɔsɔ, mu slolua we nu, tlitlunya mneni wa 'ka tlitie lu 'wɔsɔ. ³Wa kpaa wa, jibhe ka zɔɔ 'gbu, wa yia wa -kaslɔbudu zɔ -gueli. ⁴-Muv bhla, nyumaa -zlo -wa 'nua -Lagɔgbu, yia we -yɔηwnu. Wa nyini sa nyumaa 'wlu glu -bhlo 'wlu glu. (5.000)

⁵-Muv zli zlia, Zuifvɔ 'yugalunya klaa, nyuma kpasɔ -yo -Lagɔɔ titee gwesanya yia 'wlugbeli -Zeluzalem. ⁶Nyuma -wa mia -bha wa ηni nu: *-Lagɔbubɔnyaa -kanyo 'kadu Anasi, Kaifu, Zaan, Alezandli we -yo -Lagɔbubɔnyaa -kanyo 'kaduv zɔaylinyuma weee. ⁷'ln wa yia Pielɔ -yo Zaan kwa wa 'yu, 'in wa yia wa layibhae: «Se -mumv nya a jipe ɔɔ 'kukunyɔa? 'ln nyɔɔ ka 'ηni -gɔ a nu we lea?»

⁸Zuzu 'Pupa yea Pielt, ɔ nɛɛ wa -ylae: «'Yugalinya, nyuma kpasti, ⁹-a ka guzunya -mɔni zuzɔnu -yla lɛnuv 'gbu, wa yibhaa -zɛɛn yli nya -aun la, sa -a jipeli ɔ nyume 'wula? ¹⁰A 'de weee yibheli we 'ji, 'in Izlaelinyuma yibheli we 'jie: Nazaletiyu -Zezu Klisi a kulva su -gu la, 'in -Lago 'bhua 'wu tlitlunya glaa, ɔ 'ɛni nya nyume -mɔni 'pua, 'in ɔ 'yiligbea da un 'yu. ¹¹Nu, we mi celuda -Lagɔsebhe 'wu -Zezuu daae:

«Tukpa -we amia -budusubhanya -saa kwɛɛ,

mu -zea -buduu gwɔgwɔyli -tukpa -zɔnu.»

»

¹²Pielt nɛɛ 'yae: «ɔ 'debhlogɔɔɔ -gbe wa yia 'pupue. Nu, dudu weee -gu, nyuma weee glaa, -Lago 'ni nyume -putuu 'ɛni wla, ɔ 'ka -aun gbu 'wusa.»

¹³Da *Zuifɔv gbuwliwudunya 'yia Pielt -yɔ Zaaan dli telɔ -yɔ, 'in ɛwegaga yia wa subha. 'In wa yia we -yɔyɔ nu, nyuma -kpua -yɔ -wa 'nia 'sebhe -yi, ma -wa. 'In wa -yi 'ya wa -Zezuu nɔnɔnya 'cin nya.

¹⁴'In wa yi 'yaa nyume -ɔ wa jipea -yɔyɔ 'yiligbeda wa kwesi. 'In wa 'ni weli -ka, wa 'ka we 'bigupali. ¹⁵'In wa nɛɛ wa -ylae: «A 'tla gbuwubhu -budu zɔ!» 'In wa 'dekpua yia kpelte bhli. ¹⁶Wa nɛɛ: «Sa -a 'ka waa nyuma -mant nua? Wa ka gwedigbu lɛnu, -Zeluzalemv -nyuma weee ka -bha 'yi, 'in -a 'ni mnɛni -a 'ka we kpelt. ¹⁷Nu, weee gbu -muni yi lamnɛni nyuma -nyidi -tapaa 'gbu, -a 'yiligbeli wa -glaweli nya! Nyɔɔɔ nyɔɔɔ -ɔ -ka -mi, wa yi ɔ -yla gbu gba -Zezuu 'ɛni nya.»

¹⁸Wa laa Pielt -yɔ Zaan, 'in wa nɛɛ wa -ylae: «A 'na gbalu nyuma -yla gbu -Zezuu 'ɛni nya -ni, 'in a 'na -slolu wa gbu we nya 'mnumnu -ni.» ¹⁹'In Pielt -yɔ Zaan nɛɛ wa -ylae: «A 'yibha -slɔ amiaa 'de la. We nant 'yli, -Lago 'yu, -a zu amia 'nuɛwe yaayɔ, -a zu -Lago 'nuɛwɛɛ? ²⁰'A! Gbu -we ka da -a 'yia, 'in -a 'nua, -a 'ni mnɛni, -a 'ka gba -a 'nia we gba.»

²¹Gbuwliwudunya yia wa 'cɛ -yɔ 'pali 'ya 'sɔ. -Muv 'bigv, 'in wa yia wa 'yitide. Gbu -we ka 'gbu wa 'kaa wa 'klyie 'wupali, wa 'ni we 'yi. Nyuma weee mi -Lagoɔ 'ɛni -mnunida, -we nua lɛɛ 'gbu. ²²Nyume -ɔ 'pua gwedi sa, ɔ -zu mnɛni we 'ka -zuv glv 'sɔ -guzi.

-Lagonyuma bhuhoea -Lago

²³Da wa 'tidea Pielt -yɔ Zaan 'yi, 'in wa yia wa bheliaa -gbe mni. 'In -we *Lagɔbubɔnyaa -cian -yɔ nyuma kpasti gbaa wa -yla, wa yia we -sa ludɔ nya.

²⁴Da waa -Lagɔbhelia 'nua gbu -muni, 'in -maa yia -Lago bhuhoe bhli dabudu. 'In wa nɛɛ: «-Amiaa -Kanyɔ, -mi nua yali -yɔ dudu -yɔ gumunyu lɛ, 'in -we weee mia we -gu -yɔ we nukple, -mi nua we lɛ. ²⁵-Mi gbaa, Zuzu 'Pupa nya, -amiaa dukpasa -Davidi -ɔ -wa -na lubhonunya, ɔ ɛwe nyae:

«Lɛɛ ka 'gbu dudugu -nyuma weee di -zle la 'deɛ 'ylimante nya?

Lɛɛ ka 'gbu wa pupali gbu -kpua gbua?

²⁶Duduv 'wulupilinya -saa 'wu tu nya, 'in nyumaa 'yugalinya yia gwe 'pa, Jejitape -yɔ ɔ -Bhasanyɔ -yɔ.»

²⁷Nu, gbuɔɔnu -wa, -na lubhonunya -Zezu -ɔ mia -mɔwɔluda, -in -saa -bha, 'in -in slua 'kpi 'wluo, *Ewɔlodu klaa, Pɔnsɔ Pilati klaa, 'lakpanya -yɔ *Izlaelu zɔyilinyuma ka ɔ -yɔ gwe 'pali, wee dudu -gu. ²⁸-We weee -in gbaa -na 'tite -yɔ -na dumagbu nya pepe, 'mu wa nua de lɛ.

²⁹'In Jejitape, sa wa 'palia -aun 'cɛ -yɔ, -in yla we. 'In -in 'temani -na lubhonunya dli la, wa 'ka -na gbu gba. ³⁰-In -glo -na sɔ 'wu, 'in nyumaa jipee -yɔ gwedigbu -yɔ gbu 'kadɔ 'kadɔ nu lɛ, -na lubhonunya -Zezu mia -mɔwɔluda 'ɛni nya. We -mi 'sa.»

³¹Bhla -we nya wa bhia -Lago bhuhoe, da wa -dia la, 'in -bha yia zuklu. 'In Zuzu 'Pupa yia wa 'de weee ye, tɔun, wa yia -Lagɔweli gbagbie bhli, dli telɔ nya.

**-Lagonyuma suslolua
wa zuzonoli 'wu da yabhlo**

³²Nyuma weee -wa zua -Zezu dli -gu, wa dli -yo wa 'wlukusun lapupalte -bhlo. 'ln nyume yabhlogbo'bo' gba nu, onuv zuzonunya mia, o 'de -bhloo -nu -wa. Nu, wa zuzonu weee mia, 'wu wa suslolua we da yabhlo. ³³Tite 'kadu yabhlo nya, -Zezuu tietienya gbaa Nyumaa -Kanyo -Zezuu 'wosogbu tlutlunya glaa. 'ln -Lago' 'nant 'kadu yia wa 'de weee -gu kwilili. ³⁴Wa glaa bobabhanyo 'ni -mi. -Wa weee kaa kpa'a -yo -budunya, pelu wa paa we, 'ln wa -yo we -yogwezi yia. ³⁵'ln wa -yo wee 'gwezi yia, -zugba wa nye we -Zezuu tietienya yoo. -Muv 'bigu, 'ln -maa dlilia we wa 'wula -bhlo -bhlo, sa wa -yogbu -ka -mi, 'ln wa bhia we.

³⁶Siployu *-Zezefu, o -wa *Leviii zuaylinyume, o ka 'hni -Zezuu tietienya zua Banabasi, 'sa o mia. (Wee Banabasi ji -wa, nyumaa dli latemanunyoo.) ³⁷Kpaa yabhlo o kaa, 'ln o yia we pelu 'pa. O -yo we 'gwezi yia -Zezuu tietienyaa -gbe mni, 'ln o yia we wa yoo 'nye.

Ananiasi -yo o 'hwno Safilaa gbu

5 Cun, nyume yabhlo o ka hni -wa Ananiasi -yo o 'hwno Safilaa 'paa wa kpa'a pelu. ²'ln o -yo o 'hwno bhlia weli -bhlo, o yia we 'gwezii kibhe 'wuti o -nu nya, 'ln o -yo we tolva yia -Zezuu tietienyaa -gbe mni.

³'ln Pielu nee o -ylae: «Ananiasi, lee ka 'gbu *-Saatan yi -na dli yea? -ln ka Zuzu 'Pupa -yla yotubhu, 'ln -in yia wee kpa'a 'gwezi tolva 'wuti -na -nu nya. ⁴Da -in 'nia -slo wee kpa'a pelu 'pa, we mi -na -nu nya. 'ln -in 'paa we peluoo, we 'gwezi mia, -na -nu -wa, we 'ni muv? Lee ka 'gbu -in yi sanee -sukpa gbu pupalia? We 'ni nyuma -yla -in 'tubhu yo, -Lago -yla -in 'tubhua we.»

⁵Ananiasi 'nua wee welynua -mni, o bhlia, -bha o tlilia. -Wa weee 'nua we,

-nyanigbo yia wa -kpali. ⁶Nyimesia yia 'wuso, 'ln wa yia o 'naa -yozu, wa -yo o yia mni, 'ln wa yia o lazv.

⁷Leli ta 'plia, 'ln o 'hwno Safilaa yia pla, -zugba -we nua le, o 'ni we 'ji -yi.

⁸Pielu yia o layibha, o nee o -ylae: «A gba 'mi -yla gbuozu, -vale ni nya a 'paa amiaa kpa'a pelu yi?»

'ln o nee: «ln, we nya -a 'paa we pelu.»

⁹Toun, Pielu nee o -ylae: «Sa we mia, 'ln a -yo amaa 'lowli yi weli -bhlo bhlia, 'ln a yi -Lago' Zuzu laylaa? A -tali, -wa 'bhua amaa 'lowli lazuda, wa 'yiligbe -buduwee, ma yi 'yaa ama yoo kwaa.»

¹⁰-Bha -bhlokpade, o bhlia Pielu bhu -yo, o yia tl. Nyimesia 'kaa pla, -zugba o ka tli, wa 'bhua o 'wu, wa -yo o 'so mnia, 'ln wa yia o lazv o 'lowli kwesi.

¹¹*Leglizt weee -yo nyuma -tolva weee, -wa 'nua wee gbu -mni, -nyanigbo yia wa -kpali.

-Zezuu tietienya nua gwedigbu 'kadu le

¹²-Zezuu tietienya ka gwedigbu -yo gbu 'kadu duun lenv nyuma nyidi. -Lagobudu 'kadu -kapue wa lalia Salomoo palu 'kadu, we zo -Lagonyuma gbelia 'wlu, we bhla wa ka dli -bhlo.

¹³'ln nyume yabhlogbo'bo' 'yi dli o 'ka wa lubho, 'ln -zugba nyuma duun mnuni wa 'hni. ¹⁴'ln nyumaa -zlo, nukpasia -yo 'hwni, -wa 'hwnua Nyumaa -Kanyoo gbu -yo, 'ln -maa yia -Lagonyuma -gubho.

¹⁵'ln nyuma yia guzunya 'yloogbu wlelie bhli. Wa yia wa -gbato -yo -bitanya -gu lapu. 'ln bhla -we nya Pielu -ka 'plia yi, o zuzu 'ka -ylee 'yabhloo -kpa'a -gu 'plu wa glaa. ¹⁶Nyumaa -zlo yi 'yaa 'gbenya mia -Zeluzalemv kwesi 'bhu, 'ln wa -yo guzunya -yo nyuma -wa zuzu 'nyii mia 'klyte 'wupalida yia yi, 'ln wa 'de weee yia 'pu.

Wa kpa'a -Zezuu tietienya

¹⁷-Lagobubonyaa -kanyo 'kadu -yo -wa mia o kwesi -wa weee -wa

*Sadusenyuma, zenyidli yia wa 'wubho -Zezuu tietienyaa gbegbein. 'In -we wa 'kaa lenu, wa yia we weli bhli. ¹⁸ Wa kpa -Zezuu tietienyaa, 'in wa yia wa -kaslv 'wupa. ¹⁹ Nu, sabo, -Jeditapee 'anzi yabhlo yia, 'in we yia -Zezuu tietienyaa nwe -kaslvbudu -kati. We wlelia wa, 'in we nee wa -ylae: ²⁰ «A mni -Lagobudu 'kadu zo. 'In -we weee -wa 'yliyogagie loluu gbu, a gba we nyuma -yla.» ²¹ -Zezuu tietienyaa zua we weli 'nujwe, 'in zlukpe -papa, wa yia -Lagobudu 'kadu zo mni, 'in wa yia nyuma slolue bhli.

-Lagobubonyaa -kanyo 'kadu -yo -wa mia o kwesi, wa yia gbuwliwodunya -yo Zuifvu nyuma kpasu la, gbuwubhubhue 'kadu -yo. 'Bhie, wa yia nyuma tie -kaslvbudu zo, wa mni -Zezuu tietienyaa 'bu. ²² 'In da 'sluja nynia -kaslvbudu zo, -maa 'ni -mo wa yli. 'In -maa yia gbuwubhunyyaa -gbe lubbhiti, wa yia ludu -sa. ²³ Wa nee: «-A ka -kaslvbudu klada yli 'nanvu, -zugba we njwekunya 'yiligbe we njwee. Nu, da -a -kalia we, -a 'ni -mo nyime yabhlogbozo yli.» ²⁴ Da -Lagobudu 'kadu njwekunya -kanyo -yo -Lagobubonyaa -cian 'nua gbunya -mni, -we wa 'kaa 'wlukvun lapupali, wa 'ni we -yi. 'In wa yia wa 'de layibhae: «Lee -lu yli -Zezuu tietienyaa?»

²⁵ Toun, nyime yabhlo 'tlala -bha, 'in -mozo nee wa -ylae: «A -tali! Nyuma -wa a 'paa -kaslv 'wu, wa mi -Lagobudu 'kadu zo nyuma gbu -sloluda.» ²⁶ 'Bhie, -Lagobudu 'kadu njwekunya -kanyo -yo o 'sluja yia -Zezuu tietienyaa 'bumni sa -dlzo, wa 'ni we nu -gla nya, nyuma yi wa gboku 'wubhaa 'gbu, nyano mi wa dlu.

Wa kwaa -Zezuu tietienyaa gbuwliwodunya 'yu

²⁷ Da wa -yo wa yia lv, 'in wa yia wa gbuwliwodunya 'yu kwa. -Lagobubonyaa -kanyo 'kadu -yo -wa mia o kwesi, yia wa layibhayibhie bhli. ²⁸ O nee wa -ylae: «-A

ka ain -yla gba 'klu 'cici nya da nu, a 'na -slolu nyuma gbu nyime -mounu 'nri nya -ni. 'In -mumu a nu de lea? A ka amiaa nyumaa gbuvlolu lamneni -Zeluzalem -gbe -kpabbie nukple. 'In a 'yibha a 'ka -ain o 'bhabhagbu 'wludu.»

²⁹ Piel -yo -Zezuu tietienyaa tova yia we 'bigupalie: «-Lago -a 'kaa 'nujwe zu, we 'ka nyuma -zi. ³⁰ Amia 'bhaa -Zezu, o su -gu lakube nya. 'In -amiaa dukpasu -Lago yia o 'wubhu tultunya glaa. ³¹ Nu, -Lago ka o 'wubhu o lilisolv, 'in o yia o 'yiligbeli nyumaa 'Yugalnyo -yo wa Gbuwsanyo nya. 'In o 'ka *Izlaeli 'yoo 'nye, wa 'ka wa dlu 'bhiti, 'in -Lago 'ka wa gbunyii 'wutu. ³² Wee gbunya -mni, -amia mi we dayinya nya, 'in Zuzu 'Pupa -o -Lago 'nyea -wa zua o 'nujwe, o mi 'ya we dayinyo nya.»

³³ Gbuwliwodunya 'nua gbunya -mni, 'in we yia wa 'ce dlo la. Wa 'yibha wa 'ka -Zezuu tietienyaa 'bha we 'gbu. ³⁴ Wa glaa, *Faliznyime yabhlo wa laa Gamalieli, -Lago titee gwesanyo -wa, nu, nyuma weee zua o 'nujwe, o -saa 'wu gbuwliwodunya nyidi, 'in o nee, wa wleli -slu -Zezuu tietienyaa -se.

³⁵ -Mvu 'bigu, o nee waa gbuwliwodunya -ylae: «Izlaeli nyuma, gbu -we a 'kaa lenu waa nyuma -manu gbegbein, a zu amiaa 'de 'yliy we 'gbu. ³⁶ Nu, nyime yabhlo wa laa Tedasi, o 'tlaa, we 'bi 'ni 'wugwle, o yia o 'de la nyime -zoun. Sa 'bhisa, nyumaa 'wlu 'so yia o 'bi -bholu. Wa yia o 'bha, 'in -wa weee -bholua o 'bi, -maa yia lamno. 'In gbu -we o 'kaa lenu, we yia 'wutu bhe. ³⁷ -Moo 'bigu, nyumaa zelibhla, Galileyu Zudasi yia 'tla, 'in nyumaa -zlo yia o 'bubholu. 'In wa yi 'yaa -mozo 'bha. 'In -wa weee -bholua o 'bi, -maa yia lamno. ³⁸ -Sleen, in nee ain -ylae: a 'na ylati nyuma -manu 'masleen -ni, a 'tide wa 'yi, wa 'ka mni. We -ka wa 'wlukvun lapupaligbu -yo wa lenugbu mia, nyumaa -gbe we bhu, la we yia 'bhua. ³⁹ Nu, we -ka -Lago -gbe we bhu

'pieu, a 'ni mneni a 'ka we lasa. A zu amiaa 'de 'yliyɔ, a -yɔ -Lagɔ 'na gɔlv tu -ni!»

'In gbɔwliwodunya yia Gamalielu wel 'wɔɔwɔnu. ⁴⁰Wa laa -Zezuu tietienya, 'in wa yia wa seli, 'in wa nee wa -yla, wa 'na gbalt 'masleen -Zezuu 'ɔnti nya gbu -ni. 'Bhie, wa yia wa 'yitide. ⁴¹'In -Zezuu tietienya -yɔ 'muna yia gbɔwliwodunya -gbe 'bhu, -we ka gbu -wa, -Lagɔ ka we -yɔyɔ nu, wa ka we 'klv, wa 'ka wa 'klyte 'wɔpalt -Zezuu 'ɔnti nya. ⁴²'In sa zlt zlt, 'sa wa tua -Lagɔweli -sloluda, 'in wa tua -Lagɔɔ -Bhasanyɔ -Zezuu Gbɔzɔnu -gbada -Lagɔbudu 'kadu -yɔ wa -budunya zɔ.

Wa -sa -bha nyuma gbesɔ, wa 'ka -Zezuu tietienya 'wɔsa

6 We bhla, 'in -Zezuu *'bunɔnya yia -gubho. -Lagɔnyuma -wa gbaa *glekweli, ma palta -Lagɔnyuma -wa gbaa zuifweli -yla gbu lae: «'Yli weee nya, wa -ka lililu dlilia yi, 'in wa dlua -amiaa -dɔgbawɔnu 'wɔ.» ²-Zezuu tietienya kugbua le 'sɔ gbelia -Zezuu 'bunɔnya weee 'wlu, 'in wa nee wa -ylae: «-A -ka -Lagɔweli sloluee 'yitide lililuu dliliee 'gbu, we 'ni 'ylinant. ³We 'dee 'gbu, bheliau, a -sa -bha -mɔ au glaa nyuma gbesɔ, -wa ka 'ɔnti -zɔnu nyuma gbaa, -wa -Lagɔɔ Zuzu yea, -wa -yia gbu, 'in -a 'ka wa wee lubho kwee zɔ. ⁴'In -amia 'ka -Lagɔ bhubhoe -yɔ -Lagɔweli -sloluda -tu.»

⁵-We wa gbaa, -wa weee mia -bha, 'in -maa yia we -yɔɔwɔnu. 'In Etienu -ɔ zua dli, Zuzu 'Pɔpa mia yeda, 'in wa yia -bha ɔ -sa, we -yɔ Filipu, Plokɔɔ, Nikanɔɔ, Timɔ, Palumenast -yɔ Antioɔsu -yu 'Nikolaa, ɔ zu bhaa Moizu tite 'nuɔwe. ⁶'Bhie, wa yia wa -Zezuu tietienya 'yu kwa. 'In -maa yia wa sɔ 'wluo lapalt, 'in wa yia -Lagɔ bhubhoe.

⁷'In -Lagɔgbu -yɔ lamnenie yia mni -tapa. 'In -Zezuu 'bunɔnya yia -gubho duun -Zeluzalem. 'In *-Lagɔbunɔnya -

zlo yia -Zezuu gbu -yɔɔwɔnu dli weee nya.

Wa kpaɔ Etienu

⁸Etienu, ɔ kaa -Lagɔɔ 'nant -yɔ ɔ 'tite 'wɔ, mɔ nua gbu 'kadɔ 'kadɔ -yɔ gwedigbu le nyuma -nyidi. ⁹*-Lagɔbudu wa lalia «Galɔ wa 'tidea 'yii» 'ɔnti nya, we zɔ nyuma talva -solva Etienu -yɔ 'wɔ. Waa nyuma -yɔ Etienu kpelta, ma nu: Silenu -yɔ Alezandlii gbee Zuifu, we -yɔ 'ya Silisi -yɔ -Aziii Zuifu. ¹⁰Nu, gbuyilo -Lagɔɔ Zuzu 'nyea ɔ, we nya ɔ gbaaa 'gbu, wa 'ni mneni wa 'ka ɔ lu.

¹¹'In wa yia nyuma 'wɔplalt nu, wa gbae: «ɔ mi Moizu -yɔ -Lagɔ velɔda, 'in -a yia we 'nu.» ¹²'Sa wa 'bhua sa nyumaa -zlo, nyuma kpaɔ -yɔ -Lagɔɔ titee gwe-sanyaa dli 'wɔ, 'in -maa yia Etienu kwesi be, wa yia ɔ kpa. 'In wa yia ɔ gbɔwliwodunya 'yu kwa. ¹³Yogbuɔ dayinya wa -yɔ wa yi 'yaa, 'in -maa nee: «ɔ nyume -mɔ ni, -amiaa -mɔwlv -Lagɔbudu 'kadu -yɔ Moizu titee da ɔ gbaa gbunyu 'kɔmɔ. ¹⁴-A ka 'nu ɔ ɔwee nu, ɔ Nazaletyu -Zezu yia -amiaa -Lagɔbudu 'kadu lamumnia, 'in tite Moizu 'nyea -ain, ɔ 'ka we 'bhiti.»

¹⁵Gbɔwliwodunya weee -wa -dta -bha la, wa ylaa Etienu tenyii, 'in wa yia ɔ 'klv -yɔyɔ nee -Lagɔɔ 'anzi yabhloo klv.

Etienu gbaa -Lagɔgbu

7 *-Lagɔbunɔnya -kanyɔ 'kadu yia Etienu layibhae: «-We weee wa gbaa da -na daa, gbuzɔnu -wa yɔ?»

²'In Etienu yia we 'biɔpalt: «Na bhelia -yɔ na didea, a pulv 'mi yukwli! 'Innumni -Lagɔ ka -amiaa dukpasa Ablaamu 'klvtlat Mezopotami -dɔdu -gv. We ka lenu 'bhie, Ablaamu yia Alaan -dɔdu -gv mni. ³-Lagɔ nee ɔ -ylae:

<-In 'bhu -na nyumaa -gbe,
-na dɔdu -gv,
'in dɔdu -we na yia -mi 'kluslolu,
-in mni we -gv.»

⁴ Ablaamu 'bhua Kalidee -dudu -gu, 'in ɔ yia Alaan mni.

«ɔ dide tɩa, -muv 'bigu, 'in -Lago yia ɔ 'wubhu Alaan -dudu -gu, 'in dudu -we -gu a dia -zeen da la, 'in ɔ yia -bha ɔ -la. ⁵ -Muv bhla, -Lago 'ni Ablaamu -lu yabhlogboɔ 'nye. Dudu kibhe 'kienyile -we 'wɩa bhuv 'bi, ɔ 'ni 'debbie -gbolu we ɔ 'nye. 'In -Lago nee Ablaamu -yla, wee dudu ɔ yia ɔ 'nyea, 'in we 'ka ɔ 'yuoyua 'lu -yuoyuaa -nu -ze, ɔ 'bigu. 'In -zugba Ablaamu 'ni 'yu yabhlogboɔ -ka. ⁶ -Lago nee ɔ -ylae: «Na 'yuoyua yia 'lakpa -dudu -gu ladia. 'In wa 'ka -mɔ galu -ze, wa 'ka wa 'klyie 'wupali -zuv 'wlu 'sɔ nukple.» ⁷ 'In -Lago nee 'yae:

«Nyima -wa ka galu wa yia -zea, -maa -yɔgbu na yia 'wubhua. -Muv 'bigu, lu wa yia yia, 'in wa 'ka 'mi bubɔ -seli.»

⁸ 'Bhie, -Lago yia *'wususloluɔ ɔ -yɔ Ablaamu nyidi zu. -We -slolua we mu -wa *kni 'wupapie. 'Sa Ablaamu gwalia ɔ 'yu Izaki, we 'yli gbetaa zli, 'in ɔ yia ɔ kni 'wupa, 'in Izaki yia -mɔɔ 'yu Zakobu kni 'wupa, 'in Zakobu 'yua kugbua le sɔ mia -amta dukpasi nya, 'in ɔ yia wa kni 'wupa.

⁹ «-Amiaa dukpasi nua *-Zezefu zenyi, 'in wa yia ɔ pelu 'pa gaylo nya Eziputu -dudu -gu. 'In -Lago -yɔ -Zezefu 'sɔ mi. ¹⁰ -Lago ka -Zezefu stase 'wusa, 'in ɔ yia ɔ gbuyilo 'nye, ɔ 'ka Eziputuv dudu 'wlulapilnyɔ *Falaɔn dudunamani. 'In -mɔɔ yia ɔ Eziputuv zuzɔnu weee -yɔ -mɔɔ 'dɛɛ -buduu 'yliyɔzɔnyɔ 'wunu.

¹¹ «ŋwa 'kadu ka Eziputu weee -yɔ Kanaa -dudu -gu yi. We mi stase 'kadu nya. -Amiaa dukpasi 't 'yi lililu wa'a li. ¹² Da Zakobu 'nua nu, lililu mi Eziputu -dudu -gu, 'in ɔ yia -mɔ -amtaa dukpasi tie tɩa -bhlo. ¹³ Da wa -zakpa 'sɔnu mnta, 'in -Zezefu yia ɔ 'de -slolu ɔ bhelia -yla. -Bha Falaɔn yibhelia -Zezefuv zuaylinyuma. ¹⁴ 'In -Zezefu yia nyuma tie,

wa mni ɔ dide Zakobu -yɔ ɔ zuaylinyuma 'bu. Wa nyumaa glv ta 'ya kugbua le gbu. ¹⁵ 'In Zakobu yia Eziputu mni, -mɔ ɔ tɩta, 'in -mɔ -amtaa dukpasi tɩba tɩli 'yaa. ¹⁶ 'In wa yia wa 'kwie Sisemugbe 'wu kwa, 'in 'bhuka -we Ablaamu zɔa 'gwezi nya Amɔɔɔ 'yua kwee, 'in wa yia we 'wu wa 'bhlulu -mɔ Sisemu.

¹⁷ «Gbu -Lago gbaa zɩme Ablaamu -yla, da we lenu bhla nymia, 'in Zuifu yia zumanɩ Eziputu -dudu -gu. ¹⁸ Nyumaa 'wlulapilnyɔ -lolu -ɔ 'nia -Zezefu yibheli, 'in -mɔɔ yia Eziputu -dudu 'wlulapil. ¹⁹ 'In ɔɔ nyumaa 'wlulapilnyɔ -mɔni yia -amta nyuma -dawli 'wunu. ɔ nee -gla nya, wa 'tide wa 'yuyolua 'yi -maa 'ka tɩ.

²⁰ «We bhla wa gwalia Moizi. ɔ nani 'yli, 'in ɔ nania -Lago dudu bhabha. Wa 'nyeni ɔ 'cu ta ɔ didee -budu zɔ. ²¹ Da ɔ didea palta ɔ la, wa 'bhua ɔ luv, Falaɔn ŋwɔnyu yia ɔ 'wubhu. 'In ɔ yia ɔ zu ɔ 'dɛɛ 'yu 'bhisa. ²² 'Sa wa -slolua Moizi gbu weee Eziputu -nyuma -yia. 'In ɔ yia nyume 'tite -ze, ɔ ŋwee welt -yɔ ɔ lenugbunya 'wu.

²³ «Da ɔ 'yia -zuv glv 'sɔ, 'in ɔ nee, ɔ bhelia Izlaelnyuma ɔ mnta 'yia. ²⁴ Moizi 'yia Eziputu -nyume yabhlo, -zugba ɔ mi Izlaelnyume yabhlo 'klyie 'wupada, 'in ɔ yia -mɔɔ lupu, 'in ɔ yia Eziputu -nyume 'bha. ²⁵ ɔmɔ dlu, 'wu ɔ bhelia yia we lanva nu, 'mɔ -Lago yia 'wubhua, 'in ɔ 'ka wa gbu 'wusa. 'In wa 'ni we 'wulanu. ²⁶ -Muv 'bigu, zli zɩa, 'in Moizi yia Izlael -ylaasi 'sɔ guda yɩ. 'In ɔ 'yibha ɔ 'ka wa 'wususlolu, 'in ɔ nee wa -ylae: «Na 'talea, amta mi bhelia nya, lee ka 'gbu a pupali 'klyie 'wua?»

²⁷ «'In -ɔ mia ɔ -libheyi 'klyie 'wupalɩda, 'in -mɔɔ yia Moizi 'su, 'in ɔ nee Moizi -ylae:

«-In 'bhulu 'mi 'yula!

Nyɔɔ palɩ -mi la -amtaa 'yugalnyɔ -yɔ -amtaa gbuwubhunyoɔ nya?

²⁸ Sa -in 'bhaa Eziputuyu zubha, -in 'yibha -in 'ka 'sa -amɩ 'bhaa?»

29 Moizi 'nua welunya -mni, toun, o yia -flii -bho, 'in o yia Madian -dudu -gu mni. -Mo o gwaltia nukpasia 'so.

30 «Zuu glu 'so 'phia, da beblee *Sinaii -gogoo mia -bha -Lagoo 'anzi yabhlo 'tlalta Moizi 'klu, misa -gu -su teklee mia sida we -kosuu miu 'wu. 31 Da Moizi 'yia we -yo, 'in njwegaga yia o subha. O mi -bha beda o 'ka we yla, 'in o yia Jejitapee weli 'nu, mu nee o -ylae:

32 <Ami -wa -na dukpasu -Lago.

-Ami -wa Ablaamu,

Izaki -yo Zakobuu -Lago.>

'In Moizi yia telte bhli nyano nya o 'ni 'masleen 'yibha o 'ka -bha -tali. 33 Jejitapee nee o -ylae:

<-ln -sa -na -sakwla bhu 'wu.

Da -in mia de, -mowlo -da -wa.

34 In ka na nyumaa staste -yoyi Eziputu -dudu -gu.

'In in yia wa wieweli 'nu,

'in in yia lasibhli,

in 'ka wa gbu 'wusa.

-ln yi, in 'ka -mi tie Eziputu -dudu -gu.>

35 «O Moizi o Izraelnyuma -saa zlume kwnee, 'in wa yia o -yla gbae: <Nyoo pali -mi la -amtaa 'yugalnyo -yo -amtaa gbuwobhunyo nya?>, 'mo Jejitapee tiea wa 'yugalnyo -yo wa gbuwosanyo nya, -Lagoo 'anzi o 'tlalta o 'klu misa -gu -su teklee nyidi, o so nya. 36 Moizi -saa Izraelnyuma Eziputu -dudu -gu. 'In o yia gbu 'kadu -yo gwedigbunya lenu Eziputu -dudu -gu, *gumunyu Zalu -gu, we -yo da beblee zuu glu 'so nukple.

37 «O Moizi gba 'yaa Izraelnyuma -ylae:

<-Lago yia aun o gbuu -falipanyo yabhlo yoo 'paa,

'mi 'bhisa.

Amtaa zwaylinyume yabhlo o yia -mia.>

38 Da Izraelnyuma gbelia 'wlu da beblee, oo Moizi mi -bha. Mo -zea 'kolu, -Lagoo 'anzi gbaa o -yla gbu Sinaii -gogoo 'wlu -yo -amtaa dukpasu nyidi. Mo -yla -Lago

gbaa 'yliyogaweli, 'in o yia we -aun -yla gba.

39 «In -amtaa dukpasu 'ni 'yibha wa 'ka o 'nuywe zu. 'In wa yia o kwnee -sa, wa dli 'yibha wa 'ka Eziputu -dudu -gu lbb-hiti. 40 Wa nee *-Awlooo -ylae:

<-ln nu -aun -yla -Lagonya le,

we 'ka -aun 'yugali.

Nu, oo Moizi o -saa -aun Eziputu -dudu -gu,

-we yla o, -a 'ni we -yi.>

41 Toun, wa yia 'bhliyu bhla, 'in wa yia we bubu. Wa soo lenulu ka wa 'muna 'wulaa 'gbu, 'in wa yia we 'feti -sa. 42 'In -Lago yia wa -bligu pali. O yia wa kwe -yosa, wa 'ka yalili bubu. We mi 'sa celida -Lagoo -falipanyaa 'sebbe 'wue:

<Izraelnyuma, 'lee -ami a 'nyea 'noolunya -yo -zila bubuluu tolva,

-zoo glu 'so nukple da beblee yi?

43 -lnnya! A ka amtaa -lago wa laa Molokuu 'naabudu

-yo -lago wa laa Wlefanu zuzu 'wubhu.

Nu, -li a nua le, a 'ka we bubu, mu -wa.

We 'gbu na yia aun gali -zela dudu -putu -gu,

Babilonugbe luv 'pipi. >>

44 Etieni nee 'yae: «-Amtaa dukpasu ka bhaa *'naabudu yabhlo kaa 'wulanun-vee 'sebbe 'gba oo, -mo da beblee. Sa -Lago 'paa we njwee Moizi -yla, 'sa wa nua we. Nu, o nee Moizi -yla, we 'yli -we o 'yia -yo, o nu we le. 45 -Muu 'bigu, 'in -amtaa dukpasu 'yua yia wee *'naabudu 'wubhu -maanu nya. *-Zozue -gali wa 'yu, nyuma -Lago vua wa 'yu, 'in wa yia -maa dudu -gu ladia mni. 'In wa -yo wee 'naabudu yia -mo mni. 'In we yia -bha -tu tiklu, 'bhie, nyumaa 'wlulapulnyo -Davidu nu bhla yia nyini. 46 -Davidu ka -Lagoo 'nani 'yi, 'in o yia -Lago 'yoo -zlati o 'ka Zakobuu -Lagoo -budu 'subha. 47 'In nyumaa 'wlulapulnyo *Salomoo 'subhaa wee -budu -Lago -yla.

⁴⁸ «'ln, -zugba, Yali -Lagɔ'ɔ -dli nyume 'subha 'subha -budu zɔ la. Sa -Lagɔgbu -falpanyɔ gbaa we 'sa. ⁴⁹ Jejitape nɛɛ: <Yali -wa na 'ɲnumukpe, 'in dudu -gu na dia na bhu la. -Budu -mumu a mneni a 'ka 'mi -yla 'subha?

'ln da in mneni in 'ka ladia? ⁵⁰ Lee -amɪ 'ni we 'de weee lalaa?» »

⁵¹ Etienɪ nɛɛ 'yae: «-Glactaan yukwliyo-sulonya, amiaa dli -yɔ amiaa yukwli mi 'wusuluda -Lagɔɔ lalawɛɛ -yla. 'ln a zua -gla Zuzu 'Pupa -yla 'kɔmu. A 'wlu sa amiaa dukpasɪ! ⁵² -Lagɔgbu -falpanyɔ -mɔmɔ amiaa dukpasɪ 'ni 'klyte 'wɔpalia? 'ln -wa gbaa zlume Nyume Tiklu yabhlog-bɔɔɔ yiyigbu, wa ka -maa 'bha. 'ln -sleɛn, 'mɔ a wlaa, 'in a yia ɔ 'bha. ⁵³ -Lagɔ ka ɔ tite aɪn yoo 'nye -Lagɔɔ 'anzu sɔ nya. 'ln a 'ni we 'nɔɲwe zɔ.»

Etienɪ tɪtɪɛ

⁵⁴ Da gbuwliwɔdunya 'nva welnya -mɪnɪ, 'in 'ce yia wa dɔ yi. Wa lia gla 'wɔ, 'in wa yia Etienɪ 'ce -yɔ 'pali. ⁵⁵ Zuzu 'Pupa mi Etienɪ yedaa 'gbu, ɔ ylaa yali, 'in ɔ yia -Lagɔɔ 'ɲnumɪɛ 'kadu -yɔyi, -zugba -Zezu 'yiligbe -Lagɔɔ lilisɔɔ. ⁵⁶ 'ln ɔ nɛɛ: «A -tali, na yi yali -yɔ ɲwe -kalɪda, 'in, -zugba, *Nyumɛɛ 'Yu 'yiligbe -Lagɔɔ lilisɔɔ.»

⁵⁷ Tɔɔn, wa yia 'wɔkpɪ 'tɪtɛɛ, 'in wa yia yukwli 'wɔsulu. 'ln wa 'de weee yia ɔ -gɔslo dabudu. ⁵⁸ 'ln wa -yɔ ɔ 'susue yia 'gbe -gnima mɪnɪ, -zugba wa bha ɔ gbɔku 'wɔ. 'ln -bhayɪnya yia -maa -bananya nyimesɔyu yabhlo wa laa Sɔɔ -yɔɪɪ, -mɔɔ 'ka we 'yliyɔzɔ.

⁵⁹ Da wa mɪa Etienɪ gbɔku 'wubhada, 'in ɔ yia -Lagɔ bhuhɔe, ɔ nɛɛ: «Na -Kanyɔ -Zezu, -in 'bhu na zuzu 'wɔ.» ⁶⁰ -Mɔɔ 'bɪgu, ɔ yia 'kukolu 'sibhli, 'in ɔ yia 'wɔkpɪ 'tɪtɛɛ: «Jejitape, -in 'na dli gbonyuu -mɪnɪ 'gba wa 'wlu -nɪ!» ɔ bhɪa 'sa gbagbɛ tɔɔn, ɔ yia 'yli 'mu.

**Sɔɔ palta -Zeluzalemɔɔ
*leglizɪ 'klyte 'wɔ**

8 Sɔɔ -yɔ -wa 'bhaa Etienɪ ka dli -bhlo. Wee 'yli -bhloo 'de nya, wa bhli -Zeluzalemɔɔ leglizɪ 'klyte 'wɔpalte. 'ln -Lagɔnyuma weee yia lamni Zudee -yɔ Samalii -dudu -gu. -Zezuu tietienya 'dekpa -tva -Zeluzalemɔɔ. ² 'ln nyuma -wa zua -bha -Lagɔ, yia Etienɪ 'kwie -gu wili bhabha, 'in wa yia ɔ 'bhlu.

³ Sɔɔ 'temania 'kua la, ɔ 'ka leglizɪ lasa, -zugba ɔ mɪnɪ -budunya zɔ -bhlo -bhlo, 'in ɔ kpa -Lagɔnyuma, nukpasia -yɔ 'ɲwɪnɪ ɔ pa wa -kasɪ 'wɔ.

**Filipu gbaa -Lagɔgbu
Samalii -dudu -gu**

⁴ -Lagɔnyuma -wa mnenia la dudu weee -gu, wa mɪnɪ mɔ, wa yi mɔ, -Lagɔgbu gbagbɛ nya. ⁵ Filipu yia Samalii 'gbe 'kadu yabhlo nukple mɪnɪ, 'in ɔ yia -mɔ nyuma -yla -Lagɔɔ -Bhasanyɔ gbɔ -gbagbɛ bhli. ⁶ Nyumaa -zlo pulva Filipu wɛɛ yukwli flulu, -we wa 'nva, 'in gwedigbu ɔ nva lɛ, wa yia -yɔɔ 'gbu. ⁷ Nu, zuzu 'nyii yia guzɔnyaa -zlo 'wɔtla 'wɔkɪkɪɛ nya, 'in 'kukunya -yɔ 'tɪgɪgɪnya duun yi 'yaa 'pɔ. ⁸ 'ln we yia 'mɔna 'kadu -zɛ, wee 'gbe -mɪnɪ nukple.

⁹ We bhla, nyumɛ yabhlo mɪ 'cɪn wee 'gbe nukple, 'mɔ wa laa 'Simɔɔ. -Dlabhia -nyakpɔɔ nɔnyɔ -wa. 'ln ɔ subhali *Samalii -nyuma weee ɲwegaga. 'ln ɔ laa ɔ 'de nyumɛ -zɔɔ. ¹⁰ 'ln we 'ka 'nyenyɛyua -yɔbhɪ, we 'ka nyuma kpasɪ yli, wa 'de weee pulva ɔ yukwli flulu. Wa nɛɛ: «ɔɔ nyumɛ -mɔnɪ, -Lagɔɔ 'tɪtɛ -wa, -we wa laa 'Tɪtɛ 'Kadu.» ¹¹ ɔ ka -dlabhia -nyakpɔɔ nɔɔda -gwɛ, -zugba we subhali nyuma ɲwegagaa 'gbu, wa pulva ɔ wɛɛ yukwli flulu. ¹² 'ln -Lagɔɔ nyumaa 'wlu -lapɪlgbu -yɔ -Zezu Klisu gbɔ -zɔɔ Filipu gbaa. -Wa weee ɲwnua we -yɔ, nukpasia -yɔ 'ɲwɪnɪ, 'in ɔ yia wa batizee. ¹³ 'Simɔɔ

'de ka we -yɔŋwnu, 'in wa yia ɔ batizee. Ɔ yia Filipu kwesi -tv. Gwedigbu -yɔ gbu 'kadɪ mta lenɔda, -we ɔ yia -yɔ, 'in we yia ɔ ŋwegaga -subhalt.

¹⁴ -Zezuu tietienya mia -Zeluzalemv 'nva nu, Samalii -nyuma ka -Lagɔgbv -yɔŋwnu, 'in wa yia wa -gbe Pielɪ -yɔ *Zaan tie. ¹⁵ Da Pielɪ -yɔ Zaan nynia Samalii -dɔdɔ -gv, 'in -maa yia -Lagɔ bhuhhoe, -wa ŋwnua -Lagɔgbv -yɔ, wa 'ka Zuzu 'Pupa 'yu 'gbv. ¹⁶ Nu, Zuzu 'Pupa 'nɪ wa glaa nyime yabhlogbɔɔ -gv lasibhli -slɔ. Nyumaa -Kanyɔ -Zezuu 'ŋnɪ nya -bhlogbɔɔ wa batizea wa. ¹⁷ 'In Pielɪ -yɔ Zaan 'sɔ yia wa sɔ 'wluo lapalɪ, 'bhie, wa yia Zuzu 'Pupa 'yɪ.

¹⁸ Da 'Simɔɔ 'yɪa we -yɔ nu, -Zezuu tietienya -ka nyuma -wa ŋwnua -Lagɔgbv -yɔ sɔ 'wluo lapalɪ, 'in wa yia -Lagɔɔ Zuzu nɪ, 'in ɔ yia Pielɪ -yɔ Zaan 'gwezi -la. ¹⁹ 'In ɔ nɛɛ: «A 'nye 'yɪ -amɪ wee se -mɪnɪ, 'in -ɔ in -ka sɔ 'wluo lapalɪ, -mɔɔ 'ka Zuzu 'Pupa 'yɪ!»

²⁰ 'In Pielɪ yia we 'bigɔpalt ɔ -ylae: «-ln -yɔ -na 'gwezi 'bhv la dabɔdɔ! -We ka gbu -wa, -mɪ dlu, -Lagɔɔ wlawlalu mia, wa mnɛni wa 'ka we zɔ 'gwezi nya! ²¹ -Na dlu 'nɪ 'ylinanɪ -Lagɔ 'yliya 'wɔv 'gbv, -in 'nɪ -lu yabhlogbɔɔ -ka gbu -mɪnɪ 'wɔ. ²² -ln 'bhiti -na dlu, -in bhuhhoe Jejitape, -de ɔ mnɛni ɔ 'ka -na 'wlukɔvɔv lapɔpaltɛ 'nyuu -yɔgbv 'wɔtɔ? ²³ Na yɪ we -yɔ nu, -in 'tɛ dɪ kalɔ, 'in -in mɪ gbunyuuu gaylo nya.»

²⁴ 'In 'Simɔɔ nɛɛ Pielɪ -yɔ Zaan -ylae: «Amɪaa 'de bhuhhoe -Lagɔ na -nɔ nya. -Delee gbu -we a gbaa da, we yɪ 'mɪ yɪ.»

²⁵ -Mɔv 'bigɔ, wa bhɪa -we ka da wa 'yɪa, we -yɔ -Lagɔgbv gbagbie, 'in waa -Zezuu tietienya 'sɔ yia lubhiti -Zeluzalemv. Wa mɪ mnɔda, -zugba wa -yɔ -Lagɔgbv gbagbie mɪna Samalii 'gbe duun nɔkple.

Filipu -yɔ Etiopiyu gbelia

²⁶ Jejitapeɛ 'anzɪ yabhlo nɛɛ Filipu -ylae «'Yɪv 'wɔsɔlɔda lilisɔlv, 'yoo -we 'bhva -Zeluzalemv, 'in we yia -Gazaagbe 'wɔv mɪnɪ, -in -sɔ 'wɔv, -in mɪnɪ -mɔ.» -Bɔse -dɔdɔ bebleɛ -gv -wa.

²⁷ -Bha -bhlokpade, Filipu -sɔa 'wɔv, 'in ɔ yia mɪnɪ. 'In ɔ -yɔ nyime yabhlo yia gbeli, lehlɛlɛnyɔ yabhlo -wa. Etiopii -dɔdɔ -gv 'wlɔlapɪlɔjwɔv Kandasu lubho ɔ nva, 'ŋnɪmɪnɪlii 'yliyɔzɔnyɔ 'kadɔ -wa. -Zeluzalemv ɔ yia, ɔ 'ka -Lagɔ bɔvɔ, ²⁸ 'in ɔ mia ɔ dɔdɔ -gv lɔmnɔda. Ɔ mɪ ɔ numɛsɔvɔv -wɔtloo 'wɔv, -zugba ɔ zɛlɪ 'sebhe -we -Lagɔgbv -falɔpanyɔ *Ezaii cɛlɛ. ²⁹ -Lagɔɔ Zuzu nɛɛ Filipu -ylae «-ln mɪnɪ, -in nyni -wɔtloo mia nɪ -yɔ.»

³⁰ Filipu -yɔ -gwagwɛ yia we -yɔnyɪnɪ, ɔ 'nva -Lagɔgbv -falɔpanyɔ Ezaii 'sebhe Etiopiyu mta zɛlɔda nɪ, 'in ɔ yia ɔ layɪbha. Ɔ nɛɛ ɔ -ylae: «-We -na zɛlɛ da, -na nɔv we 'wɔlaa?»

³¹ -Mɔɔ nɛɛ ɔ -ylae: «Nyime 'nɪ 'mɪ -yɪa we gwe -sa, sa in 'ka we 'wɔlanva?» 'In ɔ nɛɛ Filipu -ylae: «-ln -gbɪa -wɔtloo 'wɔv, -in -dɪ 'mɪ kwesi la.» ³² -Lagɔsebheɛ 'yɪ -we ɔ mia zɛlɔda mɔv nɪ:

«Ɔ 'wɔv sa bhlabhle -we wa kwa we 'bhalɔda, ɔ 'nɪ ŋwe gba.

'In ɔ 'wɔv sa *bhlabhleɪyɪ -we'e gba, we nyanɪ -gvɔdɪnyɔ 'yɪ, ɔ 'nɪ ŋwe gba.

³³ Wa ka ɔ 'wɔv 'kienyɪ, ɔ 'nɪ -gvɔgbvɔgbanyɔ tɪklu 'yɪ. Nyɔɔ 'ka ɔvɔv 'yuaa 'dɪ -sa? Nɪ, wa ka ɔ lasa dɔdɔ -gv.»

³⁴ Etiopiyu nɛɛ Filipu -ylae: «-Na zɔkpa -wa, nyɔɔ ka gbu -Lagɔgbv -falɔpanyɔ gba sa? Ɔ 'dɛɛ gbu -wa yaayɪ, nyime -putuu gbu ɔ gbaa yɪ?» ³⁵ Tɔvɔv Filipu yia we -gvsa. 'In ɔ yia we -Lagɔsebheɛ 'yɪ kibhe -mɪnɪ -gv -Zezuu gbu -zɔvɔv gbagbie bhli ɔ -yɪa. ³⁶ Wa mɪ sa mnɔda, 'in wa yia 'yloogblɔv da yabhlo 'nyu yɪ, 'in

Etiopiyu n̄e: «Nyu mia da! L̄e -lu ka 'gbu -in 'na 'ka 'm̄i batizea?» [37 Filipu n̄e ɔ -yla: «Wa mneni wa 'ka -m̄i batizee, -zugba -in -ka -Zezu d̄i -gu zu d̄i weee nya.» Etiopiyu n̄e: «In zu we d̄i -gu nu, -Zezu Klisti m̄i -Lagɔɔ 'Yu nya.»]

38 T̄ɔn, ɔ yia -wotloo 'ylibeli, 'in Filipu -yɔ ɔ 'sɔ yia 'nyu lu -bho, 'in Filipu yia ɔ batizee. 39 Da wa 'tlaa 'nyu lu ni, 'in -Lagɔɔ Zuzu yia Filipu -bha lasali, Etiopiyu 'n̄i 'masleen ɔ 'yi. T̄ɔn, 'in ɔ yia ɔ 'yloogblu 'wubhu 'muna nya. 40 Filipu mia ni, -m̄ɔ m̄i Azɔtu! -Lagɔgbu -zɔnu ɔ gbaa 'gbenya nukpl̄e. Danya ɔ pl̄ita tuklu, ɔ 'ka Sezalee nyini.

Sɔlu 'bhitia d̄i, 'in ɔ yia ɔ 'd̄e -Zezu yoo 'nye

(Lngb 22.6-16, 26.12-18)

9 We bhla, Sɔlu gbaa 'kɔm̄u ɔ 'ka Nyumaa -Kanyɔɔ 'bunɔnya 'bha, 'in ɔ yia *-Lagɔbubɔnyaa -kanyɔ 'kadu 'yia m̄ni -Zeluzalem̄u. 2 'In ɔ n̄e -m̄ɔ -yla, -m̄ɔ c̄eli 'sebhenya *-Lagɔbudunya 'wu -Damasiɔge nukpl̄e. Nyuma -wa mia -Zezuu 'Yloogblu -gu, ɔ -ka -m̄ɔ wa yli, ɔ kpa wa, we yi nukpasia -zeoo, we yi 'ɣwn̄i -zeoo, ɔɔ Sɔlu 'ka wa 'llukpe pal̄i, 'in ɔ 'ka wa -Zeluzalem̄u kwa.

3 ɔ m̄i sa -Damasi m̄n̄ida, ɔ 'ka wee 'gbee ɣwe -yɔbea yi, t̄ɔn, san yabhlo yia yali 'bh̄u, 'in we -nyumali yia ɔ gbeli. 4 'In ɔ yia bhli d̄udu, 'in ɔ yia welt yabhlo 'nu. -M̄u n̄e ɔ -yl̄ae: «Sɔlu, Sɔlu, l̄e ka 'gbu -na pal̄i 'm̄i 'klyite 'wua?»

5 'In ɔ yia we 'b̄igupali: «Na -Kanyɔ, nyɔɔ -in -mia?»

«Am̄i -Zezu, -in mia 'klyite 'wupal̄ida, -am̄i -wa. 6 -In -sɔ 'wu, -in pla gbe ni 'wu, 'in -we -in 'kaa len̄u, wa 'ka we -m̄i -yla gba.»

7 Nyuma -wa -yɔ Sɔlu 'sɔ mia, wa yia 'ylibe, wa'a -sa gbu -gu nyanɔ nya. Welt -we gbaa 'nu wa nu we, 'in wa'a 'yi nyume yabhogbɔɔ -yɔ. 8 Sɔlu 'kaa d̄udu 'wusɔ, ɔ 'yli m̄i -bloda, -zugba ɔɔ 'yi -lu yabhog-

bɔɔ -yɔ. ɔ sɔ wa kpa la, 'in wa -yɔ ɔ 'sɔ yia -Damasi pla. 9 ɔ li 'yli ta, ɔɔ 'yi la, 'in ɔɔ li, ɔɔ 'ma.

10 -Zugba -Zezuu 'bunɔnyɔ yabhlo wa laa Ananiasi ɔ m̄i -Damasi. Nyumaa -Kanyɔ n̄e ɔ -yla -m̄ɔ ɔ 'yli 'wu: «Ananiasi!»

'In ɔ yia ɣwn̄u, ɔ n̄e: «Nyumaa -Kanyɔ, -am̄i ni.»

11 Nyumaa -Kanyɔ n̄e ɔ -yl̄ae: «-In -sɔ 'wu desleen, -gwele wa laa 'Wusna -Gwele, -in 'pl̄i we -gu. -In m̄ni Zudasu -budu ɔɔ, Taltisyu yabhlo wa laa Sɔlu, ɔ m̄i -Lagɔ bhuhhoeda, -in 'yibha ɔ -yola. 12 'In -m̄ɔ ɔ 'yli 'wu, ɔ ka nukpasu yabhlo wa laa Ananiasi -yɔyi plada, 'in -m̄ɔ yia ɔ sonya -gu lapali, 'in ɔ 'ka lalolu 'yi.»

13 Ananiasi yia we 'b̄igupali: «A! Na -Kanyɔ, in ka 'nu nyuma duun ɣwee nu, nyume ni ka -na nyuma tuklu gbonyuu 'wluo nu -Zeluzalem̄u. 14 'In -seli ɔ yia da, -Lagɔbubɔnyaa -cian ka we se ɔ 'nye, nu, nyuma weee, -wa gbaa -na 'ɣni, ɔ kpa wa, 'in ɔ 'ka wa 'llukpe pal̄i.»

15 Nyumaa -Kanyɔ n̄e ɔ -yl̄ae: «-In m̄ni! Nu, in ka -bha nyume -m̄ni -sa na lubhonlu yabhlo nya. Nyuma -wa 'nia Zuifu klaa, wa d̄udu 'wlulapunya klaa, Izraelnyuma klaa, ɔ 'ka wa na 'ɣni -slolu.

16 Sa ɔ 'kaa sia na 'ɣni 'gbu, na de yia -m̄u ɔ -slolua.»

17 T̄ɔn, Ananiasi yia m̄ni. ɔ n̄yina wee -budu ɔɔ, 'in ɔ yia Sɔlu sonya -gu lapali. 'In ɔ n̄e ɔ -yl̄ae: «Sɔlu, na bheli, da -in mia yida ni, Nyumaa -Kanyɔ -Zezu ka -m̄i 'kl̄otlali 'yloogblu. M̄o tiea 'm̄i, -in 'ka lalolu 'yi, 'in Zuzu 'Pupa 'ka -m̄i ye.» 18 -Bha -bhlokpade, -lu yabhlo 'bh̄ua Sɔlu 'yliya 'wu gaza -kw̄ikw̄i 'bhisa, we yia bhli, 'in ɔ yia layite lolu bhli. ɔ -sɔa 'wu, 'in wa yia ɔ batizee. 19 T̄ɔn, ɔ bh̄ua lilie, 'in 'kua yia ɔ 'yli yi.

Sɔlu gbaa -Lagɔgbu -Damasi

Sɔlu -yɔ -Zezuu 'bunɔnya ka -tu 'yli sanume nya -Damasi. 20 ɔ yia -bha -

bhlokpade -Zezuu gbuv gbagbie bhli *-Lagobudu zɔ. ɔ nɛɛ: «-Zezu mi -Lagɔɔ 'Yu nya.»²¹ Nyuma -wa 'nua ɔ weli, ηwegaga yia wa subha, 'in wa nɛɛ: «Nyume ɔ palidada nyuma -wa gba -Zezuu 'ηni 'klyie 'wu, mɔ 'ni de mu? 'In gbu -gble sa, ɔ 'ni de wa kpaay yi, 'in ɔ 'ka wa -Lagobubɔnyaa -cian kwa?»

²² 'Yli weee nya, Solu gbaa -Zezuu gbu 'tite nya. Da ɔ gbaa -Zezu -wa -Lagɔɔ -Bhasanyo ni, Zuifunya mia -Damasi, -we wa 'kaa gba, we 'ni -mi.

²³ 'Yli sanime plta, 'in Zuifu yia 'wulanunnu, wa 'ka Solu 'bha. ²⁴ 'In Solu yia we 'nu. 'Yli weee nya, zli -yɔ sabɔ, -zugba wa mi gbee plalidanya ηweguda, wa 'ka ɔ 'bhaa 'gbu. ²⁵ 'Yli yabhlo nya, sabɔ, nyuma -wa -yɔ Solu 'sɔ mia, wa yia ɔ -cɪcɛ 'wu ladu. 'In wa yia ɔ 'suo -we gbelia 'gbe, we 'wlobita -lali, 'in wa yia ɔ we luv lasibhli.

Solu mi -Zeluzalemɔ

²⁶ Solu nynia -Zeluzalemɔ ni, 'in ɔ yia -Zezuu 'bunɔnya lubbobhoe layla. -Maa weee yia ɔ sɔsve bhli. Wa 'yabhlo 'ni we dli 'wudi nu, Solu mi -Zezuu 'bunɔnyɔ nya. ²⁷ Banabasi yia ɔ 'wobhu, 'in ɔ -yɔ ɔ 'sɔ yia tietienyaa -gbe mni. 'In ɔ yia wa -yla Solu gbu gba. Sa Solu -yɔ Nyumaa -Kanyɔ 'sɔ gbelia, 'in ɔ yia ɔ -yla gbu gba klaa, 'in sa Solu gbaa -Lagɔgbu -Zezuu 'ηni nya -Damasi, -zugba nyano 'ni ɔ dlu -mi, Banabasi yi 'yaa -muv gba wa -yla. ²⁸ -Muv bhla, Solu -yɔ tietienya mi. ɔ mni, 'in ɔ yia wa -gbe -Zeluzalemɔ, -zugba ɔ gba -Lagɔgbu Nyumaa -Kanyɔɔ 'ηni nya, nyano 'ni ɔ dlu -mi. ²⁹ Zuifu -wa gbaa glekweli, ɔ -yɔ wa yia 'wugbeli, 'in wa yia weli 'wusali. Nu, -maa mi ɔ dideda, wa 'ka ɔ 'bha. ³⁰ -Lagɔnyuma 'nua sa we, 'in wa yia Solu Sezalegbe 'wu kwa. 'Bhie, wa yia ɔ yoo 'pa Talɪgbe nukple.

³¹ -Muv bhla -leglizu -yɔ -dlɔɔ, Zudee -yɔ Galilee -yɔ Samalii -dudu weee -gu. -Zugba wa temani dli, 'in wa zu Nyumaa -Kanyɔ 'nɔηwe. 'In Zuzu 'Pupa yia wa 'wusa, 'in wa yia 'wuzumante bhli.

Eneee puepuegbu

³² We -ka Pieli, -mɔɔ mia dudu weee -gu 'plilida -Lagɔnyuma 'wutalie nya. 'Yli yabhlo nya, 'in ɔ yia -Lagɔnyuma -wa mia Lidaagbe nukplee -gbe mni. ³³ 'In ɔ yia -mɔ nyime yabhlo wa laa Enee 'yi, -zugba -mɔɔ pi -mɔɔ -bita -gu la -zu gbeta, ɔ 'kukuee 'gbu. ³⁴ Pieli nɛɛ ɔ -ylai: «Enee! -Zezu Klisti ka -mi pue. -In -sɔ 'wu, -in gli -na -bita -na 'de nya.» -Bha -bhlokpade Enee -sɔa 'wu. ³⁵ Lidaa -nyuma weee -yɔ Salɔɔɔ -dudu -gu -nyuma weee 'yia ɔ -yɔ nɔda ni, 'in wa yia -Lagɔ pla.

Tabitaa sɔa 'wu tɪtɪe lu

³⁶ Nu, 'ηwɔɔ yabhlo mi -Zopeegbe 'wu, -Zezuu 'bunɔηwɔɔ ɔ mia. 'Mɔ wa laa Tabitaa, we ji -wa «lue»^f glekweli 'wu. 'Yli weee nya, ɔ nua gbuzɔɔɔ gbu le, 'in ɔ bea bobabhanya -yɔ. ³⁷ 'Yli yabhlo nya, 'in ɔ yia gu bhli, 'in ɔ yia tɪ. Wa budoa ɔ 'kwie, wa yia we lapali -budu 'wlu, -mɔ komi yabhlo zɔ. ³⁸ -Zezuu 'bunɔnya -wa mia -Zopee, wa ka 'nu nu, Pieli mi Lidagbe 'wu, -we mia -Zopee kwesi. Wa yia nyuma 'sɔ tie, nu, wa mni ɔ laa weli ni nya: «-Na zukpa -wa, -in 'na -gwleli -mɔ -ni. -In yi!»

³⁹ Tɔɔn, Pieli -sɔa 'wu, 'in ɔ -yɔ wa yia mni. Da ɔ nynia -mɔ, 'in wa yia ɔ wee komi -we mia -budu 'wlu zɔ kwa. -Dugbanwɔ weee bea ɔ kwesi wie nya. Zɔbana -yɔ -bana -we Tabitaa nua le, -zugba ɔ -ga 'yliyɔ, 'mu wa -slolua ɔ 'klu. ⁴⁰ Pieli wlelia nyuma weee -budu zɔ, ɔ kulva 'kukolu 'yli, 'in ɔ yia -Lagɔ bhuhhoe. ɔ 'bhitiia 'kwiee gbegebe, 'in ɔ nɛɛ: «Tabitaa, a -sɔ 'wu!» Tabitaa -bloa 'yli, ɔ

'yia Pielɩ -yɔ, 'in ɔ yia 'wusɔ, ɔ yia ladɩ.
 41 Pielɩ kpalia ɔ sɔ -yɔ, 'in ɔ yia ɔ 'wubhu.
 ɔ laa -Lagɔnyuma -yɔ -ɔvɔbaŋwɩ, 'in ɔ
 yia ɔ wa 'kluslolu, -zugba ɔ -ga 'yliyɔ. 42 -
 Zopeegbe 'wɩ -nyuma weee yia we 'nɩ.
 -Bha nyuma duun zva Nyumaa -Kanyɔ dli
 -gu. 43 Pielɩ ka 'yli sanumɛ li -mɔ -Zopee,
 -zelibhanyɔ yabhlo wa laa 'Simɔɔ -gbe.

Kɔlɔnɛɩ 'ylikakte Sezalegbe 'wɩ

10 -Mɔ Sezalee, nukpasu yabhlo mɩ
 -mɔ, 'mɔ wa laa Kɔlɔnɛɩ. Wlɔmɩvɩ
 'slɔjaa 'wlu ta lɩ -slɔja glɩ gbu -zakpa -
 bhlo wa laa Italii -nyuma, wa 'yugalinyɔ
 ɔ -mɩa. 2 Nukpasu -mɔnɩ, -Lagɔ ɔ zva -
 bha. 'In ɔ -yɔ ɔ -buduŋwee -nyuma sɔ
 sɔa -Lagɔ. Zuifɩvɩ bobabhanya duun ɔ
 saa 'wɩ. 'In ɔ bhubhoea -Lagɔ 'kɔmɩvɩ.
 3 'Yli yabhlo nya, jibheza, lelu tanɩ nya,
 -Lagɔɔ 'anzi yabhlo yia ɔ 'klɩtlalɩ ɔ 'yli
 'wɩ. Kɔlɔnɛɩ yia we -yɔyɩ vaa. 'In -
 mɩvɩ yia ɔ -gbe pla. 'In we nɛɛ ɔ -ylae:
 «Kɔlɔnɛɩ!»

4 ɔ ylaa -Lagɔɔ 'anzi tenyii, 'in -
 nyanɔgbɔ yia ɔ -kpaltɩ. ɔ nɛɛ we -ylae: «Na
 -Kanyɔ, lɛɛ -lu we -ma?»

-Lagɔɔ 'anzi yia we 'bɩgɩpaltɩ ɔ -ylae: «-
 Na -Lagɔɔ bhubhoe welt -yɔ zuzɔnɩnya
 -in nva bobabhanya -yla lɛ, -Lagɔ ka we
 gbu -yɔŋwɩ. ɔ 'nɩ -mɩ 'wɔdɩvɩ. 5 -In tie
 deslɛɛn nyuma -Zopee, nyime yabhlo mɩ
 -bha, 'mɔ wa laa Simɔ Pielɩ. Wa -yɔ ɔ 'ka
 yi. 6 -Zelibhanyɔ wa laa 'Simɔɔ, -ɔ ka -
 budu mia gumunyuu -gɔgɔ -gu nɩ, ɔ -gbe
 Pielɩ mia.» 7 Da -Lagɔɔ 'anzi -we -laa ɔ
 welt mɩna, tɔvɩn, 'in Kɔlɔnɛɩ yia ɔ zɔlub-
 honɩnya 'sɔ -yɔ ɔ 'slɔjayu yabhlo mia ɔ
 lubho nɩda la. Nu, ɔɔ 'slɔjayu mia, -Lagɔ
 -mɔɔ zɩ 'yaa -bha. 8 Gbu -we 'plɩa, ɔ gbaa
 we 'bɩgɩvɩ wa -yla weee 'bhie, ɔ yia wa tie
 -Zopee.

Pielɩ 'ylikakte -Zopeegbe nukple

9 We zli zli, da wa mia -slɔ 'yloogblɩ,
 'in wa mɩ -Zopee -yɔ ɔɩpada, -bha Pielɩ
 -gblaa -budu 'wlu[§]. Midiii gbegeɩn, ɔ
 -gblaa -mɔ, 'in ɔ 'ka -Lagɔ bhubhoe. 10 -
 Slɛɛn, ŋwɔ 'bhaa ɔ, ɔ 'yibha ɔ 'ka li. Da
 wa mia ɔ -yla lililu pida, -bha -lu yabhlo
 -Lagɔ 'paa yoo yia ɔ 'yli -gu. 11 ɔ 'yia yalɩ
 -yɔ ŋwe -kalɩda, -bha -lu yabhlo 'bhva -
 mɔ. Wee -lu mia, we 'wɩvɩ sa 'naa 'kadɩ,
 mɩ 'bhva yalɩ, nɛɛ -lu wa kpa la gwɩgwɩ
 -mɩvɩ 'yli, 'in we yia kwɩli. 12 'In numa
 weee -we kaa 'lali -mɩvɩ klaa, lagbizeli
 -numa klaa, we -yɔ zia weee mɩ we 'wɩ.
 13 Welt yabhlo nɛɛ ɔ -ylae: «Pielɩ, -in -sɔ
 'wɩ, -in 'bha, 'in -in 'ka li!»

14 Nu, Pielɩ 'paltɩ we 'bɩgɩvɩ: «'Ao! -
 Innya! Na -Kanyɔ, -we ka gbu -wa, in 'nɩa
 -slɔ pɩnkanumɛ -yɔ -na -gba li.»

15 Wee welt -bhlokpade -zakpa 'sɔnɩ
 yia gba, we nɛɛ: «-We -Lagɔ tta 'wɩ
 'wɩlala nɩ, -mɩ 'na 'yɩlɩ we pɩnkalu 'bhisa
 -nɩ.» 16 We 'plɩlɩ 'wɩ la -zakpa ta, 'in wee
 -lu yia yalɩ lɩmɩnɩ.

17 Nu, -we ɔ 'yia de ɔ 'yli 'wɩ, we 'ji Pielɩ
 'yibhaa ɔ 'de la, 'lee sa -mɩvɩ 'ji 'ka -mia?
 Wee bhla nɩ nya, nyuma -wa Kɔlɔnɛɩ tiea,
 wa yia 'Simɔɔ -budu -yɔlayibha. Nu, -
 slɛɛn wa mɩ ɔ -buduu klolo ŋwee. 18 Wa
 laa, 'in wa yia layibha: «Lee -budu nɩ
 ŋwee Simɔ Pielɩ mia yi?»

19 Pielɩ mɩ -slɔ -we ɔ 'yia ɔ 'yli 'wɩ, we
 'ji -gu 'wlukɩvɩn lapɩpalɩda, -bha -Lagɔɔ
 Zuzu gbaa ɔ -ylae: «-In -talɩ, nyuma ta mɩ
 -na da -talɩda. 20 -In -sɔ 'wɩ, -in 'sibhli la.
 'In -in 'na kpekeli -nɩ, -in -yɔ wa 'sɔ mɩnɩ,
 -amɩ tiea wa.»

21 Pielɩ 'sibhli la, 'in ɔ nɛɛ waa nyuma
 -ylae: «Nyime yabhloo da a mia -talɩda
 yi? -Amɩ -wa. -A 'nu -mɔ? Lɛɛ gbu 'wɩ a
 yi -nya?»

22 Wa nɛɛ ɔ -ylae: «Kɔlɔnɛɩ -ɔ -wa
 Wlɔmɩvɩ 'slɔjaa glɩ gbuu 'yugalinyɔ nɩ,

§10:9 Wee -buduu -ba -bedlɛɛ.

mɔ tiea -ain. Nyume tiklu -wa, 'in ɔ zua -Lago 'nɔŋwe. Zuifvɔ dɔdɔ -gu -nyuma weee saa ɔ zɔzɔnɔv 'di. 'Ylɔ yabhlo nya, -Lagoɔ 'anzi yabhlo yia ɔ 'tulva yi. Nu, ɔ tie -mi nyuma 'wɔ. Wa la -mi, -in yi ɔ -gbe, 'in welunya -in 'kaa gba, ɔ 'ka we yukwli pɔlv.» ²³ Tɔvɔn, Pielɔ yia wa 'wɔbhu ɔ 'lakpanya nya, 'in wa yia ɔ -gbe -gu.

Zli zlia, 'in Pielɔ yia 'wɔvɔ. 'In ɔ -yɔ wa 'sɔ yia mni. -Lagobhelia -tulva -wa mia -Zopee, -maa yia wa yoo kwa. ²⁴ We zlu 'sɔvɔ zlia ni, 'in wa yia Sezalee nyini. Kɔlvɔnɔ ka ɔ -buduŋwee -nyuma -yɔ ɔ jiji -talea la. Wa ka 'wluɔbeli ɔ -budu zɔ, -zugba wa wɔ Pielɔ. ²⁵ Da Pielɔ nyinia Kɔlvɔnɔ -buduŋwee, ɔ 'ka plaa yi, -bha Kɔlvɔnɔ yia ɔ yoo -saa. 'In ɔ yia 'wɔkwli tenyii, ɔ 'ka Pielɔ fusa, -mɔɔ 'nɔŋwezɔzɔve nya. ²⁶ 'In Pielɔ yia ɔ 'wɔbhu. ɔ nɛɛ ɔ -yɔlae: «-ln -sɔ 'wɔ, nu, nyume -ami -mi 'ya.» ²⁷ 'Bhie, ɔ yia gbada -tv Kɔlvɔnɔ nya. 'In ɔ yia -budu zɔ pla. Pielɔ yia nyi-maa -zlo -yɔyɔ 'wluɔbelida. ²⁸ ɔ nɛɛ wa -yɔlae: «A -yi we 'ji nu, we se 'ni Zuifvɔ -yɔla -mi, ɔ -yɔ ɔ 'nia -Lago -yi 'ka ladɔ. 'In ɔ 'ni we se -ka, ɔ 'ka -mɔɔ -budu zɔ pla. -Lago ka 'mi we 'klɔslolu nu, in 'na ylɔlɔ nyume yabhlogbɔɔ pɔvɔnkanyɔ -yɔ titinanyɔ 'bhisa -ni. ²⁹ We 'dɛɛ 'gbv, da a laa 'mi, 'in in yia yi, 'in in 'nia -gla zɔ. -We ka 'gbv a yia 'mi la, in 'yibha in 'ka we 'nu.»

³⁰ Kɔlvɔnɔ yia we 'biɔvɔpalt: «We 'ylɔ -mnva ni, wee lelɔ -bhlokpade nya, 'yɔvg-bagbu lelɔ tanv nya, in mi -Lago bhuhhoeda na 'dɛɛ -gbe. -Bha -bhlokpade nyume yabhlo kaa lɔlvana 'wɔ tlalia 'mi 'klv. ³¹ 'In ɔ nɛɛ 'mi -yɔlae: «Kɔlvɔnɔ, -Lago ka -na -Lagoɔ bhuhhoe welt -yɔŋwɔnu. ɔ 'ni zɔzɔnɔv -we -in nva bobabhanya -yɔla lɛ 'wɔdlv. ³² -ln tie nyuma -Zopee, Simɔ Pielɔ -gbe wa -yɔ ɔ 'ka yi. -Zelibhanyɔ wa laa 'Simɔɔ, -ɔ ka -budu mia gumun-yuu -gɔgɔ -gu ni, ɔ -gbe Pielɔ mia.» ³³ -

Bha -bhlokpade in tiea nyuma, wa mni -mi 'bɔ, 'in -in yia yiyigbu -yɔŋwɔnu. -A 'dɛ weee mi -sleɛn -seli -Lago 'yu, -a 'ka -we Nyumaa -Kanyɔ zua -mi ŋwee yukwli pɔlv.»

Pielɔ gbaa Kɔlvɔnɔ -buduŋwee

³⁴ Tɔvɔn, Pielɔ 'bhua welt 'wɔ, 'in ɔ nɛɛ: «-Sleɛn, in ka we 'jiyibheli gbɔzɔnɔ sa nu, -Lagoɔ gbɔzi nyuma 'wɔ. ³⁵ Nu, weltu -gnv -bhlo -bhlo 'wɔ, nyume -ɔ zua -Lago 'nɔŋwe, 'in ɔ nua gbv tiklu lɛ, mɔ nanta -Lago dɔdɔ. ³⁶ -Lago ka ɔ welt Izlaelnyuma yoo 'pa. Nu, welt -zɔnɔv -wa. 'In -Zezu Klisu 'gbv, -a 'ka 'wɔvɔvɔve -dlɔɔ 'yɔ -Lagoɔ -gbe. ɔ -Zezu -wa nyuma weee -Kanyɔ. ³⁷ Bhla -we nya 'Zan * -Batɔv gbaa nyuma -yɔla: «A yi, in 'ka ain batizee», we bhla wee welt -mni dia gwe Galilee. 'In, -mvɔ 'biɔvɔ, -we nua lɛ Zudee -dɔdɔ -gu da weee, amia 'dɛ -yi we 'ji. ³⁸ Sa -Lago ŋwɔnaa Nazaletiyu -Zezu Zuzu 'Pɔpaa 'tite nya, a -yi we 'ji. Sa -Zezu 'plɔta dɔdɔ weee -gu gbɔzɔnɔv lenve nya, 'in sa ɔ jipea nyuma weee -wa *'Kuzu mia 'klyɔve 'wɔpalɔda, a -yi 'ya -mvɔ 'ji. -We ka gbv -wa, -Lago -yɔ ɔ 'sɔ mi.

³⁹ «-We weee ɔ nua lɛ Zuifvɔ dɔdɔ -gu -yɔ -Zeluzalemv, -amia mi we dayinya nya. Wa ka 'ya ɔ 'bha ɔ *su -gu lakulve nya. ⁴⁰ 'In 'ylɔ 'sɔ we taa zli, -Lago yia ɔ 'wɔbhu tlɔtlunya lv. 'In ɔ yia we lenv, ɔ 'ka -amia ɔ tietienya 'klɔtlɔlɔ. ⁴¹ We 'ni nyuma weee 'yɔ ɔ, -amia -Lago -saa -bha 'cɔn ɔ gbvɔ dayinya nya, -amia -wa. Da -Lago 'bhua ɔ 'wɔ tlɔtlunya lv, -amia -yɔ ɔ lia, 'in -a -yɔ ɔ yia 'ma. ⁴² -Zezu nɛɛ -ain -yɔla, -a gba -Lagoɔgbv nyuma -yɔla, 'in -a gba nu, 'mɔ -Lago paltɔ la, ɔ 'ka tlɔtlunya -yɔ 'yliyɔganyaa -yɔgbv 'wɔbhu. ⁴³ -Lagoɔgbv -falɔpanya weee ka ɔ gbvɔ dayigbu gba. Wa nɛɛ: «Nyume -ɔ -ka -Zezu dlɔ -gu zɔ, 'in -Lago tta -mɔɔ -yɔgbv 'wɔ, -Zezuu 'ŋnu 'titeɛ 'gbv.» »

**Nyuma -wa 'nta Zuifu, Zuzu
'Pupa ka wa -gu lasibhli**

⁴⁴Bhla -we nya Pielt mia gbada, -wa mia ɔ welt yukwli pulɔda, 'in Zuzu 'Pupa yia wa -gu lasibhli. ⁴⁵Zuifu -Lagonyuma -wa -yɔ Pielt 'sɔ nɔa, -maa 'yia we -yɔ nu, -Lagɔ ka -wa 'nia Zuifu Zuzu 'Pupa -gu lamneni, 'in ηwegaga yia wa subha. ⁴⁶'In -Lagonyuma yia waa nyuma ηwee welt -putunya 'nu, -zugba wa mnuni -Lagɔɔ 'ηni 'kadu.

⁴⁷'In Pielt nɛɛ: «Nyuma Zuzu 'Pupa 'sibhli -gu la -ain 'bhisa, -a mneni -a 'ka gba wa 'na batizeli wa 'nyu nya -nu?»

⁴⁸'In Pielt nɛɛ, wa batizee wa -Zezu Klisu 'ηni nya. 'In wa 'de weee nɛɛ Pielt -yla, ɔ -yɔ wa 'sɔ -tu 'yli sanume nya.

***Pɔlu saa 'bɔgu dɪ
-Zeluzalemɔ leglizi -yla**

11 -Zezu tietyenya -yɔ -Lagɔbhelia -wa mia Zudee -dɔdɔ -gu ka 'nu nu, nyuma -wa 'nia Zuifu, wa ka -Lagɔgbɔ -yɔηwnu. ²Da Pielt yia lu -Zeluzalemɔ, -Lagonyuma -wa mia Zuifu nya, 'in -maa yia ɔ tu dili. ³Wa nɛɛ: «-In ka nyuma 'nia kni 'wɔ mu -gbe pla** , 'in -in -yɔ wa 'sɔ yia li!»

⁴-Bha Pielt gbaa wa -yla, -we 'plia -bhlo -bhlo, we bhili we gwedida, ɔ nɛɛ wa -yla: ⁵«Yli yabhlo nya, in mi -Zopeegbe 'wɔ, da in mia -Lagɔ bhuhoda, 'in -lu yabhlo -Lagɔ 'paa yoo yia na 'yli -gu yi. Wee 'yli 'wɔ, in 'yia -lu yabhlo -yɔ, -zugba we sibhli la na gbegetin. Wee -lu 'wɔ sa 'naa 'kadu. We mi lakpada we gwɔgwɔ -mnua 'yli, -zugba we bhu yali, 'in we yia 'mi kwesi nyini. ⁶In ylaa we nukple tenyii, 'in in yia numa kaa 'lali -mnua klaa, -fliinuma klaa, lagbizeli -numa klaa, 'zianya klaa -yɔyɔ. ⁷Tɔɔn, 'in in yia welt yabhlo 'nu, we nɛɛ

'mi -yla: (Pielt, -in -sɔ 'wɔ, -in 'bha, 'in -in 'ka li!»

⁸«'In in nɛɛ: (Ao, na -Kanyɔ, -innya! In -ka bhaa 'wɔ, pɔnkalu -yɔ -na -gba 'ni -sɔ na ηwee pla.»

⁹«'In we 'sɔnu nya, wee welt yia yali 'bhu, 'in we nɛɛ 'mi -yla: (-We -Lagɔ tia 'wɔ 'wɔlala ni, -mi 'na 'yli we pɔnkalu 'bhisa -ni.) ¹⁰We nu 'sa -zakpa ta. 'Bhie, we 'de weee yia yali lumni.

¹¹«We bhla tɔɔn, nyuma ta -wa 'bhua Sezalee, -wa wa tiea 'mi 'wɔ, -budu -we ηwee in mia, 'in wa yia -bha nyini. ¹²-Lagɔɔ Zuzu nɛɛ 'mi -ylae: (-In 'na gbuzili nyuma 'wɔ -ni, -in -yɔ wa 'sɔ mnɔ.) -Amɔaa -Lagɔbhelia gbelibhlo -wa -yɔ 'mi 'sɔ yia da -seli ni, ma kwaa 'mi yoo Sezalee. 'In -a 'de weee yia Kɔlɔnɛu -budu zɔ pla. ¹³-We ylia Kɔlɔnɛu ni, ɔ yia we gba -ain -yla. Sa ɔ 'yia ɔ -budu zɔ -Lagɔɔ 'anzɔ 'yiligbeda, 'in -mɔv yia ɔ -yla gba: (-In tie nyuma -Zopee, nyume wa laa Simɔ Pielt, wa -yɔ ɔ 'sɔ 'ka yi. ¹⁴Sa -in 'kaa nu, 'in -in -yɔ -na -buduηwee -nyuma 'kaa gbu 'wɔbhu, ɔ 'ka -mi -yla we gba.»

¹⁵«Da in bhliia wa -yla gbu -gbagbie, 'in Zuzu 'Pupa yia wa -gu lasibhli. Sa we 'sibhliia -amɔ -gu la we gwedidida, 'sa. ¹⁶Tɔɔn, Nyumaa -Kanyɔ welt ɔ gbaa zɔlme, 'in we yia 'mi dlu lasibhli: (*Zaan ka batizee 'nyu nya, nu, -Lagɔ 'ka ain batizee Zuzu 'Pupa nya.) ¹⁷Zɔ -a ηwnua Nyumaa -Kanyɔ -Zezu Klisu gbu -yɔ, 'in -Lagɔ yia ɔ Zuzu 'Pupa -ain 'nye. 'Sa -Lagɔ 'nye 'yaa wamɔ ɔ Zuzu 'Pupa. Nyɔɔ -amɔ mia, 'in in 'ka gba -we -Lagɔ 'kaa lenɔ, ɔ 'na nunu we le -nia?»

¹⁸-Lagonyuma 'nua welunya -muni, 'in we yia wa dɪ zɔbelɔ -dlɔɔ. Wa -mnunia -Lagɔɔ 'ηni, 'in wa nɛɛ: «Gbuzɔnu -wa, nyuma -wa 'nta Zuifu, -Lagɔ ka se wa 'nye, wa 'ka wa dɪ 'bhiti, 'in wa 'ka 'yliyɔgagie -zɔnu 'yɔ.»

**11:3 Glektwelt nɛɛ «knɔplanɔya».

Antiosv -Lagonyuma

¹⁹ Etienu tltle 'bigv, 'in wa yia -Lagonyuma 'klyie 'wupalte bhli. 'ln -maa yia lamneni da weee. Tlva mni Fenisi, Siplv -yo Antiosv. 'ln wa -ka -Lagvgb gbaa mni, Zuifv 'dekpa -yla wa gbaa we. ²⁰ -Muv bhla, Siplv -yo Silenu -Lagonyuma tlva ka Antiosv yi, -zugba wa gba Nyumaa -Kanyo -Zezuu gbuzvnu gbv, nyuma -wa 'nia Zuifv -yla. ²¹ -Lagv 'tite -yo wa 'so mu 'gbv, nyuma duun yia wa weli -gv lanwnunu. 'ln wa yia wa 'de -Lagv yoo 'nye.

²² -Zeluzalemuv *leglizi 'nua gbunya -mni, tvn, wa yia Banabasi tie Antiosv. ²³ Da v nynia -m, sa -Lagv nua -Lagonyuma 'nani 'wv, v 'ya we -yo, v yia we 'mna li. 'ln v yia wa 'de weee 'kvayli 'pa, nu, wa -tv -Lagv 'wv dli weee nya tiklu. ²⁴ Banabasi m nyume -zvnu nya, Zuzu 'Pupa ka v ye, 'in v kaa dli. 'ln we 'gbv nyumaa -zlo yi 'yaa -maa 'de -Lagv yoo 'nye.

²⁵ -Muv 'bigv, Banabasi yia Solv datahta mni Talis. ²⁶ Da v 'ya v, 'in v -yo v 'so yia Antiosv yi. Wa 'de 'so li -bha -zv -bhlo waa -Lagonyumaa -gbe, -zugba wa slolu nyumaa -zlo dli -zv gbv. Nu, Antiosvgbe 'wv wa laa -Zezuu 'bunnya Kletien tatta.

²⁷ We bhla, -Lagvgbv -falpanya tlva 'bhva -Zeluzalemv, 'in wa yia Antiosv yi. ²⁸ Wa 'yabhlo wa laa Agabusi -sca 'wv -Lagv Zuzu nya, v nee, gv 'kadu yia dayli yia dudv weee -gv. 'ln wee gv yia yi bhla -we nya Klodv mia nyumaa 'wlulapilnyo 'kadu nya. ²⁹ 'ln, -Zezuu 'bunnya yia gbv pupali nu, -ka -m -we v -ka 'y, v wla we, wa 'ka we yoo 'pa, -Lagonyuma mia Zudee dudv -gv wa 'wusalu nya. ³⁰ 'Sa waa -Zezuu 'bunnya nua we. -We wa 'ya, 'in wa yia we Banabasi -yo Solv yoo 'nye, 'in -maa yia we leglizi nyuma kpati kwa Zudee.

Wa 'bhaa *'Zake, 'in wa yia Piel -kaslv 'wupa

12 We bhla, nyumaa 'wlulapilnyo Ewlov bhlia leglizi nyuma tlva 'klyie 'wupalte. ² 'ln v yia Zaaan bheli *'Zake 'bha tvvgble nya. ³ 'ln da v 'ya we -yo nu, we nani Zuifv dudv, 'in v yi 'yaa Piel kpa, *'Floo -we 'nia gv -ka 'fetu bhla. ⁴ Ewlov kpa Piel, 'in v yia v -kaslv 'wupa. 'ln v nee 'sluja -mnua -zakpa -mna -yla, -maa -kv v gwe. v 'yibha v 'ka v -yvgb 'wobhu nyuma 'yu, *'Wuzitlyu 'fetu bhia zli. ⁵ 'Sluja m Piel gvewuda -kaslvudu v, 'in leglizi yia -Lagv bhuhoda -tv tiklu v 'gbv.

-Lagv 'anzi -saa Piel -kaslvudu v

⁶ Yl -we nya Ewlov 'kaa Pielv -yvgb 'wobhu, we sabv, -zugba Piel m 'ytaa 'wv 'sluja 'so nyidi. v m netellukpe 'so 'wv gbvanda, -zugba -kaslvuduu gvewunya 'yigbe -kaslvudu gvwe. ⁷ -Bha -bhlokpade Jejitapee 'anzi 'taltia -bha -kaslvudu v, 'in zli yia -m slo. v zia Pielv beta yabhlo kwe, v ganca v, 'in v nee v -ylae: «-ln -so 'wv slv!» Tvnu, netellukpenya yia Pielv so 'wobhu, 'in we yia laslo.

⁸ 'ln -Lagv 'anzi nee v -ylae: «-ln ji -na -jlaa, -in -pla -na -sakwla 'bhv 'wv, -in -gba we 'llukpe!» Piel yia we 'nvjwe zv. 'ln -Lagv 'anzi yia we -gudv v -ylae: «-ln -pla -na -bana 'wv, 'in -in yi 'm 'bv.»

⁹ Piel m -Lagv 'anzi 'bv, 'in v yia -kaslvudu v 'tla. -We -Lagv 'anzi mia lenuda, v dli we 'ni gbuzvnu, 'ytaa -ylada v mia. ¹⁰ Wa zia -kaslvuduu gvewunya tianv -yo 'zvnu -gv, 'in nete -klolo -we -galtia 'gbe, 'in wa yia we -yo nyini. Wee klolo -kaltia we 'de nya wa 'yu, 'in wa yia 'tla. Wa kwaa yoo yabhlo -se, tvn, 'in -Lagv 'anzi yia Piel kwesi 'bhv.

¹¹ Tvnu, -we 'pla Piel yibhelia we 'ji, 'in v nee v dli zae: «-Sleen na yi we -yo nu, gbuzvnu -wa: Jejitape ka v 'anzi tie, 'in v

yia 'm̄ Ewloḍv 't̄t̄e kw̄e -sa. Gbonyuu Zuifu pupalia na 'gbv, 'n̄ ɔ yi 'yaa 'm̄ -m̄v z̄ -sa.»

¹²Da Piel̄t 'n̄va wee gbv 'w̄la, 'n̄ ɔ yia Zaan wa laa Maliku 'nyaa Malīi -buduḅw̄e m̄n̄. Da -Laḡonyima duun gbelia 'w̄lu, -zugba wa bhuhhoe -Laḡo ɔ 'gbv. ¹³Piel̄t bh̄lia -buduu klolo, lub-hon̄ḅw̄n̄ wa laa Wloḍv, 'n̄ -m̄ɔ yia -bha -t̄alta yi. ¹⁴ɔ yibhel̄ia Piel̄t w̄el̄t, ɔ m̄ 'm̄na lid̄aa 'gbv, ɔ 'n̄ -budu -k̄ali. 'n̄ ɔ -ȳɔ gwagw̄ie yia gbaa m̄n̄ nyuma t̄l̄ba -yl̄ae: «Piel̄t m̄ -buduḅw̄e!» ¹⁵Wa n̄e ɔ -yl̄ae: «-Sabhe bh̄aa aun yi?» 'n̄ ɔ n̄e wa -yl̄a: «Gbuz̄n̄v -wa!» T̄oun, 'n̄ wa n̄e: «-Zugba ɔ zuzu -wa!»

¹⁶-M̄v bh̄la, -zugba Piel̄t bh̄lia klolo -bh̄loo 'de. Da wa -k̄alia -bha, wa 'ȳia ɔ -ȳɔ, 'n̄ ḅwegaga yia wa s̄v̄bha. ¹⁷'n̄ Piel̄t yia wa -yl̄a s̄ɔ 'pa, a 'm̄u ḅw̄e. 'n̄ sa Jeji-tape w̄lelia ɔ -kas̄lobudu z̄ɔ, 'n̄ ɔ yia we 'b̄iḅḡ gba wa -yl̄a. 'n̄ ɔ n̄e 'ya wa -yl̄ae: «A gba we 'Zake -ȳɔ -Laḡobhel̄ia t̄l̄ba -yl̄a.» 'Bhie, ɔ 't̄laa, 'n̄ ɔ yia da -putu m̄n̄.

¹⁸Da z̄li z̄l̄ta, 'n̄ 's̄l̄ja yia gb̄uḡbl̄olu, -zugba wa yibh̄alta yibh̄alta lae, l̄e -lu ȳli Piel̄ta. ¹⁹Ewloḍv n̄e wa -t̄ali ɔ da. Wa -t̄alia ɔ da, wa 'n̄ ɔ 'ȳi. 'n̄ Ewloḍv yia waa -buduu ḅw̄ek̄v -s̄l̄ja laȳbha, 'n̄ ɔ n̄e wa 'bha wa.

-M̄v 'b̄iḅḡ, ɔ 'bh̄va Zudee, 'n̄ ɔ yia Sezalee lad̄ia m̄n̄ bh̄la -selēe -n̄v nya.

Ewloḍv ka t̄li

²⁰T̄il̄t -ȳɔ Sid̄ɔn̄ -nyumaa lil̄ilu m̄ta, Ewloḍv d̄ud̄v -ḡv we bh̄va. -M̄v bh̄la, Ewloḍv ka wa -ȳɔ 'ce 'p̄ali. Wa bh̄lia w̄el̄t -bh̄lo, 'n̄ wa yia ɔ kom̄ii ḅw̄ek̄onȳɔ Blast̄ust̄ ɔ 'w̄ok̄ulu. 'n̄ wa n̄e Ewloḍv -yl̄ae: «'W̄ut̄ut̄v̄e -d̄l̄ɔ -t̄v̄ -aun̄ nȳidi.»

²¹'n̄ Ewloḍv yia wa -yl̄a 'ȳli z̄v. Wee 'ȳli nȳia, ɔ yia ɔ ḅw̄n̄m̄n̄ -bana 'w̄up̄la, 'n̄ ɔ yia ɔ gb̄w̄ub̄huk̄pe 'w̄u lad̄i. 'Bhie, ɔ yia wa -yl̄a gbv lap̄ali -zej̄ila 'w̄u. ²²'n̄ nyuma yia 'w̄ok̄p̄i: «-Laḡo yabh̄lo m̄ta de gbada, -m̄ɔ 'n̄ nyum̄e!» ²³Wee bh̄la -

bh̄loo 'de nya, Jejitapēe 'anz̄i yia Ewloḍv bh̄iti, ɔ 'n̄ -Laḡo 'ḅn̄ -m̄n̄v 'gbv. 'n̄ -m̄na yia ɔ li, 'n̄ ɔ yia t̄li.

²⁴Wee bh̄la, -zugba -Laḡow̄el̄t -ȳɔ -ḡw̄w̄laȳlim̄ant̄e m̄n̄, 'n̄ nyuma nye wa 'de -Laḡo yoo.

²⁵Da Banabast̄ -ȳɔ S̄olv bh̄ia wa lubho, 'n̄ wa yia -Zeluzalem̄v lubh̄iti. Wa yia 'Zan Maliku 'w̄obhu, 'n̄ wa -ȳɔ ɔ 's̄o yia m̄n̄.

Zuzu 'Pupa tiea Banabast̄ -ȳɔ S̄olv

13 Ant̄iɔsv̄ leḡl̄iz̄i 'w̄u, -Laḡoḡbv̄v̄ -falt̄panya -ȳɔ nyumaa gb̄v̄sl̄ol̄unya m̄ta -bha. Wa ḅn̄ n̄: Banabast̄, 'Simeɔ wa laa nyum̄e -yl̄uk̄pa, Sil̄ent̄ȳu Lusius̄v̄, nyumaa 'w̄l̄ulap̄il̄nȳɔ Ewloḍv Ant̄ipas̄u j̄ij̄li -t̄ale Manāēe -ȳɔ S̄olv. ²'Ȳli yabh̄loo z̄li, da wa m̄ta -Laḡo bh̄ubhoeda, -zugba wa pla 'sun, Zuzu 'Pupa n̄e wa -yl̄ae: «A -sa -bha Banabast̄ -ȳɔ S̄olv wa 'de saa, lubho -we ka 'gbv 'n̄ yia wa la, wa 'ka we n̄v.» ³Wa yia 'sun -plada -ȳɔ -Laḡo -bh̄ubhoeda -t̄v̄. -M̄v 'b̄iḅḡ, 'n̄ wa yia Banabast̄ -ȳɔ S̄olv s̄ɔ 'w̄luo lap̄ali, 'bh̄ie, wa yia wa 'ȳit̄ide, 'n̄ wa yia m̄n̄.

⁴Zuzu 'Pupa tiea Banabast̄ -ȳɔ S̄olv, 'n̄ wa yia Selus̄ii m̄n̄, -bha wa 'bh̄ua 'gl̄v 'w̄u. 'n̄ 'nyunȳid̄id̄v̄v̄ wa laa Sipl̄v, wa yia -m̄ɔ m̄n̄. ⁵Da wa nȳnia Salam̄ini, 'n̄ wa yia -Laḡoḡbv̄v̄ gb̄aḡb̄ie bh̄li Zuif̄v̄ -Laḡob̄udunya z̄ɔ. 'Zan Maliku -ȳɔ wa 's̄o m̄, -zugba ɔ sa wa 'w̄u.

⁶Wa -dia 'nyunȳid̄id̄v̄v̄ 'w̄u, 'n̄ wa yia Paf̄s̄vḡbe nuk̄pl̄e nȳni. -M̄ɔ wa -ȳɔ -d̄lab̄hia -len̄onȳɔ yabh̄lo wa laa Baalt̄ -Zezu gbelia. Zuif̄v̄, -ɔ laa ɔ 'de -Laḡoḡbv̄v̄ -falt̄panȳɔ, m̄ -wa. ⁷'Nyunȳid̄id̄v̄v̄v̄ 'w̄l̄ulap̄il̄nȳɔ Sel̄j̄ius̄v̄ P̄ol̄us̄v̄ -ḡbe ɔ -d̄l̄ta la, 'yl̄im̄n̄anȳɔ m̄ɔ. ɔ d̄v̄d̄v̄ 'w̄l̄ulap̄il̄nȳɔ laa Banabast̄ -ȳɔ S̄olv, ɔ 'ȳibha ɔ 'ka -Laḡow̄el̄t 'n̄v̄ 'gbv. ⁸N̄i, -d̄lab̄hia -len̄onȳɔ wa laa gl̄ek̄t̄w̄el̄t 'w̄u Elimast̄, -m̄ɔ 'n̄ 'ȳibha, 'nyunȳid̄id̄v̄v̄v̄ 'w̄l̄ulap̄il̄nȳɔ ḅw̄n̄v̄ -Laḡoḡbv̄v̄ -ȳɔ, we 'gbv ɔ yia Banabast̄ -ȳɔ S̄olv t̄v̄ d̄li. ⁹Zuzu

'Pupa yea Solu wa la 'yaa *Polu, o ylaa o Elimasi 'yliya 'wu tenyii, 'in o nee o -yiae: ¹⁰ «Dawli bhabha -yo 'nyii -kanyo, 'Kuzuu 'yu, o -wa gbuzonu weee tonyume! -In 'nia -Lagoo lenugbuu da 'wulasale 'yigbelia yii? ¹¹ -Sleen -in pu yukwli: Jejitape yia -mi bhuta, -in 'ka 'lo. 'In -in 'na 'ka 'ylo -yoyi bhla yabhlo nya.»

-Bha -bhlokpade, Elimasi 'la, 'in o yia nikipise 'wu -tu, -zugba o bhuhuli so la, nyume o 'kaa o so lakpaa datale nya. ¹²Da 'nyunyidududu 'wlulapilnyo 'yia -we 'pla -yo, 'in o yia -Lago -plagbu -yonyunu. 'In -Lagobu wa mia -sloluda, we yia o dli kwezi bhabha.

Polu -yo Banabasi 'so mnia Antiosu Pisidii -dudu -gu

¹³Pafosugbe 'wu, Polu -yo o nkonnya -bhoa 'glu 'wu, 'in wa yia Peltizgbe nukple mnt, Panfilii -dudu -gu. -Bha 'Zan Maluki 'bhua wa 'bi, 'in o yia -Zeluzalemu lumni. ¹⁴-Muu 'bigu, wa 'bhua Peltzi, 'in wa yia Antiosu mnt Pisidii -dudu -gu, bhv -gu. Zuifuv *Nyapeyli nya, 'in wa yia -Lagobudu zo pla, 'in wa yia ladi. ¹⁵Da wa bhia tite -yo -Lagobuu -falpanyaa 'sebhe zelzelie, 'bhie, -Lagobuduu -cian nee Polu -yo Banabasi -yia: «Bhelian, we -ka gbu a 'ka gba, 'in a 'ka nyumaa dli latemani, a mneni a 'ka we gba!»

¹⁶Polu -soa 'wu, o 'paa so, 'in o nee: «Izlaelu nyuma, amia bubaa -Lago, a pulu 'mi yukwli! ¹⁷Izlaelnyumaa -Lago -sa -bha -amtaa dukpasti, 'in o yia wa zumani da laga 'wu Eziputu -dudu -gu. 'Bhie, o yia wa Eziputu -sa o 'tite nya. ¹⁸'In o yia wa zu dudu beblee -gu, we mneni we 'ka -zuv glu 'so nwee nyini. ¹⁹'In o yia zua gbeso lasa Kanaa -dudu -gu. 'In o yia -maa dudu o nyuma 'wuladlili, 'in we yia -maanv -ze. ²⁰-Muu li -zuv 'wlu so -zuv glu 'so 'ya kugbua (450).

«Bhie, o yia -amtaa dukpasti gbuwubhunya 'nyeda -tu tuklu, 'in we yia -Lagobuu -falpanyo Samuelu bhla yli.

²¹«-Muu 'bigu, -amtaa dukpasti yia -Lago wa 'wlulapilnyo -zlali. 'In -Lago yia wa Kisu 'yu Saulu 'nye, Bezameee zuaylinyume nya. -Moo piti wa 'wlu la -zuv glu 'so. ²²-Muu 'bigu, -Lago -saa Solu kwnee, 'in o yia -Davidi o 'bigupali. 'In -Lago nee -Davidi daae: «In ka -Zeseee 'yu -Davidi 'yi na dlu da -nyume nya. -We weee in 'yubhaa, le o yia we nua.»

²³«-Davidu zuaylinyume yabhlo -wa -Zezu, 'mo -Lago -saa -bha *Izlaelu Gbuwsanyo nya. Sa o gbaa zlume we 'sa. ²⁴-Zezuu yiyie 'yu, Zaan yia Izlaelnyuma weee la. O nee wa -yia: «A 'bhiti amtaa dli, 'in wa 'ka aun batizee.» ²⁵Da Zaan mia o lubhoo 'wlu 'bhada, 'in o nee: «Amia dlu, nyoo in -mia? -Lagoo -Bhasanyo, o a mia wuda we 'ni -ami. A -tali, yia o yia 'mi luv, 'in, in 'ni we 'klu -ka in 'ka o -sakwlaa 'llukpe -blo.»

²⁶«Na bhelia, amia Ablaamuu zuaylinyuma, 'in amia mia -seli -Lago bubuee 'gbu, -a 'de weee -yia -Lago 'paa nyumaa gbuwusawelt -mni yoo. ²⁷Nu, -Zeluzalemu -nyuma -yo wa 'yugalnya 'ni -Zezu yibheli *nyumaa Gbuwsanyo nya. 'In -Lagobuu -falpanyaa welt -we wa zelia Zuifuv Nyapeyli weee nya, wa 'ni -muu 'wulanu. 'In wa yia we lenve gbalu -Zezuu 'bhabhie nya. ²⁸'In welt -we -gu wa 'kaa o 'bha wa 'ni we 'yi. 'In wa nee Pilati -yia, -moo 'bha o. ²⁹-We -Lagosebhe gbaa -Zezuu daa, wa bhia we lenve, wa -saa o *su -gu, 'in wa yia o gbawla 'wu ladi. ³⁰'In -Lago yia o 'wubhu tlitlunya glaa. ³¹'In nyuma -wa -yo -Zezu 'so 'bhua Galilee -dudu -gu, 'in wa yia -Zeluzalemu mnt, o ka o 'de -maa 'kluslolu 'yli duun nya. -Maa mia -sleen o gbudayinya, -zugba wa -yo o gbu -gbagbie mnt Izlaelnyuma -yia.

³²«In gbuzonu -we -Lago gbaa zlume -amtaa dukpasti -yia, 'mu -a yia aun -yia gbaa. ³³-Amia, wa 'yuoyua -yia -Lago nua -sleen we le, -Zezuu 'wubhubhue nya

tlitlunya glaa. We mi celida Lvusebhee
lvuu 'sɔnu 'wɔe:

<Mi -wa na yu,
'in we 'bhu -zɛɛn 'wɔ,
-amɪ -wa -na dide.>

³⁴-Lagɔ ka zlume we gba. Nu, -Zezu ɔ
yia 'wɔbhua tlitlunya glaa, 'in ɔ 'na 'ka
'maslɛn tli. 'In ɔ nɛɛ wee gbu -mɪnɪ dae:
<Mɔwɔlulu -zɔnɔnya in gbaa in 'ka -
Davidɪ 'nye,

'mɔ na yia aun 'nyɛa.>

³⁵We 'gbu, we mi 'ya celida Lvusebhee
da yabhloe:

<In 'na 'ka -na -mɔwɔlunɔyɔ 'yitide
ɔ 'ka 'bhuka 'wɔ zenɪ.>

³⁶Da nyumaa 'wlulapɪlunɔyɔ -Davidɪ -gaa
'yliyɔ, sa -Lagɔ 'yibhaa, 'in ɔ yi 'saa ɔ
lubho nu. ɔ tɪa, wa 'bhɪua ɔ, ɔ dukpasɪ
kwesi, 'in ɔ yia zen.

³⁷<Zezu 'nɪ glu zenɪ, -Lagɔ ka ɔ
'wɔbhɪ tlitlunya glaa. ³⁸Amɪa, bhelia, -a
nɛɛ aun -ylɛ: -Zezuu 'gbu -Lagɔ tɪa nyɪ-
maa -yɔgbu 'wɔ. ³⁹Nɪ, nyɔɔɔ nyɔɔ -ka -
Zezuu gbu -yɔŋwɪnɪ, ɔ 'gbu -na gbɔnyuuu
'gba bhɪa -mɪ 'wɪu. Moizu tite 'nɪ mnɛni
we 'ka we aun 'wɪu -sa. ⁴⁰A zɔ amɪa
'de 'yliyɔ, gbu -we -Lagɔgbɔɔ -falɪpanya
gbaa, we yi aun yɪ. ⁴¹-Lagɔ nɛɛ:

<A -talɪ gbɔɔ 'ylilatlilinya,
ŋwegaga sɔbhɪa aun,
'in a 'bhu la.

Nɪ, gwɛdigbɔ na yia lɛnɪa amɪa bhɪa.

Wa -ka we 'dɪ aun -salɪ,

a 'na 'ka we la gbɔzɔnɔ.> »

⁴²Da Pɔlv -yɔ Banabastɪ mɪa -Lagɔbudu
zɔ 'tlada, 'in wa nɛɛ wa -ylɛ: «Amɪa -
a bhɪbhɔe, Zuifvɔ Nyapɛyɪ -putu -ka
nyɪnɪ, a yi a 'ka wee gbu -bhloo 'de gba
-aun -yla!» ⁴³Wa bhɪa 'wɪlugbelie, Zuifvɔ
-zɔ -yɔ nyuma -putu -wa bɔbɔa Zuifvɔ
-Lagɔ, 'in wa yia Pɔlv -yɔ Banabastɪ yoo
kwa. Pɔlv -yɔ Banabastɪ mɪ wa -yla gbu
-gbada, -zugba wa temantɪ wa dɪ la nɪ,
wa 'na 'tideli -Lagɔɔ 'nantɪ yi -nɪ.

**Pɔlv -yɔ Banabastɪ gbaa gbu
nyuma -wa 'nɪa Zuifvɔ -yla**

⁴⁴Zuifvɔ Nyapɛyɪ -putu nyɪnɪ, -wa
yia -Lagɔwɛɪ yukwɪ pɔlvɔ, we -tɔ 'wɔ -
sɛ, wa 'ka wee 'gbee nɔkplɔ -nyuma ŋwɛɛ
nyɪnɪ. ⁴⁵Zuifvɔ 'yia nyumaa -zɔ -manɪ -
yɔ, 'in zɛnyidɪtɪ yia wa 'wɔbhɔ. 'In -we
Pɔlv mɪa gbada, wa bhɪtɪa we saputu sa,
-zugba wa wɛɪ ɔ.

⁴⁶Pɔlv -yɔ Banabastɪ nɛɛ wa -yla dɪ
'tɪtɛ nyɛ: «We mi nɪ, amɪa Zuifvɔ -yla
wa 'ka yaa -Lagɔgbu gba tɪa. 'In a mɪ we
kwnɛɛ -sada, 'in a nɛɛ amɪa 'de nya nɪ,
'yliyɔgagɛ -we 'nɪa bhɪlɔluda -ka, a 'nɪ
we 'yɪyɛ 'klɔ -kaa 'gbu, nyuma -wa 'nɪa
Zuifvɔ, wa gbɛgbɛɪn -a yia mɪnɪ!

⁴⁷<-We Jɛɪtɛpɛ gbaa -aun -yla, mɔ nɪ:
<In ka -mɪ 'yɪlɪgbeli,
dɔdɔgbu -nyuma weɛɛ zɪtɪ nya.
'In, -in 'ka nyuma gbɔwɔsa wɛɪtɪ gba
dɔdɔɔ da weɛɛ.> »

⁴⁸Da nyuma -wa 'nɪa Zuifvɔ 'nɪa
wɛɪnɪa -mɪnɪ, 'in wa yia 'mɔna li, wa
yia -Lagɔɔ 'ŋnɪ -mɪnɪ ɔ wɛɪtɪ -zɔnɔɔ 'gbu.
'In -wa -Lagɔ -saa -bhɪa 'cɪn, wa 'ka 'yliyɔ-
gagɛ -we 'nɪa bhɪlɔluda -ka 'yɪ, 'maa yia
-Lagɔ dɪtɪ -gɔ zɔ.

⁴⁹'In Nyumaa -Kanyɔɔ wɛɪtɪ yia wee
dɔdɔ weɛɛ -gɔ lamnɛni. ⁵⁰Zuifvɔ 'paa
'ŋnɪmɪnɪ -ŋwɪnɪ -wa zɔa -Lagɔ -bhɪa -yɔ
'gbee nyuma 'kadu dɪtɪ yalɪ nɪ, wa palɪ
Pɔlv -yɔ Banabastɪ 'kɪyɛ 'wɔ. 'In wa yia
-maa vɔ wa dɔdɔ -gɔ. ⁵¹Da Pɔlv -yɔ Ban-
abastɪ 'kaa wee 'gbe nɔkplɛ 'bhu, 'in -maa
yia -maa bhɪ -yɔ *-bhɪbhɪ gɔɔɔ wa
'gbu. 'Bhɛ, wa yia Ikoniɔmɔ mɪnɪ. ⁵²'In
'mɔna -yɔ Zuzu 'Pɔpa yia -Zezuu 'bunɔnya
yɛ -mɔ Antɪɔsɔ -dɔdɔ -gɔ.

Pɔlv -yɔ Banabastɪ mɪ Ikoniɔmɔ

14 Da Pɔlv -yɔ Banabastɪ nyɪnɪ Ikoni-
umɔ, 'in wa yi 'yaa -mɛmɛ Zuifvɔ
-Lagɔbudu zɔ pla. Wa gbaa -mɔ -Lagɔgbu
sa kɛɛn kɛɛn, Zuifvɔ duun -yɔ -wa 'nɪa
Zuifvɔ, -maa yia -Lagɔ pla. ²Zuifvɔ -wa 'nɪa

-Lagɔgbu -yɔŋwnu, -maa 'bhua nyuma -tolva -wa 'nia Zuifuv dli 'wu, 'in wa 'ka -Lagɔbhelia -yla gbunyuu lenu. ³ 'In Pɔlv -yɔ Banabast yia -muv bhla Ikoniumu -tu -daan, -zugba wa gba -Lagɔgbu, nyano yabhlogbo 'ni wa 'wu -mi. 'In -Lagɔ yia wa se 'nye, wa 'ka gwedigbunya -yɔ gbu 'kadit lenu. Wa gbaa ɔ 'nanu -gu gbu, 'in -Lagɔ yia we -slolu nu, wa weli mi gbuzɔnu nya.

⁴ 'In wee 'gbee nukpla -nyuma yia 'wudu 'so: tolva -zea Zuifuv -nu, 'in tolva yia -Zezuu tietienyaa -nu -ze. ⁵ Zuifu -yɔ -wa 'nia Zuifu, we -yɔ wa 'yugalunya pupalta gbu, wa 'ka Pɔlv -yɔ Banabast 'kitye 'wupa, 'in wa 'ka wa gbɔku 'wubha. ⁶ Da waa nyuma 'so 'nua gbu -mini, 'in wa yia -flii -bho. 'In wa yia Likaoni -duduv 'gbenya wa laa Listli -yɔ Delibu mni, we -yɔ we kwesi -gbenya 'wu. ⁷ 'In wa yi 'yaa -meme -Lagɔgbu gba.

Pɔlv -yɔ Banabast mi Listli

⁸ Nyume yabhlo mi Listli, ladida ɔ tua 'kɔmuv, -we ka gbu -wa, ɔ bhu ka 'ku. 'In wee 'kukue wa gwalila ɔ, ɔ tianu 'ni -slɔ nɔ. ⁹ 'Yi yabhlo nya, -zugba ɔ pulv Pɔlv weli yukwli. 'In Pɔlv yia we -yɔyɔ nu, ɔ dli mi -Zezu -guv 'gbu, ɔ mneni ɔ 'ka 'pu. ¹⁰ Pɔlv nɛɛ ɔ -yla weli 'tite nyaɛ: «-In ɔ 'wu, -in 'yiligbe -na bhu -gu tiklu!» 'In ɔ nyume yia 'wublu, ɔ yia nɔnue bhli -bha -bhlokpade.

¹¹ Gbunya Pɔlv nua le da, nyumaa -zlo 'yia we -yɔ, 'in wa yia 'wukupi Likaoni -nyumaa weli nya: «-Lagɔnya ka nyuma -ze, we ka -amtaa -gbe lasibhli!» ¹² Banabast wa laa -Zeus, 'in Pɔlv -wa gbɔgbanyɔ 'gbu, wa yia -mɔ la Elumɛsɛ. ¹³ -Lagɔ wa laa -Zeus, we -budu 'yiligbe wee 'gbee nwe -yɔ. 'In we bubɔnyɔ -yɔ bhligblɔnya yia yi, 'in ɔ yia we -kpeli suu -bu nya. ɔ -yɔ ɔ nyumaa -zlo 'yibha wa 'ka Banabast -yɔ Pɔlv -zila -yɔ bubɔlv.

¹⁴ 'In da -Zezuu tietienya Banabast -yɔ Pɔlv 'nua wee gbu -mini, 'in wa yia

wa 'wu *-bananya yla. 'In wa -yɔ gwagwete yia nyumaa -zlo glaa mni 'wukupie nyaɛ: ¹⁵ «'Oo! Bheliau, lɛɛ -lu ka 'gbu a nu 'sa? Nu, nyuma -amta -mia 'ya amta 'bhisa. -Lagɔgbu -a yia au -yla gbaa. Nu, a 'bhu -sini -kpuanya -mini 'bi, a 'bhiti 'yliyɔga -Lagɔ gbegbein! Mɔ nua yali klaa, dudu klaa, gumunyu -yɔ we lu -lu weee lɛ. ¹⁶ Bha, bhlasabhla, -Lagɔ ka dudugu -nyuma weee 'yitide, 'in wa yia wa 'dɛɛ nuu 'yoo bhli. ¹⁷ 'In -muv bhla, -Lagɔ yia ɔ 'dɛ -slolu au -yla, ɔ zuzɔnɔlenu nya 'kɔmuv: ɔ luah yalnyu, 'in amtaa kpaa -li zua. 'In ɔ nyɛa au lililu duun, ɔ yelia 'muna au dli zɔ.» ¹⁸ Banabast -yɔ Pɔlv ka 'klɛ 'yi, 'in wa yia gbu weee 'bigu 'plɛ waa nyuma -zlo -yla, nu, wa 'na bubɔlv wamta -ni, 'bhie -maa yia we -yɔŋwnu lugada.

¹⁹ We bhla Zuifunya 'bhua Antiovu Pisidii -yɔ Ikoniumu -duduv -gu, wa nyina Listli, 'in wa yia nyumaa -zlo lubho. 'In wa yia -maa dli 'wubhu, 'in wa yia Pɔlv gbɔku 'wubha, wa 'ka ɔ 'bhaa 'gbu. 'Bhie, wa yia ɔ 'gbe -gnima kwa, wa mia dlu nu, ɔ ka tli. ²⁰ 'In da -Lagɔnyuma gbelia Pɔlv, ɔ yia 'wuvɔ, 'in ɔ yia wee 'gbe nukple lɔmni. -Muv zli zla, 'in ɔ -yɔ Banabast 'so yia Delibu mni.

Pɔlv -yɔ Banabast 'bhitia lu Silii -duduv -gu

²¹ Pɔlv -yɔ Banabast gbaa -Lagɔgbu Delibugbe nukple, 'in nyuma duun yia -mɔ -Lagɔ pla. 'Bhie, wa yia lubhiti Listli, Ikoniumu, we -yɔ Antiovu Pisidii -duduv -gu. ²² 'In wa temanta -Lagɔnyumaa dli la, -zugba wa pa wa 'kuayli, nu, wa zɔ dli gege. 'In wa nɛɛ wa -ylɛɛ: «We mi nu, -a 'plɛ staste duun lu 'bhie, -a 'ka *-Lagɔ nyumaa 'wlulapute zɔ pla.» ²³ 'In Pɔlv -yɔ Banabast yia nyuma kpasɛ lapalɛ *leglizɛ -bhlo -bhlo zɔ. Wa plaa 'sun, wa bhuhhoea -Lagɔ, 'bhie, wa yia waa -Lagɔnyuma -wa zua -Lagɔ dli -gu, -Lagɔ kwɛɛ zɔ.

²⁴-Muu 'bigu, wa 'pluta Pisidii -dudu -gu, 'in wa yia Panfilii nyini. ²⁵Wa gbaa -Lagogbu Pelizigbe nukple, -muu 'bigu, 'in wa yia Atalii mni. ²⁶-Mo wa -gblaa 'glu 'wu Atalii, 'in wa yia Antiovu lubhiti Silii -dudu -gu. -Mo wa zua zlume wa -Lago 'nanu kwee, lubho -we wa bhia da nunvee 'gbu.

²⁷Da wa nynia Antiovu, 'in wa yia leglizi weee 'wlugbeli. -We weee -Lago nua le wa so nya, 'in sa -Lago -kaltu -wa 'nia Zuifu -yla 'yoo, 'in -maa 'ka 'ya -Lago pla, wa yia we -sa 'bigu di nya. ²⁸'In Polu -yo Banabasi yia Antiovu -tu -daan -Zezuu 'bunonya nya.

**Antiovgbee -Lagonyuma
kpelta Moizu tite -gu**

15 We bhla -bhlokpade nya, nyuma -tolva 'bhua Zudee -dudu -gu, 'in wa yia Antiovu mni. Da wa nynia -mo, wa yia -Lagobhelia gbu -minu slolue bhli, wa nee: «Sa Moizu tite gbaa, wa 'pa nyuma kni 'wu, a 'ni 'sa kni pla, a 'ni mneni a 'ka gbu 'wobhu!» ²Polu -yo Banabasi 'ni wa weli -yogwunu -gbaa, 'in wa -yo wa 'so yia wee gbu -muni -gu kpeli bhabha. We 'gbu, wa yia Polu, Banabasi -yo Antiovu -nyuma tolva tie -Zeluzalem, 'in wa -yo -Zezuu tietienya -yo nyuma kpassi 'ka wee gbu -muni gba.

³We 'gbu, wa mi mnumne -gu, 'in leglizi yia wa -yobe, 'in wa yia wa yoo kwa. 'In wa yia Fenisi -yo Samalii -dudu -gu 'plu, sa nyuma -wa 'nia Zuifu plaa -Lago, -zugba wa -yo we gbagbie mni. 'In wee 'dizovu -muni yia -Lagobhelia weee 'muna 'kadu 'wula.

⁴Da wa nynia -Zeluzalem, 'in leglizi klaa, -Zezuu tietienya klaa, we -yo nyuma kpassi yia wa 'lakpasu kpa. 'In -we -Lago nua le wa so nya, wa yia we -sa 'bigudu nya -maa -yla.

⁵Zuifuvu -zakpa -bhlo wa laa Falizinyuma wa glaa -nyuma tolva, -wa zua -Zezu dli -gu -soa 'wu, 'in wa nee: «-

Lagonyuma -wa 'nia Zuifu, wa 'pa wa kni 'wu, 'in wa gba wa -yla, wa zu Moizu tite 'nugwe!»

-Lagonyumaa 'wlugbeli -Zeluzalem

⁶'In -Zezuu tietienya -yo nyuma kpassi yia 'wlugbeli, wa 'ka wee gbu -muni 'wusalsal. ⁷Wa kpelta kpokpo, Pielu -soa 'wu, 'in o nee wa -ylae: «Na bhelia, amiaa 'de -yi we 'ji nu, -Lago ka -bha 'mi -sa an glaa, we 'bi ka 'wugwe, 'in -wa 'nia Zuifu, 'in 'ka wa -yla -Lagobgu gba, wa -ka we 'nu, wa 'ka -Zezu dli -gu zu. ⁸-Lago -o -yia nyumaa dli, o ka we -slolu nu, -wa 'nia Zuifu, o ka wa gbu -yogwunu, 'in o yi 'yaa wamia Zuzu 'Pupa 'nye, -amiaa 'bhisa. ⁹-Lago 'ni nyume 'wugbuzi, -a -yo wa 'so nyidi. -We ka gbu -wa, o ka wa dli -yowolu, wa ka -Zezu dli -gu zu 'gbu. ¹⁰'In -sleen, lee -lu ka 'gbu a yla -Lago la? 'In 'gba 'kadu -amiaa dukpassi -yo -amiaa 'de 'nia mneni -a 'ka 'wobhu, 'in a di we -Zezuu 'bunonya 'wluu? ¹¹-Innya! -A di we dli 'wu nu, Nyumaa -Kanyo -Zezuu 'nanu 'gbu, -a yia 'pu, wamia 'bhisa!»

¹²Tovu, nyuma weee yia nye 'mu, -zugba wa pulu Banabasi -yo Polu 'so yukwli. Gwedigbu -yo gbu 'kadu -Lago nua le wa so nya -wa 'nia Zuifu nyidi, -zugba wa gba we waa nyuma -yla.

*Zake gbaa nyuma -yla gbu

¹³Da wa bhia gbagbie, 'in *Zake yia weli 'wobhu, o nee: «Na bhelia, a pulu 'mi yukwli. ¹⁴Sa -Lago ylaa tiatia nyuma 'nia Zuifu, 'in o yia -bha nyumaa -zakpa -bhlo -sa wa glaa, -maa 'ka o -nu -ze, we gbu 'Simoo gbaa -ain -yla. ¹⁵'In wee weli -muni -yo -Lagobgu -falpanyaa weli yia bhli -bhlo. Nu, we mi celuda -Lagosebhe 'wue:

¹⁶«Jeitape nee:

«-Muu 'bigu,

lu na yia yia ci,

'in -Davidu -budu bhli,

'in 'ka we 'subha lu.

ln 'ka we 'subha lv we 'ku -gv,
'in in 'ka we 'yligbeli.

¹⁷ 'ln nyumaa pnū weee yia Jejitapee 'yoo dataala.

Cun, nyuma -wa 'nia Zuifu in laa wa 'ka na -nv -ze, ma -wa.»

¹⁸ -We Jejitape gbaa mv mia de.

ɔ ka wee gbunya -mni -slolu 'cin, -mv 'bi ka 'wogwle,
'in 'sa ɔ mia we lenuda.»

¹⁹ 'Zake yia we -gudie: «We 'gbv, -we na yia -yɔ, nyuma -wa 'nia Zuifu, -wa plaa -Lago, -a 'na sial wa -ni. ²⁰ Nu, -a celt wa 'wue: wa 'na lili -zila -bubɔnume -ni, we ka pɔn. 'ln wa 'na nɔnɔ mutnugbu le -ni. Nume -we 'pɔn 'nia 'wɔtla, we -yɔ nume 'pɔn -tukpa, wa 'na lili we -ni. ²¹ -We ka gbv -wa, bha bhlasabhla, nyuma slolua Moizu tite 'gbe -bhlo -bhlo 'wu, -zugba wa zelt we -Lagɔbudunya zɔ, *Nyapeylt weee nya.»

**'Sebhe wa 'paa -Lagɔnyuma
'nia Zuifu yoo**

²² Tɔn, -Zezuu tietienya -yɔ nyuma kpaɔ -yɔ leglizt weee yia welt -bhlo bhlt ni, wa -sa -bha nyuma wa glaa, 'in wa 'ka wa -yɔ Pɔlv -yɔ Banabast tie Antioɔv. 'ln wa yia -bha Zudast wa laa Balstabast -yɔ Silast -sa. Wamia nyuma 'sɔ -man, -bha -Lagɔbhelia zua wa. ²³ 'Sebhe wa celta wa zua wa kwee we nukpla -welt ni:

Ama, -amtaa bhelia -Lagɔnyuma 'nia Zuifu, -wa mia Antioɔvgbe nukple, Silii -yɔ Silisi -dudu -gv, -ama -Zezuu tietienya -yɔ nyuma kpaɔ saa aun fu.

²⁴ -A ka 'nv nu, nyuma ka -amtaa -gbe 'bhv, 'in wa yia amtaa dlt sumantia mni wa ŋwee welunya nya. -Ama 'ni wa tie -mv 'wu. ²⁵ We 'gbv, -a yia welt -bhlo bhlt, 'in -a yia -bha nyuma -sa, -a 'ka wa tie. 'ln wa 'ka -amtaa jijli -talea Banabast -yɔ Pɔlv yoo kwa amtaa -gbe. ²⁶ Waa nyuma 'sɔ ka wa 'pupve dlt -sa, -amtaa -

Kanyɔ -Zezu Klisu lubhoo nunvee 'gbv. ²⁷ We 'gbv, -a yia Zudast -yɔ Silast tie amtaa -gbe. 'ln -we -a celta aun 'wu da, wa 'ka we 'wɔsialt aun -yla. ²⁸ Nu, Zuzu 'Pɔpa -yɔ -aun 'sɔ 'ni 'yibha wa dlt 'gba 'kadu aun 'wlu. Nu, titenya mia da, a zɔ we 'nɔŋwe, -gla -wa: ²⁹ a 'na lili -zila -bubɔnume -ni, we ka pɔn. Nume 'pɔn 'nia -tukpa -yɔ nume -we 'pɔn 'nia 'wɔtla, a 'na lili we -ni. 'ln a 'na nɔnɔ mutnugbu le -ni. A -ka we 'nɔŋwe zɔ, -zugba gbuzɔnɔ a nua le.

-A -sa aun fu.

-Zezuu tietienya nynia Antioɔvgbe 'wu

³⁰ Wa 'tidea waa nyuma -mna -man 'yi, 'in -maa yia Antioɔv mni. Wa yia -Lagɔnyuma weee 'wlugbeli, 'in wa yia wee 'sebhe -maa yoo 'nye. ³¹ Wa zelta wee 'sebhe, we yia wa 'mna 'wula, we nukplawelt ka wa 'kuayli 'paa 'gbv. ³² Zudast -yɔ Silast -wa ka de mia -Lagɔgbv -faltpanya nya, wa zua -Lagɔbhelia 'dlt kpokpo, 'in wa yia wa 'kuayli 'pa, 'in wa yia wa dlt lateman. ³³ 'Ylt sanume 'plta, 'in -Lagɔbhelia yia wa 'yoo 'nye -dlɔɔ. Wa yia -wa tiea zlume wa -gbe lubhiti. [³⁴ Nu, we nan Silast dudu ɔ 'ka wa -gbe -tv, 'in ɔ yia -bha -tv.] ³⁵ We bhla, Pɔlv -yɔ Banabast ka Antioɔv -tv. Wa -yɔ nyuma -zlo 'sɔ, -zugba wa slolu nyuma, 'in wa gba -Lagɔgbv.

Pɔlv -yɔ Banabast 'bhuhlva -yɔ

³⁶ 'Ylt sanume 'plta, 'in Pɔlv nee Banabast -ylae: «Gbe weee -we nukple -a -yɔ -Lagɔgbv gbagbe 'plta -a 'bhiti -mɔ lv. -A 'ka -amtaa bhelia 'yl, -de sa wa mlt -mɔɔ.» ³⁷ Da wa mia mnda, *Zaan wa laa Malikt, Banabast 'yibha wa -yɔ ɔ 'sɔ 'ka mni. ³⁸ 'ln Pɔlv 'ni we -yɔŋwnu, -we ka gbv -wa, Malikt ka zlume wa 'bibhu Panfilii -dudu -gv, 'in ɔ 'ni wa kwalt, wa -Lagɔlubho 'wu. ³⁹ Kpelte 'kadu yia Pɔlv -yɔ Banabast

nyidi -bho, 'in wa yia -yobhbhlu. Ban-abasi yia Maliki 'wubhu, 'in wa yia 'glu 'wubho, 'in 'nyunyididudu wa laa Siplu, wa yia we -gu mni. ⁴⁰ 'In, Pɔlv -mɔɔ yia -bha Silasi -sa. 'In -Lagɔnyuma yia -Lagɔ bhuhhoe wa 'de 'sɔɔ -nu nya, nu, Nyumaa -Kanyɔ nu wa 'nani 'wu, 'bhie, wa yia mni. ⁴¹ 'In wa yia Silii -yɔ Silisi -dudu -gu 'plɩlɩ, -zugba wa -yɔ leglizunyaa 'kvaylipape mni.

Pɔlv 'bhua Timotee 'wu

16 Pɔlv nynia Deltbu -yɔ Lisitli -gbenya nukple, -Zezuu 'bunonyɔ yabhlo wa laa Timotee, -zugba ɔ mi -mɔ. Zuifɔɔwɔɔ ɔ zva -Zezu dli -gu, ɔ yu -wa, 'in ɔ dide mia *Glekiyu nya. ² -Lagɔnyuma mia Lisitli -yɔ Ikoni-umv -gbenya nukple, ma gbaa Timotee gbuzɔnv gbu. ³ Pɔlv 'yɩbha ɔ -yɔ ɔ 'sɔ 'ka mni. ɔ 'bhua ɔ 'wu, 'in ɔ yia ɔ *knɩ 'wupa, Zuifu -wa mia wee dudu -gsv 'gbu. -We ka gbu -wa, -maa weee -yi ɔ dide Glekiyu nya. ⁴ Da wa mia 'gbenya -gu 'plɩda -bhlo -bhlo, gbunya -Zezuu tietienya -yɔ -Zeluzalemv -Lagɔnyuma kpasɩ pupalia, -zugba wa -yɔ we gbagbie mni -Lagɔnyuma -yla nu, wa zv we 'nɔɔɔwe. ⁵ 'In leglizinya yia latemantɩ dɩzɔzve 'wu. 'In sa zli zla, -zugba wa bho -gu.

Masedvanti -nyime 'tɩlɩa Pɔlv 'klv

⁶ Da Zuzu 'Pupa gbaa wa 'na gbalɩ -Lagɔgbv -Azii -dudu -gu -ni, 'in wa yia Flizii -yɔ -Galasii -dudu -gu 'plɩlɩ. ⁷ Da wa nynia Mizii -yɔ Bitinii 'wugbelida, wa ka Bitinii dudu -gu -mnumntɩ layla. 'In -Zezuu Zuzu 'ni we ɔɔwɔ wa -yla. ⁸ We 'gbv, wa 'plɩla Mizii -dudu -gu, 'in wa yia Tloastgbe nukple mni. ⁹ Sabɔ, Pɔlv yia Masedvanti -nyime yabhlo -yɔɔtɩ 'yɩgbeda ɔ 'yɩ 'wu. 'In -mɔɔ nɛɛ ɔ -yla: «-Na zukupɩ -wa, -in 'plɩlɩ Masedvanti -dudu -gu, -in 'ka -ain 'wusa.» ¹⁰ Wee gbu -mɩntɩ 'bhva Pɔlv 'yɩ -gu, -bha -bhlokpade -a gbaa -a 'ka Masedvanti mni. -We ka gbu

-wa, -a ka we -yɔɔtɩ nu, -Lagɔ ka -ain la, -a 'ka -mɔ -nyuma -yla -Lagɔgbv gba.

Lidii ɔɔwɔ -Lagɔgbv -yɔ Filipugbe 'wu

¹¹ -A -gblaa 'glv 'wu Tloasi, 'in -a yia 'nyunyididudu wa laa Samotlasi -gu mni tuklu. -Mvɔ 'bɩgɩ zli zla, 'in -a yia Neapoli nyni. ¹² -Mɔ -a 'bhva, 'in Masedvanti -dudu -gsv 'gbe 'kadu wa laa Filipu, -we Wɩmɩ -nyuma pɩla 'wlu la, 'in -a yia -mɔ mni. -A ka 'yɩlɩ duun li wee 'gbe nukple.

¹³ Nyapeyɩ nynia, 'in -a yia 'gbe nukple 'tla, -a yia -gbua ɔwe -yɔ mni. Da -a zva we dli -gu nu, -mɔ Zuifu bhuhhoelia 'cɩn -Lagɔ. 'Iɔɔwɔ -wa gbelia -bha 'wlu, -a -dua la, 'in -a yia wa -yla gbu gba.

¹⁴ Waa 'ɔɔwɔ glaa 'yabhlo wa laa Lidii, Tiatilgbe 'wu wa gwalɩta ɔ, 'naa -zalu ka -vale 'tea, 'mv ɔ paa pelu, 'in ɔ bubɔa -Lagɔ. ɔ mi -ain yukwɩ puluda, 'in Nyumaa -Kanyɔ yia ɔ dli 'wukali, -zugba -we Pɔlv mia gbada ɔ nu we. ¹⁵ Da -a batizea ɔ -yɔ ɔ nyuma 'sɔ, 'in ɔ nɛɛ -ain -ylaɛ: «We -ka ain dlu -mi, nu, in ka -Lagɔgbv -yɔɔɔwɔ 'pɩɛn, a yi na -gbe ladɩta.» 'In ɔ nɛɛ -a ɔɔwɔ we -yɔ -kpɔ.

Filipugbe nukple, wa 'paa Pɔlv -yɔ Silasi -kaslv 'wu

¹⁶ 'Yɩlɩ yabhlo nya, da wa bhuhhoelia -Lagɔ, -a mi -mɔ mnɩda, 'in gaylɔɔwɔ yabhlo yia -ain yoo yi. ɔ ka -zatibhe -zuzu -gu, mv nya ɔ bhɩta kwe la. Wee ɔ kwe labhlɩte -yɔ ɔ yɩ 'gwezi duun ɔ -cɩan -yla. ¹⁷ 'In ɔ yia -a -yɔ Pɔlv 'sɔ 'bɩ -bholu, 'wukpɩkɩɩ nya: «Waa nyuma mia da, Yalɩ -Lagɔɔ luhhonvnya -wa. Sa -Lagɔ 'kaa ain gbu 'wusa, we 'yoo wa mia da ain dasloluda.» ¹⁸ 'Sa ɔɔ 'ɔɔwɔ nva 'kɔmɩv. We bhɩlɩda, 'ce yia Pɔlv dɔlv, ɔ 'bhɩta, 'in ɔ nɛɛ wee zuzu -ylaɛ: «-Zezu Klisu 'ɔɔwɔ nya, in nɛɛ -mi -ylaɛ, -in 'tla ɔ 'wu!» -Bha -bhlokpade, 'in wee zuzu yia ɔ 'wutla.

¹⁹Ɔ gaylorḡwnɔɔ -cian yia we -yoyi nu, ɔ 'nɪ 'maslɛn mneni, ɔ 'ka wa -yla 'gwezi 'yi. 'ln wa yia Pɔlv -yɔ Silast kpa, 'ln wa yia wa -zejila 'wu kwa nyumaa 'yugalinyaa -gbe, -gla nya. ²⁰Wa kwaa wa Wlɔmvu gbuvubhunya 'yu, wa nee -maa -ylae: «Nyuma mia da, wa ka -amɪaa 'gbe gbugblolu. Zuifunya -wa, ²¹'ln wa zwayli -gbv, -amia Wlɔmv -nyumaa tite gbaa -a 'na ḡwnunu -yɔ -nɪ, 'ln -a 'na nɔvu lɛ nɪ, 'mv wa slolua.» ²²'ln nyumaa -zlo yi 'yaa wa 'cɛ -yɔ 'palɪ.

Wlɔmv -nyumaa gbuvubhunya nee wa -sa Pɔlv -yɔ Silast -bana 'wu, 'ln wa 'ka wa selɪ. ²³Wa selta wa bhabha, 'bhie, wa yia wa -kaslv 'wupa. 'ln wa nee -kaslvbuduu ḡwekunyɔ -yla, ɔ zv wa 'yliyɔ 'nanuv. ²⁴Wa gbaa sa welt -mɪnɪ ɔɔ -kaslvbuduu ḡwekunyɔ -yla, 'ln -mɔɔ yia wa -kaslvbuduu nyɪdɪ -komi zɔ 'pa. 'ln ɔ yia wa gbloko bhv 'wu palɪ.

²⁵-Mɔ zli -nyɪdɪ, Pɔlv -yɔ Silast 'sɔ mɪ -Lagɔ bhuhhoeda, wa mɪnɪ -Lagɔɔ 'ḡnɪ lvv nya, -zugba -kaslvnyuma tɔlv pulv wa yukwli. ²⁶-Bha -bhlokpade, dudv yia zuklu 'tuteɛ, 'ln -kaslvbuduu -klu yia lazuklu. Tɔvn, 'ln we klolo weee yia -kali, 'ln -kaslvnyuma weee gbloko yia ladiɪdɪ. ²⁷Da ɔɔ -kaslvbuduu ḡwekunyɔ ganɔa, 'ln ɔ yia klolonya -yoyi -kalɪda. Ɔmɔ dlu nu, waa -kaslvnyuma ka -gwa. 'ln ɔ yia -mɔ ɔ tvgugble -sa, ɔ 'ka ɔ 'de 'bha. ²⁸'ln Pɔlv yia 'wukpɪ 'tuteɛ, ɔ nee: «-ln 'na nɔvu -na 'de gbunyuu -yla lɛ -nɪ, -a 'de weee mɪ -bha!»

²⁹Tɔvn, -kaslvbuduu ḡwekunyɔ yia 'nape -yɔlavɪbha, 'ln ɔ yia gwagwie -yɔ telɪtelɛ nya -buduu komi zɔ pla, 'ln ɔ yia Pɔlv -yɔ Silast 'sɔ 'yu 'kukolu 'sibhli. ³⁰-Muv 'bɪgv, ɔ wlelia wa, 'ln ɔ yia wa layɪbha: «Na -cian, sa 'ln 'ka nu, 'ln 'ln 'ka gbv 'wubhva?»

³¹'ln Pɔlv -yɔ Silast yia we 'bɪgupalɪ ɔ -ylae: «-ln zv Nyumaa -Kanyɔ -Zezuu dlu -gv, 'ln -ln -yɔ -na zwaylinyuma 'sɔ 'ka gbv 'wubhv.» ³²'ln wa yia ɔ -yɔ

ɔ zwaylinyuma weee -yla -Lagɔgbv gba. ³³Sabɔ, bhla -bhloo 'de nya, 'ln ɔɔ -kaslvbuduu ḡwekunyɔ -yɔ Pɔlv -yɔ Silast 'sɔ yia ɔ 'deɛ -gbe mɪnɪ. 'ln ɔ yia wa 'gbia glv, 'ln -maa yia -bha -bhlokpade ɔ -yɔ ɔ zwaylinyuma weee batizee. ³⁴Ɔ -yɔ Pɔlv -yɔ Silast mɪnɪ ɔ -buduḡweɛ, 'ln ɔ yia wa lililu 'nye. 'ln ɔɔ nyume -yɔ ɔ zwaylinyuma yia 'muna li, -Lagɔɔ dlu -guzuzvee 'gbv.

Pɔlv -yɔ Silast wa -saa -kaslv 'wu

³⁵Da zli zlia, Wlɔmv -nyumaa gbuvubhunya yia 'slɔja tie -kaslvbuduu ḡwekanyɔɔ -gbe nu, wa 'tide waa nyuma -manɪ 'yi. ³⁶'ln -kaslvbuduu ḡwekunyɔ yia we welt Pɔlv kwa, 'ln ɔ nee: «Gbuwubhunya ka nyuma tie, wa nee, 'ln 'tide aɪn 'yi. We 'gbv, a mneni a 'ka 'tla, 'ln a 'ka mɪnɪ -dlɔɔ.»

³⁷'ln Pɔlv nee waa 'slɔja -ylae: «-Amɪa -wa Wlɔmv -nyuma, wa 'nɪ -amɪaa -yɔgbv 'wubhv sazɔnv sa, 'ln wa yia -aɪn bhɪtɪ -zejila 'wu, 'bhie, 'ln wa yia -aɪn -kaslv 'wupa. 'ln -sleɛn wa 'yɪbha wa 'ka -aɪn -kaslv 'wu -sa 'wiemv? -lnnya, we 'na 'ka lenv. Wa yi, wa 'ka -aɪn wleli wa 'de nya!»

³⁸'ln 'slɔja yia we 'dɪ Wlɔmv -nyumaa gbuvubhunyyaa -gbe kwa. -Maa 'nva nu, Pɔlv -yɔ Silast mɪ Wlɔmv -nyuma nya, 'ln we yia -maa nyano dlu 'wuslu. ³⁹'ln wa yia wa bhuhhoea yi, 'bhie, wa yia wa -kaslv 'wu -sa. 'ln wa nee: «Amɪa zukpa -wa, a 'tla 'gbe nukplɛ!» ⁴⁰Da Pɔlv -yɔ Silast 'tlaa -kaslv 'wu, 'ln wa yia Lidiii -buduḡweɛ mɪnɪ. Wa 'yia -Lagɔbhelia, 'ln wa yia wa 'kvayli 'pa, 'bhie, wa yia mɪnɪ.

Pɔlv -yɔ Silast sɔ gbaa -Lagɔgbv Tesalonikugbe nukplɛ

17 Pɔlv -yɔ Silast 'sɔ 'plɪta Anfipolist -yɔ Apoloni -gbenya nukplɛ, 'ln wa yia Tesalonikɪ nɪnɪ. -Mɔ Zuifv * -Lagɔbudu mɪa. ²'ln Pɔlv yia -mɔ pla sa ɔ nva 'cɪn 'sa. 'ln Zuifv Nyapeylɪ ta nya, 'ln ɔ -yɔ wa yia -Lagɔsɛbhe -gv kpelɪlɪ. ³'ln ɔ yia we 'ji gba, 'bhie, ɔ yia we

wa 'kluslolu nu, wee 'sebhē nēē, we mi nu, -Lagoo -Bhasanyo sia, o 'ka tli, 'in o 'ka 'wuso tltlunya glaa. O nēē nu: «Oo -Zezu o ka gbu na gbaa da aun -yla, mo -wa -Lagoo -Bhasanyo.»⁴ Wee welt zia wa lu Zuifu tōlv dli kwe, wa yia we -yōḡwnu, 'in wa yia Pōlv -yō Silasi 'bīholu. 'Sa -bhlokpade, *Gleki -duun -wa bubōa Zuifv -Lago nua, we -yō ḡnumni zwayliḡwnu -zlo.

⁵'In Zuifu yia we zenyi nu, wa yia gbukpua -nyuma labhu 'yloogblv, 'in wa yia -zle ladi 'gbe nukple. 'In wa yia Pōlv -yō Silasu da mni, Zasoon -buduḡwēē, wa 'ka wa -zejila 'yu kwa. ⁶'In wa 'ni Pōlv -yō Silasi 'yu 'gbv, wa yia Zasoon -yō -Lagobhelia tōlv 'gbee 'wlulapilunya 'yu kwa. 'In wa yia 'wukpikpie bhli: «Nyuma -mani ka dudu weee gbugblolu, 'in wa yi 'yaa -sleen -seli yi! ⁷Zasoon ka wa 'bi 'nye o dēē -gbe! Waa nyuma we'e zu nyi-maa 'wlulapilunya 'kadu *Sezaaa titenya 'nōḡwe, 'in wa nēē, nyumaa 'wlulapilunya -putu mi, 'mo wa laa -Zezu.» ⁸'In wee welunya -mni yia nyumaa -zlo -yō gbee 'wlulapilunyaa dli 'wobhu, ⁹'in wa nēē Zasoon -yō -Lagobhelia tōlv -yla, wa plvlv 'gwezi 'kadu yabhlo. Wa wlaa we, 'bhie, wa yia wa 'yitide.

Pōlv -yō Silasi gbaa -Lagobv Beleegbe nukple

¹⁰Da sabo bea, 'in -Lagonyuma yia -bha -bhlokpade Pōlv -yō Silasi yoo kwa Belee. Da wa nyinia -mo, 'in wa yia Zuifv -Lagobudu zo mni. ¹¹Belee -Zuifv dli nani 'yli, we 'ka Tesaloniki -Zuifu 'wuzi. Wa ka -Lagobv yukwli pōlv, 'in wa yia we -yōḡwnu gwagwte nya slvi 'muna nya. 'Yli weee nya, wa kpia -Lagosebhe, 'in wa 'ka we -yoyi nu, -de -we Pōlv gbaa gbuzōnv. ¹²'In waa Zuifu glaa -nyuma duun yia -Lagobv -yōḡwnu. 'In Gleki glaa ḡnumni zwayliḡwni -yō nuk-pasia duun yi 'yaa -Lagobv -yōḡwnu.

¹³Da Tesaloniki -Zuifu 'nua nu, Pōlv mi Belee -nyuma -yla -Lagobv gbada 'ya, tōvn, 'in wa yia wee gbee nukpla -nyumaa dlu yali 'paa mni, 'in -maa yia gbug-blolu. ¹⁴'In -bha -bhlokpade -Lagobhelia yia Pōlv yoo kwa gumunyu -yō -gbein. 'In Silasi -yō Timotee yia Belee -tv. ¹⁵-Wa kwaa Pōlv yoo, wa -yō o 'so yia Atenigbe nukple nyini. Wa 'bhitia lu la, 'in Pōlv yia wa welt zo, nu, Silasi -yō Timotee yli -mo o slvi.

Pōlv gbaa -Lagobv Atenigbe nukple

¹⁶Da Pōlv mia Silasi -yō Timotee wuda Ateni, o 'yia we -yō nu, wee 'gbee nukpla -nyuma, yoyologo wa bubōa duun, 'in o dli yia 'wuso. ¹⁷'In Zuifu -yō -wa 'nia Zuifu, -wa bubōa -Lago, 'ma o -yō wa kpelia -Lagobv -gv -Lagobudu zo. 'In sa zli zlia -bhlo, 'sa o gbaa -Lagobv 'pliplunya -yla -gblōgblv 'wu. ¹⁸'Sebhe -yilonya 'kadu wa laa Epikulu 'bunyuma -yō Sitoisnyuma, -maa -yō o bhlia kpelikpele 'ya. Tōlv nēē: «Zlesanyo mia ni nēē -bha saa?» Tōlv nēē: «We 'wlv sa 'lakpa -Lagonyaa gbu o mi gbada.» Nu, -Zezuu gbu -yō tltlunya glaa 'wusoḡbv Pōlv mia gbada, 'mv wa 'nua. ¹⁹Da wa kpa Pōlv, 'in wa -yō o yia wa gbuvob-hunya 'yu mni, -gōḡo wa laa Aleopazi 'wlu. 'In wa yia o layubhae: «Gbv -lolu -in mia de -sloluda, -in mneni -in 'ka we 'ji gba -aun -ytaa? ²⁰-We ka gbu -wa, -nanagbunya -na gbaa de -aun -yla, -a 'yubha -a 'ka we 'ji 'wulanu.»

²¹Nu, Ateni -nyuma weee -yō wa 'lakpanya tua -bha bhla duun nya, 'wobhlolugbunyaa kpele -yō we yukwli pōlv nya.

²²-Mo Aleopazi 'wlu Pōlv -sōa 'wu, 'in o nēē: «Ateni -nyuma, na yi we -yō nu, amtaa bubōli nani aun dudu bhabha. ²³Da in mia amtaa 'gbe nukple -zieda, in ka amtaa bubōlii *-bada 'yi. Amtaa -zilagobvōlv yabhlo in 'yia -bha wa celiae: -LAGO -O NYUMA 'NIA -YI. 'In -

we a 'nia -yi, a bubɔa, we gbu in yia da ain -yla gbaa. ²⁴ 'ln -Lagɔ -ɔ nva dudu -yɔ we -gu -lu weee le, mɔ -wa yali -yɔ duduɔ -Kanyɔ. ɔ'ɔ -dli nyumaa 'subha 'subha zilabubu -budu zɔ la. ²⁵ -Lagɔ 'ni 'yibha nyuma 'nye ɔ -lu yabhlogbɔɔ, nu, mɔ nyɛa nyuma 'yliyɔgagie, nyapeli, we -yɔ -lu weee. ²⁶ Nyume yabhlogbɔɔ ɔ -laa la, 'in weli weee yia layi -mɔɔ 'gbu, 'in wa yia dudu weee -gu ladi. 'ln ɔ yia -zuv 'wusalsida lenu wa -yla, 'in ɔ yia dudu wa 'kaa -gu ladu bɔlu pali. ²⁷ Nyuma 'ka -Lagɔɔ dataalu 'gbu, ɔ yi 'saa nu. Wa -ka siada -mi, ɔ datale nya, 'in wa 'ka ɔ 'yi. 'ln -zugba -Lagɔ 'ni -ain -yɔbhuda -mi 'pɪpi. ²⁸ ɔ 'gbu -a -gaa 'yliyɔ, -a nɔa, 'in -a mia la.) Amiaa gbalunyaa tɔlva ka we gba: («Amia mi 'ya ɔ 'yua nya.»

²⁹ «-A mi -Lagɔɔ 'yua nyaa 'gbu, -a 'na palili -can, 'gwezi -yɔ tukpa -we nyuma telta wa 'ylimnee nya -Lagɔ 'wu -ni. ³⁰ Da nyuma 'nia gbu yabhlogbɔɔ -yi, 'sa wa nva, 'in -Lagɔɔ gbu 'ni -mɔɔnya 'wulapili. Nu, -sleɛn, dudugv -nyuma weee ɔ laa, da wa -ka -mi, wa 'ka wa dli 'bhiti. ³¹ ɔ ka 'yli yabhlo zu, ɔ 'ka nyume yabhlo ɔ -saa -bha, ɔ 'ka ɔ -gu 'plili, 'in ɔ 'ka dudugv -nyumaa -yɔgbu 'wubhu tikli. ɔ ka we nyuma weee 'kluslolu, ɔ nyumɛɛ 'wub-hubhue nya titlunya glaa.»

³² Da wa 'nva titlie luv 'wusɔ gbu, Pɔlv nweɛ, 'in -zakpa -bhlo yia ɔ gla pali, 'in tɔlva nɛɛ: «'Yli -putu nya, 'bhie, -a 'ka -mi yukwli pulv, wee gbu -minu 'gbu.» ³³ 'ln Pɔlv yia wa glaa 'bhu. ³⁴ Nyuma -tɔlva -wa nɔnua -Lagɔgbu -yɔ, 'in -maa yia Pɔlv 'bu mni. Wa glaa Atenu gbuwɔb-hunyaa lɔnyume yabhlo wa laa Denisi klaa, 'nɔnɔ yabhlo wa laa Damalisi, we -yɔ nyuma tɔlva, ma -wa.

Pɔlv mi Kolentiɔbe nukple

18 -Mɔv 'bɪgu, Pɔlv 'bhua Ateni, 'in ɔ yia Kolenti mni. ² Zuifu yabhlo

wa laa Akilasi, wa gwalta Pɔɔn -dudu -gu, 'in ɔ yia -mɔ ɔ yli, -zugba ɔ -yɔ ɔ 'nɔnɔ Plisili ka Italii -dudu -gu 'bhu 'lulolu. -We ka gbu -wa, nyumaa 'wulapilinyɔ 'kadu Klodu nɛɛ, Zuifu 'bhu Wlɔmugbe nukple. 'ln Pɔlv yia wa -gbe mni. ³ Nu, wa nɔnɔ -lubhoo 'yli -bhlo, *'naabuduu 'naa wa lva, we 'gbu, ɔ yia wa -gbe ladilia mni, -zugba wa nva lubho dabudu. ⁴ Sa *Nyapeyli nynia -bhlo, 'sa Pɔlv bhua weli 'wɔ -Lagɔbudu zɔ, 'in ɔ gbaa, ɔ yia 'kli, ɔ 'ka Zuifu -yɔ Gleki lu.

⁵ Da Silasi -yɔ Timotee 'bhua Masedvani, Pɔlv yia bhla weee nya -Lagɔgbu gbada -tu, -zugba ɔ gba Zuifunya -yla, nu, -Zezu -wa -Lagɔɔ -Bhasanyɔ. ⁶ 'ln Zuifu yia Pɔlv -yɔwɔsɔlv, -zugba wa veli ɔ. 'ln ɔ yia ɔ -bana 'wuvu wa -gu^{††}, ɔ nɛɛ wa -ylae: «A -ka mni, amiaa 'deɛ 'bɪgu -wa, we 'ni na gbu. Nu, we 'bhu -zɛɛn 'wɔ, -wa 'nia Zuifu, wa -gbe na yia mni.»

⁷ Pɔlv 'tlaa -Lagɔbudu zɔ, 'in nyume yabhlo wa laa Titiusi Zutusi -ɔ bubɔa -Lagɔ, 'in -ɔ ka -budu mia -Lagɔbudu kwesi, 'in ɔ yia -mɔɔ -gbe mni. ⁸ -Lagɔbuduu 'yugalinyɔ Klispusi zua Nyumaa -Kanyɔ dli -gu, we -yɔ ɔ zuaylinyuma. Kolenti -nyumaa -zlo -wa pulva Pɔlv weli yukwli, 'in -maa yi 'yaa -Lagɔ dli -gu zu, 'in wa yia wa batizee.

⁹ Sabɔ yabhlo nya, Nyumaa -Kanyɔ 'tlala Pɔlv 'klv ɔ 'yli 'wɔ, 'in ɔ nɛɛ ɔ -ylae: «-ln 'na nɔnɔ nyanc -ni, -in -tu gbada. -ln 'na 'mnu nwe -ni. ¹⁰ Nu, in -yɔ -mi 'sɔ mi. Nyume yabhlogbɔɔ 'na 'ka -mi kwezi, 'in ɔ 'na 'ka -mi -yla gbonyuu lenu. -We ka gbu -wa, gbe ni nukple, -wa mia na -nu nya wa -zu 'wɔ.» ¹¹ Pɔlv li Kolenti -zu -bhlo 'cv gbelibhlo, -zugba ɔ solu -mɔ nyuma -Lagɔweli.

¹² Bhla -we nya Wlɔmv -nyume Galicɔn pɪta Akai 'wlu la, 'in Zuifunya yia Pɔlv -yɔ gwe 'pa, 'in wa -yɔ ɔ yia gbuwɔbhu

^{††}18:6 Mv slolua nu, ɔ ka -mɔ ɔ sɔ -sa.

-zejila 'yu mni. ¹³ 'In wa nee: «Ɔ nyume -mɔni, sa -amɔa tite 'nia gba, 'sa ɔ gbaa nyuma bubɔ -Lagɔ.»

¹⁴ Pɔlv 'ka ŋwe gbaa yi, 'in Galicɔn nee Zuifu -ylae: «We -ka nu, ɔ nyume ka tite mɔɔ, 'in ɔ yi gbu 'kadu -nyumɔ, -zugba in ka yaa dli lapali, 'in in ka amia Zuifu yukwli pulɔ. ¹⁵ -We ka gbu -wa, welt klaa, 'ɲni klaa, we -yɔ amiaa 'dee tite -gu a mia kpeluldaa 'gbu, amiaa 'dee gbu mv. In 'ni 'yibha in 'ka sanee -sukpa gbuwubhuɔ -ze!» ¹⁶ 'In Galicɔn yia wa vu gbuwubhu -zejila 'yu. ¹⁷ Tɔvn, Zuifu weee kpa -Lagɔbuduu 'yugalnyɔ Sɔstenti, 'in wa yia ɔ bhuti -bha gbuwubhu -zejila 'yu.

'In Galicɔn 'ni we 'yabhlogbɔɔ -gusa.

Pɔlv bhitia Antiovsu lv

¹⁸ Pɔlv ka 'ya Kolenti -gwle kplokplo. 'Bhie, ɔ yia -Lagɔbhelia welt 'pa, 'in ɔ yia 'glv 'wv -gbla, ɔ yia Silii -dudu -gu mni, ɔ -yɔ Plisili -yɔ Akilasi 'sɔ. Da wa 'kaa 'glv 'wv -gbla, 'in ɔ yia ɔ 'nyi kpla Sankleegbe nukple. -We ka gbu -wa, ɔ ka -Lagɔ -yla bi. ¹⁹ Wa nynia Efezi, -bha Pɔlv tia Plisili -yɔ Akilasi. 'In ɔ yia -Lagɔbudu zɔ mni, 'in ɔ -yɔ Zuifu yia kpeli. ²⁰ 'In -maa nee ɔ -yla, ɔ -tu wa -gbe -slɔ, ɔ 'ni we -yɔɲwnu. ²¹ Ɔ 'paa wa welt, 'in ɔ nee wa -ylae: «-Lagɔ -ka ŋwnu, 'in na yia amiaa -gbe lv.» 'In ɔ yia 'glv 'wv -gbla Efezi, ɔ yia mni. ²² -Mv 'bigv, ɔ nynia Sezalee, 'in ɔ yia -Lagonyuma fusaa mni -Zeluzalemv.

'Bhie, ɔ yia Antiovsu mni. ²³ Ɔ lia -bha 'yli sanume Antiovsu, 'bhie, ɔ yia lumni. Ɔ 'pluta -Galasii -yɔ Flizii -dudu -gu -bhlo -bhlo, -zugba ɔ pa -Zezuu 'binɔnya weee 'kwayli.

Apolɔsv

²⁴ Zuifu -ɔ wa gwalta Alezandli, wa laa Apolɔsv, yia Efezi yi. Gbagbanyɔ -zɔnv -wa, 'in ɔ -yia -Lagɔsebhe 'nanvu.

²⁵ Nyumaa -Kanyɔɔ 'Yloogblv wa -slolua zlmɛ ɔ, -slɛen dli weee nya ɔ gbaa, 'in ɔ slolua -Zezuu gbu kpɛen kpɛen. 'In Zaaan nyumaa batizee -gbv -bhlo ɔ -yia. ²⁶ 'In Apolɔsv yia -Lagɔgbv gbagbie bhli dli telɔ nya, Zuifu -Lagɔbudu zɔ. Da Plisili -yɔ Akilasi pulva ɔ yukwli, wa yia ɔ 'wubhu, wa -yɔ ɔ 'sɔ yia wa 'dee -gbe mni. 'In wa yia ɔ -Lagɔɔ 'Yloogblv -slolu kpɛen kpɛen.

²⁷ -Mv 'bigv, Apolɔsv 'yibha ɔ 'ka Akai mni. 'In -Lagɔbhelia yia ɔ 'kwayli 'pa, 'in -maa yia wee dudu -mv -gu -Lagonyuma 'sebhe yoo 'pa nu, wa kpa ɔ 'nanvu wa 'lakpa yu nya. Da ɔ nynia -mɔ, -wa plaa -Lagɔ, -Lagɔɔ 'nant nya, 'in ɔ yia wa 'wusa bhabha. ²⁸ Ɔ ka -Lagɔsebhe zeli Zuifu -yla, 'in ɔ yia wa -slolu tklu nu, -Zezu m -Lagɔɔ -Bhasanyɔ nya, 'in ɔ 'ni Zuifu welt -yɔɲwnu, ɔ yia wa lu -zejila 'wv.

Pɔlv -zakpa 'sɔnv mnta Efezi

19 Bhla -we nya Apolɔsv mia Kolenti, 'in Pɔlv yia -Aziii^{††} -gɔɔ -ka -dudv yali -gbein 'pluli, 'in ɔ yia Efezi nyni. 'In ɔ yia -mɔ -Zezuu 'binɔnya tɔlv yli. ² 'In ɔ yia wa layibhae: «Da a zva dli -Zezu -gu, Zuzu 'Pupa ka ain -gu kwilili?»

'In wa yia we 'bigupali ɔ -ylae: «-A 'ni -slɔ 'nv nu, Zuzu 'Pupa m.»

³ 'In Pɔlv yia wa layibhae: «-Zugba, sa wa batizee atan?»

'In wa yia we 'bigupali: «Zaaan nyumee batizee batizee sɔlv wa batizea -an.»

⁴ Pɔlv nee wa -ylae: «Nyuma -wa ŋwnu wa dli 'bhiti gbv, 'ma *Zaan batizea. 'In ɔ nee wa -ylae: «Nyume -ɔ yia 'mi lvv yia, a zv ɔ dli -gu, mɔ -wa -Zezu.» ⁵ Da waa Efezi -nyuma 'nva welt -mni, 'in wa yia wa 'de wla, wa batizee wa Nyumaa -Kanyɔ -Zezuu 'ɲni nya. ⁶ Pɔlv palia wa ɔ -gu la, 'in Zuzu 'Pupa yia wa -gu kwilili.

^{††}19:1 'Mu wa laa -zɛen «Asie Mineure» -tuauwelt 'wv.

²⁸Da nyuma 'nua wee gbu -mini, wa 'paa 'ce, 'in wa yia 'wukpukpie bhli: «Efezi -nyumaa Atemisi 'yia!» ²⁹'In 'gbe -kpabhie yia gbugblolu. 'In Masedvanti -nyuma 'so wa laa Gayusi -yo Alistakti, -wa -wa Pɔlv nɔnɔnya, 'in wa yia -maa kpa, 'in wa -yo wa 'so yia -gblɔgbɔ 'wu mni gwagwie nya.

³⁰Pɔlv 'yibha ɔ 'ka wa nyidi 'tla -zejila 'wu, 'in -Zezuu 'bunɔnya nɛɛ ɔ -yla, ɔ 'na nɔnɔ we le -ni. ³¹-Aziii lubhonnya 'kadu -tɔlva -wa mia Pɔlv 'talea nya, -maa yi 'yaa wee welt -bhlokpade ɔ yoo 'pa, nu, ɔ 'na 'sibhli wee -zejila 'wu la -ni.

³²-Muv bhla, nyuma iyili -gu, -zugba gbu bidi -bidi bidi wa nua le. Nyuma tɔlva kpi 'wu welt yabhlo nya, 'in tɔlva kpta 'wu 'ya welt -putu nya. 'In -we ka 'gbu wa yia 'wlugbeli, wa glaa -nyuma duun 'ni we -yi. ³³We bhla Zuifu yabhlo wa laa Alezandli mi -bha. 'In nyuma tɔlva yia we 'ji gba ɔ -yla, -zugba Zuifu tɔlva sua ɔ, ɔ 'ka gba. 'In Alezandli yia so 'wubhu, ɔ 'yibha ɔ 'ka waa nyumaa -zlo -yla gbu gba. ³⁴Wa yibhelia ɔ Zuifu nya, 'in wa 'de weee yia 'wukpida -tu welt -bhlogbɔ nya 'leli 'so nukplɛ: «Efezi -nyumaa Atemisi 'yia! Atemisi 'yia!»

³⁵'In wee 'gbee fengble yia nyuma weee nwe 'munu. 'In ɔ nɛɛ: «Efezi -nyuma, nyuma weee -yi we 'ji nu, Efezi -gbe -wa Atemisu bubɔ -budu 'kadu -yo we teluteli -tukpa, -we 'bhva yalu nwekunyo.

³⁶Nyume yabhlogbɔ 'ni mnɛni ɔ 'ka gbu -muni kpeli. We 'gbu, a 'mu nwe, a 'na slolu gbu lu -ni. ³⁷'In nyuma -wa a -laa -seli, wa 'ni we -budu zɔ -lu yabhlogbɔ yili, 'in wa 'ni -amtaa -Lagɔ velu. ³⁸We -ka Demetlius -yo ɔ lubhonnya 'yibha wa 'ka nyume 'klamani, wa mni gbuwubhunya 'yu, gbuwubhu yli nya. Mɔ wa 'kaa nyume 'klamani -mɔ mia de. ³⁹We -ka nu, a ka 'ya gbu yabhlo, a 'ka we layibha, -a mnɛni -a 'ka -muv gba -a 'de weee 'wlugbeliyli nya. ⁴⁰-A felu -amtaa 'de gbu 'nyea, 'in wa 'ka -aun gbu 'wludi, nu, -

amta solva -amtaa 'wlulapilunya -yo 'wu, gbu -we 'plia -zeen daa 'gbu. Wee 'wlugbelie -mini 'ni 'ji tuklu -ka, 'in gbu -we -a 'kaa gba, -muv 'ni -mi.»

⁴¹Da ɔ fengble gba 'saa, 'in ɔ nɛɛ nyuma -yla, wa mni wa -budunwee.

Pɔlv mni Masedvanti -yo *Glesti -dudu -gu

20 Da -zle bhia, -muv 'bigu, Pɔlv yia -Zezuu 'bunɔnya 'wlugbeli. ɔ zua wa 'di, 'bhie, ɔ yia welt 'pa, 'in ɔ yia Masedvanti mni. ²ɔ 'plila wee dudu -muni -gu, 'in ɔ yia -Lagonyuma 'di duun zu. -Muv 'bigu, ɔ yia *Glesti nyini, ³'in ɔ li -mɔ Glesti -dudu -gu 'cu ta. Da ɔ mia 'glu 'wu -gblada, ɔ 'ka Silii mni, 'in ɔ yia 'nu nu, Zuifu mi ɔ -yɔgbu zɔda, wa 'ka ɔ 'bha. Tɔnɔ, ɔ yia ɔ 'deɛ dli zɔ lapupali nu, ɔ 'ka Masedvanti -dudu -gu lubhiti. ⁴-Wa -yo Pɔlv mni, wa nɔnɔ nu: Belee -nyume Pilusu 'yu Sopatee, Tesaloniki -nyuma Alistakti -yo Sekondusi, Delibu -nyume Gayusi, 'in Timotee, we -yo 'ya -Azii -dudu -gu -nyuma Tisiki -yo Tlofimu. ⁵Nyuma -mani -galta -aun 'yu, 'in wa yia -aun wu Tloasigbe nukple. ⁶*Floo -we 'nia gɔɔ -yo -ka, we 'fetu 'plia, 'in -amta yia Filipugbe nukple 'glu 'wu -gbla. -A li 'nyu 'klɔ 'yli gbu, 'in -a yia wa -gbe nyini Tloasi, -a li -mɔ lɔkɔwlu -bhlo.

Pɔlv mi Tloasi

⁷Samidii jibheza, -a gbelia 'wlu, -a 'ka 'floo ladidli dabudu, 'in Pɔlv yia gbu -gbagbie bhli -Lagonyuma -yla. 'In zli -ka zli mni ɔ yiaa 'gbu, 'in ɔ yia gbada -tu tuklu, 'in zli -gu yia be. ⁸-Buduu yu mia yali, -we zɔ -a gbelia 'wlu, 'napɛɛ -zlo mi -mɔ -nyumada. ⁹Nyimeslɔyu wa laa Etiki -di funetlu nwe -gu la. Pɔlv ka gbagbie latlumanu 'gbu, Etiki yia 'yiaa nɔ. ɔ zilia 'yiaa 'wu, 'in ɔ yia 'tazi tanu funetli 'yli 'bhu, 'in ɔ yia bhli. Wa 'ka ɔ 'wubhu, -zugba ɔ ka tli. ¹⁰Pɔlv 'sibhli la, ɔ kwlia ɔ -gu 'wu, 'in ɔ yia ɔ 'wubhu, ɔ nɛɛ: «Amtaa

dli 'na sumani -ni, ɔ -ga 'yliyɔ!» ¹¹ -Muv 'bigu, Pɔlv -gblaa 'tazi 'wlu, ɔ didlta 'floo la, 'in ɔ yia we li. ɔ gba 'yaa kplokplo, zli dolua 'wula, 'in ɔ yia mni. ¹² 'ln wa -yɔ ɔ nyimeslyu yia mni, -zugba ɔ -ga 'yliyɔ, we yia wa 'de weee dli lapali.

Pɔlv 'bhva Tloasi, 'in ɔ yia Milee mni

¹³ -A -gaa 'yu, -a yia 'glv 'wu -gbla, 'in -a yia Asɔsv mni. -Mɔ -a 'kaa Pɔlv 'wobhu, -we ka gbv -wa, ɔ nɛɛ ɔ 'ka -mɔ mni bhv -gu. ¹⁴ Pɔlv ylia -ain Asɔsv, 'in -a yia ɔ 'wobhu 'glv 'wu, 'in -a -yɔ ɔ 'sɔ yia Mitilenti mni. ¹⁵ -Bha -a -gblaa 'glv 'wu, 'in -a yia lubhiti gumunyu -gu. -Muv zli zlia, 'in -a yia Kio 'klu nyini. -Muv 'bigu zli zli 'yaa, 'in -a yia Samɔsv nyini, -muv 'bigu zli zlia, 'in -a yia Milee nyini. ¹⁶ Nu, Pɔlv nɛɛ, Efezu ɔ plilita, ɔ 'nia -bha 'yigbea yi, ɔ yi bhla lanyumɔnv -Azii -dudu -gu. ɔ 'yibha ɔ 'ka *Pantikɔtvu 'yli nya -Zeluzalemv -mi, sao sa we -ka -mi. We 'gbv, ɔ yia kwelapulo.

Pɔlv 'paa Efezu leglizu nyuma kpasɪ welt

¹⁷ Pɔlv mi Milee, 'in ɔ yia nyuma Efezu tie nu, wa 'ka *leglizu nyuma kpasɪ laa mni. ¹⁸ Da wa nynia Pɔlv kwesi, ɔ nɛɛ wa -ylae: «Na tianv nynia -Azii -dudu -gu, sa in -yɔ ain 'sɔ -dia la, amiaa 'de -yi we. ¹⁹ 'ln ka Nyumaa -Kanyɔv lubho nv na 'dɛɛ 'wɔttie nya 'kienyi, siaste -yɔ 'mɔ nya 'yliya 'wu, na -yɔgbv Zuifu zbaa 'gbv. ²⁰ Amiaa 'de -yi we 'ji nu, un 'ni gbv yabhlogbɔv ain -yɔ zizeli. -We weee 'kaa ain 'wusa, in ka we ain -yla gba, 'in un ka we ain -slolu -zejila 'wu we -yɔ amiaa -budu zɔ. ²¹ 'ln ka Zuifu -yɔ -wa 'nia Zuifu la, wa 'ka wa dli 'bhiti -Lagɔ 'yu, 'in wa 'ka -amiaa -Kanyɔ -Zezu dli -gv zv.

²² «'ln -sleɛn, -Zeluzalemv na mnia. -Lagɔv Zuzu gbaa, un nv 'sa -gla nya. -We 'kaa -mɔ 'mi yli, un 'ni we -yi. ²³ Nu, -we ka 'ji in -yia -bhlogbɔv, 'gbe -bhlo -bhlo 'wu, Zuzu 'Pupa ka 'mi 'tɔlv nu, -kaslv -yɔ

staste mi 'mi wuda. ²⁴ 'ln 'ka tloo, un 'ka 'puoo, -muv 'ni 'mi dlu gbv yabhlogbɔv. -We -wa 'mi dlu gbv, mv -wa nu, lubho -we Nyumaa -Kanyɔ -Zezu tia 'mi -yɔ, un nv we, un 'ka we bhia. Wee lubho mia, -Lagɔv 'nanu gbvzvnu gbv gbabtie -wa.

²⁵ «'ln ka -Lagɔv nyumaa 'wlulapilitgbv gbabtie nya ain glaa 'plilit. 'ln -sleɛn, un -yi we 'ji nu, amiaa 'yabhlogbɔv 'na 'ka 'masleɛn na 'klu 'yi. ²⁶ We 'gbv, in nɛɛ ain -yla -zeɛn ɛ: amiaa 'yabhlo -ka mɔv, we 'ni na 'wlu -gbv. ²⁷ Nu, un ka -Lagɔv dumagbv weee ain -yla gba. 'ln 'ni we 'yabhlogbɔv ain -yɔ zizeli. ²⁸ A zv amiaa 'de 'yliyɔ, 'in a zv leglizu weee 'yliyɔ. Wa 'wlv sa bhlabhlenya, -wa Zuzu 'Pupa 'nye ain yoo, a 'ka wa 'yliyɔzvnya -ze. -Lagɔv ka wa 'wɔziti ɔ 'Yuu 'pɔvn nya, wa 'ka ɔ -nv -ze. ²⁹ Na mnumtee 'bigv, gɔbhɛɛ -bho -nyuma yia ain glaa plaa, 'in wa 'ka wee bhlabhlenya gbonyuu -yla lenv. ³⁰ 'ln 'debbie ain nyidi, nyuma -tɔlv yia yotubhva, 'in -Zezuu 'bunɔnya 'ka wa 'bibholu. ³¹ A -tv 'yliyɔgada, 'in a ligbe we nu, un ka ain 'dizuda -tv zlvkpe -yɔ jibheza, -zv ta 'wu, 'mɔ nya 'yli.

³² «'ln -sleɛn, -Lagɔ -yɔ ɔ 'naniwelt kwɛɛ na zva ain. 'ln ɔ ka we se, ɔ 'ka ain 'ylimanti dlizvzɔɛ 'wu, 'in 'bi -we ɔ zva la, -wa weee mia ɔ -nv nya -yla, ɔ 'ka we ain 'nye. ³³ Na dli 'ni nyume yabhlogbɔv 'gwezi, ɔ -can -yɔ ɔ 'naanya 'wonyini. ³⁴ Amiaa 'de -yi we 'ji nu, -li -we ka 'tu mia un -yɔ na nɔnɔnya -yɔ, na 'dɛɛ sɔv lubho nya na yia we. ³⁵ Sa a 'kaa lubho nu, 'in a 'ka bobabhanya 'wuyi, un ka we ain -slolu. 'ln -a 'ka welt -we Nyumaa -Kanyɔ -Zezuu 'de gbaa ligbe: «Nyume -lu -nyenyɛ ka 'mɔna, we -zi -lu 'yiyɛ nyume kwɛɛ.»

³⁶ Pɔlv bhva gbabtie, -muv 'bigv, ɔ -yɔ wa 'de weee 'sibhlia 'kukolu, 'in wa yia -Lagɔ bhuhhoe. ³⁷ Wa 'de weee bhlia wie, wa gblelia Pɔlv, 'in wa yia ɔ welt 'pa. ³⁸ 'ln wa -gv yia 'wɔtv -kɔvn, -we ka gbv -wa, ɔ nɛɛ wa -yla wa -putu 'na 'ka

'masleen ɔ 'klv 'yi. Wa kwaa ɔ yoo, 'in wa yia ɔ 'glv -yɔ -nyneni -kpɔ.

Pɔlv mnta -Zeluzalemv

21 -A 'bhva Efezu -Lagɔnyuma kpasu -gbe, -a -gblaa 'glv 'wv, 'in -a yia 'nyunyididudu wa laa Kɔsv -gv mni tiklu. -Muv zli zlia, -a nynia Wlodv, 'bhie, -a yia Patalaa mni. ²'Glv yabhlo mia Fenisi dudu -gv mnida, -mɔ -a ylia we. Tɔvn, -a -gbla we 'wv, 'in -a yia mni. ³-A nynia gumunyuuy nyidi, 'in -a yia 'nyunyididudu wa laa Siplv -yɔyɔ kɔpesɔlv. -A mnta Sili -dudu -gv -gbɛn, 'in -a yia Tiltgbe nukple lasibhli, -bha 'glv 'kaa we nukpla -gba weee lasibhli. ⁴-Mɔ Tilt -a ylia -Zezuu 'bunɔnya, 'in -a yia wa -gbe -tv lɔkɔwlu -bhlo. Gbv -we 'kaa Pɔlv yli, -Lagɔ Zuzu gbaa we wa -yla, 'in wa nɛɛ ɔ -yla, ɔ 'na mnini -Zeluzalemv -ni. ⁵Da wee lɔkɔwlu -bhlo bhia, 'in -a yia 'yoo 'wvbhu, wa 'dɛ weee yia -aun yoo kwa. Wa -yɔ wa 'hwnt -yɔ wa 'yua, 'in -a yia 'gbe nukple 'tla, 'bhie, -a yia 'kukolu 'sibhli gumunyuuy -gɔgɔ -gv, 'in -a yia -Lagɔ bhuhhoe. ⁶-Muv 'bigv, -a 'pɔpala wɛlt, 'bhie, -amta -gblaa 'glv 'wv, 'in -Zezuu 'bunɔnya yia -budunwɛɛ lɔbhiti.

⁷-A 'bhva Tiltgbe 'wv 'glv nya, 'in -a yia Ptolemais -amtaa nɔnve 'wlvbha. -A -saa wee 'gbe nukplɛɛ -Lagɔbhelia fv, 'in -a yia 'yli -bhlo li wa nya.

⁸-Muv 'bigv zli zlia, -a 'bhitia lv, 'in -a yia Sezalee nyini. -Bha -a plaa -Lagɔ gbugbanyɔ Filipv -budu zɔ, 'in -a yia ɔ -gbe laduli. Nu, ɔ Filipv mɔ nyuma gbesɔ -wa -a -saa zlume -bha -Zeluzalemv, wa lɔnyume yabhlo nya. ⁹ɔ ka 'hwntiyua -mnva, 'yieslɔhwnt nya, wa 'ni yli -mi. -Lagɔgbv -falt wa paa.

¹⁰-A ka -bha 'yli duun li, 'bhie, -Lagɔgbv -falpanyɔ yabhlo 'bhva Zudee, wa laa Agabv, 'in ɔ yia -bha yi. ¹¹ɔ yia -aun 'yia, ɔ 'bhva Pɔlv -jlaa 'wv, ɔ gbvan ɔ 'dɛɛ bhv 'sɔ -yɔ sɔ 'sɔ, 'in ɔ nɛɛ: «Wɛlt Zuzu 'Pɔpa gbaa, mv ni: «Nyume ka -jlaa

mia da, sa in gbvan da na 'dɛ, 'sa Zuifu yia ɔ gbvaan -Zeluzalemv. 'In wa 'ka ɔ nyuma -wa 'nia Zuifu yoo 'nye.»

¹²Da -a 'nva gbv -mini, 'in -amta 'dɛ -yɔ Sezalee -Lagɔbhelia yia Pɔlv bhuhhoe, nu, ɔ 'na mnini -Zeluzalemv -ni.

¹³'In Pɔlv yia we 'bigvpaɛ: «Lɛɛ ka 'gbv a wi, 'in a sumanɔ na dlia? Wa 'ka 'mɔ gbvan -Zeluzalemvoo, wa 'ka 'mɔ 'bha 'dɛbhie -gbolu Nyumaa -Kanyɔ -Zezuu 'hwnt 'gbvoo, in mi 'cɔn lamnazida.»

¹⁴Nu, ɔ 'ni -amta wɛlt 'wɔɔwɔnuda -mu 'gbv, -a yia ɔ bhuhhoe 'yitide. 'In -a nɛɛ: «Nyumaa -Kanyɔ dɔmagbɔ nu lɛ!»

¹⁵-A lia 'yli sanume wee da, 'in -a yia -amta 'gbanya -mɔzv, -a yia -Zeluzalemv mni. ¹⁶-Zezuu 'bunɔnya tɔlv mia Sezalee, -maa yia -aun yoo kwa. 'In wa yia -aun Siplv -nyume yabhlo, -ɔ 'kaa -aun -guda 'nye, -ɔ wa laa Mnasɔɔn -budunwɛɛ kwa. -Zezuu 'bunɔnyɔ -wa, we 'bɔ ka 'wɔgwɛ.

Pɔlv -yɔ -Lagɔnyuma kpasu gbelia 'wlv -Zeluzalemv

¹⁷Da -a nynia -Zeluzalemv, -Lagɔbhelia yia -amta 'lakpasu kpa 'mɔna nya. ¹⁸-Muv 'bigv zli zlia, Pɔlv -yɔ -aun 'sɔ yia '*Zakee -gbe mni. -Mɔ leglizu nyuma kpasɔ weee gbelia 'wlv. ¹⁹Pɔlv -saa wa fv, 'bhie, -we weee -Lagɔ nva lɛ nyuma 'nia Zuifv -gbe, 'in ɔ yia we 'dɛ -sa wa -yla kpeɛn kpeɛn.

²⁰Da wa 'dɛ weee 'nva wɛlt -mini, 'in wa yia -Lagɔ 'hwnt -mnini. 'In wa nɛɛ Pɔlv -ylɛ: «Bheli -in -tal, Zuifv 'wlv sanume ka -Zezu dli -gv zv, 'in wa mia Moizu tite -yɔlanɛda. ²¹-We wa mia gbada wa -yla -na daa mv ni: Zuifu -wa mia 'lakpanya glaa, -in nɛɛ wa -yla wa palɔ Moizu tite -blgv, wa 'na 'palɔ wa 'yua knɔ 'wv -ni, 'in wa 'bhv -Zuifv lenugbɔ 'cɔn 'bɔ. ²²Sa -a 'ka we nva? 'Nva wa yia we -kpɔ, nu, -in ka yi. ²³We 'gbv, -we -a yia da -mɔ -yla gbaa, -in nu we lɛ. Nukpasia -mnva -wa bia -Lagɔ -yla mɔ -aun glaa

-seli. ²⁴-ln -yɔ wa mni, -in -yɔ wa 'ka wa -yɔwɔlɔgbu lenu, -in plɔlɔ wa 'wlu, 'in wa 'ka wa 'nyi -sa. -ln -ka 'sa nu, 'in nyuma weee yibhelia we 'ji nu, -we wa gbaa -na daa, we 'ni gbuzɔnu. 'ln wa 'ka we -yɔyi, nu, Moizu tite -mi -na zu 'ya 'nuɔɔwe. ²⁵We -ka nyuma -wa 'nia Zuifu, -wa zva -Zezu dli -gu, gbu -we ka weli -a bhlia, -a ka we celi, 'in -a yia we wa yoo 'pa: «A 'na lili -zila -bubɔnume -ni, we ka pɔn. Nimeɛ 'pɔn -tukpa -yɔ nime -we 'pɔn 'nia 'wɔtla, a 'na lili we -ni. 'ln a 'na nuɔ mɔtɔɔgbu ɛ -ni.»

²⁶-Mɔv zli zlia, tɔun, Pɔlv -yɔ waa nyuma -mɔva yia mni. 'ln ɔ -yɔ wa yia -yɔwɔlɔgbu lenu dabɔdɔ. -Mɔv 'biɔv, 'in ɔ mɔtia -Lagɔbudu 'kadu zɔ, 'in 'yɔl -we nya wee -yɔwɔlɔgbu 'kaa bhia, ɔ yia we gba. We ji -wa nu, bhla -we nya wa 'kaa wa -zila bubɔ -bhlo -bhlo.

Pɔlv wa kpa -Lagɔbudu 'kadu zɔ

²⁷Wee -yɔwɔlɔ yɔl gbesɔ 'ka bhia mni, 'in -Azii -dɔdɔ -gɔv Zuifu yia Pɔlv -yɔyi -Lagɔbudu 'kadu zɔ. Tɔun, wa 'paa nyuma -zloo dli yali, 'in wa yia ɔ kpa, 'wukpikpie nya: ²⁸«Izlaelu nyuma, a be -aun -yɔ! Nyime -ɔ mia da, da weee -yɔ nyuma weee ɔ slɔlua gbu -we -wa Izlaelunyuma klaa, we -yɔ Moizu tite -yɔ -Lagɔbudu 'kadu -yɔ -tu. 'ln -sleɛn, nyuma -wa 'nia Zuifu, ɔ ka wa -Lagɔbudu 'kadu zɔ -la, sanɛɛ 'sa ɔ plalia wee -mɔwɔlɔ da pɔn -lɛlɛ!»

²⁹-We ka 'gbu, wa yia 'sa nu, wa ka Efeziyu Tlofimu 'yi Pɔlv nya -Zeluzalemɔgbu nɔkple. Nu, wamɔtia dli, Pɔlv -yɔ ɔ 'sɔ ka -Lagɔbudu 'kadu zɔ pla.

³⁰'ln wee 'gbee nɔkpla -nyuma weee gbugblɔlua, 'in wa -yɔ -gwagwie yia da weee 'bhv. 'ln wa yia Pɔlv kpa, wa -yɔ ɔ lagbizelie yia -Lagɔbudu 'kadu zɔ 'tla, 'in wa yia -bha kla, -bha -bhlokpade.

³¹Zuifu mi 'kli 'yɔda, wa 'ka Pɔlv 'bha, 'in nyuma yia weli Wɔmɔv 'slujaa -zloo -kanyɔ 'kadu kwa, nu, -Zeluzalemɔ

-nyuma weee ka gbugblɔlu. ³²-Bha -bhlokpade, ɔ 'bhua 'sluja -yɔ 'slujaa glv gbuu 'yugalunya 'wɔ, 'in ɔ -yɔ -gwagwie yia nyumaa -zloo gbeɔbetɔn mni. Da wa 'yia ɔ -yɔ 'sluja 'sɔ -yɔ, 'in wa yia Pɔlv bhite 'yitide. ³³ɔ 'slujaa -kanyɔ 'kadu bea Pɔlv -yɔ, ɔ kpa ɔ, 'in ɔ nɛɛ, wa gbuan ɔ netellukpe 'sɔ nya. 'Bhie, ɔ yia wa layibhae: «Nyɔ nyime -mɔni -mia? Lee -lu ɔ nu lea?» ³⁴'ln nyumaa -zloo glaa, -zakpa -bhlo kpɔ 'wɔ -maa 'dɛɛ sa, 'in tɔlv kpa 'wɔ, weli -putu nya. Nu, 'slujaa -kanyɔ 'kadu 'ni mneni ɔ 'ka weli yabhlogɔɔ 'wolanu, wee -zle duun glaa. 'ln ɔ nɛɛ, wa -yɔ Pɔlv 'sɔ mni 'slujaa -budu 'kadu zɔ. ³⁵Da Pɔlv -yɔ wa ninya wee -buduu sikalie kwesi, 'in 'sluja yia ɔ 'wɔbhv nyuma 'wlu yali, nyumaa -zlo glaa, 'ce 'kadu wa mia 'padaa 'gbu. ³⁶Nu, nyuma weee mi ɔ 'bi, 'wukpikpie nya: «A 'bha ɔ!»

Pɔlv gbaa ɔ 'dɛɛ -gugbu

³⁷Bhla -we nya wa -yɔ Pɔlv 'kaa 'slujaa -budu 'kadu zɔ pla, ɔ nɛɛ 'slujaa -kanyɔ 'kadu -ylae: «'ln mneni in 'ka -mi -yla weli yabhlo gbaa?»

'ln -mɔɔ yia we 'bigupali ɔ -ylae: «'ln, aya! Glekiweli -na gbaa?» ³⁸Eziputuyu -ɔ 'bhua nyumaa dli 'wɔ, nyumaa 'wlu-lapilunyɔ -yɔ, we 'bi 'ni -slɔ 'wogwle, 'in ɔ -yɔ 'bunɔnya 'wlu glv -bhlo (4.000) yia da bebleɛ ladɔlia mni, we 'ni -mu?»

³⁹Pɔlv yia we 'bigupali: «Zuifu in -mia, Talɔɔgbu nɔkple, Silisi -dɔdɔ -gu. Gbe ka 'ɔni mia mɔda, we nɔkpla -nyime in -mia. -Mi na bhuhoea, -in 'nye 'mi 'yoo, in 'ka nyuma -yla gbu gba.»

⁴⁰'Slujaa -kanyɔ 'kadu yia ɔ 'yoo 'nye. Pɔlv 'yiligbea sikalie 'wlu, 'in ɔ yia sɔ 'pa nyuma -yla, nu, wa 'mu ɔwe. Da wa 'dɛ weee 'mua ɔwe bɛnyii, 'in Pɔlv yia wa -yla gbu gba zuifuweli 'wɔ:

22 «Na bhelia -yɔ na didea, a pu yuk-wli, na 'dɛɛ gbu 'wɔsaweli na yia -sleɛn da aun -yla gbaa.»

²Da Pɔlv mia gbada wa -yla, wa 'nua we zuifuweli 'wu, 'in wa yia ηwe 'mu blenyii.

Tɔvn, 'in Pɔlv nɛɛ: ³«Zuifu in -mia, Talistge 'wu wa gwalta 'mi, Silisi -dɔdɔ -gu. 'In -seli wa zva 'mi -Zeluzalemv. Gamalieli -wa na -slolunyo, mɔ -slolua 'mi -amtaa dɔkpasu tite kpɛɛn kpɛɛn. -Lagɔv gbu mi 'ya -ami dlu 'kaduv, a 'de weee 'bhisa -zɛɛn. ⁴Nyuma -wa mia -Zezuu 'Yloogblv -gu, in ka wa 'klyie 'wupali, in ka wa 'bha. 'In in yia wa 'llukpe pali, we yi nukpasia -zɛɛo, we yi 'ηwni -zɛɛo, -zugba na pa wa -kaslv 'wu. ⁵*-Lagɔvɔvɔnyaa -kanyɔ 'kadu -yɔ Zuifuv nyuma kpasti weee mneni wa 'ka gba, nu, gbuɔvɔvɔ na gbaa. Wa ka 'mi 'sebhenya yoo 'nye, na bhelia Zuifu mia -Damasigbe nukplɛɛ 'gbv. 'In in yia wee 'gbe nukplɛ mni, waa -Lagɔnyuma mia -mɔ, in 'ka wa 'llukpe 'pali, in 'ka wa -mɔ -Zeluzalemv kwa, 'in wa 'ka wa -kaslv 'wupa.

Pɔlv gbaa ɔ -Lagɔplagbu

(Lngb 9.1-19, 26.12-18)

⁶«'In, in mi 'yloogblv, in 'ka -Damasigbe -yɔ cipaa yi, 'yivgbagbu ylv nya tɔvn, san 'kadu yabhlo 'bhua yali, 'in we yia 'mi gbeli. ⁷In bhlia dɔdɔ, 'in in yia weli yabhlo 'nv, we nɛɛ 'mi -ylae: «Sɔlv, Sɔlv, lɛɛ ka 'gbv -na pali 'mi 'klyie 'wua?»

⁸«'In in yia layibhae: «Na -Kanyɔ, nyɔv -in -mia?»

«'In wee weli yia we 'bigupalie: «Ami Nazaletiyu -Zezu, -in mia 'klyie 'wupalida, -ami -wa.» ⁹Na nɔnɔnya ka wee san -yɔyɔ, 'in ɔ mia 'mi -yla gbu gbada, wa'a 'nv -mɔw weli.

¹⁰«Tɔvn, in yia layibhae: «Na -Kanyɔ, sa in 'ka nua?»

«'In Nyumaa -Kanyɔ nɛɛ 'mi -ylae: «-In -sɔ 'wu, -in mni -Damasigbe nukplɛ, 'in -we weee -Lagɔv gbaa, -in nu lɛ, -mɔ wa yia -mi -yla we gbaa.» ¹¹In ka 'lv wee saan

'tite -minu 'gbv, na nɔnɔnya kpaa na sɔ la, 'in wa yia 'mi -Damastv kwa.

¹²«-Mɔ -Damastv, nyumɛ yabhlo mi -bha, 'mɔ wa laa Ananiastv. Nyumɛ ɔ zva -bha -Lagɔv, 'mɔ ɔ -mia, 'in ɔ zva Moizuv tite 'nɔvηwe. -Damasigbee Zuifu weee gbaa gbuɔvɔvɔ gbu ɔ daa. ¹³Ananiastv yia na -gbe, ɔ 'yilgbea 'mi kwesi, 'in ɔ nɛɛ 'mi -ylae: «Sɔlv, na bheli, -na 'yili -blo!» -Bha -bhlokpade, na 'yili -bloa, 'in in yia ɔ -yɔyɔ vaa.

¹⁴«'In ɔ yia we -gudv 'mi -ylae: «-Amtaa dɔkpasu -Lagɔv ka -bha -mi -sa 'cin, -in 'ka ɔ dumagbu yibheli, 'in ɔ -wa Nyumɛ Tiklu, -in 'ka ɔ -yɔyɔ, -in 'ka ɔ 'dɛɛ weli 'nv. ¹⁵Nu, ɔ gbudayinyɔ -na yia -zɛa. 'In -we -in 'yia -yɔ, 'in -in 'nua, -in 'ka we gba dɔdɔvɔvɔ -nyuma weee -yla. ¹⁶'In -slɛɛn, lɛɛ ka 'gbv -na wua? -In -sɔ 'wu, -in yi, -in la Nyumaa -Kanyɔv 'ηni, wa 'ka -mi bapizee, -Lagɔv 'ka -mi -yɔwɔlv, -na gbunyii 'ka -mi kweyli 'bhv.»

Pɔlv gbaa sa -Lagɔv tiea ɔ, nyuma 'nta Zuifu, wa -gbɛɛ gbu

¹⁷«-Muv 'bigv, in yia lɔbhiti -Zeluzalemv. 'Yli yabhlo nya, in mi -Lagɔv bhuhhoeda -Lagɔvudu 'kadu zɔ, 'in Nyumaa -Kanyɔv yia 'mi 'klɔtlali na 'yli 'wu. ¹⁸'In, in 'yia Nyumaa -Kanyɔv -yɔ, 'in ɔ nɛɛ 'mi -ylae: «-In 'pulo kwe la, -in 'bhv -Zeluzalemv sliv! Nu, na gbu -na yia gbaa, -mɔ -nyuma 'na 'ka we -yɔvηwnu.»

¹⁹«'In yia we 'bigupalie: «Nyumaa -Kanyɔv, wa 'de -yi we 'ji nu, in ka -Lagɔvudunya zɔ 'pllv, 'in nyuma -wa ηwnua -na gbu -yɔ, -zugba na pa wa -kaslv 'wu, 'in na seli wa. ²⁰'In da wa 'kaa -na gbudayinyɔv Etientv 'bha, -ami mi 'ya -bha. -Wa mia ɔ 'bhada, in ka wa ηwnunu, 'in in yia wa -bananya 'yliyɔv.»

²¹«'In Nyumaa -Kanyɔv nɛɛ 'mi -ylae: «-In mni, nu, tiea na yia -mi 'pipi, nyuma -wa 'nta Zuifuv gbegbein!» »

Pɔlv nɛɛ Wlɔmvu 'slujaa -kanyɔ -yla nu, Wlɔmvu -dɔdɔwɔlakpe ɔ -mia.

²² Nyumaa -zlo pɔlva Pɔlv yukwli tuklu, tɔun, ɔ yia welunya -minu gbagbie bhia. 'In wa yia 'wɔkpɔkɔpte bhlie: «A -sa nyume ni la! A 'bha ɔ! ɔ 'ni we 'klv -ka, ɔ 'ka 'yliyɔgada -tv, dɔdɔ ni -gu!» ²³ Wa 'kɔtia 'wu 'tuteɛ, wa vitelia wa -bananya, 'in wa yia bla yalt 'mni. ²⁴ Wlɔmvu 'slujaa -kanyɔ 'kadu nɛɛ, wa 'pa Pɔlv 'slujaa -budu 'kadu zɔ. Wa 'ka ɔ selt, 'in gbu -we ka 'gbu nyumaa -zlo mia sa ɔ 'wluo 'kɔpɔlɔda, ɔ 'ka we gba, 'in -mɔɔ 'ka we 'nu. ²⁵ 'In da wa gbuan Pɔlv wa 'ka ɔ selta yi, tɔun, 'slujaa glv gbuu 'yugalnyɔ mia -bha, Pɔlv yia ɔ layibha 'lee: «We se mi aun -yla, a 'ka *Wlɔmvu -dɔdɔwɔlakpe selt, -zugba a 'ni -slɔ ɔ -yɔgbu 'wɔbhuu?»

²⁶ Da ɔɔ 'slujayu 'nua welt -minu, 'in ɔ yia 'slujaa -kanyɔ 'kadu welt kwa, ɔ nɛɛ ɔ -ylae: «Lee -lu -na yi yaa de lenua? ɔɔ nyume -mɔnti, Wlɔmvu -dɔdɔwɔlakpe -wa!»

²⁷ 'Slujaa -kanyɔ 'kadu yia Pɔlv 'yia, ɔ bea ɔ -yɔ. ɔ yia ɔ layibhae: «Gba gbuzɔnu, Wlɔmvu -dɔdɔwɔlakpe -in -mia 'piɛn yi?»

Pɔlv yia we 'bɔgɔpalt: «In, 'mɔ in -mia.»

²⁸ 'In 'slujaa -kanyɔ 'kadu nɛɛ: «'Gwezi 'kadu in pɔlva 'bhie, in yia Wlɔmvu -dɔdɔwɔlakpe -zɛ.»

'In Pɔlv yia we 'bɔgɔpalt: «-Ami mia, gwal wa gwalɔla 'mi we.»

²⁹ -Bha -bhlokpade, -wa 'ka yaa Pɔlv selt, 'in ɔ 'ka gba, -maa yia ɔ gwevla. Da 'slujaa -kanyɔ 'kadu yibhelia we 'ji nu, Pɔlv -ɔ ɔ gbuan, -mɔɔ mi Wlɔmvu -dɔdɔwɔlakpe nya, 'in ɔ 'de yia nyano nu.

Pɔlv mi gbɔwliwɔdunya 'yu

³⁰ Gbu -we Zuifu dia Pɔlv 'wlu, 'slujaa -kanyɔ 'kadu 'yibha ɔ 'ka we 'wulanu kɔɛɛn kɔɛɛn. We 'gbu, zli zlia, 'in ɔ yia ɔ gbuan -llukpe 'wusa. 'In ɔ yia -Lagɔbubɔnyaa -cian -yɔ gbɔwliwɔdunya 'wɔlgbeli. 'Bhie, ɔ -yɔ Pɔlv yia wa 'yu yi.

23 Pɔlv ylaa gbɔwliwɔdunya flulu, ɔ nɛɛ: «Bheliaun, in ka -Lagɔ 'yu nɔ 'nanuu, na dli 'ni 'mi gbu 'nye, 'in we yia -zeɛn yli -minu yli.»

² 'In -Lagɔbubɔnyaa -kanyɔ 'kadu Ananiasi nɛɛ -wa mia Pɔlv kwesi -ylae: «A 'pa ɔ nɔwe -gu -lu!»

³ Tɔun, Pɔlv nɛɛ ɔ -ylae: «Welt 'sɔ -nyume, -mi -Lagɔ yia bhutia! -Bha -in -dia la, -zugba -na bhu na -yɔgbu 'wu titee sɔlv, 'in -in nɛɛ, wa bhiti 'mi. Tite 'ni 'sa gba.»

⁴ -Wa mia Pɔlv kwesi, -maa nɛɛ ɔ -ylae: «-Lagɔbubɔnyaa -kanyɔ 'kadu -na velia yi?»

⁵ Pɔlv yia we 'bɔgɔpalt: «Na bhelia, in 'ni we 'ji -yi nu, -Lagɔbubɔnyaa -kanyɔ 'kadu ɔ -mia. Nu, we mi celida -Lagɔsebhe 'wwe:

«-In 'na gbali gbɔnyuu -na nyumaa 'yugalnyɔ -yla -ni!» »

⁶ Pɔlv -yi we 'ji nu, nyumaa -zakpa ɔ -wa gbɔwliwɔdunya. -Zakpa -bhlo -wa *Sadusenyuma, 'in -zakpa 'sɔnu -wa Falizinyuma. We 'deɛ 'gbu ɔ yia 'wɔkɔtɔ 'tuteɛ wa 'yue: «Bhelia, Falizinyume in -mia, 'in Falizinyumɛɛ 'yu in -mia. Tɔltɔnyaa 'wɔsɔsue in dia dli 'wuu 'gbu, wa mia da na -yɔgbu 'wɔbhuda.»

⁷ Da Pɔlv gba 'saa, Falizinyuma -yɔ Sadusenyuma yia kpelte bhli, 'in wa yia 'wodo 'sɔ. ⁸ Nu, Sadusenyuma nɛɛ, tɔltɔnyaa 'wɔsɔsue 'ni -mi, 'anzinya -yɔ zuzu 'ni la -mi, 'in -zugba Falizinyuma yibhelia we nu, we 'de weɛɛ mi la.

⁹ 'In nyumaa -zlo mi 'wɔkɔpɔda 'tuteɛ, 'in Falizinyumaa tɔlva -wa -wa -Lagɔɔ titee gwesanya, -maa yia Pɔlv lupɔ 'kua 'tute nya. Wa nɛɛ: «-A yi we -yɔ nu, nyume -mɔnti 'ni gbɔnyuu yabhlogbɔɔ lenu. -De zuzu yabhloo, -de 'anzi yabhlo gba ɔ -yla gbɔv, nyɔɔ -yi we 'jia?»

¹⁰ Wee -zɛɛ kpukpaltɔ 'wu, wa yi Pɔlv 'yilistsalu 'gbu, nyano yia 'slujaa -kanyɔ 'kadu dlu slo. 'In ɔ nɛɛ ɔ 'sluja -ylae, -maa

-sa Pólw wa nyidi, wa kwa ɔ 'slujaa -budu 'kadu ɔ lɔ.

¹¹-Muu 'biguu sabɔ bea, Nyumaa -Kanyɔ yia Pólw 'klutlali, 'in ɔ nɛɛ ɔ -ylae: «-ln 'temani dli! -ln ka na gbu gba -seli -Zeluzalem, we mi nu, -in gba 'ya we Wlɔmugbe nukple.»

Zuifu zva Pólw 'bhabhagbu

¹²-Muu zli zlia zlvkpe, Zuifu -zakpa -bhlo yia welt -bhlo bhli, 'in wa yia bi -Lago 'yu nu, wa 'nɪ -slɔ Pólw 'bha, wa 'na 'ka li 'in wa 'na 'ka 'ma. ¹³Nyuma -wa bhli welt -muni, wa ka nyumaa glv 'sɔ -guzi. ¹⁴'ln wa yia -Lagɔbɔbɔnyaa -ctan -yɔ nyuma kpasu -gbe mni. 'ln wa nɛɛ -maa -ylae: «-A ka bi -Lago 'yu, nu, -a 'nɪ -slɔ Pólw 'bha, -a 'na 'ka -lu yabhlogbɔɔ li. ¹⁵'ln -sleen, amia -yɔ gbuwliwudunya bhli welt -bhlo, 'in a 'ka 'slujaa -kanyɔ 'kadu -yla gba nu, ɔ -la aun Pólw -dawli nya, a 'yibha a 'ka ɔ -yɔgbu 'wusisali tiklu. We -ka -amia, -a ka -amta 'de lamnazi -a 'ka ɔ 'bha, 'bhie, ɔ 'ka -seli nyini.»

¹⁶'ln welt wa bhli Pólw daa, ɔ bhɔɔɔ 'yu 'nva we, 'in ɔ yia 'slujaa -budu 'kadu ɔ Pólw 'di -salta mni. ¹⁷Tɔn, Pólw laa 'slujaa glv gbuu 'yugalnyɔ yabhlo, 'in ɔ nɛɛ ɔ -ylae: «-ln kwa nyimesloyu ni 'slujaa -kanyɔ 'kadu -gbe, nu, ɔ ka gbu yabhlo ɔ 'ka we gba ɔ -yla.»

¹⁸ɔ 'sluja -yɔ ɔ nyimesloyu yia 'slujaa -kanyɔ 'kadu -gbe mni, 'in ɔ nɛɛ ɔ -ylae: «-Kaslunyime Pólw laa 'mi, ɔ nɛɛ: in -la -mi nyimesloyu ni. -Mɔɔ ka gbu yabhlo ɔ 'ka -mi -yla we gba.»

¹⁹'Slujaa -kanyɔ 'kadu kpa nyimesloyu ɔ la, ɔ -yɔ ɔ vlaa gwe -se, 'in ɔ yia ɔ layibhae: «Lee -gbu -in 'yibha -in 'ka 'mi -yla gba?»

²⁰'ln nyimesloyu yia we 'bigupale: «Zuifu ka welt -bhlo bhli nu, -in kwa cɪzi Pólw gbuwliwudunya 'yu. Gbaa wa yia -dawli nya nu, gbuwliwudunya 'yibha wa 'ka ɔ -yɔgbu 'wusisali tiklu. ²¹'ln -in 'na 'nɔnɔ wa welt -ni! Nu, -wa zizea ɔ 'bhab-

hiee 'gbu, wa mneni nyumaa glv 'sɔ -guzi. Wa ka bi -Lago 'yu, wa nɛɛ, wa 'nɪ -slɔ Pólw 'bha, wa 'na 'ka li, 'in wa 'na 'ka 'ma. Nu, -sleen, wa ka lamnazi, -na welt wa mia wuda.»

²²Da ɔ 'slujaa -kanyɔ 'kadu gbaa nyimesloyu -yla nu: «-We -in gbaa da 'mi -yla, -in 'na gbalt we nyime yabhlogbɔɔ -yla -ni.» 'Bhie, ɔ yia -mɔɔ 'yitide, 'in -mɔɔ yia mni.

'Slujaa -kanyɔ 'kadu kwa Pólw Felisu -gbe

²³-Muu 'bigu, 'slujaa -kanyɔ 'kadu laa ɔ 'slujaa glv gbuu 'yugalnya 'sɔ, 'in ɔ nɛɛ wa -ylae: «'Slujaa 'wlu -bhlo (200) klaa, numesvɔn -gub 'slujaa glv ta 'ya kugbuu (70) -yɔ 'slujaa 'wlu -bhlo kaa 'li kwɛɛ, a gbeli da wa 'wlu. 'ln a 'de weee mnazi la, jibheza lelu gbomnuanu nya, a 'ka Seza -legbe nukple mni. ²⁴A mnazi numasvɔn -yɔ, 'in a 'ka Pólw 'wubhu we -gu, 'in a 'ka ɔ duduv 'wlulapulnyɔ Felisu -gbe kwa -dlɔɔ.»

²⁵'ln ɔ yia 'sebhe celɛ:

²⁶Duduv 'wlulapulnyɔ Felisu 'kadu, -amɪ Klodv Liziasɪ saa -mi fu.

²⁷Nyime -ɔ in 'paa de -mi yoo, Zuifu ka ɔ kpa, wa 'ka ɔ 'bha. 'ln da in 'nva nu, Wlɔmɔ -duduwlakpe -wa, 'in in -yɔ na 'sluja yia mni, in yia ɔ wa kwɛɛ -sa. ²⁸'ln 'yibha gbu -we Zuifu dia ɔ 'wlu, in 'ka we 'ji 'nu. We 'gbu, in yia ɔ wa gbuwliwudunya 'yu kwa. ²⁹'ln ka we -yɔyɪ nu, wa 'dee titee 'gbu, wa dia ɔ gbu 'wlu. 'ln wa 'nɪ mneni wa 'ka ɔ gbu yabhlogbɔɔ -yla lapali, -we ka 'gbu wa 'kaa ɔ 'bha, 'in wa 'kaa ɔ -kaslu 'wupa, we 'nɪ 'yɪɛ. ³⁰'Bhie, wa yia 'mi welt kwɛɛ, Zuifu ka ɔ -yɔgbu zu. -Bha -bhlokpade, in 'paa ɔ yoo -na -gbe. 'ln in nɛɛ ɔ gbuwliwudunya -ylae, wa 'kla ɔ -na -gbe.

³¹-We 'slujaa -kanyɔ 'kadu gbaa, ɔ 'sluja ka we lenu. Wa 'bhua Pólw 'wu sabɔ,

'un wa -yo ɔ yia Antipatlisugbe nukple mni. ³²-Mvu zli zlia, 'in 'sluja mia bhu -gu nda, -maa yia 'slujaa -budu 'kadu zo lubhiti. 'In wa yia 'sluja mia numasvun -gu 'yitide, -maa -yo Pɔlv yia 'yoo 'yliyɔv. ³³'Sluja mia numasvun -gu nynia Sezalee, 'in wa yia dudv 'wlulapilnyo 'sebhe yoo 'nye, 'bhie, wa yia ɔ Pɔlv 'klvslolu. ³⁴Dudv 'wlulapilnyo zelia wee 'sebhe, 'in ɔ yia Pɔlv layibha: «Dudv -mvmv ka nyume -in -mia?» 'In Pɔlv yia we 'bigupalie: «Silisi -nyume in -mia.» ³⁵'In ɔ nee ɔ -ylae: «-Wa dia -mi gbu 'wlu, wa -ka yi, 'in na yibhaa -mi la.» 'In ɔ nee, wa kwa Pɔlv Ewlovv gbuwbhubudu 'kadu zo.

Zuifu dia Pɔlv gbu 'wlu Felist 'yu

24 'Yli gbu 'plia, -Lagɔbɔvnyaa -kanyo 'kadu Ananiast yia Sezalee nyni. ɔ -yo nyuma kpasɩ tɔlv -yo *lɔpanyo yabhlo wa laa Telutuli. 'In wa yia Pɔlv 'klaa yi dudv 'wlulapilnyo Felist 'yu.

²Wa laa ɔ, 'in Telutuli yia ɔ gbu 'wludidie bhli dudv 'wlulapilnyo Felist 'yu: «Felist 'kadu! -Na 'gbu -a kaa da 'wutvte -dlɔv weee. 'In gbunya -in 'bhitia gbuyilo nya, mv saa -amtaa nyuma 'wu. ³-Lu -zvzv weee -a yia, da weee, 'yli weee nya, we 'gbu -a paa -mi fuo dli weee nya. ⁴'In un 'ni 'yibha, un 'ka -na 'bi 'wugwleli, we 'dɛɛ 'gbu, -mi na bhuhoe, -in 'nye -ain bhla -sele, -na dli -zvzv nya, -in 'ka -ain yukwli pulv.

⁵«-A ka we -yoyi nu, nyume -mɔnɩ, nyume 'nyuu 'degbolu -wa. Nyumaa -zakpa -bhlo wa laa Nazaletɩ -nyuma, wa 'yugalnyo -wa. Zuifu weee ɔ pupalia 'wu dudv weee -gu. ⁶'In ɔ ka we layla 'debhie nu, ɔ 'ka -amtaa -mɔwlv -Lagɔbudu 'kadv 'ɣni -nyumɔ, 'in -a yia ɔ kpa. [-A 'yibha -a 'ka ɔ -yɔgbv 'wvbhu -amtaa titee sɔlv. ⁷'In 'slujaa -kanyo 'kadu Liziasɩ yia yi, 'in ɔ yia ɔ -ain kwɛɛ -sa -gla nya. ⁸'Bhie, Liziasɩ nee Pɔlvv gbowludunya -yia, wa yi -mi 'yu.] We -ka -na de 'yibha

ɔ la, 'in -in 'kaa we 'jiyibheli nu, gbu -we -a dia ɔ 'wlu, gbuzɔv -wa.»

⁹'In Zuifu -maa yi 'yaa Teetulusu weli -gu 'yiligbe, 'in wa nee: «Cun, -we ɔ gbaa de, gbuzɔv -wa.»

Pɔlv gbaa ɔ 'dɛɛ -gvgbv

¹⁰'In dudv 'wlulapilnyo yia Pɔlv -yia sɔ 'pa, nu, ɔ gba. 'In Pɔlv nee:

«In -yi we 'ji, -in ka -zv duun li, -zugba -na bhu -amtaa nyumaa -yɔgbv 'wu. We 'gbv, na dli 'te 'wu, in 'ka na 'dɛɛ -gvgbv gba.

¹¹«-In mneni -in 'ka we 'wusisalt -na 'de nya, nu, -ami nynia -Zeluzalemv, un 'ka -Lagɔ bvbɔ, we 'yli kugbua le 'sɔ 'ni -slɔ 'pli. ¹²Nyume yabhlogbɔv 'ni 'mi 'yl, -zugba na -yo nyume kpeli -Lagɔbudu 'kadu zo. 'In nyume yabhlogbɔv 'ni 'mi 'wutlali, -zugba na bhu nyumaa -zloo dli 'wu -Lagɔbudunya zo -yo daputu, 'gbe nukple. ¹³'In -sleen, gbu -we nyuma -manɩ dia da 'mi 'wlu, wa 'ni mneni wa 'ka we 'wyleli -mi -yia. ¹⁴-Mv bhla, -we in 'ɣwnua -yo -mi 'yu, mv ni: -amtaa dukpasu -Lagɔ na bvbɔa, 'Yloogbv -lolu -we ka gbu wa'a laa gbuzɔv, we -gu -nɔvve nya. 'In -we weee mia celida Moizɩ titee 'sebhe -yo -Lagɔgbv -falpanyaa 'sebhe 'wu, 'in na zva we dli -gu. ¹⁵Sa wamia dia -Lagɔ dli 'wu, 'sa -ami na dia -Lagɔ dli 'wu. Nu, nyuma tuklu -yo nyuma 'nyii 'sɔ, 'wu wa yia -sɔa tlutlɩnya glaa. ¹⁶We 'gbv na gva la 'yli weee nya, 'in na dli yi 'mi gbu 'nye -Lagɔ 'yliya 'wu, 'in 'ya nyuma 'yliya 'wu.

¹⁷«Da un lia -zv duun daputu, 'in un yia -Zeluzalemv luyi 'gwezi nya, na nyuma 'wusaste -yo 'slaka -lii wlawlte -Lagɔ -yiaa 'gbv. ¹⁸Da un mia -Lagɔbudu 'kadu zo, 'in -Aziii Zuifu yia -mɔ 'mi 'yl, -we un mia lenuda mv ni, un mi -mɔwlvgbv lenuda. Nyumaa -zlo 'ni 'mi 'bi -mi, 'in -zle 'ni 'mi kwesi -mi. ¹⁹'In we -ka yaa nu, -Aziii Zuifu -tɔlv mia zlume -bha, -maa ka yaa na gbegein gbu dlu, ma

'kaa 'mi 'kla -na -gbe. ²⁰ Da wa kwaa 'mi gbuwliwodunya 'yu, gbonyuu in nua le wa 'ya -yo, nyuma -wa 'yigbea de, wa gba we -mi -yla. ²¹ In 'yigbea gbuwliwodunya 'yu, 'in in nee wa -yla weli 'tite nya: «Tlitlunya yia 'wusaa tlitlie lu! We nya wa -laa 'mi aun 'yu, a 'ka na -yogbu 'wobhu.» -De muv.»

²² Duvu 'wlulapilnyo Felist -yia -Zezuu 'Yloogblu -gogbu 'ji kpeen kpeen, 'in o yia we 'wolanu, -mo yia wee gbuwobhu yli lubeli. 'In o nee wa -ylae: «'Slujaa -kanyo 'kadu Liziasi -ka yi 'bhie, in 'ka amiaa gbu 'wobhu.» ²³ O nee 'slujaa glv gbuu 'yugalnyo -ylae: «-In di Pulu la -kasubudu zo. -In 'tide o 'yi, o 'ka o 'de -yla -tu. -In 'nye o 'talea 'yoo, wa 'ka o -yla -li lenu.»

Wa ka Pulu Felist -yo Dlusil 'yu kwa

²⁴ Yli sanume 'plia, Felist -yo o 'hwno Dlusil yia yi, Zuifonwno -wa. O nee wa -yo Pulu yi, 'in o 'ka o -Zezu Klisu dli -guzw weli yukwli pulu. ²⁵ In da Pulu bhlia nyumee nonobhu tiklu klaa, 'dee dli lakpakpie -yo -Lagoo nyumaa -yogbu 'wobhubhuee gbu gbagbie, 'in Felist yia nyano nu. 'In o nee Pulu -ylae: «-In mneni, -in 'ka -sleen mni. 'In da in -ka bhia, in 'ka -mi la lu.» ²⁶ Duvu 'wlulapilnyo Felist di yaa we dli 'wu nu, 'gwezi Pulu yi yaa o 'nyea. We 'gbu, o laa Pulu bhla weee nya, o -yo o 'ka 'di -sa.

²⁷ -Zu 'so 'plia, Posisu Fesitusu yia Felisu 'bigupulu. 'In Felist 'yibha o 'ka Zuifu dudunamanu 'gbu, o yia Pulu -kaslu 'wu ti.

Wa ka Pulu nyumaa 'wlulapilnyo 'kadu Fesitusu 'yu kwa

25 Da o nynthia wee duvu -gu, we 'yli ta 'pia, Fesitusu 'bhua Sezalee, 'in o yia -Zeluzalemu mni. ² -Lagobubonyaa -cian -yo Zuifu nyuma kpati yia Pulu 'kla o -gbe. ³ Wa nee Fesitusu -yla, o nu wa 'nani 'wu, 'in wa yia we hwe -yokpali

nu, o -la Pulu -Zeluzalemu lu. Nu, wa ka Pulu -yogbu zu, wa 'yibha wa 'ka o 'bha 'yloogblu. ⁴ In Fesitusu yia we 'bigupali wa -ylae: «Pulu mi -kaslu 'wu Sezalee, 'in dayli na 'degbolu bhitia -mo lu.» ⁵ In o yia we -gudie: «Amiaa -cian kwa 'mi yoo, we -ka nu, nyime -moni ka gbonyuu lenu, wa 'ka -mo we gba.»

⁶ Fesitusu li wa -gbe sa 'bhisa 'yli gbom-nua. 'Bhie, o yia Sezalee lubhiti. -Muv zli zlia, 'in o yia gbuwobhu -zejila 'yu ladi, 'in o nee wa -yo Pulu yi. ⁷ Da Pulu yia, Zuifu -wa 'bhua -Zeluzalemu, -maa yia o gbeli. 'In wa yia o gbonyii 'kadu -zlo 'wludi, 'in wa 'de 'ni mneni wa 'ka we 'wusisali tiklu. ⁸ Pulu mia o 'dee -gogbu gbada, o nee: «In 'ni gbonyuu yabhlog-boo lenu, Zuifu tite -yo -Lagobudu 'kadu -yo nyumaa 'wlulapilnyo 'kadu *Sezaa gbegein.»

⁹ Fesitusu 'yibha o 'ka Zuifu duvu namanu 'gbu, 'in o nee Pulu -ylae: «-In 'yibha -in 'ka -Zeluzalemu mni? Wa 'ka -mo -na -yogbu 'wobhu 'mi 'yuu?»

¹⁰ Pulu yia we 'bigupalie: «Sezaa gbuwobhu -zejila 'yu in 'yigbea da, 'in -bha wa 'kaa na -yogbu 'wobhu. In 'ni Zuifu -yla gbonyuu yabhlogbo lenu, 'in -na 'de -yi we 'ji zuzonu sa. ¹¹ We -ka na -yogbu, 'in gbu -we ka 'gbu wa 'kaa nyime 'bha, in -ka we lenu, in 'na 'ka tilituee daa gba <-unnya>. 'In we -ka nu, gbu nyuma -mani mia da 'mi 'wludida, we 'ni gbuzonu, nyime yabhlogbo 'ni mneni o 'ka 'mi wa yoo 'nye. In ka na gbu Sezaa 'yu kwa.»

¹² Nu, Fesitusu -yo o gbuwliwodunya bhia gbagbie, 'in o nee Pulu -ylae: «-In ka -na gbu Sezaa 'yu kwa, we 'gbu, Sezaa 'yu -na yia mnia!»

Wa ka Pulu Aglipa 'yu kwa

¹³ Yli sanume 'plia, nyumaa 'wlulapilnyo Aglipa -yo o bholo Belenisi yia Fesitusu fusaa yi Sezalee. ¹⁴ Wa mi -bha 'yli duun lida, 'in Fesitusu yia nyi-

maa 'wlulapilunyɔ Aglipa -yla Pɔlvu gbu gba. ɔ nɛɛ ɔ -ylae: «Nyime yabhlo Felisti tia -kaslv 'wv, ɔ mi da. ¹⁵Da un mnia -Zeluzalemv, *-Lagɔvbɔnyaa -cian -yɔ Zuifv nyuma kpasti yia ɔ 'kla nu, un 'pa ɔ -kaslv 'wv.

¹⁶«In un yia we 'bigupali wa -ylae: < Amia, Wlvmv -nyuma 'ni we bhlabhv, - a 'ka nyime ɔ gbowludunya yoo 'nye, - zugba ɔ 'ni ɔ 'dɛɛ -gugbv gba gbuvubhunyɔ 'yu.» ¹⁷'In waa nyuma -yɔ 'mi 'sɔ yia -seli yi dabvdu. 'In un 'ni kpeke, -muv zli zlia, un -dia gbuvubhu -zejila 'wu la, 'un in nɛɛ na 'sluja -yla, wa -yɔ ɔ nyime yi. ¹⁸ɔ gbowludunya yia yi. 'In gbunyii un pupali yaa 'wlukvun la, nu, 'mv wa yi ɔ 'wlu dia, wa 'ni -muv ɔ 'wlu di. ¹⁹Nu, wa 'dɛɛ -Lagɔvbvɛ -yɔ nyime yabhlo wa laa -Zezuu gbu -gv wa -yɔ ɔ 'sɔ kpelta. ɔ nyime ka tli, 'un Pɔlv nɛɛ, ɔ 'ni tli, ɔ -ga 'yliyɔ. ²⁰Sa un 'kaa gba gbu -mɪnɪ 'wv, un 'ni we -yi. Tɔvn, 'un in nɛɛ Pɔlv -yla, ɔ -ka 'yibha ɔ 'ka -Zeluzalemv mni, 'un wa 'ka -mɔ ɔ -yɔgbv 'wvbhulu, gbu -mɪnɪ -gv. ²¹'In Pɔlv yia ɔ gbu nyumaa 'wlulapilunyɔ 'kadu Sezaa 'yu kwa. ɔ 'yibha nu, -mɔ 'bhu ɔ -yɔgbv 'wv. 'In in nɛɛ, wa ti ɔ -kaslvbudu zɔ bhla -sɛɛ nya. -Muv 'bigv, un 'ka ɔ Sezaa 'yu kwa.»

²²Aglipa nɛɛ Fesitusv -ylae: «Na 'dɛ 'yibha un 'ka ɔ nyime -mɔnu wɛlt 'nv.»

Fesitusv yia we 'bigupaliɛ: «Cɪzɪ -na nva ɔ nyime -mɔnu wɛlt.»

²³-Muv zli zlia, Aglipa -yɔ Belenisi -yɔ nyumaa -dɔlv yia -budu 'kadu zɔ pla, we -yɔ 'slujaa -cian -yɔ wee 'gbee nyuma kpasti. 'In Fesitusv wɛlt -gv, wa -yɔ Pɔlv yia yi. ²⁴'In Fesitusv nɛɛ: «Nyumaa 'wlulapilunyɔ Aglipa, 'un amia weee -yɔ -aun mia da, a yla 'mɔ nyime ni. Zuifv weee ka ɔ 'klaa yi na -gbɛ -Zeluzalemv, 'un wa yi 'yaa -seli 'mi 'bi yi, -zugba wa kpi 'wv, wa 'bha ɔ. ²⁵-Ami ka we -yɔyɪ nu, ɔ 'ni gbunyuu yabhlogbɔ lɛnv, 'un wa 'ka -muv 'gbv ɔ 'bha. 'In ɔ 'dɛ yia ɔ gbu Sezaa 'yu kwa. We 'gbv, un nɛɛ wa kwa ɔ -mɔ

-gbɛ. ²⁶'In -we un 'kaa cɛlt -kpv na -kanyɔ 'wv ɔ 'gbv, we 'ni -mi. We 'gbv, un -yɔ ɔ yia aun 'yu yi, we -yɔ -mi nyumaa 'wlulapilunyɔ Aglipaa 'debbie 'yu. -In 'yibha ɔ la, 'un -we ɔ -ka gba, un 'ka we cɛlt. ²⁷Nu, we 'ni 'ylinant -ami 'yliya 'wv, un 'ka -kaslvnyime Wlvmv kwa, -zugba gbu -we ɔ nva lɛ, wa dia ɔ 'wlu, un 'ni mnɛni un 'ka we gba tklu.»

Pɔlv gbaa ɔ 'dɛɛ -gugbv nyumaa 'wlulapilunyɔ Aglipa 'yu

26 Aglipa nɛɛ Pɔlv -ylae: «-A ka -mi 'yoo 'nye, -in 'ka -na 'dɛɛ -gugbv gba.»

Tɔvn, Pɔlv 'paa sɔ, 'un ɔ yia ɔ 'dɛɛ -gugbv gba, ɔ nɛɛ: ²«Nyumaa 'wlulapilunyɔ Aglipa, na dli ment -zɛɛn bhabha. Nu, gbu weee Zuifv dia 'mi 'wlu, un 'ka we na 'dɛ 'wlu -sa -mi 'yu. ³-We ka gbu -wa, -in -yi Zuifv lenugbv 'cun 'nanv, we -yɔ gbu -we -gv wa kpɛlɛtia. We 'gbv, -mi na bhuhhoa, -in pulv 'mi yukwli dltie nya.

⁴«Sa un munnia 'wula na nyuma weee nyidi, we -yɔ -Zeluzalemv, 'un we 'ka gwɛdi na nyimeslɔ bhla na lenugbv mia, Zuifv weee -yi we. ⁵Wa -yi 'mi -muv 'bi ka 'wvgwɛ, wa mnɛni wa 'ka we gba, -zugba wa -ka we 'yibha. Falizinyuma ka kwɛɛ -amiaa -Lagɔv gbu -sua 'wv, wa lonyime yabhlo in -mia. ⁶'In -lu -Lagɔ gbaa ɔ 'ka -amiaa dukpasti 'nye, in dia dli 'wv 'gbv, wa mia na -yɔgbv 'wvbhuda -sɛɛn. ⁷-Amiaa nyumaa *zva kugbua lɛ 'sɔ dli mi we -gv, wa 'ka wɛlt nu lɛnvda 'yi. 'In wa bhuhhoa -Lagɔ 'kva 'tɛ nya, zlvkpe jibheza. Nyumaa 'wlulapilunyɔ Aglipa, wee wɛlt -mɪnɪ in dia dli 'wv 'gbv, Zuifv yia 'mi gbu 'wludi! ⁸Lɛɛ ka 'gbv, we mi amia Zuifv dlu nu, -Lagɔ 'ni mnɛni ɔ 'ka tltlunya 'wvbhu tltlie lva?»

⁹«Na 'dɛgbolu ka 'wlukvun lapupali nu, un mnɛni un 'ka Nazaletiyu -Zezuu 'ɣni lasa sɔ weee lv. ¹⁰'Mv un nva lɛ -

Zeluzalemv. -Lagobubonyaa -cian ka 'mi 'yoo 'nye, 'in un 'ka -Lagonyumaa -zlo -kaslv 'wupa. 'ln -wa gbaa wa 'ka wa 'bha, 'in na -yo -maa paa gwe. ¹¹ Zli tolva zli, 'in na pluta -Lagobudu zɔ. 'ln na palta wa 'klyie 'wu, 'in na gbaa -gla nya, wa veli -Zezu. 'Ce na pali bhaa wa -yo 'nyumee 'gbu mu nva le, 'in na mnia wa 'klyie 'wupalta laga -gv.

**Pɔlv gbaa sa Nyumaa
-Kanyɔ laa ɔ, we gbu
(Lngb 9.1-19, 22.6-16)**

¹²«-Muv 'gbu, 'ylɔ yabhloo zli, 'in un yia -Damasi mni. -Lagobubonyaa -cian 'nyea 'mi we se, 'in wa yia 'mi tie nu, un kpa -Lagonyuma. ¹³ Nyumaa 'wlulapilunyɔ Aglipa, 'yivgbagbu un mi 'yloogblv, 'in un yia san bhva yalt -yoyɔ. We -nyumalt -zi 'yiv, 'in we -nyumalt yia 'mi gbeli, we -yo na nononya. ¹⁴ -A 'de weee ka bhli dɔdɔ, 'in un yia weli yabhlo 'nu, -muv nee 'mi -yla zuifweli 'wv: «Sɔlv, Sɔlv, lee -lu ka 'gbu -na pali 'mi 'klyie 'wva? Lee -lu ka 'gbu -na zu -gla bhea, nee bhli zu -gla we -kanyɔɔ 'pa 'pa -pni zɔa?»

¹⁵«'ln un yia layibhae: «Na -Kanyɔ, nyɔɔ -in -mia?»

«'ln Nyumaa -Kanyɔ yia we 'bigupali 'mi -ylae: «-Ami -Zezu, -in mia 'klyie 'wupalida, -ami -wa. ¹⁶ -ln -sɔ 'wu, -in 'yiligbe -bhade! -We ka 'gbu un yia na 'de -mi 'kluslolu, mu nu: un ka -bha -mi -sa, -in 'ka na lubhonunyɔ -ze. 'ln -in 'ka 'ya na gbudayunyɔ -ze. 'ln -we -in 'yia -zeen -yo klaa, we -yo -we na yia ci -mi 'kluslolua klaa, -in 'ka we gba. ¹⁷ Zuifu -yo -wa 'nia Zuifu -wa ka -gbe un tiea -mi, na 'de yia -mi 'yliyɔzva wa gbegbein. ¹⁸ Wa -gbe na tiea -mi, -in 'ka wa 'yli -blo, -in 'ka wa nikpise 'wusa, -in 'ka wa zli 'klv -la. -ln 'ka wa -Saataan 'tite zɔ -sa, 'in -in 'ka wa -Lagɔɔ -gbe -la. 'ln wa -ka 'mi dli -gv zu, -Lagɔ 'ka wa gbunyuu 'wvɔ, 'in wa 'ka 'bi 'yɔ -Lagɔɔ -mɔwlv -nyuma glaa.»

Pɔlv gbaa lubho -we ɔ mia nudaa gbu

¹⁹«We 'gbu, nyumaa 'wlulapilunyɔ Aglipa, 'ylikakte -we 'bhva -Lagɔɔ -gbe, un 'ni we 'nuɔwe -sa. ²⁰ 'ln -Damasi -nyuma -yo -Zeluzalemv -nyuma -yla un gbaa -Lagɔgbv tia. 'Bhie, un yia Zudee -dɔdɔ weee -gv -nyuma -yo nyuma -wa 'nia Zuifu we -yla gba. 'ln nee wa -yla, wa 'bhiti wa dli, wa yi -Lagɔɔ -gbe, 'in wa lenugbv -slolu wa 'bhitibhitie sazɔnu sa. ²¹ -We ka 'gbu Zuifu yia 'mi kpa, -zugba un mi -Lagobudu 'kadu zɔ, 'in wa yia 'klɔ 'yɔ, wa 'ka 'mi 'bha, mu nu. ²² 'ln -Lagɔ zva 'mi 'yliyɔ, 'in we yia -zeen yli. 'ln mi -slɔ -bha, un 'ka ɔ gbudayunyɔ -ze nyuma weee 'yu, nyuma -kpva -yo nyuma 'kadɔ. Gbu -we -Lagɔgbv -falpanya -yo Moizi gbaa nu, le we yia nva, mu -bhloo 'de -ami na gbaa. ²³ 'ln nee sa bhee, sia -Lagɔɔ -Bhasanyɔ yia. Mɔ yia tɔltunya glaa 'wusɔa tia, 'in mɔ yia -Lagɔɔ zli gbu gbaa Zuifu -yo -wa 'nia Zuifu -yla.»

**Pɔlv nee nyumaa 'wlulapilunyɔ
Aglipa -yla, ɔ pla -Lagɔ**

²⁴ Pɔlv mi sa ɔ 'dee -gugbv gbada, 'in dɔdɔv 'wlulapilunyɔ Fesitusu yia 'wukpɔ: «Pɔlv, -sabhe bhaa -mi! -ln ka 'sebhe 'kpa duun, we ka -mi -sabhe 'wlu palt!»

²⁵ Pɔlv yia we 'bigupali ɔ -ylae: «Fesitusu 'kadu, -sabhe 'ni 'mi 'wlu -mi. Welunya un mia da gbada, gbuzɔnu -yo gbuyilo -weli -wa. ²⁶ Nyumaa 'wlulapilunyɔ Aglipa -yi we 'de weee 'ji. 'ln we 'gbu, un mneni un 'ka ɔ -yla wee gbu gba dli telv nya. Na dli mi we -gv nu, ɔ -yi wee gbu weee 'ji, -we ka gbu -wa, we 'ni lenv da yabhlo zizewiemɔ. ²⁷ Nyumaa 'wlulapilunyɔ Aglipa, gbu -Lagɔgbv -falpanya gbaa, -na zu we dli -gvv? Dli -na zu we -gv, un -yi we 'ji!»

²⁸ Aglipa yia we 'bigupali Pɔlv -ylae: «-Mi dli nu, -Lagɔ 'wu -na yia 'mi 'paa bhla -se ni nya yi?»

²⁹ 'In Pɔlv yia we 'biɔpali: «We yi desleen -zeoo, we yi ci -zeoo, -Lagɔ na bhubhoa, we 'ni -na 'de -bhloo gbu, 'in 'ya amia weee -wa mia da 'mi yukwli pulɔda -zeen, sa in mia da, amia 'ka 'sa -mi, we 'bhu 'llukpenya -mɪnɪ 'wv. Nu, in 'ni 'yɪbha wa gbuan ain -amɪ 'bhisa!»

³⁰ Nyumaa 'wlulapɪlɪnyɔ klaa, dɔdɔv 'wlulapɪlɪnyɔ klaa, Belenɪ -yɔ -wa weee -yɔ wa dia -bha la, 'in wa yia 'wɔsɔ.

³¹ Wa 'tlaa, 'in wa nee wa 'dekpva nyɪdɪ: «Nyume -mɔnɪ 'ni gbu yabhlogbɔɔ mɔɔ, 'in wa 'ka -mɔv 'gbu ɔ -kaslv 'wɔpa, 'in wa 'ka ɔ 'bha.»

³² 'In Aglipa nee Fesitusu -ylae: «Nyume -mɔnɪ 'ni yaa ɔ gbu nyumaa 'wlulapɪlɪnyɔ 'kadu Sezaaa -gbe kwa, -zugba -in ka ɔ 'yitide.»

Wa kwaa Pɔlv Wlɔmv

27 Da wa gbaa, 'glv 'kadu 'wv -a yia -gblaa -a 'ka Italii -dɔdɔ -gv mɪnɪ, 'in Wlɔmvɔv 'slɔjaa glv gbuu 'yugalɪnyɔ yabhlo wa laa Zulusv*, 'mɔ wa 'nyea Pɔlv -yɔ -kaslvnyuma tɔlvaa yoo. ² Adlamitu 'glv 'kadu yabhlo 'kaa -Azii -dɔdɔ -gvɔv 'glvɔv 'yɪligbedanya 'plɪlɪ, -a -gblaa we 'wv, 'in -a yia mɪnɪ. Tesalonikɪyɪ Alɪsitaku 'bhva Masedvanti, ɔ -yɔ -ain 'sɔ mɪ.

³ -Mɔv zlv zlv, 'in -a yia Sidɔngbe nɔkplɛ nyɪnɪ. Zulusv ɔ -mɪa Pɔlv kpada 'nanvɔv, -mɔɔ yia Pɔlv 'yoo 'nye, ɔ 'ka ɔ 'talea 'yia mɪnɪ, 'in -we Pɔlv -ka 'yubha, wa 'ka we ɔ 'nye. ⁴ Da -a 'bhva -bha de, -a nyɪnia 'nyunyɪdɪdɔdɔ wa laa Sɪplv kwesi, 'in -a yia we kakpe yabhlo -gv 'plɪlɪ, -pɪpɛ mɪ -ain yoo yidaa 'gbv. ⁵ 'Bhie, -a -dia Silisi -dɔdɔ -yɔ Panfilii -dɔdɔv gumunyu 'wv, 'in a yia Milaa nyɪnɪ, Lisii -dɔdɔ -gv. ⁶ -Bha Wlɔmvɔv 'slɔjaa glv gbuu 'yugalɪnyɔ yɪla Alezandlii gbee 'glv 'kadu mɪa Italii mɪnɪda, 'in ɔ yia -mɔ -ain 'pa.

⁷ 'Ylɪ duun nya, -a -tva 'nyu -gv nɔda yɪlɛlɛ 'glv nya, 'in -a yia sɪa bhabha, 'bhie, -a yia 'gbe wa laa Sinɪdɪ 'klv nyɪnɪ. -Pɪpɛ 'nɪ ɲwɪnɪ, -a 'ka -mɔ -gbeɪn mɪnɪ 'gbv, -a yia Salumonee 'plɪlɪ, 'in -a yia 'nyunyɪdɪdɔdɔ wa laa Kletu zɔgbeɪn mɪnɪ.

⁸ Sɪaste duun nya -a nɔnvaa wee 'nyuu kakpe, 'in da wa laa «'Glvɔv 'yɪligbelɪda -zɔnvɔnya», -a yia -bha de nyɪnɪ, Lazegbe kwesi.

⁹ -Amɪaa bhla duun ka lanyumɔvɔv, 'in 'glvɔv 'wv -nɔnvɛ yia 'ylɪnyumantɪ -ain -yɪla, -we ka gbu -wa, Zuɪfvɔv 'sun -pla bhla ka 'plɪpɪtɛ bhɪa, pepe†. We 'gbv, Pɔlv yia glvɔv nɔkplɛlɛ -lubhonvɔnya tɔlvaa -yɪla gbu lapalɪ: ¹⁰ «Na 'talea, in ka we -yɔyɪ nu, -amɪaa nɔnvɛ yia -ylɪnyumanta, nu, 'glv -yɔ we nɔkplɛlɛ 'gbanya yia -nyumɔa. 'In -a 'nɪ nu 'nanvɔv, -amɪaa 'debhie -gbolu yɪa -bha tɪtɪtɛ.» ¹¹ 'In Wlɔmvɔv 'slɔjaa 'yugalɪnyɔ yia 'glv 'kaduɔv 'papanyɔ -yɔ 'glvɔv -kanyɔɔ wɛlt dɪlɪ 'wɔdɪ, we 'ka Pɔlv wɛlt 'wuzi. ¹² Nu, wee 'glvɔv 'yɪligbelɪdaa ladɪtɛ 'nɪ 'ylɪnantɪ ɲwɔtɔlvɪyɪbhla. We 'gbv, nyuma duun nee, wa 'bhu -bhade. Wa 'yɪ 'klɪ, wa 'ka 'glvɔv 'yɪligbelɪda Fenɪsɪ mɪnɪ, -mɔ 'nyunyɪdɪdɔdɔ wa laa Kletɪ -gv. Wee dɔdɔv 'klv mɪ 'yɪlvɔv bhɪlɪlɪdaa sɔ 'sɔ lv. -Mɔ wa yia ladia ɲwɔtɔlvɪyɪbhla.

-Pɪpɛ 'kadu 'plɪa gumunyu -gv

¹³ 'Ylvɔv bhɪlɪlɪda kɔpɛsɔlv, -pɪpɛ yia 'plɪpɪtɛ bhɪlɪ -dlɔɔ. -Wa mɪa 'glv 'kadu 'wv, we mɪ wa dɪlɪ nu, -we wa pɔpɪalɪa, lɛ we yia nva. Wa 'bhua 'glvɔv 'yɪligbelɪnetɛ 'wv yalɪ, wa mɪnɪa, 'in wa yia 'nyunyɪdɪdɔdɔ wa laa Kletɪ -gv 'plɪlɪ. ¹⁴ 'In 'bɪ 'nɪ 'wɔgwɪlɛ, tɔvɔv, -pɪpɛ 'kadu yabhlo wa laa Elakɪlɔɔv, we yia 'nyunyɪdɪdɔdɔv -gɔgɔ 'wlv 'bhv. ¹⁵ -Pɪpɛ yia 'glv kwa, 'in nyume 'nɪ mɪnɪ ɔ 'ka we layɪgbelɪ tɪklɪtɪ 'gbv, -a yia -amɪaa 'de 'yitide, 'in -pɪpɛ yia -ain kwa. ¹⁶ -A 'plɪla 'nyunyɪdɪdɔdɔ 'kienyɪ

*27:1 Zulusv 'slɔja wa laa «nyumaa 'wlulapɪlɪnyɔ 'kaduɔv 'slɔja».

†27:9 Wee 'ylɪ -mɪnɪ 'biɔv, glvɔv 'pape yia 'ylɪnyumantɪ bhlaa 'ylɪnyunoo 'gbv.

wa laa Kodaaa zɔgbɛn, 'yɩv bhlilida kɔpɛsɔv, 'in -a nɩnia -bha, we yia -an 'wupa -se. 'In -a 'yia sa 'klu -zlo, 'in -a yia gbuwɔsaglv -yule yabhlo bɔzia 'glv 'kadu 'wlu 'wɔbhu. ¹⁷'In 'glv 'kaduv nukplɛ lubhonunya yia we -gblat. 'In wa yia 'glv 'kadu gbuan nyumaa -yɔbɛ -llukpe nya. Wa mɩ sɔda, wa yi Libii -dɔdɔ -gɩv -bɔsɛ -kakpe -gɩ bhlilii 'gbv, 'in wa yia 'glv 'kaduv 'naa 'wɔyɔglɔv, 'in wa yia 'sa wa 'de 'yitide, -pɩpɛ yia wa kwa.

¹⁸-Mɩv zli zlia, -pɩpɛ 'kadu mɩ -an lazukluda 'tɩtɛ -bhloo 'de, 'glv nukpla -nyuma yia gbanyaa vitelivitelie bhli, gumunyu lv. ¹⁹We 'yɩ tanɩv zli, wa yia 'glv 'kadu 'dɛɛ -yɔlvunɩaa vitelie bhli gumunyu lv, wa 'dɛɛ sɔ nya. ²⁰'Yɩ duun nya, -a'a 'yɩ 'yɩ -yɔ -zɛtɩ -yɔ, -zugba we -pɩpɛ 'kadu plɩ 'saa 'tɩtɛɛ. 'In -a yia -amɩaa 'dɛɛ tɩtɩtɩ dɩ -sa.

²¹'Bɩ ka 'wɔgwɩɛ, 'in -wa mɩa 'glv 'kadu nukplɛ, wa 'nɩ -lu yabhlogbɔɔ li. Tɔvɩn, Pɔlv 'yɩgbea wa nyɩdɩ, 'in ɔ nɛɛ wa -ylɛ: «Na 'talea, in nɛɛ yaa, -a 'na 'bhɩv Kletɩ -nɩ. A -ka yaa na wɛtɩ 'wɔwɩnu, -zugba -li 'na 'ka yaa sa -nyumɔ. ²²'In -sɩɛɛn, 'kva na paa an 'yɩ, a 'temanɩ dɩ. Nɩ, amɩaa lɩnyumɛ yabhlogbɔɔ 'na 'ka tɩ, 'glv 'kaduv 'dɛbhlogbɔɔ yia -nyumɔa. ²³-We ka gbv -wa, -Lagɔ -ɔ ka -nɩ in -mɩa, 'in -ɔ ka lubho na nva, ɔ 'anzi ka 'mɩ 'klɩtɩlɩ -zɛɛn sabɔ. ²⁴'In we nɛɛ 'mɩ -ylɛ: «Pɔlv, -in 'na nɩvɩ nyano -nɩ! Nɩ, we mɩ nɩ, -in 'tɩa *Sezaa 'yɩ, wa 'ka -na -yɔgbv 'wɔbhu. 'In -Lagɔ ka -mɩ 'nanɩ 'wɩv, -na 'gbv, -wa weɛ -in -yɔ wa mɩa 'glv 'kadu 'wv, -Lagɔ yia wa puea.» ²⁵We 'gbv, na 'talea, a 'temanɩ dɩ! Nɩ, na dɩ mɩ -Lagɔ -gɩ. Gbv -we -Lagɔ gbaa 'mɩ -yla, lɛ we yia nva. ²⁶Nɩ, bhɩa -a yia, 'nyunyɩdɩdɩdɩ yabhloo -gɔgɔ -gɩ.»

'Glv -wɩwɩɛ 'nyu -gɩ

²⁷'Yɩ kugbua lɛ -mɩvanɩv sabɔ, -zugba -pɩpɛ 'kadu mɩ -an kwada -bhlokpɛ Adliatiki -gumunyu -gɩ. -Mɔ

zli -nyɩdɩ, 'in we yia 'glv nukplɛ lubhonunya dɩ lasibhli nɩ, -a ka dɩdɩ -yɔɔɩpa. ²⁸'In wa vitelia 'nyu yibhɔv -llukpe 'nyu glv, we -tɔ 'wv 'metɩ glv -bhlo 'ya kugbua lɛ gbesɔ. Wa bea 'yugbɛn -sɛ, wa viteli 'yaa we, we -tɔ 'wv 'metɩ glv -bhlo 'ya gbɛta. ²⁹'In wa mɩ nyano nuda nɩ, -amɩaa 'glv 'kadu yi tukpa -gɔgɔ 'kadu 'wlu bhuv 'gbv, wa yia 'glv 'yɩgbelinɛtɛ -mɩvɩ 'nyu lv viteli 'glv lugbɛn, 'in wa yia zli zli zli wuda -tɩ dɩ sulo nya. ³⁰'In -mɩv bhla, 'glv nukplɛ lubhonunya 'yibha wa 'ka -flii -bho. 'In wa yia gbuwɔsaglv -yule kwɩli 'nyu lv. 'In wa nɛɛ -dawli nya, 'glv 'kaduv 'yɩgbelinɛtɛ wa vitelia we 'yugbɛn. ³¹'In Pɔlv nɛɛ Wɩmɩv 'slɔjaa glv gbuv 'yugalɩnyɔ -yɔ 'slɔja -ylɛ: «Nyuma -manɩ 'nɩ 'glv 'kadu nukplɛ -tɩ, a 'na 'ka 'pɩ.»

³²Tɔvɩn, 'slɔja yia 'glv -yule 'llukpenɩa -yɔdɩ, 'in wa yia we 'yitide, we 'ka gumunyu -gɩ mɩ.

³³Zli zli zli 'yɩ, Pɔlv laa wa 'dɛ weɛ lɩlɩlɩ -yɔ, 'in ɔ nɛɛ wa -ylɛ: «Amɩaa 'yɩ kugbua lɛ -mɩvɩ nɩ -zɛɛn, dɩ sulo nya, -zugba a'a 'bhu lɩlɩlɩ yabhlogbɔɔ 'wv, a'a lɩ we. ³⁴We 'gbv na laa an, a 'ka lɩ. Nɩ, we nanɩ 'yɩ a 'ka lɩ, 'bhie, a 'ka 'pɩ. Amɩaa lɩnyumɛ yabhlogbɔɔɔ 'nyɩ gɔ yabhlo 'nɩ mɩɔa yɩ!» ³⁵Weɩnya -mɩv 'bɩgɩ, Pɔlv 'bhua 'floo 'wv, 'in ɔ yia -Lagɔ fuo 'pa wa 'dɛ weɛ 'yɩbadɩ. 'Bhie, ɔ -dɩa we 'wv, 'in ɔ yia lɩlie bhli. ³⁶Tɔvɩn, wa 'dɛ weɛ 'temanɩ dɩ, 'in wamɩa yɩ 'yaa lɩ. ³⁷-Amɩa mɩa weɛ 'glv 'kadu nukplɛ, -a 'dɛ weɛ nyɩ nyumaa 'wlu -bhlo glv ta 'ya kugbua lɛ gbelibhlo. ³⁸Da wa lva, 'in wa yia bleyanya 'nyu lv viteli 'glv 'ka 'wɩtɩ fɛfɛ 'gbv.

³⁹Da zli zlia, 'glv nukplɛ lubhonunya 'nɩ dɩdɩ yibheli, 'in wa yia gumunyu sɔ yabhlo -yɔ -bɩsɛ -gɔgɔ -yɔyɩ. 'In wa nɛɛ wa 'ka -mɔ 'glv 'yɩgbelia mɩ, -de wa yɩ we mɩnɩi. ⁴⁰Wa -bloa 'glv 'yɩgbelinɛtɛnya, 'in wa yia we 'yitide gumunyu lv. 'In 'payɩ -we nya wa paa 'glv,

wa yia we 'llukpe -blo. 'Bhie, wa yia 'naa wee 'gluu 'yugbein zu, -pipe 'ka we kwaa 'gbu, 'in wa yia -buse -gɔgɔ -gu -gbein mnini. ⁴¹'In wa nynia gumunyuu sɔ 'sɔɔ nyidi -buseɛ -zlo -gu, 'in 'glu yia -bha zi. 'In wee 'gluu 'yugbein yia -buse 'wu pla, we 'ni mneni we 'ka nɔ, -zugba gumunyuu -gbugbu 'tite wla we lɔgbein.

⁴²'In 'slɔja 'yibha wa 'ka -kaslonyuma 'bha, -maa 'yabhlogbɔɔ yi -flii -bho llloloe nyaa 'gbu. ⁴³'In wa 'yugalnyɔ 'yibha ɔ 'ka Pɔlv gbu 'wusaa 'gbu, gbu 'slɔja pu-palia, ɔ nɛɛ wa 'na nunu we le -ni. 'In -wa -yia llo sa, ɔ nɛɛ -maa -yla, -maa -bho 'nyu lu tia, 'in wa 'ka -gɔgɔ -gu mni, ⁴⁴'in tɔlv mni wa 'bi, sufalɔnya -yɔ 'gluu falv -yɔlanente nya. Sanɛɛ 'sa, wa 'de weee 'tlaa -gɔgɔ -gu -dlɔɔ, 'in wa yia 'pu.

Pɔlv mi Maliti

28 Da -a 'pua, 'in -a yia 'nu nu, wee 'nyunyididudu wa laa Maliti.

²Wee 'gbee nukpla -nyuma ka -amɩaa 'lakpasu kpa 'nanuu. 'Nyu mi lvada, 'in ŋwɔtlɔ mi 'gbu, wa -dia -kosu 'kadu 'yi, 'in wa yia -a 'de weee 'bi 'nye, we kwesi.

³Pɔlv 'bhua -gbali pipi 'wu, ɔ yia we -kosu 'wu 'pa. 'In 'munime yia -kosuu sloo 'gbu -gbali pipi 'wu 'tla! We yia Pɔlv sɔ mu, 'in we yia we -yɔlane!

⁴Da 'nyunyididudu -gu -nyuma 'yia wee 'munime -yɔ bɩzɩda Pɔlv sɔ -yɔ, 'in wa nɛɛ wa 'dekpua nyidiɛ: «Ɔɔ nyime -mɔni, nyimebhanyɔ -wa 'piɛin. Ɔ ka gumunyu kwɛɛ -di, 'in -Lago 'ni ɔ 'pupugbu -yɔŋwuu.»

⁵Tɔun, Pɔlv vua sɔ 'wu, 'in wee tibhe yia -kosu 'wu -bho, ɔ ku 'ni glopo. ⁶Tɔlvu dlu nu, 'yɩa Pɔlv yia, 'in bhɩa ɔ yia -bha -bhlokpade, ɔ 'ka tli. 'In wa yia we -yɔyi nu, 'bi mi 'wugwleda, gbu yabhlogbɔɔ 'ni Pɔlv yɩda -mi. Tɔun, wa yia welt 'bhiti, 'in wa nɛɛ: «-Lago yabhlo -wa.»

⁷'Nyunyididudu -munu 'wɩlapɩɩnyɔ wa laa Publius, ɔ dudu mi wee da -mini kwesi. Mɔ kpa -amɩaa 'lakpasu 'yɩ ta, 'in

ɔ yia -aun ɔ -budu zɔ -gueli, ɔ 'talea 'bhisa. ⁸Publius dide mi lapɩda, ɔ ku -su, 'in ɔ kaa kakpa -yɔ. Pɔlv mɩa ɔ 'yia, 'in ɔ yia ɔ sɔ ɔ 'wluo lapali, ɔ yia ɔ 'gbu -Lago bhuhhoe, 'in ɔ yia ɔ jipe. ⁹-Muu 'bigu, wee 'nyunyididudu -guu guzunya tɔlv yia yi, 'in Pɔlv yia wa jipe. ¹⁰Wa ka -aun 'ylimani sɔ weee lu. 'In -amɩaa mɩbhla bea, -a -gblaa 'glu 'wu, -we weee -a 'nia -ka, 'in wa yia we -aun 'nye.

Pɔlv mɩa Wlɔmv

¹¹'Cu ta 'plia, 'in -a yia Alezandlii 'glu yabhlo wa laa «-Zluya -Lago» 'wu -gbla. 'Nyunyididudu 'glu 'yɩgbelida yabhlo wee 'glu -tua 'yɩgbeda ŋwɔtlɔyibhla. ¹²-A nynia Silakuzigbe 'wu, 'in -a yia -bhade -tu 'yɩ ta. ¹³-A 'bhua -bhade, -a mi 'nyu -gɔgɔ nɔnvda, 'in -a yia Wleziogbe nukple nyini. -Muu 'bigu, zɩ zɩa, 'yɩlu bhɩlida kɔpesɔlv -pipe yia 'plɩɩte bhɩi 'gbu, -a li 'yɩ 'sɔ 'yɩoogbu, 'bhie, -a yia Puzɔlvge nukple nyini. ¹⁴Wee 'gbe nukple -a yɩa -Lago nyuma, 'in -maa nɛɛ, -a li wa -gbe lɔkɔwlu -bhlo. Sanɛɛ 'sa, -a mɩa Wlɔmv. ¹⁵Wlɔmvu -Lago nyuma 'nua nu, -a mi -mɔ yida, 'in wa yia -aun yoo -saa yi tuklu Apiusu lɔkɔ 'wu, we -yɔ wee 'gbee da wa laa 'Lakpanyaa Zɔgubudu Ta. Da Pɔlv 'yia wa -yɔ, ɔ 'paa -Lago fuo, 'in we yia ɔ 'kuayli 'pa. ¹⁶Da -a nynia Wlɔmv, wa yia Pɔlv 'yoo 'nye nu, ɔ -yɔ 'slɔjayu mɩa ɔ ŋwekɔda -dɩlɩ -budu yabhlo zɔ la wa 'deɛ sa.

Pɔlv gbaa -Lago gbu Wlɔmv

¹⁷'Yɩ ta 'plia, 'in Pɔlv yia Zuifu mɩa Wlɔmv, wa 'yugalunya la. Da wa gbelia 'wlu, 'in ɔ nɛɛ wa -ylae: «Na bheliain, 'in 'ni gbu yabhlogbɔɔ lenu, -amɩaa nyuma -yɔ -amɩaa dukpasu lenugbu 'cunnya gbegein, 'in wa yia 'mi kpa -Zeluzalem, 'in wa yia 'mi Wlɔmv -nyuma yoo 'nye. ¹⁸Da -maa 'yibhaa 'mi la, -maa 'yibha yaa -maa 'ka 'mi 'yitide. -We ka gbu -wa, gbu -we in nua le, -we ka 'gbu wa 'kaa

'mi -kaslu 'wupa, 'in wa 'ka 'mi 'bha, we 'ni -mi. ¹⁹ Da -maa gbaa -maa 'ka 'mi 'yi-tide, Zuifu yia we -yɔwɔsɔlɔsɔ 'gbu, mu 'sua 'mi, 'in un yia na gbu -nyumaa 'wlu-lapilinyɔ 'kadu 'yu kwa. 'In -zugba, un 'ni 'yibha in 'ka na nyuma gbu 'wlu ladili. ²⁰ -We ka 'gbu, un yia aun la, 'in un 'ka aun -yla gbu gba, mu ni. Nu, nyume -ɔ Izlaelunyuma mia wuda, ɔ 'gbu in mia da gbuan -llukpe -mni 'wu.»

²¹ 'In Zuifu nɛɛ ɔ -ylae: «Na -yɔsebbe yabhlogɔɔ 'ni -slɔ Zudee -dudu -gu 'bhu, 'in we 'ka -amtaa -gbe yi. 'In -amtaa bheli yabhlogɔɔ 'ni -slɔ mɔ 'bhu, ɔ 'ka -na gbonyuu gbaa yi -aun -yla. ²² -Muu bhla, -a 'yibha gbunya -na pupalia 'wlukuvn la, -in gba we, -a 'ka we 'nu. -A -yi we 'ji nu, da weee, nyuma sɔlva -na zva -yɔ 'wu.»

²³ Wa -yɔ Pɔlu yia 'yli yabhlo zu, 'in wee 'yli nynia, da ɔ -gua, 'in wa -zlo yia -bha yi. We 'ka zlukpe -yɔbhu, we 'ka jibhe yli, Pɔlu yia -Lagɔɔ nyumaa 'wlu-lapiligbu gba wa -yla, 'in ɔ yia wa -yla we 'ji gba. ɔ 'yibha ɔ 'ka wa lu -Zezuu gbu nyaa 'gbu, ɔ yia Moizu tite -yɔ -Lagɔgbuu -falipanyaa 'sebhe zeli wa -yla. ²⁴ Gbu ɔ mia gbada, we ka -zakpa -bhlo lu, 'in tɔlva nɛɛ -maa 'nia we -yɔŋwnu. ²⁵ 'In wa mi kpelida, -zugba wa mni. Pɔlu nɛɛ wa -

yla bhee: «Zuzu 'Pupa ka zlume zukpa, da ɔ gbaa amtaa dukpasɔ -yla gbu -Lagɔgbuu -falipanyɔ Ezaiii ŋwe nya! ɔ nɛɛ nu:

²⁶ «-In mni, -in gba nyuma ni -ylae:

«Gbunya a yia 'nva sa 'nanuu,

'in a 'na 'ka we 'ji 'wulanu.

-Li a yia ylaa sa 'nanuu,

'in a 'na 'ka we -yɔyi.»

²⁷ Cɔn, waa nyuma -mant ka wa dli 'temani,

wa ka wa yukwli 'wɔsulu,

'in wa yia wa 'yli 'mu.

Wa yi layi wa 'yli nya,

wa yi 'nu wa yukwli nya,

'in wa yi gbu 'wulanu wa dli nya.

Wa 'ni 'yibha wa 'ka na -gbe lobbhiti,

in 'ka wa pue.» »

²⁸ 'In Pɔlu yi 'yaa we -gudɛ: «A yibheli we 'ji nu, nyuma -wa 'nia Zuifu, -Lagɔ ka wa nyumaa gbuwɔsaweli yoo 'pa. 'Nva -maa yia we.» [²⁹ Da Pɔlu gbaa welunya -mni, Zuifu -yɔ kpelukpelie 'tute yia mni wa 'dekpua nyidu.]

³⁰ -Budu -we Pɔlu 'pena, ɔ li we zɔ zu 'sɔ, 'in -wa weee yia ɔ 'yia wee -budu zɔ, sɔ 'sɔ nya ɔ kpaa wa. ³¹ -Lagɔɔ nyumaa 'wlulapiligbu Pɔlu gbaa, 'in ɔ solua Nyumaa -Kanyɔ -Zezu Klisu gbu, dli -telɔ weee nya, sa -dlɔɔ.

'Sebhe Pɔlv 'paa Wlomu -nyuma yoo

Nu, -Lagonyuma mia Wlomugbe 'wu, 'ma *Pɔlv 'paa 'sebhe ni yoo. ɔ nee wa -yla wee 'sebhe 'wu nu, nyuma 'ni mneni wa 'ka -Lagɔ -yɔlanyni wa 'deɛ lagɔvɛ nya. Nu, nyuma -ka -Zezu *Klisi dli -gu zu, 'in -Lagɔ tia wa gbunyii 'wu, 'in ɔ nyea wa 'yliyɔgagie lolu.

Fusawelt

1 -Ami, -Zezu Klisi lubhonnyɔ, *Pɔlv, -ami celta ain 'wu. -Lagɔ laa 'mi, 'in 'ka ɔ *tietienyɔ -ze, mɔɔ -saa -bha 'mi ɔ gbuv gbada.

²Wee -Lagɔgbu mia de ni, -Lagɔ ka bha we gba ɔ gbuv -falɔpanyaa gbegbein, 'in wa yia we celi *-Lagɔsebhe 'wu. ³ɔ 'Yuu -gugbu we gbaa. Nu, 'mɔ wa gwalta ɔ dukpasa, nyumaa 'wlulapilnyɔ *-Davidu zɔyali, nyume -kpua 'bhisa. ⁴Zuzu 'Pupa -sɔlua 'tite nya nu, mɔ -wa -Lagɔɔ Yu, ɔ ka tilitunya glaa 'wusɔɔ 'gbu. ⁵ɔ -amtaa -Kanyɔ -Zezu Klisi mia ni, ɔ gbegbein -Lagɔ nva -ain 'nant 'wu, 'in -a yia ɔ tietienya -ze ɔ 'ɛnu 'gbu -a 'ka dudugv -nyuma weee ɔ 'tite -sɔlu, 'in wa 'ka ɔ weli 'nuɛwe zu dliɔzɔve nya. ⁶-Wa ɔ -saa -bha wa 'ka ɔ weli 'nuɛwe zu, a mi wa glaa, -we ka gbu -wa, ɔ ka 'ya amia la -Zezu Klisi -nu nya.

⁷Amia weee, -mɔ *Wlomu, amia -wa ka ze -Lagɔ -kalti, 'in amia -wa ɔ laa a 'ka -mi tklu, nu, -amtaa Dide -Lagɔ -yɔ -amtaa -Kanyɔ -Zezu Klisi ɛwna ain 'nyu la, 'in wa 'nye ain 'wɔtɔtɔve -dɔɔ.

Pɔlv 'yibha ɔ 'ka Wlomu -nyuma 'yi

⁸Tiatia mia, -Lagɔ na paa fuo -Zezu Klisi ɛnu nya, a 'de weee 'gbu. -We ka gbu -wa, dli a zva, we 'di ka 'gbe weee -gulammeni. ⁹-Lagɔ, -ɔ ka lubho in mia nuda na dli weee nya -Lagɔgbuv gbagbie nya, ɔ -yi we 'ji nu, -we na gbaa gbuzɔnu

-wa. We 'gbu, in -ka -Lagɔ bhuhhoeda -mi, amtaa 'ɛnu'i bɔ -mɔ. ¹⁰Zlabhueɔ, na bhuhhoea ɔ, ɔ 'ka 'mi 'yoo 'nye, in 'ka amtaa -gbe mni. ¹¹Nu, amtaa 'yiyee 'tu mi 'mi 'bhada. In -ka amtaa -gbe yi, -Lagɔɔ Zuzu wlawlalu a yia 'yia na gbegbein, 'in a 'ka dli 'teman. ¹²Nu, in 'yibha in -mi aun glaa, 'in -a 'ka 'kuayli 'pupal nanuv dliɔzɔve -yɔ amtaa -nu 'sɔɔ gbegbein.

¹³Bhelian, -we in 'yibhaa a yibheli 'ji, mu -wa nu, amtaa -gbe na yi yaa yia -zakpa duun, 'in in 'ni -sɔ we 'yoo 'yi. In -ka -mɔ nyini ni, in 'yibha nu, na lubho mia, sa we 'yia -tnuv laga -dudv -putu -gu, we nu 'ya 'sa amianuv -gbe. ¹⁴-We in 'kaa lenv, mu -wa nu, in mni dudv weee -gu, -wa ka 'yli -bloa klaa, -wa ka 'yli 'nia -blo klaa, -wa -yia 'sebhe we -yɔ -wa 'nia we -yi, wa -gbe. ¹⁵We mi 'saa 'gbu ni, na dli mi amtaa -gbe nynida -mɔ Wlomu, in 'ka ain -yla -Lagɔgbu gba.

-Lagɔgbu, mu ni

¹⁶Nu, in -ka -Lagɔgbu gbada -mi, we'e 'bhali 'mi zu. -Lagɔɔ 'tite -wa, 'in -wa zva ɔ dli -gu, 'ma ɔ saa gbu 'wu: *Zuifu ɔ saa gbu 'wu tia, 'bhie ɔ saa nyumaa pnu gbu 'wu. ¹⁷-We wee -Lagɔgbu sɔlua, mu ni: nyuma -wa zva ɔ dli -gu, nyuma tklu nya ɔ bhua wa 'wu. Dliɔzɔve -bhlogbɔɔ nya nyume bhua gbu 'wu. We mi celida -Lagɔsebhe 'wue: «ɔ -Lagɔ yibhelia nyume tklu nya dliɔzɔvee 'gbu, 'yliyɔgagie -mɔɔ yia 'yia.»

Nyuma weee ka gbunyuuu 'gba 'wlu -Lagɔ 'yu

¹⁸Nu, -Lagɔ mi ɔ 'ce -we bhua yali -sɔluda, -we ka gbu -wa, dudugv -nyuma mi gbunyuu lenuda, 'in -we wa nva le, we 'ni tklu -mi. 'In wa lenugbu 'nyii nya wa tunnua -Lagɔɔ gbuzɔnu. ¹⁹Nu, -we -yɔ wa mnenia wa 'ka -Lagɔɔ gbu yibheli, we mi wa 'yu: -Lagɔ ka we wa 'klusɔlu 'nanuv.

²⁰ -Lagoo 'tute, we'e bhua, 'in wa'a 'yi we -yo, 'in sa -Lago mia, wa 'ni mneni wa 'ka 'sa o -yoyi. Nu, da -Lago -laa dudula, wa mneni wa 'ka wee gbu yibheli. -A -ka -Lagoo lalalu yla, -amtaa 'wlukusun mneni we 'ka -Lago -yo o 'tute -yoyi. We 'gbu nyuma 'ni zizelida -ka. ²¹ Wa yibhelia -Lago, wa 'ni o 'hni -mnuni, 'in wa 'ni o fuo 'pa. 'In, 'mu nyume 'ka yaa -Lago -yla lenu. -Sleen, wa 'wlukusun lapupalie bhe, wa 'ni gbu yilo dli -ka, we mi nikpise 'wu. ²² Wamta nee, wa -yi gbu, 'in -zugba wa nu -sabhebhagbu le. ²³ -Lagoo, -o'ka tlia, -o ka 'hni wa 'kaa -mnuni, wa ti -bha -moo, 'in wa bubaa teluteli -we 'wlba nyuma -wa tilitie mnenia -yo blublunuma klaa, 'lalimnvanuma klaa, we -yo dlunonunuma.

²⁴ -We mia dee 'gbu, -Lagoo yia wa kwebisa wa dliwunynili 'bi, 'in wa plalia wa 'de puun, zubhaligbuu lenve nya. ²⁵ Wa ka -Lagoo gbuzoonu -bhigupali, 'in wa yia yonya -yogwuu. 'In -Lagoo -o ka 'hni nyuma 'kaa 'ylimani sazonu sa 'yili weee nya, wa yia -bha -moo 'de ti, -zugba wa bubo o lalali o 'bigu.

²⁶ We 'dee 'gbu -Lagoo yia wa kwebisa wa zubhali gbuu 'tu 'bi. Nu, wa 'hwni -yo wa 'lowlia'a -dli -sleen -budu 'wu, 'hwni -putu wa -yo wa dia -budu 'wu. 'Sasokpa gbuu lenve mia, we 'ni 'ylinani dudula -gu. ²⁷ 'Sa -bhlokpade nukpasia -yo wa 'hwni 't -dia -budu 'wu. Nukpasiaa tu bhaa wa. Wa -lima wa -yo wa dia -budu 'wu, zu we kaa. -We mia dee 'gbu, -lu -we ka 'klu wa lenugbu 'nyuu kaa, 'mu wa yia.

²⁸ Nu, wa 'ni 'hwnu wa 'ka -Lagoo yibhelii 'gbu, o yia wa kwebisa wa 'ka wa 'dee 'wukanoo gbu lenu. 'In -we nyume 'na 'kaa lenu, 'in wa nua we le. ²⁹ 'Ylinyunogbuu 'yili -bhlo -bhlo yea wa: nyuma 'nyii wa -mia, wa -limaa kwelu wa dli nyunia 'wu, wa nukple -nyu 'yili. Zenyi yea wa dli zo, 'in nyuma -bhabhie nania wa dudula. Wa ka -zle, wa -lima wa nua -dawli 'wu, gbukpua -gbu wa nua le. Nyuma wa

saa 'hni, ³⁰ gbunyuwa wa gbaa wa -limaa gbegein, -Lagoo tunyuma wa -mia, wa -lima wa velia, wa 'de wa ylimania, wa 'de wa yilia, naci weee da wa talia wa 'ka gbunyuwa lenu. Wa'a zu wa dide -yo wa 'nyaa 'nugwe. ³¹ Wa 'ni 'wlukusun -ka, wa'a no wa 'dee gbagbaweli -gu, wa 'te, wa 'ni nyazidli -ka. ³² Wa -yi -Lagoo gbuwubhubhue 'ji: -wa nua we 'sasokpa -gbu ni le, tilitie -wa wa -nu. We mi 'sa 'bhie, -zugba wa nu we le, 'in 'debhie, talba -ka we lenuda -mi, 'in wa 'hwnunu 'yaa -maa.

-Lagoo nyumaa -yogbu 'wubhubhue

2 We 'dee 'gbu, -mi bhua de -na nyumaa -yogbu 'wu, nyoo nyoo -in -ka -mi, -in 'ni zizelida -ka. Nyumaa -yogbu -na bhua 'wu, 'in -we wa nua le, mu -bhlokpade -na nua le. Nu, -in -ka wa -yogbu 'wubhu, -na 'de -in -luelia gbu. ² 'In -a -yi we 'ji nu, -wa nua 'sasokpa gbu le, -Lagoo bhua wa -yogbu 'wu sazonu sa. ³ -Mi, -mi bhua -wa nua we 'sasokpa gbu lee -yogbu 'wu, 'in -we wa nua le, 'mu -na nua le. Nu, -mi dli 'wu nu, -Lagoo gbuwubhubhue yia -mi -guzia yi? ⁴ -Lagoo ka 'nani bhabha, o dli tie, o yi wusa. 'Lee, nyani -na nyania o yi? 'Lee, -in 'ni we 'ji -yi nu, -Lagoo -ka sa 'nani -ka -na daa, nu, -in 'ka -na dli 'bhiti gbu -waa? ⁵ -In -su yukwli -yo, -in 'ni 'yibha -in 'ka -na dli 'bhiti. We 'dee 'gbu -na zumania -Lagoo 'ce 'wu -na 'de -yo. Wee ce mia, -Lagoo nyumaa -yogbu 'wubhu -zli, -na yia we. Nu, we zli -Lagoo yia nyumaa -yogbu 'wubhubhue -slolua sazonu sa. ⁶ -We nyume -ka lenu, we -tenu o yia 'yia -Lagoo kwee. ⁷ Nu, nyuma talba -wa temania dli gbuzoonu lenve 'bi, -wa talia 'hnumne klaa, 'hnikwale klaa, we -yo 'yiyogagtee da -Lagoo kwee, 'yiyogagtie -we 'nia bhloluda -ka, 'mu -Lagoo yia wa 'nyea. ⁸ 'In, nyuma -putu -wa solva -Lagoo -yo 'wu, -wa'a zua o gbuzoonu 'nugwe, 'in wa zua 'ylinyunogbu 'nugwe, ma -yo -Lagoo yia o 'ce 'kadu 'paa.

⁹ Siasie 'kadu -yo ditsulo yia nyuma weee -wa nva gbonyuu le bhitia. Zuifu -gu we yia gwedula, 'bhie we 'ka -wa 'nia Zuifu -gu nyini. ¹⁰ 'ln -wa nva gbuzonu le, wa 'hni -Lago yia -mnina, 'in o 'ka wa 'hni kwali, 'bhie o 'ka wa 'wututue -dlwo 'nye. Zuifu -gu we yia gwedula, 'bhie we 'ka -wa 'nia Zuifu -gu nyini. ¹¹ Nu, -Lago mia, o'w gbizi nyuma 'wu.

¹² -Wa 'nia *Moizu tite -yi, 'in wa nva gbonyuu le ni, wa 'ni we -yioo, tlia -maa yi 'yaa. 'ln -wa weee -yia wee tite, 'in wa nva gbonyuu le, wee titee gbegbein -Lago yia wa -yogbu 'wobhua. ¹³ Nu, -wa mia tuklu -Lago 'yu, ma -wa nyuma -wa zua tite 'nugwe, we 'ni nu, -wa pulua we yukwli, 'in wa'a nva we -gugbu le. ¹⁴ 'ln, -wa 'nia Zuifu, wa 'ni tite -yi. We mi 'sa 'bhie, -we wee tite gbaa, tolua nwa we -gu. Waa nyuma mia, wa 'ni tite -ka. Wa 'de -wa wa 'dee tite. ¹⁵ Wa nwonbhu slolua nu, lenugbu -we tite 'yibhaa, we mi celida -mo wa dli zo. Wa 'wlukoon mi we dayinyo nya. Mu nya wa 'dee 'wlukoon lapupale bhua wa -yogbu 'wu, nu, wa ka gbonyuu lenu, nu, wa ka gbuzonu lenu. ¹⁶ Gbuwobhu zli, wa yia we -yoyia. Nu, -Lagobu in mia da gbadu, we nee nu, we zli, -we weee nyuma zizea, -Lago yia we gbv 'wobhua -Zezu Klisu gbegein.

Zuifu -yo tite

¹⁷ Nu, -mi, -mi laa -na 'de Zuifu, 'in -na dia tite dli 'wu, 'in -na bhua -na 'de 'wu 'kadu, -na -Lagoo 'gbu. ¹⁸ -ln -yi -Lagoo dumagbu, 'in tite ka -mi -slolu nu, -we mia 'nanuu -in yibheli we. ¹⁹ 'ln -na bhua -na 'de 'wu 'lolonyaa 'yoo da -slolunyoo nya, we -yo -wa mia nikpise 'wu wa zli nya. ²⁰ -ln nee nu, -wa 'nia 'sebbe -yi, -mi -wa wa -slolunyoo, 'in -in mia 'nyenyeyuaa 'yliyozonyo nya, -we ka

gbv -wa, -in mi we -gu nu, tite slolua -mi gbuzonu -yo -luyilo sa tuklu. ²¹ Nu, -mi slolua nyuma. Lee -lu ka 'gbv, -i'ln -slolu -na 'dea? -ln nee wa -ylae: «A 'na ylili 'wie -nu», 'in -zugba -mi, -na 'de -na yli 'wiee? ²² -ln nee: «-ln -yo 'hwno -putu 'na -dili -budu 'wu -ni³ », 'in -mi -na nva we le yi? Yoyolago -na nyea 'wu, 'in -na ylia -we mia wa yoyolagoo -budu zo yi? ²³ -Na 'de -na bhua 'wu titee yilonyo nya, 'in -i'ln zu we 'nugwe. -ln -ka 'sa nuda -mi ni, -Lagoo 'hni -na belia zo. ²⁴ Nu, we mi celida -Lagosebbe 'wue: «Amuaa 'gbv, -wa 'nia Zuifu, 'in wa gbaa -Lagoo 'hni 'nyuu.»

Kni 'wupapiee 'zayli

²⁵ Kni 'wupapiee mia, -in -ka Moizu tite 'nugwe zu, we ka 'ji. 'ln -in 'ni wee tite 'nugwe zu, we 'wlv sa wa 'ni yaa -mi *kni 'wupa. ²⁶ Sa 'bhisa, wa 'ni nyume yabhlo kni 'wupa, 'in -zugba o zu -we tite yibhaha nyume 'nugwe, 'lee, -Lago 'na 'ka o 'wobhu nyume wa 'paa kni 'wu 'bhisa? ²⁷ Nyume, -o wa 'nia kni 'wupa ku -yo, 'in o zua tite 'nugwe sazono sa, -mi' t zua da tite 'nugwe, mo yia -na -yogbu 'wobhua. 'ln -zugba wa ka -mi kni 'wupa, 'ya tite -we mia celida, we mi -mi kwee. ²⁸ Nu, -o mia Zuifuv 'zayli nya, we 'ni nyume -o wa yibheli ku -yo, 'in wa 'pa kni 'wu ku -yo, mo. ²⁹ Zuifuv 'zayli mia ni, -mo o 'wu wa yibhelia we. -We -wa *kni 'wupapiee 'zayli ni, mu -wa dlu -nu, -Lagoo Zuzuu -gbe we bhua, nu, we'e 'bhv tite -we mia celida -gbe. Oo nyume mia ni, we 'ni nyuma kwali o 'hni, -Lago kwalia o 'hni.

Zuifu -yo -wa 'nia Zuifu, wa mi gbonyuu -lenunya nya

3 'Lee, Zuifu mia, lee -lu -zono o ka, -we -zi -o 'nia Zuifua? 'Lee, kni 'wupapiee ka 'jii? ² Cun, we nam 'yli da weee. Tiada mia, Zuifu -yla -Lago wlaa o welt. ³ Zuifu

³2:22 Glektwelt 'wu, we ji -wa nu, -wa kokwalia, wa -yo nyuma -putu 'na -dili -budu 'wu -ni.

tɔlva 'nɪ yaa -Lagɔ wɛlɪ -gʊ nɔ, 'lee, -a yɪ yaa gba nɪ, -Lagɔ 'na 'ka ɔ wɛlɪ -gʊ -tʊv? ⁴ -lɪnya, we 'nɪ sa -mɪ. -A yɪbheli we 'jɪ nɪ, -Lagɔ mɪa, gbuzɔnʊ -gbanyɔ -wa, -zugba nyuma weee ka yo. -Lagɔsɛbhɛ ka we -gʊgbʊ gba -Lagɔɔ dæ:

«Wa yɪbheli -mɪ tɪklʊ -na gbagbawɛlɪ 'wʊ,

'ɪn wa -ka -mɪ gbʊwɔbhuda kwa, 'ɪn -na galɪa wa -gʊ.»

⁵ Gbʊnyuu -we -a nva lɛ, mʊ slolua nɪ, -Lagɔ tɪklʊ. We -ka 'sa -mɪ, -Lagɔ -ka -aun 'cɛ -yɔpalt nɪ, 'lee, -a mneni -a 'ka gba nɪ, -Lagɔ 'nɪ tɪklʊ -mɪ? (lɪ -ka 'sa gba, dudʊgʊ -nyuma 'bhɪsa ɪn gbaa we.) ⁶ -lɪnya, we 'nɪ 'sa -mɪ. -Lagɔ 'nɪ yaa tɪklʊ -mɪ, sa ɔ 'ka nyumaa -yɔgbʊ 'wɔb-hua? ⁷ lɪ na yɔtɔbhue -ka -slolu nɪ, -Lagɔ gbaa gbuzɔnʊ, 'ɪn nyuma -ka ɔ 'ɲnɪ -mnɪnɪ we 'gbʊ, lɛɛ -lʊ ka 'gbʊ ɔ dɪlɪ 'mɪ gbʊ, gbʊnyuu -lɛnʊnyɔ 'bhɪsaa? ⁸ 'Sa tɔlva vɛlɪa -aun, 'ɪn wa gbaa nɪ, -amɪa nɛɛ: «-A nʊ gbʊnyuu lɛ, 'ɪn zʊzɔnʊ -nʊ 'ka -bha 'tɪlɪ!» Nɪ, -maa -cɪan mɪa dɛ, -kaslʊ 'wɔpapiɛ mɪ wa -nʊ nya.

⁹ Saa nya? 'Lee, -amɪa Zuɪfʊ 'yɪlɪa, -amɪa -zɪa nyuma tɔlva yɪ? -lɪnya, we 'nɪ 'sa -mɪ. lɪn ka 'cɪn we -slolu nɪ, Zuɪfʊ -yɔ nyuma -putu, gbʊnyuu ka 'tɪtɛ wa 'dɛ weee -gʊ. ¹⁰ Nɪ, we mɪ cɛlɪda -Lagɔsɛbhɛ 'wʊɛ:

«Nyumɛ -ɔ mɪa tɪklʊ, ɔ 'nɪ -mɪ.

Nyumɛ yabhlogbɔɔ 'nɪ tɪklʊ -mɪ.

¹¹ Nyumɛ yabhlogbɔɔ 'nɪ gbʊyɪlonʊ nyaa -mɪ.

Nyumɛ yabhlogbɔɔɔ -talt -Lagɔɔ da.

¹² Nyuma weee ka 'yoo -zɔnʊ -gulabhulʊ, wa ka -nyumo.

Nyumɛ -ɔ 'kaa gbuzɔnʊ lɛnʊ, ɔ 'nɪ -mɪ.

¹³ -We tɪlaa wa ɲwɛɛ we 'wɔlʊ, gbawɪa -kalt ɲwɛ.

Wa mɔ nyaa wa nva wa -lima -dawli 'wʊ. -We tɪlaa wa ɲwɛɛ, 'mʊnʊmɛɛ -dlɛ -wa.

¹⁴ Melatɪwɛlɪ 'nyuu yea wa ɲwɛɛ.

'lɪn wa wɛlɪ nva nyumɛ lɛ.

¹⁵ -Gwagwɪɛ nya wa mɪnɪa nyumɛ 'bhaa.

¹⁶ Da wa -ka 'plɪlɪ, -lʊ wa saa la, 'ɪn wa tɪa -bha stasɛ.

¹⁷ Wa 'nɪ 'wʊtʊtʊvɛ -dlɔɔɔ 'yoo -yɪ.

¹⁸ -Lagɔɔ sɔsʊvɛ 'nɪ wa dlɪ zɔ -mɪ.»

¹⁹ -A -yɪ we 'jɪ nɪ, -we weee tɪtɛ gbaa, -wa -yɪa tɪtɛ, wa -nʊ nya we mɪa. We -ka 'sa -mɪ nɪ, nyumɛ yabhlogbɔɔ 'nɪ zɪzɛlɪda -ka. Nɪ, nyuma weee ka gbʊnyuuu 'gba 'wɔlʊ -Lagɔ 'yʊ. ²⁰ We 'dɛɛ 'gbʊ, -Lagɔ 'na 'ka nyumɛ yabhlogbɔɔ 'yɪ nyumɛ tɪklʊ nya tɪtɛɛ 'nʊɲwɛzʊzʊvɛɛ 'yɪlɪbɪlanɔnʊvɛ nya. -We tɪtɛ nva lɛ, mʊ slolua nɪ, gbʊnyuu -lɛnʊnyaa nyuma -mɪa.

Sanɛɛ -Lagɔ zɛlɪa nyuma nyuma tɪklʊ

²¹ 'lɪn -slɛɛn mɪa, sa -Lagɔ 'kaa -aun nyuma tɪklʊ -zɛlɪ, ɔ ka we -aun 'klʊslolʊ. ɔ -ka -aun nyuma tɪklʊ -zɛlɪa yɪ, ɔɔ yɪla -amɪaa tɪtɛɛ 'nʊɲwɛzʊzʊvɛɛ 'yɪlɪbɪlanɔnʊvɛ. Nɪ, tɪtɛ -yɔ *-Lagɔgbʊv -falɪpanya mɪ we gbʊdayɪnya nya, wa ka bha we gba: ²² -Zɛzʊ Klɪsɪ dlɪgʊzʊzʊvɛɛ gbɛgbɛɪn -Lagɔ nva nyumɛ tɪklʊ. -Wa weee zʊa Klɪsɪ dlɪ -gʊ, 'ma ɔ nʊ 'saa. -We ka gbʊ -wa, 'wɔgbɪzɪɛ 'nɪ wa nyɪdɪ -mɪ: ²³ nɪ, nyuma weee ka gbʊnyuu lɛnʊ. Nyumɛ yabhlogbɔɔ 'nɪ -Lagɔɔ 'ɲnʊmɪɛ -yɔcɪpa. ²⁴ Nɪ, -Lagɔ mɪa, ɔ zʊzɔnʊ nya, ɔ nva nyumɛ tɪklʊ sa bhe, -Zɛzʊ Klɪsɪ gbɛgbɛɪn. Mɔ saa nyuma gbʊnyuuu gaylʊ 'wʊ.

²⁵⁻²⁶ -Lagɔ 'yɪbha nɪ, -Zɛzʊ slʊ ɔ 'pɪɔn la 'slaka 'bhɪsa. 'lɪn ɔ 'slaka nya, -Zɛzʊ yɪa nyumaa gbʊnyuu lamʊmɪnɪ, 'ɪn -wa zʊa ɔ dlɪ -gʊ, wa 'ka tɪklɪmɪɛ 'yɪ. Sanɛɛ -Lagɔ 'yɪbhaa ɔ 'ka -slolu nɪ, ɔ mɪ tɪklʊ. Nɪ, ɔ ka dlɪtɪɛ lɛnʊ bha, 'ɪn ɔ 'nɪ we bhɪla nyuma -kaslʊ 'wɔpa wa gbʊnyuu lɛnʊvɛɛ 'gbʊ. 'lɪn -slɛɛn mɪa, -Lagɔ slolua nyuma nɪ, ɔ mɪ tɪklʊ, 'ɪn ɔ 'ka nyuma, -wa zʊa -Zɛzʊ dlɪ -gʊ, tɪklʊ nʊ.

²⁷ 'lɪn -amɪa ka -bha wɛlɪ yabhlo -a 'ka -amɪaa 'dɛ 'yɪlɪmanʊ? -lɪnya, we 'nɪ 'sa -mɪ. Lɛɛ -lʊ ka 'gbʊa? -We ka gbʊ -wa, -we nanta 'yɪlɪ, we 'nɪ tɪtɛɛ 'nʊɲwɛzʊzʊvɛɛ 'yɪlɪbɪlanɔnʊvɛɛ -amɪaa 'dɛɛ lagʊgʊvɛ nya, nɪ, -Zɛzʊ dlɪgʊzʊzʊvɛ -wa.

28 -We -gu -a pupalia 'wlukuvn la, mu nu: nyuma mi tiklu -Lago 'yu, -we ka gbu -wa, wa ka -Zezu dli -gu zu. We 'ni titee 'nunwezuzvee 'gbu -Lago yi wa 'yi nyuma tiklu nya o 'de 'yu. 29 Nu, -Lago mia, Zuifu -bhlogboco -nu o -mia yaayu 'lakpanyaa -Lago o -mi 'yaa yi? 'Lakpanyaa -Lago o -mi 'yaa: 30 nu, -Lago mi -bhlogboco 'gbu ni, mo yia Zuifu nyuma tiklu -zelta wa dluzuzvee 'gbu, 'in mo -bhlokpade yia 'lakpanya nyuma tiklu -zelta wa dluzuzvee 'gbu. 31 Lee, we -ka 'sa -mi ni, dluzuzvee -gu, tite mi bhee? -lnnya, we 'ni 'sa -mi, mu nua we le, 'in tite kaa 'nunwe.

*Ablaamu zua -Lago dli -gu

4 We -ka 'sa -mi, sa -a 'ka -amtaa duk-pasa *Ablaamu daa gbaa? Lee -lu o 'yi o lenugbu 'wua? 2 Nu, -Lago -ka yaa Ablaamu yibheli nyume tiklu nya o lenugbu 'wu, o mnene o 'ka o 'de 'ylimant. 'Bhie, we 'ni -Lago yu. 3 Nu, -Lagoweli nee: «Ablaamu ka -Lago dli -gu zu. O dluzuzvee 'gbu -Lago yia o yibheli nyume tiklu nya.» 4 Nu, nyume -ka lubho nu ni, 'peni wa penia o, 'in -we o 'yia, we 'ni bhe o 'yi we, o ka we 'klu. 5 Nu, nyume -o' o dia o lenu -lubho dli 'wu, -Lago, -o zelta gbonyuu -lenunya nyuma tiklu, 'in o zua dli -gu ni, o nyume mia, -Lago yibhelia o nyume tiklu nya o dluzuzvee 'gbu. 6 'Sa -bhlokpade, -Davidi gbaa o 'wututue -dlco -nyumee gbu, 'mo -Lago yia nyume tiklu nya, we 'ni o lenugbu gbu. O nee: 7 «Wututue -dlco -nyuma, ma ni: -wa ka -yogbu -Lago tia 'wu, 'in o yia wa gbonyuu lamumni, ma -wa. 8 'Wututue -dlco -nyume mia, mo ni: Jelitape'e yla -sleen o gbonyuu.»

9 Wee 'wututue -dlco mia ni, lee, Zuifu -bhlogboco -nu -wa yi? -lnnya, -wa 'nia Zuifu wa -nu -wa 'ya^f. -A nee nu: «Ablaamu ka -Lago dli -gu zu, 'in -Lago

yia o yibheli nyume tiklu nya.» 10 Lee -bhla -Lago gba nu, Ablaamu mi nyume tiklu nyaa? Da wa 'nia -slo o *kni 'wupa -wa yaayu da wa 'paa o kni wu -wa yu? We 'ni nu, da wa 'paa o kni wu. Da wa 'nia -slo o kni 'wupa, we bhla -wa. 11 Nu, da wa 'nia -slo o kni 'wupa ni, Ablaamu mi nyume tiklu nya -Lago 'yu, o ka -Lago dli -gu zu 'gbu. -Muv 'bigu, 'in o yia kni 'wopapie 'yi -luu -slolula nya. Wee knu bi -slolua nu, -Lago ka o 'yi nyume tiklu nya. Nyuma weee -wa zua -Lago dli -gu, -bha Ablaamu -zea wa dide: wa 'de 'ni kni 'wu -muo, o mi wa dide nya. 12 O yi 'yaa nyuma -wa wa 'paa kni 'wu dide -ze. We 'ni nu, -wa wa 'paa kni 'wu ku -yo -bhlogboco, nu, -wa zua -Lago dli -gu Ablaamu 'bhisa -zugba wa 'ni -slo wa kni 'wupa, ma -wa. Omo, o ka -Lago dli -gu zu, 'bhie wa yia o kni 'wupa.

13 -Lago nee Ablaamu -yo o 'yua -yla nu, 'ma o yia dudv 'nyea. -We -Lago gbaa de ni, we 'ni nu, Ablaamu zua tite 'nunwee 'gbu, nu, -we ka gbu -wa, o dluzuzvee 'gbu o yia o 'yi nyume tiklu nya.

14 We -ka yaa nu, zuzonu -Lago gbaa o 'ka wla, titee 'nunwezuzvee 'gbu -amia -bhlogboco yi we ni, -zugba, dluzuzvee mia, bhe -wa, 'in -we -Lago gbaa o 'ka nyume 'nye, we 'ni 'ji -ka. 15 Tite laa -Lago 'ce la, nu, tite 'ni -mi ni, we 'nunwezuzvee 'ni -mi.

16 We 'gbu dluzuzvee nya -a yia -lu -we -Lago gbaa o 'ka -aun 'nye. Nu, wla o wlaa we bhe. -Wa weee mia Ablaamu 'yua nya, ma yia we. 'In -wa mia Ablaamu 'yua nya, we 'ni nu, -wa zua tite 'nunwe -bhlogboco, nu, -wa zua dli Ablaamu 'bhisa, ma -wa. Nu, Ablaamu mi -a 'de weee dide nya. 17 'Sa we mia celida -Lagosebhe 'wue: «Nu, -mi mia, -mi in -zelta laga -nyumaa -zloo dide.» Sanee Ablaamu mia -amtaa dide nya, -Lago -o o zua dli -gu, -moo 'yu. -Lago -o nyee

^f4:9 Nu, gletiweli 'wu -wa mia kni 'wu -yo -wa 'nia kni 'wu -mi gbu we gbaa.

tlitlunya 'yliyogagie, 'in -we 'nia lami, 'in
 ɔ laa we la, mɔ. ¹⁸ Ablaamv dli 'te -
 Lago -gv 'wv, da wa 'nia mneni wa 'ka
 -lu yabhlogbɔɔ wv, 'in ɔ yia wv. ɔ mia
 wuda, ɔ dli mɪ -Lago -gv. We 'dɛɛ 'gbv
 ɔ yia laga -nyumaa -zloo dide -zɛ. Nu, -
 Lagowɛl nɛɛ: «-Wa -na yia gwalia ni, wa
 -zu 'wv.» ¹⁹ Ablaamv ka -Lago dli -gv zv,
 'in ɔ yia dli 'temani. Nu, ɔ -zv gv gbu, 'in
 ɔ zɛla ɔ ku tlitluli glaa, 'in ɔ 'ɲwɔɔ *Sala
 mɪ -gblotu ɲwɔɔ nya. ²⁰ We mɪ 'sa 'bhie,
 ɔ 'ni dli -Lagoɔ gbagbawɛl -gusa. Nu, ɔ
 dlizuzve 'temania ɔ la, 'in ɔ yia -Lagoɔ
 'ɲni 'ylimani. ²¹ ɔ mɪ we -gv nu, -Lago ka
 'tite, 'in -we ɔ gbaa, ɔ mneni ɔ 'ka we lɛnu.
²² -We mia dɛɛ 'gbv -Lago yia Ablaamv 'yi
 nyume tiklu nya. ²³ -Lagowɛl nɛɛ: «-Lago
 ka ɔ 'yi nyume tiklu nya», 'ya we 'ni ɔ
 'debhlogbɔɔɔ 'gbv we mɪ celida. ²⁴ -Amia
 ka dlizuzve -gv, -Lago ɔ -sɔlva -amɪaa
 -Kanyɔ -Zezu 'wv tlitlunya glaa yia -aun
 yibhelia nyuma tiklu nya, 'sa -bhlokpade
 we mia -amɪa weɛ -nv nya. ²⁵ -Amɪaa
 gbonyuuu 'gbv wa yia ɔ 'bha, 'in -Lago
 'ka -aun 'yi nyuma tiklu nyaa 'gbv ɔ yia ɔ
 tlitlunya glaa 'wvɔlv.

**-Lago ka -a -yɔ ɔ 'sɔ
 'wvɔslolu -Zezuu gbɛgbɛin**

5 We 'dɛɛ 'gbv -Lago yia -aun 'yi nyuma
 tiklu nya -amɪaa dlizuzveɛ 'gbv. -
 Slɛn, -a -yɔ ɔ 'sɔ mɪ 'wvɔtɔvɛ -dlɔɔ 'wv,
 -amɪaa -Kanyɔ -Zezu Klisu gbɛgbɛin. ² -A
 -ka -Lago dli -gv zv, -Zezuu gbɛgbɛin -a
 mneni -a 'ka 'nanɔdli -ka -Lago -yɔlanyni.
 'In -slɛn, -a mɪ ɔ 'nanɔdli 'wv. -A mɪ
 'muna lida, -we ka gbu -wa, -amɪaa dli
 mɪ we -gv nu, -Lagoɔ 'ɲnumɛ -a yia 'yia
 ɔ kwɛɛ. ³ We bhli -mɔv -gv, -amɪaa 'dɛ
 yi stada -mɔo, -a mɪ 'muna 'wv. -We ka
 gbu -wa, -a -yi we 'ji nu, -a -ka stada -
 mɪ, 'bhie -a zɛa dlitɛ -ɕan. ⁴ -A -ka dlitɛ
 -ka, 'bhie -a temania la 'yiyigbu 'wv. -A -
 ka latemani 'yiyigbu 'wv, -we -a wva, mɪ
 -wa -we -Lago yia -aun -yla lɛnva. ⁵ -A -
 ka -Lagoɔ kwɛlu wuda -mɪ, we 'na 'ka -

aun -dawli 'wvɔv, -we ka gbu -wa, -Lago
 ka -aun ɔ Zuzu 'Pupa 'nyɛ, 'in mɪ 'kaa ɔ
 zɛkalɛ -amɪaa dli zɔ yeli.

⁶ Cɔn, bhla -we nya -a 'nia 'tite
 yabhlogbɔɔ -ka, 'in Klisi yia tli gbonyuu
 -lɛnnyaa 'gbv, weɛ bhla mia, -Lago
 'paa we ɲwɛɛ. ⁷ Wa 'ka nyime tiklu
 'gbv tlitlɛ -yɔɲwɔn we -kalɛ -yɔ. Nyime
 yabhlo ɔ nva 'nani, wa mneni yaa wa
 'ka tli ɔ 'gbv. ⁸ Nu, Klisi yia tli -amɪaa
 'gbv, da -a mɪ bhaa gbonyuu lɛnɔda, mɪ
 -slɔlua -aun sa -Lago -kaltɛ -amɪaa zɛ. ⁹ -
 Slɛn, ɔ 'pɔɔɔɔ 'gbv -Lago yia -aun nyuma
 tiklu nya. We -ka 'sa -mɪ ni, -a mɪ we -gv
 nu, mɔ yia -aun -Lagoɔ 'cɛ 'wvɔsaa. ¹⁰ Nu,
 da -a mɪ bhaa -Lagoɔ tɔnyuma nya, 'in ɔ
 yia -a -yɔ ɔ 'sɔ 'wvɔslɔlu ɔ 'Yuu tlitlɛ
 nya. ɔ -ka -a -yɔ ɔ 'sɔ 'wvɔslɔlu sanɛɛ,
 sa we -ka -mɪ, mɔ yi 'yaa -aun gbu 'wvɔsaa
 ɔ 'Yuu 'yliyogagie -gv. ¹¹ We 'ni 'sa -tv. -A
 mɪ 'muna lida -Lago 'wv, -amɪaa -Kanyɔ
 -Zezu Klisu gbɛgbɛin, -we ka gbu -wa,
 mɔɔ suslɔlua -a -yɔ -Lago 'sɔ 'wv.

**-Zezu Klisu lɛnvgbu
 'yli we -zi *-Adaan -nu**

¹² Gbonyuu yia la dɔdɔ -gv nyime
 yabhlogbɔɔɔ 'gbv, mɔ -wa *-Adan. 'In
 weɛ gbonyuu yia tlitlɛ lala, tɔn, 'in
 tlitlɛ yia lamneni nyuma weɛ -gv, -
 we ka gbu -wa, dɔdɔgv -nyuma weɛ ka
 gbonyuu lɛnu. ¹³ Da -Lago 'nia -slɔ Moizi
 tite 'nyɛ, wɛmɔ gbonyuu mɪ la dɔdɔ -gv
 see. Nu, tite 'ni bha -slɔ lamu 'gbv, -Lago
 'ni gbonyuuu 'gba nyime 'wlu di. ¹⁴ 'In
 tlitlɛ -nanɔ yia nyuma 'wlɔlapɔlɔ, we
 'bhv -Adan -gv we 'ka Moizi yli. -Adan
 ɔ 'nia -Lagoɔ wɛl 'nɲɲɛ zɔ, -mama 'nia
 ɔ -bho -gbonyuu lɛnu, 'in tlitlɛ yia -maa
 'bha.

Nu, -Adan -wa ɔ 'kaa yii nu 'wuwlv.
¹⁵ 'In, -Lagoɔ wlawlalu bhe -yɔ -Adaan
 gbonyuu mɪ -yɔbhvhlɔda tenyi tenyii.
 Nyumaa -zlo yia tli nyime -bhlogbɔɔɔ
 gbonyuuu 'gbv, gbɔzɔnv -wa. Nu, -Lagoɔ
 wlawlalu bhe kaa 'ɲni tenyi tenyii, -Lago

wlaa we nyume -bhlogbɔɔ gbegbein, mɔ -wa -Zezu Klisti. 'Sa -Lagɔ bubania ɔ zɔzɔnu lenve la sa bhe, nyumaa -zlo glaa. ¹⁶-Lagɔɔ wlawlalu, we -yɔ ɔ nyume -bhlogbɔɔ gbonyuu, we 'ni -tnɔv -bhlo -ka. ɔ nyumee gbonyuuu -tnɔv -wa nyumaa -kasɔ 'wɔpapie -Lagɔɔ gbɔwɔbhuhuee gbegbein. Nu, ɔ wlawlalu bhee -tnɔv -wa -Lagɔ yia nyuma nyuma tiklu nya. ¹⁷Gbɔzɔnu sa, nyume -bhlogbɔɔ 'gbɔ, nyume -bhlogbɔɔ 'wlu -gbonyuuu 'gbɔ, 'in tɔtɔle yia dɔdɔ weee bhiti. Nu, ɔ -Zezu Klisti 'dɛbhloo gbegbein nyuma yia -lu duun -Lagɔ kwɛɛ. Mɔ nya wa zɔzɔnu sa duun, 'in ɔ gbaa nu, wa mi nyuma tiklu nya. 'Yliyɔgagie wa yia 'ya -Zezu Klisti 'gbɔ, 'in wa -yɔ ɔ 'sɔ 'ka -lu weee 'wlɔlapɔli.

¹⁸Nu, nyume -bhlogbɔɔ gbonyuu 'paa nyuma weee -kasɔ 'wɔ. 'Sa -bhlokpade, -bhlogbɔɔ lenugbɔ tiklu tia nyuma weee 'wɔ tiklu, 'in we yia wa 'yliyɔgagie nye. ¹⁹Bha -benyi, nyume -bhlogbɔɔ 'nia -Lagɔ 'nɔŋwɛ zɔ, -bha nyumaa -zlo -zea gbonyuu -lenunya. 'Sa -bhlokpade, nyume -bhlogbɔɔ zɔa ɔ 'nɔŋwɛ, 'in -Lagɔ yia nyuma duun 'yi nyuma tiklu nya.

²⁰Tite ka yi, 'in gbonyuu yia 'wɔzumanu tenyii. 'In gbonyuu -ka 'wɔzumanu tenyii ni, -Lagɔɔ 'nanɔdɔli ka -gɔwɔlaylimanu, 'in we yia we ŋwelazili.

²¹Nu, gbonyuu ka tɔtɔle la, 'in we yia nyuma 'wlɔlapɔli. 'Sa -bhlokpade, -Lagɔɔ zɔzɔnu pɔlia nyuma 'wlu la, 'in we yia wa nyuma tiklu -zɛli. 'Sa -a yia 'yliyɔgagie -we 'nia bhloɔluda -ka -amɔaa -Kanyɔ -Zezu Klisti gbegbein.

Gbonyuu 'ni -sleen se -ka -aun -gɔ

6 Wee gbɔ mia, sa -a 'ka we daa gba? 'Lee, -a zɔ gbonyuu lenve 'yliyɔ, 'bhie -Lagɔɔ 'nanɔdɔli 'ka -gɔwɔlaylimanu? ²-lnnya, we 'ni 'sa -mi. Tɔtɔle yabhlo -we 'wɔ -a 'pɔlia, we ka -a -yɔ gbonyuu 'sɔ -yɔsɔsɔ. We -ka 'sa -mi, -a 'ni mneni -a 'ka gbonyuu lenuda -tv. ³Amɔaa 'dɛ -yi we 'ji

nu, da wa batizea -aun, -a -yɔ -Zezu Klisti ka 'wɔvɔ -bhlo, 'in -a -yɔ ɔ 'sɔ mi -bhlo ɔ tɔtɔle 'wɔ. ⁴Da wa batizea -aun, we 'wɔ sa nu, wa ka -a -yɔ ɔ 'sɔ gbawla 'wɔfa. 'In Didee 'tite 'kadɔ yia ɔ Klisti ganɔ -mɔ tɔtɔle 'wɔ. 'Sa -bhlokpade, -amɔaa 'ya, -a 'ka 'yliyɔgagie lolu 'yu 'gbɔ, ɔ yi 'saa nu.

⁵We -ka nu, -a -yɔ ɔ 'sɔ mi -bhlo bhla -we nya -a -yɔ ɔ tia, 'wɔ -a -yɔ ɔ yia -tua -bhlo ɔ 'yliyɔgagie 'wlɔli bhla. ⁶-A yibheli we 'ji nu, -amɔaa -mumɔsɔ 'cin -yɔ Klisti mi *su -gɔ lakɔɔda. -Sleen, gbonyuuu -kpabhiie 'tite ka labhu, -a yi 'masleen gbonyuuu galɔ nya -mi. ⁷Nu, nyume -ka tɔ, gbonyuu 'ni 'masleen 'tite -ka ɔ -gɔ.

⁸Cun, -a -yɔ Klisti -ka tɔ ni, -amɔaa dɔ mi we -gɔ nu, 'yliyɔgagie -a -yɔ ɔ 'sɔ yi 'yaa -mia. ⁹Nu, -a -yi we 'ji nu, -Zezu Klisti ka tɔtɔlunya glaa 'wɔsɔ, 'in ɔ 'na 'ka 'masleen tɔ, we ji -wa nu, tɔtɔle 'ni 'masleen 'tite -ka ɔ -gɔ. ¹⁰Cun, ɔ ka tɔ, 'in we tɔtɔle yia ɔ -yɔ gbonyuu -yɔsɔsɔ -zakpa -bhlogbɔɔ 'kuteyi. -Sleen, ɔ -ga 'yliyɔ, 'in ɔ 'yliyɔgagie weee mi -Lagɔɔ -nu nya. ¹¹'Sa -bhlokpade, amɔaa 'ya, a yla amɔaa 'dɛ tɔtɔlunya 'bhisa. We ji -wa nu, a -yɔ gbonyuu ka -yɔbhɔbhlo, 'in a -ga 'yliyɔ -Lagɔɔ -nu nya, -Zezu Klisti 'wɔ.

¹²We 'dɛɛ 'gbɔ, amɔaa ku -we 'kaa tɔ, gbonyuu 'na pɔli we 'wlu la -ni, a yi 'masleen we dɔwɔnyigbɔ lenve. ¹³A 'na tɔli 'masleen amɔaa ku gbonyuuu lenve 'wɔ -ni, we yi gbonyuu lenve. Nu, -we a 'kaa lenve, mu ni: a 'nye amɔaa 'dɛ -Lagɔ yoo, nɛɛ nyuma -wa 'bhɔ tɔtɔle lv, 'in wa yi 'yliyɔgagie 'wɔplɔli. A bhɔ amɔaa 'lali 'wɔ a 'ka gbɔzɔnu lenve. ¹⁴Nu, gbonyuu 'na -kalt aun -ni. -We ka gbɔ -wa, a 'ni tite zɔ -mi, nu, -Lagɔɔ 'nanɔdɔli zɔ a mia.

-Lagɔɔ galɔ a -mia

¹⁵Nu, -we zɔ -a mia ni, we 'ni -sleen tite, nu, -Lagɔɔ 'nanɔdɔli zɔ -a mia. 'Lee, we -ka 'sa -mi, -a mneni -a 'ka -amɔaa

'de gbu nyuu lenve tlu? -lnnya, we 'ni 'sa -mi. ¹⁶-We a 'kaa 'jiyibheli, mu nu: a -ka amiaa 'de wla nyume yabhlo -yla o 'ka amiaa -kanyo -ze, o nyume a mia 'nujwe -zuda, -moo gali a -zea. We 'dee 'gbu, a mneni a 'ka gbu nyuuu gali -ze. We 'ni -muv, a mneni a 'ka -Lagoo gali -ze. Gbu nyuu mia, mu kwaa ain tltlie 'wu. Nu, a -ka -Lagoo 'nujwe zu, 'in o yia ain nyuma tiklu nya. ¹⁷-A 'pa -Lagoo fuo. Tiada mia, a mi gbu nyuuu gali nya, 'in, -sleen mia, a ka gbuzonu wa -slolua ain 'nujwe zu, dli weee nya. ¹⁸Nu, -Lagoo ka ain gbu nyuuu 'tite kwee -sa, 'in, -we mia tiklu, a yia we gali -ze. ¹⁹-We ka 'gbu na gbaa sa we, amiaa 'nunve -kali -yo. Sa a wla bhaa amiaa ku punplagbu -yo gbu nyuuu 'yli -bhlo -bhloo lenve -yla, gali 'bhisa, 'in gbu nyii weee yia ain 'wlulapili ni, 'sa -bhlokpade, a wla -sleen amiaa 'de gali nya, -we mia tiklu -yla. Nu, mu wlvua -mo ain -Lagoo 'yliya 'wu.

²⁰Da a mia gbu nyuuu gali nya, gbu tiklu lenvee 'tu'v 'bha ain. ²¹-We a nua le, lee -lu we 'nye ain -nya? -Sleen mia, zu bhaa ain, wee gbu ni kwaa nyume tltlie 'wuu 'gbu. ²²Nu, -sleen mia, a mi amiaa 'de -yla, 'in, gbu nyuu 'ni ain -ka. A ka -Lagoo gali -ze, 'in we -tnuv -wa nu, -a mi -mowlbee 'yoo -gu. Mu kwaa ain -Lagoo 'yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka 'wu. ²³Gbuzonu -wa: gbu nyuu lenve mia, we -tnuv -wa tltlie. 'In -we -Lagoo wlaa sa bhe, mu -wa 'yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka -amiaa -Kanyo -Zezu Klisi 'wu.

7 Na bhelia, in -yi we 'ji nu, -we na yia gbaa, a ka we 'wolanunve bhia, -we ka gbu -wa, a -yi tite. Tite mia, nyume -ka 'yliyoga ni, we pilu o 'wlu la. ²We 'wlu sa ylkwuhwano -yo o 'lowlii gbegbein gbu. O -ka o 'lowlii -gbe -mi, -moo -ka 'yliyoga ni, tite -gali o -gu. 'In -moo -ka tli, tite 'ni -sleen oo 'hwano -gu -mi. ³Da oo 'hwano 'lowli -gaa -slo 'yliyoo, o -ka nukpasu -putu kwa, -zugba gbu nyuu o nua le. 'In o 'lowli

-ka tli ni, tite 'ni -sleen oo 'hwano -gu -mi. O mneni o 'ka nyume -putuu 'hwano -ze, -muv 'ni -sleen gbu nyuu. ⁴Na bhelia, 'sa -bhlokpade we mia amiaa -nu nya. A -yo Klisi mi -bhlo. Mo tlia -amiaa 'gbu. We 'dee 'gbu a -yo tite ka -yobhuhlu. -Sleen mia, o -saa tltlina glaa 'wu, o -nu a -mia. We 'dee 'gbu, -a mneni -a 'ka -Lagoo lubho nu. ⁵-Benyi mia, da -a nua -amiaa 'dee dumagbu le, -Lagoo tite saa -amiaa dltwonyili 'nyii gwlu. Muv nua -amiaa ku oo lubho, 'in we kwaa -ain tltliee 'yloogbu. ⁶Nu, -sleen mia, -a 'ni 'masleen titee gali nya -mi. -We kwee -a mia -kaslu 'wu -benyi, -a ka tli -muv solu. -A mneni -a 'ka -Lagoo lubho nu lubhonuoo lolu lu, o Zuzu 'nujwezozve nya. Sa -a nua -benyi o lubho, tite -we mia celuda we gali -mumte nya, -a 'ni 'masleen -muv -gu -mi.

-Muv tite nu lea?

⁷Sa -a 'ka -sleen gbaa? 'Lee, tite -yo gbu nyuu 'so, -lu -bhlo -wa yi? -lnnya, we 'ni -lu -bhlo. Nu, -we gbu nyuu -mia -slolu, tite ka 'mi we -slolu. We 'ni ya nu, tite nee nu, -na -limaa -luu 'tu 'na 'bhali -mi -ni, nyuma -putuu -luu tu mia, in 'na 'ka yaa we yibheli. ⁸Nu, da tite yia, -bha gbu nyuu 'yia -jolu, 'in we yia na dli oo dltwonyiluu 'yli -bhlo -bhlo fa. -We ka gbu -wa, tite 'ni -mi ni, gbu nyuu ka tli. ⁹Bha, da tite 'nia lami, in -ga 'yliyoo. -Sleen, tite ka yi, 'in gbu nyuu yia ganoo, ¹⁰-bha -bhlokpade, 'in in yia tli. -Sleen, tite -mumu 'ka yaa 'yliyogagie la, we 'ni we lenu, tltlie we laa. ¹¹Gbu nyuu 'yia -jolu, 'in we yia tite 'wupili we 'ka 'mi -dawli 'wunu. Gbu nyuu ka 'mi 'bha titee solu.

¹²Nu, -Lagoo tite mi -mowluda, 'in o titenya mi -mowluda, we tiklu, 'in we nani 'yli. ¹³'Lee, -lu -zonu mneni we 'ka 'mi tltlie -laa? -lnnya, we 'ni 'sa -mi: gbu nyuu nua we le. We ka -lu -zonu 'wu-

plili, we 'ka 'mi 'bha. Nu, tite slolua -an nu, gbonyuu -nyu 'yli.

-Golu mi guda nyume 'wu

¹⁴ Cui, gbuzonu -wa: -a -yi we 'ji nu, tite mia, -Lagoo Zuzuu -gbe we 'bhva. 'In -ami mia, nyume -o wa paa pelu gaylo 'bhisa gbonyuu kwee, 'mo in -mia. ¹⁵ Yee! -We na nua le, t'in 'nu we 'wula. Nu, -we in 'yibhaa in 'ka lenu, t'in nu -muv le, 'in -we na nua 'wu, -muv na nua le. ¹⁶ -We na nua le, we -ka nu, in 'ni we 'yibha, mu slolua nu, in ka njwuu nu, tite nani 'yli. ¹⁷ We -ka 'sa -mi, we 'ni na de nu we le, gbonyuu, -we mia 'mi 'wu, mu nua we le. ¹⁸⁻¹⁹ Cui, in -yi we 'ji, zuzonu 'ni 'mi 'wu -mi. -Ami, -o mia nyume nya, nu, zuzonu -nunve mi na dli zo, 'in in 'ni mnene in 'ka we lenu: zuzonu -we in 'yibhaa in 'ka lenu, t'in nu we le, gbonyuu -we in 'nia 'yibha, 'in na nua -muv le. ²⁰ -Sleen mia, -we in 'nia 'yibha, in -ka we lenu ni, we 'ni nu, na de nu we le, nu, gbonyuu -we -dila 'mi 'wula, mu nua we le.

²¹ Sanee na tlalia sa tite ni -gu: in -ka gba in 'ka zuzonu lenu, gbonyuu lenve -bhlogoo in mnene. ²² -Mo na dli zo, -Lagoo tite nani 'mi dudv. ²³ Nu, -mo na ku zo mia, tite -putu mia -mo. Wee tite mia, mu -yo tite, -we na 'wlukusun njwunua so gua, 'in mu zelta 'mi tite 'nyuu, -we mia 'mi 'wuu -kaslonyume. ²⁴ -Ami mia -sleen da nyazinyo nya. Nyoo mnene o 'ka 'mi na ku -we kwaa 'mi tlitile 'wu kwee -saa? ²⁵ -A 'pa -Lago fuo -amtaa -Kanyo -Zezu Klisu 'jnu nya. Na 'ylimnee nya na njwua -Lagoo tite -yo, 'in na zua gbonyuu 'nuywe na -mimisoo 'wu.

-Lagoo Zuzu saa -ain gaylo -flii

8 -Sleen mia, -wa -yo -Zezu 'so mia 'wu-susloluda nyume -bhlo nya, gbudile 'ni wa -nu nya -mi. ² Nu, -Lagoo Zuzuu tite, -we nyee nyume 'yliyogagie -Zezu Klisu 'wu, -muv ka 'mi gbonyuuu tite -yo tlitile kwee -sa. ³ Nyumaa 'wuyolbee

'gbu Moizu tite mia, we 'ni mnene we 'ka wa gbu 'wusa. Nu, -Lago ka we lenu: o 'ka nyumaa gbonyuuu -yogbu 'wubhuu 'gbu, o 'dee 'Yu o 'paa yoo dudv -gu, 'in -moo yia yi nyume 'bhisa, -moo ku 'ka gbonyuu -lenuyoo ku nya 'wuwlv. 'Sa -Lago 'bhua gbonyuuu -yogbu 'wu o 'Yuu gbegein. ⁴ -We ka 'gbu o yi 'saa nu, mu -wa nu: -we tite palia gbu tiklu nya -ain 'wu, we 'ka gba. Nu, -sleen mia, -a mi -Lagoo Zuzuu solv noda, -a'a no 'masleen -amtaa dluwnynili 'bi. ⁵ -Wa nja nyumaa dluwnynili 'bi, wa dli tua we -gu, 'in -wa nja -Lagoo Zuzuu solv, wa dli tua we -gu. ⁶ Nyuma -wa ka dli tua wa dluwnynili 'bi, tlitilee 'yoo -gu wa mia. Nyuma -wa ka dli tua -Lagoo Zuzu -gu, 'yliyogagie -yo 'wutvute -dlooo 'yoo -gu wa mia. ⁷ Cui, nyuma -wa ka dli tua wa dluwnynili 'bi, -Lagoo tunyuma wa -mia: wa'a zu -Lagoo tite 'nuywe, nu, wa 'ni we mnene. ⁸ Nu, -wa nja wa 'dee dluwnynili 'bi, wa 'ni mnene wa 'ka -Lago dudv naman.

⁹ In amia, a'a no amtaa dluwnynilii solv, nu, -Lagoo Zuzuu solv a nja, -we ka gbu -wa, o mi ain 'wu. Nyume -o 'ni Klisu Zuzu 'wu -ka, o 'ni Klisu -nu nya -mi. ¹⁰ Nu, Klisu -ka ain 'wu -mi, amtaa kuu 'de yi tlitilee -nu nya -mi gbonyuuu 'gbu, -sleen -Lagoo Zuzu yia ain 'yliyogagie 'nyee, -we ka gbu -wa, -Lago nee nu, a mi nyuma tiklu nya. ¹¹ We -ka nu, -Lagoo Zuzu mi ain 'wu, -Lago -o -solva -Zezu Klisu 'wu tlitinya glaa, amtaa ku -we tlia, mo yia we 'yliyogagie 'nyee oo Zuzu -o mia ain 'wuu gbegein.

¹² Bhelian, wee mia dee 'gbu, kpagbu yabhlo mi -ain 'wlu. Wee kpagbu mia, we 'ni -amtaa dluwnynilii gbegein, 'bhie -a 'ka we solv no. ¹³ A -ka amtaa dluwnynilii solv no ni, tlia a yia. 'In a -ka we 'bha -Lagoo Zuzuu 'tite nya ni, 'in a yia 'yliyogagie. ¹⁴ -Wa mia -Lagoo Zuzuu solv noda, ma -wa -Lagoo yua. ¹⁵ -Lago ka ain o Zuzu 'nye, 'in oo Zuzu'u -zeli ain gali, oo 'nye ain nyanodli. Nu, -Lagoo

'yua ɔ zelia aun. Ɔ Zuzuu 'gbu, -a kpta 'wu -Lagɔɔ gbegbein gbagbie nya: «Aba!⁸ Dide!»¹⁶ -Lagɔɔ Zuzu bhlia -amiaa 'dee zuzu -gu, 'in ɔ ɣwnunua -aun nu, -a mi -Lagɔɔ 'yua nya.¹⁷ 'In -a -ka -Lagɔɔ 'yua nya -mi, -lu -zɔnu -we -Lagɔ zua la ɔ nyimaa -nu nya, 'yia -a yia we. Cun, -a -yɔ Klisi sɔ yia we dlilia. Nu, -a -yɔ ɔ 'sɔ -ka stada -mi, -a -yɔ ɔ 'sɔ, 'in -amiaa 'ɣni mni 'yaa.

-Lagɔ yia -aun ɔ 'ɣni 'kadu 'nyea

¹⁸ -Amiaa -zeen -siasie -yɔ -Lagɔɔ 'ɣnumne -we ɔ yia -aun 'klɔslolua, -a -ka we 'desɔbhie yibhɔɔ, 'in mi we -gu nu, -amiaa siasie 'kienyi.¹⁹ Cun, -lu weee -Lagɔ -laa la, bhla -we nya -Lagɔ 'kaa ɔ 'yuaa 'ɣni 'kadu -slolu, we mi we wɔda, 'in we 'tu mi we 'bhada.²⁰ Nu, 'tite -we nua ɛ, 'in lalalu kamanta -yɔ, we kwɛɛ dɔdɔ -tua. We 'ni lalalu 'yibha we, -Lagɔɔ de -wa. We mi 'sa 'bhie, -lu -zɔnu dɔdɔ mia wɔda.²¹ Wee 'tite -we nua ɛ, 'in lalalu mia -nyumoda, 'in -we nua dɔdɔ gaylo 'wu, la we yia 'bhua. Gaylo 'wu dɔdɔ yia 'bhua, 'in 'yia we yia 'ɣni 'kadu -we -Lagɔɔ 'yua 'kaa 'yi.²² -A -yi we 'ji nu, -lu weee -Lagɔ -laa la, we mi -zeen -bhlokpade kluda siasie kwɛɛ, 'ɣwnɔ ɔ mi 'wlusada 'bhisa.²³ Nu, we 'ni lalaluu 'debhlogbɔɔ: -amia mi 'ya kluda -amiaa dli zɔ. -Lagɔɔ 'yuaa -zezie 'tu mi -aun 'bhada, ɔ 'ka -amiaa ku gaylo 'wusa. We mi 'sa 'bhie, -a ka -Lagɔɔ wlawlalu tianu 'yi, mu -wa ɔ Zuzu.²⁴ -A ka gbu 'wɔbhu, nu, -a 'ni -slɔ we 'de weee 'yi: -a mi we wɔda. -We -a dta dli 'wu, -a -ka we -yɔyi ni, wa'a la -sleen we dliwɔdɔdie. -We -a yia -yɔ, we 'ni dliwɔdɔdie gbu -ka.²⁵ -We -a'a 'yia -yɔ, -a -ka we dli 'wɔdi ni, 'in -a wua we dltie nya.

²⁶ We bhli muv -gu, -amia 'nta da 'wɔte ni, -Lagɔɔ Zuzu yia, 'in ɔ bea -aun -yɔ. Sa -a 'kaa -Lagɔ bhuhhoe sazɔnu sa, -a 'ni we

sa -yi. Tɔɔn, 'in Zuzu bhuhhoea -Lagɔ -amiaa -nu nya, klukluweli -we ɣwe 'nia mneni we 'ka gba nya.²⁷ Nu, -Lagɔ mia, -mɔ nyumɛɛ dibhe 'wu ɔ yia la, 'in ɔ -yi -we Zuzu yibhalia ɔ, -we ka gbu -wa, sa ɔ 'yibhaa, 'sa Zuzu bhuhhoea, -wa mia ɔ -nu nya, wa 'gbu.

²⁸ -A -yi we 'ji nu, nyuma -wa -kalia -Lagɔɔ ze, -wa ɔ laa ɔ dumagbuu 'gbu, gbuu gbu -we ylia wa, -Lagɔ bhaa we 'wlu -maa nu zɔzɔnu nya.²⁹ -Wa -Lagɔ -saa -bha we gwedida, ɔ ka dli -sa 'cin ɔ 'ka wa ɔ 'Yuu 'wɔwɔlɔ -zeli. 'In ɔ 'Yu 'ka kpaɔa -ze bhelia duun glaa.³⁰ -Wa -Lagɔ -saa -bha tiatia, ɔ 'ka 'ya wa la. -Wa ɔ laa, ɔ ka wa nyuma tiklu -zeli, 'in -wa ɔ -zelia nyuma tiklu, ɔ ka 'ya wa ɔ 'ɣni 'kadu 'nye.

Gbu yabhlogbɔɔ 'ni mneni we 'ka -aun -Lagɔɔ zekalie -yɔsa

³¹ Nu, ɛɛ -lu -a 'ka gbunya -minu 'biɔɔpalia? -Lagɔ -yɔ -aun -ka -mi, nyɔɔ mneni -aun a? -Mɔɔ -kanyɔ 'ni -mi.³² Ɔ 'Yuu 'debbie, -Lagɔ 'ni ɔ siasie gwɛvlali. Nu, -a 'de weee 'gbu ɔ yia ɔ wla wa 'ka ɔ 'bha. Ɔ -ka ɔ 'Yu wla ni, -lu weee ɔ yia wlaa sa bhe.³³ -Wa -Lagɔ -saa -bha, nyime yabhlogbɔɔ 'ni mneni ɔ 'ka wa gbu 'wluladili. -We ka gbu -wa, -Lagɔ nɛɛ wa mi nyuma tiklu nya.³⁴ Nyime yabhlogbɔɔ 'ni mneni ɔ 'ka wa gbu -lueli. Nu, -Zezu Klisi ka tli, we 'ni 'sa -tu, 'in ɔ yia tilitunya glaa 'wɔsɔ. Ɔ -di -Lagɔɔ lilisɔɔ la, -zugba ɔ bhuhhoe -mɔɔ -amiaa -nu nya.³⁵ Nyɔɔ 'ka -aun Klisi zekalie -yɔsaa? 'Lee, siasie -wa yi? Dliube -wa yi? 'Kliyte 'wɔpalia -wa yi? 'ɣwɔ -yɔ boba -wa yi? -Naanagbu -we ylia nyumɛ -wa yi? We -yɔ -amiaa 'bhahbie -wa yi? ³⁶ 'Sa we mia celida -Lagɔsɛbhe 'wɔɛ: «-Na 'gbu -a plia tilitiee ɣweɛ 'yli weee nya.

Bhlabhlenya -we wa 'kaa 'bha ni, sa wa nua we, 'sa wa nua -aun.»

⁸8:15 Aba: we ji -wa «Dide» zuifweli 'wu.

³⁷ Nu, -we weee yla -aun, 'in -a lua we sa kpeen kpeen, ɔ -kalia -amtaa ze, ɔ 'ɲni nya. ³⁸⁻³⁹ 'In un mi we -gu nu, gbu yabhlogɔɔ 'ni mneni we 'ka -aun -Lagɔɔ zekalte -yɔsa. We 'de yi tilitte -zeoo, we yi 'yliyɔgagie -zeoo, we yi 'anzunya -zeoo, we yi zuzunya -zeoo, we -yɔ -lu -we mia -sleen -bha -zeoo, 'in -lu -we mia yida -zeoo, we 'ni we mneni. We yi -lu weee -we kaa 'tite -we mia yali -zeoo, -we mia dudu -zeoo, we -yɔ -li weee mia lalali nya -zeoo, we 'yabhlogɔɔ 'ni mneni we 'ka -aun -Lagɔɔ zekalte -we ɔ -slolua -amtaa -Kanyɔ -Zezu Klisti 'wu, -yɔsa.

-Lagɔ -saa -bha *Izlaelnyuma

9 Nu, gbuɔɔnu na gbaa, -we ka gbu -wa, un mi Klisti 'wu, t'un 'tubhu yo. Na dli, -we Zuzu 'Pupa slolua 'yoo da, mu gbaa 'mi -yla nu, gbuɔɔnu na gbaa. ² -Mo na nukple, pleɛ sulo 'nyuu -yɔ staste -we 'nia bhloluda -ka mi -mɔ. ³ -We mia na bhelia Zuifuv -nu nya, -wa un -yɔ wa 'sɔ mia nyuma -bhlo nya yice 'wu, in 'yibha yaa -Lagɔ -sa 'mi kwnɛɛ, 'in un 'ka Klisti -yɔɔbhu wa zuzɔnu 'gbu. ⁴ *Izlaelnyuma wa -mia. -Lagɔ ka wa ɔ 'yua -zeli, ɔ ka wa ɔ 'ɲni 'kadu 'kluslolu, ɔ -yɔ wa 'sɔ ka 'wu-suslolu, ɔ ka wa -yla ɔ tite pali, ɔ yia wa ɔ bubbe -slolu, 'in -li 'kadu ɔ 'kaa wa 'nye, ɔ yia we wa -yla gba. ⁵ ɔ ka wa dukpasi 'kadu 'nye, 'in wa yia Klisti gwali nyume 'bhisa wa zuayli, Klisti -ɔ mia -Lagɔ nya nyuma weee 'wlu, -a 'yilimani ɔ 'yli weee nya. *-Amen.

-Lagɔɔ 'yuaa 'zayli

⁶ We 'ni nu, -we -Lagɔ gbaa ɔ 'ka wa 'nye, we 'na 'ka nyini, nu, -wa wa gwalia Izlaelnyuma nya, wa 'de weee 'ni 'sa Izlaelnyumaa 'zayli. ⁷ 'In -wa wa gwalia Ablaamu zuayli, wa 'de weee 'ni 'sa ɔ

'yuaa 'zayli. -Lagɔ nɛɛ Ablaamu -ylae: «'Yua un gbaa nu, 'yia -na yia wa, *Izaku zvaa gbegein -na yia wa 'yia.» ⁸ Wee weli 'ji -wa nu, -wa mia -Lagɔɔ 'yuaa 'zayli nya, we 'ni 'yua -wa wa gwali nyumaa sɔlu -bhlogɔɔ, ma: 'yua -wa -Lagɔ gbaa ɔ 'yua wa yia -zea, ma -wa. ⁹ Nu, -we -Lagɔ gbaa ɔ 'ka lenu, mu -wa nu: «-Zu -bhlo 'ka 'pli ni, yia na yia, wee bhla -bhlokpade nya, -zugba *Sala ka 'yu gwali.»**

¹⁰ Nu, we 'ni we bhialida, *Wlebeka mi 'ya -bha. ɔ 'yi 'yua 'sɔ nukpla -bhlo 'wu -amtaa dukpasa Izaki nya. ¹¹⁻¹² 'In -Lagɔ -yi ɔ nyuma -bhasa sa ɔ dumagbu nya, we 'ni wa lenugbu gbu, nu, la ɔ laa wa. *Wlebeka 'nia -slo ɔ 'yua 'sɔ gwali ni, -zugba wa 'ni gbuɔɔnu -yɔ gbuɔnyuu lenu, 'in -Lagɔ nɛɛ ɔ -yla: «Kpasa yia ɔ 'bisvayu zɔ lubho nua.» ¹³ Nu, we mi celida -Lagɔsebhe 'wue:

«*Zakɔbu ze in -kalia, in 'ni *Ezau zekali.»

¹⁴ Sa muv 'ji mia? 'Lee, -Lagɔ 'ni tiklu -mi -wa yi? -Innya, we 'ni 'sa -mi. ¹⁵ Ya, ɔ nɛɛ Moizi -yla:

«-ɔ in 'kaa nyazi 'yili, nyazi na yila ɔ.

'In -mɔmɔ in 'kaa zuzɔnu 'wluo nu, zuzɔnu na nua ɔ 'wluo.»

¹⁶ We -ka 'sa -mi ni, -Lagɔɔ zuzɔnu -lenve mia, we'e 'bhu nyumaa dumagbu -gbe, 'in we'e 'bhu wa lagugbee -gbe, nyazidli -ka -Lagɔ -bhlogɔɔ -gbe we bhva. ¹⁷ Nu, -mɔ -Lagɔsebhe 'wu, -Lagɔ nɛɛ -ɔ pila Eziputu 'wlu la -ylae: «Nyimaa 'Wlulapilnyɔ in nua da -mi 'wu ni, in 'ka na 'tite -slolu -mi 'wuu gbu -wa, 'in -in 'ka we lenu, wa 'ka 'mi yibheli dudu weee -gu.» ¹⁸ -Bha wa yia we -yɔyia nu, -ɔ -Lagɔ 'yibhaa ɔ 'ka nyazi 'yili, 'mɔ ɔ yila nyazi, 'in -ɔ ka dli ɔ 'yibhaa ɔ 'ka 'wukla, ɔ dli ɔ klaa 'wu.

**9:9 Nu, Izaku gwaligbu we gbaa de.

**-Lago -saa o nyuma
-bha o dumagbu nya**

¹⁹Gbaa wa yia 'mi -ylae: «We -ka 'sa -mi ni, sa -Lago 'ka gba nu, nyume ka gbunyuu lenva? Nyoo 'ka -Lagoo du-magbu 'kluyligbea?» ²⁰'In -mi, nyume, nyoo -in -mi, 'in -na kpeli -Lagoa? Lee, nyida mneni we 'ka we manyo -yla gbae: «Lee -lu ka 'gbu -in yi sa 'mi ma?» ²¹Nyi-damanyo mneni o 'ka o mame nya -we o 'yibhaa ma. We 'ni muv? Wee mame -pue -bhlokpade nya o mneni o 'ka nyida -zovu ma, 'in o mneni o 'ka nyida -kpua ma.

²²Nu, -Lago 'yibha ya o 'ka o 'ce -yo o 'tite -slolu, we 'dee 'gbu nyuma -wa -gu o 'ce mi yaa, 'in o 'kaa lasa, o ka wa 'gba 'wobhu dltie nya. ²³Nu, -Lago 'yibha sa o 'hni mnia, o 'ka we -slolu, we 'dee 'gbu, -wa o 'yilia nyazi, 'ma o mnazia la o 'hnumtee -nu nya. ²⁴Waa nyuma o laa, -amia -wa. We 'ni nu, Zuifu -bhlogboo nyidi o -sa -ain, 'in o yi -ain la, nu, -wa 'nia Zuifu wa glaa -wa 'ya. ²⁵'Sa we mia celida Ozeee 'sebhe 'wu nu, -Lago nee:

«Nyuma -wa 'nia na nyuma glaa -mi, laa na yia wa na nyuma.
'In -wa 'nia na dluwunyninya,
'ma na yia laa na dluwunyninya.»

²⁶O nee 'yae:

«Da -mumu wa gbaa zlume wa -ylae:
'A 'ni na nyuma -nu,
'ma wa yia -sleen laa 'yliyoga -Lagoo 'yua.»

²⁷*Ezaii 'kpii 'wu, -moo nee Izlaelnyuma dae: «Izlaelnyuma yi 'wuzumant gumunyuu hweyo -buse 'bhisao, wa falu yabhlogboo yia 'gbu 'wobhua. ²⁸Nu, -we Jejitape gbaa o 'ka dudv -gu lenv, slui o yia we lenva, 'in we 'ka we bhloluda nyini.» ²⁹'In Ezaii ka 'ya we gba tiada:

«'Tite -ka -Lago ka -ain 'yua -yoti.

O 'ni yaa we lenv ni,

sa *Sodomu -nyuma -yo *-Gomolu -nyuma mia,

'sa -a yia -mia.»

³⁰Sa -muv 'ji mia? Nyuma -wa 'nia Zuifu, -wa 'nia tuklumitee datalida -mi, -Lago nee wa mi nyuma tuklu nya, wa ka -Lago dli -gu zvu 'gbu. We bhla, wa 'ni tuklumitee datalida -mi. ³¹We 'ni 'sa -mi Izlaelnyumaa -nu nya, titee gbegbein wa tala tuklumitee da, 'in -we tite 'yibhaa wa 'ni we yli. ³²-We ka 'gbu wa 'nia we kweyomneni ni, wa lenugbuu gbegbein wa tala we da, wa 'ni -Lago dli -gu zvu. We nya wa gozoa «tukpa -we bhla nyuma la.» ³³Wee tukpa mia, we mi celida -Lagosebhe 'wu we dae:

«Nu, *Siogbe 'wu, na dia tukpa 'kadu yabhlo

-we nyuma gozoa la,
-we bhla nyuma la.
O -ka o dli -gu zvu ni,
-moo 'na ka dli lu.»

**Zuifu -yo -wa 'nia Zuifu,
wa -Kanyo -bhlo**

10 Bheliaun, in 'yibha na dli weee nya nu, -Lago -sa Zuifu gbu 'wu, 'in in mi we 'gbu -Lago bhuhhoeda. ²Nu, in mneni in 'ka gba, wa -gu mi ladoluda wa 'ka -Lagoo lubho nu, 'in sa wa 'kaa we nu, wa 'ni we -yi. ³Sa -Lago nua, 'in nyuma mia tuklu o 'de 'yu, wa 'ni we 'wulanu, 'in wa 'yibhaa wa 'ka wa 'dee nu saa we nu. Wa -ka 'sa nuda -mi, -zugba sa -Lago zela nyuma nyuma tuklu, wa 'ni we zolapui. ⁴Nu, Klisti -wa Moizu titee 'wlubhalida. -Sleen mia, -wa weee zua -Zezu Klisti dli -gu, 'ma -Lago zela nyuma tuklu.††

⁵Moizu -ka tuklumite -we bhva titee gbegbein gbu gbada -mi ni, o nee: «-Wa zua tite gbagbaweli 'nuhwe, ma yia 'yliyogagie we gbegbein.» ⁶Nu, -we wa gbaa tuklumite -Lago 'yuu daa dluuzvve

††10:4 A zeli -Galasi -nyuma 3.25-27

'wu, mu nu: «-ln 'na gbali -mɔ -na dli zɔ -ni, nyɔɔ 'ka yali -gba?» (-ln -ka 'sa gba, Klisi -in 'sibhlii la.)⁷ -ln 'na gbali 'ya -niɛ, nyɔɔ 'ka -mɔ glu pla? -ln -ka 'sa gba, Klisi -in -sɔlva 'wu tɔltɔnya glaa.⁸ 'ln sanɛɛ Moizu gbaa we daa -Lagɔsebhe 'wu: «Weli mi -na 'de kwesi, -na nweɛ, -na dli zɔ.» Wee weli mia, dli zɔvɛɛ gbu -we -a gbaa ain -yla, mu -wa.⁹ -ln -ka nyuma weee 'yibadi we nweɛ weli ni, -Zezu -wa Nyumaa -Kanyɔ, 'in -in -ka we dli -gu zɔ nu, -Lagɔ ka ɔ tɔltɔnya glaa 'wusɔlv, -Lagɔ yia -mi gbu 'wusaa.¹⁰ Nu, -in -ka -Zezu -na dli weee -gu zɔ, 'in -Lagɔ yia -mi nyume tuklu nya. -ln -ka we nweɛ weli ni, -na dli mi ɔ -gu, gbu ɔ yia -mi 'wusaa.¹¹ -Lagɔsebhe nɛɛ: «Nyɔɔ nyɔɔ -ka ɔ dli -gu zɔ, ɔ 'na 'ka dli lv.»¹² We -ka 'sa -mi, Zuifu -yɔ -wa 'nia Zuifu, wa 'ni -yɔbhubhluda -mi. Wa 'de weee -Kanyɔ -bhlo. -Wa weee laa ɔ 'ɲni, ɔ zuzɔnv ɔ nyɛa wa sa duun.¹³ -Lagɔsebhe nɛɛ: «-Wa weee laa Nyumaa -Kanyɔ 'ɲni, gbu 'wu ɔ saa wa.»

¹⁴ 'ln nyuma 'ni mnɛni wa 'ka ɔ 'ɲni la, -zugba wa dli 'ni ɔ -gu -mi. We 'ni muv? Wa 'ni mnɛni wa 'ka ɔ dli -gu zɔ, -zugba wa 'ni -slɔ ɔ -gugbu 'nu. 'Ya, wa 'ni mnɛni wa 'ka ɔ -gugbu 'nu, -zugba nyume yabhlogbɔɔ 'ni -slɔ wa -yla -Lagɔgbu gba, we 'ni muv? ¹⁵ 'ln nyuma 'ni mnɛni wa 'ka -Lagɔgbu gba, -zugba wa 'ni -slɔ wa tie wa 'ka we gba. We 'ni muv? We mi cɛluda -Lagɔsebhe 'wɛ: «-Wa gbaa gbuv nu zuzɔnv, wa -ka yi, -a li 'muna.»¹⁶ 'ln nyuma weee 'ni 'sa weee -Lagɔgbu -zɔnv -yɔɲwnu. Ezaii ka we gba: «Jɛjitape, weli -we -in tie -ain 'wu, nyɔɔ zɔ we dli -gɔa?»¹⁷ -Lagɔgbu -zɔnv -we wa 'nva ni, we -gu dli zɔvɛɛ 'bhva. 'ln weee gbuzɔnv mia, Klisi weli -wa.

¹⁸ Lee, Zuifu 'ni weee weli 'nuv? Lee 'gbua, wa ka we 'nu. -Lagɔweli nɛɛ: «Wa ka wa weli 'nu dɔdɔ weee -gu, 'in wa gbagbaweli yia dɔdɔv bhloluda nyini.»

¹⁹ 'ln we -ka 'sa -mi ni, Izlaelnyuma 'ni we 'wulanuv? Lee 'gbua. Tiatia -Lagɔ nɛɛ Moizu nwe nyae:

«Zenyidli na yia ain 'nyɛa, -wa 'ni bhaa na nyuma, wa gbegbein. 'Cɛ na yia ain 'palia waa nyuma -wa 'nia gbu -yi, wa gbegbein.»

²⁰ 'ln Ezaii 'temania dli, ɔ nɛɛ -Lagɔɔ 'ɲni nyae:

«Nyuma -wa 'nia na dataluda -mi, ma 'yia 'mi.

'ln -wa 'nia 'mi -yɔlayibhada -mi, 'in in yia na 'de wa 'klɔslolu.»

²¹ Nu, -Lagɔ nɛɛ Izlaelnyumaa daɛ:

«We 'ka 'yɔ 'wusɔlv bhla 'wɔbhɔ we 'ka we bhlilida nyini, nyuma wa'a zua 'mi 'nuɲwe, 'in wa kpɛla 'mi, na sɔ mi wa -yla slɔda.»

-Lagɔ 'yɔlta Izlaelnyuma nyazi

11 We -ka 'sa -mi, na 'de na yibhaa la 'lee, -Lagɔ ka ɔ nyuma sɔ zɔlasali 'kuteyii? -lnnya, we 'ni 'sa -mi! *Izlaelnyume na 'de -mia. Nu, Ablaamuv 'yuoyu in -mia, 'in in mia Bezameɛɛ -gligbɔ 'yli -nyume nya. ² -Lagɔ 'ni ɔ nyuma ɔ -saa -bha we gwɛdida sɔ zɔlasali 'kuteyii. -Lagɔsebhe 'wu, da *Elii mia Izlaelnyumaa gbu lapaluda -Lagɔ -yla, weli -we ɔ gbaa, amiaa 'de -yi we. ³ ɔ nɛɛ: «Jɛjitape, wa ka -na gbuv -falipanya 'bha, wa ka -na bubɔluda lasa. Na 'debhlogbɔɔ -tva -bha, wa 'yibha wa 'ka 'ya 'mi 'bha.» ⁴ 'ln sa -Lagɔ 'pali we 'biɲva? ɔ nɛɛ: «Nyuma 'wlu glu -bhlo 'wlu kugbua lɛ gbu in zua la na -nv nya. -Maa 'ni yoyolagɔ -Baali 'yu 'kukolu 'sibhlii.»⁵ Mu -bhlokpade mi 'yaa -zɛɛn yli nya. Nyuma -sele -tva 'wu, 'nanidli nya -Lagɔ -saa -bha wa. ⁶ Nu, -Lagɔ -ka -bha wa -sa 'nanidli nya, we 'ni wa lɛnɔgbuv gbu. We 'ni -muv, -Lagɔɔ 'nanidli mia, we bhe.

⁷ -We mia de ni, sa -muv 'ji mia? -We ka da Izlaelnyuma talia, wa 'ni we 'yi. 'ln

-wa -Lago -saa -bha, ma -bhlogbɔɔ 'ya we. Nyuma -putu mia, -maa 'ni mneni -maa 'ka we 'wolanu. ⁸Nu, we mi celɔda -Lagɔsebhe 'wɔe: «-Lago ka wa dli 'yɔlaa 'wupali. ɔ ka nikpise wa 'yɔliya 'wɔkpali wa yi layi, 'in ɔ yia wa yukwli 'wusulu wa yi 'nu, 'sa -bhlokpade we mia we 'ka -zeen yɔ.» ⁹Nyuma 'wlulapulunyɔ -Davidi nee 'yae:

«Wa 'feti -saste -ze lubhu yabhlo we 'ka wa 'de kpa.

'In we 'ka 'bhuka yabhlo -ze,
wa 'ka -mɔ bhɔli,
'in we 'ka -kasɔ -ze wa -yɔla.

¹⁰Wa -ze 'ɔɔnya,
wa 'na 'yɔli -lu yabhlogbɔɔ -yɔ -ni.
Kwɔlan wa kaun 'wu 'kɔmɔɔ.»

¹¹-We mia dee 'gbu, 'in yia layɔbhae: 'lee, Zuifu mia ni, bhli wa bhɔlia de weee yi? -lnnya, we 'ni 'sa -mi, nu, wa gbonyuuu 'gbu, 'lakpanya yia gbu 'wɔbhɔ. 'In we 'ka Izlaelnyuma zenyi pali. ¹²Zuifu gbonyuu nua we le, 'in zɔzɔnu 'kadu yia dudu -gu lenu. 'In wa bhɔlibhie yia nyuma -wa 'nia Zuifu zɔzɔnu 'kadu 'nye. Nu, da Zuifu weee -ka 'wɔsɔ, zɔzɔnu 'kadu yi 'yaa -gɔwɔlaylimana.

-Wa 'nia Zuifu, sa -Lago -saa wa gbu 'wu

¹³Amia 'nia Zuifu, amia na salta da 'di -sɔɔɔn. -Wa 'nia Zuifu, wa -gbe -Lago tiea 'mi. 'In wee lubho -mɔni mi na 'muna nya. ¹⁴In 'yɔbha wee na lubho 'nye na bhɔlia Zuifu zenyidli, 'in wa tɔɔɔa 'ka gbu 'wɔbhɔ. ¹⁵Nu, da -Lago palia wa sɔɔɔɔ la, 'in ɔ -yɔ duduɔɔ -nyuma yia 'wɔsusɔɔlu. ɔ -ka Zuifu kpa 'nanɔɔ ni, 'lee, leɔ -lu we 'ka lenua? -Wa tɔɔɔa ma yia 'yɔliyɔgagte 'ya.

-Fliisu -yɔ fafasu

¹⁶Nu, 'floo kibhee tɔanɔ -ka -Lagoɔ -nu nya -mi, we -kpabhie mi 'ya ɔ -nu nya. 'In suu somi -ka -Lagoɔ -nu nya -mi, we 'kɔlianya mi 'ya ɔ -nu nya.

¹⁷Izlaelnyuma 'wɔ fafasu -we ka 'kɔliya tɔɔɔa wa -di. -Mi, -in 'wɔ sa -fliisu yabhlo 'kɔliya -we wa -di, 'in wa yi we fafasuu 'kɔliya 'bɔɔɔ lagbuani. -Sɔɔɔn mia, -mi, -fliisu 'kɔliya, fafasuu somi 'nyu -na -yɔ we 'kɔlianya dɔɔɔɔ. ¹⁸-In 'na 'ylimani -na 'de fafasuu 'kɔlianya -yɔ -ni. -In mi -fliisu 'kɔliya nya, 'in we 'ni -mi nye somi 'nyu, nu, somi nyea -mi 'nyu. We 'deɔ 'gbu, -in 'ni mneni -in 'ka -na 'de 'ylimani.

¹⁹'In -mi, gbaa -na yia 'mi -yɔɔɔ: «Nu, wa ka we fafasuu 'kɔliya tɔɔɔa -di, wa 'ka 'mi we 'bɔ 'wɔlagbuani.» ²⁰Gbɔzɔnu -wa, wa 'ni dli zɔɔ 'gbu wa yia wa -di. 'In -mi, -na dɔɔɔzɔvee 'gbu wa yia -mi we 'bɔ 'wɔ lagbuani. -In 'na 'ylimani -na 'de -ni, -in sɔɔ -Lago. ²¹Nu, -Lago -ka fafasuu 'kɔliya 'wɔdi ni, ɔ mneni ɔ 'ka 'sa -mi nu. ²²-In -tali, -Lagoɔ dli nani 'yɔli, 'in ɔ -suɔwe. -Wa bhɔlia, ɔ -suɔwe wa -nu nya, nu, ɔ dli nani 'yɔli -na gbegbeɔn. -Tu ɔ dli 'yɔlinanɔ zɔ. We 'ni 'sa -mi, sa ɔ -di de fafasuu 'kɔliya, 'sa ɔ di 'yaa -mi. ²³Nu, 'yɔli yabhlo nya, Zuifu -ka dɔɔzɔvee gbu -yɔɔɔnu ni, -Lago ka 'tɔɔɔ ɔ 'ka wa wa 'bɔɔɔ lagbuani lu. ²⁴Nu, -mi, -in mi zɔɔɔ -fliisu 'kɔliya nya, wa ka -mi -di, 'in wa yia -mi fafasu -yɔlagbuani, we 'ni 'sa -in 'wɔ. We -ka 'sa -mi, Zuifu -wa mia, we fafasuu 'kɔliya nya, -Lago mneni ɔ 'ka -maa we suu da ɔ -di wa lagbuani lu.

Izlaelnyuma wee yia gbu 'wɔbhɔ

²⁵Na bhɔliaɔn, -Lagoɔ zizelu yabhlo mia, 'in 'yɔbha a yibheli we, a yi amiaa 'de 'wɔbhɔ gbɔyɔlonya 'bhisa. Izlaelnyuma -faɔ yabhlo ka dli 'wɔkla bhɔlia -seleɔ -nu nya -Lago -yɔɔ. 'Sa we yia -mia, we 'ka 'lakpanya -wa 'kaa gbu 'wɔbhɔɔ ɔwe -gbali bhɔlia yɔ. ²⁶We bhɔlia mia, Izlaelnyuma wee yia gbu 'wɔbhɔ. 'Sa we mia celɔda -Lagɔsebhe 'wu nu: «Gbɔwɔsanɔɔ yia *Siɔn 'bhua. Mɔ yia *Zakɔbɔ -glɔgɔ 'yɔli -nyumaa 'yɔliɔnyɔngbu wa -gusaa.

27 A yla! ln -ka -bha wa gbonyuu -sa, 'in na nva wee *'wususlolue ni le wa nya.»

28 Wa 'ni -Lagɔgbu -yɔŋwɔnu, we 'dɛɛ 'gbu wa yia -Lagɔɔ tonyuma -zɛ. 'ln -muv yia aun 'wusa. Nu, wa dukpasu 'gbu -Lagɔ -kalt wa zɛ, 'in ɔ yia -bha wa -sa wa 'ka ɔ nyuma -zɛ. 29 'ln -we -Lagɔ 'nyea nyuma, ɔɔ 'bhu we 'wu lv: -wa ɔ laa, ɔɔ 'tide wa 'yi. 30 Tiada, a 'ni -Lagɔ 'nɔŋwe zu. Nu, -sɛɛn mia, -Lagɔ ka aun nyazi 'yili Zuifu 'ni ɔ 'nɔŋwe zuv 'bigu. 31 'Sa -bhlokpade, wanuv -Lagɔ wa 'nia 'nɔŋwe zu, we -ka amianuv ɔ nyazidlu 'yiyie -zɛ nu, ɔ 'ka wa nyazi 'yili 'yaa gb -wa. 32 Nu, sa nyuma 'na 'kaa -Lagɔ 'nɔŋwe zu, ɔ ka we wa kwɛɛ tu, 'in ɔ 'ka wa 'dɛ weɛ ɔ nyazidli -sɛɛlu.

-A 'yilimanɔ -Lagɔɔ 'ɲni

33 -Lagɔɔ 'nanidli 'yili -gɔwɔla. ɔ gbɔy-ilo -yɔ ɔ 'wlukuvɔn -tɔ 'wu. Nyume 'ni mnɛni ɔ 'ka -we mia ɔ dli 'wu 'wɔlanu. Sa ɔ nva gbɔ le, nyume 'ni mnɛni ɔ 'ka we 'wɔlanu. 34 -Lagɔwɛɛ nɛɛ:

«Nyɔɔ -yi Jejitapeɛ 'wlukuvɔn lapupali gbɔva?

Nyɔɔ 'ka ɔ 'dizɔva?

35 Nyɔɔ 'nye -Lagɔ -lu tiada,

'in ɔ yi we 'bigupalia?»

36 Cɔn, -lu weɛɛ mia, ɔ -gbɛ we bhɔva. Mɔ -laa -lu weɛɛ la, 'in we mia ɔ -nu nya. -Lagɔɔ 'ɲni 'yilimanɔ 'yili weɛɛ nya. -Amenɔ.

12 Na bheliaɔn, -Lagɔ mi yeda 'nanɔ nya -amɔaa -nu nya. We 'dɛɛ 'gbu, -we in 'yibha a nu le, mu -wa nu, a wla amɔaa ku 'yiliyɔga -slaka nya. Mu -wa -mɔwɔlv -slaka -we nania -Lagɔ dɔdɔ. -We mia da, mu -wa amɔaa -Lagɔbɔbɔvɛ tkɔlu. 2 A 'na mnɔnɔ dɔdɔgɔ gbɔ 'bi -ni, nu, a 'tide -Lagɔ 'yi, ɔ 'ka amɔaa 'wlukuvɔn lapupaliɛ 'bhiti. ɔ -ka we 'bhiti ni, 'in a yibhelia -we ɔ 'yibhaa 'ji: mu nania 'yili, mu nania ɔ dɔdɔ, mu'v bɔa -lu yabhlogbɔɔ 'wu.

3 -Lagɔ ka 'mi ɔ zɔvɔnu 'nye sa bhe. We 'dɛɛ 'gbu in nɛɛ aun -yla -bhlo -bhloe: a 'na 'bhulu amɔaa 'dɛ 'wu 'kaduv -ni, nu, -mɔmɔ -ka -mi, dɔvɔvɔvɛ -we ɔ 'yia -Lagɔ kwɛɛ, ɔ 'bhu 'sa ɔ 'dɛ 'wu. 4 Nyume mia, ɔ ka 'lali duun, 'in weɛ 'lali weɛ'ɛ nu lubho -bhlo. 5 'Sa we mia -amɔaa -nu nya. -A -zu 'wu, 'in -a mia nyume -bhlogbɔ nya, -we ka gbɔ -wa, -a -yɔ Klisi 'sɔ -bhlo. -A 'dɛ weɛɛ mi 'wususloluda, 'in, -ɔ -ka -mi, ɔ ka ɔ 'bi, kuu 'lali 'bhisa. 6 -Lagɔ ka -aun lubho 'nye 'nanidli nya. -Lubho -we ɔ 'nyea -aun we 'yili -bhlo -bhlo. 'ln ɔ ɔ -ka -Lagɔgbɔvɔ gbagba -lubho 'nye, ɔ nu we le -Lagɔɔ dɔvɔvɔvɛ nya. 7 -ɔ -ka nyumaa 'wusa dli -ka ni, ɔ -sa wa 'wu. -ɔ -ka nyumaa -sɛɛlu -lubho -ka ni, ɔ -sɛɛlu wa. 8 -ɔ -ka nyumaa 'kɔvayli -papɛɛ 'tɛɛ -ka, ɔ 'pa wa 'kɔvayli. -ɔ -ka nyumaa -lu -nye dli -ka, ɔ 'na zɛɛ we -ni, ɔ nu we le. -ɔ -ka nyumaa 'yugalɔnyɔ nya -mi, ɔ nu we le -guladɔluɛ nya. -ɔ -ka bobabhanyaa 'wusa dli -ka ni, ɔ nu we le 'muna nya.

9 Zekalte mia, we -mi sa tkɔlu, we'ɛ nɔvɔ -dawli le -ni. A nye gbonyuu 'wu, a nɛ 'nanɔ -nɔvɛ -yɔla. 10 A 'yibhali -yibhali, dli weɛɛ nya nɛɛ -Lagɔbhelia. A 'yi 'kli a 'dekɔva 'ka -bhazɔlv. 11 A nu -amɔaa -Kanyɔɔ lubho -guladɔluɛ -yɔ dli weɛɛ nya, nu, a 'na 'yamani -ni. 12 A li 'muna, -we ka gbɔ -wa, a mi -Kanyɔ wuda. A -ka siasie 'wu -mi, a nu dɔvɔvɛ, a bhuhɔe -Lagɔ 'zɛɛbhue zɔ. 13 Amɔa -Lagonyuma sisali 'wu, 'in -wa -ka amɔaa -gbɛ yi ni, a kpa wa sa 'nanuvɔ.

14 -Wa -ka aun 'kɔvayli 'wɔpaliɔ -mi, a bhuhɔe -Lagɔ ɔ 'ka wa 'nyularɔwɔna. A ɔwɔna wa 'nyu la, a 'na bhɔlu wa gweze -ni. 15 -Wa mia 'muna lida, a -yɔ wa 'sɔ li 'muna. -Wa mia wida, a -yɔ wa 'sɔ wi. 16 A -ka wɛɛɛ -bhlo a 'dekɔva nyidi. A 'na 'bhulu amɔaa 'dɛ 'wu 'kaduv -ni, a ɔwɔnu lubho -ylaasɔ nɔvɛ -yɔ. A 'na 'bhulu amɔaa 'dɛ 'wu gbɔyilonɔya 'bhisa -ni.

17 Nyume -ɔ -ka aun gbonyuu -yla lɛvɔ, a 'na nɔvɔ we 'lɛɛji le -ni. Nu, a 'yi 'kli a

'ka gbuzɔnu gbu lɛnu nyuma weee 'yliya 'wu. ¹⁸We -ka yaa amiaa -gbɛ we bhu ni, sa a mnenia a -yɔ nyuma weee 'ka 'wutu -dlɔɔ, a nu 'sa. ¹⁹Na 'talea, a 'na -sali amiaa 'dɛɛ kpa -ni, nu, a 'tide -Lagɔɔ 'cɛ 'yi, we 'ka amiaa kpasaa. -We ka gbu -wa, we mi celida -Lagɔɛbhe 'wɔɛ, Jeji-tape nɛɛ: «Kpasasɛ mia, na -nu -wa. -We ka 'klɔ nyume kaa, -ami wlaa we.» ²⁰'In -Lagɔ nɛɛ 'yae:

«[ɔwɔ -ka -na tɔnyume 'bhada -mi, -in 'nyɛ ɔ lililu, 'nyumatɔ -ka ɔ 'bhada -mi, -in 'nyɛ ɔ 'nyu ɔ 'ka 'ma. -In -ka 'sa nu ni, we 'wlu -kapu -in slu ɔ 'wluo.»

²¹Gbonyuu 'na pɔlti -mi 'wlu la -ni, nu, -in pɔlti gbonyuu 'wlu la zɔzɔnu nya.

A zɔ nyumaa 'yugalunya 'nɔŋwe

13 -Wa pɔlti 'gbe 'wlu la, nyuma weee pɔlti wa zɔla, -we ka gbu -wa, 'gbee 'wlulapɔlɔnyɔ ɔ -Lagɔ 'nia lapali, ɔ 'ni -mi, 'in -wa ɔ palta la, 'in ɔ yia we 'yoo wa 'nyɛ. ²Nu, ɔ -ka wa we 'yoo 'nyɛ ni, nyume ɔ -ka wa -yɔwɔsɔlv, -zugba -Lagɔ -yɔ ɔ -sɔlba 'wu. 'In -mama -ka 'sasɔkpa gbu lɛnu, -kaslv 'wu wa paa -maa. ³-ɔ -ka 'nanɔnɔnyɔ nya -mi, ɔ 'na 'ka 'gbee 'wlulapɔlɔnya kwɛɛ nyano nu. Nu, we -ka gbonyuu nyume nu lɛ, 'in ɔ nua wa kwɛɛ nyano. We 'dɛɛ 'gbu, -we -in 'kaa lɛnu, mu -wa 'nani -nunve, 'in wa 'ka -mi 'ŋnikwali. ⁴'Gbee 'wlulapɔlɔnya mia ni, -Lagɔlubho, -we nanta 'yli -na -nu nya, 'mu wa mia nuda. 'In -in -ka gbonyuu lɛnu, -in sɔ wa, -we ka gbu -wa, wa ka 'tite, wa 'ka -mi -kaslv 'wupa. -Lagɔɔ lubhonɔnya wa -mia, 'in wa slɔlua -Lagɔɔ 'cɛ -wa nua gbonyuu lɛ -yla. ⁵We 'dɛɛ 'gbu, -in pɔlti wa zɔla, we 'ni -Lagɔɔ 'cɛ -bhlogbɔɔ gbu, nu, -mɔ -na 'dɛɛ 'wlukɔɔn, 'yoo -zɔnu -wa 'yaa 'gbu.

⁶We 'dɛɛ 'gbu a 'pɛni 'ya *nisɔn -gwezi. -Wa saa we, -Lagɔ 'nyɛa wee lubho wa, 'in we 'ka -mi tuklu. ⁷-We a kaa kwɛɛ nyuma -putuu -nu nya, a 'nyɛ we wa yoo. We -ka nisɔn -gwezi, a 'pɛni we. We -ka -sasa -lu ni, a 'pɛni we. -Wa a 'kaa 'nɔŋwe zɔ, a zɔ wa 'nɔŋwe. Nyume ɔ mia -bhazɔnyɔ nya, a -zɔ -bha ɔ.

A kɔkalti zɛ

⁸Nu, nyume yabhlogbɔɔ kpagbu 'na -mi -ni ain 'wlu -ni. Kpagbu -we 'kaa ain 'wlu -mi, we -zɛ zekalɔdɔlti -bhlogbɔɔ: mu 'kaa ain nyɔdɔ -mi. Nu, ɔ -kalua ɔ -libheyii zɛ, -Lagɔɔ tite ɔ zɔa dɛ 'nɔŋwe sa 'cɛ. ⁹Amiaa 'dɛ -yi *titenya: -in -yɔ 'ŋwɔnɔ -putu 'na -dɔlti -budu 'wu -ni. ¹⁰-In 'na 'bhali nyume -ni, -in 'na ylili 'wie -ni, -lu -we 'nia -na -nu, -na dɔlti 'na nynini we 'wu -ni. Wee titenya mia dɛ ni, we -yɔ we pɔlti weee 'sɔ mi wɛlti ni 'wu, mu -wae: -in -kalti -na -libheyii zɛ -na 'dɛ 'bhisa. ¹⁰-In -ka -na -libheyii zekalti, -in 'ni mneni -in 'ka gbonyuu ɔ -yla lɛnu. We -ka 'sa -mi, mu -wa -Lagɔɔ titee 'nɔŋwezɔzɔve sa 'cɛ.

A 'bhu nɔkɔpise 'wu -gbunya 'bi

¹¹Amiaa 'dɛ -yi bhla -we -a mia dɛ 'wu. A gano, a 'na 'ŋwɔnɔ 'ylaa -ni. Nu, da -a dia dɔlɔzɔvee gwe, -amiaa gbɔwɔb-hɔylɔ tɔlvɔ -ain -yɔla, nu, we ka -slɛn cɔpa. ¹²Sabɔ ka -mɔ 'yu bɛ, zɔlti ka cɔpa. We 'dɛɛ 'gbu, -a 'bhu nɔkɔpise 'wu -gbunya 'bi, -a 'tide we 'yi. -A mnazi -amiaa 'dɛ la, -a 'ka zɔlti tɔ gv. ¹³-A zɔ -amiaa 'dɛɛ 'yliyɔ sa 'nanɔv, zɔlti 'wu -nɔnɔve 'bhisa. Nu 'na 'bhali -ain -ni. -A -yɔ nyuma weee 'na -dɔlti -budu 'wu -ni. -A bhu mɔtɔni -nɔnɔve 'bi. -We weee nania -ain dɔdɔ, -a 'na nɔnɔv 'sa we lɛ -ni. -A 'bhu -zɛ -yɔ zenyi 'bi. ¹⁴A nɔ -amiaa -Kanyɔ -Zezu Klisu nɔnɔbhɔ. Amiaa 'wlukɔɔn 'na -tɔlvɔ amiaa dɔwɔnɔnyɔnɔlɔ lɛnɔve 'bi -ni.

‡‡13:9 Glekiwɛlti 'wu, we ji -wa nu, -wa kukwalia, wa -yɔ nyuma -putu 'na -dɔlti -budu 'wu -ni.

**A 'na 'bhulu amtaa
bheliiaa -yɔgbu 'wu -ni**

14 Nu, -ɔ ka dli 'ni 'wute -Lago -gu, a ḡwnu ɔ gbu -yɔ. Sa ɔ yia gbu -yɔ, a -yɔ ɔ 'na -sali -zle we -gu -ni. ² Sa 'bhisa, -ɔ ka dli 'tea 'wu, ɔ mneni ɔ 'ka -lu weee li, 'in -ɔ ka dli 'nia 'wute, ɔ 'ni mneni ɔ 'ka nime li. ³ -ɔ lia -lu weee, ɔ 'na nyeni -ɔ'ɔ lia nime 'wu -ni. -ɔ'ɔ lia nime, ɔ 'na 'bhulu -ɔ lia -lu weee -yɔgbu 'wu 'nyumee -ni, nu, -Lago ka ɔ gbu -yɔḡwnu. ⁴ Nyɔ -in -mi, 'in -na bhu nyime -putuu lubhonnyɔ -yɔgbu 'waa? ɔ 'ka bhlioo, ɔ 'ka 'yligbeda -tɔoo, ɔ -kanyɔ gbu -wa. Nu, 'yligbeda ɔ yia -tua, -we ka gbu -wa, -Kanyɔ kaa ɔ la.

⁵ Nu, nyuma -tɔlva pupalta 'wlukuvn la nu, 'yli tɔlva mi 'nanuv we -zi we tɔlva. 'In nyumaa -zakpa -bhlo -ka 'wlukuvn lapupali, -maa nɛɛ, 'yli weee -bhlo. -ɔ -ka -mi, -we -gu ɔ pupalta 'wlukuvn la, ɔ -mi we -gu nu, gbuɔɔv -wa. ⁶ -ɔ sisalta wee 'ylnya -yɔ, -Kanyɔ -yla ɔ nva we le. -ɔ lia -lu weee, -Kanyɔ -yla ɔ nva we le, 'in ɔ paa -Lago fuo. -ɔ'ɔ lia nime ni, -Kanyɔ -yla ɔ nva we le, 'in ɔ pa 'yaa -Lago fuo. ⁷ We 'dee 'gbu, -amia -gaa da 'yliyɔ, -Kanyɔ ḡni nya -wa: we 'ni -amiaa 'de teun gbu. Nyime yabhlogbɔ'ɔ tli ɔ 'dee 'ḡni nya. ⁸ -A -ka 'yliyɔga, -Kanyɔ 'gbu -a gaa 'yliyɔ, 'in -a -ka tli ni, -Kanyɔ 'gbu -a tlia. -A yi thoo, -a yi 'yliyɔgaoo, -Kanyɔ -nu -a -mia. ⁹ Nu, Klisi ka tli, 'in ɔ yia gano lv, ɔ 'ka thitinya -yɔ 'yliyɔganyaa -Kanyɔ -ze. ¹⁰ -Mi, lɛɛ -lu ka 'gbu -na bhu -na bheli -yɔgbu 'waa? 'In -mi 'ya, lɛɛ -lu ka 'gbu -na nyɛ -na bheli 'waa? Nu, -a 'de weee yia -Lago 'yu 'yligbea ɔ 'ka -amiaa -yɔgbu 'wubhu. ¹¹ We mi celida -Lagoɛbhe 'wue:
«-Ami, Jejitape,
'yliyɔga -Lago,
in nɛɛ au -yla nu,
nyuma weee yia 'mi 'yu 'kukolu 'sibhlia,
'in wa bhlia na 'ḡni.»

¹² -Bha -a yia -amiaa lenugbu gbaa -Lago 'yu.

-In 'na bhulu -na bheli la -ni

¹³ -We mia dee 'gbu, -a 'bhu -amiaa -limaa -yɔgbu 'wubhubhue 'bi. -We a 'kaa lenv, mv -wa nu, -we 'kaa -amiaa bhe-
lia labhli, -we 'kaa wa gbunyuu 'yloogblu kwa, a 'na nuv we wa -yla le -ni. ¹⁴ In -yɔ -Kanyɔ -Zezu 'sɔ mi -bhloo 'gbu, in -yi we 'ji, 'in in mi we -gu nu, -lu yabhlog-
bɔ 'ni pɔn -ka we 'de 'wu. 'In nyime -ka 'wlukuvn lapupali nu, -lu yabhlo ka pɔn, 'in we zea pɔn -ka -lu ɔ -yla. ¹⁵ -We -na lia, -in -ka we 'gbu -na bheli gbuyɔk-
pali, -in 'ni -sleen zekaltdli 'wu -ka. Klisi ka -na bheli 'gbu tli, we 'dee 'gbu -in 'na salt ɔ la lililuu 'gbu -ni. ¹⁶ -We nania 'yli amiaa -nu nya, we 'na -zeli nyuma tɔlvaa 'yliya 'wu amiaa ḡnisagbu -ni. ¹⁷ Nu, we 'ni lilie -yɔ nu -mamtee 'gbu -Lago pili nyuma 'wlu la. Tiklumie klaa, 'wututue -dlɔv klaa, we -yɔ 'muna -we Zuzu 'Pupa wlaa, we 'gbu -Lago pita nyuma 'wlu la. ¹⁸ -ɔ -ka 'sa Klisi lubho nu ni, ɔ nani -Lago dɔv, 'in nyuma kwalia ɔ 'ḡni.

¹⁹ We 'dee 'gbu, -we nyɛa nyuma 'wututue -dlɔv -yɔ 'dekpaa dli late-
mante, -a -tali we da. ²⁰ Lililuu 'gbu, -in 'na -sali -Lago lubho la -ni. Nu, nyime mneni ɔ 'ka lililu weee li. We mi 'sa 'bhie, -in -ka lililu yabhlo li, 'in we -ka nyime yabhlo gbunyuu 'wukwa, we 'ni 'ylinani. ²¹ -We nania 'yli, mv -wa nu: -in 'na lili nime -ni, -in 'na 'manti nu -ni, we -ka nu, mv 'ka ɔ labhli. Gbu weee -we 'kaa -na bheli labhli, -in 'na nuv we le -ni. ²² -We mia de -gu, -we -in zua dli -gu -na 'dee -nu nya, we -tu -in -yɔ -Lago 'sɔ nyidi. Nyime -ɔ nva gbu le, 'in ɔ'ɔ dila ɔ 'de gbu, 'wututue -dlɔv mi ɔ -nu nya. ²³ Nu, nyime -ɔ -ka li dli lube nya, we 'bigu, -Lago dila ɔ gbu, -we ka gbu -wa, ɔ 'ni li dluzuve nya. 'In lenugbu weee -we'e 'bhva -Lago dluzuzuve -gu, gbunyuu -wa.

Sa Klisi nua, -a nu 'sa

15 Nu, -amta 'tea da 'wu ni, -wa 'nia wute, -a -sa wa 'wu wa 'wuyolbe 'wu. -A 'na nunu -we nania -aun duduu 'dekpuu le -ni. ²-O -ka -mi, o nu o -limaa dudunano gbu le -moo nu zuzunu 'gbu. -A -ka 'sa nu, 'in we temania wa dli la. ³Klisu 'debbie mia, o 'ni o 'dee dudunano gbuu datai. Nu, we mi celida -Lagosebhe 'wue:

«Veli wa vela de -mi ni, -amtu wa sa 'yaa 'hni.»

⁴-We weee mia celida -Lagosebhe 'wu bha, we 'ka -aun gbu -sloluu gbu -wa. We -ka 'sa -mi, mu nyaa -aun dlutie, mu paa -aun 'kvayli, 'in -we -Lago gbaa o 'ka -aun 'nye, 'in -a 'ka we wu.

⁵-Lago, o nyaa nyuma dlutie -yo 'kvayli -papie, 'mo na bhuhoea o 'ka aun 'tite 'nye, a 'ka weli -bhlo -ka, 'in sa -Zezu Klisi nua, a 'ka 'sa nu. ⁶'In dli -bhlo -yo weli -bhlo nya, a 'ka -amtaa -Kanyo -Zezu Klisu Dide -Lagoo 'hni bhli.

⁷Nu, sa Klisi hwnua amtaa gbu -yo 'nanuu, a kpukpali 'sa, we 'ka -Lagoo 'hni 'ylimani. ⁸'In nee, -Lago mia, o 'bhulu o weli -gu la. We 'dee 'gbu Klisi ka Zuifvu -lubhonunyo -ze, 'in -we -Lago gbaa o 'ka wa dukpasi 'nye, we yia gbuzunu -ze. ⁹'In, -maa 'nia Zuifu, -maa 'ka -Lago bhuhoe -moo nyazidli hwee. 'Sa we mia celida -Lagosebhe 'wu:

«-We mia dee 'gbu na yia -mi fuo paa 'lakpanya weee glaa.

'In -na 'hni na yia 'ylimania luv 'wu.»

¹⁰We nee 'yae:

«Lakpanya, nyuma -wa -Lago -saa -bha, a -yo wa 'so li 'muna.»

¹¹We nee 'yae:

«Lakpanya, a 'de weee -mnuni -Lagoo 'hni.

Duduvu -nyuma weee, a -mnuni o 'hni.»

¹²-Lagobvu -falpanyo Ezaii nee 'yae:

«*-Zeseee zvayli -nyime yabhlo yia yia.

'Wu o yia -saa o 'ka 'lakpanya 'wlulapili, 'in wa 'ka o dli 'wudi.»

¹³-Lago, o nyuma dia dli 'wu, yeli aun 'muna, 'in o 'nye aun 'wututue -dloo, a ka o dli -gu zuu 'gbu. We -ka 'sa -mi, amtaa o dliwudidie 'ka -guwulaylimanida -tu Zuzu 'Pupaa 'tite nya.

Polu lubho, -wa 'nia Zuifvu -gbe

¹⁴Na bheliain, in mi we -gu nu, a mi yeda 'nanti nya. Amtaa 'de -yi gbu duun, 'in sa a 'kaa 'dizozlu, a -yi we. ¹⁵⁻¹⁶'Bhie, 'sebhe nu datolva, in 'kaa amtaa dli gwlu -sa, in 'ni na 'de nyeni. -We ka 'gbu na nua we le, mu ni: -Lago -zelia 'mi -Zezu Klisu lubhonunyo o 'nanti nya -wa 'nia Zuifu -yla. Moo -saa -bha 'mi in 'ka wa -yla -Lagobvu gba, 'in -wa 'nia Zuifu, wa 'ka wlawlalu -we nania -Lago dudv -ze. Nu, Zuzu 'Pupa wlvua -mo we. ¹⁷We 'dee 'gbu, lubho -we -Lago 'nyaa 'mi, we mi na 'muna nya, -Zezu Klisi 'wu. ¹⁸Nu, in -ka dli 'temani in 'ka gbu yabhlo gba ni, mu -wa -we Klisi nua na gbegbein le, we 'ni gbu -putu. Na gbegbein Klisi nua lubho, 'in -wa 'nia Zuifu, 'in -maa yia -Lago 'nuhwe zu. -Li -we nya o nua we le, mu ni: weli klaa, lenugbu klaa, ¹⁹gwedigbu klaa, we -yo -we subhalia nyime hwegaga, -Lagoo Zuzuu 'tite nya. Sane in 'bhva *-Zeluzalem, -zugba na gba da weee -Lagobvu -we gbaa Klisu -gugbu, 'in in yia lilili nyini. ²⁰Na dli 'wu -gbu -wa nu, 'gbenya we 'wu nyuma 'nia -slu Klisu gbu 'nu, in 'ka -mo -Lagobvu gbaa mni, -mu yi 'wlv nu, da nyime -putu 'paa -buduu gwe glu, in 'subha -bha -budu. ²¹Sa we mia celida -Lagosebhe 'wu, 'sa in nua lubho:

«Nyuma -wa -yla wa 'nia o gbu gba,

'yia wa yia o.

-Wa 'nia o gbu 'nu,

'wu wa yia we lanva.»

²²Mu nyenia 'mi -zakpa duun, we 'gbu in 'nia amtaa -gbe nyini.

Pɔlv 'yibha ɔ 'ka *Wlomu mni

²³-Sleen, lubho in mia wee 'gbenya 'wu nɔda, we ka bhia. In 'yibha in 'ka amiaa -gbe mni, -muv -zu duun ka 'plu 'gbu, ²⁴zli in -ka Eɔpanyi mnida -mi, 'in na plɔta amiaa -gbe. Cun, in -ka -mɔ mnida -mi na dli mi amiaa 'iyiye -gu. Nu, 'yli 'sɔle na -yɔ aun yia lia, 'in na dli mi aun -gu a 'ka 'mi 'wusa na Eɔpanyi -mnida. ²⁵Nu, -Zeluzalemv na mnia -slɔ, in 'ka -Lagɔnyuma -wa mia -mɔ 'wusa. ²⁶Nu, -Zeluzalemuv -Lagɔnyuma, -wa boba mia 'bhada, Masedvanɔ -yɔ Akaii -Lagɔnyuma 'yibha wa 'ka wa 'wusa 'gwezi nya. ²⁷Wa 'yibha wa 'ka wa 'wusa, wa -ka yaa we lenv ni, kpagbu wa -saa. Nu, Zuifvɔ -Lagɔnyuma dlilia -Lagɔɔ 'nyulaɲwnaɲwnie 'lakpanya nya. 'Sa -bhlokpade -maa ka we 'klv -maa 'ka -maa 'ɲnumnie dlili Zuifvɔ nya. ²⁸Nu, in -ka wee gbu ni bhia, in -ka -Lagɔnyuma, -wa mia -Zeluzalemv 'gwezi 'nye, Eɔpanyi na yia mnia, 'in na plɔta amiaa -gbe. ²⁹'In, in -yi we 'ji nu, in -ka amiaa -gbe mni, Klisu 'wutvɔve -dlɔɔ 'debbie nya na yia -mɔ nynia.

³⁰Na bheliaun, -we na yibhala aun mu ni: a -yɔ 'mi 'sɔ, -a 'yi 'klɔ -a 'ka -Lagɔ bhubhoe na 'gbu. -Amiaa -Kanyɔ -Zezu Klisu 'ɲni -yɔ zekalɔdli -we -Lagɔɔ Zuzu 'nyea -aun, we 'gbu na yibhala we aun.

³¹A bhubhoe -Lagɔ, in yi Zudee -nyuma, -wa'a zva Klisu dli -gu, kwɛɛ bhilili. A bhubhoe -Lagɔ 'in -Zeluzalemuv -Lagɔnyuma 'ka 'wusaste -we in -yɔ we mia mnida -yɔɲwɔnu dli -zɔnv nya. ³²We -ka 'sa -mi, in mneni in 'ka amiaa -gbe mni 'mɔna nya, 'in -Lagɔ -ka ɲwɔnu, in mneni in 'ka amiaa -gbe nyape 'yli ya 'sɔle nya. ³³Nu, -Lagɔ, ɔ nyɛa nyuma 'wutvɔve -dlɔɔ, ɔ -yɔ a 'de weee 'sɔ -mi. -Amenɔ.

Fusaweli

16 Amia na nyɛa -amiaa bhɔlv Febee yoo. Nu, -Lagɔɔ lubho ɔ nva, -mɔ Sankleee *leglizɔ 'wu. ²Sa -Lagɔnyuma 'kaa nyuma kpa, a kpa 'sa ɔ -amiaa -Kanyɔɔ 'ɲni nya. Gbu weee -we 'wu ɔ -ka ain la, a -sa ɔ 'wu. Nu, ɔ 'de ka nyuma duun 'wusa, we -yɔ na 'de.

³Plisilɔ -yɔ Akilasɔ, -wa -yɔ 'mi 'sɔ nva -Zezu Klisu lubho, a -sa wa fv. ⁴Wa ka wa 'deɛ nv 'yliyɔgagie pelv 'pa, wa 'ka 'mi gbu 'wusa. We 'ni na 'debhlogbɔɔ 'ka wa 'nani yibheli: nu, 'lakpanyaa leglizɔ weee, -maa klaa. ⁵-Lagɔnyuma -wa gbelia 'wlu -mɔ wa -budu zɔ, a -sa wa fv.

Epaineti, ɔ mta na jijli -tale nya, a -sa ɔ fv. ɔmɔ mta, -wa ɲwɔnua Klisu gbu -yɔ, mɔ -wa wa tɔtɔta -nyume -mɔ -Aziii kibhe lv.

⁶Malii ɔ nva amiaa lubho sa duun, a -sa ɔ fv.

⁷A -sa Andlonikusɔ -yɔ Zuniasɔ fv. Wa mi na zvayli -nyuma nya, 'in in -yɔ wa 'sɔ yia -kaslv pla. Nu, ma plaa Klisu 'mi 'yu, 'in wa -yia wa nyuma 'kadɔ nya ɔ tietienya glaa.

⁸A -sa Ampliatusɔ fv. Na jijli -tale -wa -mɔ -Kanyɔ 'wu.

⁹A -sa Uluben fv, mɔ -yɔ -aun 'sɔ nva Klisu lubho. ɔmɔ -yɔ na jijli -tale Sitakisɔ 'sɔ.

¹⁰A -sa Apelesɔ fv. Mɔ -slolua ɔ 'de -Lagɔnyume tiklu nya. A -sa Alistobulu -buduɲwɛɛ -nyuma fv.

¹¹A -sa Ewlotɔn fv, nu, na -buduɲwɛɛ -nyume -wa. Naltsisɔ -buduɲwɛɛ -nyuma -wa zva -Kanyɔ dli -gu, a -sa wa fv.

¹²A -sa Tlifenti -yɔ Tlifozv fv. Ma nva -Kanyɔɔ lubho. A -sa na jijli -tale Pelɔsidi fv. Mɔ nva -Kanyɔ lubho duun.

¹³A -sa Wlufusɔ fv. Nu, -Kanyɔ -saa -bha ɔ. ɔ 'nyaa -ɔ mi 'yaa nanv nya, a -sa -mɔɔ fv.

¹⁴Asenkliti klaa, Flegɔn klaa, Elumesɔ klaa, Patlobasɔ klaa, Elumasɔ klaa, we -

yo bhelia -yo bhobba -wa -yo wa 'so mia, a -sa wa fu.

¹⁵ Filolobu -yo Zuli klaa, Nele -yo o bhobba klaa, Olenpasti klaa we -yo -Lagonyuma weee -yo wa 'so mia, a -sa wa fu.

¹⁶ A sisali fu 'wugbigbie nya, -Lagonyuma 'bhisa. Klisu leglizi weee nee wa -sa aun fu.

'Dizuweli

¹⁷ Bheliaun, -we na 'yibhalta aun, mu ni: -wa sisalta nyuma -yo, a kpa amiaa 'de 'nanuu wa gbegbein. -Sloluweli a 'yia, wa -ka we gbegbein mnunda -mi, a 'ni nu 'nanuu, 'in wa bhelia nyuma la. A -yo wa 'so 'na nonu -ni. ¹⁸ We ka gbu -wa, 'sasokpa -nyuma mia, wa'a nu -amiaa -Kanyo Klisu lubho. Wa 'dee nukplaa lubho wa nua. Weli menoo -nu -yo gbu duun wa gbaa nyuma -yla. We nya wa nua nyuma -kpua -dawli 'wu.

¹⁹ 'In amia mia, sa a zua -Lago 'nuywe, we 'di ka da weee lamneni. We 'dee 'gbu, in mi 'muna 'wu amiaa 'gbu. Nu, in 'yubha a yibheli gbu a 'ka 'nanu 'dekpua nu, 'in a zu amiaa 'de 'yliyoo a yi gbonyuu lenu.

²⁰ -Lago -o wlaa 'wututue -dloo, mo yia dayli *-Saatan lawowlalia amiaa bhoo zo.

Nu, -amiaa -Kanyo -Zezu nyuma aun 'nyu la.

²¹ Timotee, -o -yo 'mi 'so nua lubho, nee o -sa aun fu. Lusiusu klaa, Zasoon klaa,

we -yo Sosipateli -wa mia na -budunwee -nyuma nya, sa 'yaa aun fu.

²² -Ami, Telitiusti -o celta 'sebhie ni, in -sa aun fu -amiaa -Kanyo -o nua -aun nyume -bhlo nyaa 'hni nya.

²³ Gayusti nee o -sa aun fu. O -gbe in -dia la, -mo o -budu zo -Lagonyuma weee gbelia 'wlu.

'Gbee 'gwezilazonyo Elasiiti -yo -amiaa bheli Kalitusti nee wa -sa aun fu. [²⁴ -Amiaa -Kanyo -Zezu Klisu nyuma a 'de weee 'nyu la.]

-A 'ylimani -Lagoo 'hni

²⁵ -A 'ylimani -Lagoo 'hni! We ka gbu -wa, -Lagobu na gbaa -Zezu Klisu daa, mo mnenia o 'ka aun latemani diluzube 'wu we -gu. -Lagoo zizelu, -we ka bi -gwlea 'wu, we gbegbein we 'wua bhlee. ²⁶ Nu, -sleen mia, we mi zli 'klu. Nyuma weee -wa 'nia Zuifu, wa mneni wa 'ka we yibheli -we mia celida, we gbegbein. Wee 'sebhienya mia, -Lagobuu -falpanya celi bhaa we. -Lago -o mia 'yli weee nya, -o 'nia bhililida -ka, mo gbaa nu, wee weli 'wlu zli 'klu, 'in 'lakpanya weee 'ka o dli -gu zu, 'in wa 'ka o 'nuywe zu.

²⁷ -Lago -o ka 'debhlogbooo -yi gbu, o 'hni 'ylimani -Zezu Klisu gbegbein 'yli weee nya. -Ameni.

Tia -sebhe Pɔlu 'paa Kolenti -nyuma yoo

-Lagɔnyuma -wa mia Kolentigbe 'wu, 'ma *Pɔlu 'paa 'sebhe -muni yoo. ɔ 'nua nu, -mɔɔ -Lagɔnyuma 'ni -Lagɔ -yloogblu -gu nɔda -mi 'nanuu, 'in wa 'ni zekukali, -bha ɔ celta wa 'wu, sa -Lagɔnyuma 'kaa nɔ, ɔ 'ka we wa -slolu.

Fusawelt

1 -Ami *Pɔlu -Lagɔ laa ɔ dumagbu nya, 'in 'ka -Zezu *Klistu *tietienyo -ze, 'in -yo -amɔaa bheli Sɔsitenu celta da 'in 'sebhe ni 'wu. ²Amɔaa -Lagɔnyuma mia *leglizɔ 'wu Kolentigbe nukple, -wa -Lagɔ -wɔlva -yo -Zezu Klisti 'wu, amɔaa na celta da 'wu. -Lagɔ ka 'in la, a 'ka ɔ -nu -ze. -Wa gbaa -amɔaa -Kanyɔ -Zezu Klistu 'ɔni da weee, we mi 'ya -maa -nu nya. -Zezu Klisti mi wa -Kanyɔ nya, 'in ɔ mia -amɔaa -Kanyɔ nya.

³Nu, -amɔaa Dide -Lagɔ -yo Nyumaa -Kanyɔ -Zezu Klisti 'ɔni a 'nyu la, 'in wa 'nye 'in 'wɔtɔtɔe -dlɔɔ.

Pɔlu paa -Lagɔ fuo, -li -Lagɔ 'nyea Kolenti -nyumaa 'gbu

⁴-Lagɔ 'plɔlɔ -Zezu Klisti 'wu, 'in ɔ yia 'in 'nani 'wɔnu. We 'gbu, na paa ɔ fuo 'kɔmɔɔ amɔaa 'gbu. ⁵Nu, Klisti 'wu, -Lagɔ ka 'in 'ɔnimni -li weee 'nye, gbagbie -yo -luyilo ɔ 'nyea 'in bhabha. ⁶-We ka gbu -wa, Klistu gbudayi -gbu wa gbaa, a ka we -yɔɔwɔnu, 'in amɔaa -gbe we soan la.

⁷Nu, -sleɛn amɔaa mia -amɔaa -Kanyɔ -Zezu Klistu yiyie wɔda, -Lagɔɔ wlawlalu yabhlogbɔɔ 'na 'ka 'in 'wɔbɔ. ⁸Nu, mɔ yi 'yaa 'in latemania, 'in a 'ka we 'wlu-lapalɔda nyini. 'in wa 'na 'ka 'in gbu yabhlogbɔɔ 'wlu di, 'in -amɔaa -Kanyɔ -Zezuu yiyiyi 'kaa nyini. ⁹-Lagɔ -ɔ laa 'in, ɔ 'ka a -yo ɔ 'Yu -Zezu Klisti -ɔ -wa -amɔaa

-Kanyɔ 'wɔsuslolu, ɔ 'bhuɔ ɔ weli -gu la.

Kolentu -Lagɔnyumaa -yɔbhɔbhluɔ

¹⁰Bheliian, amɔaa na bhuhboea -amɔaa -Kanyɔ -Zezu Klistu 'ɔni nya: a 'de weee -ka weli -bhlo. -Yɔbhɔbhluɔ 'na -muni 'in nyidi -ni, 'in a -ka di -bhlo -yo 'wluɔɔn lapɔpale -bhlo. ¹¹Nu, na bheliian, Kloeɛ zwaylinyuma gbaa 'mi -ylaɛ, -zle mi 'in nyidi. ¹²-We 'in 'kaa gba, mi ni: 'in nyidi, -ɔ -ka -mi, -mɔɔ weli mi -mɔɔ 'deɛ sa. -Bhlo nɛɛ: «-Ami mi Pɔluɔ -nu nya», 'in 'yabhlo nɛɛ: «-Ami mi Apolɔsɔɔ -nu nya». 'in -gudu nɛɛ 'yaa: «-Ami mi Sefasu^f -nu nya», 'in 'yabhlo nɛɛ: «Klistu -nu -ami -mia».

¹³Amɔaa di, Klisti mi 'wɔdodaɔ? 'Lee Pɔlu wa kulva *su -gu la amɔaa 'gbu yi? 'in Pɔluɔ 'ɔni nya wa batizea 'in yi?

¹⁴-Lagɔ na paa fuo, 'in 'ni 'in glaa nyime yabhlogbɔɔ batizee, 'mi we 'ni Klistipusti -yo Gayusti 'wɔbhɔ. ¹⁵Nu, nyime yabhlogbɔɔ 'ni mneni ɔ 'ka gba, na 'ɔni -gu wa batizea 'in. ¹⁶Cun, gbuzɔnu -wa, 'in ka 'ya Sitefanasu zwaylinyuma batizee. 'in we 'bhu -maa 'wu, na 'wluɔɔn lapɔpale 'ni we -gu -mi nu, 'in ka nyime yabhlogbɔɔ batizee. ¹⁷Nu, we 'ni nyi-maa batizee batizee 'gbu Klisti yi 'mi tie. -Lagɔgbuɔ gbagbieɛ 'gbu ɔ yia 'mi tie. 'in 'na 'ka we gba nyumaa gbuyiloo sɔlu. Nu, Klistu su -gu thile yi gbukpua gbu -ze.

Klisti mi -Lagɔɔ 'tute -yo ɔ gbuyilo nya

¹⁸Nu, nyuma -wa mia mɔmɔnɔ -yloogblu, Klistu su -gu lakulu -gbu mia, gbukpua nya wa yia we. 'in -amɔaa -mama -Lagɔ mia pueda, -Lagɔɔ 'tute nya -amɔaa bhua we 'wu, -amɔaa -nu nya. ¹⁹Nu, -we mia *-Lagɔsebhe 'wu celɔda mi ni: «Gbuyilonyaa gbuyilo na yia lasaa, 'ylimnanyaa 'ylimnee na yia gbu -kpua -zelta».

^f1:12 Sefasu ji -wa Pielt (-Zezuu *'bunɔnyɔ -wa).

²⁰ Nu, da gbuyilonyo mia? Da titee gwe-sanyo mia? 'In da dudv -munu -gsv kpelikpelinyo mia? Wa nee lea? -Lago ka we -slolue, dudv nu -gsv gbuyilo mia, -sabhe -wa.

²¹ Nu, dudvugv -nyumaa gbuyilo nya, wa 'ni -Lago yibheli o gbuyilo 'wu. 'In -Lago nee, -Lagovbu -a mia da gbada, -we wa yia -yo -sabhe -bha gbu 'bhisa, -wa njwnua we gbu -yo, 'ma o yia gbu 'wosaa. ²² Nu, *Zuifu 'yibha wa nu gwedigbu le, 'in *Gleki talia gbuyiloo da. ²³ Nu, we -ka -amia, wa ka Klist su -gv lakulv, -moo gbu -amia gbaa. We mi -nanagbu nya Zuifv -nu nya, 'in -wa 'nia Zuifu, -maa laa we -sabhe -bha gbu. ²⁴ Nu, -wa -Lago laa, wa yi Zuifu -zeoo, wa 'ni Zuifvoo, wanv -gbe Klist mi -Lagoo 'tute -yo o gbuyilo nya. ²⁵ Nu, -we wa laa -Lagoo -sabhe -bha gbu, -mvv -zi nyumaa gbuyilo 'wu. 'In -we wa laa -Lagoo 'wuyolv, we -zi nyumaa latelo.

²⁶ Bheliam, sa a mia, 'in -Lago yia an la, a yla we. Dudvugsv gbuyilonya 'ni an glaa -zu, 'tutee nyuma 'ni an glaa -zu, 'in 'njnumi zvaylinyuma 'ni an glaa -zu. ²⁷ Nu, gbu dudvugv -nyuma yia -yo -sabhe -bha gbu nya, 'mv -Lago -saa -bha o 'ka gbuyilonya zvbhali. 'In -we dudvugv -nyuma yia -yo 'wuyolv -li nya, 'mv -Lago -saa -bha, o 'ka 'tutee nyuma zvbhali. ²⁸ Nu, -lu -we dudvugv -nyuma bhua 'wu 'kienyi, -we 'nia -lu yabhlogbooo nya -mi, 'in wa tilia 'ylila, 'mv -Lago -saa -bha, 'in -lu -we nyuma bhua 'wu -lu 'kadv nya, o 'ka we lasa. ²⁹ Sanee we miaa 'gbv, nyume yabhlogbooo 'ni mneni o 'ka o 'de 'ylimani -Lago 'yu. ³⁰ Nu, -Lago ka an 'wususlolu -Zezu Klist 'wu, 'in Klist -zea -amiaa gbuyilo bhua -Lagoo -gbe. Klistu 'gbv -a yia nyuma tiklu -ze -Lago 'yu. O 'gbv -a mia -mowloda, 'in -Lago yia -an 'wuziti gbonyuu kwee. ³¹ Sa we mia -Lagosebhe 'wu celida mv ni: «O -ka gba o 'ka o 'de 'ylimani,

o 'ylimani o 'de -we Nyumaa -Kanyo nua lee 'gbv.»

-Zezu Klist -o wa kolva *su -gv la, o gbu Polv gbaa

2 Nu, bheliam, da -ami mnia amiaa -gbe, 'in 'ni mni 'in 'ka an -yla -Lagoo zizegbv gba welt 'nani -yo nyumaa gbuyilo nya. ² Nu, 'in 'ni 'yibha 'in 'ka gbu -putuu 'jiyibheli, da 'in mia an nyidi, 'mv we 'ni -Zezu Klist 'wobhv, -Zezu -o wa kolva *su -gv la, m. ³ We 'dee 'gbv, da -ami 'kaa an 'yu 'yiligbe, 'in ka 'wuyovmani, 'in ka nyano nu, -zugba na telta. ⁴ Nu, na gbu -slolu welt -yo na -Lagovbv gba so'o 'bhv nyumaa gbuyilo -welt 'nanv -gbe. Nu, Zuzu 'Pupaa 'tute zva 'mi we njwee. ⁵ Saa 'de amiaa dluzvze 'na 'kaa nyumaa gbuyilo -gv ladi, nu, we -di -Lagoo 'tute -gv la.

-Lagoo gbuyilo

⁶ 'In -zugba -Lagonyuma dolua 'yiligwela, 'ma -amia slolua gbuyilo. Nu, wee gbuyilo -mni 'ni bhla -munu gbuyilo, 'in bhla -munu 'wulupilinya 'kadu -wa 'kaa labhv, we 'ni 'ya -maa gbuyilo. ⁷ -Lagoo gbuyilo mia zizada, 'in -we mia zizada -bhlokpade nyuma kwee, 'mv -a slolua. -Lago ka -bha we -sa pepe, -amiaa 'jnu 'ylimantee 'gbv, 'bhie, o yia dudv lala.

⁸ Dudv nu 'wulupilinya 'kadu 'yabhlogbooo 'ni wee gbuyilo -mni yibheli. We -ka nu, wa ka yaa we yibheli, wa 'na 'ka 'njnumtee -Kanyo 'kadu su -gv lakulv. ⁹ Nu, -we mia -Lagosebhe 'wu celida mv ni:

«We 'yli 'nia -slv -yoyi,
-we yukwli 'nia -slv 'nu,
-we nyume yabhlogbooo 'nia -slv 'wlukvvn lapupali,
'mv -Lago mnazia la -wa 'yibhaa o, wa -nu nya.»

¹⁰ Nu, -Lagoo gbu mia zizada, -amia o -slolua we 'klv o Zuzu nya. -Lagoo Zuzu -yi gbu weee, 'debbie -Lagoo zizegbv -

we -tʒa 'wʊ, ɔ -yi we. ¹¹Nu, nyumɛɛ -gbe, ɔ dli -bhlogbɔɔ -yia ɔ 'wlukuvn lapupali gbu, we 'nɪ muʋ? 'Sa -bhloo 'de -Lagɔɔ Zuzu -bhlogbɔɔ -yia -Lagɔɔ 'wlukuvn lapupali gbu. ¹²Nu, we -ka -amia, -amia 'nɪ dudugv -nyumaa zuzu 'yi, nu, Zuzu bhva -Lagɔɔ -gbe, 'mu -a 'yia. 'In wlawlalu -we -Lagɔ 'nyea -aun bhe, -a 'ka we yibheli.

¹³'In -a -ka we gbu -gbada -mi, -a'a gba we dudugv -nyumaa gbuyiloo gbuslolu sɔlv. Nu, -Lagɔɔ Zuzuu gbuslolu sɔlv -a gbaa we. Sanɛɛ 'sa -a gbaa -Lagɔɔ gbuzɔnv gbunya 'ji -wa kaa -Lagɔɔ Zuzu 'wʊ -yla. ¹⁴Nu, nyumɛ ɔ 'nɪa -Lagɔɔ Zuzu 'wʊ -ka, ɔ 'nɪ mneni ɔ 'ka gbuzɔnv -gbunya bhva ɔ Zuzuu -gbeɛ gbu -yɔŋwɪ. -Sabhe -bha -gbu we -mɪa ɔnv -gbe. ɔ 'nɪ mneni ɔ 'ka we 'wulanu, nu, Zuzu 'Pupaa 'debhlogbɔɔ nya wa mnenia wa 'ka wee -li 'wʊsɪsɪ. ¹⁵Nu, nyumɛ ɔ kaa -Lagɔɔ Zuzu 'wʊ, mɔ sɪsɪa -lu weee 'wʊ. 'In ɔ de mɪa, nyumɛ yabhlogbɔɔ 'nɪ mneni ɔ 'ka ɔ gbu 'wludɪ. ¹⁶We mɪ cɛlɪda -Lagɔɔsebhɛ 'wʊɛ:

«Nyɔɔ -yi Jejitapɛɛ 'wlukuvn lapupaligbua?

Nyɔɔ 'ka ɔ gbu -slolua?»

'In -amia mɪa, -a -yɔ Klisti 'sɔɔ 'wlukuvn lapupaligbu -bhlo.

-We -Lagɔɔ lubhonunya 'kaa lenu

3 Nanuv -gbe, bheliaun, in 'nɪ zlumɛ mneni in 'ka aun -yla gbu gba, nɛɛ nyuma ka -Lagɔɔ Zuzu 'wʊ, ma -yla na gba gbu. Nu, dudugv -nyumaa gbuv -yla -gba sɔlv in gbaa we aun -yla. 'In in 'kaa we aun -yla gba -wa mɪa 'nyenyeyua nya dli -zɪda Klisti 'wʊ, 'ma in -tɔlvɪa aun. ²Nu, we 'gbu, in yia aun nyttyny 'nye, 'in in 'nɪa aun lililu 'tɪtɛ 'nye. A 'nɪ mneni a 'ka we li, 'in -zɛɛn -bhlokpadɛ a 'nɪ we lilie mneni. ³-We ka gbu -wa, a mɪ -slɔ yɪɛ 'wʊ. Da zenyi -yɔ -yɔmumntɛ mɪa da aun nyɪɪ, muʋ -slolu nu, yɪɛ 'wʊ a mɪaa? 'In dudugv -nyuma 'bhisa a mɪa nɔdaa?

⁴Nu, amɪaa 'yabhlo -ka gbɛ: «Pɔlv -nu in -mɪa,» 'in -gɪdv -ka gbɛ: «Apolɔsv -nu in -mɪa,» -zugba dudugv -nyumaa lenugbu a 'nɪ -bhade lenɪda -mɪ?

⁵Nu, nyɔɔ Apolɔsv -mɪa? 'In nyɔɔ Pɔlv -mɪa? -Lagɔɔ lubhonunya -kpua, -wa ka 'gbu a yia -Lagɔgbu dli -gv zɪ, 'ma -a -mɪa. Da -aun glaa -ɔ -ka -mɪ, lubho Nyɪmaa -Kanyɔ 'nyea ɔ, 'mu ɔ nva. ⁶-Amɪ faa su, Apolɔsv slua we 'nyu -yɔ, 'in -Lagɔ minia we. ⁷Nu, -ɔ faa su, 'in -ɔ slua we 'nyu -yɔ, -maa 'nɪ -lu yabhlogbɔɔ nya -mɪ. -Lagɔ, -ɔ minia we, mɔ -zia -bha 'wʊ. ⁸-ɔ faa su, 'in -ɔ slua we 'nyu -yɔ, wa 'de 'sɔ mneni 'wʊ. -ɔ -ka -mɪ, -mɔɔ 'dɛɛ lubhonu sɔlv -Lagɔ yia -mɔɔ 'pɛnta. ⁹Nu, -a -yɔ -Lagɔ sɔ nva lubho dabɪdv.

Amɪa mɪ -Lagɔɔ kpaa nya, 'in a mɪ 'yaa ɔ -budu ɔ mɪa 'subhada nya. ¹⁰Nu, lubho -Lagɔ 'nyea 'mɪ, ɔ 'nantɪ nya, we sɔlv in 'paa da -buduu gwe glu, -budusubhanyɔ -yia gbu 'bhisa. -Sleɛn, nyumɛ -putu dɪa we -gv la. 'In -ɔ -ka -mɪ, ɔ zɪ ɔ 'de 'yliyɔ, sa ɔ dɪa we -gv laa 'gbu. ¹¹Nu, -buduu gwe mɪ glu 'cɪn, mu -wa -Zezu Klisti. 'In nyumɛ yabhlogbɔɔ 'nɪ mneni ɔ 'ka we gwe -putu glu palɪ.

¹²Nu, nyɔɔ nyɔɔ -ka wee -budu -gv ladɪ -can nya, 'gwezi nya, tukpa -zɔnv nya, su nya, yɛyɛ -petu -yɔ 'bɪɛ nya nɪ, ¹³nu, -ɔ -ka -mɪ -mɔɔ nsv -lubho yia zli 'klv 'flaa, -Lagɔɔ nyumaa -yɔgbuv 'wɔbhhu zli. Nu, wee yli yia we 'de -slolua -kosu 'bhisa, -ɔ -ka -mɪ we 'ka -mɔɔ lubho layla, 'in -we -ka -mɪ, we 'ka we -slolu. ¹⁴'In nyɔɔ -ka -buduu gwe -gv -budu 'subha we 'nɪ 'sɔkɔ -kosu 'yu, we 'pɛntɪgwezi ɔ yia. ¹⁵Nyumɛ ɔ ka lubho -ka si, ɔ 'nɪ 'pɛntɛ -ka. ɔ 'de mɪa, gbu 'wʊ ɔ yia 'bhva, nɛɛ nyumɛ ɔ -dɪ -kosu 'kadɪ kwɛɛ.

¹⁶A 'nɪ we 'ji -yi nu, -Lagɔɔ -budu a -mɪaa? 'In -Lagɔɔ Zuzu -dli aun 'wʊ laa?

¹⁷Nu, nyɔɔ -ka -Lagɔɔ -budu lasa, -Lagɔ saa ɔ la. Nu, -Lagɔɔ -budu mɪ -mɔwlvda, 'in 'mu a -mɪa.

¹⁸ Nu, nyume yabhlogbɔɔ 'na nɔnu ɔ 'de -dawli 'wu -ni. Aun glaa nyɔɔ -ka gba ɔ -yi gbu dɔdɔ -mɔni -gu, ɔ -ze tutujenyɔ, 'bhie, ɔ 'ka gbuɔyilonɔ tiklu -ze. ¹⁹ Nu, dɔdɔgbu -nyumaa gbuɔyilo mia, -sabhe -wa -Lagɔ 'yiliya 'wu. Nu, we mi celɔda -Lagɔsebhe 'wɔe:

«Lagɔ kpaɔ gbuɔyilonɔ wa 'deɛ -dawli welɔ -yɔ.»

²⁰ -Lagɔsebhe nɛɛ 'yae:

«Jejitape -yi gbuɔyilonɔyaa 'wlukɔvɔn lapɔpalɔgbu.

ɔ -yi we 'ji nu, we 'ni -lu 'wɔku.»

²¹ We 'gbu, nyume yabhlogbɔɔ 'na 'yilimani ɔ 'de nyume 'wu -ni. Nu, -lu weee mi amiaa -nu nya: ²² -de Pɔlvɔ, -de Apolɔsvɔ, -de *Sefasu, -de dɔdɔgbu, -de 'yliyɔgagtee, -de tɔtɔlee, we -ka des-lesenoo, we -ka ciɔɔoo, we 'de weee mi amiaa -nu nya, ²³ 'in amia, amia mi Klisu -nu nya, 'in Klisti mia -Lagɔɔ -nu nya.

Klisu tietienya -a -mia

4 Nu, a 'bhu -aun 'wu Klisu lubhonɔnya nya, 'in a 'bhu -aun 'wu -Lagɔɔ zizelii 'yliyɔɔnya nya. ² -We weee wa 'yibhaa -lii 'yliyɔɔnya daa, mɔ -wa nu, wa yli wa lubhonɔnya tiklu nya. ³ We -ka nu, a 'ka na -yɔgbu 'wɔbhɔoo, 'in dɔdɔgbu gbuwɔbhɔnya 'ka na -yɔgbu 'wɔbhɔoo, nanɔvɔ -gbe -mɔvɔ 'ni gbu, 'in na 'de'e 'bhu na 'deɛ -yɔgbu 'wu. ⁴ Nu, na dli't di 'mi gbu yabhlogbɔɔ 'wlu, 'in -mɔvɔ'v gba nu, in mi tiklu. -ɔ 'kaa na -yɔgbu 'wɔbhu, mɔ -wa Nyumaa -Kanyɔ. ⁵ We 'gbu, a 'na 'bhulu nyumɛɛ -yɔgbu 'wu -ni, -zugba we bhla 'ni -slɔ nyini. A wu Nyumaa -Kanyɔ 'ka yi. -Lu -we -ka zizeda -mi nikpise 'wu, mɔ yia we zli 'klu wlelia. Mɔ yia nyumɛɛ dliɔɔgbu mia zizeda 'bhlesaa. 'In ɔ -ka -mi, -Lagɔ kwalta -mɔɔ 'ɲni -mɔɔ lenɔvɔ-bɔvɔ sɔlvɔ.

⁶ Bheliann, in -ka gbu -mɔni gba Apolɔsvɔ -yɔ na 'deɛ da ni, in 'ka aun gbu -sloluu gbu -wa. In 'yibha a -ka we 'wlukɔvɔn lapɔpalɔda -mi ni, a yibheli

gbuɔɔvɔ -gbu -mɔni 'ji: «'In a 'na zili -we mia -Lagɔsebhe 'wu celɔda -gu -ni.» A 'na 'yilimani amiaa 'de we 'wu -ni. 'In a 'na falɔ nyume ɔ -libheyi ɲwɛɛ la -ni. ⁷ Nu, -mi, nyɔɔ -zili -mi -na -lima 'wɔa? -We weee -in kaa, -Lagɔ 'ni -mi we 'nyɛɛ? 'In we -ka 'sa -mi, lɛɛ -lu ka 'gbu -na yilimani -na 'de, -lu -we -in kaaa 'gbu, nɛɛ ɔ 'ni -mi we 'nyɛa?

⁸ Nu, -we weee a 'yibhaa, a ka 'cun we! A mi 'cun 'ɲnumɔda! A ka nyumaa 'wlu-lapɔlɔnya -ze, 'in -amia 'ni we nya -mi! -Aa! In 'yibha a -ze nyumaa 'wlulapɔlɔnya 'piɛn, 'in -amia -yɔ aun 'sɔ 'ka 'ya nyuma 'wlulapɔlɔ. ⁹ Nu, we 'wlv sa 'mi dlu, -amia -Zezuu tietienya, -Lagɔ ka -aun lu-ganya 'wɔvɔ: -a 'wlv sa nyuma -wa wa 'ka 'bha -zejila 'wu. ɔ ka -aun wla ylay-lalu nya dɔdɔ -kpaɔbhie -yla, we -yɔ 'anzi -yɔ nyuma -yla.

¹⁰ Nu, -amia mi -sabhebhanya nya Klisu 'gbu, 'in amia mia gbuɔyilonɔ nya Klisti 'wu! -Amia yɔlv 'wu, 'in amia 'tela, amia wa zva 'nɔɲwe bhabha, 'in wa tilia -amia 'yilila! ¹¹ Nu, desleen -bhlokpade, -a mi siada ɲwɔ -yɔ 'nyumatu kwɛɛ, -a 'ni 'wɔplanaa -ka, bhiti wa bhitia -aun, 'in -a 'ni ladɔda -kli -ka, -a mni mɔ -a yi mɔ. ¹² Nu, -amiaa 'deɛ sɔ nya -a nɔa lubho 'tɛɛ. Wa -ka -aun veli, 'nyu -a ɲw-naa wa la, wa -ka -aun 'klyite 'wɔpalɔda -mi, 'wlu -a dia we zɔ la. ¹³ Nu, wa -ka -aun -nyumɔda -mɔoo, welɔ -zɔvɔ nya -a palta we 'bigvɔ. Da bhla -mɔni nya -bhloo 'de, dɔdɔ -gvɔ kalkɔ 'bhisa wa yia -aun, pɔnkalu -we nyuma saa kwnɛɛ 'bhisa wa yia -aun.

¹⁴ We 'ni amia zɔbhalee 'gbu na celɔ da aun 'sebhe ni 'wu. Nu, 'di na zva aun na dlu da yua 'bhisa. ¹⁵ Nu, amiaa 'de yi -sloluslolunya 'wlu glv 'sɔ 'wlu kugbua 'yi Klisti 'wɔoo, amiaa dide -bhlogbɔɔ. Nu, -ami gwalta aun -Zezu Klisti 'wu, amiaa -Lagɔgbuɔ -yla gbagbie nya.

¹⁶ Nu, amia na bhuhhoea, a 'tideli 'mi. ¹⁷ Nu, we 'gbu, na tiea amiaa -gbe Timo-

tee, -ɔ -wa na duma -yu -Lago 'wu, 'in -ɔ kpaɔ -Lagɔgbu -kli. Sa na nɔa -Zezu Klisti 'wu, 'in na slolua we da weee leglizɔ weee 'wu, ɔ 'ka aun ligbe we nya.

¹⁸Nu, ain glaa nyuma tɔlva ka we dli zo lapɔpali nu, in 'nia amiaa -gbe luyia yi, we 'gbu, wa yia wa 'de 'ylimani. ¹⁹Nu, Jejitate -ka ŋwnu, dayli na mɔia amiaa -gbe. We 'ni 'deɛ 'ylimani nyaa ŋweɛ weli 'dekpɔvaa 'nonvee gbu, nu, -we wa mne-nia lenve, in 'ka we 'tite -yoyu gbu -wa. ²⁰Nu, *-Lagɔɔ nyumaa 'wɔlɔlɔpɔlie mia, we 'ni ŋweɛ weli wu, 'tite 'wu we mia. ²¹Lɛɛ -lu a 'yɔbha? In -yɔ -pɔni yi amiaa -gbe yaayɔ, in -yɔ zekalɔdli -yɔ dli -dɔɔ yii?

Gbonyuu lenve leglizɔ 'wu

5 -We wa gbaa amiaa daa, da weee -a nva we, mu -wa nu, mutnɔgbu mi ain nyɔɔ. Wee 'sasɔkpa -mutnɔgbu -mɔni 'degbolu 'ni nyuma 'nia -Lago -yi nyɔɔ -mi. Wa nɛɛ nu, ain glaa 'yabhlo -yɔ ɔ didɛɛ ŋwɔɔ dia -budu 'wu. ²In a mi 'ya -bhlokpade amiaa 'de 'ylimanɔda, 'in a'a nu nɛɛ gu 'wɔlɔ an 'wu. 'In -ɔ nva 'sasɔkpa gbu lɛ a mneni a 'ka yaa ɔ vu amiaa 'de glaa. ³We -ka -ami, na 'debbie -gbolu 'nia de ain glaa -mi ni, na zuzu -yɔ ain 'sɔ mi. 'In in ka nyume -ɔ nva 'sasɔkpa -gbonyuu lɛɛ -yɔgbu 'wɔbhhu pepe, Nyumaa -Kanyɔ -Zezuu 'ŋni nya, nɛɛ glaa in mi ain. ⁴Nu, da a -ka 'wɔlɔgbeli, na zuzu -yɔ ain -ka -mi, 'in -amiaa -Kanyɔ -Zezuu 'tite -ka -ain nyɔɔ lasibhli, ⁵'sasɔkpa -nyume mia, a -sali ɔ *-Saatan suwɔla, 'in ɔ gbonyuu lenve ku 'ka labhu. 'In Nyumaa -Kanyɔɔ yiyizɔ ɔ 'de 'ka gbu 'wɔbhhu.

⁶Nu, -we -yɔ a 'kaa amiaa 'de 'ylimani, we 'ni -mi! Amiaa 'de -yi we 'ji nu, «*Gɔɔ -sele yilɔla 'flooɔ 'pue weee». ⁷Nu, a -wɔlɔ amiaa 'de -yɔ, 'in a -sa gɔɔ 'cin amiaa 'de nyɔɔ, 'in 'flooɔ 'pue lolu 'nia gɔɔ -yɔ -ka, a 'ka we -zɛ. A mi 'cin we nya gbuzɔnu sa, nu, Klisti ka ɔ 'de wla -amiaa

*'Wuzɔtɔyɔlu 'feti -gu -bhlabhle nya, 'in wa yia ɔ 'bha.

⁸Nu, -a -sa -amiaa 'feti, -a 'na -sali we 'floo kaa gɔɔ 'cin -yɔ nya -ni, gbonyuu -yɔ nukplɛɛ 'ylinyunoo gɔɔ -ni. Nu, we -zɛ 'floo 'nia gɔɔ -yɔ -ka, -we -wa -mɔwɔlɔwɔbe -yɔ gbuzɔnu 'floo.

⁹Nu, 'sebhe -we ka 'biɔ -sebhe na paa da ain yoo, in nɛɛ ain -yla we 'wɔɛ, nyuma -wa nva mutnɔgbu lɛ, a 'na nynini wa 'wɔla -ni. ¹⁰Nu, in 'ni ain -yla gba, dɔdɔgbu -nyuma weee -wa -wa mutnɔgbu lenunya, leklician, 'wienya -yɔ yoyolagɔɔ bubunya, a 'na nynini wa -yɔla -ni. We -ka nu, a 'na 'ka wa -yɔlanyni, -zugba dɔdɔgbu a yia 'bhua! ¹¹In 'yɔbha in 'ka ain -yla gbae, nyume -ɔ laa ɔ 'de -Lagonyume, 'in ɔ nva mutnɔgbu lɛ, ɔ kaa lekli, ɔ bubɔa yoyolagɔ, ɔ velia nyuma, ɔ bhali ɔ 'de nu, 'in ɔ ylia 'wie, a -yɔ -mɔɔ 'sasɔkpa -nyume 'na lili 'sukwe -bhlo -ni.

¹²⁻¹³'Lee -wa 'nia -Lagonyuma nya -mi, -ami 'kaa wa -yɔgbu 'wɔbhhu yɔ? -Lago yia wa -yɔgbu 'wɔbhua. 'In amia, amia 'ni mneni a 'ka -Lagonyumaa -yɔgbu 'wɔbhhu? Nu, -Lagosebhe gbaae:

«A vu nukplɛɛ 'ylinyunonya amiaa 'de nyɔɔ.»

-Lagonyumaa -yɔgbu 'wɔbhuhue wa 'dekpɔa nyɔɔ

6 'In lɛɛ ka 'gbu amiaa 'yabhlo -yɔ ɔ -Lagɔbheli yabhlo -ka gbu 'yɔ, 'in ɔ kwa we gbuwɔbhunya 'nia tiklu -mi -Lago 'yu -maa -gbea? 'In ɔ' kwa we -Lagonyumaa -gbea? ²A 'ni we 'ji -yi nu, -Lagonyuma yia dɔdɔgbu -nyumaa -yɔgbu 'wɔbhuaa? 'In we -ka nu, amia yi dɔdɔgbu -nyumaa -yɔgbu 'wɔbhua, a 'ni mneni a 'ka gbu yua -sɛ -sɛ 'wɔbhhu? ³A 'ni we 'ji -yi nu, -amia yia 'anzunyaa -yɔgbu 'wɔbhuaa? Sa we mi, 'in a 'ni mneni a 'ka dɔdɔ -minu -gu gbu 'wɔbhua? ⁴'In amia -ka sanɛɛ -sukpa gbu nyɔɔ -ka, a bhua we 'wu, 'in a kwaa we dɔdɔgbu -nyumaa gbuwɔbhunya 'yu, -wa leglizɔ!

laa nyuma! ⁵ 'ln, -we na gbaa da, amiaa 'dɛɛ zɔ -wa. Gbuyilonɔ yabhloo -kpua 'nɪ aɪn nyɪdɪ -mɪ, 'ɪn -mɔɔ 'ka amiaa -yɔgbɔ 'wɔbhhuu? ⁶ Nu, sa bhelia -bhelia kɪklalɪ dɪdɪɔvɔ -nyuma 'nɪa -Lagɔ -yii gbɔwɔbhhuɪa 'yua?

⁷ Gbuzɔnɔ -wa, a 'dekpua -ka 'kɪklalɪda -mɪ, mɔ slɔlua nɪ, a ka bhli tɔɔ tɔɔ. Lɛɛ -lu ka 'gbɔ a'a 'tɪde amiaa 'dɛ 'yɪ, wa'a dɪ aɪn gbɔ 'wlu, 'ɪn wa'a lɪ aɪn 'wluu? ⁸ Nu, amia dia nyuma gbɔ 'wlu, 'ɪn amia lia nyuma 'wlu, 'ɪn amiaa -Lagɔbhelia -yla a nua we le!

⁹ A 'nɪ we 'jɪ -yɪ nɪ, -wa nua gbɔnyuu lɛ, wa 'na 'ka 'bɪ 'yɪ -Lagɔɔ nyumaa 'wlu-lapɪlɛ zɔɔ? A 'na nɔnɔ amiaa 'dɛ -dawli gbɔnya -mɪnɪ 'wɔ -nɪ: mɔtɪnɪ -lɛnɔnyɪa, yoyolagɔɔ bɔbɔnyɪa, nyuma -putuu -budu 'wɔdɪnyɪa, nukpasɪa -wa -yɔ nukpasɪa dɪ -budu 'wɔ, ¹⁰ wɪenɪa, lɛkɪtɪɪan, -wa bhaltɪ wa 'dɛ nɔ, -wa vɛltɪ nyuma, -wa bhua nyumaa -lu 'wɔ -glɪ nɪa, -maa 'na 'ka 'bɪ 'yɪ -Lagɔɔ nyumaa 'wlu-lapɪlɛ zɔ. ¹¹ Nu, sanɛɛ amiaa lɔ -nyuma tɔlvɪ mɪa zɪmɛ. 'ln -Lagɔ ka aɪn -yɔwɔlvɔ, ɔ ka -bha aɪn -sa ɔ -nɔ nɪa, 'ɪn ɔ yɪa aɪn nyuma tɪk-lu -zɛltɪ, Nyumaa -Kanyɔ -Zɛzu Klɪsu 'ɪnɪ nɪa, -amiaa -Lagɔɔ Zuzuu sɔlvɔ.

A 'ylimanɪ -Lagɔɔ 'ɪnɪ amiaa -gɔ ku nɪa

¹² Aɪn nyɪdɪ, tɔlvɪ nɛɛ: «-Lu weɛɛ lɛnɔ se mɪ 'mɪ -yla.» Cɪn, 'ɪn -lu weɛɛ lɛnɔ 'nɪ 'sa 'yɪlɪnɪ. 'ln ɪn mɪnɪ ɪn 'ka gbɛ: «-Lu weɛɛ lɛnɔ se mɪ 'mɪ -yla», 'ɪn ɪn 'nɪ mɪnɪ ɪn 'ka na 'dɛ 'yɪtɪde, 'ɪn ɪn 'ka -lu -gɔdɔvɔ gaylo -zɛ. ¹³ A nɛɛ 'yɛ: «Lɪlɪlu mɪ nukplaa -nɔ nɪa, 'ɪn nukplɪ mɪa lɪlɪluu -nɔ nɪa.» Gbuzɔnɔ -wa, 'ɪn -zugba la -Lagɔ yɪa we -saa -bhlo -bhlo. Nu, wa 'nɪ nyumɛɛ ku lɛnɔ mɔtɪnɪ 'gbɔ: we mɪ Jɛ-jɪtapɛɛ -nɔ nɪa, 'ɪn Jɛjɪtapɛ mɪa kuu -nɔ nɪa.

¹⁴ -Lagɔ 'bhua Nyumaa -Kanyɔ 'wɔ tɪtɪlɛ lɔ, 'ɪn mɔ yɪ 'yaa -amɪa 'wɔbhhuɪa tɪtɪlɛ lɔ ɔ 'tɪtɛ nɪa.

¹⁵ A 'nɪ we 'jɪ -yɪ nɪ, amiaa ku -kpabhiɛ mɪ Klɪsu kuu 'lɪlɪ nyaa? 'ln ɪn mɪnɪ ɪn 'ka Klɪsu kuu kɪbhɛ 'wɔbhhu, 'ɪn ɪn 'ka we 'naabɪzɪɪɪwɔnɔ kuu kɪbhɛ 'wɔnɔvɔ? -lɪnɪa! ¹⁶ Nu, ɔ -yɔ 'naabɪzɪɪɪwɔnɔ -ka -mɪ, ku -bhlogbɔɔ wa 'dɛ 'sɔ zɛa, a 'nɪ we 'jɪ -yɪ? Nu, -Lagɔsɛbhɛ nɛɛ:

«Nyumɛ -bhlogbɔɔ wa 'dɛsɔbhɪɪ yɪ -zɛa.» ¹⁷ 'ln ɔ -yɔ Jɛjɪtapɛ -ka 'wɔsuslo dɪ zɔ, nyumɛ yabhlo ɔ -yɔ ɔ zɛa.

¹⁸ Nu, a -gwa mɔtɪnɪgbɔ kwɛɛ! Gbɔnyuu -putu weɛɛ nyumɛ nua lɛ, we'ɛ pla ɔ ku zɔ. Nu, nyumɛ ɔ nua mɔtɪnɪgbɔ lɛ, ɔ 'dɛɛ ku -yla ɔ nua gbɔnyuu lɛ. ¹⁹ Zuzu 'Pupa -Lagɔ 'nyɛa aɪn, -we mɪa aɪn 'wɔ, a 'nɪ we 'jɪ -yɪ nɪ, amiaa ku mɪ we -budu nyaa? 'ln a 'nɪ amiaa 'dɛɛ -nɔ nɪa -mɪ? ²⁰ Nu, -Lagɔ ka aɪn 'wɔzɪtɪ -vɛlɛ 'kadɔ nɪa. We 'gbɔ, a 'ylimanɪ ɔ 'ɪnɪ amiaa ku zɔ.

Kwɔkwaltɛ gbɔ

7 Gbɔ, -we a 'yɪbhaa 'mɪ la 'sɛbhɛ 'wɔ, we 'bɪgɔ na palɪa -slɛɛn da.

Nu, nyumɛ 'nɪ 'ɪɪwɔnɔ kwa we nanɪ 'yɪlɪ. ² Nu, mɔtɪnɪgbɔvɔ lɛnɔvɛɛ 'gbɔ, nukpasu -ka ɔ 'dɛɛ 'ɪɪwɔnɔ, 'ɪn 'ɪɪwɔnɔ -ka ɔ 'dɛɛ 'lowlɪ.

³ -We nukpasu nua lɛ 'ɪɪwɔnɔ -yla, 'ɪɪwɔnɔɔ 'lowlɪ nɔ we ɔ 'ɪɪwɔnɔ -yla lɛ. 'ln -we 'ɪɪwɔnɔ nua lɛ nukpasu -yla, 'ɪɪwɔnɔ nɔ we lɛ ɔ 'lowlɪ -yla. ⁴ Nu, -we 'ɪɪwɔnɔ 'yɪbhaa, ɔ 'nɪ mɪnɪ ɔ 'ka we ɔ 'dɛɛ ku -yla lɛnɔ, ɔ ku mɪa, ɔ 'lowlɪɪ -nɔ -wa. 'Sa -bhloo 'dɛ, -we nukpasu 'yɪbhaa, ɔ 'nɪ mɪnɪ ɔ 'ka we ɔ 'dɛɛ ku -yla lɛnɔ, ɔ ku mɪa, ɔ 'ɪɪwɔnɔ -nɔ -wa. ⁵ Nu, 'yabhlo 'na -mɛnɪ ɔ 'dɛ ɔ -lɪbhɛyɪ -nɪ. We -ka -Lagɔ a 'ka bhɪbhɔɛ bhla yabhlo nɪa a bhli wɛltɪ -bhlo, 'bhɪɛ, a 'ka 'sa nɔ. 'ln -mɔvɔ 'bɪgɔ, a yɪyɪlɪ -yɔ lɔ -buduu 'wɔdɪda. We 'nɪ -mɔvɔ, a 'nɪ mɪnɪ a 'ka amiaa 'dɛ kpa sayɪbhɛlɪ, 'ɪn a bhɪlɪlɪa -Saataan laylagbɔ lɔ.

⁶ Nu, -we ɪn gbaa da aɪn -yla, amiaa 'yoo 'nyɛnyɛɛ 'gbɔ ɪn yɪa we gba, we 'nɪ tɪtɛ ɪn palɪ aɪn -yla. ⁷ 'ln 'yɪbha nyuma

weee -mi nyifi nya na 'de 'bhisa. 'In -ɔ -ka -mi, ɔ ka ɔɔɔɔ -Lagɔɔ wlawlalu -we -Lagɔ 'nyea ɔ. Nu, 'yabhloo -nu mi we 'deɛ sa, 'in -gɔɔɔɔ -nu mia we 'deɛ sa.

⁸ -Wa 'nia -slɔ 'ɣwnɔ kwa, -wa 'nia -slɔ ylikwu, we -yɔ -dugbanɣwni, in nɛɛ aun -yɛɛ: a -ka yaa 'mi 'bhisa -tu we nani 'yli. ⁹ 'In we -ka a 'ni mneni a 'ka amiaa 'deɛ dli lakpa, -zugba we nani 'yli, a kwa 'ɣwnɔ, a -kwɔ yli, a yi tli nukpasu -yɔ 'ɣwnɔɔ 'tu nya.

¹⁰ Nyuma -wa kwaa 'ɣwni, 'in -wa -kwɔa yli, in nɛɛ wa -yɛɛ, (we 'ni -amu gba we, Nyumaa -Kanyɔ gbaa we): 'ɣwnɔ 'na 'bhulɔ ɔ 'lowli -glo -ni. ¹¹ We -ka nu, 'ɣwnɔ ka ɔ 'lowli -globhu, ɔ 'na -kwɔɔ yli -putu -ni, 'in we 'ni -muɔɔ, ɔ -yɔ ɔ 'lowli suslolu 'wu lu. 'In nukpasu, -mɔɔ 'na -sali ɔ 'ɣwnɔ kwɛɛ 'titi -ni.

¹² -We na gbaa nyuma -tɔɔɔ -wa kaa 'ɣwni -yɛɛ mu ni, (na 'de gbaa we, we 'ni Nyumaa -Kanyɔ gba we): nu, -Lagɔbheli -ɔ -ka 'ɣwnɔ -ɔ 'nia -Lagɔ 'wu -mi -ka, 'in ɔɔ 'ɣwnɔ -ka 'yibha ɔ -yɔ ɔ 'ka -yɔɔɔɔ ni, ɔ 'na -sali ɔ kwɛɛ -ni.

¹³ 'Sa -bhlokpade, -Lagɔɣwnɔ -ɔ -ka nukpasu -ɔ 'nia -Lagɔ 'wu -mi -ka, 'in ɔɔ nukpasu -ka 'yibha ɔ -yɔ ɔ 'ka -yɔɔɔɔ, ɔ 'na 'bhulɔ ɔ -glo 'titi -ni. ¹⁴ Nu, nukpasu 'nia -Lagɔ 'wu -mi, ɔ cipa -Lagɔ -yɔ, -Lagɔɣwnɔ ɔ kwaaa 'gbu. 'Sa -bhloo 'de, 'ɣwnɔ 'nia -Lagɔ 'wu -mi, ɔ cipa -Lagɔ -yɔ, -Lagɔbheli ɔ kwaaa 'gbu. We 'ni -muɔɔ, amiaa 'yua mi nyuma 'nia -Lagɔ 'wu -mi 'yua 'bhisa. 'In -zugba amiaa 'yua cipa -sɛɛɛ -Lagɔ -yɔ.

¹⁵ Nu, -ɔ 'ni -Lagɔ 'wu -mi, -de ɔ -Lagɔlowlii, -de ɔ -Lagɔɣwnɔɔ, ɔ -ka gba ɔ 'ka -mɔɔ -yɔɔɔ, a 'tide ɔ 'yi ɔ 'ka we lɛnu. -Muɔ daa mia, we yi -Lagɔlowli -zɛɔɔ, we yi -Lagɔɣwnɔ -zɛɔɔ, ɔ 'ni ɔ -yɔlanɛda -mi. Nu, 'wɔtutue -dɔɔɔ 'gbu -Lagɔ yia aun la. ¹⁶ Nu, ama -Lagɔɣwnɔ, sa a -yi we 'ji, a mneni a 'ka amaa 'lowli gbu 'wusaa? -Mi -Lagɔlowli, sa -in -yi we 'ji, -in mneni -in 'ka -na 'ɣwnɔ gbu 'wusaa?

Sa a mia, 'in -Lagɔ yia aun la, a -tu 'sa

¹⁷ We 'bhu -muni -bhlogbɔɔ 'wu, -kwikwi Jejitape 'nyea -mi, -in nɔ we sɔɔɔ, 'in sa -in mia, 'in -Lagɔ yia -mi la, -in -tu 'sa. Tite -we na slolua leglizi weee da weee, mu mia de. ¹⁸ Nu, -in -ka kni 'wu -mi 'bhie -Lagɔ -ka -mi la, -in -tu -muɔ sɔɔɔ, 'in -in 'ni kni 'wu -mi, -Lagɔ -ka -mi la, -in 'na plali kni -ni. ¹⁹ -In 'ka kni plaoo, -in 'ni kni plaoo, -muɔ 'ni gbu yabhlogbɔɔ. Nu, -we nania 'yli, mu -wa nu, -in zɔ -Lagɔɔ titee 'nuɣwe. ²⁰ We -mi nu, -ɔ -ka -mi, sa ɔ mia 'bhie -Lagɔ yia ɔ la, ɔ -tu we sɔɔɔ. ²¹ -Lagɔ 'kaa -mi la -in mi gaylo nyaa? -In 'na sumani dli -muɔ 'gbu -ni. We -ka nu, -in mneni -in 'ka gaylo -flii 'tla, -in nu we le. ²² Nu, gaylo -ɔ Nyumaa -Kanyɔ laa, ɔ mi nyume -ɔ Nyumaa -Kanyɔ zitta 'wu nya. 'Sa -bhloo 'de nyume -ɔ mia ɔ 'de -yɛɛ Nyumaa -Kanyɔ laa, -mɔɔ mia Klisu gaylo nya. ²³ Nu, -vale 'kadu nya -Lagɔ zitta aun 'wu. A 'na -zeli nyumaa gali -ni. ²⁴ Bheliian, -ɔ -ka -mi sa ɔ mia, 'in -Lagɔ yia ɔ la, ɔ -tu we sɔɔɔ -Lagɔ 'yu.

-Wa 'nia 'ɣwni -yɔ 'lowlia -kaa gbu

²⁵ Nu, -wa 'nia -slɔ 'ɣwni -yɔ 'lowlia -ka, Nyumaa -Kanyɔ 'ni 'mi -yɛɛ gbu yabhlogbɔɔ gba -maa daa. Nu, na 'deɛ 'wlukɔɔɔ -gbu na gbaa da, Nyumaa -Kanyɔ ka 'mi ɔ nyazidli nya nyume wa dia dli 'wu -zeli. ²⁶ Nu, desɛɛɛ bhlaa -yɔkalee 'gbu, -we na pupalia 'wlukɔɔɔ la mu nu: nyume -ɔ -ka -mi, sa ɔ mia ɔ -tu 'sa, mu nania 'yli. ²⁷ Lee -in ka 'ɣwnɔɔ? -In 'na -sali ɔ kwɛɛ -ni. -In 'ni 'ɣwnɔ -ka, -in 'na kwali 'ɣwnɔ -ni. ²⁸ 'In -in -ka 'ɣwnɔ kwa, -in 'ni gbunyuɔ lɛnu, 'in 'yies-ɔɣwnɔ -ka ylikwu, ɔ 'ni gbunyuɔ lɛnu. -Wa kwukwalia, staste wa yia wa 'pipee 'wu, we 'gbu in 'yibha yaa in 'ka we aun gwevlali.

²⁹ Bheliian, -we in 'yibhaa in 'ka gba mu nu: nu, bhla -tu 'wu -sɛ. We 'bhu -zɛɛɛ

'wu, nyuma -wa kaa 'hwnt, wa nu nee wa 'nt 'hwnt -ka. ³⁰ Nu, -wa mia wida, wa nu nee wa 'nt wida -mi, -wa mia 'muna lida, wa nu nee wa 'nt 'muna 'wu -mi. 'In -wa zaa -li, wa nu nee -we wa zaa, we 'nt wa -nu. ³¹ Nu, -wa mia zuzonu 'yida dudu -mini -gu, wa nu nee wa 'nt zuzonu 'yida -mi. Nu, wee dudu -mini, sa we mia de, 'plia we yia.

³² Nu, in 'nt 'yibha amiaa dli sumani. -O 'nt 'hwnt kwa, mo kpaas Nyumaa -Kanyoo gbu -kli, 'in sa o 'kaa nu o 'ka Nyumaa -Kanyoo dudu namani, 'in o talta we yoo da. ³³⁻³⁴ Nu, -o -ka 'hwnt -ka, dudu -guu gbu -mo kpaas -kli. 'In sa o 'kaa nu o 'ka o 'hwnt dudu namani, 'in o talta we 'yoo da. Sane 'sa o mia dli lida wee gbu 'so nyidi.

'Sa -bhloo 'de hwnt 'nta yli -mi -yo 'yieshwnt 'nta yli -mi kpaas Nyumaa -Kanyoo gbu -kli. Nu, o 'yibha o 'ka Nyumaa -Kanyoo -nu nya -tu, o kuu lenugbu -yo o 'wlukusun lapupale wee 'wu. 'In 'hwnt -o -ka yli -mi, dudu -guu gbu -mo kpaas -kli, 'in sa o 'kaa nu, o 'ka o 'lowli dudu namani, 'in o talta we 'yoo da. ³⁵ Nu, -we na gbaa da ain -yla, amiaa 'dee zuzonu gbu -wa, we 'nt amiaa 'yoo -kulbe. In 'yibha nu, -we mia tiklu a nu we le Nyumaa -Kanyoo 'debhlogbo -yolanente nya.

³⁶ -A yla -sls gbu 'so -mini. We tianu nu: nu, bhoyi so gbaa wa 'ka kwokwali wa mia wuda, 'in nyimesloyu dli 'wonyi gbu -ka o hwela -zili tenyii nu, o dli -ka gba nu, o nu o bhoyi -yla gbu nyuu le, -zugba wa kwokwali, sa o 'yibhaa. Nu, we nani 'yli, o 'nt gbu nyuu lenu. ³⁷ 'In we -ka nyimesloyu de gba o 'nta -sls 'hwnt kwa, we 'nt -gla nya, 'in o -ka mneni o 'ka o dli lakpa, o -ka o 'de nya gba 'pien nu, o -yo o bhoyi 'nta -budu 'wudi, gbuzonu o nua le. ³⁸ We -ka 'sa -mi, -o -ka o bhoyi kwa, gbuzonu o nua le. 'In -o 'nt 'hwnt kwa, gbuzonu -mo nu 'yaa le bhabha.

-Dugbagwuu gbu

³⁹ Da 'hwnt 'lowli -gaa -sls 'yliyo, o -tu o -yo 'komsu. 'In we -ka nu, o 'lowli ka tli, -o o 'hwnt -ka 'yibha o kwa o. Nu, we -ze -Lagonyume. ⁴⁰ Nu, nanuu dli zo, sa o mia, o -ka we sulu -tu, 'muna 'wu o yia -twa. 'In -ami 'ya, in di we dli 'wu nu, -Lagoo Zuzu mi 'mi 'wu.

-Zila -bubonume -gu gbu

8 Nu, -a yla -sleen -zila -bubonume -gu gbu.

-We a gbaa, gbuzonu -wa: «Nu, -a 'de weee -yi -lu.» 'In wee -luyilo mia, 'dee 'ylimante we palia nyume. 'In zekukalie mia, mu ylimanta dluuzue -guwala. ² Nu, nyume -o -ka o 'de 'wlukusun -di, o -yi -lu yabhlo, sa o mnenia o 'ka yaa we yibheli, o 'nt -sls 'sa we -yi. ³ Nu, -o -ka -Lagoo zekali, -Lagoo -yi -mo.

⁴ Lee -a mneni -a 'ka -zila -bubonume lili? -A -yi we 'ji nu, yoyolagony 'nt -lu yabhlogbo nya -mi dudugu, 'in -Lagoo -bhlogbo.

⁵ Nu, gbuzonu -wa, nyuma talva nee -lagony mi yali -yo -seli dudu -gu. 'In wa di we dli 'wu nu, -lagoo -zu 'wu, 'in nyumaa -cian -zu 'wu. ⁶ Nu, we -ka -amiaa -nu, -Lagoo -bhlogbo, mo -wa Dide, mo -laa -lu weee la, mo -yla -a mia. 'In Nyumaa -Kanyoo -bhlogbo: mo -wa -Zezu Klisi. O 'gbu -lu weee mia la, 'in o 'gbu -amia mi 'yaa la.

⁷ 'In nyuma weee 'nt gbuzonu -muni -yi. Nu, talva ka wee yoyolagoo -yolayibheli bhabhaa 'gbu, -sleen 'ya, 'in wa lia wee -zila -bubonume, nee yoyolagoo bubonume. Wa dli 'nt late, 'in wa gbaa wa 'dee daa nu, wee nume ka wa pun -plali. ⁸ 'In we 'nt nu, lililu 'ka -aun -Lagoo -yolaneneni: -a 'nt we li -a 'na 'ka -lu yabhlogbo 'wubo, 'in -a -ka we lioo, we 'na 'ka -aun -lu yabhlogbo 'nye.

⁹ Nu, a zu amiaa 'de 'yliyo, amiaa 'de -yla -tutuee lenugbu yi -wa ka dli 'nta

'wute labhli. ¹⁰Nu, -mi -yia gbuzɔnu, we -ka nu, nyume ka dli 'nia 'wute, ɔ -ka -mi 'yi lida yoyolagɔɔ bubɔbudu zɔ, 'lee, ɔ 'nia dli 'temanta yi, 'un ɔ 'ka wee yoyolagɔɔ bubɔnume lii? ¹¹Nu, -na gbuzɔnu yiloo 'gbu, -Lagɔbheli ɔ ka dli 'nia 'wute, ɔ ka 'gbu Klisu yia tli, sanee 'sa ɔ yia ɔ 'de mnɔnu! ¹²'In a -ka 'sa -Lagɔbhelia gbonyuu 'wluo nu, a -ka wa dli 'nia 'wute lenu, -zugba Klisu 'debbie -gbolu -yla a nva gbonyuu le.

¹³We 'dee 'gbu, wee lililu -muni 'ka na -Lagɔbheli mnɔnu ni, -zugba un 'nia 'masleen -zila -bubɔnume lia yi, un yi na bheli mnɔnu.

**-We ka 'klv -Zezuu *tietienyo
kaa, we -yo -we ɔ 'kaa lenu**

9 'Lee, un 'ni na 'de -yla -mu? 'In 'ni -Zezuu tietienyoɔ? 'In 'ni -amɔaa -Kanyɔ -Zezu 'yu? 'In Nyumaa -Kanyɔ lubho un nva, a 'ni we yaa? ²We -ka nu, nyuma tɔlvaa -gbe, un 'ni -Zezuu tietienyo nya -mi, amɔaa -gbe, un mi we nya -kpɔ. Nu, a mi Nyumaa -Kanyɔ 'wuu 'gbu, amɔaa de slolua nu, un mi Nyumaa -Kanyɔ tietienyo nya.

³Nu, wa -ka 'mi gbu 'wludi, sa na saa na 'de gbu 'wlu, mu ni: ⁴'Lee, -a 'ni we 'klv -ka, -a 'ka li, 'un -a 'ka 'ma -amɔaa lubhoo 'gbuu? ⁵Sa -Zezuu tietienya tɔlvaa, Nyumaa -Kanyɔ bhelia -yo *Sefasi 'bhua -Lagɔɔwɔn 'wu, -amɔa 'ni we 'klv -ka, -a 'ka -Lagɔɔwɔn 'wubhu, -a -yo ɔ 'ka mnu? ⁶Yaayu, -ami -yo Banabasi -bhlo 'kaa lubho nu 'bhie, -a 'ka -amianuu 'pipee 'yi yi? ⁷'Lee, a ka -slɔ 'nu nu, nyume ka 'sluja pla, 'un ɔ yia ɔ 'de 'peni yi? Nyume faa *-dlɔsu, ɔ'li we 'bhuee? 'In 'nɔɔluu zua yabhlo 'yliyɔzɔnyɔ'ka 'ma 'nɔɔluu nyitnyuu?

⁸'Lee, nyumaa lenugbuu sɔlv -bhloo 'de na gbaa gbu yi? *Moizu tite 'ni wee gbu -bhloo 'de gbada -mu? ⁹Nu, we mi wee tite 'wu celɔdae:

«Bhli -ka 'mno 'titlida -mi,

a 'na gbuan -ni we nwe -ni.»

'Lee, 'bhlinyaa 'gbu -Lagɔ bhala yi? ¹⁰'Lee, -amɔaa 'gbu ɔ yia sa weli -muni gba yi? Cun, -amɔaa 'gbu wee weli mia celida. Nu, ɔ -ka 'mno 'pa, ɔ di we dli 'wu nu, ɔ -nu ɔ yia 'yia. 'In ɔ -ka 'mno -dida -mi, ɔ di we dli 'wu nu, ɔ -nu ɔ yia 'yia, we 'ni muv? ¹¹-A ka aun 'wu Zuzu 'Pupaa zɔzɔnyanya glv. 'Lee, -a -ka ain kwee amɔaa duduguu zɔzɔnyanya 'yi, gbu 'kadu mu yi? ¹²We -ka nu, nyuma tɔlvaa ka we 'yiyi klv ain -gv, -amɔaa nu we 'yiyi -klv 'ni -maa -nu 'wuzii?

-Amɔa 'ni -muu -yɔlayibha. Nu, gbu weee -a slɔlvaa 'wlu zɔ la, -muu yi 'wlu Klisu gbuzɔnu gbuu 'yoo -a kɔklali. ¹³A 'ni we 'ji -yi nu, -wa nva lubho *-Lagɔbudu 'kadu zɔ, -Lagɔbudu 'kadu zɔ wa yia wanuu lililuu? 'In -wa nva -Lagɔɔ bubɔlvda lubho, -Lagɔɔ bubɔlvda wa'a 'yi wanuu lililuu? ¹⁴Nu, 'sa -bhloo 'de Nyumaa -Kanyɔ palta tite, nu, -wa gbaa -Lagɔgbu, wa 'yi wanuu lililu -Lagɔgbuu gbagbie -yo.

¹⁵Nu, -ami, -li ka 'yiyi klv un kaa, un 'ni we 'yabhlogɔɔ -yɔlayibha. 'In un 'nia -li ka 'yiyi klv un kaaa 'gbu we celɔ. We nani 'yili un 'ka tli! -Muu -zi nyume 'ka 'mi 'ɔni 'kadu -muni -gv -sa. ¹⁶Nu, un 'nia na 'de 'ylimani -Lagɔgbuu gbagbie 'wu. -Gla -wa un 'ka we gba. 'In we -ka nu, un 'ni wee -Lagɔgbu gba, gbonyuu mi na -nu nya! ¹⁷We -ka na de -saa -bha wee lubho -muni, -zugba un mneni un 'ka we 'penie 'yi. Nu, -gla nya -Lagɔ dta 'mi wee lubho 'wluu 'gbu, bhe na nva we. ¹⁸Nu, lee -lu -wa na 'penaa? -Lagɔgbuu gbagbie bhe -wa, 'in -li ka 'yiyi klv un kaa, un 'kaa 'yi -Lagɔgbuu gbagbie -yo, 'in 'yibha we -yɔla.

¹⁹'In mi na 'de -yla, un 'ni nyume yabhlogɔɔɔ gaylo. 'In un yia na 'de nyuma weee gaylo 'wuuu, un 'ka nyuma duun 'yi Klisu -nu nya. ²⁰Nu, un -ka Zuifu nyidi -mi, 'in na nva na 'de Zuifu 'bhisa, 'in, un 'ka wa 'yi Klisu -nu nya. Na 'de'e zɔ

Moizu tite 'nuḡwe -gla nya, 'in un -ka -wa zua we 'nuḡwe nyıdı -mı, 'in na nua na 'de wee titee 'nuḡwezunyɔ 'bhisa, 'in un 'ka wa 'yı Klisu -nu nya. ²¹'Sa -bhloo 'de, -wa 'nia Moizu tite -yi, in -ka wa nyıdı -mı, 'in na nua na 'de -maa 'bhisa, 'in, in 'ka wa 'yı Klisu -nu nya. 'In -zugba, in -yi -Lagɔɔ tite, -we ka gbu -wa, Klisu tite na zu 'nuḡwe. ²²Nu, -wa ka dli 'nia 'wote, in -ka wa nyıdı -mı, 'in na nua na 'de -ɔ ka dli 'nia 'wote 'bhisa, 'in un 'ka -maa 'yı. Na 'de na nua -lu weee 'wu, wa 'de weee -yla. 'In, in 'ka tɔlva gbu 'wusa sɔ weee lu. ²³-Lagɔɔgbu 'gbu na nua gbu weee -mını le, 'in un 'ka we zɔɔnu 'yı.

²⁴A -yi we 'ji nu, -gwagwanya weee -ka -gwaa mını, -gwa wa 'de weee gwaa, 'in nyume -bhlogbɔɔ bhua we 'kupu 'wu. Nu, amia -gwa 'ya 'sa, 'in a 'ka we 'kupu 'wubhu. ²⁵-Gwagwanya -ka -gwagwite 'kptaa yi -luu tɔlva wa tia. We 'penie -we yia labhua wa 'ka we 'yu 'gbu, wa nua we le. 'In 'penie we'e 'bhua la, -amia 'ka we 'yu 'gbu -a nua we le. ²⁶We -ka -amı, we 'gbu na zua -gwagwite 'yliyɔ, 'in un 'ka we 'wlulapalıda nyini. 'In, in 'wlu -kwligunyɔ, 'in 'pa -kwli 'sa -mɔ bhe. ²⁷Nu, na ku na palia 'kitye 'wu, 'in un mı we -kanyɔ nya. -Muu yi 'wlu nyuma tɔlva -yla in gba -Lagɔɔgbu 'bhie, -Lagɔ yi 'mı kwɛɛ -sa.

*Izlaelnyuma mia da beblee wa gbuu 'wupalıgbu

10 Bheliaan, in 'yubha a ligbe gbu -we ylia -amıaa dukpastı -wa -yɔ Moizu nɔa zlume. Yalɔpɔpaa kpɔ yabhlo zua wa 'de weee 'yliyɔ, 'in wa 'de weee yia *gumunyu Zalu 'wudı. ²Wa -yɔ Moizu 'sɔ -bhlo, 'in wa yia wa 'de weee batizee yalɔpɔpaa -yɔ gumunyu lu. ³Lililu -Lagɔ wlaa, mu -bhlo wa 'de weee lia. ⁴'In 'nyu -Lagɔ wlaa, wa 'de weee 'maa we. Nu, -Lagɔɔ -bazle mıa wa yoo kwada, nyu bhua we 'wu, 'mu wa maa. Wee -bazle mıa, Klisı -wa. ⁵'In wa nyıdı nyumaa du-

madu 'nı -Lagɔɔ dɔdɔnanɔ gbu lenu, we 'gbu, wa yia tlı da beblee.

⁶Nu, wee gbunya -mını, gbuu 'wu-palıgbu we -mıa -amıaa -nu nya, -amıaa dli yi gbunyii 'wunyni wamıa 'bhıaa 'gbu. ⁷A 'na -zeli yoyolagɔɔ bubɔnya -nı, wa nyıdı -nyumaa tɔlva 'bhıa -nı. 'In we mı celıda -Lagɔɔebhe 'wue:

«*Izlaelnyuma -dıa la,

wa lia, 'in wa yia 'ma.

'Bhie, wa sɔa 'wu,

'in wa yia 'muna li kpukplale nya.»

⁸-A 'na tılı -amıaa 'de mutnıgbu -nı. Sa wa nyıdı nyuma tɔlva nua, 'in nyumaa 'wlu gbu gbuu -zakpa glu -bhlo 'ya ta (23.000) yia tlı 'yılı -bhlogbɔɔ nya. ⁹-A 'nı mneni -a 'ka Klisı layla, sa wa nyıdı -nyuma tɔlva ylaa Klisı la, 'in tubhenya yia wa mu, wa yia tlı. ¹⁰A 'na 'ḡwunḡweni zɔ -nı. Sa wa nyıdı -nyuma tɔlva nua, 'in tıtlıee 'anzi yia wa 'bha.

¹¹Gbunyii -mını ylia wa, we 'ka gbuu 'wupalıgbu -ze tɔlva -nu nya gbu -wa. We mı celıda, -amıa -wa -gaa 'yliyɔ, 'in dɔdɔv bhiabhla yia cıpa, we 'ka -amıa 'dızu.

¹²We 'gbu, -ɔ -ka we 'wlukɔvun lapɔpali nu, ɔ mı 'yiligbeda gege, ɔ zu ɔ 'de 'yliyɔ, ɔ yi bhli. ¹³Nu, laylagbu -we ylia ain, we ka nyuma ylı 'cın. -Lagɔ'ɔ 'bhılv ɔ weli -gu la, 'in ɔ 'na 'ka ain 'yıtide laylagbu -zilia ain ḡwe la, we 'ka ain ylı. 'In da laylagbu -ka ain ylia yi, 'in ɔ nyea ain 'tite a 'ka we zɔ 'yiligbe, 'in ɔ nyea ain se a 'ka we kwɛɛ 'tla.

A zu amıaa 'de 'yliyɔ yoyolagɔɔ bubuee gbegbein

¹⁴We 'gbu, na 'talea -zɔnu, a vla yoyolagɔɔ bubue gwe!

¹⁵Nu, gbuyilonya na tɔlva ain, 'in na gbaa da ain -yla gbu. -We na gbaa da ain -yla, amıaa 'de sısalı we 'wu. ¹⁶-Lagɔɔ nyumaa 'nyulanḡwna -kɔpıv 'gbu -a paa -Lagɔ fuo. -A -ka we nukpla nu 'mada -mı, we'e suslolu -a -yɔ Klisı 'pıɔn 'wıv?

'ln 'floo -a didlta la, -a -ka we lida -mi, we'e suslolu -a -yo Klisu ku 'wuu? ¹⁷ Floo -bhlogbɔɔ, 'in -amta -Lagɔnyuma -zu 'wu, 'in -a mia ku -bhlogbɔɔ nya. -We ka gbu -wa, 'floo -bhlogbɔɔ -a 'de weee lia.

¹⁸ A yla Izlaelnyuma, -wa lia -Lagɔɔ bubɔɔludaa nume, wa -yo -Lagɔ mi 'wus-sus-loluda. ¹⁹ Lee, 'sa in 'yibhaa in 'ka gba nu, -zila -bubɔnume mi -lu -zɔnu yabhlo nya yi? Yaayu, yoyolagɔ mi -lu -zɔnu yabhlo nya yi? ²⁰ -Innya! In nɛɛ an -yla nu, -zila -we -wa 'nta -Lagɔ 'wu -mi bubɔɔ, zuzu 'nyii -yla wa bubɔɔ we, we 'nt -Lagɔ -yla. 'ln in 'nt 'yibha a -yo zuzu 'nyii -mi 'wus-sus-loluda. ²¹ Nu, a 'nt mneni a 'ka Nyumaa -Kanyɔɔ 'kɔpu 'wu 'manida -mi, 'in a 'ka zuzu 'nyiii 'kɔpu 'wu 'mania mnt. A 'nt mneni a 'ka Nyumaa -Kanyɔɔ lililu lida -mi, 'in a 'ka zuzu 'nyiii lililu lia mnt. ²² Lee, -a 'yibha -a 'ka Nyumaa -Kanyɔɔ zenyidlt 'wusɔɔlv? Amta dlu nu, -amtaa latelɔ -zi ɔɔ?

A nu -lu weee le -Lagɔɔ 'ɲnumnintee 'gbu

²³ Nyuma tɔlva nɛɛ: «We se mi, -a 'ka -lu weee lenɔ». Cun, -lu weee lenve 'nt 'sa 'ylinani. «We se mi, -a 'ka -lu weee lenɔ», gbuzɔnu -wa, nu, -lu weee lenve'e 'temani -Lagɔnyumaa dlt la. ²⁴ Nu, nyume 'na -talt ɔ 'dɛɛ zɔzɔnu -bhloo da -ni. ɔ -talt nyuma -putuu -nuv da.

²⁵ Nume weee wa paa pelv lɔkɔ 'wu, a -ka we zɔ, a li we, amtaa dlt 'na dlt aun gbu 'wlu -ni. ²⁶ Nu, we mi celɔda -Lagɔsebhe 'wuv:

«Jɛjitapɛ kaa dɔdɔ -yo we -gu -lu weee.»

²⁷ Nyume -ɔ 'nta -Lagɔ 'wu -mi, ɔ -ka aun la lililu -yo, a -ka we -yoɲwnu, -we weee ɔ -ka aun 'nye, a li we. Amtaa dlt 'na dlt aun gbu 'wlu -ni. ²⁸ 'ln nyume yabhlo -ka aun -yla gba, yoyolagɔɔ bubɔnume -wa ni, -ɔ gbaa we aun -yla, -mɔɔ klaa, dlt klaa, wa 'gbu, a 'na lili we -ni. ²⁹ -We na gbaa da we 'nt amtaa dlu gbu, nu, nyume -putuu dlu gbu -wa.

'ln in mi na 'de -yla, -we na nva le, lɛɛ -lu ka 'gbu nyume -putuu dlt bhu we -yoɲgbu 'wua? ³⁰ In -ka -Lagɔ fuo 'pa lililu -we in mia lidaa 'gbu, lɛɛ -lu ka 'gbu wa 'ka 'mi 'ɲnisa wee lililu -we ka 'gbu in yia -Lagɔ fuo 'paa 'gbua?

³¹ We 'gbu, a 'ka lioo, a 'ka 'maoo, a 'ka leo lɛɛ lenvoo, a nu we 'de weee le -Lagɔɔ 'ɲnumnintee 'gbu. ³² Nu, -wa -wa Zuifu, -wa 'nta Zuifu -yo -Lagɔnyuma, amtaa lenvgbu 'na mɔɔnu wa 'yabhlogbɔɔ -ni. ³³ A nu 'mi 'bhisa: la na gva, gbu weee na nva le 'wu, 'in in 'ka nyuma weee dudvna-mani. 'In -talt na 'dɛɛ zɔzɔnu -bhloo da. Nyuma duun zɔzɔnuv da na talia, 'in wa 'ka gbu 'wubhu.

Sa -Lagɔ 'yibhaa wa -mi leglizi 'wu

11 A 'tideli 'mi, sa na 'de tidelia Klisi. ² Nu, -lu weee 'wu, a'a dlt 'mi 'wu, 'in -we weee in -slolua ain, -gu a nɔa we, we 'gbu na kwalta ain 'ɲnt.

³ 'ln in 'yibha a 'nu gbu -mini 'wu la: Klisi -wa nukpasuu -Kanyɔ, nukpasu -wa 'ɲwnɔɔ -kanyɔ, 'in -Lagɔ -wa Klisi -Kanyɔ. ⁴ Nu, nukpasu -ɔ -ka -Lagɔ bhuhhoeda -mi, 'in -ɔ -ka -Lagɔgbuv -faltpada -mi, -zugba ɔ 'wlu mi 'wuwelɔda, ɔ -Kanyɔ Klisi ɔ 'bhalt zɔ. ⁵ Nu, 'ɲwnɔ -ɔ -ka -Lagɔ bhuhhoeda -mi, 'in -ɔ -ka -Lagɔgbuv -faltpada -mi, -zugba ɔ 'wlu 'nt 'wuwelɔda -mi, nukpasu -ɔ -wa ɔ -kanyɔ, 'mɔ ɔ 'bhalt zɔ. ɔ 'wlv sa 'ɲwnɔ -ɔ ka 'nyi wa kpla. ⁶ We -ka nu, 'ɲwnɔ yabhlo'o wɛlt 'wlu 'wu, ɔ kpla ɔ 'nyi! 'ln 'nyi -gɔdɔdie -yo 'nyi kplakplɛ -ka ɔ zɔ 'bhalt, -zugba ɔ wɛlt 'wlu 'wu. ⁷ Nukpasu'u wɛlt 'wlu 'wu, ɔ mi -Lagɔɔ 'wuwlv nya, 'in mɔ 'wu wa yta -Lagɔɔ 'ɲnumntɛ -yo. 'ln 'ɲwnɔ 'wu wa yta nukpasuu 'ɲnumntɛ -yo. ⁸⁻⁹ (Nu, -Lagɔ 'kaa nyuma lala: nukpasu 'nt 'ɲwnɔ 'wutla, 'ɲwnɔ 'tlaa nukpasu 'wu. 'ln -Lagɔ 'nt nukpasu lala 'ɲwnɔɔ 'gbu, 'ɲwnɔ ɔ -laa la nukpasuu 'gbu.) ¹⁰ We 'dɛɛ 'gbu, 'ɲwnɔ wɛlt ɔ 'wlu 'wu, 'anzunyaa 'gbu. Mu slolu 'yaa we nu, ɔ ka -kanyɔ.

¹¹ Sa we mia, 'bhie, Nyumaa -Kanyo 'yu ḡwno gbaltia nukpasu, 'in nukpasu gbaltia ḡwno. ¹² Nu, sa ḡwno 'tlaa nukpasu 'wu, 'sa -bhloo 'de ḡwno gwaltia nukpasu, 'in -Lagoo -gbe we 'de weee bhua. ¹³ A sisalt -slō we 'wu amiaa 'de nya: ḡwno -ka -Lago bhubhoeda -mi, o 'ni 'wlu 'wuweli, 'lee we nani 'ylii? ¹⁴ Nu, dudu -gub -lii 'debbie slolua we nu, nukpasu -ka tlolo nyi 'wlu -ka, zu -wa, we 'ni muv? ¹⁵ Nu, ḡwno -ka tlolo nyi 'wlu -ka, o ḡnikwalulu -wa. 'In -Lago ka ḡwno tlolo nyi 'nye o 'wluu 'wuwelilu nya.

¹⁶ 'In nyume o -ka 'yibha o 'ka 'ya gbu tōlva -bha palt ni, nu, -amia 'ni -muv bhlabhu, 'in -Lagoo leglizinya 'ni 'ya -muv bhlabhu.

Nyumaa -Kanyoo 'sukwee gbu

¹⁷ Nu, gbunya in 'yia -yo, na yia da aun -yla lapaltiaa 'gbu, in 'ni mneni in 'ka aun ḡnikwalt. Nu, amiaa 'wlugbelie mia, we'e nu aun zuzonu -yla le, gbunyu we nua aun -yla le bhabha.

¹⁸ Tiada, wa nee 'mi -ylae, a -ka 'wlugbeli, 'wudodoe mi aun nyidi, 'in we mi 'mi dlu nu, wee gbu -minu -zakpa -bhlo mi gbuzonu nya. ¹⁹ (We mi nu, 'wudodoe -mi aun nyidi, 'in -wa kpa -Lagobu -kli, wa 'ka -maa yibheli.) ²⁰ 'In a -ka 'wlugbeli, we 'ni Nyumaa -Kanyoo 'sukwee liliee gbu.

(Mt 26.26-29; Mk 14.22-25; Lk 22.14-20)

²¹ 'In a -ka 'wlugbeli 'sukwee gwe, o -ka -mi kwe o puloa la, 'in o bhua o 'dee 'sukwee 'wu, 'in o lia we. ḡwo mi tōlva 'bhada, -zugba tōlva bhalt -maa 'de nu. ²² 'Lee, a 'ni amiaa 'dee -budunya -ka a 'ka we zo lili, 'in a 'ka we zo nu 'manu? Yaayu, -Lagoo leglizit a tilia 'ylila yi? 'In amiaa -Lagobhelia nta -lu -ka, 'ma a 'yibhaa a 'ka zu 'bhalt yi? Sa a 'yibha in gba aun -yla? In kwalt aun ḡnu? -Cinnya, in

'ni ci mneni in 'ka aun ḡnikwalt gbu -minu 'wu.

²³ Nu, -we Nyumaa -Kanyo -slolua 'mi, 'in in -slolua aun mu nu: sabo, da wa 'kaa Nyumaa -Kanyo -Zezu kpa, o 'bhua 'floo 'wu, ²⁴ o 'paa -Lago fuo, o yia wee 'floo ladiḡli, 'in o nee: «-We mia da, na ku -wa, 'mu in wlaa amiaa 'gbu. A li wee 'floo -minu, 'in a 'ka 'mi ligbeda -tu bhla wee nya.» ²⁵ Wa bhua lilie, -Zezu yi 'yaa wa nu -kōpu yoo 'nye. 'In o nee: «Wee kōpu -minu -wa -Lago -yo nyuma 'oo *'wususalolue -lolu, -we ka 'gbu na 'pōn yia jite. Bhla wee nya a -ka we nukpla nu 'mada -mi, a -tu 'mi ligbeda.» ²⁶ Nu, sa a lia 'floo -minu -bhlo, 'in sa a maa 'kōpu -minu nukpla nu -bhlo, -zugba Nyumaa -Kanyoo tltlgbu a mia gbada tiklu, 'in o 'ka 'saa yi.

²⁷ We 'gbu, nyume o -ka Nyumaa -Kanyoo 'floo li, 'in o -ka o 'kōpu -minu nukpla nu 'ma sa 'nyuu sa, -zugba o 'de o dia Nyumaa -Kanyoo -ku -yo o 'pōn gbu 'wlu. ²⁸ Nu, o -ka -mi, o bhli o 'dee nōnōbhu 'yliyo la 'nanuu, 'bhie, o 'ka 'floo -minu li, 'in o 'ka 'kōpu -minu nukpla nu 'ma. ²⁹ Nu, nyoo -ka 'floo -minu li, 'in o -ka 'kōpu -minu nukpla nu 'ma, -zugba o 'ni Nyumaa -Kanyoo kuu gbu 'wusisalt sayi, o 'de o dia gbu 'wlu. ³⁰ We 'gbu, guzunya -yo 'kukunya -zua aun glaa, 'in nyuma duun yia tli aun nyidi. ³¹ -A -ka -amiaa 'dee nōnōbhu 'yliyōlabhli 'nanuu, -a 'ni mneni -a 'ka -Lagoo nyumaa -yōgbu 'wubhubhue ḡwe -bho. ³² Nu, Nyumaa -Kanyo -ka -amiaa -yōgbu 'wubhuda -mi, 'in o -ka -aun gbuslōluda -mi ni, wa yi -aun -kaslu 'wupa dudugu -nyuma nyaa gbu -wa.

³³ We 'gbu, na bheliaun, da a -ka 'wlugbeli a 'ka Nyumaa -Kanyoo 'sukwee li, a wuwlu. ³⁴ Nu, ḡwo -ka nyume -mōmō 'bhada -mi, o li o 'dee -buduḡwee, 'in a -ka 'wlugbeli a yi amiaa 'de -Lagoo nyumaa -yōgbu 'wubhubhue -gu -lali.

Da in -ka -mɔ amıaa -gbɛ nyini, 'bhie, in 'ka gbv pniunya -mini gba.

Zuzu 'Pupaa wlawlali

12 -Sleen, bheliian, -li Zuzu 'Pupa wlaa, in 'yibha a yibheli we sazɔnv sa. ²A -yi we 'ji nu, da a 'nia -sɔ -Lagɔ 'wu -mi, amıaa 'dɛ a tidea 'yi, yoyolagɔnya'a gbaa, we 'bilanɔnve nya. ³We 'gbv, in nɛɛ ain -ylae: nyume -ɔ -ka -Lagɔ Zuzu 'wu -ka, ɔ 'ni mneni ɔ 'ka gbaɛ: «Mɛ kpa -Zezu», 'in nyume yabhlogbɔɔ 'ni mneni ɔ 'ka gbaɛ: «-Zezu mɛ Nyımaa -Kanyɔ nya!» 'mv ɔ 'ni Zuzu 'Pupa 'wu -ka.

⁴-Lagɔ Zuzu wlawlali -zu 'wu, 'in -Lagɔ Zuzu -bhlogbɔɔ wlaa we 'dɛ weee. ⁵Nu, -Lagɔ libhoo 'yli -zu 'wu, 'in Je-jitape -bhlogbɔɔ, mɔ -yla -a nua we 'dɛ weee. ⁶Nu, -Lagɔ libho -zu 'wu, 'in ɔ -Lagɔ 'dɛbhlogbɔɔ nua we 'dɛ weee lɛ nyuma weee 'wu.

⁷-ɔ -ka -mi -Lagɔ ka ɔ wlawlalu -mɔɔ 'nye, -mɔɔ 'ka -Lagɔ Zuzu 'tute -sɔlolu. 'In -mvv mɛ nyuma weee zuzɔnv 'yiyulu nya. ⁸Nu, -Lagɔ Zuzu nyɛa nyume yabhlo gbagbie gbuyiloo sɔlv, 'in ɔ Zuzu -bhloo dɛ nyɛa -gudu gbagbie, nyuma 'ka -Lagɔ yibheli. ⁹'In ɔ Zuzu -bhloo dɛ nyɛa nyume yabhlo dɛzuzvɛ, mɔ -bhloo dɛ nyɛa -gudu guzunyaa jipejipee se. ¹⁰Nu, ɔ Zuzu nyɛa 'yabhlo gwedigbuv lɛnv se, mɔ nyɛa 'yabhlo -Lagɔgbuv -falɔpanyɛ se, mɔ nye 'yaa 'yabhlo yoyozuzu -yɔ Zuzu 'Pupaa 'wusisalt se. 'In mɔ nyɛa 'yabhlo welt -putunyaa gbagba se, 'in mɔ nyɛa -gudu wee welt -mini 'jigbagbie se. ¹¹Nu, ɔ Zuzu -bhloo dɛ nua we 'dɛ weee lɛ. 'In sa ɔ 'yibhaa, 'sa ɔ nyɛa nyuma -bhlo -bhlo -Lagɔ wlawlalu -bhlo -bhlo -bhlo.

Ku -bhlogbɔɔ 'lali duun

¹²Nu, nyumɛɛ ku -bhlogbɔɔ, 'in we 'lali duun. Wee 'lalinya -zu 'wu, 'in we nua ku -bhlogbɔɔ lɛ. 'Sa -bhloo 'dɛ Klisi mɛa.

¹³Nu, Zuifu -yɔ -wa 'nia Zuifvoo, galt -yɔ nyuma -zɔnvoo, wa ka -a 'dɛ weee baptizee Zuzu -bhlogbɔɔ nya, 'in -a 'ka ku -bhlogbɔɔ -zɛ. -Lagɔ ka ɔ Zuzu -a 'dɛ weee yeli.

¹⁴'In we 'ni 'lali -bhlogbɔɔ ku ka, nu, we 'lali -zu 'wu. ¹⁵Bhv -ka yaa gba: «Nu, in 'ni sɔ, we 'gbv, in 'ni kuu -nv nya -mɔ», -mvv 'gbv we 'nia kuu 'lali yi? ¹⁶'In yukwli -ka yaa gba: «Nu, in 'ni 'yiliya, we 'gbv, in 'ni kuu -nv nya -mɔ», -mvv 'gbv we 'nia kuu 'lali yi? ¹⁷Ku -kpabhie -ka yaa 'yiliya 'dɛkpuv nya -mi, sa we 'ka 'nua? 'In we -ka yaa yukwli 'dɛkpuv nya -mi, sa we 'ka nɛɛ 'nua? ¹⁸'In sa -Lagɔ 'yibhaa, 'sa ɔ zva kuu 'lali we -yɔ -bhlo -bhlo. ¹⁹We -ka yaa nu, we 'dɛ weee mɛ 'lali yabhlogbɔɔ nya, -zugba da kuu -kpabhie mɛa? ²⁰Nu, kuu 'lali -zu 'wu, 'in ku -bhlogbɔɔ.

²¹Nu, 'yiliya 'ni mneni we 'ka gba ɔ -ylae: «'In 'ni -na gbv -ka!» 'In 'wlu 'ni mneni we 'ka gba bhunya -ylae: «'In 'ni amıaa gbv -ka!» ²²Kuu 'lalinya -a yia -yɔ nu, we yɔlv 'wu, we gbv -sua 'wu bhabha kuu -nv nya. ²³'In kuu 'lalinya -a yia -yɔ nu, we 'ni 'nɔnjwe -zv sa -mi, 'mv -amıa zva 'nɔnjwe bhabha. 'In kuu danya wa'a 'yia -yɔ, -mvv -amıa zva sazɔnv sa. ²⁴Nu, kuu 'lalinya wa yia -yɔ, -mvv sazɔnv saa zuzvɛ 'ni gbv 'wu -ka. Nu, -Lagɔ ka ku lɛnv 'lalinyaa 'yilijile nya, 'in we 'lalinya 'nia 'nɔnjwe -zv sa -mi, ɔ yia we 'nɔnjwezuzvɛ 'kadv 'nye. ²⁵Nu, we -ka 'sa -mi, 'wudodoe 'ni kuu 'lalinya nyıdı -mi. 'In zuzlv wee 'lali zuzlv 'nanuv. ²⁶Nu, kuu 'lali yabhlo -ka stada -mi, we 'dɛ weee sıa dabvɔv, 'in wa -ka 'lali yabhlo 'nɔnkwalı, we 'dɛ weee -yɔ we lia 'muna dabvɔv.

²⁷Nu, amıa, Klisi ku a -mıa. 'In wee kuu 'lali a -mıa -bhlo -bhlo. ²⁸Nu, leglizi 'wu sanɛ 'sa -Lagɔ palta nyuma la: tıada, -Zezu tietienya ɔ palta la, we sɔnv nya ɔ palta *-Lagɔgbuv -falɔpanya la, we tanv nya ɔ palta -Lagɔgbuv -sɔlunya la. -Muv

'bigu gwedigbuv lenunya, 'bhie guzunya jipenya -yo nyumaa 'wusanya, we -yo nyumaa 'yugalunya. 'In nyuma -wa gbaa weli -putunya wa 'nia -yi, ɔ yi 'yaa -maa lapali. ²⁹Nu, wa 'de weee 'ni -Zezuu tietienya, wa 'de weee 'ni -Lagɔgbuv -falupanya, wa 'de weee 'ni -Lagɔgbuv -slo lunya, wa 'de weee 'ni gwedigbuv lenunya! ³⁰Wa 'de weee 'ni guzunyaa jipenya, wa 'de weee 'ni weli -putunya wa 'nia -yii gbagbanya, 'in wa 'de weee 'ni wee welnnya -minu 'jigbanya!

³¹'In, -Lagɔɔ wlawlali 'yilia -we -zia -bha 'wu, amiaa dli nini we 'wu.

Nu, -sleen, 'yloogbu nania 'yli -we -zia -bha 'wu, 'mu na yia aun 'kluslolia.

Zekalidli

13 'In, in -ka mnene in 'ka nyumaa weli gba, 'in 'debhie in 'ka 'anzunyaa weli gba, in 'ni nyumaa zekaliti, -zugba in 'wlu sa nete wa mia bhlida 'tutee, we weli -yo -lili gbɔɔn weli.

²'In, in mnene in 'ka -Lagɔgbuv -falti 'pa, in mnene in 'ka zizelu weee yibheli, 'in, in 'ka we 'de weee 'wulanu, in mnene in 'ka dli 'kadu zu, -we 'kaa -gɔgɔ 'kadu dawulasali, 'in, in 'ni nyumaa zekali, -zugba in 'ni -lu yabhlogbɔɔ nya -mi. ³In -ka mnene in 'ka na zuzɔnu weee njɔɔbhanya 'wuladlili, 'in in 'ka na ku wla wa 'ka we sieoo, in 'ni nyumaa zekali, -zugba in 'na 'ka -lu yabhlogbɔɔ we 'wu 'yi.

⁴-ɔ -ka zekalidli -ka, ɔ dlitie, zuzɔnu ɔ nua le, ɔ dli nini nyumaa -lu 'wu zenyi sa, ɔ'ka -slo lu ɔ 'de, 'in ɔ'ka 'ylimani ɔ 'de. ⁵-ɔ -ka zekalidli -ka, ɔ'ka nu zubhali gbu le, ɔ'ka -tali ɔ 'dehbhlogbɔɔ zuzɔnu da, ɔ'ka 'pa 'ce, ɔ'ka dli nyumee gbegebe in gbu dli la. ⁶-ɔ -ka zekalidli -ka, -we 'nia -mi tiklu, ɔ'ka li we 'muna, nu, gbuzɔnu gbu 'muna ɔ lia. ⁷-ɔ -ka zekalidli -ka, nyumaa -yɔgbu ɔ tia 'wu, gbu weee ɔ zua dli -gu, gbu weee ɔ dia dli 'wu, 'in ɔ slɔba gbu weee 'wlu ɔ la.

⁸Zekalidli 'na 'ka ɔ labhia, -Lagɔgbuv -faltipapie yia labhua, weli -putunyaa gbagbie yia 'yigbea, 'in -luyilo 'ka labhu. ⁹Nu, -amiaa -luyilo 'ni gbada -mi, 'in -amiaa -Lagɔgbuv -faltipapie 'ni gbada -mi. ¹⁰Nu, 'yli -we ka zli -we mia gbada -ka yi, -we 'nia gbada -mi, 'in -muɔ bhua la.

¹¹Nu, da in mia zlume 'yislokpile nya, 'yislokpile 'bhisa na gbaa, 'yislokpile 'bhisa na pupalia 'wluksun la, 'yislokpile 'bhisa na sisala gbu 'wu. 'In da in -zea 'yigweladolunyo, in yia 'yislokpilɛɛ lenugbu 'bibhu. ¹²Nu, -zeen, -li -a 'yia -yo 'wluluu, we 'wlu sa 'yiliglabhu -vligni 'wu -a yi we -yo. 'In -yo -a yia 'yityia kpeen kpeen wee 'yli nya. Nu, -zeen, na -luyilo 'ni gbada -mi, 'in wee 'yli nya -Lagɔ na yia yibhelia kpeen kpeen, sa ɔ 'de -yia 'mi, 'sa.

¹³-Sleen, wee -li ta -muni mi la: dluzuzue, dliwudidie, zekalidli. 'In wee -li weee -muni glaa, -we 'yilia, mu -wa zekalidli.

Zuzu 'Pupaa wlawlali

14 A -tali nyumaa zekalidli da tia. Amiaa dli nini 'ya Zuzu 'Pupaa wlawlali 'wu. 'In -we amiaa dli 'kaa 'wonyini bhabha mu -wa -Lagɔgbuv -faltipapie. ²Nu, weli -putu wa 'nia -yi, nyume ɔ -ka we gba, ɔ 'nia nyuma -yia gbu gba, -Lagɔ -yia ɔ gbaa gbu. -We ka gbu -wa, nyume yabhlogbɔɔ'ku we 'wula. -Lagɔɔ Zuzuu 'tute nya ɔ gbaa gbuzɔnunya mia zizeda.

³Nu, ɔ paa -Lagɔgbuv -falti, nyuma -yia ɔ paa we, 'in ɔ 'ka wa dluzuzue -gupali, ɔ 'ka wa 'kuaylipa, ɔ 'ka wa dli -belu -yɔpali. ⁴-ɔ gbaa weli -putunya, ɔ 'deɛ dluzuzue ɔ palta -gu, 'in -ɔ paa -Lagɔgbuv -falti, leglizti weee dluzuzue -mɔɔ palta -gu.

⁵In 'yibha nu, a 'de weee gba weli -putunya, 'in -we in 'yibhaa 'ya bhabha mu -wa nu, a 'pa -Lagɔgbuv -falti. Nu,

-ɔ paa -Lagɔgbuu -fali, ɔ 'yli ɔ -zi ɔ gbaa weli -putunya. 'Mu nyume yabhlo -ka mneni ɔ 'ka weli -putunya ɔ gbaa 'ji gba, -muv 'kaa leglizı weee dlızuvue -gupali. ⁶'In -sleen bheliain, in -ka yaa amiaa -gbe yi, 'in in 'ka aun -yla weli -putunya gba, 'in -lu -Lagɔ -slolua 'mi 'klu, we yi -luyiloo, -Lagɔgbuu -falıpapıeo, we -yo -Lagɔgbuu slolueoo, in 'ni aun -yla we gba, zovɔnu -mumu in nu aun -yla lea? ⁷-A 'pa -slɔ luvbhılu dlı -gu, sa legle -yo -pıte 'bhisa: we -ka we weli 'ni -yovbhılvuda -mi -bhlo -bhlo, we -ka bhılda -mi, sa wa 'ka we bhılvhıweli 'wusalıda 'yia? ⁸We -ka nu, tuv legle 'ni gba 'nanuv, nyov 'ka lamnazi, 'in ɔ 'ka tu gva mnia? ⁹Nu, 'sa -bhlokpade we mia amiaa -nu nya! A -ka weli -putunya gbada -mi, a 'ni we 'wuyeleli 'nanuv wa 'ka we 'wolanuv, -zugba amiaa welynıa a mia kwnee 'pada. ¹⁰Nu, weli 'yli -bhlo -bhlo -zu duduvu, 'in we 'yabhlogboɔ nyume'e 'nua 'wula, we 'ni -mi. ¹¹Nu, weli -we 'in 'nua 'wula, nyume ɔ -ka we 'mi -yla gba, in mi lakpayu nya -moo -gbe, 'in -moo mia lakpayu nya na -gbe. ¹²'Sa -bhlokpade we mia amiaa -nu nya, amia -wa 'yibhaa -Lagov Zuzuu wlawlali, -we 'kaa leglizı dlızuvue -gupali ni, a -tali we da bhabha, 'in a 'ka we 'yi duun.

¹³We 'gbu, nyume ɔ gbaa weli -putu, ɔ bhuhhoe -Lagov, 'in ɔ 'ka wee weli 'bhiti, weli -we wa nua 'wula, we 'wu. ¹⁴Nu, in -ka -Lagov bhuhhoeda -mi weli -putu 'wu, -zugba na dlı mia -Lagov bhuhhoeda, 'in na 'ylimnee 'ni lubho yabhlogboɔ nuda -mi. ¹⁵'In sa in 'ka nua? 'In -Lagov na yia bhuhhoea na dlı nya, 'in in 'ka 'ya ɔ bhuhhoe na 'ylimnee nya. -Lagov na yia bhıta na dlı nya, 'in in 'ka 'ya we bhıta na 'ylimnee nya. ¹⁶-In -ka -Lagov fuo 'pa na dlı -bhlogboɔ nya, nyume -kpva ɔ -dta -Lagovnyuma nyıdı la, ɔ 'ni -na -Lagov fuo -pa weli 'wolanuv, 'lee, sa ɔ 'ka gba «*-Amenı!» wee fuo -pa -weli -munu daa?

¹⁷Gbozovuv -wa, -Lagov -na pa fuo 'nanuv, nu, we'e pali -na -libheyii dlızuvue -gu.

¹⁸-Lagov na paa fuo, nu, weli -putunya na gbaa, in -zi a 'de weee 'wu. ¹⁹Nu, -Lagovnyuma -ka 'wıugbeli, in 'yibha in 'ka weli go gbu gba weli wa nua 'wula, we 'wu, 'in in 'ka 'ya nyuma -putu gbu -slolu, -muv nani 'yli -muv -zi gbuv go 'wlu gbu 'so 'wlu kugbua (10.000) gbagbıe, weli -putunya 'wu.

²⁰Nu, bheliain, a 'na -zeli 'yılokpıle amiaa lenugbunya 'wu -ni. We -ka gbonyuuu lenv da, a -ze 'nyenyeyua. 'In amiaa lenugbunya 'wu, a -ze 'yılgeweladolunya. ²¹We mi celıda tıtee 'sebhe 'wue:

«Jelitape nee:

«Nyuma -wa gbaa weli -putunya, wa gbegebe in na yia 'plıta,

'in in 'ka Izlaelnyuma -yla gbu gba.

'Lakpanyaa ıwe nya na yia wa -yla gbu gba.

'In 'debhe wa 'nta 'mi yukwli pulva yi.»

²²Nu, weli -putunya gbagbıe mia, gbuv 'yılıslolue -wa, nyuma -wa 'nia -Lagov 'wu -mi -yla. We 'ni -lu yabhlogboɔ nya -mi -Lagovnyuma 'yılıya 'wu. 'In -Lagovgbuv -falıpapıe mia, gbuv 'yılıslolue -wa, -Lagovnyuma -yla. We 'ni -lu yabhlogboɔ nya -mi nyuma -wa 'nia -Lagov 'wu -mi 'yılıya 'wu. ²³Sabhısa, leglizı weee gbılia 'wlu, wa yia weli -putunya gbagbıe bhıli, -de nyuma -kpva, -de nyuma 'nia -Lagov 'wu -mi ma pla aun luv, wa 'nia gbaa yi nu, -sabhe mi aun 'wluu? ²⁴We -ka nu, a 'de weee mi -Lagovgbuv -falıpada, -de nyume 'nia -Lagov 'wu -mi moo, -de nyume kpva, mo pla aun luv, -we weee ɔ 'nua, we 'gbu ɔ yıbhılia ɔ gbonyuu. 'In -we weee ɔ 'nua, mu yia ɔ -yovgbu 'wubhua. ²⁵'In -we weee mia ɔ dlı zov zızedı, zlı 'klu we yia 'tlaa, 'in ɔ 'ka 'wlu lagbıli, ɔ 'ka -Lagov boov, 'in ɔ 'ka gbae: «Cun, -Lagov mi aun nyıdı gbozovuv sa.»

Leglizu lenvso

²⁶ Nu, bheliau, sa -a 'ka we nva? Da a -ka 'wlugbeli, a -ka leglizi lenvda -mi, amiaa 'yabhlo mneni c 'ka -Lagoluv bhli, 'in -gudu 'ka nyuma -slohu, -li mia zizada -gudu 'ka we 'bhlesa, 'yabhlo 'ka welt -putunya gba, 'in -gudu 'ka we 'ji gba, nu, -muv weee yia -Lagonyuma -yoba, 'in wa dluzuvve 'ka -gubho. ²⁷ 'In nyume -ka welt -putunya gbagbie bhli, nu, nyuma 'so, nyuma ta nu 'sa -bhlo -bhlo, 'in welnya wa gbaa nyume yabhlo 'ka we 'ji gba. ²⁸ Nu, -we wa gbaa, nyume yabhlogbo 'ni -mi c 'ka we 'ji gba, -zugba wa 'mu nwe leglizu -zejila 'wu. -c 'ka -mi, c gba c 'de dli zc, c 'de -yla, we -yc -Lagc -yla. ²⁹ We -ka -Lagobuv -falipanya, -de nyuma sc, -de nyuma taa, -maa gba, 'in -we wa gbaa, nyuma tolva sisalt we 'wu. ³⁰ 'In nyume yabhlo -ka -bha -mi, -Lagc -ka c gbu yabhlo 'kluslolu c -ka we gbada -mi, -c mia gbada tia -mcc 'mu nwe. ³¹ A 'de weee mneni a 'ka -Lagobuv -falt 'pa 'bila -bhlo -bhlo, 'in we 'ka nyuma weee -slohu, 'in we 'ka wa dli -belv -yopali. ³² Nu, -wa paa -Lagobuv -falt, wa -yi gbuv -falipapie kpa sa. ³³ Nu, -Lagc 'ni gbu bidi -bidi bidii lenu -Lagc, 'wutvve -dlcc -Lagc -wa.

We 'gbu, sa wa nva we leglizi weee 'wu -Lagonyuma weee nyidi, we -mi 'sa. ³⁴ Nu, leglizi -ka 'wlugbeli 'nwni 'mu nwe, wa 'ni wa gbagbiee 'yoo 'nye. 'Sa Moizu tite gbaa, wa zv nukpasia 'nunwe. ³⁵ 'In wa -ka 'yibha wa 'ka gbu yabhlo 'wulanu, wa 'yibha wa 'lowlia we la -budunwee. 'Nwncc 'ka leglizi -zejila 'wu welt 'wubhu c 'ka gba, we 'ni 'ylinant.

³⁶ Lee, amia dlu, amiaa -gbe -Lagowelt dila gwe yi? Yaayu, amiaa 'de -bhlogbo -gbe we nynia yi? ³⁷ We -ka, nyume yabhlo ka we 'wlukuv lapupali nu, -Lagobuv -falipany c -mia ni, 'in Zuzu 'Pupaa wlawlalu nya c nva gbunya le ni, c yibheli we 'ji nu, -we na celia da

aun 'wu, Jeitapee tite yabhlo -wa. ³⁸ 'In nyume -mcc 'ni we 'wuyibheli, -Lagc 'ni cu -mcc -yi: wa 'na pulv -mcc yukwli -ni.

³⁹ We 'gbu, na bhelia, amiaa dli nyini -Lagobuv -falipapie 'wu bhabha. 'In a 'na -klolu nyuma -tolvaa welt -putunya gbagbie -ni. ⁴⁰ Nu, a nu we 'de weee le sazcc sa, 'in we -mi 'ce 'ce.

Klisu tlitunya luv 'woscvse

15 Bheliau, -Lagobu in gbaa aun -yla, a nwnua -yc, 'in a mi 'yaa -sleen da -yclaneda, we 'gbu na saa amiaa dli glu. ² Sa in gbaa wee -Lagobu -muni aun -yla a -ka 'sa we -gv cc, 'in we puea aun, 'mu we 'ni -muvv, -zugba amiaa dluzuvve mia, bhe -wa.

³ Gbu -we wa -slohu na 'de, 'mu in -slohu aun tia, mu -wa nu: Klisi ka tli -amiaa gbonyuu 'gbu, sa -Lagosebhe gbaa zlme we, 'sa. ⁴ 'In wa faa c gbawla 'wu, we 'yli tanuv zli c yia tlitunya glaa 'wosc, sa -Lagosebhe gbaa zlme we, 'sa. ⁵ c -slohu c 'de *Sefast 'klv, 'bhie, c yia c 'de c tietienya kugbua le 'so 'kluslolu. ⁶ -Muv 'bigv, -Lagobhelia -wa zia nyumaa 'wlu 'so gv gbu -gv, c yia wa 'klv 'tlali dabudu. Nu, wa duun -ga 'yliy -slv, 'yabhlo -bhlo tlia. ⁷ -Muv 'bigv, c yia *'Zake 'klvltali, 'bhie, c yi 'yaa tietienya weee 'klvltali. ⁸ We bhaltida, wa 'de weee nu 'bigv, c yi 'yaa -ami 'klvltali, -ami 'wlva 'yu -c ka gwalte 'tlali c 'nyaa.

⁹ Nu, -Zezu tietienya glaa -ami -wa wa 'kienyile, in 'ni 'debhie -gbolu we 'klv -ka wa 'ka 'mi la -Zezu *tietienyc, -we ka gbu -wa, in ka leglizi 'klyte 'wupal. ¹⁰ 'In, sa in mia -zeen da, -Lagcc 'nant nya in mi 'saa. 'In wee c 'nant c nva 'mi 'wu, we 'ni 'wuv bhe: -we ka gbu -wa, lubho in nva, we -zi -Zezu tietienya weee. We 'ni -ami nu wee lubho, -Lagcc 'nant sua 'mi, 'in na nva we. ¹¹ Nu, we 'ka -ami -zeoo, we 'ka wamia -zeoo, -Lagobu -a mia gbada, 'in a nwnua -yc, mu mia de.

**-Lago yi 'yaa -amıa
'wubhua tıtlınya glaa**

¹²Nu, -Lagoḡbu -a gbaa da aun -yla, -a nee ain -yla Klisti ka 'wusɔ tıtlınya glaa. 'In sa amıaa lu -nyuma -bhlo -bhlo 'ka gba tıtlınya 'ni mneni wa 'ka tıtlıe lu 'wusɔa? ¹³We -ka nu, tıtlınya'a -sɔ 'wɔ tıtlıe lu, -zugba Klisti 'ni tıtlıe lu 'wusɔ. ¹⁴We -ka nu, Klisti 'ni tıtlıe lu 'wusɔ, -zugba -Lagoḡbu -a gbaa da aun -yla, ḡbu -kpua -wa. 'In amıaa dıuzɔve mı 'yaa ḡbu -kpua nya. ¹⁵We -ka nu, tıtlınya'a -sɔ 'wɔ tıtlıe lu 'pien ni, -zugba -Lago -a zɔlba yo -yɔ. -We ka ḡbu -wa, -a ka gba nu, -Lago ka Klisti 'wubhu tıtlıe lu. 'In -zugba ɔ 'ni we lenu. ¹⁶We -ka nu, tıtlınya'a -sɔ 'wɔ tıtlıe lu, -zugba Klisti 'ni tıtlıe lu 'wusɔ. ¹⁷We -ka nu, Klisti 'ni 'wusɔ tıtlıe lu, amıaa dıuzɔve mı klo nya, -zugba a mı -slɔ mnɔda amıaa ḡbunyii lu. ¹⁸We -ka 'sa -mı, -wa weee tıta, -zugba wa mı Klisti 'wɔ, -maa ka mnɔ. ¹⁹We -ka nu, dɔdɔ -muni -ḡvɔ 'pipee -bhlogbɔɔ 'ḡbu, -a dı Klisti dı 'wɔ, -zugba nyazınya -a -mıa bhabha nyuma weee nyıdı.

²⁰Nu, Klisti ka 'wusɔ tıtlınya lu, ḡbuzɔnu -wa. Klisti -sɔa 'wɔ tıa tıtlınya glaa 'bhie, tıtlınya tɔlba 'kaa 'wusɔ tıtlıe lu. ²¹Nu, sa tıtlıe yia la nyıme yabhloo ḡḡḡbeın, 'sa -bhloo 'de tıtlınyaa 'wusɔve tıtlıe lu yia la nyıme yabhloo ḡḡḡbeın. ²²Sa nyuma weee -wa nea *-Adan -yɔ la, wa tıta, 'sa -bhloo 'de nyuma weee -wa nea Klisti -yɔ la, -maa yia 'yliyɔḡaḡie 'yia. ²³Nu, ɔ -ka -mı ɔ ka ɔnuv -galda, Klisti -galıa nyuma weee 'yu, Klisti -sɔa 'wɔ tıa tıtlıe lu. -Muv 'bıḡv, -wa -wa Klisti -nu, zı ɔ yia yia, -maa yia tıtlıe lu 'wusɔa ɔ 'bı tıen. ²⁴-Muv 'bıḡv, dɔdɔ yia labhva: zuzu 'nyuuu nyumaa -ḡḡaḡie klaa, we se klaa, we -yɔ we 'tıtı, Klisti yia we 'de weee lasaa, 'in nyumaa 'wlulapıte ɔ yia Dide -Lago yoo 'nyea. ²⁵We mı nu, Klisti

pıli nyuma 'wlu la tıklı, 'in -Lago 'ka ɔ tınyuma lu, 'in ɔ 'ka wa ɔ bhv zɔ lasılv. ²⁶Nu, tınyıme 'wubhlolunv ɔ -Lago 'kaa lasa, mı -wa tıtlıe. ²⁷Nu, we mı celıda -Lagoḡbhe 'wıe:

«-Lago ka ɔ bhv zɔ -lu weee lasılv.»

'In -we mıa tıklı, mı -wa nu, -Lago ɔ slılvıa Klisti bhv zɔ wee -lu weee la, -mɔɔ 'ni wee «-lu weee» glaa -mı. ²⁸Nu, -Lago -ka Klisti zɔ -lu weee lasılv, 'in -Lagoɔ 'Yu ɔ -Lago slılvıa -lu weee zɔ la, 'in -mɔɔ slılvıa -mɔɔɔ 'de -Lago zɔ la. Sanıe 'sa -Lago yia -lu weee 'wlulapıta kpeın kpeın.

²⁹Nu, nyuma -tɔlba gbaa wa batizee wa tıtlınyaa 'bı 'wɔ, lıe -lu wa 'ka we 'wɔ 'yia? We -ka nu, tıtlınya'a -sɔ 'wɔ tıtlıe lu ḡbuzɔnu sa, lıe -lu ka 'ḡbu waa nyuma -manı ḡba wa batizee wa tıtlınyaa 'bı 'wıa?

³⁰'In -amıa, lıe -lu ka 'ḡbu -a palı -amıaa 'de 'yılv nyıme -bha -lu 'yu bhla weee nya? ³¹Bhelıan, in mı tıtlıe 'yu 'yıl weee zı. Na 'de na ylımanıa amıaa 'ḡbu -amıaa -Kanyɔ -Zezu Klisti 'wı: we 'de 'ḡbu na ḡba 'saa. ³²We -ka dɔdɔ -ḡvɔ -lıi 'yıyıe 'ḡbu, in yı tıv ḡv -fliinuma nya Efezigbe nukple, lıe -lu in 'ka we 'wɔ 'yia? We -ka nu, tıtlınya'a -sɔ 'wɔ tıtlıe lu, 'in -a gbaa nyuma tɔlba 'bhısa:

«-A lı, -a 'ma, nu, cızı tıta -a yia.»

³³A zı amıaa 'de 'yılıyɔ, nu, «'talea 'nyii kwaa nyıme ḡbonyuu lenve lu.» ³⁴A yılı amıaa 'de 'wɔ lu, sa we nanıa 'yılı, 'sa. 'In a 'na nınuv ḡbonyuu lı -nı. Nu, aun glaa nyuma tɔlba 'ni -Lago -yi. -We na gbaa da, amıaa zıbhıḡḡbu -wa.

Ku -sɔa 'wɔ tıtlıe lu, sa we mıa?

³⁵'In nyıme yabhlo yia layıbhaae: sa tıtlınya 'ka 'wusɔ tıtlıe lıa? 'In ku -mımu wa 'ka -ka? ³⁶-ḡvıwıtvınyɔ, -in pı-palı -slɔ 'wlukıvıın la, -in 'nı we 'jı -yılı nu, -lu -na ḡlva, we ka tıı 'bhie, we mıa. ³⁷-Luu 'ya -kpua -na ḡlva, -de 'mnɔyaa, -de

gluglu -luu 'ya -putuu, mu -wa, we 'ni -we mia 'cin, 'mu -na glu. ³⁸ -Muu 'bigu, ku -we nania -Lago dudu, 'mu c nyea gluglu -lu. 'In -luu 'ya -we -ka -mi -muu ka -muu 'dee ku. ³⁹ 'Yliyogalu weee 'ni yice -bhlo -ka: nyuma ka -maa nuu yicee sa, 'in numa kaa -muu nuu yicee sa, 'zianya ka -muu nuu yicee sa, 'in zibhinya kaa -muu nuu yicee sa. ⁴⁰ Yali -lii ku mi 'ya, 'in dudu -gu -lii ku mia. Yali -lii 'ylinano ka we 'dee sa, 'in dudu -gu -lii 'ylinano ka -muu 'dee sa. ⁴¹ 'Yluu 'pupue mi we 'dee sa, 'cuu lile mi we 'dee sa, -zelu lile mi we 'dee sa, 'in 'debbie wee -zelt glaa we lile zizli 'wu.

⁴² 'Sa -bhlokpade we mia tltlunyaa tltlie luu 'wuso gbu nya. Nyume -ka tli wa -ka c 'bhlu, zen c zeen, da c -ka 'wuso tltlie lu, c ku lolu 'nia 'masleen tlia yi. ⁴³ 'Wa -ka c 'bhlu, c 'ni -lu yabhlogbo. 'In da c -ka 'wuso tltlie lu, 'hnumnie 'kadu nya c saa 'wu. 'Wa -ka c 'bhlu, c 'ni 'tite yabhlogbo 'wu -ka. 'In da c -ka 'wuso tltlie lu, 'tite yea c. ⁴⁴ 'Wa -ka c 'bhlu, -zugba dudugu -nyume ku wa 'bhlu, 'in c -ka 'wuso tltlie lu, Zuzu 'Pupa nyea c 'yliyogagie. Dudugu -nyume ku mi, 'in ku -we Zuzu 'Pupa nyea 'yliyogagie, -muu mi 'yaa. ⁴⁵ 'Nu, we mi celida -Lagosebhe 'wue:

«Tia -nyume -Adan -zea duduguu 'yliyoganyo».

'In -Adaan 'wubhlolunu -zea zuzu -we wlaa 'yliyogagie. ⁴⁶ 'Nu, we 'ni ku -we Zuzu 'Pupa 'nyea 'yliyogagie -muu yi tia, duduguu 'yliyoganyo yia tia, -muu 'bigu ku -we Zuzu 'Pupa 'nyea 'yliyogagie yia lugada. ⁴⁷ 'Nu, bla nya -Lago nua tia -nyume le, 'in nyume 'sonu mia, yali -moo 'bhva. ⁴⁸ 'Dudugu -nyuma 'wlu nyume -Lago nua le bla nya mo, 'in yalunyuma 'wlu nyume c 'bhva yali mo. ⁴⁹ 'Sa -a -yo dudugu -nyume c -Lago nua le bla nya 'wuwlva, 'sa -bhloo 'de -a -yo nyume c 'bhva yali yi 'yaa 'wuwlva.

⁵⁰ 'Bheliau, -we na gbaa mu ni: nyume dudugu -ku kaa yice -yo 'pion 'wu, we 'ni

mneni we 'ka -Lago nyumaa 'wlulaplie zo pla. 'In -we 'kaa tli, we 'ni mneni we 'ka -we'e tliaa 'bi li.

⁵¹ -Sleen, zizelu yabhlo na yia au -yla 'bhlesaa: -a 'de weee 'nia tlia yi, nu, -a 'de weee ku wa yia 'bhitia. ⁵² 'Nu, le we yia nua sa slui, 'yli kapie 'bhisa, 'wubhlolu -leglee gba zli. 'Nu, wee legle -ka gba, 'in tltlunya saa 'wu tltlie lu, -maa -putu'u tli 'masleen, 'in -amia, -amtaa ku bhitia. ⁵³ 'We mi nu, ku -we 'kaa zen, we -ze ku -we 'na 'kaa zen, 'in ku -we 'kaa tli, we -ze ku -we 'na 'kaa tli. ⁵⁴ 'Nu, ku -we 'kaa zen, we -ka ku -we 'na 'kaa zen -ze, 'in ku -we 'kaa tli, we -ka ku -we 'na 'kaa tli -ze, -zugba -we -Lagosebhe gbaa we ka gba:

«Tltie ka labhu,

'in -Lago ka tltlie lu kpeen kpeen!»

⁵⁵ «'Oo tltlie, da -na tuu lulue muna?»

'Oo tltlie, da -na tu -gu kpee muna?»

⁵⁶ 'Nu, tltliee nu tu -gu kpee mia, gbonyuu -wa, 'in Moizu tite mia, mu -wa gbonyuuu 'tite.

⁵⁷ 'Nu, -a 'pa -Lago fuo, c 'gbu -a yia tu lu, -amtaa -Kanyo -Zezu Klisti 'wu.

⁵⁸ 'We 'gbu, na bhelia -zono, a 'te-manu 'wu, 'in a 'yiligbe gege, a 'ka Nyumaa -Kanyo lubho nu 'yli weee nya, -guladolue nya. 'In a -yi we 'ji nu, Jeditapee lubho -we a mia nuda, we 'nia 'wotua yi bhe.

'Gwezi wa -saa wa 'ka

*-Zeluzalemuu -Lagonyuma 'nye

16 'Gwezi wa -saa wa 'kaa *-Zeluzalemuu -Lagonyuma 'nye, we gbu na yia -sleen da gbaa. 'Sa in gbaa we -Galasiii leglizunya -yla, amia nu 'ya 'sa we. ² 'Mu -wa nu, dimasi weee nya, c -ka -mi c zu c 'dee -gbe 'gwezi la, sa c yia. 'Nu, wa 'na wulu 'mi in -ka nyini 'bhie, wa 'ka we -sa -ni. ³ 'Da in -ka amiaa -gbe nyini, nyuma a -saa -bha, 'ma na yia tiea 'sebhe nya kwee amiaa wlalalu nya -Zeluzalemuu. ⁴ 'We -ka -mi

nu, na 'de -yo wa mni 'ya -mo nu, 'in na -yo wa mnia.

-Li Pɔlu 'kaa lenu we gbu

⁵ In -ka Masedvanti -dudu 'wudi 'bhie, na yia amiaa -gbe. (Nu, Masedvanti -dudu -gv na yia 'plilia.) ⁶ In mneni in 'ka amiaa -gbe -tu 'yli sanume, -de na yi amiaa -gbe tuv 'debbie, 'in ηwɔtlɔyibhla 'ka 'plu. 'Bhie, mo in mia mnida, a 'ka -mo 'mi yoo kwa. ⁷ Nu, in 'ni 'yibha, in -ka 'pluda -mi, in 'ka aun 'yi bhe, in 'yibha in 'ka amiaa -gbe ladili 'yli sanume nya, -zugba -Lago -ka we -yɔŋwnu.

⁸ We mi 'sa 'bhie, in 'yibha in 'ka -slɔ Efezigbe nukple -tu tiklu, 'in *Pantikɔtɔv 'yli 'ka nyini. ⁹ Nu, 'yoo ka 'mi -yla -kalt so weee lv, in 'ka lubho 'kadu nu. 'In na tonyuma -zu 'wu.

¹⁰ Timotee -ka amiaa -gbe nyini, a kpa ɔ 'nanɔv, 'in ɔ 'ka we 'jiyibheli aun nyidi nu, a ka ɔ 'lakpasu kpa. Nu, Nyumaa -Kanyɔɔ libho ɔ nua -amɪ 'bhisa. ¹¹ Nu, nyume yabhlogboɔ 'na tlili ɔ 'ylila -ni. A -sa ɔ 'wu, a 'ka ɔ yoo kwa -dlɔɔ, 'in ɔ 'ka na -gbe nyini, nu, in mi ɔ wuda, ɔ -yo bhelia.

¹² Nu, we -ka -amiaa bheli Apolɔsv, in ka ɔ 'dizv duun ɔ 'ka amiaa -gbe mni bhelia tɔlvɔ nya, 'in ɔ 'ni we -yɔŋwnu 'mnumnu, ɔ 'ka bhla -mɪni nya amiaa -gbe mni. Nu, da ɔ -ka bhla 'yi, -mo ɔ yia mnia.

'Dizuweli -yo fusaweli 'wobhlolunu

¹³ A zu amiaa 'de 'yliyɔ, a zu dli gege, a -ze dlitelɔnya, a 'temani la.

¹⁴ A nu gbu weee le zekaldli nya.

¹⁵ Bheliaan, gbu yabhlo na yibhali 'yaa ain. Amiaa 'de -yi we 'ji nu, Sitefanasi -yo ɔ -buduŋwee -nyuma plaa -Lago tia Akai -dudu -gv, 'in wa yia wa 'de nya -Lagɔlubhoo nunve bhli, -Lagɔnyumaa zuzɔnɔv 'gbu. ¹⁶ We 'gbu, nyuma mia wa 'bhisa, a zu wa 'nuŋwe, 'in -wa -yo wa nua lubho -bhlo, a zu 'ya -maa 'nuŋwe.

¹⁷ Da Sitefanasi klaa, Fɔtunatusi klaa we -yo Akaikusi yia na -gbe, -muv ka 'mi 'muna 'wula, da a 'nia -bha -mi, -we in 'nia -ka, 'in wa yia 'mi we 'nye amiaa 'bɪgu. ¹⁸ Nu, wa ka na dli lapali, sa wa paltɔ amiaa 'dee dli la, 'sa. A yibheli 'sasukpa -nyuma 'ηnikwali sae.

¹⁹ Leglizunya mia -Azii -dudu -gv, wa nee, wa -sa ain fu. Akilasi klaa, Plisili klaa, we -yo leglizɪ -we gbelia 'wlu wa -budu zu, wa nee, wa -sa ain fu bhabha Nyumaa -Kanyɔɔ 'ηni nya. ²⁰ -Lagɔbhelia weee mia -seli, wa nee, wa -sa ain fu. A sisali fu, 'in a gbɪgbleli bhelia -yo bhɔlvɔ 'bhisa.

²¹ Amiaa fusaweli -amɪ Pɔlv celta na 'dee so nya.

²² Nu, nyume -ɔ Nyumaa -Kanyɔ 'ni dudu nani, me mi ɔ -nu nya. Malanata!^{§§}

²³ Nu, Nyumaa -Kanyɔ -Zezu ηwna ain 'nyu la. ²⁴ In -kalt a 'de weee ze -Zezu Klist 'wu.

§§16:22 Malanataa ji -wa «-Amiaa -Kanyɔ, -in yi!», alamuweli 'wu.

'Sebhee 'sɔnu Pɔlv 'paa Kolenti -nyuma yoo

-Lagɔnyuma -wa mia Kolentigbe 'wu, 'sebhee 'sɔnu -we *Pɔlv 'paa wa yoo, mu -wa. Pɔlv tia -sebhe ylia Kolentu -Lagɔnyuma, tɔlv yia 'ce 'pa, 'in tɔlv yia -maa dli 'bhiti, 'in -maa yia -maa 'de -Lagɔ yoo 'nye 'nanuv. Wee 'sebhee 'sɔnu ɔ 'paa yoo, ɔ nɛɛ -muv nukple nu, ɔ dli mɛnti -we ka gbv -wa, tɔlv 'yibha wa 'ka nɔ tiklu. 'In ɔ yi 'yaa cɛl -wa 'paa 'cɛɛ gbegbein, ɔ 'ka ɔ 'de gbv 'wlu -sa.

Fusawelt

1 -Ami *Pɔlv, -ɔ -wa -Zezu *Klistu *ti-etienyɔ -Lagɔɔ dvmagbv nya, -ami -yɔ -amɔaa bheli Timotee 'sɔ, -amɔ cɛla -Lagɔɔ *leglizti mia Kolentigbe nukple 'sebhe 'wu, we -yɔ 'ya -Lagɔnyuma weee -wa mia Akai -dudv -kpabhie -gv. ²Nu, -amɔaa Dide -Lagɔ -yɔ Nyumaa -Kanyɔ -Zezu Klisti ŋwana aɩn 'nyu la, 'in wa 'nye aɩn 'wɔtutvɛ -dlɔɔ.

Pɔlv paa -Lagɔ fuo

³-Lagɔ -ɔ -wa -amɔaa -Kanyɔ -Zezu Klistu Dide, -ɔ -wa nyazɩdli -ka -Lagɔ -yɔ -belv -pa -Lagɔ, -a -mnunɩ ɔ 'ŋnɩ! ⁴-Amɔaa dli ɔ palta -belv -yɔ, -amɔaa stasie weee 'wu, 'in -wa mia stasie weee lv 'plɩlɩda, -a 'ka -maa dli -belv -yɔpaliɛ kweyɔmmenii 'gbv. Sa -Lagɔ palta -amɔaa 'deɛ dli -belv -yɔ, 'sa. ⁵Nu, sa -a sia duun Klistu 'gbv, 'sa -bhlokpade Klisti palta -amɔaa dli -belv -yɔ bhabha. ⁶Nu, -a -ka siada -mi, amɔaa dli -belv -yɔpaliɛ -yɔ amɔaa gbuvvbbhv -hvee gbv -wa. 'In -Lagɔ -ka -amɔaa dli -belv -yɔpaliɛ, amɔaa dli 'ka wɔɔɔ gbv -wa, 'in stasie -we 'wu -a mia, a 'ka we 'wlu ɔɔ ladi dliɛ nyaa gbv -wa. ⁷-A dɩ aɩn dli 'wu gege, -we ka gbv -wa, -a -yi we 'ji nu, a mi -aɩn nya stada, 'in 'sa -bhlokpade -Lagɔ yia -a -yɔ aɩn 'sɔɔ dli -belv -yɔpaliɛ.

⁸Bheliain, stasie 'kadv -we lv -a 'plɩlɩ -Azii -dudv -gv, -a 'yibha nu, a yibheli we 'ji: we 'gba wɔlv 'wu, we -zili -aɩn ŋwe la, 'in -a yia -amɔaa 'pɔpve dli -sa. ⁹We mi -aɩn dli nu, tɩa -a yia, 'in -amɔaa gbv -loluee gbv -wa. -Delee -a yi 'masleen -amɔaa 'de dli 'wudɩ, nu, -Lagɔ -ɔ bhua tɩlɩnya 'wu tɩlɩe lv, -a 'ka ɔ 'debhlog -bɔɔɔ dli 'wudɩ 'gbv. ¹⁰Nu, -Lagɔ -saa -aɩn sanɛɛ -sukpa -tɩlɩe kwɛɛ, 'in mɔ yi 'yaa -aɩn wee tɩlɩe kwɛɛ -saa. Cɩn, 'mɔ -a dia dli 'wu nu, mɔ yi 'yaa -aɩn we kwɛɛ -saa. ¹¹'In amɔaa 'ya, -yɔ a yia -aɩn bea -Lagɔbbhv -hoe nya, -amɔaa 'gbv. Nu, nyuma duun -Lagɔbbhv -hoe wɛlu 'gbv, -Lagɔ yia -aɩn 'nani 'wɔnva yia, 'in nyuma -duun yi 'yaa -Lagɔ fuo 'paa -amɔaa 'gbv.

Pɔlv mi ɔ 'de 'wɔgɔda

¹²Gbv -we 'wu -a 'kaa -amɔaa 'de 'yɩmani mu nu, -amɔaa dli mi we dayɩlu nya nu, -amɔaa nɔnɔbhv mi -mɔwɩɔda, 'in we 'snaa 'wu dudv -nyuma weee gbegbein, 'in we mi 'ya 'sa 'debhie amɔaa gbegbein, sa -Lagɔ 'yibhaa. Nu, we 'nɩ nyumɛɛ gbv -yɩloo sɔlv, -Lagɔɔ 'nanu sɔlv -wa. ¹³Nu, 'sebhe -a cɛla da aɩn 'wu, we 'nɩ -putu -ka, -we a zɛla de, 'in a nva de 'wɩla, mu -wa. 'In in dɩ we dli 'wu nu, -we mia da, 'wu a yia we lanva kpeɛn kpeɛn. ¹⁴A -yi -sleɛn we 'ji -sele nu, -amɔaa mi amɔaa 'ŋnɩ -yɔmmunɩ nya nya. 'In 'sa -bhloo 'de amɔaa yi 'yaa -amɔaa -nv nya -mia, -amɔaa -Kanyɔ -Zezu yiyizli.

¹⁵-We ka gbv -wa, in dɩ wee gbv -mɩnɩ dli 'wu teun 'gbv, in 'yibha yaa in 'ka amɔaa -gbe mɩnɩ tia, 'in -Lagɔ 'ka aɩn 'nanu -zakpa 'sɔ 'wɔnɩ. ¹⁶In 'yibha yaa in 'ka amɔaa -gbe 'plɩlɩ, 'in in 'ka Masedvanti -dudv -gv mɩnɩ, in -ka Masedvanti 'bhv, in 'ka amɔaa -gbe luyi, 'bhie a 'ka 'mi yoo kwa, in 'ka Zudee -dudv -gv mɩnɩ. ¹⁷Nu, gbv -we in pɔpaliɛ in 'ka lenv, 'lee in 'nɩ we -gv 'wlukvun lapupalu? 'In, in -ka gba gbv -mɩnɩ na nva le, na 'deɛ dvmagbv nya na nva we le

'ce yi? 'ln in 'ka gba -gba -bhlo 'wu «un», 'in «-innya» yi? ¹⁸ Nu, gbu -a gbaa da an -yla, -Lagɔɔ 'de -yi we 'ji sazɔnu sa nu, we 'ni «un» -yɔ «-innya» -a gba -gba -bhlo 'wu. ¹⁹ Nu, -amɩ klaa, Siliven* -yɔ Timotee klaa, -Lagɔɔ 'Yu -Zezu Klisi -ɔ ka gbu -a gbaa an -yla, ɔ 'ni «un» -yɔ «-innya». «ln» ɔ -mia 'kɔmɩv! ²⁰ Nu, -li weee -Lagɔ gbaa ɔ 'ka nyuma 'nye, -Zezu Klisi -wa we «un», 'in ɔ -Zezu Klisi 'ɲni nya, gbaa -a yia «*-Amen!»), -zugba -a mnɩni -Lagɔɔ 'ɲni. ²¹ Nu, -Lagɔɔ de suslolua -a -yɔ an 'wu tenyi tenyii Klisi 'wu. 'ln mɔ ɲwnaa -aun, -a 'ka ɔ lubho nu. ²² -Lagɔ zva -amɩaa yibhelida ɔ 'ɲni nya, 'in ɔ yia -amɩaa dli zɔ Zuzu 'Pɔpa zɔ -amɩaa pui palie 'bhisa. 'ln -li ɔ zva la, ɔ 'ka we -aun 'nye, ɔ Zuzu -wa we tianɩ.

²³ -Lagɔ in 'bhua 'wu na gɔɔdayɩnyɔ nya, in -ka yotɔbhɩ ɔ 'bha 'mɩ. ln 'ni 'yibha in 'ka an stalu 'gbu, in 'nia Kolenti lubhiti. ²⁴ -We a 'kaa dli -gɩ zɩ, -a 'ni -gba a nu we le -gla nya. Nu, amɩaa dli zɩ zɩve 'te 'wu, 'in -a 'yibha -a 'ka an -yɔɔɔ amɩaa 'muna 'ka -gɩwɩlaylimani.

2 ln nɛɛ na 'de nyaɛ, in 'nia amɩaa -gɩe lubhiti, in yi amɩaa dli sumani lv. ² Nu, -amɩ -ka amɩaa dli sumani, nyɔɔ mnɩni ɔ 'ka na dli namania? -Wa -bhlo de ka dli in sumania ma -wa! ³ 'Sebhe in cɛla da an 'wu, we ji -wa nu, in 'ni 'yibha in -ka amɩaa -gɩe nyɩni, nyuma -wa 'ka yaa na dli namani, 'in -maa 'ka na dli sumani. ln dɩ we dli 'wu nu, na 'muna mɩ a 'de weee 'muna nya. ⁴ Cun, dli sulo -yɔ dliɩve, we -yɔ 'mɩɩ nya 'yiliya 'wu in cɛla zɩme 'sebhe -mɩni an 'wu. We 'ni amɩaa dli sumantee gbu, nu, sa in -kalia amɩaa ze a 'ka we 'jiyibhelii gbu -wa.

A ti gbɩnyuu -lɛnɩnyɔɔ -yɔɔgbu 'wu

⁵ Nu, nyume yabhlo -ka dli -sumani gbu lɛnɩ, we 'ni na 'debhlo dli ɔ sumani, nu, a 'de weee dli ɔ sumania. -A 'na palie

gbu -gɩ -ni, amɩaa lɩnyuma tɔlvaa dli ɔ sumania. ⁶ Gbu -we amɩaa lɩnyuma duun -slolua ɔɔ sanɛɛ -sɩkpa -nyume -mɔni, -mɩv nani sa 'yli, we -tɩ sa. ⁷ We 'gbu, -sleen, a tɩ ɔ -yɔɔbhɩ 'wu, 'in a 'pa ɔ 'kuayli, -delee ɔ dli yi sumani bhabha, 'kua yi ɔ 'yililawla tɔɔtɔɔ. ⁸ We 'gbu, in nɛɛ an -ylaɛ, a -slolu we ɔ 'klɩ nu, a -kali ɔ zɛ. ⁹ -We ka 'gbu in yia an 'wɩcɛli mɩ nu: la in ylaa an, in 'ka we -yɔyɩ, -de gbu weee in mia an -sloluda, a ka lamnazi, 'in a 'ka we 'nɔɲwe zɩv. ¹⁰ Nu, a -ka nyume yabhlo -yɔɔgbu 'wɩtɩ, 'in -amɩ na tɩ 'yaa -mɔɔ -yɔɔgbu 'wu. 'ln, we -ka gbuzɩnu -sa in tɩ -lu yabhlo -yɔɔgbu 'wɩɔɔ, amɩaa 'gbu in yia we 'wɩtɩ Klisi 'yu, ¹¹ -a yi *-Saatan 'yitide we yi -aun -gɩgali. Nu, -amɩaa 'de -yi we dli 'wɩnyɩni -gbɩnya.

Pɔlv mɩ Tloasi

¹² Da in nyɩnia Tloasiɔɔɔɔ nɩkple, in 'ka Klisi gbuzɩnu gbu gba, Jejitape yia 'mɩ 'yoo 'nye in 'ka -mɔ lubho nu. ¹³ Nu, in 'ni -bha na bheli Titɩ ylu 'gbu, na dli ka sumani, we 'gbu in yia Tloasi -nyuma weli 'pa, 'in in yia Masedɩvɩni -dɩdɩ -gɩ mɩni.

-Zezu Klisi nyɛa -aun tɩv lɩlue

¹⁴ 'ln -a 'pa -Lagɔ fuo, nu, mɔ kwaa -aun 'yli weee nya Klisi tɩ -lɩluee dugba -lilie 'wu. 'ln ɔ bhua -aun 'wu -a 'ka Klisi -slolu da weee, nɛɛ 'wɩɩ ɲɛ -we mnɩni la da weee. ¹⁵ Nu, -a 'wɩv sa wɩi kaa ɲɛ -zɩnu, -we Klisi nye -Lagɔ. -A mɩ we nya, -wa -Lagɔ 'nyɛa 'pɩpɩve glaa, 'in -a mɩ 'ya we nya, -wa mɩɔɔa glaa. ¹⁶ Nu, -wa mia mɩɔɔda, tɩtɩlee ɲɛ -we nyɛa nyume tɩtɩle, 'mɩ we -mia -maa -nu nya, 'in -wa -Lagɔ 'nyɛa 'yɩɩyɔɔgagie, 'yɩɩyɔɔgagie ɲɛ we -mia -maa -nu nya. Nyɔɔ ka gbu -mɩni lɛnɩ klɩva? ¹⁷ Nu, nyuma -duun -tɔlvaa -wa paa -Lagɔweli pɛlv, -amɩa 'ni wa 'bhisa -mɩ. -We ka gbu -wa, -Lagɔ tiea

*1:19 Silasi.

-aun, 'in -a gbaa ɔ wɛlɛ gbuzɔnɔ sa, Klisu lubhonɔnya 'bhisa ɔ 'de 'yu.

*Wɔsuslolue loluu lubhonɔnya

3 Wee wɛlɛ -minu ji -wa nu, -amɩaa 'deɛ 'ylimanteɛ gwe -a di 'yaa yi? Yaayu -amɩaa 'deɛ 'ylimanteɛ 'sebhe -a -sɩlua aun 'klɩ nyuma tɔba 'bhisa yi? Yaayu 'mɩ -a -zɩlɩa aun yi? ²Amɩaa de -wa -amɩaa 'sebhe, -we mɩa cɛɩda -amɩaa dibhe 'wɩ, -we nyuma weɛe mne-nia wa 'ka yiɓheli, 'in wa 'ka zɛɩ. ³Cun, gbuzɔnɔ -wa, a mɩ Klisu cɛɩcɛɩsebhe -amɩa 'paa yoo nya. Nu, we 'nɩ cɛɩda -mɩ 'sebhecelɩnyu nya, nu, 'yliyɔga -Lagɔɔ Zuzu nya wa cɛɩta we. We 'nɩ cɛɩda -mɩ tukpa -boklo -falɩnya -gu, nyɩmaa dibhe 'wɩ we mɩa cɛɩda.

⁴Sanɛɛ 'sa -a gbaa, nu, -we ka gbu -wa, -Lagɔ -a dɩa dɩɩ 'wɩ, Klisu 'gbu. ⁵Nu, -a'a pupalɩ 'wlukɔvɩn la nu, -a mnɛni -lii lɛnɛ -amɩaa 'de nya. -We weɛe ka lɛnɛ -a mnɛnia kwɛyɔ, -Lagɔɔ -gbɛ we bhɩa. ⁶Nu, mɔ -zɛɩta -aun *wɔsuslolue loluu lubhonɔnya -zɔnɔ. We 'nɩa titeɛ 'sebheɛ -gbɛ 'bhɩ, nu, -Lagɔɔ Zuzu -gbɛ we bhɩa. Titeɛ 'sebhe mɩa, 'bha we bhaa, 'in -Lagɔɔ Zuzu wɩaa 'yliyɔgagie.

⁷⁻⁸Wa ka tite cɛɩ tukpa -boklo -falɩnya -gu, 'in -Lagɔɔ 'ɲnumɩɛɛ san yia 'mɩni, weɛ bhɩa -bhɩokpade nya. 'In *Moizu 'klɩ mɩ lɩda weɛ 'ɲnumɩɛɛ san -mɩni nyaa 'gbu, *Izlaɛɩnyuma 'nɩ mnɛni wa 'ka ɔ yɩa. 'In -zugba, weɛ san -mɩni 'plɩa we yia. 'In tite -we ka lubho -wa nyɩmaa tɩtɩɩe lɩ kwakwɩe, -mɩvɩ -ka 'tɩa 'ɲnumɩɛɛ san nya, 'in sa -Lagɔɔ Zuzu lubhoɔ 'ɲnumɩɛɛ san 'ka -mɩa? ⁹Nu, tite -we ka lubho -wa nyɩmaa gbu 'wludɩɩɩe, -mɩvɩ mɩ yɛda 'ɲnumɩɛɛ 'kadɩvɩ san nya. Zuzu 'Pupa -ɔ ka lubho -wa nyɩmaa nɩnɩvɛ tɩkɩ -Lagɔ 'yu, -mɩvɩ 'ɲnumɩɛɛ 'kadɩvɩ san yia -bha 'wuzia. ¹⁰-A mnɛni -a 'ka gba nu, 'ɲnumɩɛɛ ka san lɩa zɩmɛ, we 'nɩ 'masɩɛɛn -lɩ yabhɩogbɔɔ nya -mɩ desɩɛɛn 'ɲnumɩɛɛ 'yu, -mɩvɩ 'yɩlɩo -zi

we 'wɩvɩ 'gbu. ¹¹We -ka nu, -lɩ -we 'kaa 'plɩ, we ka 'ɲnumɩɛɛ 'kadɩ 'yu, -zugba -lɩ -we mɩa la 'yɩ weɛe nyaa 'ɲnumɩɛɛ 'kadɩ 'yɩ, we -zi we.

¹²Nu, -a di sa -sɩkpa gbu dɩɩ 'wɩvɩ 'gbu, -amɩaa dɩɩ 'tɛ 'wɩ gege. ¹³Moizu, -ɔ zɩɛa ɔ 'klɩ 'wɩ 'naa nya, 'ɲnumɩɛɛ 'kadɩ -we -wa 'plɩplɩ -lɩ, Izlaɛɩnyuma yɩ we lab-hɩbhɩe -yɔyɩ ɔ 'klɩɔɔ 'gbu, -amɩa 'nɩ -mɔɔ 'bhisa -mɩ. ¹⁴Nu, wa 'ylimɩɩɛɛ'e 'nɩ gbu 'wɩla. 'In we 'ka -zɛɛn yɩ, wa -ka *wɔsuslolue sɩaa 'sebhe zɛɩda -mɩ, wa 'ylimɩɩɛɛ mɩ 'wɩwɩɩɩda weɛ 'naa -bhɩoo 'de nya. Nyɩmɛ -ɔ -ka ɔ 'de Klisɩ yoo 'nye, 'in weɛ 'naa bhɩa la. ¹⁵Nu, -zɛɛn 'ya, wa -ka Moizu 'sebhenya zɛɩda -mɩ -bhɩoo 'de, weɛ 'naa wɩɩa wa dɩɩ 'wɩ. ¹⁶Nu, nyɩmɛ -ɔ -ka Nyɩmaa -Kanyɔɔ gbɛgbɛɩn 'bhɩti, weɛ 'naa ka -bha 'bhɩ. ¹⁷Nu, «Nyɩmaa -Kanyɔɔ» wa gbaa da, we ji -wa -seliɛ, «-Lagɔɔ Zuzu», 'in da -Lagɔɔ Zuzu -ka -mɩ, 'deɛ -yɩa -mɩmɩɛ mɩ -bha. ¹⁸Nu, 'naa 'nɩ 'masɩɛɛn -a 'de weɛe 'klɩ 'wɩwɩɩɩda -mɩ, Nyɩmaa -Kanyɔɔ 'ɲnumɩɛɛ -a mɩa -sɩlɩɩda -vlɩɲni 'wɩ 'bhisa. Nu, Nyɩmaa -Kanyɔɔ -ɔ -wa Zuzu, ɔ ka -aun 'bhɩti, 'in -a 'ka ɔ 'wɩwɩɩɩ -zɛ, 'in -a 'ka 'ɲnumɩɛɛ yabhɩo 'wɩplɩɩɩ 'bhɩe, -a 'ka 'ɲnumɩɛɛ 'kadɩ 'wɩ plɩ 'ya. Nu, lubho -we Nyɩmaa -Kanyɔɔ nɩa, mɩ mɩa de.

Mame -nyidanyaa nukplɛɛ 'ɲnumɩɩu

4 Nyazɩɩɩɩ nya -Lagɔ 'nyɛa -aun lubho -mɩ we nɩda. ²Nu, 'wiemgbɩnya -yɔ zɔɓɓhalgbɩnya mɩa, -amɩa ka -mɩvɩnya kwɩɩɛ -sa. -A'a nɩ -dawɩgbɩ lɛ, 'in -a'a 'bhɩti -Lagɔwɛɩ saputu sa. Nu, -Lagɔgbɩ -a gbaa sazɔnɔ sa, 'in -a gɩa la, we 'ka nyuma weɛe dɩɩ dɩdɩnamanɩ -Lagɔ 'yu. ³-Lagɔgbɩ -a gbaa, we -ka nu, we mɩ zɩɛda nyuma tɔba -yɩa, -zugba, -wa mɩa mɩnɩmɩnɩ -yɩloogbɩ, ma -yɩa we mɩa zɩɛda. ⁴Wa'a 'ɲwɩnu -Lagɔɔ gbu -yɔ, -we ka gbu -wa, dɩdɩ -mɩni -gɩvɩ -lagɔ 'nyuu ka wa 'ylimɩɩɛɛ 'lɔɩ. Klisɩ -ɔ -wa

-Lagoo 'debbiee 'wowlu, o 'hnumniee san -Lagogbu mnenia la, 'mu wee -lago -muni kulba 'yoo, wa yi we -yoyu 'gbu. ⁵Nu, -a -ka -Lagogbu gbada -mi, -a'a gba -amiaa 'dee gbu, Nyumaa -Kanyo -Zezu Klisu gbu -a gbaa. 'In we -ka -amia, -a mi amiaa lubhonunya nya -Zezuu 'gbu. ⁶-Lago -o gbaa: «Nu, zli li nikpise nyidi!» mo lulu 'yaa o zli -amiaa dli zo, 'in o 'ka -aun o 'hnumniee san yibhelie 'nye. Wee san lia Klisi 'kluo.

⁷-Amia mia mame -nyidanya 'bhisa, wee 'hnumnulu ka -aun 'wuladili. 'In wa 'ka we -yoyi nu, wee 'tite 'kadu -muni -Lagoo -gbe we bhua, we 'nia -amianuu -gbe 'bhu. ⁸Wa ka -aun 'tuntu -amiaa stalte nya so weee lu, 'in wa 'ni -aun lawlali. -Amiaa dli -su, 'in 'kua 'ni -aun 'yililawla. ⁹Klyie 'wu wa paa -aun, 'in -Lago 'ni -aun solu lapalili. Wa ka -aun dudu labhli, 'in wa 'ni -aun lasa. ¹⁰Nu, 'yli weee nya -a bhua -Zezuu tilithe 'wu -amiaa ku zo, 'in o 'yliyogagie 'ka 'ya we 'de -slolu -amiaa ku zo 'gbu. ¹¹Nu, -a -ga 'yliyoo, 'in -a mia 'yli weee nya tilithe hwee -Zezuu 'gbu, 'in o 'yliyogagie 'ka 'ya we 'de -slolu -amiaa tiliti ku 'wu. ¹²Sanee 'sa tilithe nua -amia 'wu lubho, 'in 'yliyogagie 'ka lubho nu amia 'wu.

¹³Dluzove -we ka daa *-Lagosebhe gbaae:

«In ka dli zo, we 'gbu in yia gba.»

'In -amia 'ya, wee dluzove -bhlokpade nya, -amia ka dli zo, 'in we 'gbu -a gbaa.

¹⁴Nu, -a -yi we 'jie, -Lago -o 'bhua Nyumaa -Kanyo -Zezu 'wu tilitunya lu, mo yi 'yaa -amia 'wubhua tilithe lu -Zezu nya, 'in o 'ka -amia -yoo amia 'so o 'de 'kluwleli.

¹⁵Nu, gbu weee -muni -ka -aun yluda -mi, amiaa zuzovuu gbu -wa, 'in -Lagoo 'nani 'ka nyuma duun 'wolamneni. A 'ka 'yli weee nya 'wuzumani o fuopapie nya, 'in we 'ka -Lagoo 'hni -muni.

-A no dluzove 'wu

¹⁶We 'dee 'gbu, 'kua'a wla ci -amia 'ylila. -Amiaa dudu -gu ku -ka labhuda -mi -se -seoo, -zugba, sa zli zlia, -amiaa -Lagoo ze 'lululu. ¹⁷Cun, -amiaa desleee staste 'ni 'wowlu, 'in we'e -gwle. Nu, -Lagoo 'hnumnie 'kadu 'nia bhloluda -ka, 'mu we mnazia la -aun -yla. 'In wee 'hnumnie -muni 'yli bhabha we -zi -amiaa staste 'wu. ¹⁸Nu, -amia'a yla -lu -we nyuma yia -yoo. -We wa'a 'yia -yoo, 'mu -amia ylaa. -We wa yia -yoo, we'e -gwle, 'in -we wa'a 'yia -yoo, -muv -gwlegwle 'ni bhloluda -ka.

5 -A -yi we 'ji nu, -amiaa ku mi *'naabudu 'bhisa dudu -gu. We -ka labhu, -Lago ka -aun -budu celi yali, wee -budu 'na 'ka labhu, 'in nyuma 'ni we lenu wa so nya. ²'In -sleen, -a mi kluda -a 'ka -amiaa dudu -gu -ku -muni 'wu 'tla, nu, -a 'yibha -kpo -a 'ka yali -budu zo pla. ³Nu, wee yali -budu -muni -ka -aun -gu -mi, -Lago 'na 'ka -aun kpanu nya yli. ⁴Cun, -a -ka dudu -gu -ku -muni 'wugwleda -mi, klu -a klua nee 'gba 'kadu zo -a mi. We 'ni nu, 'yibha -a 'yibha -a 'ka -amiaa dudu -gu -ku -muni 'wu 'tla. Nu, -a 'yibha -a 'ka yali ku 'wupla -bana 'bhisa, 'in 'yliyogagie 'ka tilithe mna. ⁵Nu, -Lagoo 'degbolu -saa -bha -aun, -a 'ka sa 'bhiti. 'In mo 'nyea -aun o Zuzu, zuzovunya o 'kaa -aun 'nye we tianu nya.

⁶Nu, -amiaa dli 'te 'wu bhabha 'komuu, 'in -a -yi we 'ji nu, -a -ka dudu -gu -ku -muni 'wu -mi, -zugba -a -tulu Nyumaa -Kanyo -yola. ⁷Nu, dluzovee solu -a nua, -a'a no -lu -a yia -yoo solu. ⁸Nu, -amiaa dli 'te 'wu bhabha, 'in -a 'yibha sazovuu sa nu, -a 'ka dudu -gu -ku -muni 'wu 'tla, 'in -a 'ka Nyumaa -Kanyo kwesi laduta mni. ⁹We 'gbu, -a 'ka ku -muni 'wu 'tlaoo, -a 'ka we 'wu -tvooo, -a 'yibha -a 'ka Nyumaa -Kanyo dudunamani tia. ¹⁰Nu, -a 'de weee yia Klisi 'yu 'tlaa o 'ka -amiaa -yoo gbu 'wubhu. 'In -o -ka -mi, da -moo -gaa 'yliyoo dudu -

gbu, -we -mɔɔ nva lɛ, -de we zuzɔnɔv, -de we 'nyuuu, -mɔɔ 'ka 'penie 'yi -mɔv sɔlv.

-Lago ka ɔ -yɔ -ain 'wɔsuslolu Klisti -gu

¹¹ Nu, -we -wa Nyumaa -Kanyɔɔ sɔsvɛ, -a -yi we 'ji, 'in -a yia 'klɪ -a 'ka nyuma lu. -Lago -yi -ain kpeɛn kpeɛn, 'in in di we dli 'wɔ 'ya nu, amia -yi 'mɪ kpeɛn kpeɛn. ¹² -A 'nɪ -amɪaa 'dɛɛ gbu lolu gbaa yi ain -yla. Nu, -a 'yɪbha -a 'ka ain 'yoo 'nye, 'in a 'ka amɪaa 'de 'yɪlimani -amɪaa 'gbu. 'In -wa 'yɪlimania wa 'de gbunya wa yia -yɔ 'wɔ, -we 'nɪa dlɔzɔgbu nya -mɪ, a 'ka we 'bigupalt sayibheli wa -yla. ¹³ We -ka nu, -a mɪ -gɔwɔtunya nya, -Lago -yla -wa, 'in -a -ka 'wɪgɔctian nya -mɪ, -zugba amɪa -yla -wa. ¹⁴ Nu, Klisti -amɪaa zekalie ka -ain ŋwɛlazili, -amɪa -yi we 'ji nu, nyɪmɛ -bhlogbɔɔ ka tɪ nyuma weɛɛ 'gbu. We 'gbu nyuma weɛɛ ka tɪ. ¹⁵ Nu, ɔ ka tɪ nyuma weɛɛ 'gbu, 'in -wa -gaa 'yɪlyɔ, -maa 'nɪ 'maslɛɛn 'yɪlyɔgɔ -maa 'dɛ -yla, nu, Klisti -ɔ tɪa, 'in ɔ yia 'wɔsɔ tɪtlɪnya lɔ wa 'gbu, mɔ -yla wa -gaa 'yɪlyɔ.

¹⁶ We 'gbu -a'a 'bhu 'maslɛɛn nyɪmɛ yabhlogbɔɔ 'wɔ dɔdɔgɔ -nyumaa sɔlv. 'In zlɪmɛ -a ka Klisti 'wɔbhu dɔdɔgɔ -nyumaa sɔlv, -slɛɛn -a 'na 'ka ɔ 'wɔbhu -mɔv sɔlv. ¹⁷ Nyɪmɛ -ka Klisti 'wɔ -mɪ, ɔ ka nyɪmɛ lolu -zɛ. Gbu 'cinnya ka 'plɪ, gbu weɛɛ ka gbu lolu -zɛ. ¹⁸ -Lago -ɔ suslɔlua -a -yɔ ɔ 'dɛ 'wɔ Klisti -gu, ɔ -gbe gbunya -mɪnɪ bhua. 'In mɔ 'nyɛa -ain ɔ 'dɛ -yɔ nyuma 'sɔɔ 'wɔsuslolu -lubho. ¹⁹ Nu, Klisti 'wɔ -Lago 'plɪta, 'in ɔ mɪa ɔ 'dɛ -yɔ dɔdɔgɔ -nyuma 'sɔ 'wɔsuslɔluda. ɔ 'nɪ wa gbonyuu yla. 'In ɔ yia -ain ɔ 'dɛ -yɔ nyuma 'sɔɔ 'wɔsuslɔlue wɛlu gbanya 'wɔnɔ.

²⁰ Nu, Klisti 'ŋnɪ nya -a bhua wɛlt 'wɔ, nɛɛ -Lagoɔ dɛ mɪ ain lada -amɪaa ŋwɛ nya: amɪa -a bhubhoɛa Klisti 'ŋnɪ nya, a ŋwnu a -yɔ -Lago 'sɔɔ 'wɔsuslɔlue gbu -yɔ. ²¹ Klisti 'nɪ gbonyuu yabhlogbɔɔ lɛnɔ, 'in -Lago yia -amɪaa gbonyuuu 'gba ɔ 'wɪlu dɪ, 'in -a 'ka ɔ 'wɔ nyuma tɪklu -zɛ -Lago 'yu.

6 -Amɪa -yɔ -Lago sɔ nva lubho dɔbɔdɔv 'gbu, -a zva ain 'dɪ nu, 'nani a 'yia -Lago kwɛɛ, a 'na -nyumonɔ wɛ la -nɪ. ² Nu, -Lago nɛɛ:

«Bhla -we nya in mɪa 'nani nuda, in ka -mɪ yukwɪ pɔlv. Gbɔwɔbhu bhla, in ka -na -wawuyi.»

Nu, -Lagoɔ 'nanu -yɔŋwnu bhla nɪ -slɛɛn. 'In 'yɪlɪ -we nya nyɪmɛ 'kaa gbu 'wɔbhu, mɔ nɪ.

³ -A 'nɪ 'yɪbha -a 'ka nyɪmɛ yabhlogbɔɔ mɔnɔmɔnɔgbu lɛnɔ gbu yabhlogbɔɔ 'wɔ, wa yi -Lagoɔ lubho -a mɪa nɔdaa da gbonyuu gba. ⁴ 'In gbu weɛɛ 'wɔ, -a slɔlua wɛ nu, -a mɪ -Lagoɔ lubhonɔnyaa 'dɛgbɔlu nya. Sanɛɛ 'sa -a dɪta laylagbu -duun nɪ 'wɪlu zɔ la dɪtɪɛ nya: sɪastɛ klaa, gbonyuu -amɪaa yɪlyɛ -yɔ -amɪaa lawlɔgbunya klaa, ⁵ -amɪaa bhɪtɪɛ klaa, -amɪaa -kasɪ 'wɔpaptɛ klaa, nyumaa -zɔlo yia -ain -yɔwɔsɔlv, -a yia libho 'tɪtɛ nɔ, 'in wa yia -ain 'yɪlaakplɛ -guɛli, wa yia -ain ŋwɔ 'bhalt. ⁶ -Slɔlu -a slɔlua wɛ nu, -a mɪ -Lagoɔ lubhonɔnyaa nya, -amɪaa -mɔwɔlvɔlvɛ klaa, -amɪaa -Lagoɔgbu yɪlo klaa, -amɪaa dɪtɪɛ klaa, -amɪaa zuzɔnɔv lɛnɛv klaaa sɔlv. 'In Zuzu 'Pɔpaa lɛnɔgbu -yɔ -amɪaa nyɪmɛɛ zekalɪdlɪ tɪklu klaa, ⁷ gbuzɔnɔv gbagbɛ -yɔ -Lagoɔ 'tɪtɛɛ sɔlv. Nu, -we mɪa tɪklu -Lago 'yɪliya 'wɔ, 'mɔ -a bhua 'wɔ -amɪaa tɔgv -li -yɔ -amɪaa -guladolɔ -li nya. ⁸ Wa -ka -ain 'ŋnɪk-walɔda -mɪ, 'in wa bhalt 'yaa -ain zɔ. Wa -ka -amɪaa daa gbonyuu gbada -mɪ, -zugba wa gba 'yaa -amɪaa daa gbuzɔnɔ, wa yɪ -ain yocian 'bhisa, 'in -zugba gbuzɔnɔ -a mɪa gbada. ⁹ 'Wɔ wa bhua -ain nɛɛ wa 'nɪ -ain -yi, 'in -zugba wa 'dɛ weɛɛ -yi -ain kpeɛn kpeɛn. 'Wɔ wa bhua -ain nɛɛ nyuma mɪ tɪda, 'in -zugba -a -ga 'yɪlyɔ sazɔnɔ sa. -Kasɪ 'wɔ wa paa -ain, 'in wa'a 'bha -ain. ¹⁰ -Amɪaa dɪ wa sumanta, -zugba -amɪaa dɪ mɪ 'mɔna 'wɔ 'yɪlɪ weɛɛ nya. Wamɪa dɪ, bobabhanya -a -mɪa, -zugba -a pa nyuma duun 'ŋnɪm-

nie -gv. Wamɪa dlu, -a 'nɪ -lu yabhlogbɔɔ -ka, -zugba -a ka -lu weee gbuzɔnu sa.

¹¹ -Amɪaa 'talea Kolenti -nyuma, -a ka aun -yla gbuzɔnu gba, 'in -a yia dli 'wukali 'kaduvu aun -yla. ¹² -A 'nɪ -amɪaa dli 'wukla aun -yla, amɪa klaa amɪaa dli 'wu -amɪaa gbegeβɛɪn. ¹³ Nu, gbu na gbaa aun -yla nɛɛ na 'yua a -mɪ, a nu -amɪa 'bhisa, a -kali amɪaa dli 'wu 'kaduvu -aun -yla!

A vla gbunyuu gwe

¹⁴ Nyuma -wa'a ŋwnua -Lagɔɔ gbu -yɔ, a -yɔ wa 'na suslolu 'wu, 'in a 'ka wa nya lubho nu dabudu -nɪ. 'Lee, -we mɪa tiklu mneni we -yɔ -we -nyuayli 'ka 'wɔsuslolu? 'In sa zli mneni we -yɔ nikipise 'ka 'wɔsuslolu? ¹⁵ Sa Klisi mneni ɔ 'ka *'Kuzu† nya wɛɪ -bhlo -ka? 'In sa -Lagɔnyume mneni ɔ -yɔ -ɔ'ŋwnua -Lagɔɔ gbu -yɔ 'ka -lu 'wɔgbɔlva? ¹⁶ Lɛɛ -lu -gv -Lagɔɔ -budu -yɔ yoyolagɔ 'ka wɛɪ -bhlo -ka? Nu, 'yliyɔga -Lagɔɔ -budu -a -mɪa, -Lagɔɔ 'dɛ nɛɛ saɛ:

«La na -yɔ wa yia -dɪa,
'in nɔa na -yɔ wa yia,
wa -Lagɔ na yia -zɛa,
'in wa 'ka na nyuma -zɛ.»

¹⁷ We 'gbu, Jejitaɛ nɛɛ:

«A 'bhv waa nyuma nɪ nyɪdɪ,
'in a vla wa gwe 'pɪpɪ.
A 'na zulu puinkalu kwe -nɪ,
'in amɪaa 'lakpasu -amɪ na yia kpa.»

¹⁸ -Lagɔsebhe nɛɛ 'yae:

«Tɪte weee -Kanyɔ nɛɛ:
«Amɪaa Dide na yia -zɛa,
'in amɪa 'ka na nukpasuyua -yɔ na
'ŋwnɪyua -zɛ.» »

7 Nu, -we weee -Lagɔ gbaa ɔ 'ka wla, na jijili -talea, we nani 'yli -amɪaa -nu nya. We 'gbu, -we plaha ku -yɔ dli puɪn, -a 'bhv we 'bɪ, 'in -a gv la, -a 'ka -mɔwɪb 'wlalaa, -Lagɔɔ 'nuɲwezuzvɛ nya.

Pɔlvu 'muna

² Nu, a 'nye -aun 'bɪ amɪaa dli ɔ, -a 'nɪ nyume yabhlogbɔɔ -yla gbunyuu lɛnu, -a 'nɪ nyume yabhlogbɔɔ 'wlu -nyumɔ, 'in -a 'nɪ nyume yabhlogbɔɔ 'wluli. ³ We 'nɪ amɪaa gbu 'wludidtee 'gbu na gba 'sa. Nu, in ka we gba pepe, we yi tɪtɪtɛ -zɛoo, we yi 'yliyɔgagɛ -zɛoo, amɪaa gbu -su 'wu -amɪaa dli ɔ. ⁴ In dɪ aun dli 'wu bhabha, amɪaa 'gbu na yilimantɪ na 'dɛ. Nu, -amɪaa laylagbu weee 'wu, in ka 'kvayli gege, 'in 'muna mɪa 'mɪ yɛda.

⁵ Nu, da -a nɪnia Masedvanɪ, -a 'nɪ nyape -bhla yabhlogbɔɔ 'yɪ. -A ka siasɛ 'wlubhu ɔ weee lɔ, nyuma dli -aun -gɔlv, 'in nyanɔ mɪa -amɪaa dli ɔ. ⁶ Nu, -wa 'kva wlaa 'ylila, -Lagɔ -ɔ paa wa 'kvayli, ɔ ka -amɪa 'kvayli 'pa, Titu yiyie nya. ⁷ We 'nɪ Titu yiyiee 'dɛkpva 'pa -aun 'kvayli, nu, sa a 'paa ɔ 'dɛ 'kvayli, ɔ ka -muv ludi -aun -salɪ. 'In sa a 'yɪbhaa a 'ka 'mɪ 'yɪ lɔ klaa, amɪaa dli sulo klaa, 'in sa a mɪa lamnazɪda a 'ka 'mɪ lupɔ, ɔ ka we gba -aun -yla. We 'gbu, na 'muna yia -gɔwɔlaylimani.

⁸ Nu, 'debbie, 'sebhe in cɛɪa aun 'wu, we nukpla gbu ka amɪaa dli sumantɪ, in 'nɪ -muv 'gbu dɪɪɪɪda -mɪ -sɛɛn. Da in 'yɪa we -yɔ nu, wee 'sebhe -mɪnu nukpla gbu ka amɪaa dli sumantɪ bhla yabhlo nya, -bha in lɔa dli. ⁹ Nu, -sɛɛn, in mɪ 'muna 'wu, we 'nɪ amɪaa dli in sumantu gbu, -we ka gbu -wa, amɪaa dɪsulo -mɪnɪ ka amɪaa dli 'bhiti. Nu, -Lagɔɔ dɛ 'yɪbhaa amɪaa dɪsulo -mɪnɪ, -amɪa 'nɪ aun gbunyuu yabhlogbɔɔ -yla lɛnu. ¹⁰ Nu, dɪsulo -we bhva -Lagɔɔ solɔ, nyumɛɛ dli we bhiti, 'in we kwaa nyume 'pupɛ lɔ, nyumɛ'e lɔ dli -muv 'gbu. 'In dɪsulo -we -wa dudu -gv dɪsulo, nyume -muv kwaa tɪtɪtɛ lɔ. ¹¹ Amɪaa dɪsulo -we -wa -Lagɔɔ dumagbu, a yla -sɛɛn we lɛnugbu: 'saa amɪaa kwɛlapuloɛ, gbɛɛnɛ 'wu!

†6:15 Glekwɛɪ nɛɛ: Belialɪ.

'Saa amiaa zukpa -wlawhie! 'Saa amiaa dluve! 'Saa amiaa gbonyuu lenvee kwee nyanonvne! 'Saa na 'yiyie 'tu ain -yo! 'Saa amiaa -guladolue! 'Saa amiaa sulo gbonyuu -lenvnyo -kaslu 'wupapie nya! A ka we -slolu so weee lu nu, a 'ni gbu -minu 'ji -yi.

¹²Nu, 'sebbe in celta da ain 'wu, -o nua gbonyuu le, in 'ni o 'gbu we celi, 'in -o -yla wa nua gbonyuu le, in 'ni -moo 'gbu we celi. In 'yibha in 'ka we ain 'kluslolu -Lago 'yu nu, amiaa dli mi -ain -gu gege.

¹³We 'dæ 'gbu, amiaa gbu lenve ka -amiaa dli lapali.

Wee dli lapalte -minu -gu, -a ka 'ya 'muna 'kadu li, da -a 'yia Titu 'muna -lilie -yo, a 'de weee o nyanoo dli -sastee 'gbu.

¹⁴Nu, in ka na 'de 'ylimant amiaa 'gbu Titi 'yu, 'in a 'ni 'mi zvbhalt. Sa -bhloo 'de -a gbaa gbuzonu ain -yla, 'sa -bhloo 'de amiaa 'hnti -zonu -a gbaa Titi 'yu, we yia gbuzonu -ze. ¹⁵Nu, sa a 'de weee zua Titi 'nuywe, 'in a yia o 'lakpasu kpa, nyanoo -yo -yotitie nya, we ka amiaa zekalie -gubwlaylimant o dli zo. ¹⁶Nu, in mneni in 'ka ain dli 'wudi gbu weee 'wuu 'gbu, 'muna mi na dli zo!

**'Gwezi wa -saa bhabha wa 'ka
*-Zeluzalemuv leglizinya 'nye**

8 Bhelian, 'nani -we -Lago nua Masedvanu leglizinya 'wu, -a 'yibha -a 'ka we 'di ain -sali. ²Sastie duun ka -moo -Lagonyuma yli. 'In wa 'muna 'yiligwulaa 'gbu, wa yia nyuma -li 'nye bhabha, -zugba boba zalu mi wa 'bhada. ³Nu, sa waa -Lagonyuma mnenia wa 'ka wla, wa ka 'sa wla, 'in wa yia we -guzi, wa 'dæ dli da. 'In in mi we dayinyo nya. ⁴Nu, wa ka -amiaa zukpapalte hwe -yokpali, 'in -a 'ka wa 'yoo 'nye, -li -Lagonyuma mia *-Zeluzalemuv -Lagonyuma 'nyeda 'nani nya, wa 'ka wa -nu we lupali. ⁵Sa we mi yaa -amia dlu nu, 'sa wa yi wlaa, wa ka -muv -guzi.

Tia wa ka wa 'de Jejitape yoo 'nye, 'in -muv 'bigu, wa yi 'yaa wa 'de -amia yoo 'nye -Lago dli da. ⁶We 'gbu, -a yia Titi 'kvayli 'pa nu, lubho -zonu ka gwe o dia amiaa -gbe, o mni o 'ka we 'wlubha 'nanuv. ⁷Nu, a mi 'hnumnunya nya so weee lu: dlizuvu 'wu, gbada, -Lago -lii yilo 'wu, -guladolue 'nia bhloluda -ka -Lagoyloogbu, we -yo -amiaa zekalidli a kaa 'wu. We 'gbu, wee -li -minu glaa, a -slolu amiaa 'de 'nanician nya 'ya bhabha.

⁸Nu, we 'ni tite yabhlo in pali ain -yla: in -ka ain -yla -Lagonyuma talvaa -guladolu gbu gbada -mi -Lagoyloogbu, in 'yibha amiaa zekalidli mia, a wleli -mo we gbuzonu sa. ⁹Nu, a -yi -amiaa -Kanyo -Zezu Klisu 'nani. Mo -wa zlume 'hnumnunyoo, o ka o 'de bobabhanyo 'wunu amiaa 'gbu, 'in o 'ka ain 'hnumnunya -zeli o boba 'wu.

¹⁰Nu, 'di na zua ain gbu -minu 'wu, we nani 'yli amiaa -nu nya, -we ka gwe a dia tia -zu 'wu, a -yo we lenve mni. 'In amia -gaa 'yu -Zeluzalemuv -Lagonyumaa 'wusastie nya, 'in we 'ni -muv -bhlogbo -tolu, 'in amia 'yibhaa a 'ka wa 'wusa tia.

¹¹We 'gbu, -sleen, dli -zonu -we nya a dia we gwe, a 'bha 'sa we 'wlu, amiaa 'yiyiluu solu. ¹²Nu, nyume -ka -Lago -lu 'nye dli -zonu nya, we gbu -Lago hwnua -yo, -we nyume kaa we gbu -Lago kaa, -we nyume 'nia -ka -Lago 'ni -muv gbu -ka.

¹³In 'ni -gba nu, a ti amiaa 'de boba 'wu, nyuma talva -yobebie nya. -lnnya, in nee: a mneni 'wu -lu -yida. ¹⁴Da a kaa da -lu kwee duun, -wa 'nia -lu -ka, a be wa -yo. 'Bhie, zli amia 'ni -lu -ka, wamia -ka -lu duun -ka, wa mneni wa 'ka ain -yobe. Sane 'sa a 'kaa 'wumneni 'yiyilu 'wu. ¹⁵We mi 'sa celida -Lagosebhe 'wue: «Nyume -o 'bhua -lu la duun, we 'ni o hwelazili, 'in -o 'bhua -lu la -se, we'e bo -moo kwæ.»

**Titu -yo -Lagonyuma
tolva mna Kolenti**

¹⁶Lago na paa fuo! In 'yibha in 'ka ain 'wusa bhabha, 'in mu -bhlokpade -Lago zva Titu dli zo. ¹⁷Nu, amiaa -gbe -mnumnie -a 'yibhalia Titu o ka we -yoywuu. 'In -yotitie nya 'ya, o 'de 'yibha o 'ka amiaa -gbe mni. ¹⁸Nu, Titu -yo -amiaa -Lagobheli yabhlo, -o leglizi weee kwalia 'hni o -Lagobbu gbabie -yo, 'ma -a tiea. ¹⁹Nu, we 'ni bhia, 'mo leglizinya -saa -bha, -a -yo o 'ka no wee lubho -zonu -minu nuda. 'In wee lubho -a nua Nyumaa -Kanyoo 'hnumnie -yo -amiaa dli -zonu sloluee 'gbu.

²⁰Nu, 'gwezi 'kadu wa 'nyea -ain yoo, 'kli -a yia, 'in -a kpaawee 'nanuu, -delee wa yi -ain 'hniisa we 'gbu. ²¹Nu, 'kli -a yia, 'in gbu nana 'yli Nyumaa -Kanyo 'yu, we -yo 'ya nyuma 'yu, -a 'ka we lenu.

²²Nu, -a ka wa -yo -amiaa bheli tie. -A ka o layla gbu duun 'wu, 'in 'koomu o slolua we nu, o -gu mi ladoluda. Nu, -sleen o -gu mi 'ya ladoluda bhabha, -we ka gbu -wa, o ka ain dli 'wudu 'kadu. ²³We -ka Titu, na nononyo -wa, 'in dabudu o -yo 'mi 'so nua lubho amiaa -gbe. We -ka bhelia -tolva -wa -yo o nua, leglizinya tiea -maa. Klisu 'hnumnugbu wa nua le. ²⁴A -slolu we leglizinya 'klu nu, a -kali nyuma -manu ze sazono sa. Leglizinya 'ka we 'jiyibheli nu, -a ka zuka -a 'ka -amiaa 'de 'ylimanu amiaa 'gbu.

-o wlaa 'muna nya, -Lago -kali o ze

9 Nu, -Zeluzalemuu -Lagonyumaa -yobegwezi wa -saa, wa 'ka we wa kwa, in 'ka ain 'wuceli -muu 'gbu, we mi gbukpa nya. ²In -yi amiaa dli -zonu, wee gbu -minu 'wu. 'In in yia na 'de 'ylimanu amiaa 'gbu, Masedvanti -nyuma 'yu. In nee wa -ylae: «Akai -dudu -guu -Lagonyuma ka lamnazi, wa 'ka wee -yobegwezi wla tia -zu 'wu.» 'In amiaa

kwelapuloe ka wa lonyuma duun 'kuayli 'pa. ³Bhelia -manu na tiea amiaa -gbe, -delee, 'hni -a kwalia ain gbu -minu 'wu, we yi yo -ze. In 'yibha sa in gbaa we, a mnazi 'sa amiaa 'de la sazono sa. ⁴We -ka nu, Masedvanti -nyuma -yo 'mi ka amiaa -gbe mni, 'in wa 'ni ain lamnazida yli, -amia -wa dia ain dli 'wu, -amiaa zu -wa. In 'nia amianuu zuu gbu gba. ⁵In ka we -yoyi nu, we nani 'yli, in 'ka bhelia ni -yobhubhoe, 'in wa 'ka 'mi 'yugali amiaa -gbe. 'In 'nantu a -saa, -we ka weli a wlaa, wa 'ka we 'wluogwlati. 'In bhla in 'ka amiaa -gbe nyini, -zugba we mi lamnazida. 'In wa 'ka we -yoyi nu, dli -zonu nya a wlaa, we 'ni dli sulo nya.

⁶A yibheli we 'ji nu: -o -ka glu 'kienyi, 'kienyi o dia, 'in o -ka glu duun, duun o dia. ⁷-o -ka -mi, sa o pupalia dli zo la, o wla 'sa. We 'na -zeli dlube -yo -gla -ni. Nu, -o wlaa 'muna nya, -Lago -kali o ze.

⁸Nu, -Lago ka we se o 'ka ain zuzono 'yli -bhlo -bhlo duun 'nye. 'In -we a 'yibhaa -Lago dumagbu nya, a 'ka we 'yi bhla weee nya, a -ka amiaa 'dee -yogbu -bhia, 'in -we -ka latu ain kwee, a 'ka -muu nya gbuzono -gbu weee lenu. ⁹We mi 'sa celida -Lagosebhe 'wue:

«-Lago 'nani 'yiligwola bhabha, 'in o nya bobabhanya -li. O tiklumie mi la -zu weee nya.»

¹⁰Lago -o nya -luglonyo -luu 'ya, 'in o nya o 'floo o 'kaa li, mo yia ain -luu 'ya a 'yibhaa 'nyea. Nu, o -ka we 'wuzumani, 'in o 'ka we mini. Sane 'sa amiaa tiklumiee lenu gbu yia -guwulaylimanu.

¹¹Nu, 'hnumnunya o yia ain -zelta so wee lu, bhla weee nya, 'in a 'ka amiaa 'de -slolu 'nantiinan 'degbolu nya. 'In -li a wlaa, -a yia wa yoo 'nyea, we 'gbu, nyuma duun yia -Lago fuo 'paa.

¹²Nu, 'nani a nua da, we 'ni -Lagonyumaa -yogbuu 'dekpa we yi -bhia. Nu, wee 'nanu yibhelie -yo nyuma duun yi 'yaa -Lago fuo 'paa. ¹³-Slolu a slolua we nu, a mi Klisu gbuzono

gbu 'nuhwe zuda. 'Nanidli nya a -yo -Zeluzalemuv -Lagonyuma -yo nyuma tɔlva suslolua amiaa zuzɔnɔli 'wu. Nu, -muv weee 'gbu, wa yia -Lagolubho -minu 'nuhwe -kakte yibhelia, 'in wa yia -Lagɔɔ 'hni 'ylimania. ¹⁴-Lagɔ wa yia bhubhoea amiaa ze wa -kaliaa 'gbu. Nu, -Lagɔ ka aun 'nani 'kadi duun 'wuv. ¹⁵-A 'pa -Lagɔ fuo, 'nani -we 'nia 'wopalı -nani -ka, ɔ nva -aun 'wuv 'gbu!

**Pɔlv gbaa ɔ 'dee -gugbu -wa
-sɔlva ɔ -yɔwv, wa 'yu**

10 Nu, -ami Pɔlv ka daa wa gbaa, in -ka aun glaa -mi, 'in na tta na 'de 'wu 'kienyi, 'in in -ka aun -yɔbhuda -mi 'pıpi, 'in na sɔlva aun -yɔwv, -ami laa aun Klisu dli -dlɔɔ -yo ɔ zuzɔnɔ nya. ²Amia na bhubhoea, da in -ka amiaa -gbe mni, a 'na 'sulu 'mi, 'in in 'ka aun -yla gbu gba 'klu 'cici nya -ni! 'In nyuma tɔlva pupalɔ we 'wlukuv la nu, nyimaa lenugbu sɔlv -a nva gbu le. Cun, -maa -yla na yi 'yaa gbu gbaa 'klu 'cici nya. ³Nu, gbuzɔnɔ -wa, -a mi -glonyuma nya, 'in -a 'nia -gɔlv gu -glonyumaa gugv sɔlv. ⁴Nu, tugv -lunya -a gulva tv, we 'ni dudv -minu -gu -nyumaa tugv -lunya: nu, -Lagɔɔ -gbe we 'tite bhua, 'in -we weee sɔlva -Lagɔ -yɔwv, la we saa -muv. 'In -a saa yoyowlukuv lapupalɔ la. ⁵Nu, weli weee, -we 'dee 'ylimaninya yia gbaa -Lagɔɔ yiloo gbegbein, -bha -a salɔ we la. -A 'yibha -a 'ka nyumaa 'wlukuv lapupalɔ weee -kaslv sa kpa, 'in we 'ka Klisu 'nuhwe zu. ⁶'In -a mi lamnazıda, -a 'ka nyumaa 'nuhwesanya -kaslv 'wupa, -zugba a -ka nyumaa 'nuhwezonya tiklu nya -mi.

⁷-Luu ku -yo a ylaa! We -ka nu, nyime yabhlo di we dli 'wu nu, ɔ 'debhlo mi Klisu -nu nya ni, ɔ di 'ya we dli 'wu nu, -amia mi 'ya Klisu -nu nya. ⁸Nu, se -we Nyumaa -Kanyɔ 'nyea -aun, in -ka na 'de 'ylimani we 'gbu, we -ka -bha -guzi -se ni, amiaa dlizuvvee -guvulaylimanie gbu -

wa, we 'ni amiaa lasastee gbu. 'In, in 'na 'ka zu nu we 'gbu. ⁹Nyime yabhlogbɔɔ'ɔ gbalı -ni nu, in 'yibha in 'ka aun nyano dlu slu 'sebhenya -we na paa aun yoo nya -ni. ¹⁰Nu, -we wa gbaa mu ni, wa nee: «Pɔlv 'sebhenyaa nukpla -welnya wɔlv 'wu, 'in we tea. 'In ɔ -ka -aun glaa -mi ɔ tɔɔ tɔɔ ɔ lenugbu 'wu, 'in ɔ weli mia gbukpva nya.» ¹¹Nu, -ɔ -ka 'sa gba, -mɔɔ yibheli we 'jie: -a -ka -mi 'pıpi sa -amiaa weli 'tea 'wu 'sebhe 'wu, -a -ka amiaa -gbe mni, 'sa -amiaa lenugbu yia 'wutemania!

¹²Nu, nyuma -tɔlva kwalia wa 'de 'hni bhabha, -a'a pupalɔ we 'wlukuv la nu, -a 'ka wa nya 'womneni, 'in -a 'ka 'ya -amiaa 'de wa yibhɔlv, we 'ni muv?! Wa 'de wa 'bhua 'wu wa yibhɔlv -lu nya, wa 'ka wa 'de yibhɔlv, 'in wa palɔ wa 'de, wa 'de 'wu. Nu, wa 'ni 'ylimna. ¹³Nu, we -ka -amia, -a'a 'ylimani -amiaa 'de we'e zi -bha -gu. Lubho -we -a 'kaa nu, da -Lagɔ palɔ we -bɔlv -bha -a -yo we nunve bhlova, 'in ɔ yia -aun 'yoo 'nye -a 'ka amiaa -gbe mni. ¹⁴Da -a mnia amiaa -gbe, -a 'ni wee -bɔlvnya -guzi. Nu, -amia mnia amiaa -gbe tia, 'in -Lagɔgbu -we gbaa Klisu gbuzɔnɔ gbu, 'in -a yia aun -yla we gba. ¹⁵-A'a zi -bɔlv -gu -amiaa 'dee 'ylimanie nya, nyuma -putuu lubhoo 'gbu. -A di we dli 'wu nu, amiaa dlizuvvee yia -guvulaylimania, 'in -a 'ka mneni -a 'ka -amiaa lubho -nunve -guvulaylimani bhabha ain nyidi. 'In -bɔlv -we -Lagɔ palɔ -aun -yla, -a'a zi we -gu. ¹⁶-Muv 'bigv, -Lagɔgbu -a yia gbaa, -mɔ amiaa lugbein -dudunya -gu. 'In -a 'ni mneni -a 'ka -amiaa 'de 'ylimani lubho -we nyuma -putu nva wa 'dee nu lubhonvdaa 'gbu.

¹⁷Nu, we mi celida -Lagosebhe 'wve: «Nyime -ɔ -ka gba ɔ 'ka ɔ 'de 'ylimani, -mɔɔ 'ylimani -mɔɔ 'de lubho -we Nyumaa -Kanyɔ nva lee 'gbu.»

¹⁸Nu, we 'ni nyime -ɔ kwali ɔ 'de 'hni, 'mɔ wa sa -bha, nu, nyime -ɔ Nyumaa -Kanyɔ kwalia 'hni, 'mɔ wa saa -bha.

**Polu -yo yocian -wa laa wa
'de -Zezuu tietienya**

11 'Aa! A -ka mneni a 'ka na -sabhe 'yli! Cun, a -tu na 'gba zo. ²Ln -kalti amiaa ze zenyidli nya, 'in wee zenyidli nyaa zekalte -muni mia, -Lagoo -gbe we bhua. Nu, in ka amiaa so kpa nukpasu -bhlogbooo -nu nya: mo -wa Klisi. Cun, mo 'yu na kpa aun, nee 'hwonyu -o -yo nukpasu 'ni -slo -budu 'wudi mo. ³Nu, nyano na nua, sa *tibhe nua *Evo -dawli 'wu, 'in we yia o mnonu ni, wa yi 'sa amia 'wlukoon lapopatie 'nyuu 'nye, a yi Klisu -yolanente sazoon sa gwevla 'pipi. ⁴Zo a yligbea we gege nu, -Zezu ka gbu -amia gbaa aun -yla, nyume yabhlo yi -Zezu -putuu gbu gba aun -yla. 'ln a mi 'ya lamnazida, a 'ka zuzu -yo -Lagoo -putu -we ka gbu -amia 'nia aun -yla gba, a 'ka -muv gbu -yoojwuu.

⁵Ln di we dli 'wu nu, in 'ni -mi 'kienyi -lu yabhlogbooo 'wu amiaa -Zezuu tietienya 'kadı -mani -yo. ⁶Cun, in 'ni gba sa -yi, gbuzoon -wa, nu, we -ka -Lagoo yilo, -muv mi -muv 'dee sa! -A ka we aun 'klisolu 'yli weee nya, -amiaa lenugbu weee 'wu.

⁷Da in gbaa aun -yla -Lagoo gbuzoon gbu, bhe in gbaa we. 'ln in yia na 'de 'wuti 'kienyi, in 'ka aun 'ylimanu 'gbu. 'Lee, gbonyuu in nua le yi? ⁸Da in mia aun glaa lubho nuda, leglizi -putunya penia 'mi, 'in na bhua wa 'gwezinya 'wu, -zugba na sa aun 'wu we nya. ⁹Nu, da in mia amiaa -gbe, in 'ni nyume yabhlogbooo 'wlugba nya -mi, -lu boo 'mi 'wuv 'gbu. Nu, bhelia -wa 'bhua Masedvanti, -lu -we ka gbu mia 'mi -yo, -maa 'nyea 'mi we. 'ln ka na 'dee dli lakpa nu, in 'na -zeli amiaa 'wlugba -ni. 'ln 'sa na yia na 'dee dli lakpa 'komuu. ¹⁰Nu, Klisu gbuzoon -weli mia 'mi 'wuv 'gbu, in nee, Akai -dudu weee -muni -gu, nyume yabhlogbooo

'na 'ka 'mi 'dee 'ylimanu -gbu -muni 'jwee labhalt. ¹¹Lee -lu ka 'gbu na gba 'sa? 'ln 'ni amiaa zekalu gbu -wa yi? Sa in -kalia amiaa ze, -Lagoo -yi we 'ji.

¹²Nu, -we in mia da lenuda, 'mu na yia lenva 'komuu. 'ln -wa mia yoyo -welunyaa datahda, wa 'ka wa 'de 'ylimanu, nu, -amiaa nunulubho -yo wa nunulubho -bhlo, in 'ka wa 'ji gba. ¹³Nu, waa nyuma -mani, tietienya nu yoyo -nu wa -mia. Yo wa tubhua wa nunulubho 'wu, 'in wa nua wa 'de Klisu tietienya 'wu. ¹⁴Hwegaga -subhaligbu yabhlogbooo 'ni we 'wu -mi. 'Lee, -Saataan 'dee 'bhitili we 'de zlu 'anzi 'wulaa? ¹⁵Nu, -Saataan lubhonunya 'ka wa 'de -Lagoo -o mia tuklu lubhonunya 'wuvu, -muv 'ni -yokali. Nu, sa wa lenugbunya mia, 'sa wa yia wa dudu -gub bhahda 'ya.

Polu stasie

¹⁶Nu, 'mu na gbaa da: nyume yabhlogbooo 'na 'bhulu 'mi 'wu -sabhebhanyo 'bhisa -ni. 'ln we -ka nu, a ka 'sa we 'wlukoon gbuzoonusa ni, a jwuu we -yo nu, in mi -sabhebhanyo nya, 'in -ami 'ka 'ya mneni, in 'ka na 'de 'ylimanu -sele. ¹⁷Cun, gbuzoon -wa, in -ka na 'de 'ylimanu, -we na gbaa da, in 'nia we gba Jeditapee solu, -zugba -sabhebhanyo 'bhisa na gbaa. ¹⁸Nu, nyuma -duun ylimania wa 'de dudugu -gbunyaa 'gbu. Nu, nanu 'de na yi 'yaa 'ylimania. ¹⁹Amia -wa laa amiaa 'de gbuyilonya, amia jwunuu -sabhebhanya, 'dee 'yibadi, we 'ni muv? ²⁰Wa 'ka aun 'wubhu galti 'bhisa, wa 'ka aun 'wluli, wa 'ka aun 'wie 'wuyli, wa 'ka aun 'yilatlili, wa 'ka aun 'kpayukwli 'wu subha, 'wlu a dula -muv weee zo la. ²¹Zu mi 'mi 'bhada, we 'ni muv? 'ln 'ni 'wlu 'te-manı, we 'ni muv? A ka zukpa, gbonyuu in nua!

We -ka nyume yabhlo mneni o 'ka o 'de 'ylimanu -lu yabhlo 'wu, -ami mneni in 'ka 'ya 'sa nu. Gba na gbaa -sabhebhanyo

'bhisa. ²²Eblee[‡] wa -mia yi? -Ami mi 'ya we nya! Izraelinyuma wa -mia yi? -Ami mi 'ya we nya! *Ablaamuvu 'yuoyua wa -mia yi? -Ami mi 'ya we nya! ²³Klisu lubhonunya wa -mia yi? In mi we nya, in -zi wa. In -ka 'sa gba: -sabhebhanyc 'bhisa in gbaa! In ka lubho nu, in -zi wa, in ka -kaslu pla, in -zi wa! Wa ka 'mi seli duun bhabha, in -zi wa! 'In in ka tlitlee nwe -yc 'plili bhla weee nya, in -zi wa. ²⁴Nu, -pntu glu 'so -we *Zuifu paa nyuma, 'in -bhlo bhua we nwee, in 'plulu we zo -zakpa gbu. ²⁵*Wlomu -nyuma ka 'mi seli 'nyumu -zakpa ta. Wa li 'mi -bho 'wu -zakpa -bhlo. 'Glu 'kadu -yc 'mi mntu 'nyuglu -zakpa ta, 'in in yia 'yli -bhlo li 'nyu -gu -zakpa -bhlo.

²⁶Na nɔnve duun 'wu, in ka tlitlee nwe -yc -di, yeye nyu kwee, 'wienyaa nyuma -bhanya kwee, na bhelia Zuifu kwee, -wa 'nia Zuifu kwee, in ka tlitlee nwe -yc -di, 'gbe 'kadu nukple, da bebleenya, gumunyu -gu -yc yoyobhelia kwee. ²⁷In ka stasia -libho duun nu, in ka 'ylaakple -gu bhla tolva nya. Inwa -yc 'nyumatv ka 'mi 'bha, 'in bhla tolva nya, 'in 'yi lilili, nwtlo ka 'mi 'bha, 'in in 'ni 'wuplanaa -ka. ²⁸In in 'ni gbu tolva gba. Nu, leglizi weee -we -gu na lulva dli, mv -wa na 'wlukuvn lapupalie 'yilo 'yli. ²⁹Nyoo ycmani 'wu, 'in we 'ni 'ya -ami 'wu -bhoa, nyoo bhilili gbonyuu lv, 'in we 'ni 'mi -yokpa?

³⁰We -ka nu, in 'ka na 'de 'ylimanti, -zugba na 'wuyomanie 'wu na yia na 'de 'ylimantia. ³¹-Lago -c -wa Nyumaa -Kanyo -Zezuu Dide, -c ka 'nnti wa mnunia -zu weee nya, 'in we 'nia bhloluda -ka, -c -yi we 'ji nu, in 'ni yo 'tubhuda -mi. ³²Da in mia -Damasi, duduv 'wlulapilunyc -c mia nyumaa 'wlulapilunyc Aletasu lubho nuda, -c yia 'sluja wee gbee plalida 'yilig-

beli, wa 'ka 'mi kpa 'gbu. ³³Nu, wee gbee lvu 'suoo funetli 'yli wa wlelia 'mi -cice 'kadu nukple, sanee 'sa in -dia -c kwee.

Pɔlvu 'ylikakte -yc -we -Lago -slolua -c 'klv

12 Lee, in 'ylimanti na 'dee? -Mvu 'ni -lu 'wu -ka. Nu, 'ylikaktenya -yc gbonyaa 'klvslolue -we -Lago wlaa, we gbu na yia -sleen da gbaa. ²Nu, nyume yabhlo mia Klisi 'wu in -yi -c. We -zu kugbua le -mnua ni, wa 'bhua -c 'wu, 'in wa yia -c yalu tanv[†] -gu kwa. (-De -c ka -c ku nukple -tuv, -de -c ka -c ku nukple 'tlaa, in 'ni -muv 'ji -yi, -Lago 'debhlogboc -yia we 'ji.) ³In -yi we 'ji nu, -Lago ka nyume -mɔntu 'wubhu, 'in -c yia -c yalu kwa. 'Piein, -de -c ka -c ku nukple -tuv, 'in -de -c ka -c ku nukple 'tlaa, in 'ni -muv 'ji -yi, -Lago 'debhlogboc -yia we 'ji. ⁴In welunya duduvu -nyume 'nia mnieni -c 'ka gba, 'in -we ka se wa'a 'nyea -c, -c ka we lusa, -mɔ -c 'nua we. ⁵Nu, nyume -mɔntu 'gbu na yia na 'de 'ylimantia, 'in in 'na 'ka na 'de 'ylimanti na 'dee 'gbu, -we slolua na 'wuyomanie, we 'wu na ylimantia na 'de. ⁶In -ka yaa 'yibha in 'ka na 'de 'ylimanti, in 'na 'ka yaa -sabhebhanyc -ze, nu, gbuzɔnvu 'dekpua na gba yaa. 'In in 'ni 'yibha in 'ka na 'de 'ylimanti. -We ka gbu -wa, -we na nua le, wa yia -yc, 'in -we na gbaa, wa nua, in 'ni 'yibha nyume yabhlogboc 'wlukuvn lapupalie 'ylimanti we -zi we 'wu.

⁷In 'yiliwgbunya -Lago -slolua 'mi 'klv, in yi na 'de 'ylimanti we 'wuv 'gbu, staste 'tite yia na ku zo pla, -Saataan tietienyc 'bhisa, -zugba we bhuti 'mi, 'in we kulva 'mi 'yoo in yi na 'de 'ylimanti 'gbu. ⁸-Zakpa ta in bhuhoea Jelitape nu, -c -sa 'mi staste -mɔntu 'wu. ⁹In -c yia we 'bigv-

[‡]11:22 Zuifonya.

[†]12:2 Yalu tanv: Zuifu duun dlu nu, yalu -zakpa ta. Pɔlv nɛɛ, -c ka yalu tanv -gu pla, mɔ -Lagoc 'de dula la.

palt 'mɪ -yɫæ: «Na 'nanti ka -na -nu nyini. Nu, -na 'wɔyɔmanɪ 'wɔ na 'tɪtɛ slɔlua we 'dɛ tenyi tenyii.» ln 'yɪbha un 'ka na 'dɛ 'ylimani na tɔɔtɔɔ -mumie 'wɔ, 'in Klisu 'tɪtɛ 'ka 'mɪ -gɔ yi, 'in we 'ka 'mɪ 'wɔpa. ¹⁰We 'dɛɛ 'gbɔ, na 'wɔyɔmanɪnya klaa, na velie klaa, na gbɔ sloo 'yɪyɛ klaa, na 'kɪyɛ 'wɔpaliɛ klaa, we -yɔ na dlɪvenya mia, -we lɔ na plɪta Klisu 'gbɔ, 'mona nya na yɪa we. Nu, un -ka 'wɔyɔmani, -bha un 'tea la tenyii.

Kolentu leglizu dlɪve mɪ Pɔlv -yɔ

¹¹Gba na gbaa -sabhebhanyɔ 'bhisa, 'un amɪaa dɛ nua 'mɪ we 'wɔ -gla nya. Amɪa 'ka yaa na -gɔgbɔ gba. Nu, un 'nɪ -lu yabhlogbɔɔ nya -mɔo, amɪaa tietienya 'kadɪ 'nɪ 'mɪ 'wɔzi -lu yabhlogbɔɔ 'wɔ. ¹²Na lenugbɔnya -we slɔlua we nu, -Zezuu *tietienyɔ un -mɪa sazɔnu sa nɪ, we ka lenv dlɪtie nya kpeɛn kpeɛn aun nyɪdɪ. We ka lenv -lu: -we -wa gwɛdigbɔnya -yɔ gbɔ 'kadɪ -yɔ ninee 'ɲɪnpalɪgbɔnya. ¹³Nu, un 'nɪ amɪaa 'wɫugba -zɛ, we 'nɪ -mɔv 'wɔbhɔ, lɛɛ -lu un nɔ leglizi -putunya -yɫa lɛa, 'in un 'nɪ -mɔv aun -yɫa lenva? A -ka we -yɔyɪ gbɔnyuu nya nɪ, -zugba a tɪ na -yɔgbɔ 'wɔ!

¹⁴A -talt, un mɪ lamnazɪda un 'ka amɪaa -gbe mɪnɪ -zakpa tanv nya, 'in un 'na 'ka amɪaa 'wɫugba -zɛ. Nu, amɪaa da na talt, un 'nɪ amɪaa 'gwezii dalt. We 'nɪ nu, yua 'ka 'gwezi lazv wa dideaa -nu nya, 'yuaa didea zva 'gwezi la wa 'yuaa -nu nya. ¹⁵We -ka -amɪ, na -lu weɛɛ un kaa, 'nyɛ na nyɛa we aun, 'in na wɫaa na 'dɛɛ -kpabhiɛ amɪaa 'wɔsastɛɛ 'gbɔ. 'Lee, amɪaa zɛ un -kaltɪ bhahbaa 'gbɔ, amɪaa na zekaltɛ mɪa zɔbɛda yɪ?

¹⁶-Yɔ a yɪa we ɲwnua nu, un 'nɪ amɪaa 'wɫugba -zɛ. 'ln nyuma -tɔlv yɪa gbaa nu, un ka -dawli, 'in -dawli nya un kpaɪ aun. ¹⁷'Lee, nyuma -wa un tiea amɪaa -gbe, un ka wa 'yabhlo -gɔ 'plɪtɪ, 'in un yɪa aun 'wlulɪ yɪ? ¹⁸ln ka Titɪ bhuhhoe ɔ mɪnɪ amɪaa -gbe, 'in un yɪa bheli yabhlo a -yɪa,

ɔ 'bɪ 'palt. 'Lee, Titɪ ka aun 'wlulɪ? ɔ -yɔ 'mɪ 'sɔ, dlɪ -bhlo nya -a 'nɪ nɔɔ, 'un 'yoo -bhlo -a 'nɪ bhlii?

¹⁹We 'bɪ ka 'wɔgwɫɛ, -zugba a pɔpalt we 'wlukuun la nu, -a mɪ -amɪaa 'dɛɛ -mumie tiklu 'yɪlɪlanɔnɔda aun 'yɫiɪa 'wɔ. -lnnya! Sa Klisu 'yɪbhaa, 'sa -a gbaa -Lagɔ 'yɪ. Na jɪli -talea, amɪaa dlɪzɔvɛɛ -gɔwɫaylɪmanɪɛɛ 'gbɔ, -a gbaa gbɔ weɛɛ -mɪnɪ. ²⁰Nu, un mɪ nyano nɔda nu, da un -ka amɪaa -gbe nyini, sa un 'yɪbhaa un 'na 'ka 'sa aun yɪ, 'in sa amɪa 'yɪbhaa, a 'na 'ka 'sa 'mɪ 'yɪ. ln mɪ nyano nɔda nu, un 'ka aun nyɪdɪ gbɔnya -mɪnɪ yɪ: -zɛ -yɔ zenɪ, 'cɛ -yɔ -yɔmɪmɪnɪɛ, velɪ welɪ -yɔ nyuma tɔlvɪa yɔ -gɔlazɔlvɛ, 'dɛɛ 'ylimanɪɛ -yɔ gbɔ bidi -bidi bidii lenve. ²¹ln mɪ nyano nɔda nu, da na -putu -ka amɪaa -gbe mɪnɪ lɔ, na -Lagɔ 'bhalt 'mɪ zɔvɛɛ 'yɪ. ln mɪ 'ya nyano nɔda nu, nyuma duun -wa mɪa gbɔnyuu lenvɪa bha 'bhisa, 'in wa 'nɪa -slɔ pɔɪnplagbɔnya klaa, mɔvɪnɪgbɔv lenve -yɔ wa nɪmɛ -bhogbɔv lenve 'bɪbhɔ, 'in un 'ka wa -gɔ wili.

'Wubhlolu gbɔv lapaliɛ -yɔ fɔsawɛlt

13 Nu, na -zakpa tanv yɪa da amɪaa -gbe mɪnɪ. Sanɛɛ 'sa we mɪa celɪda -Lagɔsɛbhe 'wɔɛ:

«Gbɔv dayɪnya 'sɔ, gbɔv dayɪnya taa wɛlt -gɔ, wa dɪa gbɔv wli 'wɔ.»

²Nu, -wa weɛɛ nua 'cɪn gbɔnyuu lɛ, we -yɔ nyuma -tɔlvɪa weɛɛ -yɫa na palɪa gbɔ la. ln ka we gba pepe da na 'sɔnɔ mɪnɪ amɪaa -gbe, 'in 'mɪ na gba 'yaa -zɛɛn da, da un 'nɪa aun glaa -mɪ. Da na -putu -ka aun 'yɪa mɪnɪ, un 'na 'ka nyume yabhlogbɔɔ nyazɪ 'yɪtɪ. ³-We -slɔlua nɪ, -amɪ 'wɔ Klisu plɪta 'in ɔ gbaa, a 'yɪbha a 'ka we 'yɪ, 'in 'yɪa a yɪa we. Klisu 'nɪ 'wɔyɔlv amɪaa gbɛgbɛɪn, ɔ 'tɪtɛ ɔ slɔlua aun glaa. ⁴Nu, gbɔzɔnɔ -wa, ɔ 'wɔyɔlvɛ 'wɔ wa yɪa ɔ *su -gɔ lakɔlv, 'in -slɛɛn -Lagɔɔ 'tɪtɛ nya ɔ -gaa 'yɫiɪɔ. 'ln -a mɪ ɔ 'wɔv 'gbɔ, -amɪa yɔlv 'yaa 'wɔ. Gbɔnyaa lenve nya amɪaa

gbegbetn, 'klu -a yia we aun -slolua nu, -Lagoo 'tute nya -a -yoo -gaa 'yliyoo.

⁵A 'yibha amiaa 'de la, 'in a yla amiaa 'de, -de a mi -Lagonyuma nya 'pietun. Amiaa 'de -yi we 'ji nu, -Zezu Klisti mi aun 'wu, we 'ni muu? Yaayu, a 'ni mneni a 'ka amiaa dliuzvee lenugbu -sloluu? ⁶In di we dli 'wu nu, 'ji a yia we yibhelia nu, we 'ni 'sa -mi -amiaa -nu nya, nu, -amia ka dliuzvee lenugbu -Zezu Klisti 'wu. ⁷-Lagoo -a bhubhoea nu, a 'na nuu gbonyuu yabhlogbooo le -ni. We 'ni nu, -a 'ka we aun 'kluslolu nu, -a ka zukpa we gbu. -lnnya, -a 'yibha nu, a nu gbuzonuu 'debhlogbooo le. -Amia 'ni zukpa -kaoo, -muu 'ni gbu yabhlogbooo. ⁸Nu, -a 'ni mneni -a 'ka -Lagoo gbuzonuweli -yowusolu, we lubho -a 'kaa nu -bhlogbooo. ⁹Cun, -a -ka 'wuyolu, 'in amia -ka late, 'muna -wa -amiaa -nu nya. -A -ka 'ya -Lagoo bhubhoeda -mi, -we -a yibhelia oo, mu -wa nu,

a -ze -Lagonyuma tiklu. ¹⁰We 'dee 'gbu, da in -tlulua -slu da aun -yoo la, 'in na celta gbu weee -muni aun 'wu. Nu, zli in -ka aun glaa -mi, in yi aun kpa 'nyumu, se -we Nyumaa -Kanyoo 'nyea 'mi solu. Wee se Nyumaa -Kanyoo 'nyea 'mi, amiaa dlu -guwulaylimanteee gbu -wa, we 'ni amiaa lasasteee gbu.

¹¹-Sleen, in ka we 'wlubha, bheliaun -a gbelie. A -tali amiaa -mumie tiklu da, a 'pupali 'kuayli, amiaa dli -mi -bhlo, a -di la -dloo, 'in zekalidli -yoo 'wututue -dloo -Lagoo -yoo aun 'so 'ka -mi.

¹²A sisali fu gbigblelie nya, -Lagobhelia 'bhisa. -Lagonyuma weee nee wa -sa aun fu.

¹³Nu, Nyumaa -Kanyoo -Zezu Klisti nyuna aun 'nyu la, -Lagoo zekalidli -yoo Zuzu 'Pupa -oo suslolua -aun 'wu, -yoo a 'de weee 'so -tu.

'Sebhe Pɔlv 'paa -Galasii -nyuma yoo

-Lagɔnyuma mia -Galasii -dudu -gu, 'ma *Pɔlv 'paa 'sebhe yoo. Nyuma tɔlva nɛɛ -Galasii -Lagɔnyuma -yla nu, wa 'nɪ Zuifvɔ lɛnvgbɔv tɔlva -gu nɔ, wa 'na 'ka gbv 'wɔbhv. We 'dɛɛ 'gbv Pɔlv yia wa 'wɔcɛlɪ, 'in ɔ nɛɛ wa -yla nu, -ɔ -ka -Zezu *Klɪsɪ dli -gu zv, 'in -mɔɔ bhva gbv 'wv. Nu, -amaa lɛnvgbɔnya 'nɪ mneni we 'ka -aun gbv 'wusa.

Fɔsawɛlɪ

1¹⁻² -Amɪ -Zezu Klɪsu *tɪɛtɪɛnyɔ *Pɔlv -yɔ -Lagɔbhɛlia weɛɛ mia -seli, -amɪa cɛlta da -Galasii *lɛglɪzɪnya 'sebhe nɪ 'wv. Nyuma 'nɪ 'mɪ lapalɪ, 'in nyɛmɛ yabhlogbɔɔ 'nɪ we 'kɔlv nya -mɪ. -Zezu Klɪsɪ -yɔ Dɪdɛ -Lagɔ -ɔ 'bhva ɔ 'wv tɪtɪlɪnya glaa, ma palɪa 'mɪ la. ³ -Amɪaa Dɪdɛ -Lagɔ -yɔ -amɪaa -Kanyɔ -Zezu Klɪsɪ ŋwana aun 'nyu la, 'in wa 'nyɛ aun 'wɔtɔtɔvɛ -dlɔɔ. ⁴ Klɪsɪ ka ɔ 'dɛ wla -amɪaa gbvnyuuu 'gbv, ɔ 'ka -aun pue, 'in ɔ 'ka -aun bhla 'nyii -mɪnt kwɛɛ -sa, -amɪaa Dɪdɛ -Lagɔɔ dɔmɔgbv nya. ⁵ -Lagɔɔ 'ŋmɪ 'yɪlɪmɪnt 'kɔmɔv! *-Ament!

-Lagɔgbv -putu 'nɪ -mɪ

⁶ Amɪa -Lagɔ laa [Klɪsu] 'nanɪ nya, a 'ka ɔ 'bɪbhv sa slɔv, 'in a 'ka gbvslɔlɔsɔ -putu 'bɪbholɔ -Lagɔgbv 'bhɪsa, -mɔv ka 'mɪ ŋwɛgaga -subhalɪ. ⁷ Nu, -Lagɔgbv -putu 'nɪ -mɪ. Nyuma tɔlva mɪ -bha, -wa 'yɪbhaa wa 'ka Klɪsu -Lagɔgbv 'bhɪti saputu sa, ma nva amɪaa dli zɔ bɪdɪ -bɪdɪ bɪdɪ. ⁸ 'In, we yɪ -amɪaa 'dɛgbolɔ -zɛ, we yɪ yalɔ 'anzɪ yabhlo -zɛ, -Lagɔgbv -a gbaa da aun -yla, -ɔ -ka we 'bhɪti saputu sa, 'kplɛ kpa ɔ! ⁹ -A ka we gba aun -yla pepe, 'in 'mɔv na gba 'yaa da aun -yla -slɛɛn: -Lagɔgbv a 'nva tɪa, -ɔ -ka we 'bhɪti saputu sa, 'kplɛ kpa ɔ!

¹⁰ 'Lee, nyuma 'ka 'mɪ 'ŋmɪ kwalu da in mia -talɪda, yaayɪ, -Lagɔɔ -nv -wa yɪ? -lɪnya, -Lagɔɔ -nv in 'yɪbhaa. 'Lee, in 'ka nyumaa dudɔnamanɪ da in mia -talɪda yɪ? In -ka yaa nyumaa dudɔnamantɛɛ datalɪda -mɪ, in 'na 'ka yaa Klɪsu lubhɔnvɔ -zɛ.

-Lagɔ ka -bha Pɔlv -sa -Zezuu *tɪɛtɪɛnyɔ nya

¹¹ Nu, na bhɛlia, in nɛɛ aun -ylaɛ: -Lagɔgbv na gbaa da, we'e 'bhv nyɛmɛɛ -gbɛ. ¹² Nu, we -ka -amɪ, nyɛmɛ 'nɪ 'mɪ we 'nyɛ, 'in nyɛmɛ yabhlogbɔɔ 'nɪ 'mɪ we -slɔlu, -Zezu Klɪsɪ -slɔlu a 'mɪ we 'klɔ.

¹³ In mɪ bhaa *Zuifvɔ -Lagɔbɔbɔ -yloogblɔ, sa na nɔa a ka we 'nv. Sa na palɪa -Lagɔɔ *lɛglɪzɪnya 'kɪtyɛ 'wv 'kva 'tɪtɛ nya, in 'ka wa lasaa 'gbv, a -yɪ we 'jɪ. ¹⁴ In mɪ bhaa Zuifvɔ -Lagɔbɔbɔ -yloogblɔ, in -zɪ na -lima 'wv Zuifvɔ glaa, 'in in dolu -gula bhɛbha, in -zɪ wa, -amɪaa dukpasu lɛnvgbɔ 'wv.

¹⁵⁻¹⁶ 'In, -mɔv weɛɛ 'yɪ, -Lagɔ ka -bha 'mɪ -sa pepe, -zugba in mɪ -slɔ na 'nyaaa nɔkplɛ, 'in ɔ yɪa 'mɪ la ɔ 'nanɪ nya, in 'ka ɔ lubho nv. Da we namana -Lagɔ dudu ɔ 'ka 'mɪ 'wv ɔ 'Yu -slɔlu, 'in in 'ka -mɔɔ gbv gba nyuma -wa 'nɪa Zuifvɔ -yla, -bha -bhlokpade in 'nɪ nyɛmɛ yabhlogbɔɔ 'dɪzɔwɛlɪ layɪbha. ¹⁷ 'In -wa -zɛa 'mɪ 'yɪ -Zezuu tɪɛtɪɛnya, in 'nɪ -maa -gbɛ mɪnɪ *-Zeluzalɛmɔ, nu, -bhagɪgalɪda in mɪna Alabii -dudu -gu, 'bhɛ, in yɪa lɔbhɪti -Damastɪgbɛ nɔkplɛ.

¹⁸ -Zv ta 'plɪa, 'in in yɪa -Zeluzalɛmɔ mɪnɪ, Pɪɛlu yɪbhɛlɛɛ 'gbv. 'In in lɪ ɔ -gbɛ 'yɪ kugbua lɛ gbv. ¹⁹ Nu, we 'nɪ Pɪɛlɪ -yɔ Nyumaa -Kanyɔɔ bhɛlɪ *Zake 'wɔbhv, in 'nɪ -Zezuu tɪɛtɪɛnyɔ -putu 'yɪ 'yɪlɪ nya.

²⁰ -We na cɛlta da aun 'wv, gbvzɔnv -wa, 'in -Lagɔɔ 'dɛ -yɪ we 'jɪ nu, in 'nɪa yɔtɔbhv. ²¹ -Mɔv 'bɪgv, 'in in yɪa Silii -yɔ Silisi -dudu -gu mɪnɪ. ²² Nu, Klɪsu lɛglɪzɪnya mia Zudɛɛ -dudu -gu 'nɪ -slɔ 'mɪ 'yɪ 'yɪlɪ nya. ²³ -We wa gbaa waa

leglizinya 'nua zlume -bhlogbɔɔ, mu -wa nu: nyume -ɔ palɔ bhaa wa 'klyɛ 'wu, 'in -Lagɔgbu -we ka 'gbu ɔ gva la, ɔ 'ka we lasa, ɔ mi -sleen we gbada. ²⁴'In wa yia -Lagɔɔ 'ɲni -mnuɪda -tu na 'gbu.

**Wa ka Pɔlu yibheli
-Zezuu tietienyɔ nya**

2 -Zu kugbua le -mnuɔ 'plɛ, 'in un -yɔ Banabasi 'sɔ yia -Zeluzalemɔ lɔmni, 'in un yia Titi 'wɔbhu, un -yɔ -mɔɔ yi 'yaa mni. ²'In -Lagɔ -sloɔua 'mi we 'kluɔ 'gbu, un yia -mɔ mni. In -yɔ nyumaa 'yugalinya 'kadi 'dekpua gbɛlia 'wlu, -Lagɔgbu na gbaa -wa 'nia Zuifu -yla, un ka we 'ji gba wa -yla. In 'ni 'yibha lubho in nua, 'in un mia nuɔda, we tu 'wu bhe. ³'In 'debhie, na nɔnɔnyɔ Titi mia *Gleki nya, wa 'ni ɔ *kni 'wɔpa -gla nya. ⁴-Muɔ bhla, yoyobhelia -tɔɔua -wa -bhoa zlume -aun lu 'wiemi, -maa 'yibha yaa ɔ *kni 'wɔpape. Waa nyuma ni ka -aun lubho, wa 'ka -amɪaa 'de -yla -tɔtɔve -Zezu Klisi nyɛa -aun -yɔlatɪtali, 'in wa 'ka -aun titee galɔ 'wɔnu lu. ⁵Nu, waa nyuma -manɪ, -a 'ni wa 'wlu ɔ laslɔɔ 'kienyii -kpua, 'in -Lagɔgbu 'ka aun nyɪdi -tu gbuzɔnu nya.

⁶'In -wa mia leglizinyaa 'yugalinya 'kadi nya ni, -we wa -mia, we 'ni 'mi 'yiliya 'wu -lu yabhlogbɔɔ nya -mi, -we ka gbu -wa, -Lagɔ'ɔ yla nyumaa ku -yɔ, un nɛɛ, waa nyuma -manɪ 'ni 'mi -yla gba -gla nya ni, un nu gbu -putu yabhlo le lu. ⁷'In, wa ka we yibheli nu, sa -Lagɔ dɪa we 'gba Pielɔ 'wlu, 'in ɔ gbaa Zuifu -yla -Lagɔgbu, 'sa ɔ dɪa 'mi we 'gba 'wlu, 'in na gbaa nyuma -wa 'nia Zuifu -yla -Lagɔgbu. ⁸Nu, -Lagɔ -ɔ nua lubho, 'in ɔ yia Pielɔ ɔ tietienyɔ -zɛɪ Zuifu nyɪdi, mɔ -bhlokpade nua lubho, 'in ɔ yi 'yaa -amɪ ɔ tietienyɔ -zɛɪ, nyuma -wa 'nia Zuifu nyɪdi. ⁹Nu, nyuma -yi *'Zake, Sefasi⁸ we -yɔ *Zaan, leglizinyaa 'yugalinya 'kadi nya, 'in 'nani -Lagɔ nua 'mi 'wu, -maa

ka we yibheli. 'In wa yia un -yɔ Banabasi kwɛɛ kpa. Saneɛ 'sa -a bhɪa wɛɪ -bhlo, -amɪa 'ka nyuma -wa 'nia Zuifu nyɪdi lubho nu, 'in wamɪa 'ka Zuifu nyɪdi lubho nu. ¹⁰Gbu yabhlogbɔɔ wa yibhali -aun: wa nɛɛ -a 'na dlɔɔ leglizinyaa bob-abhanya 'wu -ni, 'mu -amɪ nua le dɪi weɛ nya.

**Pɔlu palɪa Pielɔ -yla
gbu la Antioɔugbe nukple**

¹¹'In da Pielɔ nɪnia Antioɔu, gbɔnyuu ɔ nua le, un yia we ɔ 'klɔsubha. ¹²Nu, da nyuma 'Zake tiea, -maa 'nia -slɔ nɪni, -zugba Pielɔ -yɔ -Lagɔnyuma -wa 'nia Zuifu lia dabɔɔ. 'In da -maa nɪnia, ɔ yia wa nya lilie 'yiligbeli, ɔ yia wa gwɛvɔ. -We ka gbu -wa, Zuifuɔ -Lagɔnyuma gva nyɪ-maa kni 'wɔpape 'wu, 'ma ɔ sɔa. ¹³'In -amɪaa -Lagɔbhelia Zuifu yia Pielɔ dɪi 'sɔ -bhogbu lɛnu, 'in Banabasi 'degbolu yi 'yaa we lubho.

¹⁴Da un 'yia we -yɔ nu, wa'a kpa wa 'de tuklu -Lagɔgbuɔ gbuzɔnuɔ sɔɔ, 'in un nɛɛ Pielɔ -yla nyumaa -zejila 'wɔɛ: «-Mi mi Zuifu nya, 'in -in yia -wa 'nia Zuifu, -maa lɛnɔgbu lɛnu, -in 'ni we Zuifuɔ titee sɔɔ lɛnu. 'In sa -in mneni -in 'ka gba nyuma 'nia Zuifu, wa nu -gla nya Zuifuɔ lɛnɔgbu lea?»

**Zuifu -yɔ -wa 'nia Zuifu ka
nyuma tuklu -zɛ dlɔzɔvɛɛ 'gbu**

¹⁵-Amɪa mia, Zuifuɔ 'zayli -a -mia, -a 'ni gbɔnyuu -lɛnɔnya, -wa'a zua -Lagɔɔ tite 'nɔɲwe, wa nyɪdi. ¹⁶-Muɔ bhla, -a -yi we 'ji nu, -Lagɔ'ɔ yibheli nyume, nyume tuklu nya *Moizu titee 'nɔɲwezɔvɛɛ 'gbu, nu, dlɔzɔvɛɛ -bhlogbɔɔ -Zezu Klisi -gɔɔ gbu -wa. We 'gbu, -amɪa yi 'yaa -Zezu Klisi gbu -yɔɲwɔnu, 'in -Lagɔ 'ka -aun yibheli nyuma tuklu nya, -amɪaa dlɔzɔvɛɛ Klisi 'wɔɔ 'gbu. Nu, we 'ni titee 'nɔɲwezɔvɛɛ gbu. Nu, -Lagɔ 'na 'ka

§2:9 Pielɔ.

nyume yabhlogbɔɔ yibheli nyume tuklu nya, titee nuɲwezuzvee 'gbu.

¹⁷ln, we -ka nu, tuklumumie -Lago 'yiliya 'wuv da -a mi -talida Klisu 'gbu, 'in -a -ka 'ya gbunyuuu -lenunya nya -mi, -wa 'nia Zuifu 'bhisa, 'lee, Klisi paa nyuma 'kvayli wa nu gbunyuuu le yi? -lnnya! ¹⁸ln 'yibha zlume in 'ka -mi tuklu -Lago 'yu, titee 'nuɲwezuzvee 'gbu, 'in in yia we 'bibhu. ln -ka we lu lobbhiti, -zugba na 'de in 'nia titee 'nuɲwezuzvee 'wuvu. ¹⁹Nu, we -ka tite -bhlo, mu -laa 'mi tultie, 'in we -ka -ami, in ka tli titee gbegbeun, 'in in 'ka 'yliyogada -tu -Lago gbegbeun. 'ln in yia *su -gu tli Klisi nya. ²⁰ln, in -ka 'yliyogada -mi, we 'ni na de -ga 'masleen 'yliyɔ, nu, Klisi -gaa 'yliyɔ 'mi 'wu. Nu, -Lago 'Yu ka na zekalie -slolu, 'in ɔ yia ɔ 'de wla na 'gbu, ɔ dliguzuzvee nya na ku -gaa -sleen da 'yliyɔ. ²¹Nu, in 'na 'ka -Lago 'nanu daa gba -lnnya. We -ka nu, tite nu nyume tuklu -Lago 'yu, -zugba bhe Klisi tlia.

-Lago yibhelia nyuma, nyuma tuklu nya Klisu dliguzuzvee 'gbu

3 Oo -Galasii -nyuma, -gubwutunya, nyɔɔ -sali aun a? Wa 'ni da aun -Zezu Klisu *su -gu lakulve 'kluslolu vaa? ²Nu, gbuv gɔ -bhlo mia da, a 'pali we 'bigu. Zuzu 'Pupa a 'yia, tite 'nuɲwezuzvee 'gbu a yia ɔ 'yi yaayu, -Lagɔgbu a 'nua, a zua dli -gub gbv -wa yi? ³Sa amiaa -gu 'ka 'ya sa 'wutua? A ka -Lagɔgbuv gwedi -Lago Zuzu nya, 'in a 'yibha a 'ka -sleen we 'wubha amiaa 'dɛɛ 'tite nyaa? ⁴-We weee 'wu a 'pluta, bhe -wa yi? -lnnya, we 'ni mnene we 'ka bhe -ze. ⁵ln -Lago -ka ɔ Zuzu aun 'nye, -zugba ɔ nu gwedigbu le aun nyidi, amiaa titee 'nuɲwezuzvee gbv -wa yaayu, -Lagɔgbu a 'nua 'in a zua dli -gub 'gbu, ɔ nua we le yi?

-Lago dliguzunyo *Ablaamu

⁶Nu, *-Lagɔsebhe nee *Ablaamuv daae:

«ɔ ka -Lago dli -gu zu.

ɔ dliuzuzvee 'gbu,

-Lago yia ɔ yibheli nyume tuklu nya.»

⁷We 'gbu, a yibheli we 'ji nu, -wa zua -Lago dli -gu, ma -wa Ablaamuv 'yuoyuaa 'debhie. ⁸-Lagɔsebhe ka we gba, nu, nyuma -wa 'nia Zuifu, wa dliuzuzvee 'gbu -Lago yia wa yibhelia nyuma tuklu nya, ɔ 'de 'yu. We 'gbu, -Lago yia Ablaamu -yla wee gbuzunv -muni gba pepe nu:

«Nyu wa yia dudugv -nyuma weee lanwna -na 'gbu.»

⁹Ablaamu ka -Lago gbv -yɔɲwuu, 'in -Lago yia ɔ 'nyulanwna. 'Sa -bhloo 'de -wa weee ɲwnua -Lago gbv -yɔ, -Lago ɲwna wa 'nyu la.

¹⁰Nu, -wa weee zua titee 'nuɲwezuzvee dli -gu, me yia wa kpa. Nu, -Lagɔsebhe nee:

«-We weee mia celida -Lago titee 'sebhe 'wu,

-ɔ'ɔ zua we 'nuɲwe 'komuv, me yia ɔ kpa.»

¹¹We mi 'ya gbuzunv nya, nu, nyume yabhlogbɔɔ 'ni mnene ɔ 'ka -mi tuklu -Lago 'yu titee 'nuɲwezuzvee 'gbu. Nu, -Lagɔsebhe nee:

«ɔ -Lago yibhelia nyume tuklu nya dliuzuzvee 'gbu,

'yliyogagie -mɔɔ yia 'yia.»

¹²ln tite'e 'bhu dliuzuzvee -gbɛ. Nu, we mi 'ya celidae:

«ɔ zua titee lenugbu weee 'nuɲwe,

ɔ -tu we lenuda 'komuv,

'in ɔ 'ka 'yliyogagie 'yi.»

¹³Klisi ka ɔ 'de meyɔlatunyo -zeli -amiaa 'bigu, sanɛɛ 'sa ɔ zitta -aun 'wu titee me kwɛɛ. Nu, we mi celida -Lagɔsebhe 'wuv:

«Nyɔɔ nyɔɔ wa -ka bɔɔ su 'wlu,

me mi ɔ -nu nya.»

¹⁴Nu, sanɛɛ 'sa we nua, 'in 'nyulanwna -weli -Lago gbaa Ablaamu -yla, nyuma -wa 'nia Zuifu, wa 'ka we 'yi -Zezu Klisu 'gbu. 'ln Zuzu -Lago gbaa ɔ 'ka wla, -a 'ka we 'yi dliuzuzvee 'gbu.

Tite -yɔ -lu -we -Lagɔ gbaa ɔ 'ka wla

¹⁵ Na bhelia, dudu -gɔv gbu yabhlo na yia da palta: we -ka nu, weli nyume 'kaa ti, ɔ -ka we ti sazɔnu sa, nyime yabhlog- bɔɔ 'ni mneni ɔ 'ka -bha we lasalt, 'in ɔ 'na 'ka we -gɔ -lu yabhlogbɔɔ pali. ¹⁶ Cun, -li -we -Lagɔ 'kaa wla, ɔ ka we gba Ablaamu -yɔ ɔ 'yuoyu -yla. 'In -Lagɔsebhe 'ni -gbae: «Ablaamu -yɔ ɔ 'yuoyua,» 'in -mɔv 'ka 'wlv nɛɛ nyuma duuun gbu wa gba, nu, -Lagɔsebhe nɛɛ sae:

«-In -yɔ -na 'yuoyu,»

nyume yabhlogbɔɔ we saa 'ɲni, mɔ -wa Klisi. ¹⁷ -We 'in 'yibhaa 'in 'ka gba mu ni: -Lagɔ ka weli ti Ablaamu -yla, 'in ɔ nɛɛ, -gɔ ɔ yia we 'yigbea -kli. -Zuv 'wlv 'sɔ - zu glv -bhlo 'ya kugbua (430) 'plia, 'bhie, Moizu tite yia yi. -Mɔv 'ni mneni -mɔv 'ka weli -Lagɔ tia -bhalasalt, 'in -lu -Lagɔ gbaa ɔ 'ka wla, we 'ni mneni we 'ka we lasa. ¹⁸ 'In we -ka nu, 'bi -we -Lagɔ wlaa, titee sɔlv wa yɪ we, -zugba we 'ni -lu - Lagɔ gbaa ɔ 'ka wlaa sɔlv 'bhv, 'in, -lu - we -Lagɔ gbaa ɔ 'ka wla, mu -yɔ ɔ -slolua ɔ 'nant Ablaamu -yla.

-We ka 'gbu -Lagɔ yia tite palɪ

¹⁹ 'In lɛɛ -lu ka 'gbu -Lagɔ yi tite palɪ nyuma -ytaa? Palɪ ɔ palta we, 'in da nyuma -saa ɔ dumagbu 'nuɲwe ɔ 'ka we -slolu. 'In we 'ka 'sa lenuda -tu tiklu, 'in Ablaamu 'yuoyu -ɔ ka 'gbu -Lagɔ gbaa ɔ 'ka Ablaamu -lu 'nye, 'in -mɔɔ yiyibhla 'ka nyini. -Lagɔ zua wee tite 'anzinya ɲweɛ, 'in 'anzinya yia Moizu 'wɔbhv 'kɔlv nya, -Lagɔ -yɔ nyuma nyidi. ²⁰ Nu, kɔlv mia, nyuma 'sɔ nyidi ɔ mia. 'In, -Lagɔɔ 'debhlogbɔɔ: ɔ 'ni kɔlv -ka.

²¹ -Mɔv gbaa nu, -li -we -Lagɔ gbaa ɔ 'ka wla, tite mi we -yɔtv nya yɪ? -lnnya! We -ka nu, -Lagɔ ka tite yabhlo palɪ, we mneni we 'ka nyuma 'yliyɔgagie 'nye, - zugba nyume mneni yaa ɔ 'ka nyume tiklu -zɛ -Lagɔ 'yliya 'wv, titee 'nuɲwezuvɛe

sɔlv. ²² We 'ni 'sa -mi, nu, -Lagɔsebhe nɛɛ, dudɔvguli weɛ mi gbunyuuu 'tite zɔ. 'In -lu -we -Lagɔ gbaa ɔ 'ka wla, nyuma -wa ɲwnua -Zezuu gbu -yɔ, -maa 'ka we 'yɪ, wa dlizuvɛ -Zezu Klisi -gɔv 'gbu.

²³ Da -Zezu Klisi dlɔgɔzv bhla 'nia - slɔ nyini, -zugba -a mi -kaslɔctian nya tite kwɛɛ, we dlizuvɛ -Lagɔ 'kaa -ain 'klɔs- lolu we wɔwɛ nya. ²⁴ Sanɛɛ 'sa, tite -zea -amtaa 'yliyɔzɔnyɔ tiklu, 'bhie, Klisi yia yi, 'in -a 'ka nyuma tiklu -zɛ -Lagɔ 'yliya 'wv, ɔ dlɔgɔzuvɛɛ 'gbu. ²⁵ -Slɛn, -Zezu Klisi dlɔgɔzv bhla ka nyini 'gbu, -a 'ni 'maslɛn ɔ 'yliyɔzɔnyɔ -mɔnti kwɛɛ -mi.

²⁶ Nu, a 'dɛ weɛ mi -Lagɔɔ 'yua nya - Zezu Klisi dlɔgɔzuvɛɛ 'gbu. ²⁷ Nu, amia weɛ -wa wa batizea Klisi 'wv, a ka Klisi 'wɔwlv -zɛ. ²⁸ We 'gbu, -Lagɔ 'yliya 'wv, 'wɔsɔsalɪda 'ni Zuifu -yɔ -wa 'nia Zuifu nyidi -mi, we 'ni galt -yɔ nyuma -zɔnu nyidi -mi, 'in we 'ni nukpasi -yɔ 'ɲwnɪ nyidi -mi. Nu, a 'dɛ weɛ -bhlo -Zezu Klisi 'wv. ²⁹ A mi Klisi -nu nyaa 'gbu, a mi Ablaamu 'yuoyua nya. 'Bi -Lagɔ gbaa ɔ 'ka wla, 'yia a yia we.

Nu, -a 'ni 'maslɛn galt, -Lagɔɔ 'yua -a -mia

4 -We 'in 'yibhaa 'in 'ka gba mu ni: 'bilinyɔ -ka -slɔ 'yɪslɔkpilɛ nya -mi, 'wɔsɔsalɪda 'ni ɔ -yɔ gaylo nyidi -mi, 'in - zugba mɔ -wa weɛ 'bi weɛ -kanyɔ. ² Nu, nyuma -wa zua ɔ, 'in -wa zua ɔ -li 'yliyɔ, ɔ mi wa kwɛɛ tiklu, 'in bhla -we ɔ dide 'paa ɲweɛ, 'in we nyinia. ³ Nu, 'sa -bhloo 'dɛ we mia -amtaa -nu nya. Da -a mia zlume 'yɪslɔkpilɛ 'bhisa, -a mi dudɔvgɔv 'titenyaa galt nya. ⁴ 'In, bhla -we -Lagɔ zua, da we nyinia 'cɛ, ɔ yia ɔ 'Yu yoo 'pa. 'ɲwnɔ gwaltɔ ɔ, 'in ɔ yia Zuifuv titee zɔnyume -zɛ. ⁵ 'In -wa mia tite zɔ, ɔ 'ka wa 'wɔzɪti. Sanɛɛ 'sa ɔ 'kaa -ain -Lagɔɔ 'yua -zɛlt.

⁶ -Lagɔ 'ka we -slolu a mi ɔ 'yua nyaa 'gbu, ɔ yia ɔ 'Yuu Zuu yoo 'pa -amtaa

diɓhe 'wu, Zuzu -ɔ kpɩa 'wu: «Aba** , 'oo Dide!»⁷ We 'gbu, -in 'ni 'masleen gaylo, ni, -Lagoo 'yu -in -mia. 'In -in mi ɔ 'yu nyaa 'gbu ni, -in mi 'ya 'bilinyo nya -Lagoo 'nanu solɔ.

Pɔlv lva dli -Galasii -nyumaa 'gbu

⁸Zlume a -yo -Lago 'ni welt -ka, -zugba a mi bubolii galti nya, 'in -muvnya 'ni -Lago -zɔnu nya -mi. ⁹'In -sleen a -yi -Lago, -we in 'kaa gba mu -wa nu, -Lago -yi aɩ. Dɔdɔgɔv 'titenya, -we 'nia 'tite 'wu -ka, 'in -we 'na 'kaa aun -lu yabhlogbɔɔ -yla lenɔ, sa a bhiti 'ya lu -muv zaa? Sa a 'yibha a 'ka 'ya -muv galti -zea? ¹⁰'Yli klaa, 'cu klaa, bhla klaa, we -yo -zu tolbaa 'nuɗwezuɔve -wa amiaa -yɔkpagbu. ¹¹Amiaa 'gbu na nva nyano: lubho weee in nva amiaa 'gbu, bhe we yia 'wɔtva yi?

¹²Na bhelia, amia na bhuhhoe, a -mi 'mi 'bhisa, -we ka gbu -wa, -ami ka na 'de nu amia 'bhisa titee gbegbein. 'In a 'ni 'mi gbunyuu yabhlogbɔɔ -yla lenɔ, da in mia amiaa -gbe. ¹³'In -we nva le, 'in in yia zlume amiaa -gbe -tu, 'in in yia aun -yla -Lagɔgbu gba, a -yi we. Gu in kaa -yoo gbu -wa. ¹⁴Na guzu -nu mi laylagbu nya amiaa -nu nya, 'in a 'ni 'mi 'wonye, 'in a 'ni 'mi kwnee -sa. Nu, -Lagoo 'anzi yabhlo 'bhisa a kpa 'mi, -Zezu Klisu 'degbolu 'bhisa. ¹⁵Da amiaa zlume 'muna -tulba? -We in 'kaa gba amiaa daa mu -wa nu, we -ka yaa 'yli wa sa -mɔ, -zugba a ka -mɔ amiaa 'yli -sa, a ka 'mi we yoo 'nye! ¹⁶'Lee, gbuzɔngbu na gbaa da aun -yla, we 'gbu in yia amiaa tonyume -ze -sleen yi?

¹⁷Waa nyuma -wa nynia aun -yɔla, wa 'ni amiaa zekali sazɔnu sa. Wa 'yibha wa 'ka aun 'mi 'bi -sa, 'in a 'ka wa 'bubholu we gbu -wa. ¹⁸Cun, gbuzɔnu -wa, nyumaa zekalte -ka aun ye sazɔnu sa, mu nanta 'yli. We -ze dli -zɔnu nya. A nu we le

bhla weee nya, we 'na -zeli na 'yibadi -bhlogbɔɔ -ni. ¹⁹Na 'yua, amiaa 'gbu in mi 'yaa da siada lu, nee ɗwano -bho luzi, mɔ. 'In in mi 'sa siada tiklu, 'in Klisi 'ka aun 'wɔladiti, 'in a 'ka Klisu 'wuwlv -ze kpeen kpeen. ²⁰Nu, in 'yibha in 'ka bhla -mint nya aun kwesi -mi, in 'ka aun -yla gba ɔ -putu lu. -We in 'kaa lenɔ -sleen, in 'ni we -yi. Amiaa 'gbu dilve mia da 'mi -yo.

*Agaa -yo *Salaa gbuɔ 'wupaligbu

²¹A gba -slɔ we 'mi -yla, amia -wa 'yibhaa a 'ka Moizu tite 'nuɗwe zu, -we wee tite -minu 'sebhe gbaa, a'a 'nu wee?

²²Nu, we mi celida we 'wɔe, Ablaamu 'yi nukpasuyua 'sɔ. 'Yabhlo ɔ -yo gaylonɔɔ *Agaa gwalta, 'in -gɔɔv ɔ -yo nyumezɔnuɗwano *Sala gwalta. ²³Nu, 'yu ɔ -yo gaylonɔɔ Agaa gwalta, nyumaa dumagbuɔ solɔ wa gwalta -mɔɔ. 'In -ɔ ɔ -yo nyumezɔnuɗwano gwalta, welt -Lago wlaa, we solɔ wa gwalta -mɔɔ. ²⁴Wee gbuɔ 'wupaligbu -minu 'ji -to 'wu, waa 'ɗwɔ 'sɔ -mani 'wɔsusloluee gbu 'sɔ wa slolua. We tianɔ mia, *'wɔsuslolue -we -Lago -yo Ablaamu -yo *Izlaelnyuma nva le -gɔɔ wa laa *Sinaii 'wlu, we yli -wa Agaa, wee 'wɔsusloluee tite nva nyuma galti 'wu. ²⁵Nu, Agaa mia, mɔ -wa Sinaii -gɔɔ Alabii -dɔɔv -gɔ. Mɔ -wa dɔɔv -minu -gɔv -Zeluzalemugbe, -we ka gbu -wa, we -yo we 'yua weee mi galti nya. ²⁶Nu, yalu -Zeluzalemɔ mia, mu -wa -Zeluzalemɔ -we 'nia gaylo nya -mi, 'in mu -wa -amiaa 'nyaa. ²⁷Nu, we mi celida -Lagɔsebhe 'wɔe:

«Gblotɔɗwano, a li 'muna!
Ama 'nia 'yugwaltee kuu 'cɔvee 'ji -yi, a 'kpɩ 'wu 'muna nya!
Nu, 'wonyeɗwano yua yia 'wuzumanta, wa 'ka 'wuyibhaɗwano 'yua 'wuzi.»

²⁸'In amia, na bhelia, welt -Lago wlaa amia mia we -gɔv 'yua nya, *Izaki 'bhisa.

** 4:6 Zuifwelt -wa. We ji -wa: «-Baba».

²⁹Zlume, 'yu wa gwalta nyumaa dumag-
buv solv, mɔ palta ɔ wa gwalta -Lagɔɔ
Zuzuu solv 'klyie 'wu. 'ln 'sa -bhloo 'de
we mia desleen nuda. ³⁰'ln -Lagɔsebhe
nee lea? We nee:

«-ln vu gaylonɔwɔ -yɔ ɔ 'yu.
Nu, gaylonɔwɔ 'yu -yɔ
nyumezɔnɔwɔ 'yu
'ni mneni wa 'ka wa didee 'bi dlili.»

³¹We 'gbu, na bhelia, -amia 'ni gay-
lonɔwɔ yua, nyumezɔnɔwɔ 'yua -a -
mia.

-Zezu Klisti ka -aun gaylo -flii -sa

5 Klisti ka -aun gaylo -flii -sa, 'in -a 'ka
-amiaa 'de -yla -mi sazɔnɔ sa. A -tu
-muv solv gege, 'in a zv amiaa 'de 'yliyɔ,
a yi 'ya galt -ze lv.

²A yla, -ami Pɔlv nee aun -ylae: wa -ka
aun *kni 'wupa, a 'ka -mi tuklu -Lagɔ 'yu
ni, -zugba Klisti 'ni -lu yabhlogbɔɔ nya -
mi amiaa -nv nya. ³ln nee 'ya aun -yla
-tapae, nyɔɔ nyɔɔ -ka kni pla, ɔ zv tite
weee 'nɔwɛ -gla nya. ⁴Amia -wa 'yib-
haa -Lagɔ yibheli aun nyuma tuklu nya
titee solv, a -yɔ Klisti ka 'wudo. 'ln -Lagɔɔ
'nani ka ain 'wubɔ. ⁵Nu, we -ka -amia,
-Lagɔ -a dia dli 'wu, mɔ yia -aun yibhelia
nyuma tuklu nya ɔ 'de 'yu, 'in 'mv -a mia
wuda, -Lagɔɔ Zuzuu 'tite -we nva -amiaa
dlizɔvve 'wu lubho, we nya. ⁶Nu, -Zezu
Klisti 'wu, -in 'ka kni 'wu -miɔɔ, -in 'ni kni
'wu -miɔɔ, -muv 'ni gbu yabhlogbɔɔ. Nu,
-we nania 'yli, mv -wa dlizɔvve -we nva
gbu le nyumee zekalte nya.

A 'na 'bhitili gaylo 'wu lv -ni

⁷A ka -gwagwie gwedi 'nanuv, nyɔɔ
yɔmani amiaa bhv 'wu, nu, a 'na zɔlv
gbuzɔnɔ 'nɔwɛ -ni? ⁸-We wa gbaa aun
-yla, 'in wa yia aun lu, -Lagɔ ɔ laa aun,
we 'ni ɔ -gbe 'bhv. ⁹Lee, wa'a gba da
«*Gɔɔ -sele wa palta 'flooɔ 'pue weee -
yɔ, mv yilta wee? ¹⁰-Ami mia, Nyumaa
-Kanyɔ 'wu, na dli mi aun -gv nu, amia
'na 'ka 'wlukuvon lapupalte -putu 'yi. 'ln

nyume ɔ -ka amiaa 'wlu -nyumɔ, -Lagɔ
yia ɔ -kaslv 'wupaa.

¹¹We -ka -ami, na bhelia, we -ka kni-
plagbu in mi yaa gbada gbuzɔnɔ sa, lee
ka 'gbu wa pa 'mi 'klyie 'wua? We -ka
yaa 'sa -mi, -zugba, Klisti su -gv tliɔgbu
in mia gbada, we 'na 'ka nyume yabhlog-
bɔɔ 'cedlv -la. ¹²Nu, -wa nva amiaa dli
zɔ bidi -bidi bidi, wa leli 'ya wa 'de!

¹³Na bhelia, amiaa 'de -yla -tutvee
'gbu -Lagɔ yia aun la. A 'na 'yilgbeli we
-gv, 'in a 'ka amiaa yicee lenugbu lenv -
ni. Nu, a nunuv lubho -yla zekaludli nya.
¹⁴Nu, welu gɔ -bhlo ni nukple tite weee
'bhaa 'wlu:

«-ln -kalt -na -libheyii ze -na 'de 'bhisa.»

¹⁵Nu, -fliinuma 'bhisa, a -ka mumnuda -
mi, a -ka lenvnnuda -mi, a zv amiaa 'de
'yliyɔ, a yi amiaa 'dee klu lasa.

Zuzu 'Pupa -galt ain 'yu

¹⁶ln nee aun -ylae: a nɔ -Lagɔɔ
Zuzuu solv, a yi 'masleen amiaa yicee
dlwɔnynigbu lenv. ¹⁷Nu, -amiaa yicee
dlwɔnynigbu -yɔ -Lagɔɔ Zuzu 'ni welt -
bhlo -ka, 'in -Lagɔɔ Zuzu -yɔ -amiaa yicee
dlwɔnynigbu 'ni welt -bhlo -ka. Nu, -yɔ
we mumna, 'in -we a 'yibhaa a 'ka lenv,
a yi we lenve kweyɔmneni. ¹⁸We -ka nu,
-Lagɔɔ Zuzu -galt ain 'yu, -zugba a 'ni
'masleen tite zɔ -mi, 'in we 'ni 'masleen
aun njezi.

¹⁹'ln -a -yi -amiaa 'dee yicee lenugbu,
-we -wa: mutni klaa, punplagbu klaa,
we -yɔ gbonyuu weee lenve, ²⁰yoyolagɔ
weee bubue, -dlabhaa lenve, nyuma
'wunyinye, -zlesaste, zenyinuvve, 'ce-
pape, -yɔmumnie, zva 'wudidie, gwepa-
pie -pue nwee, ²¹nyume -putuu -luu dli
'wunyinye, nu nyumee 'bhabhie, nyug-
balilie, 'in we -yɔ we 'wuwlv -gbu tɔlvaa
lenve. ln ka we gbu aun -yla gba tia, 'in
'mv na gbaa -sleen da aun -yla: nyuma -
wa nu 'saa, -maa 'na 'ka *-Lagɔɔ nyumaa
'wlulapilie 'wu 'bi yi.

²²Nu, zuzɔnɔgbu bhva -Lagɔɔ Zuzuu - gbe, mu ni: zekaldli, 'mɔnadli, 'wɔtɔtɔe -dlɔɔ, dltie, gbu -zɔnɔv lɛnve, dli -zɔnɔ -kakte -yɔ wɛli -gɔtɔtɔe, ²³dli -dlɔɔ -kakte, we -yɔ 'dɛɛ dli lakpakɛie 'sɔ. Tite'e -sɔlv -mɔv weee -yɔ 'wɔ. ²⁴-Wa mia [-Zezu] Klisu -nu nya, wa yicɛɛ -yɔkpagbu -yɔ we dliwɔnyignibv, wa ka we lakɔlv *su -gv. ²⁵-Lagɔɔ Zuzu ka -aun 'yliyɔ-gagie nyɛɛ 'gbv, -a nɔ 'ya ɔɔ Zuzuu sɔlv. ²⁶-A 'na 'yilimanɩ -amɩaa 'dɛ -ni, -a 'na lɩlalɩ 'cedlɔ -ni, -a 'na nɔnnv zenyi -gbe -ni.

A salsɩ 'wɔ amɩaa -yɔgbɩv 'gba nya

6 Na bhelia, we -ka nu, nyɩmɛ yabhlo ka gbɩnyuu lɔbhliɩ, amɩa -wa nɔa -Lagɔɔ Zuzuu sɔlv, a 'slamanɩ ɔ 'wɔ -Lagɔɔ 'yloogblv. 'ln a nu we lɛ dli -dlɔɔ nya. A zu amɩaa 'dɛ 'yliyɔ, amɩa yi 'ya laylagbu lɔbhliɩ. ²A salsɩ 'wɔ amɩaa -yɔgbɩv 'gba nya. A -ka 'sa nu, -zugba Klisu tite a bhelia 'yli. ³We -ka nu, nyɩmɛ yabhlo pɩ-palɩ 'wlukɔvɩn la nu, ɔ mɩ nyɩmɛ 'kadɩ nya, 'in -zugba ɔ 'ni -lu yabhlogbɔɔ nya -mɩ ni, ɔ 'dɛgbolɩ ɔ nva -dawli 'wɔ. ⁴Nu, nyɩmɛ -ɔ -ka -mɩ, ɔ bhli ɔ 'dɛɛ lɛnɔgbv 'yliyɔ la, 'in -we ɔ nva lɛ, we -ka 'yilinanɩ ni, ɔ -ka ɔ 'dɛ 'yilimanɩ yi we 'wɔ, we -ze ɔ 'dɛbhlogbɔɔ -yla, ɔ 'na palɩ ɔ 'dɛ nyɩmɛ -putu 'wɔ -ni. ⁵'ln nyɩmɛ -ɔ -ka -mɩ, mɔ 'kaa ɔ 'dɛɛ 'gba 'wɔbhɩ.

⁶Nyɩmɛ -ɔ wa slɔlua -Lagɔwɛli, ɔ zuzɔnɔnya mia, ɔ 'nyɛ we tɔlvɩ nyɩmɛ -ɔ slɔlua we ɔ.

⁷A 'na nɔnv amɩaa 'dɛ -dawli 'wɔ -ni: nyɩmɛ'e palɩ -Lagɔ gla. -We ka gbv -wa, -we nyɩmɛ glva, we 'ya ɔ yia 'kwaɩ. ⁸-We nania nyɩmɛ yicɛ dɔdɔ, ɔ -ka we

glv, tɩtɩe 'niɩ bhloɩuda -ka, 'mɩ ɔ yia 'kwaɩ. 'ln, we -ka nu, -we nania -Lagɔɔ Zuzu dɔdɔ, 'mɩ ɔ glv, 'yliyɔgagie -we 'niɩ bhloɩuda -ka, 'mɩ ɔ yia 'kwaɩ. ⁹-A 'na salsɩ gbuzɔnɔv lɛnve 'wɔ -ni. We -ka nu, 'kva 'ni -aun 'yililawla, bhla -zɔnɩ yia yia, 'in -lu -a glva, -a 'ka we 'ya 'kwa. ¹⁰We -ka 'sa -mɩ, da -a kaa bhla, -a nu nyɩmɛ weee -yla gbuzɔnɩ lɛ. -Amɩaa bhelia -wa zva -Zezu Klisi dli -gv, ma -yla -a 'kaa we lɛnɩ tia.

'Dɩzɔwɛli 'wɔbhloɩunɩ -yɔ fɩsawɛli

¹¹A yla 'sɛbhɛɛ 'ya 'kadɩ -mɩnɩ, na 'dɛɛ sɔ nya in cɛta da we aun 'wɔ.

¹²Nyɩmɛ -wa 'yɩbhaa a pla knɩ -gla nya, -wa 'yɩbhaa wa 'yɩ wa -yɔ gbv weee lɛnvda, ma -wa. Nu, wa 'yɩbha tɛɩn wa 'na 'palɩ wa 'kɩtyɛ 'wɔ, Klisu suu 'gbv -ni. ¹³Nu, waa nyɩmɛ -wa dia knɩ la, wa 'dɛgbolɩ'u zu tite 'nɔŋwɛ. 'ln wa 'yɩbha a pla knɩ, wa 'ka wa 'dɛ 'yilimanɩ nu, wa ka aun 'bɩ ku -yɔtɩ. ¹⁴We -ka -amɩ, -amɩaa -Kanyɔ -Zezu Klisu sugɩtɩtɩe -bhlogbɔɔ 'gbv na yilimanɩ na 'dɛ. Nu, weee suu 'gbv dɔdɔgɩli yia tɩ na gbɛgbɛɩn. 'ln -amɩ yia tɩ dɔdɔgɩli gbɛgbɛɩn. ¹⁵Nyɩmɛ 'ka knɩ 'wɔ -mɩɔɔ, nyɩmɛ 'ni knɩ 'wɔ -mɩɔɔ, -mɩv 'ni gbv. Nu, -we nania 'yli, mɩ -wa, nyɩmɛ -ze nyɩmɛ lolu. ¹⁶-Wa weee nɔa na gbɩslɔluwɛli -mɩnɩ -gv, -Lagɔɔ 'wɔtɔtɔe -dlɔɔ -yɔ ɔ nyazɩdli -mɩ wa -gv, 'in we -mɩ 'ya -Lagɔɔ Izlaɛlɩnyuma weee^{††} -nu nya.

¹⁷Bhla -we yia yia, nyɩmɛ yabhlogbɔɔ 'na salsɩ 'maslɛn 'mɩ -ni. -We ka gbv -wa, 'kpakɔnnɩya mia da na ku -yɔ, mɩ slɔlua nu, -Zezuu -nu in -mɩa.

¹⁸Na bhelia, -amɩaa -Kanyɔ -Zezu Klisi ŋwana aun 'nyu la. -Amentɩ!

^{††}6:16 We ji -wa: -Lagɔnyuma tklu.

'Sēbhe Pōlv 'paa Efezi -nyuma yoo

-Lagonyuma mia Efezigbe nukple, 'ma *Pōlv 'paa 'sēbhe ni yoo. Ɔ mi -kaslv 'wv *Wlōmv, 'bhie ɔ yia wee 'sēbhe ni celt. Ɔ nēē we 'wv nu, -Lagonyuma weee -bhlo, we 'dēē 'gbv wa kikalī zē.

Fusawelt

1 Amia -Lagonyuma mia Efezigbe nukple, -wa zva -Zezu *Klīsv dli -gv, -ami Pōlv -zēa -Lagōv dvmagbv nya -Zezu Klīsv *tietienyɔ, -amī celta da ain 'wv.

²Nu, -amiaa Dide -Lagō -yɔ Nyumaa -Kanyɔ -Zezu Klīsv ḡwna ain 'nyu la, 'in wa 'nyē ain 'wvɔvtvōē -dlōv.

-Lagō ka -ain zuzōnv 'nyē -Zezu Klīsv 'wv

³-A -mnunī -amiaa -Kanyɔ -Zezu Klīsv Dide -Lagōv ḡnī! Ɔ ka -ain 'nyulanḡwna Zuzu 'Pōpaa 'nyulanḡwnīē weee nya, -mɔ yalī 'pīpī Klīsv 'wv. ⁴Nu, dōdvv lalalīē 'yu -Lagō ka -bha -ain -sa, -a 'ka ɔ -nv -zē Klīsv 'wv. 'In -a 'ka -mōwlvda -tv, -zugba gbonyuu yabhlogbōv 'nī -ain kweyli -mī ɔ 'yliya 'wv.

-Lagō -kalī -amiaa zēē 'gbv, ⁵ɔ yia 'cūn gba nu, ɔ 'ka ɔ 'yua -ain 'wvsv -Zezu Klīsv 'wv. Nu, ɔ zuzōnv 'wv, -we ɔ 'yībhaa, mv mia dē. ⁶We 'gbv -a -mnunī -Lagōv ḡnī bhabha, ɔ 'nanī 'kaduv 'gbv. Dli weee nya ɔ nyēa -ain we, ɔ dūma yuu 'ḡnī nya. ⁷Nu, -Zezuu 'pīvɔn zīta -ain 'wv, 'in -Lagō yia -amiaa -yɔgbv 'wvvt. Saneē 'sa -Lagō -slolua ɔ 'nanī 'ylīlo, ⁸wee 'nanī -we ɔ nva -ain 'wv bhabha, mv -wa nu, ɔ ka -ain gbvyīlo -yɔ 'ylimnee weee 'nyē. ⁹Ɔ dli da -gbv mia zīzēda, ɔ ka we -ain 'klsvlōlv. 'In ɔ ka 'cūn gba nu, ɔ 'yībha ɔ 'ka we gbālī Klīsv 'wv. ¹⁰Wee gbv -Lagō gbaa, ɔ 'ka we lēnvē gbālī, bhlanīa -mnu bhālīda, mv -wa nu, ɔ 'ka yalī -lu weee -yɔ dōdv -gv -lu weee 'wlvugv-

wlvlt. 'In Klīsv 'dēbhlogbōv 'ka we 'wlv-laplvnyɔ -zē.

¹¹-A -yɔ Klīsv 'wvsuslōlvēē 'gbv, 'pōpvē ka gbv -Lagō gbaa, -a ka -amiaa -nv 'yī. Nu, -Lagō ka 'cūn -bha -ain -sa, gbv ɔ 'kaa lēnv, we svlv. Cūn, gbv -we ɔ gbaa 'in -we ɔ 'yībhaa, ɔ ka -lu weee lēnv, we svlv. ¹²Nu, -amiaa dīa Klīsv dli 'wv tīa, -a 'ylimanī -Lagōv ḡnī! We 'gbv -Lagō yia -bha -ain -sa.

¹³Amia 'ya, gbvzōnv -wēlv -we amīa pulva yukvli, -Lagōgbv -we 'nyēa ain 'pōpvē, we 'gbv a ka Klīsv dli -gv zv. 'In -Lagō yia amīa yībhelīda zv, Zuzu 'Pōpa ka gbv ɔ gbaa nya, 'in ɔ yia we ain 'nyē. ¹⁴Zuzōnvnyā -Lagō dīa la ɔ nyumaa -nv nya, Zuzu 'Pōpa -wa we tvanv, 'in mv tēmanīa -amiaa dli la nu, -amiaa 'wvzītvē -ka gba, 'in -a yīa weē -lī -mīnī. Nu, -a -mīnī -Lagōv ḡnī 'kadv we 'gbv!

Pōlv bhuhōēa -Lagō Efezi -Lagonyumaa 'gbv

¹⁵We 'dē weee 'gbv, sa a zva Nyūmaa -Kanyɔ -Zezu dli -gv, 'in a -kālīa -Lagonyuma weee zē, -amī ka 'ya -mvs 'nsv 'gbv, ¹⁶na paa -Lagō fuo 'kōmvsv, amīaa ḡnī nya. 'In in -ka -Lagō bhuhōēda -mī, 'in na paa ain dli -gv. ¹⁷'In -we na yībhālīa -amiaa -Kanyɔ -Zezu Klīsv ḡnīmīnī -Dīdē -Lagō mv nī: nu, ɔ 'nyē ain gbvyīlo -Zuzu, we 'ka -Lagō ain 'klsvlōlv, 'in a 'ka ɔ yībhēlī sazōnv sa. ¹⁸Ɔ -kalī amīa dli 'wv ɔ zlv 'ka -mō slo. 'In -we a dīa dli 'wv, -we ka 'gbv ɔ yīa ain la, a 'ka we 'wvlanv. 'In zuzōnvnyā ɔ nyēa ɔ -mōwlvnyā, a 'ka we 'ylīlo 'kadv yībhēlī. ¹⁹-Lagō na bhuhōēa, 'in -amīa zva Klīsv dli -gv, -gblvōv -yɔvtvē 'kadv -Lagō dīa la -amīa -Lagonyumaa -nv nya, a 'ka we yībhēlī. 'In weē 'tītvē ɔv -Lagō -slolua 'kva 'tītvē weee nya, ²⁰da ɔ 'bhua Klīsv 'wv tītvē lv, 'in ɔ yīa ɔ ladī ɔ līlīsvlv -mō yalī 'pīpī. ²¹Nu, yalī 'tītvē weee -gv, se weee -gv, ḡwēzīlo weee -gv, nyumaa 'wlvlaplvē weee -gv, we -yɔ ḡnīv ḡnī

wa 'kaa la da, dudv -muni -yɔ dudv 'ka 'yaa yi -gv, Klisi pɪla we 'de weee 'wlu la. ²²-Lagɔ ka -lu weee Klisi bhv zɔ lapali. 'ln ɔ yia ɔ 'yiligbeli *Leglizu 'yugalinyɔ 'kadv nya. Leglizu -kpabhiee 'wlu Klisi -mua, ²³*Leglizu -wa Klisi ku -kpabhie. 'Mu ɔ yea keke, 'in, -Lagɔɔ lala -li weee ɔ Klisi ye 'yaa.

-A ka tɪtɪle lv 'wusɔ, 'in -a yia 'yliyɔgagie 'yu

2 Zlume a ka 'yliyɔga -tɪtɪle tɪ, amiaa gbu -mnmɔnɔe -yɔ amiaa gbuyniii 'gbv. ²Wee dudv -muni -gvv lenvgbv 'nyii a nva le zlume. 'Tite 'nyii -kanyɔ mia yali -yɔ dudv 'sɔ nyidi, 'mɔ a zva 'nɔŋwe. Nyuma -wa'a zva -Lagɔ 'nɔŋwe, wee zuzu mɪ 'yaa -sleen da wa 'wv lubhonvda. ³-Amia weee mɪ 'ya zlume nyuma -manɪ 'bhisa. -Amiaa yicee dɪwɔnyngbv 'cun-nya -a nva le. 'ln -a nva -amiaa yice -yɔ -amiaa 'wlukvsn lapvpaɪe 'nyiii dvmagbv le. 'Sa -bhloo 'de -amia miaa 'gbv, -a yi 'yaa -Lagɔɔ 'ce zɔ 'plɪla nyuma tɔlva 'bhisa.

⁴'ln, -Lagɔɔ nyazidɪ 'yli, 'in ɔ -kalt -amiaa ze bhabha. ⁵We 'de'e 'gbv, da -a tɪa 'yliyɔga tɪtɪle gbuɪyaa mnmɔnɔe lv, 'in -Lagɔ yia -ain 'yliyɔgagie 'nye Klisi nya. Cun, -Lagɔɔ 'nanu 'gbv a yia 'pv. ⁶-A mɪ -Zezu Klisi 'wvɔ 'gbv, -Lagɔ yia -a -yɔ ɔ 'sɔ 'wobhu tɪtɪle lv. 'ln ɔ yia ɔ -yɔ -ain 'sɔ -mɔ yali 'pɪpɪ ladɪ. ⁷Zɔzvɔv -we -Lagɔ nva -ain -yla le -Zezu Klisi 'wv, -we ka 'gbv ɔ yi 'saa nv, mv -wa nu: ɔ 'nanɪ 'kadv ka 'ɲnumɪe 'nɪa bhɪlɔluda -ka, ɔ 'yɪbha ɔ 'ka we 'yli -slɔlu -zv weee yia yiaa -nv nya. ⁸Nɪ, -Lagɔɔ 'nanu 'gbv a yia 'pv, amiaa dɪzɔzvɔe -yɔ. Wee 'pupve'e 'bhv amiaa -gbe, -Lagɔɔ wɪwɪlalu -wa. ⁹Wee 'pupve'e 'bhv amiaa 'de'e lenvgbv -gbe. We 'gbv, nyume yabhlogbɔɔ 'na 'yɪ-mantɪ ɔ 'de -nɪ. ¹⁰Nɪ, -Lagɔ nva -ain le, 'in mɔ -laa -ain la -Zezu Klisi 'wv, gbvzvɔv -gbuɪyaa lenvee 'gbv. 'ln wee gbvzvɔv -

gbuɪyaa mia, -Lagɔ ka we lamnazi pepe, -a 'ka we lenv 'gbv.

-A mɪ nyuma -bhlo nya Klisi 'wv

¹¹Nɪ, amiaa -muni -kwɪkwɪ cɪn mia, a ligbe we! A 'nɪ *Zuɪfv teɪn nya -mɪ. 'ln Zuɪfv laa ain «nyuma -wa 'nɪ knɪ 'wv -mɪ». 'ln wa laa wa 'de «knɪ 'wv -nyuma», nyume sɔ ka wa knɪ 'wv 'paa 'gbv. ¹²We bhla a 'nɪ Klisi -yi, a mɪ 'lakpanya nya, 'in -Lagɔɔ nyuma ɔ -saa -bha, a 'nɪ wa glaa -mɪ. Welɪnya -we -Lagɔ -yɔ ɔ nyuma bhɪla, -lu ɔ 'kaa wa 'nye -gv, amiaa -nv 'nɪ we lv -mɪ. A 'nɪ dɪ 'wɔdɪ -lu -ka, 'in a 'nɪ -Lagɔ -yi dudvɔv. ¹³'ln -sleen, -Zezu Klisi 'wv -mumtee 'gbv, amia -tɪlvɔa zlume -Lagɔ -yɔ la, -Zezuu 'pɪɔn ka ain ɔ -yɔ belɪ.

¹⁴Nɪ, Klisi de -wa -amiaa 'wɔtɔtɔe -dlɔɔ. Zuɪfv -yɔ -wa 'nɪa Zuɪfv, 'ma ɔ -zelta nyume -bhlo. ɔ wɪaa ɔ ku tɪtɪle -yla, 'suo -we sɪsɪlɪa wa -yɔ, 'in we nva wa tɔnyuma 'wv, ɔ yia we -wɪɔ, ¹⁵'in ɔ yia Zuɪfv tite -yɔ we -gba -yɔ we lenv sɔ lamumni. 'ln ɔ yia wa 'de 'sɔ nyume lolu -bhlo -zeltɪ ɔ 'de 'wv. Sanee 'sa ɔ zva 'wɔtɔtɔe -dlɔɔ wa nyidi. ¹⁶Klisi *su -gv tɪtɪle nya ɔ -zelta waa nyumaa -zakpa 'sɔ nyume -bhlogbɔɔ, 'in ɔ yia wa -yɔ -Lagɔ 'wusɪslɔlu, ɔ yia 'wɔnyenyene lasa. ¹⁷Amia -wa 'nɪa Zuɪfv, -wa -tɪlvɔa zlume -Lagɔ -yɔ la, 'in -wa -wa -Zuɪfv, -wa cɪ-paa -Lagɔ -yɔ, sanee 'sa Klisi yia, 'in ɔ yia ain -yla 'wɔtɔtɔe -dlɔɔ wɪlɪ -zvɔv gba. ¹⁸Nɪ, ɔ Klisi 'gbv, -a 'de weee, Zuɪfv -yɔ -wa 'nɪa Zuɪfv, -a mnɪni -a 'ka Dide -Lagɔ 'yu 'yɪligbe, -Lagɔɔ Zuzu -bhlogbɔɔ nya.

¹⁹We 'gbv, amia 'nɪa Zuɪfv, a 'nɪ -sleen 'lakpanya, a 'nɪ 'plɪplɪnya, nɪ, -Lagɔɔ -mɔwɪnyumaa bhelia a -mia -sleen, 'in a mia -Lagɔɔ zvayɪ -nyuma nya. ²⁰-Budu -we ka gwe mia -Zezuu tɪtɪnya -yɔ *-Lagɔgbv -falɪpanya nya, 'mv a -mia. 'ln -Zezu Klisi 'de mia we gwɪgwɪ 'yɪ -tɔkpa -zvɔv nya. ²¹Wee -budu wa mia 'sub-hada, mɔ temantɪ we da weee la, mɔ nva

we le, 'in we -klu tlumanta, 'in we zea -mawlv -budu 'kadu, Jejitape 'wu. ²²A -yo Klisu 'wusulosue 'wu, amia mi 'ya -budu wa subhaa lv. Wee -budu -we zo -Lago dila la o Zuzu nya, 'in a -yo amiaa bhe- lia -tvlua weee 'ka we -ze.

Lubho -we Pɔlv 'kaa nu -wa 'nia Zuifu nyidi

3 We 'gbu, -ami *Pɔlv -wa -Zezu Klisu -kaslvnyume amia -wa 'nia Zuifvu 'gbu, -ami na bhuhoea da -Lago.

²-Lagoɔ 'nani nya, lubho o gbaa in nu amiaa 'gbu, a ka we 'di 'nu gbuzɔnu sa. ³-Lago ka na 'yli -blo 'ylikakte 'wu, o gbu mia zizada, o 'ka 'mi we 'klus- lolu. (In ka 'cin welt ya 'sɔle celu we 'gbu. ⁴In a -ka we zelɔda -mi, a 'ka we 'jiyibheli nu, Klisu gbu mia zizada -de 'wu na nu we laa, -de 'in 'nu we 'wulaa!) ⁵-Lago 'ni zlume zizegbu -muni -amiaa dukpast 'kluslolu. Nu, o ka -sleɛn we -Zezuu tietienyaa -mawlvnu -yo -Lagɔgbvu -falpanya 'kluslolu o Zuzu nya. ⁶Wee zizegbu nu: -Lagɔgbvu 'gbu, -wa 'nia Zuifu, wa -yo Zuifu 'so ka ku -bhlo -ze. 'In -lu -Lago zua la, 'yia wa -yo Zuifu yia we dabɔv. 'In -lu -we -Lago gbaa o 'ka wa 'nye -Zezu Klisu 'wu, 'yia wamia yi 'yaa we.

⁷-Lago ka 'mi o 'nani 'wunu, 'in o yi 'saa 'mi -Lagɔgbvu lubhonunyo 'wunu o 'tite nya. ⁸Nu, -ami -wa -Lagonyuma weee 'kienyile. 'In -Lago yia 'mi 'nani ni 'wunu, nu, in gba Klisu 'hnumtie -we -tɔa 'wuv gbu, -wa 'nia Zuifu -yia. ⁹Sa -Lago nua o zizegbu le, -ami yia we nyuma weee 'kluslolua vaa. -Lago -laa -lu weee la, 'in o yia gbu -muni zizada ti o 'de 'wu pepe -zu duun nya. ¹⁰In -sleɛn, *Leglizi gbe- gbeɛn, se -yo 'titeɛ -cian mia yali, -maa 'kaa -Lagoɔ gbuyilo yibheli. Wee gbuyilo mia, so weee lv -Lago slolua we. ¹¹Nu, gbu -Lago gbaa o 'ka lenv, -we ka gbag- bie o -ka bhaa bhli, we 'de weee lenve ka gba -amiaa -Kanyo -Zezu Klisu 'wu. ¹²-A

mi Klisu 'wu, 'in -a zua o dli -gvv 'gbu, -a mnene -a 'ka -Lago -yɔlanyni -amiaa 'de nya, o dlwɔvdiɛ weee nya. ¹³We 'gbu, in neɛ ain -yiae: siasie -we lv in mia da 'plilida amiaa 'gbu, we 'na wlali ain 'kvaylila -ni: amiaa 'hni -yɔmmuni -gbu -wa.

-Zezuu nyumaa zekalɔ gbu

¹⁴We 'de weee 'gbu, na sibhlia 'kukolu Dide -Lago 'yu. ¹⁵Mɔ zua yali -yo dɔvɔ -gvv zua weee 'hni. ¹⁶-We na zlalia o, mu -wa nu, o 'temani amiaa dli la, o 'hnumtie 'kadu sɔlv, o Zuzuu 'tite nya. ¹⁷In amiaa dluzɔvɛe gbegeɛn, Klisu -dli amiaa dibhe 'wu la. 'In -Lago na bhuhoe 'yaa nu, a fa somi gege nyumeɛ zekalɔdli 'wu. ¹⁸In, sa Klisu nyumaa zekalɔdli 'yliagwula, we -tlvlua la, we 'paa 'wu, 'in we -tɔa 'wu, 'in a -yo -Lagonyuma weee 'ka we 'wulanunvɛ kweyɔmmeni. ¹⁹In, Klisu nyumeɛ zekalɛ -we -zia -lu weee wa -yia 'wu, a 'ka we yibheli 'ya. Nu, -Lago yeli ain o lenv -lu weee -nya, 'in a 'ka o 'wuvlv -ze -kpɔ.

²⁰-Lagoɔ 'hni ylimani! O 'tite nua -ain 'wu lubho. 'In da -a -ka o -lu -zlali, o mnene o 'ka we lenv, 'in o -luu lenv se -zi -amiaa -zlazla -li weee -yo -amiaa 'wlukvun lapupali -gbu weee 'wu. ²¹O 'hni 'ylimani *Leglizi 'wu, 'in we 'ylimani -Zezu Klisu 'wu, bhla weee -yo -zu weee nya! *-Ameni!

A -ka dli -bhlo Klisu 'wu

4 Nu, -ami mia -kaslv 'wu Nyumaa -Kanyoɔ lubhonunvɛe 'gbu, -ami bhuhoea da ain. -Lago ka ain la, amiaa nonɔbhv -ka we 'klu. ²A ti amiaa 'de 'wu 'kienyi, a -ka dli -dlɔo -yo dlɛtie kɔmvv. A bibeli -yo zekalɔdli nya. ³Nu, a gu la, 'wusulosue -Lagoɔ Zuzu 'nyea ain, 'wutvɛe -dlɔo nya, a 'ka we lakpa. Mu kpɔkpalta ain la. ⁴Ku -bhlogbɔo a -mia, 'in -Lagoɔ Zuzu -bhlogbɔo. 'Sa -bhlokpade dlwɔvɔ -lu -we ka 'gbu -Lago yia ain la, -

muu mi 'yaa -bhlogbɔɔ. ⁵Nyuma -Kanyɔ -bhlogbɔɔ, dɔzuzve -bhlogbɔɔ, -amɔaa batizee batizee Klisti 'wu -bhlogbɔɔ. ⁶-Lagɔ -bhlogbɔɔ, mɔ -wa nyuma weee Dide, mɔ pɔlɔ nyuma weee 'wlu la, mɔ nva nyuma weee 'wu lubho, 'in ɔ dɔlɔ wa 'de weee 'wu la.

⁷Nu, -Lagɔ ka -a 'de weee 'nantɔ 'wuu -bhlo -bhlo, 'in ɔ -ka -mi, sa Klisti yibhɔlɔ ɔ -nu, 'sa ɔ yia we. ⁸We mi celɔda *-Lagosebhe 'wue:

«Da ɔ -gbla yali,
ɔ -yɔ -kasɔnyuma ka -gbla.
'In ɔ yia nyuma -li 'nye.»

⁹«ɔ ka -gbla» sa -muu 'ji mia? Klisti 'kaa yali -gbla, ɔ ka dɔdɔ zɔ lasibhli tɔ. ¹⁰-ɔ kwɔlɔ, mɔ -bhloo 'de -gbla 'yaa yali 'pɔpɔ, 'in ɔ 'ka dɔdɔ weee -gu ye. ¹¹-Li Klisti 'nye nyuma mu nu: mɔ -zɔlɔ nyuma tɔlɔa tietienya, tɔlɔa -Lagɔgbuu -falɔpanya, tɔlɔa -Lagɔ gbubganyaa, tɔlɔa *-legɔzɔnyaa 'yugalunya -yɔ -sɔlɔnya. ¹²Sanɛɛ 'sa ɔ mnazɔ -Lagɔnyuma -yɔ, ɔ lubhonuuee 'gbu, 'in Klisti ku 'ka -gɔwɔlaylimantɔ dɔzuzve 'wu. ¹³Sanɛɛ 'sa -a 'de weee 'kaa 'wusɔsɔlɔ -bhlo, -a 'ka dɔlɔ -bhlogbɔɔ zɔ, 'in -a 'ka -Lagɔɔ 'Yu yibheli sazɔnɔ sa. -A 'ka 'yɔligweladɔlɔ, 'in sa Klisti mia gbada -lu weee 'wu, -a -yɔ ɔ 'ka 'sa 'womneni teɔn.

¹⁴-Muɔ 'deɛ 'gbu, -a 'nɔ -sɔlɔn 'nyenyeyua, -wa -yɔ 'glɔ -yulɛ 'wuwɔlɔ, 'in yoyogbuɔ -sɔlɔnyaa gbuɔsɔlɔsɔ 'wɔlɔ 'nyugbuɔgbu -yɔ -pɔpɔ, 'in we 'ka -aun kwa sɔ weee lu. 'Bhie, waa nyuma -wa kwaa wa -lima -putu gbunyuu lu -dawli nya, 'in wa 'ka -aun daalasɔ. ¹⁵Nu, -a -mi Klisti 'bhisa. -A -ka gbuzɔnɔ gbada -mi zekalɛ nya, 'in -a yɔlimantɔ gbu weee 'wu, Klisti ɔ -wa -amɔaa 'yugalunya, ɔ gbɛgbɛn. ¹⁶Cun, Klisti mi ku -kpabhiee 'wlu nya. ɔ 'gbu 'lali weee kɔkalɔ la gege, 'in we mia -bhlo. 'Lalii 'wugbelɔda -bhlo -bhlo mia, mu susɔlɔlɔa ku 'wu, 'in 'lali weee -ka we lubhonɔda

-mi, ku -kpabhie yɔlimantɔ, 'in we dɔlɔa 'wɔlɔ zekalɛ nya.

-Mumɔsɔ lolu Klisti 'wu

¹⁷Nu, gbu na gbaa aɔn -yɔlɔ, 'in na kpɔlɔa ŋwe Nyuma -Kanyɔɔ 'ŋni nya, mu nu: nyuma -wa 'nia -Lagɔ 'wu -mi, 'in wa 'wɔlɔkɔvɔn lapɔpɔlɔ gbuɔvɔ bhɔlɔ 'yoo -zɔnɔ, a 'na nɔnɔ wa 'bhisa -ni. ¹⁸'In wa 'yɔlimantɔ mi nikpise 'wu. 'Yɔlɔyogagie -we -Lagɔ wɔlɔ, wa 'nɔ we -ka. -We ka gbu -wa, wa 'nɔ gbu -yi, 'in wa dɔlɔ -gu 'teɔ la. ¹⁹Wa ka zɔ kwɔnɛɛ 'pa, 'in wa yia wa 'de gbunyii suwɔlasɔlɔ, puɔnplagbu weee lenve -yɔ lɛklɔ -kakuɛ nya.

²⁰'In amɔaa, -we a 'kpɔlɔ Klisti daa, we 'nɔ -muɔ mi de! ²¹A ka 'pɔlɔn ɔ -gɔgbu weee 'nu. A mi -Lagɔnyuma nya, 'in gbuzɔnɔ mia -Zɛzu 'wu, wa ka we aɔn -sɔlɔ. ²²We 'gbu, a 'bhɔ amɔaa nɔnɔbhɔ 'cun 'bɔ. Amɔaa -mumɔsɔ 'cun -we ka dɔlɔ 'wunynɔgbu nva -dawli, 'in we kwaa aɔn mnɔmnɔe lu, a 'bhɔ we 'wu. ²³A 'tide amɔaa 'de 'yi, -Lagɔ 'ka aɔn nyuma lolu -zɛlɔ kpɛɛn kpɛɛn, amɔaa dɔlɔ -yɔ amɔaa 'wɔlɔkɔvɔn lapɔpɔlɔ 'wu. ²⁴A -zɛ nyuma -lolu -wa -Lagɔ -laa la ɔ 'deɛ 'wuwɔlɔ nya. 'In, gbu tikɔlɔ -yɔ -mɔwɔlɔgbu -we bhɔa gbuzɔnɔ -gbe, a -zɛ we lenunya.

²⁵We 'gbu, a 'na 'tɔbhɔlɔ yɔ -ni! Nu, ɔ -ka -mi ɔ gba gbuzɔnɔ ɔ -libheyi -yɔlɔ. Nu, ku -bhlogbɔɔɔ 'lali -a 'de weee -mia. ²⁶'In da a -ka 'ce 'pa, a zɔ amɔaa 'de 'yɔlɔ a yi gbunyuu lu bhɔlɔ. Nu, amɔaa 'ce 'na -bhɔlɔ 'yɔlɔ -ni. ²⁷A 'na 'nyɛnɔ *-Kuzu 'yoo, 'in we 'ka aɔn ŋwezi -ni. ²⁸-ɔ -ka -benyi 'wienyɔ nya -mi, ɔ 'bhɔ 'wie 'bɔ. ɔ nu lubho ɔ 'deɛ sɔ nya, ɔ 'ka -lu 'yɔ sazɔnɔ sa, 'in ɔ 'ka bobabhanya 'wusa.

²⁹Wɛlɔ 'nyuu yabhlogbɔɔ 'na 'tlɔlɔ aɔn ŋweɛ -ni. A gba wɛlɔ -zɔnɔsɔ 'dekpɔa, -we 'kaa amɔaa -lima 'wusa, 'in we 'ka wa dɔzuzve -gɔwɔlaylimantɔ. 'In we 'ka -wa pɔlɔa aɔn yukwɔlɔ, 'nantɔ 'wuu. ³⁰A 'na tɔlɔ -Lagɔɔ Zuzu 'Pɔpɔa -gu 'wu yuoyuu -ni. ɔ Zuzu nya -Lagɔ zɔa amɔaa yibhe-

lida ɔ -nu nya, 'in 'wuzitiylt nya, ɔ 'ka
 aun gbu nyuu kwɛɛ -sa 'taataa. ³¹ Gbu
 dli 'wu ladlie, 'cɛ -yɔ 'klɔkɔlɔ, -zɛ -yɔ
 vɛhwɛl weee mia, a vlalt we amiaa 'dɛ
 gwe! A kpa amiaa 'dɛ la, a 'na nɔnu 'nyii
 yabhlogbɔɔ -ni. ³² A nɔnu 'nant 'wu, 'in
 a -ka nyazidl. A titl -yɔgbu 'wu, sa -Lagɔ
 tia amiaa -yɔgbu 'wu Klisi 'wu.

A nɔ zlt 'klɔ

5 Nu, a mɩ -Lagɔɔ 'wuyibha yua nyaa
 'gbu, a -zɛ ɔ 'tidelinya. ² Nu, a nɔ
 zɛkɩkali bhɩ, sa Klisi -slɔlua we 'yli, 'sa.
 ɔ -kalt -amiaa zɛ, 'in ɔ yia ɔ 'dɛ wla -
 Lagɔ -yla -amiaa 'gbu, 'nyenyelu -yɔ -zila
 -bɔbɔlu ka ɩnɛ nanta -Lagɔ dɔdɔ 'bhisa.

³ A mɩ -Lagɔɔ -mɔwɩnyaa lɩ -nyuma
 nyaa 'gbu, mutnɩgbu klaa, pɩnplagbu
 weee klaa, we -yɔ lɛklɩkagbu 'na 'tlalt
 aun nyɩdɩ -ni. ⁴ ɩwɛɛ 'nyuu wɛl, gbɔkpua
 wɛl -yɔ pɩnpla wɛlu gbagɩɛ mia, we
 'nt 'ylinant, we 'na 'tlalt aun ɩwɛɛ -ni. Nu,
 a yibheli -Lagɔɔ 'nant, a 'pa ɔ fuo. ⁵ A yib-
 heli we 'ji nu: mutnɩgbu lɛnɩnyɔ, pɩn-
 plagbu lɛnɩnyɔ -yɔ lɛklɩkanyɔ (lɛklɩ mɩ
 yoyolagɔɔ bɔbɔɛ 'bhisa), mɩsɩ -kanyɔ 'nɩ
 'bɩ -ka Klisi -yɔ *-Lagɔɔ nyumaa 'wlu-
 lapɩɛ zɛ.

⁶ Nu, nyume yabhlogbɔɔ 'na mɩnɩnu
 aun -dawliwɛl nya -ni. Sanɛɛ -sɩkpa -
 gbɩnyaa 'gbu, nyuma -wa'a zɔa -Lagɔ
 'nɩɩwɛ, 'in ɔ palta wa 'cɛ -yɔ. ⁷ A -yɔ wa
 'sɔ 'na gbɩɩ -lu yabhlogbɔɔ 'wu -ni. ⁸ -
 Benyi a mɩ nikpise 'wu, 'in -slɛɛn a -yɔ
 Nyumaa -Kanyɔ ka 'wɩsuslɔluu 'gbu, a
 mɩ zlt 'klɔ. We 'gbu a nɔ zlt 'klɔ -nyuma
 'bhisa. ⁹ Nu, zlt 'klɔ -nyuma mia, zɔzɔnu
 weee 'yɩgbe sɔ tkɩlu -yɔ gbɩzɔnu wa nua
 lɛ. ¹⁰ -We nanta Nyumaa -Kanyɔ dɔdɔ, a
 -talɩ we 'wɩsalɩdaa da. ¹¹ Nikpise 'wu
 -gbu -we'e wlaa -lu yabhlogbɔɔ, a 'na
 nɩnu we lɛ -ni. Nu, a wɛli we zlt 'klɔ.
¹² Nu, gbu waa nikpise 'wu -nyuma nua
 lɛ zizewiemɩ, we gbagɩɛ ka 'dɛbhie zɩ.
¹³ Wa -ka wa lɛnɩgbɩnya 'bhɩɛsa, 'in we

tlaa zlt 'klɔ bɛblɛɛ. ¹⁴ ɩn -we weee mia
 'bhɛlɛwɩda, zlt we zɛa. We 'gbu wa nɛɛ:
 «-Mɩ mia 'yɩaa 'wu, -in ganɔ,
 -in -sɔ 'wu tlɩtlɩnya lɩ,
 'in Klisi 'ka ɔ zlt -mɩ -gu zɩlt.»

¹⁵ A zɩ amiaa nɔnɔbhɩ 'yɩiyɔ. A 'na
 nɩnu -gɩwɩtɩnya 'bhisa -ni, nu, a nɔ
 gbɩyɩlɩnya 'bhisa. ¹⁶ Nu, zɩnya -we 'wu
 -a mia da, we -nyu 'yli, a 'na -nyumɩnu
 bhɩa la -ni. ¹⁷ We 'gbu, a 'na -zɛlɩ -
 gɩwɩtɩnya -ni. Nu, a gu la, a 'ka Nyumaa
 -Kanyɔɔ dɩmagbu 'wɩlanɩ.

¹⁸ A 'na lɩlɩ nu 'wu -ni. Nu duunu
 mamɛ mia, gbu bidɩ -bidɩ bidɩ lɛnɩ lɩ
 we kwaa aun. Nu, -Lagɔɔ Zuzu ye aun.
¹⁹ A 'pɩpalɩ 'kwayli, -Lagɔɛbhɛɛ lɩv nya,
 gbaliɛ -yɔ Zuzu 'Pɩpaa lɩv nya. A bhɩ
 Jɛjitapɛɛ 'ɩnɩkwali -lɩv amiaa dɩ weee
 nya. ²⁰ A 'pa Dide -Lagɔ fuo 'kɔmɩsɩ, 'in
 gbu weee 'gbu, -amiaa -Kanyɔ Klisi 'ɩnɩ
 nya.

-Lagɔnyuma kwɔkwalt, wa nɔnɔbhɩ

²¹ Klisi sɔsɔdɩ a kaa 'wɩsɩ 'gbu, a zɩzɩ
 -bha.

²² ɩwɩnɩ, sa a zɩa -bha Nyumaa -Kanyɔ,
 a zɩ 'sa -bha amiaa 'lowli. ²³ Nu, 'ɩwɩnɩ
 'lowli mɩ 'ɩwɩnɩ -kanyɔ nya, 'sa Klisi
 mia *Leglizu -Kanyɔ nya. Nu, Leglizu -
 we -wa Klisi ku, Klisi mɩ we 'wɩ nya,
 'in ɔ mɩ 'yaa we Gbɩwɩsanyɔ nya. ²⁴ Sa
 Leglizu zɩa Klisi -bha, 'ɩwɩnɩ zɩ 'sa -bha
 wa 'lowli sɔ weee lɩ.

²⁵ ɩwɩnɩ 'lowli, a -kalt amiaa 'ɩwɩnɩ
 zɛ, sa Klisi -kalt Leglizu zɛ, 'in ɔ yia ɔ 'dɛ
 wla we 'gbu. ²⁶ Sanɛɛ 'sa ɔ wɩlɩa Leglizu
 -yɔ, wɛlɩ -yɔ 'nyu nya, we 'ka -Lagɔɔ -
 nu -zɛ. ²⁷ Nu, Klisi 'yɩbha ɔ 'ka Leglizu
 -slɔlu ɔ 'dɛ 'yu we 'ylinant weee 'wu. -
 Zugba we mɩ -mɔwɩlɩda, 'sla 'nɩ we -yɔ -
 mɩ, we ku 'nɩ 'pnada -mɩ, 'in 'ɩnɩ yabhlog-
 bɔɔ 'nɩ we -yɔ -mɩ. ²⁸ Sanɛɛ 'sa, 'ɩwɩnɩ
 'lowli 'kaa wa 'ɩwɩnɩ zɛkalt, wa 'dɛɛ ku
 'bhisa. -ɔ -ka ɔ 'ɩwɩnɩ zɛkalt, ɔ 'dɛgbɩluu
 zɛ ɔ -kalt. ²⁹ Nu, nyume yabhlogbɔɔ 'nɩ
 cɩ -slɔ ɔ 'dɛɛ ku 'wɩnyɛ, 'in ɔ ku ɔ nyɛa

lililu, 'in ɔ kpaaw we 'nanuu. 'Sa Klisi nua Leglizu gbegebeun, ³⁰-we ka gbu -wa, -a mi ɔ ku -kpaabee 'lalinya nya. ³¹Nu, we mi celida -Lagosebhe 'wue:

«We 'gbu, nyume yia ɔ dide -yɔ ɔ 'nyaa kwesi 'bhua yia,

'in ɔ 'ka ɔ 'ɲwɔɔ -yɔlanɛ,
'in wa 'de 'sɔ 'ka ku -bhlo -ze.»

³²Wee zizegbu -muni 'yli. 'In -ami, in nee ain -yiae: Klisi -yɔ Leglizi 'sɔɔ 'wu-paligbu -wa. ³³'Sa we mi 'yaa amia 'ɲwuu 'lowliaa -nu nya, -ɔ -ka -mi, ɔ -kali ɔ 'ɲwɔɔ ze, ɔ 'de 'bhisa, 'in 'ɲwɔɔ -ɔ -ka -mi, ɔ zu -bha ɔ 'lowli.

'Yua -yɔ wa didea

6 Amia 'yua, -we a 'kaa lenu mu ni: a zu amiaa didea 'nuɲwe, nu, mu mia tuklu Nyumaa -Kanyɔ 'yliya 'wu. ²«-In zu -na dide -yɔ -na 'nyaa 'nuɲwe», mu -wa titee tianu -we -Lagɔ dia zuzɔnu ɔ 'kaa wlaa weli -gu: ³mu -wa nu, «-In 'ka zuzɔnu -dlɔɔ 'yi, 'in -in 'ka -gwle dudu -gu.»

⁴'Yuaa didea, a 'na pali amiaa 'yua 'ce -ni. 'In a zu wa, wa 'wuslamante nya, 'in a 'ka wa 'dizu Jejitapee weli solu.

Gali -yɔ wa -cian

⁵Gali, a zu amiaa -cian 'nuɲwe -seli dudu -gu, wa sɔsue -yɔ wa -bhazuzue dli -zɔnu nya. Sa a zua Klisi 'nuɲwe, 'sa. ⁶We 'ni nu, da wa mia ain -gutalida -bhlo, -bha a 'ka wa -yla lubho nu, 'in a 'ka wa dudunamanu 'gbu -ni. Nu, a nu -Lagɔɔ dumagbu le, amiaa dli weee nya, Klisi lubhonunya 'bhisa. ⁷Nu, a nu amiaa -cian -yla lubho dli -zɔnu nya, nee Nyumaa -Kanyɔɔ 'de -yla a mi we nuda, we 'ni nyuma -yla. ⁸Nu, a yibheli we 'ji nu, we yi nyɔɔɔ nyɔɔ nya -mi, ɔ -ka -lu -zɔnu lenu, ɔ yi gali -ze, ɔ yi nyume -zɔnu -ze, we 'pente ɔ yia Nyumaa -Kanyɔ kwee.

⁹Amia -wa -cian, a nu 'sa amiaa galu gbegebeun, a 'na pali wa -yla gbula 'ce

nya -ni. A yibheli we 'ji nu, a -yɔ wa 'sɔɔ -Kanyɔ -bhlogbɔɔ yali. Nu, ɔ'ɔ gbuzi nyuma 'wu.

-Lagɔɔ tugu -li

¹⁰'In -sleen, a titali amiaa 'titee da Nyumaa -Kanyɔ -yɔ ɔ -gblɔɔyɔ 'titee 'kadu 'wu. ¹¹A 'bhu -Lagɔɔ tugu -lu weee 'wu, a 'ka 'yilige gege 'Kuzuu -dawli 'yu. ¹²Nu, -a -yɔ -gblɔnyuma 'ni tu nyidi -ka. Nu, yali 'pɪpu zuzu 'nyiii 'titee -yɔ nikipise -dudu -muni -guu 'wlulapilinya -yɔ -wa kaa se -yɔ -cian, 'ma -a -yɔ wa kaa tu nyidi. ¹³We 'gbu, a 'bhu -Lagɔɔ tugu -lu weee 'wu! 'In da 'yl' 'nyuu -ka nyini, a 'ka amiaa tonyume 'yu 'yilige gege. 'In, a -ka gbu weee lu, 'in a 'ka amiaa 'yilige sɔ -gu -tu gege.

¹⁴A mnazi la, a 'bhu gbuzɔnu 'wu amiaa -jlaa 'bhisa. A -pla tuklumume 'wu nete -bana nya. ¹⁵A -pla -guladolue bhu 'wu -sakwla 'bhisa, 'in -Lagɔgbu -we wlaa 'wututue -dlɔɔ, a 'ka we gba. ¹⁶A 'bhu 'kɔmɔɔ dliuzue 'wu, amiaa luuzize -lu nya. 'In we nya a mnenia a 'ka gbonyuuu didee 'gbiɔ weee kaa -kosu ɲwee nyumonuu. ¹⁷A 'bhu 'pɪpuɛ 'wu kna -kloo 'bhisa, 'in a 'ka -Lagɔɔ ɲwee weli 'wobhu tugugble -we -Lagɔɔ Zuzu wlaa 'bhisa. ¹⁸A -zlati we 'de weee -Lagɔ, ɔ bhubhoe nya. Bhla weee nya, a bhubhoe -Lagɔ ɔ Zuzu nya. Amiaa dli -tu -gada 'kɔmɔɔ. A bhubhoe -Lagɔ, -Lagonyuma weee 'gbu. ¹⁹A bhubhoe 'ya nanuu 'gbu -Lagɔ. 'In un -ka gbaa yi -Lagɔ 'ka 'mi ɔ weli tuklu ɲwee zu. 'In dli telɔ nya, un 'ka zizegbu mia -Lagɔgbu 'wu 'bhlesa, we gbagbie nya. ²⁰In yi -sleen -kaslu 'wu -miɔɔ, wee -Lagɔgbu -zɔnu weli -kwanyɔ un -mia. We 'gbu a bhubhoe -Lagɔ, 'in sa un 'kaa we gba, un 'ka 'sa we gba dli telɔ nya.

Fusawelu 'wobhlolunu

²¹-Amiaa bheli -zɔnu -yɔ -amiaa nɔnɔnyɔ -zɔnu Tisiki, -ɔ -a -yɔ ɔ nua Nyumaa -Kanyɔɔ lubho, mɔ yia na -gugbu

weee ain -yla gbaa. 'In -we in mia -zeda
 a 'ka we yibheli. ²²-Ami tiea ɔ amiaa -
 gbe na 'de nya, ɔ 'ka ain -amiaa -gbe di
 -sali, 'in ɔ 'ka amiaa dli latemani.
²³Nu, Dide -Lago -yo Nyumaa -
 Kanyo -Zezu Klisi 'nye -Lagobhelia weee

'wotutue -dlɔ -yo zekalie, we -yo
 dluzuzue. ²⁴Nu, nyuma weee -wa -kalia
 -amiaa -Kanyo -Zezu Klisi ze, zekalidli
 -we'e 'bhua la nya, -Lago njwana wa 'nyu
 la.

'Sebhe Pɔlv 'paa Filipu -nyuma yoo

-Lagɔnyuma mia Filipugbe nukple, 'ma *Pɔlv 'paa 'sebhe ni yoo. ɔ mi -kaslv 'wv *Wlɔmv, 'bhie ɔ yia wee 'sebhe ni celt. Nu, Filipv -Lagɔnyuma 'paa Pɔlv -lu yoo, we 'dɛɛ 'gbv, ɔ yia wa 'wucelt ɔ 'ka wa fuo 'pa, wa ɔ 'wusaste -yɔ ɔ zɛ wa -kaltaa 'gbv.

Fusawelt

1 -Amia -Zezu *Klisu lubhonvnya, *Pɔlv -yɔ Timotee 'sɔ, -amia celta da 'sebhe ni aun 'wv. Amia, -Lagɔnyuma weee mia -mɔ Filipugbe nukple, -wa mia -Zezu Klisi 'wv, we -yɔ amiaa 'yugalnya kpast, we -yɔ amiaa *diaklvnya 'sɔ, -a -sa aun fv.

² -Amiaa Dide -Lagɔ -yɔ -amiaa -Kanyɔ -Zezu Klisi ŋwana aun 'nyu la, 'in wa 'nye aun 'wvtutve -dlɔɔ.

Pɔlv paa -Lagɔ fuo Filipugbee -Lagɔnyumaa 'gbv

³ Sa na paa amiaa da dli 'kɔmv ni, 'sa na paa na -Lagɔ fuo. ⁴ In -ka -Lagɔ bhuhhoeda -mi a 'de weee 'gbv, 'muna nya na nva we le 'kɔmv. ⁵ -We ka gbu -wa, 'ylt -we nya a zva Klisi dli -gv, 'in we 'ka -zeen ylt, amta -saa 'mi 'wv, -Lagɔgbv 'ka lamneni. ⁶ Na dli mi we -gv nu, -Lagɔ -ɔ dia wee lubho -zɔnv -minu gwe -mɔ amiaa dli zɔ, we lenvda ɔ yia -tva tiklu, 'in we 'ka 'wlvbha -Zezu Klisi lvyizli.

⁷ In -ka a 'de weee daa 'wlvkuvn lapv-palida -mi sa, we klv -wa, -we ka gbu -wa, amiaa zɛ in -kalta. Na 'de yi -kaslv 'wv -mi, in yi -Lagɔgbv 'wvgvda -mi we gbagbie nya nyuma 'yu, 'nant -we -Lagɔ nva 'mi 'wv, in -yɔ a 'de weee 'sɔ, 'in -a yia we 'ylt dabvdu. ⁸ Nu, -Lagɔɔ 'de -yi we 'ji nu, sa -Zezu Klisi 'yibha aun tetenyi ni, 'sa in 'yibhaa a 'de weee.

⁹ In -ka -Lagɔ bhuhhoeda -mi amiaa 'gbv, -we na zlalta ɔ mv nu: amiaa -Lagɔ -yɔ nyumɛɛ zekalvdlɔ 'ylimant -gvwvla bhabha, 'in we -sa aun 'wv, a 'ka -li -yɔyɔ vaa, 'in a 'ka -li 'wulanu kpeen kpeen. ¹⁰ In a 'ka gbu -zɔnv -bhasa sayibheli, a 'ka -mɔwlvda -tv, a yi ŋnt -yɔ -ka Klisi lvyizli. ¹¹ Gbvzɔnv -gbv tiklu -we -Zezu Klisi 'nyea aun -nya ni, we nv lubho 'nanv -mɔ amiaa dli zɔ tetenyi, 'in wa 'ka -Lagɔɔ ŋnt 'ylimant -mv 'gbv, 'in wa 'ka ɔ 'ŋnt bhli.

Sa -Lagɔgbv mnenia la

¹² Bhelian, in 'yibha a 'ka we 'jiyibheli nu, -we ylv da 'mi ni, we ka -Lagɔgbv lamneni sazɔnv sa. ¹³ -We ka gbu -wa, 'slvja weee -wa kva nyumaa 'wlvlapvlvnyɔ 'kadv *Sezaaa -budu ŋwe, wa -yɔ nyuma weee -yi we 'ji nu, Klisi 'gbv in mia -seli -kaslv 'wv. ¹⁴ Na -kaslv -plaphte 'gbv, -Lagɔbhelia duun yia -amiaa -Kanyɔ dli 'wvdt. Wa 'temant dli bhabha, 'in wa yia -Lagɔgbv gba nyuma -yla, wa 'ni nyantv nu.

¹⁵ Nu, gbvzɔnv -wa, wa glaa tlvba gbaa Klisi gbu zenyi -nvnve -yɔ -yɔmvnne nya. 'In tlvba gbaa we dli -zɔnv nya. ¹⁶ -Mama gbaa -Lagɔgbv 'nanvdlɔ nya, -Lagɔ -yɔ na zekaltee 'gbv, -maa -yi we 'ji nu, in 'ka -Lagɔgbv 'wvgv 'gbv in mia -seli -kaslv 'wv. ¹⁷ -Wa gbaa Klisi gbu -yɔmvnnt dli nya, wa'a gba ɔ gbu gbvzɔnv sa. Wa 'yibha wa 'ka na saste -gvpal -seli -kaslv 'wv.

¹⁸ -Mv 'ni gbu, wa yi we gba dli 'sɔ nyaoo, wa yi we gba dli -bhlo nyaoo, Klisi gbu wa mia gbada. In mi we 'muna lida, 'in we 'muna na yia lia 'kɔmv! ¹⁹ Nu, in -yi we 'ji, -Lagɔ a bhuhhoea na 'gbv, laylagbv weee -minu 'wv 'pvvve na yia 'ya, -Zezu Klisi Zuzuu na 'wusaste 'gbv. ²⁰ Nu, -we in 'yibhaa tenyi tenyii, 'in in dia dli 'wv, mv -wa zv yabhlog-bɔɔ 'na 'ka 'mi 'bha. We yi desleen -zɛ, we yi 'kɔmv -zɛ, na 'de yi 'ylylvgaoo, in

yi tloo, in 'yibha Klisu 'hni 'ylimani 'mi 'wu, we 'gbu na dli 'tea 'wu.

Pɔlv nɛɛ -Zezuu 'gbu ɔ -gaa 'yliyɔ

²¹ We -ka -ami, nu, Klist -wa na 'yliyɔ-gagte. 'ln in -ka tli, -tnvɔ in 'yia. ²² 'ln in -ka 'yliyɔgada -tv dɔdɔ -mini -gv, in mneni in 'ka lubho -zɔnv nu -Lagɔ -yia. Nu, -we in 'kaa -bhasa, -de 'yliyɔ-gagteoo, -de tliiteoo, in 'ni we -yi. ²³ Na dli mi sɔ 'sɔ lv. ln 'yibha in 'bhu dɔdɔ -mini -gv, 'in in 'ka Klist kwesi mni, mu nania 'yli bhabha na -nu nya. ²⁴ 'ln in -ka 'yliyɔgɔ dɔdɔ ni -gv, -mvɔ nani 'yli amiaa 'gbu. ²⁵ We 'gbu, na dli zɔ, -tua na -yɔ a 'de weee yia, in 'ka au 'wusa, 'in amiaa dliuzɔve 'ka -gɔwɔlaylimani, amiaa 'mvna 'ka -gubho. ²⁶ 'Bhie, zli in -ka amiaa -gbe luyi, -Zezu Klisu 'hni a yia -mnnta bhabha -gɔladolue nya, na 'gbu.

-Lagɔnyumaa nɔnɔbhu

²⁷ -We nania 'yli, mu -wa nu, amiaa nɔnɔbhu -ka Klisu -Lagɔgbvɔ 'klv. We -ka 'sa -mi ni, in -ka au 'yia mniɔo, in 'ni mniɔo, in 'nu nu, amiaa weli -yɔ amiaa dli mi -bhlo, 'in dliuzɔve -we -Lagɔgbvɔ wlaa, a gv we 'wu dabɔdɔ. ²⁸ A 'na nsvɔ nyano amiaa tɔnyuma kwɛɛ -ni. Wa -ka au -yɔwɔsɔlvda -mi, mu slolua nu, wamia ka mɔɔ, 'in mu slolu 'yaa nu, amia ka gbv 'wɔbhu. 'ln -Lagɔɔ -gbe we bhva. ²⁹ Nu, -we mia Klisu -nv nya, amia -Lagɔ nva 'nani 'wu, we 'ni ɔ dliuzɔzɔve -bhloo gbv, nu, a sia 'ya ɔ 'gbv. ³⁰ -Gɔlv -we ka gvda a 'yia zliɛ 'mi, 'in a nva nu, in mi we gvda 'kɔmvɔ, mu -bhlokpade amia mi 'yaa de gvda.

-Zezu Klisu 'dɛɛ 'kienyi -titte -yɔ ɔ 'yililo

2 Nu, Klist temanta au la, ɔ amiaa zekalte paa au 'kvayli, ɔ Zuzu nva au -bhlo, we 'ni mvɔ? Klisu 'gbv a 'yibhali -yibhala, a ka nyazidli a 'dekpva nyidi -bhlo -bhlo, we 'ni mvɔ? ² Nu, we

-ka 'sa -mi, amia na bhuhoea, a -ka dli -bhlo, amiaa 'wlukvɔvɔ lapupalte -mi -bhlo, a kukali zɛ. A -ka 'sa nuda -mi, 'in a yelia 'mvna na dli zɔ. ³ A 'na nsvɔ -lu yabhlogbɔɔ lɛ -yɔmɔvntɛ -yɔ 'dɛɛ 'ylimantie klo nya -ni. A ti amiaa 'de 'wu 'kienyi. A 'bhu amiaa -lima 'wu nɛɛ ma 'yli ma -zi au. ⁴ Nu, nyumɛ 'na titalti ɔ 'dɛɛ zɔzɔnv -bhlogbɔɔ da -ni. Amia weee titalti 'ya amiaa -limaa nv zɔzɔnv da.

⁵ Dli -we -Zezu Klist kaa, a -ka we a 'dekpva nyidi.

⁶ -Zezu Klist, sa -Lagɔ mia, 'sa ɔ mia -kpɔ.

Sa ɔ -yɔ -Lagɔ 'sɔ mnenia 'wu, ɔ 'ni we 'klili.

⁷ 'ln -we weee ɔ kaa, ɔ ka we -yɔhɔwɔ ɔ 'ka we 'yitide, 'in ɔ yia ɔ 'de gaylo 'wuvɔ.

Cun, ɔ ka nyumɛɛ 'debbie -zɛ: ɔ -yɔ nyuma 'sɔ yia 'wuvɔ weee.

⁸ ɔ ka 'ya ɔ 'de 'wvɔ 'kienyi:

-Lagɔɔ 'nɔhɔwezɔzɔvee 'gbv, 'in ɔ yia tliitee gbv -yɔhɔwɔ. Wa yia 'debbie ɔ *su -gv lakvɔlv, 'in ɔ yia tli.

⁹ We 'gbv, -Lagɔ yia ɔ nyumaa 'wlulapilike 'kadv -gv ladi,

'in 'hni -we 'yilia -we zia 'hni weee 'wu, -Lagɔ yia we ɔ 'nye.

¹⁰ Nu, -Lagɔ 'yibha, ɔ lalalu weee mia yali, -we mia dɔdɔ -gv -yɔ dɔdɔv zɔ, we 'sibhli 'kukolu -Zezu 'yu, ɔɔ -Zezuu 'hnu 'nɔhɔwezɔzɔvee 'gbv.

¹¹ 'ln we 'ka lalalu weee hɔwɛɛ 'tla nu, -Zezu Klist -wa Nyumaa -Kanyɔ. 'ln Dide -Lagɔɔ 'hni 'ka mnida -tv.

-Lagɔnyuma mi dɔdɔ -gv zli 'bhisa

¹² We 'dɛɛ 'gbv, na 'talea -zɔnv, da in mia -benyi amiaa -gbe, a ka -Lagɔ 'nɔhɔwe zɔ 'kɔmvɔ, 'in da in 'nia -sleɛn da amiaa -gbe -mi, a zɔ 'ya ɔ 'nɔhɔwe bhabha. A nu lubho, 'in a 'ka amiaa 'pɔpɔe gbali. A nu

we le -Lagoo sowsue -yo -yotelite nya. ¹³Nu, -Lagoo 'de mi amiaa dli zo lubho nuda, o dumagbu 'ka ain dudunamani, 'in a 'ka 'ya we lenu.

¹⁴Amiaa lenugbu weee 'wu, a 'na 'ngwugweni zo -ni, 'in a 'na kpikepeli -ni. ¹⁵'In gbunyuu 'na -mi -ni ain kweyli -ni, 'in a -tu -mowluda, a 'ka -Lagoo 'yua tiklu -ze, gbunyuu -lenunya -yo -dawlician nyidi. A -nyuma wa nyidi dudv -gu ylo 'bhisa, nikpise 'wu. ¹⁶'In welt -we wlaa 'yliyogagie, a gba we nyuma -yla, 'in zli -Zezu Klisti -ka luyi, 'muna na yia lia o 'yu amiaa 'gbu. 'In 'ji na yia we yibhelia nu, lubho in nua, we 'ni bhe, 'in in 'ni sta bhe.

¹⁷Amiaa -Lagoo dliguzuzue -we mia 'slaka 'bhisa, wa yi 'debbie we 'gbu na 'pion laslu nee we nyu, 'muna na lia. 'In na -yo a 'de weee lia 'muna dabudu.

¹⁸Nu, amia li 'sa -bhloo 'de 'muna, 'in a -yo 'mi li we dabudu.

Timotee -yo Epafloditu 'so

¹⁹Nyuma -Kanyo -Zezu -ka we -yogwnu ni, Timotee na yia dayli amiaa -gbe tiea. 'In da o -ka luyi, o 'ka 'mi -yla amiaa -zoo di -sa, 'in -muv 'ka 'ya 'mi 'kuayli 'pa. ²⁰Nu, -wa -yo 'mi 'so mia -seli, o 'debhlogboo kaa amiaa gbu. 'In mo 'yibhaa o 'ka ain -yobe, o 'ka ain 'wusa. ²¹'In -wa weee -tva 'wu, wa 'dee zuzunu wa nouna 'yilibila, nu, wa'a lu -Zezu Klisu gbuo 'gbu dli. ²²Amiaa 'de -yi we 'ji nu, Timotee ka 'mi 'wusa bhabha. Sa 'yu saa o dide 'wu, 'sa. O -yo 'mi 'so, 'in -a yia -Lagobu gba dabudu. ²³In di we dli 'wu nu, da in -ka na 'dee gbegebein gbu -yoyi tuklu, 'mo na yia amiaa -gbe tiea slv. ²⁴'In na dli mi we -gu nu, Nyuma -Kanyo ka we -yogwnu, dayli na 'de yi 'yaa ain 'ya.

²⁵Na bheli Epafloditu a tiea zlume na -gbe, o 'ka 'mi 'wusa, 'in -li in 'yibhaa,

'in a yia we o kwee zu. 'Mo na -yo o nua lubho, 'in 'mo na -yo o gua tu dabudu. 'In -sleen, we mi nu, in 'bhiliti o lu la amiaa -gbe. ²⁶A 'de weee 'tu mi o 'bhadaa 'gbu, o 'yibha o 'ka ain 'yi. Da o 'nua nu, a ka o gunu di 'nu, 'in we yia o dli sumani. ²⁷Gbuoznu -wa, o ka gu nu, o felti 'debbie tlia, 'in -Lago yia o nyazi 'yili. We 'ni o 'de -bhlo, nu, -Lago ka 'ya -ami nyazi 'yili, na -gu yi 'wuto -koun bhabhaa 'gbu. ²⁸We 'gbu, kwe na puloa la, in 'ka o lalabhitili amiaa -gbe, 'in a -ka o 'yi, a 'ka 'muna li, 'in na staste 'ka zobe. ²⁹A kpa o 'muna weee nya, -Lagobheli 'bhisa. 'In a zu o -svkpa -nyuma 'nuywe. ³⁰-We ka gbu -wa, Klisu lubhoo 'gbu o felia tlia. O 'dee 'pupue o -saa dli, 'in sa a 'ka yaa 'mi kwalt, 'in o yi 'saa nu.

Sa nyume 'kaa -mi tuklu -Lago 'yiliya 'wu

3 'In -sleen, na bhelia, a li 'muna Nyuma -Kanyoo 'gbu. Welt in celta zlume ain 'wu, mu -bhloo 'de na celta da ain 'wu. Nu, we'e stali 'mi, 'in we nani 'yili amiaa -nu nya.

²A zu amiaa 'de 'yliyoo lubho 'nyuuu nunyaa gbegebein, a zu amiaa 'de 'yliyoo gwu -bhonyumaa gbegebein, 'in a zu amiaa 'de 'yliyoo, nyuma 'yibhaa nyumaa *kni 'wupapie -gla nya, -maa gbegebein! ³-We ka gbu -wa, -amia buboa -Lago o Zuzu nya, -amia mia kni 'wu 'degbolu. -Zezu Klisu 'gbu -a ylimania -amiaa 'de, 'in -we nyuma dia dli 'wu, -a'a di we dli 'wu.

⁴'In -ami mneni in 'ka na 'de dli 'wudi, 'mu nyuma tolva -ka mneni -maa 'ka -maa 'de dli 'wudi, na -nu -zi 'ya -maa -nu 'wu. ⁵Nu, wa gwalta 'mi, we 'yil gbetaa zli wa 'paa 'mi kni 'wu. *Izlaeli -duduwlakpe in -mia, Ebleee 'zayli** in -mia, Bezameee zuayli, we -ka -Lagoo titee 'nuywezuda, *Faliznyume in -mia.

**3:5 Zuifvu 'zayli -wa.

⁶Na -guladolue *Zuifvu -Lagoyloogbluv 'gbu, in yia *leglizinya 'klyte 'wupali. 'In we -ka -mimie tiklu ka da nyuma mia -talida, -Lagoo titee 'nujwezuzve 'wu, 'hni yabhlogboo 'ni 'mi -yo -mi.

⁷Nu, -li weee mia zlume 'mi 'yliya 'wu -tnuv nya, -sleen -Zezu Klistu 'gbu -li -kpua nya na bhua we 'wu. ⁸Cun, -li weee mia, -li -kpua 'bhisa na bhua we 'wu. -We ka gbu -wa, in -ka na -Kanyo -Zezu Klisti yibheli, -muv nani 'yli -muv -zi -li weee. O 'gbu, in yia -li weee kwe 'bisa, 'in na bhua we 'wu kaluko 'bhisa, in 'ka -Zezu Klisti 'yu 'gbu, ⁹'in in 'ka o 'wu -mi. We 'ni na 'dee tuklumimie bhua -Lagoo titee 'nujwezuzve -gbee gbu. -Cunnya, na dluuzve Klisti -guv -gbe we bhua. Tiklumimie -we bhua -Lagoo -gbe, 'in -we -Lago nyea o zua o dli -gu, mu -wa. ¹⁰-We in 'yibhaa, mu -wa: in 'ka -Zezu Klisti yibheli njeejwee, we -yo 'tite -we 'bhua o 'wu tilitie lv. In 'yibha in 'ka o staste yibheli, 'in sa o tlia, in 'ka 'sa tli. ¹¹'Sa -bhloo 'de, in di we dli 'wu nu, 'wu -ami na yi 'yaa -saa tilitinya glaa.

-A -gwa -a 'ka we 'wlupalaluda nyini!

¹²In 'ni gba nu, in ka na -gwagwiee 'wlupalaluda nyini. 'In, in 'ni gba nu, sa -Lago 'yibhaa in -mi, in mi 'sa -slo tein. 'In na -gwagwie na zua 'yliyoo, -we ka 'gbu in mia -gwada, in 'ka we kpa. -We ka gbu -wa, -Zezu Klisti ka 'ya na 'de kpa. ¹³Na bhelia, in 'ni gba nu, in ka we 'penie 'yi. Nu, gbu -we na nua le: -we 'plia, 'wu na dluva -muv, 'in na gva la, -we mia 'mi 'yu in 'ka we yli. ¹⁴We 'gbu na gwaa, in 'ka we 'wlupalaluda nyini. 'In 'penie ka 'gbu -Lago yia -ain la yali, in 'ka we 'yi -Zezu Klisti 'wu.

¹⁵-Amia weee dolua da 'yiligwe la -Lagoyloogbluv, -a pupali 'sa 'wlukuvn la. 'In we -ka nu, saputu sa a pupali 'wlukuvn la, -Lago yia amiaa 'wlukuvn -bloa we -gu. ¹⁶Sa we -ka -mtoo, 'yoo -we

-a bhlia tuklu, 'in we yia -zeen yli, -a zu we 'yliyoo.

¹⁷Na bhelia, a 'de weee 'tideli 'mi. -A ka we 'yli -slolu, -we -a -slolua nyuma -wa nua we -gu, a yla wa. ¹⁸Nu, Klisti, o tilita *su -gu, nyuma -duun nua o tonyuma 'bhisa. In ka ain -yla we gbada -gwle, 'in 'mu na gba 'yaa da -zeen ain -yla, wie nya. ¹⁹Wa nu we 'wlupalaluda -wa, wa mnomnoe. Wa nukpla -wa wa -Lago. Zubhaltgbunya wa nua le, we 'wu wa ylimania wa 'de. 'In dudugu gbu 'dekpa -gu wa pupalta dli la. ²⁰Nu, we -ka -amia, yalinyuma -a -mia. 'In -amiaa Gbuwusanyoo, Nyumaa -Kanyo -Zezu Klisti, o 'kaa yali 'bhu, 'mo -a mia wuda. ²¹Mo yia -amiaa ku -we 'kaa zen 'bhitia, 'in o 'ka we o 'dee liluku 'bhisa nu. -We ka gbu -wa, o ka se 'kadu, -we nyea o -li weee 'wlupalite.

'Dizoweli

4 Na bhelia -zoo, amiaa 'tu mi 'mi 'bhada bhabha, in 'yibha in 'ka ain 'yi. 'Muna a laa 'mi 'wu. Amiaa 'gbu, na ylimania na 'de. We 'gbu, na 'tatea -zoo, a -tu Nyumaa -Kanyo 'wu gege.

²Evodii -yo Sentisti, amia na bhuhoe, a 'nunnu 'wula, 'in a -mi -bhlo Nyumaa -Kanyo 'wu. ³'In -mi, o na -yo o nua lubho dabudu ni, in nee -mi -ylae: -in -sa waa 'jwni -manti 'wu. -We ka gbu -wa, wa -yo 'mi 'so ka lagu, 'in -Lagobu yia lamneni. Wamia klaa, Klema -yo bhelia -tolva -wa ka 'hni mia celida 'yliyogagee 'sebhe 'wu, 'ma na -yo wa nua lubho dabudu.

⁴A li 'muna 'komuv Nyumaa -Kanyo 'wu. 'Mu na gba 'yaa da, a li 'muna! ⁵Nyuma weee yibheli amiaa dli -dloo 'ji. Nu, Nyumaa -Kanyo ka cipa. ⁶A 'na lulu -lu yabhlogbooo 'gbu dli -ni. Gbu weee 'wu, -we a -ka 'yibha a -zlati we -Lago, o bhuhoe nya, we -yo o fuopapie nya 'ya. ⁷'In a -ka 'sa nu, 'wututve -dloo -we -Lago wlaa, -we -zia nyumaa 'ylimnee weee 'wu, mu yia amiaa dli -yo amiaa

'wlukuvun lapupalie 'yliyovva, -Zezu Klisti 'wv.

⁸Nu, na bhelia, gbu weee 'wv, -we weee nania 'yli, 'in -we ka 'hni wa 'kaa -mnini, we ye amiaa dli zɔ: -we weee -wa gbuzovv, -we wa 'kaa 'nvhwe zv, -we weee mia tiklu, -we weee mia -mowlvda, -we weee nania -Lagɔ -yɔ nyuma dudu, 'in we -yɔ -we weee wa 'kaa 'ylimani. ⁹Nu, -we in -slolua ain, -we a 'yia 'mi kwɛɛ, -we a 'nua 'mi hweɛ, 'in -we in nua le a 'yia -yɔ, a nv we le. 'In -Lagɔ -ɔ nyɛa nyuma 'wututve -dlɔɔ, -mɔɔ -yɔ ain 'sɔ 'ka -mi.

Pɔlv paa Filipugbee -Lagɔnyuma fuo

¹⁰Nyumaa -Kanyɔɔ 'muna -zu 'mi 'wv, -we ka gbu -wa, sa a -kalia na zɛ -benyi, a ka we -slolu -sleɛn lugada. Gbuzovv -wa, na gbu ka ain -yɔkpa bhabha. 'In sa a 'kaa 'mi we -slolu, 'sa 'ni -mi. ¹¹'In we 'ni nu, -lu in 'ni -kaa 'gbu na gba 'sa. Nu, in ka 'muna 'wv -mumie 'kpiɛ, saa 'de na gbɛgbɛin gbu yi -mi. ¹²In -ka boba 'wv -mi, in -yi na 'de kpa sa. In -ka -lu duun -ka, in -yi na 'de kpa sa. 'Yli weee -yɔ da weee, hwo yi 'mi 'bhada -mɔo, 'in in yi lɔoo, in -yi na 'de kpa sa -lu duun -yɔ -lu -sele 'wv sazovv sa. ¹³Klisu 'tite ɔ 'nyɛa 'mu 'gbu, in mneni we 'de weee kwɛyɔ. ¹⁴-Mvɔ bhla, gbuzovv a nua le, 'in a yia 'mi 'wusa na staste lv.

¹⁵Filipu -nyuma, amiaa 'de -yi we 'ji nu, in 'kaa -Lagɔgbv gbagbtee gwedi, da in 'bhva Masedvanti -dudu -gv, *leglizɔ yabhlogbɔɔ 'ni 'mi 'wusa 'gwezi nya, amia -bhlogbɔɔ -saa 'mi 'wv. ¹⁶Cun, da in mia zlume Tesaloniki, -zakpa -nyacun a 'paa 'mi -we in 'nia -ka yoo! ¹⁷We 'ni nu, 'nyenyeluu da na tali. Nu, in 'yibha -Lagɔ hwna ain 'nyu la, 'in amiaa 'yiyulu 'ka -gubho. ¹⁸-Lu weee a 'paa 'mi yoo, Epafloditi ka we wla. -Li in 'yibhaa, amiaa wlawlalu ka we 'wuzi. 'In -lu yabhlogbɔɔɔ bɔ -sleɛn 'mi 'wv. Amiaa wlawlali 'wv *-lasiklɔ ka hne menia, we -yɔ 'slaka -we nania -Lagɔ dudu, mv. ¹⁹We 'gbu, na -Lagɔ kaa 'hnumnilu weee, -we weee a 'nia -ka, 'nyɛa ɔ yia we ain ɔ 'nantidi 'kadu nya, -Zezu Klisti 'wv. ²⁰-Amiaa Dide -Lagɔɔ 'hni 'ylimani -zu weee nya! *-Ameni.

Pɔlv 'wubhlolu weli

²¹In -sa -Lagɔbhelia weee fu -Zezu Klisti 'wv. Na bhelia -wa -yɔ 'mi 'sɔ mia -seli, -maa -sa 'ya ain fu. ²²-Seli -Lagɔnyuma weee -yɔ nyumaa 'wlu-lapilunyɔ 'kadu *Sezaaa -budu zɔɔ lub-honvnya -sa ain fu.

²³Nu, Nyumaa -Kanyɔ -Zezu Klisti hwna ain 'nyu la.

'Sebhe Pɔlv 'paa Kolosu -nyuma yoo

-Lagonyuma mia Kolosugbe nukple, 'ma *Pɔlv 'paa 'sebhe ni yoo. ɔ mi -kaslv 'wu *Wlɔmv, 'bhie ɔ yia wee 'sebhe ni celt. Nu, Epaflasi 'bhua Kolosugbe nukple, -zugba nyuma mi -mɔ yoyogbu -sloluda, 'in ɔ yia Pɔlv 'dɪ -la. -Bha Pɔlv celta -Lagonyuma 'wu nu, -Zezu -wa -lu weee -Kanyɔ, 'in -a mneni -a 'ka gbu 'wubhu -we ka gbu -wa, ɔ ka -amiaa 'gbu tli.

Fusawelt

1 -Ami *Pɔlv, -ami -wa -Zezu *Klisti *tietienyɔ -Lagɔɔ dumagbu nya, in -yɔ -amiaa bheli Timotee sɔ celta da an 'wu. ²Amia, -amiaa bhelia, -wa mia -Lagonyuma nya Kolosugbe 'wu, -wa'a 'bhulva -Lagɔwelt -gv la, -a -sa an fu.

-Amiaa Dide -Lagɔ ɲwana an 'nyu la, 'in ɔ 'nye an 'wɔtɔtue -dlɔɔ.

Pɔlv paa -Lagɔ fuo Kolosuv -Lagonyumaa 'gbu

³-Amiaa -Kanyɔ -Zezu Klisti Dide -Lagɔ -a paa fuo amiaa 'gbu, 'in -a mi -Lagɔ bhubhoeda 'kɔmvu amiaa 'gbu. ⁴Sa a zua -Zezu Klisti dli -gv, 'in sa a -kalia -Lagonyuma weee zɛ, -a ka we 'nv. ⁵Nu, -li -zɔnv -we mia an wɔda yali, -we ka 'dɪ a 'nua we gwediluda ni, mv -wa -Lagɔwelt -zɔnv. We 'gbu a zua -Lagɔ dli 'wu, 'in a -kalia nyuma weee zɛ. ⁶Wee -Lagɔgbu -we mia an nyɪdɪ, 'in we yia 'bhue 'pa ni, we mi 'ya gbuzɔnv lenve nya lamnenida -dudv weee -gv. 'Yli -we nya wee -Lagɔgbu nynia amiaa -gbe tia ni, a ka we 'jiyibheli gbuzɔnv sa nu, -Lagɔ ka an 'nant 'wɔnv. ⁷-Amiaa jijli -tale Epaflasi, -ɔ -yɔ -an 'sɔ nua -Lagɔlubho ni, -ɔ mia Klisti lubhononyɔ tklu nya -an nyɪdɪ, mɔ -slolua we an. ⁸Zekalɪdɪ -we -Lagɔɔ Zuzu zua an 'wu, mɔ -salia we 'dɪ -an.

⁹We 'gbu, 'yli -we nya -a 'nua amiaa -gugbu ni, we 'bhv wee 'yli 'wu -a mi -Lagɔ bhubhoeda amiaa 'ɲni nya 'kɔmvu. -Lagɔ -a bhubhoea, ɔ 'ka ɔ dumagbu an 'kluslolu, 'in a 'ka we yibheli kpeen kpeen. Nu, Zuzu 'Pupa 'nye an gbuyilo -yɔ 'ylimnee. ¹⁰Amiaa nɔnɔbhv -ka 'sa we 'klu -Lagɔ 'yu, 'in a 'ka ɔ dudvnamanti weee. A 'ka 'bhue 'pa, 'in a 'ka gbuzɔnv -gbu weee lenv, amiaa -Lagɔ yibhelie 'ka -gɔwɔlaylimani. ¹¹-Lagɔ -a bhubhoea ni, ɔ 'temani an la -lu weee 'wu, ɔ 'tɪtɛ 'kadu -we -zia 'tɪtɛ weee 'wu nya, 'in a 'ka 'sa we lakpa 'kɔmvu, dltie nya. ¹²'In a 'ka Dide -Lagɔ fuo 'pa 'mvna nya. ɔ 'gbu, 'bɪ -we -Lagonyuma yia 'yɪa zli 'klu, we mi amiaa -nv nya. ¹³Nu, mɔ -saa -an nikpisee 'tɪtɛ kwɛɛ, 'in ɔ yia -an ɔ dumayuu nyumaa 'wɔlupɪtɛ zɔ kwa. ¹⁴ɔ Yu zitea -an 'wu, ɔ 'gbu -Lagɔ yia -amiaa gbonyuu 'wɔtɪ.

Klisti 'dɛ -yɔ ɔ lenvgbu

¹⁵Klisti -wa -Lagɔ wa'a 'yɪa -yɔɔ 'wɔwlv. Mɔ mia la tia lalalu weee 'yu. ¹⁶Nu, mɔ 'wu -Lagɔ nva yali -lu -yɔ dudv -gv -lu weee lɛ, -we wa yia -yɔ, 'in -we wa'a 'yɪa -yɔ klaa. 'ɲnumnikpe, 'wɔlupɪtɛ, 'tɪtɛ -yɔ se, mv weee -Lagɔ -laa la ɔ gbɛɛlv, 'in ɔ -yla. ¹⁷ɔ Klisti mi la -lu weee 'yu, 'in ɔ 'gbu -lu weee kikalia la. ¹⁸Sa 'wlu mia nyumɛɛ -kpabhiee -kanyɔ nya ni, 'sa ɔ mia *Leglizɪ 'wlu nya. Mɔ -wa 'yliyɔɔgagɛɛ gwediluda, mɔ -saa 'wu tɪtɪlunya glaa tiatia, 'in ɔ 'ka -lu weee 'yugalɪ. ¹⁹Nu, -Lagɔ 'yɪbha sa ɔ 'dɛ mia, ɔ 'Yu mi 'sa -kpɔ. ²⁰-Lagɔ 'yɪbha 'ya ɔ 'ka ɔ 'Yu 'wɔplɪli, 'in ɔ -yɔ ɔ lalalu weee 'ka 'wɔsuslolu. -Zezu tia, ɔ 'pɪɔn jitea *su -gv, we 'gbu, -Lagɔ yia 'wɔtɔtue -dlɔɔ wla yali -yɔ dudv -gv.

²¹Amia -wa mi bhaa 'lakpanya nya, 'in a mia -Lagɔɔ tɔnyuma nya amiaa 'wɔlɔkɔvɔn lapɔpɔlɪtɛ 'nyuu -yɔ amiaa gbonyuu lenvee 'gbu ni, ²²-slɛɛn, -Lagɔ ka an 'wɔsuslolu ɔ 'dɛ nya, -Zezuu nyume

kuu tlitlue lu. 'In a 'ka ɔ 'klu 'y'ligbe - mɔwɔlɔda, -zugba 'sla 'ni aun -yɔ -mi, a 'ni 'ɲni -yɔ -ka. ²³Nu, amiaa dɔluzɔve -tu 'wu gege, 'in we 'temani 'wu. -Lagɔgbu -we a dia dli 'wu, a 'na vlali we gwe -ni. Wee -Lagɔgbu -we a -ka bhaa 'nu, wa gbaa dudugv -nyuma weee -yla, we lubhonunyo -ami Pɔlv -zea.

Pɔlv mi ɔ -Lagɔlubhoo gbu gbada

²⁴-Sleen, stada un mia da amiaa 'gbu ni, un mi we 'muna 'wu. Nu, Klisu stase tɔlua -tua lu ni, 'mu un mia gbalida nanuv kuu stase nya, ɔ ku -kpabhie -we wee *Leglizi -miaa 'gbu. ²⁵-Ami, un ka *Leglizi lubhonunyo -ze. -Lagɔ -saa -bha 'mi, un 'ka aun glaa ɔ lubho nu, 'in un 'ka ɔ gbu aun -yla gba kpeen kpeen. ²⁶-Lagɔɔ zizelu 'kadu -ka bhaa -benyi -mi, nu, 'mu -Lagɔ -saa -sleen 'bhle ɔ -mɔwɔlɔnya -yla. ²⁷Nu, 'ma -Lagɔ 'yibhaa ɔ 'ka wa ɔ 'ɲnumni -zizelu 'kadu 'klus-lolu. Nyuma -wa 'nia *Zuifuv 'gbu, ɔ yia ɔ zizelu 'bhlesa. Wee zizeluu ji nu: Klisu mi aun 'wu, 'in a -yi sa we 'ji nu, a ka 'bi -Lagɔɔ 'ɲnumnie 'kadu 'wu.

²⁸ɔ Klisu gbu -a mia da gbada nyuma weee -yla, wa gbu -yla lapalie -yɔ wa gbuslolue nya, gbuyilo bhabha nya, 'in ɔ -ka -mi ɔ 'ka -mɔwɔlɔnyɔ -ze -Lagɔ 'yu, Klisu 'wu. ²⁹We 'gbu, Klisu 'tite 'kadu -we mia 'mi 'wu lubho nuda, we nya na nua lubho, 'in na gva la.

2 Nu, un 'yibha a yibheli we 'ji nu, ama klaa, Laodisee -Lagonyuma -yɔ nyuma weee -wa 'nia -slɔ 'mi 'yi wa 'yli nya, amiaa 'gbu un mia da lagɔda. Tu 'kadu -wa! ²In -ka 'sa nuda -mi ni, -zugba un 'yibha wa 'temani dli, wa kikalɔ ze, 'in wa 'ka nyume -bhlo -ze. 'In wa 'ka 'ylimna bhabha, 'in wa 'ka -Lagɔɔ zizelu yibheli kpeen kpeen. Wee zizelu mia, mu -wa Klisu. ³Gbuyilo -yɔ -luyiloo 'ɲnumnie weee bhva -Lagɔɔ -gbe, mɔ 'wu we mia zizada.

⁴-We na gbaa da aun -yla ni, nyuma yi aun 'yloogblu lasali -dawliweli nyaa gbu -wa. ⁵Nu, na 'debhie -gbolu 'ni aun glaa -mi ni, na dli -yɔ aun 'sɔ mi. Amiaa lenug-bunya mia 'cece, 'in a zua Klisu dli -gu gege ni, un -ka we -yɔyɔda -mi, na dli meni.

Dɔluzɔve -we ka gbu wa -slolua aun ni, a -tu we -gu gege

⁶Nu, sa a 'ɲwnua -Zezu Klisu gbu -yɔ amiaa -Kanyɔ nya ni, a nɔ 'sa ɔ 'wu. ⁷Dɔluzɔve -we ka gbu wa -slolua aun ni, a -tu we -gu gege. A -ka somi -Zezu Klisu 'wu. ɔ mi -buduu gwe nya: a -tu 'y'li-manɔda ɔ -gu. A 'pa 'y'li weee nya -Lagɔ fuo, -we weee ɔ nua aun -yla lee 'gbu.

⁸A zu amiaa 'de 'y'liyo, nu, nyume yabhlogbɔɔ 'na 'pali aun yo -yɔ weli -kpɔaa lubhu 'ɲwe -ni. -We -wa dudugv -nyumaa gbuslolue ni, dudugv 'titenyaa -gbe we bhva, nu, we'e 'bhv Klisu -gbe.

⁹-We weee mia -Lagɔ 'wu, Klisu ɔ -zea nyume ni, mɔ 'wu we 'de weee -dɔlɔ la. ¹⁰A ka -lu weee 'yi ɔ 'wu, mɔ -wa 'tite weee -yɔ se weee 'wlulapɔlɔnyɔ.

¹¹'In 'ya ni, Klisu 'wu wa 'paa aun kni 'wu, nyume sɔ 'ni we lenv, nu, Klisu nyume kni 'wɔpapie mia, -we saa nyume ɔ lenugbu 'cin 'bi, mu -wa. ¹²Sa a -yɔ Klisu 'sɔ tɔla amiaa batizee batizee lu, 'sa wa 'bhlua aun ɔ nya. 'In -Lagɔ yia a -yɔ ɔ 'sɔ 'wɔbhu tlɔlɔnya glaa, dli -we a zua -Lagɔɔ 'tite -gɔv 'gbu. Wee 'tite nya -Lagɔ 'bhua Klisu 'wu tlɔlɔnya glaa. ¹³A ka zɔme 'y'liyɔga -tlɔlɔ tɔ, amiaa gbonyii -yɔ kni a 'nia 'wu -mu 'gbu. Nu, -sleen, -Lagɔ ka a -yɔ Klisu 'sɔ 'y'liyɔgagie 'nye, 'in ɔ yia -amiaa gbonyuu weee 'wɔv. ¹⁴Tite -we mia celɔda 'sebhe -gu, -we dia -aun 'gbu 'wlu ni, -Lagɔ ka we lamumni, 'in ɔ yia we lasa, we lakɔlɔve nya -Zezuu *su -gu. ¹⁵Zuzu 'nyii -we kaa nyumaa 'wlu-lapɔlɔ -yɔ senya ni, wee su -gu -Lagɔ -saa we 'tite kwee. ɔ ka we lu, 'in ɔ yia we -zejila 'wu wleli -kasɔlɔnyuma 'bhisa.

¹⁶We 'bhu -zeen 'wu, -we a lia, -we a maa, 'fetu 'yli, 'cu lolu -yo *Nyapeylu 'gbu, nyume yabhlogbo 'na 'bhulu amiaa -yogbu 'wu we 'gbu -ni. ¹⁷-We mia da weee, -li -we yia yia, we zuzu -wa. We 'ni we 'debbie -gbolu. Nu, Klisti -wa we 'debbie -gbolu. ¹⁸Nu, nyume -o -ka o 'de 'wuti 'kienyi -dawli sa, 'in o -ka ain -yla gba nu, a bubo -Lagoo 'anzinya, a 'na njw-nunu we -yo -ni. Nyume -o -ka 'sa nu ni, o 'ka amiaa 'penie -gusaa gbu -wa. Nu, -moo 'sasokpa -nyume mia, -we -nya yia o 'yli -gu, 'mu o tolva dli, 'in o yilimantia o 'de, 'in o pupalta 'wlukvon la dudugu -nyuma 'bhisa. ¹⁹Nu, Klisti -o -wa wlu, o'o ne -moo -yola. Klistu 'gbu ku lia 'nanuu, 'in 'kvanya -yo tolunya mimnia 'wu. Sa -Lago 'yibhaa, 'in ku yilimant 'saa.

A ka tli, 'in a yia 'yliyogagie lolu 'yi Klisti nya

²⁰A ka tli Klisti nya, 'in o yia ain duduguu 'titenya kwee -sa. 'In lee ka 'gbu, -we bhua dudugu -nyumaa -gbe, a nu we lea? Cun, lee ka 'gbu a tide nyuma 'yi, 'in wa palt ain -yla sanee -sukpa -titea, ²¹'in wa gba: «-In 'na 'bhulu we 'wu -nu», «-In 'na 'yili we nwe -nu», 'in «-In 'na zulu we kwe -nia»? ²²Nu, wee titenya -muni mia, -we -wa 'plupli -li, -we 'kaa labhu, we gbu we gbaa. Dudugu -nyumaa gbus-lolu so -yo wa titenya -wa. ²³Gbusonuu -wa, titenya -muni 'wlu gbuyilo nyuma 'yiliya 'wu, we -yo wa -Lagoo bubo -so bhua dudugu -nyumaa -gbe. Wa tia wa 'de 'wu 'kienyi -dawli sa, 'in wa palt wa ku 'klyte 'wu. Nu, we 'ni -lu yabhlogbo nya -mi, we 'ni mnene we 'ka -amiaa dli 'nyuu lenugbu -ain 'bi -sa.

3 A ka titlie lu 'wuso, 'in a yia 'yliyogagie luyi Klisti nya, we 'gbu, a titali yali -lii da, mo Klisti -dia -Lagoo lilisolu la. ²Amiaa dli -tu yali -li -yla, amiaa dli

'na -tulv dudv -gu -li -yla -ni. ³Nu, a ka tli -nya, 'in amiaa 'yliyogagie mi zizada Klistu -gbe -Lago 'wu. ⁴Klisti -wa amiaa 'yliyogagie tuklu, zli o yia 'bhlewba, we zli a -yo o 'so wba 'bhle, 'in o 'gnumnie zea amiaa -nu 'ya.

'Wlowlue lolu -Zezu Klisti 'wu

⁵We 'dee 'gbu, gbunya mia ain 'wu, -we -wa dudv -guv -nu, a 'bhu we 'bi. Sab-hisa: mutnugbu klaa, pvinplagbuu lenue klaa, zubbali gbuu 'tu klaa, dli 'nyuu -lii 'wunyninyie klaa, we -yo lekli. (Nu, lekli mia ni, yoyolagonyaa bubue -wa.)

⁶Wee gbunyii -muni 'gbu, -Lagoo 'ce 'kaa nyuma -wa'a zva -Lago 'nujwe bhutu.

⁷Nu, bhla -we nya a mia wee gbunyii -muni lu ni, 'sa a nua -nya.

⁸Nu, -sleen, 'cepapie klaa, nyume 'cedlalte -yo nukplee 'ylinyuno mia, a vla we gwe. Nyumee velivete -yo weli 'nyuu 'na 'tlalt ain njwee -ni. ⁹A 'na 'tub-hulu -tubhulu yo -yla -ni, amia -wa 'bhua amiaa -mimiso 'cun -yo we lenugbu 'nyii 'bi. ¹⁰Nu, a ka nyume lolu -ze. 'In nyume -lolu bhitia 'komuu, o 'ka o lala -Lagoo 'wuwlu -ze. 'In o 'ka 'ya -Lago yibheli kpeen kpeen. ¹¹Nu, nyume -o 'nia Zuifu klaa, -o -wa Zuifu klaa, -o mia kni 'wu klaa, -o 'nia kni 'wu -mi klaa, yiyinyo klaa, titinanyo^f klaa, gaylo -yo -o 'nia gaylo klaa, wa 'ni -seli -mi. Nu, Klisti mi we 'de weee nya, 'in o mia -a 'de weee 'wu.

¹²-Lago ka -bha ain -sa, o 'yibha a -ze o 'dee nyuma -kpo, o -kalt amiaa ze. We 'gbu a -ka nyazidli, a -ka 'nandli, a ti amiaa 'de 'wu 'kienyi, a -ka dli -dloo, 'in a -ka dltie. ¹³A bibeli -yo, 'in 'yabhlo -ka o -libheyi -yo 'ce 'pali -we o nua o -yla lee 'gbu ni, a titli -yogbu 'wu. Sa -bhlokpade Klisti tia amiaa -yogbu 'wu ni, amia titli 'ya 'sa -yogbu 'wu. ¹⁴We 'de weee 'wlu ni,

^f3:11 Gleki nee «Siti -nyume». Siti -nyumaa dudv mia, -mo tlulu la bhabha, 'in wa laa wa titinanya.

a kikalı ze. Nyumee zekalidli mı amıaa nyollıkpe nya teın: mı zelta aın nyume -bhlo. ¹⁵ Klisu 'wututue -dlɔɔ, -we ka 'gbu -Lagɔ yia aın la, a 'ka ku -bhlo -ze ni, wee 'wututue -dlɔɔ 'bhu amıaa dli weee 'wu, we 'ka we -ka. 'In a 'pa -Lagɔ fuo 'yli weee nya. ¹⁶ Nu, Klisu weli -mı aın nyidi duun e. A suslolu gbu, 'in a pupalı gbu -yla la, gbuyilo nya. A 'pa -Lagɔ fuo, a bhli ɔ 'ɲnumni -lɔɔ, -we mıa Luusebhe 'wu. A gbalı ɔ, a bhli ɔ luv weee, -we ɔ Zuzu 'Pupa zva aın 'wu, 'munadli nya. ¹⁷ -We weee a nua le, 'in -we weee a gbaa, we -mı Nyumaa -Kanyɔ -Zezuu 'ɲni nya. A 'plıɔ ɔ gbegbeın, 'in a 'ka Dide -Lagɔ fuo 'pa.

-Lagonyumaa -glıgbɔ 'yli gbu

¹⁸ Yıkwɔɲwɔni, -ɔ -ka -mı ɔ zu ɔ 'lowli 'nɔɲwe, 'sa we mıa Nyumaa -Kanyɔ 'yliya 'wu.

¹⁹ ɲwɔni 'lowlia, -ɔ -ka -mı ɔ -kalı ɔ 'ɲwɔɔ ze, ɔ 'na 'sulu ɔ 'klu -yɔ -ni.

²⁰ 'Yua, a zu amıaa didea 'nɔɲwe gbu weee 'wu, mı nana Nyumaa -Kanyɔ dɔdɔ.

²¹ 'Yuaa didea, a 'na -lalı amıaa 'yua 'cedlɔ -ni, we yi wa 'kwayli lawla.

²² Galı, a zu amıaa -cian 'nɔɲwe -seli dɔdɔ -gu, gbu weee 'wu. We 'na -zeli wa 'yibadı -bhlo -ni, we yi 'wlv nee nyuma a mı 'ylimanıda. Nu, a zu wa 'nɔɲwe dli -zɔnɔ nya, Nyumaa -Kanyɔɔ sɔsɔdli a kaaa 'gbu. ²³ We yi lee -lubho -ze, a nu we dli weee nya, nee Nyumaa -Kanyɔɔ lubho a mı nuda, a 'na 'yılı we nyumaa -nɔ 'bhisa -ni. ²⁴ A yibheli we 'ji nu, Nyumaa -Kanyɔ yia aın 'penıa. 'In zuzɔnɔnya ɔ zva la amıaa -nɔ nya, a 'ka we 'yi. Nu, Nyumaa -Kanyɔ -Zezu Klisu lubho a mı nuda. ²⁵ Nyume -ɔ nua gbonyuu le, we 'penıe ɔ yia gbonyuu nya. Nu, -Lagɔ'ɔ gbızı nyuma 'wu.

4 Amıa nyumaa -cian, a zu amıaa galı 'nanuv, 'in a nu -we mıa tiklu le wa

-yla. A yibheli we 'ji nu, amıa ka 'ya -Kanyɔ yalı.

'Dızoweli

² A -tu -Lagɔ bhuhhoeda 'kɔmuv, amıaa dli -tu -gada, 'in a 'ka -Lagɔ fuo 'pada -tu 'yılı weee nya. ³ A bhuhhoe 'ya -Lagɔ -amıanuv 'gbu -nya, 'in -Lagɔ 'ka -aın 'yoo 'nye, -a 'ka ɔ gbu gba nyuma -yla. Klisu gbu mıa zizeda, -a mneni -a 'ka we gba, we 'gbu in mıa -seli -kaslu 'wu. ⁴ A bhuhhoe -Lagɔ, 'in sa in 'kaa we -slolu, in 'ka 'sa we gba kpeın kpeın.

⁵ A zu amıaa nɔnɔbhı 'yılıyɔ, -wa 'nıa -Lagɔ 'wu -mı gbegbeın, gbuyilo sa. Bhla -we -Lagɔ nyea aın wa nya ni, a 'na -nyumɔnɔ we la -ni. ⁶ Amıaa ɲwee weli -mı tiklu 'yılı weee nya, we -mı gumu 'bhisa, 'in a yibheli nyuma -yla gbuu 'bıgupalı sa 'nanuv.

Fusaweli 'wobhlolunu

⁷ -Amıaa bheli -zɔnɔ Tisiki, -ɔ mıa lub-honɔnyɔ tiklu nya, -ɔ na -yɔ ɔ nua Nyumaa -Kanyɔɔ lubho, mɔ yia aın -yla na -gbe -gbu weee gbaa. ⁸ Na 'dee 'yibadı in tiea ɔ amıaa -gbe, a 'ka -amıaa -gbe gbu yibheli, 'in ɔ 'ka amıaa dli latemanı. ⁹ Tisiki -yɔ amıaa 'yibha 'yibha -bheli tiklu Onezimu in tiea da aın 'wu, 'in wa 'ka -we weee mıa -seli 'plıda -amıaa -gbe aın -yla gba.

¹⁰ Alisitaku in -yɔ ɔ 'sɔ mıa -kaslu 'wu ni, ɔ nee, ɔ -sa aın fı. We -yɔ 'ya Banbasu didee bheliı 'yu Maliki, -ɔ ka gbu wa gbaa aın -yla ni, ɔ -ka amıaa -gbe mı, a kpa ɔ 'nanuv. ¹¹ -Zezu -ɔ wa laa Zutusı sa 'yaa aın fı. -Zuıfu -wa -zea -Lagonyuma glaa, waa nyuma ta -manı -bhlogbɔɔ nya na nua *-Lagɔɔ nyumaa 'wlulapılı -lubho. Ma paa 'mı 'kwayli.

¹² Epaflası -ɔ -wa amıaa -zɔɔ -bheli ni, ɔ nee, ɔ -sa aın fı. -Zezu Klisu lub-honɔnyɔɔ 'zaylı ɔ -mıa: 'kɔmuv, ɔ mı laguda, -zugba ɔ bhuhhoe -Lagɔ amıaa 'gbu. ɔ 'yibha a -tu -Lagonyuma genyii -

yo -wa swan la nya -Lago 'yu, 'in a 'ka o dumagbu lenu 'yili weee nya. ¹³In mneni in 'ka o daa gba ni, amia klaa, Laodisee -yo Ielapolist -nyumaa 'gbu, o mi siada. ¹⁴-Dotlwo -yu Luki -o ka ze -a -kalia bhabha, o -yo Demasi 'so nee wa -sa ain fu.

¹⁵Amiaa bhelia -yo amiaa bhobaa mia Laodisee, a -sa wa fu, we -yo Nefaa -yo *leglizu -we gbelia 'wlu o -budu zo.

¹⁶Nu, a -ka 'mu 'sebhe ni zeli amiaa -gbe ni, a 'pa we yoo Laodisee leglizu -

gbe. 'In wa 'ka 'ya we zeli -maa nyidi. 'In -we in 'paa Laodisee -nyuma yoo, we -ka amiaa -gbe nyini, amia zeli 'ya -muu.

¹⁷A 'tulu Alisipu nu, o zu o 'de 'yiliyo, Nyumaa -Kanyoo lubho -we ka 'gba wa dia o 'wlu, o 'ka we nu tiklu.

¹⁸-Ami Polu mia -sleen da fusaweli -mini celida na 'dee so nya: in -sa ain fu. A 'na dlulu -ni, nu, in mi -kaslu 'wu -ni.

-Lagoo 'nanidli -yo ain -mi.

Tia -sebhē Pōlu 'paa Tesaloniki -nyuma yoo

-Lagonyuma -wa mia Tesalonikigbe nukple, 'ma *Pōlu 'paa 'sebhē ni yoo. Pōlu ka wee 'gbe nukple mni, 'in ɔ 'ni mneni ɔ 'ka -mɔ -tu, *Zuifnya ka ɔ -yɔwɔsɔlɔs 'gbu. 'Sebhē ni ɔ 'paa -mɔ -Lagonyuma yoo, ɔ 'ka -maa -yla -Lagoweli 'ji gba kpɛɛn kpɛɛn, 'in sa -Lagonyuma 'kaa nɔ, ɔ 'ka we wa -slolu.

Pōlu -saa Tesaloniki -nyuma fu

1 -Ami *Pōlu celta 'sebhē ni, we -yɔ Silasi -yɔ Timotee 'sɔ. Amia, *leglizi -we mia Tesaloniki, Dide -Lagɔ -yɔ Nyi-maa -Kanyɔ -Zezu *Klisu sɔ nya, amia -a celta 'wu.

-Lagɔ ŋwana aun 'nyu la, 'in ɔ 'nye aun 'wutvute -dlɔɔ.^{§§}

-We Tesaloniki -nyuma nua le

²'Yli weee nya, -a paa -Lagɔ fuo amiaa 'gbu. Nu, -a -ka -Lagɔ bhuhhoeda -mi, -amiaa dli 'i 'bhu aun -gu. ³-We a nua le, amiaa dli mi -Zezu -gɔs 'gbu, we -yɔ lubho a nua, a -kalti -Zezuu zɛɛ 'gbu, a 'ni -amiaa -Kanyɔ -Zezu dliɔzuzue 'yitidee 'gbu, -a -ka -Lagɔ bhuhhoeda -mi, we 'de weee mi -amiaa dli zɔ. ⁴-Amiaa bhelia, -a -yi we 'ji nu, -Lagɔ -kalti amiaa ze, 'in ɔ yia -bha aun -sa, a 'ka ɔ -nu -ze. ⁵-We ka gbu -wa, -Lagɔgbu -a gbaa aun -yla 'tute nya, 'in Zuzu 'Pupa yia -aun 'wusa, a -yi we 'ji nu, -we -a gba gbuzɔnu -wa. We 'ni gbagbaweli 'dekpva. Nu, a yibheli we 'ji, -a -yɔ aun 'sɔ mia, a ka -amiaa nɔnɔbhv 'yi, amiaa zuzɔnu 'yiyee 'gbu -a yi 'saa nu. ⁶Nu, amia, a ka -aun 'tideli, -a -yɔ -

amiaa -Kanyɔ. Da a mia siada bhabha, 'in a yia -Lagoweli 'wɔŋwnu 'muna nya. Wee 'muna mia, Zuzu 'Pupa wlaa we. ⁷-Sleɛn amiaa nɔnɔbhv tiklu Masedvani -yɔ Akaii -Lagonyuma mia nɔda.* ⁸Nu, -Lagoweli 'bhva amiaa -gbe, 'in we yia da weee lamneni. We 'ni Masedvani -yɔ Akai -bhlogbɔɔ, nu, amiaa -Lagɔ dliɔzuzuee 'di ka da weee lamneni. -We ka 'gbu -a 'kaa we gba -tapa, we 'ni -mi. ⁹-A mnia amiaa -gbe, sa a kpa -aun, 'in su a telta -we -zea amiaa -lagɔ, sa a 'bhva we 'b, 'in a yia -Lagɔ -gbe 'bhiti, -ɔ -wa 'yliyɔga -Lagɔ, -Lagɔ -zɔnu, nyuma weee mi we gbada. ¹⁰-Lagɔ mia, ɔ 'Yu a mia wuda, -ɔ 'kaa yalti 'bhu, mɔ -wa -Lagɔ 'Yu -Zezu. 'Mɔ, -Lagɔ -sɔlva tɔtlunya glaa 'wu, 'in ɔ 'ka -aun -Lagɔ 'ce -we cipaa 'wusa.

-We Pōlu nua le Tesaloniki

2 -Amiaa bhelia, amiaa 'de -yi we 'ji nu, we 'ni bhe -a mni amiaa -gbe.† ²'In, a -yi 'ya we 'ji nu, wa ka -aun kpa 'nyumɛɛ, wa ka -aun veli Filipugbe 'wu. Da nyuma -sɔlva -aun -yɔ 'wu, 'in -Lagɔ yia -aun 'kvayli 'pa -bhlokpade -a 'ka wee -Lagɔgbu gba. ³Da -a mia aun 'dizuda, -a 'ni yotobhu. Dli -zɔnu nya -a gbaa we. -A 'ni nyumɛ -dawli 'wunu. ⁴Nu, we 'ni 'sa -mi, sa -Lagɔ 'yubhaa, 'sa -a gbaa we. -We ka gbu -wa, -Lagɔ ka -aun layla, 'in ɔ yia -amiaa gbu -yɔŋwnu, -a 'ka ɔ gbu gba. -A 'ni nyumaa dɔɔnamanatee datalɔda -mi, nu, we 'ni 'sa -mi. -Lagɔ dɔɔnamanatee da -a taha. ɔɔ -Lagɔ mia, mɔ sisalta -amiaa dli -yɔ. ⁵A -yi we 'ji nu, we 'ni ŋwɛɛ 'nunt nya -a gba aun -yla, 'in -Lagɔ mi -amiaa gbudayinyɔ nya. We 'ni amiaa kwɛɛ -luu datatee 'gbu -a yi we gba. ⁶Amia klaa, nyuma -putu klaa, -a 'ni

§§1:1 Nu, a zeli -Zezuu tietienyaa lenugbunya 15.22 'in a 'ka Silasi -gugbu 'wolanu. Timotee -nu mia, a zeli Lenugbunya 16.1. Tesalonikigbe mia, mu -wa 'gbe 'kadu Glest -dudu -gu. 'Mu wa laa -sleɛn Saloniki (Lenugbunya 17.1-9).

*1:7 Nu, Masedvani, Wlɔmu -dudu -wa bha, -sleɛn, Glest -dudu kibhe -wa. Akai, Glest -dudu kibhe -putu -wa.

†2:1 A zeli -Zezuu tietienyaa lenugbunya 16.19-24; 17.1-9

nyuma nyume yabhlogbɔɔ 'ka -amtaa 'ɲni -mɲni. -A mneni yaa -a 'ka nyuma 'kadɪ zɛ aun glaa, -we ka gbu -wa, -Zezu Klisu tietienya -a -mia. ⁷Nu, we 'ni 'sa -mi. -A mi aun glaa -dlɔɔ nɛɛ 'ɲwɔɔ -ɔ mi ɔ 'yu kwe -yɔlatitlida. ⁸-A 'ni aun 'yibha -se, 'in -a 'ni -Lagɔweli -bhlogbɔɔ aun 'nye, nu, -amtaa 'de -a wlaa. -We ka gbu -wa, a ka -aun dɔdɔ namanɪ -slɛn. ⁹-Amtaa bhe-
lia, sa -a nua lubho, zluo, sabɔo, -a mi lubho 'wɔ -mɔv yi 'wlv nu, -a -tu nyume yabhlogbɔɔ sɔ nya.

¹⁰Amia, a -yɔ -Lagɔ 'sɔ mi -amtaa gbu-dayunya nya. -We -a nua lɛ, -Lagɔnyuma 'yu, we mi tuklu, we 'ni gbunyuu lv -ka. Nyume yabhlogbɔɔ 'ni mneni ɔ 'ka -aun gbu dli. ¹¹A -yi we 'ji nu, sa dide kpaa ɔ 'yua, 'sa -a kpaa aun -bhlo -bhlo. ¹²-A 'paa aun 'kvayli, 'in -a yia aun -belv -yɔpali. 'Yli weee nya -a slolua aun, a 'ka amtaa lenvgbu 'bhiti, we 'ka -Lagɔɔ dumagbu -ze. ɔɔ -Lagɔ laa aun, 'in nyuma -wa 'wlv ɔ pɪtia la, a 'ka wa glaa -mi. 'ln a 'ka ɔ 'ɲnɪmɪe 'yi.

¹³-Lagɔ -a pa 'yaa fuo 'yli weee nya. -We ka gbu -wa, da -a gbaa aun -yla -Lagɔweli, a ka we yukwli pulv. A 'ni we -yɔɲwɪ nyumaa weli 'bhisa, -Lagɔweli 'bhisa a ɲwnua we -yɔ. 'Mv we -mia gbuzɔɔv nya. 'Sa wee weli nua lubho -wa zva -Lagɔ dli -gv, wa dli zɔ. ¹⁴-Amtaa bhelia, gbu -we ylia Zudee -leglizinya -we mia -Zezu Klisu -nv nya, wee gbu -bhlokpade ylia aun. Sa Zuifu siala Zudee -leglizinya, 'sa amtaa -zɔɔ -bhelia siala aun. ¹⁵Waa Zuifu, wa ka *-Lagɔgbv -falpanya 'bha, 'in wa yia -amtaa -Kanyɔ -Zezu 'bha, 'in wa yia aun 'klye 'wɔ-palia mni. Wa 'ni -Lagɔ dɔdɔ nani, nyuma weee tɔnyuma wa -mia.[‡] ¹⁶Wa 'yibha wa 'ka yaa -aun 'yoo -kɔlv -a yi nyuma -wa 'nia Zuifu -yla -Lagɔgbv gba. Gbunyuu

wa nua lɛ, sanɛɛ wa yelia we -gv. We 'wlv lapalɪda, 'in -Lagɔɔ 'ce yia wa yli.

Tesaloniki -nyumaa tu bhaa Pɔlv

¹⁷-We mia -amtaa -nv nya, mv -wa nu, bhelia, we 'yli 'sɔlɛ ka 'pli. -A tia -bha aun, -amtaa 'yli ka aun -yɔbhv, nu, -amtaa dli mi aun -gv, 'in amtaa 'tv mi -aun 'bhada, 'in -a yia 'kli 'yi, -a 'ka aun 'yi. ¹⁸-A 'yibha -a 'ka amtaa -gbe lɔmni. -Ami Pɔlv, we 'ni -zakpa -bhlogbɔɔ in ylati amtaa -gbeɛ mɲmɪe la. Nu, *-Saatan ka -aun 'yoo -kɔlv. ¹⁹-We ka 'gbv -a 'yibhaa -a 'ka aun 'yi, mv -wa nu, da -amtaa -Kanyɔ -Zezu Klisu -ka lɔvi ni, -mama ka 'gbv -a 'ka dli zɔ ɔ 'yua? -Mama ka 'gbv -a 'ka 'muna lia? Nyɔɔ slolu we nu, -a ka gbu weee 'wlvbha? Amia -wa, we 'ni nyuma -putu. ²⁰Gbuzɔɔv -wa. -Wa laa -aun 'muna 'wv, -wa mia -amtaa 'ɲnɪmɪe nya, amia -wa.

3 -Slɛn, amtaa 'tv ka -aun 'bha bhabha. We 'deɛ 'gbv, -a yia weli bhli nu, na 'debhlo -tu Atɛni.[¶]

²'ln -a yia -amtaa bheli Timotee tie, -ɔ -yɔ -aun 'sɔ nua -Lagɔlubho, 'in -ɔ gbaa -Zezu Klisu gbu. 'Mɔ -a tiea amtaa -gbe, ɔ 'ka aun 'kvayli 'pa, 'in ɔ 'ka aun latemanɪ -Lagɔɔ dliɔzuzvɛ 'wv, ³-mɔv yi 'wlv nu, stasie -we mia -aun yliɪda, we yi -aun glaa nyume yabhlogbɔɔ lazuklu. Amtaa 'de -yi we 'ji nu, -Lagɔ ka ɲwɪ we 'sasɔkpa -stasie 'ka -aun yli. ⁴Da -a mia -slɔ aun kwesi, 'in we stasie 'nia -slɔ aun yli, -a ka aun -yla gba nu, -a 'de weee wa yia stalia. A -yi we 'ji nu, gbuzɔɔv -wa, 'sa we 'pɪtia sa. ⁵We 'gbv in 'ni mneni in 'ka we -gv ladi, 'in in yia Timotee tie, sa amtaa dli mia -Lagɔ -gv, ɔ 'ka we -yɔyi. ln ka nyano nv, -ami nɛɛ yaa 'sa -Saatan yia aun laylaa, 'in -amtaa lubho 'ka 'wɔtv bhe.

⁶Nu, -slɛn, Timotee ka amtaa -gbe 'bhv, 'in ɔ yia lɔmni, 'in ɔ yia amtaa 'di

[‡]2:15 A zɛli -Zezuu tietienyaa lenvgbunya 9.22-29; 13.45, 50; 14.2, 5, 19; 17.5, 13; 18.12

[¶]3:1 A zɛli -Zezuu tietienyaa lenvgbunya 17.15

'nanu -aun -sali. Sa amiaa dli mia -Lago -gu, 'in sa a kikalta ze, c nee nu, 'yli weee nya, amiaa dli mi -aun -gu 'muna nya. Sa -a 'yibhaa -a 'ka aun 'yi, 'sa -amiaa 'yiyiee 'tu bhaa aun.^{8,7} Sa -bhlokpade, amiaa gbu ka -aun 'kuayli 'pa staste -yo -yokali gbu nyidi. -We 'paa -aun 'kua 'yli, mu -wa amiaa dli mi -Lago -gu.⁸ -Sleen, a ka -Lagobu lakpa -klii 'gbu, we ka -amiaa pue.⁹ 'Muna a laa -aun -Lago 'yu. We 'gbu, sa -a 'kaa -sleen -Lago fuo 'pa, we 'ni -mi.¹⁰ Zltoo, saboo, -a mi -Lago bhuhhoeda bhabha, c 'ka -aun 'yoo 'nye, -a 'ka 'wugbeli, 'in -we a 'nia 'wulanu, a 'ka we -aun -slolu, 'in we 'ka amiaa dli -gupali.

¹¹ Nu, -amiaa Dide -Lagoc 'debbie -gbolu -yo -amiaa -Kanyo -Zezu -sa -amiaa 'yoo, -a 'ka aun 'yia mni.¹² -Amiaa -Kanyo nu le, sa -a -kalia amiaa ze dli weee nya, a 'ka 'sa zekukali, 'in a 'ka 'sa nyuma weee zekali.¹³ Sane c yia amiaa dli late-manta, 'in 'yli -we nya -amiaa -Kanyo -Zezu 'kaa yi, c -yo c -mowlnyia 'so, a 'ka -mi tiklu, a yi gbu 'wlu -ka -amiaa Dide -Lago 'yu. [*-Ament.]

Amiaa nɔnɔbhu -we nania -Lago dɔdɔ, mu ni

4 -Sleen, -amiaa bhelia, sa a 'kaa nɔ, 'in a 'kaa -Lago dɔdɔ namani, a ka we yibheli -amiaa -gbe. Gbuɔnɔ -wa. 'Sa a mia nɔda. Nu, amia -a palia zukpa bhabha -amiaa -Kanyo -Zezu Klisu 'ɲni nya, a nu we le -tapa.² -Amiaa -Kanyo -Zezuu -gugbu -a slolua aun, amiaa 'de -yi we -sleen.³ -We -Lago 'yibhaa mu -wa nu, a -mi tiklu, a -yo 'ɲwni -putu -yo nukpasu -putu 'na -dili -budu 'wu -ni.⁴ A 'de weee glaa, -mɔmɔ -ka -mi, c yibheli c 'ɲwnɔ -kwa sa sa tiklu, wa yi aun 'ɲni sa.^{**}

⁵ Amiaa 'ɲwni latali dli 'na -zili aun ɲwe la -ni, 'lakpanya -wa 'nia -Lago -yi 'bhisa.⁶ Nyume yabhlogbɔc 'na nɔnu c -libheyi gbunyuu 'wluo -ni. C 'na nɔnu c -dawli 'wu -ni. -A ka 'cin gbu ni aun -yla gba 'klu 'cici nya. Nu, -wa -ka 'sasukpa -gbu ni lenu, -Lago yia wa -kaslu 'wupaa.⁷ We 'ni nyume -putu nya -budu 'wodidtee 'gbu, -Lago yi -aun la. -A 'ka -mi tiklu 'gbu c yia aun la.⁸ -We ka gbu -wa, nyume c 'ni wee gbu ni -yoɲwnu, we 'ni nyume c -sa kwnɛɛ, -Lago c 'nye aun c Zuzu 'Pupa, 'mɔ c -saa kwnɛɛ.

⁹ We -ka amiaa bheliaa zekali gbu, weli -we in 'kaa we 'bigupali, we 'ni -mi. Nu, sa a 'kaa amiaa bheliaa zekali, -Lago ka we amiaa 'de -slolu.¹⁰ 'Sa -bhlokpade, -amiaa bhelia -wa mia Masedvanti -dɔdɔ weee -gu, a -kalia wa ze. Nu, bhelia, amiaa zukpa -wa, a kpa we la -kli.¹¹ -We -a 'kaa amiaa dli zɔ zɔ, mu -wa nu, a -mi -dlɔc, a 'na plali amiaa -limaa gbu 'wu -ni. A nu amiaa 'deɛ lubho. -A ka 'cin we aun -yla gba.¹² A -ka 'sa nu ni, -wa 'nia -Lago -yi, 'in wa zua aun 'nɔɲwe, 'in a 'na 'ka nyume -putuu kwe nya -mi.

-Zezuu yiyigbu

¹³ -Sleen, bhelia -wa 'mua 'yli, -a 'yibha nu, a yibheli wa -gugbu, amiaa dli yi sumani, -wa 'nia -Lago dli -gu zɔ 'bhisa.¹⁴ -Amia dli 'wu nu, -Zezu ka tli, 'in c yia 'wɔcɔ, we mi 'ya -amia dli 'wu nu, -wa 'mua 'yli, 'in wa dli mia -Zezu -gu, -Lago yia wa 'wɔsɔlva wa -yo -Zezu 'sɔ.¹⁵ -We Nyumaa -Kanyo -slolua -aun, 'in -a yia we aun -yla gba, mu -wa nu, da Nyumaa -Kanyo -ka yi, -amia -gaa da 'yiliyɔ, -a 'na 'ka tɪtɪlnya 'yugali.¹⁶ -Lago yia we ɲwe -gu -saa, 'in 'anzunyaa -kanyo 'ka 'wukpt. Nyuma yia -Lagoc legle 'nva, tɔun, Nyumaa -Kanyoc 'debbie -gbolu yia

§3:6 A zeli -Zezuu tietienyaa lenugbunya 18.5. Pɔlu 'paa Kolenti -nyuma 'sebhe yoo.

** 4:4 We 'ji -putu -wae: a 'de weee glaa, -mɔmɔ -ka -mi, -mɔc yibheli -mɔc ku kpa sa sa tiklu, wa yi aun 'ɲni sa.

yali 'bhua, ɔ 'ka lasibhli. -Wa ka dli mta -Zezu Klisi -gu, 'in wa yia tli, -maa yia 'yliyogagie 'yia tia. ¹⁷ Tɔn, -amia -mama -gaa da -sleen 'yliyɔ, -Lago yia -aun 'wub-hua yalipupa 'wɔ, -a -yɔ wa 'sɔ, -a 'ka Nyu-maa -Kanyɔ yoo mni -mɔ yali. -Sleen, -a -yɔ ɔ 'ka -mi 'yli weee -nɔ nya. ¹⁸ We 'dee 'gbɔ, a 'pɔpali 'kuayli weli ni nya.

5 Bheliaun, we -ka we bhla -yɔ we 'ylyu 'gbɔ, -we -a 'kaa aun -yla gba, we 'ni -mi. ² Amiaa 'de -yi we 'ji nu, Nyumaa -Kanyɔ yiyiyli mta, da nyume 'nia ɔ wuda -mi, -bha ɔ yia yia, sa 'wienyɔ tlalia nyume 'bhisa. ³ Nyuma -ka gbada -mi: «-A mi -dlɔɔ. Gbu 'ni -aun yli!» -Bha -bhlokpade gbu 'kadɔ 'kadɔ ylia wa glagla sa! Wa 'ni mneni wa 'ka we 'wɔtla. Sa 'ɲwɔɔ gwali gwalee siaste tlalia ɔ, 'sa we yia wa 'tlalia. ⁴ Nu, -amiaa bhelia, a 'na nɔnɔ nee nyuma -wa mi nikpise 'wɔ 'bhisa -ni. Nu, wee 'yli 'na 'tlali aun 'wienyɔ 'bhisa -ni. ⁵ A 'de weee, zlu nyuma a -mia, 'in a mta saan nyuma nya. -A 'ni sabɔ -yɔ nikpisee nyuma nya -mi. ⁶ We 'dee 'gbɔ, a 'na ɲwɔnɔ 'yila nyume -putu 'bhisa -ni. A -tu 'yliyogada, 'in a 'ka -mi 'ce. ⁷ Nu, sabɔ wa ɲwɔa 'yila, sabɔ wa lua nɔ 'wɔ. ⁸ -Amia mia, -a mi zlu nyuma nya. -A -tu 'wɔ 'ce. -A zɔ -Lago dli -gu, -a -kali ɔ ze, we 'ka 'wɔ 'slujayu -pla ɔ nete -bana 'wɔ. -A dɔ we dli 'wɔ nu, -Lago yia -aun gbu 'wusa, 'in we 'ka 'wɔ nee, -a ka 'slujaa nete -kloo 'wluo -pla. ⁹ Nu, -Lago 'ni -bha -aun -sa, ɔ 'ka -aun 'klyie 'wupaa 'gbɔ. ɔ 'ka -aun gbu 'wusa -amiaa -Kanyɔ -Zezu Klisi 'ɲni nyaa 'gbɔ, ɔ yia -aun -bha -sa. ¹⁰ -Zezu mia, -amiaa 'gbɔ ɔ yia tli, -a -ka 'yliyogao, -a -ka 'yli 'muoo, -a -yɔ ɔ 'sɔ 'ka -mi. ¹¹ We 'dee 'gbɔ a 'pɔpali 'kuayli, a sisali 'wɔ, sa a mta da nuda 'bhisa.

'Dizoweli -yɔ fusaweli

¹² Bheliaun, amiaa zukpa -wa. -Wa mia lubho nuda aun glaa, -wa -Lago tiea wa 'ka aun 'yugali, wa 'ka aun gbu -slolu, nu, a zɔ wa 'nɔɲwe. ¹³ A zɔ -bha wa zekalidli nya wa lenugbuu 'gbɔ. 'Wɔtɔtue -dlɔɔ -mi aun nyidi.

¹⁴ Bheliaun, amia -a bhuhoea. -Wa 'yaa, a zɔ wa 'di. -Wa mia nyano nuda, a 'pa wa 'kuayli. -Wa 'nia late, a -sa wa 'wɔ. 'In a 'ka dltie -ka nyuma weee gbeg-beun. ¹⁵ A zɔ amiaa 'de 'yliyɔ, a 'na nɔnɔ 'nyii 'leeji nyii le -ni. -We a 'kaa lenu, we -ze gbuzɔnɔ lenue a 'dekpua nyidi, we -yɔ nyuma -putuu gbegbeun.

¹⁶⁻¹⁸ -We -Lago 'yibhaa, a nu le -Zezu Klisi 'wɔ, mu -wa nu, 'yli weee nya a li 'mɔna. 'Yli weee nya a bhuhoe -Lago, gbu weee -we 'wɔ a yia 'plita, a 'pa -Lago fuo.

¹⁹ A 'na -kulu -Lagoɔ Zuzu yoo -ni. ²⁰ Weli -we ɔ wlaa, a 'na nyeni we 'wɔ -ni. ²¹ A sisali -lu weee 'wɔ, 'in -we -ka 'ylinani a 'ka -muu lakpa. ²² A zɔ amiaa 'de 'yliyɔ: a 'tide 'ylinyuno -lu weee 'yi.

²³ 'Wɔtɔtue -dlɔɔɔ -Lago nu le a 'ka -dlɔɔ -mi. Amiaa zuzu klaa, amiaa dli klaa, amiaa ku klaa, we -yɔ a 'de weee, 'in 'yli -we nya -amiaa -Kanyɔ -Zezu Klisi -ka yi, a yi gbunyuu yabhlogbɔɔ kwee -ka. ²⁴ -Lago -ɔ laa aun, le ɔ yia we nua. -We ka gbu -wa, ɔ'ɔ -sali -bha ɔ weli la.

²⁵ -Amiaa bhelia, a bhuhoe -Lago -amiaa 'ɲni nya.

²⁶ A -sa -amiaa bhelia fu dli weee nya.

²⁷ In nee aun -yla -Lago 'yu, a zeli 'sebhe ni -Lagonyuma weee 'yibadi.

²⁸ Nu, -amiaa -Kanyɔ -Zezu Klisi ɲwna aun 'nyu la.

'Sebhee 'sɔnu Pɔlu 'paa Tesaloniki -nyuma yoo

'Sebhee 'sɔnu *Pɔlu 'paa Tesaloniku -Lagɔnyuma yoo, mu -wa. Nu, sa -Lagɔnyuma 'kaa nɔ, -zugba wa wu -Zezuu luyiyie dudu -gu, 'mu ɔ -slolua wa 'sebhe ni 'wu.

Pɔlu -saa Tesaloniki -nyuma fu

1 -Ami *Pɔlu celta 'sebhe ni, we -yɔ Silasi -yɔ Timotee 'sɔ. Amia, *leglizi -we mia Tesaloniki, Dide -Lagɔ -yɔ Nyimaa -Kanyɔ -Zezu *Klisu sɔ nya, amia -a celta 'wu.

²Nu, Dide -Lagɔ -yɔ Nyimaa -Kanyɔ -Zezu Klisi ŋwana aun 'nyu la, 'in wa 'nye aun 'wɔtɔtɔve -dlɔɔ.

-Lagɔɔ gbuwɔbhubhue tɔklu

³Bheliain, we mi -amiaa dli zɔ, -a 'ka -Lagɔ fuo 'pa amiaa 'gbu 'yɔl weee nya. Nu, dli a zua -Zezu -gu, we mi -gubbhoda, 'in amiaa zekikalidli mi -gu 'wɔlaylimanida, we 'gbu, we mi tɔklu, -a 'ka -Lagɔ fuo 'pa. ⁴We 'gbu -bhlokpade, amiaa 'gbu -a slolua -amiaa 'de -Lagɔnyuma glaa. Gbu -we ka 'gbu -a slolua -amiaa 'de, mu -wa nu, a mi siada, wa mi aun 'klyie 'wɔpalida, 'in a yia dltie 'yi, a 'ni -Lagɔ dli -gu -sa.

⁵Wee gbu ni slolua nu, -Lagɔɔ gbuwɔbhubhue tɔklu. Nu, gbu -we weee lu amia 'plɔlida, -wa -Lagɔ pɔlta 'wlu la, a 'ka wa -zɛɛ gbua. -Lagɔɔ nyumaa 'wɔlɔlapɔtie mia, we 'gbu a mia siada. ⁶Nu, -we mia tɔklu, 'mu -Lagɔ yia lenva. -Wa mia aun stalida, sialta ɔ yia wa. ⁷Mɔ yia aun siaste 'wɔsaa, a -yɔ -aun 'sɔ. Le ɔ yia we nva, da wa yia -amiaa -Kanyɔ -Zezu 'ya, -mɔ yal, ɔ -yɔ ɔ 'anzu 'tɔtenya 'sɔ. ⁸Yia ɔ yia -kosuu mɔ -we 'yɔlɔ nya, -wa 'nia -Lagɔ -yi we -yɔ -wa 'nia -amiaa -Kanyɔ -Zezu Klisu gbu -yɔŋwuu, ɔ 'ka wa -kaslu

'wupa. ⁹Waa nyuma mia de, -Lagɔ yia wa -kaslu 'wupaa, 'in ɔ 'ka wa lasa 'yɔl weee -nu nya. Wa 'na 'ka -amiaa -Kanyɔ kwesi -mi. ɔ -ka yi, wa 'na 'ka ɔ 'tɔte -yɔ ɔ 'ŋnumtie -yɔyɔ. ¹⁰Wee yɔlɔ mia, we nya ɔ yia yia, ɔ nyuma tɔklu 'ka ɔ 'ŋni 'ylimani, 'in -wa -ka ɔ dli -gu zɔ, wa 'ka ɔ yla 'muna nya. Amiaa 'de, glaa a yia wa -mia. -We ka gbu -wa, a ka -amiaa gbudayiweli dli -gu zɔ.

¹¹We 'deɛ 'gbu, -a bhubhoea -Lagɔ 'yɔl weee nya amiaa 'gbu. A -zlalti -Lagɔ, a 'ka -mi 'nanuu, 'in 'yoo -we ka 'gbu ɔ yia aun la, a 'ka we -gu nɔ tɔklu. Gbuzɔnuu lenvee 'tu -we mia aun 'bhada, -Lagɔɔ 'tɔte 'ka aun -yɔbe, a 'ka we lenu, 'in -we a nva le amiaa dli mi -Lagɔ -guu 'gbu, we 'ka we -gu yeli. ¹²We -ka 'sa 'plɔlida -mi ni, -amiaa -Kanyɔ -Zezuu ŋni yia 'ylimania amiaa 'gbu, 'in amiaa 'ŋni 'ka 'ylimani ɔnuu 'gbu. -We ka 'gbu ɔ 'kaa we lenu, mu -wa nu, -amiaa -Lagɔ -yɔ Nyimaa -Kanyɔ -Zezu Klisi ka aun 'nani 'wɔnu.

Nɔkple 'yɔlɔnyunonyɔ gbu

2 -We mia -amiaa -Kanyɔ -Zezu Klisu yiyigbu nya, -a 'yɔbha -a 'ka we aun -yla gba. Bheliain, amiaa zukpa -wa. Wa -ka gba -Zezu yiyiyɔl ka nyini, ²a 'na nuu nyano sa slɔ -ni, a 'na sumani amiaa 'deɛ 'wɔlɔkɔn la -ni. Wa yi gba nu, Zuzu gbaa weoo, nyime gbaa weoo, wa -ka gba -we in celta mu gbaa weoo, a 'na lali we gbuzɔnuu -ni. ³Nyime 'na nuu aun -dawli 'wu -ni. -We ka gbu -wa, wee 'yɔl 'ni -slɔ nyini. Nu, nyime 'ni -slɔ -Lagɔ -yɔwɔsɔlɔ, 'in nɔkple 'yɔlɔnyunonyɔ -ɔ -Lagɔ 'kaa lasa, ɔ 'ni -slɔ yi, wee 'yɔl 'na 'ka nyini. ⁴ɔ nɔkple 'yɔlɔnyunonyɔ mia, -lu weee -we nyuma bubɔa, wa laa wa -Lagɔ, we -yɔ ɔ yia 'wɔsɔlɔ, ɔ 'ka we 'yu -gali, 'ya *-Lagɔbudu 'kadu zɔ ɔ yia plaa, ɔ 'ka -mɔ ladi, 'in ɔ 'ka gba nu, mɔ -wa -Lagɔ.

⁵Da in mia aun kwesi, in ka -we weee mia ni aun -yla gba, 'lee, a ka we 'wɔdlɔɔ? ⁶Nu, -we kulva ɔ 'yoo, 'in ɔ

yia, amiaa 'de -yi we. 'Sa -bhlokpade ɔ bhla 'ni -slo nyini, ɔ nukple 'ylinyunonyo 'na 'ka yi. ⁷'Tite -we -nyua 'yli, 'in -we mia zizada, we mi we lubho nuda 'gamu. -ɔ kulva we 'yoo, ɔ 'ni -slo labhu, wee gbu 'na 'ka nyini. ⁸-Bha wa yia ɔ nukple 'ylinyunonyo -yoyia. 'Mo Nyumaa -Kanyo -Zezu yia 'bhaa ɔ ηwee -pipe nya. 'Mo -Zezuu yiyiee lile yia lasaa. ⁹ɔ nukple 'ylinyunonyo yia -Saataan 'tite nya yia, gbu 'kadɔ -yɔ gwedigbu ɔ yia lenva yo nya. ¹⁰'Ylinyuno -gbu weee ɔ yia lenva, 'in ɔ 'ka -wa mia mnɔda -dawli 'wunu. Mnɔa wa yia. -We ka gbu -wa, gbuzɔnu -we 'kaa wa gbu 'wusa, wa 'ni we 'yibha, 'in wa 'ni we 'wɔŋwnu. ¹¹We 'dɛɛ 'gbu -Lagɔ paa wa yoyo -tite yoo, wa 'ka gbu 'nia gbuzɔnu nya -mi, wa 'ka we dli -gu zu. ¹²Sa 'bhisa, -wa 'nia gbuzɔnu dli -gu zu, 'in wa 'yibhaa gbonyuu, -Lagɔ yia wa gbu -dɔta.

A 'temani dli

¹³Nu, bhelia, -Lagɔ -kalt amiaa ze, we mi -amiaa -nu nya -a 'ka -Lagɔ fuo 'pa amiaa 'gbu, 'yli weee nya. -We ka gbu -wa, we gwedida, -Lagɔ ka -bha aun -sa, a 'ka gbu 'wobhu. -Lagɔ Zuzu nva we le, a 'ka -Lagɔ -nu -ze, we -yɔ amiaa gbuzɔnu dli gbuzɔve 'sɔ, mu -saa aun gbu 'wu. Nu, -Lagɔ ka -bha aun -sa, 'in -wa ɔ -saa gbu 'wu tiada, a 'ka wa glaa -mi. ¹⁴ɔ ka aun la -Lagɔgbu -a gbaa aun -yla, we gbegbein, a 'ka -Zezu Klisu 'ŋnumte 'yi. ¹⁵Bhelia, we 'gbu a 'temani dli, 'in gbu -a slolua aun we -yɔ -we -a celta aun 'wu, a kpa we la -kli.

¹⁶-Amiaa Dide -Lagɔ, ɔ -kalt -amiaa ze, mo 'palia -amiaa dli belu -yɔ 'yli weee -nu nya, 'in ɔ yia -aun dliwɔdɔdie -zɔnu 'nye ɔ 'nanɔdli nya. ɔ -yɔ -amiaa -Kanyo -Zezu Klisu 'debhie ¹⁷'temani amiaa dli la, 'in wa 'nye aun 'tite, gbu weee mia tiklu, a 'ka we lenu, 'in a 'ka we gba.

Pɔlu nɛɛ: «Wa bhubhoe -Lagɔ, wa nu lubho»

3 -Sleen, bhelia, a bhubhoe -Lagɔ -amiaa 'gbu, -amiaa -Kanyo weli 'ka lamneni da weee, 'in nyuma 'ka -bha we zu, amiaa -gbe 'bhisa. ²A bhubhoe 'ya -Lagɔ, ɔ 'ka -aun nyuma 'nyii -yɔ nukple 'ylinyunonyo kwɛɛ -sa, we ka gbu -wa, we 'ni nyuma weee zu -Lagɔ dli -gu. ³Nu, Nyumaa -Kanyo mia, ɔ mi ɔ weli -gu, la ɔ yia aun 'temania, 'in ɔ 'ka aun 'yliyo zu gbonyuu dide kwɛɛ. ⁴-Lagɔ ka -amiaa dli 'wu 'temani aun -gu, nu, -we -a 'yibhalta aun, a mi we lenvda, 'in le a yia we nva. ⁵Nyumaa -Kanyo -slolua -aun, 'in sa -Lagɔ -kalt nyumaa ze, a zu we dli -gu, 'in -Zezu Klisu 'ka amiaa dli latemani.

⁶Bhelia, -a nɛɛ Nyumaa -Kanyo -Zezu Klisu 'ŋni nya, amiaa bhelia -wa 'yaa, 'in wa 'nia -amiaa -sloluwele 'wɔŋwnu, a 'bhu wa kwesi. ⁷Sa a 'kaa -aun 'tideli, amiaa 'de -yi we, nu, -a mnia amiaa -gbe, -a 'ni 'ya. ⁸-Amia, -a ka nyime yabhloo lililu li bhee? -lnnya, we 'ni 'sa -mi. -A ka lubho nu, -a ka sia bhabha. Zlɔoo, sabɔoo, -a mi lubho nuda, -mu yi 'wɔ nu, -a -mi aun glaa nyimeɛ sɔ nya. ⁹We mi yaa tiklu -a 'ka amiaa lililu li, we 'ni -a 'ni we mnenii 'gbu -a yi lubho nu. Nu, -we a 'kaa lenu, 'mu -a -slolua aun. ¹⁰Nu, da -a mia amiaa -gbe, -a ka aun -yla gbu ni palɔ: «Nyime -ɔ 'ni 'yibha ɔ 'ka lubho nu, ɔ 'na lili -ni.»

¹¹-A ka 'nu nu, aun glaa, nyuma tɔba 'ya, wa'a pla lubho, wa -limaa gbegbein -gbu wa plaa 'wu. ¹²Waa nyuma mia ni, -a 'pa wa 'kvayli -amiaa -Kanyo -Zezu Klisu 'ŋni nya, wa nu lubho -dɔɔ, wa 'ka wa 'dɛɛ lililu 'yi. ¹³Amia, bhelia, gbuzɔnu lenve -ka aun stalɔda -mi, a 'na 'tideli we 'yi -ni.

¹⁴Nu, -we -a yibhalta da aun 'sebhe ni 'wu, nyime -mɔmɔ 'ni we 'nɔŋwe zu, a zu ɔ 'yliyo, a 'na nyini -ni ɔ -yɔ la -ni, 'in we 'ka ɔ zu 'bhali. ¹⁵Nu, a 'na 'bhulu ɔ 'wu

amīaa tūnyūmē nya -nī, a zū ɔ 'dī amīaa
bheli 'bhisa.

Welipapire

¹⁶-Amīaa -Kanyɔ, -ɔ -mīa -dlɔɔ, ɔ 'nyē
-ain 'wututue -dlɔɔ 'yīlī weee nya sɔ weee
lū. Nyūmaa -Kanyɔ -yɔ a 'dē weee 'sɔ -mī.

¹⁷-Amī Pɔlū cēlīa weē fusawelī nī, 'sa
na tīlīa na 'sēbhe weee -gū na 'hūnī la sa.
Mū -wa na cēlīlī.

¹⁸Nū, -amīaa -Kanyɔ -Zezū Klīsī ŋwāna
a 'dē weee 'nyū la.

Tia -sebhē Pólú 'paa Timotee yoo

'Sebhē *Pólú 'paa ɔ 'tale Timotee yoo, mu -wa. Timotee mia, nyimeslɔyu, ɔ -saa Pólú 'wú ɔ lubho -nuda, mɔ -wa. Sa -Lagonyumaa 'Yugalinyɔ 'kaa -mi tiklu, 'mu Pólú celta Timotee 'wú.

Fusawelt

1 -Ami *Pólú celta 'sebhē ni. -Zezu *Klisu *tietienyɔ in -mia. Nu, -Lagɔ ɔ -saa -ain gbu 'wú, ɔ -yɔ -Zezu Klist -a mia wuda, ma -zelta 'mi wa tietienyɔ.

² -Mi Timotee na celta 'wú. -Amiaa -Lagɔ dliɔzɔzɔve 'wú, -mi -wa na 'yuu 'zayli.

Nu, -amiaa Dide -Lagɔ -yɔ -amiaa -Kanyɔ -Zezu Klist ɔwna -mi 'nyu la, wa 'yili -mi nyazi, 'in wa 'nye -mi 'wututue -dlɔɔ.

³ Da in mia Masedvani mnuda, in nee -mi -yla: «-ln -tu Efezi, -in -tu -bha.» Nyuma -wa mia yoyogbu -sloluda, -in -kulu wa yoo. ⁴ -ln 'tulu wa, wa 'sasokpa -ninenya ni -yɔ wa dukpasu zelizelie -we 'nia bhloluda -ka, wa 'bhu we 'bi. Wee gbunya mia de ni, -zle we laa, 'in we'e kwaa -ain 'yloogblu we 'wú wa naa -Zezu 'bi dliɔzɔzɔve nya. ⁵ -We ka 'gbu in yia gbu ni gba, mu -wa nu, wa 'ka zekikali. Nyuma 'ka wa -limaa zekali, wa -ka dli -zɔnu, wa nu gbuzɔnuɔ 'dekpuɔ le, 'in wa zu -Lagɔ dli -gu dli weee nya. ⁶ Nyuma tɔlva ka wee 'yloogblu labhulu. Wa'a nu -sleɛn gbuzɔnu le, -zle -klo -kpuɔ wa saa. ⁷ Wa 'yibha wa 'ka -Lagɔ tite -slolunya -ze. Nu, gbu wa slolua, wa 'ni we -yi, 'in welt -we wa mia gbada 'tite nya, wa 'de'e 'nu we 'wula.

⁸ -A -yi we 'ji nu, -Lagɔ tite nani 'yili. -ln -ka we 'yliyɔzu sa we mia celida, 'in we nania 'yili. ⁹ -A 'nu we 'wula nu, -Lagɔ 'ni ɔ tite pali nyuma tikluu 'gbu. Nu, nukple 'ylinyonyumaa 'gbu ɔ yia we pali. -Wa nua 'ylinyuno gbu le, ma -wa.

-Wa solva -Lagɔ -yɔ 'wú, -wa'a zua -Lagɔ 'nuɔwe, -wa nua gbunyuulu le, -wa 'nia -mi tiklu -Lagɔ 'yu, -wa nyanta -Lagɔgbu, -wa bhaa we 'ni wa dide -ze wa 'nyaa, -wa bhaa nyuma, ma -wa. ¹⁰ Nu, -wa kaa mutni kwe, nukpasia -wa -yɔ nukpasia dia -budu 'wú, -wa paa gali pelu, -wa tubhua yo we -yɔ -wa'a gba gbuzɔnu gbuwubhunya 'yu. -Lagɔ pali 'yaa ɔ tite, gbunyuulu pnuu 'gbu, nu, mu nyumoa gbu -slolue tiklu. ¹¹ Wee -slolue mia, we mi -Lagɔgbu -we -Lagɔ tia 'mi -yɔ lubho nya, we mi we glaa. Nu, mu gbaa 'wututue -dlɔɔ -Lagɔ 'ɔnyililo gbu.

Pólú paa -Lagɔ fuo ɔ nyazidliu 'gbu

¹² -Amiaa -Kanyɔ -Zezu Klist na paa fuo. Mɔ 'nyea 'mi 'tite, in 'ka ɔ lubho nu. Mɔ 'yia 'mi nyume ɔ kaa we 'klu, in 'ka ɔ lubho nu nya. ¹³ -Ami, ɔ gba bhaa ɔ daa gbunyuulu, -ami, ɔ 'pali bhaa ɔ 'klyie 'wú, -ami, ɔ veli bhaa ɔ, nu, ɔ ka 'mi nyazi 'yili. -We ka gbu -wa, -we na nu bhaa le, in 'ni we -yi. In 'ni ɔ dli -gu zuu 'gbu. ¹⁴ -Amiaa -Kanyɔ ka 'mi 'nani 'wluo nu, 'in dliɔzɔzɔve -yɔ zekalie -we -a gbɔlva 'wú -Zezu 'wú, ɔ yia 'mi -muɔ 'nye.

¹⁵ Nu, welt -zɔnu -we nyuma weee 'kaa -yɔɔwnu, mu -wa nu, -Zezu Klist yia dudu -gu, ɔ 'ka gbunyuulu -lenunya gbu 'wusa, -ami -wa gbunyuulu -lenunyaa -kanyɔ. ¹⁶ Nu, -Lagɔ ka 'mi nyazi 'yili. -We ka 'gbu ɔ yia -ami gbunyuulu -lenunyaa -kanyɔ nyazi 'yili, mu -wa nu, -Zezu Klist 'ka ɔ dlitie weee -slolu nyuma -yla. 'In sa -wa yia -Zezu dli -gu zua, 'in wa 'ka 'yliyɔgagie 'yi, -ami 'ka wa 'yili -slolunya -ze. ¹⁷ Nyumaa 'wlulapilinyɔ ɔ ka nyumaa 'wlulapilue 'nia bhloluda -ka, ɔ 'na 'kaa thi, ɔ wa'a 'yia -yɔ, mɔ -wa -Lagɔ -bhlogbɔɔ. 'ɔnumnie -yɔ -bhazɔzɔve -mi ɔ -nu nya 'yili weee nya! *-Amen!

¹⁸ Na 'yu Timotee, 'di na yia -mi zua, we -yɔ welt -we -Lagɔ 'nye bhaa ɔ gbuu -falpanya, we 'de 'sɔ -bhlo. -ln kpa wee welt la -kli, 'in -in 'ka -golu -zɔnu gu. ¹⁹ Zu

-Lago dli -gu, -in 'na nunu zubbali gbu le -ni. Tɔɔwa ka wee 'yoo -zɔnu -gu labhulu, 'in wa yia dli -Lago -gusa, 'in wa dliuzube yia wa 'wu -nyumɔ. ²⁰ Imenee -yɔ Alezandli mi wa glaa. 'Ma in tɔɔtia *-Saatan, 'in wa 'ka we 'wula 'nu nu, wa'a veli -Lago.

A bhuhhoe -Lago nyuma weee -nu nya

2 Tiada, -we in gbaa a nu le, mu -wa nu, a bhuhhoe -Lago nyuma weee -nu nya, a 'pali -Lago -belu -yɔ, a 'pali ɔ zukpa -yɔ wa -nu nya, 'in a 'ka ɔ fuo 'pa wa 'gbu. ² -Wa pɔɔtia -an 'wlu la -yɔ -wa -gala -an 'yu, a bhuhhoe -Lago wa 'ɲni nya, tu yi -amɔaa -gbe yi, -a 'ka 'wututue -dlɔɔ 'yi -Lagoɔ 'nuɲwezuzube nya, we -yɔ bhu tuklu nɔnue nya ɔ 'yu. ³ -We mia da ni, we mi tuklu -amɔaa gbuwusa -Lago 'yu, 'in mu nania ɔ dudɔ. ⁴ Nu, ɔ 'yibha nyuma weee 'bhu gbu 'wu, 'in wa 'ka ɔ gbuzɔnu 'wɲwɲu. ⁵ Nu, -Lago -bhlogbɔɔ, 'in -a -yɔ ɔ 'sɔ nyidi 'kɔlu -bhlogbɔɔ, mɔ -wa nyume -Zezu Klisi, ⁶ -ɔ wlaa ɔ 'de ɔ 'ka nyuma weee 'wuziti. -We mia de ni, mu slolua we bhlaa 'debbie -gbolu nu, -Lago 'yibha nyuma weee 'bhu gbu 'wu. ⁷ -We mia daa 'gbu -Lago yia -bha 'mi -sa, in 'ka ɔ *tietienyɔ -yɔ ɔ gbubganyɔ -zɛ. Mɔ tiea 'mi 'lakpanya -wa 'nia *Zuifɔv -gbe, in 'ka wa ɔ weli -zɔnu -yɔ wa dli ɔ -gu -zuzube -slolu. -We mia da, gbuzɔnu -wa, in 'ni yo -tubhuda -mi.

Sa nukpasia -yɔ 'ɲwɲi 'kaa -Lago bhuhhoe

⁸ We 'deɛ 'gbu in 'yibha nukpasia bhuhhoe -Lago da weee. Wa -ka -Lago bhuhhoe da -mi, wa 'bhu wa -mɔwɲu sɔ 'wu -Lago 'yu, wa 'na 'pali 'cɛ -ni, gbu 'na -mi -ni wa dli zɔ -ni.

⁹ -We mia 'ɲwɲu -nu nya ni, in 'yibha wa -pla -bana 'wu sa tuklu, wa 'de 'nuɲwezuzube nya, wa 'na wleli wa 'de -yɔ -ni. Wa 'na luali wa nyi 'nanuu, nyimaa dli 'wu gbizee 'gbu -ni. -Can klaa, tukpa yua -zɔnu klaa, 'naa -we ka -vale

'tea klaa, wa 'na -plali we 'wu -ni. ¹⁰ -We 'kaa wa 'ylinamanɔ mu -wa nu, wa nu -lu -zɔnu le, -we mia da ni, 'ɲwɲu -wa gbaa nu, wa mi -Lago 'nuɲwe -zuda, wa nu we le.

¹¹ Nu, wa -ka 'ɲwɲu -sloluda -mi, wa 'ɲwɲu we -yɔ -dlɔɔ, wa zu -bha we. ¹² 'In 'nye 'ɲwɲu 'yoo ɔ 'ka nukpasia gbu -slolu. Wa 'na gbalɔ 'tite nukpasia -gu -ni, nu, wa 'na gbalɔ 'ɲwe -ni. ¹³ Nu, -Lago -laa *-Adan la tia, -muv 'bigu, ɔ yia *Evu la -la. ¹⁴ -ɔ -Saatan nua -dawli 'wu, we 'ni -Adan, Evu -Saatan nua -dawli 'wu, 'in ɔ 'nia -Lagoɔ tite 'nuɲwe zu. ¹⁵ We yi 'sa -mɔoo, 'ɲwɲu yia 'yua gwala, 'in -Lago yia wa gbu 'wusaa, wa -ka -Lago dli -gu -zuda -mi, wa -ka wa -limaa zekali, wa -ka -mi tuklu, wa -ka wa 'de 'nuɲwe -zuda -mi, 'in -Lago saa wa gbu 'wu.

-Lagonyumaa 'yugalɲya

3 -We na yia gbaa gbuzɔnu -wa, nu, nyume -ka gba ɔ 'ka -Lagonyumaa 'yugalɲyɔ -zɛ, lubho -zɔnu ɔ 'yibhaa. ² -Lagonyumaa 'yugalɲyɔ mia, ɔ -mi tuklu, wa 'na 'ɲwɲuɲweni ɔ zɔ -ni. ɔ -mi 'ɲwɲu -bhloo 'lowli nya, ɔ -mi sa 'cɛ. ɔ yibheli ɔ 'de kpa sa. -We nania 'yli, 'mu ɔ 'kaa lenu, ɔ kpa 'lakpanya sa 'nanuu, 'in ɔ yibheli gbu -slolu sa. ³ ɔ 'na -zeli nubhanyɔ -ni. ɔ 'na -zeli -gɔlvɔnyɔ -ni. ɔ 'na -zeli 'gwezii zɛ -zɔnyɔ -ni. ⁴ ɔ yibheli ɔ 'deɛ -buduɲweɛ 'yliyɔzu sa. ɔ zu ɔ 'yua sɔ -we lu wa 'kaa ɔ 'nuɲwe zu sazɔnu sa. ⁵ Nu, nyume -ɔ 'nia mneni ɔ 'ka ɔ 'deɛ -buduɲweɛ 'yliyɔzu, ɔ 'ni mneni ɔ 'ka -Lagonyuma 'yliyɔzu. ⁶ Nyume -ɔ 'nyea ɔ 'de -Lago yoo 'lululu, we 'na -zeli -mɔɔ -ni, we 'ni -muvu, 'in -mɔɔ ylimania -mɔɔ 'de, 'in -Lago dɔɔtia -mɔɔ gbu, sa ɔ dɔɔtia -Saatan gbu. ⁷ -ɔ 'kaa -Lagonyuma 'yugali, ɔ nu gbuzɔnu le, 'in ɔ -mi 'nuɲwezuzube sa, -wa 'nia -Lago -yi, wa 'yiliya 'wu, we 'ni -muvu, 'in -maa nyea ɔ 'wu, 'in ɔ bhoo -Saatan -lubhu 'ɲwe.

*Diaklt -lubho

⁸Sa -bhlokpade, *diaklt -mı 'nuŋwezu sa. Wa 'na 'tubhulu yo -ni. Wa 'na 'ma -ni nu duun -ni. Wa 'na -talt 'gwezi la -dawli nya -ni. ⁹Gbuɓɓu -we -Lago wlelia -ain -yla zlt 'klv, wa -tu we 'klilida dlt weee nya. ¹⁰A -ka amıaa diaklunya -bha -saa yi, a yla wa la. Wa 'ni gbunyu kwe -ka, wa nu diaklt -lubho. ¹¹Sa -bhlokpade, wa 'ŋwnı -mı 'nuŋwezu sa, wa 'na -zeli fen -cian -ni. Wa -mı 'ce. -We mıa -lu -zɔnu nya, wa nu we le 'yli weee nya. ¹²Waa diaklt mıa, wa -mı 'ŋwnı -bhlo -bhloo 'lowli nya. Wa yibheli wa 'yua -yo wa -buduŋwee kpa sa. ¹³Wa -ka wa lubho nu 'nanuu, 'in wa zva wa 'nuŋwe, 'in wa zva wa dlt weee -Zezu Klisi -gu, wa 'na 'ka dlt lv.

Gbu 'kadu -Lago -slolua -ain

¹⁴In mı 'sebhe ni celıda, -zugba na dlt mı nu, in 'ka -mı 'yia mıı daylı. ¹⁵In -ka -seli -gwleđa -mı, -a 'ni 'yılıda -mı -pa, 'sebhe ni -na yia 'yia, sanee -na yibhelia sa wa 'kaa -Lago zuaylı nɔ, mı -wa 'yliyɔga -Lago *leglızi. Wee leglızi -gu gbuzɔnu -dıa la, 'in 'mı wa 'kaa lakpa -kli. ¹⁶Nı, gbuzɔnu -wa, welt -we gbaa sa -a 'kaa -Lago 'yloogblv nɔ, -we mı yaa zizeda, -Lago ka we -ain 'klvslolu, wee welt 'yli.

'Mɔ wa 'yia nyume nya,
'mɔ Zuzu 'Pupa 'yia nyume tklu nya,
'mɔ 'anzı 'yia -yo,
ɔ gbu wa gbaa 'lakpanya -yla.
'Mɔ wa zva dlt -gu dudu -gu,
'mɔ -Lago 'bhua 'wu ɔ 'ŋnumıe 'wu.

Yoyogbu -slolunya

4 -Lago Zuzu nee sa 'vayı nu, dudu bhıa -bhla mıa, nyuma tɔlva yia -Lago dlt -gusaa. -Dawli -ka -zuzu wa yia 'nuŋwe zva, 'in zuzu 'nyii yia wa gbu -slolua. ²Welt 'sɔ -nyuma -wa tubhva yo, ma yia wa 'yloogblv -zɔnu -gu lasala.

Waa nyuma mıa, wa 'wlukuun ka -gba 'wulabhulu, wa 'ni 'masleen mneni wa 'ka gbunyu -yo gbuzɔnu -yɔsisalı. ³Wa nee, wa 'na kwalt 'ŋwnı -ni, wa 'na lili lililu tɔlva -ni. Nı, -Lago -laa wee lililu la, 'in -wa zva ɔ dlt -gu, 'in -wa yia ɔ gbuzɔnu yibhelia, wa 'ka we li ɔ fuopapie nya. ⁴-We weee -Lago -laa la, we nani 'yli, -we wa 'kaa we glaa -sa, we 'ni -mı. A kpa we 'de weee la -Lago fuopapie nya. ⁵Nı, -Lagowelt -yo -amıaa -Lago bhuhoe nva we le, 'in -lu weee yia -lu tklu -ze.

-Zezu Klisi lubhonnyɔ -zɔnu

⁶Wee gbu mıa da ni, -in -ka we -na bhelia -sloluda -mı ni, 'in -na zea -Zezu Klisi lubhonnyɔ -zɔnu. Nı, -Lago dıgɔzıwelt -yo gbuzɔnu -we 'bı -in mıa, mı -wa -na lililu -zɔnu. ⁷Titina -nine -we -Lago 'nta 'yibha, -in 'bhı we 'bı. -We -in 'kaa lenı, mı -wa nı, -we -Lago 'yibhaa -in -mı we 'bı. ⁸Nyume -ka -gwa, ɔ ku 'ka latemani, we nani 'yli -se. -Lago -yloogblv -gwagwie mıa, we nani 'yli -lu weee glaa. Mı kaa -amıaa -zeen gbu -yo -amıaa 'yliyɔgagie -we mıa yida kwee. ⁹Wee welt mıa, we mı dıgɔzı sa, 'in we nani 'yli wa 'ka we -yɔŋwnı dlt weee nya. ¹⁰-We ka 'gbu -a mıa lubho nuda, -a mıa stada, mı -wa nı, -a ka 'yliyɔga -Lago dlt 'wudı. Nı, mɔ saa nyuma weee gbu 'wu, 'in -wa zva ɔ dlt -gu, 'ma ɔ saa gbu 'wu, we -zi nyuma -putu.

¹¹-We mıa da, zu we 'dı wa, 'in -in 'ka we wa -slolu. ¹²Wa 'na tlili -mı 'yli la -ni nı, -in mı nyimesloyı nyaa 'gbu. Nı, -we -na nva le, we -slolu sa -Lagonyıma 'kaa nɔ. -Na welt -ze welt -zɔnu, -na lenıgbu -mı 'nanuu, -in -kalt -na -limaa ze, -in zu -Lago dlt -gu, -in -mı tklu. ¹³Bhla in 'nta -slı yi, -in tılt -na 'de -Lagoweltı zelte -zejila 'wu, nyumaa 'kwaylı -papie, we -yo nyumaa gbıslolue. ¹⁴-We -Lago 'nyea -mı, -we mıa -mı 'wu, -we ɔ 'nyea -mı, da nyuma gbaa -Lagoweltı -na gbegbeun, 'in nyuma kpastı yia -mı sɔ -gu lapalı, -

in 'na -salt we 'klv -gv la -ni. ¹⁵Wee gbu mia de ni, -in nu we le dli weee nya, 'in nyuma weee 'ka we -yoyi nu, -in mi 'yu mnida -Lago -yloogblv. ¹⁶Zv -na 'de -yo -na -slolugbu 'yliyo. -In kpa we la -kli. -In -ka 'sa nuda -mi, 'in -na saa -na 'de gbu 'wu, we -yo -wa mia -mi yukwli puluda.

Sa Timotee 'kaa -Lagonyuma weee kpa

5 -In 'na subhalt nyuma kpast 'klv wa gbunyii 'klv 'ctci nya -ni, nu, sa -in 'kaa -na dide -yla gba, -in gba 'sa wa -yla. -In 'bhu nyimesia 'wu -na bhelia 'bhisa, ²'hwnu -kpast 'wu -na 'nyaa 'bhisa, 'yiesia 'wu -na bhobla 'bhisa. -Na dli -mi tiklu -maa 'yu.

³-Dugbanwnt -wa 'nia nyuma -ka, -in kpa wa 'nanuv. ⁴-Dugbanwnt -ka 'yu -ka, we 'ni -muvv, v -ka 'yuoyu -ka, nu, -we nania 'yli -Lagvgbu 'wu, -we -Lagonyuma nua le wa -buduŋwee, waa 'yilaast 'kpta we tia. -We wa didea -yo wa 'nyaanya nua wa -yla le, wa nu we 'leeji le wa -yla. Mu nania -Lago dudv. ⁵Nu, -dugbanwnt -zovv, v 'nia nyume -ka, -Lago v dia v dli weee 'wu, zlvoo, sabvoo, v mi -Lago bhuhhoeda, v mi v zukpa 'palida -mav 'ka v 'wusa. ⁶-Dugbanwnt -v nua v 'dee dumagbu le, v 'de yi 'yliyogaoo, v ka tli. ⁷'Di -in 'kaa wa zv, 'in nyuma 'na 'kaa wa gbu dli, mv -wa nu, ⁸nyume kpa v zvayli -nyuma 'nanuv, v kpa v -buduŋwee -nyuma 'nanuv we -zi -maa 'wu, v 'ni 'sa nu, v 'ni -Lagvgbu -yovhwnu, v -zi 'lakpanya -wa 'nia -Lago -yi.

⁹Nu, -dugbanwnt -v ka -zv 'nta -slv -zv glv ta nyini, -in 'na 'bhulu v 'hni 'wu -dugbanwnt 'sebhe -gv -ni. -Muv 'bigv, v -ka nukpasu -bhlogbvov hwnov, ¹⁰'in wa 'ka gba nu, gbuzovv v nua le, v ka v 'yua zv 'nanuv, v ka v 'lakpanya kpa 'nanuv, v ka -Lagonyumaa bhv -yovwlv, 'in v ka gbuzovv -gbv weee lenu.

¹¹-Dugbanwnt -dvgbunya mia, -in 'na 'bhulu wa 'hni 'wu 'sebhe -gv -ni, we 'ni -muvv, ylikwv -tv yia wa 'bhaa, 'in wa

'ka Klist sv lv lapali. ¹²Nu, wa -ka 'sa nu, -Lagv yia wa -yovgbv 'wubhua, -we ka gbu -wa, wa nee tia wa ka wa 'de wla -Lago -yla, 'in wa 'ni we lenu. ¹³-Muv 'bigv, 'yamant wa yamant, 'in wa -yo -ziezie pluta -budu -bhlo -bhlo hwee. We 'ni 'ya -bhlogbvov wa 'ya, -zle -cian wa yia -zea, 'in wa 'ka wa -limaa gbu 'wusili, 'in -we wa 'na 'ka yaa gba, 'in wa gbaa we. ¹⁴We 'dee 'gbv, in 'yubha waa -dugbanwnt -dvgbv -kwv yli, wa gwalt 'yua, wa zv wa -buduŋwee 'yliyo. -Amiaa tunyuma yi -an 'hni sa. ¹⁵Nu, -dugbanwnt -dvgbvov tvla ka 'yoo -zovv -gulabhvlv, 'in wa yia -Saatan 'bi mnt. ¹⁶-Lagvwnv -ka -dugbanwnt -buduŋwee -ka, v -sa -mav 'wu, v 'gba yi leglizt 'wlv -mi. We -ka 'sa -mi, -dugbanwnt -wa 'nia nyuma -ka, 'in leglizt saa wa 'wu.

¹⁷Nyuma kpast -wa zva -Lagonyuma 'yliyo 'nanuv, -in zv wa 'nuhwe, a zv wa 'nuhwe -zakpa 'sv. Nu, -wa mia siada -Lagvgbv gbagbie -yo we -sloluee gbu 'wu, wa zv wa 'nuhwe, wa 'ka nyuma pnu -zi. ¹⁸Nu, *-Lagvsebhe nee: «'Bhli -ka 'mno 'titlida -mi, -in 'na gbvan -ni we hwe -ni.» We nee 'yae: «'Nyume -v nua lubho, we nant 'yli v 'ka v 'penigwezi 'yu.» ¹⁹Wa -ka nyuma kpast gbu 'wlv la dili, we gbudayinya 'sv, ta 'ni -mi, -in 'na pulv wa yukwli -ni. ²⁰Nyume -ka gbonyuu lenu, gba v -yla gbu -zejila 'wu, 'in we 'ka nyuma tvla nyant dli 'wupal.

²¹-Mi na palia -belv -yo, -Lago klaa, -Zezu klaa, we -yo -Lagov 'anzinya, wa 'yu. Wee gbu mia, -in zv we 'nuhwe, -in 'na sisali nyuma -yo -ni, -in 'na 'bhulu nyumee -yovgbv 'wu yilo -hwee -ni. ²²-In 'na palit nyume sv -gv la slv v 'ka -Lagvlubho nu -ni. -In 'na plalit nyume -putuu gbonyuu 'wu -ni, -in -mi tiklu.

²³-In 'na 'mant -sleen 'nyuu 'dekpva -ni, nu, -in 'ma nu -se, -na nukplee 'gbv. -We ka gbu -wa, 'yli tvla nya, 'in -na nukplee glopoa.

²⁴Nyuma talvaa nu gbonyuu mia, wa yi sa -muv -yo -gwu, 'bhie wa bhua wa -yogbu 'wu. 'In talvaa -nu mia, wa ka wa -yogbu 'wobhu 'bhie wa yia wa gbonyuu -yo. ²⁵'Sa -bhlokpade, lenugbu -zovv mia, -yo wa yi we, 'in -we wa'a yia -yo, we 'ni mneni we 'ka zizada -tu.

6 -Wa mia galti nya, wa zu wa -cian 'nonye dli weee nya, nyuma yi -Lago velt, 'in -we in -slolua aun, wa yi we daa gbonyuu gba. ²We -ka nu, wa -cian mi -Lagonyuma nya, wa 'na nyeni wa 'wu -ni, -maa mi wa bhelia nyaa 'gbu. We 'ni -muvv, -we wa 'kaa lenv, mv -wa nu, wa nu wa zolubho sazovv sa. -We ka gbu -wa, -wa ka zolubho wa mia nvda, wa -Lagobhelia -wa, 'in wa 'yibha -maa.

'Ŋnumnlii 'zayli

Gbu -in 'kaa -slolu, 'in 'di -in 'kaa wa zu, mv mia da: ³nu, nyume -ka gbu -putu -sloluda -mi, v 'ni -amtaa -Kanyo -Zezu Klisu welt -zovv 'wonyvnu, we -yo -we -a -slolua aun -Lagogbu 'wu, ⁴v 'de v 'yilimania, v 'ni gbu -yi. -Zle gu mi v -yo, kpelt v kpelta. -We mia da ni, mv kwaa nyume zenyi -nunve 'wu, 'in wa gva -golv, 'in wa velia wa -lima, wa pupalia 'wlukovv la 'nyumee. ⁵-Zle wa saa we'e bhlo, wa dli -nyu 'yli, 'in wa 'ni gbuzovv gbu -yii 'gbu, wamta nee nu, -wa mia -Lagovv 'yloogblv, 'ŋni wa yia mnia.

⁶Nu, gbuzovv -wa, nyumee 'gba -ka v dli da nyini, -Lagovv 'yoo mneni we 'ka v 'ŋnumte -ze. ⁷Kwe klo nya -a yia dudv -gv, kwe klo nya -a yia labhua. ⁸We -ka 'sa -mi, -a -ka lililu -ka, -a -ka -bana -ka, -amtaa -nu -tv sa. ⁹-Wa 'yibhaa wa 'ka 'ŋnumnyaa -ze, -Saatan ylaa wa la, 'in wa bhoo lubhu 'ŋwe: wee lubhu mia, mv -wa gbu -klo wa 'yibhaa, -we nyumaa nyume, 'in we saa wa la weee. ¹⁰Nu, 'gwezii 'yibha -dli mia, gbonyuu 'yli -bhlo -bhloo gwe -wa. 'Gwezii 'yityee 'tv ka nyuma talva 'bha, 'in wa yia -Lagovv

'yloogblv labhulv 'pipi. We ka staste wa ple zv zu.

'Dizuwelt

¹¹Nu, -mi -Lagonyume, -in 'bhu wee gbu ni 'bi, -in -mi tiklu -Lago 'yu, -in -yo -Lago 'so -mi, -in zu v dli -gv, -in -kalt -na -limaa ze, -in -ka dltie, -in -ka dli -dlov. ¹²-In gv -golv -zovv -we mia -Lagovv 'yloogblv -nu nya. -In kpa 'yliyogagie -zovv -lakli la. Wee 'yliyogagie mia, 'mv -Lago lalia -mi, -in -ka we yibheli, gbuzovv -in 'ŋvnua -yo, 'in -in yia we gba nyuma duuun 'yibadi. ¹³-Lago -v 'nyea -lu weee nyapelt, v -yo -Zezu Klisi, -v mia gbuzovv dayinyo nya Ponsi Pilati 'yu, wa 'yu in nee -mi -yla: ¹⁴-in zu -Lagovv tite 'nonye, -in 'na -nyumovv we -ni, -in -mi tiklu wa yi -mi gbu dli. -Amtaa -Kanyo -Zezu Klisi 'ni -slv yi, -in -mi 'sa. ¹⁵Bhla -Lago -saa -bha, we nya v yia yia. Ovov, mv -wa 'wututue -dlov -Lago, mv -wa -Lago -bhlogbov, mv pilia nyumaa 'wlulapilunya 'wlu la, mv -wa -cian weee -Kanyo. ¹⁶Mv -bhlogbov 'na 'kaa labhu, v ladida mia, san 'tite -we nyume 'nia mneni v 'ka -yolanyni, mv bibea we. Nyume 'ni mneni v 'ka v -yoyi. Nyume yabhlogbov 'ni -slv v 'yi, 'in wa 'na 'ka v 'yi. Wa -mnuni v 'ŋni, 'tite weee -mi v -nu nya 'yli weee nya. -Amen!

¹⁷-We -ka dudv -gv -ŋnumnyaa -nu ni, -in gba wa -yla nu, wa 'na 'ylimani wa 'de -ni. Gba wa -yla nu, wa 'na dli wa 'ŋnumnulu dli 'wu -ni, ni, we'e -gwle, wa zu -Lago dli -gv. Mv nyea -aun -lu weee, we -gv palte nya, 'in -a 'ka 'munali 'gbu. ¹⁸Gba wa -yla, wa nu gbuzovv le, wa 'ŋnumte mia, we -ze gbuzovv lenve. Wa be wa -lima -yo wa 'ka wa 'wusa wa 'ŋnumnulu nya. ¹⁹Wa -ka 'sa nu, 'in wa subhaa wa 'ŋnumnulu -zovv -we 'na 'kaa lazuklu, wa ctuv 'gbu, 'in wa 'ka 'yliyogagie -zovv 'yi.

²⁰Timotee, -we -Lago zva -mi kwee, zu we 'yliyog sa 'nanuv. -Zle klo -yo -

Lagɔgbu'ɔ gba, we 'dɛɛ 'gbu, wa -ka we
 -sada -mi, -in 'na palɪ we ηwɛɛ -ni. Wa
 -ka gbɔ wa laa -luyiloo gbɔ gbada -mi, -
 in 'na palɪ we ηwɛɛ -ni. Wee gbɔ mia, yo

-wa yo. ²¹Nyuma tɔlva nɛɛ, wa ka wee -
 luyilo 'yi, nu, wa dli 'ni -slɛɛn -Lagɔ -gu
 -mi.
 -Lagɔ ηwna ain 'nyu la.

'Sebhēe 'sōnu Pōlu 'paa Timotee yoo

'Sebhēe 'sōnu *Pōlu 'paa ɔ 'tale Timotee yoo, mu -wa. Pōlu mi -kaslu 'wu *Wlōmu, 'bhie ɔ yia wee 'sebhē ni celi. 'Dizuweli tōlba Timotee 'kaa -Lagōnymaa 'yugalinya zū, wa 'ka -mi tiklu, 'mu Pōlu celi ɔ 'wu.

Fusaweli

1 -Ami *Pōlu celi 'sebhē ni, -Lagō ka we 'wōnwu, 'in un yia -Zezu *Klisu *tietienyo -ze. -Lagō nēe gbuzōnu nya nu, 'yliyōgagie ɔ yia wlaa, wee 'yliyōgagie mia, -wa -yo -Zezu 'sō -ka -mi, ma yia we. 'In ɔ yia 'mi tie, in 'ka we gbūgbanyo -ze.

² -Mi Timotee, na dudunano -yu, -mi na celi 'wu. Nu, -amīaa Dide -Lagō -yo -amīaa -Kanyo -Zezu Klisi ŋwana -mi 'nyu la, wa 'yili -mi nyazi, 'in wa 'nye -mi 'wōwtue -dlō.

Pōlu 'paa Timotee 'kwayli

³ -Lagō na paa fuo, na dukpasti ka ɔ bubō, wa 'bīgu, -ami na bubō 'yaa ɔ dli tiklu nya. In -ka ɔ bhuhhoeda -mi, zloo, sabōo, na dli 'i 'bhū -mi -gu, we 'gbu na paa -Lagō fuo. ⁴ Nu, na dli 'i 'bhū -na 'mō -gu, -na 'tu mi 'mi 'bhada, mu 'kaa 'mi 'muna 'wola. ⁵ In 'ni we 'wōdlu. Nu, -na dli mi -Zezu Klisi -gu. Tiada, -na 'nyaasa Loisi ka ɔ dli -gu zū, ɔ 'bīgu, -na 'nyaa Enisi -wa. 'In un -yi we 'ji nu, -na dli mi 'ya ɔ -gu, we 'gbu na paa ɔ fuo. ⁶ We 'deē 'gbu in nēe -mi -ylae: 'tite -Lagō 'nyea -mi, -in 'ka ɔ lubho nu, da in pala -mi sō -gula, -in 'na 'tideli we 'yi -ni, we yi -nyumo. ⁷ Nu, Zuzu -Lagō faa -aun 'wu, we 'ni nyano -zuzu: -we ɔ Zuzu nua le, mu -wa nu, 'tite ɔ yelia -aun, amīaa bheliaa

zekalidli ɔ nyea -aun, 'in -a 'ka -amīaa 'de kpa sa -yi. ††

⁸ Zū 'na 'bhali -mi -amīaa -Kanyō gbū -gbada -ni. -Ami, -ɔ wa 'paa -kaslu 'wu ɔ 'gbu, zū 'na 'bhali -mi na 'gbu -ni. -We -in 'kaa lenu, mu -wa nu, wa -ka -mi siala yi -Lagōgbū 'gbu, -in ŋwnu we -yo 'tite -we -Lagō 'nyea -mi nya. ⁹ Mō -saa -aun gbū 'wu, 'in mō laa -aun, -a 'ka ɔnu nyuma tiklu -ze. ɔ -ka 'sa nu, we 'ni -amīaa lenugbu -zōnu gbū, nu, ɔ ka 'cin we -yōnwu 'nanidli nya, -zugba ɔ 'ni -slō -lu yabhlogbō lala. ¹⁰ -Slēn, -Lagō ka we -aun -slolu -amīaa Gbūwūsanyo -Zezu Klisi gbegbēn. Nu, mō lua tlitlie. ɔ ka we -aun 'kluslolu nu, -a -ka -Lagōgbū -yōnwu, 'yliyōgagie -we 'ni bhiloluda -ka, 'in -a 'yia we. ¹¹ Wee -Lagōgbū mia, -Lagō ka -bha 'mi -sa in 'ka we gba, in 'ka ɔ tietienyo -yo ɔ gbū -slolunyo -ze. ¹² We 'gbu siaste -we 'wu in mia 'plilida, we'e 'bhali 'mi zū. -We ka gbū -wa, -ɔ in zua dli -gu, in -yi ɔ, 'in na dli 'teli we -gu nu, -we ɔ tia 'mi -yo, 'wu ɔ yia we 'paa, 'in gbūwūbhuyli 'ka nyini.

¹³ Welu -zōnu -in 'nua da 'mi ŋwee, -in gba we weli -bhlokpade -na -lima -yla. -In nu we le dliuzue -yo zekalidli nya -Zezu Klisi 'wu. ¹⁴ Welu -zōnu -Lagō tia -mi -yo, -in zū we 'yiliyo, Zuzu 'Pupa -ɔ -dilia -aun 'wulaa 'gbu.

¹⁵ Nu, -in -yi we 'ji nu, -wa mia -Azii -dudu -gu, wa ka 'mi 'bi 'bhū, Fizeli -yo Elmozenū mi wa glaa. ¹⁶ Nu, Onezifolu mia, ɔ ka 'mi 'kwayli 'pa tenyii, zū 'ni ɔ 'bha in mi -kaslu 'wū 'gbu. -We ɔ nua le, -Lagō 'pali we 'bīgu ɔ nyuma -yla. ¹⁷ Da ɔ nyina *Wlōmu, 'in ɔ yia 'mi 'yiliblanōnu bhabha, 'in ɔ yia 'mi 'yi. ¹⁸ -Lagō 'yili ɔ nyazi ɔ nyūmaa gbūwūbhuzli. Da -a mia Efeziḡbe nukplē, -na 'de -yii 'debbie we 'ji nu, ɔ ka 'mi 'wusa sō wee lu.

††1:7 We 'ji -putu -wae: -Lagō 'ni -aun nyanōdli nukplē zū, 'tite klaa, nunnantie klaa, we -yo 'de -kpakpie 'nanu, we dli ɔ zua -aun nukplē.

-Zezu Klisu 'sloja -zɔnu

2-Mi na 'yu, -mi -Zezu Klisti 'nyea 'nanidli -in kpa we la -kli, 'in we 'ka -mi latemani. ²-We -in 'nva 'mi nyee nyuma duun 'yibadi, -in zu we 'di nyuma -zɔnu, 'in -maa mneni -maa 'ka we nyuma -putu -slolu. ³-In -ka siada -mi -Zezu Klisu 'gbu, -in nyunu we -yo ɔ 'sloja -zɔnu 'bhisa. ⁴Nyuma -ka 'sloja pla, -ɔ -ka gba ɔ 'ka ɔ -kanyɔ dudu namani, ɔ'ɔ pla nyuma -kpuaa gbu 'wu. ⁵Nyuma -ka -gwagwada gbeli, -ɔ 'ni wee -gwagwee tite 'nujwe zu, wa 'na 'ka gba nu, -mɔɔ nyina tia. ⁶Kpapanyo -ɔ nva ɔ kpa lubho sa 'ttee, mɔ yia we lililu tianu. ⁷-We in mia gbada, pupali we 'wlukusun la sa 'nanvu, 'in -Lago 'ka -mi 'tute 'nye -in 'ka we 'de weee 'wulanu.

⁸-Na dli -bho -Zezu -gu, mɔ -sɔa 'wu tltlunya glaa, *-Davidi mi ɔ dukpasa nya, mu -wa -Lagɔgbu -we na gbaa nyuma -yla. ⁹Wee -Lagɔgbu 'gbu in mia siada, wa ka 'mi gbu, 'in wa yia 'mi -kaslu 'wupa gbunyumonyo 'bhisa. Nu, -Lagɔweli mia, we 'ni gbuanda -mi. ¹⁰We 'dee 'gbu, in 'nia wee staste 'wluzɔlasahida -mi, -wa -Lago -saa -bha ɔ -nu nya, 'in wamta 'ka 'yoo 'yi. Wee 'yoo -gu -Zezu Klisti -salia wa gbu 'wu, 'in ɔ 'nyumie -we 'na bhloluda -ka, wa 'ka we 'yi. ¹¹Wee welynua ni mi gbuzɔnu nya:

«-A -yo ɔ 'sɔ ka tli,
 'yliyogagie -a -yo ɔ 'sɔ yia 'yia.
¹²-A 'ni staste 'wluzɔlasali,
 -a -yo ɔ sɔ yia nyuma 'wulapitla.
 -A -ka ɔ gbu kpeli,
 'in ɔ kpelia -amta gbu.
¹³-Amta dli -ka ɔ -gubhu,
 ɔnu dli mi -an -gu,
 -we ka gbu -wa,
 ɔ 'ni mneni ɔ 'ka ɔ 'de kpeli.»

-We nanta -Lago dudu, mu ni

¹⁴-In -sa wa dli glu gbu ni -gu, zu wa 'di nu, wa 'na kpeli weli 'ji -gu -ni.

Wee kpeli kpeli mia, we mi bhe. Nu, -lu -bhlogɔɔ we nva le, mu -wa nu, -wa pulva we yukwli, 'ma we bhla la. ¹⁵Nu, -we mia -na -nu nya, -in gu la, 'in nyime wa ylaa la, 'in wa yia ɔ 'yi nyime tuklu nya -Lago 'yu, -in 'ka ɔ -ze, mɔ -wa lubhononyo -ɔ ɔ lubho 'bhalta zu, 'in -ɔ gbaa weli -zɔnu tuklu. ¹⁶Nu, -zle -klo wa saa nee -Lago 'ni yaa lami, -in 'na pali we nyee -ni. -Wa palta we nyee, -Lago -yo wa mia 'bhuda. ¹⁷Wa weli mia, 'gbia vou -wa, 'in we lia yice. Imenee -yo Fileti mi waa nyuma glaa. ¹⁸Wa ka weli -zɔnu 'yloogbu labhulu, wa nee: «-Lago ka -an tltlunya glaa 'wusɔlu pepe.» 'In we yia nyuma talva -Lagɔɔ dliguzɔve -nyumɔ. ¹⁹-Mu bhla, *-Lagobuduu bhu 'tute ɔ palta glu, we mi -bha gege, -mɔ wa celta: «-Lago -yi ɔnu nyuma, 'in nyuma weee gbaa nu, wa -mi -Lagɔɔ -nu nya, wa 'bhu gbonyuu 'bi.»

²⁰Nu, 'nyumnyoo -budu zu mia, we 'ni -can kna -yo 'gwezi knaa 'dekpa wa yli -mɔ. Nu, talva mi mame nya, 'in talva mia su nya. We tianu mia, 'feti 'kadu zli wa lilia we 'wu. 'In we 'sɔnu mia, 'yli weee nya wa lilia -mu 'wu. ²¹We -ka 'sa -mi, nyime -ɔ -ka gbonyii ni 'bibhu, -Lago yia ɔ 'dee nu lubho wlaa kna -zɔnu 'bhisa. Nu, ɔ -kanyo yia -bha ɔ -saa -mɔ 'dee -nu nya, ɔ gbu -su 'wu -mɔ kwee. ɔ sɔ mi lubho -zɔnu weee -yla. ²²Nyimesiaa dltwonyinlu mia, -in -gwa we kwee. -We -yo -in 'kaa lanyini, mu -wa nu, -in nu gbu tuklu le, -in zu -Zezu dli -gu, -in -kali -na -limaa ze, -in -mi -dlɔɔ. -Wa kaa dli tuklu, 'in wa bhuhoea -Lago, -in -yo wa 'sɔ nu gbu ni le. ²³Wa -ka kpeluda -mi, we -tukwlaa, -we wa gbaa, wa 'ni we -yi, -in 'na pali we nyee -ni. -In -yi we 'ji nu, wee kpeli mia de, -gɔlu -gu we palta 'wlu la. ²⁴We 'ni 'ylinani -Lagɔɔ lubhononyo 'ka -gɔlu gu, -we ɔ 'kaa lensu, mu -wa nu, ɔ -ka 'nani nyuma weee gbegbein. ɔ yibheli gbu -slolu sa, ɔ 'na zuvu gbu nukple la -ni. ²⁵Nyuma -wa kpelia ɔ, ɔ pali wa -yla gbu

la dli -dlɔ nya, -zugba ɔ dli mi nu, -Lagɔ yia we lɛnva, 'in wa 'ka wa dli 'bhiti. ²⁶ Sa 'bhisa, wa -ka 'wlu -gu -ka, 'in wa bhva *'Kuzuu lubhu ɲweɛ, mu kpaɔ wa, wa 'ka we dumagbu lɛnu.

Dudɔv 'wɔbhlolu -bhla -gbunya

3 -In yibheli we 'ji nu, dudɔv 'wɔbhlolu bhla, dudɔv -gbu yia 'temania. ² Nu, nyuma yia wa 'de 'yibhaa, 'gwezii 'talea wa yia -zɛa, wa 'de wa yia -slolua, wa 'de wa yia 'ylimantia, -Lagɔ wa yia vɛla. Wa 'na 'ka wa dide -yɔ wa 'nyaa 'nɔɲwe zu. Wa 'na 'ka 'nant yibheli, wa 'na 'ka -Lagɔ -lu 'nɔɲwe zu. ³ Wa 'na 'ka wa nyuma 'yibha, wa 'na 'ka nyazidli -ka. Nyuma wa yia yo -yɔ zɔlva, -gɔlv wa yia kwe -kaa, wa 'na 'ka wa 'de kpa sa -yi, wa 'na 'ka gbuzɔnu 'yibha. ⁴ Waa nyuma mia, wa -lima wa yia -dawli 'wɔnva, dli -slo wa yia -kaa, wa 'de wa yia 'ylimantia bhabha. -We nantia wa 'de dudɔv, mu wa yia 'yibhaa we 'ka -Lagɔ -zi. ⁵ Ma yia 'wlvɔ nɛɛ nyuma mi -Lagɔ 'yloogblv, wa 'ka ɔ 'tutɛɛ 'zayli -bhalasali. Waa mia de, -in 'na nynini wa kwesi la -ni. ⁶ Tɔlvɔ dila -buduɲweɛ la -dawli nya, 'in 'ɲwɔ -wa -yɔlvɔ 'wɔ 'in wa kpaɔ -maa. Waa ɲwɔ mia, wa ka gbonyuu lɛnu duun, 'in gbu -kpva wa 'yibhaa, 'in wa mnta we 'bi. ⁷ -Lu -kpiakpie nant wa dudɔv, 'in wa 'ni mnɛni wa 'ka gbuzɔnu yibheli. ⁸ Zanɛst -yɔ -Zablɛst ka *Moizi -yɔwɔsɔlv, 'sa -bhlokpade waa nyuma ni -sɔlvɔ -Lagɔgbu -yɔwɔ. Wa 'wlvukvun ka -nyumɔ, 'in wa dliuzvɛ bhe. ⁹ Nu, wa 'na 'ka 'yugbɛin mni, wa -sabhe wa yia -yɔyɔ, sa wa 'yia waa nyuma sɔ nu -nu -yɔ.

'Dizuwɛli

¹⁰ Nu, -mi, sa in kpaɔ na 'de, -in ka we -yɔyɔ, -we na slolua nyuma, -we in nva lɛ, -we in gbaa in 'ka lɛnu na lubho 'wɔ, -in -yi we. Sa na zva na dli -Lagɔ -gu, sa

in kaa dltie, sa in -kalia na -limaa zɛ, sa na temania dli, -in -yi we. ¹¹ Sa wa palta 'mi 'klyɛ 'wɔ, sa wa stalia 'mi, -in -yi we. Sa wa stalia 'mi Antioɔv, Ikoni-umu we -yɔ Lisitligbe nukplɛ, -in -yi we. Nu, Nyumaa -Kanyɔ yia 'mi we 'de weee 'wɔsaa. ¹² Gbuzɔnu -wa, nyuma weee -yɔ 'yibhaa wa 'ka -Lagɔ 'yoo bhli, wa -yɔ -Zɛzu 'sɔ, 'klyɛ 'wɔ wa yia wa 'palta. ¹³ Nu, -mumv -wa 'nyii -cian -yɔ -dawli -cian, gbonyuu lv -maa yia plaa. Nyuma wa yia -dawli 'wɔnva, 'in wa 'ka wamia -dawli 'wɔnuv. ¹⁴ Nu, -mi, -we -in 'nva, -we -in ɲwɔnva -yɔ dli weee nya, -in 'te-mant dli we -gu. -Wa -slolua -mi we, -in -yi wa. ¹⁵ Nu, we 'ka -na 'yɔslɔ bhla 'bhv, -in -yi -Lagɔwɛli. Wee wɛli mia, we mnɛni we 'ka -mi gbuyilo 'nye, 'in -in 'ka -Zɛzu dli -gu zu, -Lagɔ 'ka -mi gbu 'wɔsa. ¹⁶ Wɛli weee -we mia cɛlɔda * -Lagɔsɛbhe 'wɔ, -Lagɔ 'wɔnyapɛltwɛli -wa. -We we nva lɛ, mu nu: nyuma we slolua, nyume -ka gbonyuu lɛnu, 'in we slolua we ɔ, nyume we mnazɔ, 'in we slolua -ain sa -a 'kaa tiklu -mi, ¹⁷ 'in we 'ka -Lagɔnyume la mnazɔ 'cɛ, ɔ 'ka gbu -zɔnu weee lɛnu.

4 ¹⁻² In nɛɛ -mi -yla: -in gba -Lagɔgbu. -Mi na zva 'di -Lagɔ -yɔ -Zɛzu Klisti 'yu. -Zɛzu -ɔ 'kaa titlɔnya -yɔ 'yliyɔ-ganyaa -yɔgbu 'wɔbhu, -ɔ 'kaa lv yi, ɔ 'ka nyuma 'wlvlapili, ɔ 'gbu na zva -mi 'di. -In gba wa -yla -Lagɔgbu, -in 'te-mant 'wɔ we -gu. Da -ka 'ylinantoo, da -ka 'ylinyunooo, -in gba we, -in lu wa. Nyuma -ka gbonyuu lɛnu, gba we wa -yla, 'in -wa -ka gbu -zɔnu lɛnu, 'pa wa 'kvayli. -In nu -we weee mia ni lɛ, nu we lɛ gbuslolue -yɔ dltie nya. ³ Nu, bhla mia yida, wa 'na 'ka gbuslolue tiklu yuk-wli pulv. -We nantia wa 'de dudɔv, 'mu wa yia lɛnva. Gbu -slolunyyaa -zlo wa yia 'wlv gvgwɔlɔta, 'in -we menta wa yukwlii 'yoo 'wɔ, 'in -maa 'ka we gba. ⁴ Gbuzɔnu -yla wa yia yukwli 'sumantia, 'in wa 'ka we -kalt ninenya -yla. ⁵ Nu, -mi, -in kpa -na 'de 'nanvɔ, -in di siasɛ 'wlv zɔla, -

in gba -Lagɔgbu, gbalɩ -na lubho -Lagɔɔ 'yloogblu.

⁶Nu, -amɩ mia, in ka na 'de wla 'slaka nya pepe, 'yɩ -we nya in 'kaa labhu, we ka cɩpa. ⁷In ka -ɔɔɔ -zɔɔɔ gu, in ka wee -gwagwie bhloluda nyini, in 'nɩ -Lagɔgbu 'yitide. ⁸-Sleen, -ɔ nyinia -gwagwie nya tia, ɔ -tnuu mia, -Lagɔ ka we la mnazi 'mɩ -yla, mu -wa nu, mɔ bhua nyumaa -yɔgbu 'wu tiklu. We 'nɩ na 'de -bhlo -yla, nu, -wa weee mia ɔ yiyie wuda zekalɩdlɩ nya, ma yia wee -tnuu 'yia.

Pɔɔɔ 'wɔbhlolu -gbunya

⁹-In 'yɩ 'klɩ -in 'ka na -gbɛ yi slɩ.

¹⁰Nu, Demasi 'yɩbha desleen -dɔdɔgu gbuu 'gbu, ɔ ka 'mɩ 'bɩbhu, 'in ɔ yia Tesalonikɩ mɩ. Klesansi ka -Galasii mɩ, 'in Titɩ yia Dalumasi mɩ. ¹¹Luku 'debhlo -tua 'mɩ -yɔ. -In -ka yida -mɩ, -in 'bhu Malukɩ 'wu, -in -yɔ ɔ 'sɔ yi, nu, 'wu ɔ saa 'mɩ bhabha na lubho 'wu. ¹²In ka Tisikɩ tie Efezi. ¹³Nu, na -guslunaa in tia Tloasi -mɔ Kalɩpusu -buduɣwee, -in -yɔ we yi, we -yɔ na glɩglɩ -sebhe. Nu, -in 'na dlɩlu we nimeku -nu 'wu -nɩ.

¹⁴Alezandɩ, -ɔ mia bhlablanyɔ nya, ɔ ka 'mɩ gbɩ -yɔkpali bhabha. -We ɔ nua le, Nyumaa -Kanyɔ 'kaa we 'leɛji wla. ¹⁵'In -

mɩ, -in zu -na 'de 'yɩyɩ ɔ gbegbeɩn, nu, ɔ ka -amɩaa weli -yɔwɔsɔɔ bhabha.

¹⁶Da wa kwaa 'mɩ gbɩwɔbhunya 'yu tiada, nyime yabhlogɔɔ 'nɩ 'mɩ gwelɩ -mɩ. Wa 'de weee ka 'mɩ 'bɩbhu. Nu, -Lagɔ 'na dilɩ wee gbɩ wa 'wlu -nɩ. ¹⁷Nu, -amɩaa -Kanyɔ mia, ɔ mɩ 'mɩ kwesi, 'in ɔ ka 'mɩ 'tɩte 'nye, 'in in yia ɔ weli gba we -gu yelie nya, 'in 'lakpanya weee -wa 'nia *Zuifɩ, wa yia we 'nu. 'In -Lagɔ yia 'mɩ -jla ɣwee -sa. ¹⁸Nyumaa -Kanyɔ yia 'mɩ gbɩnyuu weee ɔ 'wɔbhua. Mɔ yia 'mɩ gbɩ 'wɔsaa, 'in da ɔ pulɩ nyuma 'wlu la yali in 'ka -mɔ nyini. Wa -mɩnɩ ɔ 'ɣnɩ 'yɩ weee nya. *-Ament!

Pɔɔɔ 'paa weli

¹⁹Nu, in -sa Plisilɩ -yɔ Akilasɩ fu, we -yɔ Onezifɩlu -buduɣwee -nyuma. ²⁰Ewlasɩ ka Kolentɩ -tu, 'in Tlofimu ka gu bhli, we 'gbɩ in yia ɔ Milee ti. ²¹Da ɣwɔtɩyɩbhla 'nɩ -slɩ da nyini, -in 'yɩ 'klɩ -in 'ka na -gbɛ nyini. Ebulusɩ klaa, Pudɩn klaa, Linusɩ klaa, Klodia klaa, we -yɔ -amɩaa bhelia weee, wa nee wa -saa -mɩ fu.

²²-Amɩaa -Kanyɔ -yɔ -mɩ 'sɔ -tu. -Lagɔ ɣwna aɩn nyu la.

'Sebhe Pōlv 'paa Titu yoo

Titu mia, *Pōlv 'tale yabhlo -ɔ -saa ɔ 'wv ɔ -Lagolubho nuda, mɔ -wa. Nu, -Lagonyumaa 'yugalinyɔ yabhlo ɔ -mi bhaa Kletu. Sa nyume 'kaa -Lagonyumaa 'yugalinyɔ -zɔnv -zɛ, 'mv Pōlv cɛta ɔ 'wv. 'Sebhe 'sɔ Pōlv 'paa Timotee yoo, we nukpla gbu -yɔ -we ɔ 'paa Titu yoo 'wuwlv.

Fusawelt

1 Nu, -amɩ *Pōlv, -ɔ -wa -Lagɔɔ lubhonvnyɔ -yɔ -Zezu *Klisu *tietienyɔ, -amɩ cɛta 'sebhe ni. Lubho -we -Lagɔ 'nyea 'mi, mv -wa nu, -wa ɔ -saa -bha, in kwa wa dlizvzvee 'yoo -gv, 'in in -slolu wa, wa 'ka gbuzɔnv yibheli, wa 'ka -Lagɔɔ sɔlv nɔda -tv. ²We -ka 'sa -mi ni, -maa mneni -maa 'ka we dli 'wvdi ni, 'yliyɔgagie -we 'nta bhloluda -ka, -Lagɔ yia we -maa 'nyea. Nu, -Lagɔ, -ɔ'v 'tubhua yo, ɔ ka ɔ weli wla wee 'yliyɔgagie -mnu -maa 'nyenytee daa, -zugba -lu yabhlogbɔɔ 'ni -slɔ lamɩ. ³Nu, bhla -we -Lagɔ 'paa ŋwɛɛ, we nynia, 'in ɔ yia ɔ weli zli 'klv wleli. Wee weli mia ni, mv -wa gbu -we ɔ tia 'mi -yɔ nu, in mni gbaa da weee, sa -amɩaa Gbuwusanyɔ -Lagɔ gbaa we -mi, we sɔlv.

⁴Titu, na 'yuu 'zayli -amɩaa dlizvzvee -bhlo Klisu 'wv, -mi na cɛta da 'wv: Nu, Dide -Lagɔ -yɔ -amɩaa Gbuwusanyɔ -Zezu Klisu nv -mi 'nant 'wv, 'in wa 'nye -mi 'wvutvte -dlɔɔ.

-Lagonyumaa 'yugalinyɔɔ lapalte

⁵Nu, in -ka -mi Kletidvdu -gv ti ni, -in 'ka gbu -we -tva 'wv 'wlvbhaa gbu -wa. 'Gbeo 'gbe -we -ka -mi, we mi nu, -in palɩ -mɔ -Lagonyumaa kpast la, sɔ -we in -slolu -mi lv: ⁶-Lagonyume kpasaa mia, ɔ -mi 'cɛ, ɔ -mi 'ŋwɔɔ -bhloo 'lowli nya. ɔ 'yua -mi dlizvnya nya, ^{‡‡}'in nyuma

'na -sali wa 'yliyɔtɛlv di -yɔ wa gbu 'nvŋwɛ -sa di -ni. ⁷Nu, -Lagonyumaa 'yugalinyɔ mia, ɔ kwe nya -Lagolubho mia. We 'dɛɛ 'gbv, ɔ lenvgbv -mi 'cɛ: ɔ 'na -mi -ni 'dɛɛ 'ylimaninyɔ klaa, 'cekanyɔ klaa, nvbhanyɔ klaa, we -yɔ -gɔlvɔvnyɔ nya -ni. ɔ 'na titali dli 'nyuu nya 'gwezi la -ni. ⁸Nyuma -ka ɔ -gbe yi, ɔ yibheli wa kpa sa, 'in ɔ -kalt zɔzɔnv lenvee zɛ. ɔ yibheli ɔ 'dɛ, ɔ -mi nyume tiklu nya, -mɔwlvda, 'bhie ɔ yibheli ɔ 'dɛ kpa sa. ⁹Weli -we mia dlizvzvee sa, 'in -we -yɔ -we wa -slolu ɔ 'sɔ mia -bhlo ni, ɔ -tv we -gv. We -ka 'sa -mi ni, 'in ɔ mnena ɔ 'ka nyuma 'kvayli 'pa gbu tiklu slolu nya. 'in ɔ slolu ɔ kpelikpelunya sa -maa mnɔa.

Yoyogbv slolue labvbalunya

¹⁰Nu, gbu -nyumɔnya -zu 'wv. Wa glaa, dumadu mi *Zuifv -wa -zɛa -Lagonyuma nya. Gbukpvagbv gbagbee lubho -yɔ -dawli wa kaa. ¹¹We mi nu, -in 'mnu wa ŋwɛ. -We ka gbu -wa, -glɔgbɔ -kpbhie wa mumnia la, -we wa 'na 'kaa -slolu, we slolue nya wa 'ka 'gwezi 'yi zvbhali sɔlv. ¹²Nu, wa 'dɛɛ bheli Kletu -nyume yabhlo, -ɔ -wa gbu -falɩpanyɔ, ɔ nɛɛ: «Kletu -nyuma, yocaaan klu, numa 'nyii, 'yalnya -wa ka -yɔkpagbv weee -wa lilie.» ¹³'in wee gbudayiweli ni mi gbuzɔnv nya. We 'dɛɛ 'gbv, -in gba wa -yla 'klv 'cici nya, 'in wa 'ka dli tiklu zv. ¹⁴Wa 'na neni 'masleen Zuifv ninenya -yɔ nyuma -wa 'bhulva gbuzɔnv 'yoo -gulaa 'wlvkvv -titenya -yɔla -ni. ¹⁵Nu, -lu weee mi -mɔwlvda nyuma -wa ka dɛ mia -mɔwlvda -yla. -Wa kaa pvni, 'in wa'a zva dli ni, -lu yabhlogbɔɔ 'ni -mɔwlvda -mi wa -yla, -we ka gbu -wa, wa 'ylimnee -yɔ wa 'wlvkvv ka pvni. ¹⁶Wa -ka ladi, wa nɛɛ ni, wa -yi -Lagɔ, 'in wa lenvgbv -nanv palɩ -Lagɔ -blɩv. Zen wa kaa, yukwliyɔsulunya -yɔ -wa

^{‡‡}1:6 Tɔlv nɛɛ: ɔ 'yua -mi 'yua -zɔnv nya.

'nia -lu -zɔnu yabhlogbɔɔ lenve mneni,
'ma wa -mia.

Gbuslolue tiklu

2 Nu, -mi, -we -yɔ -slo-lue tiklu 'sɔ mia -bhlo, -in -slo-lu we. ²-In gba nyuma kpasɪ -yla nu, wa -mi 'cɛ. Wa -mi 'nuɲwezu sa, wa yibheli wa 'dɛ, 'in wa -mi gege wa dɪzuzve klaa, zekalie klaa, we -yɔ wa dɪttie 'wu.

³'Sa -bhlokpade, gba 'ɲwɪ kpasɪ -yla nu, wa tɪt wa 'dɛ -Lagɔ. Wa 'na -zɛɪ nyumaa 'ɲɪ -nyumɔnya -yɔ nuv galt -ni. Wa -mi 'ɲwɪ 'dɪzɔnya -zɔnu nya. ⁴We -ka 'sa -mi, 'in wa slolua 'ɲwɪ -dɔgbu -maa 'lowlia -yɔ -maa 'yuaa zekalie. ⁵'In wa slolua -maa -maaa 'dɛɛ yibhelie -yɔ -maaa 'lowlii 'debhlo -yla -mumɛ, we -yɔ -glɪgbɔkɔɲwɪ -zɔnu -wa zua wa 'lowlia 'nuɲwe. Nu, -muv yi 'wɔ nu, nyume yabhlo gba gbv 'nyuu -Lagɔwelu daa.

⁶'Sa -bhlokpade, gba nyimesia -yla nu, wa yibheli wa 'dɛ. ⁷-Mi, -na 'dɛ, -in -mi sɔ weee lɔ ladɪɛ -zɔnuv 'ylislo-lunyo nya. -In -ka -slo-luda -mi, -in nu we lɛ sazɔnu sa, -in 'na kpɔkplalɪ -ni. ⁸Nu, -in gba wɛɪ tiklu -we zɔ wa 'nia mnɛni wa 'ka 'ɲwɪɲwe. We -ka 'sa -mi ni, 'in -na kpɛɪkpɛɪnya zɛa zɔv nima, gbv 'nyuu yabhlogbɔɔ -we wa 'kaa gba -amɪaa daa, we 'ni -mu 'gbv.

⁹We mi nu, galt pɪɪ wa -cian zɔla gbv weee 'wu, 'in wa -tɔ -maa dumagbv lenvda. Wa 'na kpɛɪ -maa 'ɲwe -yɔ -ni, ¹⁰'in wa 'na ylili -maa -lu yabhlogbɔɔ -ni. Nu, -we wa 'kaa lenv, mu -wa nu, wa -slo-lu 'ylɪ weee nya nu, wa mi galt -zɔnu nya wa -cian -yla. We -ka 'sa -mi ni, gbuslolue -we gbaa -amɪaa Gbuswɔsanyɔ -Lagɔ gbv, 'in wa nyɛa we 'ɲɪ sɔ weee lɔ.

¹¹Nu, -Lagɔ ka ɔ 'nanɪdɪ zɪ 'klv wɛɪɪ. Mu 'wu nyuma weee gbuswɔbhɔbhue bhua. ¹²'In nɔnɔbhv -we -yɔ -Lagɔ 'sɔ'ɔ gbaa -yɔ dɔdɔgv -nyumaa dɪwɔnyɪni, sa -a 'kaa we 'bɪbhv, mu slolua we -aun.

'In -amɪaa nɔnɔbhv 'ka -mi 'cɛ dɔdɔ ni -gv, we 'ka -mi tiklu -Lagɔ 'nuɲwezu sa. ¹³Nu, 'muna -ylɪ -we -a dɪa dɪ 'wu, 'sa -a 'kaa we wɔ. -Zɛzu Klɪst ɔ -wa -amɪaa -Lagɔ 'kadɔ, we -yɔ -amɪaa Gbuswɔsanyɔ, we zɪ ɔ 'ɲɪnumɛ 'kaa bhɛwɔ. ¹⁴ɔ -Zɛzu ka ɔ 'dɛ wɪa -amɪaa 'gbv, ɔ 'ka -aun 'wɔzɪtɪ gbvnyuu weee kwɛɛ, 'in ɔ 'ka -aun -mɔwɔlɔ -a 'ka nyuma -wa mia ɔ 'debhlogbɔɔ -nu nya -zɛ, 'in -a 'ka -guladoluda -mi -lu -zɔnu lenvda.

¹⁵Nu, -we -in 'kaa -slo-lu 'tɛɛ nya, -zugba -na pa -na yukwɪpɔɪnya 'kuayɪ, we -yɔ -na subha wa lenvgbv 'nyii wa 'klv, mu mia dɛ. Nyume yabhlogbɔɔ 'na tɪli -mi 'ylɪ la -ni.

-Lagɔnyumɛ nɔnɔbhv

3 Nu, ligbe -Lagɔnyuma nu, wa pɪɪ nyumaa 'yugalɪnya -yɔ 'gbee -cian zɔla. Wa zɔ -maa 'nuɲwe, 'in wa -mi -kli wa 'ka lubho -zɔnu weee nu. ²Wa 'na gbalɪ wɛɪ 'nyuu nyume yabhlogbɔɔ daa -ni. Wa -mi -dɔɔ, wa -ka dɪ -zɔnu, 'bhie wa -yɔ nyuma weee -mi nnada 'ylɪ weee nya. ³-We ka gbv -wa, bha, -amɪa mi 'ya 'sa titɪnanya -yɔ gbv 'nuɲwesanya nya, -a ka mnɔ. Dɪwɔnyɪni -yɔ dɔdɔ -nanɪli 'ylɪ -bhlo -bhloo galt -a -mia -benyi. Nɔkplɛ 'ylɪnyuno -yɔ -luu 'tɔ 'wu -a mia -benyi, 'in -a mia bha 'wɔnyɛ sa, 'in -a -yɔ -amɪaa -lima nyɪnyɛɪa 'wu. ⁴Nu, da -amɪaa Gbuswɔsanyɔ -Lagɔ -slo-lua ɔ 'nanɪdɪ -yɔ ɔ nyumaa zekalɪdɪ nyuma 'klv, ⁵ɔ ka -aun gbv 'wusa. We 'ni nu, libho -zɔnu -a nuv gbv, nu, nyazɪ ɔ 'yɪɪa -aun gbv -wa. ɔ ka -aun gbv 'wusa, 'in ɔ yɪa Zuzu 'Pɔpaa 'tɛɛ nya -amɪaa 'lululu gwalt -a 'ka 'yɪɪyɔgagɛ lolu 'yɪ, -amɪaa -yɔwɔɔɔɔɔ nya. ⁶ɔ Zuzu 'Pɔpa -Lagɔ yɪa -aun -gvslua sa duun, -amɪaa Gbuswɔsanyɔ -Zɛzu Klɪsɪ gbegbɛɪn. ⁷'In, ɔ 'nanɪdɪ nya -a 'ka nyuma tiklu nya -mi -Lagɔ 'yu, 'in 'yɪɪyɔgagɛ -we 'nia bhlo-luda -ka, -we -a mia dɪ 'wɔdɪda, a 'ka we 'yɪ. ⁸Nu, wɛɪ ni mi dɪgɔzɔ sa. In 'yɪbha nu, -in gba wee

gbunya mia da -zakpa duun, 'in -wa zua -Lago dli -gu, wa 'ka libho -zɔnɔv nɔnɔve 'yliyɔzv 'nanɔv, 'in wa 'ka wa 'dɛ we tɪl. - We nania 'yli, 'in -we kaa 'nɔɲwe nyumaa 'yliya 'wɔ, mɔ mia dɛ.

⁹Nu, gbɔkpɔvɔgbɔ -gu kpɛlɛ klaa, -we weee -wa dɔkpasɔ 'ɲnɪ 'sɛbɛ klaa, we -yɔ -zɛ -yɔ *Moizɪ tite -gu kpɛlɛ, -in bhɪlɪ we -yɔla. We bhebhe, 'in we 'nɪ 'ji -ka. ¹⁰-ɔ sisalɪ nyuma -yɔ, -in 'pali ɔ zɪ -zakpa -bhlo, -zakpa 'sɔ, 'bhie, -in 'ka ɔ -na 'dɛ -yɔjɪlɪ. ¹¹We -ka 'sa -mɪ nɪ, -in -yi we 'ji nɪ, 'sasɔkpa -nyume ka 'yoo -zɔnɔ -gulabhɔv, ɔ gɔnyii slolua nɪ, ɔ mɪ 'yoo 'nyuu -gu.

'Wɔbhɔlɔ -yɪbhɔlɪ -gbunya

¹²Nu, Alitemasɪ -yɔ Tisikɪ 'sɔ nyɪdɪ, nyɔɔ in -ka -mɪ 'wɔtɪɛ, -in 'yɪ 'klɪ -in 'ka

'mɪ 'yɪa mɪnɪ Nikopolisɪ, in ka dli -sa in 'ka -mɛmɛ ɲwɔtɪɔyɪbhɪla 'paa 'gbɔ. ¹³'ɪn, titee yilonyɔ 'kadɔ Zenasɪ -yɔ Apolɔsɔ 'sɔ -ka 'lakpa 'wɔ mɪnɪda -mɪ, -in 'yɪ 'klɪ -in 'ka wa -yɔbɛ. Sa -in 'kaa nɔ, 'in wa -yɔgbɔ weee 'ka gba, -in nɔ 'sa. ¹⁴Cun, we mɪ nɪ, -amɪaa -Lagɔnyuma 'kpɪa libho -zɔnɔv nɔnɔve, wa tɪlɪ wa 'dɛ we, 'in wa 'ka nyumaa -yɔbɛbɛtɛ kwɛyɔmɛnɪ. Nu, wa 'na -dɪlɪ la bhe -nɪ.

¹⁵Nu, nyuma weee -wa -yɔ 'mɪ 'sɔ mia -selɪ, wa nɛɛ wa -sa -mɪ fɔ. Nyuma -wa -kala -amɪaa zɛ dɪzɔzɔvɛ 'wɔ, -in -sa wa fɔ -aun -yla.

-Lago ɲwɪna a 'dɛ weee 'nyu la.

'Sebhe Pōlv 'paa Filemō yoo

'Sebhe *Pōlv 'paa ɔ 'tale Filemō yoo, mu -wa. Filemō ka gaylo yabhlo ɔ wa laa Onezimv. Ɔ Onezimv ka -flii -bho ɔ -kanyɔ kwɛɛ. Ɔ -yɔ Pōlv gbelia 'wv -kaslv 'wv, 'in ɔ yia -Lagɔgbv -yɔɣwvu. 'Sebhe ni 'wv, -we Pōlv yibhalia Filemō, mu -wa nu, ɔ ɣwvu ɔ gayloo 'wv bhu gbu -yɔ, 'in ɔ kpa -mɔɔ -Lagɔbheli 'bhisa. Nu, ɔ 'na kpali ɔ gaylo ɔ -bhoa ɔ kwɛɛ -flii 'bhisa -ni.

Fusawelt

1 Filemō, -na fuv! -Ami *Pōlv, -ami mia -Zezu *Klisu 'gbv -kaslv 'wv ni, in -yɔ -amīaa bheli Timotee sɔ paa da -mi 'sebhe yoo. ² -Mi, -amīaa jijli -tale Filemō, -mi -yɔ -an 'sɔ nva -Lagɔlvbho dabudv ni, -in -yɔ -amīaa bhɔlv Afia klaa, -Lagɔɔ tvgvnyɔ Alisipu klaa, we -yɔ *leglizt -we gbelia 'wlv -na -buduɣwɛɛ, in -sa ain fv. ³ Nu, -amīaa Dide -Lagɔ -yɔ Nyumaa -Kanyɔ -Zezu Klis ni ɣwna ain 'nyu la, 'in wa 'nyɛ ain 'wvɔtvɔe -dlɔɔ.

Pōlv paa -Lagɔ fuo Filemōɔ 'gbv

⁴ Filemō, na jijli -tale, 'kɔmvv in -ka -Lagɔ bhuhhoeda -mi ni, 'in na paa -mi dli -gv, -Lagɔ na paa fuo -na 'gbv. ⁵ Nu, sa -in zva dli Nyumaa -Kanyɔ -Zezu Klis 'wv ni, 'in -in -kalia -Lagɔnyuma weee ze, in ka we 'nv. ⁶ Nu, -Lagɔ na bhuhhoea -na 'gbv, dli zɔvve -bhlo -a kaa, we -slolu zɔvɔv weee lenve tenyi tenyii -in 'ka Klisu lvbho nv. ⁷ Na bheli -zɔv, sa -in -kalia -Lagɔ -yɔ ɔ nyumaa ze, mu -laa 'mi 'muna 'wv, 'in mu 'paa 'mi 'kvayli. -We ka gbu -wa, -in ka -Lagɔnyumaa dli -belv -yɔpali.

Pōlv bhuhhoea Filemō Onezimv 'gbv

⁸ Nu, -we -in 'kaa lenv, we se mi 'mi -yla, in 'ka -mi -yla we gba Klis 'wv. ⁹ -Ami Pōlv, ɔ -wa nyɔvɔa, 'bhie, ɔ mia -kaslv 'wv -Zezu Klis 'gbv, in nɛɛ -mi -ylaɛ: -a kikalit ze, we 'gbv na bhuhhoea -mi. ¹⁰ -In -tali, da in mia -seli -kaslv 'wv, Onezimv ka na 'yu -ze -Zezu Klis 'wv, ɔ 'gbv na bhuhhoea -mi. ¹¹ Cuv, -benyi, ɔ 'ni nyume 'wv -ka -mi 'yiliya 'wv, nu, -sleen mia da, ɔ mi nyume nya -a 'de 'sɔɔ -nu nya.¶¶

¹² -Ɔ na bhitia da lv -na -gbe, na 'dɛ dibhe -wa. ¹³ Da in mia da -kaslv 'wv, -Lagɔgbv gbabiee 'gbv, in 'yibha yaa, in 'ka ɔ na 'dɛ kwesi ti, ɔ 'ka 'mi 'wvsa -na 'bɣv. ¹⁴ Nu, -we ka gbu -wa, in 'ni 'yibha, in 'ka -lu yabhlogbɔɔ lenv, -zugba in 'ni -na ɣwɛɛ wɛlt 'nv. In 'na 'ka gba nu, -in nu 'mi -yla zɔvɔv lɛ -gla nya, nu, we -ze -na 'dɛɛ dlu da gbv.

¹⁵ Na dli nɛɛ ni, -we ka 'gbv ɔ yia -mi -yɔ 'bhu bhla -sele nya ni, ɔ 'ka -mi kwesi -tv 'ylt weee nyaa gbv -wa. ¹⁶ Nu, ɔ 'ni 'masleen gaylo -kpva nya -mi, ɔ -zi -sleen gaylo 'wv. Ɔ mi na yice nya -Zezu 'wv, 'in ɔ mnɛni ɔ 'ka -na yice nya -mi, we 'ka na -nv 'wvzi. Filemō, ɔ mi -na gaylo nya, 'in ɔ mi 'yaa -na -Lagɔbheli -zɔv nya.

¹⁷ -In -ka 'mi 'wv bhu -na nɔvɔvɔ nya ni, in -ka yaa -na -gbe yi, sa -in 'kaa 'mi kpa, -in kpa 'sa ɔ. ¹⁸ Ɔ -ka -mi -yla gbvnyuu lenv, -na kpagbv -ka ɔ 'wlv -mi, nu, -in zv 'mi we 'wlv. ¹⁹ -Ami Pōlv, na 'dɛɛ sɔ nya na celta da we: -ami yia wee kpagbv -saa. 'In in 'na 'ka -mi ligbe ni, na kpagbv mi -mi 'wlv. -Na 'yliyɔgagie -we mia -Lagɔ 'wv, mu -wa na kpagbv -mi 'wlv, we 'ni mvv? ²⁰ Cuv, na bheli, -we na gbaa -in nv lɛ ni, -in nu we lɛ -amīaa -Kanyɔɔ ɣni nya. -In 'pali na dli belv -yɔ Klisu 'gbv.

¶¶1:11 Onezimv ji -wa glektwɛlt 'wv: «ɔ mi nyume nya»!

²¹ In mia 'sebhē ni celida, -zugba na dli 'tē -mī -gū 'wū. Nū, -we na yibhalta -mī, in -yi we 'ji, le -na yia we nua, we 'ka -mū 'wū -zi. ²²-Mū 'bigū, -in mnazi -buduu 'yu yabhlo zō la 'mī -yla. -Lagō a mia bhubhoeda na 'gbū, in dī we dli 'wū nū, -yō -Lagō yia we ḡwnua, 'in in 'ka aū 'yia mni.

'Wubhlolu -fusaweli

²³ Epafasi, -ō -yō 'mī mia -kasū 'wū -Zēzū Klisū 'gbū nī, ɔ nēē, ɔ -sa -mī fū. ²⁴ -

Wa na -yō wa nua -Lagō lubho: Maliki klaa, Alisitaki klaa, Demasi klaa, we -yō Luki 'sō, wa nēē, wa -sa -mī fū.

²⁵Nū, Nyumaa -Kanyō -Zēzū Klisū ḡwna aū 'nyu la.

'Sebhe wa 'paa Eblenya yoo

-Lagonyuma wa mia 'klyie 'wupalida, wa 'ka wa 'kuayli 'paa 'gbu wa yia 'sebhe ni celi. Wee 'sebhe slolua we -ain nu, *Klisti ka -amīaa 'gbu tli. We 'deē 'gbu, -a 'ni 'masleen mneni -a 'ka 'slaka -putu -sa -Lago -yla. Mu gba 'yaa -ain -yla *'wosus-lolue suaa 'sebhe nukpla -nyuma -wa zua -Lago dli -gu bhabhaa -gugbu.

-Zezuu gbegebein -Lago gbalta -sleen -ain -yla

1 Bha mia, -amīaa dukpasti -yla -Lago gbaa ɔ gbuv -falipanyaa gbegebein. ɔ ka wa -yla gbu gba -zakpa duun, we -yɔ sɔɔ 'yli -bhlo -bhlo lv. ²-Sleen, -lu weee bhua bhla, ɔ 'Yuu gbegebein ɔ gbalta ain -yla. ɔɔ 'Yu gbegebein ɔ -laa dudu la, 'in ɔ neē nu, mɔ yia -lu weee 'ya. ³Sa -Lago mia, ɔ ka we -ain -slolu, 'in ɔmɔ mi 'ya 'sa. ɔ welu 'tite nya ɔ kaa dudu. ɔ ka nyi-maa gbunyuu -bhasa, 'in ɔ -dia 'tite -ka -Lagoɔ lilisɔlv la.

-Lagoɔ 'Yu 'yli ɔ -zi 'anzinya

⁴Nu, ɔɔ Yu mia, 'kadu -we -Lago -zelta ɔ, sa we -zia 'anzinyaa -nu 'wu, 'sa -bhlokpade 'ɲni -we ɔ 'yia ɔ kwεε -muv -zia 'anzinyaa 'ɲni 'wu.

⁵Lee, -Lago ka -slɔ 'anzi yabhlo -yla gbae:

«-ln mi na 'Yu nya, nu -zεεn,
in ka -na Dide -zεε?»

Yaayuu:

«ɔ Dide na yia -zεa, 'in ɔmɔ 'ka na 'Yu -zεε?»

⁶Da -Lago tiea ɔ 'Yu tianv dudu -gu, ɔ neē:

«-Lagoɔ 'anzi weee -gbli 'wlu la ɔ 'yu.»

⁷Nu, -we -Lago gbaa 'anzinyaa da, mu ni:

«-Pipe 'bhisa 'anzinya yia na lubho nua, -kosuu mɔ 'bhisa we yia we nua.»

⁸ln -Lago neē ɔ 'Yu -yla:

«-Mi -Lago, -mi yia nyuma 'wlulapila 'yli weee -nu nya.

Sa -na pila nyuma 'wlu la we tuklu.

⁹-We mia tuklu, 'mu -in 'yibhaa.

Gbonyuu mia, 'wu -na nyea we,

we 'deē 'gbu, -Lago, -na -Lago,

ɔ yia -bha -mi -sa ɔ -nu nya.

'ln, ɔ yia -mi 'muna yeli -na 'bɪ -zɔnɔv
'nyenyie nya,

we 'ka -na nɔnɔnyaa -nu 'wuzi.»

¹⁰-Lago neē 'yae:

«Nyumaa -Kanyɔ, -lu weee gwedida,

-mi mia,

-mi -laa dudu la,

'in -in yia yalt lenu -na sɔ nya.

¹¹We 'de weee mia,

'pila we yia.

'ln, -mi mia,

-in mi -bha 'yli weee nya.

-Bana 'bhisa we 'de weee yia gɔa,

¹²'naa 'bhisa -na yia we gla.

Gbuɔnɔv -wa,

'naa 'bhisa -na yia we 'bhitia.

'ln -mi, -t'in 'bhiti,

-na 'yliyɔgagie 'ni bhloluda -ka.»

¹³-Lago 'ni -slɔ 'anzi yabhlo -yla gbae:

«Yi na lilisɔlv ladula,

'in in 'ka -na tonyuma -na bhv zɔ lapalu.»

¹⁴'Anzinya mia, zuzunya -we nua -Lagoɔ

lubho, 'mu we 'de weee -mia. We 'ni

muv? Nu, 'mu -Lago tiea nyuma -wa ɔ

'kaa gbu 'wusa, we 'ka wa kwali.

Gbuwɔsaste 'kadu

2 We 'deē 'gbu, welt -we -a 'nua, -a zu

we 'yliyɔ 'nanuv, we 'ni -muv, 'in -a

bhulva 'yoo -zɔnɔ -gula. ²Welt -we -Lago

zua 'anzinya ɲwεε, nyuma ka we 'jiyib-

heli nu, we mi gbuzɔnɔv nya. Tɔlva 'ni we

-bha zu, tɔlva 'ni we 'nɔɲwe zu, 'in -Lago

yia wa -kaslu 'wupa wa lenvgbu 'gbu.

³We -ka 'sa -mi, 'bhie, -amīa -ka -Lagoɔ

'sasukpa gbuwɔsaste 'kadu yɔlvkpali ni,

'lee, sa -a 'na 'ka -kaslonyuma nya -mia?

Wee gbuwɔsaste mia, Nyumaa -Kanyɔ

gbaa we gbu tia. -Muv 'bɪgv, -wa 'nua

wee gbu wa yia we -gv nɔ, 'in wa yia -
an -slolu nu, we mi gbuzɔnu nya.

⁴-Lagɔɔ 'de ka 'ya wee gbu gwelupa.
Gbu 'kadɪ -yɔ gwedigbuɔ 'yli -bhlo -bhlo
nya ɔ 'pala we gwelɔ, we -yɔ ɔ Zuzu 'Pu-
paa 'tuteɛ 'yli -bhlo -bhlo -we ɔ dililia ɔ
dumagbu nya, we nya.

⁵Nu, dudu -we mia yida, we gbu -a
gbaa. -Lagɔ 'ni 'anzinya 'tite 'nye we -gv.

⁶-Lagɔwelu beta yabhlo nɛɛ:

«-Lagɔ, nyɔɔ nyume -mi,
'in -na pupali ɔ -gv dli laa?
'in nyɔɔ nyumeɛ 'yu -mi,
'in -na mnazi ɔ -yɔgbua?»

⁷-In ka ɔ 'anzinya zɔ -gali bhla -seleɛ -nu
nya.

-In ka ɔ 'ɲni -mnuni, -in ka -bha ɔ -zv,

⁸'in -in yia ɔ 'tite 'nye -lu weee -gv.»

-Lagɔ ka nyume 'tite 'nye -lu weee -gv, -
muɔ ji -wa nu, ɔ pɪli -lu weee 'wlu la, 'in
-zɛɛn yli nya, -a yi we -yɔ nu, nyume 'ni
-slɔ 'tite -ka -lu weee -gv. ⁹-We -a yia -
yɔ mu ni: nu, -Zezu ka 'anzinya zɔ -gali
bhla -seleɛ -nu nya, 'in -Lagɔɔ 'nani nya ɔ
'ka tli nyuma weee 'gbu. Nu, ɔ ka tɪtɪlee
siasie ɲwe 'yu 'gbu, -a yia -sleɛn ɔ -yɔ,
-zugba ɔ 'ɲni mni, 'in wa zv -bha ɔ.

¹⁰-ɔ -laa dudu la, -Lagɔ -wa, 'in mɔ
kaa we 'de weee la. We 'deɛ 'gbu, we
meni nu, ɔ gbali -Zezuu tiklumumie -mɔɔ
siasie 'wɔ, -mɔɔ 'ka 'yuaa -zlo ɔ 'ɲnimnte
'wukwa. Nu, mɔ saa wa gbu 'wɔ.

¹¹Nu, -Zezu -ɔ wɪlɔva -mɔ nyuma -yɔ
-wa ɔ wɪlɔva -mɔ, wa 'de weee ka Dide -
bhlo. We 'deɛ 'gbu -Zezu -ka wa la bhelia
ni, we'e 'bhali ɔ zv. ¹²-Zezu nɛɛ -sleɛn -
Lagɔ -yla:

«-Na -gvɔgbu na yia na bhelia -yla gbaa.

-Mɔ nyumaa -zlo nyɪdi,

-na 'ɲni na yia bhli.»

¹³ɔ nɛɛ 'yae:

«-Ami mia, -Lagɔ -gv na yia na dli zua.»

We 'btɔv:

«-Ami mi -bha, in -yɔ 'yua,

-wa -Lagɔ 'nyeɛ 'mi yoo.»

¹⁴Waa yua mia, yɪɛ -yɔ 'pɪn wa
gbɔlva 'wɔ. We 'deɛ 'gbu -Zezuu 'deɛhie
-gbolu yia nyume -ze wa 'bhisa, 'in ɔ yia
tli ɔ 'ka *'Kuzu, -we kaa tɪtɪlee 'tite kwɛɛ,
lu. ¹⁵Nu, nyuma 'wɪlɔ gali, wa mi tɪtɪlee
sɔda dudu -gvɔ 'gbu. -Zezuu tɪtɪlee ka wa
gaylo 'wusa. ¹⁶We -sleɛn 'vayi nu, we
'ni 'anzinya ɔ yi 'wusaa, nu, *'Ablaamuɔ
'yua ɔ yia 'wusaa. ¹⁷-We mia deɛ 'gbu,
ɔ 'ka yaa ɔ bhelia nya 'wɔwɪlɔ sɔ weee
lɔ, 'in *-Lagɔbubɔnyaa -kanyɔ 'kadɪ kaa
nyazɪdli, -ɔ nua -Lagɔlubho 'nanuɔ, ɔ 'ka
we -ze wa -yla. 'Sa ɔ nua, 'in -Lagɔ tia
nyumaa gbunyuu 'wɔ. ¹⁸Nu, -Zezuu 'de
ka sia bhahba, 'in 'Kuzu yia ɔ layla. We
'deɛ 'gbu, -wa 'Kuzu -ka laylaa yi, ɔ mneni
ɔ 'ka wa 'wusa.

-Zezu 'yli ɔ -zi *Moizi

3 Na -Lagɔbhelia, amia weee -wa -Lagɔ
laa, a yla ɔɔ -Zezu. 'Mɔ ɔ tiea, -
amɪaa dɪzvɔgbu -we -a gbaa, -mɔɔ 'ka
we -Lagɔbubɔnyaa -kanyɔ 'kadɪ -ze. ²Sa
*'Moizi nu bhaa -Lagɔɔ lubho 'nanuɔ -
mɔ -Lagɔɔ -budu zɔ, 'sa -Zezu nua ɔnuɔ
lubho -we -Lagɔ 'nyeɛ ɔ. ³Nu, -ɔ 'subhaa
-budu, 'mɔ wa zua -bha we 'ka -buduu
'deɛhie -zi. 'Sa -bhlokpade, -Zezu mi -
bhazusa ɔ 'ka Moizi -zi. ⁴-Budu, -we -
ka -mi, we ka wenuɔ 'subhanyɔ. 'In -ɔ
'subhaa -lu weee, -Lagɔ -wa. ⁵Bha mia,
Moizi -wa lubhonunyɔ -zɔnu -mɔ -Lagɔɔ
-buduu -kpabhie zɔ. -We -Lagɔ 'kaa gba,
'mu ɔ gbaa. ⁶-Sleɛn, Klisi -wa 'Yu -ɔ -wa
wee -Lagɔɔ -buduu -kanyɔ. Wee -budu
mia, -amia -wa, -zugba we -ka nu, -a 'te
dli, 'in -we -a dia dli 'wɔ we'e 'bhali -an
zv.

-Lagɔnyumaa nyapeluda

⁷Nu, Zuzu 'Pupa nɛɛ:

«A -ka -zɛɛn -Lagɔɔ gbagbaweli 'nu,

⁸a 'na 'temani amɪaa dli la -ni,

nɛɛ da a -sɔlva zɪme -Lagɔ -yɔ 'wɔ da
bebleɛ,

'in a yia ɔ layla, we 'bhisa -ni.

⁹-Mɔ wee da beblee,
 -we in nua le -zu glu 'so zo,
 amiaa dukpasi ka we -yoyi.
 We mi 'sa 'bhie, wa yia 'mi layla.
¹⁰We 'dee 'gbu in yia wa -yo 'cepali.
 'In in nee na 'de -yiae:
 <Waa nyuma mia de,
 'komuu wa mɔa wa 'wlukuun lapupalte
 nya,
 wa'a njwnu na gbagbaweli 'wu.>
¹¹In 'paa 'ce, 'in in yia bi:
 <In nee nu, nyapelida in mnazia la wa -
 yla,
 wa 'na 'ka -bha pla.>>

¹²Bheliaan, a nu 'nanuu, -muu yi 'wlv
 nu, aɩn glaa nyume yabhlogboɔɔ ple
 'nyuu -yo ɔ -Lago dligusasiee 'gbu ɔ 'bhu
 'yliyoga -Lago 'bi. ¹³A 'pupali 'kvayli 'yli
 weee nya, wee 'ylunya -we *-Lagosebhe
 laa «-zeen», we nya, gbonyuu yi aɩn glaa
 nyume yabhlogboɔɔ -dawli 'wunu, 'in ɔ yi
 -Lago -yla yukwli sumant. ¹⁴-A -ka Klisti
 dli -gu zoda -tu we 'ka we gwedida 'bhu
 we 'ka we bhloluda nyini, -zugba -a mi
 Klisti nonɔnya nya.

¹⁵A ligbe nu, -Lagoweli nee:
 «A -ka -zeen -Lagoɔ gbagbaweli 'nu,
 a 'na 'temant dli la -ni,
 da a solva ɔ -yo 'wu, we 'bhisa -ni.»

¹⁶Lee, nyoo -nyuma 'nu -Lagoɔ gbag-
 baweli, 'in wa yi ɔ -yowusolva? -Wa weee
 Moizi -saa gayloflii Eziputu -dudu -gu,
 ma -wa. ¹⁷Lee, nyoo -yo -Lagoɔ palti 'ce
 -zu glu 'so zaa? -Wa weee nua gbonyuu
 le, 'in wa yia da beblee tili, ma -wa. ¹⁸-
 Lagoɔ bia, ɔ nee: «Nyapelida in mnazia la
 wa -yla, wa 'na 'ka -bha pla.» Lee, -mama
 ɔ sa 'hɩa? -Wa 'nia ɔ 'nuɩwe zu, ma -wa.
¹⁹-A ka we 'jiyibheli nu, wa 'ni -Lagoɔ dli
 -gu zu, we 'gbu wa 'nia wee nyapelidaa
 plaphte mneni.

4 -Lago ka weli wla nu, nyapelida ɔ
 mnazia la, -mɔ -a yia plaa. Nu, a nu
 'nanuu -muu yi 'wlv nu, aɩn glaa nyume
 yabhlogboɔɔ bhli -bha -plaphte. ²Wa ka
 -aɩn -yla -Lagobu gba, -amiaa dukpasi

'bhisa. Nu, wa 'nua we, we bhe wa -gbe,
 -we ka gbu -wa, wa 'ni wee weli 'wunwnu
 dliuzube nya. ³-Mumu -ka -amia, -amia
 -wa zua -Lago dli -gu ni, nyapelida -we ɔ
 mnazia la, -mɔ -a plaa. -Lagoɔ nee we dae:
 «Da in mia 'ce 'pada,
 -bha in bia nu,
 nyapelida in mnazia la wa -yla,
 wa 'na 'ka -mɔ pla.»

'Sa ɔ gbaa, 'in -zugba ɔnuu lubho ka -
 nanu dudu lalalte -gu 'wluhali. ⁴Nu,
 -mɔ -Lagoweli 'wu, 'yli gbesonu -gugbu
 we gbaa: «-Lagoɔ nua lubho weee, wee
 'yli gbesoo zli ɔ nyapea.» ⁵Wee gbu -
 bhlokpade -Lagoɔ gbaa:
 «Nu, nyapelida in mnazia la wa -yla,
 wa 'na 'ka -mɔ pla.»

⁶-Wa 'nua tiada -Lagobu, wa 'ni we
 -yowwnu, we 'dee 'gbu, nyapelida -Lago
 mnazia la, wa 'ni -mɔ pla. Nu, tolva
 mneni wa 'ka -mɔ pla. ⁷We 'dee 'gbu -
 Lagoɔ yia 'yli yabhlo -bhasa. Wee 'yli ɔ
 laa «-zeen.» Wee yli mia, ɔ ka bha -mɔ
 'yugbein *Izraelunyama 'wlulapunya *-
 Davidi 'wuphli, 'in ɔ yia we -gugbu gba.
 -A ka bha we -yoyi, ɔ nee ɔ weli 'wu nu:
 «A -ka -zeen -Lagoɔ gbagbaweli 'nu,
 a 'na 'temant amiaa dli la -ni.»

⁸Nyapelida, -we ka -gugbu -Lagoɔ gbaa,
 we -ka yaa nu, *-Zozue ka nyuma we
 'wukwa, -Lagoɔ 'na 'ka yaa -mɔ 'yugbein
 'yli -putuu -gugbu gba. ⁹-Muu ji -wa
 nu, -Lagonyama nyapelida mi -bha, 'yli
 gbesonu -we nya -Lagoɔ nyapea, we -yo
 we 'wuwlu. ¹⁰-Lagoɔ nua lubho, 'in ɔ yia
 nyape. 'Sa -bhlokpade, nyapelida -we -
 Lagoɔ mnazia la, -ɔ -ka -bha pla, nyapea
 -moo yi 'yaa. ¹¹We 'dee 'gbu, -a fa -mɔ
 'kua la, 'in -a 'ka wee nyapelida pla. -A
 'yi 'kli, -muu yi 'wlv nu, -aɩn glaa nyume
 yabhlogboɔɔ bhli ɔ 'ni -Lagoɔ 'nuɩwe zu
 'gbu, Izraelunyama 'bhisa.

¹²-Lagoweli -ga 'yliyɔ, 'in we kaa 'tute
 'wu. We 'ne we -zi 'yiliso -tugugble.
 Nyumeɛ ku zo we plaa, 'in da ɔ zuzu -
 yo ɔ nyapeli suslolua 'wu, 'in we sisalia

-bha 'yli, 'in we sisalt 'yaa 'lalii 'ylijjilda -yo we bnu 'yli. Nyumee 'wlukuvn lapu-paligbu -yo c dluwonyiluu gbu we bhua 'wu. ¹³-Lu weee -we c -laa la -we 'kaa zizeda -mi c 'yu, we 'ni -mi. We 'de weee mi c 'yu, c 'yli yi we -yo. C -yla -a yia -amiaa lenvgbu weee gbaa.

-Zezu -wa -Lagobubonyaa -kanyo 'kadu

¹⁴-A ka *-Lagobubonyaa -kanyo 'kadu, c 'te la. Mo mnia -Lagoo -gbe. Mo -wa -Lagoo 'Yu -Zezu. We 'dee 'gbu, -we -a zua dli -gu, -a kpa we la. ¹⁵-Amiaa -Lagobubonyaa -kanyo 'kadu mia, -a -ka siada -mi, c mneni c -yo -a ka sta dabudu, 'in c 'ka -amiaa 'wuyolue 'wulanu. Nu, 'Kuzu ka c layla so weee lu -aun 'bhisa, 'in cmo 'ni gbonyuu lenu. ¹⁶We 'dee 'gbu, -a -yo dlu 'wutelo nyini -Lagoo 'hnumnikpe -yola. -Bhede mia, c 'nandli mi -bha. -A -ka -bha nyini, 'in -Lagoo yilta -aun nyazi, 'in c saa -aun 'wu -amiaa siasia bhla 'nandli nya.

5 -Lagobubonyaa -kanyo 'kadu -momo -ka -mi, nyuma glaa wa -saa c, 'in c nua -Lagolubho nyuma -yla. Mo wlaa -li -yo 'slaka nyumaa gbonyuu 'gbu. ²C -Lagobubonyaa -kanyoo de mia, c 'ni 'wute. We 'dee 'gbu -wa 'nia gbu -yi, -wa mna, c mneni c 'ka wa gbegebein gbu kpa sayibheli. ³C 'de 'ni 'wutee 'gbu, we 'ni nu, nyumaa gbonyuu -yo -slaka -bhlogbo c 'ka -sa, nu, c 'dee -yo -nu klaa 'ya. ⁴-C 'kaa c 'dee 'ylimantie nya c 'de -sa -Lagobubonyaa -kanyo nya, c 'ni -mi. -Lagoo -bhlogbo mnenia c 'ka nyume *-Lagobubonyaa -kanyo -zeli *-Awloon 'bhisa.

⁵'Sa -bhlokpade, Klisti 'ni c 'de 'ylimanti, c 'ni c 'de la -Lagobubonyaa -kanyo 'kadu. -Lagoo gbaa c -ylae:
«Na 'Yu -in -mia, nu,
-zeen in ka -na Dide -ze.»

⁶-Lagoo nee 'ya -Lagosebhee beta -putu 'wue:
«Melkisedeku -bho *-Lagobubonyo -in -mia,
'yli weee -nu nya.»

⁷Da Klisti mia dudu -gu ni, 'in c yia -Lagoo bhuhhoe. -Mo c bhuhhoe weli 'wu, -Lagoo c -zalta -li, 'wokpikpie -yo wie nya. -Lagoo c -mnenia c 'ka c titlie gwevlali, 'mo c bhuhhoea. 'in c pili -Lagoo zolaa 'gbu, -moo yia c yukwli polu. ⁸Klisti mia de ni, -Lagoo Yu -wa. We mi 'sa 'bhie, 'in c yia c siasie 'wu -Lagoo 'nuhwezuzue 'kpa. ⁹C tuklummie gbaa, nyuma weee -wa zua c 'nuhwe, 'in c yia wa Gbuwusanyo -ze, 'yli weee -nu nya. ¹⁰'In -Lagoo yia c -bhasa c bubonyaa -kanyo 'kadu nya, Melkisedeku lenvgbu so.

A li lililu 'tite

¹¹Wee gbu ni -gu, gbu -duun -a yia gbaa. Nu, a'a 'nu gbu 'wula slui, we 'gbu amiaa gbuu 'ji -yla gbagbie -kali -yo. ¹²Amiaa 'bi ka -Lagoo gbu -yowugwle. A mneni a 'ka yaa -sleen gbustolunya -ze 'bhie, amia 'ka yaa -muv lenu, we mi tein nu, wa -slolu aun -Lagowelu tianu. Amia 'kaa lililu 'tite li, amia mia nyitnyu 'nyeda. ¹³-C tua nyitnyu 'nyeda, 'yuyolu -wa. C 'ni gbuzonu -yo gbonyuu -yosisali sa -yi. ¹⁴'In lililu 'tite mia, nyuma kpasu -nu -wa. Gbu weee -we 'wu wa 'pluta, we ka wa 'wlukuvn latemani, 'in wa yia gbonyuu -yo gbuzonu -yosisalie 'kpa.

6 We 'dee 'gbu, Klisu -gugbuu sloluee gwedilida mia, -a 'na -tulu -muv -bhlogbo -gu -ni, nu, -a no -sleen nyuma kpasu -sloluweli -zonu -gu. Wee sloluee gwedilida, mu -wa nu, -a 'bhu gbu -kpa 'bi, -a zu -Lagoo dli -gu. ²Nu, batizee batizee^{ss} gbu klaa, nyumaa so 'wlu lapalte klaa, titlunya glaa 'wusosue klaa, we -yo -Lagoo nyumaa -yogbu 'wubhuzli, -a 'na -

^{ss}6:2 Nu, Zuifvu budobudoe -yo batizee batizee -gugbu we gba 'yaa.

tolu we -gu ni. ³-A be 'yu, nu, -Lago -ka
ɣwnu, 'mu -a yia lenva.

⁴Lee, nyuma -wa bhlia, wa mneni wa
'ka luyii? Nu, wa ka -Lago san 'yi, wa yia
-Lago wlawlalu -we bhua yali ɣweyi,
'in wa yia Zuzu 'Pupa yibheli. ⁵Wa ka
-Lagoweli ɣweyi, 'in wa yia we 'jiyib-
heli nu, we nani 'yli. 'In da -Lago -ka
nyuma 'wlulapilida -mi, 'tite -we 'kaa yi,
wa ka we yibheli. ⁶-Muv 'bigu, wa -ka
bhli ni, waa nyuma mia, wa 'ni wa dli
bhitiee 'sonu mneni, -we ka gbu -wa, -
zakpa 'sonu wamta kulva -Lago 'Yu *su
-gu la, 'in wa yia nyuma 'yoo 'nye wa 'ka
ɔ veli.

⁷Kpaa dudu mia ni, 'nyu -ka lua -zakpa
duun, 'in we maa we, 'in -wa nva -bha
lubho, 'in we wlaa wa -yla kpaa -lu -zonu.
We -ka 'sa -mi ni, -Lago ɣwnaa we 'nyu
la. ⁸'In wee dudu -ka 'wia -sunya -yo -
petu 'nyuu wla ni, -zugba wee dudu 'ni
-lu 'wuku, -Lago yia we me -yolatia sivi,
'in siea we yia.

⁹Na bhelia -zonu, -a -ka 'sa gba, -a mi
we -gu nu, 'yoo -zonu a bhlia. Wee 'yoo
mia, gbuwusa -yoo -wa. ¹⁰-We 'nia tiklu
-mi, -Lago ɔ nu we le: -we a nva le, we -yo
sa a -slolua nu, a -kali ɔ ze -Lagonyumaa
'wusaste nya, 'in a mia we lenuda, ɔ 'na
'ka we 'wodlu. ¹¹-We -a yibhalia aun, mu
-wa nu, a 'de weee -gu -tu ladoluda, 'in
a 'ka we 'wlulapilida nyini, 'in -we weee
a dia dli 'wu, we 'ka lenu. ¹²We 'dee 'gbu
a 'na 'yamani -ni, nu, a 'tideli nyuma -wa
zua -Lago dli -gu, 'in -wa kaa dltie ɔ gbu
'wu. Waa 'sasokpa -nyuma mia, ma yia -
Lago kwelu -we ka weli ɔ wlaa.

-Lago wlaa Ablaamu -yla ɔ weli

¹³Da -Lago wlaa Ablaamu -yla ɔ weli,
ɔ ka ɔ 'dee 'ɣni nya bi. Nu, -ɔ 'yilia ɔ -zia -
Lago, ɔ -kanyo 'ni -mi, we 'gbu, ɔ 'dee 'ɣni
nya ɔ bia. ¹⁴ɔ nee: «Cun, 'nyu na yia -
mi laɣwnaa, 'in in 'ka -mi 'yuoyuaa -zlo
'nye.» ¹⁵Ablaamu nva dli tiee, 'in -we ka
weli -Lago wlaa, 'in ɔ yia we 'yi.

¹⁶Nyuma -ka bia yi ni, nyume -ɔ 'yilia
-ɔ -zia wa 'wu, -moo 'ɣni nya wa bia. Wa
-ka 'sa nu, -bha wa yia we gbuzonu nya.
Nu, mu saa -ze la.

¹⁷'Sa we mia Ablaamu zwayli -
nyumaa -nu nya. Nu, -lu -zonu -we ka
weli -Lago wlaa ma 'kaa we 'yi. -Lago
'yibha ɔ 'ka -slolu nu, ɔ 'bhulu ɔ weli
-gu la, we 'dee 'gbu, ɔ wlaa ɔ weli, 'in ɔ
yia bi.

¹⁸Nu, gbu 'so -we'e 'bhitia, mu -wa
ɔ weli -wlawlie -yo bibie. -We mia de
-gu, -Lago 'ni mneni ɔ 'ka yo 'tubhu.
We 'dee 'gbu, -amia -wa 'yia zizada -
Lago zo dliwodite -we ɔ dia -aun 'yu
la we 'kninie nya, we ka -aun 'kuayli 'pa
bhabha.

¹⁹-We -a dia dli 'wu, mu zua -aun 'yiliyo.
-A mi we -gu -kli, we 'te la, 'in we plaa
-Lago -mowluda 'tata, -we ka gbu -wa,
we gege -buduu gwe 'bhisa.

²⁰Nu, we 'wu -Zezu plaa tia -aun 'yu ɔ
'ka -aun 'wusa. ɔ ka Melukisedeku -bho *-
Lagobubonyaa -kanyo 'kadu -ze, 'yli weee
-nu nya.

-Lagobubonyo Melukisedeki

7 Nu, ɔ Melukisedeki mia, mo -wa
zlime Salemugbee 'wlulapilinyo, 'in -
Lago -ɔ mia -mo yali 'pupi, -moo bubonyo
ɔ -mia. Da Ablaamu mia tu -yo 'bhuda, -
zugba ɔ ka nyumaa 'wlulapilunya lu ni, 'in
ɔ Melukisedeki yia ɔ yoo mni. Wa gbelia
'wu, 'in ɔ yia Ablaamu 'nyulanjwa. ²'In
-moo yia -we weee -moo 'yia waa nyi-
maa 'wlulapilunya kwee, we kugbuua -gu
-bhlonu ɔ 'nye. ɔ Melukisedeku 'ɣni ji -
wa nyumaa 'wlulapilinyo tiklu. 'In, ɔ mi
'yaa Salemugbee 'wlulapilinyo nya, muv
ji -wa, -ɔ pili nyuma 'wlu la 'wututve -dloo
nya. ³ɔ Melukisedeki mia, ɔ dide klaa,
ɔ 'nyaa klaa, we -yo ɔ dukpasti, -a 'ni wa
-yi. ɔ gwaligbu -yo ɔ tilitigbu 'so, wa'a
gba -muv -gugbu. ɔ 'wlv -Lago 'Yu, ɔ mi
-Lagobubonyo nya 'yli weee -nu nya.

⁴Amtaa 'de yla sa ɔ 'yilia, 'in -amtaa dukpasa Ablaamu yia -lu ɔ 'yia tu -gɔda, we kugbuaa -gu -bhlonu ɔ 'nye. ⁵Nu, -Lagɔɔ tite nɛɛ nu, *Leviii 'yuoyua -wa mia -Lagɔɔbɔnya nya, wa 'yibhali -lu weee kugbuaa -gu -bhlonu Izlaelunyima. Wa 'yibhali we wa, -maa 'de yi, Ablaamu 'yuoyua nya -mi wamia 'bhisa. ⁶Melukisedeki 'ni Leviii zuayli -nyume, 'in Ablaamu yia ɔ -luu kugbuaa -gu -bhlonu 'nye, 'in Ablaamu -ɔ -yia -Lagɔ wlaa welt, ɔmɔ yia -mɔɔ 'nyulanjwna. ⁷-A -yi we 'ji nu, kpasa njwna 'bisayyu 'nyu la. -Muu 'ni kpelte -gula -ka. ⁸-Lagɔɔbɔnya mia, ma yia nyuma kwɛɛ -luu kugbuaa -gu -bhlonu. Nu, nyuma -maa -mia, 'in 'yli yabhlo nya, tlia -maa yia. 'In Melukisedeki mia, ɔmɔ ka 'ya wee -luu kugbuaa -gu -bhlonu 'yi, 'in ɔ mi 'yliyɔgada 'yli weee -nu nya, 'sa -Lagɔwelt gbaa. ⁹Leviii zuayli -nyuma yia nyuma kwɛɛ -lu kugbuaa -gu -bhlonu. 'In wa mneni wa 'ka gba nu, Ablaamu gbegebein Leviii 'debbie ka wee -lu kugbuaa -gu -bhlonu 'peni. ¹⁰Nu, Ablaamu mi *Leviii dukpasa nya. 'In da ɔ -yɔ Melukisedeki 'kaa 'wugbeli ni, -zugba Levii mi ɔ 'pɔn 'wu, wa 'ni -slɔ ɔ gwali.

-Zezu -yɔ Melukisedeki

¹¹Leviii sɔlsɔ -Lagɔɔbɔwe -wa Moizu titee gwe. Nu, Leviii sɔlsɔ -Lagɔɔbɔwe -ka yaa gba ni, wa 'na 'ka yaa -Lagɔɔbɔ sɔ -putu ligbe: -we mia Melukisedeku -bho -nu nya, 'in -we 'nia -Awɔɔn -bho -nu. We 'ni muɔ? ¹²'In wa -ka -Lagɔɔbɔ sɔ 'bhiti ni, we mi nu, wa 'bhiti tite. ¹³⁻¹⁴Nyuma -Kanyɔ -ɔ ka -gugbu -Lagɔwelt gbaa, zua -putu 'yli -nyume ɔ -mia. Nyuma weee -yi we 'ji nu, Zudaa zuayli -nyume -wa. Nu, -Lagɔɔbɔnyɔ yabhlogbɔɔ 'ni wee zua ni 'yli 'bhulu. 'In Moizu mia -Lagɔɔbɔnyaa -gugbu gbada, ɔ 'ni wee zua ni 'yli -nyumaa -gugbu gba. ¹⁵-A yi -slɛɛn we -yɔ 'nanuu nu, -Lagɔɔbɔnyɔ -putu -ka yi ni, -mɔɔ 'wlu

Melukisedeki. ¹⁶We 'ni zuayli -tite -gu ɔ -zelt -Lagɔɔbɔnyɔ. 'Yliyɔgagte -we 'nia bhloluda -ka, we 'tite -gu ɔ -zelta we. ¹⁷Gbuɔɔnu -wa, -Lagɔwelt nɛɛ:

«-Mi -wa Melukisedeku -bho -Lagɔɔbɔnyɔ 'yli weee -nu nya.»

¹⁸-Slɛɛn mia, tite sva ka 'pli, -we ka gbu -wa, we 'ni 'tite -ka, 'in we bhe.

¹⁹Nu, Moizu tite 'ni mneni we 'ka -lu yabhlogbɔɔ -mɔwɔlɔ, 'in -muɔ 'ka gba. Nu, dlɔwɔdlɔwe -we -zia tianu 'wu, -Lagɔ ka we -aun -slolu. We gbegebein -a nymia ɔ -yɔla.

²⁰We bhli -muɔ -gu, -Lagɔ yia bi. Nu, -wa -zea ɔ bɔbɔnya ttada, ɔ 'ni -maa 'gbu bi. ²¹Nu, -Zezu ɔ -zelta -Lagɔɔbɔnyɔ bi -bie nya, ɔ nɛɛ ɔ -yia:

«Jeditape ka bi, 'in ɔ 'na 'ka ɔ welt -gu luyi: <-Mi -wa na bɔbɔnyɔ 'yli weee -nu nya.>»

²²We 'dɛɛ 'gbu, -slɛɛn, *'wusulolue -we -Lagɔ -yɔ -aun nua le -Zezuu gbegebein, we 'yli we -zi 'wusulolue -we ɔ -yɔ nyuma nua le Moizu gbegebein.

²³-Muu 'biɔ, gbu -putu mi -bha. Nu, -Lagɔɔbɔnya duun ka 'pli, -we ka gbu -wa, -bhlo ka tli, 'in wa palta -bhlo ɔ 'biɔ. Wa 'yabhlogbɔɔ 'ni -Lagɔ bɔbɔda -tu 'yli weee -nu nya. ²⁴Nu, -Zezu mia, -mɔɔ mi -bha 'yli weee -nu nya, 'in -ɔ 'kaa ɔ 'biɔ 'plili -Lagɔɔbɔnyɔ nya, -mɔɔ -kanyɔ 'ni -mi. ²⁵We 'dɛɛ 'gbu -wa nymia -Lagɔ -yɔla ɔ gbegebein, ɔ mneni ɔ 'ka wa gbu 'wusa, 'yli weee -nu nya. -We ka gbu -wa, -Zezu -ga 'yliyɔ 'yli weee nya, 'in ɔ mi -Lagɔ bhuhhoeda -maa 'gbu.

²⁶We mi tiklu nu, -Zezu -mi -amtaa * -Lagɔɔbɔnyaa -kanyɔ 'kadu nya, -we ka gbu -wa, ɔ mi -mɔwɔlɔda, 'sla -yɔ gbonyuu yabhlogbɔɔ 'ni ɔ 'wu -mi. ɔ -yɔ gbonyuu -lenunya mi -yɔbhuhlɔda, 'in -Lagɔ yia ɔ 'wubhu yali, ɔ plili -lu weee 'wlu la. ²⁷ɔ 'ni -Lagɔɔbɔnyaa -cian 'kadu tɔlva 'bhisa -mi. We 'ni nu, sa zli zlia -bhlo, 'sa

ɔ 'ka 'slaka -sa -Lagɔ -yla ɔ 'dɛɛ gbɔnyuu -yɔ nyumaa gbɔnyuuu 'gbv, -maa 'bhisa. We 'nɪ -mɔv. Nɪ, -zakpa -bhlogbɔɔ ɔ -saa 'slaka ɔ 'dɛɛ wlawhie 'slaka nya. ²⁸Nyuma 'nɪ 'wɔtɛ, 'nɪ 'ma Moizu tite saa -Lagɔbɔbɔnyaa -cian 'kadɪ nya. 'nɪ titee 'bigv -Lagɔ bia. Wee bibie mia, mɔ -zɛli -Lagɔɔ 'Yu ɔ mia tiklu we 'ka gba 'yli weee -nɔ nya, ɔ bɔbɔnyaa -kanyɔ.

-Zezu -wa 'wɔsuslɔlue loluu 'kɔlv

8 -We -a mia gbada, we ji nɪ: -a ka 'sasukpa -Lagɔbɔbɔnyaa -kanyɔ 'kadɔ ɔ -ɖia 'tɪtɛ -ka -Lagɔɔ 'ɲnumnikpee lilisɔlv la -mɔ yalɪ. ²-Lagɔɔ -mɔwɔlvɔda ɔ nɔa lubho. -Mɔ -wa numɛkupalɔv debhie. 'Mɔ Jejitape 'subhaa, we 'nɪ nyumɛ 'subha we.

³-Lagɔbɔbɔnyaa -cian 'kadɪ weee wa -saa -bha wa 'ka -lu wla, 'nɪ wa 'ka 'slaka -sa -Lagɔ -yla. We -ka 'sa -mɪ nɪ, da -Zezu yia, -lu -we ɔ 'kaa wla, we mɪ ɔ kwɛɛ. ⁴Klistɪ -ka yaa dɔdɔv -gv -mɪ, ɔ 'nɪa -Lagɔbɔbɔnyɔ -zɛa yi, -we ka gbv -wa, Moizu titee sɔlv, -Lagɔbɔbɔnyaa -wa wlaa -li -Lagɔ -yla wa mɪ dɔdɔv -gv. ⁵Waa -Lagɔbɔbɔnyaa mia, *-Lagɔbudu ɔ wa nɔa lubho. Wee -Lagɔbudu -yɔ yalɪ -nɔ 'wɔwɔlv, 'nɪ yalɪli -zɔnɔv zuzu -wa. Da Moizu 'kaa 'wɔsuslɔlueɛ numɛkupalɔ 'subha nɪ, -Lagɔ nɛɛ ɔ -ylɛ: «-lɪ -mna 'wɔ, -nɪ 'subha we, we 'wɔwɔlv -nɔ -we nɪ -slɔlua -mɪ 'klɔ -gɔgɔ 'kadɔ 'wlu 'bhisa.»

⁶Sa lubho -we -Lagɔ 'nyɛa -Zezu 'yilia we -zia waa -Lagɔbɔbɔnyaa -nɔ, 'sa -bhlokpade wee 'wɔsuslɔlue -we ka 'kɔlv -Zezu -mɪa 'ylilo -zia 'wɔsuslɔlueɛ tianɔ. -We ka gbv -wa, wee 'wɔsuslɔlue mia, -Lagɔɔ wlawlawɛlɪnya -gv we bhɔa.

⁷We -ka yaa nɪ, wee 'wɔsuslɔlueɛ tianɔ mɪ gbada, wa 'na 'ka yaa we 'lululu lɛnɔ.

⁸Nɪ, -Lagɔ dɪlɪa ɔ nyuma gbɔ: «Jejitape nɛɛ:

ɔ'Yli -we nya nɪ 'kaa *'wɔsuslɔlue lolu lɛnɔ,

nɪ -yɔ Izlaɛlɪnyuma -yɔ Zudaa nyuma 'sɔ nyɪdɪ, wee 'yli mɪ yida.

⁹'Wɔsuslɔlue -we nɪ -yɔ wa dɔkpastɪ nɔa lɛ

-maa sɔ -yɔwɔbɔbhulɔv -yɔ -maa Ezipɔtɔ -nyumaa kwɛɛ -sastɛ nya, wee 'wɔsuslɔlue -lolu -mɔnɪ -yɔ we 'na 'ka 'wɔwɔlv.

Wa 'nɪ wee 'wɔsuslɔlue 'nɔɲwɛ zɔv 'gbv, 'nɪ nɪ yia wa sɔ 'bɪsa, 'sa Jejitape gbaa.

¹⁰Wee 'ylɪnya -mɪnɪ 'bigv, sa nɪ -yɔ Izlaɛlɪnyuma 'sɔ 'kaa 'wɔsuslɔlu, mɔ nɪ: na tite na yia wa 'wlukɔn zɔa, 'nɪ nɪ 'ka we cɛlɪ wa dɪlɪ ɔ, 'nɪ nɪ 'ka wa -Lagɔ -zɛ,

'nɪ wamɪ 'ka na nyuma -zɛ. ¹¹Wa 'na 'ka 'maslɛn wa -lima gbv -slɔlu.

Nyumɛ yabhlogbɔɔ 'na 'ka ɔ bhɛli -yla gbaɛ:

«-lɪ yibhɛli Jejitape» -we ka gbv -wa, we 'ka 'nyenyɛyua -gv 'bhɔ we 'ka nyuma kpastɪ yli, yibhɛli wa 'dɛ weee yia 'mɪ.

¹²Wa gbɔnyii na yia 'wɔtɪa, 'nɪ nɪ 'na 'ka 'maslɛn wa lɛnɔgbv 'nyii dɪlɪ -gv 'pa.»

¹³Nɪ, -Lagɔ -ka 'wɔsuslɔlue loluu gbv gba nɪ, -zugba ɔ ka we tianɔ 'sɔa -zɛlɪ. 'nɪ -we -ka sɔa, we ka gɔ, 'nɪ la we yia dayli 'bhɔa.

'Wɔsuslɔlueɛ tianɔv 'slaka

9 'Wɔsuslɔlueɛ tianɔv mia, we ka tite, sa nyumɛ 'kaa -Lagɔ bɔbɔ, 'mɔ we slɔlua. We ka -Lagɔbɔbɔda yabhlo dɔdɔv -gv. ²We 'dɛɛ 'gbv nyuma yia -bha numɛkupalɔ 'subha. We nɔkplɛɛ tianɔv mia, 'mɔ wa laa -Lagɔɔ -mɔwɔlvɔda. We nɔkplɛ mia, 'napɛ -yɔ 'tabhle -yɔ 'floo wa 'nyɛa -Lagɔ, we mɪ -bha. ³-Mɔ we lɔv, 'naa yabhlo -ɖia wee numɛkupalɔ 'wɔ 'sɔ. Wee 'naa lɔv -wa we nɔkplɛɛ 'sɔnɔ -we wa laa -Lagɔɔ -mɔwɔlvɔda 'tata. ⁴-Bhɛdɛ

mia, 'wligusielilu -we mia -can nya, we mi -bha. 'In 'kesu -we nukple 'wusuloluee weli mia, we mi -bha. Wee 'kesuu ku -yo mi -can nya. We nukple mia, -can -tukpu -we kaa *manu 'wu klaa, -Awlwan kwanu -we minia -yo klaa, we -yo tukpanya -we -gu -Lago celta c 'wusuloluee weli, we mi -mo. ⁵-Mo we -gu *selubeen 'so -we wa telta, we mi -bha. Mu slolua nu, -Lago mi -bha. 'Kesuu 'wlu -we -gu wa mnia numee 'pwan gbonyuu lamumnie saa, -mo we -kapuena nynia. Nu, we 'ni we 'ji -gba -bhla.

⁶Nu, we nukpla -luu ladidie -ka sa bhia, 'yli weee nya, -Lagobubunya plaa we nukplee tianu 'wu, 'in wa nua wa -Lagobubu -lubho. ⁷We nukplee 'sonu mia, -Lagobubunya -kanyo 'kadu -bhlogbwa plaa -meme. -Zu 'wu, c pla -mo -zakpa -bhlogbwa. Numee 'pwan 'ni c kwee -mi, c 'ni mnene c 'ka -mo pla. C -ka -mo pla ni, 'in c wlaa we -Lago -yla, c 'dee 'gbu, we -yo nyumaa gbonyii -we ka 'ji wa 'nia -yii 'gbu. ⁸Sanee 'sa Zuzu 'Pupa slolua -an nu, yalu -mowluda tataa 'yoo 'ni -slu -kali. 'Mu, wee numekupalu tianu 'ni -slu labhu, we 'na 'ka -kali. ⁹-We mia de, we 'yli yabhlo -wa. Mu slolua -zeen -an nu, -we weee wa wlaa -Lago -yla, 'slaka weee wa -saa, we 'ni mnene we 'ka nyume c bubaa -Lago, c dli dli tiklu -zeli we 'ka gba. ¹⁰Wee wlawlali -yo 'slakanya mia de ni, lilie klaa, 'mamie klaa, we -yo budobudoe gbu 'dekuwa we gbaa. We'e nnu nyumaa dli -lu yabhlogbwa, 'in bhla -we nya -Lago nua -lu weee 'wusuloluee lolu le, -bha wee 'sasukpa -tite 'bhua la.

Klisu 'pwan 'yli

¹¹Nu, Klisu yia *-Lagobubunya -kanyo 'kadu nya. 'In -li -zanu -we mi bhaa la, mo yia we -an 'nye. Numekupalu -we zo c nua c lubho ni, we 'yli, 'in we mia 'nanu we 'ka dudu -gu -nu -zi. We 'ni nyuma 'subha we. -We -Lago -laa la dudu -gu, we 'ni we glaa -mi. ¹²Nu, Klisu pla

-Lagwa -mowluda 'tata -zakpa -bhlogbwa 'yli weee -nu nya. C ka -mo pla, 'in we 'ni -vlu 'pwan -yo 'bhliyu 'pwan c wla 'slaka nya, nu, c 'dee 'pwan c wlaa. 'Sa c -saa -an gbu 'wu 'yli weee -nu nya. ¹³Nu, -vlu 'pwan klaa, 'bhligbwa 'pwan klaa, we -yo 'bhlii 'tutu, 'mu wa slua, -wa plaa puu, wa 'wluo. Twan, 'in wa puu munnia la, 'in wa wla -mo. ¹⁴We -ka 'sa -mi, Klisu 'pwan 'yli, we ka 'tite 'wu we -zi numaa -nu. Nu, -Lagwa Zuzu -c mia la 'yli weee -nu nya, we 'tite nya c wlaa c 'de, 'slaka -we 'nia 'sla -yo -ka nya -Lago -yla. We 'dee 'gbu, c 'pwan mnene we 'ka -amaa dli zo lawulu, 'in gbu -we kwaa -an titite 'wu, we 'ka we -an 'wusa. 'In -a 'ka 'yliyoga -Lagwa lubho nu.

'Wusulolue loluu 'kolu

¹⁵We 'dee 'gbu, Klisu mia -Lago -yo nyuma 'so nyidu 'wusulolue loluu 'kolu nya. Nu, nyuma -wa -Lago laa, 'in -wa -yla c wlaa c weli zuzanu -we mia 'yli weee -nu nyaa daa, -maa 'ka we 'yi Klisu tititue 'gbu. 'In c 'ka wa 'wuziti gbonyuu -we wa nua le 'wusuloluee tianu bhla, we gbegben.

¹⁶Weli nyume tia, wa 'ni -slu we -slolu nu, c ka tli, wa'a no we -gu. ¹⁷Nu, nyume -ka weli ti 'bhie c 'ka tli, we ka 'nuywe. -Mo -ka 'yliyoga, we sa bhe. ¹⁸We 'dee 'gbu 'pwan 'ni laslu ni, 'wusuloluee tianu 'na 'ka lenu. ¹⁹Nu, tada mia, Moizi zelia -Lagwa tite nukpla -weli weee nyuma weee -yla. Twan, c gbana *isopusu 'klyu 'wluo 'kwleeni zalu la, c faa we 'bhliyuaa 'pwan klaa, -vlu 'pwan klaa, we -yo 'nyu lu, 'in c yia we 'mni -Lagwa titee 'sebhe -yo nyuma weee -gu. ²⁰'In c dee: «-We mia da ni, mu -wa 'wusuloluee 'pwan. 'Wusulolue -we -Lago gbaa a zu 'nuywe, mu -wa.» ²¹'Ya 'sa -bhlokpade c 'mnia 'pwan numekupalu -gu, we -yo -li -we 'wu wa bubaa -Lago, -mu weee -gu. ²²-Mo tite 'wu, -lu -we 'pwan 'nia -mowlulu, we

'ni 'wɔzu. 'Pɔn 'ni laslue ni, nyɔmaa - yɔgbu 'wɔttite 'ni -mi.

Klisti plaa yali nyɔmaa 'gbu

²³Wee numekupalɔv nukplali mia, yalɔlii zuzu we -mia, 'in numaa 'pɔn nya wa 'kaa we -mɔwɔlvɔ. Nu, we mi nu, wee yalɔlii -yɔ -slaka 'yli we -zi dɔdɔ - gu -nv. ²⁴We 'ni nyɔmaa 'sobha 'subha - mɔwɔlvɔ -we -wa yali -nvu zuzu, we 'wu Klisti pla. Nu, -mɔ yalu 'debhie -gbolu ɔ plaa, 'in ɔ mia -sɔɛn -Lagɔ 'yu -amɔaa 'gbu. ²⁵-Zu ŋweɛ *-Lagɔbɔbɔnyaa -kanyɔ 'kadu plaa -mɔwɔlvɔ 'tata numaa 'pɔn nya. Nu, Klisti 'ni yali pla ɔ 'ka ɔ 'de wla -zakpa duun. ²⁶We -ka yaa 'sa -mi, we 'ka dɔdɔvɔ lalabhla 'wɔbhɔ, ɔ ka yaa sia -zakpa duun. -lnnya, we 'ni 'sa -mi. Nu, -sɔɛn mia, dɔdɔvɔ bhɔa bhla Klisti 'wɔva dɔdɔ -gu -zakpa -bhlogbɔɔ ɔ 'ka gbɔnyuu lasa, ɔ 'deɛ wlawlte 'slaka nya. ²⁷Sa nyɔma weee yia tɔta -zakpa -bhlogbɔɔ, 'in we 'bɔgu -Lagɔ 'ka wa -yɔgbu 'wɔbhɔ, ²⁸'sa -bhlokpade Klisti wlaa ɔ 'de -zakpa -bhlogbɔɔ ɔ 'ka nyɔma duuun gbɔnyuu lamumni. ɔ -zakpa 'sɔnv yia 'wɔva. -Muv mia, we 'ni gbɔnyuu ɔ yi lamumnɔa, nu, -wa mia ɔ wuda, 'ma ɔ yia gbu 'wusaa.

Klisti yia -Lagɔɔ dɔmagbu lɛnva

10 Moizu tite mia, we 'ni yalɔlii 'yɔlii 'debhie. Nu, zɔzɔnv -we 'kaa lɛnv, we zuzu -wa. We 'deɛ 'gbu, -zu ŋweɛ -slaka -bhlokpade -we wa tva - sada, nyɔma -wa nɔnia -Lagɔ -yɔla, we 'ni mneni we 'ka wa nv tiklu we 'ka gba. ²We -ka yaa -muv ni, -zugba -mama bɔbɔa -Lagɔ, -maa dɔli 'na 'ka -maa gbu dɔli -maa gbɔnyiii 'gbu, 'in wa 'na 'ka 'slaka -sada -tv, wa ka -mɔwɔlvɔ 'yɔli weee -nv nyaa 'gbu. ³Nu, we 'ni 'sa -mi. Wee 'slaka wa saa da -zu ŋweɛ, mv nva lɛ, 'in wa ligbea wa gbɔnyii. ⁴-We ka gbu -wa, 'bhligbɔɔ 'pɔn -yɔ -vɔɔ 'pɔn 'ni mneni we 'ka nyɔmɛɛ gbɔnyii lamumni.

⁵We 'deɛ 'gbu Klisti 'kaa dɔdɔ -gu yi ni, ɔ nɛɛ -Lagɔ -ylɛ:

«-ln 'ni 'slaka -yɔ wlawlali 'yɔbha.

Nu, -in ka 'mi ku 'nyɛ.

⁶'Slaka -numa -we wa siea we -yɔ gbɔnyuuu 'slaka

'ni -mi dɔdɔ nani.

⁷We nya, in gbaɛ:

«-Lagɔ, -ami ni.

Yi in yia in 'ka -na dɔmagbu lɛnv.

Mv mia na daa celɔda,

-mɔ -Lagɔɔ gɔgɔ -sɛbhe 'wɔ.»

⁸Klisti nɛɛ tiaɛ: «'Slaka klaa, wlawlali klaa, 'slaka -numaa -siesie klaa, we -yɔ gbɔnyuuu 'slaka, -in 'ni we 'yɔbha, 'in we

'ni -mi dɔdɔ nani.» ɔmɔ ka 'sa gba, 'in Moizu tite -nanv nɛɛ ni, wa nv we lɛ.

⁹ɔ nɛɛ 'yɛɛ: «-Ami, yi in yia, in 'ka -na dɔmagbu lɛnv.» Bhlasabhla -slaka mia,

'mv Klisti -saa la ɔnv 'slaka nya. ¹⁰-We -Lagɔ 'yɔbhaa, 'mv -Zezu Klisti nva lɛ, nu,

ɔ 'de ɔ wlaa -zakpa -bhlogbɔɔ 'slaka nya 'yɔli weee -nv nya. We gbɛgbɛin -a wɔlvɔa

-mɔ.

¹¹Zɔvɔ zɔvɔ, -Lagɔbɔbɔnyɔ -mɔmɔ -ka -mi, -mɔɔ yligbe bhɔ -gu -mɔɔ -Lagɔbɔbɔ

-lubho nuda. 'Slakaa 'yɔli -bhlo ɔ saa -zakpa duun, 'in we 'ni mneni we 'ka

nyɔmaa gbɔnyii -bhasa. ¹²Nu, Klisti -sa 'slaka -zakpa -bhlogbɔɔ 'yɔli weee -nv nya

nyɔmaa gbɔnyiii 'gbu, 'in ɔ yia -Lagɔɔ lil-ɔlvɔ ladi. ¹³-Sɔɛn mia, ɔ mi -Lagɔ wuda

-mɔɔ 'ka ɔ tɔnyuma ɔ bhɔ zɔ lapali. ¹⁴Nu,

'slaka -bhlogbɔɔ nya ɔ nva nyɔma weee -wa ɔ mia -mɔwɔlvɔda, tiklu we 'ka gba

'yɔli weee -nv nya. ¹⁵Zuzu 'Pupa mi 'ya we gbɔdayinyɔ nya -aɔv 'yu. ɔ nɛɛ:

¹⁶«Jejitape nɛɛ:

«'Wɔsuslɔlue na -yɔ wa 'sɔ yia ɔ lɛnva, mv ni:

na tite na yia wa dɔlɔ zɔ zua.

'ln, in 'ka we celɔ wa 'wɔlvɔvɔ.»

¹⁷ɔ nɛɛ 'yɛɛ:

«ln 'na 'ka wa gbɔnyii -yɔ wa mɔmɔnɔɛ dɔlɔ -gu 'pa.»

¹⁸Nu, -Lago -ka wa gbunyii 'wuti ni, -zugba wa 'ni 'masleen gbonyuuu 'slakaa gbu -ka.

A -tu dli zuda

¹⁹Na bhelia, -amiaa dli 'te 'wu -mawluda 'tataa plada -Zezuu 'pɔɔn 'gbu. ²⁰ɔ ka 'yoo -lolu -we kwaa nyuma 'yliyo-gagie 'wu -aun -yla lapali. We ka numekupalbu nyidi naa 'woplili. -Muu ji -wa nu, ɔ 'dee ku 'wu we 'plila. ²¹-Muu 'bigu, -a ka *-Lagobubɔnyaa -kanyo yabhlo, mɔ -wa -Lagoo -buduu -kanyo. ²²-Amiaa dli mi -mawluda gbonyuu -we dilia -aun gbuu daa, -amiaa ku mi -yowaluda 'nyu -zɔnu nya, we 'gbu, -amiaa -gu -bi, 'in -a nyini -Lago -yola dli weee nya. ²³Nu, dliwodudie -we ka gbu -a mia nyuma -yla gbada, -a kpa we la -kli, -we ka gbu -wa, -Lago ɔ wlaa ɔ weli, ɔ'ɔ 'bhulu we -gu la. ²⁴-A 'yi 'kli sa -a 'kaa 'kuayli 'pupalɔ, -a 'ka nyumaa zekali, 'in -a 'ka 'nani nu, we daa. ²⁵Nu, 'wlu -a gbelia da zli tɔlva zli, -a 'na -sali -muu kwe 'bi -ni, sa tɔlva mia we nuda 'bhisa. -A 'pupalɔ 'kuayli, we mi nu, -a nu we ɛ bhabha, da a mia we -yoyida nu, Nyumaa -Kanyoo yiyibhla ka cipa.

²⁶-A ka gbuzɔnu 'kpa, 'in -sleen, -a -ka gbonyuu lenuda -tu -amiaa 'de 'yibadi ni, 'slaka -we 'kaa -amiaa gbunyii lamumni, we 'ni -mi. ²⁷We -ka 'sa -mi, -we -bhlogboɔ -a 'kaa wu nyano dli nya, mu -wa nu, -Lago yia -amiaa -yogbu 'wubhua, 'in ɔ 'ka ɔ tonyuma -sie -kosu 'kadu 'wu. ²⁸Nyume ɔ 'ni Moizu tite 'nugwe zu, nyuma 'so, nyuma ta -ka we gbodayinya nya -mi, wa 'na 'ka ɔ nyazi 'yuli, 'in wa bhaa ɔ. ²⁹We -ka 'sa -mi, nyume -ka -Lagoo 'Yu 'wonye, -kaslu 'wu -Lago yia ɔ 'paa 'nyumee. We 'ni muu? Nu, ɔ nyume mia, 'wususalouee 'pɔn -we 'wulva -mɔ ɔ, ɔ -ka we 'yi gbu -kpuu nya, 'in -Lagoo

Zuzu ɔ slolua -aun -Lagoo 'nani, ɔ -ka ɔ veli ni, -a -yi we 'ji nu, -Lago yia ɔ -kaslu 'wupaa 'nyumee. ³⁰«Kpasasie mia, na -nu -wa. -We ka 'klu nyume kaa, -ami wlaa we.» ɔ gbaa we, -a -yi ɔ. 'In ɔ nee 'yae: «Jejitape yia ɔ nyumaa -yogbu 'wubhua.» ³¹'Yliyoga -Lagoo kwee bhililie mia, we -kali -yo.

³²A ligbe amiaa -Lagobuu gwedida, da -Lagoo san 'mnia aun 'wu. -Muu 'bigu, a yia sia bhabha, 'in a yia we 'wu amiaa 'de lakpa -kli. ³³Zli tɔlva zli, 'in wa velia aun, 'in wa pala aun 'klyte 'wu -zejila 'wu. -Wa wa mi 'saa nuda, 'in a yia -maa luu 'yiligbe. ³⁴A -yo -wa mia -kaslu 'wu ka sia. Wa -saa aun amiaa zuzɔnu kwee, 'in a yia we -yogwuu 'muna nya. -We ka gbu -wa, a -yi we 'ji nu, a ka 'hnumnie yabhlo, we -zi -lu weee 'wu, 'in we mia 'yili weee -nu nya. ³⁵'Kua 'na wlati aun 'ylila -ni, nu, -lu -we ka 'klu a kaa, we mi we bhialida. ³⁶We mi nu, a -ka dltie, 'in a -ka -Lagoo dumagbu lenu, 'bhie a yia -we ka weli -Lago wlaa aun -yla. ³⁷'In -mɔ -Lagoweli 'wu, -Lago nee:

«Bhla -sele nya, sa -sele,
'in ɔ 'kaa yi, -moo 'kaa yi.
ɔ 'na 'ka 'masleen -mɔ -gwle.

³⁸ɔ zua 'mi dli -gu,
-moo mi nyume tuklu nya 'mi 'yu,
'in 'yliyogagie -moo yia 'yia.
Nu, ɔ -ka lubhiti ni,
ɔ 'na 'ka 'masleen 'mi dudonamani.»*

³⁹-Wa bhitia lu, 'in wa mna, -amia 'ni wa glaa -mi. Nu, -wa zua -Lago dli -gu, 'in ɔ saa wa gbu 'wu, wa glaa -a mia.

Nyuma wa yibheliala wa dliuzvee 'gbu

11 Nyume -ka -Lago dli -gu zu ni, -lu -we -gu ɔ dli mia, ɔ mnene ɔ 'ka gba nu, ɔ 'ka we 'yi. ɔ -yi we 'ji nu, -lu -we ɔ'ɔ 'yia -yo, we mi la gbuzɔnu nya. ²Bhlabhla -nyuma ka -Lago dli -gu zuu

*10:38 We ji -wa 'yae: nyume ɔ mia nyume tuklu nya 'mi 'yu, dliuzvee 'yoo -gu ɔ yia noda -tua.

'gbu, ɔ yia wa 'yi nyuma tiklu nya. ³-A ka -Lago dli -gu zuu 'gbu, -a nua we 'wula nu, ɔ ka dudu lala ɔ weli nya. -Lu weee wa yia -yo, ɔ ka we lala, -lu wa 'nia mneni wa 'ka -yoyi, we nya.

⁴*Abeli ka -Lago dli -gu zu, we 'dee 'gbu 'slaka ɔ -saa -Lago -yla, we yia ɔ bheli kpaasa Kaeeen -nu 'wuzi. Dliuzovee 'gbu Abeli yia nyume tiklu -ze, 'in -Lago yia ɔ wlawlaluu gbu -yoywuu. Abeli ka tli, 'in ɔ mi gbada 'yli weee nya, -we ka gbu -wa, ɔ ka -Lago dli -gu zu.

⁵Enoku ka -Lago dli -gu zu, 'in -Lago yia ɔ 'wobhu -muv yi 'wlu nu, ɔ tli. -Lago yia ɔ 'de kwesi ɔ belu. We 'dee 'gbu wa 'ni mneni wa 'ka ɔ 'yi. -Lagoweli nee nu, da -Lago 'nia -sls Enoku 'wobhu, -moo nani ɔ dudu. ⁶Nyume -ɔ 'ni -Lago dli -gu zu, -moo 'ni mneni -moo 'ka ɔ dudu namani. Nyume -ɔ -ka -Lago -yolanyini, dli ɔ zua nu, -Lago mi, 'in -wa talia ɔ da, 'in ɔ nua wa 'nani 'wv.

⁷*Nowee ka -Lago dli -gu zu. Gbunya -we 'kaa ci lenu, 'in -we wa'a 'yia -sls -yo, we -gugbu -Lago gbaa ɔ -yla, 'in ɔ yia we -yoywuu. We 'dee 'gbu ɔ bhlaa batoo 'kadu ni, 'in we yia ɔ -yo ɔ -buduwee -nyuma gbuwusa. 'Sa Nowee dilita dudugu -nyuma gbu. Nu, -Lago 'yia ɔ nyume tiklu nya, -we ka gbu -wa, ɔ ka -Lago dli -gu zu.

⁸Ablaamu ka -Lago dli -gu zu. Da -Lago laa ɔ, 'in ɔ yia -moo weli 'wuywuu, -moo 'nuywezuzve nya. -Lago nee nu, ɔ 'ka ɔ dudu 'nye ɔ -nu nya. ɔ yia wee dudu gbegbein mni, -zugba ɔ 'ni -bha da -yi. ⁹Dliuzovee 'gbu, dudu -we -Lago 'kaa ɔ 'nye, ɔ yia -mo ladu 'lakpayu 'bhisa. -Mo ɔ -dilita *'naabudu zo la. 'Sa *Izaki -yo *Zakobu 'so nu 'yaa. -Lu -we ka weli -Lago wlaa Ablaamu -yla, wamta yi 'yaa we 'yia. ¹⁰Nu, 'gbe yabhlo, -we ka -budunya mia 'gwlu sa 'nanuu, 'mu Ablaamu mia wuda. Wee gbe mia, -Lago de tlia we la, 'in ɔ yia we 'subha.

¹¹Ablaamu 'nyuma *Sala ka -Lago dli -gu zu. We nya -Lago 'nyea ɔ 'yu -yiytee 'tute, -zugba ɔ ka go. -We ka gbu -wa, ɔ mi we -gu nu, -Lago'ɔ 'bhulu ɔ weli -gu la. ¹²We 'dee 'gbu, ɔ nyume yabhlogbo yia zua 'kadu lala, -zugba ɔ gogve kapa kapaa 'gbu ɔ 'wlu nyume -ɔ mi tli da yida. Waa zwayli -nyumaa 'wuzulu 'wlu sa -zeli we mi yali. Wa 'wlu 'ya gumunyuu nyume -buse, nyume 'ni mneni ɔ 'ka wa zeli.

¹³Dliuzovee nya waa nyuma weee tlia. Zuzununya, -we ka weli -Lago wlaa wa -yla, wa 'ni we kwezi, nu, wa ka we -yoyi 'pupi, 'in we yia wa 'muna 'wula. Wa nee nu, 'lakpanya wa -mia, 'in wa mia nononya nya dudu -gu. ¹⁴Wa -ka 'sa gba ni, mu slolua nu, dudu -we -gu wa 'kaa ladi, wa mi we datalida. ¹⁵Da wa 'bhua ni, wa'a pupali wa 'wlukuvu we -gula. We -ka yaa wa dli mi we -gu, -zugba wa mneni wa 'ka lubhiti. ¹⁶Nu, dudu -zovu -we -gu wa 'kaa ladi, -we ka da wa mia talida, -we mia yali, mu -wa. We 'dee 'gbu wa -ka -Lago la wa Dide, we'e 'bhali ɔ zu. Nu, ɔ ka wa -yla 'gbe yabhlo 'subha.

¹⁷Ablaamu ka -Lago dli -gu zu. We nya ɔ wlaa Izaki 'slaka nya da -Lago ylaa ɔ la. Nu, ɔ ka nyuu ɔ 'ka ɔ 'yu yabhlogbo wla 'slaka nya, -zugba -Lago ka ɔ -yla weli wla. ¹⁸-Lago nee 'cin ɔ -ylae: «'Yuoyua -wa in gbaa -mi -yla nu, 'yia -na yia wa, Izaki gbegbein -na yia wa 'yia.» ¹⁹-Bha Ablaamu pupalia 'wlukuvu la nu, -Lago ka 'tute ɔ 'ka Izaki 'wusulu tliunya glaa. We 'dee 'gbu, -Lago 'nyea ɔ 'yu ɔ yoo lu, we 'wlu sa tliunya glaa -moo bhu.

²⁰Izaki ka -Lago dli -gu zu. We nya ɔ nyuma *Zakobu -yo *Ezau 'nyu la, -we 'kaa wa 'yli cu 'gbu.

²¹Zakobu ka -Lago dli -gu zu. We nya ɔ tlihi bhla cipaa, 'in ɔ yia *-Zezefu 'yua 'nyulanyua -bhlo -bhlo. ɔ kwlia 'wu ɔ koozu -gu, 'in ɔ yia -Lago bubu.

²²-Zezefu ka -Lago dli -gu zu. We nya, ɔ tlihi bhla cipaa, 'in ɔ yia Izlaelnyumaa

Eziputu -tla gbu gba. 'ln -we wa 'kaa ɔ 'kwie nuvu, ɔ yia we gba.

²³ Moizu dide -yo ɔ 'nyaa ka -Lago dli -gu zu. We nya wa gwalia ɔ, 'ln wa yia ɔ zize 'cu ta zɔ. Wa 'yia nu, ɔ 'yu nani 'yli, wa 'ni tite 'nujwe -sastee daa nyano nu Eziputu -nyumaa 'wlulapilinyo kwee.

²⁴ Moizu ka -Lago dli -gu zu. We nya ɔ 'ylimania, ɔ 'ni 'yubha wa gbaa nu, Moizu mia, Eziputu -nyumaa 'wlulapilinyo 'nyawonyuu yu -wa. ²⁵ ɔ ka we -yɔjwnu ɔ 'ka sia -Lago nyuma glaa. We mi 'sa 'bhie, ɔ mneni yaa ɔ 'ka gbuonyuu lenwe 'wu -muna li bhla -selee -nu nya.

²⁶ Eziputu 'nyumaa -zu 'wu, nu, wa 'ka ɔ velt -Lago -Bhasanyo 'bhisa, -muv nani ɔ dudu we -zi -lu weee. Nu, -we -Lago 'kaa ɔ ɔ 'nye we -gu ɔ 'yli mia.

²⁷ Moizu ka -Lago dli -gu zu. We 'gbu ɔ yia Eziputu 'bhv, 'ln ɔ 'ni wa 'wlulapilinyo kwee nyano nu. ɔ ka dli 'te-manu nee nyume -ɔ yi -Lago -yo, -Lago -ɔ wa'a 'yia -yo. ²⁸ ɔ dliuzvee 'gbu ɔ yia *Wuzitiyilu 'fetu -saste ladi. 'ln ɔ nee Izraelnyuma -yla wa tli klolo 'pɔn -yo, -muv yi 'wlv nu, 'anzi -we -Lago zva tltlthe kwee, we 'bha Izraelnyumaa 'yuua tianu.

²⁹ Izraelnyuma ka -Lago dli -gu zu. We nya wa yia *gumunyu Zalv luplil dudu klo -gu 'bhisa. 'ln Eziputu -nyuma -wa mia wa 'bu 'kaa 'plia yi, 'ln 'nyu yia -maa -gu yeli.

³⁰ Izraelnyuma ka -Lago dli -gu zu. We nya wa bibea Zelikogbe 'yli gbeso, 'ln we suo yia bhli.

³¹ Naabuzjwno *Wlaabu ka -Lago dli -gu zu. We nya -wa'a zva -Lago 'nujwe, 'ln ɔ -yo wa 'nia tli dabudu. Nu, nyumaa dididenya -wa mia Izraelnyuma nya, ɔ ka wa zize.

³² Sa 'ln 'ka 'ya gbaa? Nu, Zedeon klaa, -Balaki klaa, Samuon klaa, Zefute klaa, -Davidi klaa, Samueli klaa, we -yo *Lagobvu -falpanya, -maa -gugbvu gbagbie -tlulu 'mi -yla la. ³³ -Maa ka -Lago dli -gu zu. We nya -maa lua dudu

duuun -gu -nyuma, -maa pilia nyuma 'wlu la tiklumime nya, -we ka weli -Lago wlaa -maa -yla, 'ln -maa yia we 'yi. Nu, -maa ka -jlaa njwe gbvan, ³⁴ 'ln -maa yia -kosu 'tite nyumonu, 'ln -lu 'nia -maa yli tugugble 'yu. Nu, wa 'ni bha late, 'ln wa yia latemani. Tu 'wu, wa ka latemani, 'ln wa yia wa tonyuma -gugali. ³⁵ 'Jwnu tɔba ka -Lago dli -gu zu. We nya wa 'yia wa tltlunya 'wusoda, 'ln wa -yo wa 'so yia -mi.

Nu, tɔba wa 'palia 'klyie 'wu bhabha. We mi 'sa 'bhie, -maa 'ni -maa 'dee 'yitide gbu -yɔjwnu. Nu, 'klyie 'wu -maa tɔba, 'ln we 'bigu, -maa 'ka 'yliyogagie -zɔnu 'yi. ³⁶ Tɔba mia, -maa wa veta, 'ln wa selia -maa. Tɔba wa gbvan nete -llukpe nya, 'ln wa yia wa -kaslu 'wupa. ³⁷ Tɔba wa 'bhaa gboku 'wu, wa yia tɔba 'wudi 'so, 'ln wa yia tɔba 'bha tugugble nya. Tɔba gwaa la, bhlabhlee ku -yo wlii ku -wa -maa -bana. Wa yia -maa boba 'woti, wa yia -maa 'klyie 'wupali, 'ln wa yia -maa gbuonyuu 'wluo nu. ³⁸ Dudu gu -nyuma 'ni waa nyuma -manu 'klu -ka. -Maa -yo lagwagwie ka da weee 'plili: wa ka da beblee 'plili, wa ka -gogo 'wlu mni, 'ln wa yia tukpanya -yo 'bhukanya 'wu ladili.

³⁹ -Lago ka wa yibheli dliuzunya nya, -we ka gbu -wa, wa 'de weee ka ɔ dli -gu zu. Nu, -we ka weli -Lago wlaa wa -yla, wa 'ni 'masleen we 'yi. ⁴⁰ -Lago ka 'ya -a 'de weee -yla -lu -zɔnu ladi, we 'dee 'gbu, wa 'ni mneni wa 'ka -mi tiklu we 'ka gba, -zugba -a 'ni wa glaa -mi.

A 'temani dli saste 'wu

12 Waa gbudayunyaa -zlo bibe a-aun, 'ln wa mia -aun ylada. We 'dee 'gbu, -we weee nyenia -aun -a 'bhv we 'bi. Gbuonyuu, -we bhli -aun la bhebhe, -a 'bhv we 'bi. Gwagwa -yoo wa palia -aun -yla la, -a 'temani dli -a -yo gwagwie 'ka we bhloluda nyini. ² -A yla -Zezu 'yli weee nya. Mo -wa -amiaa dliuzvee gwedida,

'in mɔ -wa we gbalnyɔ. ɔ yi 'muna -we ɔ 'kaa li -yɔɔ 'gbu, ɔ ηwnua wa 'ka ɔ *su -gu lakɔɔ, ɔ 'nɪ -mɔv zɔ -lu la. -Sleen mia, ɔ -dɪɪ -Lagɔɔ 'ηnɪmnikpee lilisɔɔ la.

³Cun, a 'pa -Zezu dɪɪ -gu. Sa gbonyuu -lenunya -sɔɔva ɔ -yɔwɔ, 'in ɔ 'nia -maa kwɛɛ -gwa, a ligbe we, 'kva yi aɪn 'ylila wla, 'in a yi -Lagɔɔ dɪɪ -gu -sa. ⁴A ka gbonyuu nya gu, 'in a 'nɪ we nya tɪɪtɪe 'yu nɪni. ⁵-Lagɔɔ ka aɪn 'dɪzɔ, 'in a yia dɪɪ. ɔ 'yua 'bhisa ɔ gbaa aɪn -ylaɛ:

«Na 'yu, Jejitape -ka -mɪ 'wɔslamanɪ nɪ, -ɪn zɔ -na 'dɛ 'yɪɪyɔ.

ɔ -ka -mɪ -yla -na gbu lapalɪ nɪ, 'kva 'na wlalɪ -mɪ 'ylila -nɪ.

⁶Jejitape mia,

-wa ka ze ɔ -kala,

'ma ɔ slamanta 'wɔ.

-Wa weee ɔ yɪa ɔ 'yua 'bhisa,

'ma ɔ paa -kasɔ 'wɔ.»

⁷A -ka stada -mɪ, -Lagɔɔ 'ka aɪn 'wɔslamanɪ gbu -wa. ɔ 'yua 'bhisa ɔ bhua aɪn 'wɔ. 'Yu, -ɔ ɔ dide'e 'slamanta 'wɔ, -mɔɔ 'nɪ -mɪ. ⁸-Lagɔɔ mia, ɔ 'yua weee ɔ slamanta 'wɔ. ɔ 'nɪ aɪn 'wɔslamanɪ nɪ, -zugba bhoyi -gu -yua a -mia, a 'nɪ ɔ 'yuaa 'debbie -gbolu. ⁹-Amɪaa dɪɪɪ -gu -didee ka -aɪn 'wɔslamanɪ, 'in -a yia wa 'nɪŋwe zɔ. Nɪ, we -ka 'sa -mɪ, -amɪaa Dide -Lagɔɔ -ɔ mia yalɪ, -a pɪɪɪ ɔ zɔla, -a 'ka 'yɪɪyɔ-gagɪe 'yɪ. ¹⁰-Amɪaa dɪɪɪ -gu -didee mia, 'wɔ wa slamanta -aɪn bhla -sele yabhlo nya wa dɪɪ da. 'In -Lagɔɔ mia, -amɪaa 'dɛɛ zɔzɔɔvɔ 'gbu ɔ slamanta -aɪn 'wɔ, -a 'ka -mɔwɔɔɔda -mɪ ɔ 'dɛ 'bhisa. ¹¹Wa -ka -aɪn 'wɔslamanɪda -mɪ, we'e namantɪ -aɪn dɪɪɪ, we'e -la -aɪn 'mɔna 'wɔ. 'In cɪɪɪ, -wa wa 'slamantɪ 'saa 'wɔ, 'in -maa tɔa 'wɔ tɪɪkɪ 'wɔtɔtɔe -dɪɪɔ nya.

¹²We 'dɛɛ 'gbu amɪaa sɔnya -we stɪa, 'in -we a belɪa zɔ, a 'bhɪ we 'wɔ. Amɪaa 'kukolu -we stɪa, a 'temantɪ we la. ¹³A palɪ 'yoo -zɔɔvɔ la amɪaa bhɪ -yla, -ɔ mia 'tɪgɪda ɔ yi bhɪɪ, nɪ, ɔ 'ka 'pɔ.

'Yɪbhaligbunya

¹⁴Nɪ, a fa -mɔ 'kva la a 'ka 'wɔtɔ -dɪɪɔ nyɪma weee nya, 'in bhɪ -we nania -Lagɔɔ dɪɪɪ, a 'ka we nɔ. We 'nɪ -mɔv nɪ, nyɪme yabhlogbɔɔ 'na 'ka Jejitape 'yɪ.

¹⁵A zɔ amɪaa 'dɛ 'yɪɪyɔ, -mɔv yi 'wɔ nɪ, a palɪ -Lagɔɔ 'nanɪdɪɪ -blɪgɔ. 'In -petu 'nyuu yabhlogbɔɔ 'na mini aɪn glaa -nɪ, we 'ka gbu duun -nyumo, 'in we 'ka we gu nyɪma 'wɔlamnenɪ -nɪ. ¹⁶A zɔ amɪaa 'dɛ 'yɪɪyɔ -mɔv yi 'wɔ nɪ, aɪn glaa nyɪme yabhlogbɔɔ -ka mɪtɪnɪ kwɛ, 'in a yi -we mia -Lagɔɔ -nɔ nya 'wɔnyɛ Ezau 'bhisa. Nɪ, mɔ 'paa ɔ 'dɛɛ kpasabɪ pelɔ ɔ 'bɪsvayɪ kwɛɛ lililuu -kakɪɪ -bhlogbɔɔɔ 'gbu. ¹⁷A -yi we 'jɪ nɪ, -mɔ 'yu gbɛgbɛɪn, ɔ 'yɪbha ɔ dide ηwna ɔ 'nyu la, 'in -mɔɔ 'nɪ we -yɔηwnu. Nɪ, wɛɛ nya ɔ bhɪbhɔe ɔ dide -mɔɔ 'ka -mɔɔ wɛɪ 'bhɪtɪ, 'in -mɔɔ 'nɪ we mnenɪ.

¹⁸Amɪanɔv -Lagɔɔ -yɔlanɪnɪe -yɔ bh-lasabhla -Izlaelɪnyɪmaa -nɔ 'nɪ -bhlo -mɪ. Nɪ, -gɔgɔ 'kadɔ -we wa mnenɪa wa 'ka kwɛzɪ, amɪa 'nɪ we -yɔlanɪnɪ. -Kosu 'kadɔ klaa, nɪkpɪse klaa, -sabɔ klaa, we -yɔ 'nyuu -pɪpe 'kadɔ, a 'nɪ we -yɔyɪ. ¹⁹A 'nɪ legle -yɔ wɛɪ 'nɔ. Nɪ, Izlaelɪnyɪma ka 'sasokpa wɛɪ 'nɔ, 'in wa nɛɛ wa 'nia we -putu yukwɪɪ pɔɔ. ²⁰-We ka gbu -wa, -Lagɔɔ nɛɛ wa -yla: «ɔ -ka -gɔgɔ 'kadɔ nɪ kwɛzɪ, we yi nɪme -zɛ, a 'bha ɔ gbɔkɔ 'wɔ.» Wee wɛɪ mia dɛ, we -kalɪ -yɔ wa -yla. ²¹-We wa 'yɪa -yɔ, we ka wa nyɪnɔdɪɪ 'wɔslu, 'in Moɪzɪ nɛɛ: «In mɪ tɛɪɪda, nyɪnɔ ka 'mɪ dɪɪ 'wɔslɔ.»

²²'In amɪa, a ka -gɔgɔ 'kadɔ wa laa *Sɪɔn -yɔ 'yɪɪyɔga -Lagɔɔ 'gbe -yɔlanɪnɪ. Yalɪ *-Zeluzalemɔ, mɔ 'anzɪ 'wɔ -nyacɪnɪ mia 'mɔna lɪda, -mɔ -wa. ²³-Lagɔɔ tɪa -yua -wa ka ηnɪ mia yalɪ cɛɪɪda, da wa gbɛɪa 'wɔ, a ka -bha -yɔlanɪnɪ. -Lagɔɔ, -ɔ bhua nyɪma weee -yɔgbɔ 'wɔ, a ka ɔ -yɔlanɪnɪ. A ka nyɪma tɪkɪɪ -wa ka tɪkɪɪmɪme gbaa -yɔlanɪnɪ. ²⁴-Zezu -ɔ -wa *'wɔsusɔɔlɔe loluu 'kɔɔ, a 'ka ɔ -

yołanyini. 'ln ɔ 'pɔn -we wa slua la, 'in -we 'yλια we -zia Abelu 'pɔn, a 'ka we -yołanyini.

²⁵We -ka 'sa -mi, a zu amiaa 'de 'yliyɔ, a yi ɔ mia aun -yla gbu gbada, -bligupali. Da dudu -gu, Moizi ka Izlaelinyuma 'dizu, -maa 'ni ɔ weli 'wɔɲwnu, 'in -Lago yia wa -kaslu 'wupa. -We -ka -amia, yali -Lago mia -aun -yla gbu gbada. Nu, -a -ka ɔ -bligupali, -a 'ni mneni -a 'ka ɔ kwɛɛ 'tla. ²⁶Bha mia, -Lago weli zuklua dudu. -Zeen mia, ɔ ka we gba -aun -yla, ɔ nɛɛ: «Dudu -tapa na yia zuklua, 'in -slɛɛn we 'ni dudu -bhlogbɔɔ, nu, dudu -yɔ yali 'sɔ na yia zuklua.» ²⁷ɔ -ka gba «-tapa» ni, gbu yabhlo we slolua -aun. Mu -wa nu, -lu -we -Lago -laa la, -we 'kaa zuklu, la we yia 'bhua. Nu, -we 'nia mneni we 'ka zuklu, -bha we yia -tua.

²⁸-Amia mia, -Lago ka -aun 'tite 'nye, -a -yɔ ɔ 'sɔ 'ka nyuma 'wlulapili. Wee 'wlulapalte 'ni mneni we 'ka zuklu, we -ka 'sa -mi, -a 'pa -Lago fuo, -a bubɔ ɔ ɔ dumasa, 'nuɲwezɔzɔve -yɔ sɔsɔve nya. ²⁹Cun, -amiaa -Lago mia, -kosu -we saa -lu la, 'mu ɔ -mia.

Sa -a 'kaa -Lago dudɔnamani

13 Nu, a -tu zekikalida, sa -Lagobhelia 'kaa we nu, 'sa. ²Lakpanya, -wa yia amiaa -gbe, a kpa wa sɔ 'sɔ nya. Nyuma tɔlva nu 'saa, 'in wa yia 'anzunaa 'lakpasu kpa, wa 'ni we 'jiyibheli. ³-Wa mia -kaslu 'wu, a 'pa wa dli -gu nɛɛ amia -yɔ wa sɔ mi -kaslu 'wu. -Wa, wa mia stalida, a 'pa 'ya -maa dli -gu, -we ka gbu -wa, amia ka ku, 'in wa mneni wa 'ka aun siali.

⁴Nu, nyuma weee zu kukwatie 'nuɲwe. 'Lowli -yɔ ɔ 'ɲwɔn mɔmɔni -yla tuklu. Mutni kwe -cian -yɔ -wa -yɔ nyuma weee dia -budu 'wu, -Lago yia wa -yɔgbu 'wubhua.

⁵Gwezii 'ylibilanɔnve 'na -zeli amiaa dli ɔ gbu -bhlogbɔɔ -ni. -We a kaa, we namani aun dudu. -Lago 'de nɛɛ:

«ln 'na 'ka ci 'sa -mi ti, in 'na 'ka ci -mi 'bubhu.»

⁶We -ka 'sa -mi, -a mneni -a 'ka gba, -amiaa -gu nya -bie:

«Jejitape yia 'mi 'wusaa.

ln 'na 'ka nyanɔ nu.

Lee -lu nyuma 'ka 'mi nunva?»

⁷A ligbe amiaa 'yugalunya tianu -wa gbaa aun -yla -Lagɔgbu. Da wa -gaa 'yliyɔ, bhv -we wa nɔa, amiaa 'de ka we -yɔyi. Sa wa nua -Lago dli -gu -zuda, a nu 'sa.

⁸-Zezu mi -Zezu -bhlokpade nya. Zɔbha klaa, -zɛɛn klaa, we -yɔ 'yli weee nya, ɔ'ɔ 'bhiti. ⁹-Slolue loluu 'yli -bhlo -bhlo -we bhva da -putu, a 'na 'tideli nyuma 'yi wa 'ka aun -dawali 'wɔnu we nya. -We 'kaa aun 'kvayli 'pa, we nani 'yli nu, we -mi -Lago nani nya, lililuu titee 'nuɲwezɔzɔve -we'e -saa we 'nuɲwe -zɔnya 'wu, we 'na -zeli -mɔv -ni.

¹⁰-Amia ka 'slakagusalilu yabhlo. We -gu -slaka mia, -Lagobubɔnya, -wa saa *Zuifɔv numekupalu ɔ 'slaka, wa 'ni we 'klu -ka wa 'ka we li. ¹¹Wanuv -gbe, *-Lagobubɔnyaa -kanyɔ 'kadu mia, -mɔwɔluda 'tata ɔ -yɔ numaa 'pɔn plaa. Nu, mu -wa nyumaa gbɔnyuuu 'slaka. Wee numaa -kpbahie mia, wa 'gbe -glima wa siea we. ¹²We 'deɛ 'gbu, -Zezu yia -Zeluzalemugbee -glima tɔli, ɔ 'ka nyuma -mɔwɔlɔ ɔ 'deɛ 'pɔn nya. ¹³-We mia 'deɛ 'gbu, -a 'tla -mɔ, -a -yɔ ɔ 'sɔ 'ka 'wɔgbeli 'gbe -glima, 'in wa 'ka -aun veli ɔ 'bhisa. ¹⁴Da duduɔ -gbe -we 'wu -a mia, 'plia we yia. Nu, 'gbe -we 'kaa ci yi, we da -a mia -talida. ¹⁵Nu, 'slaka -we -a 'kaa -sa -Lago -yla -Zezuu gbɛgbɛin, mu -wa nu, -a bhli -Lago 'ɲni 'yli weee nya. -Muɔ ji -wa nu, ɲwɛɛ -a wlelia we nu, -Lago 'yli. ¹⁶A 'na dɔlɔ gbɔzɔnɔv lenve -yɔ 'wɔtsalte 'wu -ni, nu, mu -wa 'slaka -we nanta -Lago dudu.

¹⁷A zu amiaa 'yugalunya 'nuɲwe, a pili wa zɔla. Ma zua amiaa zuzu 'yliyɔ. -We ka gbu -wa, 'ma -Lago yia we -gugbu layibhaa. A -ka wa 'nuɲwe zu, 'in wa nua

wa lubho 'muna nya. We 'ni -muvu, 'klv -susue nya wa yia we nva, 'in -muv 'na 'ka ain 'wusa.

¹⁸ A bhubhoe -Lago -amtaa -nu nya. A -yi we 'ji nu, -amtaa 'wlukuv'un dlt -ain gbu, nu, gbuzuvu lenue 'klv -a mia 'yida 'yit weee nya. ¹⁹ Amtaa zukpa -wa, -we na yubhaha aun 'debbie mu -wa nu, a bhubhoe -Lago v 'ka 'mi 'yoo 'nye, 'in in 'ka ain glaa nyini slv.

²⁰ -Lago, v nya -ain 'wutvte -dlv, mv 'bhua bhlabhle 'yliyuvnyv 'kadv, -amtaa -Kanyv -Zezu 'wv tlitlunya glaa, 'wvusloluwe -we nta bhloluda -kaa 'pvn nya. ²¹ v -Lago 'nye ain 'tite a 'ka gbuzuvu v 'yibhaa lenu. -We nania v

dudv, v nu we le -ain 'wv -Zezu Klisu gbegein. 'Tnumnie -m -Zezuu -nu nya 'yit weee nya. *-Amen.

Welipapie

²² Bheliau, amia na palia zukpa. Nu, a pulv 'kvayli -pa -weli ni yukwli dlitie nya. Nu, -we in ceta da 'sebhe ni 'wv, we 'ni tlulv bhabha. ²³ In 'yibha a yibheli we 'ji nu, wa ka -amtaa bheli Timotee -kaslv 'wusa. v -ka na -gbe yi -pa ni, in -yv v 'sv, 'in -a mvta amtaa -gbe.

²⁴ A -sa amtaa 'yugalunya weee -yv -Lagonyuma weee fv. Italii -dudv -gv -bhelia nee, wa -sa ain fv.

²⁵ -Lago nvna a 'de weee 'nyu la.

'Zakee 'sebhhe

*'Zake -wa bha *-Zeluzalemuv -Lagonyumaa 'yugalnyo yabhlo. 'Sebhhe ni c celia, c 'ka -Lagonyuma we -slolu nu, wa -ka -Zezu dli -gv zv, we mi nu, wa ncnobhu -mi tiklu.

Fusawelt

1 -Ami, '*Zake, saa aun fu. -Lago - yv Nyumaa -Kanyo -Zezu *Klistu lub-honunyv in -mia. *Zuifu weee mia -Lagonyuma nya, wa palia 'klye 'wu, -wa mnenia la dudu weee -gv, 'ma na paa na fusawelt yoo.

Dluzvve -yo gbuילו

²Na bhelia, laylagbu -bhlo -bhlo -nya -we lv a yia 'plua, a yla we 'muna 'kadu nya. ³A yibheli we 'ji nu, a -ka dli 'te-mant laylagbu 'wu, dltie we nyea aun. ⁴Nu, amiaa dltiee lenvgbu -zvnu nu lε tiklu, 'in a 'ka -mi tiklu gbada, -lu yabhlogbv 'na bvl au 'wu -ni. ⁵Amiaa lonyume yabhlo 'ni gbu -yi ni, c -zlali we -Lago, -c 'kaa we c 'nye. -Lago nyea nyuma weee -lu bhe 'nanidli nya, 'in c'v kptva we, c 'ka we c 'nye. ⁶Nu, c -zla we dluzvve weee nya, c 'na lulu dli -ni. Nu, nyume -c lva dli, c 'wlv gumunyuu -gbvgbu, -we -pive bhua 'wu, 'in we kwaa we sv weee lv, mu. ⁷-Muv 'sasvka -nyume 'na -dli dli zv, c 'na gbali -nie: «Je-jitapee kwe -lu na yia 'ya.» ⁸Nu, dlubnyv -wa, dli c lva c lenvgbu weee 'wu.

Boba -yo 'hnumnie

⁹Na bheli bobabhanyv dli namant, nu, -Lago yia c 'hni 'wubhua. ¹⁰'In 'hnum-nunyv dli namant, nu, -Lago ka c 'hni zobel. Nu, bhia c 'hnumnie yia -fliii -petuu -bv 'bhisa. ¹¹Sa 'ylv -ka 'wsvv we suloo 'tite nya, we yelia -petu, we -bv bhlia, 'in we 'ylinav bhua la, 'sa 'hnum-nunyv yia labhua c lenulu glaa.

¹²Nyume -c dia laylagbu zv la dli 'tite nya, 'wutvte -dlv mi c -nu nya. Nu, c laylaytee 'bigv, c yia c 'penie 'ya. C 'penie mia, 'yliyvgagie -we 'nia bhloluda -ka, -we -Lago gbav c 'ka -wa -kalia c ze 'nye, mu -wa.

Gbonyuuu lenu tv'b 'bhv -Lagov -gbe

¹³Nu, gbonyuuu lenu tv -ka nyv 'bha, c 'na gbali -nie:

«-Lago ka 'mi we tv 'bhali».

Gbonyuuu lenu tv'b 'bha -Lago, 'in c'v 'bhali nyume gbonyuuu lenu tv. ¹⁴Nu, nyume 'de dli 'wvnyni -gbonyuu mia, mu ylav c la. Mu gbizea c 'wu, 'in c bhva we lubhu gwe. ¹⁵'In weee dli 'wvnyni -gbonyuu mia, mu plaa nkvla, 'in we gwalia gbonyuu. 'In da gbonyuu -ka 'yilimant 'kaduv, 'in -muv gwalia tlitie.

¹⁶Na bhelia -zvnu, a 'na nvn amiaa 'de -dawl 'wu -ni. ¹⁷'Nyenyelu weee -we nanta 'yli, 'in -we mia tiklu, -Lagov -gbe we bhva. 'Ylv klav, 'cv klav, -zeli klav, mv -lav we la. 'Bhiti we -li -muv bhitia, 'in we tia -aun nikpise 'wu. -Lagov 'bhiti we 'bhisa. ¹⁸C dumagbu nya, c -la -aun la gbuzvnu weli nya. 'In -a 'ka c lalalu weee 'yugalunya -ze.

Weli yukwli pulve -yo we -gvgbu lenu

¹⁹Na bhelia -zvnu, a yibheli we 'jie: nyuma -mi yukwli -punya slv nya, 'in wa -mna 'wu gbu -gbada, wa -mna 'wu 'ce -pada. ²⁰Nu, 'cepanyv mia, c'v nu gbu tiklu le -Lago 'yliya 'wu. ²¹We 'gbu, a palv pvnplagbu -yo lenvgbu 'nyuu weee -blgv. Weli -Lago faa aun dli zv, a gwnu 'de 'wuttie 'kienyi nya we gbu -yo. Nu, mu mnenia we 'ka aun gbu 'wusa.

²²A 'na nvn amiaa 'de -dawl 'wu -ni: a 'na pulv -Lagoveli yukwli bhe -ni, a nv we -gv zvzvnu sa. ²³Nu, -c pulva -Lagoveli yukwli, 'in c'v nva we -gv, c 'wlv sa nyume -mvt: nyume -c ylav c 'de -vligni 'wu, ²⁴'in -muv 'bigv, c -ka c 'de

ylaylte bhia, ɔ mnta -bha -bhlokpade sa ɔ mumnta 'wula, 'in ɔ dlua we 'wu. 'Sa ɔ nyume mia. ²⁵ Nu, nyume -ɔ bhlia -Lagoɔ tite tiklu 'yliyɔ la, 'in ɔ nɔa we -gu, 'mɔ -Lagoɔ yia 'nyulanɔnaa ɔ lenugbu 'wu. Wee titee 'gbu, ɔ 'kaa ɔ 'de -yla -tu. ɔ 'na pulu we yukwli bhe -ni, 'in ɔ 'na dlulu we 'wu -muv 'bigu -ni. Nu, ɔ zu we 'nuɔwe.

²⁶ Nyume -ɔ dia we dli 'wu, 'in ɔ gbaa: «-Lagonyume in -mia», ɔ 'ni ɔ mɔɔ kpa sa -yi, ɔ 'de ɔ nua -dawli 'wu: bhe ɔ mia -Lagoɔ 'wu. ²⁷ Nu, -we Dide -Lagoɔ ylaa sa -mɔwlu -Lagoɔ 'wu -mume -yɔ -Lagoɔ 'wu -mnumnta -zɔnu nya, mu nu: -Lagonyume kpa kwiiyua -yɔ -dugbanɔni 'nanuu wa siasie 'wu, 'in ɔ 'ka ɔ 'de 'yliyɔzu duduɔgu gbonyuuu gbegbein.

Amiaa lenugbu -mi -bhlo nyuma weee gbegbein

2 Na bhelia, -amiaa -Kanyɔ -Zezu Klisti -ɔ ka 'ɔni -zia 'ɔni weee 'wu, amia zua ɔ dli -gu. Amiaa lenugbu -mi -bhlo nyuma weee gbegbein. ² Sabhisa, 'ɔnumninyɔ yabhlo plaa amiaa *-Lagobudu zɔ sɔwu -can -yɔ 'ylinanɔ -bana -zɔnu bhabha nya, 'in bobabhanyɔ yabhlo yia -mɔ pla 'ya -bana -zuzu nya. ³ A 'bhitia -ɔ kaa -bana -zɔnu 'wuu -gbe la, a yia ɔ 'nuɔwe zu, 'in a nee ɔ -yla: «-Mi, -in -di da la 'ɔnumninyaa ladida!» 'in a nee bobabhanyɔ -ylae: «-Mi, -in -tu de 'yligbeda! We 'ni -muvu, -in -di da la, dudu na bhv -yɔ.» ⁴ We -ka 'sa -mi, -yɔsɔsalugbu a nua le a 'dekpu nyidi, 'in a bhua nyumaa -yɔgbu 'wu wa ku -yɔ, 'wluksun lapupalte 'nyuu nya.

⁵ A pu yukwli, na bhelia -zɔnu: dudu -gɔ bobabhanya -Lagoɔ -saa -bha wa 'ka 'ɔnumnunya -ze dluzuzue 'wu. 'in -Lagoɔ 'ɔnumngbe -Lagoɔ gbaa -wa 'yibhaa ɔ, ɔ 'ka we wa 'nye, wa 'ka we 'yi, we 'ni muv? ⁶ 'in amia, amia nyea bobabhanya 'wu!

'ɔnumnunya 'ni au 'nyii 'wunuda -mu? 'in ma 'ni au gbuwubhunya dlu kwada -mu? ⁷ -Zezuu 'ɔni -zɔnu -Lagoɔ 'nye au, maa'a -nyumɔ wee?

⁸ Cɔn, na bhelia, -Lagoɔ 'ɔnumni -tite, sa we mia celida *-Lagosebhe 'wu, mu nu: «-ln -kali -na -libheyii ze -na 'de 'bhisa.» A -ka we -gu nɔ, -zugba -lu -zɔnu a nua le. ⁹ Nu, amiaa lenugbu 'ni -mi -bhlo nyumaa gbegbein, gbonyuu a nua le. 'in -Lagoɔ tite luelia au gbua, a 'ni we 'nuɔwe zu 'gbu. ¹⁰ Nu, nyume -ɔ 'ni -Lagoɔ tite weee lu -tite yabhlo 'nuɔwe zu, we 'de weee ɔ 'nia 'nuɔwe zu. ¹¹ Nu, -Lagoɔ -ɔ gbaa:

«-ln -yɔ 'ɔwɔnɔ -putu 'na -dli -budu 'wu -nu»,†

ɔ nee 'yae:

«-ln 'na 'bhali nyume -ni.»

-Muv 'gbu, -in -yɔ 'ɔwɔnɔ -putu 'ni -budu 'wudi, -in -ka nyume 'bha, -in 'ni -Lagoɔ titee 'nuɔwezunyɔ.

¹² -Lagoɔ tite -we ka 'gbu a 'kaa amiaa 'de -yla -tu, amiaa -yɔgbu -Lagoɔ yia 'wubhua we gbegbein. A gba 'sa, 'in a nu 'sa. ¹³ Nu, nyɔɔɔ nyɔɔ 'yilia ɔ -lima nyazi, -Lagoɔ 'nia ɔ nyazi 'yilia yi ɔ gbuwubhu zli. Nu, nyazidli mia, mu lua gbuwubhubhue.

Dluzuzue -yɔ lenugbu -zɔnunya

¹⁴ Na bhelia, nyume -ɔ gbaa nu, ɔ ka dluzuzue, 'in we lenugbu -zɔnunya 'nia -mi, lee -lu ɔ 'yi we 'wua? -Muv 'sasɔkpa -dluzuzue mneni we 'ka ɔ gbu 'wusaa?

¹⁵ Sabhisa, -de amiaa bheli yabhloo, -de amiaa bhɔɔ yabhloo, wa 'ni 'naa -ka, 'in 'ɔwɔ -ka wa 'bhada -mi 'yli weee nya, ¹⁶ 'in amiaa lunyume yabhlo -ka wa -yla gba: «A nɔ 'nanuu -nyae, 'ɔwɔtlɔ 'bhv au -gu la, 'in a lu -nyae!» 'in -we wa ku 'yibhaa, ɔ 'ni we wa 'nye, lee -lu ɔ 'yi we 'wua? ¹⁷ 'Sa we mia dluzuzue -nu nya.

---

†2:11 Glektwelt 'wu, we ji -wa nu: -wa kɔkwalia, wa -yɔ nyuma -putu 'na -dli -budu 'wu -ni.

We lenugbu -zɔnɔnya 'nɪ -mɪ, -zugba we ka tɪ.

¹⁸ Nu, nyume yabhlo yia gbaae: «-Amɪ, in ka dlɪzɔvɛ, 'ɪn -mɪ, -ɪn ka lenugbu -zɔnɔnya.»

Gbaa na yia ɔ -yɪa: «-Na dlɪzɔvɛ 'nɪa lenugbu -zɔnɔnya -ka, sa we 'ka -mɪa? -Slolu 'mɪ we. 'ɪn -amɪ 'ka -mɪ na dlɪzɔvɛ -slolu na lenugbu -zɔnɔnyaa gbegbeɪn.»

¹⁹ -ɪn -yɪ we 'jɪ nu, -Lagɔ -bhlogbɔɔ, we nanɪ 'yɪlɪ bhabha! Zuzu 'nyɪ -yɪ 'ya we 'jɪ, 'ɪn we telɪ nyanɔ nyaa 'debhie.

²⁰ -Guwɔtɔnyɔ, dlɪzɔvɛ -we 'nɪa lenugbu -zɔnɔnya -ka, we 'nɪ -lu 'wɔku, -ɪn 'yɪbha -ɪn 'ka we 'jɪyɪbheliɪ? ²¹ 'Lee, sa -Lagɔ yɪbheli -amɪaa dɔkpaasa *Ablaamu, nyume tuklu nya? ɔ lenugbu -zɔnɔnyaa gbu -wa, da ɔ wɪaa ɔ 'yu *Izakɪ 'slaka nya -Lagɔ -yɪa. ²² -Na yɪ we -yɔ: ɔ dlɪzɔvɛ -yɔ ɔ lenugbu -zɔnɔnya 'sɔ da yabhlo we nɔa -nya. 'ɪn ɔ lenugbu -zɔnɔnya -we kwaa ɔ dlɪzɔvɛ yoo 'gbu, ɔ dlɪzɔvɛ yia tuklu -mɪ. ²³ -We -Lagɔsɛbhɛɛ 'ya gbaa gbuzɔnɔ -wa, 'sa we nua:

«Ablaamu ka -Lagɔ dɪ -gu zɔ.

ɔ dlɪzɔvɛɛ 'gbu,

-Lagɔ yia ɔ yɪbheli nyume tuklu nya.»

'ɪn wa yia ɔ la -Lagɔɔ 'tale. ²⁴ A yɪ we -yɔ nu, nyumɛɛ lenugbu -zɔnɔnya -yɔ -Lagɔ yɪbhelia ɔ nyume tuklu nya, we 'nɪ ɔ dlɪzɔvɛ -bhlogbɔɔ -yɔ.

²⁵ 'Sa -bhloo 'de we nua 'naabɪzɪɣwnɔ *Wlaabɔɔ -nɔ nya. ɔ 'bhua Zuɪfɔɔ tɪ-etienya 'wɔ, 'ɪn ɔ yia wa 'wusa 'yoo -putuu 'wɔplɪɛ nya. ɔ lenugbɔnyaa -yɔ -Lagɔ yɪbhelia ɔ nyume tuklu nya, we 'nɪ muɔ? ²⁶ Gbuzɔnɔ -wa, ku -we 'nɪa nyapɛɪ 'wɔ -ka, sa we tɪa, 'sa -bhloo 'de dlɪzɔvɛ -we 'nɪa lenugbu -ka, -muɔ tɪa.

Ŋwɛɛ mɪɔ

3 Na bhelia, amɪaa lɔnyɪma duun 'na ŋwnunu nyɪmaa gbuslɔlɔnyaa -zɛ gbu -nɪ. Nu, amɪaa 'de -yɪ we 'jɪ nu, -amɪa

nyɪmaa gbuslɔlɔnyaa -yɔgbu -Lagɔ yia 'wɔbhua, we 'ka nyɪma weɛ -yɔgbu -zɪ.

² Mnɔ -a 'de weɛ mnɔ sɔ duun lɔ. Nyumɛ -ɔ'ɔ mnɔa ɔ ɔ gbagbawɛɪ 'wɔ, nyumɛ tuklu -wa. ɔ -yɪ ɔ 'de kpa sa sazɔnɔ sa.

³ Sabhisa, nimesɔnɔnyaa ŋwɛɛ -a zɔa netɛ we 'ka -aɪn 'nɔŋwe zɔɔ 'gbu, 'ɪn -a mneni, -a 'ka we ku -kpabhie 'yoo da -slolu. ⁴ Mu mɪa, 'glɔnyaa 'debhie -we 'yɪlɪa, 'ɪn -we -pɪpɛ 'tɪtenya sua, we 'yoo daslolu -lu 'kienyɪ -le! Mu slolu we 'yoo da -nya. 'ɪn da we 'papanyɔ 'yɪbhaa, 'ɪn we mɪa -mɔ -nya. ⁵ 'Sa -bhloo 'de, mɪɔ mɪa ku -kibhe -sɛɛ nya -amɪaa 'lalɪnya nyɪɪ, 'ɪn we yɪlɪmanɪa we 'de gbu 'kadɪ 'wɔ.

A yɪa, 'sa -kosu 'kienyɪ -le mnenia, we 'ka 'kwɪa 'kadɪ 'yɪlɪpɪ! ⁶ Mɪɔ 'wɔ sa -kosu yabhlo. Dɔdɔgbɔɔ 'nyuu 'bhɔlɔda -wa. Mɪɔ mɪ -amɪaa 'lalɪnya nyɪɪ, mu plɪa -amɪaa ku weɛ pɔɪn. Sa we nua, mu nɪ: we 'wɔ sa -Kosuu -kapɔ ka weɛ mɪɔɔ 'de 'yɪlɪfa, 'ɪn we 'de faa nyumɛɛ dɔdɔ -gu -gbu weɛ 'yɪlɪ.

⁷ -Fliɪnɪma weɛ -yɔ 'zɪanya, dlunɔnɔ -nɪma -yɔ 'nyulɔ -nɪma, nyumɛ mneni, ɔ 'ka we gbu -slolu, 'ɪn nyumɛ slolu we gbu. ⁸ Nu, nyumɛ yabhlogbɔɔ 'nɪ mneni, ɔ 'ka mɪɔ gbu -slolu. We 'wɔ sa tɪbhɛ: gbɔnyuu -we nyumɛ 'nɪa kpa sa -yɪ, 'mu we -mɪa, nyumɛ 'bha -gu yea we.

⁹ 'Mu -a bhua 'wɔ, 'ɪn -a mnɪnɪ -amɪaa Dɪde Jeɪtapɛɛ 'ŋnɪ. 'ɪn 'mu -a bhu 'yaa 'wɔ, nyɪma -wa -Lagɔ -laa la ɔ 'dɛɛ 'wɔwɔ nya, 'ɪn -a bhɪa wa gweze. ¹⁰ Weɛ ŋwe yabhlogbɔɔ 'wɔ Jeɪtapɛɛ 'ŋnɪmnɪnɪ -yɔ gweze -bhɪbhɪe tɪaa. Na bhelia, we 'na -mɪnɪ 'sa -nɪ. ¹¹ 'Wɔwɔlɔnyu yɪ we 'bhɔka yabhlogbɔɔ 'de 'wɔ mɛnɔ nyu -yɔ kalɔ nyu wɪlɪɪ? ¹² Na bhelia, magloosu yɪ gwɪɪ 'bhue 'paa? Yaayu, *-dlɔsu yɪ magloo tɪnɔ? -lɪnɪya. 'ɪn 'ya, gumunyuu 'wɔlɔda 'nɪ mneni we 'ka mɛnɔ -nyu -kpua wɪa.

Gbuyilo -we bhua -Lagoo -gbe

¹³ Ain glaa nyoo -yi gbua, 'in -o mna 'yilia? O -slolu we o lenugbu nya o nonobhu -zoonu gbegein, gbuyilo -yo dli -dloo nya. ¹⁴ Nu, zenyi 'nyuu -yo kpikpeli -zuzu -ka ain 'wu -mi, a 'na 'ylimant amiaa 'de -ni, a 'na 'tobhulu yo -Lagoo gbuzoonu -yo -ni. ¹⁵ -Muu gbuyilo 'nia -Lagoo -gbe 'bhu, nu, dudu -gusu -nu mu, nyumee zuzuu -nu mu, *'Kuzuu 'debbiee -gbe we bhua. ¹⁶ Nu, da zenyi -yo kpikpeli -zuzu -ka -mi, gbu bidi -bidi bidi -yo gbonyuuu 'yli -bhlo -bhlo weee mi 'ya -bhade.

¹⁷ Nu, gbuyilo -we bhua -Lagoo -gbe we mi -mooloda tia, -muu 'bigu, we 'yibha 'wotutue -dloo, we -yi we 'de kpa sa nyumaa gbegein. Nyuma we zua 'nuywe, we ka nyazidli, 'in we nua gbuzoonunya le. We 'ni nyumee -yogwepalte -yo dli 'soo gaylo nya -mi. ¹⁸ Dli -dloo -nyuma -wa bibelia nyuma -yo, wa dli -dloo mia, mu yia 'yliyogagie tiklu wlaa.

Dudugulii 'yibhayibhte

4 -Golonya -yo -zlenya mia ain nyidi, da we bhulva? Amiaa dliwonynili, -we sumant amiaa dli, mu nua we le, we 'ni muu? ² A 'yibha -lu yabhlo, 'in a'a 'yi we. A ka nyume -bha dli nukple, 'in amiaa dli nynia -lu 'wu, 'in a 'ni mneni, a 'ka we 'yi. A ka -zlenya -yo -golonya kwe. 'In a'a -zlali -Lagoo -lu, we 'gbu, a'a 'yia we. ³ 'In we 'ni 'sa -mi ni, -lu a zlaa 'nyumu a 'ka amiaa dliwonyniluu dumagbu lenu, we 'gbu, a'a 'yia we.

⁴ -Lagoo -dawlinunya a -mia! A 'ni we 'ji -yi nu, dudugulii 'yibhayibhte sisala nyume -yo -Lagoo -yoo? Cun, a -yo dudugu -li -ka 'tale li, -Lagoo tunyuma a -zea. ⁵ -Lagosebhe 'ya nee: «Zuzu -zoonu -Lagoo zua -ain 'wu, 'mu o yibhaa -yola zenyidli nya.» Amiaa dlu nu, weli -we we gbaa,

bhe -wa yi? ⁶ Nu, 'nant 'kadu -Lagoo nua -ain 'wu, we 'gbu -Lagosebhe nee 'yae: «'Temant -Lagoo temantia 'dee 'ylimantunya -yo.

'In -wa tia wa 'de 'wu 'kienyi, o nua wa 'nant 'wu.»

⁷ Nu, a ti amiaa 'de 'wu 'kienyi -Lagoo 'yu. A 'temant amiaa 'de 'Kuzu -yla, 'in we 'ka ain -yobhu 'pipi. ⁸ A nyini -Lagoo -yola, 'in o 'ka ain -yolanyni. Gbonyuu -lenunya, a -wolu amiaa kwenya -yo! Dli 'soo -nyuma, a mnazi amiaa dli -yo! ⁹ A yibheli amiaa 'dee nyazu 'ji. A wi, 'in amiaa 'moo kwli! A 'bhitali amiaa nyanyie wie 'wu, 'in a 'bhitali amiaa 'munalilie dlu sulo 'wu! ¹⁰ A ti amiaa 'de 'wu 'kienyi Jejitape 'yu, 'in o 'ka amiaa 'hni 'wobhu 'kaduu.

-In 'na 'bhulu -na bhelii -yogbu 'wu -ni

¹¹ Na bhelia, a 'na gbali weli 'nyuu bhelialia daa -ni. -O -ka o bhelii daa weli 'nyuu gba, -o -ka o bhelii -yogbu 'wobhu, -zugba -Lagoo tite -yla o gbaa weli 'nyuu, 'in we -yogbu o 'bhua 'wu. -In -ka titee -yogbu 'wobhu, -in 'ni we 'nuywezonyo, we -yogbu 'wobhunyo -in -mia. ¹² -Lagoo 'debhlogboo palia tite, 'in o 'debhlogboo -wa gbuwobhunyo. Mo mnenia nyumee puepue, 'in mo mnenia nyumee mnonue. 'In -mi, nyoo -in -mia, 'in -na bhu -na -libheyii -yogbu 'waa?

A 'na 'ylimant amiaa 'de -ni

¹³ Amia -wa gbaa: «-Zeen, cizi, 'gbe -munt 'wu -a yia mnia, -a 'ka -mo -zu -bhlo li, -a 'ka -vale 'pa, 'in -a 'ka 'gwezi 'yu», a pulu 'mi yukwli -sleen. ¹⁴ Amia -wa 'nia -we 'kaa cizi lenu -yi! Sa amiaa dudu -gu mia? 'Nyuu bhuhui -we soo 'wu, 'in we mna la -bha -bhlokpade, 'mu a -mia.

¹⁵ Sane a 'ka yaa gba: «-Lagoo -ka hwnu, -a -ka 'poda -mi, sane -yo sane -a yia nua.» ¹⁶ Nu, -sleen a mi 'dee 'ylimantunya nya, 'in a ylimantia amiaa 'dee 'hni. 'Dee 'ylimante mia, 'yli we -nyua. ¹⁷ -

Muu 'gbu, -ɔ -yia gbuzɔnu -we ɔ 'kaa lenu, 'in ɔ ɔ nua we le, gbonyuu ɔ nua le.

Gbuu lapalie 'hnumnunya -yla

5 'In -sleen amia 'hnumnunya pulu 'mi yukwli! A wi, 'in a klu, gbonyii yia an yliaa 'gbu. ²Amiaa 'hnumnili ka zen pla, 'in -muta yia amiaa 'naanya pla. ³'Glu ka amiaa -can -yɔ amiaa 'gwezi kpa, wee glu yia amiaa -yɔgbuu dayilu -zɛa, 'in mu yia amiaa yice lia -kosu 'bhisa. A ka 'hnumnili 'wlugwlaɔ 'wubhlolu -ylu wee 'wu. ⁴Amiaa lubhonunya -wa nua amiaa kpaanya lubho, a 'ni wa 'penigwezi wla. A pulu wa gbuu lapaliwelunya yukwli! -Wa plalia amiaa kpaal -lii 'ya, wa 'wɔkpiwelɔ ka 'Tite -ka -Lagɔɔ yukwliyoo mni tuklu. ⁵Amiaa 'dɛɛ 'hnumnili -yɔ amiaa 'dɛɛ dumagbunya a nua le dudu -gu, -zugba a li 'kplu -li, a zu ku nɛɛ numa -we wa 'ka 'bha we 'bha yli nya, 'in wa 'ka li mu. ⁶A ka nyuma tuklu gbu 'wlu ladili, 'in a yia wa 'bha, wa 'ni -gla zu an -yla.

Dlitie -yɔ -Lagɔ bhubhoe

⁷We 'de weee 'gbu, na bhelia, a -ka dlitie tuklu, 'in Nyumaa -Kanyɔ 'ka yi. A yla, kpaapanyɔ wua ɔ kpaal -luu 'ya -zɔnu dudu 'kaa wla, dlitie nya tuklu, 'in 'nyu tianu -yɔ 'wubhlolonyu lva ɔ kpaal. ⁸We 'gbu, amia -ka 'ya dlitie, a 'temani dli, nu, Nyumaa -Kanyɔɔ yibhla ka cɔpa. ⁹Na bhelia, a 'na 'pupalɔ ylu -yɔ -ni, nu, -Lagɔ yi amiaa -yɔgbu 'wubhu. Gbuwubhunyo ka cɔpa, ɔ ka plada cɔpa 'le!

¹⁰Na bhelia, a 'pa *-Lagɔgbuu -falpanya dli -gu, -wa gba bhaa -Lagɔgbu Jejitapeɛ 'hni nya. A 'tideli wa dlitie, wa siasie 'wu. ¹¹A yla, nyuma -wa sia dlitie nya -a nɛɛ 'wɔtɔtɔe -dlɔɔ mi wa -nu nya. A ka *Zɔbbu dlitie 'di 'nu, 'in -we Jeji-

tape nua ɔ -yla le lugada, a ka we -yɔyɔ. Nu, Jejitape mi yeda zuzɔnu -yɔ nyazidli nya.

¹²Na bhelia, gbu weee 'yu, a 'na bili yali -ni, a 'na bili dudu -ni, a 'na bili -lu yabhogbɔɔ gweze nya -ni. Nu, amiaa un -ze un, 'in amiaa -unnya -ze -innya, -Lagɔ yi amiaa -yɔgbu 'wubhu.

¹³Amiaa lonyume yabhlo mi siadaa? ɔ bhubhoe -Lagɔ. Amiaa lonyume yabhlo mi 'muna 'wuu? ɔ bhli -Lagɔlunya. ¹⁴Amiaa lonyume yabhlo ka gu -yɔɔ? ɔ la *leglizu nyuma kpaɔ, 'in waa nyuma kpaɔ 'ka ɔ 'kpi -yɔtli Nyumaa -Kanyɔɔ 'hni nya, 'in wa 'ka ɔ -Lagɔ bhubhoe.

¹⁵-Lagɔbhubhoe dluzɔve nya, mu yia guzonyɔ -mɔni puea, 'in Jejitape yia ɔ 'wubhua. 'In ɔ -ka gbonyii lenu, -Lagɔ yia ɔ gbonyii 'wutia. ¹⁶We 'gbu, a gbugbal amiaa gbonyii -yla -bhlo -bhlo, 'in a 'ka -Lagɔ bhubhoe -bhlo -bhlo, 'bhie, a 'ka 'pu. -Lagɔɔ bhubhoe -zɔnu -we nyume tuklu 'bhua 'wu -Lagɔ 'yu, we ka 'tite 'kadu 'wu.

¹⁷'Sa -muu mi 'yaa -Lagɔgbuu -falpanyɔ *Elii gbu nya. ɔ mi zlume nyume nya -an 'bhisa. 'In ɔ yia -Lagɔ bhubhoe dli weee nya nu, 'nyu 'na lvali -ni, 'in -zu ta 'cu gbelibhlo 'wu 'nyuu 'ya 'ni dudu -gu bhli. ¹⁸-Muu 'biɔ, ɔ yi 'yaa -Lagɔ bhubhoe, 'in 'nyu yia lva, 'in dudu -gu -li yia zu.

-Lagɔnyuma mna, wa lvalie

¹⁹Na bhelia, amiaa lonyume yabhlo -ka gbuzɔnu 'bibhu ɔ -ka mna, 'in nyume yabhlo -ka ɔ lvali, gbuzɔnu ɔ nua le.

²⁰A yibheli we 'ji nu, gbonyuu -lɛnnyɔɔ 'yloogbu 'nyuu, -we -gu ɔ mia, -ɔ salia we -gu ɔ la, ɔ gbonyuu -lɛnnyɔɔ zuzu ɔ -saa titlie 'wu. 'In ɔ 'gbu -Lagɔ yia gbonyuu duun lamumnia.

Tta 'sebhē Piel ʼpaa yoo

Piel celta 'sebhē ni. Nu, -Zezuu *'bincōnya kugbua lē 'sōō glaa -nyume yabhlo ɔ -mī bhaa. -Lagōnyuma -wa wa palia 'klyie 'wū, 'ma ɔ 'paa 'sebhē ni yoo. ɔ nēē wa -yla nu, wa ka -Zezu 'klyie 'wopali, 'in ɔ yia sia. We 'dēē 'gbu, -Lagōnyuma -ka siada -mī, wa -ka wa 'klyie 'wopalida -mī, we mī nu, wa 'yiligē gege, 'in wa 'ka -Lagō dli -gu zu.

Fusawelt

1 -Amī Piel -wa -Zezu *Klisu *ti-etienyō, amīa -wa -Lagō -saa -bha, 'in -wa mīa lamnenida laga -dudv -gu, -mō Pōōn, -Galasii, Kapadōsu, -Azii -yō Bitinii, amīa na celta 'wū.

²Dide -Lagō ka -bha aun -sa, ɔ gbu ɔ gba bhaa ttaa solv, 'in a mī ɔ -nu nya, ɔ Zuzu 'gbu, 'in a 'ka -Zezu Klisu 'nuḡwe zu, 'in ɔ 'pōōn -ka aun -gu slo, a 'ka -mōwlv.

Nu, -Lagō 'nye aun zuzōnu -yō 'wōtvōtue -dlōō bhabha.

Dlūwōdīe -we'e 'bhva la

³-A -mnūni -amīaa -Kanyō -Zezu Klisu Dide -Lagōō ḡni! ɔ nyazidli 'kadu nya ɔ 'nyēa -aun 'yliyōgagie lolu, -Zezu Klisu 'wōbhuhue nya tlūlunya glaa. We 'dēē 'gbu -amīaa dli 'tea 'wū 'kōmv. ⁴-A wū zuzōnu -Lagō zua la ɔ nyūmaa -nu nya. Wee zuzōnunya -mūni 'nī mnēni we 'ka -nyūmō, we 'ka pūnpīa, 'in we 'yli 'na 'ka tlī. -Lagō ka wee zuzōnu -mūni lazv yali amīaa -nu nya. ⁵Amīa -Lagō mīa 'yliyōzūda ɔ 'tite nya, amīaa dlūzūzee 'gbu, 'pūpue -Lagō yia -slōlua 'wōbhōlōu bhla, amīa yia we 'yia.

⁶A li we 'wū 'mūna, we -ka nu, laylagbv 'yli -bhlo -bhlo -mūmv -ka aun yli deslēē, 'in we 'ka amīaa dli sumani, bhla -selēē bhla, -bhlokpade a li 'mūna. ⁷We -ka nu, -Lagō ka laylagbv 'yitide we yli

aun, amīaa dli 'yiyē gbu -wa. Amīaa 'dē -yi we 'ji nu, -can mnēni we 'ka labhv, 'in wa paa we -kosu 'wū, wa 'ka we 'dēgbōlu 'yi. 'In amīaa dlūzūzee 'yīa -we zia -can, 'mū wa yīalīa la. 'In zli -Zezu Klisu -ka lūyi, wa 'ka amīaa ḡni 'yīlimani, wa 'ka amīaa ḡni -mnūni, wa 'ka aun 'nuḡwe zu. ⁸A 'nī -Zezu 'yi, 'in a -kalīa ɔ zē. 'In a'a 'yi -slō ɔ -yō, 'in a zua ɔ dli -gu. ɔ 'gbu a līa 'mūna 'kadu -we ka gba -weli wa 'nīa -ka. ⁹-We ka gbu -wa, a ka amīaa dlūzūzee 'pente 'yi, amīaa zuzuū 'pūpue nya.

¹⁰*-Lagōgbv -falūpanya ka 'kli 'yi, wa 'ka wee 'pūpūē 'ji 'wūlanv. 'In zuzōnu -Lagō 'kaa aun 'nyē, wa yia we -falt 'pa. ¹¹Gbu -we Klisu Zuzu gbaa wa -yla, bhla -we nya we 'kaa lēnv, 'in sa we 'kaa lēnv, 'in wa gūa la, wa 'ka we yībheli. Nu, ɔ Zuzu mīa wa 'wū, mō gbaa wa -yla tta Klisu siasia gbu -yō ɔ ḡnumtē 'kadu 'kaa we 'būgv yi. ¹²-Lagō ka ɔ gbv -falūpanya we 'klōslōlu nu, gbu wa mīa zīmē gbada, we 'nī wa 'dēē -nv, nū, amīaa -nv -wa. Wee weli -zōnu -mūni waa -Lagōgbv gbanya mīa -slēē da aun -yla gbada, Zuzu 'Pūpaa 'tite bhva yali nya, wa gbaa we. 'In 'anzūnyaa 'debhīe -gbōlu 'yībha we 'ka we 'ji 'wūlanv.

A -tv -mōwlvda amīaa lēnvgbv weē 'wū

¹³We 'dēē 'gbu, a mnāzi amīaa 'dē la amīaa 'wlukūbn lapūpalte 'wū, 'in a 'ka gbu lēnv! A zu amīaa 'dē 'yīlyō. 'In -lu -zōnu -we -Lagō 'kaa aun 'nye -Zezu Klisu yiyizli, amīaa dli 'temani we -gu 'wū. ¹⁴Sa 'yua zua wa dīdea 'nuḡwe, a zu 'sa -Lagō 'nuḡwe. Amīaa dlūwōnyīli a nu bhaa lē, -zūgba a 'nī -slō -Lagō -yi, a 'na mnūni 'maslēē we 'bī -nī. ¹⁵'In -we ka gbu -wa, -Lagō -ɔ laa aun, ɔ mī -mōwlvda. Amīa -tv 'ya -mōwlvda amīaa lēnvgbv weē 'wū. ¹⁶Nū, we mī celīda *-Lagōsebhē 'wūē, «In mī -mōwlvdaa 'gbu, a -tv -mōwlvda.»

17-Lago ɔ bhua nyumee -yogbu 'wu, nyumee lenugbuu sɔlu, 'in ɔ'ɔ gbizta nyuma 'wu, 'in a laa «Dide», amiaa -Lagobhubhoe weli 'wu, da a -gaa -slɔ 'yliyɔ dudu -gu, amiaa nɔnɔbhu 'wu a zu -Lago 'nɔŋwe, 'in a sɔ ɔ. 18 Amiaa 'de -yi we 'ji nu, we 'ni 'gwezi -yɔ -can -we bhua la nya -Lago ziti ain 'wu, amiaa nɔnɔbhu -kpua amiaa dukpasɔ tia ain -yɔ kwee. 19 Nu, Klisti 'wluva bhlabhleyu, 'sla -yɔ gbu yabhlogbɔɔ 'nia -yɔ -mi, ɔ 'pɔn -zɔnu nya -Lago zitia ain 'wu. 20 -Lago 'ni -slɔ dudu lala, 'in ɔ yia -bha Klisti -sa, amiaa Gbuwusanyo nya. 'In ɔ yia ɔ -slolu 'wubhlolu -ylinya ni nya, amiaa zuzɔnu 'gbu. 21 -Lago ɔ 'bhua Klisti 'wu tɔtlinya glaa, 'in ɔ yia ɔ 'ɲnumte 'nye, Klisti 'gbu a ɲwnua ɔ gbu -yɔ. We 'gbu a zua dli, 'in a dia -Lago dli 'wu.

22 A ka gbuzɔnu 'nɔŋwe zuu 'gbu, -Lago ka ain -yɔwɔlu. 'In a 'ka amiaa -Lagobhelia 'yibha sazɔnu sa. A kikalɔ zɛ dli weee nya. 23 -Lago ka ain nyuma lolu -zeli, we 'ni -luu 'ya -we tia nya. -Luu 'ya we'e tia, we nya -wa. -Lagoweli -we -gaa 'yliyɔ, 'in -we mia la 'yli weee nya, mu nya ɔ -zela ain nyuma lolu. 24 Nu, we mi celida -Lagosebhe 'wue:

«Nyuma weee 'wlu -petu,
'in wa 'ɲnumte weee 'wlu -petuu -bu.
-Petu -ka ye, 'in we -bu bhlia.

25 'In -Lago weli mi la 'yli weee nya.»
Wee weli nya wa gbaa ain -yla -Lagɔgbu.

Yliyɔga -tukpa -yɔ -mɔwlu -nyuma

2 We 'gbu, nukpleylinyuno, yo, weli 'sɔ -kakte, zenyi -yɔ vɛlɔ -welinya mia, a 'bhu we 'de weee 'bi. 2 Sa 'yuyolua 'yibhaa nyitnyu, a 'yibha 'sa nyitnyu 'wlalaa -we -wa -Lago weli. A -ka we 'nyeda -mi, a 'ka 'ylimani, 'in a 'ka 'pupue 'yi. 3 Nu, a ka we ɲwe 'yi, 'in a yia we 'jiyibheli nu, Jejitape menɔ.

4 A nyini Nyumaa -Kanyɔ -Zezu -yɔla, mɔ -wa 'yliyɔga -tukpa, -we nyuma -saa kwnee, 'in -Lago -saa -bha ɔ dlu da -tukpa

tuklu nya. 5 Amia -ze 'ya 'yliyɔga -tukpa, 'in -Lago 'ka ɔ -budu 'subha ain nya, -budu -we zɔ a 'kaa -Lago 'deɛ bubɔnya -ze. 'Slakanya -we nania -Lago dudu -Zezu Klisti 'gbu, a 'ka we -sa. 6 We mi celida -Lagosebhe 'wue:

«A yla! Tukpa tuklu in -saa -bha,
'mu in mia ladida *Siɔngbe nukple,
'in we 'ka -buduu gwɔgwiyli -tukpa -zɔnu -ze.

-ɔ -ka we dli -gu zu,
'kua 'na 'ka ɔ 'ylilawla -gba.»

7 Amia -wa ɲwnua -Lago gbu -yɔ, wee tukpa ka 'ɲni -gu, amia -Lago 'yuua -nu nya. 'In -wa'a ɲwnua -Lago gbu -yɔ,
«Tukpa -budusubhanya -saa kwnee,
mu -zea -buduu gwɔgwiyli -tukpa -zɔnu.»

8 We mi 'ya celidaɛ:

«Tukpa -we nyuma gozoa,
'in we bhlia wa la, mɔ -wa.»
Wa'a ɲwnu -Lago weli -yɔɔ 'gbu, wa gozoa we. 'Sa -Lago zua we la, wa -nu nya.

9 'In amia, amia -Lago -saa -bha, a ka nyumaa 'wlulapilinyɔɔ -Lagobubɔnya -ze. A ka -Lago -mɔwluɔnya -yɔ ɔ 'debhlogbɔɔ -nu -ze, 'in a 'ka ɔ lenugbu 'kadɔ gba. -We ka gbu -wa, mɔ -saa ain nikpise 'wu, 'in ɔ yia ain ɔ zli 'kadu 'klu -la. 10 -Benyi, amia 'nia -Lago nyuma, a ka -sleen ɔ nyuma -ze. 'In amia -Lago 'yilia -benyi nyazi, 'in -sleen amia ɔ yila nyazi.

A nɔ -Lago lubhonnya 'bhisa

11 Na jijli -talea, in nee ain -ylae: a mi 'lakpanya -yɔ 'plɔlɔnya nya dudu -gu. A zu amiaa 'de 'yliyɔ nyumaa dluwunynili 'nyiii gbegeɛn, -we gva amiaa zuzu -gbe tu. 12 Amiaa nɔnɔbhu -mi tuklu -wa 'nia -Lago -yi 'yilia 'wu. Wa -ka sa ain gbunyii lenunya 'wupaltoo, amiaa lenugbu -zɔnu wa yia yibhelia. 'In da -Lago -ka yi, ɔ 'ɲni wa yia -mnua.

A zu nyumaa 'wlulapilinya 'nɔŋwe

13 Nyumaa -Kanyɔ 'gbu, a zu nyuma weee 'wlulapilinya 'nɔŋwe. A zu nyi-

maa 'wlulapilnyo 'kadu 'nuhwe, mo kaa se 'kadu ain -gu. ¹⁴Gbee -cian, -wa nyumaa 'wlulapilnyo 'kadu tiea, wa 'ka gbunyii -lenunya -kasu 'wupa, 'in wa 'ka gbuzonu lenunya 'hnikwali, a zu wa 'nuhwe. ¹⁵Nu, -Lago 'yibha a nu gbuzonu le, 'in a 'ka titinanya -yo gbukpuaa gbanya hwe 'munu. ¹⁶A mi amiaa 'de -yla, 'in a 'na -tobu -mub dli, a 'ka gbonyuu lenu -ni. Nu, a no -Lago kubhonunya 'bhisa. ¹⁷A zubha nyuma weee, a -kai amiaa -Lagobhelaa ze, a so -Lago, 'in a zubha nyumaa 'wlulapilnyo 'kadu.

A no -Zezuu nonobhu

¹⁸Lubhonunya, a ti amiaa 'de 'wu 'kienyi amiaa -cian 'yu, 'in a so wa. We 'ni -wa mia -dlu, 'in wa kaa 'nani -bhlo -yla a 'ka we lenu, a nu we le 'ya -wa 'tea -yla. ¹⁹We -ka nu, -in 'ni gbu lenu, 'in wa pali -mi 'klyie 'wu, -in -ka we 'gba 'wluzoladi -Lago 'gbu, 'in -Lago hwnaa -mi 'nyu la. ²⁰Nu, wa -ka ain 'klyie 'wupali gbonyuu a nua lee 'gbu, 'in a -ka we 'wluzoladi, 'hni -mumu we nye ain a? Nu, a -ka gbu -zonu lenu, wa -ka we 'gbu ain 'klyie 'wupali, a -ka we 'wluzoladi, 'in -Lago hwnaa ain 'nyu la. ²¹-We mia dee 'gbu -Lago yia ain la. Nu, Klisu 'de ka 'ya sia amiaa 'gbu, o ka ain 'yoo da -slolu, a 'ka o nonobhu no.

²²«O 'ni gbonyuu yabhlogbo lenu, 'in o 'ni yoweli hwee -ka.»

²³Da wa vela o, o 'ni we 'bigupali vele nya. Da wa palia o 'klyie 'wu, o 'ni wa 'wluo 'kpli. Nu, -Lago -o bhua nyumee -yogbu 'wu tiklu, mo o tlia o 'de. ²⁴'In mo 'bhua -amiaa gbonyuuu 'gba 'wu, o 'dee ku zo, o 'dee *su -gu. 'In -a 'ka tli gbonyuuu gbegein, -a 'ka 'yliyogagie tiklu 'yi. O lenonve -yo a 'ya 'pope. ²⁵Nu, a 'wlu zlume mnomo -bhlahlle. 'In -sleen, nyume -o -wa amiaa 'Yliyozonyo, 'in -o kua amiaa zuzu hwe, a ka o -gbe luyi.

-Lagonyumaa 'hwni -yo wa 'lowlia ladu so

3 'Hwni, amia zu 'ya amiaa 'lowlia 'nuhwe. 'In wa toba -wa'a hwnua -Lagogbu -yo, amiaa nonobhu -zonu 'gbu, wa 'ni wa -yla -Lagogbu gbaoo, wa 'ka -Zezuu gbu -yohwnu. ²'In wa 'ka amiaa nonobhu mia -mowloda -yo nyumee 'nuhwezuzue -yoyi, 'in we 'ka wa dli kwezi. ³Amiaa 'ylinano 'na -zeli ku -yoo 'ylinano -ni, -we -wa 'nyii -yomnatie, -can kpelie, we -yo -bana -zonu 'wuplaphe. ⁴Nu, amiaa 'ylinano -ze kuzoo 'ylinano -we mia dibhe 'wu, we'e 'bhua la. -We -wa dli -zonu -yo dli -dlu, mu 'yia -Lago 'yliya 'wu. ⁵Zlume -Lagohwni -wa dia -Lago dli 'wu, 'sa wa namania wa 'de 'yli sa. Wa 'lowlia wa zua 'nuhwe. ⁶'Sa *Sala zua *Ablaamu 'nuhwe, 'in o yia o la: «Na -kanyo», 'in -sleen a ka o 'hwniyua -ze, a -ka gbuzonu lenuda -mi, -zugba a'a nu nyanu gbu yabhlogbo kwee.

⁷Amia 'hwni 'lowlia 'ya, a yibheli amiaa 'hwni kpa sa, a -yo wa 'so lenugbu weee 'wu. A yibheli we 'ji nu, wa 'ni late ain 'bhisa. A zubha wa, -we ka gbu -wa, 'yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka, -we -Lago wlaa, 'ya wa yia we ain 'bhisa 'ya. A -ka 'sa nu, -lu yabhlogbo 'na 'ka amiaa -Lagobhubhoe weli 'yoo -kulu.

A 'yi dli -bhlo

⁸Nu, -sleen, a 'de weee 'yi dli -bhlo. A kukali ze -Lagobhelaa 'bhisa. A -ka nyazidi, 'in -o -ka -mi, o ti o 'de 'wu 'kienyi o -libheyi 'yu. ⁹A 'na 'pali gbonyuu 'bigu gbonyuu -ni, a 'na 'pali vele 'bigu vele -ni. Nu, a 'pali we 'bigu 'nyulagwina weli nya. We 'gbu, -Lago yia ain la, o 'ka ain 'nyulagwina. ¹⁰-Lagosebhe nee:

«Nyume -o -ka gba o 'ka 'pipee -zonu 'yi, 'in o 'ka 'muna 'wu -mi 'yli weee nya, gbonyuu 'na 'tlati o hwee -ni, 'in o 'na 'tubhulu yo -ni.

¹¹ ɔ pali gbonyuu lenve -bligu,
ɔ nu gbuzɔnu le.
ɔ nu ɔ -tali 'wɔtɔtɔve -dlɔɔ da sɔ 'sɔ nya.

¹² Nu, nyuma -wa mia tiklu,
Jejitapee 'yli mi wa -yɔ,
'in ɔ pulva wa -Lagɔbhubhoe weli
yukwli.

'In ɔ solva gbonyuu -lenunya -yɔ 'wɔ.»

**A mnazi la, -we ka 'gbu, amiaa dli
'tea 'wɔ, a 'ka we gba**

¹³ A -ka gbuzɔnu lenuda -mi dli weee
nya, nyɔɔ 'ka ain -yla gbonyuu lenva?

¹⁴ We -ka nu, gbuzɔnu lenvee 'gbu a mi
stada, 'muna mi amiaa -nu nya.

«A 'na nunu nyano nyuma kwee -ni,
'in amiaa dli 'na sumani -ni.»

¹⁵ Nu, a 'ylimani Klisi -mɔ dibhe 'wɔ,
amiaa -Kanyɔ nya. 'In a mnazi la 'kɔmɔvɔ,
-we -gu amiaa dli 'tea 'wɔ, nyɔɔɔ nyɔɔ -
ka ain layibha, a 'ka we 'ji gba ɔ -yla.

¹⁶ 'In a nu we le dli -dlɔɔ -yɔ nyumee
'nuɔwezuzve nya. Amiaa 'wlukɔvɔn -dlɔɔ
-mi tiklu, 'in -wa dia ain gbu 'wlu, 'in -
wa gbaa amiaa nɔnɔbhu Klisi 'wɔvɔ daa
gbonyuu, 'in zu 'ka wa 'bha. ¹⁷ We -
ka -Lagɔɔ dumagbu, nu, a -ka gbuzɔnu
lenuda -mi, a sia, -mɔvɔ nani 'yli, we -zi a
'ka sia gbonyuu lenve nya.

Sa Klisi sia amiaa 'gbu

¹⁸ Nu, Klisi 'debhie -gbolu tlɔtlɔ 'wɔ -
zakpa -bhlogɔɔ, gbonyuuu 'gbu. Mɔ -
wa gbuzɔnuvɔ lenunya, mɔ tlia 'nyiiicaan
'gbu, 'in ɔ 'ka ain -Lagɔɔ -gbe kwa. Wa ka
ɔ nyume ku 'bha, 'in -Lagɔ yia ɔ 'wubhu
tlɔtlɔ lu Zuzu 'Pɔpa nya. ¹⁹ ɔ Zuzu nya
ɔ mnia gbu gbaa zuzunya mia -kasɔ 'wɔ
-yla. ²⁰ Nyuma -wa 'nia zlɔme -Lagɔɔ weli
'nuɔɔwe zu, da -Lagɔ mia wuda dltie nya,
bhla -we nya *Nowee bhlaa batoo 'wɔ,
wa zuzu -wa. We bhla, nyuma ya 'sɔ -le
-wa -gblaa wee batoo 'wɔ, wa gbeta, ma
'pva 'nyu -gu. ²¹ Wee 'nyu -mɔni, batizee
batizee -we saa -zɛɛn da ain gbu 'wɔ, we
'wɔwɔ -wa. Wee batizee batizee 'ni pɔvɔ

ku -yɔsaste 'nyu nya. Nu, mu slolua -Lagɔ
'bɔ -a yia nɔa 'wlukɔvɔn -dlɔɔ nya. -Zeu
Klisi ka 'wɔvɔ tlɔtlɔ lu 'gbu, wee batizee
batizee puea ain. ²² -Zeu Klisi mnia yali,
ɔ -di -Lagɔɔ lilisɔlv la. -Mɔ ɔ pɔla 'anzi -
yɔ senya, we -yɔ yalu 'tite weee 'wlu la.

A nu -Lagɔɔ dumagbu le

4 Klisi ka sia ɔ ku zɔ, we 'gbu, amia kpa
'ya amiaa 'de la -mɔvɔ solv. -ɔ -ka sia
ɔ ku zɔ, ɔ -yɔ gbonyuu ka 'yilibhɔbhlu.
² -Sleen da, ɔ dudv -guvɔ pnu -tva 'wɔ,
ɔ 'na nunu nyumaa dliwɔnyini -gbonyuu
le -ni, ɔ nu -Lagɔɔ dumagbu le. ³ Cɔn,
amia mia de, zlɔme a ka nyuma -wa 'nia
-Lagɔ -yii dumagbu lenv. 'In a nva mut-
nɔgbu le, amiaa dli nynia nyumaa -lu 'wɔ
'nyumee, nu bhaa ain, a lia duun, a maa
bhabha, 'in a bubɔa yoyolagɔnya titina
sa. ⁴ Wa ka we -yɔyɔ nu, a -yɔ wa 'sɔ 'ni
gwagwabhv -bhlo 'wɔ -mi, wa gbonyuu
-lenve -we -zua 'wɔ nya. Mu subhalta wa
ɔwɛgaga, we 'gbu wa velta ain. ⁵ -Lagɔ
-ɔ mnazia la, 'in -ɔ yia 'yliyɔganya -yɔ
tlɔtlɔnyaa -yɔgbu 'wɔbhua, mɔ 'yu wa yia
wa lenvgbunya gbaa. ⁶ We 'gbu, wa yia
-Lagɔgbu gba 'debhie tlɔtlɔnya -yla. Gbu
-we wa nva le, da wa mia dudv -gu, 'in
wa yia wa -yɔgbu 'wɔbhue we 'gbu, nyuma
weee 'bhisa. -Sleen, sa -Lagɔ -gaa 'yliyɔ,
wa 'ka 'sa 'yliyɔgaga ɔ Zuzu 'Pɔpa solv.

A yibheli -Lagɔɔ wlawlalu kpa sa

⁷ -Lu weee labhu bhla ka cɔpa. A -ze
gbuyilonya -yɔ -guladolunya, 'in a 'ka -
Lagɔ bhubhoe mneni. ⁸ Nu, -lu weee 'yu,
a kikali zɛ dli weee nya. Nu, zekalie mia,
gbonyii -duun we munnia la. ⁹ A kpɔk-
pali 'lakpasu 'nanuvɔ, a 'na 'ɔwɔɔweni -
ɔwɔɔweni zɔ -ni. ¹⁰ -Lu -Lagɔ 'nyea ain
-bhlo -bhlo, a nunnu 'nani 'wɔ we nya. A -
ka 'sa nuda -mi, 'in a zɛa -Lagɔɔ wlawlali
'yliyɔzunya -zɔnu. ¹¹ -ɔ -ka gbagbɔee -nu
'yi, ɔ gba weli -Lagɔ zua ɔ ɔwɛɛ. -ɔ -ka
nyumaa 'wusastee -nu 'yi, ɔ nu we le 'tite
-we -Lagɔ nyea ɔ, we nya. 'In -lu weee

'wu, -Lagoo 'hni 'ka 'ylimani -Zezu Klisi
'wu, -Zezu -o kaa 'hnumnie -yo 'tute, -zu
wee nya. *-Amen!

Wa -ka ain 'klyite 'wopalida -mi Klisi 'gbu, a li 'muna

¹²Na 'talea -zonu, siastee -kosu 'kadu
-we yia ain ylia, 'in we 'ka ain layla,
we 'na subhali ain hwegaga -ni. 'In a 'na
'bhulu we 'wu, nee gbu -we 'na 'ka yaa ain
yli 'bhisa -ni. ¹³Sa wa sialta Klisi, wa -ka
'sa ain staluda -mi, a li 'muna. 'In zli o
'hnumnie yia 'bhlewlva, amaa dli 'ka na-
mani, 'in a 'ka 'muna li. ¹⁴Wa -ka ain veli
Klisi 'hni 'gbu, 'wututue -dloo mi amiaa
-nu nya. Nu, 'hnumni -Zuzu, -Lagoo Zuzu
mi ain -gu. ¹⁵Nu, ain glaa wa 'na stali
nyume yabhlogbo nyume -bhabhie klaa,
'wie -yilyie klaa, gbonyuu lenue klaa, we
-yo nyume -putuu gbu 'wuyligbie 'gbu -
ni. ¹⁶'In -o -ka siada -mi, o mi Klisi -nu
nyaa 'gbu, o 'na nunu zu -ni, o 'pa -Lago
fuo, Klisi 'hni o -gu -mumtee 'gbu.

¹⁷Bhla -we nya gbuwbhubhue 'kaa
gwedi, we ka nyini. 'In -Lagonyuma -gu
we yia gweditia tia. 'In wee gbu 'wub-
hubhue -ka -amia -gu gwediti, sa we 'ka
'wlulapali -wa'a hwnua -Lagobu -yo -
nu nya? ¹⁸-Lagosebhe nee:

«Nyuma tiklu nu 'pupue -ka -yokamani
ni,

sa we 'ka -mi gbonyuu -lenunya -yo
-wa'a hwnua -Lagobu -yo -nu nya?»

¹⁹We 'gbu, sa -Lago 'yibhaa, -wa weee
mi 'saa siada, -lu weee lalanyo -o
'bhulva o gbagbaweli -gu la, wa zu wa
'de o kwee. 'In wa -tu zuzonu lenuda.

Piel zva -Lagonyuma kpasu 'di

5 Nu, -sleen -wa mia ain glaa -
Lagonyuma kpasu nya, ma -yla na
gbaa gbu. -Ami mi 'ya -Lagonyume kpasu
nya. In ka Klisi siastee da 'yi. 'In 'hnum-
nie 'kadu yia 'bhlewlva, na -nu mi we

glaa. 'Di -we na zva ain mu nu: ²sa
'nooluu zuanyaa 'yliyozunya zva 'noolu
'yliyoo, -Lagonyuma -Lago 'nyea ain yoo,
a zu 'sa wa 'yliyoo, dli -zonu nya, we 'na -
zeli -gla -ni, sa -Lago 'yibhaa we, 'sa. A 'na
nunu we le 'gwezi -yiyee 'gbu -ni. A nu
we le, -guladolue nya, wa zekatee 'gbu.
³Nyuma -wa 'wlu -Lago palia ain la, a 'na
nunu wa 'nyii 'wu -ni. Amiaa gbulenu o
-ze -Lagonyuma -yla gbuu 'yililolue. ⁴'In
zli bhlabhle 'yliyozunya -Kanyo 'kadu -
ka luyi, -can -kloo -we'e 'bhua 'yiligula, a
'ka we 'yi.

Piel zva -Lagonyuma talva 'di

⁵'Sa -bhlokpade, nyimesia, a ti amiaa
'de 'wu 'kienyi nyuma kpasu 'yu. 'In a 'de
weee, a ti amiaa 'de 'wu 'kienyi, -o -ka
-mi o 'ka o -libheyii zolubho nu. Nu, -
Lagosebhe nee:

«Nyuma -wa ylimania wa 'de,
-Lago solva wa -yo 'wu,
'in -wa tia wa 'de 'wu 'kienyi,
-Lago nua -maa zuzonu 'wluo.»

⁶A ti amiaa 'de 'wu 'kienyi -Lagoo o 'tute
zo, 'in 'yli -we o zva, we -ka nyini, o 'ka ain
'ylimani. ⁷A zu amiaa -yokpagbu weee -
Lago kwee. Nu, mo zva ain 'yliyoo.

⁸Amiaa -gu -tu ladoluda, 'in a zu
amiaa 'de 'yliyoo! Nu, amiaa tonyume,
*'Kuzu, mi 'ce 'pada, hwo -bha -jla 'bhisa,
'wukpikpie nya, 'in -o we 'kaa lili datale
nya. ⁹A 'yiligbe we 'yu gege dlizozbe
nya. Nu, amiaa 'de -yi we 'ji, amiaa -
Lagobhelia mnenia dudu weee -gu la, wa
mi siada ain 'bhisa.

¹⁰'In a -ka sia bhla -sele nya, -Lago -o -
wa 'nani weee -kanyo, -o laa ain, o 'hnum-
nie 'nia bhloluda -ka, -we 'wlva 'bhle -
Zezu Klisi 'wu, a 'ka we yibheli. O de yia
ain -yomnazia, mo yia ain 'wutemania,
mo yia ain 'tute 'nyea, mo yia ain 'yiligbe-
lia gege. ¹¹'Tute -mi o -nu nya -zu weee
nya. *-Amen!

'Wubhlolu -fosaweli

¹²'Sebhe na paa da aun yoo, Siliveen[‡] so celta we. -Ami 'yliya 'wu -Lagobheli tuklu yabhlo -wa. Wee 'sebhe -kibhe 'ni na paa aun yoo, in 'ka aun 'kwayli 'pa, 'in in 'ka aun -yla gba nu, -Lagoo wlawlalu -zoonu ni, a kpa we la -gli.

¹³-Lagonyuma mia -seli Babilonugbe[¶] nukple, -wa -Lago -saa -bha aun 'bhis, wa nee, wa -sa aun fu. 'In na 'yu Maliki nee, -moo -sa 'ya aun fu. ¹⁴A sisali fu, a gbibleli zekikalte nya.

Amia weee mia Klisi 'wu, 'wotutue -dloo -tu amiaa -nu nya.

[‡]5:12 Silasi.

[¶]5:13 Babilonu: Wlwmvuv 'tuajni -wa.

'Sebhee 'sonu Piel 1'paa yoo

'Sebhee 'sonu -we Piel celta, mu -wa. Piel mi -Zezuu *'binonya kugbua le 'soo glaa -nyume yabhlo nya. -Lagonyuma -yla o celta 'sebhe ni, o 'ka wa -yla gba nu, wa zu wa 'de 'yliyo yoyogbuu -slolunyaa gbegein. Nu, wa 'na nonu yoyogbuu -slolunya 'bi -ni.

Fusawelt

1 -Ami Simo Piel, -o -wa -Zezu *Klisu lubhonunyo -yo o *tietienyo, -ami celta da aun 'sebhe ni 'wu. -Amiaa -Lago -yo Gbuwusanyo -Zezu Klisu mi tuklu, we 'gbu a yia dliuzuve -zonu 'yi -amia 'bhisa. ²A -yi -Lago -yo -amiaa -Kanyo -Zezuu 'gbu, wa 'nye aun zuzonu -yo 'wututue -dlao bhabha.

-Lago -amiaa lalee -yo -amiaa -bhasaste

³-Li -we -a 'kaa -ka, 'in sa -Lago 'yibhaa -a -mi dudv -gu, -a 'ka 'sa -mi, o ka we -aun 'nye o 'tite nya. -o laa -aun, 'in -a 'ka o 'dee 'hnumnie -yo o zuzonu dlili, -Lago 'gbu -a yia o yibheli. ⁴Sanee 'sa -Lago gbaa o 'ka -aun -li -zonu -yo -li 'kadu 'nye. -Li -Lago gbaa o 'ka -aun 'nye, -a 'ya, mu saa aun 'wiyliylie -yo dudvugu -lii dliwunyinyie 'nyii 'bi. 'In we nyea aun we se, 'in amiaa dli 'ka -Lago dli 'bhisa -mi.

⁵We 'dee 'gbu, a gu la, a 'ka amiaa dliuzuve -gu amiaa lenugbu -zonu pal, 'in a 'ka amiaa lenugbu -zonu -gu -Lago yibhelie tuklu pal. ⁶A gu 'ya la, a pal -Lago yibhelie -gu amiaa 'dee kpakpie tuklu, a pal amiaa 'dee kpakpie tuklu -gu dltie, 'in dltie -gu a pal -bha gbuu 'klv -gu zuzve, 'in gbuu 'klv -gu zuzve -gu a pal -bha -Lago -yolanente. ⁷Amiaa -Lago -yolanente -gu, a -yo amiaa -Lagobhelia 'yibhali -yibhali, 'in -Lagobheliaa 'yibha 'yibhie -gu, a pal -bha nyumee zekalie. ⁸-Kwikwi -zonunya

a 'kaa -ka mu ni, a -ka wee -kwikwi -zonunya -muni -ka duun, 'in we yilimania amiaa lenugbu -guwula, -amiaa -Kanyo -Zezu Klisu yibhelie 'wu. ⁹Nu, -o 'ni -kwikwinya -muni -ka, o 'wlv sa 'lolonyo o 'yi la 'pupi, 'in sa -Lago -saa o gbunyii 'cin -yo, o ka we 'wudlv.

¹⁰We 'gbu, bheliaun, a 'temani amiaa 'de la 'ya bhabha, -Lago ka aun la, 'in o yia aun -bhasa, a kpa we gbu -kli. Nu, a -ka 'sa nuda -mi, a 'na 'ka ci gbonyuu lubhlili. ¹¹-Amiaa -Kanyo -yo -amiaa Gbuwusanyo -Zezu Klisu 'hnumnigbe 'na 'kaa labhu, sanee 'sa -Lago 'kaa we 'yoo -kali aun -yla.

Gbuslolue -we -wa gbuzonu

¹²We 'dee 'gbu na yia aun ligbea, wee -li -muni 'gbu 'komuu. In -yi we 'ji nu, a -yi -li -muni, 'in -Lagobu -zonu wa -slolua aun, a mi we -yolaneda. ¹³In, in 'yibha tenyu, in 'ka amiaa dli glusa, amiaa ligbeligbie nya, da in -gaa -slv da 'yliyo na ku -muni 'wu. ¹⁴Nu, in -yi we 'ji dayli na bhua wee tlitluku -muni 'wu, sanee -amiaa -Kanyo -Zezu Klisu -slolua 'mi we 'klv. ¹⁵Nu, la na yia gva, 'in, in -ka tli, na 'bigu, a 'ka gbunya -muni ligbeda -tu 'komuu.

-Wa 'ya -Zezu Klisu 'ylilo -yo

¹⁶Nu, -a 'kaa da -amiaa -Kanyo -Zezu Klisu yiyigbu -yo o 'tutee gbu gba aun -yla, we 'ni nine wa -di 'wlukuvn wa 'pa, 'mu -a 'nu. Nu, -amia ka o 'ylilo -yoyi -amiaa 'dee 'yli nya. ¹⁷-Amiaa 'yibadi Dide -Lago 'paa o 'hnumnie -gu, 'in o yia o 'ylimani. -Lago 'hnumnie 'kadu 'wu o nee o -ylae: «-o mia da na duma -yu -wa, mo 'wu na zua na 'muna weee.» ¹⁸Wee welt -we 'bhua yali -amiaa 'de ka we 'nu, da -a -yo o 'so mia -mowlv -gogo 'wlv.

¹⁹We 'dee 'gbu, -amia zua -Lagobu -falipanyaa welt dli -gu gbuzonu nya. A -ka wa welt yukwli pulu, gbuzonu a nua le. Wee welt 'wlv sa 'nape mi -nyumada

nikpise 'wu tklu, 'in zli yi zli, 'in zlukpa -zeli 'ka amiaa dli zo li. ²⁰A yibheli we 'ji tia ni, -Lagogbuu -falpanyaa weli mia celida *-Lagosebhe 'wu, *-Lagogbuu -falpanyo yabhlogbo 'ni mneni, o 'ka we 'ji gba o 'de nya. ²¹Nu, nyume yabhlogbo 'ni cin -slo -Lagogbuu -fali 'pa o 'dee dumagbu nya. Nu, Zuzu 'Pupa sua wa 'bhie, weli -Lago zua wa njwee, 'in wa gbaa we.

Yoyogbuu -slolunya

(Zudi 4-13)

2Bha bhlasabhla, yoyogbuu -falpanya ka 'tla *Izraelnyuma nyidi. 'Sa -bhloo 'de yoyogbuu -slolunya yia 'tlaa an nyidi. Yoyogbunya mnonua nyume, we slolunya suaa. 'In wa 'ka 'debbie Nyumaa -Kanyo, o zitta wa 'wu, kwnee -sa. Sane 'sa wa yia wa 'de lasaa slui. ²Nyuma -duun yia wa 'bibholua, wa pounpla -gbunyaa lenue nya. Wa 'gbu, wa yia -Lago 'yoo -zonu gla palta. ³Wa 'gwezii dudunanuu 'gbu, yoyogbunya wa yia an -slolua, 'in wa 'ka an 'gwezi 'wlusa. 'In wa -kaslu mi lamnazida pepe we 'bi ka 'wugwle. 'In wa lasanyo 'ni 'ytaa njwoda -mi.

⁴Nu, 'anzinya -we nua gbunyuu le, -Lago 'ni we 'wuti, o ka we gbuan, 'in o yia we *glukaslu 'wu viteli nikpise 'wu. -Mo o dia we la tuklu, 'in gbuwobhu yli 'ka nyini. ⁵Nu, -Lago 'ni bhabenyi -nyuma 'wuti. O -lualta zezeguda, 'in 'nyu yia gbunyuu -lenunya weee lasa. -Lago titee gbu tklu mia, 'mu *Nowee gbaa, 'in o 'debhlogbo -yo nyuma gbeso -Lago puea. ⁶-Lago ka *Sodomugbe -yo *-Gomlogbe lasasie -duli -kosu nya, gbu yia gbunyuu -lenunya weee yla, we 'ylislolue -wa. ⁷*Lotu -wa nyume tklu, o mia mutngbuu lenunya nyidi, 'in -maa lenugbu sumania o dli, -Lago ka o pue. ⁸Nu, o nyume tklu o mia wa nyidi, wa -sabhehagbu 'nyuu wa nua le, o yia -yo, 'in o nua 'komuu, mu sumania o nyume -zonu dli -weii -weii. ⁹Sane 'sa, Jeji-

tape -yia nyuma, -wa nea o -yola, laylagbu 'wusa sa, 'in o yia gbunyuu -lenunya o yabhlo lu ladia, 'in o 'ka wa -kaslu 'wupa gbuwobhu zli. ¹⁰Nu, -wa nua wa 'dee yicee dumagbu le, 'in wa nyaa -Lago wa 'wlulapilie 'wu, 'ma -Lago yia -kaslu 'wupaa yia tia.

Waa yoyogbuu -slolunya 'teyliyo, 'in wa ylimania wa 'de. Wa'a zu yalu 'nnumunya 'nunjwe, 'in wa velta -maa. ¹¹'Anzinya ka 'dee latele -yo 'tite -zia yoyogbuu -slolunya 'wu, -munya'a dili yalu 'nnumunya gbu 'wlu la, Jejitape 'yu, 'in we'e veli wa. ¹²'In waa nyuma -mani velia -lu wa'a 'nua 'wola. Nyume zuzu slolua wa 'yoo da. Wa 'wlu -fliinuma 'nia 'ylimna, -we we gwalia, wa 'ka we kpa, 'in wa 'ka we 'bhaa gbu -wa. 'Bhaa wa yia wa -fliinuma 'bhisa. ¹³Sane 'sa wa yia sta, sa wa stalta nyuma talua. We nani wa dudu wa 'ka wa dumagbu 'nyii lenu zli beblee. Da wa -yo an 'so -ka amiaa 'feti -sada -mi, 'in wa nua an -dawli 'wu. Wa amiaa nyidi -mumie mia, pounplagbu -yo zubbhaligbu -wa. ¹⁴Nu, nyuma -putuu -budu 'wudi -lubho wa kaa. Gbunyuu -lveli wa -gba, nyuma -wa yola 'wu 'in wa salia -bha -maa la. 'Gwezi 'yiyie -bhlogbo wa dli nyina 'wu. We 'gbu -Lago me mia wa -gu! ¹⁵Wa ka 'yloogblu -zonu -gu 'bhv, 'in wa yia wa 'de mnonu. 'In wa yia Bozoo 'yu *-Balamu 'yoo bhli. -Mo 'yubha bhaa gbunyuu 'penigwezi. ¹⁶Nu, -Lago ka -Balamu gbu -yla lapali, o 'ni o 'nunjwe zuu 'gbu. -Sokofali njwoda -we'e gbaa, 'in we yia o -yla nyume weli gba. 'In we yia -Balamu, o -wa -Lagobuu -falpanyo, o gbukpuagbuu lenue 'yigbeli.

¹⁷Waa yoyogbuu -slolunya 'wlu sa 'nyuu 'wlukua mna, 'in wa 'wlu yalpuu -pupe 'kadu mi 'suda. -Lago ka wa 'bi lazu nikpise -dlugba tliitlii 'wu. ¹⁸Wa 'dee 'ylimani -gbukpuanya wa gbaa, 'in nyuma -wa 'bhua 'lulolu gbunyuu lenunya nyidi, 'in wa salia -maa 'yloogblu la, wa yicee

dumagbunyaa lenve -yo wa mutnigbbu lenve nya. ¹⁹Wa nee -maa -yiae: «Amiaa 'de -yia a yia -tua.» -Zugba wa 'de mi lenugbu cin saa wa la, we gali nya. Nu, nyumee lenugbu -zilia c njwe la, we gaylo c -mia.

²⁰Nu, nyuma -wa -ka dudv -gubv puun-plagbu lobbv, -amiaa -Kanyo -yo -amiaa Gbuwusanyo -Zezu Klisu yibheliee 'gbv, 'in -muv 'bigv, wa -ka wa 'de 'yitide, -muv -ka wa lu, wa 'wubhlolu -kwikwi nyumantia 'yli, 'in we zia we tianv. ²¹Wa ka 'yoo tiklu yibheli, 'in -Lagoo tite wa -slolua wa, wa yia we -blitgupalu. Nu, wa 'nt yaa wee 'yoo tiklu yibheli, -muv nanu 'yli wa -nv nya. ²²-We ylia wa, mu slolua we nu, -we gbuv nine ni gbaa gbuzovv -wa:

«-We gwi gwezee 'mv we lia lv.»

'ln

«-Bobo -we wa budoa, plapl we mnt 'yaa dlilia.»

Lv -Zezu yia yia

3 Na jijli -talea, 'sebhiee 'sonv na paa da aun yoo. We 'de 'so nupkle, amiaa dli na saa glu, amiaa -guladolue nya, 'in amiaa 'wlukuvv lapupali so 'ka -mi tiklu. ²Nu, weli -Lagobvuv -mowlv -faltpanya gbaa zlime, amiaa dli -tv we -gv. We -yo Nyumaa -Kanyo -yo Gbuwusanyoo tite, tietienya -slolua aun.

³A yibheli we 'ji gbv weee 'yu nu, 'wubhloluylnya 'wv, nyumaa glapalinya yia 'tlaa, wa 'dee dumagbu 'nyii lenve nya. 'ln wa 'ka aun gla palu. ⁴'ln wa gbae: «O nee lv c yia yia, we 'nt muv? Gbuovv -wa, da c mia? -Amiaa didea ka tli 'bi ka 'wugwle, 'in sa -li mia dudv gwedulda 'cin, 'sa -bhlokpade we mia!»

⁵Dee 'yibadi waa nyuma dlva gbunya -munt 'wv, nu, -Lago -laa yali la c weli nya, we 'bi ka 'wugwle. 'Nyu lv dudv 'tlaa, 'in 'nyu nya c nva we le. ⁶'ln -bhlokpade zezeguda lva, wee 'nyu yea tia -dudv -gv, 'in we yia we lasa. ⁷Wee -

Lagoweli -bhlokpade zva bhla -minu yali -yo dudv la, we 'ka gbunyuu -lenunyaa -yogbu 'wubhu bhla -yo wa lasa bhla yli. Wee bhla -bhloo 'de nya -kosu 'kadu yia wee yali -yo dudv lasaa.

⁸'ln na jijli -talea, -lu -we a 'na 'kaa 'wudlv mu nu: nu, Jejitapee -gbe, 'yli -bhlo 'wlv -zuv 'wlu gbv, 'in zuv 'wlu gbv 'wlv 'yli -bhlo. ⁹Jejitape'e kpeke gbv c gbaa lenve nya, sa nyuma tolva pupalia we 'wlukuvv la 'sa. 'ln dltie c kaa amiaa gbegein. Nu, c 'nt 'yibha nyume yabhlogbov 'bhv la, c 'yibha nyuma weee dli 'bhiti.

¹⁰Sa 'wienyo tlalia nyume, 'sa Nyumaa -Kanyo yia yia. Wee 'yli nya yali yia labhva -jiji 'kadu nya, 'in -kosu 'ka yali -li -sie. 'ln dudv -yo we -gv -lu weee 'ka labhv. ¹¹Nu, la wee -li weee -munt yia 'bhva saa 'gbv, -we a 'kaa lenv, a 'nu we 'wula 'nanuv! Amiaa nonobhu -mi -mowlvda, 'in a ne -Lago -yola. ¹²A wv -Lagoo yiyiyli, 'in a gv la so weee lv, 'in wee 'yli 'ka nyini dayli. Wee 'yli nya -kosu yia yali lasaa, 'in yali -li weee 'ka nyano -kosuu slo kwee. ¹³'ln -Lago nee: yali lolu -yo dudv -lolu -we -gv tiklumumie mia, 'mv c yia wlaa, 'in 'mv -amia mia wuda.

¹⁴Na jijli -talea, -we ka gbv -wa, a -ka 'yli -munt wuda -mi, a gv la, a 'ka -mowlv, gbunyuu 'na -munt aun kweyli -ni -Lago 'yu, 'in 'wututve -dlv 'ka a -yo c 'so nyidi -mi. ¹⁵A zv we 'wlukuvv nu, -amiaa -Kanyoo dltie -wa -amiaa puepue. 'Mv -amiaa bheli -zovv *Polv celia aun 'wv, gbuyilo -Lago 'nyea c, we nya. ¹⁶Mv c celia c 'sebhie weee 'wv, da c gbaa wee gbv -minu daa. -Mv we nupkle weli tolva 'wulanve 'te. Titinanya -wa 'nia -Lago -yi 'nanuv, -maa kamantia wee weli 'ji 'wv. Sa wa nva -Lagoweli, datolva 'sa. Sane 'sa wa saa wa 'de la.

¹⁷'ln amia, na jijli -talea, -sleen a -yi gbunya -munt 'gbv, a zv amiaa 'de 'yliy, nyuma 'nyii palia -Lago -bligv, wa yi aun mnov. 'ln a 'ka 'yligbeda -tv gege amiaa

dluzube 'wu. ¹⁸ln a -tu 'ylimanida - *-Ameni!
 amtaa -Kanyo -yo -amtaa Gbuwsanyo -
 Zezu Klisu 'nani -yo o yibhelie 'wu. O 'hni
 mni desleen -yo 'yli weee nya!

Tia -sebhe Zaan 'paa yoo

*Zaan -ɔ cɛlia -Zezuu -gvgbv, mɔ -bhlokpade cɛlia 'sebhe ni. -Lagɔnyuma -yla ɔ cɛlia 'sebhe mia da ɔ 'ka wa -yla gba nu, wa zu wa 'de 'yliyo yoyogbv -slofonyaa gbegebein. -We ka gbu -wa, -maa 'yibha -maa 'ka wa -dawli 'wɔnu. ɔ nɛɛ nu, -Lagɔnyuma -ka zɛkikalida -mi, 'in wa -ka -Lagɔ tite 'nuɲwe zuda -mi, wa mneni wa 'ka we 'jiyibheli nu, wa mi -Lagɔ 'yua nya.

Welt -we nyɛa nyɛme 'yliyɔgagie

1 Welt -we nyɛa nyɛme 'yliyɔgagie, we -gvgbv -a cɛlia ain 'wɔ. Nu, da -Lagɔ 'nia -slo -lu weee lala, we mi la. Wee Welt mia da ni, -a ka we 'nu, -a ka we -yɔyi -amɪaa 'yli 'sɔ nya. -A ka we yla, 'in -amɪaa sɔ yia we kwezi. ²Nu, wee 'yliyɔgagie 'wɔba 'bhle, -a ka we -yɔyi. We gbudaynya -a -mia. 'Yliyɔgagie -we 'nia bhlokluda -ka, -we -yɔ -amɪaa Dide -Lagɔ 'sɔ mia, -mɔ ka we -ain 'kluslolu. Wee 'yliyɔgagie gbu -a gbaa ain -yla. ³Nu, -we -a 'yia -yɔ, -we -a 'nua, we gbu -a gbaa ain -yla, a -yɔ -ain 'sɔ 'ka dli -bhlo -ka. We -ka 'sa -mi nu, -a 'de weee 'ka dli -bhlo -ka, -a -yɔ Dide -Lagɔ -yɔ ɔ 'Yu -Zezu *Klisti 'sɔ. ⁴Nu, 'mu -a cɛlia ain 'wɔ, 'in -amɪaa 'muna 'ka gba.

-A nɔ zli 'klv

⁵Gbu -we -a 'nua -Zezu Klisti ɲweɛ, 'in -a mia ain -yla gbada, mu mia da: -Lagɔ mi zli nya, 'in nikpise 'ni ɔ 'wɔ -mi -gba. ⁶-A -ka gba nu, -a -yɔ -Lagɔ 'sɔ ka dli -bhlo, -zugba -a nɔ nikpise 'wɔ, yo -a kaa, 'in gbuzɔnu 'ni -amɪaa lɛnvgbv 'wɔ -mi. ⁷Nu, -Lagɔ mi zli 'klv 'gbu, -a -ka zli 'klv nɔ, -zugba -a -yɔ -amɪaa -lima 'sɔ ka dli -bhlo, 'in ɔ 'Yu -Zezuu 'ptɔn wɔba -ain -yɔ -amɪaa gbunyuu weee gbegebein.

⁸-A -ka gba nu, -a'a nu gbunyuu lɛ, -amɪaa 'de -a nua -dawli 'wɔ, 'in gbuzɔnu 'ni -ain 'wɔ -mi. ⁹-Lagɔ mi tiklu, 'in -we ɔ -ka gba, 'mu ɔ nua lɛ. We 'deɛ 'gbu -a -ka -amɪaa gbunyii ɔ -yla gba, 'in ɔ tia -amɪaa gbunyii 'wɔ. 'In ɔ wɔba -ain -yɔ, -we weee 'nia tiklu -mi, we gbegebein. ¹⁰-A -ka gba nu, -a 'ni gbunyuu lɛnu, yokanyɔ -a -zɛlia ɔ, 'in ɔ welt 'ni -ain 'wɔ -mi.

2 Na 'yilaasi, a yi gbunyuu lɛnu 'gbu na cɛlia ain 'sebhe ni 'wɔ. Nu, we -ka nu, nyɛme yabhlo ka gbunyuu lɛnu ni, -a ka 'wɔplalunyo Dide 'yu, mɔ -wa -Zezu Klisti, nyɛme tiklu. ²ɔmɔ mia, ɔ ka ɔ 'de wla -amɪaa 'slaka nya -Lagɔ 'ka -amɪaa gbunyii 'wɔti. We 'ni -amɪa -bhlogɔɔ gbunyii ɔ 'ka 'wɔti, nu, dudvgv -nyuma weee gbunyii ɔ 'kaa 'wɔti.

-A -kalt -amɪaa bheliaa zɛ

³-A -ka -Lagɔ tite 'nuɲwe zuda -mi, -a mi we -gv nu, -a -yi ɔ. ⁴Nyɛme -ɔ -ka gba nu, ɔ -yi -Lagɔ, 'in -zugba ɔ'ɔ zu ɔ tite 'nuɲwe, yokanyɔ -mɔɔ -mia, 'in gbuzɔnu 'ni -mɔɔ 'wɔ -mi. ⁵We 'ni -mɔɔ nu, -ɔ -ka ɔ welt 'nuɲwe zu, -Lagɔ zɛɛ 'debbie -mɔɔ -kalt we 'ka gba. Sa -a 'kaa we 'jiyibheli nu, -a mi -Lagɔ 'wɔ, mu nu: ⁶nyɛme -ɔ -ka gba ɔ mi -Lagɔ 'wɔ, sa -Zezu nɔa, ɔ nɔ 'sa.

⁷Na bhelia -zɔnu, -we in cɛlia ain 'wɔ, we 'ni tite lolu, nu, tite sua -wa, 'in we -yɔ ain 'sɔ mi we gwedilida. Wee tite sua mia, welt -we a 'nua, mu -wa. ⁸We mi 'sa 'bhie, tite lolu in cɛlia ain 'wɔ. Sa wee tite mia gbuzɔnu nya -Zezu -yɔ ain 'wɔ, wa mneni wa 'ka we -yɔyi. Nu, nikpise mi mnda, 'in zli 'zayli mi lida pepe.

⁹-ɔ -ka gba nu, ɔ mi zli 'klv nɔda, -zugba ɔ nye ɔ bheli 'wɔ, ɔɔ nyɛme mia, ɔ mi -slo nikpise 'wɔ. ¹⁰-ɔ -ka ɔ bheli zekalt, ɔ mi zli 'wɔ. -We 'kaa ɔ labhli, we

'ni ɔ 'wu -mi.[§] 11 Nyume -ɔ nyea ɔ bheli 'wu, ɔ mi nikpise 'wu. Nikpise 'wu ɔ nɔa. Mɔ ɔ mta mnɔda, ɔ 'ni -bha da -yi, nikpise ka ɔ 'lɔlvɔ 'gbu.

A 'na zulu dudugulu dli -gv -ni

12 Na 'yilaasli, -we ka 'gbu na celta ain 'wu, mv -wa nu, -Lagɔ ka amɔaa gbunyii 'wɔti -Zezuu 'gbu. 13 Na didea, -we ka 'gbu na celta ain 'wu, mv -wa nu, -ɔ mi bhaa -bha da -lu 'kaa gwedi, a -yi ɔ. Nyimesia, -we ka 'gbu na celta ain 'wu, mv -wa nu, a ka gbonyuuu dide lu. 14 Na 'yilaasli, a -yi Didee 'gbu, na celta ain 'wu. Didea, -ɔ mta we gwedida, a -yi ɔ, we 'gbu na celta ain 'wu. Nyimesia, a 'te la, -Lagɔwɛlt mi ain 'wu, a ka gbonyuuu dide lu, we 'gbu na celta ain 'wu.

15 A 'na -kalt duduv zɛ -ni. A 'na -kalt dudugulu yabhlogbɔɔ zɛ -ni. Nyume -ɔ -ka duduguluu zekalt, ɔ 'ni Dide -Lagɔ zekalt. 16 -Lu weee mta dudugu, mv nu: nyumɛɛ dluwɔnyinili 'nyii klaa, nyuma -wa yia -lu -yɔ, 'in we 'tu bhaa wa klaa, we -yɔ nyuma -wa ylimania wa 'dɛ wa 'ɲnum-nee 'gbu. Wee -li mta dɛ, we'e 'bhu Dide -Lagɔ -gbe, dudugu we bhva. 17 A yibheli we 'ji nu, dudv mi 'plida, we -yɔ nyumaa dluwɔnyinili. Nu, nyume -ɔ nva -Lagɔɔ du-magbu le, ɔ 'yliyɔgagie 'ni bhloluda -ka.

Klisu tonyume

18 Na 'yilaasli, duduv bhia bhla ka cɔpa. A ka 'nu nu, Klisu tonyume mi yida. 'In -slɛɛn, Klisu tonyumaa -zlo ka yi, we 'dɛɛ 'gbu, -a -yi we 'ji nu, duduv bhia bhla ka cɔpa. 19 Waa nyuma mta, -ain glaa wa 'bhva. Nu, wa 'ni -amɔaa lunnyuma nya -mi. We -ka yaa nu, -amɔaa lunnyuma wa -mi, -zugba wa ka -ain glaa -tu. Wa jlajle slolua sa 'vayt nu, wa 'yabhlogbɔɔ 'ni -amɔaa lunnyume nya -mi.

20 -Mumu -ka amɔaa, -Zezu Klisi ka ain Zuzu 'Pupa 'nye. We 'dɛɛ 'gbu a 'dɛ weee -yi gbuzɔnu. 21 We 'ni nu, a 'ni gbuzɔnu -yii 'gbu, in yi ain 'wɔcɛlt. Nu, a -yi gbuzɔnu, 'in a -yi we 'ji nu, gbuzɔnu'v gwalt yoo 'gbu na celta ain 'wu.

22 Nyɔɔ -wa yokanyɔ? Nyume -ɔ gbaa nu, -Zezu 'ni *-Lagɔɔ -Bhasanyɔ nya -mi, mɔ -wa yokanyɔ, mɔ -wa Klisu tonyume. 'In ɔ 'ni Dide -Lagɔ -yɔ ɔ 'Yuu gbu -yɔɲwɔnu. 23 Nyɔɔ nyɔɔ 'ni ɔ 'Yu -Zezuu gbu -yɔɲwɔnu, Dide -Lagɔɔ gbu ɔ 'ni 'yaa -yɔɲwɔnu. -ɔ -ka ɔ 'Yuu gbu -yɔɲwɔnu, Dide -Lagɔɔ gbu ɔ ɲwɔnu 'yaa -yɔ. 24 We 'dɛɛ 'gbu, wɛlt -we a 'nva we gwedida, we -tu ain dli zɔ. We -ka 'sa -mi, 'in a tua -Lagɔ -yɔ ɔ 'Yu 'sɔ 'wu. 25 -We ka wɛlt -Zezu wlaa, mv -wa nu, 'yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka, 'mu ɔ yia -ain 'nyea.

26 -Wa 'yɔbhaa wa 'ka ain -dawli 'wɔnu, wa 'gbu in yia ain gbu ni 'wɔcɛlt. 27 Amɔaa mta, -Zezu Klisi ka ain Zuzu 'Pupa 'nye, 'in we -dɔlt ain 'wɔla. -Slɛɛn, a 'ni gbɔslolunyaa gbu -ka. Nu, ɔ Zuzu slolua ain gbu weee, 'in gbu ɔ slolua ain, we mi gbuzɔnu nya, we 'ni yo. We 'dɛɛ 'gbu, a -tu Klisi 'wu, sa ɔ Zuzu -slolua we ain 'bhisa.

28 Cun, na 'yilaasli, a -tu Klisi 'wu, 'in zli ɔ -ka yi ni, -amɔaa dli 'ka 'wɔte, -muv yi 'wlv nu, zɔ 'bha -ain ɔ 'yu -muv zli.

-Lagɔɔ 'yua

29 A -yi we 'ji nu, Klisi mi tiklu, we 'dɛɛ 'gbu a mnɛni a 'ka 'ya we 'jiyibheli nu, nyume -ɔ nva gbu tiklu le, ɔ mi -Lagɔɔ 'yu nya.

3 A yla, Dide -Lagɔ 'ni -amɔaa zekali -se! ɔ ka 'dɛbbie -ain la ɔ 'yua. Nu, gbuzɔnu -wa, ɔ 'yua -a -mɔaa. -We ka 'gbu dudugu -nyuma 'nia -ain -yi -Lagɔɔ 'yua nya, mv -wa nu, wa 'ni -Lagɔɔ 'dɛ -yi.

²Na bhelia -zɔnu -wa ka zɛ in -kalt, -

§2:10 We 'ji yabhlo nu: -we 'kaa ɔ bheli labhli, we 'ni ɔ 'wu -mi. We 'jii 'sɔnu nu: -we 'kaa ɔ labhli, we 'ni we 'wu -mi.

sleen, -a mi -Lagoo 'yua nya, 'in -we -a 'kaa -ze, we mi zizeda. -A -yi we 'ji nu, Klisti -ka yi ni, sa o mia, 'sa -a yia -mia, -we ka gbu -wa, -yo -a yia o 'yia sa -gwu. ³Nyume -o ka dli 'te 'saa Klisti -gu 'wu, sa Klisti mia -mowluda, 'sa o yia -mowluda -tua.

⁴Nyume -o nua gbunyuuu le, -Lago -yo -moo -solba 'wu. Nu, gbunyuuu lenve mia, -Lago -yowusolve -wa. ⁵Nu, a -yi we 'ji nu, -Zezu Klisti ka yi o 'ka nyumaa gbunyuuu lamumni, 'in gbunyuuu 'ni o 'wu -mi. ⁶Nyume -o -ka -Zezu 'wu -mi, o' -tu gbunyuuu lenuda. -O tua gbunyuuu lenuda, -moo 'ni o 'yi, -moo 'ni o -yi.

⁷Na 'yiaashi, nyume 'na nnuvun -dawli 'wu -ni. Nyume -o nua gbu tiklu le, sa -Zezu mia tiklu, 'sa o mia tiklu. ⁸Nyume -o nua gbunyuuu le, o mi *'Kuzuu -nu nya. -We ka gbu -wa, we 'ka we gwedilida 'bhu, 'Kuzu mi gbunyuuu lenuda. Nu, -we ka 'gbu -Lagoo 'Yu yia yi, mu -wa nu, o 'ka 'Kuzuu lenugbu lasa.

⁹-Wa weee mia -Lagoo 'yua nya, wa'a -tu -sleen gbunyuuu lenuda, -we ka gbu -wa, -Lagoo 'yliyogagie mi wa 'wu. Wa mi -Lagoo 'yua nyaa 'gbu, wa 'ni mneni wa 'ka gbunyuuu lenuda -tu. ¹⁰Sa wa sisalta -Lagoo 'yua -yo 'Kuzuu 'yua 'wu, mu nu: nyuma -wa'a nua gbu tiklu le, 'in nyuma -wa 'nia wa bheliaa zekali, waa nyuma mia, wa 'ni -Lagoo 'yua nya -mi.

-A kikali ze

¹¹Cun, welt a 'nua we gwedilida, mu nu: -a kikali ze. ¹²-A 'na -mi -ni *Kaen 'bhisa -ni, -o mia gbunyuuu didee -nu nya, 'in o yia o bheli 'bha. -We ka 'gbu o yia -moo 'bha, mu -wa nu, o lenugbu -nyu 'yili, -zugba o bheli nua gbu tiklu le.

¹³Bheliaan, dudugv -nyuma -ka an 'wunyeda -mi, we 'na subhalt an nwe-gaga -ni. ¹⁴-Amia, -a kikali zee 'gbu, -a -yi we 'ji nu, -a ka yaa tli, 'in -a yia 'yliyogagie 'wupliti. -Wa'a kikali ze, titithe 'wu -maa tua. ¹⁵Nyume -o nyee o bheli

'wu, nyumebhanyo o -mia, 'in a -yi we 'ji nu, 'yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka, we 'ni nyumebhanyo yabhlogoo 'wu -mi. ¹⁶Sa -a 'kaa nyumaa zekali, -a ka -sleen we yibheli. -Zezu Klisti ka o 'yliyogagie wla -amiaa 'gbu. We 'dee 'gbu, -a wla -amiaa 'yliyogagie -amiaa bheliaa 'gbu. ¹⁷We -ka 'sa -mi, nyume 'ka 'ylile -ka, 'in o bheli 'ka gbu 'yi, 'in o 'ka -moo -yo nukple 'wukla, wa 'ni mneni wa 'ka gba nu, -Lagoo zekali mi o nyume 'wu. ¹⁸'Ylaashi, a 'na kikali ze nwee la -yo gbagbawelu 'dekpva 'wu -ni. A kikali ze gbuzonu sa amiaa lenugbu 'wu. ¹⁹Wee gbu ni 'wu, -a -yi we 'ji nu, -a mi gbuzonus 'yoo -gu, 'in -amiaa dli pia la -Lago 'yu. ²⁰We -ka nu, -amiaa dli ka -an gbu dli, -a -yi we 'ji nu, -Lago 'yili o -zi -amiaa dli, 'in o -yi gbu weee.

²¹Nu, na bhelia -zonu, -amiaa dli 'ni -an gbu dli ni, 'in -a yia -Lago 'yu kalu nya, ²²'in -we weee -a -ka o -zlati, 'nye o nyee we -an. -We ka gbu -wa, o titenya -a zva 'nujwe, 'in -a nua o dudunano gbu le. ²³O tite nu: -a zu o 'Yu -Zezu Klisti dli -gu, 'in -a kikali ze, sa Klisti gbaa, we solu. ²⁴-O -ka -Lagoo titenya 'nujwe zu, o mi -Lago 'wu, 'in -Lago mi o 'wu. Nu, -Lago ka -an o Zuzu 'nye, we 'dee 'gbu -a -yi we 'ji nu, o mi -an 'wu.

A sisalt -Lagoo Zuzu -yo yoyo -zuzu 'wu

4 Na bhelia -zonu, -wa -ka gba nu, wa 'ka -Lagoo Zuzu 'wu, -a 'na zulu wa 'de weee dli -gu -ni. Yoyogbuu -falupanya duun mneni da weee la. We 'dee 'gbu a yla wa 'de weee la, 'in -wa -ka -Lagoo Zuzu 'wu -ka, a 'ka we 'jyibheli. ²Sa a 'kaa -Lagoo Zuzu yibheli, mu nu: -wa weee gbaa nu, -Zezu Klisti ka yice 'wu yili, wa ka -Lagoo Zuzu 'wu. ³-Wa wee'e gba 'saa, wa 'ni -Lagoo Zuzu 'wu -ka. Zuzu -we mia wa 'wu, Klisti tunyume -nu -wa. A ka 'nu nu, yia we yia, 'in -sleen, we mi dudu -gu.

⁴Cun, amia na 'ylaasli, a mi -Lagoo - nu nya. A ka yoyogbuu -falpanya lu. - We ka gbu -wa, Zuzu -o mia ain 'wu, o -zi -we pila dudugu -nyuma 'wlulaa -nu. ⁵Wamia mi dudugu -nyuma nya, 'in wa gbaa dudugu -nyumaa gbugba solu. We 'dee 'gbu dudugu -nyuma pulva wa yukwli. ⁶Nu, -amia mia, -a mi -Lagoo -nu nya. Nyume -o -yia -Lago, mo pulva -ain yukwli. 'In -momo 'nia -Lagoo -nu nya -mi, -moo salia -ain yukwli -gula. Wee gbu ni -gu -a sisalta gbuoonu -Zuzu -yo yoyo -zuzu 'wu.

-Lago mi zekalte nya

⁷Na bhelia -zonu, -a kukali ze, -we ka gbu -wa, zekalte mia, -Lagoo -gbe we bhua. -Wa weee -ka zekalidli -ka, -Lagoo 'yua wa -mia, 'in wa -yi -Lago. ⁸-Wa 'ni zekalidli -ka, wa 'ni -Lago -yi, -we ka gbu -wa, -Lago mi zekalte nya. ⁹Sa -Lago -slolua -ain nu, o -kalti -amtaa ze, mu nu: o ka o 'Yu yabhlogoo tie dudu -gu -a 'ka 'yliyogagie 'yi -moo gbegein.

¹⁰Zekalte mia, we 'ni nu, -amia -kalti -Lagoo ze. Nu, -Lago -kaltia -amtaa ze, 'in o yia o 'Yu tie, -moo 'ka -moo 'de wla 'slaka nya, 'in -Lago 'ka -amtaa gbunyii 'woti.

¹¹Na bhelia -zonu, -Lago -ka 'sa -amtaa zekali ni, we mi nu, -a kukali ze. ¹²Nu, nyume yabhlogoo 'ni -slo -Lago 'yi. -A -ka zekikali, -zugba -Lago mi -ain 'wu, 'in o zekalte ka gba -ain 'wu. ¹³Sa -a yibhelia we 'ji nu, -a mi -Lago 'wu, 'in -Lago mi -ain 'wu, mu nu: o ka -ain o Zuzu 'nye. ¹⁴'In -a ka -Lagoo 'Yu 'yi. Dide -Lago ka o 'Yu tie -moo 'ka dudugu -nyuma gbu 'wusa. Nu, -amia ka we da 'yi, 'in we gbudayiweli -a mia da gbada. ¹⁵Nyume -ka gba nu, -Zezu mi -Lagoo 'Yu nya, -Lago mi -moo 'wu, 'in -moo mi -Lago 'wu. ¹⁶'In sa -Lago -kaltia -amtaa ze, -a -yi -moo, 'in -amtaa dli mi we -gu. -Lago mi zekalte

nya. -O -ka zekalidli -ka, o mi -Lago 'wu, 'in -Lago mi o 'wu. ¹⁷-We slolua nu, -Lagoo zekalte ka gba -ain 'wu, mu nu: -Lagoo gbuwobhu zli, dli -a yia 'temania o 'yu, -we ka gbu -wa, sa -Zezuu Klisti mia, 'sa -amia mia dudu ni -gu. ¹⁸Nyume -ka zekalidli -ka, o'o nu nyano. Nu, zekalidli -we gbaa, mu vua nyano. Nyume -ka nyano. -ka, we 'wlu sa nu, -Lago dli o gbu. We -ka 'sa -mi, -o nua nyano, -moo zekalte 'ni gba.

¹⁹-Amia mia, -a ka zekalidli. -We ka gbu -wa, -Lago -kaltia -amtaa ze tua. ²⁰Nyume -ka gba nu, o -kalti -Lagoo ze, 'in o -ka o bheli 'wonye, yokanyo -moo -mia. Gbuoonu -wa, nyume 'ni o bheli -o o yia -yoo zekali, o 'ni mnenei o 'ka -Lago -o o'o 'yia -yoo zekali. ²¹Nu, tite -we -Lago 'nyea -ain, mu nu: nyume -o -ka -Lagoo zekali, we mi nu, o -kalti o bheli ze.

A zu -Lagoo 'Yu dli -gu

5 -Wa weee zua dli nu, -Zezu mi -Lagoo -Bhasanyo nya, -Lagoo 'yua wa -mia. 'In -wa -kaltia didee ze, wa -kalti 'ya o 'yuaa ze. ²-A -ka -Lagoo zekali, 'in -a -ka o titenya 'nuhwe zu ni, -bha -a yibhelia we 'ji nu, -a -kalti o 'yuaa ze. ³Nu, sa wa kaltia -Lagoo ze, mu nu: o titenya wa zua 'nuhwe. 'In o titenya 'ni 'te -ain -yla, -we ka gbu -wa, ⁴-wa weee mia -Lagoo 'yua nya, wa ka dudu lu. Sa -a mnenei -a 'ka dudu lua? Nu, -amtaa dli zuve nya -a mnenei -a 'ka dudu lu. ⁵Nyoo mnenei o 'ka dudu lu, we 'ni -o zua dli nu, -Zezu mi -Lagoo 'Yu nya 'wobhua?

⁶-Zezu Klisti mia, mo -yo 'nyu -yo 'pion 'so yia. ** We 'ni 'nyu -bhlogoo nya o yi. 'Nyu -yo 'pion nya o yia. Nu, Zuzu -o -wa gbuoonu, o mi we gbudayinyo nya. ⁷Gbudayinya ta mi -bha: ⁸-Lagoo Zuzu klaa, 'nyu klaa, we -yo 'pion. 'In we 'de ta ka weli -bhlo. ⁹Nyuma -ka gbu da 'yi,

---

**5:6 Wee 'nyu mia, we lu Zaan batizea o. 'In we 'pion mia, we jitea o titlie bhla, mu -wa.

wa -ka we gba, 'in -a laa we gbuzɔnu. -Lagɔ -ka gbudayinyɔ nya -mi, ɔ wɛlɛ 'yili we -zi -mɛv. Gbu -we ka da -Lagɔ 'yia, mɛv nɛ: ɔ 'Yuu gbudayinyɔ ɔ -mia. ¹⁰Wee gbu mia da, -ɔ zua -Lagɔɔ 'Yu dli -gu, we mɛ ɔ dli zɔ. Nu, -ɔ'ɔ zua -Lagɔ dli -gu, mɔ zɛlia ɔ yokanyɔ, -we ka gbu -wa, -we ɔ gbaa ɔ 'Yuu -gɛgbu nya, -mɔɔ 'nɛ we gbuzɔnu la. ¹¹-Lagɔɔ gbudayiwɛlɛ nɛ: ɔ ka -aun 'yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka 'nye, 'in ɔ Yu -wa wee 'yliyɔgagiee 'bhuluda. ¹²-ɔ -ka -Lagɔɔ 'Yu 'wɛ -ka, wee 'yliyɔgagie mɛ ɔ -nu nya, -ɔ 'nɛ ɔ 'Yu 'wɛ -ka, we 'nɛ ɔ -nu nya -mi.

'Yliyɔgagie -we 'nia -bhloluda -ka

¹³Nu, -we ka 'gbu in yia aun 'sebhe nɛ 'wɛcɛlɛ, mɛv -wa nɛ, a 'ka we 'jiyibheli nɛ, 'yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka, mɛv -wa amiaa -nu, amia, -wa zua -Lagɔɔ 'Yu dli -gu. ¹⁴-We ka 'gbu -a temanta dli -Lagɔ 'yu, mɛv nɛ: -a -ka -Lagɔ -lu -zɛlɛ ɔ dlu da, 'in ɔ pulva -aun yukwli. ¹⁵-A -yi we 'ji nu, -a -ka ɔ -lu -zɛlɛ, yukwli ɔ pulva -aun 'gbu, -a yibheli we 'ji nu, -luo -lu -a yia ɔ -zɛlɛ, 'yia -a yia we.

¹⁶Gbu nyuu -we'e kwaa nyume tɛtɛlie 'wɛ, -ɔ -ka ɔ bheli 'yɛ we lɛnvda, -mɔɔ bhuhhoe -Lagɔ -mɔɔ bheli 'gbu, 'in -Lagɔ yia ɔ bheli 'yliyɔgagie 'nye. 'Sa we mia -wa ka gbu nyuu'u kwaa wa tɛtɛlie 'wɛv daa. Nu, gbu nyuu -we kwaa nyume tɛtɛlie 'wɛ, -mɛv mɛ. -Wa nua gbu -mɛnɛ lɛ, in 'nɛ -gba nɛ, a bhuhhoe -Lagɔ -maa 'gbu. ¹⁷Gbu weee -we 'nia tiklu -mi, gbu nyuu -wa. Nu, gbu nyuu -we'e kwaa nyume tɛtɛlie 'wɛ, -mɛv mɛ.

¹⁸-A -yi we 'ji nu, -wa weee mia -Lagɔɔ 'yua nya, wa'a -tv gbu nyuu lɛnvda, -we ka gbu -wa, -Lagɔɔ 'Yuu debhie zua wa 'yliyɔ, 'in gbu nyuu dide 'na 'ka wa 'yɛ.

¹⁹-A -yi we 'ji nu, -a mɛ -Lagɔɔ -nu nya, 'in dudɛv weee mɛ gbu nyuu didee 'tɛtɛ kwɛɛ.

²⁰-A -yi we 'ji nu, -Lagɔɔ 'Yu ka dudɛ -gu yɛ. ɔ ka -aun gbu yilo 'nye, -a 'ka -Lagɔɔ 'zayli yibheli. -A mɛ -Lagɔɔ 'zayli 'wɛ, ɔ 'Yu -Zezu Klisu gbegbɛn. Mɔ -wa -Lagɔɔ 'zayli, 'in mɔ -wa 'yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka.

²¹'Ylaasɛ, a zɛ amiaa 'de 'yliyɔ yoy-olagɔɔ gbegbɛn.

'Sebhæe 'sɔnu Zaan 'paa yoo

'Sebhæe 'sɔnu *Zaan cɛlia, mu -wa. Zaan nɛɛ wee 'sebhæ 'wu nu, we nani 'yli -Lagɔnyumaa -nu nya wa 'ka zekikali.

Fusawelt

1 -Amu -Lagɔnyumɛ kɛpasa, ama 'ɲwɔɔ -ɔ -Lagɔ -saa -bha, ɔ -yɔ ɔ 'yua 'sɔ, 'in amiaa ka zɛ in -kalti gbuzɔnu sa, amiaa na cɛlia 'wu. We 'ni na 'dɛbhlogbɔɔ -kalti amiaa zɛ. Nu, -wa weee -yia gbuzɔnu, wa -kalti 'ya amiaa zɛ. ² -We ka gbu -wa, gbuzɔnu -dɪl -aun 'wɔla, 'in 'wu we yia -aun -tva 'yli weee -nu nya.

³ Nu, Dide -Lagɔ -yɔ ɔ 'Yu -Zezu *Klisu ɲwɔna -aun 'nyu la, wa 'yɪl -aun nyazi, 'in wa 'nye -aun 'wɔtɔtɔve -dlɔɔ. Wa nu we le gbuzɔnu sa, zekalɪdlɪ nya.

Gbuzɔnu -yɔ zekalɪdlɪ

⁴ In 'yia nu, amaa 'yua tɔlva mi gbuzɔnu 'yloogblɔ nɔɔda, sa Dide -Lagɔ gbaa -aun -yia, we sɔlv, -mɔv ka 'mi 'mɔna 'wɔla bhabha. ⁵ -Sleɛn, 'ɲwɔɔ -zɔnuɔma, -we a 'kaa lɛnu, mu nu: -a kikali zɛ. We 'ni tite lolu in cɛlɪ aun 'wu, nu, -we -a 'nua we gwedɪda, mu -wa.

⁶ Zekalte mia, mu -wa -Lagɔɔ titenyaa 'nuɲwezɔzɔve. 'In tite -we a 'nua we gwedɪda, mu -wa nu, a kikali zɛ.

A zu amiaa 'de 'yliyɔ yociaan gbɛgbɛn

⁷ Nu, -dawlician duun ka dɔdɔ weee -gulamneni. Sa -Zezu Klisu -zɛa nyumɛ, 'in ɔ yia dɔdɔ -gu yi, wa'a la we gbuzɔnu. Nu, 'sasɔkpa -nyumɛ mia, -dawlikanyɔ -yɔ Klisu tonyumɛ ɔ -mia. ⁸ A zu amiaa 'de 'yliyɔ, -we ka 'gbu a yia lubho ni nu, a yi we mɔnɔnu, a 'ka we -tnɔv weee 'yi. ⁹ Nyumɛ -ɔ'ɔ -tva Klisu -sloluweɪl -gu, 'in ɔ palta we -gu, -mɔɔ 'ni -Lagɔ 'wu -ka. -ɔ tva Klisu -sloluweɪl -gu, -mɔɔ kaa Dide -Lagɔ -yɔ ɔ 'Yu 'sɔ 'wu. ¹⁰ Nu, nyumɛ -ka amiaa -gbɛ gbu -slolua yi, we -yɔ Klisu -nu 'ni -bhlo -mi ni, a 'na 'nye -ni ɔ kpe -ni. A 'na -salt ɔ fu -ni. ¹¹ A -ka ɔ fu -sa ni, gbɔnyuu ɔ nua le, we lu a bhlilia.

Welɪpape

¹² In 'yɪbha in 'ka gbu duun gba. In 'nia we 'sebhæ 'wɔcɛlta yi. Nu, -we na dlɪ mia -gu ni, mu -wa nu, in mni -mɔ amiaa -gbɛ, 'in -a 'ka we 'klu gbɔgbali, 'in -amiaa 'mɔna 'ka gba.

¹³ Nu, amaa bhɔlv ɔ -Lagɔ -saa -bha, ɔ 'yua nɛɛ nu, wa -sa aun fu.

'Sebhēe tanu Zaan 'paa yoo

'Sebhēe tanu *Zaan cēla, mu -wa. Ɔ tale Gayust ɔ 'paa wee 'sebhēe yoo. Nu, Gayust mi bha -Lagɔnyumaa 'yugalinyɔ yabhlo nya. Ɔ 'dizuzvee 'gbu Zaan yia ɔ 'wuceli. Diotlefu mi Gayusu *leglizu nukpla -nyume yabhlo nya, 'in ɔ'ɔ zu Gayust 'nuŋwe. -We Gayust 'kaa lenu, 'mu Zaan cēla ɔ 'wu, 'in ɔ nēe 'ya nu, Diotlefu bhli Gayust 'nuŋwezuzve.

Fusawelt

1 -Ami, -Lagɔnyumē kpasaa, -mi Gayust, -ɔ -wa na bheli -zɔnu, 'in -ɔ ka zē in -kalt gbuzɔnu sa, -ami cēla -mi 'wu.

²Na bheli -zɔnu, in 'yibha nu, -in -ka 'kvayli gbu weee 'wu. In -yi we 'ji nu, we nani 'yli -na zuzuu -nu nya, nu, we -mi 'ya 'sa -na kuu -nu nya. ³Bhelia tɔlva yia -amtaa -gbe, wa gbaa nu, gbuzɔnu mi -mi 'wu, 'in -in mi gbuzɔnu 'yloogblu nɔda, -muu ka 'mi 'muna 'wula bhabha. ⁴In -ka 'nu nu, na 'yua mi gbuzɔnu 'yloogblu nɔda, 'muna -muu laa 'mi 'wu, we -zi gbu weee.

Gayust -saa ɔ bhelia 'wu

⁵Na bheli -zɔnu, -mi saa -na bhelia 'wu, 'in 'lakpa -bhelia -wa mia wa glaa, 'in -na saa wa 'wu. -In -ka 'sa nuda -mi, we mi tuklu -Lagɔ 'yu. ⁶Sa -in -kalt wa zē, -maa ka -seli we gba -Lagɔnyuma 'yu. -Maa -ka 'lakpa 'wu mna yi, sa -in 'kaa -maa -yɔbe, 'in we 'kaa -Lagɔ dudu namani, -in -ka 'sa wa -yɔbe, we nani 'yli.

⁷Nu, *Klisu 'ŋni nya wa bhelia 'yoo! 'In -wa 'nia -Lagɔ -yi, wa 'ni -maa kwēe -lu yabhlogbɔɔ 'wubhu. ⁸We -ka 'sa -mi, we mi nu, -amta be 'sasukpa -nyuma -yɔ. -A -ka 'sa nu, -zugba -a -yɔ wa 'sɔ mi lubho -bhlo -gu -Lagɔ gbuzɔnu labubante 'wu.

Diotlefu -yɔ Demetliusu

⁹In ka leglizu weli kibhe 'wuceli. Nu, Diotlefu -ɔ 'yibhaa nyumaa 'yugalte, ɔ'ɔ ŋwnunu -an 'wu. ¹⁰We 'dēe 'gbu, in -ka -mɔ yi ni, -we ɔ nua le, 'in gbunyuu ɔ gbaa -amtaa daa, zli 'klu na yia we wlelia. We 'ni -we mia de -bhlo ɔ nu le, ɔ'ɔ kpa -amtaa bhelia sɔ 'sɔ nya. 'In -wa 'yibhaa wa 'ka we lenu, 'in ɔ panta -maa 'wu, 'in ɔ -vua -maa -Lagɔnyuma glaa.

¹¹Na bheli -zɔnu, -ɔ nua gbunyuu le, -in 'na 'tideli ɔ -ni. Nu, -ɔ nua gbuzɔnu le, 'mɔ -in 'kaa 'tideli. -Wa nua gbuzɔnu le, wa mi -Lagɔ -nu nya, 'in -wa nua gbunyuu le, wa 'ni -Lagɔ -yi. ¹²Nyuma weee nēe nu, Demetliusu mi nyume -zɔnu nya, 'in gbuzɔnu gba 'yaa we, ɔ daa. 'In -amta, -a nēe 'ya nu, ɔ mi nyume -zɔnu nya. 'In, -in -yi we 'ji nu, -amtaa gbudayiweli mi gbuzɔnu nya.

Weltpapie

¹³Nu, gbu duun na yi yaa -mi -yla gbaa, 'in in 'ni 'yibha in 'ka we celi 'sebhēe 'wu. ¹⁴Na dli mi nu, 'yilya -a yia dayli, 'in -a 'ka we 'klu gbugal.

¹⁵Nu, 'wututue -dlɔɔ -mi -na -nu nya. -Na 'talea mia -seli, wa nēe nu, wa -sa -mi fu, 'in -amtaa 'talea mia -mɔ, -in -sa wa fu -bhlo -bhlo.

Zudu 'sebhe

-Lagonyuma -yla Zudi celta 'sebhe ni, ɔ 'ka wa -yla gba nu, gbu -we yoyogbvu -slolunya paa nyuma nwe, wa zu wa 'de 'yliyo we gbegbein. Yoyogbvu -slolunya slolua -Lagonyuma nu, wa mneni wa 'ka gbonyuu lenu. Zudi nee nu, -Lago yia waa yoyogbvu -slolunya -kaslu 'wopaa.

Fusawelt

1 Amia -Lago laa, -wa ka ze -amtaa Dide -Lago -kalta, 'in -wa ɔ paa 'wu -Zezu *Klisu -nu nya, amia, -amti -Zezu Klisu lubhonunyo, *'Zakee bheli Zudi paa da 'sebhe ni yoo.

²Nu, -Lago nyazidli klaa, ɔ 'wotvte -dlɔɔ klaa, we -yo nyumaa zekalte 'ylimanti -gɔwɔla tenyi tenyii aun glaa.

Yoyogbvu -slolunya

(2 Pi 2.1-17)

³Na jijli -talea, in 'yibha zlime bhabha nu, in 'ka ain 'wu celt, 'pupve -we -a 'de weee gbɔlva 'wu, we gbu -gu. 'In na dli ka -sleen 'mi 'su -gla nya nu, in celt 'sebhe -muni aun 'wu, 'in in 'ka ain 'kuayli 'pa, a 'ka dliuzvte Klisti 'wuu -yɔtu gu, -we -Lago 'nyea ɔ nyuma -zakpa -bhlogbɔɔ, -zu weee -nu nya. ⁴Nu, gbonyuuu lenunya tɔlva ka ain nyidi pla 'wiemi, -wa'a sɔa -Lago. Weli -we gbaa -amtaa -Lago 'nanu gbu, ma kamanta we 'wu, 'in wa nua wa pɔnplagbu, gbu tuklu 'bhisa. -Zezu Klisu -ɔ -wa -amtaa 'wlulapɔlunyo -yo Nyumaa -Kanyo -bhlogbɔɔ, 'in wa kpelta ɔ gbu. Nu, wa -kaslu 'wu -pa -gbu -we mta wa wɔda, *-Lagosebhe ka we gbu gba, -muv 'bi ka 'wɔgwɛ.

⁵Nu, gbu na yia da gbaa, amtaa 'de yi we 'ji -yioo, amtaa dli na sibhlia we -gula. Nu, Jejitape -saa ɔ nyuma gbu 'wu Ezipɔtu -dɔdu -gu, 'in -muv 'bɔgu, nyuma -wa 'nia ɔ dli -gu zu, 'in ɔ yia wa 'bha. ⁶A ligbe 'ya 'anzinya 'nia se wa 'nyea we -gu

-tu, 'in we yia we 'deɛ ladida 'bhv: -Lago yia we *glukaslu 'wupa, nikpise -dlugba 'wu, gbuan -llukpe 'na 'kaa do 'wu, 'in we 'ka -mɔ gbuwɔbhu -yli 'kadu wɔlu. ⁷Nu, a ligbe *Sodamu klaa, *-Gomɔlu klaa, we -yo we kwesi -gbenyaa gbu. Wee 'gbenya -minu nukpla -nyuma ka wee 'anzinya -munu mutni -bho -gbu weee lenu. Nukpasi -yo nukpasia dia -budu 'wu, 'in 'ɔwɔni -yo 'ɔwɔni dia -budu 'wu. 'In -sleen, wa mi -kosu -we'e nyumooa -kaslu 'wu. Wee wa gbu -mini, gbu 'kaa ci lenu, we 'yli -slolue -wa.

⁸Nu, waa yoyogbvu -slolunya -mani, sanee -sukpagbu -bhlokpade wamta nua le: wa 'wlukɔvɔn lapɔpali -gbukpɔnya 'wɔlva 'ylaaylayle 'dekpva, mu sua wa, 'in wa nua wa 'deɛ ku -yla gbonyuu le. Wa tɔlila -Lago se 'ylila, 'in wa velta yalu 'ɔnɔmnunya 'kadu. ⁹'Debbie, 'anzinyaa -kanyo Miseli 'ni -muv lenu. Da Miseli -yo 'kuzunyaa 'yugalunyo mta *Moizu 'kwie 'tɔtɔda, veli weli 'ni we nweɛ 'tla *'Kuzuu gbegbein. We nee 'Kuzu -yla sa -bhlogbɔɔ: «Jejitape 'kpili -mi 'wluo!»

¹⁰Nu, waa nyuma -mani, -lu wa 'nia -yi 'mu wa velta, 'in -lu wa -yia dɔdu -gu -luyilo nweɛ, -fliinimaa -luyilo 'bhisa, -muv mɔnɔva wa. ¹¹Gbonyuu yli wa! Wa ka Kaɛen yoo -gu nɔɔ 'gbu, wa ka nyuma -dawli 'wɔnu 'gwezii 'gbu *-Balamu 'bhisa, 'in wa zua yia labhu, wa ka nyumaa 'yugalunya -yɔwɔsɔlu Kolee 'bhisaa 'gbu.

¹²Nu, wa -ka ain nyidi -mi, amtaa -Lagɔsukwe 'kadu a gbɔlva 'wu, we gwe, -nana -wa. 'In zu'u 'bha wa, wa 'deɛ lɔlue -bhlogbɔɔ wa nɔnɔva 'yli 'bɔla. Wa 'wɔ sa yalɔpɔpa -we -pɔpe su, 'in we'e lɔvɔli 'nyu. Wa 'wɔ sa su we'e 'pa 'bhue, we 'bhue -pa bhla. 'In we -ka 'tlu, tɔlɔtee -zakpa 'sɔ we tɔla. ¹³Wa 'wɔ sa gumunyuu -bhalɔbhla -gbugbu, 'in wa nua wa zubhalɔgbunya le, nee 'nyuu 'fuflii pɔnplanu. Wa 'wɔ sa -zelt mɔ -we mni mɔ, -we yi mɔ, 'in

-Lago ka wa 'bi lazu nikipise dlugba 'wu, 'yli weee -nu nya.

¹⁴Waa nyuma -manu daa, Enoku -o -wa *-Adaan 'yuoyua gbesonu, -moo 'paa gbuu -fali -mini, o nee: «A -tali, Jeji-tape -yo o -mawlu -anzunaa 'wlu sanume yia yia, ¹⁵'in o 'ka dudugu -nyuma weee -yogbu 'wobhu. 'In nyuma weee -wa'a saa -Lago, o 'ka wa -kaslu 'wopa, wa lenu -gbonyuu weee -we nya wa -solva o -yowuu 'gbu. 'In 'yliyotute -weli waa gbonyuu -lenunya gbaa o -yla, 'in wa 'nia o 'nuhwe zu, we 'gbu.» ¹⁶Nu, waa nyuma -mani, 'yli weee nya wa nyuwunwenia zo, 'in wa bhua gbuwu: wa 'dee dluwonyigbuu solu wa na. 'In wa gbaa 'dee 'yilimaniweli, 'in wa nua nyuma -dawli 'wu -maa 'hnikwalie nya, wa 'ka -maa -tnuu kwee 'yu 'gbu.

-Lagonyumaa 'dizuweli

¹⁷Nu, na jijli -talea, a ligbe gbu -amtaa -Kanyo -Zezu Klisu tietienya gbaa zlume ain -yla. ¹⁸Wa nee ain -yla nu: «'Wobhlolu -bhlanya nya, nyuma -wa yia -Lago -yo ain glapalia, yia wa yia, 'in wa 'ka wa 'dee dluwonyinili 'nyii solu -mi.»

¹⁹Nu, ma sisalia nyuma -yo, nyumee zuzu

mia wa 'wu, mu sua wa, 'in -Lagoo Zuzu 'ni wa 'wu -mi.

²⁰'In, amia, na jijli -talea, amtaa -mawlu dluwuzve 'wlu sa -buduu gwe wa pali glu. A di we -gu la 'komuu. 'In a bhuhhoe -Lago o Zuzu 'Pupaa 'tute nya.

²¹'In a -tu -amtaa -Kanyo -Zezu Klisti wuda, 'in o 'ka ain 'yliyogagie -we 'na bhloluda -ka 'nye, o nyazidli nya. Sane 'sa a 'kaa -Lago nyumaa zekalidli 'wutu.

²²A 'yili dli 'so -cian nyazi. ²³A pue tolva, wa gbuwobhu -kosuu 'wusase nya. 'In a 'yili 'ya tolva nyazi, nyano dli nya. 'In wa -bananya wa lenu -gbonyii plala puin, a nye we 'wu.

'Nyulanwana weli 'wobhlolunu

²⁴-Lago -o mnenia o 'ka ain 'yliyozu, 'in a 'na 'kaa gbonyuu lwbhlili, o mneni o 'ka ain o 'hnumnie 'kadu 'yu wleli, -zugba 'sla yabhlogoo 'ni ain -yo -mi, 'in a mi yeda 'muna 'kadu nya. ²⁵-Lago -o -wa -Lago -bhlogoo, -o 'plila -amtaa -Kanyo -Zezu Klisti 'wu, mo -saa -ain gbu 'wu. Mo kwee 'hnumnie klaa, 'ylilo klaa, we -yo 'tute -yo se mia, bhabenyi bhla, desleen -yo 'yli weee -nu nya!

*-Ameni.

Zaan 'yiliwugbuu 'sebhē

*Zaan -ɔ cēlia -Zezuu -gugbu, mɔ cēlia 'sebhē -mɪnɪ. -Mɔ Zaan 'yili -kakiē 'wɔ, -li -we 'kaa cɪ lɛnɔ, 'mɔ -Lagɔ -slolua ɔ 'klɔ. Sa -Zezu 'kaa -lu weēe 'wɪlɪlɪpɪlɪ, 'ɪn sa ɔ -yɔ -Lagɔnyuma yia 'yiliyɔgada -tɔa 'yili weēe -nɔ nya, weēe 'sebhē slolua we -aɪn. -We weēe mɪa dɛ Zaan cēlia -aɪn 'wɔ, -a 'ka we zɛlɪ, 'ɪn we 'ka -aɪn 'kɔyɪlɪ 'pa -zugba -a wɔ -Zezuu yiyiyɪlɪ.

-We -Zezu wlelia zɪlɪ 'klɔ

1 Nɪ, zizɛgbu weēe -we -Zezu *Klɪsɪ wlelia zɪlɪ 'klɔ, 'mɔ 'sebhē nɪ slolua. -Lagɔ 'nyɛa we -Zezu yoo, ɔ 'ka we ɔ lubhonɔnyaa 'klɔslolɔ. 'ɪn -we yia dayɪlɪ lɛnɔ, wa 'ka we yibheli. We 'dɛɛ 'gbu -Zezu yia ɔ 'anzɔnyaa tie ɔ lubhonɔnyɔ Zaan -gbɛ, ɔ 'ka weēe gbunya ɔ 'klɔslolɔ. ² 'ɪn -we *Zaan 'yia -yɔ, ɔ yia we nyuma -yia gba. ɔ nɛɛ -Lagɔwɛlɪ -wa, -Zezu mɪ we gbudayɪnyɔ nya. ³ ɔ -ka 'sebhē nɪ zɛlɪ, 'wɔtɔtɔvɛ -dlɔɔ mɪ ɔ -nɔ nya. -Wa -ka weēe wɛlɪ -we 'bhɔa -Lagɔɔ -gbɛ yukwɪlɪ pɔlɔ, 'ɪn wa -ka we 'nɔŋwɛ zɔ, 'wɔtɔtɔvɛ -dlɔɔ mɪ wa -nɔ nya. Nɪ, weēe gbunyaayaa bhla ka cɪpa.

Fusawɛlɪ

⁴⁻⁵ -Amɪ, Zaan, cēlia *leglɪzɪ gbesɔ, -we mɪa -Azii -dɔdɔ -gɔ 'wɔ. -Lagɔ, -ɔ mɪ -bha, -ɔ mɪ bhaa -bha, -ɔ yia yia, ɔmɔ klaa, zuzu gbesɔ -we mɪa ɔ 'ŋnɪmɪnkpe 'yu klaa, we -yɔ -Zezu Klɪsɪ ŋwana aɪn 'nyu la, 'ɪn wa 'nyɛ aɪn 'wɔtɔtɔvɛ -dlɔɔ. ɔ -Zezu Klɪsɪ mɪa, -we 'plɪa, 'mɔ ɔ gbɔa gbɔzɔnɔ nya. Mɔ -sɔa tɪtɪlɪnyaa glaa 'wɔ tɪa, mɔ pɪlɪa dɔdɔgɔ -nyuma weēe 'wɪlɪlɪpɪlɪnyaa 'wɪlɪ la. -Zezu Klɪsɪ -kɪlɪ -amɪaa zɛ. ɔ tɪa, ɔ 'pɪɔn nya ɔ -saa -aɪn gbɔnyuu kwɛɛ. ⁶ ɔ suslɔlɔa -aɪn 'wɔ ɔ 'ka -aɪn 'wɪlɪlɪpɪlɪ, ɔ ka -aɪn ɔ bɔbɔnyaa -zɛlɪ -a 'ka ɔ Dide -Lagɔɔ lubho nɔ. Nɪ, nyuma weēe

-mɪnɪ ɔ 'ŋnɪ. 'ɪn 'tɪtɛ weēe 'ka ɔ -nɔ nya -mɪ 'yili weēe nya. * -Amɛnɪ!

⁷ A yia, yia ɔ yia -mɔ yalɪpɔpa 'wɔ, nyuma weēe yia ɔ -yɔyɪa. Nɪ, -wa ka 'dɛbhɪɛ tɪnɔ ɔ, 'yia wa yia ɔ, 'ɪn 'lakpa -nyaa weēe yia wia ɔ 'gbu. Cɪn, we -mɪ 'sa. -Amɛnɪ!

⁸ Jɛjɪtɛpɛ nɛɛ: «-Amɪ -wa we gwɛdɪda, -amɪ -wa we bhɪalɪda. 'Tɪtɛ weēe mɪ 'mɪ kwɛɛ, ɪn mɪ -bha, ɪn mɪ bhɔa -bha, yia na yia.»

Zaan 'yia -Zezuu 'tɪtɛ -yɔ

⁹ -Amɪ, amɪaa bheli Zaan, wa mɪ ɪn -yɔ aɪn 'sɔ stɪlɪda bhabha. 'ɪn -yɔ aɪn 'sɔ, -Lagɔ pɪlɪ -aɪn 'wɪlɪ la, ɪn -yɔ aɪn 'sɔ, -a 'tɛmɪnɪ dlɪ, -a -yɔ -Zezu 'sɔ mɪ. -Amɪ Zaan, -ɔ gbɔa -Lagɔgbu, ɪn mɪ -Zezuu gbudayɪnyɔ nya, we 'gbu wa yia 'mɪ kpa, ɪn wa yia 'mɪ 'nyunyɪdɪdɔdɔ -gɔ tɪ. Weēe dɔdɔ wa laa Patɪmɔsɔ. ¹⁰ -Lagɔyɪlɪ nya, 'ɪn -Lagɔɔ Zuzu yia 'mɪ 'wɔbhu. -Mɔ 'mɪ lɔvɔ, wɛlɪ 'tɪtɛ -we 'wɔlɔa leglɛ, 'mɔ ɪn 'nɔa. ¹¹ We nɛɛ: «-We -na yia -yɔ, -ɪn cɛlɪ we 'sebhē 'wɔ. -ɪn -ka we cɛlɪ, -ɪn 'pa we yoo leglɪzɪ gbesɔɔ -gbɛ. Efɛzɪgbee -nɔ mɪ, Sɪmɪnɪgbee -nɔ mɪ, Pɛlɪgamɔgbee -nɔ mɪ, Tɪatɪlɪgbee -nɔ mɪ, Sɪlɪdɪgbee -nɔ mɪ, Fɪlɪdɛlɪfɪgbee -nɔ mɪ, 'ɪn Laodɪsɛgbee -nɔ mɪa.»

¹² 'ɪn 'bhɪtɪa la, ɪn 'ka -ɔ mɪa 'mɪ -yia gbu gbada yibheli, 'ɪn ɪn yia -can -napɛ gbesɔ -yɔyɪ. ¹³ Weēe 'napɛ nyɪdɪ, -bha ɪn 'yia nyumɛɛ 'wɔwɔlɔ -yɔ, ɔ ka -bana -blɔlɔɔ 'wɔ, ɔ 'kɪklɛ 'yili mɪ gbɔanda -can -cɛsɪlɪ nya. ¹⁴ ɔ 'wɔlɔo nyɪ pɔlɔ 'paɪnpaɪn 'kwɛlɛnɪ 'bhɪsa, 'ɪn ɔ 'yili nyumaa -kosu 'bhɪsa. ¹⁵ ɔ bhɔ lɪa nɛtɛ wa fa -kosu 'wɔ 'bhɪsa, 'ɪn ɔ wɛlɪ mɪa -wɔlɔlɔ gumunyuu -jɪjɪ 'bhɪsa. ¹⁶ -Zɛlɪ gbesɔ mɪ ɔ lɪlɪsɔ 'wɔ. 'ɪn 'nɛnɔ 'yɪlɪsɔ -tɔgɔgbɛlɛ mɪa ɔ ŋwɛɛ. ɔ klɔ lɪa 'yɪlɔgbagbu yɪlɔ 'bhɪsa. ¹⁷ 'ɪn 'yia ɔ, 'ɪn ɪn yia ɔ bhɔ -yɔ bhlɪlɪ, 'ɪn ɪn yia -gbɔlɔ. 'ɪn ɔ yia 'mɪ ɔ lɪlɪsɔ -gɔlɔpɪlɪ. ɔ nɛɛ: «-ɪn 'na nɔnɔ nyɔnɔ -nɪ. -Amɪ -wa we gwɛdɪda, -amɪ -wa we bhɔlɔlɔda. ¹⁸ -

Ami -wa 'yliyoganyo. In ka bha tli, -sleen in -ga 'yliyoganyo. Tlittie mi 'mi kwee, 'in un pulia tlittinyaa 'gbe 'wlu la. ¹⁹-We -in 'yia -yo, -in celt we. -We -na yia -yo, we -yo -we -na yia -yoyia desleen, -in celt we. ²⁰-We mia -zelt gbesoo -nu nya, -we mia 'mi kwee, we -yo -can -nape gbeso, we 'ji -we mia zizada, 'mu na yia gbaa. Wee -zelt gbeso mia, mu -wa 'anzi gbeso -we -Lagoo tiea leglizoo gbeso 'wu. Wee -can -nape gbeso mia, mu -wa wee leglizoo gbeso.»

'Sebhe -we Zaan celta Efezu leglizoo 'wu

2 «Nu, leglizoo -we mia Efezu gbe nukple, -in celt we 'anzi 'wu:

«Nyume oo kaa -zelt gbeso liliso 'wu, 'in oo naa -can -nape gbeso nyidi, oo weli nu: ²-Wee -in nua le, in -yi we. Sa -in nua lubho 'tute, 'in -in yia dlittie 'yi, in -yi we. In -yi we 'ji nu, -in -yo 'nyii -cia'an nna. Tolva nee, -Lagoo tietienya wa -mia, 'in wa 'ni we nya -mi. -In ylaa wa la, 'in -in yia we 'jiyibheli nu, yocian wa -mia. ³-In ka dlittie, wa ka -mi stali na 'gbu, 'in 'kua 'ni -mi 'yilila wla.

⁴«Cun, 'sa we mia, 'bhie gbu -we mia -aun nyidi, mu nu: sa -in -kalt na ze we gwedida, -in 'ni -sleen 'sa na zekali. ⁵We -ka 'sa -mi, sa -in -kalt bhaa na ze, -in 'pa we dli -gu. 'Bhiti -na dli, 'in -we -in nua le we gwedida, nu we le lu. -In 'ni 'bhiti ni, 'in na yia -na -gbe, 'in na salta -na 'nape we 'bi 'wula. ⁶Cun, gbu yabhlo gbaa -na daa: 'Nikolaa 'bunyama lenugbu -na nyea 'wu -ami 'bhisa.

⁷«oo -ka 'nunu -yukwli 'wlu -ka, -we -Lagoo Zuzu gbaa -Lagonyuma -yla, oo 'nu we. -Gugalunya na yia suu 'bhue 'nyea. Wee su mi -Lagoo -gbe. Wee bhue mia, mu nyea nyume 'yliyogagie.»

'Sebhe -we Zaan celta Siminu leglizoo 'wu

⁸«Nu, leglizoo -we mia Siminugbe nukple, -in celt we 'anzi 'wu:

«oo mia tia, oo mia we bhloluda, oo tli bhaa, 'in oo yia 'yliyogagie 'yi lugada, oo weli nu: ⁹Wa mi -mi stalida, -in mi bobabhanyo nya, in -yi we 'ji. Nu, -in mi 'hnumnyoo nya. In -yi we 'ji nu, tolva ka -mi veli 'nyume. -Maa nee -maa mi *Zuifu nya, 'in -maa 'ni we nya -mi. *-Saataan 'hni nya wa suslolua 'wu. ¹⁰Nu, sia -na yia, -in 'na nunu nyanoo -ni. A yibheli we 'ji nu, *Kuzu yia aun laylaa: -kaslu 'wu wa yia amiaa tolva 'paa we 'ka aun stali 'yil kugbu 'wu. Nu, wa -ka -mi 'bhaa yi, -in 'na -sali 'mi dli -gu -ni. 'In, in 'ka -mi -can -kloo 'nye. Wemu -can -kloo mia, nyuma -wa ka 'yliyogagie 'nia bhloluda -ka, ma plaa we 'wluo.

¹¹«oo -ka 'nunu -yukwli 'wlu -ka, -we -Lagoo Zuzu gbaa -Lagonyuma -yla, oo 'nu we. -Gugalunya mia, tlittiee 'sonu 'na 'ka wa 'bha.»

'Sebhe -we Zaan celta Peligamuu leglizoo 'wu

¹²«Nu, leglizoo -we mia Peligamugbe nukple, -in celt we 'anzi 'wu:

«oo kaa 'neno 'yiliso -tugugbe, oo weli nu: ¹³In -yi -na ladida da, mo *-Saatan pulia nyuma 'wlu la. In -yi we 'ji nu, -na dli mi 'mi -gu. Da wa 'bhaa Antipasi oo gbaa na gbu tuklu, -mo -Saataan ladida, -in 'ni 'mi dli -gusa.

¹⁴«Cun, we mi 'sa 'bhie, gbu 'kienyi mi -aun nyidi. -Mo -na -gbe, nyuma tolva slolua *-Balamuu gbu. oo -Balamuu slolua -Balaku sa oo kaa *Izlaelnyuma gbunyuuu 'yoo 'wukwa. oo nee wa li -zila -bubunime, 'in wa -ka mutni kwe. ¹⁵Sa -

bhlokpade tɔlva -wa ɲwnua 'Nikolaa 'bunyumaa gbu -yɔ, -maa mɪ 'yaa -na -gbe. ¹⁶We 'dɛɛ 'gbu, -in 'bhiti -na dli. We 'nɪ -mɔɔɔ, 'in na yia amiaa -gbe dayl, 'in na dɪta aun tɔ na ɲwɛɛ -tugvɔble nya.

¹⁷«-ɔ -ka 'nɔnɔ -yukwli 'wlu -ka, -we -Lagɔɔ Zuzu gbaa -Lagɔnyuma -yla, ɔ 'nɔ we. -gɔgalinya mia, -Lagɔɔ lililu -we mia zizada, 'mɔ na yia wa 'nyɛa we -yɔ tukpa 'pupa. Wee tukpa mia, 'ɲnɪ lolu mɪ we -gɔ cɛlɪda. Nyumɛ yabhlogbɔɔ 'nɪ we -yi, we 'nɪ -ɔ 'yia wee tukpa 'wɔɔbhɔ.»

'Sɛbhe -we Zaan cɛlta Tiatilu leglizɪ 'wɔ

¹⁸«Nu, leglizɪ -we mia Tiatilɪgbe nɔkplɛ, -in cɛlɪ we 'anzɪ 'wɔ:

«ɔɔ -Lagɔɔ 'Yu -ɔ ka 'yli nyumaa nɛɛ -kosu, 'in ɔ bhɔ lia tɛltɛlɛnɛtɛ 'bhisa, ɔ wɛlɪ nɪ: ¹⁹In -yi -na lɛnɔgbɔ. In -yi we 'ji nu, a kɪkalt zɛ. -Na dli mɪ 'mɪ -gɔ, 'in -na saa -na -lima 'wɔ, 'in -in kaa dliɛ. In -yi we 'ji nu, -we -na nɔa -slɛɛn lɛ, we -zi -we gwɛdɪdaa -nɔ 'wɔ.

²⁰«We mɪ 'sa 'bhie, gbu yabhlo mia in -yɔ -mɪ 'sɔ nyɪdɪ, mɔ nɪ: 'ɲwnɔ -ɔ wa laa Zezabɛlɪ, -ɔ laa ɔ 'dɛ -Lagɔgbɔɔ -falɪpaɲwnɔ, 'in -ɔ a 'tidea 'yi amiaa 'dɛɛ -gbe, mɔ nɔa na lubhonɔnya -dawli 'wɔ ɔ gbagbawɛlɪ 'wɔ. Mɔ kwaa wa gbɔnyuu lɔ, 'in wa kaa mɔtɪnɪ kwe, 'in wa lia -zila -bɔbɔli. ²¹In ka ɔ 'ylɪ zɔ ɔ 'ka ɔ dli 'bhiti, 'in ɔ 'nɪ we -yɔɲwnɔ. ²²We 'dɛɛ 'gbu, lɛ na yia we nɔa, 'in ɔ 'ka gu 'kadɔ bhli ɔ -yɔ -wa ɔ -yɔ wa dɪa -budu 'wɔ 'sɔ. Nu, -maa 'nɪ -maa dli 'bhiti, 'in -maa 'ka ɔ lɛnɔgbɔ 'bɪbhɔ nɪ, 'in na paa -maa sɪastɛ ɲwɛ. ²³ɔ 'yua na yia 'bhaa. 'In leglizɪ weɛ 'ka we 'jiyibheli nɪ, -ɔ yia nyumɛɛ dli zɔ -yɔ ɔ 'wlukɔɔn la, -amɪ -wa. -ɔ -ka -mɪ, -we -in -ka lɛnɔ, we 'klɔlu

-na yia 'yia 'mɪ kwɛɛ. ²⁴Nu, amia Tiatilɪnyuma tɔlva, a 'nɪ weɛ slɔlue -yɔɲwnɔ. Wee gbu wa laa: «Saataan naɪ -we mia zizada.» In nɛɛ aun -yla, in 'nɪ aun 'gba -putu 'wludɪda -mɪ. ²⁵Nu, in 'nɪ -slɔ lɔ yi nɪ, -we mia aun kwɛɛ, a kpa we la -kli.

²⁶⁻²⁸«Wa -ka -gɔgalɪ, -wa -ka na dumagbɔ -yɔɲwnɔ we 'ka we bhloɔluda nyɪnɪ, 'tɪtɛ -we in 'yia na Dideɛ kwɛɛ, 'mɔ na nyɛa wa. 'In na nyɛa wa 'tɪtɛ wa 'ka laganya 'wlu-lapɪlɪ, wa 'ka wa kpa -gla nya, 'in wa 'ka wa -wɔ bla -nyɪda 'bhisa. 'In na nyɛa wa zɔkpa -zɛlɪya. ²⁹-ɔ -ka 'nɔnɔ -yukwli 'wlu -ka, -we -Lagɔɔ Zuzu gbaa -Lagɔnyuma -yla, ɔ 'nɔ we.»

'Sɛbhe -we Zaan cɛlta Salɪdu leglizɪ 'wɔ

3 «Nu, leglizɪ -we mia Salɪdɪgbe nɔkplɛ, -in cɛlɪ we 'anzɪ 'wɔ:

«Nu, -ɔ kaa -Lagɔɔ zuzu gbesɔ -yɔ -zɛlɪ gbesɔ kwɛɛ, ɔ wɛlɪ nɪ: In -yi -na lɛnɔgbɔ. Wa nɛɛ: -in -ga 'yiliyɔ, -zugba -in ka tli. ²-In ganɔ, -we -tɔa 'wɔ, 'in we mia -mɪ kwɛɛ, -in 'tɛmanɪ we la, we yi tli. -We ka gbu -wa, in ka we 'jiyibheli nɪ, -na lɛnɔgbɔ 'nɪ -mɪ tuklɔ na -Lagɔɔ 'yiliya 'wɔ. ³Nu, -in ligbe wɛlɪ -we -in 'nɔa, 'in -in yia we -yɔɲwnɔ. -In zɔ we 'nɔɲwɛ, 'in -in 'ka -na dli 'bhiti. We 'nɪ -mɔɔɔ, -in 'nɪ ganɔ nɪ, 'in na tɪlɪta -mɪ 'wɔ 'wienyɔ 'bhisa, 'in bhla -we nya in 'kaa -na -gbe yi, -in 'na 'ka we yibheli.

⁴«We mɪ 'sa 'bhie, -Lagɔnyuma tɔlva mia Salɪdɪgbe nɔkplɛ, wa 'nɪ -slɔ wa -bana pɔnplɪlɪ. Waa nyuma mia -bana 'pupa wa yia 'wɔplaa, wa -yɔ 'mɪ 'sɔ ka nɔ, -we ka gbu -wa, wa ka we 'klɔ. ⁵'Sa -bhlokpade, -wa -ka -gɔgalɪ, ma plaa wee -bana 'wɔ, 'in wa 'ɲnɪ -we mia cɛlɪda 'yiliyɔga

-sebbe 'wu, in 'na 'ka we lamumni. 'ln na gbaa wa 'hni -zɔnu na Dide -yɔ ɔ tietienya 'yu. ⁶ɔ -ka 'nunu -yukwli 'wlu -ka, -we -Lagɔɔ Zuzu gbaa -Lagɔnyuma -yla, ɔ 'nu we.»

**'Sebbe -we Zaan celta
Filadelfii leglizɔ 'wu**

⁷«Nu, leglizɔ -we mia Filadelfigbe nukple, -in celti we 'anzi 'wu:

«ɔ mia tikli, ɔ gbaa gbuzɔnu, ɔ kaa nyumaa 'wlulapɔnyɔ *-Davidu -lakli kwɛɛ, ɔ -ka klolo -kali, 'in wa 'nia mnɛni wa 'ka we kla, 'in ɔ -ka -bha kla, wa 'nia mnɛni wa 'ka -bha -kali, ɔ welt nu: ⁸ln -yi -na lenugbu, in -yi we 'ji nu, -in 'ni late 'nanuu, -zugba -na zu na welt 'nuɔwe, 'in -in 'ni na gbu kpɛli. -ln -tali, in ka klolo yabhlo -kali -mi -yla, -we nyume yabhlogbɔɔ 'nia mnɛni ɔ 'ka kla. ⁹Nyuma -wa suslolua 'wu -Saataan 'hni nya, 'in wa laa wa 'de Zuifu, 'in wa 'nia we nya -mi, yocian wa -mia. -ln -tali, -we in 'kaa wa -yla lenu, mu nu: 'kva 'tite nya na yia wa -mi 'yu -laa, 'in wa 'ka -mi 'yu 'kukolu 'sibhli, 'in wa 'ka we 'jiyibheli nu, in -kali -na zɛ. ¹⁰-ln ka na welt dli -gu zu dltie nya, we 'dɛɛ 'gbu na yia -mi 'wukua siasia bhla. Nu, wee stasie mia dɔdɔ weee -gu yida, we 'ka nyuma weee layla.

¹¹«Daylɔ na yia. -We -in kaa, -in kpa we la -kli. We -ka 'sa -mi, nyume yabhlogbɔɔ 'ni mnɛni ɔ 'ka -mi -na -can -kloo kwɛɛ -sa. ¹²ɔ -ka -gugali, mɔ yia *-Lagɔbudu 'kaduu bhv -zɛa, 'in wa 'na 'ka -bha ɔ vu. ɔɔ -gugalɔnyɔ -gu na yia na -Lagɔɔ 'hni celta we -yɔ -Lagɔɔ 'gbee 'hni. Wee -Lagɔɔ gbe mia, mu -wa *-Zeluzalɛmu -lolu, -we 'kaa -Lagɔɔ -gbe 'bhv yali, 'in we 'ka lasibhli. ɔɔ -gugalɔnyɔ -gu in 'kaa na 'hni lolu celti. ¹³ɔ -ka 'nunu -yukwli 'wlu -ka,

-we -Lagɔɔ Zuzu gbaa -Lagɔnyuma -yla, ɔ 'nu we.»

**'Sebbe -we Zaan celta
Laodisee leglizɔ 'wu**

¹⁴«Nu, leglizɔ -we mia Laodisegbe nukple, -in celti we 'anzi 'wu:

«ɔ gbaa -Lagɔɔ dumagbu, ɔ -wa gbudayɔnyɔ tikli, ɔɔ 'tobhua yo, ɔ ka sɔ nya -Lagɔ -laa -lu weee la, ɔ welt nu: ¹⁵ln -yi -na lenugbu. -ln 'ni wɔɔɔ, -in 'ni -su. Na dli nɛɛ, -in -zɛ we 'yabhlo. ¹⁶Nu, -in 'ni -su, -in 'ni wɔɔɔ, -in wɔwɔwɔ, we 'dɛɛ 'gbu, gwezɛa na yia -mi. ¹⁷-ln nɛɛ nu, 'hnumɔnyɔ -in -mia. -ln ka -lu duun 'yi, 'in -in ka -lu weee -in 'yibhaa. -ln mi 'sa gbada, -zugba -in mi poli poli nyazɔnyɔ nya, bobabhanyɔ -in -mia. -ln mi kpanu nya, -in mi 'lɔlɔnyɔ nya. -ln mi 'sa, 'in -in 'ni we 'ji -yi. ¹⁸We 'dɛɛ 'gbu, 'di -we na zua -mi, mu nu: -in yi na -gbe, -can -we wa 'kplia 'wu -kosu 'wu, -in 'ka we zɔ, 'in -in 'ka 'hnumɔnyɔ -zɔnu -zɛ. Yi, -in 'ka -bana 'pupa zɔ, -in 'ka we 'wupla, -na kpanu yi -mi zubbali. -ln zɔ 'ya nyakpɔ, -in 'ka we 'yilia 'wu palti, 'in -in 'ka layi.

¹⁹«-We mia na -nu nya, nyuma -mama ka zɛ in -kalia, -maa na siala, in 'ka -maa gbu sloluu 'gbu. We -ka 'sa -mi, -in 'bhiti -na dli, -in yi 'mi 'bi -guladolue nya. ²⁰-ln pu yukwli! ln 'yiligbe -budunweɛ, in mi kɔkɔ bhli. ɔɔ -ka na welt 'nu, 'in ɔ -ka -bha -kali, 'in na plaa ɔ -budu zɔ, 'in na -yɔ ɔ 'sɔ lia dabhlo.

²¹«-Ami, in mi -gugalɔnyɔ nya. ln -yɔ na Dide ka ɔ 'hnumnikpe -guladi. We 'dɛɛ 'gbu, ɔ -ka -gugalɔnyɔ nya -mi, mɔ -yɔ 'mi 'sɔ 'kaa na 'hnumnikpe -guladi. ²²ɔ -ka 'nunu -yukwli 'wlu -ka, -we -Lagɔɔ Zuzu gbaa -Lagɔnyuma -yla, ɔ 'nu we.»

-Mɔ yali wa -mnunia -Lagɔɔ 'ɲni

4 -Mɔv 'bɪgʊ, 'in in yia -mɔ na 'yili -kakte 'wʊ gbʊ -putu -yɔyɪ: klolo yabhlo mi ɲwɛkalɪda yali. Wee wɛlɪ -we in 'nva tiada, -we 'wlvɑ leglɛ, we nɛɛ 'mɪ -yla: «-Gbla -seli, -we 'kaa cɪ lɛnu, in 'ka -mɪ we 'kluslolu.» ²Tɔʊn, -Lagɔɔ Zuzu 'bhua 'mɪ 'wʊ, 'in in yia 'ɲnumnikpe -yɔyɪ -mɔ yali ladɪda -zugba we -guladɪnyɔ mi we -gu. ³Ɔ -dia kpe -gula, lɪ ɔ lia tukpa -zɔʊw wa laa zasɪpʊ -yɔ salɪdvanɪ 'bhisa. -Zuku ha tukpa -zɔʊw wa laa emewlodʊ 'bhisa, mʊ bibeɑ wee kpe. ⁴Wee 'ɲnumnikpe mɪɑ, 'ɲnumnikpe -putu glʊ -bhlo 'ya -mnva bibeɑ we. Nyuma kpasɪ glʊ -bhlo 'ya -mnva, -wa kaa -bana 'pupa 'wʊ, 'in wa kaa -can -kloo 'wluo, ma -dia wee kpenya -gula. ⁵Nyuu 'yɪka -papte klaa, wɛlɪnya klaa, we -yɔ -dɛɛ -gangɛ, mʊ bhva wee 'ɲnumnikpe 'wʊ. We 'yʊ, ylb gbesɔ mɪ -nyumada sa 'tɪtɛɛ, mʊ -wa zuzu gbesɔ -we mɪɑ -Lagɔɔ 'yʊ. ⁶Wee 'ɲnumnikpe 'yʊ, we 'wlɔsa gumunyu ka klʊ mɪ 'sese 'velt 'bhisa, mʊ mɪ -bha.

Wee 'ɲnumnikpe kwesi, 'yliyɔgali -mnva mɪ -bha. 'Yli mneni we ku -yɔla weee. We mɪ we 'yugbeɪn -yɔ we lʊgbeɪn. ⁷Wee 'yliyɔgaluu tɪanʊ -yɔ -jla 'wʊwlv. We 'sɔʊn -yɔ 'bhligblɔ -yule 'wʊwlv, we tanʊv klʊ -yɔ nyumɛɛ -nʊ 'wʊwlv, 'in we -mnvanʊ 'wlvɑ -galɪbha -cɪcɛ -we mɪɑ -bhluda. ⁸Wee 'yliyɔgali -mnva mɪɑ dɛ nɪ, we 'yabhlo ka -kapue gbelibhlo. 'Yli mnenia we ku -yɔla. We mɪ we -kapue dlu, 'in we tɔlvɑ mɪɑ we -gu. Zlɔo, sabɔo lʊv we bhliɑ -nya. We nɛɛ:

«Jejitape, ɔ mi tuklu, ɔ
mi tuklu, ɔ mi tuklu,
'tɪtɛ weee mɪ ɔ kwɛɛ,

ɔ mi bhɑɑ -bha, ɔ mɪɑ -bha, ɔ yia yia.»
⁹We mɪɑ lʊv bhliɑ -zugba we mnunia ɔ -dia 'ɲnumnikpe -gulaɑ 'ɲni, ɔ -gaa 'yliyɔ 'yɪl weee nya, 'in we gbaɑ ɔ 'ɲni -zɔʊw, 'in we paa ɔ fuo. ¹⁰Da wee 'yliyɔgali -ka lʊv bhli -bhlo, 'in waa nyuma kpasɪ

glʊ -bhlo 'ya -mnva sibhliɑ 'kukolu ɔ -dia 'ɲnumnikpe -gu la 'yʊ. 'In wa bubɔɑ ɔ -gaa 'yliyɔ 'yɪl weee nya, 'in wa vitelia wa -can -kloo ɔ 'ɲnumnikpe 'yʊ, -zugba wa gbaɛ:

¹¹«Jejitape, -amɪɑɑ -Lagɔɔ,
we mɪ tuklu -a 'ka -na 'ɲni -mnuni,
-a 'ka -bha -mɪ zʊ,
'in we mɪ tuklu -a 'ka -mɪ fuo 'pa
-na 'tɪtɛɛ 'gbʊ.
-We ka gbʊ -wa, -mɪ -laɑ -lu weee la.
-In nɛɛ, -lu yɪ la, 'in -lu yia layɪ,
'in -in yia we lala.»

Glɪgt -sebheɛ klalɪli wa -wlvɑ

5 'In in yia glɪgt -sebhe -yɔyɪ, we mɪ ɔɔ 'ɲnumnikpee -guladɪnyɔɔ lilisɔ 'wʊ. We -gu -yɔ we dlu mɪ cɛlɪda. We mɪ klada -luu klalɪli gbesɔ nya. ²In 'yɪɑ 'anzi 'tɪtɛ yabhlo -yɔ, we 'yɪbhɑɑ la wɛlɪ 'tɪtɛ nya, we nɛɛ: «Nyɔɔ ka we 'klʊ ɔ 'ka -luu klalɪli gbesɔ nɪ -wlv, 'in ɔ 'ka 'sebhe nɪ -bloɑ?» ³Nu, nyumɛ ɔ 'kaa we -kalɪ, ɔ 'nɪ -mɪ. Ɔ 'nɪ yali -mɪ, ɔ 'nɪ dʊdʊ -gu -mɪ, ɔ 'nɪ glu -mɪ. Nyumɛ yabhlogbɔɔ 'nɪ mneni ɔ 'ka wee 'sebhe 'wʊtali. ⁴Nyumɛ ɔ kaa we 'klʊ ɔ 'ka 'sebhe nɪ -blo, ɔ 'ka we zɛlɪ, ɔ 'nɪ -mɪ. We 'gbʊ in yia wi -wɔwɔ. ⁵Tɔʊn, waa nyuma kpasɪ 'yabhlo nɛɛ 'mɪ -ylɑɛ: «-In 'na wili -nɪ. -In -tali, ɔmɔ Zudaɑ zʊayli -jla, ɔ -wa 'wlulapɪlɪnyɔ -Davidu yʊ, ɔ ka -gugali, mɔ kaa we 'klʊ ɔ 'ka wee -luu klalɪli gbesɔ -wlv, 'in ɔ 'ka 'sebhe nɪ -blo.»

⁶-Bha in 'yɪɑ *Bhlabhleyu -yɔ 'yɪligbeda. Ɔ mɪ 'ɲnumnikpe kwesi 'yliyɔgali -mnva -yɔ nyuma kpasɪ nyɪdɪ. Ɔɔ Bhlabhleyu 'wlɔsa -blu wa -dɪ ɔ 'slakaa -nʊ nya. Ɔ ka 'gwɪ gbesɔ -yɔ 'yɪl gbesɔ. Mʊ -wa zuzu gbesɔ, -we -Lagɔɔ 'paa yoo dʊdʊ weee -gu. ⁷Ɔɔ Bhlabhleyu bea ɔ -dia 'ɲnumnikpe -gu la -yɔ, 'in ɔ yia wee 'sebhe 'wʊbhʊ -mɔɔ lilikwɛsɔ 'wʊ. ⁸Ɔ 'bhua wee 'sebhe 'wʊ, tɔʊn wee 'yliyɔgali -mnva -yɔ nyuma kpasɪ glʊ -bhlo 'ya -mnva yia ɔ 'yʊ 'kukolu 'sibhli. Ɔ -ka -mɪ, ɔ ka ɔ -pete kwɛɛ, 'in

-can -dɔkɔ -we nukplɛ 'wli mia, -mɔɔ ka -muv kwɛɛ. Wee wli mia, mu -wa -Lagɔnyumaa bhuhoe -welɛ. ⁹-Bha wa bhliɛ luv lolu:

«Ɔ kaa we 'klu ɔ 'ka 'sebhe ni 'wubhu, -mi -wa.
Ɔ kaa we 'klu ɔ 'ka we -luu klalili -wɔɔ, -mi -wa,
-we ka gbv -wa,
Ɔ jitea ɔ 'pɔn ɔ 'ka nyuma 'wuziti -Lagɔ -yla,
-mi -wa.

Nyuma -wa 'bhva zva weee 'yli klaa, weli 'yli -bhlo -bhlo -gbanya klaa, klu weee nyuma klaa, we -yɔ -wa 'bhva laga dudv weee -gv, Ɔ zitta wa 'wv -Lagɔ -yla,
-mi -wa.

¹⁰Nu, Ɔ nva we lɛ, 'in -Lagɔ pɔɔɔ -maa 'wlu la, -mi -wa.
Ɔ nva we lɛ -maa 'ka -Lagɔbubɔnya -zɛ, 'in -maa 'ka ɔ dumagbv lenu, -mi -wa.
-Mi nva we lɛ -maa 'ka nyuma weee 'wluɔpɔli dudv weee -gv.»

¹¹In -tali 'yaa -bha, 'in in yia 'anzinyaa weli 'nv. We -zu 'wv, wa 'ni mneni wa 'ka we zɛɛɛ. Nu, wee 'yliyɔgali -mnva klaa, nyuma kpasɛ klaa, we -yɔ 'hnumukpe, 'mv we bibeɛ -nya. We 'dɛ weee mia luv bhliɛɛ, ¹²we nɛɛ:

«Nu, Bhlabhleyu -ɔ wa -ɔɔɔ -blu 'slaka nya,
'tite klaa, 'hnumnie klaa, gbuyilo klaa, we -yɔ latelo mi ɔ -nv nya.
We 'dɛɛ 'gbv, we mi tuklu nyuma 'ka -bha ɔ zv,
wa 'ka ɔ 'hni -mnɔɔ,
'in wa 'ka ɔ 'hni -zɔnv gba.»

¹³In in yi 'yaa luv -putu 'nv. -Lu weee -Lagɔ -laa la, -we mia yali, -we mia dudv -gv, -we mia glu, we -yɔ -we mia gumunyu lv, we 'dɛ weee bhliɛ luv, we nɛɛ: «Ɔ -ɔɔɔ 'hnumukpe -gv la,

ɔ -yɔ Bhlabhleyu 'sɔ,
'tite weee mi wa -nv nya,
'hnumnie weee mi wa -nv nya.
Wa bhli wa 'hni, 'in wa zv -bha wa 'yli weee -nv nya.»

¹⁴In wee 'yliyɔgali -mnva nɛɛ: «-Ament!» Nyuma kpasɛ 'sibhliɛ 'kukolu, 'in wa yia ɔ bubɔ.

Bhlabhleyu -wɔɔɔ -luu klalili gbesɔ

6 Tɔɔn, 'in in yia ɔɔ Bhlabhleyu -yɔyɔ. 'In ɔ yia wee gɔgɔ -sebheɛ klaluluu tanv -wɔɔ. -Bha -bhlokpade 'yliyɔgali -mnvaa 'yabhlo 'kpa 'wv 'titeɛ, -de 'bhisa. 'In in yia we 'nv. We nɛɛ: «Yi!» ²In -talia -bha, 'in in yia numesvɔn 'pupa -yɔyɔ. Ɔ -ɔɔɔ we -gv la, ɔ ka pnu kwɛɛ, 'in wa yia ɔ -can -kloo yoo 'nye. Nu, ɔ ka -gugali, 'in -gv ɔ yi 'yaa -galia mnia.

³-Muv 'bɔgv, ɔɔ Bhlabhleyu yia wee -luu klaluluu 'sɔnv -wɔɔ. -Bha -bhlokpade, 'in in yia 'yliyɔgaluu 'sɔnv weli 'nv. We nɛɛ: «Yi!» ⁴In numesvɔn -putu yabhlo yia 'tla, we -za -kosu 'bhisa. Ɔ -ɔɔɔ we -gula, 'mɔ wa 'nyeɛ 'yoo, ɔ 'ka dudv -gv tv -la, 'in dudvɔv -nyuma 'ka 'bhuhali. -Bha wa 'nyeɛ ɔ tvɔgvble yoo.

⁵-Muv 'bɔgv, ɔɔ Bhlabhleyu yia wee -luu klaluluu tanv -wɔɔ. -Bha -bhlokpade, in 'nva 'yliyɔgaluu tanv weli. We nɛɛ: «Yi!» In -talia -bha, 'in in yia numesvɔn -ylukpa -yɔyɔ. Ɔ -ɔɔɔ we -gv la, ɔ ka kilo kwɛɛ. ⁶Weli yabhlo 'tlaa wee 'yliyɔgali -mnva nyɔɔ, we nɛɛ: «Mnɔ -yɔ -gooo 'klu yia yia. Nu, 'mnɔ kilo -bhlo kaa 'yl -bhlo -lubhoo 'penigwɛzi, -gooo kilo ta kaa 'yl -bhlo -lubhoo 'penigwɛzi. -Mmuv -ka 'kpa -yɔ nv, -in 'na ziti we kwe -ni, we -vale -tv sa 'cɛ.»

⁷-Muv 'bɔgv, ɔɔ Bhlabhleyu yia wee -luu klaluluu -mnvanv -wɔɔ. -Bha -bhlokpade in 'nva 'yliyɔgalu -mnvanv weli. We nɛɛ: «Yi!» ⁸In -talia -bha, 'in in yia numesvɔn -yɔyɔ, we fuakaa. Ɔ -ɔɔɔ we -gula, ɔ 'hni wa laa tɔtɔ. Tɔtɔnyaa 'gbe -yɔ ɔ 'sɔ nɔ. 'In wa yia wa 'tite 'nye

wa 'ka nyuma 'bhaa mni dudu kibhe -mnuanuu -bhlo -gu. 'Sa wa mna wa 'ka nyuma 'bha tugugble klaa, nwo klaa, tlitlgu klaa, we -yo -fliinuma 'nyii nya.

⁹-Muu 'bigu, ɔ Bhlabbheyu yia wee -luu klaluluu gbunu -wɔ. -Bha -bhlokpade, in yia nyuma wa 'bhaa, wa zuzu -yoyi 'slakagusalilu zo. Waa nyuma mia, wa ka -Lagoweli -yɔnwu, 'in wa mia we gbodayunya nya, we 'gbu wa yia wa 'bha. ¹⁰Wa 'kpa 'wu 'titee, wa nee: «-Amiaa -Kanyoo 'zayli ɔ mi -mawɔda, dudu -nyumaa -yɔgbu -na yia 'wubhua, 'in -in 'ka wa gbɔ dlu -amiaa -yɔkpasastee saa. 'Lee, bhla -mumu -na wulu wea?» ¹¹Tɔun, wa yia -maa -bana 'pupa 'wɔladlili, 'in wa nee -maa -yla, -maa wu -se, nu, -maa bhelia -yɔ -maa lubhonu -lima -wa wa yia 'bhaa -maa 'de 'bhisa, -maa nwe -ka gba 'bhie.

¹²ln -tala -bha, 'in in yia Bhlabbheyu -yoyi, 'in ɔ yia -luu klaluluu gbelibhlonu -wɔ. -Bha dudu zuklua 'titee. 'ln 'yɔ yia ylumani nee -gbenaa, 'in 'cu yia zamani 'pɔn 'bhisa. ¹³ln -zelt yia bhli dudu -gu, su wa zobhalia, -pipe -ka 'pli, sa we 'bhue jitea, 'sa -zelt jitea dudu -gu. ¹⁴ln yali yia labhu nyumaa 'yiliya 'wu, nee -bita wa gli. -Gɔgɔ weee -yɔ dudu weee mia 'nyu nyidi, 'in we yia 'tlu. ¹⁵Tɔun, dudu -nyumaa 'wlulapilnya klaa, nyumaa 'yugalnya klaa, 'slujaa 'yugalnya klaa, 'nnumnya klaa, nyuma 'titee klaa, gali klaa, we -yɔ -wa 'nia gali nya -mi, wa 'de weee yia zize -gɔgɔ 'bhuka 'wu, we -yɔ tukpa -nyidi. ¹⁶Wa nee tukpa -yɔ -gɔgɔ -yla: «A bhilili -aun -gu. A zize -aun 'pɔt, ɔ -dua 'nnumnikpe -gu la kwee. A zize -aun 'pɔt Bhlabbheyuu 'ce kwee. ¹⁷Nu, we ka nyini, wa 'cepayit 'kadu ka nyini. Nyoo mneni ɔ 'ka we 'yu 'yiligbea?»

Nyuma 'wlu glu ta -zakpa kugbua le 'so (144.000)

7 -Muu 'bigu, 'in in yia 'anzi -mnuu -yoyi 'yiligbeda dudu gwigwi -mnuu 'yli. -Muu mi dudu -pipe -mnuu 'yoo -kulɔda, -mnuu yi 'wlu nu, -pipe yabhlog-ɔɔ 'pli dudu -gu, gumunyu -gu we -yɔ su 'wlu. ²ln, in yia 'anzi -putu yabhlo -yoyi 'wusɔda 'yɔlu 'wusɔɔda. -Lu -we nya wa zua -Lagoo yibhelida nyuma -yɔ, we mi we kwee. 'Anzi -mnuu -we -Lagoo 'nyea 'tite we 'ka gumunyu -yɔ dudu stali, we 'kpa 'wu 'titee we -yla, we nee: ³«A 'yiligbe -slɔ, nu, -a 'ni -slɔ 'yiliyɔga -Lagoo yibhelida -Lagoo lubhonunya 'klu -yɔ zo, dudu klaa, su klaa, we -yɔ gumunyu, a 'na stali we -ni.» ⁴ln -wa -Lagoo zua ɔ 'dee yibhelida -yɔ, 'in in yia wa nwe yibheli. *Izlaelu zua weee 'yli, nyuma 'wlu glu ta -zakpa kugbua le 'so (144.000).

⁵Zudaa zwayli, nyuma 'wlu glu ta (12.000).

Lubenu zwayli, nyuma 'wlu glu ta (12.000).

Gadu zwayli, nyuma 'wlu glu ta (12.000).

⁶Aselu zwayli, nyuma 'wlu glu ta (12.000).

Nefutalii zwayli, nyuma 'wlu glu ta (12.000).

Manasee zwayli, nyuma 'wlu glu ta (12.000).

⁷Simeoo zwayli, nyuma 'wlu glu ta (12.000).

*Leviii zwayli, nyuma 'wlu glu ta (12.000).

Isakaaa zwayli, nyuma 'wlu glu ta (12.000).

⁸Zabuloon zwayli, nyuma 'wlu glu ta (12.000).

*-Zezefuu zwayli, nyuma 'wlu glu ta (12.000).

Bezameee zwayli, nyuma 'wlu glu ta (12.000).

Wa 'de weee 'klu -yɔ wa zua -Lagoo yibhelida.

Nyumaa -zlo bibeaa 'hnumnikpe

⁹ -Muv 'bigu, in -talia -bha, 'in in yia nyumaa -zlo -yoyi. Waa nyuma -zu 'wu, -o mnenia o 'ka wa zeli, o 'ni -mi. Nu, dudu weee -gu -nyuma wa -mia: laga weee -gu -nyuma mi -bha. Zua weee 'yli -nyuma mi -bha. Klu weee nyuma mi -bha. Welu weee nyuma mi -bha. Wa 'yiligbe 'hnumnikpe -yo Bhlabhleyu 'yu. Wa ka -bana 'pupa 'wu, 'in saun mia wa kwee. ¹⁰ Wa 'kpa 'wu 'titee, wa nee:

«Amiaa -Lago -o -dia 'hnumnikpe -gu la, o -yo Bhlabhleyu 'sa, gbuwosatie mi wa -nu nya!»

¹¹ Nu, 'anzi weee bibeaa wee 'yliyogali -mnua klaa, waa nyuma kpaasi klaa, we -yo 'hnumnikpe. Wa -gbliia 'wlu la 'hnumnikpe 'yu, 'in wa yia -Lago bubu. ¹² Wa nee:

«-Ament!

Nyuma weee gba o 'hni -zonu. Nu, nyuma weee -mnuni o 'hni, gbuyilo weee mi o -nu nya, nyuma weee 'pa o fuo, nyuma weee zu -bha o,

'tite -yo latelo weee mi o -nu nya.

We -mi 'sa, 'in we 'ka 'sa -tu

'yli weee -nu nya.»

¹³ -Bha nyime kpaasa yabhlo 'yubhaa 'mi lae: «Lee, waa nyuma kaa de -bana 'pupa 'wu, maa -nyuma wa -mi, 'in mo wa 'bhulva?»

¹⁴ In nee o -yla: «Na -kanyo, -o -yia we 'ji, -mi -wa!»

O nee: «Waa nyuma mia de, wa ka wa stali bhabha. Wa ka wa 'dee -bana -walo Bhlabhleyuu 'pion lu, 'in we yia pomani tenyii. ¹⁵ We 'gbu wa 'yiligbea -Lago 'hnumnikpe 'yu, zluo, saboo, wa 'ka o dumagbu lenu o -budu 'kadu zo, 'in -o -dia 'hnumnikpe -gu la, 'in -moo kua wa 'wu. ¹⁶ In 'na 'ka 'masleen wa 'bha, 'nyumatu 'na 'ka 'masleen wa 'bha, 'yib -yo slo 'na 'ka 'masleen wa 'bha. ¹⁷ Nu, Bhlabhleyu -o mia 'hnumnikpe kwesi, mo

yia wa 'nyuwlukua lu kwaa, bhlabhlee 'yliyozonyo 'bhisa. 'In -Lago yia wa 'mu weee sta.»

Bhlabhleyu -wloa gliglu -sebhlee klaluluu gbesonu

8 Nu, Bhlabhleyu -wloa wee gliglu -sebhlee klaluluu gbesonu, 'in -Lago -gbe yia 'wotu bleyii 'lelu kibhe -bhlo. ² In, in yia 'anzi gbeso -yoyi 'yiligbeda -Lago 'yu. O yia we legle gbeso 'woladlili.

³ Anzi -putu yia, 'in we yia 'slakagusalulu kwesi 'yiligbe, -can -doko mi we kwee, we nukpe wa siea 'wli. Wa 'nyea we 'wli duun yoo, we suslolua -Lagonyuma weee bhuhhoeweli -yo 'wli 'wu, 'in we -yo we yia 'slakagusalulu 'yu mni, we 'ka we -Lago 'nye. Wee 'slakagusalulu mi -can nya, 'in we mia -Lago 'hnumnikpe 'yu. ⁴ In 'wlu gbeylo -yo -Lagonyuma weee bhuhhoeweli yia 'wso 'anzi kwee -Lago 'yu. ⁵ Toun, 'anzi 'bhua -doko 'wu, we yia we yeli 'slakagusalulu -kosu nya, 'in we yia we dudu -gu 'mni. -Bha -bhlokpade, -de -gaan, welunya gbaa, 'nyu 'paa 'yika, 'in dudu yia zuklu.

Tia -legle -mnuaa weli

⁶ Anzi gbeso, -we kaa legle gbeso kwee, mu mnazia we 'de la we 'ka we bhli.

⁷ We tianu bhli we legle, 'in -zeli nyu klaa, -kosu klaa, we -yo 'pion, -we mia 'wusuloluda, in we yia we dudu -gu 'mni. Dudu kibhe ta -gu -bhlo yia si, su ta glaa -bhlo -yo -petu yalu weee yia si.

⁸ We 'sonu bhli we legle: -kosu 'kadu 'wloa -gogo -we mi sida, 'mu wa vitelia gumunyu lu, 'in gumunyu taa nu -bhlo yia 'pion -ze. ⁹ Gumunyu lu -li ta glaa -bhlo yia th, 'in we yia 'glu ta glaa -bhlo lasa.

¹⁰ We tanu bhli we legle: -zeliya 'kadu 'bhua yali, 'in we yia bhli, wee -zeliya mia, -kosu mu 'bhisa we nyumaa, mu bhilia 'nyuwlukuanya -yo -gbua 'kadu ta glaa -gbua -bhlo lu. ¹¹ Wee -zeliya wa laa

kalolu, 'in wee -gbua ta glaa -bhloo 'nyu yia kamanl. 'In wee 'nyu yia nyuma duun 'bha we 'kikaloo 'gbu.

¹²Wee 'anzi -mnuanu bhla we legle, 'in 'yilu kibhe taa nuv -bhlo klaa, 'cuv kibhe taa nuv -bhlo klaa, we -yo -zeli ta glaa -bhlo yia -nyumo. Sa zlu taa nuv kibhe -bhlo -tua nikpise 'wu, 'sa saboo taa nuv kibhe -bhlo 'nia 'cu -yo -zeli san 'yi.

¹³Nu, in -talia -bha, 'in in yia -galibhacice mia -bluda -mo yali 'pupu 'wukpiweli 'tite 'nu, we nee: «Gbu nyuu, gbu nyuu, gbu nyuu mi dudugu -nyumaa -nu nya 'anzi taa nu -ka wa legle bhli!»

Leglee gbunu

9 Nu, 'anzu gbunu bhla we legle, -zelya yabhlo -we bhla dudu, 'in in yia we -yoyi. 'Bhuka -we 'nia bhloluda -ka, we -lakli wa 'nyea wee -zelya yoo. ²We -kalia wee 'bhuka, gbeylo -we 'wlu -klaaa gbeylo mu 'tlaa -mo, 'in we yia 'ylo -yo -pipe ylumani. ³Wee gbeylo 'wu -gangannya 'tlaa, 'in we yia dudu -gu lam-neni. 'In -Lago yia 'tite -we -yo -klagbetaa 'tite 'wowlu we 'nye. ⁴Wa nee we -yla we 'na nuv gbunyuu -petu -yla le -ni, we -yo sunya -yo -titi -wotv. Nu, nyuma -wa 'nia -Lago yibhelida 'klu -yo -ka, 'ma we 'kaa gbunyuu -yla lenv. ⁵Wa 'ni wee -gangannya 'yoo 'nye we 'ka nyuma 'bha. Wa nee nu, we stali wa bhabha 'cu gbu zo. Sa -klagbeta -ka 'pa, 'in -bha glo-poa ni, we nu 'sa we. ⁶We bhla, tilittee da wa yia -talia, 'in wa 'na 'ka we 'yi, we tu yia nyuma 'bhaa, 'in kwee -muv yia wa -gwaa.

⁷Wee -gangannya 'wlu nimesvun, -we wa mnazia la tugv -nu nya, 'in -we ka 'wluo 'wlu nee -can -kloo mi -bha. We 'klu -yo nyumaa 'klu 'wowlu. ⁸We 'nyi 'wlv 'hwnu 'nyi. 'In we gla 'wlv -jlau gla. ⁹We ka netebana 'wu, 'in we -kapuee paa -jiji. We -jiji mia, we 'wlv nee nimesvun duun mi -wotloo 'wugbizeda -gwagwie nya we 'ka tu -gua mni. ¹⁰Wee

-gangannya gun 'wlu wee -klagbetaa gun, -we mia 'ylitelida seeni 'bhisa. We gun nya we mnenia we 'ka nyuma -yla gbunyuu lenv 'cu gbu zo. ¹¹Wee -gangannya ka 'wlulapilinyo: 'bhuka -we 'nia bhloluda -ka, we 'wu -Kuzuu 'anzi we -mia. Nu, we 'hni -wa Abadon zuifweli 'wu, Apolion *glektweli 'wu. We ji -wa -Lunyumonyo. ¹²Tiatta -gbunyuu 'plia de, nu, we -tu lu 'so.

Leglee gbelibhlonu

¹³Nu, 'anzu gbelibhlonu bhla we legle ni, 'in, in yia weli yabhlo 'nu. -Lago 'slakagusalulu gwugwi -mnu 'yili we 'bhua. Wee 'slakagusalulu mi -can nya, 'in we mia -Lago 'yu. ¹⁴Wee weli nee wee 'anzu gbelibhlonu kaa legle kwee -yla: «'Anzi -mnu -we mia gbunda, -gbua 'kadu wa laa Eflatu kwesi, -in -blo we -nya.» ¹⁵Wee 'anzi -mnu mia, -Lago ka we lamnazi o lubhoo -nu nya. Wee -zu nu cu nu yli nu 'eli teun -nu nya o mnazia we la, we 'ka mni, we 'ka nyuma 'wusali, 'in we 'ka nyuma ta glaa -bhlo 'bha. Nu, weli gbaa, 'in wa yia we -blo. ¹⁶'Sluja -wa mia nimesvun -gu, wa zelia wa 'mi -yla, wa hwe nyini minion 'wlu -bhlo. ¹⁷-Mo na 'yili -kakte 'wu, -wa -dia wee nimesvun -gula, sa in 'yia wa -yo mu ni: netebana mia wa 'wu, we -za -kosu 'bhisa, we ylu yali 'bhisa, we -za lu -bhuhwe nukple 'bhisa. Wee nimesvun-nyaa 'wlu 'wlu -jlau 'wlu. 'In -kosu klaa, gbeylo klaa, we -yo -bhuhui slo tlaa we hwee. ¹⁸Nu, -kosu klaa, gbeylo klaa, we -yo -bhuhui slonya 'tlaa da we hwee ni, mu -wa stae ta. Mu 'bhaa dudugu -nyuma ta glaa -bhlo. ¹⁹Nu, wee nimesvunnya 'tite mia, we mi we hwe -yo, 'in we mia we gun -yo. We gun 'wlu tubhe. We ka 'wlu, we nya we nua nyuma -yla gbunyuu le.

²⁰Wee stae 'ni dudugu -nyuma wee 'bha. Nyuma -wa -tua -bha, wa 'ni wa telitelu 'bihu. Wa mi -bhlokpade

'kuzunya bubɔda, telitelilu mia -can nya klaa, 'gwezi nya klaa, nete nya klaa, tukpa nya klaa, we -yɔ su nya, wa 'nɪ we bubɛ 'bɪbhɪ. 'ln wee telitelili mia, we'e 'yɪ la, we'e 'nɪ 'in we'e nɔ. ²¹ Nɪ, wa 'nɪ wa dɪ 'bhiti, wa mɪ nyuma 'bhada -bhlokpade, wa mɪ yilisi lenɔda, 'in wa -yɔ nyuma weee dɪa -budu 'wɔ, 'in tɔlɔa ylia 'wie.

'Anzi -yɔ glɪgtɪ -sebhe -yule

10 'ln in yi 'yaa 'anzi 'tɪtɛ -putu -yɔyɪ yalɪ 'bhɪda. Yalɔpɔa wɛlɪa we 'wɔ -bana 'bhisa, 'in -zuku yia we 'wɪlu bibe. We klɪ nyumaa 'yɪlɪ 'bhisa, 'in we bhɔgɔ 'wɪlɔa -kosuu -dɔlɔ. ² Glɪgtɪ -sebhe -yule mɪ we kwɛɛ, we mɪ nɪwɛkalɪda. Gumunyu -gɔ we dɪa lilibhɪ la, 'in we yia dɔdɔ -gɔ kɔpɛbhɪ ladi. ³ Sa -jɪla kɔpɪa 'wɔ 'tɪtɛɛ, 'sa we 'kɔpɪa 'wɔ. We 'kɔpɪa 'wɔ tɔɔn, 'in -dɛ gbesɔ yia -gan. ⁴ Wee -dɛ gbesɔ -gangtee 'bɪgɔ, 'in 'yɪbha yaa 'in 'ka we wɛlɪ cɛlɪ. -Bha -bhlokpade, 'in wɛlɪ yabhlo yia gba -mɔ yalɪ. We nɛɛ 'mɪ -ylae: «Wɛlɪ -we wee -dɛ gbesɔ gbaa, -in zize we. -ln 'na cɛlɪlɪ -lu yabhlogbɔɔ -nɪ.»

⁵ Nɪ, wee 'anzi 'in 'yɪ yaa -yɔ 'yɪlɪgbedɔ, -we ka bhɪ yabhlo mia gumunyu -gɔ, 'in we 'yabhlo mia dɔdɔ -gɔ, we yia lilisɔ 'wɔbhɪ yalɪ. ⁶ 'ln we yia bi -Lagɔ -ɔ -gaa 'yɪliyɔ 'yɪlɪ weee nya, ɔ 'nɪnɪ nya, -Lagɔ -ɔ -laa yalɪ -yɔ we 'wɔ -lu weee la, -ɔ -laa dɔdɔ -yɔ we -gɔ -lu weee la, we -yɔ gumunyu -yɔ we lɔ -lu weee. Wee 'anzi nɛɛ: «We bhla 'nɪ 'maslɛn latɪlɔlɔ. ⁷ Nɪ, zɪlɪ 'anzɪ gbesɔnɔ yia we leglɛ bhɪlɪa, -Lagɔɔ 'wɪlɔkɔn -gbɔ mɪa zizɛda, we zɪlɪ ɔ nɪa we lɛ. Cɪn, lɛ ɔ yia we nɪa, sa ɔ gbaa we, ɔ lubhonɔnya -wa mɪa ɔ gbɔɔ -falɪpanya nya -yla, 'sa.»

⁸ 'ln wɛlɪ -we 'in 'nɪ yaa -mɔ yalɪ, we nɛɛ 'ya 'mɪ -ylae: «'Anzi yɪlɪgbea gumunyu -yɔ dɔdɔ -gɔ, -in mɪnɪ we -gbe, 'in 'sebhe -we mɪa nɪwɛkalɪda we kwɛɛ, -in 'bhɪ we 'wɔ.»

⁹ 'ln 'in yia we -yɔbɛ. 'ln nɛɛ we -yla nɪ, we 'nyɛ 'mɪ wee 'sebhe -yule yoo. We nɛɛ 'mɪ -yla: «-ln 'bhɪ we 'wɔ, -in 'ka we lɪ. Nɪ, kamania we yia -na nukplɛ, nɪ, lɔɔ 'kɔpɪ 'bhisa we yia menɪa -na nɪwɛɛ.» ¹⁰ 'ln -saa wee 'sebhe we kwɛɛ, 'in lɪa we, lɔɔ 'kɔpɪ 'bhisa we menɪa 'mɪ nɪwɛɛ. -Slɛn 'in mɪnɪa we, 'in we yia kamani na nukplɛ.

¹¹ Wa nɛɛ 'mɪ -yla, we mɪ 'ya nɪ, 'in gba -we -Lagɔ yia lenɔa, kɪlu duun klaa, laganya klaa, wɛlɪ 'yɪlɪ -bhlo -bhlonɪa klaa, we -yɔ nyumaa 'wɪlɔlɔlɪnyaa daa.

-Lagɔɔ gbɔdayinya 'sɔ

11 -Mɔɔ 'bɪgɔ, gblee yabhlo -we -yɔ su -we nya wa yɪbhɔlɔa -lu 'sɔ 'wɔwɔlɔa, wa yia 'mɪ we yoo 'nyɛ. 'ln wa nɛɛ 'mɪ -ylae: «-ln -sɔ 'wɔ -in 'ka -Lagɔbudu 'kadɔ -yɔ we 'slak-agɔsalɪlu yɪbhɔlɔa mɪnɪ. -Wa mɪa -mɔ -Lagɔ bubɔda, -in zɛlɪ wa. ² Nɪ, -in tɪ -budɪnɪwɛɛ 'wɔ. -ln 'na yɪbhɔlɔ -bha -nɪ, -we ka gbɔ -wa, -wa 'nɪa Zuɪfɔ, wa ka we wa 'nyɛ, 'in ma yia -Lagɔɔ -mɔwɔlɔ gbe -gunɔa 'in wa 'ka we lawɔwɔlɔlɪ 'cɔ glɔ 'sɔ, 'cɔ 'sɔ zɔ. ³ Nɪ, na gbɔdayinya 'sɔ na yia yoo 'paa wa 'ka -Lagɔwɛlɪ gba wee 'yɪlɪ 'wɪlu gbelibhlo 'yɪlɪ glɔ ta nya, -gbɛnaa nya 'wɔ.» ⁴ Nɪ, ma -wa *olɪvɔsɔ 'sɔ -yɔ 'nape 'sɔ -we 'yɪlɪgbea dɔdɔɔ -Kanyɔ -Lagɔ 'yɪ. ⁵ Nyɪmɛ -ka we -yla gbɔnyuu lenɔa yɪ, 'in -kosu tɪa we nɪwɛɛ, 'in we bhɪa ɔ. Nyɪmɛ -ɔ -ka we -yla gbɔnyuu lenɔa yɪ, 'sa -bhlokpade -mɔɔ yia tɪa. ⁶ Waa gbɔdayinya ka 'tɪtɛ wa 'ka 'nyɪ 'yɪlɪgbelɪ -mɔɔ yɪ 'wɔlɔ we lɔa wa -Lagɔgbɔɔ -falɪpa bhla. Nɪ, wa ka 'tɪtɛ wa 'ka 'nyɪ 'pɪɔn 'wɔlabhɪtɪlɪ. 'ln wa ka 'tɪtɛ wa 'ka dɔdɔ -gɔ sɪasɛɛ 'yɪlɪ -bhlo -bhlo lala wa dɪlu da.

⁷ 'ln gbɔ -we ka da wa 'yɪa nɪ, wa -ka we gbɔgbɛ bhɪa, 'in 'bhɔka -we 'nɪa bhloɔlɔda -ka, -mɔ nɪmɛ yabhlo yia 'tɪa, we 'ka wa tɔ dɪlɪ, we 'ka wa lɔ, 'in we 'ka wa 'bha. ⁸ 'ln wa 'kwɪɛnyɪa 'ka lasɪlɔda -tɔ -mɔ 'gbe 'kadɔɔ -gbɔlɔgbɔlɔ 'wɔ, da nyuma kɔlɔa wa -Kanyɔ *su -gɔlɔ. Wee gbe mɪa,

'mu wa palta *Sodomu -yo Eziputu 'wu.
 9 Nu, nyumaa 'yli -bhlo -bhlo -wa 'bhua
 zua -bhlo -bhlo 'yli, -wa gbaa welu 'yli -
 bhlo -bhlo, we -yo -wa 'bhua laga -bhlo
 -bhlo -gu, -maa yia wa 'kwie ylaa 'yli ta
 kibhe nya. Wa 'na 'ka wa 'bhlubhlugbu
 -yogwuu. 10 Waa *-Lagogbuu -falipanya
 so nu titlite yia dudugu -nyuma 'muna
 'wulaa, 'in wa 'ka -lu 'nyenyenu 'muna
 nya. Waa nyuma so ni ka wa stali tenyiii
 'gbu.

11 Nu, 'yli ta kibhe -ka 'pli ni, 'in
 nyapelte bhua -Lagoo -gbe, 'in we plaa
 wa 'wu, 'in waa nyuma saa 'wu. -Maa -
 ka wa -yoyi, 'in -nyanigbo kpaltia -maa.
 12 'In weli 'tute yabhlo yia wa 'de 'so -
 yia gba yali: «A -gbla -seli.» 'In wa yia
 -mo yali -gbla yalipupa 'wu -zugba wa
 tonyuma yia wa. 13 -Bha -bhlokpade dudu
 zuklua 'tutee, 'in wee 'gbe kibhe kugbuua
 -gu -bhlonu yia labhu. 'In nyuma 'wlu glu
 -bhlo 'wlu kugbua le gbu (7.000) yia ti
 wee dudu zukluue 'bigu. Nyuma talua -wa
 -tua -bha, -nyanigbo yia -maa -kpali, 'in
 wa yia -Lago -o mia yalu 'hni -mnuni.

14 Gbonyuuu 'sonu ka 'pli, -sleen, wee
 gbonyuuu tanu yia dayli yia.

Leglee gbesonu

15 'Anzu gbesonu bhliia we legle, 'in wa
 yia weli 'tute -nya 'nu yali. We nee:
 «Duduu 'wlulapilte mi -sleen -amuaa -
 Lago Jejitape
 -yo -o -Bhasanyo 'so kwee.
 Ma yia nyuma weee 'wlulapilta,
 'yli weee -nu nya.»

16 'In waa nyuma kpasti glu -bhlo 'ya -
 mnua, -wa -dia 'hnumnikpenya -gu la -
 Lago 'yu, wa -gblia 'wlu la, 'in wa yia -
 Lago buuo. 17 -Mo wa -Lagobubuuweli 'wu
 wa nee:
 «Jejitape, 'tute weee -Kanyo -Lago,
 -mi -o mi bhaa, 'in -o mia,
 -mi -a paa fuo.
 Nu, -na 'tute nya -in pilia -sleen nyuma
 weee 'wlu la

18 Nu, laga ka 'ce 'pa,
 'in -na 'cepapite yia 'wuso.
 'Yli -we nya -in 'kaa titlunyaa -yogbu
 'wobhu we ka nyini.

Wee yli nyinia -in 'ka -na gbuu -falipanya
 -wa nua -na lubho,
 we -yo -na nyuma -wa saa -na 'hni -yo,
 we 'ka nyuma kpasti -zeoo,
 we 'ka 'nyenyeyua -zeoo,
 -in 'ka wa -tnuu wla,
 'in -wa -saa dudu la,
 -in 'ka wa lasa.»

19 Nu, -Lagobudu 'kadu -we mia yali
 -kaltia hwe, 'in wa yia -mo 'kesu -yoyi.
 Nu, wee 'kesu nukple, weli -we suslolua
 -Lago -yo -o nyuma 'wu, 'in -we wa celia -
 li -gu, mu mia -mo. Toun, 'nyu 'paa 'yika,
 welynua gbaa, -de -gaan, dudu zuklua, 'in
 -zeli nyu yia lua.

*Zatibhe -solua 'hwno yabhlo -yowu

12 Nu, gwedilu yabhlo 'tlaa yali:
 'hwno yabhlo -wa. 'Ylu mi -o 'wu
 -bana nya, 'in 'cu mi -o bhv zo. -Zeli kug-
 bua le so mia -o 'wluo -kloo 'bhisa. 2 Oo
 'hwno mi nukpla. O gwali bhla ka nyini,
 o mi luzii 'gbu -o kpia 'wu. 3 'In gwedilu -
 putu yi 'yaa yali 'tla. *-Zatibhe 'kadu -wa,
 we -za. We ka 'wlu gbeso, we -yo 'gwi
 kugbua. We 'wlu -mumu -ka -mi, -muu
 ka -can -kloo -gu. 4 We gun nya we yli-
 pea -zeli ta glaa -bhlo la, 'in we vitelia
 we dudu. Nu, oo 'hwno mi gwalida yida,
 'in wee -zatibhe yia -o 'yu 'yigbe, nu, -o -ka
 gwali ni, we 'ka -o 'yu mna. 5 'In oo 'hwno
 yia nukpasuyu gwali. Nu, nukpasuyu -o
 'kaa dudu weee -gu nyuma 'yoo da -slolu
 'klu 'cici nya, mo -wa. 'In wa yia -Lago -
 yo -o 'hnumnikpe kwesi oo 'yu belu. 6 Toun,
 oo 'hwno yia -flii -bho, 'in -o yia da beblee
 mni, da -Lago mnazia -o -yia 'bi la. O li -
 mo 'yli 'wlu gbelibhlo, 'yli glu ta (1.260),
 'in -zugba -o yilililu -o li.

7 -Sleen, tu yia yali bhli. 'Anzunyaa -
 kanyo Miseli -yo -o -anzunya, we -yo -
 zatibhe yia gu, 'in -zatibhe 'anzunya yia

we 'wusa. ⁸'In we yia -zatibhe -yo we 'anzunya lu. Nu, we 'ni we 'klu -ka we 'ka yali -tu. ⁹'In wa yia wee -zatibhe 'kaduv 'de 'pipee viteli. Mu -wa da bhlasabhla * -tibhe -we wa laa *'Kuzu, 'in wa la 'yaa -Saatan. Mu nua dudugv -nyuma weee -dawli 'wu. Wa vitelia we dudv, 'in wa yi 'yaa we 'anzunya we 'bi viteli.

¹⁰-Muv 'bigv, in yia weli 'tute yabhlo 'nu -mo yali. We nee: «Nyumaa gbwus-abhla ka nyini. -Sleen mia, -amtaa -Lagv ka v 'tute -slolu, 'in duduv 'wlulapute mi v kwae. -Sleen mia da, v -Bhasanyv ka we -slolu nu, mo kaa se. Nu, -we dula -amtaa bhelia gbu 'wlu la, wa ka we 'pipee viteli. Cun, zloov, sabvov, -we dula -amtaa bhelia gbu 'wlu la -Lagv 'yu, 'mu wa vitelia. ¹¹Nu, -amtaa bhelia ka -gvgali, Bhlabhleyuu 'pwn -yo gbudaywelu 'gbv. Wee weli 'gbv wa yia gwnu wa 'ka wa 'yliyogagie wla, 'in wa 'ka tli. ¹²We 'dae 'gbv yali -in li 'muna. Wa ka wee -zatibhe viteli, we 'dae 'gbv, -wa weee -dia yali la, a li 'muna! Nu, gbonyuu mi dudv -yo gumunyuu -nu nya. -We ka gbu -wa, 'Kuzu ka -mo lasibhli 'ce nya. Nu, we 'yli 'ni 'wuzu, we 'de -yi we 'ji.»

¹³Wee -zatibhe 'yia nu, wa ka we dudv viteli ni, v 'gwno v -gwalia da nukpasuyu, 'in we yia v 'bi vuvue bhli. ¹⁴Nu, -Lagv 'nyea v -galibhacicee -kapue 'sv, v 'ka -blu, da beblee -Lagv mnazia la v -nu nya, v 'ka -mo mni. -Meme mia v mneni v 'ka -mo -zv ta kibhee^{††} lililu 'yi v 'ka we li. 'In tibhe 'ni v -yocpa. ¹⁵Wee tibhe yia 'nyu gwewe v 'bi, 'in we yia -gbva -ze, we 'ka yaa v 'gwno mna. ¹⁶'In dudv yia v 'gwno 'wusaa yi. Wee dudv -kalia gwewe, -gbva -we -zatibhe gwewe, 'in we yia we 'ma. ¹⁷'In wee -zatibhe yia v 'gwno -yocpali, 'in we yia v 'yua pnu -yo v 'yuoyuaa -gbe tv kwa. -Maa mia, -Lagv tite -maa zva 'nuhwe, 'in -maa mia -Zezuu gbudayunya nya. ¹⁸-Bha wee -

zatibhe bea gumunyuu -gvgv -gv, 'in we yia -bha 'yligbeda -tv -buse -gv.

Nume -we 'tlaa gumunyu -gv

13-Muv 'bigv, in yia nume yabhlo -yoyi gumunyu -gv 'tlada, we 'gwi kugbua, 'in we 'wlu gbesv. 'In we 'gwi -mumu -ka -mi, -muv ka -can -kloo -gv. 'In we 'wlu -mumu -ka -mi, -Lagv veli gw mi we -gv celida. ²Wee nime in 'yia -yo, we 'wusa gbi. We bhv 'wlv sa 'cekantume 'kadv yabhlo bhv, 'in we gwewe 'wlv -jlava gwewe. 'Mu -zatibhe 'nyea we latelv, we -yo we 'gnunukpe -yo we 'tute. ³Wee nime 'wlu yabhlo 'wlv sa tlitile mi we -yo, -muv 'bigv 'in we yi 'pv. Nu, gwegaga -subhalia nyuma weee, 'in wa yia we 'bi mni. ⁴Nu, wee -zatibhe mia, 'mu dudugv -nyuma weee bubva, -we ka gbu -wa, mu 'nyea wee nime 'tute. 'In nyuma weee bubv 'yaa wee nime, -zugba wa gbae: «Nyov mi nime ni 'bhisa? 'Lee, nyov 'ka we nya gva?»

⁵We ka 'yoo 'yi we 'ka we 'de 'ylimani, 'in we 'ka -Lagv veli. 'In we ka 'tute 'yi, we 'ka we lenv 'cv glv 'sv 'cv 'sv nya. ⁶We -bloa gwewe 'in we yia -Lagv veli bhli: we veli v 'gni, we veli v ladida, 'in we yia -wa -dia yali la veli. ⁷Wee nime ka yoo 'yi we -yo -Lagvnyuma 'ka tvgv, 'in we 'ka wa lu. We yia 'yoo 'yi we 'ka zva weee 'yli -nyuma klaa, nyumaa klu weee klaa, weli 'yli -bhlo -bhlo gbanya weee klaa, we -yo laga weee 'wlulapuli. ⁸'In dudugv -nyuma weee yia we bubva. Nu, duduv labhla, nyuma ka gw ni 'nia 'yliyoga -sebhe 'wu celida -mi, ma yia we bubva. Wee 'sebhe mia, Bhlabhleyu wa 'bhaa 'slaka nya, v -nu -wa.

⁹Nu, v -ka 'nunv -yukwli 'wlv -ka, v 'nu we.

¹⁰Nu, -lu -we 'yli nyume 'kaa mnini, we 'yli v mnina.

Nyume v 'kaa -kaslv 'wlv mni,

^{††}12:14 -Zv ta kibhe we -yo 'cv 42 -yo 'yli 1.260 mi -lu -bhlo nya.

-kaslu 'wu ɔ mnta.

Nyume -ɔ tugugble 'kaa 'bha,
tugugble bhaa ɔ.

We -ka 'sa -mi, -Lagɔnyuma -ka dltie, wa
-tu -Lagɔ dli -gu -zuda.

Nume -we 'tlaa glu

¹¹Tɔɔn, un yia nume -putu -yɔyi glu
'tlada. We ka 'gwi 'sɔ 'wlu, -muv 'wlv bh-
labhleyuu 'gwi, nu, -zatibhe 'bhisa we
gbaa. ¹²Numeɛ tianuv 'tite we kaa. We
-ka nyuma 'yu 'tla, mv nua le, 'in -maa
bubɔa numeɛ tianv -we tlitule felia 'bhaa.

¹³'In wee nume nua gwedigbu 'kadɩ le,
'in we subhalia -maa nwegaga. Sa 'bhisa,
we sa -kosu yalt, 'in we laa we dudv -gu,
nyuma weee 'yibadi. ¹⁴Gwedigbunya -we
wee nume nua le numeɛ tianv 'yu, we nya
we nua dudvugv -nyuma -dawli 'wu. 'In we
gbaa -maa -yla nu, nume -we tugugble
nua le, 'in we yia 'pv, wa tel we 'wuwlv.

¹⁵Nume -we 'tlaa glu, mv 'yia 'tite we
'ka wee telitelu nyapele 'nye -muv 'ka
gbagbie mneni. 'In -wa 'nia we bubue
nwnu, we 'ka wa 'bha. ¹⁶Mv nua we le,
'in nyuma weee, 'yuaoo, nyuma kpastoo,
'nnumnyaoo, bobabhanyaoo, -wa 'nia
galoo, we -yɔ gal, 'in wa yia we yibhe-
lida -yɔka -gla nya. We 'ni wa lilisɔ -yɔ -
mi, -zugba wa 'klu -yɔ -wa. ¹⁷Nu, nyume
-ɔ 'ni wee numeɛ yibelida -yɔka, -ɔ 'ni
we 'nɩ -yɔka, -ɔ 'ni we nimeloo -yɔka,
wa'a 'nye ɔ 'yoo ɔ 'ka -lu zɔ, 'in ɔ 'ka -lu
pelv 'pa.

¹⁸Nu, gbuyilo -bhla bɛa. -ɔ -ka
'ylimna, ɔ susalt wee numeɛ nimeloo 'wu,
'in ɔ 'ka we 'wulanv. Nu, wee nimeloo
mia, nyume yabhloo nɩ -wa: mv -wa
'wlu ta glu ta 'ya gbelibhlo (666).

Nyuma wa zitia 'wu, wa luv

14 'In -talt 'yaa -bha, 'in un yia Bh-
labhleyu -yɔyi. ɔ mi *Siɔngɔgɔ
'wlu 'yligbeda, we -yɔ nyuma 'wlu glu ta
-zakpa kugbua le 'sɔ (144.000). ɔ Bh-
labhleyu -yɔ ɔ Didee 'nɩ mi wa 'klu -yɔ

celida. ²Welɩ yabhlo yia yalt 'bhv. Wee
welɩ 'wlv gumunyu -jiji, we 'wlv 'ya sa
-de -gan. Wee welɩ menɩ -pete wa mia bh-
lidaa welɩ 'bhisa. ³Waa nyuma mi 'nɩnum-
nikpe klaa, 'yliyɔgali -mnua klaa, we -yɔ
nyuma kpasti 'yu luv lolu bhliɩa. Wee luv
mia, nyume yabhlogbɔɔ 'ni mneni ɔ 'ka
we bhli, we 'ni waa nyuma 'wlu glu ta -
zakpa kugbua le 'sɔ (144.000) -wa -Lagɔ
zitia 'wu dudvugv -nyuma glaa 'wubhu. ⁴-
Maa mia, -maa 'ni -maa 'de pɔɩn -plali
'nɩnɩ duun nya. Cɩn, 'sa -maa -tva 'wu sa
'paɩpaɩn. Da Bhlabhleyu -ka 'plɩt, -maa
mi ɔ 'bi. -Lagɔ ka -maa 'wuziti dudvugv -
nyuma glaa -maa 'ka ɔ -yɔ Bhlabhleyuu
tia -nyuma -ze. ⁵-Maa 'ni yotubhu. Cɩn,
-maa 'ni gbunyu 'wlu -ka -Lagɔ 'yu.

'Anzi ta

⁶Tɔɔn, un yia 'anzi -putu -yɔyi -bluda
-mɔ yalt 'pɩptɩ. Mu yia -Lagɔgbv gbaa yia,
dudvugv -nyuma -yla. Wee -Lagɔgbv 'ni
bhloluda -ka. Nu, laga weee klaa, zva
weee 'yli -nyuma klaa, welu 'yli -bhlo -
bhloo gbanya klaa, we -yɔ nyumaa klu
weee -yla we yia we gbaa. ⁷Wee 'anzi
nee welɩ 'tite nyae: «A sɔ -Lagɔ! A bhli
ɔ 'nɩ! Nu, bhla -we nya ɔ 'kaa nyumaa
-yɔgbv 'wubhu, we ka nynii 'gbv. Yalt
klaa, dudv klaa, gumunyu klaa, we -yɔ
'nyuwluvuanya, -ɔ -laa we la, a bubɔ ɔ.»

⁸'Anzi 'sonv yia tianv 'bi yi, -zugba we
gbae: «ɔ ka bhli, Babilɔnugbe 'kadv ka
bhli. ɔ ka ɔ 'mama nu laga weee 'nye sa
duun, wa 'ka we 'ma. Nyume -ɔ -ka wee
nu 'ma, 'in -mɔɔ bhliɩa ɔ mɩtɩnɩ lu.»

⁹Tɔɔn, 'in 'anzu tanv yia sɔ -gaa 'yu
'bi yi. We nee welɩ 'tite nyae: «Nyume -ɔ
-ka wee nume -yɔ we teliteluv bubɔ, -ɔ
-ka we yibelida 'klu -yɔ -kaoo, ɔ -ka we
sɔ -yɔ -kaoo, ¹⁰ɔɔ nyume yia -Lagɔɔ 'ceɛ
nu 'maa. Wee nu mia, we 'te, 'in -Lagɔ
yia we ɔ 'ce -kɔpv 'wuslua. ɔɔ nyume yia
sta -kosu -yɔ -bhuhui slo 'wu. Sta ɔ yia
-Lagɔɔ -mɔwlv -anzinya -yɔ Bhlabhleyu
'yu. ¹¹-Kosu -we yia wa stalia sa bhabha,

we gbeylo yia -gblada -tva 'yli weee -nu nya. -Sleen, -wa bubaa wee nume klaa, we telitelnu klaa, we -yo -wa kaa we yibhelida -yo, saboo, zluo, wa mi siada, wa stasie 'na 'ka bhlo.»

¹²We 'gbu -wa mia -Lagoo -nu nya, -wa zva o tite 'nuhwe, 'in wa dli tva -Zezu -gu ni, -maa mia, -maa -ka -sleen dltie.

¹³Toon, 'in in yia weli yabhlo 'bhua yali 'nu, we nee: «-We na yia -mi -yla gbaa ni, -in celi we: «-Wa tilita -Lagolubho 'wu ni, 'wututue -dlao mi wa -nu nya.»

«-Bha -bhlokpade, -Lagoo Zuzu nee: «Nyapea wa yia wa lubhoo 'bigu. Wa lenugbu -zoonnya -yo wa no.» »

*-Dloya -sa bhla

¹⁴In yla 'yaa -bha, 'in in yia yalipupa -yoyi. -o mia we -goladida, o 'wlu sa nyime. -Can -kloo mi o 'wluo, 'in 'neno -bhleka mi o kwee. ¹⁵'Anzi -putu 'tlaa -Lagobudu 'kadu zo, we 'kpa 'wu 'tutee, we nee -o -dia yalipupa -gu la -ylae: «-In 'bhu -na -bhleka 'wu, -in bhli -lu -didae. Nu, -luu -didi bhla nyina, -we ka gbu -wa, -didi bhla bea dudu weee -gu.» ¹⁶Toon -o -dia yalipupa -gu la, o yia o -bhleka latli dudu -gu, 'in we yia -li -di dudu -gu.

¹⁷-Muu 'bigu, 'in 'anzi -putu yia -Lagobudu 'kadu, -we mia yali, zo 'tla. -Muu ka 'ya 'neno -bhleka kwee.

¹⁸Toon, 'yabhlo yia 'slakagusaluluu gbegebein 'bhulu. -Muu mia, -muu ka -kosu -gu 'tute. We nee, we kaa 'neno -bhleka kwee -yla weli 'tute nyae: «-In 'bhu -na -bhleka 'wu, -in -sa *-dloya, 'in -in 'ka we 'wlugogwlati. Nu, -dloya -we mia -mo su 'wlu dudu -gu, we ka zali.» ¹⁹Wee 'anzi tlia we -bhleka la dudu -gu, 'in we yia -dloyaa gwna -sa. 'In we yia we -dloyaa 'wunyazolu 'kadu nukple viteli. -Muu -wa -Lagoo 'ce. ²⁰Nu, 'gbe luu wa 'nyazaa wee -dloya 'wu, 'in 'pon yia -mo 'tla. Wee 'pon mia, mu 'mnia kilo 'wlu

gbeta (1.600) -gu, 'in we -guywupapie yia numesusun hwe -yo nyini.

'Anzi gbeso -yo 'wobhlolu -stasie gbeso

15 -Muu 'bigu, 'in in yia gwedilu -putu -yoyi -mo yali: we 'yli, 'in we yia nyima hwegaga subhali. 'Anzi gbeso ka stasie gbeso kwee. Wee stasie -wa 'wobhlolu -stasie. Nu, mu nya -Lago gbalia o 'ce.

²Toon, 'in yia -lu yabhlo -yoyi, we 'wlu sa gumunu 'sese -we -yo -kosu mi 'wusuloluda. -Wa lua nume klaa, we telitelnu klaa, we -yo we nimeloo, wa 'yiligbe gumunu -gu. Wa ka -Lagoo -pete kwee. ³Wa mi -Lagoo lubhononyo *Moizi -yo Bhlahhleyuu luu bhliida. Wa nee:

«Jeditape,

'tute weee -Kanyo -Lago, -na lenugbunya 'yli, 'in we nania 'yli.

Nyuma weee 'wlulapilunyo, -na yoo mi tkli, 'in we nania 'yli.

⁴-o 'nia hwnu o 'ka -mi so, 'in o 'ka -na 'hni 'ylimani, -mo -kanyo 'ni -mi.

-We ka gbu -wa, -mi -bhlogoo mia -mawluda.

Nu, dudugbu -nyuma weee yia -mi 'yu 'wlulagblia

wa 'ka -mi bubo, -we ka gbu -wa,

wa ka -na lenugbu tkli -yoyi.»

⁵-Muu 'bigu, 'in in yia -Lagobudu 'kadu -yoyi hwekalida -mo yali. -Mo we nukple,

-Lagoo -mawlu -ladiluda mi -mo. ⁶'Anzi gbeso -we stasie gbeso mia kwee, mu 'tlaa

-Lagobudu 'kadu zo. We ka -bana 'pupa 'paupa 'wu. We 'kukleyli mia, -can -cesli mia -bha. ⁷Wee -yliyogali -mnuaa

'yabhlo 'nyea wee 'anzi gbeso -can -kapsu gbeso yoo. Wee 'kapsu mi yeda 'yliyoga

-Lagoo 'ce nya. ⁸Gbeylo yabhlo 'bhua -mo -Lagoo 'tute -yo o 'hnumnie 'wu, mu

yea -Lagobudu 'kadu. Nu, stasie gbeso -

we mia 'anzu gbeso kwee, we 'ni -slo 'pli ni, nyume yabhlogboɔ 'ni mneni ɔ 'ka -Lagobudu 'kadu zo pla.

Stasie gbeso

16 -Muu 'bigu, in 'nua weli 'tite yabhlo -we 'bhua -Lagobudu 'kadu zo, we nee 'anzu gbeso -yiae: «Lagoo 'cee kopu gbeso ni, a mni we nukpla -li jitea dudu -gu.»

Stasiee tianu

²'Anzu tianu mnta, 'in we yia wenuu 'kopuu nukpla -lu jite dudu -gu. 'Gbia 'nyii -we cɔna, 'in we yia nyuma -yɔyi. Nu, nyuma -wa kaa wee numee yibhelida -yɔ, 'in wa bubɔa -we wa telta, 'ma wee 'gbianya yia -yɔ.

Stasiee 'sɔnu

³-Muu 'bigu, 'anzu 'sɔnu yia wenuu 'kopuu nukpla -lu jite -mɔ gumunyu lu, 'in 'nyu yia 'pɔn -ze, 'kwiee 'pɔn 'bhisa. 'In gumunyu lu -lu weee yia tli.

Stasiee tanu

⁴Wemu 'anzu tanu yia we -nu jite -mɔ -gbuɔnya -yɔ 'nyuwluɔnya lu, 'in we 'de weee yia 'pɔn -ze. ⁵'Anzu -we kaa 'nyi weee -gu weli, 'in in yia we weli 'nu, we nee:

«Mi ɔ mi -bha,
-mi ɔ mi bhaa tiada,
-mi -wa -Mowlɔnyɔ.
Sa -na bhua dudugu -nyumaa -yɔgbu 'wu ni,
we tiklu.
⁶-We ka 'gbu we mia tiklu,
mu -wa nu,
maa jitea -Lagɔnyuma -yɔ ɔ gbuu -falpanyaa 'pɔn.
We 'dee 'gbu,
-in ka wa 'pɔn 'nye,
'in wa yia we 'ma,

mu -wa wenuu 'pente.»
⁷Nu, -mɔ 'slakagusalɔlu 'wu weli yabhlo 'bhua, in 'nua we, we nee:
«Jejitape,
'tite weee -Kanyɔ -Lago,
gbuzɔnu -wa:
-na gbuwɔbhuhue mi gbuzɔnu nya,
'in we mi tiklu.»

Stasiee -mnuvanu

⁸-Muu 'bigu, 'anzu -mnuvanu yia -mnuvuu 'kopuu nukpla -lu jite 'ylo -gu. 'In 'yɔlu san yia 'wɔtɛmani, 'in we yia nyuma -sie. ⁹Tɔnu 'ylo 'pua, 'in we yia nyuma -sie 'nyumee, -zugba wa velta -Lago ɔ 'paa wee gbunyii yoo. 'Sa we mia 'bhie, wa'a 'bhiti wa dli 'in wa'a nɔwu wa 'ka -Lagoo 'nɔ 'yilimani.

Stasiee gbunu

¹⁰-Muu 'bigu, 'anzu gbunu jitea wenuu 'kopuu nukpla -lu wee numee 'nnumnikpe -gu. Tɔnu, 'in sabo yia be da wee nume pɔla -lu weee 'wlu la. Nu, nyuma mua wa 'dee -kwitaya wa stasiee 'gbu. ¹¹Wa kuu 'cɔnve -yɔ wa 'gbianyaa 'gbu wa velta -Lago ɔ mia yali, -zugba wa zu wa gbunyii lenve 'yliyɔ.

Stasiee gbelibhlonu

¹²Nu, wee 'anzu gbelibhlonu yia -mnuvuu 'kopuu nukpla -lu jite -gbua 'kadu -we wa laa Eflatɔ lu, 'in we yia mna, nyumaa 'wlulapɔnya -wa mia 'yɔlu 'wɔsɔluda, wa -ka yi, wa 'ka 'plu 'gbu. ¹³-Muu 'bigu, in yia zuzu 'nyii^{††} ta -we -yɔ gbonɔwu 'wɔwɔba -yɔyi, -zugba we tlaa -zatibhe klaa, wee nume klaa, we -yɔ yoyogbuu -falpanyɔ nɔwee. ¹⁴Nu, 'Kuzu 'paa wee zuzunya yoo, gwedigbunya we nua le. Dudu weee -gu we mnta we 'ka nyumaa 'wlulapɔnya weee 'bumni, we 'ka wa 'wɔlugwɔlɔ, 'in wa 'ka tu gu, 'tite -ka -Lagoo 'yɔ 'kaduu zli.

^{††}16:13 Zuzu 'nyii: 'sebhe tɔlva nee pɔn -ka zuzu.

¹⁵Nyuraa -Kanyo nee: «Nu, 'wienyo 'bhisa na yia yia. -Momo 'ni 'ytaa 'wu -mi, 'in o -ka o -bana lazoo 'de kwesi ni, 'wututve -dlao mi o -nu nya. 'In oo nyume 'na 'ka no kpanu nya, nyuraa -ka o ylada -mi, zu 'na 'ka o 'bha.»

¹⁶Wamua nyuraa 'wlulapunya weee, 'ma zuzu 'nyii gugwala 'wlu da yabhlo. -Mo wa laa zuifuweli 'wu Amagedon.

Staslee gbesoo

¹⁷Nu, wee 'anzu gbesoo jitea wenuv 'kooovu nukpla -lu -mo yali -pipe 'wu. -Mo -Lagoo budu 'kadu oo, o 'hnumnikpe 'wu weli 'tite yabhlo 'tlaa, we nee: «We ka bhua.» ¹⁸Toon, 'nyu 'paa 'yika, welinya gbaa, -de -gaan, 'in dudv yia zuklu 'titee. Nu, nyuraa -ka bhaa dudv -gu lamu we 'ka -zeen yli, dudv 'nia -slo 'sa zuklu. ¹⁹Gbe 'kadu yia laditli ta, 'in laga -gbenya yia labhu. -Lagoo dli yia Babiloon -gu -bho, 'in o yia we nu -koovu 'nye, we 'ka 'ma. Wee 'koovu mi yeda o 'ce 'kadu nya. ²⁰Dudunya -we mia gumunyu nyidi, 'nyu ka we 'de weee mna, wa'a 'yi 'masleen -gogonyaa 'wlu -yo. ²¹Ijwotlo -pue bhua yali, -zugba we bhilili nyuraa -gu tukpa 'kadu 'bhisa. We 'wuwolbe mneni we 'ka kilo glu 'so nyini. 'In ijwotlo -pue nu 'gbu nyuraa vela -Lago, -we ka gbu -wa, 'yli wee staslee 'yia.

-Lago 'bhua Babiloonu -yogbu 'wu

17 Wee 'anzu gbeso -we kaa 'koovu gbeso kwee, we 'yabhlo bea 'mi -yo, 'in we nee 'mi -yia: «Yi, sa -Lago yia 'naabuzijwano 'kadu -kaslu 'wupaa, 'in 'ka -mi we 'kluslolu. Oo ijwano -wa 'gbe 'kadu -we mia 'nyii -zlo kwesi. ²Nu, dudvgo -nyuraa 'wlulapunya -yo oo 'ijwano 'so ka -budu 'wudi. Dudvgo -nyuraa ka o nu 'ma sa duun. 'In -momo -ka o nu 'ma, -moo -kanyo ka o motni lu bhilili.»

³-Lagoo Zuzu 'bhua 'mi 'wu, 'in 'anzu yia 'mi da beblee kwa. -Meme mia, 'in 'in yia 'ijwano yabhlo -yoyi, -zugba o -di nune

zalu -gula. Wee numee -gu wlu gbeso, 'in we 'gwi kugbua, 'in -Lagoo veli -hnyina mia we -yocelida da weee. ⁴Oo 'ijwano ka 'naa -zoon -bana zalu 'wu. Nu, -can klaa, tukpa -zoon klaa, we -yo 'hnumnili wa laa 'pelili, mu nya o -kpea. -Can -koovu mia o kwee. Nu, -nyanu yea wee 'koovu: mu -wa o -yo nukpasiaa -budu 'wudidtee pvin. ⁵Ijni yabhlo, -we ka ji mia zizada, -muv mi o 'klu -yo celida. Mu -wa:

BABILONUGBE 'KADU

'NAABILZIJWNLU 'NYAA -YO

DUDU -GUU -NYANU GWEDIDA

⁶'In 'in yia we 'jijibheli nu, -Lagonyuraa 'pion -yo -Zezuu gbodayunaa 'pion -we o 'maa, we nu mi o 'bhada.

'In 'yia o -yo, 'in we yia 'mi ijwegaga -subhali. ⁷'Anzi nee 'mi -yia: «Lee -lu ka 'gbu we yi 'sa -mi -lvelta? Nu, oo 'ijwano -yo nune -we -gu o -dia la, nune -we kaa 'wlu gbeso -yo 'gwi kugbua, we 'ji -we mia zizada, 'mu na yia -mi -yia gbaa. ⁸Nune -we -in 'yia de -yo, we mi bha la. -Sleen mia, we 'ni lamu. 'Bhuka -we 'nia bhililida -ka, we 'wu we yia 'tlaa, 'in wa 'ka we lasa. We 'ka dudv gwedida bhilili, nyuraa -wa ka hni 'nia 'yliyoga -sebhe 'wu celida -mi, ijwegaga yia wa subhaa wa -ka wee nune 'yi. -We ka gbu -wa, wee nune mi bha la, -sleen mia, we 'ni lamu, nu, lu we yia yia.

⁹«-Sleen mia, -in 'nu gbu 'wula gbuyilo nya. We -gu wlu gbeso mia, -gogo gbeso -wa. -Mo oo 'ijwano -dila la. 'In we mi 'yaa nyuraa 'wlulapunya gbeso nya. ¹⁰Nu, nyuraa 'wlulapunya gbu mia waa gbeso -manu glaa, -maa ka bhili, wa 'ni -sleen wa 'bu 'wu -mi. Nu, wa gbelibhlonu pilia -slo nyuraa 'wlu la. Wa gbesoonu 'ni -slo nyini. 'In o -ka yi, o 'na 'ka -gwle. ¹¹Bh-lasabhla -numee tianu mia, -we mi bhaa la, 'in -we 'nia -sleen lamu, mu -wa nyuraa 'wlulapunya gbeso -manu glaa. La wa yia we -saa.

¹²«Gwi kugbua -in 'yia de -yo ni, nyi-maa 'wlulapilunya kugbua -wa. Wa 'ni -slo wa 'tite 'yi. Nu, wa -ka wa 'tite 'nye ni, 'in wa -yo wee nime 'so pita nyuma 'wlu la, bhla -selee -nu nya. ¹³Waa nyumaa 'wlulapilunya weee mia, wa 'wlukuvngbu -bhlo. We 'dee 'gbu wa yia wa latelo -yo wa 'tite wee nime -yla ti. ¹⁴Ma yia Bhabhleyu tu dila, 'in lua o yia wa. -We ka gbu -wa, mo pita nyumaa 'wlulapilunya weee 'wlu la, 'in o mi -ciaan nu -kanyo nya. Nyuma -Lago laa, 'in o yia -bha wa -sa, 'in wa mia tiklu -Lago 'yu, -maa -yo o so yia wa lua.»

¹⁵-Muv 'bigu, 'anzi nee 'mi -ylae: «Nyi -we -in 'yia de -yo, da 'naabizujwno -dia la, mu -wa nyumaa klu klaa, nyumaa -zlo klaa, laga klaa, we -yo weli 'yli -bhlo -bhlo gbanya. ¹⁶Gwi kugbua -we -in 'yia de -yo, we -yo wee nime, munya yia o 'naabizujwno 'wonyea. -We weee o kaa kwee, kwee we yia we o -saa -nya, 'in we 'ka o ti kpanu nya. O yice we yia lia, 'in we 'ka o pnu -kosu 'wupa. ¹⁷-We ka 'gbu we 'kaa we lenu -nya, mu -wa nu, -Lago zva we we dli 'wu, we 'ka dli -bhlo -ka, 'in we 'ka we 'tite nime -yla ti o dumagbu nya. We 'dee 'gbu, 'tite weee waa nyumaa 'wlulapilunya yia wee nime yoo 'nyea. 'Sa we yia -mia, 'in we 'ka -Lago weli -gugbu lenu bhla yli. ¹⁸Nu, 'jwno -in 'yia de -yo, wee 'gbe 'kadu -wa. Mu pita da dudugu -nyumaa 'wlulapilunya weee 'wlu la.»

Babilonugbee bhlibhie

18 -Muv 'bigu, 'in in yia 'anzi -putu -yoyi yali 'bhuda. We ka 'tite, 'in we san nynia duduv da weee. ²We 'kpta 'wu 'titee, we nee:
 «O ka bhli, Babilonugbe 'kadu ka bhli. -Bha zuzu 'nyii dila -sleen la. Pwinkazuzu weee -yo pwinkazia weee -we wa nyea 'wu, mu dila -bha la.
³Nu, o ka laga weee o nu 'nye sa duun,

'in -momo -ka o nu 'ma,
 'in -moo -kanyo bhlibia o motni lu.
 Dudugu -nyumaa 'wlulapilunya -yo o 'so ka -budu 'wudi.
 'Ya, o 'jnumnie 'kaduv 'gbu,
 duduv -guv -valepanya ka 'gwezi duun 'yi.»

⁴'In in yia weli -putu 'bhua yali 'nu, we nee:
 «Na nyuma, a 'tla Babilonugbe nukple. A -ka we lenu, a 'na 'ka o gbonyuu glaa -mi,
 'in staste -we yia o bhitia,
 a 'na 'ka we 'wu -mi.

⁵Nu, o gbonyii ylia yali.
 -Lago 'ni o lenugbu 'nyii 'wodlu.
⁶Sa o nua o nyuma, a nu 'sa o.
 -We o nua nyuma -yla le,
 a nu we -zakpa 'so le o -yla.
 'Kopu -we 'wu o 'nyenia nyuma nu,
 a palt -mo 'telu nu -zakpa 'so o -yla.

⁷'Dee 'ylimantie -yo 'jnumnie o 'yibhaa.
 We 'dee 'gbu, a 'nye o 'sasukpa -staste -yo guwuwluwluve.
 O nee o 'de -yla:
 «In -di 'jnumnikpe -gula.
 In 'ni -dugbanwno,
 'in gu 'na 'ka 'mi 'wuwlu.»

⁸We 'dee 'gbu, staste 'kadu -we yia o ylia 'yli -bhlo nya, mu ni: nyime -bhagu klaa, guwuwluwluve klaa, we -yo jwo.
 We 'de weee yia o -gbe yia.
 'In -kosu 'ka o -sie.
 Cun, Jejitape o 'bhua o -yogbu 'wu, o ka 'tite.»

⁹Nu, dudugu -nyumaa 'wlulapilunya -yo o ka -budu 'wudi. Wa ka o 'gwezi li. We mi 'saa 'gbu, -kosu -we yia o -siea, wa -ka we gbeylo -yoyi, wia wa yia. -Gle wa yia 'paa wee 'gbee 'gbu. ¹⁰Wa 'na 'ka we kwesi lanyini, -we ka gbu -wa, nyano wa yia nua wee staste 'kaduv 'gbu, 'in wa 'ka gbae:
 «Gbonyuu! Gbonyuu!
 Babilonugbe 'kadu, 'gbe 'tite,

-Lagoo 'ce 'kadu ka o lasa
'leli -bhlogbo nya.»

¹¹Nu, dudu -guv -valepanya mi wida, wa mi -gle 'pada wee 'gbee 'gbu. Wa -vale'e zo -sleen. ¹²Wa pelupa -li nu: -can klaa, 'gwezi 'pupa klaa, tukpa -zonu klaa, 'pelu klaa, 'naa -zonu klaa, 'naa -zalu -we ka -vale 'tea klaa, -mislɔ naa klaa, we -yo suu 'yli -bhlo -bhlo -we wa'a 'ya bhebhe. Telitelu mi 'ya -bha, tolva mi luegla nya, tolva mi su -zonu nya, tolva mi nete -zonu nya, 'in tolva mia tukpa 'nani nya. ¹³-Zapuv nnanli mi -bha, -li -we ka nne menta, we mi 'ya -bha, -mu -wa: *-lasiklo klaa, *milt klaa, we -yo 'wli. Nu, nu klaa, 'kpi klaa, bleya -yo we bhobhu klaa, 'bhlinya klaa, bhlabhlenya klaa, numesvunnya klaa, we -yo -numesvun 'wugbize-wotlonya mi 'ya -bha. 'Bhie, galɔ -yo nyuma tolva mi -bha. ¹⁴Nu, -valepanya nee wee 'gbe -ylae: «-Lu weee a 'yibhaa, wa'a 'yi -sleen we amaa -gbe. -We ka -vale 'tea, -we nania 'yli, we ka amaa -gbe mnɔ, wa 'na 'ka 'masleen we 'yi amaa -gbe.» ¹⁵-Valepanya, -wa 'ya 'gwezi wa -vale 'bi wee 'gbe 'wu, wa 'na 'ka we kwesi lanyini. Nyano wa yia nua wee siaste 'kadu 'gbu. Wia wa yia, -gle wa yia 'paa. ¹⁶'Wu wa yia 'kpiæ:

«Gbonyuu! Gbonyuu!

Gbe 'kadu mia da ni,
'naa -zonu -yo 'naa -zalu
-we ka -vale 'tea,
zlume mu kaa we kuu.

-Can klaa, tukpa -zonu klaa, we -yo
'pelu,

'mu o kpelia zlume.

¹⁷Nu, 'leli -bhlogbo nya
we -li -zonu weee 'bhua la.»

Batoo -panya weee klaa, -wa pluta gumunyu -gu klaa, we -yo -wa nua batoo 'wu lubho -yo -wa ya wanuv lililu 'nyu -gu -valepapie 'bi, wa 'de weee ka wee 'gbe gwelva. ¹⁸-Kosu mia wee 'gbe -sieda, wa -ka we gbeylo -yoyi, 'in wa 'kpiæ 'wue: «Gbe mia de, we 'zonu 'ni -

mi.» ¹⁹Bla wa slua 'wluo, -zugba wa wi,
wa pa -gle, wa gbae:

«Gbonyuu! Gbonyuu!

Babilonugbe 'kadu,
nyuma weee -wa pluta amaa -gbe
batoo 'wu gumunyu -gu,
wa ka 'gwezi -cian -ze amaa 'gbu.
Ama 'bhua la 'leli -bhlo nya.»

²⁰Yali, wee 'gbe ka labhu, a li
'muna. -Lagonyuma, o tietienya, o gbuv
-falpanya, amia li 'ya 'muna. Nu, -Lago
ka wee 'gbe o 'ce 'kluslolu gbu -we we nua
le au -yla, we 'gbu.

²¹Toun, 'anzi 'tite yabhlo yia tukpa
'wubhu. Nu, wee tukpa walu 'wu -gligbo
'bhisa. We 'bhua we 'wu, we vitelia we
gumunyu lu, 'in we nee:

«A yla, 'sa -bhlokpaɛ wa yia Ba-
bilonugbe vitelia,
'in we 'ka labhu.

²²Wa 'na 'ka 'masleen luɔ 'nu Ba-
bilonugbe nukple.

Wa 'na 'ka -petee weli 'nu.

Wa 'na 'ka 'masleen legle 'nu.

Wa 'na 'ka lubho -yo lubhonunya 'yi.

Wa 'na 'ka 'masleen 'wuu -jiji 'nu.

²³Napee san 'na 'ka 'masleen li
-mo Babilonugbe nukple.

Wa 'na 'ka nyimesloyu -yo o 'hwnoo weli
'nu.

Nu, amaa -valepanya 'yilia -benyi dudu
weee -gu,

'in a yia laga weee -dawli 'wunu
amaa ylisi nya.»

²⁴Nu, -Lagogbu -falpanya -yo -
Lagonyumaa titlie, we -yo nyuma weee
-wa wa 'bhaa dudu -guv titlie mi o 'wlu.

Luluee luɔ

19-Muv 'btgu, 'in in yia nyumaa -
zloo weli 'nu -mo yali gbada. Wee
weli nee:

«*Aleluya!

-Amiaa -Lago ka -aun gbu 'wusa.

-Lago o 'yilia, 'in o 'tea la,

'mo o -mia.

2 Nu, ɔ gbɔwɔbhubhue tiklu,
 'in ɔ gbaa gbɔzɔnu.
 'Naabizijwɔnɔ 'kadu mia,
 ɔ ka ɔ gbu dɔl.
 ɔ ka dɔdɔgɔ -nyuma duun pɔnplali
 wa nya mɔtni lenve nya.
 ɔ ka -Lagɔnyima 'bha:
 we 'dɛɛ 'gbu, -Lagɔ yia wa kpasaa.»

3 Wee welɔ nɛɛ 'yaa:
 «Aleluya!
 Wee 'gbe 'kadɔv gbeylo mɔ 'wɔsɔda
 'yɔl weee -nu nya.»

4 Waa nyuma kpasɔ glɔ -bhlo 'ya -mnua
 -yɔ 'yliyɔgali -mnua -kulba 'kukolu -Lagɔ
 -ɔ -ɔtia 'ɲnumɔkpe -gɔ la, ɔ 'yu, 'in wa yia
 ɔ bubɔ, -zugba wa gbaa:
 «-Ament! Aleluya!»

Bhlabhleyuu 'ɲwɔkwafeti

5 'Ya, welɔ yabhlo 'tɔlaa 'ɲnumɔkpe 'wɔ,
 we nɛɛ:
 «Amia, -Lagɔɔ lubhonɔnya,
 amia sɔa da ɔ,
 we 'dɛ yi 'yua -sɛsɛ -zɛɔɔ,
 we 'dɛ yi nyuma 'kadɔ -zɛɔɔ,
 a 'dɛ weee bhɔl -amɔaa -Lagɔɔ 'ɲni.»

6 Tɔɔn, in yia welɔ -we 'wɔba nyumaa -
 zlo mia gbadaa welɔ 'nu. -We 'wɔl 'ya gu-
 munyuu -yɔ -dɛɛ -jiji. We nɛɛ:
 «Aleluya!

Cun, -slɛɛn mia, Jejitape,
 'tite weee -Kanyɔ -Lagɔ pɔlɔ
 nyuma weee 'wɔl la.
 7 -A li 'mɔna,
 -a 'ylimani -Lagɔɔ 'ɲni 'mɔna nya.
 Nu, -slɛɛn mia,
 Bhlabhleyuu 'ɲwɔkwakwɛ -wa.
 'ɲwɔnɔ -ɔ ɔ -saa -bha ɔ -nu nya,
 -mɔɔ ka -mɔɔ 'dɛ 'ylinamani.

8 ɔ ka 'wɔpla -bana yabhlo 'yɔ.
 'Naa -zɔnɔ -bana -wa,
 li we lɔa,
 'in we mia -mɔwɔlɔda.»
 (Nu, wee 'naa -zɔnɔ mia, mɔ -wa -
 Lagɔnyumaa libho -zɔnɔ.)

9 'Anzi nɛɛ 'mɔ -yɔla: «-We in mia gbada,
 -in cɛlɔ we, -Lagɔwɛlɔ 'dɛbhie -gbolu -
 wa. Nu, -wa wa laa Bhlabhleyuu 'ɲwɔnɔ-
 wafeti 'wɔ, 'wɔtɔtɔe -dɔɔ mɔ wa -nu
 nya.»

10 Tɔɔn, in yia 'kukolu 'sibhli 'anzu bhɔ
 -yɔ, in 'ka we bubɔ. 'In we nɛɛ 'mɔ -yɔla:
 «-In nu 'nanɔv, -in 'na nɔnɔ 'sa -ni. Nu, -
 amɔ mia, -Lagɔɔ lubhonɔnyɔ in -mia, -mɔ
 -yɔ -na bhelia -yɔ -na bhɔɔa -wa mia -
 Zeeuu gbudayinya nya, aun 'bhisa. -Lagɔɔ
 'dɛ -bhlo -in 'kaa bubɔ.»

Cun, -Zeeuu gbudayiwɛlɔ -wa
 -Lagɔgbɔv -falɔpanyaa wɛlɔ somi.

Nimesɔvɔn 'pɔpaa -gɔladɔnyɔ

11 -Mɔv 'bɔgɔ, 'in in yia yalɔ ɲwɛkalɔ
 -nu -yɔyɔ. -Bhɛde mia, nimesɔvɔn 'pɔpa
 mia -bha. Wee nimesɔvɔn -gɔladɔnyɔ wa
 laa Welɔ -bhlo -yɔ Gbɔzɔnɔ. ɔ gbɔwɔb-
 husɔ -yɔ ɔ tɔgɔsɔ tiklu. 12 ɔ 'yɔl nyu-
 maa -kosu 'bhisa. -Can -klooo -zlo mia ɔ
 'wɔlɔ. 'ɲni yabhlo mɔ ɔ -yɔcɛlɔda, nyumɛ
 yabhlogbɔɔ 'nɔ we -yi, we 'nɔ ɔ 'dɛ -bhlo
 'wɔbhɔ. 13 -Bana -we mia ɔ 'wɔ, 'pɔnɔ
 wɔtɔmania we, tɔgɔnyɔɔ -bana 'bhisa. ɔ
 ɲni -wa -Lagɔwɛlɔ. 14 Yalɔ 'slɔja mɔ ɔ 'bɔ,
 wa 'dɛ weee mɔ nimesɔvɔn 'pɔpanya -gɔ.
 -ɔ -ka -mɔ, 'naa -zɔnɔv -bana 'pɔpa 'pɔn-
 pɔn mɔ ɔ 'wɔ. 15 -ɔ -ɔtia wee nimesɔvɔn
 -gɔ la, ɔ ka 'nɛnɔ -tɔgɔgbɛ ɲwɛɛ. Wee
 tɔgɔgbɛ nya ɔ yia dɔdɔgɔ -nyuma bhɔtia.
 'Ma ɔ yia ɲwɛ -gɔ zɔa 'tite nya. Mɔ yia -
 dɔɔya 'wɔnyazɔa 'tite -ka -Lagɔɔ 'cɛ 'kadu
 'wɔ. 16 Nu, 'ɲni yabhlo mɔ ɔ -bana -yɔ ɔ
 bhɔgɔ -yɔ cɛlɔda. Wee ɲni -wa:

NYUMAA 'WLULAPILINYAA
 'WLULAPILINYɔ
 WE -Yɔ

NYUMAA -CIAAN NU -KANYɔ

17 -Mɔv 'bɔgɔ, 'in in yia 'anzɔ yabhlo
 -yɔyɔ 'yɔl nɔkplɛ. 'Zia weee, -we mia -
 blɔda -mɔ yalɔ 'pɔpɔ, we 'kpɔa 'wɔ 'titeɛ
 we -yɔla, we nɛɛ: «A yi. A suslɔlu 'wɔ,
 -Lagɔɔ lililɔ 'kadɔv 'gbu. 18 Nu, a yi
 nyumaa 'wlulapɔnya klaa, 'slɔjaa 'yu-

galinya klaa, we -yɔ nyuma 'tite, a yi wa 'kwie lia. A yi numesvunnya -yɔ we -guladinyaa 'kwie lia. A yi nyumaa 'yli -bhlo -bhloo 'kwie lia: we 'de yi gali -zeoo, we yi -wa 'nia gali nya -mɪ -zeoo, we yi 'yilaaslu -zeoo, we yi nyuma kpaɪ -zeoo, a yi wa 'de weee 'kwie lia.»

¹⁹Tɔɔn, wee nume klaa, nyumaa 'wlu-lapilinya klaa, we -yɔ we 'slɔja, 'in in yia we -yɔyi. Wa ka 'wlugugwala wa -yɔ ɔɔ numesvun -guladinyɔ -yɔ -mɔɔ 'slɔja 'sɔ 'ka tɔ gu. ²⁰Nu, wa ka wee nume -yɔ wee yoyolagɔgbu -falpanyɔ kpa. Wee yoyogbu -falpanyɔ ka gwedigbu lenu wee nume 'yu we 'ka nyuma -dawli 'wɔnɔ. Nyuma -wa kaa wee nume yibhelida -yɔ, 'in wa bubɔa we telitelɔnɔ, 'ma we nua -dawli 'wɔ. Nu, we 'de 'sɔɔ 'yliyɔganɔ wa vitelia -kosu 'kadu -yɔ -bhuhui -slo 'wɔ.

²¹'In numesvun -guladinyɔ yia nyumaa pnu 'bha ɔ 'nenɔ -tugugble -we mia ɔ ŋwee, we nya, 'in 'zia weee yia wa 'kwie li.

-Zezu pɩtia nyuma 'wlu la -zɔ 'wlu gbuu -nɔ nya

20 -Mɔɔ 'bɪgɔ, 'in in yia 'anzi yabhlo -yɔyi yali 'bhuda. -Lakli yabhlo -yɔ -peklee 'kadu yabhlo mɪ we kwɛɛ. Nu, 'bhuka -we 'nia bhloluda -ka, we -lakli -wa. ²'In we yia -zatibhe kpa. *-Zatibhe mia, *tibhe, -we mɪ bhaa, mɪ -wa. Nu, 'Kuzu wa laa *-Saatan, mɪ -wa. Wee 'anzi kpa we, 'in we yia we gbuan wee -peklee nya, -zɔ 'wlu gbuu -nɔ nya (1.000). ³We vitelia we 'bhuka 'wɔ, we 'paa we -lakli ŋwe, 'in we yia we -gugbalɔ: -mɔɔ yi 'wɔ nu, we 'tla wee 'bhuka 'wɔ, -zugba -zɔ wa -dɩtia we, we 'nɪ -slɔ gba, we yi -mɔ 'tla, we yi dɩdɩgɔ -nyuma -dawli 'wɔnɔ. Nu, we bhla -ka bhɩa nɪ, 'in wa 'ka we 'yitide bhla -selee -nɔ nya.

⁴Tɔɔn, 'in in yia 'ŋnumnikpenya -yɔyi. -Wa -dɩtia we -gɩla, ma 'yia 'tite wa 'ka

nyumaa -yɔgbu 'wɔbhu. Nyuma wa -dɩtia 'wlu -gɩ, 'in in yia wa zuzunya -yɔyi. -We ka 'gbu wa yia wa 'bha, mɪ -wa nu, -Zezu gbudayinya wa -mia, 'in wa yi 'yaa -Lagɔgbu gba. Waa nyuma mia, wa 'nɪ wee nume -yɔ -we wa telɩa bubɔ. Wa 'nɪ wee nume yibhelida 'klu -yɔ -ka, 'in wa 'nɪ we sɔ -yɔ -ka. Waa nyuma mia, wa ka tlɩtlɩnya glaa 'wɔsɔ, 'in wa -yɔ Klisɩ 'sɔ yia nyuma 'wɩlapɩli -zɔ 'wlu gbuu (1.000) -nɔ nya. ⁵Ma -wa tiatia -nyuma -wa -Lagɔ -sɔlɩa tlɩtlɩnya glaa 'wɔ. Wee -zɔ 'wlu gbu 'nɪ -slɔ bhɩa nɪ, nyuma tɔlɩa 'na 'ka 'wɔsɔ. ⁶Nyuma -wa -Lagɔ -sɔlɩa 'wɔ tia tlɩtlɩnya glaa, 'wɔtɔtɩe -dlɔɔ mɪ wa -nɔ nya, -Lagɔɔ -nɔ wa -mia. Tlɩtlee 'sɔnɔ 'nɪ 'tite -ka wa -gɩ. Waa nyuma mɪ -Lagɔ -yɔ Klisɩ bubɩnya nya. Wa -yɔ Klisɩ sɔ yia nyuma 'wɩlapɩli -zɔ 'wlu gbuu -nɔ nya.

-Saatan lulue

⁷Zɩ wee -zɔ 'wlu gbu -ka bhɩa nɪ, 'in wa tidea -Saatan 'yi. ⁸'In we mɩtia dɩdɩv beta -mɩvaa -gɩ -nyuma -wa wa laa Gɔgɩ -yɔ Magɔgɩ[¶] -dawli 'wɔnɔ. 'Wlu we yia wa gugwala, wa 'ka tɔ gu. 'Wɔ wa yia zumania gumunyu ŋweyɔ -bɩse 'bhisa. ⁹Dɩdɩ weee -gɩ wa yia 'plɩtia, 'in wa 'ka -Lagɔnyumaa ladɩlɩda -we -wa 'gbe -we -Lagɔ 'yibhaa, wa 'ka we gbeli. Nu, -kosu yabhlo yia yali 'bhua, nyuma -wa -Saatan gugwala 'wlu, we 'ka wa lasa.

¹⁰Tɔɔn, *Kuzu -we nua -benyi nyuma -dawli 'wɔ, wa kpa we, -kosu 'kadu -yɔ -bhuhui -slo -we 'wɔ wa vitelia wee nume -yɔ yoyogbu -falpanyɔ, 'in wa yia -mɔ we viteli. Sabɔɔ, zɩoo, sta wa yia 'kɔmɩv.

'Wɔbhlolu gbɔwɔbhubhue

¹¹-Mɔɔ 'bɪgɔ, 'ŋnumnikpe 'kadu -we pɔlɩa, we -yɔ we -guladinyɔ mia, 'in in yia wa -yɔyi. Dɩdɩ -yɔ yali ka ɔ kwɛɛ -gwa: wa'a 'yɩ 'maslee -we -yɔ. ¹²Nyuma

[¶]20:8 Gɔgɩ -yɔ Magɔgɩ: nu, 'ŋnɩ -we wa zua -Lagɔɔ tɩnyuma, mɩ -wa.

'kadt -yo nyuma -kpva -wa tlia, 'in in yi 'yaa -maa -yoyi 'hnumnikpe 'kadu 'yu. 'In 'anzunya yia 'sebhenya 'wukali. Nu, 'in wa yi 'yaa 'sebhe -putu 'wukali: 'yliyoga -sebhe -wa. Tlutlunya mia, wa lenugbu -gu wa bhua wa -yogbu 'wu, sa we mia celida wee 'sebhenya 'wu, 'sa. ¹³Tlutlunya mia gumunyu lu, -maa ka -mɔ 'tla. Tlutlie -yo tlutlinyaa -zɔɔ ka 'ya -muv -nu wla. -ɔ -ka -mi, -mɔɔ lenugbu -gu -Lago 'bhua -mɔɔ -yogbu 'wu, 'sa. ¹⁴'In wa yia tlutlie -yo tlutlinyaa -zɔɔ -kosu 'kadu 'wu viteli. Mu -wa tlutliee 'sɔnu. ¹⁵'In nyɔɔɔ nyɔɔ ka hni 'nia 'yliyoga -sebhe 'wu celida -mi, 'in wa yia -mɔɔ -kosu 'kadu 'wu viteli.

-Zeluzalemv lolu

21 -Muv 'b'igu, 'in in yia yali lolu -yo dɔdɔv lolu -yoyi. Yalu tianv -yo dɔdɔv tianv ka labhu, 'in gumunyu 'ni -sleen lamɔ. ²'In -Lagoɔ 'gbe -we -wa -Zeluzalemv -lolu, 'in in yia we -yoyi yali -bhuda. We yia we 'de 'ylinamanɔ nɛɛ 'hwnɔyu -ɔ mi ɔ 'lowli wuda. ³Tɔɔn, weli 'tite yabhlo 'bhua -mɔ 'hnumnikpe 'wu, 'in in yia we 'nu. We nɛɛ: «-Sleen mia, -Lagoɔ ladida mi nyuma glaa, wa glaa ɔ yia ladia. Ma yia ɔ nyuma -zea. -Lagoɔ 'debhie -yo wa sɔ yia -mia, 'in ɔ 'ka wa -Lagoɔ nya -mi. ⁴Wa -ka wi ni, -Lagoɔ yia wa 'mɔ weee sɛa. Tlutlie 'na 'ka lamɔ. Guwɔwɔwɔv klaa, wiwie klaa, we -yo kuu 'cɔnve, -muv weee 'na 'ka lamɔ. Nu, gbv -svanya ka labhu.»

⁵-ɔ -dia 'hnumnikpe -gu la, ɔ 'bhua weli 'wu, ɔ nɛɛ: «In ka -lu weee 'bhiti, 'in we yia -lu lolu -ze -sleen.» ɔ nɛɛ 'yae: «-We na gbaa, -in celɔ we, nu, wee weli ni mi dliɔvɔv sa, 'in we mia gbuzɔnu nya.»

⁶'In ɔ nɛɛ 'ya 'mi -yla: «Nu, we ka -sleen bhia. -Amɔ -wa we gwedida, 'in in mia we bhialida nya, we tianv -yo we 'wubhlolunv. Nyume, -ɔ 'nyumatv -ka 'bhada -mi, bhe na nyea ɔ 'nyu. 'Nyv, -we na nyea ɔ ni, 'wɔwɔv nyv -we wlaa 'yliyogagie, mu -wa. ⁷-ɔ -ka -gugalinyɔ

nya -mi, mɔ kaa we 'yiyi klv: ɔ -Lagoɔ na yia -zea, 'in ɔmɔ 'ka na 'yu -ze. ⁸Nu, -wa 'nia dli 'te klaa, -wa 'nia 'mi dli -gu zv klaa, gbunyii 'kadɔ lenunya klaa, nyuma -bhanya klaa, mutni kwe -cian klaa, ylisinunya klaa, -wa bubɔa yoyo -lago klaa, we -yo yocian weee, -wa weee mia de, -kosu 'kadu -yo 'bhuhui slo mi wa -nu nya: mu -wa tlutliee 'sɔnu.»

⁹Nu, 'anzi gbesɔ, -we kaa 'kɔv -we mia yeda 'wubhlolu -staste gbesɔ nya kwɛɛ, we 'yabhlo bea 'mi -yo, 'in we nɛɛ: «Yi, in 'ka -mi 'hwnɔyu 'kluslolu, -ɔ Bhlabhleyu -saa -bha ɔ 'ka ɔ 'hwnɔ -ze.» ¹⁰-Lagoɔ Zuzu 'sibhlia 'mi -gula, 'in we yia 'mi -gɔgɔ 'kadu 'wlukwa. Wee -gɔgɔ -gu mi 'wɔpada. 'In we yia 'mi -mɔwɔv gbe 'kluslolu. Mu -wa -Zeluzalemv -we mia yali 'bhuda -Lagoɔ -gbe. ¹¹-Lagoɔ san lia wee 'gbe nukple. We lile 'wɔv sa tukpa -zɔnu, we 'wɔv sa tukpa 'nuonuo -we ka nukple wa yia la 'veli 'bhisa. ¹²'Suo -we bibea wee 'gbe, we 'tu 'wu, 'in we mia yali 'pada. Wee 'gbe ka klolo kugbua le 'sɔ, 'in 'anzi kugbua le 'sɔ kva we hwe. 'In mi wee klolonya -yocelida, nu, *Izlaeli *zva kugbua le sɔɔ hni -wa. ¹³Klolo ta mia beta yabhlo -gu, -mɔ wee 'gbe 'wu. Ta mi 'yɔv 'wɔsɔvda, ta mi 'yɔv bhililida, we gbelibhloo pni yiyalala 'klv -yo, ta beta yabhlo, 'in ta mia beta -putu. ¹⁴Wee 'gbee 'suoo gwe mia, tukpa kugbua le 'sɔ nya we mia. Bhlabhleyu tietienya kugbua le 'sɔɔ hni mi wee tukpanya -yocelida.

¹⁵'Anzi, -we mia 'mi -yla gbv gbada, -can gblee -we nya we yibhɔv -lu, we mi we kwɛɛ, we 'ka 'gbe klaa, we klolonya klaa, we -yo we 'suo yibhɔv. ¹⁶Wee 'gbee beta -mnva weee -bhlo. Nu, 'anzi 'bhua we -can gblee 'wu, 'in we yia wee 'gbe yibhɔv. We tlulo klaa, we 'wɔlayililo klaa, we -yo we -guwɔpalo, we 'de weee -bhlo. We nyini -luu yibhɔvlu 'wlu glu ta. ¹⁷'Anzi yia we 'suonya yibhɔv: we tlulo nyini yibhɔvlu glu gbesɔ 'ya -mnva. -Luu

yibhoblu -we 'anzi kaa, mu -bhlokpade dudugu -nyuma kaa. ¹⁸Wee 'gbee suo mia, tukpa -zonus -we wa laa zasipu, we nya wa 'subhaa we. -Caan 'zayli nya wa 'subhaa wee 'gbe. Li we lia 'veli 'bhisa, 'in wa yia we 'wula. ¹⁹Nu, wee pa mia, tukpa -we -gu we mia 'subhada, tukpa -zonus 'yli -bhlo -bhlo nya we mia. Tukpaa tianu mi zasipu nya, we 'sonu mi safili nya, we tanu mi agati nya. We -mnuanu mi emewlodu nya. ²⁰We gbunu mi onisi nya, we gbelibhlonu mi salduvanu nya. We gbesonu mi klisolitu nya, we gbetanu mi belili nya. We gbomnuanu mi topazi nya. We kugbuanu mi klisopazi nya. We kugbua le -bhlonu mi tulukvazi nya. We kugbua le 'sonu mi ametisiti nya. ²¹Wee klolo kugbua le so mia, 'pelili kugbua le so -wa, 'in klolo -bhlo mia wee 'pelili -bhlo nya. Wee 'gbee -gblgblu 'wu mia we mi -caan 'debbie -gbolu nya, 'in wa yia we 'wula 'veli 'bhisa.

²²Nu, wee 'gbe nukple, in 'ni *-Lagobudu yabhlogbo -yoyi, -we ka gbu -wa, Jejitape, 'tite weee -Kanyo -Lagoo 'debbie -gbolu -yo Bhlabhleyu mi we nya. ²³Wee 'gbe 'ni 'ylo -yo 'cuv saan gbu -ka. -We ka gbu -wa, -Lagoo 'hnumniee san lia we 'wu, 'in Bhlabhleyu mia we zli nya. ²⁴Nu, dudugu -nyuma yia wee 'gbee zli 'klu na, 'in dudugu -nyumaa 'wlulapilunya -yo wa 'hnumnili yia yia. ²⁵We klolonya 'na 'ka kla 'mnumnu, -we ka gbu -wa, sabo 'na ka wee 'gbe nukple be.

²⁶Dudu -gus 'hnumnie weee -yo we 'tite yia wee 'gbe nukple yia. ²⁷Punkalu -we 'kaa wee 'gbe nukple pla, we 'ni -mi. Nyuma -wa nua zubhaligbu le, we -yo yocian, wa 'ni mneni wa 'ka wee 'gbe nukple pla. Nu, -wa ka hni mia Bhlabhleyuu 'yliyoga -sebhe 'wu celida, ma -bhlogbo 'kaa -mo pla.

22 Nu, 'anzi yia 'mi -gbua yabhlo 'kluslolu. -Gbua -we 'wu 'nyu -we

wlaa 'yliyogagie wlua, mu -wa. Li wee 'nyu lia lili veli 'bhisa. -Lago -yo Bhlabhleyuu 'hnumnikpe 'wu we tlaa, ²'in wee 'nyu plilia wee 'gbee -gblgblu 'wu. Da wee -gbuaa so bhobhlu -yo su yabhlo mi -bha, mu wlaa 'yliyogagie. -Zu -bhlo 'wu, we tnuvu 'wula -zakpa kugbua le 'so. 'Cu -bhlo, 'in we tnuva. 'In we kpi jipea dudugu -nyuma weee. ³Me 'na 'ka -sleen lamu. Nu, -Lago -yo Bhlabhleyuu 'hnumnikpe yia wee 'gbe 'wu -mia, 'in -Lagoo lubhonunya yia o buboa. ⁴O 'klu wa yia -yoyia, 'in o 'hni 'ka wa 'klu -yo celida -mi. ⁵Sabo 'na 'ka be, nyume yabhlogbo 'na 'ka 'nape -yo 'ylov saan gbu -ka, Jejitape yia o zli wa -gu 'mniaa 'gbu, 'in wa 'ka nyuma 'wlulapili 'yli weee -nu nya.

-Zezuu yiyigbu

⁶-Muv 'bigu, 'anzi nee 'mi -ylae: «Wee weli mi diguzu sa, 'in we mia gbuzonu nya. Nu, Jejitape -o 'nyea o gbuv -falpanya o Zuzu, mo tiea o 'anzi, -we 'kaa dayli lenu, we 'ka we o lubhonunya 'kluslolu.»

⁷-Zezu nee: «A pu yukwli, yia na yia dayli! -Falpaweli -we mia 'sebhe ni 'wu, -wa zua we 'nuhwe, 'wututue -dlu mi wa -nu nya.»

⁸Nu, -ami *Zaan, -ami 'nua wee weli, 'in -ami 'yia wee -li -yo. Da in bhia we 'nunve -yo we -yoyiye, 'anzi -we -slolua 'mi we 'klu, 'in in yia we bhv -yo bhili in 'ka we bubo. ⁹'In we nee 'mi -ylae: «-In nu 'nanuv, -in 'na nuvu 'sa -ni. Nu, -mi klaa, -na bhelia -Lagobuv -falpanya klaa, we -yo -wa weee zua 'sebhe ni weli 'nuhwe klaa, -Lagoo lubhononyo -ami -mia ain 'bhisa. Nu, -Lagoo 'de -bhlo -in 'kaa bubo!»

¹⁰-Muv 'bigu, we nee 'mi -ylae: «-Falpaweli -we mia da 'sebhe ni 'wu, -in 'na zizeli we -na 'debhloo -nu nya -ni. Nu, we lenubhla ka cipa. ¹¹-O -ka nyume 'nyuu, o -tu gbunyu lenuda, -o -ka puin -ka, o -tu puinplada, -o -ka nyume tiklu, o

-tu gbuzɔnu lenuda. -ɔ -ka -mɔwɔluda -mi, ɔ -tu -mɔwɔluda.»

¹²-Zezu nɛɛ: «A pu yukwli. Dayɩ na yia. In -ka yida -mi, celili nya na yia yia. 'In -ɔ -ka -mi, -we ka 'yiyikɩ ɔ -ka -ka, 'in na nyɛa we ɔ, ɔ lenugbuɔ 'gbu. ¹³-Ami -wa *Alfa -yɔ *Omega, -ami -wa we gwedida, 'in in mia we bhialida nya, we tianɔ -yɔ we 'wobhlolunu.»

¹⁴-Wa wɔɔba wa -bana, 'wɔtutue -dlɔɔ mi wa -nu nya. Nu, ma kaa we 'klɩ su -we wlaa 'yliyɔgagie, wa 'ka we 'bhue li, wa ka we 'klɩ wa 'ka 'gbee klolo ŋwɛɛ plalɩ. ¹⁵-Wa 'na 'kaa wee 'gbe nukplɛ pla, ma ni: -wa nua numɛgbu lɛ klaa, ylisinunya klaa, mutni kwe -ctan klaa, nyuma -bhanya klaa, -wa bubɔa yoyo -lagɔ klaa, we -yɔ -wa 'yibhaa yo 'in wa tubhva yo. 'Pipee wa tua.

¹⁶«-Ami -Zezu tiea na 'anzi aun 'wu we 'ka wee wɛɩ ni gba -mɔ leglizunya -yla. We 'de weee mi gbuzɔnu nya. Nyumaa 'wlulapilinyɔ -Davidu zwayli -nyume in -mia: zɔɔkpa -zɛɩya in -mia.»

¹⁷-Lagɔɔ Zuzu -yɔ 'ŋwɔnyu -ɔ Bhlabh-leyu -saa -bha ɔ 'ka ɔ 'ŋwɔɔ -zɛ, wa nɛɛ: «Yi!» Nyume -ɔ -ka we 'nu, -mɔɔ -kanyɔ gba: «Yi!» -ɔ 'nyumatu -ka 'bhada -mi, ɔ yi. Nyume -ɔ -ka 'nyu -we wlaa 'yliyɔgagie 'yibha, sa bhe ɔ yia we.

'Wobhlolu -yibhalɩgbu

¹⁸We 'dɛɛ 'gbu, -ami Zaan nɛɛ aun -yla: -wa weee -wa 'nua -falɩpawɛɩ -we mia 'sebhɛ ni 'wu celida, -ɔ -ka we -lu -lɛ -gupalɩ, -Lagɔ yia siasie, -we mia da 'sebhɛ ni 'wu celida, ɔ siasie -gupalɩ.

¹⁹Wee -falɩpawɛɩ -we mia *-Lagɔsebhɛ ni 'wu celida, -ɔ -ka we -gusa, su -bhue -we wlaa 'yliyɔgagie, -mɔɔ -kanyɔ 'na 'ka we li, 'in ɔ 'na 'ka -mɔwɔlɩ gbe nukplɛ pla.

²⁰-Zezu nɛɛ: «-We weee mia dɛ, gbuzɔnu -wa.» 'In ɔ nɛɛ: «Cun, yia na yia dayɩ.»

-Ament! Yi, Nyumaa -Kanyɔ -Zezu!

²¹Nu, Nyumaa -Kanyɔ -Zezu ŋwɩna nyuma weee 'nyu la.